arhitectura

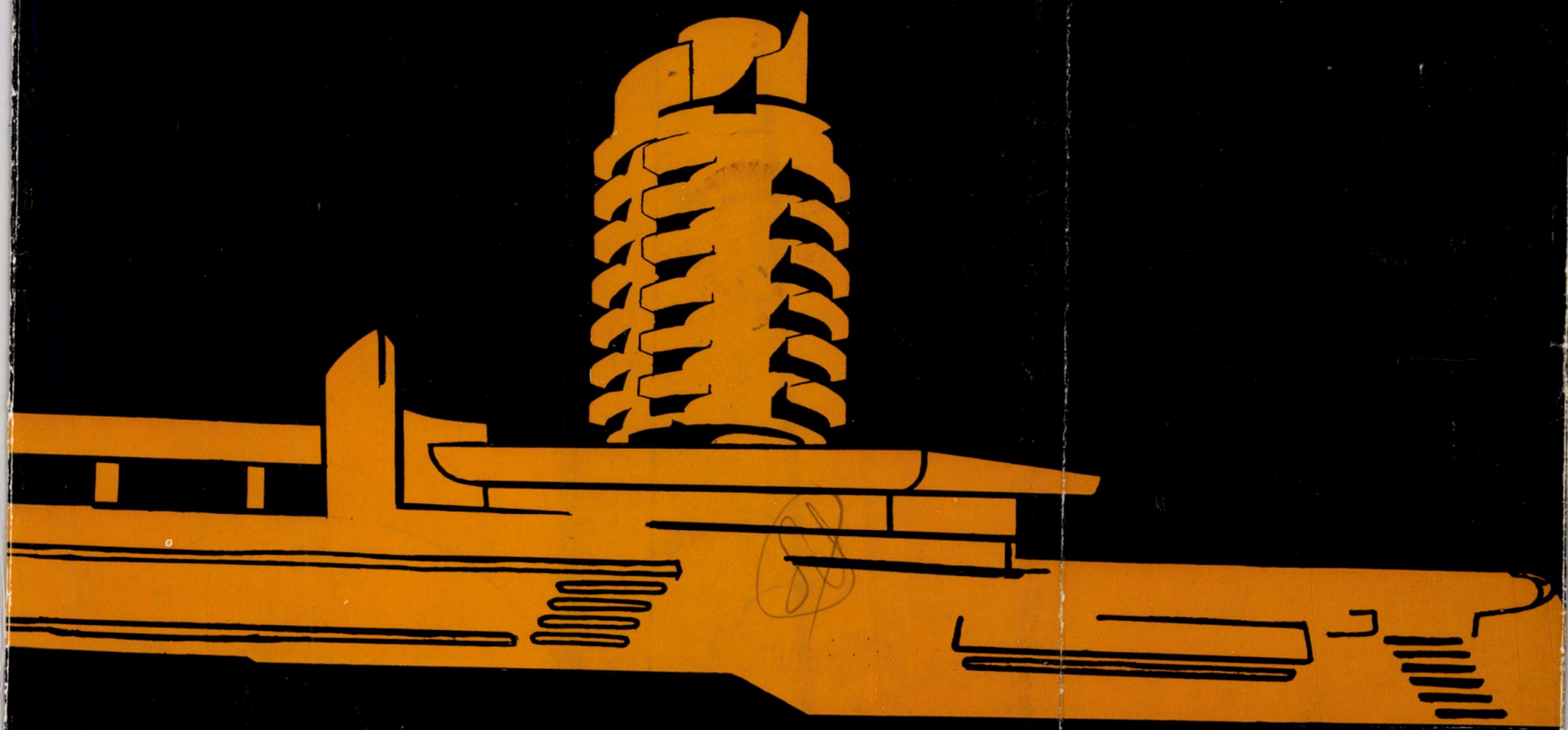

HOTELURI ŞI
AMENAJĂRI TURISTICE

1969 1

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFORESTEXPORT

3 – 5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA • P. O. Box 3130 • International telephone: 69
Telex: 399 • Cables: Tehnoforest – Bucharest

«CARPAȚI»

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE • BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS AND PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS WITH SPECIAL PROGRAMS

arhitectura

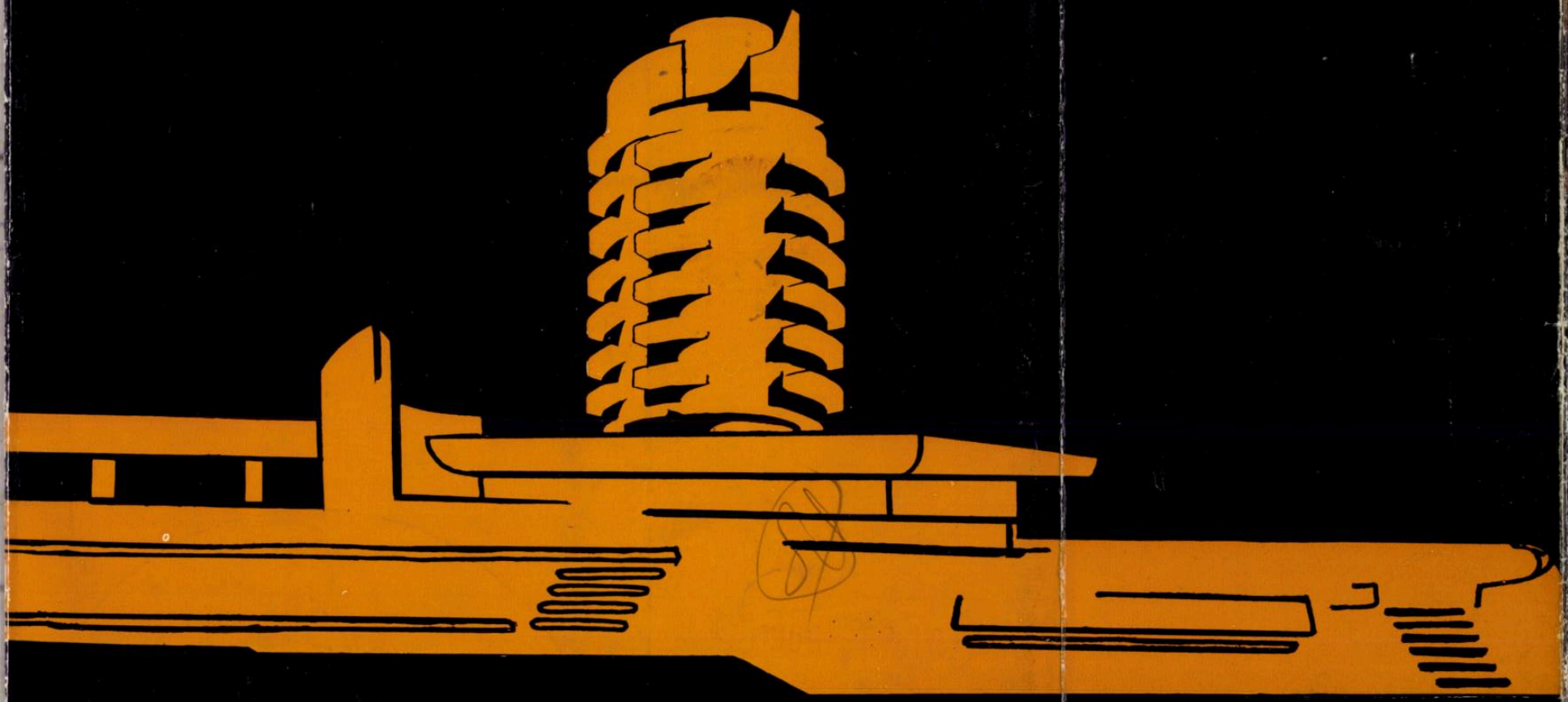

HOTELURI ŞI
AMENAJĂRI TURISTICE

1969 1

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFORESTEXPORT

3 – 5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA • P. O. Box 3130 • International telephone: 69
Telex: 399 • Cables: Tehnoforest – Bucharest

1989

40538
Lei 20

Taxele poştale plătite în numerar pentru anul 1969 conform aprobării D.G.P. nr. 10/271/1969.

„CARPATI”

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE•BUCHAREST• STR.•NUFERILOR•34

«C A R P A Ț I»
CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE • BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS AND PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS WITH SPECIAL PROGRAMS

arhitectura

nr. 1 116

• **DISCUȚII — CRITICĂ**

HOTELURI ȘI AMENAJĂRI TURISTICE

2 Arh. Mircea Stancu
UNELE PROBLEME ÎN DISCUȚIE

5 Arh. Nicolae Pruncu
CREAȚIA ARHITECTURALĂ ȘI TEHNOLOGIA HOTELIERĂ ȘI TURISTICĂ

10 Arh. Gheorghe Husar
PROBLEME ALE PRACTICII DE PROIECTARE ȘI EXECUȚIE

12 Arh. Ștefan Radu Ionescu
RELIEFUL CONSTRUIT SĂ AMPLIFICE EXPRESIVITATEA RELIEFULUI NATURAL

14 Porfir Negrea
SĂ ÎMBOGĂȚIM NECONTENIT EXPERIENȚA NOASTRĂ ÎN CONSTRUCȚIA DE HOTELURI !

★

16 Arh. Aurelian Trișcu
ARHITECTURA ȘI VALORIFICAREA PEISAJULUI

• **CRONICA IDEILOR**

22 Conf. arh. Dorian Hardt
PENTRU PERFECȚIONAREA PREGĂTIRII CADRELOR DE PROIECTANȚI ÎN ARHITECTURĂ

26 Arh. Gheorghe Săsărman
CARACTERUL ISTORIC AL PROCESULUI DE DEFINIRE A ARHITECTURII

• **RECENZII**

• **CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE**

37 Arh. Nicolae Pruncu
EXTINDEREA ȘI MODERNIZAREA HOTELULUI « ATHÉNÉE PALACE » — BUCUREȘTI

46 Arh. Dinu Gheorghiu și arh. Gabriel Tureanu
DOUĂ HOTELURI: LA BUZĂU ȘI BOTOȘANI

51 Arh. Solari Grinberg
PATRU HOTELURI TURISTICE

57 Arh. Ara Ereția
HOTELUL RESTAURANT « TELEFERIC » LA POIANA BRAȘOV

• **ARHITECTURA CONTEMPORANĂ ÎN LUME**

60 ARHITECTURA FINLANDEZĂ

• **CRONICA**

• **INFORMAȚII U.I.A.**

70 PREMIILE C.S.C.A.S. PENTRU ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE PE ANUL 1968

• **TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII**

Arh. Marcel Melicson
FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (XIII)

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh. M. MELICSON (redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

Redacția și administrația: București 22, str. Episcopiei nr. 9, sectorul I (sau C. P. 2951)
Telefon: redacția 13 98 80, administrația 16 49 14.

Costul abonamentului anual: instituții 200 lei, individual 100 lei.
Prețul unui exemplar 20 lei.
Abonamentele se primesc numai la sediul redacției.

HEAD OFFICE: 9, EPISCOPIEI ST., BUCHAREST 22, ROMANIA.

ANUL XVII

1969

BME KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
F
1920
FOLYÓIRAT OSZTÁLY

HOTELURI ȘI AMENAJĂRI TURISTICE

Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára
Folyóiratok
377/1970

Discuție de creație organizată de Uniunea arhitecților la Casa arhitectului la 26 noiembrie 1968 (extrase din luările de cuvînt)

BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1948

Arh. Mircea Stancu

UNELE PROBLEME ÎN DISCUȚIE

Dintr-o activitate redusă la inițiativa unor cluburi naționale (printre care s-ar fi putut număra în România Oficiul Național de Turism antebelic), turismul a căpătat după ultimul război o amploare fără precedent în toată lumea.

Revoluția tehnică a mijloacelor de transport, pe de o parte, nevoia obiectivă de deconectare pe care o impun relațiile activităților cotidiene, pe de altă parte, sînt cauzele principale care permit și justifică explozia contemporană ce caracterizează turismul.

Între 1958 — 1965, față de ritmul mediu de creștere anuală a venitului național pe glob de 5%, încasările mondiale din turism au crescut cu un ritm mediu de 12%.

Dintre continente, Europa deține primul loc, cu un procent de 42,4% în 1950 și 63% în 1965, creștere înregistrată pe seama Americii de Nord (31,8% în 1950, 16,6% în 1965), Americii Latine și Insulelor Caraibilor (18,7% în 1950, 11,6% în 1965).

În Europa, țările care înregistrează cele mai însemnate venituri sînt: Spania, Italia, Franța. Ritmurile medii de creștere anuală în aceste țări sînt însă de 8—12%, față de 27,4% în România și 16,4% în Bulgaria.

Conform calculelor UIOOT (Uniunea Internațională a Organelor Oficiale de Turism), ritmul mediu de creștere anuală a turismului între anii 1970—1980 se va reduce treptat în toate țările Europei, estimîndu-se însă realizarea celor mai ridicate procente în Portugalia, Grecia, Iugoslavia, Bulgaria, România, datorită tendinței de evitare a supraaglomerărilor din țările cu veche tradiție.

În cifre absolute, se estimează că în 1980 vor fi în Europa 300 milioane de turiști, pentru care ritmul de creștere a numărului de paturi înregistrat pînă în prezent (cam 20% anual) se dovedește insuficient.

În România, turismul internațional în ultimii ani a evoluat aproximativ astfel:

1965	1966	1967	1968 (estimație)
676 000 turiști	917 000	1 201 000	1 450 000
	36%	31%	21%

Din cifrele de mai sus, procentul cel mai însemnat îl reprezintă turiștii veniți în vacanță pe litoralul nostru, în grupuri organizate prin intermediul agențiilor turistice internaționale.

Se poate constata însă, în paralel, o creștere rapidă a turismului automobilistic, care a înregistrat următoarele cifre:

1966: 71 216 autoturisme cu 293 400 turiști externi
1967: 112 949 autoturisme cu 440 500 turiști externi

o creștere de 59% la auto și 50% la turiști.

Pentru turismul intern, statisticile globale nu au fost încă suficient diferențiate; față de 3,5 milioane turiști înregistrați în 1965, se estimează o creștere la 6 milioane în 1970, constatîndu-se și în turismul intern tendințe constante de creștere a turismului automobilistic pe cont propriu. Se înregistrează de asemenea o creștere a formelor combinate de turism (munte — mare; odihnă — excursii; intern — extern).

În raport cu ritmurile menționate, industria hotelieră a țării noastre dispune de o bază materială încă deficitară.

În anul 1966 (1 octombrie), numărul total al locurilor de cazare din România se cifra la 100 861, din care: 34 999 în hoteluri, 80 în moteluri, 45 402 în vile, 10 447 în cabane, 4 442 în campinguri, 2 935 la cetățeni particulari și 2 556 în spații fără categorie.

Ca distribuție în teritoriu, la aceeași dată existau 37 690 locuri pe litoral, 16 782 în orașe, 32 230 în stațiuni de munte și balneoclimaterice republicane, 4 189 în stațiuni locale necorespunzător echipate, 9 970 în locuri izolate.

Ca hoteluri orășenești, la începutul planului cincinal actual existau: 3 093 paturi în București, 854 în Brașov, 252 în Timișoara, 318 în Cluj, 52 în Iași, 295 în Sibiu, 175 în Baia Mare, 167 în Suceava etc.

Această moștenire s-a dovedit insuficientă, defectuos repartizată și necorespunzătoare baremurilor internaționale de confort, fiind alcătuită în exclusivitate din hoteluri cu un ridicat grad de uzură.

Față de tendințele turismului contemporan, baza materială moștenită se dovedește necorespunzător distribuită pe categorii de confort. Astfel, din totalul de 3 093 locuri în București (0,2% din populația orașului), circa 2/3 erau repartizate în hoteluri de lux și categoria I.

Pentru amplificarea acestei baze materiale, planul cincinal actual prevede realizarea a 52 500 paturi noi, din care 29 389 în hoteluri, 917 în moteluri, 1 170 în hanuri, 6 770 în campinguri, 10 680 în căsuțe sezoniere și 3 574 în cabane. Ca repartiție în teritoriu, litoralul continuă să beneficieze de regim preferențial (32 500 locuri) datorită solicitărilor interne și internaționale.

Datele statistice enunțate îngăduie formularea anticipată a două concluzii generale, care pot influența discuțiile noastre:

1. Valoarea de obiect a construcțiilor hoteliere se subordonează treptat necesităților de ansamblu ale rețelei întregi în dezvoltare rapidă, care trebuie să se supună tot mai mult unor legi și baremuri caracteristice oricărei comenzi sociale.

2. Lipsa unei industrii hoteliere românești cu tradiție, din exploatarea căreia să rezulte o experiență profitabilă, dă un caracter de pionierat proiectării în acest domeniu. Un astfel de pionierat este cu atît mai dificil cu cît volumul mare al comenzilor exclude posibilitatea tatonărilor.

În acest context, pe parcursul realizării prevederilor de plan, în activitatea de proiectare și construcție a hotelurilor și altor amenajări turistice au apărut dificultăți și semne de întrebare rămase fără răspuns.

Fără a intenționa să epuizez enumerarea unor astfel de subiecte de discuție, încerc să atrag atenția asupra unora dintre ele, și anume:

— Necesitatea clasificării orașelor și zonelor turistice ale țării.

— Utilitatea stabilirii unui sistem de determinare a necesarului, pe tipuri și categorii de confort.

— Obligativitatea rezervării de amplasamente corespunzătoare pentru construcții hoteliere în cadrul D. S., în scopul prevenirii epuizării terenurilor din zonele centrale ale orașelor.

— Determinarea unor raporturi optime între suprafețele strict comerciale ale hotelurilor (unități de cazare) și cele auxiliare (saloane, holuri etc.).

— Necesitatea studierii și dimensionării corecte a restaurantelor în hoteluri, în special a anexelor acestora.

— Dimensionarea și mobilarea unităților de cazare pe tipuri și categorii de confort; utilitatea realizării unor machete experimentale.

— Echiparea sanitară și posibilitățile de ventilare a grupurilor sanitare (naturală sau mecanică).

— Probleme de izolare acustică pentru diferite sisteme constructive.

— Necesitatea lărgirii sortimentului de finisaje, utilaje și mobilier hotelier.

— Definirea și justificarea funcțională, în condițiile țării noastre, a motelurilor, hanurilor și campingurilor.

— Analizarea posibilităților de amenajare a unor unități de cazare turistică în monumente istorice și de arhitectură (forme de procedură).

Desene din revista poloneză « Architektura »

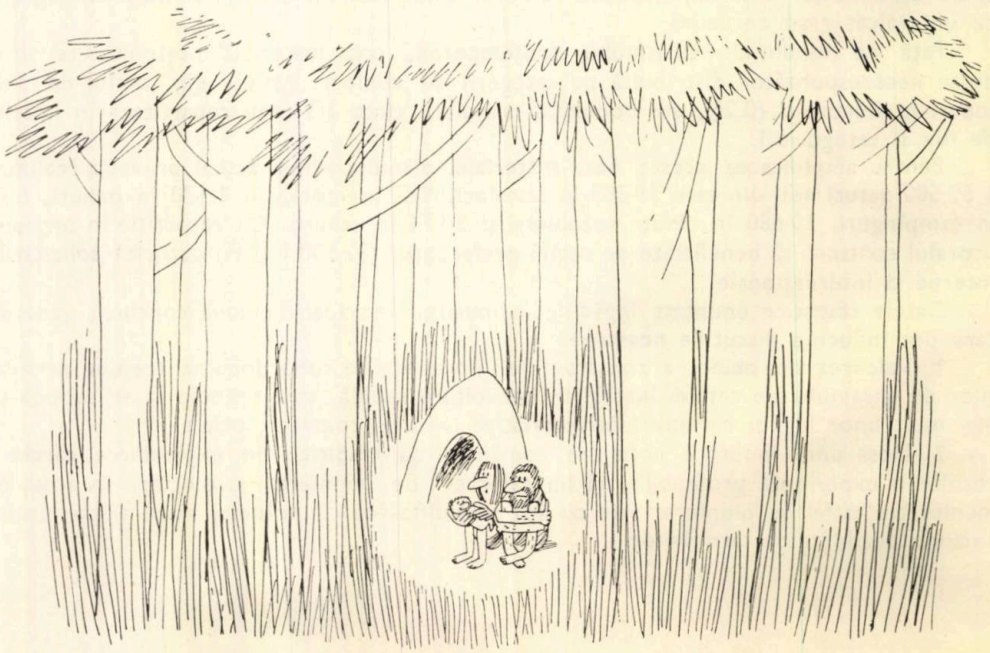

Arh. Nicolae Pruncu

CREAȚIA ARHITECTURALĂ ȘI TEHNOLOGIA HOTELIERĂ ȘI TURISTICĂ

În locul vechiului termen de « hotelerie », desemnînd un fel de corporație profesională, în literatura noastră de specialitate și în general pe plan internațional se folosește din ce în ce mai des în momentul de față termenul de « industrie hotelieră și turistică ». Mulți consideră însă că adoptarea acestei terminologii este o formulă literar-metaforică ce reflectă cel mult o tendință de a se obține pentru acest sector de activitate o atenție și o pondere similare cu cele care se acordă « industriilor adevărate ». Discuțiile purtate de colegii noștri pînă acum atestă indirect tocmai un asemenea punct de vedere, care este de natură, printre altele, în ce ne privește pe noi, arhitecții, să creeze impresia falsă că toate elementele construcțiilor hoteliere și turistice sînt exclusiv de domeniul muncii de creație arhitecturală, că nu există probleme tehnologice serioase care să necesite o pregătire specială profesională.

Consider extrem de important, atît pentru dezvoltarea acestui sector de activitate — industria hotelieră și turistică a țării noastre — cît și pentru creația arhitecturală orientată spre acest specific, să se precizeze că termenul de « industrie hotelieră și turistică » reflectă o mutație reală, o treaptă superioară în dezvoltarea modernă a exploatării acestor întreprinderi, că reflectă, în fond, concepția de exploatare și de do-

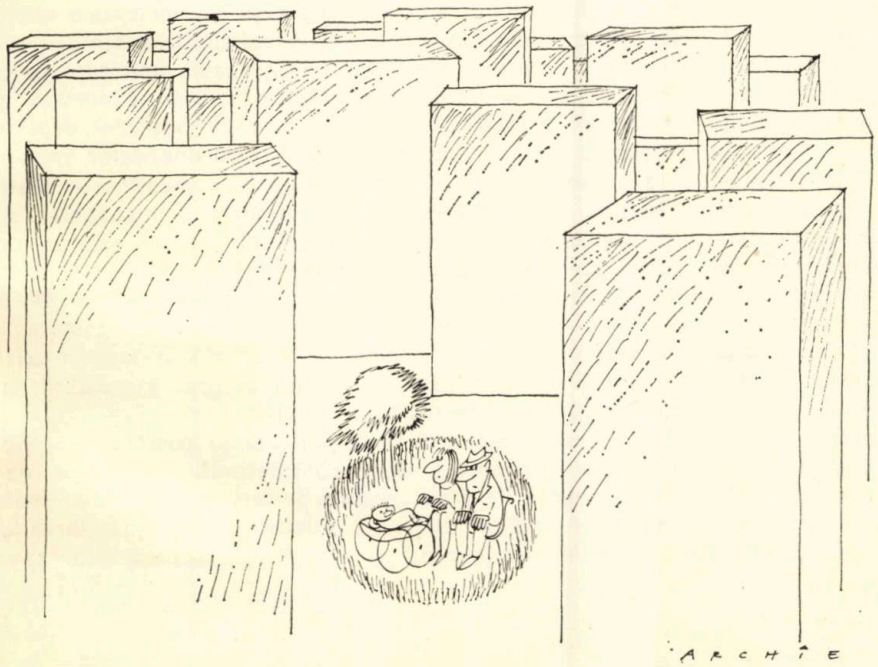

tare a hotelurilor și a celorlalte amenajări turistice, care înlocuiește vechea concepție artizanală, diletantă, perimată și mai puțin, sau chiar de loc, eficientă economic.

Toate problemele hoteliere și turistice sînt susceptibile de a fi analizate cu aceleași metode și instrumente ca și cele industriale și, în speță, și problemele creației arhitecturale din acest sector trebuie rezolvate cu o vădită similitudine cu cele din sectorul industrial.

Hotelurile și celelalte amenajări turistice trebuie să fie deci, ca și în trecut, confortabile, frumoase și atrăgătoare, atît din exterior, cît și din interior, armonios legate de mediul ambiant etc.; dar, în primul rînd, trebuie să fie unități de exploatare rațională, în sensul industrial al acestei noțiuni, atît luate fiecare separat, cît mai ales ca verigi ale unui lanț de unități formînd un ansamblu de exploatare turistică. Înseamnă de fapt că independent — și, din păcate într-o oarecare măsură, chiar indiferent — de realizarea calităților arhitectural-estetice ale unei construcții hoteliere, ea poate fi, tehnologic, bine sau rău concepută. Aceasta devine în ultimă instanță esențialul, în aceeași măsură în care o fabrică poate fi o excepțională creație arhitecturală, dar total necorespunzătoare din punct de vedere tehnologic.

Această concepție este departe de fi acceptată în cercurile de specialitate de la noi, iar concluziile ce s-ar impune din aplicarea ei nu apar încă în proiectarea construcțiilor afectate acestui sector. Se menține părerea că problemele tehnologice hoteliere sînt minore și se rezolvă prin specializarea treptată a proiectanților. Chintesența acestei păreri a fost formulată de un coleg de la O.N.T. care afirma: « Cu sau fără tehnologi, în țara noastră s-au construit și se vor mai construi hoteluri ». Aceasta este o formulă de « pionierat eroic », etapă necesară, dar care cu cît va fi lichidată mai curînd, cu atît mai repede se vor crea premisele trecerii la o treaptă superioară, industrială, de investiție și de exploatare.

Confuzia născută din lipsa de delimitare a aspectelor cu adevărat tehnologice de cele ale creației arhitecturale, din minimalizarea și sublimarea acestor probleme, este dăunătoare în egală măsură, atît creației arhitecturale, cît și muncii de exploatare propriu-zisă a obiectivelor și ansamblurilor turistice.

Ea dăunează creației arhitecturale, deoarece creația presupune coordonarea în funcție de ponderea specifică a tuturor elementelor tehnice necesare construcției, prin colaborarea și cu ajutorul specialiștilor respectivi, în vederea realizării unei concepții arhitecturale. Arhitectul constată însă că în rezolvarea acestui program, deși întîlnește probleme tehnologice de mare pondere, nu poate obține ajutorul nici unui specialist din proiectarea curentă a construcțiilor și nici de la cadrele de exploatare directă.

Cadrele de exploatare existente astăzi nu pot rezolva singure și nici nu-l pot ajuta pe arhitect să rezolve problemele tehnologice. Profilul lor este de tip artizanal, cîteodată fiind chiar refractare la dotarea cu utilaje noi, deoarece aceasta implică recalificarea profesională; cadrele dispuse să accepte pentru profesiunile respective o dotare și proiectare la un nivel tehnic superior, cu toată bunăvoința lor, nu pot da nici o relație folositoare asupra noilor dotări sau asupra echilibrării lor în cadrul procesului tehnologic complex. Specializarea lor în unități hoteliere din străinătate nu a cuprins elementele tehnologice nici măcar la nivelul strict al profesiunii lor. Acești tehnicieni au devenit cadre valoroase în specialitate, dar, în funcție de dotarea tehnică a unității sau a unităților în care au făcut specializarea, ei încearcă să improvizeze *ad-hoc* o soluție « ideală », punînd cap la cap fragmente diferite de rezolvări tehnologice care în final sînt departe de a reprezenta o soluție tehnologică fundamentată științific. Analiza diferitelor variante tehnologice în funcție de randamentul lor, de rezervele pentru menținerea acestora în pas cu evoluția tehnică în timp, de folosirea cît mai rațională a manoperei specializate, de posibilitatea de asigurare cu cadre specializate etc., toate acestea depășesc posibilitățile cadrelor specializate în producția propriu-zisă.

Apare evidentă o confuzie tehnologică și care, o dată inclusă în creația de arhitectură, riscă s-o compromită. Apariția frecventă a unor critici adresate arhitecților, referitoare tocmai la aspectele tehnologice și de exploatare, confirmă această situație.

Afirmam înainte că această confuzie dăunează la fel de grav exploatării, la toate nivelurile, a construcțiilor hoteliere și amenajărilor turistice.

Cadrele superioare de exploatare așteaptă de la proiectanții construcțiilor noi soluționarea problemelor tehnologice, cîteodată chiar considerîndu-se degajate de orice obligație pe care o implică recomandările și observațiile pe care le imprimă în proiectare, afișînd un oarecare naivism tehnic față de utilajele din dotare sau de înlănțuirea lor tehnologică. Ei se consideră de asemenea îndreptățiți să solicite, în lipsa altor specialiști,

de la proiectanți sau de la constructori și reglajul utilajului și instruirea personalului de deservire și atingerea parametrilor proiectați de fiecare utilaj în parte sau de liniile tehnologice în ansamblu, și instruirea personalului de exploatare pentru întreținerea utilajelor etc. Evident, proiectanții și constructorii protestează și pretind că acestea sînt problemele exploatării, care trebuie să se califice superior.

Dar, cu toate că în noua concepție de exploatare un bun cadru de conducere a unei întreprinderi hoteliere moderne sau a unui sector important al acesteia trebuie să fie un tehnician superior calificat, capabil să coordoneze o producție complexă, industrială, cu dotări tehnice de înalt nivel și care nu poate fi străin de problemele tehnicii moderne, totuși nu este necesar ca el să stăpînească evoluția concepției de organizare a unui proces tehnologic cu linii complexe, exploatarea lui în condiții de randament maxim, organizarea întreținerii lui optime în timp cu un minim de personal etc. Este suficient să cunoască aceste probleme în cadrul specific al propriei sale întreprinderi.

Nu se poate să nu recunoaștem existența acestor probleme și nu se poate să nu înțelegem că multe dintre ele nu sînt de profilul actual al cadrelor de exploatare, dar nici nu pot fi confundate cu problemele de construcție sau cu creația arhitecturală.

Confuzia amintită este de natură să fundamenteze în exploatare convingerea eronată că, treptat, prin « specializarea » cadrelor de proiectare, toate deficiențele semnalate de exploatare se vor rezolva de la sine.

Cele mai importante companii internaționale (Hilton, Intercontinental etc.) utilizează curent, pentru realizarea rețelelor hoteliere, cei mai buni arhitecți din țările în care fac investițiile, fără ca aceștia să fie neapărat specializați în proiectarea de hoteluri; dar fiecare din aceste companii face de obicei, sub o formă sau alta, cu propriii ei specialiști, proiectul de tehnologie pe baza căruia se întocmește proiectul construcției. Se realizează astfel o creație arhitecturală optimă brodată pe o tehnologie științific gîndită. În concluzie, specializarea cadrelor de exploatare sau a proiectanților nu poate rezolva lacuna specialistului tehnolog.

Un alt aspect, decurgînd de fapt tot din lipsa criteriului științific tehnologic, este unilateralitatea controlului investițiilor în acest domeniu. Astfel, controlul eficienței investiției proiectate se face aproape exclusiv asupra indicatorilor construcției, în fond asupra suprafeței construite și a finisajului său, pentru că asupra eficienței cuantumului de investiție afectat dotării tehnologice nu există în proiecte elementele științifice necesare, de exemplu, un studiu tehnico-economic al variantelor tehnologice.

Consecința este că, încercînd să limităm investiția la limitele raționale, acționăm în fond numai asupra elementului cu ponderea cea mai mică. Valoarea construcției propriuzise la hoteluri (structură și finisaje) nu depășește niciodată 50% din investiție, iar la construcțiile de categorie superioară coboară sub 30% din investiție. Proiectantul este obligat să reducă la limitele inferioare suprafețele zonelor de cazare și recepție, deși aceasta apare de foarte multe ori nerațional. Un calcul arată că la o cameră de hotel de 16 m² la care investiția specifică este, de exemplu, de 80 000 lei/pat, prețul aferent unui m² suplimentar (toate dotările și instalațiile rămînînd aceleași) nu depășește 1 000 lei/pat. Practic, pentru a economisi circa 1% din investiție trebuie să se renunțe la peste 6% din totalul suprafeței comercializate. Această renunțare de 1 m² reprezintă însă diferența de suprafață între două clase hoteliere, diferența cumulată între toate clasele hoteliere fiind, în fond, doar de 6 m².

Cum poate fi justificată deci economicitatea în exploatare a reducerii suprafeței?

Exemplul dat este tot atît de valabil și pentru suprafețele aferente sălilor de consumație din alimentația publică etc.

În condițiile lipsei de cadre de exploatare a utilajelor—care se resimte chiar și la hotelurile de categorie superioară din Capitală — este preferabilă reducerea lor, rezervîndu-se spațiile pentru a fi amplasate ulterior în construcție, iar economia astfel realizată să fie dirijată tocmai spre suprafețele comercializate, pentru a se asigura menținerea categoriei inițiale în viitor, în condițiile unei exigențe sporite.

Hotelurile reprezintă construcții cu un termen de casare foarte îndepărtat față de celelalte construcții proiectate curent de noi. Este deci deosebit de important să ținem seama de evoluția în timp a exigențelor. Or, este evident că acestea cresc an de an. Dotarea tehnologică poate fi ușor ameliorată în timp, dar suprafețele o dată construite nu mai pot fi la fel de ușor majorate. Progresul tehnic este deosebit de rapid și într-un viitor destul de apropiat se va putea, de exemplu, completa dotarea oricărui restaurant existent și chiar a unor camere de hotel cu aparate de climatizare locală, fără ca aceasta să comporte un prea mare efort de investiție sau constructiv.

Este deci rațional să se reducă pe cît posibil procentul din investiție aferent dotărilor tehnice, în prezent atît de ridicat, și să se acorde maximă importanță suprafețelor construite, finisajelor greu de înlocuit etc. Justificarea economică a dotării tehnologice fundamentate științific nu poate fi realizată în prezent, condițiile existente ale exploatării nepermițînd asigurarea folosirii lor raționale și nici întreținerea lor în condiții tehnice corespunzătoare. Este deci preferabilă orientarea efortului de investiție spre realizarea unei construcții generos concepute, apte de a fi completată cu dotări tehnice treptat și în funcție de îmbunătățirea actualelor condiții de exploatare.

Aportul unei astfel de orientări a investiției la creșterea rentabilității unităților hoteliere și de turism va fi sensibil superior actualei orientări, căci dotarea unei bucătării cu friteuze și grătare de înaltă tehnicitate, cu căzănele basculante și cu mașini de gătit cu rafinamente tehnice etc. se face, în fond, prin reducerea finisajelor și a suprafeței aferente din sala de consumație, reducere pe care consumatorul o resimte și care se reflectă direct în rentabilitatea localului, pe cînd tehnica bucătăriei, cel puțin în prezent, nu îmbunătățește sensibil calitatea produselor (dacă nu cumva o scade datorită erorilor de folosire a performanțelor pe care le oferă utilajele).

Dimensionarea generoasă, cu simț de perspectivă, a unei construcții hoteliere face ca, de exemplu, după circa 60 de ani de la construcția sa, hotelul « Athénée Palace » să poată fi extins și complet modernizat, respectiv să i se dubleze capacitatea și să rămînă la categoria « 0 », cea mai înaltă.

Cu toate dificultățile pe care această operație le-a comportat, atît pentru realizarea extinderii, cît și pentru modernizarea părții existente (consolidări dificile, asigurarea continuității în exploatare pe toată perioada execuției etc.), de natură să scum-

Desene din revista poloneză « Architektura »

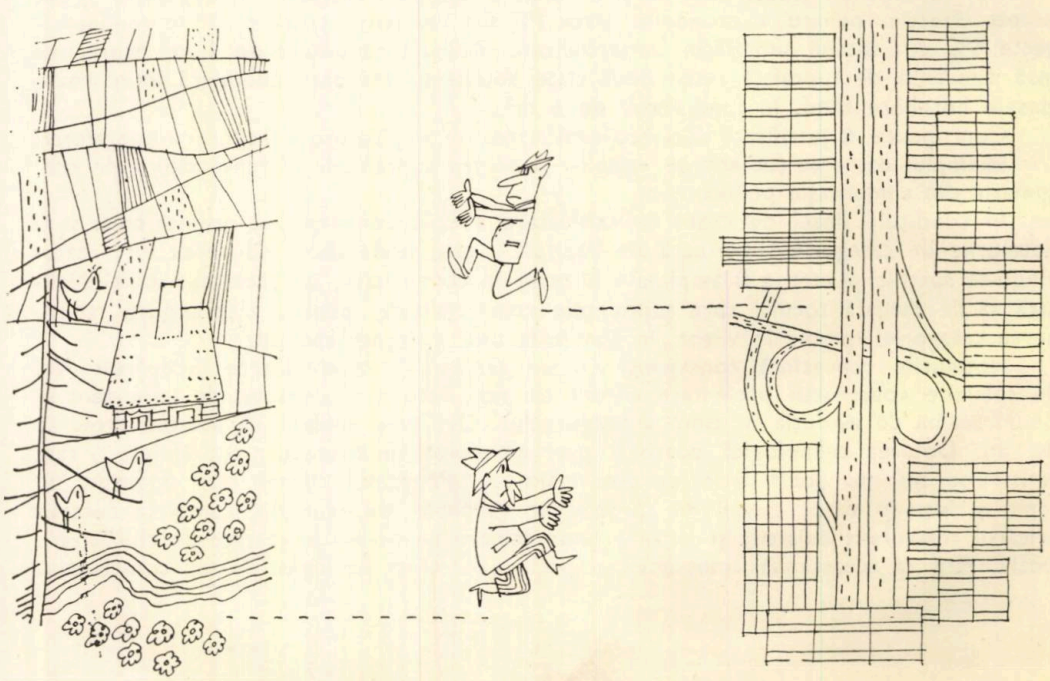

pească lucrările, totuși toată investiția angajată pentru această lucrare, circa 70 000 000 lei pentru 613 locuri, nu depășește 40% din investiția necesară pentru realizarea unui hotel nou cu aceeași capacitate și cu clasă hotelieră « 1 ».

Avantajul economic care rezultă la hotelul extins și modernizat față de hotelurile noi nu se datorește recuperării unor dotări tehnice (prin modernizare, toate aceste dotări au fost înlocuite), ci se datorește, printre altele, calităților arhitecturale ale spațiilor existente pentru care inițial s-au făcut eforturi maxime (s-a folosit cel mai modern sistem constructiv posibil pe atunci, s-au dimensionat și s-au tratat generos spațiile etc.).

Aceasta pledează pentru o analiză economică aprofundată, atît atunci cînd se compară variantele de investiție, cît și atunci cînd se orientează efortul de investiție în cadrul unui obiectiv, depășind primele impresii, de cele mai multe ori înșelătoare, pentru calculul cu simț de răspundere în care sînt evaluate real toate aspectele pozitive și negative ale unei situații.

Fără a considera epuizate toate aspectele problemei, considerăm totuși că din cele de mai sus rezultă că orice efort de investiție în favoarea părții constructive, implicit pentru creația arhitecturală propriu-zisă, chiar efectuat prin diminuarea în anumite limite a dotării tehnice, este menit să facă investiția mai rentabilă în timp și este deci de recomandat.

Consider că raportul actual între cuantumul afectat construcției și cel afectat dotărilor tehnice ar trebui sensibil modificat și trebuie să susținem cu toată tăria acest lucru, la toate nivelurile, de la beneficiar pînă la forurile superioare de avizare, conștienți că prin aceasta luptăm pentru îmbunătățirea rentabilității investițiilor afectate construcțiilor hoteliere și de turism.

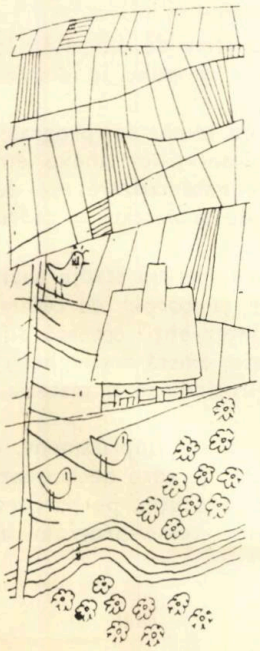

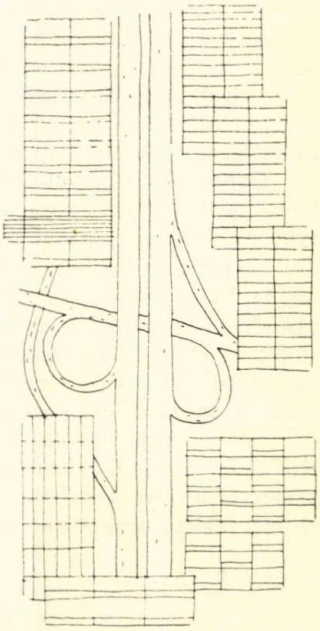

Arh. Gheorghe Husar

PROBLEME ALE PRACTICII DE PROIECTARE ȘI EXECUȚIE

Vreau să subliniez o serie de probleme ridicate de realizarea construcțiilor hoteliere, din experiența de proiectare din institutul nostru și a mea personală, împletirea unor aspecte teoretice cu activitatea practică de proiectare și realizare, luînd ca exemplu două proiecte: unul, în curs de execuție: hotelul din Piața Unirii din Iași, al doilea, hotelul din Alba Iulia, care este la debutul proiectării.

O primă problemă o constituie amplasamentul construcțiilor hoteliere; mă refer în special la construcțiile hoteliere orășenești, la rolul lor în cadrul urban și la amplasamentul lor în cadrul orașului.

La hotelul de la Iași, problemele acestui amplasament s-au ridicat încă de la sistematizarea zonei centrale a orașului și dotarea acesteia cu diferite construcții: dacă o asemenea dotație trebuie să fie neapărat într-un punct central al orașului; dacă trebuie să prezinte un deosebit interes prin prezența sa ca o dotație importantă orășenească; cadrul arhitectural al Pieței Unirii fiind format din construcții de locuințe și spații comerciale, s-a pus și problema stînjenirii reciproce.

Atît hotelul, cît și locuința au o serie de elemente distincte, probleme specifice funcționale: fluctuația intrărilor și frecvența pendulării pasagerilor, zgomotul produs în spațiile anexe (alimentația publică), parcajul (porniri și opriri), accesul de serviciu pentru alimentație etc.

O serie de rezolvări speciale au fost necesare pentru soluționarea acestor probleme; astfel, curtea de serviciu este subterană, ca și accesul său carosabil; s-a preconizat ca în alimentația publică să existe program muzical și dans numai în barul de noapte, proiectat în subsol; accesul pe terasa de la etajul I să fie ocazional, acest spațiu fiind agrementat cu spații verzi și cu terasă-cofetărie sau braserie, cum se preconiza inițial; staționarea autovehiculelor să se facă într-un garaj subteran.

O dată problema amplasamentului discutată în principiu, soluția stabilită și aprobată de ultimele foruri de avizare, ea a fost pusă în discuție de către organele locale din punctul de vedere al delimitării suprafeței gabaritului construit în teritoriul respectiv, chiar în momentul în care șantierul trebuia să înceapă execuția lucrării, creîndu-se astfel unele dificultăți.

În orașul Alba Iulia, problema amplasamentului întîmpină o serie de dificultăți legate în special de existența unui fond construit în teritoriu, ceea ce pune în discuție chiar realizarea construcției.

Un al doilea aspect îl constituie definitivarea elementelor de temă, de program: capacitățile, complexitățile funcționale ale alimentației publice și deservirilor anexe etc.

Definitivarea temei-program începînd cu aspectele inițiale de sistematizare, de detaliu, se face foarte greu, existînd fluctuații de la o fază la alta de proiectare în cadrul avizelor date de organul tehnic respectiv al beneficiarului.

La hotelul din Iași, în momentul de față, cînd construcția este într-un stadiu avansat de finisaj, sînt încă transformări ce se solicită de beneficiar la corpul de cazare, găsindu-se că anumite elemente pot fi îmbunătățite. Asemenea intervenții creează dificultăți în execuția lucrărilor: anumite lucrări finisate trebuie reluate, există o stingherire în graficul de desfășurare a lucrărilor, chiar pierderi materiale, irosindu-se și materiale puse în operă, lucrări care apoi trebuie reluate.

Același lucru și la hotelul din Alba Iulia: o temă la studiul de amplasament, o altă temă la studiul tehnico-economic și o altă temă la avizarea S. T. care declanșează proiectul de execuție. Pînă în final s-ar putea ca și la proiectul de execuție, pe parcurs, să mai existe amendamente. Deci, în definitivarea elementelor temei-program ar

trebui să existe un spirit de răspundere din partea beneficiarului, care să amîne eventuale îmbunătăţiri pentru alte programe, la construcţii viitoare. Este foarte greu să faci totul la o singură unitate; creşte poate şi investiţia în mod neeconomic, terenul propus iniţial pentru o anumită capacitate nu mai permite amplificarea temei etc.

De asemenea, serviciile anexe de care vorbeam la început: se preconizează ca hotelul să fie completat cu o serie de funcţiuni comerciale (spaţii în care să fie expuse articole de artizanat, agenţii ale O. N. T., C. F. R., Tarom etc.). Pe parcursul proiectării începe să se nască gustul pentru mai bine şi se adaugă funcţiuni care la un moment dat încep să stînjenească, producînd inevitabil interferenţe nedorite.

Un al treilea punct care produce mari dificultăţi pe parcursul elaborării proiectului de execuţie este timpul planificat pentru elaborarea acestuia. Detaliile de execuţie şi cele de decoraţie interioară nu pot fi corelate cu proiectarea mobilierului, care nu corespunde totdeauna partiului, ducînd în final la o serie întreagă de nepotriviri; acest aspect este cu atît mai greu de înlăturat cu cît timpul afectat execuţiei lucrării nu dă răgaz constructorului (care de foarte multe ori se şi schimbă pe parcurs) şi nu-i permite să cunoască proiectul în detaliu.

Se pare că la Alba Iulia este un caz mai fericit, căci vom avea un an înainte de începerea construcţiei lucrării. De obicei însă, constructorul nu este pregătit, în foarte multe cazuri, abordînd lucrări care-l depăşesc ca forţă de muncă, atît în ceea ce priveşte calitatea, cît şi cantitatea.

Am văzut în străinătate construcţii hoteliere de capacitatea construcţiilor noastre care se realizează într-un sfert din timpul în care se realizează la noi; m-a impresionat prezenţa graficelor încă din perioada de lucru la planşetă, ceea ce face ca lucrările să se succeadă cronometric.

Vorbind în special de greutăţile de care ne-am lovit, vreau să semnalez o lipsă a furnizorilor de specialitate în confecţii metalice şi de lemn, care sînt puţin interesaţi de gradul calitativ al elementelor de construcţii pe care le livrează, toată răspunderea, în ceea ce priveşte această problemă, fiind atribuită proiectantului.

Pe de altă parte, trusturile noastre de construcţii sînt lipsite de cadre pentru urmărirea execuţiei, ceea ce creează dificultăţi în executarea detaliilor aşa cum le-am gîndit noi. În general, detaliile se iau din dosare atunci cînd le vine rîndul şi bineînţeles că furnizorii respectivi, care sînt solicitaţi să le execute, îşi pot planifica realizarea lor în funcţie de momentul în care le-au sosit.

Mai sînt puţine luni pînă la terminarea hotelului şi încă mai există discuţii în problema preţurilor, problemă care constituie o mare dificultate pentru proiectant, mai ales în momentul de faţă, cînd diversificarea este din ce în ce mai frecvent discutată şi în materie de construcţii hoteliere şi va trebui pusă în practică. Diferenţa reală dintre preţurile de deviz şi preţurile de cost este de-a dreptul uluitoare; din momentul cînd s-a elaborat documentaţia economică pînă la execuţie preţurile se pot schimba de trei-patru ori. Obiecţiile constructorului se realizează cu mari întîrzieri faţă de predarea documentaţiei, survin nemulţumiri din partea beneficiarului şi bineînţeles întîrzierea punerii în funcţiune a construcţiei respective.

Acest gen de probleme răpesc cca 50% din timpul de proiectare, din dorinţa proiectantului de a-şi vedea opera realizată; dar în acest mod se reduce mult timpul ce se poate consacra creaţiei arhitecturale, problemelor funcţionale şi plastice.

În sfîrşit, o ultimă problemă. Totdeauna ne gîndim ca amenajarea şi decorarea cadrului interior să fie realizate şi cu lucrări de artă plastică monumentală, pentru care apelăm la artiştii plastici. Autoritatea în materie a artiştillor plastici şi modul de avizare a acestor lucrări ne fac de multe ori să preferăm să renunţăm la colaborarea cu artiştii plastici.

Dificultăţile sînt multiple. Poate că şi Uniunea arhitecţilor nu este suficient de autoritară, deşi în materie de colaborare s-a vorbit la majoritatea discuţiilor de creaţie, atît în cadrul Uniunii artiştilor plastici, cît şi al Uniunii arhitecţilor. Totuşi, n-am reuşit încă să facem ca autoritatea arhitectului să se poată exercita în coordonarea lucrărilor.

Arh. Ştefan Radu Ionescu

RELIEFUL CONSTRUIT SĂ AMPLIFICE EXPRESIVITATEA RELIEFULUI NATURAL

Potenţialul turistic, pe care atît de generos l-a dăruit natura ţării noastre, amenajările existente la care am adăugat eforturile noastre de realizare a unei baze materiale turistice moderne — chibzuit începute pe litoral — ne-au atras la startul unei vii, deosebit de actuale şi de paşnice competiţii mondiale: turismul internaţional.

La succesul participării noastre, arhitecţii au adus — şi aduc — o contribuţie dintre cele mai semnificative.

Confruntîndu-ne succesele şi experienţa turistică cu cele ale arhitecţilor şi urbaniştilor din ţările în care această activitate îşi are antecedente puternice, îndelung verificate, putem trage concluzii încurajatoare.

Mi-aş permite să relev că activitatea turistică se cere mai atent şi mai insistent urmărită şi susţinută la nivelul proiectelor de sistematizare (schiţe sau detalii).

Interesul turistic al unui teritoriu, localităţi sau zone orăşeneşti este determinat de factorii naturali, de numărul şi importanţa obiectivelor turistice, de modul în care acestea sînt valorificate.

Optimizarea interesului turistic al oraşelor noastre merită tot atîta efort şi preocupare cît şi optimizarea densităţii suprafeţei locuibile.

Ori de cîte ori sistematizările au stabilit păstrarea unor monumente — pe care propuneri anterioare le desfiinţau — mîndria noastră turistică a fost satisfăcută. Ne bucurăm legitim şi firesc că printre monumentele azi obiective turistice de viu interes găsim *in situ*: tiparniţa lui Dosoftei la Iaşi, biserica Cretzulescu la Bucureşti ş. a. Pe de altă parte, regretăm că demolări intempestive ne-au lipsit de unele vechi construcţii, case memoriale etc., care, în noul peisaj al oraşelor noastre, ar fi adus — cel puţin în principiu — un plus de atracţie şi de sensibilitate, iscate ori de cîte ori, cu meşteşug urbanistic, arhitectul ştie să alăture la dimensiunile trecutului, dimensiunile noi, cuprinzătoare, ale prezentului.

Valorificarea « fondului peisagistic » nu a reprezentat o constantă a preocupărilor noastre.

Într-o amplă cronică anticipativă, un distins matematician făcea următoarele aserţiuni general valabile:

« Natura este mediul ostil şi advers al omului ». « Îmbunătăţirea condiţiei umane constă în îmblînzirea ei şi transformarea ei graduală ».

Aş îndrăzni să subliniez că *natura românească* — lipsită de agresivităţi, de excesivităţi spectaculoase — a strălucit totdeauna prin frumuseţea ei echilibrată. Fizionomia armonioasă a ţării a constituit o încununare firească, invidiată, a rîvnitelor ei bogăţii lăuntrice. Cît priveşte « geometria » noastră, emfatică, rigidă şi uneori ostenită de multele căutări, mă tem că, în numeroase ocazii, ne-a lăsat corijenţi în faţa naturii şi geometriilor ei fireşti, încîntătoare.

Nu totdeauna am valorificat judicios *relieful natural al terenului*. De cele mai multe ori, construcţiile, cu valul lor uniformizator, au acoperit particularităţile teritoriului.

Relieful imobiliar (relieful construit) nu a accentuat pe cel teritorial, evidenţiindu-i dinamica. Nu s-a produs acea *înnobilare a energiei reliefului natural prin cel clădit*. Oraşele au pierdut şansa unui spor de expresivitate. Doar de curînd am început să ne preocupăm de utilizarea pentru construcţii a terenurilor în pantă. Frumuseţea potenţială a unor oraşe — cum ar fi Tulcea — de-abia acum ni se arată deplin. Valorificarea unor înălţimi, împingerea zonelor rezidenţiale pe versanţi, crearea unor ansambluri monumentale şi a unor dotări turistice în punctele înalte ale unor oraşe ca Deva, Braşov,

Cluj, Piatra Neamț și altele sînt încurajatoare și vor conferi acestora un plus de frumusețe necontestată.

Într-un articol publicat în Buletinul UIOOT, prof. Pietro Romanelli afirma: « ... fiecare țară să-și sporească și să salvgardeze tot ceea ce poate să reprezinte o particularitate proprie, o expresie individuală și caracteristică a propriului ei spirit, a istoriei și culturii ei, a naturii psihice însăși ».

În sistematizările zonelor turistice persistă încă unele carențe. Cele mai frecvente sînt determinate de imprecizii în stabilirea categoriilor de turiști, de zonificări nedecise, care nu asigură o suficientă separare între ariile afectate diferitelor *categorii de turiști*, diferitelor *forme de turism*.

Desfășurarea normală a activităților vacanțiere, în formele lor active ori sedentare, precum și a diverselor cure sau tratamente balneare nu poate fi asigurată fără un studiu atent, prealabil, al diferitelor categorii de turiști, cu preferințele, gusturile, obiceiurile și « ticurile » lor. Colaborarea arhitectului cu sociologi, psihologi, igieniști, balneologi, dieteticieni, specialiști în turism este absolut necesară în astfel de cazuri.

Teoretic, oricine își poate organiza, natural, petrecerea a 52 de *week-end*-uri. *Vacanța mare* rămîne, însă, *eveniment unic, anual și familial*. Ratarea unui *week-end* dă posibilități de compensări ulterioare. Desfășurarea nesatisfăcătoare a unei vacanțe anuale (concediu) dezechilibrează moralul și bugetul unei familii pentru o bună perioadă de timp. Prin exuberanță, dinamism și dorință de a profita plenar de timpul minim pe care-l are la dispoziție, « *week-end*-istul » este incomod și chiar « nociv » pentru vacanțierul anual, mai destins, mai rezervat și mai pretențios totodată.

Abilitatea urbanistului trebuie să elimine orice posibilitate de « litigiu de odihnă » între vacanțierul « hebdomadar » și cel anual și între toate celelalte categorii de turiști, creînd dotări diferențiate și amplasîndu-le corespunzător cerințelor fiecărei grupe specifice.

Nedumiresc unele abateri de la prevederile inițiale ale unor schițe sau detalii de sistematizare care afectează zone de mare interes turistic. Iată, de exemplu, amplasarea unui camping la intrarea în Mamaia, cu titlu de « provizorat », pe un loc destinat parcului de distracții al stațiunii (care, spre regretul nostru, nu s-a mai amenajat); inițial, provizoratul era de 500 de locuri, ulterior s-a « dilatat » la 1 500 de locuri și va ajunge un adevărat « macrocamping », cu 2 500 de locuri, în anul 1969.

Dezvoltarea exagerată a unității « Capra Neagră » din Poiana Brașov pare să intensifice nefavorabil o concentrare turistică ce ostenește situl. Fără a mai vorbi de o anumită ostentație cu care forme, ce amintesc mai degrabă de acareturile gospodăriilor rurale, ne sînt prezentate drept « arhitectură turistică ». Ne întrebăm: ce și cum va trebui să construim la Ostrov ori la Întorsura Buzăului?

Pe de altă parte, tot la Poiana Brașov, suprafața modestă a lacului este solicitată cu sandoline, hidrobiciclete și, uneori, neoficial, ca ștrand, mult peste puterile cuprinderii ei.

Mi se pare de stringentă utilitate reconsiderarea sistematizării Poienii Brașov în sensul înglobării și a poienii de jos (Poiana Mare), cu scopul reținerii și preluării marilor fluxuri pendulare ale sfîrșitului de săptămînă. Prevăzută cu cît mai multe dotări — în cea mai mare parte sezoniere — precum și cu echipamentul și toate instalațiile pe care activitățile relaxante de tip « bivuac » le reclamă, poiana de jos ar putea deveni un punct de mare atracție, accesibilitate și interes pentru brașoveni, îndeosebi, degrevînd Poiana Mică, destinată în special turismului mai îndelungat.

În sfîrșit, la Snagov, mi s-ar părea cu totul nefundamentată ideea amplasării unui hotel implantat în chiar zona de parc a marilor afluxuri duminicale.

Porfir Negrea
Vicepreşedinte al O. N. T.

SĂ ÎMBOGĂŢIM NECONTENIT EXPERIENŢA NOASTRĂ ÎN CONSTRUCŢIA DE HOTELURI!

Organizarea acestei discuţii de către Uniunea arhitecţilor a corespuns şi dorinţei Oficiului naţional de turism, care se găseşte la începutul unei vaste acţiuni în construcţia hotelieră. Noi credeam chiar că vom putea analiza hotel cu hotel din cele date în funcţiune şi din cele proiectate, pentru a vedea ceea ce am făcut bine sau rău, avînd în vedere că sîntem la început de drum în această activitate. Oricum, discuţiile au fost folositoare pentru noi şi sper că vom avea prilejul să organizăm şi altele, pentru a pune în discuţie fie unul, fie altul din aspectele care merită să fie clarificate mai pe larg.

S-au ridicat aici o serie de probleme critice la adresa beneficiarului de industrie hotelieră. Fără îndoială, există deficienţe atît la noi, cît şi la proiectanţi. Există însă o problemă de fond justă, aceea a lipsei unei categorii de specialişti în economia turistică sau hotelieră. Această lipsă se datoreşte unor cauze mai complexe. Se ştie că industria noastră hotelieră a trecut printr-o criză, determinată de război, cu toate consecinţele pe care acest război le-a avut în general asupra economiei noastre şi în special asupra industriei hoteliere, unde a avut consecinţele cele mai îndelungate.

Oficiul naţional de turism întocmeşte în prezent o statistică a dezvoltării industriei hoteliere din România începînd din 1900. Concluzia principală a acestei statistici este că în ultimii treizeci de ani — dacă facem abstracţie de Bucureşti, Braşov şi litoral — nu s-a realizat aproape nimic în oraşe în comparaţie cu cei treizeci de ani de dinainte de război, cînd această industrie era în înflorire.

În timpul războiului şi după război, unele hoteluri au fost transformate în cămine şi locuinţe, iar celelalte au trecut mereu de la un stăpîn la altul: au fost administrate cînd de o secţie de gospodărie comunală a statului, cînd de alta, cînd de o întreprindere de locuinţe şi localuri, cînd de una comercială etc. Uneori, hotelurile au fost clasate din punctul de vedere al funcţiunilor ca nişte cămine, iar restaurantele lor ca nişte cantine.

Chiar hotelul « Ambasador » a fost mult timp cămin. Urmarea acestei situaţii, precum şi a altor transformări care au avut loc în societatea noastră, a fost că numeroase cadre din acest sector s-au pierdut, căutîndu-şi alte sectoare de lucru, mai apreciate şi, poate, mai bine remunerate.

Dacă facem bilanţul — şi nu vorbim de litoral, care a conoscut o frumoasă dezvoltare — vedem că au fost construite puţine hoteluri faţă de necesităţi.

În momentul de faţă se găsesc în construcţie vreo 30, mai toate începute pe planuri parţiale, pe plan de săpături, făcîndu-se apoi mari presiuni pentru realizarea rapidă a planurilor de fundaţie şi a detaliilor.

Desigur că această practică poate fi criticată; se pot găsi multe argumente cu care să se dovedească că este neraţională. Totuşi, satisfacerea rapidă a marilor necesităţi din acest domeniu, lichidarea rămînerii în urmă cerea un efort, respectiv trebuia deschis un front larg de construcţii de hoteluri în toată ţara şi într-o perioadă foarte scurtă. S-a pus problema: pe ce cale să mergem? Dacă am fi lucrat cu un singur institut, am fi avut avantajul specializării (la ISCAS s-a creat această specializare, care este mai bună decît oriunde în ţară) şi dezavantajul de a nu putea să avem decît atîtea proiecte cît are

capacitate institutul în acest sector; s-ar fi putut începe prea puține construcții și în următorii trei ani s-ar fi putut da puține în folosință. Lucrînd cu toate institutele de proiectare din țară, avem dezavantajul lipsei de specializare (dacă însă responsabilul de proiect se documentează suficient, se poate elimina acest dezavantaj);există însă avantajul și posibilitatea de a deschide concomitent șantierele multor construcții hoteliere.

Noi am ales a doua cale și se pare că toți cei care au primit să proiecteze cîte un hotel, chiar de la Suceava, Baia Mare sau județe în care institutele de proiectare sînt mici, au făcut eforturi deosebite, au strîns documentații bogate, au alergat în toată țara, au studiat documentații străine, s-au întreținut cu specialiști din toate sectoarele, iar realizările satisfac cerințele noastre.

Ceea ce este mai important este faptul că în viitor numărul hotelurilor ce se vor construi pe întreg cuprinsul țării — în stațiuni balneoclimaterice, în orașe sau pe trasee turistice — va crește foarte mult. Devine pentru noi obligatoriu (și aceasta o fac toate statele care își dezvoltă industria hotelieră) să sintetizăm cu maximum de rapiditate experiența tuturor cadrelor care au contribuit la proiectarea și construcția de hoteluri, pentru a fi folosită în viitor. Este de datoria noastră și o vom face cu toată seriozitatea.

De altfel, acum se elaborează împreună cu C. S. C. A. S. un studiu de diversificare indicat de conducerea de partid și de stat, care *a avut tocmai darul de a ne obliga să strîngem împreună principalele date necesare îndrumării proiectării.*

Ca urmare a unor prime discuții cu Uniunea arhitecților, pe care vrem să le continuăm și să le finalizăm în următoarele zile sau săptămîni, vom încerca să răspundem propunerilor care s-au făcut aici în legătură cu concursurile. Desigur că ne interesează și dorim ca atît sistematizarea stațiunilor, cît și a hotelurilor să fie scoase la concurs. Avem un concurs pentru stațiunea Midia, dar vor mai fi și altele, ca: Păltiniș, Muntele Mic, Tușnad, Mogoșa și altele. Am dori să scoatem la concurs toate hotelurile din țară care urmează să se construiască din 1970, adică cele pentru care nu mai sîntem așa de forțați și avem posibilitatea să proiectăm mai relaxat. Dorim, de asemenea, ca cel ce cîștigă premiul I la un hotel să fie șeful lui de proiect, institutul creîndu-i toate condițiile pentru a-și realiza în practică proiectul.

În problema specialiștilor în exploatare trebuie să arăt că noi nu avem specialiști în exploatare, nu pentru că nu i-am avea în țară — există în țară destui — ci pentru că noi n-am făcut loc în schemă și am considerat că nu trebuie dați întreprinderilor ingineri. Iată, de pildă, în industria hotelieră americană, firme ca « Intercontinental » sau « Hilton », cînd vin să încheie contracte de cooperare cu un partener dintr-o țară străină, prezintă jumătate din documentația de contractare ca argumente ale marii specializări date de concentrare. Aceste firme au specialiști și experți în proiectare, în servicii, în alcătuirea meniurilor, în întocmirea listei de băuturi ș.a.m.d. Dar cîte hoteluri cuprinde rețeaua lui Hilton, cea mai mare din lume? Patruzeci de hoteluri în 40 de țări. Direcția noastră de hoteluri și restaurante are de preluat, numai în anul 1969, în exploatare 24 de hoteluri pe litoral, la Mamaia și Mangalia. Rețeaua de hoteluri din stăpînirea statului nostru, aflată sub conducerea Direcției hotelurilor, este mai mare decît o rețea de talia lui Hilton. Și noi avem în țară experți și putem vinde experiența noastră în acest domeniu. Problema este să sistematizăm și să știm cum să prezentăm această experiență. Am predat la C.S.C.A.S. normele de clasificare franceze ale hotelurilor și s-a constatat că acestea nu sînt mai bune decît ale noastre.

Consider că începutul, cu toate necazurile sale, este un început bun și că ceea ce am făcut pînă acum nu va face de rușine nici pe cel care a proiectat, nici pe cel care a executat. Avem datoria să facem ca experiența noastră să fie acumulată și îmbogățită necontenit.

Numeroase probleme interesante au fost ridicate și de alți vorbitori în cadrul discuțiilor vii purtate în această problemă.

Construcțiile hoteliere și amenajările turistice aflate în curs de realizare în numeroase puncte ale țării vor prilejui verificarea în practică a ideilor proiectanților și o prețioasă experiență pentru realizările viitoare.

Secția de specialitate a Uniunii arhitecților își propune continuarea acestor dezbateri, pentru clarificarea tuturor aspectelor încă neelucidate și sprijinirea, în acest mod, a activității de proiectare și de realizare viitoare a construcțiilor hoteliere și turistice.

Invităm cititorii ca în cadrul rubricilor noastre permanente să-și expună punctul de vedere asupra problemelor aflate în dezbatere.

Arh. Aurelian Trișcu

ARHITECTURA ȘI VALORIFICAREA PEISAJULUI

Desprins de natură și subjugat de mașinism, limitat în cadrul biroului sau al uzinei, cetățeanul epocii noastre se simte izolat în mediul urban și caută să restabilească legături firești cu elementele naturale.

Nevoia de varietate și destindere, dorința de cunoaștere directă îl fac să iasă, numai din Paris, într-o zi la sfîrșit de săptămînă, cu un milion de autoturisme. Concediile și vacanțele școlare, turismul social, mijloacele moderne de transport determină un efort multilateral de sistematizare, de amenajare a zonelor preorășenești pentru odihnă, sport și recreație. Ample lucrări colective cu caracter sezonier modifică structural peisajul litoralului nostru și încep să marcheze siluetele alpine. Fluxul celor care circulă în cadrul modelat de om sau în mijlocul naturii este nestăvilit. Datele estimative ale UIOOT arată că în 1966 au vizitat 60 de țări, 128 de milioane de turiști străini, întrecînd cu 12 milioane numărul de turiști din anul precedent.

Fenomenul acesta de mase a intervenit puternic în economia unor țări. Modernizarea drumurilor, realizarea unor zone ample pentru cazare, dezvoltarea unei industrii hoteliere, de-abia pot face față solicitărilor din ce în ce mai mari.

În Spania, numărul turiștilor a crescut de la 3 milioane și jumătate în 1956 la 13 370 000 în 1965. În Iugoslavia și Polonia, creșterea în același interval este de 650%. Chiar în țări cu vechi tradiții în acest domeniu ca Franța și Anglia, numărul turiștilor a crescut în ultimii zece ani de două ori și jumătate.

Peisajul Franței cuprinde azi 3 500 de campinguri și 100 de sate de vacanță, care împreună cu sute de cabane pentru tineret, case familiale și adăposturi rurale, se adaugă celor 137 de stațiuni de munte, balneare și termale.

Conturînd noi imagini în peisajul mediteranian, autostrada *del Sole* leagă în 3 ore Milano de Neapole, constituind o surpriză pentru italienii care se regăsesc azi atît de aproape.

Drumurile țării noastre, adunînd laolaltă bisericile fortificate din Ardeal, barajele Dunării, Argeșului și Bistriței sau trecătorile lanțului de munți, sînt din ce în ce mai aglomerate.

Oamenii încearcă să evadeze, căutînd continuu natura. Este vorba de un fel de tropism, de atragere la soare, la aer curat, la lumină, de care ființa vie nu se poate lipsi.

După cum arată Robert Auzelle în articolul « Să creăm orașe? »... « *se reliefează astfel nevoia pe care o are citadinul de a alterna și a împăca comoditățile vieții urbane cu avantajele vieții de la țară, a cărei nostalgie o păstrează* ».

Monumentul megalitic de la Stonehenge-Wiltshire și, după 3500 de ani, Poarta sărutului de la Tîrgu-Jiu înscriu o semnificație în spațiu

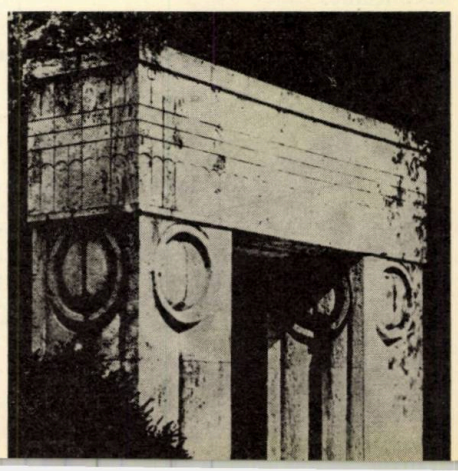

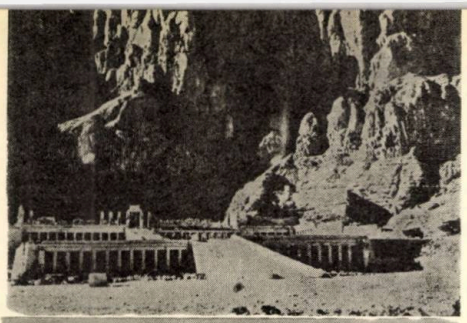

Templul de la Deir el Bahari — Egipt și Centrul de studii și cercetări din La Gaude — Franța (arh. M. Breuer și R. Laugier) sînt viguros construite, ca și peisajul muntos din preajma lor

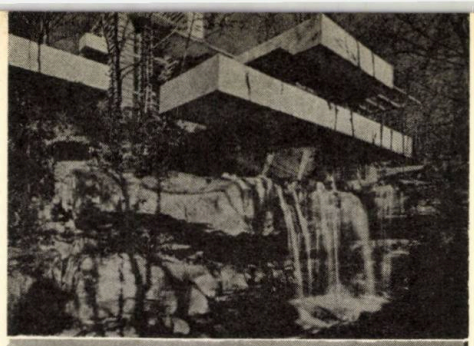

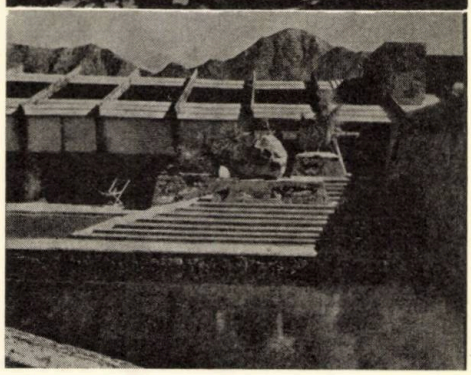

Definindu-se prin forme dinamice, casele realizate de Wright pe cascadele de la Bear Run sau în deșertul din Taliesin West se integrează perfect în natură

De altfel, natura pe care o caută oamenii este mai mult decît un decor proaspăt. Pentru că natura nu este pură. Ea a fost în mare parte umanizată, înglobînd pe îndelete civilizații, din care unele au apus, dar care constituie încă un cadru arhitectural și natural. Realizările culturii de azi se adaugă naturii în continuare, pregătind cristalizarea valorilor de mîine, care tind s-o depășească.

Pe lîngă fenomenul de turism — cu oarecare iz pitoresc — explozia demografică din ultimul secol ocupă vertiginos teritoriul printr-un proces de urbanizare, depășit adeseori de creșterea necontrolată a așezărilor omenești, cu industrii și nocivități, cu defrișări și poluări de ape.

Natura este transformată, peisajul este încadrat de canale și construcții. Apare așezarea-teritoriu Megalopolis.

Istorici, sociologi, oameni politici, urbaniști și oameni de artă dezbat în congresele unor noi organisme internaționale aceste modificări structurale și efectele lor asupra naturii și asupra omului.

MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1848

Analizînd elementele naturale esențiale pentru viață (aerul, apa și alimentele), profesorul Jean Labasse de la Institutul de studii politice din Paris notează că din suprafața globului (de 509 milioane km²), numai 148 milioane reprezintă uscatul, din care, scăzînd suprafețele « negative », rămîne ca spațiu util 2/3, pe care trebuie să trăiască azi circa 24 de oameni pe km². Creșterea vertiginoasă a populației și ocuparea progresivă a teritoriului îngrijorează.

Sprijinindu-se pe datele ecologiei, acest capitol din biologie care are ca obiect studiul raporturilor dinamice ale ființelor cu mediul lor natural, Georges Tendron de la Muzeul național de istorie naturală din Paris subliniază legăturile stabilite între om și factorii sistemului natural în care trăiește acesta. Ființa și mediul ei formează un ecosistem care se înglobează în biosferă. Printre organismele naturii, împărțite în producători, consumatori și bioreductori (cei care prin descompunere asigură din nou mineralizarea), omul este un consumator care, căutînd să scape de puterile naturale, a reușit să le supună în parte, distrugînd și dezechilibrînd natura.

Asociația internațională a urbaniștilor însemna la Lyon, în mai 1967, la primul punct din programul său, că « *niciodată în istorie omul nu a stăpînit mijloace tehnice, economice, politice atît de puternice ca să transforme cadrul vieții sale. Dar el le folosește foarte rău și rezultatele obținute nu corespund nici nevoilor, nici posibilităților sale* ». Și mai departe: « *Omul nu are azi un cadru de viață adaptat la nevoile și aspirațiile sale* ».

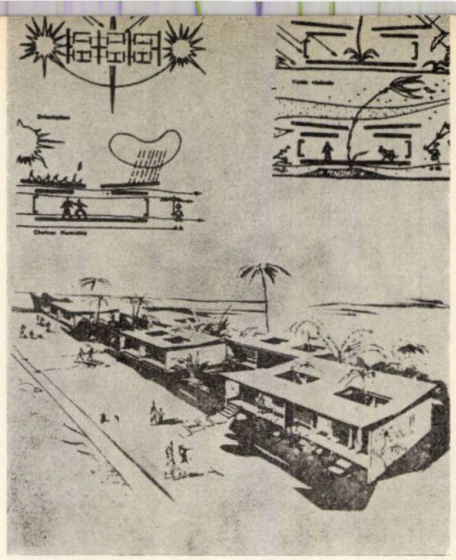

Candillis, Josic şi Woods subliniază în crochiuri de locuinţe din zona tropicală, factorii climatici — însorire puternică, averse, curenţi de aer — care determină limitele spaţiului interior şi exterior

Exemplele care deplîng intervenţia omului, pericolele care ameninţă cadrul natural sînt citate pretutindeni. Vorbind de « *apărarea sitului şi urbanismului* », arhitectul Max Querien consideră că « *regiunile industriale sînt sacrificate . Alte reţele devorează peisajul şi îşi întind tentaculele: căile ferate,reţelele electrice* ». Arh. Ante Marinovic, discutînd despre « *protejarea naturii în Iugoslavia* », arată cu numai în ultimul război mondial au fost distruse în această ţară circa 300 000 ha pădure, din care 175 000 ha au devenit deşert pietros.

Titlurile din publicaţiile de specialitate sînt — sub o haină gazetărească — semnificative: « *Goniţi de oraş, automobiliştii se relaxează pe marginea şoselei. Omul modern îşi caută echilibrul periclitat de cadrul urban inuman. Rentabilitatea cu orice preţ pretinde o echipare şi o densitate care deformează caracterul natural şi rural al peisajului* ».

Problemele acute care se pun în toate părţile sînt determinate de fenomene ce se desfăşoară în continuare, dar pentru analizarea lor este cazul, cred, să ne oprim o clipă aici.

Relaţiile între om şi natură, între aceşti poli şi arhitectură sînt multiple, în sensuri diferite şi cu determinări reciproce. O etichetare grăbită a lor nu ar avea un caracter ştiinţific şi nu ar fi în nici un caz indicată.

Poziţia arhitectului, a gospodarului constructor care organizează spaţii determinate pentru activităţile omeneşti este de analiză liniştită, de cîntărire a ponderilor. Această cale i-ar permite să ia măsuri pentru ca elementele care par de multe ori contrarii să se poată dezvolta în armonie.

Arhitectura şi natura formează pentru om, fiecare în parte şi laolaltă, cadrul de viaţă în care se desfăşoară funcţiunile fireşti. Arhitectul defineşte funcţiunile prin programe: locuinţe, clădiri de cultură, industrii şi birouri, pieţe şi parcuri.

Elementele naturale contribuie la determinarea arhitecturii care se adaptează la condiţiile geografice, apărînd de vînturi şi de ploi, ferindu-şi locatarii de frig sau de căldură. Măsurile luate se exprimă în structură, în orientare, în panta acoperişurilor, în lăcrimare şi brise-soleiuri, în instalaţii de ventilaţie, în gruparea clădirilor ca în casbaua marocană.

Cunoaşterea acestor date înlesneşte rezolvarea şi buna funcţionare a programului dat.

Pe terasa cabanei de la Coştila, la 2 500 m altitudine, unde direcţia vînturilor dominante este inversă decît a curenţilor de jos, din cîmpie, se poate face plajă iarna, în vreme ce pe faţada opusă, gheaţa formată de vîntul rece ascunde formele clădirii.

În climatul umed şi cald al insulelor din arhipelagul Antilelor, apartamentele din blocurile noi îşi înşiră camerele ca în casa vagon, astfel încît fiecare încăpere are doi pereţi exteriori, fiind continuu ventilată în mod natural.

Materialele la rîndul lor, aduc natura în construcţii, marcînd locuri şi epoci: marmura templelor greceşti, piatra arcelor şi drumurilor romane, lemnul caselor scandinave, granitul Egiptului şi ardezia Franţei, casele de lut ale Bărăganului făcute parcă de olari, betonul armat aparent din arhitectura modernă engleză sau japoneză.

Astfel de elemente participă la exprimarea caracterului unei construcții, la conturarea unor aspecte estetice. Alături de acestea, însă, intervin în permanență alte multiple coordonate ale operei de arhitectură.

Uneori arhitectul a încercat să sugereze și să realizeze cadrul natural dorit de societatea sa, înăuntrul programelor: trunchiurile de piatră din templul egiptean, proiectate pe pereții albaștri, aduc umbra și răcoarea oazei în climatul aspru de la marginea deșertului.

Unii teoreticieni văd originea goticului în aleile cu arbori care-și împletesc ramurile în ogive.

Căutări din compozițiile de azi urmăresc atent structura organică a plantelor sau animalelor primare ori aglomerații din regnul mineral.

Înfruntînd natura, dar de fapt mulîndu-se în natură, arhitectul a croit munții de piatră, sculptînd palate și temple pe Nil. El a așezat cu vigoare, dar cu rafinament, gradenele teatrului antic din Epidaur între munte și cîmpie, după cum mai tîrziu va desfășura teatrul modern din Red Rocks la Denver, Colorado, între stîncile imense, cu o bună acusticitate și o pantă corespunzătoare pentru vizibilitate, într-un cadru impresionant.

Un exemplu de perfect și impresionant echilibru între natură și opera de arhitectură (înglobînd elementele specifice programului și posibilitățile tehnice ale vremii) îl constituie platforma sanctuarelor de la Sarmizegetusa dacică, la Grădiștea Muncelului. Simplificate și stilizate de vreme, vestigiile construcțiilor de piatră din marginea cetății de apărare, grupate pe o terasă larg conturată în relieful abrupt, se difuzează în natură, privind liniștit dar cu semeție peste văile vecine.

Printre realizările recente — cunoscute nouă — care întregesc peisajul, răspunzînd funcțiunilor specifice, sînt: zona industrială de la poalele dealului Cetățuia din Iași, noi moteluri de pe șoselele care ne străbat țara, zone cu dotări și plantații din noul complex Eforie Nord.

În alte situații, se pare că arhitectul neglijează natura prin casa cu atrium — arabă, romană sau spaniolă — închisă străzii și străinilor, cînd de fapt el reușește să reconstituie un colț din natură în curtea ferită de vînt și de arșiță, ca la Pompei sau la Alhambra, în curțile mănăstirilor din Ragusa, în casele moderne din Espo-Finlanda sau din Statele Unite.

Casa engleză cu hol central este socotită ca o derivată a casei romane cu atrium, în care, determinată de climă, curtea interioară a fost acoperită, păstrînd în jurul ei încăperile principale.

Funcțiuni și forme diferite au generat casa ocolnic de sub Piatra Craiului sau din Cîmpul lui Neag.

Adeseori arhitectura se răsfiră în natură ca satele cu case-sălaș din munții Rodnei, înscrise în peisaj și exprimînd — după cum spune Blaga — dorul și pofta de pitoresc a românilor, dar în care copiii ajung iarna la școală de 2—3 ori pe săptămînă.

În schimb, în nordul Suediei, arhitectul Ralph Erskine construiește noua așezare de la Svappavaara într-o soluție urbanistică foarte grupată, pentru a face să domine elementul uman, pierdut — acolo — în natura imensă. El încearcă astfel să dezvolte un sentiment de protecție și de siguranță. Imaginea ne amintește aglomerațiile caselor mănăstirești de la Agapia și Văratec sau locuințele adunate pe dealurile unor tîrguri din Moldova.

Densitatea sporită în teritoriu se poate împăca în mod fericit cu peisajul.

În complexul de odihnă de la Snagov, pavilionul central (arh. N. Nedelescu — 1947) și bufetul din vecinătate (arh. M. Stancu — 1968) se compun cu stejarii din vechiul codru al Vlăsiei

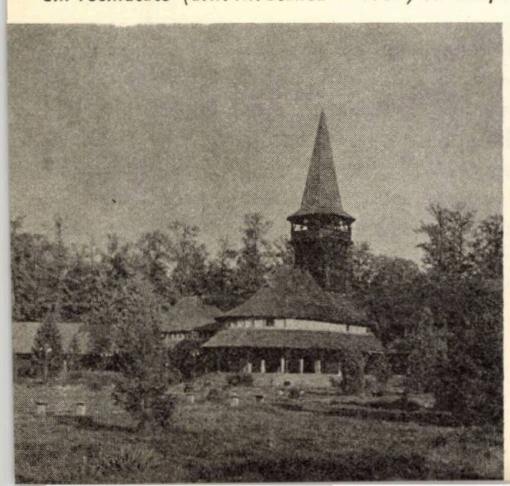

Nenumăratele relații între cadrul natural, elementele peisajului, amplasarea și compoziția arhitecturală și urbanistică sînt tratate pe larg de John Ormsbee Simonds în principala sa lucrare « *Arhitectura peisajului* », precum și de Garret Eckbo în « *Proiectarea peisajului urban* », de Lewis Mumford, Paul Rudolph, Eliel Saarinen.

Din operele lor și ale înaintașilor se poate alege cu ușurință un fir conducător care — lăsînd la o parte academismul și unele poziții totalitare — să sprijine formarea unui punct de vedere pentru proiectare.

Sublinierea caracterului peisajului, alegerea sitului, cuprinderea naturii înăuntrul orașelor, armonizarea datelor economico-geografice cu interesele individului, organizarea spațiilor libere exterioare sînt elemente ale proiectării care pun omul în corelație cu natura.

Promotorii a două curente diferite din arhitectura modernă, Frank Lloyd Wright și Le Corbusier, se întîlnesc — desigur — în aprecierea relațiilor intime între arhitectură și peisaj. Wright spune : « *Să construim case care să readucă în jurul omului elementele naturii dătătoare de viață și deschizătoare de orizonturi. Aceasta înseamnă o arhitectură care să pornească de la natura sitului și echivalează cu primul pas important spre asigurarea unei arhitecturi demne, căci în concordanța unei locuințe cu terenul ei simțim o potrivire pe care o numim frumusețe* ».

Mijloacele profesionale de realizare — ocuparea pantei terenului cu orientarea spre exterior, terasele, zidurile de sprijin, platformele și consolele puternice, asimetriile dinamice — se subordonează acestei convingeri și au ca rezultat celebra « *casă pe cascadă* » (vila Kaufmann din Bear Run, Pennsylvania).

Relațiile dintre proiectant și natură sînt subliniate de Le Corbusier în cîteva rînduri pe care le extrag din volumul « *Quand les cathédrales étaient blanches* » : « *.... Arhitectura este o pură creație umană .... dar omul fiind un produs al naturii, arhitectura va fi ca un logaritm al naturii. Natura, legile sale, principiul de admirabilă organizare cu clasificări și grupe, cu infinită varietate și matematică unitară, își va imprima lecția în inima arhitectului și nu în laviurile de pe planșetă* ».

Exprimat sau nu, acest adevăr a dus, de la o epocă la alta, la realizarea unor valori care dovedesc echilibrul între condițiile naturale, filozofia vremii, mijloacele tehnice, înțelegerea și trăirea în cadrul acelei epoci.

Am ajuns astfel la un punct pe care credem că îl putem insistent sublinia.

Se spune că dacă un scriitor trăiește intens și suferă va descrie mai viu suferințele sale. În actul de creație însă, el trebuie să domine fenomenul pentru a-l putea descrie, interpreta, accentua.

Arhitectul nu se poate lăsa subjugat și depășit de mediu, de sentimentalism romantic. În legătură cu natura nu putem face semănătorism, preluînd scheme din mediul natural sau din arhitectura vremurilor trecute.

În cadrul conferințelor pentru apărarea teritoriului și a naturii, ținute în 1963 la Londra, se arăta că : « *Apărarea peisajului nu înseamnă a transforma țara în muzeu de istorie naturală în aer liber. Totuși, programul tehnic trebuie să cruțe colțurile cele mai frumoase și să le respecte liniștea. Trebuie să încurajăm oamenii să profite de natură inteligent și cu drag* ».

Pentru ceea ce este urît nu se poate da vina pe tehnică, pe creșterea populației și a orașelor. *Ca să poată lupta împotriva defectelor care apar, arhitecții și urbaniștii trebuie să-și asume responsabilitatea organizării și modelării spațiului, a cadrului construit pentru om.*

Cunoașterea și înțelegerea cadrului natural, stăpînirea legilor compoziției sînt numai puncte de plecare în descoperirea unor soluții ce se cer de fiecare dată noi.

În opoziție cu încercările de *protejare* a peisajului, apare normală și necesară *valorificarea* peisajului cu soluții care compun elementele sale pe baza mijloacelor tehnice moderne și a programelor caracteristice azi.

În realizările valoroase s-a procedat totdeauna așa. După cum arată Palladio în « A treia carte de arhitectură », pentru realizarea drumurilor, care fac parte din arhitectura de utilitate publică, contribuind la înfrumusețarea orașelor și provinciilor, s-au sfredelit munți, s-au secat mlaștini, s-au aruncat poduri peste torente și prăpăstii.

În secolul nostru, elvețianul Albert Maillart transmite sensibilitatea tehnicii moderne podurilor elegante ca niște epure, iar constructorii americani realizează podul de la San Francisco, valorificînd peisajul și cristalizînd mentalitatea și posibilitățile unei epoci.

Ele exemplifică, așa cum reușește s-o facă și ansamblul început cu Royal Festival Hall pe malul Tamisei, un element esențial, valoros al timpurilor noastre, care este *contrastul*, suprapunerea unor realizări de maxime posibilități în peisajul natural, pe fondul valoros arhitectural al epocilor trecute.

Paralel cu compunerea spațiului, cu dezvoltarea logică a peisajului existent, în care trăsăturile naturale importante — ape, păduri — se reliefează, în care elementele noi se comportă ca părți integrante și echilibrate ale mediului înconjurător, o serie de acțiuni contribuie la valorificarea peisajului:

— Spațiile verzi de toate categoriile, care îmbunătățesc microclimatul, leagă zonele urbane de peisaj, aduc natura în spațiul construit, corectează defecțiuni ca ariditatea și monotonia, participă la compoziție, ca în Place de la Concorde, constituie zone sociale ca parcurile publice din orașe, protejează circulația pietonieră, pun în valoare monumente, ca scuarul Parlamentului din Londra.

— Înființarea unor parcuri naționale sau rezervații naturale apărate prin legislație prezintă un deosebit interes pentru știință, educație și turism. 33 de astfel de parcuri înființate în ultimii zece ani în R.F. a Germaniei totalizează un teren de 2 milioane de hectare.

Pentru orice om — și pentru arhitect deci — frumusețile pădurilor din rezervația științifică a Retezatului sînt tot atît de necesare ca incinta unei mănăstiri patinat multicolore din nordul Moldovei.

— Muzeele în aer liber, cu fondul de arhitectură și cadrul înconjurător, ilustrează echilibrul dintre natură și om așa cum l-a realizat societatea rurală. Suedia și Norvegia au în prezent 114 astfel de muzee.

— Refacerea parcurilor și plantațiilor o dată cu restaurarea monumentelor istorice poate întregi atmosfera inițială, pentru valorificarea cadrului.

— Sistematizarea largă a teritoriului clasifică pe funcțiuni și pe urgențe zonele care pot fi clasate parcuri, cele de amenajat sau de salubrizat.

Un domeniu larg de valorificare a peisajului îl oferă proiectarea amenajărilor și clădirilor pentru turism, ale cărui obiecte se găsesc de obicei legate de cadrul natural, pe țărmul apelor, pe vîrf de munte, la liziera pădurilor.

Coastele italiene și franceze, zona alpină și lacurile din Europa Centrală, malurile fluviilor au fost în ultima vreme obiectul unor importante amenajări turistice.

Deosebitele posibilități ale țării noastre pentru includerea unor noi zone în circuitul general turistic, pentru valorificarea stațiunilor de munte și a zonelor subcarpatice, a lacurilor din jurul Capitalei și a Dunării, determină acțiuni în care aportul și poziția arhitectului sînt hotărîtoare.

Între subordonarea față de natură, prin mimare, sau negarea naturii prin neintegrare stridentă, socotim corespunzătoare *dezvoltarea proiectării pe linia valorificării peisajului* în sensul pe care acest articol a încercat să-l prezinte. Credem că nu este suficientă o simplă anticipare, o extrapolare a situației existente. Sînt necesare căutări și orientări noi pentru o nouă concepție.

În locul unei atitudini estetizante de conturare a unui nou peisaj prin forme și siluete moderniste, credem că este utilă încercarea de a crea spații determinate pentru activitățile omenești, adaptate la un anume loc, răspunzînd condițiilor multiple și exigențelor oamenilor de mîine.

Sprijinindu-se pe înțelegerea elementelor materiale și spirituale ale profesiunii noastre, noua arhitectură va cuprinde — printre alte rezultate — o nouă estetică și acel echilibru de concordanță cu natura.

Conf. arh. Dorian Hardt

PENTRU PERFECȚIONAREA PREGĂTIRII CADRELOR DE PROIECTANȚI ÎN ARHITECTURĂ

Realizarea la nivelul cantitativ și calitativ cuvenit sarcinilor din domeniul investițiilor este condiționată de asigurarea unui cadru organizatoric și tehnic corespunzător atît procesului de proiectare, cît și celui al execuției lucrărilor.

Pregătirea și profilul cadrelor ce activează în aceste domenii intervin în aceste procese cu un rol important.

De aceea, o analiză a măsurii în care actualul profil și organizarea pregătirii profesionale a cadrelor de specialiști de toate gradele ce activează în domeniul proiectării de arhitectură corespund necesităților reale ni se pare utilă, mai ales într-un moment în care parametrii importanți ai procesului de învățămînt din Institutul de arhitectură suferă însemnate schimbări ca urmare a trecerii la un nou plan de învățămînt și, în același timp, într-un moment în care legislația referitoare la crearea pe lîngă Institutul superior de învățămînt al arhitecturii a unei școli cu menirea de a forma cadrele tehnice medii pentru arhitectură își caută formele concrete de rezolvare.

În domeniul arhitecturii din țara noastră activează astăzi următoarele categorii de specialiști:

1. Cadre cu pregătire tehnică superioară:
   Arhitecți diplomați, absolvenți ai unei facultăți sau școli superioare de arhitectură, posedînd pregătirea complexă teoretică și practică necesară proiectării și realizării tuturor categoriilor de lucrări din domeniul arhitecturii și sistematizării. Au la bază studii medii de cultură generală complete și o pregătire universitară de 4—6 ani (în Institutul de arhitectură «Ion Mincu» această pregătire durează 6 ani).
2. Cadre cu pregătire tehnică medie:
   a) Conductori arhitecți, absolvenți ai fostelor școli de conductori cu o durată a studiilor de circa 3 ani și avînd la bază studii gimnaziale.
   b) Absolvenți ai fostelor școli medii de arhitectură cu o durată a studiilor de 3 ani și avînd la bază gimnaziul sau școala elementară de 7 ani.
   c) Tehnicieni absolvenți ai școlii tehnice de arhitectură cu durata studiilor de 3 ani și avînd la bază studii medii de cultură generală complete.
   Toți aceștia posedă o pregătire tehnică destul de asemănătoare ca profil și adîncime și lucrează în general ca auxiliari în activitatea de proiectare a celor de la punctul 1.
3. Cadre cu pregătire tehnică elementară:
   Desenatori, absolvenți ai unor cursuri cu durata de la 6 luni la un an în școli speciale, ai unor cursuri de calificare de durată foarte diferită, organizate la locul de muncă sau chiar total lipsiți de pregătire de specialitate.
   Pornind, în trecut, de la o bază foarte diferită, de la studii elementare pînă la studii superioare incomplete, astăzi se face simțită tendința de a se cuprinde în această activitate numai absolvenți cel puțin ai învățămîntului mediu de cultură generală.
   În general, aceste cadre tehnice, indiferent de modul lor de formare, posedă numai cunoștințe elementare de desen tehnic și activează în procesul de proiectare ca auxiliari ai celor de la pct. 1 și 2.

Activitatea în procesul de proiectare a acestor cadre de diferite grade a pus în evidență de-a lungul timpului unele aspecte nemulțumitoare, privind atît profilul și eficiența pregătirii lor tehnice, cît și poziția lor în producție.

Încercări de reglementare menite să rezolve unele dintre deficiențele constatate nu le-au putut înlătura decît în parte, nu fără a genera la rîndul lor alte probleme noi.

Analize făcute cu toată seriozitatea au confirmat că învățămîntul superior al arhitecturii este, în linii mari, corespunzător atît ca profil, cît și ca grad de adîncire a studiilor; o consecventă preocupare pentru perfecționarea acestui învățămînt face ca absolvenții Institutului de arhitectură să se prezinte din ce în ce mai bine în fața sarcinilor producției.

Nu rămîne însă mai puțin adevărat că acest învățămînt, închis în cadrul unei singure facultăți cu un număr limitat de locuri, cu accesul comandat de un examen de admitere nu totdeauna și nu întru totul concludent, lasă inevitabil în afara sa multe elemente talentate, dar în schimb împinge, nu de puține ori pînă la sfîrșitul celor 6 ani de studii și la diplomă, elemente lipsite de strălucire, care în activitatea de producție de mai tîrziu au puține șanse de a depăși răspunderea de proiectant întocmitor, valorificînd astfel în mod practic aproape numai cunoștințele dobîndite în primii trei ani de studii.

Problemele puse de învățămîntul mediu de arhitectură se dovedesc mai complexe și mai greu de rezolvat.

Astfel, Școala de conductori arhitecți, care a funcționat între cele două războaie pe lîngă Academia de arhitectură din București, cu un program tematic de cursuri și proiecte apropiat de cel al Facultății de arhitectură, diferind de aceasta numai prin numărul mult mai redus de ore alocate fiecărei activități și discipline, nu a reușit să dea absolvenților un standard de pregătire convenabil.

Studiile gimnaziale s-au dovedit prea sumare pentru a permite celor ce urmau cursurile acestei școli să cuprindă în toată semnificația lor problemele puse de programa analitică, prea pretențioasă, iar orele de curs, puține, și întinderea în suprafață a preocupărilor i-au împiedicat să devină cunoscători în adîncime tocmai în problemele de detaliu pe care în practică ar fi avut a le rezolva.

Similitudinea de program — ca titluri — cu facultatea de arhitectură și mai ales faptul că au existat chiar cursuri audiate în comun cu studenții arhitecți, au creat printre absolvenții școlii de conductori un climat revendicativ care a stat periodic la baza unor acțiuni care pînă la urmă, mai mult prin insistența și perseverența cu care au fost duse, decît prin justețea cauzei, au dus la organizarea unor examene pentru acordarea — după un număr de ani de exercițiu al profesiunii — a titlului echivalent de arhitect pentru unii dintre absolvenții acestei școli.

Dacă seriozitatea și experiența cîștigată de unii dintre cei în cauză au făcut ca într-adevăr, uneori, această echivalare de titlu să fie binemeritata recunoaștere a priceperii și competenței, nu de puține ori sesiunile de echivalare de titlu au dat ocazia să se constate — cu toată vechimea în profesiune a candidaților — un nivel cu totul necorespunzător exigențelor titlului de arhitect, atît în ceea ce privește bagajul efectiv de cunoștințe de profil, cît și în ceea ce privește modul de gîndire, de punere și rezolvare a problemelor de proiectare.

Astăzi, față de timpul scurs de la încetarea activității fostei Școli de conductori arhitecți, nu mai există o problemă a absolvenților acestei școli, dar constatările de mai sus pot și trebuie să fie avute în vedere la viitoarea organizare a învățămîntului mediu de arhitectură.

De altfel, chiar unele din constatările mai sus amintite sînt cele care au dus odinioară la desființarea Școlii de conductori arhitecți și considerente similare au fost în parte avute în vedere cînd, în urmă cu aproape 15 ani, s-a trecut de la școlile medii tehnice — avînd la bază școala elementară de 7 ani — la școlile tehnice ce au funcționat în ultimii ani, care au la bază studii medii de cultură generală complete.

Rezultatele obținute în școala tehnică de arhitectură sînt mai bune decît acelea ale școlii de conductori sau ale școlilor medii tehnice; contribuie la aceasta, pe lîngă firește continue perfecționări în procesul de învățămînt, și orizontul mai larg creat de liceu și maturitatea celor 18 ani, vîrstă la care elevii acestei școli își încep studiile.

Totuși, din punct de vedere profesional, eficacitatea acestui învățămînt rămîne încă destul de relativă.

Învățămîntul paralel în sisteme diferite, al tehnicienilor și al arhitecților, cu care aceștia au a colabora în proiectare, a dus inevitabil la diferențe în modul de atacare

şi tratare a diverselor laturi ale studiului şi, de aici, la dificultăţi în perioada iniţială a colaborării în producţie.

Deficienţe de plan de învăţămînt şi programă analitică similare celor semnalate în cazul şcolilor de conductori şi al şcolilor medii tehnice persistă şi la şcoala tehnică de arhitectură, care dă absolvenţilor o pregătire prea întinsă în suprafaţă şi prea puţin pătrunsă în adîncime.

Desfăşurarea acestor studii, care oferă absolventului după 3 ani de studii aproape totalitatea categoriilor de cunoştinţe pe care le posedă şi absolventul celor 6 ani ai Facultăţii de arhitectură, dar, evident la un grad de adîncire mult mai redus, nu permite absolventului acestei şcoli să intervină cu eficacitate în procesul de proiectare decît după ani de practică şi aceasta numai în cazul elementelor deosebit de conştiincioase şi foarte dotate.

În asemenea cazuri, care constituie totuşi o excepţie, deşi tehnicianul aduce în procesul de proiectare un aport comparabil cu cel adus de unii dintre colegii săi cu studii superioare, lipseşte cadrul legal care să permită ca el să capete o încadrare şi salarizare corespunzătoare aportului adus.

Pornirea de la aceeaşi bază — bacalaureatul — atît a studiilor pentru calificarea superioară, cît şi pentru cea medie, pe un profil insuficient diferenţiat, în cadrul unor sisteme de învăţămînt închise, fără posibilitatea trecerii de la o treaptă la alta, creează o discriminare nejustificată între tinerii ce păşesc pe tărîmul pregătirii pentru activitatea în arhitectură, mai ales dacă ţinem seama de constrîngerile create de numărul limitat de locuri în primul an de studii, de relativa valoare selectivă a unui examen de admitere la care se prezintă un număr de candidaţi de mai multe ori mai mare decît numărul de locuri etc., care fac de multe ori ca unii dintre aceşti tineri să ajungă în instituţia de învăţămînt în care au putut intra şi nu în aceea pe care şi-ar fi dorit-o.

Trebuie observat că, tocmai de aceea, elementele cele mai dotate ale şcolii tehnice de arhitectură s-au prezentat, de regulă, după un an sau doi de studii în şcoala tehnică sau chiar după dobîndirea diplomei de tehnician, la examenul de admitere în facultatea de arhitectură, ajungînd să capete diploma de arhitect după nu mai puţin de 9 ani de studii; pe de altă parte, activitatea de producţie a fost văduvită în acest fel de unele dintre cele mai valoroase cadre medii.

Nu s-au ivit probleme importante în legătură cu participarea la procesul de producţie a desenatorilor, indiferent de cadrul organizatoric în care au fost pregătiţi.

Cadrul restrîns, specializat în funcţie de locul de muncă, al activităţii lor, îndrumarea de care beneficiază în procesul de producţie, fac ca în activitatea aceasta să apară esenţiale, conştiinciozitatea şi talentul şi nu bagajul de cunoştinţe de natură teoretică.

Considerentele de mai sus, ca şi experienţa utilizării în unităţile de proiectare a cadrelor cu pregătire de arhitect incompletă (foşti studenţi care au trebuit, din diferite motive, să întrerupă studiile, studenţi pe diverse trepte de pregătire angajaţi temporar etc.) şi rezultatele foarte bune obţinute în colaborarea proiectanţilor cu aceste cadre, rezultate de regulă mai bune decît în colaborarea cu absolvenţii şcolilor tehnice, au dus, cu mulţi ani în urmă,* pe autorul acestor rînduri la propunerea unui sistem de organizare a învăţămîntului de arhitectură care să tindă la eliminarea, în cît mai mare măsură, a dezavantajelor semnalate.

Este vorba, în esenţă, de cuprinderea într-un sistem unic a pregătirii de toate gradele pentru specialiştii ce urmează a activa în domeniul proiectării de arhitectură, urmărindu-se ca pregătirea pe diferitele trepte să fie diferenţiată în suprafaţă şi nu în adîncime, ca în prezent.

În acest sens, se propune ca dintr-o promoţie largă de absolvenţi ai liceului, admişi printr-un examen-concurs în anul I de studii al acestui sistem, să se separe, la finele primului an, printr-un baraj de selecţie, bazat pe şcolaritate, dar şi pe un examen-concurs de promovare, un număr simţitor mai redus de studenţi care să promoveze în anul II.

La finele anului III de studii, un nou baraj de selecţie, de asemenea bazat, atît pe rezultatele la învăţătură, cît şi pe un examen-concurs, ar stabili studenţii, mult mai puţini la număr, care ar urma să continue studiile în anii IV, V şi VI, pentru a obţine diploma de arhitect.

---

* Primele propuneri de a se organiza învăţămîntul pentru proiectanţii de arhitectură într-un sistem unitar cu trei trepte au fost făcute în anul 1955 Comitetului de Stat pentru Arhitectură şi Construcţii, care era în acel timp departament tutelar al Institutului de arhitectură "Ion Mincu" şi al Şcolii medii tehnice de arhitectură din Bucureşti.

Celor care, cu note de promovare, nu obțin la primul baraj o clasificare care să le permită accesul în anul II de studii, un certificat de absolvire a anului I ar urma să le asigure repartiția în producție ca desenatori tehnici și salarizarea corespunzătoare.

În același fel, absolvenții anului III cu note de promovare, dar neselecționați pentru anul IV, ar urma să capete un certificat de studii care să le asigure repartizarea în producție și salarizarea ca tehnicieni-arhitecți.

O reglementare conexă ar trebui să stabilească condiții în care, după cel puțin un an de activitate la locul de producție stabilit prin ordinul de repartiție în producție pentru absolvenții anului I și după cel puțin 2 ani de activitate la locul de producție stabilit prin ordinul de repartiție pentru absolvenții anului III, aceștia, cu recomandarea unității de producție, să se poată prezenta la concursurile de selecționare pentru anul II și respectiv anul IV, o dată cu promoția anului respectiv, pentru a urma studiile necesare obținerii calificării pe o treaptă superioară.

Avantajele unui asemenea sistem de organizare a pregătirii specialiștilor pentru proiectarea de arhitectură ar fi:

1. Pregătirea pe diverse trepte ale unui sistem unic ar oferi un limbaj comun și un sistem de gîndire comun tuturor celor ce ar urma să colaboreze, la trepte diferite, după terminarea studiilor, în procesul de proiectare.
2. Ar asigura, prin sistemul barajelor, o temeinică selecționare pe parcursul studiilor a celor mai corespunzătoare cadre pentru treapta medie și cea superioară.
3. Ar constitui un factor puternic de stimulare a activității școlare a studenților din primii ani de studii, care vor trebui să fie în permanență preocupați de obținerea unei cît mai bune situații la învățătură, care să le permită o bună clasificare la examenele-concurs.
4. Ar crea tuturor cadrelor ce activează în domeniul proiectării de arhitectură posibilitatea ca, valorificînd experiența dobîndită într-un stagiu de producție mai lung sau mai scurt, să-și continue studiile în vederea obținerii unui grad superior de calificare.
5. Ar asigura, prin această perspectivă oferită desenatorilor și tehnicienilor arhitecți, atît respectarea de către aceștia a repartizărilor la locul de producție, cît și un interes mărit din partea lor pentru buna comportare în muncă și perfecționarea în profesiune.
6. Ar crea premisele dezvoltării treptate a mai multor facultăți de arhitectură, prin înființarea pentru început a mai multor filiale ale Institutului de arhitectură « Ion Mincu», avînd unele 1 an și altele 3 ani de studii, dar activînd în baza aceluiași plan de învățămînt, utilizînd aceleași cursuri, metode de predare și materiale didactice.
7. Ar crea posibilitatea folosirii capacității și experienței celor mai valoroase cadre didactice din învățămîntul de arhitectură pentru elaborarea planului unic de învățămînt, a programelor analitice și manualelor, a principiilor și materialelor metodice și didactice pentru toate cele trei grade de pregătire.
8. Ar asigura o mult mai mare elasticitate, decît în prezent, în corelarea « producției » de cadre pentru arhitectură de diferite grade, cu nevoile de specialiști ale producției, prin acționarea asupra numărului de locuri pentru anii II și IV de studii, care ar putea fi restrîns sau lărgit în funcție de necesități, efectul făcîndu-se simțit pentru tehnicienii arhitecți în 2 ani și pentru arhitecții diplomați în 3 ani, față de cei 3, respectiv 6 ani necesari astăzi.

Propunerile de mai sus pot suscita încă multe discuții, ele contravenind unor practici consolidate de-a lungul multor decenii; ele necesită, de asemenea, detalieri, puneri la punct și corelări cu realitățile din învățămîntul de arhitectură, pentru a permite concretizarea condițiilor lor de aplicare.

Noul plan de învățămînt al Institutului de arhitectură « Ion Mincu », prin prevederea în anul I a mai multor cursuri cu caracter introductiv la marile cicluri de discipline teoretice (teoria și istoria arhitecturii, construcții), ca și prin terminarea ciclului de construcții și finisaj la finele anului III, vine în întîmpinarea exigențelor ce decurg din aceste propuneri.

Un argument în plus pentru aducerea lor în discuție în acest moment.

Arh. Gheorghe Săsărman

CARACTERUL ISTORIC AL PROCESULUI DE DEFINIRE A ARHITECTURII

Tot mai des sîntem martorii sau chiar personajele unor evenimente al căror senzaţional păleşte nu numai datorită înscrierii în cadenţa faptului cotidian, dar şi datorită unei bune doze de imunitate dobîndită de contemporani la acţiunea fulminantă a insolitului. Ziarele noastre ar putea fi luate de un om al veacului trecut drept veritabilă literatură ştiinţifico-fantastică. Pe cînd « veteranul » pacienţilor cu inima grefată îşi aniversa primul an al noii sale vieţi, ecoul emisiunii de televiziune « în direct » de la cîţiva paşi de Lună abia se stinsese: Jules Verne, cu tot farmecul meşteşugului literar, ne pare naiv în cele mai îndrăzneţe pagini de anticipaţie ale sale. Asistăm şi contribuim la declanşarea unor fenomene a căror semnificaţie de multe ori ne scapă şi ale căror urmări nu le putem preveni şi nici măcar prevedea. Surprindem intercondiţionări uimitoare între fapte sau domenii aparent fără legătură. Mişcarea atotcuprinzătoare îşi intensifică acceleraţia, îşi sporeşte viteza, doborînd pe rînd toate pragurile socotite cîndva intangibile.

În acest peisaj clocotitor, disciplinele şi profesiunile corespunzătoare suferă necontenite prefaceri. Unele meserii sclerozate se ofilesc şi se sting, altele — binecuvîntate de perfuzia tonifiantă a cîte unui şuvoi rătăcitor de ser — adaugă încă un stadiu unei străvechi metamorfoze, iar domeniile de avangardă ale cercetării cheamă la viaţă profesiuni noi. Şi în vreme ce lăstarii specializării se despică şi se subţiază, la răspîntiile cunoaşterii înmuguresc ramuri interdisciplinare şi leagă rod superdiscipline de o cuprindere cu adevărat filozofică. *Unde se situează arhitectura, în acest arbore gigantic cuprins de beţia dezlănţuitei primăveri?*

« Explozia » specializării a fărîmiţat profesiunea de arhitect într-o asemenea manieră încît te întrebi uneori ce rămîne comun urbanistului cu proiectantul de interioare. Industrializarea construcţiilor de masă preface pe artistul de altădată într-un tehnolog, urbanismul este revendicat de alţi specialişti şi în multe ramuri designerul îl înlocuieşte pe arhitect. Teoria informaţiei, semantica, structuralismul, teoria culturii dezvăluie dimensiuni noi ale universului, pe care nici profesiunea noastră nu le poate ignora. *Incotro se îndreaptă, deci, arhitectura?* Mai mult decît oricînd, astăzi este necesară o reîntoarcere la sursă, o discernere a elementelor de continuitate sub vălul transfigurării, pentru a defini poziţia, statutul, esenţa a ceea ce reprezintă acest domeniu de manifestare a gîndirii şi acţiunii omeneşti.

Mă voi ocupa în cele ce urmează de *procesul istoric şi logic de definire a arhitecturii*. Scopul propus este de a desluşi *ce anume este arhitectura* în momentul de faţă, *care e obiectul ei*, ca şi de a deduce de aici *ce trebuie să fie istoria, teoria şi critica de arhitectură*. Voi încerca, totodată, în măsura în care îmi va sta în putinţă, să răspund unor întrebări inerente cu referire la *necesitatea, utilitatea* şi *posibilitatea* de a defini azi arhitectura. Desigur, este vorba de o întreprindere dificilă, cu puţine şanse de a fi luată în serios. Convingerea mea rămîne, totuşi, că pînă la urmă ea va stîrni interesul colegilor noştri, va găsi audienţa şi înţelegerea dorită, va trezi ecoul scontat şi în cercuri mai largi. Deoarece această modestă încercare tinde să răspundă unor frămîntări vizînd miezul şi chiar existenţa profesiunii noastre, frămîntări care nu caracterizează numai pe arhitecţi.

Definiţia este consemnată de logica formală în mod static, ca *operaţie*, ca element al unei structuri determinate. Se pretinde astfel, ca primă premisă a valabilităţii, identificarea între noţiunea de definit şi definitor. Ar fi, deci, de stabilit acel enunţ al cărui sens să corespundă exact conţinutului categoriei de arhitectură, recurgînd eventual la mecanismul tradiţional al numirii genului proxim şi diferenţei specifice. O dată stabilită identitatea — şi intenţia este probabil la fel de veche ca şi folosirea termenului de arhitectură — se poate pune întrebarea dacă ar mai rămîne ceva de făcut în această

privință. Se vor găsi unii să afirme că încă din vremea cînd Vitruviu a enunțat cele trei binecunoscute deziderate — utilitate, durabilitate, frumusețe — arhitectura își are definiția formulată și că, prin urmare, nu e nici o nevoie să ne mai batem capul cu așa ceva. Aș răspunde că o asemenea considerare nu face decît să deformeze realitatea, înghesuind-o în tipare ideale, exterioare: pretinsa identitate între definit și definitor nu există și nici nu poate exista.

Conform unei formulări aristoteliene, definiția este *noțiunea care rezultă din diferențe*. Sensul dinamic al vieții este aici restabilit. Interpretînd diferența ca o confruntare *în spațiu*, notez că definiția arhitecturii — ca și orice definiție, de altfel — a reprezentat totdeauna o *cumpănire* între definit și definitor, deci între obiect și concepția asupra sa, între practică și teorie, adică între categorii niciodată identice. Caracterul subiectiv, de reflectare al definiției privite ca act de conștiință o face incompatibilă cu ideea de perfecțiune și tocmai de aceea supusă schimbării, perfectibilă. Această constatare permite să se aprecieze — fără a atenua cu nimic respectul cuvenit înaintașilor — că pînă și cele mai izbutite definiții ale arhitecturii erau pasibile de îmbunătățiri încă din vremea cînd abia fuseseră elaborate.

Definiția se constituie în instrument al cunoașterii. Or, cunoașterea se înfățișează ea însăși prin prisma dialecticii relativ-absolut. Realitatea este inepuizabilă în întindere și în profunzime, iar conștiința individuală și socială sînt în mod obiectiv limitate. Realitatea gîndirii și practicii arhitecturale — cu toate formele lor de manifestare prin vorbire, scriere, reprezentare grafică ori tridimensională și realizare spațială efectivă — este atît de vastă, încît cunoașterea ei, nu numai de către un individ, dar de către obștea teoreticienilor și criticilor de arhitectură nu poate fi decît parțială. Oricît de îndelung elaborată și de pătrunzătoare ar fi o definiție, ea reflectă numai aproximativ conținutul real al noțiunii definite. Însă chiar dacă s-ar admite, prin absurd, că la un moment dat cunoașterea unui anumit domeniu este completă, că definiția este perfectă, iar între definit și definitor s-a instalat un raport de identitate, echilibrul nu poate fi decît temporar. Numai interpretînd categoria de diferență și ca o confruntare *în timp*, între momente succesive, restabilirea sensului propriu, viu al cunoașterii va fi deplină. *Înlănțuirea unor operații statice se dezvăluie în chip de proces istoric, definiția devine definire.* Și tocmai de la *procesul istoric al definirii categoriei de arhitectură* aș vrea să pornesc.

★

Este un adevăr incontestabil că *realitatea însăși a arhitecturii se află în continuă prefacere*; o dovedește conținutul și chiar existența unei discipline numite « *istoria arhitecturii* ». Dezvoltarea societății a fost însoțită — din Babilon și Egiptul antic și pînă în zilele noastre — de o modificare a nevoilor materiale și spirituale, a *funcțiunilor* pe care edificiile și așezările omenești erau chemate să le satisfacă. Acumularea de vieți și de produse în orașe a făcut din ele o țintă a atacurilor și a impus ocrotirea lor cu ziduri, șanțuri, turnuri și bastioane. Fortificațiile ajunseseră la mare prețuire în valea Indului, a Tigrului și Eufratului, dar și în lumea hitiților sau aceea a cetăților homerice. Mai puțin însă pe malurile Nilului, unde cultul morților de neam regesc a canalizat ingeniozitatea arhitecților spre garantarea securității depline, nu pentru cei vii, ci pentru cadavrul îmbălsămat al faraonului și pentru tezaurul care îl urma în mormînt; mai puțin la Cnossos, unde liniștea și bunăstarea erau asigurate de puterea flotei care păzea intrarea în porturile cretane. Evoluția îndîrjită a tehnicilor de asediu, stimulată fără contenire de invențiile apărătorilor, a făcut însă ca, pînă la urmă, fortificațiile să cadă pretutindeni în dizgrație. O soartă asemănătoare au avut lăcașurile de cult la schimbarea religiilor și mai ales de cînd religia în general a fost zdruncinată de ofensiva cunoașterii științifice. Au apărut în locul lor uzinele, universitățile, marile institute de cercetări — adevărate catedrale ale secolului nostru.

Perfecționarea uneltelor, experiența acumulată în punerea în lucru a unor materiale tradiționale, ca și iscodirea și utilizarea de materiale noi au provocat repetate înnoiri în domeniul *structurilor*, al tehnicii construcțiilor. Lemnul locuințelor lacustre este altul decît acela al casei sau templului japonez, lintoul Parthenonului diferă net de nervura ogivelor gotice, masivul babilonian de argilă uscată la soare nu seamănă în nici un fel cu bolțile de cărămidă ale termelor romane, ale bisericilor bizantine sau ale moscheilor islamice. Oțelul, betonul armat, sticla, aluminiul, masele plastice au adus, fiecare în parte, o importantă contribuție la conturarea unei arhitecturi care, pînă își va consacra un nume propriu, se autoîntitulează « modernă », cu un termen convențional de împrumut.

Concepțiile estetice dominante, viziunea și căutările formale ale unor personalități marcante au împrospătat *limbajul* arhitectural, adăugîndu-i valențe superioare. Între Escurial și palatul imperial din Kyoto există deosebiri tot atît de pronunțate ca și între monumentalitatea piramidei lui Keops și farmecul capelei din Ronchamp. Între creatori aparținînd aceleiași epoci — Aalto, Gropius, Mies, Le Corbusier, Kahn, Utzon, Saarinen, Wright, Tange — este mai greu uneori să găsești elemente comune decît între opere despărțite de milenii întregi.

Toate aceste diferențieri funcționale, constructive sau estetice nu se limitează la simple schimbări de ordin cantitativ, ci marchează stadii mai evoluate, cu repercusiuni asupra esenței fenomenului arhitectural. Nu este vorba, desigur, de o evoluție liniară, simplă, lipsită de contradicții, stagnări sau chiar refluxuri; dar sensul general al acesteia rămîne ascendent, pozitiv. Nu trebuie trecută cu vederea influența criteriului *economic*, al cărui vector și-a modificat de la un veac la altul, atît ordinul de mărime, sporindu-și vizibil intensitatea, cît și punctul de aplicare, direcția sau chiar sensul.

Însă nu numai arhitectura în sine a cunoscut o asemenea devenire. *Concepția asupra arhitecturii* păstrează și ea urma trecerii timpului și ar fi deosebit de interesantă întocmirea a ceea ce s-ar putea numi o *istorie a teoriei arhitecturii*. Dacă, în vremea lui Vitruviu, arhitectul se socotea dator să se ocupe și de construirea balistelor și a ceasornicelor cu apă, dacă în Renaștere acesta mai deținea încă răspunderile inginerului, antreprenorului și constructorului, apoi pe la începutul veacului nostru arhitecții se rezumaseră la meșteșugul de decorator și erau pe punctul de a înfrunta primejdia desființării ca profesiune și a înlocuirii lor cu mult mai realistul inginer, iar astăzi se asistă la o aparentă dezordine, cu a cărei descriere mi-am și început articolul. Este evident că schimbările suferite de concepția asupra arhitecturii reflectă transformările produse în însuși conținutul fenomenului arhitectural. Dar această dependență este și ea relativă. Teoria arhitecturii are, la rîndul ei, o *dezvoltare proprie*, urmînd legi specifice; mai mult chiar, există și o *înrîurire inversă* pe care teoria o exercită asupra arhitecturii. Se cunoaște rolul, începînd din Renaștere, al celor zece cărți despre arhitectură ale lui Vitruviu, sînt unanim acceptate meritele operei teoretice a lui Viollet-le-Duc sau a lui Loos în apariția arhitecturii moderne sau influența scrierilor lui Le Corbusier asupra generației de arhitecți de după al doilea război mondial. Iată de ce, vorbind despre rădăcinile caracterului istoric al procesului de definire a arhitecturii, istoria teoriei nu poate fi nici ea trecută cu vederea.

În fine, cea de a treia latură care explică sensul acestui proces o constituie *lărgirea și adîncirea cunoașterii*, perfecționarea instrumentelor sale, dezvoltarea conștiinței sociale. Într-un fel putea fi definită arhitectura în plină epocă medievală, cînd cunoașterea era tributară dogmelor religioase, misticismului, și altfel astăzi, cînd dispunem de o concepție științifică despre natură, societate și gîndire, cînd sociologia s-a constituit ca disciplină de sine stătătoare, cînd avem teorii unitare ale structurii, limbajului,

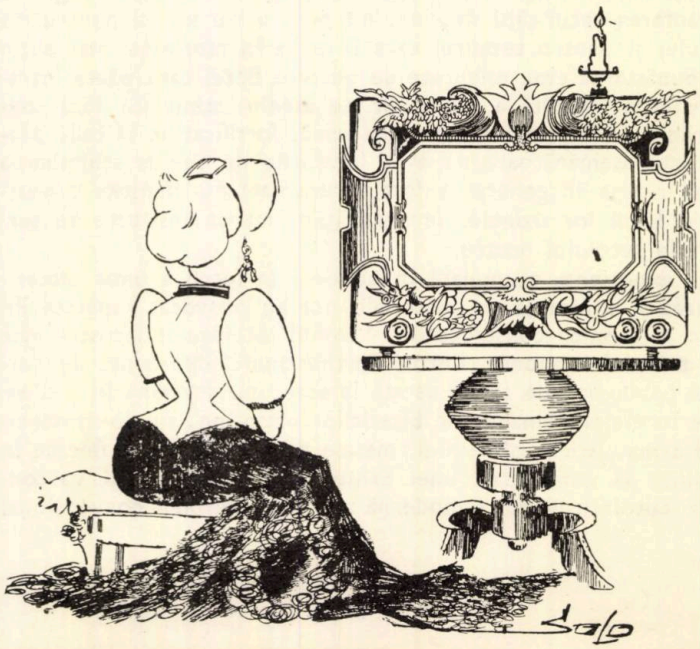

Desene din revista «Art-Loisirs».

transmiterii informației, cînd întregul arsenal metodologic și operațional oferit de matematicile moderne ne stă la dispoziție. Așa cum practica arhitecturii a știut să-și aproprie — cu încetul și, e drept, printre ultimele sectoare ale producției materiale — cuceririle tehnice ale societății industriale, tot așa teoria ei trebuie să se înarmeze cu tot ceea ce inteligența secolului oferă științei sale, culturii în general. Automatizarea este incompatibilă cu o concepție meșteșugărească.

Ciclurile evolutive paralele descrise pînă aici, organic întrepătrunse, explică în suficientă măsură, nu numai de ce s-au elaborat, de la Vitruviu încoace, o sumă de definiții ale arhitecturii, dar și de ce nu mai pot fi acceptate astăzi nici formularea de acum două milenii și nici măcar aceea de acum două decenii. Este nevoie de o definiție actuală, care să stea cu fruntea sus alături de producția gîndirii teoretice în alte sfere ale culturii contemporane. *La confluența istoriei arhitecturii cu istoria teoriei arhitecturii și înscrisă în coordonatele istoriei cunoașterii omenești, trebuie azi reașezată piatra unghiulară a definirii fenomenului arhitectural.* Este posibil oare? Se dispune de un criteriu sigur al reușitei?

★

Aminteam mai înainte că, de-a lungul anilor, au fost elaborate numeroase definiții ale arhitecturii. Ele au fost formulate, de regulă, în momentele de efervescență a gîndirii arhitecturale și aparțin unor teoreticieni ai arhitecturii, dar se pot semnala și cazuri, nu dintre cele mai puțin semnificative, cînd asemenea inițiative se înscriu în sfera mai vastă a gîndirii filozofice. Definițiile sînt exprimate uneori explicit, alteori în mod alegoric și de multe ori rezultă din contextul larg al unei întregi opere scrise. Cazul cel mai frecvent — dar de care nu mă ocup în cele de față, întrucît se referă la o altă problematică — este al profesioniștilor care și-au definit poziția față de arhitectură prin însăși opera construită și se poate afirma că fiecare personalitate creatoare a dat astfel o definiție proprie, irepetabilă. Este de observat, deci, prezența unei mari varietăți, ca și moștenirea unui tezaur de o incontestabilă diversitate.

În căutarea *surselor unei asemenea diversități*, atenția va fi reținută mai întîi de caracterul istoric al procesului de definire a arhitecturii, caracter descris în cele de mai sus. Fără îndoială că diferențierile înregistrate în evoluția arhitecturii, a cunoașterii în general și a teoriei arhitecturii în special au solicitat și au permis elaborarea de definiții noi. În aceasta constă *sursa obiectivă* a diversității aici remarcate, dar ea mai are și o *sursă subiectivă*: varietatea inepuizabilă a individualităților din rîndul cărora s-au desprins autorii definițiilor. Cea de a doua sursă explică posibilitatea ca în același moment istoric și chiar în aceleași coordonate geografice și sociale să apară formulări diferite. *Mulțimea definițiilor alcătuiește deci o funcție care poate fi descrisă atît în secțiuni verticale, cît și în secțiuni orizontale*, adică de-a lungul axei timpului ori, dimpotrivă, la un moment dat al istoriei. Această funcție am și botezat-o, spunîndu-i « *proces de definire* ».

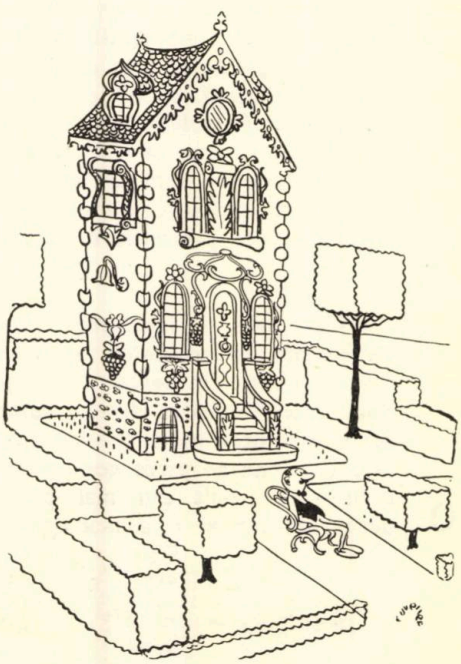

Pus în fața mulțimii definițiilor moștenite, arhitectul contemporan se întreabă care dintre ele este valabilă. În principiu, el poate ajunge la una din următoarele trei concluzii simple: 1. sînt valabile *toate*; 2. sînt valabile cîteva sau *una singură*; 3. nu e valabilă *nici una*. În fapt însă, orice considerare de un asemenea tip este parțială, simplistă și falsifică adevărul. Cu toate acestea, ele au întrunit și întrunesc numeroși partizani. În prima categorie se includ adepții relativismului, care absolutizează valoarea gîndirii individuale, respingînd orice încercare de afirmare a unor principii, legi, sisteme generale unitare, sub pretextul lezării libertății de gîndire și creație. Există tot atîtea arhitecturi — susțin ei — cîți arhitecți, deci tot atîtea concepții despre arhitectură și tot atîtea definiții valabile. A doua categorie neagă caracterul istoric al definirii arhitecturii, al cunoașterii în general, înlocuind funcția spațio-temporală prin descrierea uneia dintre secțiunile sale orizontale. Este cazul în speță al celor pentru care întreaga teorie a arhitecturii se reduce la Vitruviu, dar mai pot fi citate și alte momente supuse unei absolutizări asemănătoare și aș alege printre cele mai recente momentul Le Corbusier sau momentul Kahn. În sfîrșit, cea de a treia categorie, al cărei exponent de seamă a fost futurismul, contestă atît continuitatea tradiției și valoarea ei pentru prezent, cît și valabilitatea vreunei reflectări particulare contemporane, ordonînd realitatea conform unei viziuni subiectiviste, egocentrice. De altfel, mulți dintre marii arhitecți ai secolului nostru au fost orbiți de o asemenea hipertrofiere a eului — justificată pînă la un punct de un geniu incontestabil — care i-a făcut să refuze recunoașterea operei altor personalități, cu nimic mai prejos decît a lor.

Cheia depășirii confuziilor semănate de cele trei poziții principale amintite se află în teoria materialist-dialectică a adevărului, după care *orice adevăr particular conține un grăunte de adevăr obiectiv, relativitatea unui adevăr elaborat pe o anumită treaptă a cunoașterii fiind compensată de adevărul absolut rezultat prin însumarea infinită a adevărurilor relative*. Pornind de la asemenea indicații, se recunoaște că opoziția dintre diferitele definiții ale arhitecturii este numai aparentă, deoarece fiecare dintre ele este valabilă nu numai pentru timpul și locul în care a fost elaborată, dar — în măsura în care conțin un sîmbure de adevăr obiectiv, cucerit definitiv în folosul cunoașterii — și pentru orice timp și loc, deci pentru noi și vremea noastră. *Fiecare definiție își aduce contribuția la procesul general al definirii*: definiția formulată de Le Corbusier nu putea să apară din nimic și, într-o oarecare măsură, o conține și pe cea a lui Vitruviu. Această valabilitate *universală* nu se referă însă decît la un fragment, la o parte, la un *element* și nici măcar nu este obligatorie, căci ar fi absurd să nu se admită că pot să apară și formulări neadevărate, false, ba chiar și inepții. Acestea însă se consideră eliminate de la bun început și, de altfel, confruntarea cu realitatea nici nu le îngăduie o viață prea lungă.

Ducînd mai departe firul discuției, se constată că cel mai aproape de adevărul absolut se găsește însumarea tuturor adevărurilor relative degajate pînă în prezent, însumarea tuturor definițiilor, adică procesul însuși al definirii. El conține, fără îndoială, cantitatea maximă de informație asupra conținutului, asupra esenței fenomenului arhitectural. Din păcate însă, rațiunea nu poate opera comod cu procese, ci numai cu elementul relativ simplu al definiției. Iar o definiție dată conține, pe lîngă fracțiunea de perenitate, o bună cantitate efemeră, insignifiantă pentru posteritate. Se recunoaște deci că *valabilitatea unei definiții este cu atît mai mare, că valoarea ei pentru noi este cu atît mai ridicată, cu cît ea reușește să sintetizeze mai deplin sîmburii de adevăr obiectiv conținuți în formulările date de înaintași și în cuceririle contemporaneității sale*. Și chiar atunci cînd sinteza va fi integrală — ceea ce e greu de presupus — valabilitatea nu poate fi totală, tot așa cum un adevăr istoricește dat nu poate fi decît relativ. Această remarcă este, desigur, aplicabilă și definiției pe care îmi propun s-o elaborez și care nu are nicidecum pretenția de a reprezenta adevărul absolut sau de a fi definitivă.

★

Care este, de fapt, *criteriul valabilității unei definiții*? Pe scurt, el se poate denumi *confruntare cu realitatea*. Se poate afirma că și în acest domeniu acționează un anumit tip de *selecție*, în sensul că, în procesul cunoașterii, diferitele enunțuri logice sînt supuse unei ființări în directă comparare cu faptele, schițînd astfel o viață proprie. Și așa cum dintre indivizii unei specii sau dintre speciile unui regn supraviețuiesc numai cele mai bine adaptate condițiilor de mediu, tot așa din noianul de definiții ale arhitecturii — mai mult sau mai puțin explicite, mai mult sau mai puțin deliberate — s-au perpetuat numai cele mai apropiate de adevăr, cele mai valabile. Chiar dacă elabora-

rea unei definiții poate fi socotită întîmplătoare, supraviețuirea ei este urmarea unei determinări esențiale, dezvăluind existența acelui miez de adevăr obiectiv. Definiția este însă nu numai un act de cunoaștere, o concluzie a unei experiențe sintetice, ci și un gest de previziune, căci ea trebuie să înfrunte în egală măsură adevăruri viitoare. În această înfruntare dintre realitatea vie, în necontenită mișcare și formula încremenită în clipa rostirii, tiparul este acela care iese zdrobit, oricît ar fi fost de aproape de desăvîrșire. *Zdrobirea tiparelor* este unul din momentele importante ale mersului înainte, dar numai unul. Ca în cazul oricărei negări, valoarea sa nu este sancționată decît de momentul următor, al *construirii noului tipar*. Totuși, ambele sînt necesare și nu totdeauna pot fi exercitate de aceeași gîndire.

Se știe, de pildă, că menținerea concepției academice a ajuns să constituie la sfîrșitul veacului trecut o adevărată piedică pentru progresul arhitecturii, deși premisele obiective erau favorabile unei cotituri hotărîtoare. A fost nevoie de anatemizarea oricărui ornament, de fetișizarea formelor pure și a volumelor primordiale pentru ca arhitectura modernă să se poată naște. Dar abia în ultimele două decenii oamenii și-au dat, totuși, seama că nuditatea și purismul nu convin unei bogății sufletești cultivate de o existență milenară și au acordat din nou ornamentului — de o nouă structură — drepturile sale. Succesiunea de momente istorice a fost marcată și de transfigurări ale concepției despre arhitectură și, implicit, ale definiției acestui fenomen. *Negația dialectică* acționează deci și în domeniul cercetat al definirii arhitecturii, îmbrăcînd, firește, forme specifice. Ea reprezintă factorul cel mai important în mecanismul elaborării de noi definiții și o voi reține ca atare.

Negația oferă însă și prilejuri pentru absolutizări nefondate, pentru defăimări și distrugeri primejdioase, ireparabile uneori. Nu o dată s-a întîmplat să fie respins și sîmburele de adevăr care pîlpîia în întuneric, după cum se cunosc numeroase contestări ale unor temerare acte de pionierat, etichetate drept retrograde. Iată de ce trebuie să se manifeste multă prudență în aprecieri, să se evite alunecarea pe panta nihilismului, a negativismului destructiv. Arhitecții știu că este mult mai dificil să ridici un edificiu decît să-l demolezi. Iar *definiția este prin esență o piatră de temelie*, pe care se înalță de obicei un întreg sistem de gîndire. Se poate contesta valabilitatea unei definiții, dar armonia edificiului pe care ea îl susține e bine să dea de gîndit. Să nu se uite că geometria neeuclidiană, deși pornea de la postulate care contraziceau bunul simț, a revoluționat știința ultimului secol, sfîrșind prin a fi confirmată de realitatea cosmică. Această constatare însă nu trebuie să determine acceptarea oricărui sistem formal, numai pe motivul consecvenței sale interioare.

Definiția fundamentează o gîndire particulară, un sistem teoretic dat. Dar ea constituie mai întîi — după cum am mai arătat — o *operație elementară din procesul istoric al definirii*. Cum este oare posibil ca formulări aparținînd unor sisteme diferite să se îmbine într-un proces unitar? Explicația o oferă faptul că definiția reflectă conținutul unei categorii în ceea ce are el esențial. Or, esența reprezintă laturile generale, permanente, comune în spațiu și în timp ale conținutului. Esența arhitecturii este tocmai ceea ce a rămas neschimbat de la Imhotep la Niemeyer. Se poate afirma cu certitudine că, deși s-au schimbat funcțiuni, structuri sau canoane estetice, deși concepția oamenilor a evoluat, există o sumă de trăsături care se păstrează comune de la arhitectura sumerienilor pînă în zilele noastre. Referindu-se tocmai la aceste atribute esențiale, succesiunea definițiilor, cu toată diversitatea acestora, își dezvăluie *continuitatea*, iar procesul istoric al definirii fenomenului arhitectural ni se înfățișează astfel ca un *proces unitar*. La întrebarea care dintre numeroasele definiții moștenite este valabilă, voi răspunde acum că, dată fiind continuitatea procesului definirii, *fiecare definiție își are valabilitatea ei parțială*, relativă, dar că, pentru noi, această valoare fracționară nu este și nu poate fi mulțumitoare.

Exprimîndu-mă în limbaj algebric, este necesar ca, pornind de la valori particulare și de la proprietăți disparate, să se determine forma generală a funcției « definire », după care, introducînd în ecuație parametrii contemporaneității, să se obțină în final soluția căutată. Cu alte cuvinte, pornind de la *critica definițiilor cunoscute*, direcționată de *secțiunile orizontale și verticale* pomenite mai sus, să se reconstituie *legile specifice ale procesului de definire a arhitecturii* și apoi, *ținînd seamă de modificările profunde înregistrate de practică și de cunoașterea teoretică în secolul nostru, demonstrînd necesitatea și oportunitatea unei definiții noi, să i se dea acesteia expresia cea mai nimerită*. Adică, să se raporteze procesul definirii la coordonatele actuale. Îmi rezerv o asemenea încercare, de loc ușoară, pentru un articol viitor.

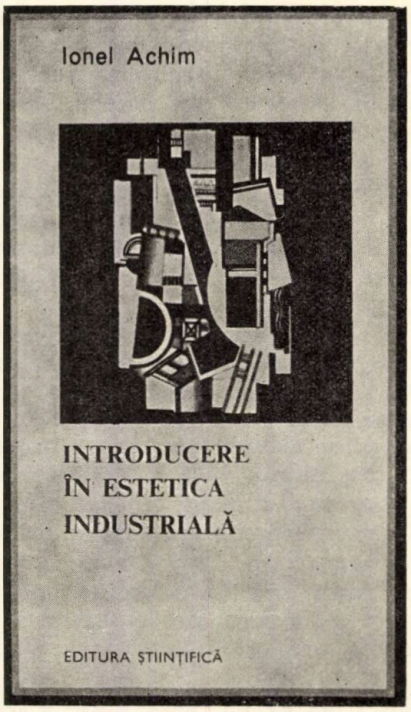

IONEL ACHIM

INTRODUCERE IN ESTETICA INDUSTRIALĂ

București, Editura științifică, 1968

199 pag. (Colecția de estetică)

Preocuparea pentru estetica produsului industrial, deja prezentă la finele veacului trecut, devine în primele decenii ale secolului nostru cîmpul vast al unei activități tumultuoase în care remarcabile personalități din domeniul arhitecturii și al artelor plastice își aduc contribuția, nu numai pe tărîm teoretic, ci și pe cel al creației concrete.

la naștere și se dezvoltă o ramură nouă a esteticii, cu importante trăsături specifice: estetica produsului industrial.

Apare și se afirmă un nou profesionist: industrial-designerul, creatorul formelor produselor industriale.

Existența unui mare număr de centre, birouri, institute de proiectare cu acest profil, a unei importante rețele de instituții de învățămînt de specialitate, a unui impresionant volum de lucrări teoretice, ca și a foarte multor publicații periodice, frecventele concursuri și expoziții, ca și înființarea, nu cu mulți ani în urmă, a unui Consiliu Internațional al Societăților de Estetică Industrială, avînd aproape 50 de societăți membre din peste 30 de țări ale lumii, care organizează periodic congrese și conferințe internaționale de estetică industrială, dovedesc cu prisosință că această preocupare și-a cucerit un loc important în domeniul științelor și profesiunilor.

Cu această temă — pentru care cercuri din ce în ce mai largi de specialiști din cele mai diferite domenii manifestă un interes în continuă creștere — lucrarea « Introducere în estetica industrială », de Ionel Achim, recent apărută în Editura științifică, își propune să ne pună în contact.

În cele patru mari capitole ale lucrării: Industrie și artă — Concepte de bază — Obiectul esteticii industriale — Funcțiile esteticii industriale, sînt puse în evidență caracterele specifice ale producției industriale, din care rezultă și particularitățile creației estetico-industriale ca domeniu de contact între tehnică și artă; se încearcă precizarea unor concepte de bază ale esteticii industriale: frumos industrial, funcțiune-structură-formă în estetica industrială, stil și ornament; se definesc obiectul și natura esteticii industriale, ca și raporturile dintre estetica industrială și cea generală; se analizează funcțiunea socială și cea economică a esteticii industriale, raporturile acesteia cu psihofiziologia muncii; se precizează locul esteticii industriale în ansamblul mijloacelor de educație estetică.

În tratarea fiecăreia dintre aceste teme, autorul face un larg tur de orizont asupra opiniilor de multe ori divergente și nu arareori contradictorii a numeroși specialiști din toată lumea, comentîndu-le și punînd în evidență condițiile specifice în care și pentru care ele au fost emise, dînd astfel cititorului posibilitatea, nu numai de a înțelege mai bine concluziile și poziția autorului, ci și de a-și forma, dacă și unde este cazul, propriile puncte de vedere.

Răspunzînd unei necesități de mult simțite, « Introducerea în estetica industrială » va contribui, sperăm laolaltă cu autorul, la înțelegerea mai clară a locului și importanței acestei discipline, la pătrunderea ideii esteticii industriale în fabrici și uzine, în institute de proiectare, în rîndurile celor ce vor deveni proiectanții de mîine ai formelor produselor industriale.

Lucrarea este menită a stîrni un justificat interes și în rîndurile arhitecților, nu numai pentru că printre creatorii

acestui nou domeniu de preocupări s-au aflat personalități eminente ale arhitecturii contemporane — amintim dintre aceştia pe Walter Gropius, Ludwig Mies van der Rohe, Marcel Breuer, Le Corbusier — ci şi pentru că, date fiind numeroasele similitudini ce există între domeniul esteticii industriale şi cel al arhitecturii, atît sub aspect teoretic, cît şi sub cel al activităţii concrete de creaţie, o bună cunoaştere a problemelor esteticii industriale este de natură să contribuie la mai buna cuprindere şi înţelegere a problemelor arhitecturii însăşi.

În aşteptarea viitoarelor discuţii pe temele esteticii industriale, pe care le dorim ample şi bogate în conţinut, ne îngăduim să supunem atenţiei cititorilor « Introducerii în estetica industrială » unele puncte de vedere care diferă în parte de cele exprimate de autor.

Credem astfel, de pildă, că adoptarea unei unice denumiri : « estetica industrială », poate favoriza confuzia între estetica industrială — domeniu al teoriei, parte a esteticii generale — pe de o parte, şi estetica industrială, activitate practică de creaţie — pe de alta.

În susţinerea acestui punct de vedere vine de altfel şi faptul că autorul însuşi simte adesea nevoia de a întări acest al doilea înţeles prin introducerea parantezei « industrial-design ».

Considerăm că ar fi mai nimerit ca pentru primul caz — denumirea domeniului de preocupări teoretice — să se utilizeze termenul « estetica industrială », dacă nu chiar « estetica produsului industrial », care deşi mai amplă, are avantajul de a circumscrie mai bine obiectul preocupărilor acestei discipline, în timp ce pentru al doilea caz — acela al activităţii practice de creaţie — am opina, cu toate reticenţele pe care ni le trezeşte ideea acceptării unui neologism, pentru adoptarea denumirii folosite în ţările de limbă engleză, « industrial-design », care se bucură deja de o largă circulaţie şi în ţara noastră şi care defineşte, după părerea noastră, mult mai bine profilul acestei activităţi.

Un alt obiect de discuţie este, credem, domeniul de cuprindere al esteticii industriale ca preocupare teoretică şi al industrial-design-ului ca activitate practică.

Considerăm, în legătură cu aceasta, că atît preocupările de natură teoretică, pe de o parte, cît şi activitatea concretă de creaţie, pe de alta, trebuie să se refere exclusiv la produsul industrial, în timp ce probleme ca organizarea şi estetica locului de muncă aparţin, unele, domeniului de preocupări al arhitecturii industriale (după cum organizarea funcţională şi estetică a oricărui cadru construit al vieţii sau activităţii omeneşti reprezintă preocupări ale arhitecturii pentru domeniul respectiv), iar altele, igienei şi psihofiziologiei muncii şi existenţei, domeniu specific de activitate teoretică şi pratică.

Estetica maşinilor, în lumina celor de mai sus, ar constitui o problemă de competenţa esteticii industriale numai în măsura în care maşinile sînt şi ele rodul producţiei industriale, în timp ce rezolvarea estetică a unei instalaţii cu caracter de unicat, chiar dacă proiectarea ei s-a făcut cu participarea unui designer, nu trebuie considerată decît ca un caz particular al unei proiectări tehnice de specialitate în care preocuparea pentru latura estetică a realizării s-a manifestat într-o măsură deosebită.

În fine, am mai ţine să arătăm că, după părerea noastră, legăturile şi asemănările între domeniile arhitecturii şi industrial-design-ului sînt mult mai puternice decît ar rezulta din concluziile autorului.

Multilateralitatea preocupărilor — estetică, tehnico-constructivă, funcţională, economică — se regăseşte în aproape aceeaşi măsură în activitatea arhitectului şi a industrial-designer-ului, în timp ce produsul industrial mobilează şi îmbogăţeşte spaţiul organizat de arhitect, intervenind cu un rol important la împlinirea operei acestuia.

Intensa participare a arhitecţilor la dezvoltarea industrial-design-ului nu ne apare astfel întîmplătoare, cum nu întîmplătoare este şi prezenţa unor cunoscuţi designeri în colectivele de elaborare a unor importante lucrări de arhitectură.

Arh. Dorian Hardt

STUDII ŞI PROIECTE

INSTITUTUL DE ARHITECTURĂ «ION MINCU»

Bucureşti, 1967
224 pag., 550 ilustraţii

Volumul II al publicaţiei care cuprinde studii elaborate de membrii corpului didactic şi proiecte ale studenţilor Institutului de arhitectură din Bucureşti reprezintă o cale care s-a deschis şi o tradiţie care începe să prindă rădăcini.

Necesitatea pe care o împlineşte, materialul bogat pe care îl cuprinde şi legătura stabilită între profesori şi studenţi reuşesc să-i imprime acest caracter.

Apărînd sub redacţia unui colectiv format din membri ai corpului didactic sub coordonarea prof. arh. N. Lupu, «*Studii şi proiecte* » constituie nu numai o documentare utilă pentru studenţii institutului, dar şi un ghid pentru toţi aceia care vor să-şi facă o imagine despre lărgimea cîmpului de activitate din cadrul învăţămîntului de arhitectură, despre varietatea programelor şi despre evoluţia firească ce duce de la lucrările practice din anul I, la proiectele de diplomă.

Lucrarea prezintă activitatea pe o perioadă de trei ani; prin rezumate şi prin note explicative în patru limbi, ea devine accesibilă şi peste hotare.

Volumul cuprinde într-o primă parte patru studii. Studiul « *Mănăstirea Putna în contextul istoric şi artistic al epocii lui Ştefan cel Mare* » de prof. arh. Grigore Ionescu, subliniază avîntul artelor şi al arhitecturii din Moldova în a doua jumătate a secolului XV şi propune ca stilul acestei epoci să poarte numele domnitorului sub imboldul căruia s-au realizat numeroase opere de artă. Mănăstirea Putna, prima ctitorie a domnitorului, păstrează, după numeroase restaurări, amprenta epocii în care a fost fundată, îndeosebi în organizarea spaţiilor interioare şi în plastica arhitecturală de ansamblu.

Conf. arh. Adrian Gheorghiu constată în studiul « *Arhitectura populară românească, izvor de inspiraţie pentru arhitectura contemporană* » că artiştii cei mai moderni se întorc spre formele primitive de artă, explorînd tezaurul milenar al popoarelor şi reliefînd elemente care, interpretate şi trecute prin filtrul sensibilităţii contemporane, produc efecte artistice de mare valoare, sugerînd că arhitectura românească de azi ar putea să transmită acele trăsături specifice oamenilor din popor : simţ al proporţiilor, dragoste de natură, modestie, măsură, simplitate şi optimism.

« *Arhitectura Renaşterii în România* » este urmărită în studiul conf. dr. arh. Gheorghe Curinschi, atît ca stil al arhitecturii universale — cu schimbul obişnuit de experienţă în domeniul constructiv, în rezolvări funcţionale şi idei de natură estetică — , cît şi ca fenomen cu caracter original, determinat de condiţiile locale, de mediul cultural artistic şi de fizionomia psihică a populaţiei.

În ultimul din cele patru studii, asist. arh. Petre Derer prezintă « *Unele trăsături caracteristice ale oraşelor noastre* ». Probleme şi observaţii de actualitate privesc organizarea complexă a teritoriului, nevoia de locuire, necesitatea importantă de a personaliza oraşele prin conturarea şi prin acuzarea unor trăsături specifice.

A doua parte a lucrării grupează în peste 200 de pagini proiecte şi schiţe de arhitectură generală şi urbanism, de arhitectură industrială şi agricolă, de arhitectura interiorului, lucrări de desen, modelaj şi machete, relevee de ansambluri şi monumente istorice, precum şi 22 de lucrări de diplomă cu foarte variate programe.

Prezentate pe ani de învăţămînt (I—V) şi pe ani şcolari (între 1962 şi 1965), proiectele şi lucrările exemplifică metodele adoptate pentru formarea unor concepţii ştiinţifice şi pentru dezvoltarea unei gîndiri personale. *Schiţe* de 12 ore şi *proiecte de verificare* de 4—5 zile, realizate fără corecturi din partea corpului didactic, întregesc activitatea de proiectare, care demonstrează o caracteristică esenţială şi de calitate a şcolii noastre de arhitectură : acest permanent *concurs* care dezvoltă spiritul de emulaţie, suscitînd interesul studenţilor prin teme şi amplasamente reale, prin preocupări de structură, funcţionalitate, economie de mijloace şi originalitate.

Numeroase exemple confirmă tineri autori şi — în paralel — îndrumarea profesorilor care conduc atelierele.

Lucrările de diplomă sugerează căutări noi şi întăresc propuneri anterioare ca unele din aceste proiecte *de şcoală* să fie continuate de autorii lor şi realizate în producţie.

La viitoarea apariţie, o dată cu recuperarea unei întîrzieri — prin publicarea activităţii de proiectare din perioada 1965—1968 — alături de producţia şcolară prezentată, lucrarea în sine ar trebui să-şi îmbogăţească conţinutul, căutînd să reliefeze preocupările de cercetare ştiinţifică, adăugînd la capitolul *studii* elemente din activitatea de pregătire a doctoratului sau preocupări pentru programe şi realizări actuale, pentru economie şi structuri, pentru ambianţă şi mobilier.

Arh. Aurelian Trişcu

ROGER COQUAND
DRUMURI

Vol. I. — CIRCULAŢIE — TRASEU
Vol. II. — CONSTRUCŢIE — INTREŢINERE

Bucureşti, Editura tehnică, 1968
Vol. I 181 pag., Vol. II 298 pag.

Numele profesorului inginer Roger Coquand este bine cunoscut în rîndul urbaniştilor şi specialiştilor în problemele de circulaţie rutieră şi transporturi.

Profund şi subtil cunoscător al foarte variatelor şi delicatelor probleme ale domeniului tehnic atît de tînăr încă al ingineriei circulaţiei rutiere, Roger Coquand s-a manifestat cu deosebită energie în ultimii 20 de ani, atît ca teoretician şi practician de prestigiu (este director al drumurilor şi circulaţiei rutiere din Ministerul Echipării din Franţa), cît şi ca profesor şi ca militant pentru o cît mai bună şi mai largă cunoaştere a acestui important domeniu de tehnică nouă.

Lucrarea sa « Drumuri » reprezintă o prețioasă contribuție la completarea documentației necesare în acest domeniu. Deși volumul II se adresează cu precădere cadrelor inginerești de construcții rutiere, volumul I este deosebit de interesant și de util unui cerc mult mai larg de cadre: urbaniști, ingineri proiectanți de plan general, cadre de organizarea și controlul circulației rutiere, cadre administrative, economiști etc. și bineînțeles cadrelor de învățămînt superior.

Volumul I tratează problemele de bază ale circulației rutiere moderne (caracteristici și mărimi), precum și aspectele satisfacerii (și preluării) acesteia de către lucrările rutiere, atît a celor existente (implicînd reamenajări și dezvoltări corespunzătoare), cît și a celor noi, din punctul de vedere al capacității și al securității.

Un succint dar substanțial capitol privind rentabilitatea lucrărilor pentru circulația rutieră — capitol care merită la noi în țară un surplus de atenție și interes — încheie acest prim volum.

Prin conținutul său, volumul furnizează o imagine completă de documentare a tehnicienilor care, prin profilul activității lor, au contingență cu complicatele și delicatele probleme ale sistemelor moderne (ale celor urbane îndeosebi) destinate satisfacerii circulației rutiere la nivelul de motorizare din ce în ce mai ridicat.

Din cadrul volumului atrag atenția mai cu deosebire capitolele destinate: « Mișcării vehiculelor » și în special partea privind circulația « în grup », « Caracteristicilor geometrice ale drumurilor », partea privitoare la capacitatea și « secțiunea utilă » a drumurilor (și străzilor), precum și cele privind « Siguranța circulației și semnalizarea ».

Volumul II are un conținut profesional mai restrîns, în sensul că se referă la sistemele rutiere, dotația tehnică a drumurilor și străzilor (iluminat, canalizare etc.) și execuția lucrărilor rutiere.

Ing. N. Mărgărit

KELL ASTRÖM

CITY PLANNING IN SWEDEN

SISTEMATIZAREA ORAȘELOR ÎN SUEDIA

Stockholm, Institutul suedez pentru relațiile culturale cu străinătatea, 1967

162 pag., 108 ilustrații
(Bibl. U. A. C. 4819/inv. 9839).

Cunoscute mai mult din revistele de specialitate, proiectele și realizările arhitecturii și urbanismului suedez pot fi apreciate pentru prima oară în prezenta lucrare, în succesiunea lor cronologică, iar selecția riguroasă a autorului — consultant de specialitate și profesor la Institutul regal de tehnologie din Stockholm și la Institutul tehnologic din Lund — este un rezumat sugestiv al eforturilor arhitecților suedezi pentru rezolvarea unor probleme complexe și specifice.

Influența sistematizării urbane suedeze asupra căutărilor din alte țări — mai ales în ultimele 3—4 decenii — a avut urmări fecunde în practica proiectării. Arhitecții și urbaniștii suedezi au introdus o viziune proaspătă și principii noi începînd din perioada anilor 1930, mai ales în domeniul noilor ansambluri de locuit, în raportul spațial între obiectele construite, în problema atît de delicată a legăturii arhitectură-teren-natură. Unele condiții au facilitat sarcina dificilă a urbaniștilor și în special politica statului și organismelor locale în privința terenurilor, achiziționate cu mult înaintea începerii procesului de edificare (pentru a preveni speculațiile), punînd interesele publice înaintea unor strîmte considerații economice de moment.

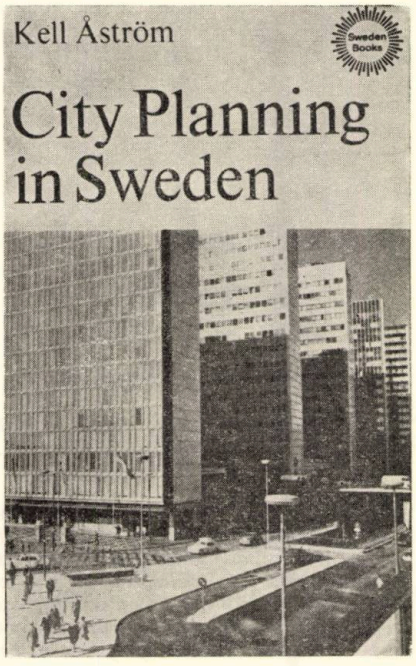

O scurtă incursiune istorică (sec. X—XX) deschide prezentarea. Asemănătoare tendințelor europene, soluțiile au marea calitate de a se adapta unor condiții locale specifice, cele mai importante așezări urbane fiind amplasate de-a lungul mării. În sec. XIX și începutul sec. XX ideile continentale sînt preluate și prelucrate, iar unele scheme prea rigide (cum a fost, de exemplu, planul Lindhagen pentru Stockholm) nu au fost urmărite întocmai și chiar abandonate. Terenul accidentat, cu denivelări importante, a dus încă din primul deceniu al sec. XX la rezolvări mai libere, sprijinite și de ideile lui Camillo Sitte (de exemplu, planul pentru Rödaberg-Stockholm din 1909 al arh. Per Hallman). Impulsul înnoitor a venit însă în urma apariției teoriilor lui Le Corbusier, drumul fiind deschis cu ocazia Expoziției artelor industriale și meșteșugurilor de la Stockholm (1930). O serie de propuneri și realizări din jurul anilor 1940—1941 (Gubbängen-Stockholm 1940 sau remarcabilul grup al blocurilor înalte punct cu 10 etaje de la Danvikskklippan, 1941 — arh. Sven Backström și Leif Reinius, accentuînd natura stîncoasă a reliefului) deschid calea perioadei postbelice. Sinteză a teoriilor « soare, lumină, aer » și a tendințelor de viață socială organizată, de contacte umane și intimitate, propunerile ulterioare anului 1944 urmăresc o grupare a unităților de locuit în jurul unor centre menite a asigura civitatea, legăturile necesare ale individului cu colectivitatea (polarizarea interesului) și un început de descentralizare. Concomitent, rigiditatea rectangular-lamelară cedează locul unor compoziții de forme mai libere, mai organice (Gröndal-Stockholm, Örebro), ajungînd în perioada mai apropiată la apreciatele rezolvări de la Vällingby, Farsta Bredäng, Tanto (la Stockholm) sau, de exemplu, cele de la Göteborg, Örebro, Täby, Märsta, Öxelösund sau Lyseki.

Arh. Simon Julman

NORBERT SCHMIDT-RELENBERG

SOZIOLOGIE UND STÄDTEBAU

SOCIOLOGIE ȘI URBANISM

Stuttgart/Bern, Karl Krämer Verlag, 1968, 242 pag.

Autorul, un reputat specialist în problemele sociologiei urbane, încearcă în această lucrare, nu numai să fundamenteze teoretic căile și metodele sociologiei ca disciplină auxiliară urbanismului, dar să și prezinte două modele practice ale unei astfel de contribuții sociologice.

Constatînd nu numai necesitatea obiectivă a colaborării celor două discipline, dar și dorința reciprocă existentă, el încearcă să explice lipsa aproape totală a conlucrării, printre altele și prin inexistența unei metode de lucru adecvate din partea sociologilor, pe care o propune.

Etapele de lucru sugerate pornesc de la cercetări parțiale pe localități anumite, trecînd apoi la cercetări mai cuprinzătoare și, în final, la generalizarea nelegată de o localitate anumită, toate acestea referindu-se în analiza situației existente. Urmează elaborarea prognozelor, critica tezelor și teoriilor existente, analiza critică a proiectelor și — ulterior — verificarea critică a realizărilor.

Ca exemple de probleme prin analiza cărora sociologul poate aduce un ajutor apreciabil urbanistului, citează situația demografică (structura pe grupe de vîrstă, structura profesională, componența familiilor, situația veniturilor și cheltuielilor populației — la aceasta din urmă fiind necesară și colaborarea economiștilor), situația cantitativă și calitativă a fondului de locuințe, obiceiurile și preferințele populației, necesitățile și cerințele ei.

Ca metodă de lucru din partea sociologilor, propune elaborarea unor așa-numite modele pragmatice care — pe baza analizelor arătate — să sintetizeze într-un limbaj tematic pentru proiectarea urbanistică, principalele condiții care rezultă.

Elaborarea unui astfel de model pragmatic începe cu definirea obiectului și a deficiențelor notorii existente în domeniul respectiv. Urmează stabilirea datelor caracteristice, pe baza analizei situației existente și a tendințelor previzibile ale evoluției. Corelînd acestea cu scopul urmărit, operație care nu are caracter silogistic, ci de sinteză, se obține așa-numita « mărturie a modelului », adică indicațiile cu caracter tematic, a căror valabilitate este bineînțeles condiționată, nu numai de situația existentă, ci și de obiectivul propus.

Depășind caracterul pur teoretic, autorul prezintă pe larg și două modele pragmatice: locuința și zona de locuit, elaborate pentru condițiile din R.F.G., cu mențiunea evidentă că valabilitatea lor urmează să se verifice pe cale experimentală.

Lucrarea, care prezintă interes pentru urbaniști și pentru arhitecți cu preocupări teoretice, se bazează pe o bibliografie foarte amplă, pe baza căreia se încearcă și sintetizarea experienței internaționale acumulate în domeniul cercetărilor de sociologia locuinței și de sociologie urbană.

Arh. Gheorghe Sebestyen

extinderea şi modernizarea hotelului «athénée palace» - bucureşti

Vedere generală a noii aripi a hotelului

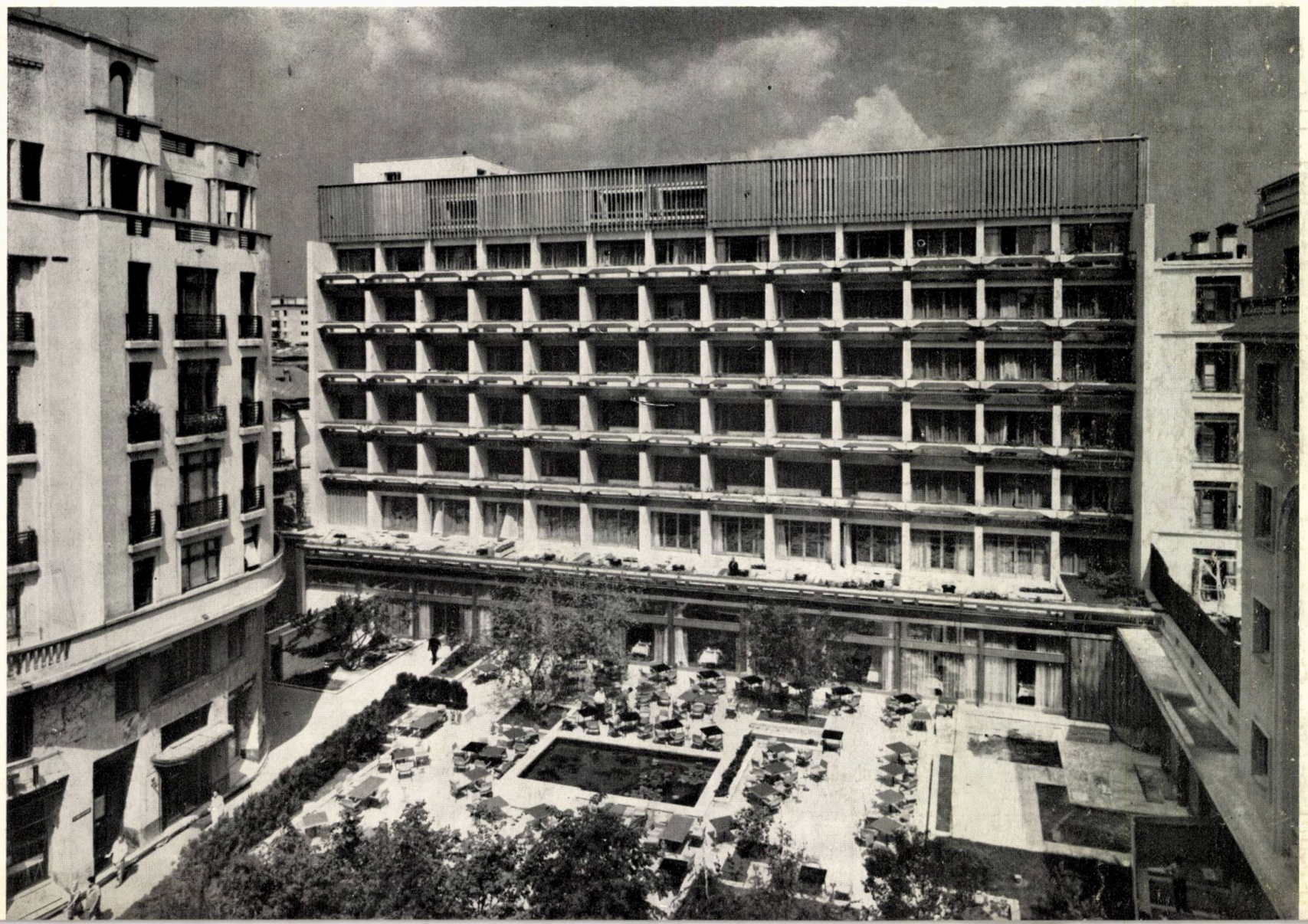

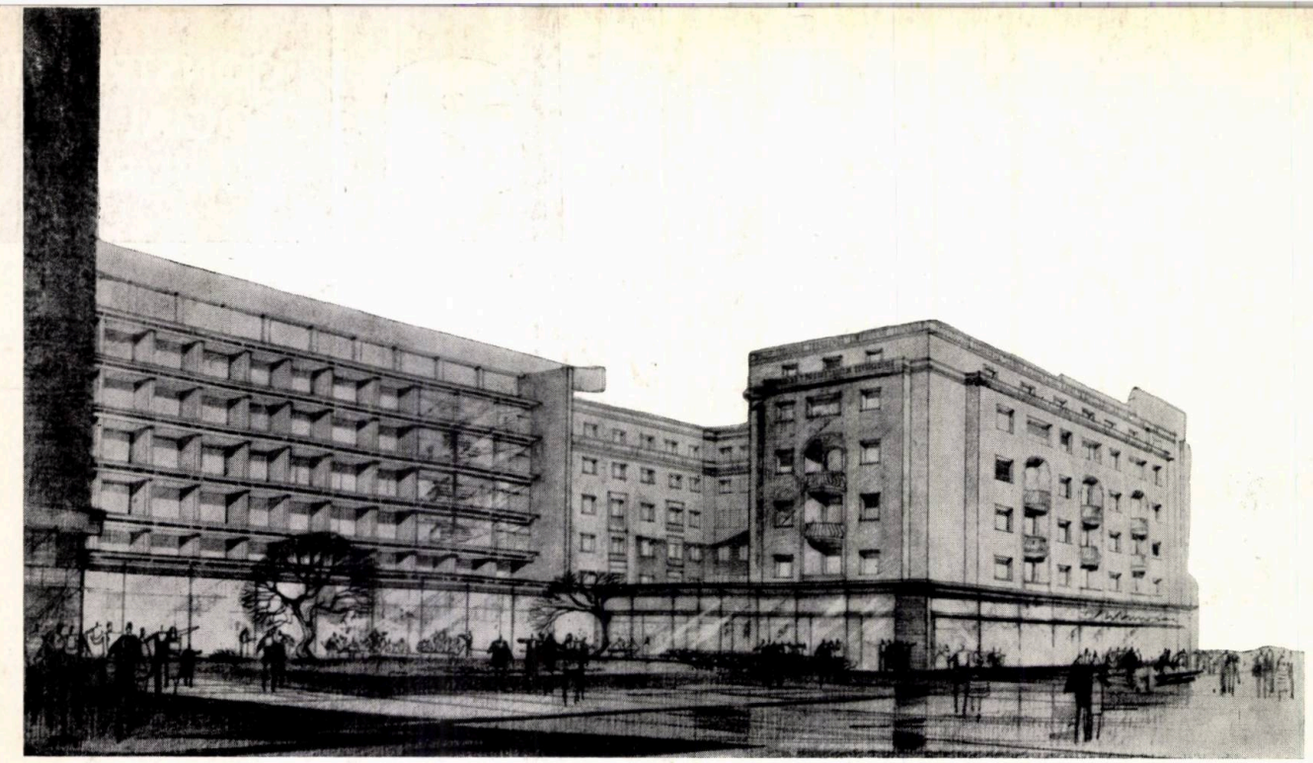

Perspectivă de ansamblu

PLAN DE SITUAȚIE

A — *Corp vechi*
B — *Corp nou*
C — *Etapă de perspectivă*
D — *Construcție existentă*
E — *Parcaj subteran*
F — *Calea Victoriei*
G — *Piața Republicii*
H — *Str. Constantin Exarcu*
I — *Str. Știrbei Vodă*

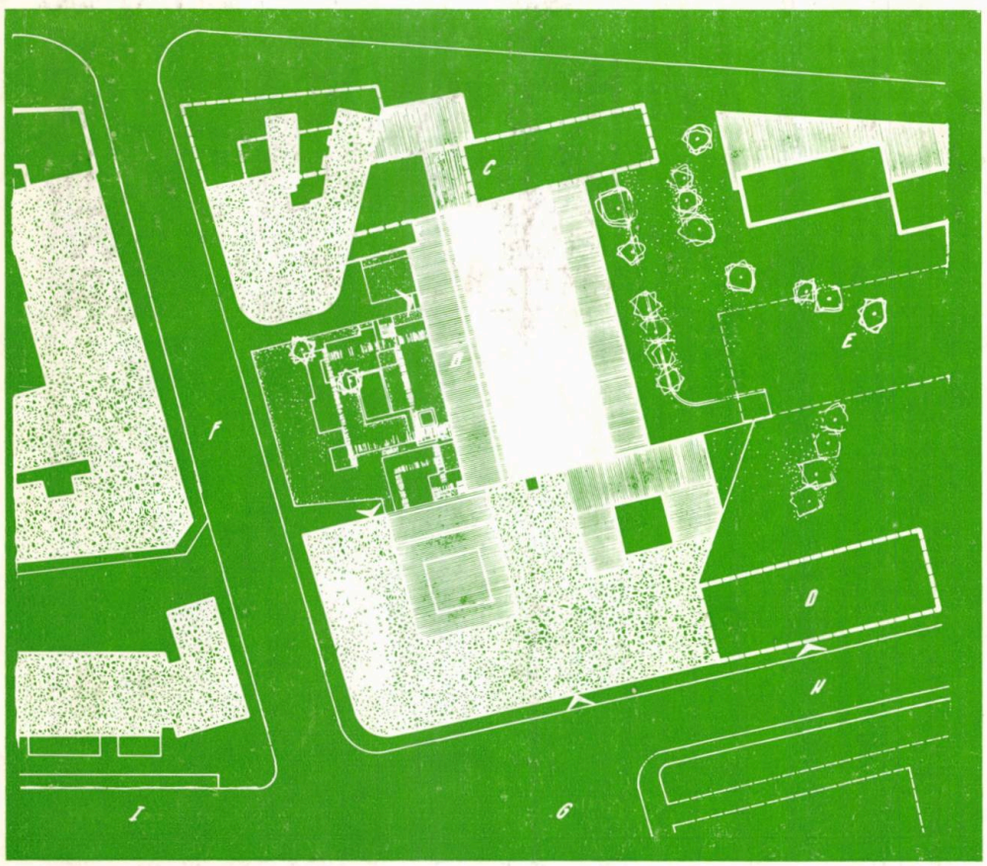

Autori: *arh. Nicolae Pruncu, inginerii Mircea Radu, Mihai Ionescu, Valentin Marinescu, Ion Benghiuș, N. Predeleanu, Ion Brătescu*

Lucrări de artă: sculptură în grădina de vară: *prof. Mac Constantinescu;* sculptură în holul de recepție: *Patriciu Mateescu*

ceramică în florărie: *Jules Perahim și Nicolae Minoiu*

trafor restaurant, panouri și pardoseli decorative din parchet și marmură spaccato: *arh. Nicolae Pruncu*
panouri decorative din microfurnir: *arhitecții Nicolae Pruncu, Adriana Păun, Sanda Apostol*

Colaboratori: arhitectură: *arhitecții Cristea Pruncu, Tamara Stănescu, Anca Bîlcu, Consuela Niculescu,* rezistență: *inginerii Constantin Vîrlan, Ion Rădulescu, Luigi Cora,* instalații electrice: *ing. Const. Iliescu*

instalații sanitare: *inginerii Arghir Mateescu, Elena Bărăscu*

instalații încălzire ventilație: *inginerii Rodica Rasidescu, Elinée Polak, Radu Hămbășeanu*

instalații frigorifice: *inginerii Vlad Munteanu, Angela Dima*

instalații mecanizare: *inginerii Sulem Leopold, Nicolae Filimon, Grigore Golescu*

economice: *ing. Maria Cureleț, teh. Ion Tescoveanu*

mobilier: *arhitecții Dan Bădic, Nicolae Cucu, Robert Vohl, Richard R. Bordenache, Mihai Stan, Valentin Zadunacovski, Tiberiu Gross, Maria Cremene*

spații verzi: *inginerii Tamara Ionescu, Laura Voicu*

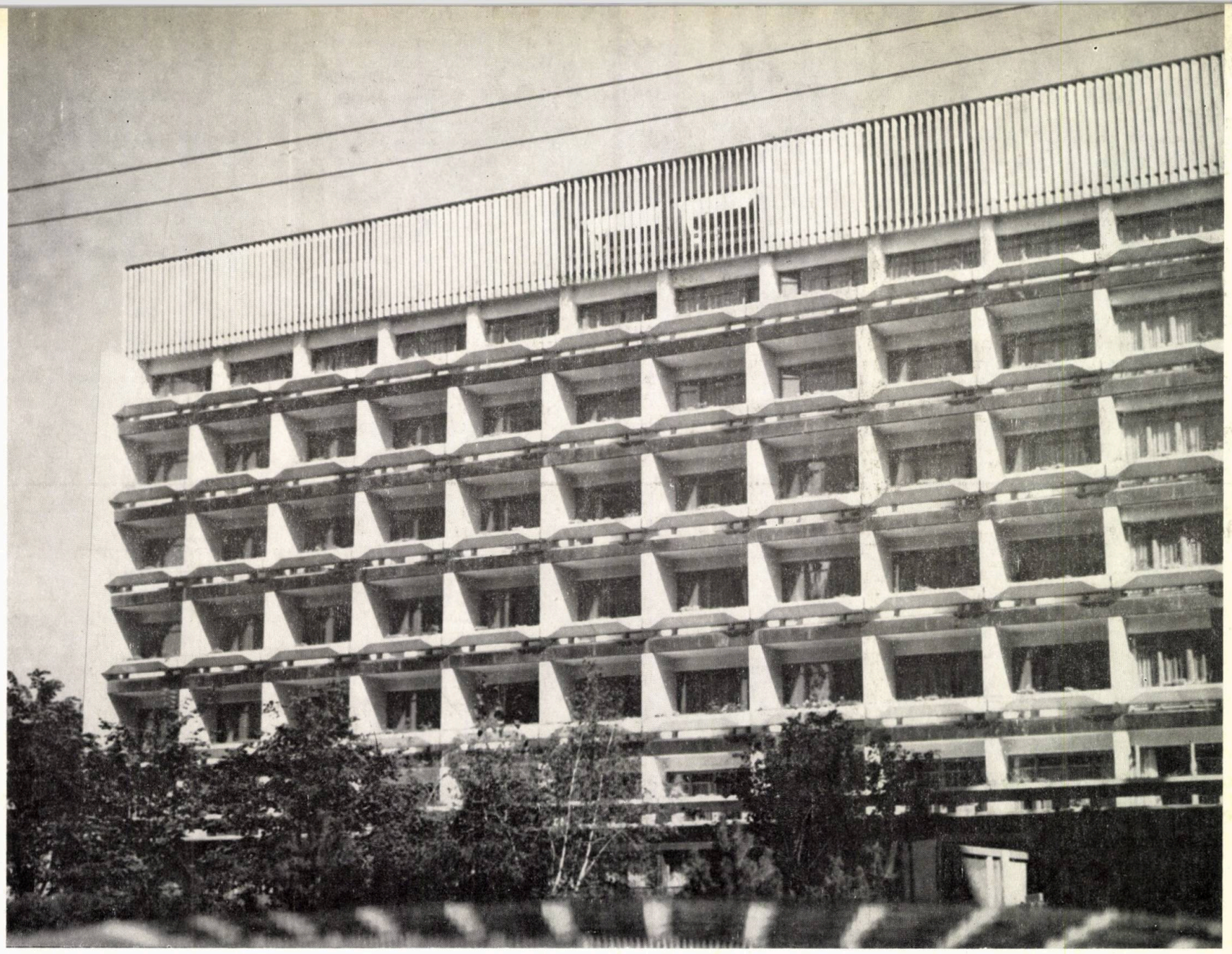

Fațada principală a noii aripi a hotelului

Actuala extindere și modernizare a hotelului « Athénée Palace », proiectată în cadrul Institutului Proiect București, este a patra și relativ cea mai amplă în decursul celor 57 de ani de funcționare a hotelului.

Partea cea mai veche a lui a fost construită în anul 1912 după un proiect al arhitecților Suskind și Goué, care au utilizat pentru prima oară în țara noastră o « structură » de beton armat în adevăratul sens al cuvîntului, folosind metoda de calcul Hennebique într-un timp cînd în întreaga lume nu puteau fi încă numărate 50 de construcții de acest fel.

Ulterior, această construcție a fost modernizată și extinsă după proiectele unor cunoscuți arhitecți, ca Maimarolu, Paul Smărăndescu, Duiliu Marcu, Tiberiu Ricci etc., astfel că pe toată perioada sa de funcționare el și-a păstrat locul de prim hotel internațional al Capitalei.

Analiza tehnico-economică făcută înaintea ultimei modernizări și extinderi a arătat că soluția propusă anterior, de părăsire a vechiului hotel și de dirijare a investiției exclusiv spre o construcție nouă, ar fi fost mult mai puțin rațională, iar unitatea nouă ce s-ar fi realizat astfel nu ar fi putut atinge categoria hotelieră a vechiului hotel. Această analiză a fost acum confirmată în practică, iar compararea indicilor specifici, prezentați aici în subsidiar, cu cei ce se realizează la investițiile noi de aceeași categorie arată mă-

sura în care această soluție este mai rațională.

Ceea ce nu poate fi însă cuprins în acești indicatori este faptul că prin proiectare s-a asigurat ca pe toată durata realizării acestei extinderi, activitatea hotelieră să nu fie nici un moment întreruptă, astfel încît, deși șantierul era deschis, hotelul a continuat să aducă cel puțin cuantumul de beneficii anterior.

Avantajul comercial extrem de important realizat astfel a fost determinat de renunțarea la organizarea fluentă a proceselor tehnologice constructive, al căror cuantum de economicitate în investiție era mult inferior celui comercial.

PLAN PARTER

22. *Hol recepție*
23. *Marele salon*
24. *Bar de zi*
25. *Braserie*
26. *Anexe braserie*
27. *Săli polivalente de banchete*
28. *Director și administrație*
29. *Florărie*
30. *Agenție TAROM*
31. *Magazin TURIST*
32. *Tutungerie*
33. *Frizerie*
34. *Așteptare coafură*
35. *Restaurant*
36. *Oficiu*
37. *Bucătărie caldă*
38. *Bucătărie rece*
39. *Veselă*
40. *Argintărie*
41. *Spălătorie veselă*
42. *Bufet rece*
43. *Cofetărie*
44. *Patiserie*
45. *Laborator zarzavat*
46. *Laborator carne*
47. *Laborator pește*
48. *Frigo*
49. *Degresare*
50. *Grădină de vară*
51. *Grădină de iarnă*

PLAN MEZANIN

52. *Coafură*
53. *Cosmetică*
54. *Centrală telefonică*

PLAN ETAJ I

55. *Apartamente rezidențiale*
56. *Camere*
57. *Bar de zi*
58. *Salon conferințe*
59. *Terasă bar conferințe*
60. *Terasă peste marele salon*
61. *Curte interioară banchete*
62. *Terasă peste sălile de banchete*

PLAN ETAJ VII

63. *Apartamente rezidențiale*
64. *Terasă proprie*
65. *Wintergarten*
66. *Camere*

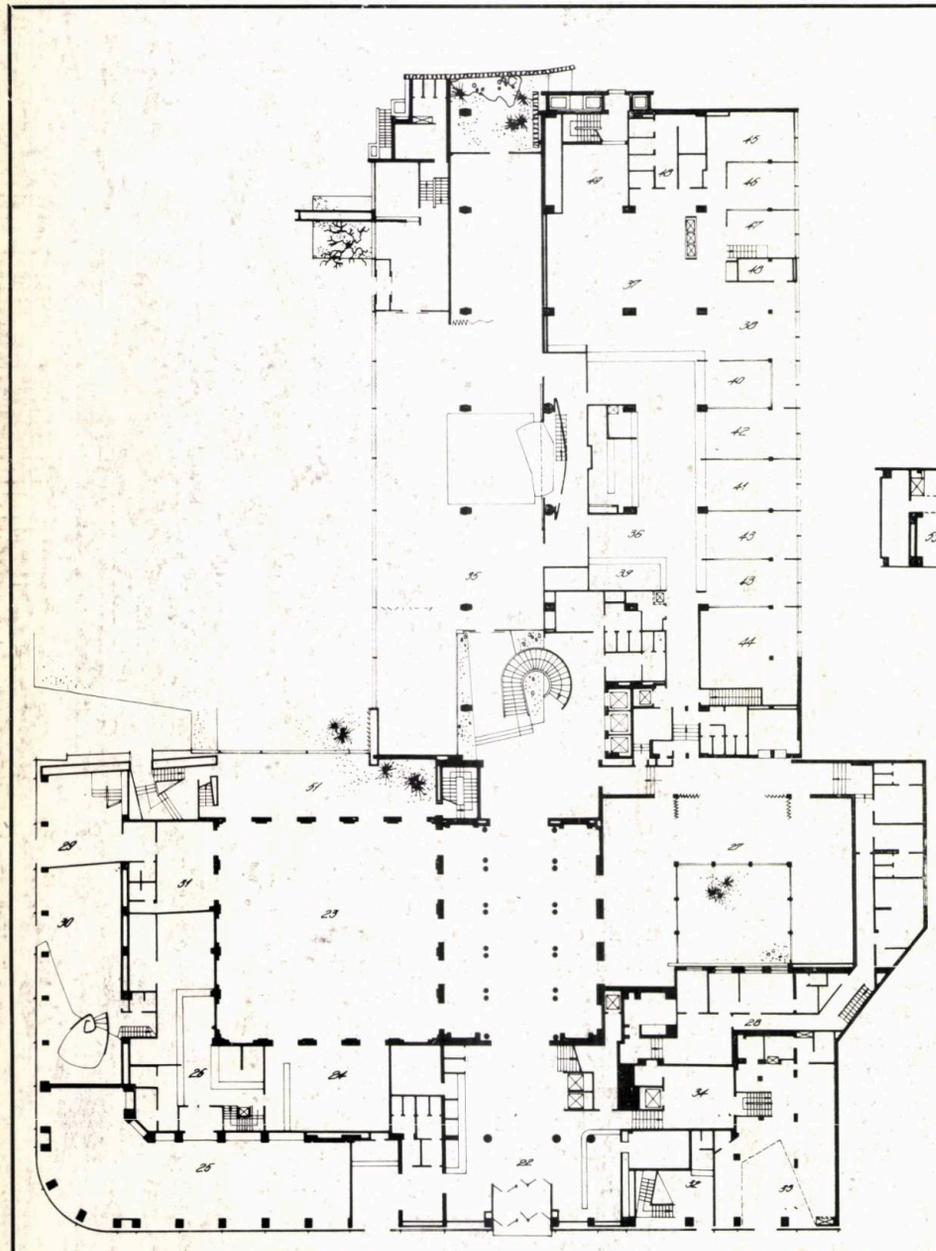

PLAN PARTER

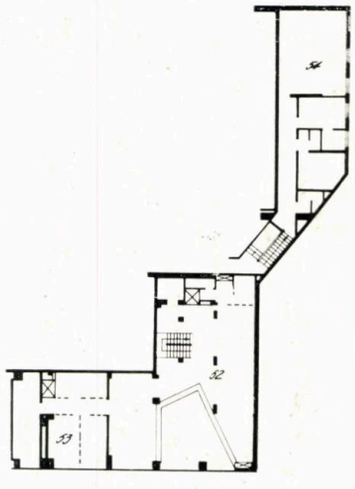

PLAN MEZANIN

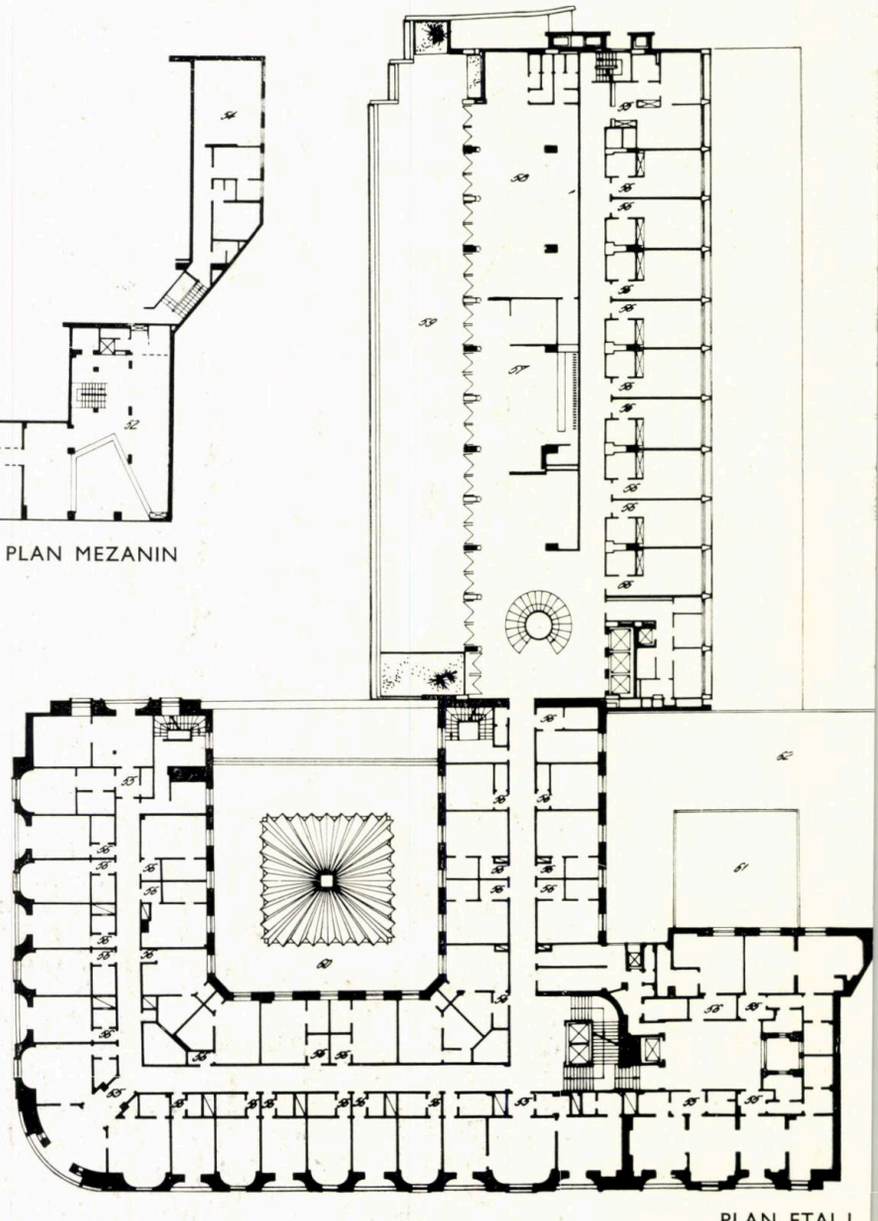

PLAN ETAJ I

Detaliu din fațada noii aripi

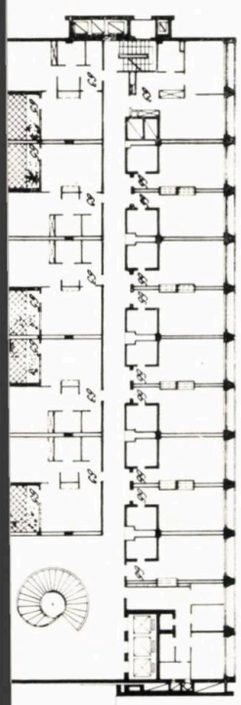

PLAN ETAJ VII

Pentru aceasta, întreaga lucrare a fost eşalonată în două etape aproape independente.

O primă etapă a cuprins realizarea corpului nou, de fapt a unui hotel egal ca număr de paturi şi de locuri în alimentaţia publică cu vechiul hotel, dar conţinînd toate centralele tehnice ale ansamblului. Pe perioada executării acestei lucrări, timp de cca doi ani, hotelul vechi a fost exploatat intens, iar după terminarea corpului nou, ele au funcţionat împreună 6 luni, în perioada de vîrf a anului 1966.

A doua etapă — modernizarea hotelului vechi — a început în ianuarie 1967, avînd ca prim obiectiv darea în exploatare urgentă a zonei de cazare, pentru ca aceasta să funcţioneze în perioada de vîrf a anului turistic internaţional. În luna mai 1967, aproape întreaga capaci-

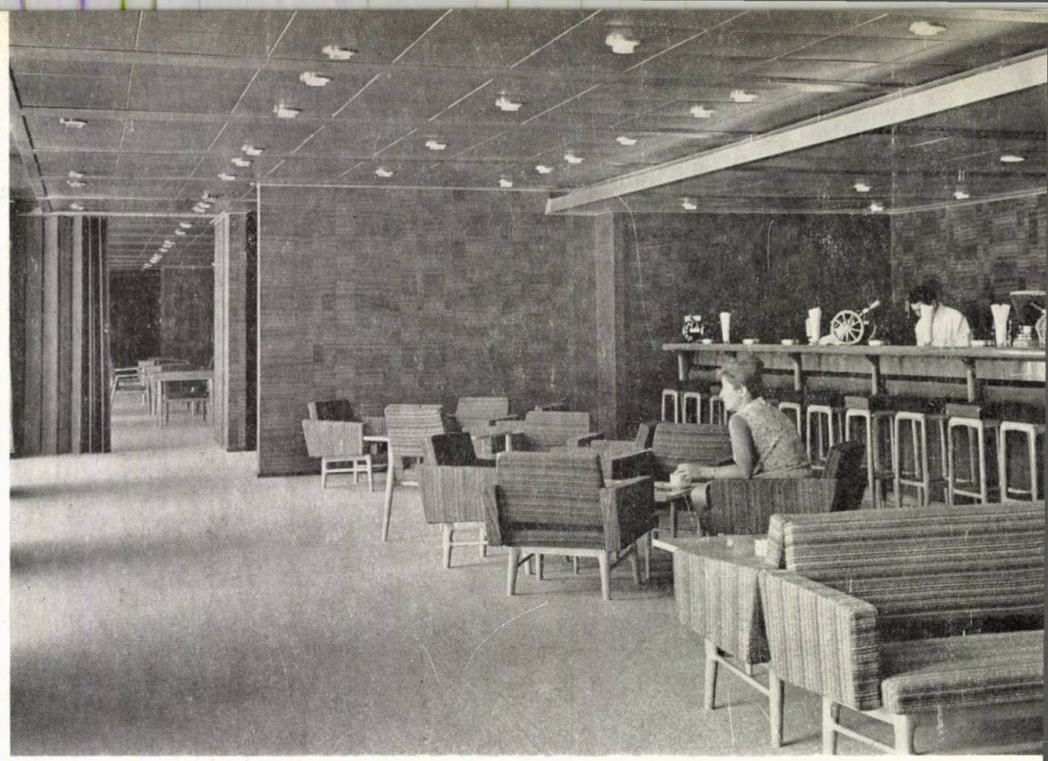

Barul de zi

Pornirea scării elicoidale şi bateria de ascensoare

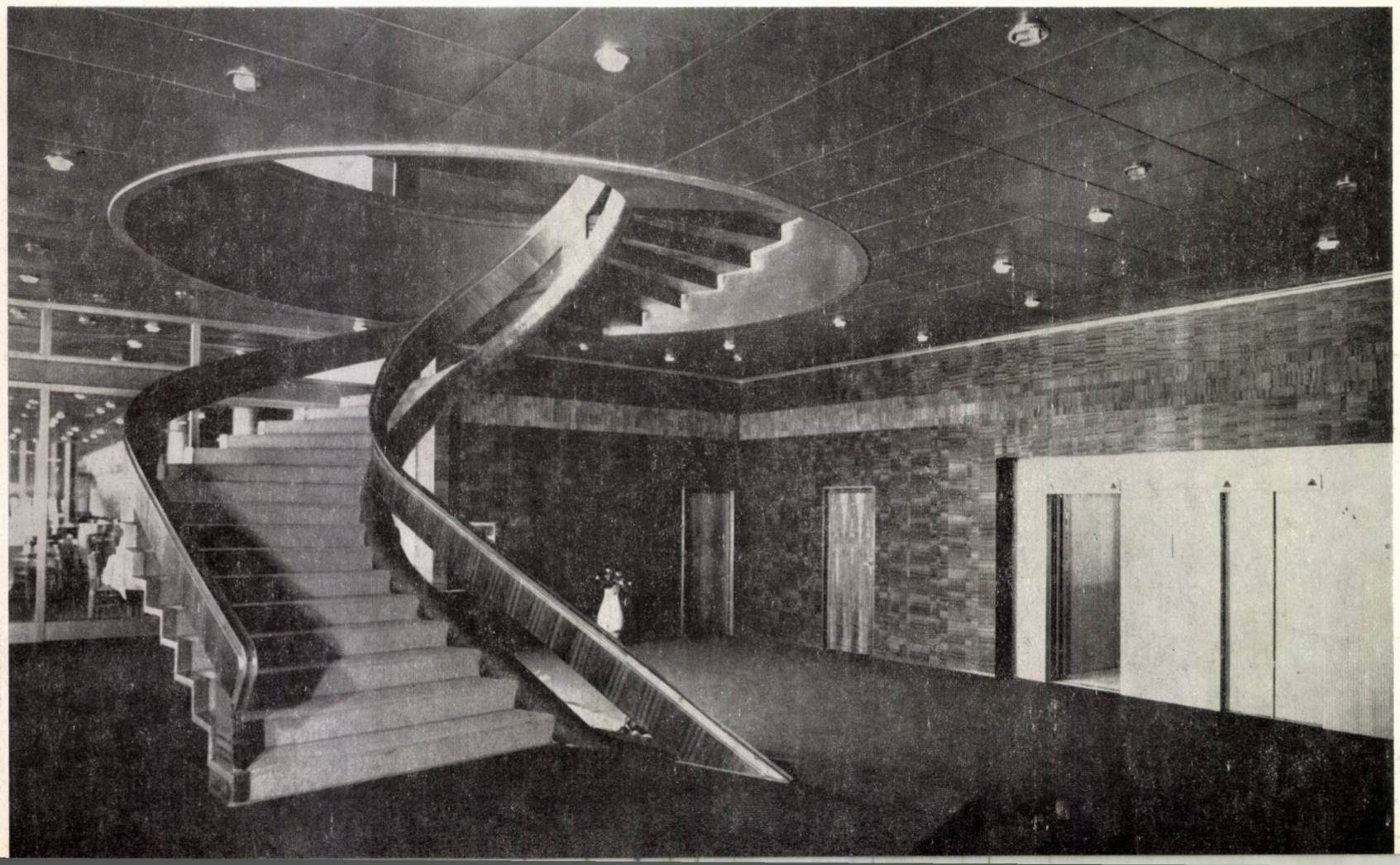

tate de cazare finală a fost dată în funcțiune și lucrările au continuat la zonele de recepție și de magazine, ele reprezentînd funcțiuni mai puțin productive din punct de vedere economic.

Acest sistem de organizare a lucrărilor, de lungă durată și foarte puțin spectaculos pentru neavizați, a adus în practică o economie de valută echivalentă cu 18 luni de exploatare integrală a vechiului hotel (cazare și alimentație publică) și a asigurat menținerea vadului comercial.

Concepția compozițională a ansamblului dezvoltă ideea exprimării directe, ca volume și ca plastică, a celor două construcții, evitînd concurența lor, dar refuzînd orice legătură falsă, estetizantă, în afara celor funcționale reale care există în zona parterului. De aceea, s-a adoptat soluția organizării volumului hotelului

Vederea barului de zi

Scara elicoidală

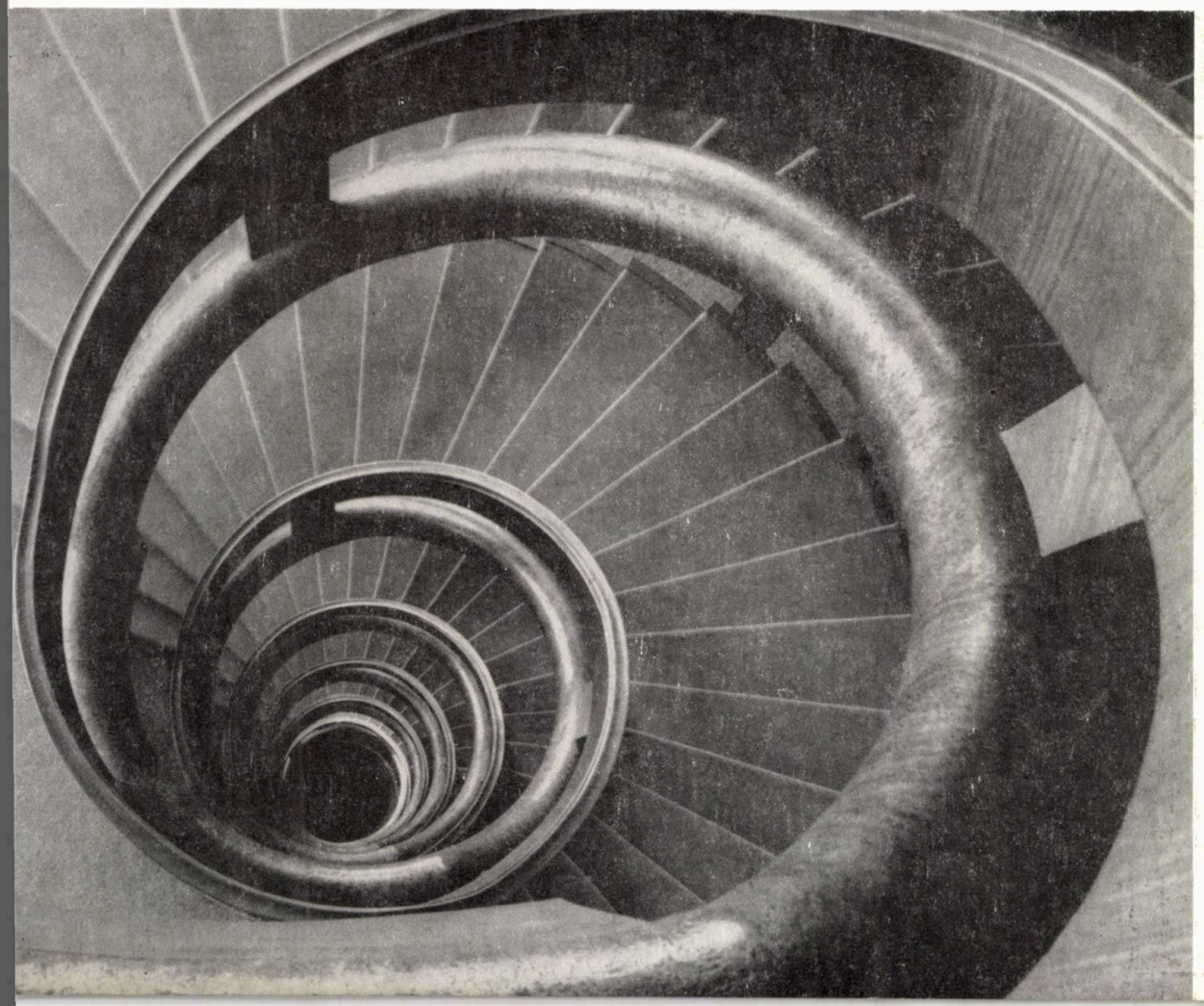

vechi prin crearea unei fațade spre calea Victoriei și spre grădina de vară, corpul nou fiind rezolvat pe axul recepției existente.

Între cele două construcții nu era necesară nici o zonă intermediară de legătură, de aceea s-a adoptat soluția alăturării nete, exprimată hotărît în plastica exterioară. Grădina de vară a restaurantului marchează și ea tot atît de net dependența ei de corpul nou, iar deschiderea către ea a marelui salon din vechiul hotel tinde să exprime o oarecare subordonare funcțională a acestuia față de construcția nouă. Elementele esențiale care leagă compoziția sînt cele ale parterului. Tehnic, economic și plastic-compozițional se regăsesc în acest fel aceleași relații între elemente.

Din punctul de vedere al coordonării tehnice este de menționat că s-a ținut seama de faptul că actuala dotare reprezintă doar o etapă și deci au fost create condiții ca ea să fie completată, « modernizată » la rîndul ei în viitor, în funcție de exigențele evoluției tehnice. Experiența internațională pentru unități de categorie superioară (și a acestui hotel de asemenea) arată că la maximum 15 ani o asemenea reconsiderare este neapărat necesară și că este economică și rațională.

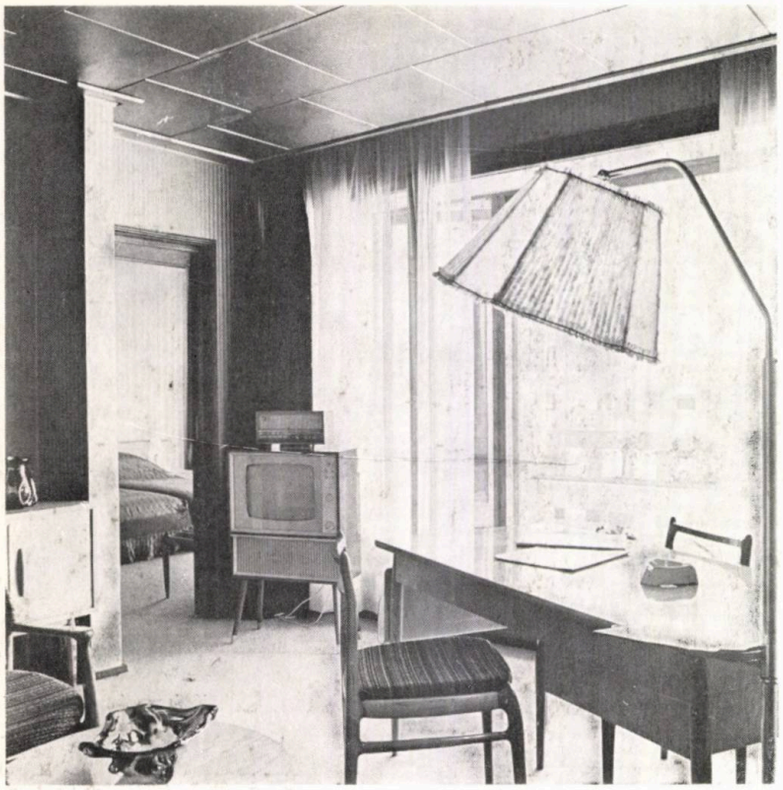

1
2 3 4

1 — *Interiorul unui apartament*
2 — *Detaliu de cameră (plan)*
67. Vestibul
68. Cameră
69. Baie
70. Terasă
71. Dulap înzidit
72. Nișă de control al instalației
73. Oglindă
74. Cuier

3 — *Detaliu dintr-o cameră*
4 — *Restaurantul*

Introducerea în viitor a climoconvectoarelor în camere, a unor utilaje complexe cu productivitate superioară în bucătării și anexe etc. a fost avută în vedere la dimensionare și la alegerea diferențiată a sistemelor constructive și de finisaj.

Printre altele, această concepție a fost materializată, de exemplu, într-un studiu preliminar care prevede extinderea în etapa de primă perspectivă a actualului ansamblu hotelier cu o nouă aripă, « Hotelul Athénée Sport », care să închidă actuala compoziție spre marea arteră a « patrulaterului central ». Această aripă ar putea include parțial clădirea O.N.T. din calea Victoriei și ar putea realiza astfel, cu minimum de investiție, o capacitate de cazare de cca 400—500 de paturi de categorie « turist », care prin natura sa ar putea ridica și mai mult indicii de exploatare actuali.

Experiența unor astfel de ansambluri hoteliere din străinătate—și într-o măsură cea a hotelului « Carpați » de la Brașov sau de la Poiana Brașov — confirmă eficiența acestui sistem. Avantajele plastice și urbanistice sînt atît de evidente încît nu mai este necesară detalierea lor.

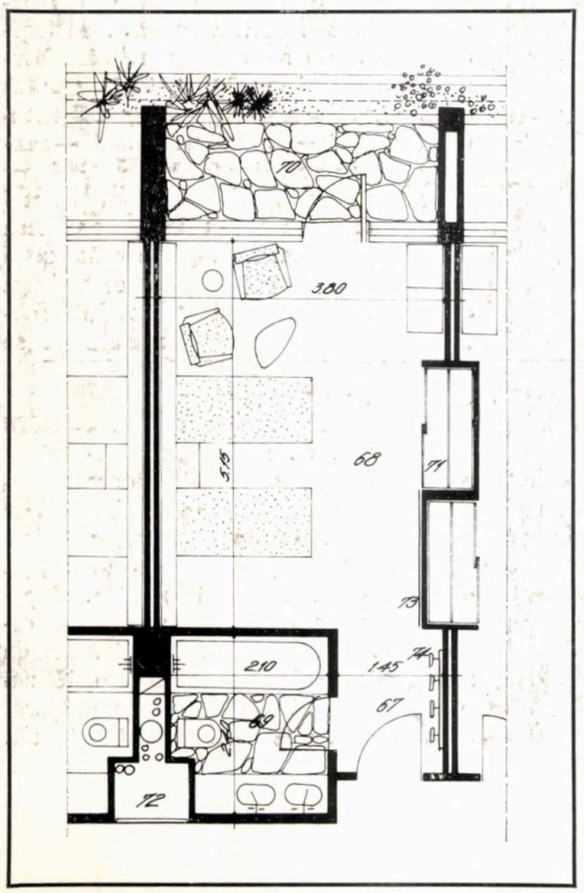

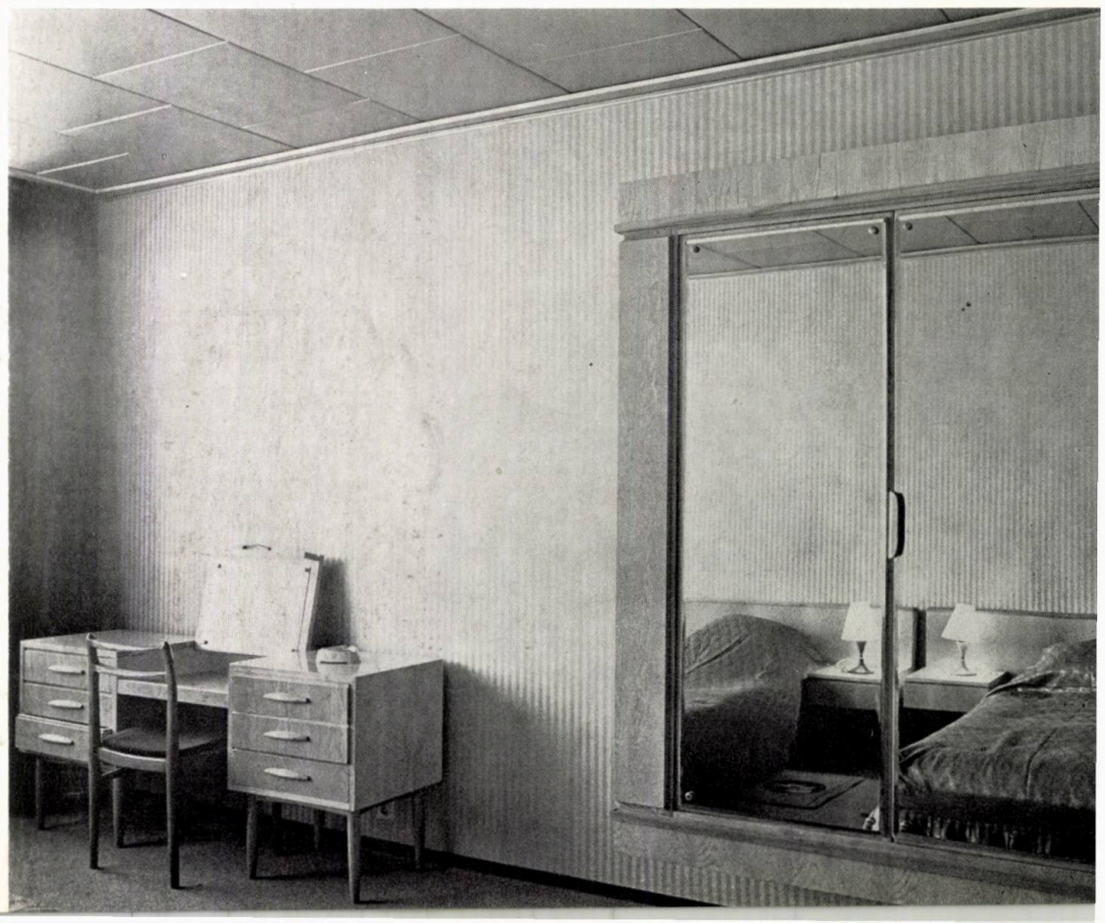

Obținerea rezervației urbanistice a amplasamentului și aprofundarea studiului în viitor este o sarcină de răspundere ce revine beneficiarului.

Pentru a completa această succintă prezentare, considerăm necesar să-i alăturăm un compendiu de indicatori tehnico-economici care să procure, celor ce doresc o analiză comparativă din acest punct de vedere, datele mai importante ale acestui complex hotelier.

Arh. *NICOLAE PRUNCU*

INDICATORI TEHNICI ȘI ECONOMICI

Suprafața desfășurată totală a ansamblului	*29 506*	*m²*
din care:		
corp vechi 16 163 m²; din care: aferent cazării	*12 430*	*m²*
aferent magazinelor	*2 830*	*m²*
corp nou 13 343 m²; din care: aferent cazării	*8 862*	*m²*
aferent restaurantului	*2 047*	*m²*
Bilanț de ansamblu		
cazare	*21 292*	*m²*
comerț și alimentație	*4 872*	*m²*
servicii și centrale tehnice	*3 335*	*m²*
Capacitatea totală de cazare și exploatare		
613 paturi		
din care:		
277 în corp nou		
și 366 în corp vechi		
Capacitatea totală de cazare teoretică pentru determinarea investiției:		
690 paturi		
din care: nou-crecte în ambele corpuri 369 paturi (47 apartamente de 2 și 3 camere și 22 camere cu 1 pat)		
Suprafața medie a cazării aferentă unui pat:		
— la capacitatea de exploatare	*34,7*	*m²/pat*
— la capacitatea teoretică	*30,8*	*m²/pat*
Suprafața medie în cameră aferentă unui pat:		
— la capacitatea de exploatare	*10,65*	*m²/pat*
Suprafața medie comercială a camerei de 2 paturi (inclusiv loggii și balcoane)	*23,50*	*m²*
Suprafața medie a camerei de 2 paturi fără loggii și balcoane	*21,30*	*m²*
Capacitatea unităților de alimentație publică		
1 380 locuri exclusiv 280 locuri în marele salon, din care în corpul nou:		
— restaurant	*415*	*locuri*
— sală coctail	*100*	*locuri*
— bar de zi	*30*	*locuri*
Total locuri în interior	*545*	
Terase:		
— terasă bar de zi	*60*	*locuri*
— grădină de vară	*215*	*locuri*
Total locuri pe terase	*275*	
iar în corpul vechi:		
— braserie	*170*	*locuri*
— snak bar	*40*	*locuri*
— bar noapte	*150*	*locuri*
— săli banchete	*200*	*locuri*
Total locuri în interior	*560*	
în mod excepțional, în marele salon 280 locuri		
Alte unități comerciale		
— frizerie	*13*	*locuri*
— coafură	*24*	*locuri*
— tutungerie		
— artizanat		
— magazin turist		
— florărie		
— Agenția internațională TAROM		
Total investiție	*69 900 000*	*lei*
din care:		
corp nou	*46 000 000*	*lei*
corp vechi	*23 900 000*	*lei*
Investiție totală/pat (capacitate de exploatare nou+vechi)	*114 000*	*lei/pat*
Investiție aferentă cazării/pat (capacitate exploatare nou+vechi)	*83 300*	*lei/pat*
Investiție aferentă alimentației publice/loc (inclusiv terase)	*12 000*	*lei/loc*
Investiție aferentă magazinelor/m²	*2 400*	*lei/m²*
Indicatorii aferenți exclusiv corpului nou		
Investiție totală corp nou/pat capacitate de exploatare	*166 000*	*lei/pat*
Investiție totală corp nou/pat capacitate teoretică	*161 000*	*lei/pat*
Investiție aferentă cazării/pat capacitate exploatare	*98 400*	*lei/pat*

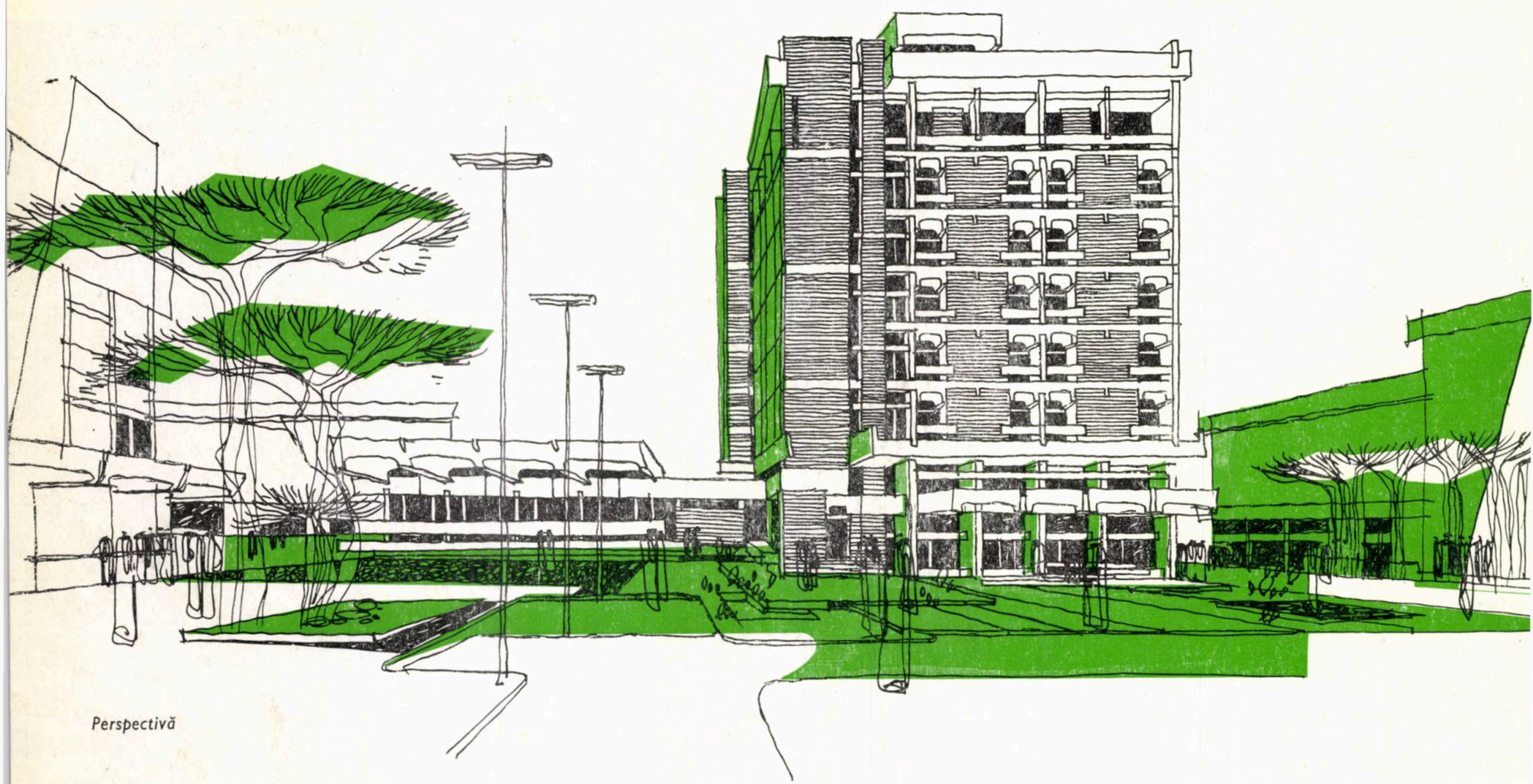

Perspectivă

două hoteluri: la buzău și botoșani

PLAN DE SITUAȚIE (Ansamblul central)

1. Hotel — 2. Primărie existentă — 3. Administrație — 4. Teatru-sală concert — 5. Comerț — 6. Bibliotecă-muzeu — 7. Locuințe noi — 8. Școala existentă — 9. Clădiri existente — 10. Biserică monument istoric

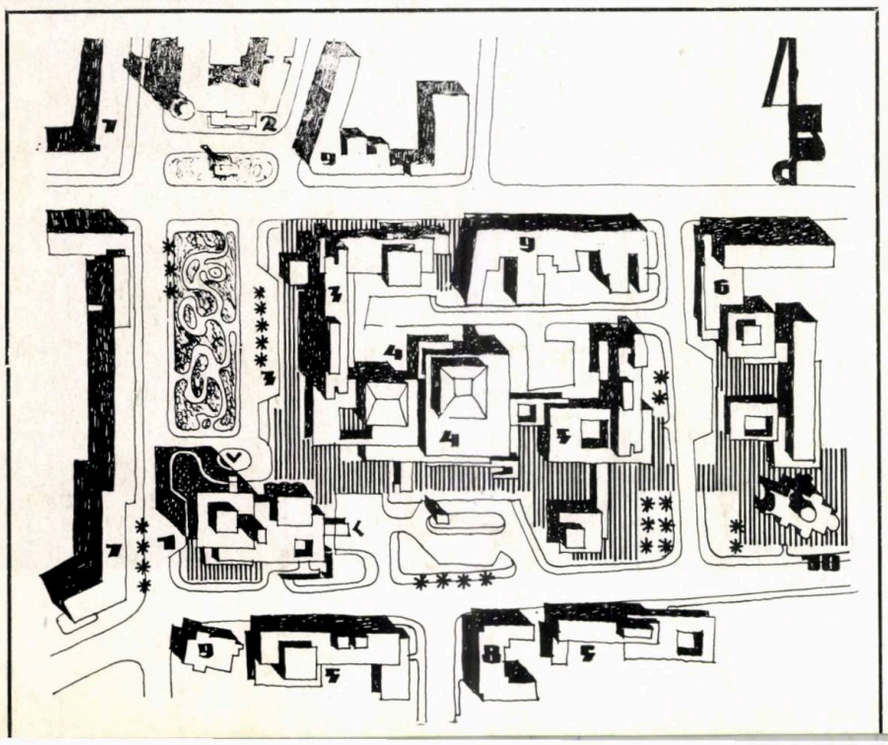

COLECTIV DE PROIECTARE

Arhitectura: *arhitecții Cezar Lăzărescu, Dinu Gheorghiu, Gabriel Tureanu*
Rezistență: *ing. Nicolae Ardare*
Instalații (încălzire, ventilație, sanitare): *ing. Teodor Pîntea*
Instalații electrice: *ing. Alexandru Băilescu*
Oficiul pentru proiectarea construcțiilor «Carpați»

HOTEL LA BUZĂU

Terenul, situat în zona viitorului ansamblu central al orașului, deși de dimensiuni reduse, beneficiază de o poziție volumetrică extrem de favorabilă în cadrul studiului de sistematizare elaborat de ISCAS.

Ansamblul viitor, format din două spații orientate la 90°, rezervă rolul de pivot în compoziție, tocmai obiectului prezentat.

În această situație, am ales o compoziție volumetrică adunată, dezvoltată pe verticală, care să permită interpenetrarea vizuală a celor două piețe, tradusă în rezolvarea unui etaj curent de tip punct cu un număr redus de camere pe nivel, rezultînd în cadrul capacității date un volum de p+6 niveluri de cazare.

Spațiile de recepție și de alimentație publică (reprezentată prin două restaurante, dintre care unul cu autoservire și un bar de zi), cît și agențiile O.N.T. și spațiile de birouri destinate întreprinderii regionale hoteliere sînt rezolvate într-un volum dezvoltat pe orizontală.

Datorită limitelor terenului, funcțiunile menționate mai sus sînt rezolvate pe trei podeste, unul al intrării, al doilea ridicat la un metru, al volumului ce debordează etajul curent, permițînd și luminarea subsolului, iar al treilea reprezentat de supantă; prin intermediul variației de înălțimi și al deschiderii spațiilor unele către altele, sperăm într-o diversificare a imaginii arhitecturii de interior.

Capacitatea hotelului este de 86 de camere a două paturi, din care zece sînt rezolvate cuplat la nivelul vestibulului, putînd funcționa ca apartament, și 16 camere cu un pat, amplasate la ultimul nivel retras în gabarit.

Etajul curent — rezolvat în turbină, cu patru grupe de cîte patru camere — înfășoară miezul central al circulațiilor verticale și al serviciilor, foarte reduse de altfel (conform temei, 50% din numărul camerelor sînt prevăzute cu baie, iar restul cu duș).

PLAN ETAJ CURENT

1. Cameră cu două paturi cu baie — 2. Cameră cu două paturi cu duș — 3. Cameră servicii etaj 4. Călcătorie

PLAN MEZANIN

1. Birouri întreprindere expl. — 2. Birouri întreprindere expl. — 3. Birouri întreprindere expl. 4. Birou responsabil — 5. Salon — 6. Televizor

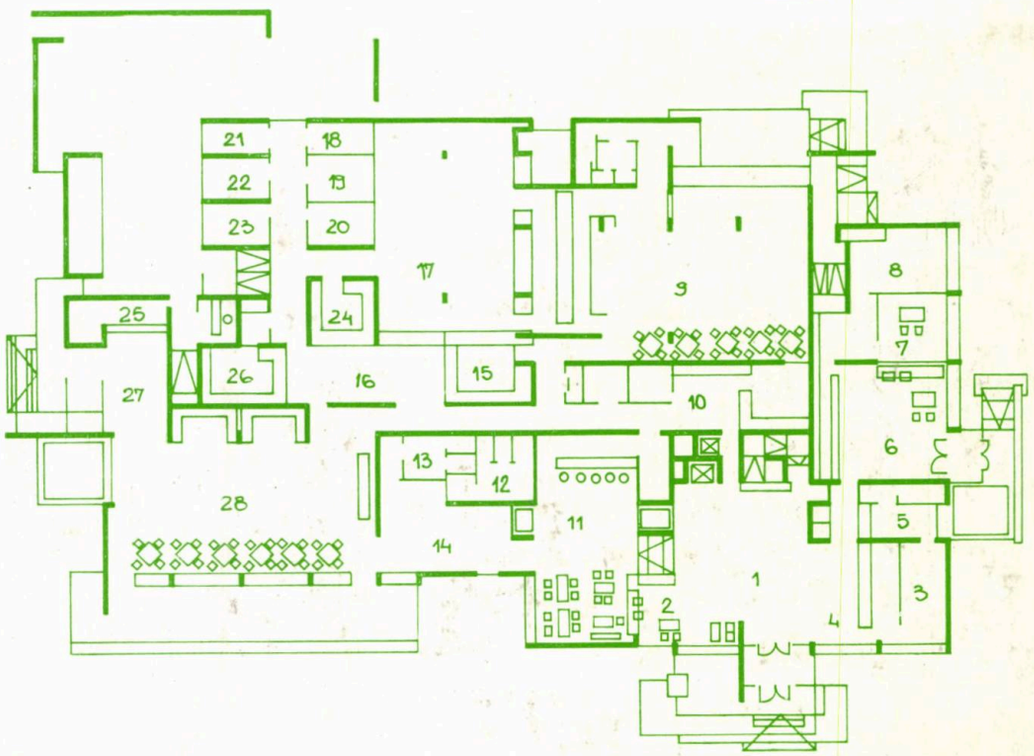

PLAN PARTER

1. Hol hotel — 2. Așteptare — 3. Birou — 4. Recepție 5. Telefon — 6. Agenție O.N.T. — 7. Birou 8. Birou — 9. Restaurant autoservire 100 de locuri 10. Oficiu centralizat — 11. Bar; 12. WC femei 13. WC bărbați — 14. Tampon — 15. Spălător veselă — 16. Oficiu — 17. Bucătărie — 18. Carne 19. Pește — 20. Legume — 21. Bucătar șef 22. Cămară — 23. Depozit alimente — 24. Bufet 25. Vestiar — 26. Băuturi — 27. Hol — 28. Restaurant 80 de locuri

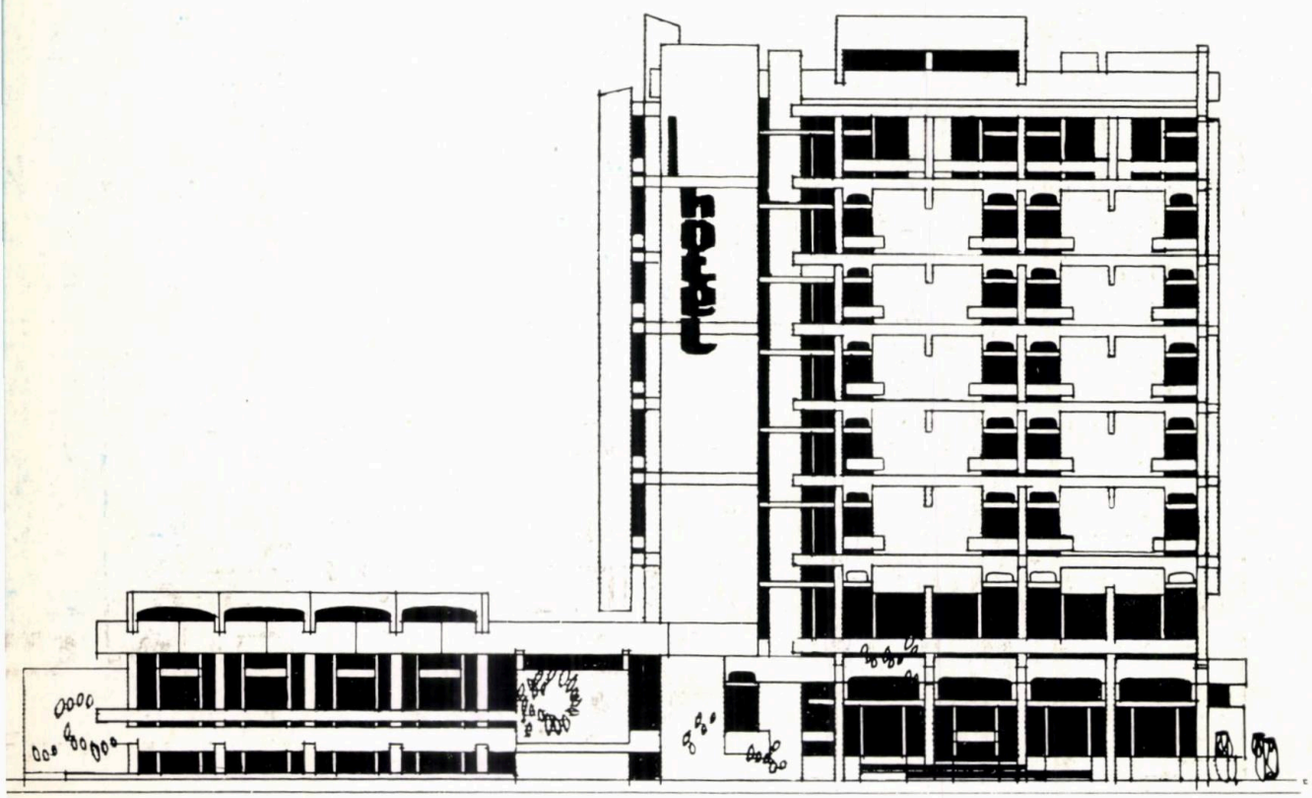

Fațada principală

Camera, rezolvată pe o travee de 3,70 m, este dotată cu vestibul de intrare și grup sanitar. Amplasarea dulapurilor în cameră în spații inutilizabile, datorită condiției puse de beneficiar de a amplasa paturile în același fel, lipite doar cu latura mică de perete, a permis micșorarea vestibulului și mărirea cu aproape un metru pătrat a suprafeței camerei, așezînd în aceste condiții grupul sanitar pe lățime.

De asemenea, nișa rezultată din cele două dulapuri cu un tavan coborît poate determina un cadru interior personal, cu posibilitatea interșanjabilității mobilierului.

Structura pe cadre de beton armat, cu o travee constructivă măruntă în fațadă, datorită gradului mare de seismicitate, folosește miezul central drept contur de reazem interior.

În general, rezolvarea unui volum simplu, în contrast de sens și de dimensiuni cu un parter variat, poate duce la realizarea unei potrivite imagini de arhitectură.

Ruperea fațadelor în scopul înălțării vizuale și al îmbunătățirii proporției este posibilă datorită prezenței pe fiecare fațadă a unui plin rezultat din schimbarea sensului camerelor.

Alternanța zonelor de plin-gol corespunzătoare rezolvării interioare a camerelor accentuează sensul vertical al fațadelor.

Perspectiva interioară a unei camere

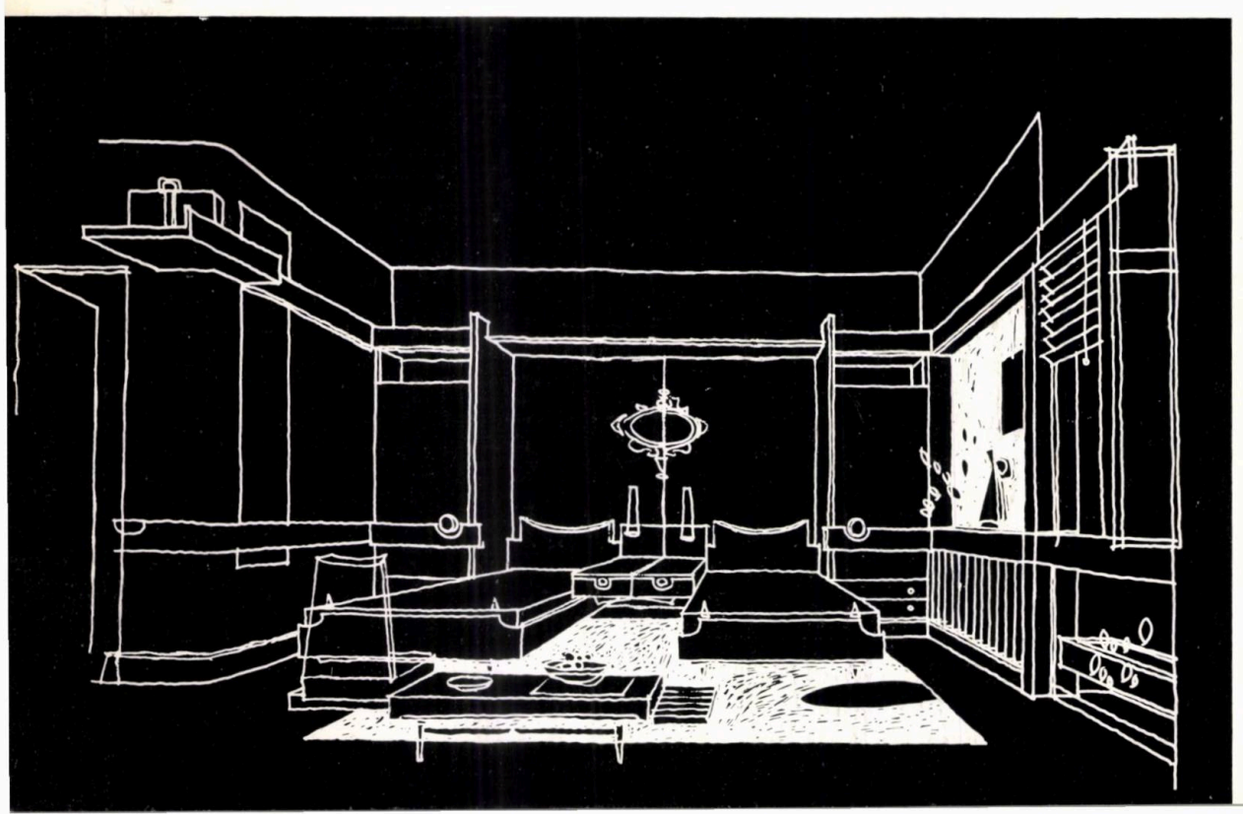

Plan cameră (folosit atît pentru hotelul de la Buzău, cît și pentru cel de la Botoșani)

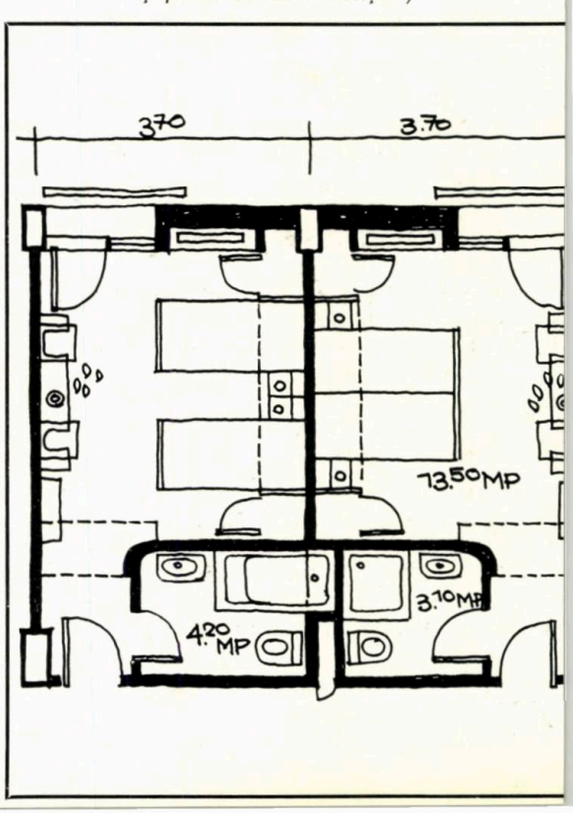

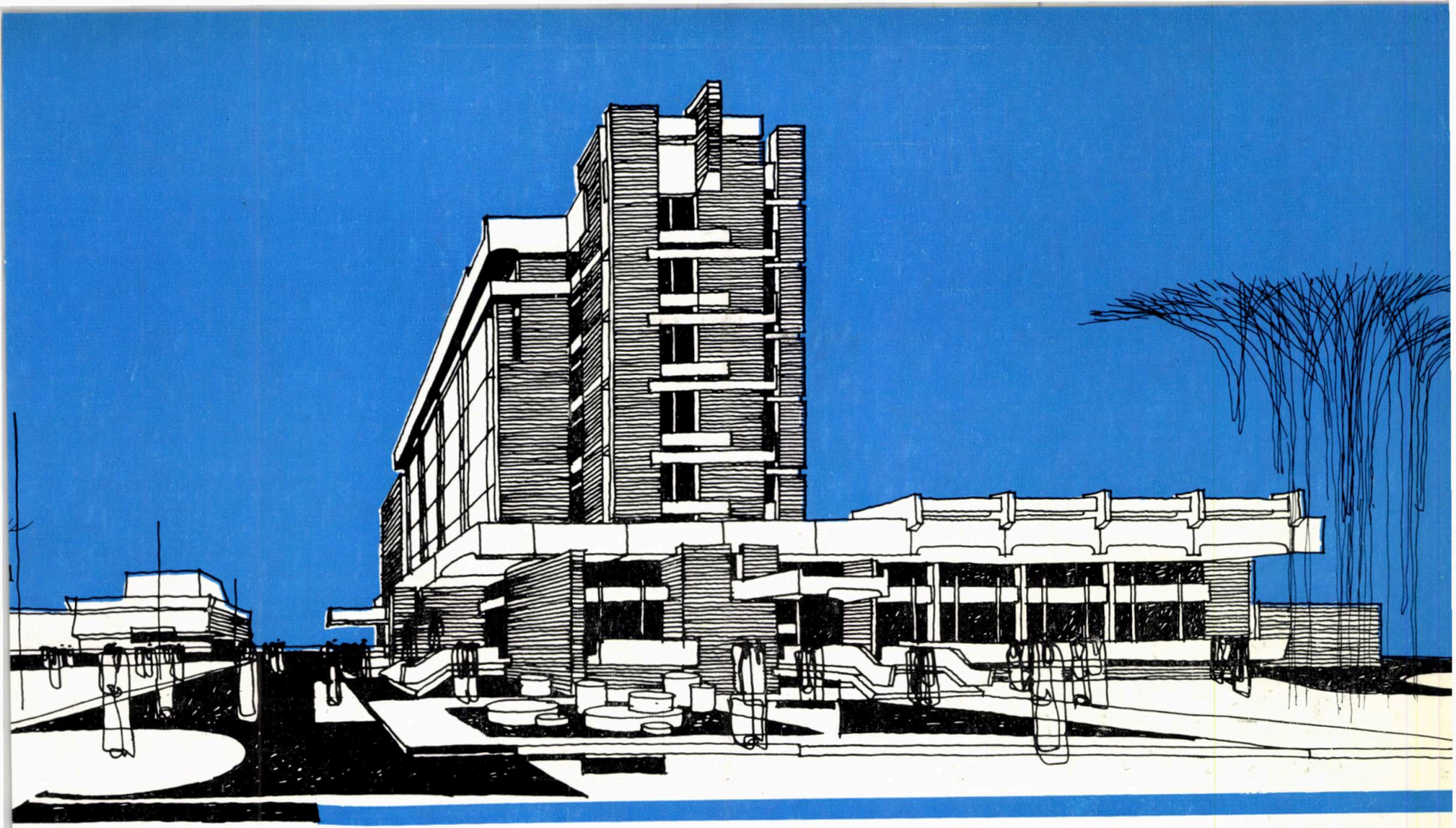

Perspectivă

HOTEL LA BOTOȘANI

Hotelul urmează a fi amplasat în zona centrală a orașului, pe un teren delimitat de străzile Cuza Vodă, Unirii și Karl Marx, teren complet liber, care nu necesită demolări.

Impreună cu celelalte clădiri social-culturale, administrative și de comerț, hotelul contribuie la o judicioasă mobilare a pieței orașului, susținînd frontul de vest al acesteia.

Din premisele stabilite de amplasament am considerat favorabilă alegerea unei dezvoltări liniare a partiului de arhitectură în sensul unei optime încadrări în viitorul ansamblu central.

În acest sens, cazarea este rezolvată într-o bară cu dublu tract dezvoltată pe cinci niveluri, cuprinzînd 20 de camere a două paturi pe nivel, cu excepția ultimului etaj (retras în gabarit) care cuprinde 14 camere cu cîte un pat. La fiecare etaj curent este rezolvat un apartament prin comunicarea a două camere la nivelul vestibulului.

PLAN DE SITUAȚIE *1. Hotel—2. Magazine—3. Teatru—4. Sediu politico-administrativ—5. Locuințe—6. Clădiri existente*

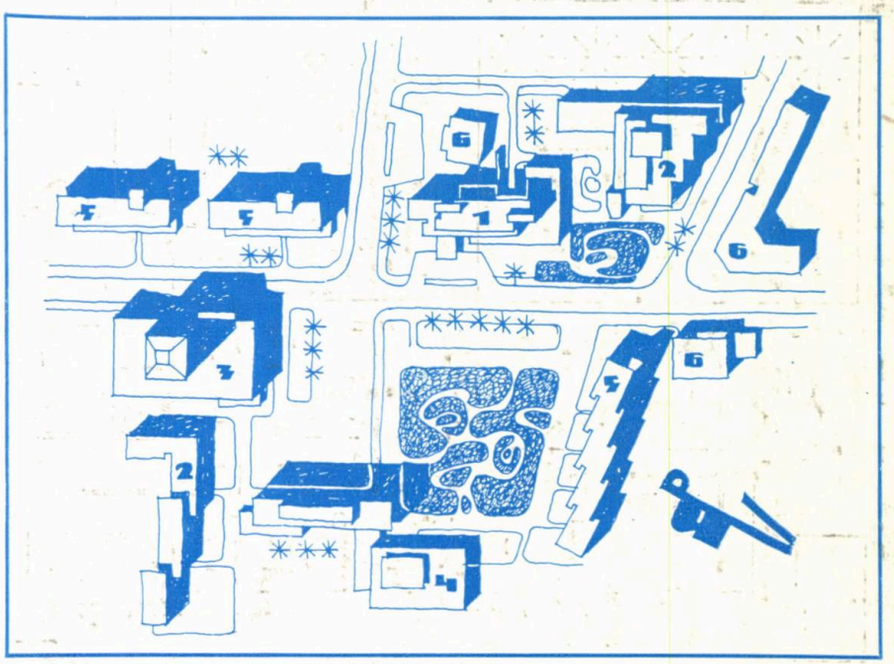

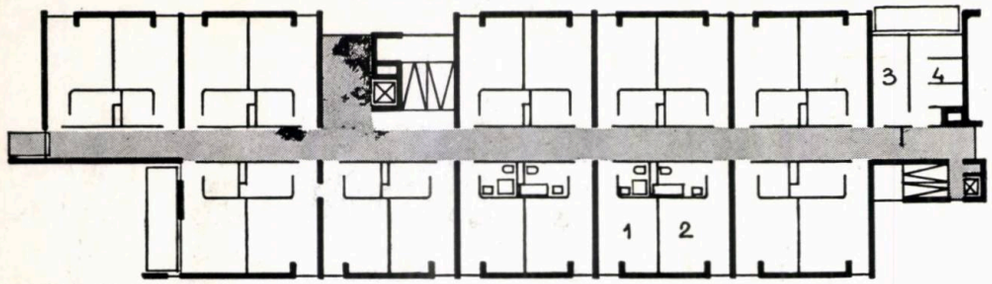

PLAN ETAJ CURENT

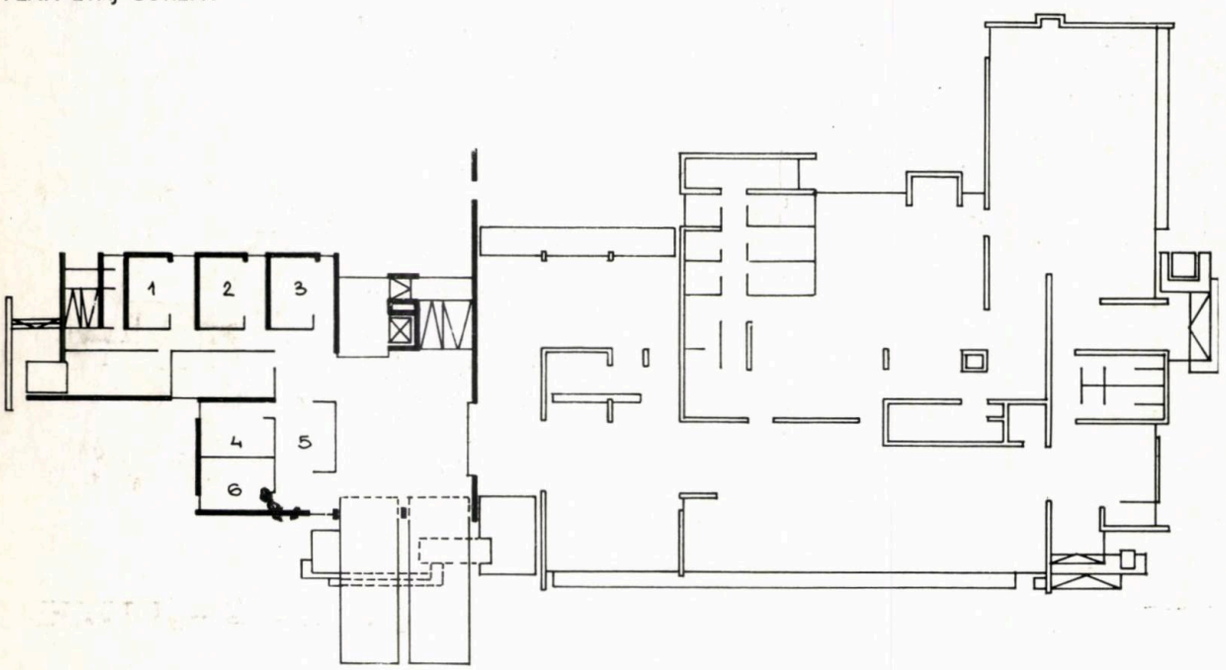

PLAN MEZANIN

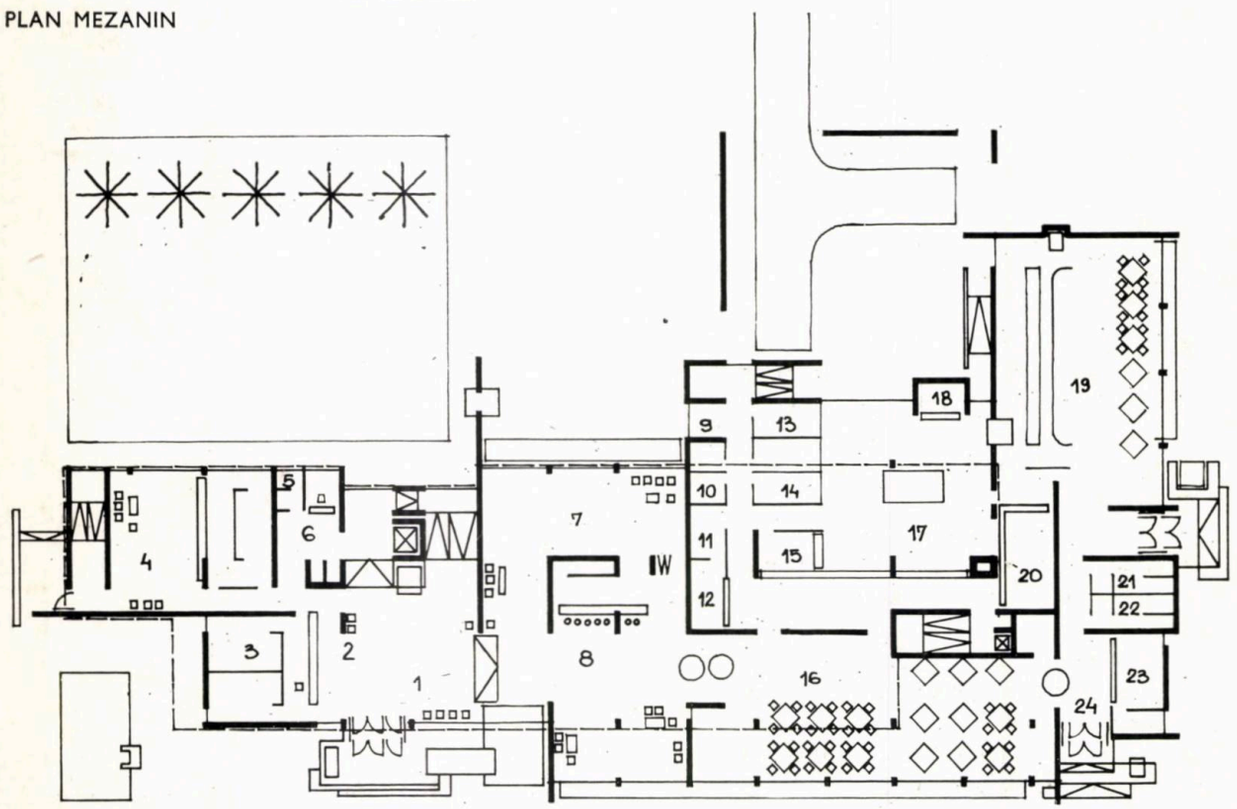

PLAN PARTER

Amplasarea circulațiilor verticale este rezolvată așa fel ca distanțele de parcurs să fie minime, realizînd o bună legătură funcțională cu spațiile comune.

Funcțiunile de recepție, alimentație publică și servicii generale sînt rezolvate pe un nivel și parțial două niveluri într-un contur care depășește etajul curent, dînd posibilitatea rezolvării judicioase a acceselor.

Nucleul de cazare este soluționat similar cu cel al hotelului din Buzău.

Structura este rezolvată pe diafragme transversale din două în două travee pe etajele curente, preluate de cadre la parter și mezanin.

Prin fragmentarea fronturilor realizată cu decalaje de planuri, folosirea unor înălțimi variate, cu exprimarea volumetrică a circulațiilor verticale, întrebuințarea unui contrast de sens în dezvoltarea verticală a elementelor de fațadă pe etajele curente și pe orizontală a parterelor, se încearcă finalizarea unui volum echilibrat, unitar, care să se înscrie favorabil în ansamblul existent.

Arh. DINU GHEORGHIU, arh. GABRIEL TUREANU

PLAN ETAJ CURENT

1. Cameră cu două paturi cu duș — 2. Cameră cu două paturi cu baie — 3. Călcătorie — 4. Cameră servicii pe etaj

PLAN MEZANIN

1. Birou exploatare hotelieră — 2. Birou exploatare hotelieră — 3. Birou exploatare hotelieră — 4. Birou pentru O.N.T. — 5. Birou pentru O.N.T. — 6. Birou pentru O.N.T.

PLAN PARTER

1. Hol recepție — 2. Recepție — 3. Birouri 4. Agenție O.N.T. și hol public — 5. Acumulatori; 6. Telefon — 7. Salon hotel — 8. Bar de zi 28 de locuri — 9. Birou responsabil — 10. Cămară 11. Depozit — 12. Bar — 13. Carne — 14. Legume 15. Bufet rece — 16. Restaurant blocuri — 17. Bucătărie caldă — 18. Spălător — 19. Restaurant autoservire 100 de locuri — 20. Spălătorie veselă 21. WC femei — 22. WC bărbați — 23 Vestiar 24. Hol acces restaurant

patru hoteluri turistice: la orşova, slatina, giurgiu şi călăraşi

Importanţa acordată dezvoltării turismului a dus la creşterea continuă a investiţiilor destinate construcţiilor hoteliere. Dacă pînă în 1965 investiţiile erau destinate în special extinderii capacităţilor de cazare pentru litoral, de la această dată începe realizarea în paralel a unor noi construcţii destinate turismului şi în staţiunile de munte, balneoclimaterice, în oraşele existente şi pe traseele turistice. Se încearcă o dispersare a activităţii turistice în toate regiunile ţării, utilizînd forme variate de cazare şi alimentaţie publică, menite să satisfacă cerinţele diferitelor categorii de turişti.

Unul din programele importante necesare a fi rezolvate de arhitecţi îl constituie noile unităţi hoteliere din oraşele existente.

Implantarea în cadrul oraşului existent a unui hotel cu restaurant, reprezentînd o dotare importantă la scara localităţii respective, pune o serie de probleme privind amplasamentul, orientarea şi încadrarea urbanistică.

Colectivul nostru a avut de studiat în cadrul Oficiului pentru proiectarea construcţiilor « Carpaţi » patru hoteluri turistice în localităţile Giurgiu, Orşova, Călăraşi şi Slatina, beneficiar fiind O.N.T.

Capacitatea de cazare a acestor hoteluri, stabilită prin temele-program, a fost între 150—200 de paturi.

Considerentele care au dus la amplasarea acestor hoteluri în oraşele amintite, precum şi la stabilirea capacităţilor de cazare au fost următoarele:

— unele oraşe se află pe trasee turistice importante: Orşova (traseu turistic creat în urma barajului de la Porţile de Fier), Giurgiu (punct de frontieră spre Bulgaria şi Orient), Călăraşi (trecere prin Chiciu spre litoral), iar al patrulea va cunoaşte o creştere rapidă a populaţiei ca urmare a dezvoltării unor industrii în perimetrul oraşului (Slatina);

— capacitatea redusă şi gradul avansat de uzură a unităţilor hoteliere existente.

Principalele obiective urmărite în rezolvarea partiului pentru cele patru hoteluri au fost:

— Integrarea urbanistică şi peisagistică; în soluţiile adoptate pentru Giurgiu şi Orşova, clădirea hotelului mobilează piaţa centrală a oraşului, constituind, prin poziţia aleasă şi volumul clădirii, dotarea majoră a centrului localităţii. Acolo unde a fost posibil, camerele şi piesele de recepţie au fost orientate spre vederi interesante ale peisajului înconjurător: la Călăraşi este orientat spre braţul Borcea şi pădurile din lunca acestuia, la Slatina, clădirea este amplasată pe o cornişă care domină oraşul vechi, iar la Orşova, hotelul este amplasat pe malul lacului de acumulare.

— Încadrarea în limitele de cost prevăzute pentru acest tip de hotel de către beneficiar, fixînd parametri pentru proporţionarea atît a unităţilor de cazare şi a circulaţiilor, cît şi a pieselor de recepţie şi alimentaţie publică.

— S-a căutat personalizarea fiecărei soluţii printr-o rezolvare plastică diferită pentru fiecare hotel, care să ţină seama de amplasament, orientare şi rezolvarea funcţiunilor cerute de program.

*

Unele concluzii pot fi trase în special în ceea ce priveşte rezolvarea şi dimensionarea unităţilor de cazare pentru hoteluri cu acest grad de confort (în propunerile de diversificare ale O.N.T., hotelurile de acest tip sînt considerate cu un grad mediu de confort):

— camera de cazare cerută în tema program a fi soluţionată între 12 şi 14 m^2 a fost rezolvată într-o suprafaţă maximă de 13,56 m^2 la Orşova, mergîndu-se la celelalte hoteluri spre limita inferioară de 12 m^2;

— traveea folosită a variat între 3,30 şi 3,50 m; considerăm că traveea de 3,30 m constituie o dimensiune minimă, de la care orice micşorare duce la organizarea obligată a mobilierului în cameră;

— s-a putut micşora sau renunţa la unele încăperi pentru serviciile de etaj; se poate eventual lărgi palierul scării pentru ca acesta să îndeplinească şi funcţia de hol de etaj, se poate renunţa la oficiu pe fiecare nivel de cazare şi micşora spaţiile aferente prestărilor etc.;

— stabilirea unei înălţimi minime de 2,80 m din placă în placă, înălţimea liberă fiind de 2,60 m pentru camerele de cazare.

Credem că reducerile de spaţiu trebuie făcute cu prudenţă, pentru a nu realiza construcţii incomode în privinţa confortului în cazul hotelului care intră în circuitul turistic internaţional.

Autor: *arh. Aron Solari Grinberg*
Coautor: *arh. Zoltan Takacs*
Rezistenţă: *ing. Nicolae Ardare*
Instalaţii: *ing. Teodor Pîntea* (încălzire, ventilaţie, sanitare); *ing. Alexandru Băilescu* (electrice)
Oficiul pentru proiectarea construcţiilor „Carpaţi"

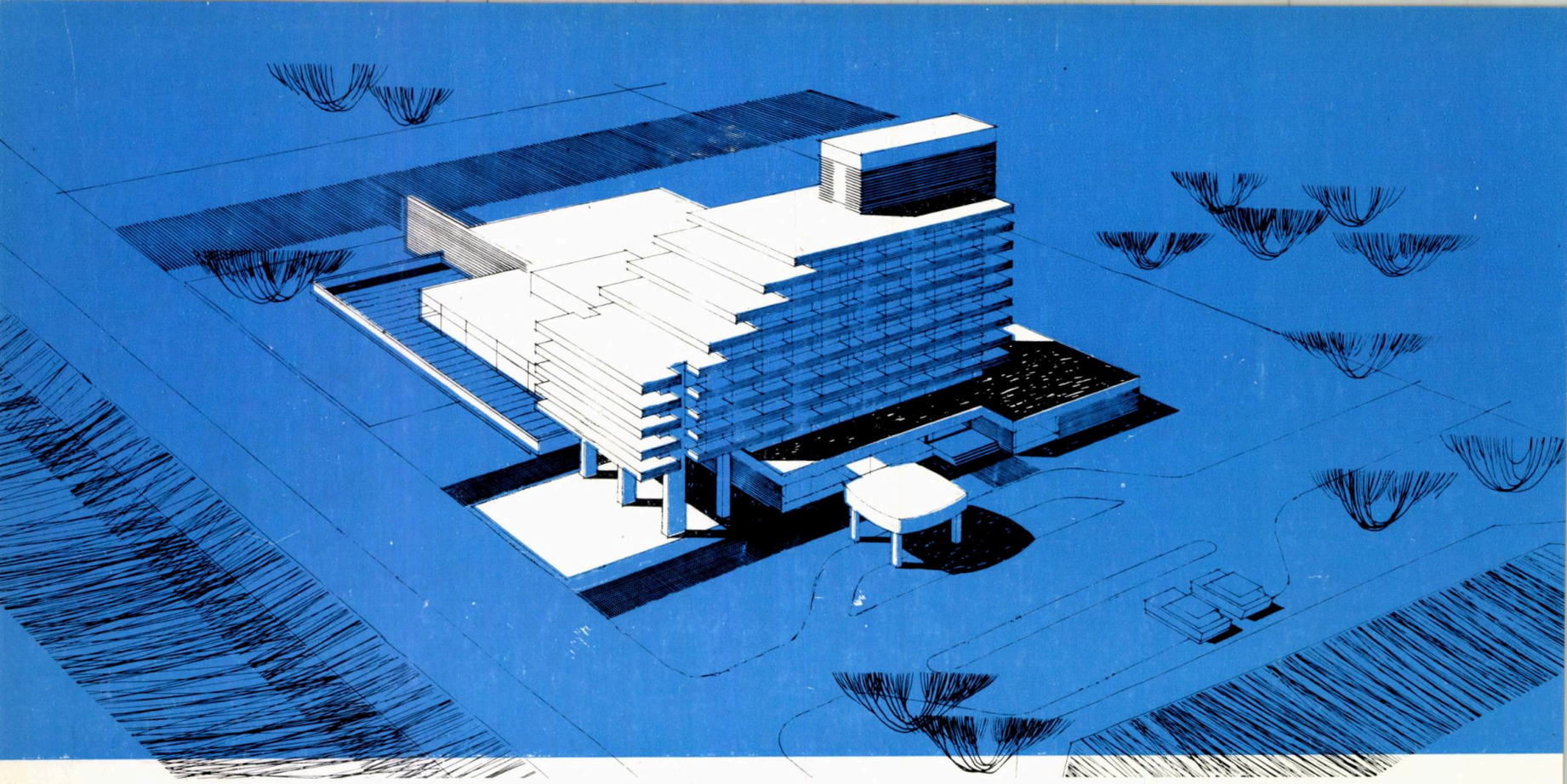

Hotel la Orșova. Perspectivă aeriană

PLAN PARTER *1. Garderobă — 2. Hol salon trecere — 3. Hol recepție — 4. Salon așteptare — 5. Hol primire O.N.T. 6. Birouri — 7. Depozite — 8. Restaurant — 9. Bufet — 10. Bar băuturi — 11. Tacîmuri — 12. Pîine — 13. Spălător veselă 14. Bucătărie — 15. Băuturi — 16. Cămară — 17. Preparări — 18. Spălător vase — 19. Frigorifere — 20. Autoservire 21. Spălătorie-uscătorie — 22. Depozit legume — 23. Ambalaje — 24. Centrală ventilație — 25. Centrală termică 26. Post trafo — 27. Oficiu — 28. Tub gunoi — 29. Depozit rufe — 30. Curte interioară*

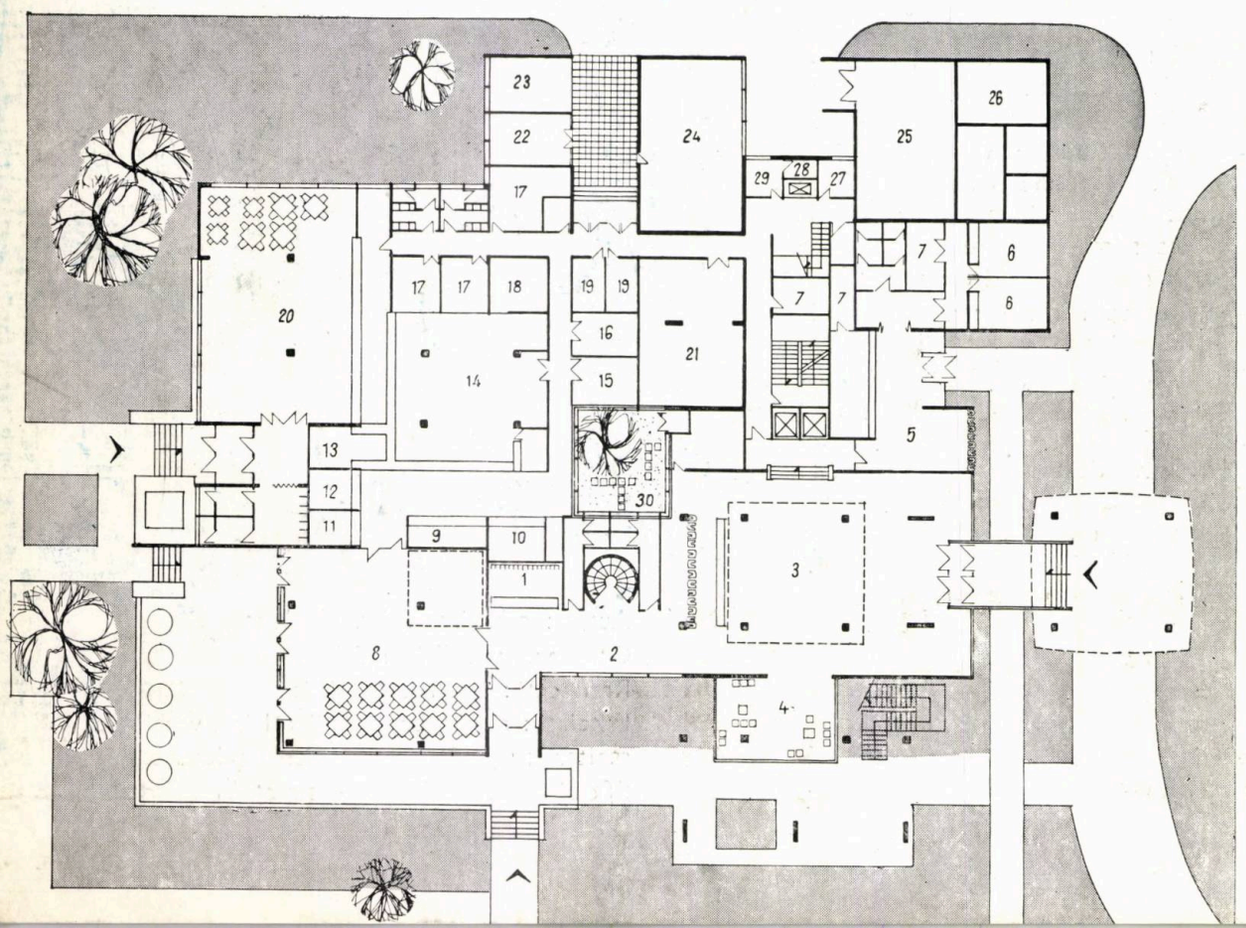

HOTEL LA ORȘOVA

Acest hotel are un program aproape identic cu cel de la Giurgiu, atît în ceea ce privește cazarea (200 de paturi față de 192), cît și alimentația publică.

Soluția de partiu adoptată, avînd în vedere amplasamentul ales, a căutat să orienteze toate camerele de hotel spre lacul de acumulare și spre dealurile care bordează acest lac. Pentru aceasta, corpul de cazare a fost rezolvat tip bară, fiind așezat perpendicular pe drumul național 57.

Principalele funcțiuni ale hotelului legate de recepție, alimentația publică, oficiul O.N.T., birouri I.H.R. etc. — care în soluția adoptată pentru Giurgiu erau rezolvate numai pe parter — aci sînt grupate pe parter și mezanin. Crearea mezaninului permite realizarea unui hol de recepție pe două niveluri mai bine rezolvat plastic, și scoaterea din planul parterului a unor funcțiuni care au un circuit mai redus.

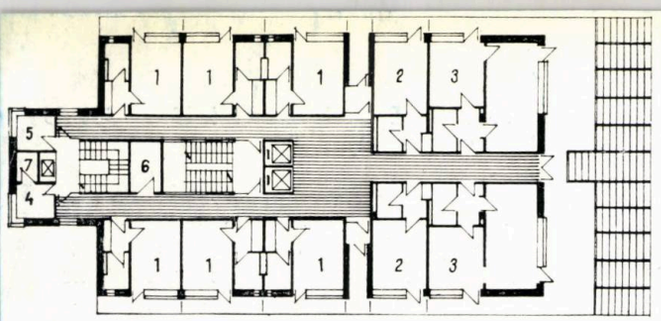

PLAN ETAJ VI

1. Cameră cu un pat 2. Cameră cu două paturi — 3. Apartament — 4. Oficiu 5. Depozit rufe 6. Depozit — 7. Tub gunoi

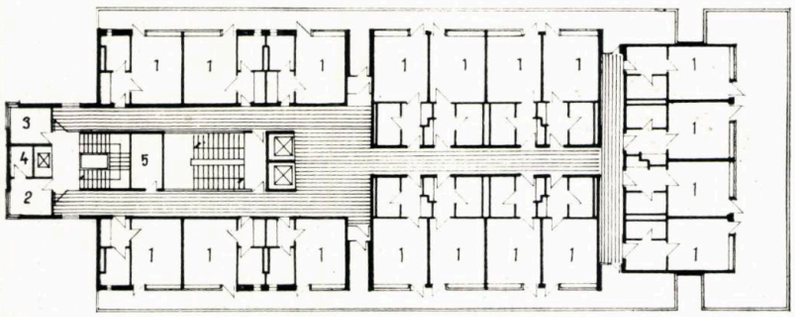

PLAN ETAJ I—IV

1. Cameră cu două paturi — 2. Oficiu 3. Depozit rufe 4. Gunoi — 5. Depozit

Etajele de cazare au un nucleu constituit din elementele de circulație verticală, camerele fiind organizate pe dublu tract în felul următor: soluția bară se menține intactă pe înălțimea a patru etaje, iar de la etajul 5, prin retragerea treptată a etajelor superioare, se formează o succesiune de terase orientate spre lac, creînd o plastică mai interesantă întregului ansamblu.

HOTEL LA SLATINA

Are un program, în ceea ce privește cazarea, asemănător hotelului de la Călărași (150 de paturi), iar în ceea ce privește alimentația publică, hotelului de la Giurgiu (restaurant, restaurant cu autoservire, bar de zi). Mai caracteristică la acest hotel este rezolvarea etajului de cazare pe un plan circular, care prezintă avantajul reducerii spațiului destinat circulațiilor. Forma de turn dată corpului de cazare a fost posibilă datorită situării hotelului pe o platformă care domină vechiul oraș. Pe înălțimea a 6 etaje și parțial 8 etaje, hotelul poate caza un număr de 150 de turiști.

PLAN ETAJ CURENT

1. Camere cu un pat — 2. Camere două paturi 3. Oficiu

Hotel la Slatina. Perspectivă

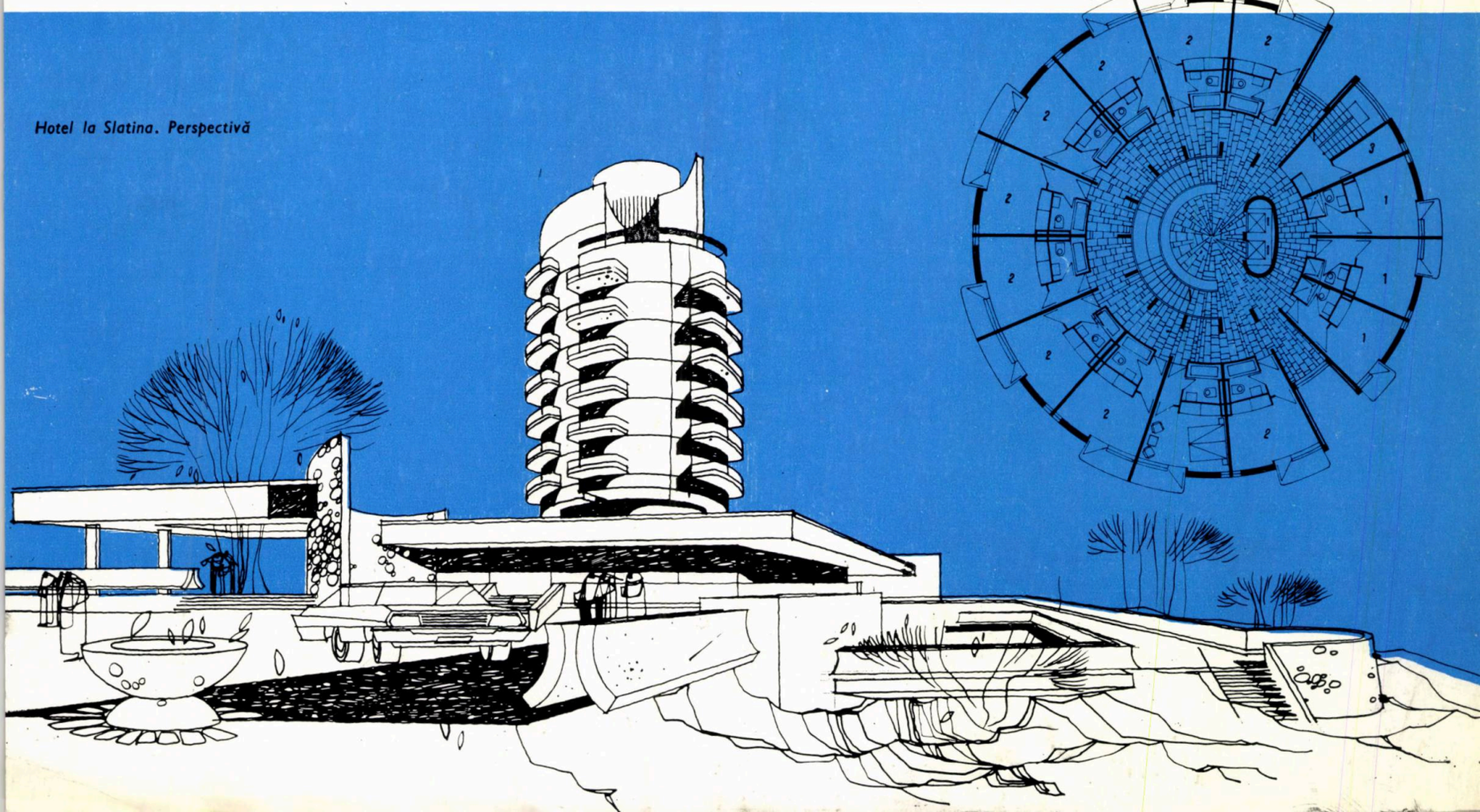

PLAN DE SITUAȚIE

1. Hotel—2. Restaurant—3. Restaurant cu autoservire

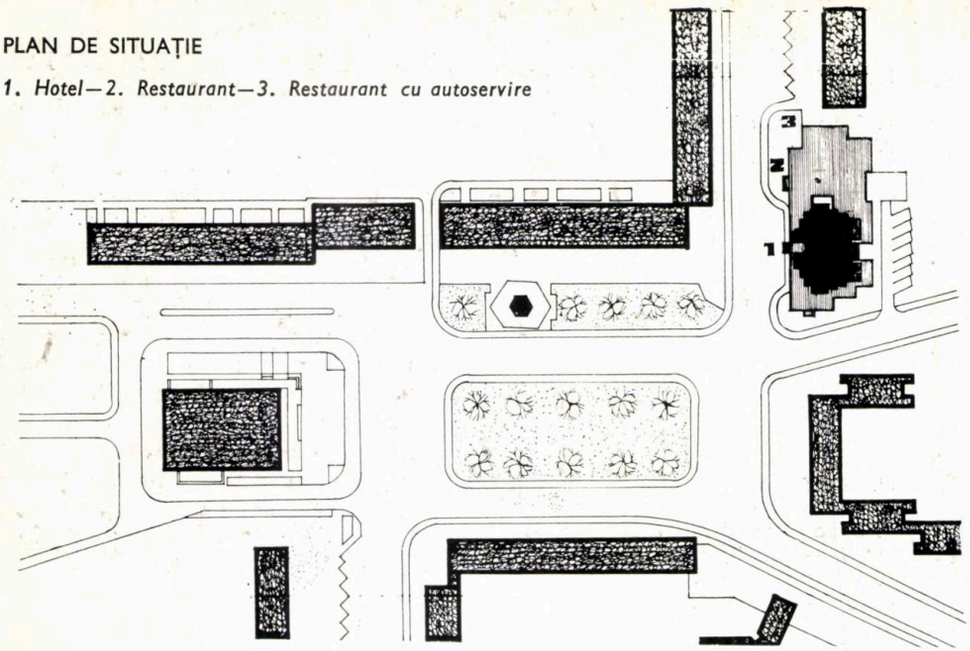

HOTEL LA GIURGIU

Soluția de partiu adoptată a fost aceea a unui parter dezvoltat, care să înglobeze principalele funcțiuni ale hotelului legate de recepție, alimentație publică, birouri etc., peste care să se ridice corpul de cazare studiat într-o formulă strînsă, tip turn.

Parterul cuprinde holul de primire cu zona de recepție legată de un birou și cabinele telefonice, salonul de așteptare, barul de zi cu anexele aferente, oficiul O.N.T., birourile întreprinderii de exploatare a hotelurilor și restaurantelor, zona aferentă circulației verticale, serviciile anexă, un restaurant de 80 de locuri cu intrarea separată, dar în legătură cu holul hotelului, un restaurant cu autoservire de 100 de locuri cu acces direct din exterior. Serviciile restaurantelor au fost

Hotel la Giurgiu. Perspectivă

astfel grupate încît să poată deservi în bune condiții, atît cele două restaurante, cît și barul de zi, avînd legătură și cu oficiul centralizat al hotelului.

Corpul de cazare are 8 etaje, putînd găzdui 192 de pasageri, în 112 camere cu conforturi diferențiate.

Etajul de cazare cuprinde 14 camere grupate în jurul unui spațiu central afectat circulației și serviciilor de etaj. Modul de organizare a etajului curent permite luminarea tuturor camerelor pe două direcții și evitarea culoarului monoton de la soluțiile obișnuite.

Modul de soluționare a nivelului curent de cazare duce la realizarea unui volum cu caracter sculptural, care poate constitui un accent arhitectural dominant pentru piața orașului.

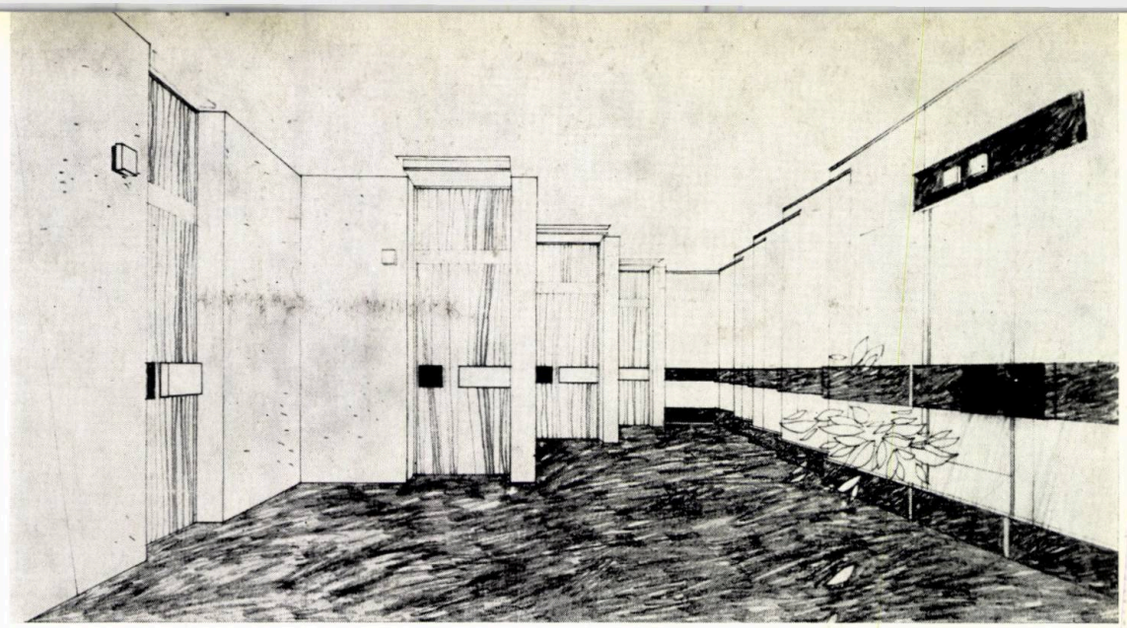

Coridorul de acces la camere

PLAN PARTER

1. Hol recepție—2. Responsabil hotel— 3. Hol O.N.T.—4. Birouri — 5. Salon așteptare — 6. Bar de zi — 7. Restaurant — 8. Vestibul restaurant 9. Autoservire — 10. Bucătărie — 11. Preparări 12. Băuturi — 13. Depozit băuturi — 14. Depozit rufe — 15. Sală mese personal — 16. Birou primire 17. Uscătorie — 18. Spălătorie-călcătorie — 19. Tub gunoi — 20. Oficiu central — 21. Depozit lenjerie 22. Curte interioară — 23. Curte de serviciu

PLAN ETAJ CURENT

1. Degajament scară — 2. Cameră cu un pat — 3. Cameră cu două paturi — 4. Oficiu 5. Depozit rufe—6. Tub gunoi

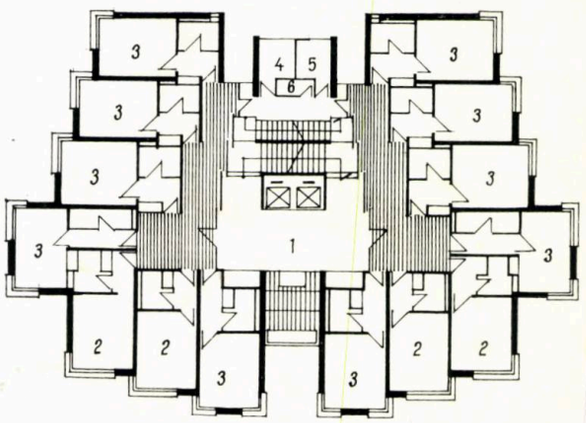

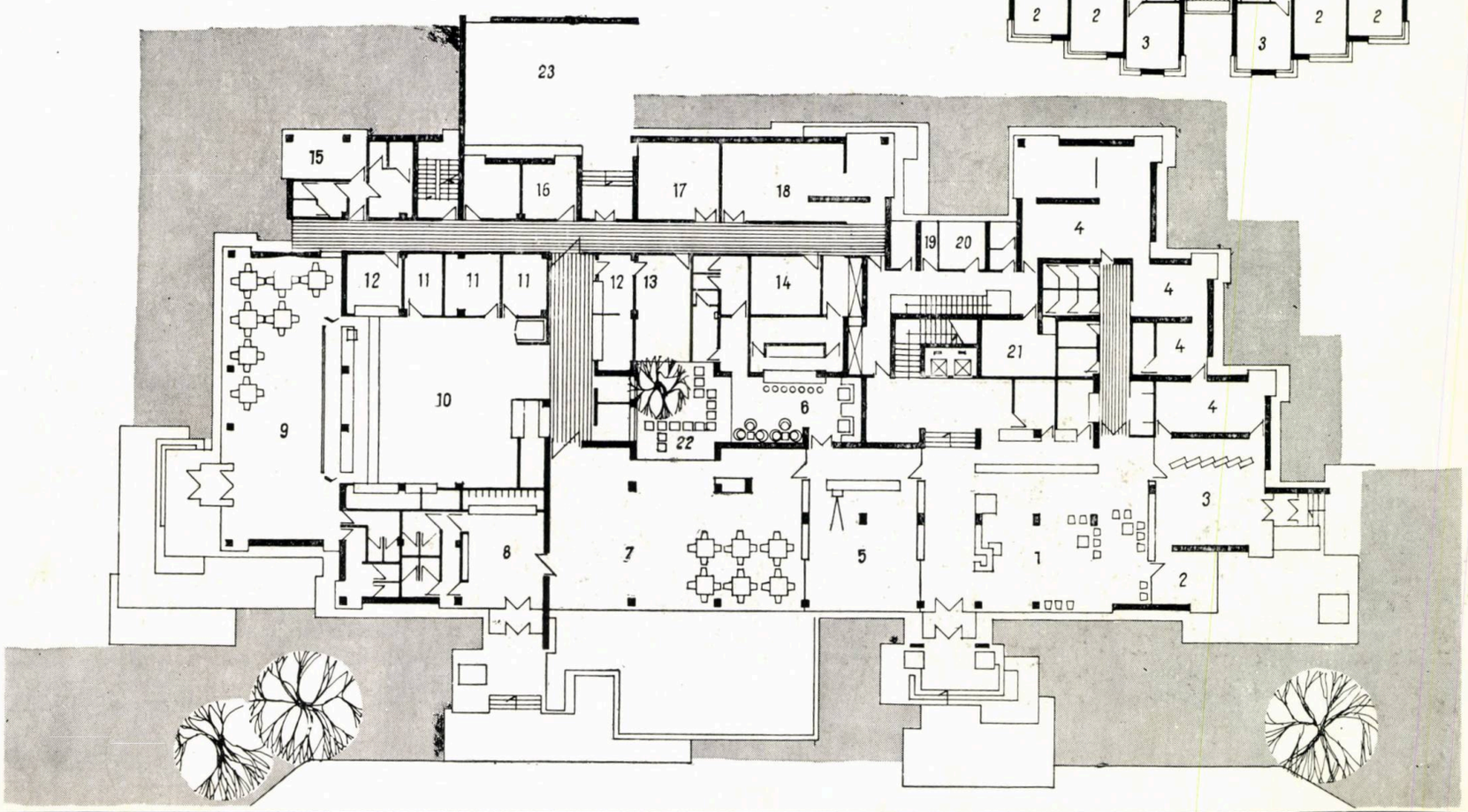

Pespectivă

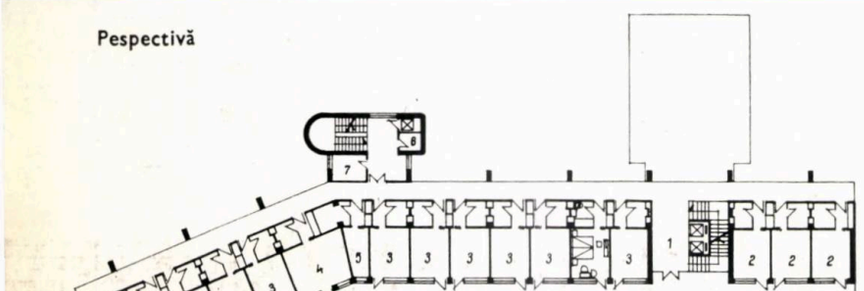

PLAN ETAJ CURENT

1. Hol — 2. Camere cu un pat — 3. Camere cu două paturi — 4. Cameră cu trei paturi — 5. Oficiu — 6. Depozit — 7. Tub gunoi

PLAN PARTER

1. Hol recepție-așteptare — 2. Telefoane — 3. Hol intrare O. N. T. — 4. Birouri O. N. T. — 5. Bar 6. Braserie — 7. Oficiu centralizat — 8. Spălător vase-veselă — 9. Bucătărie — 10. Preparări — 11. Cofetărie — 12. Băuturi bar — 13. Depozit frigorific

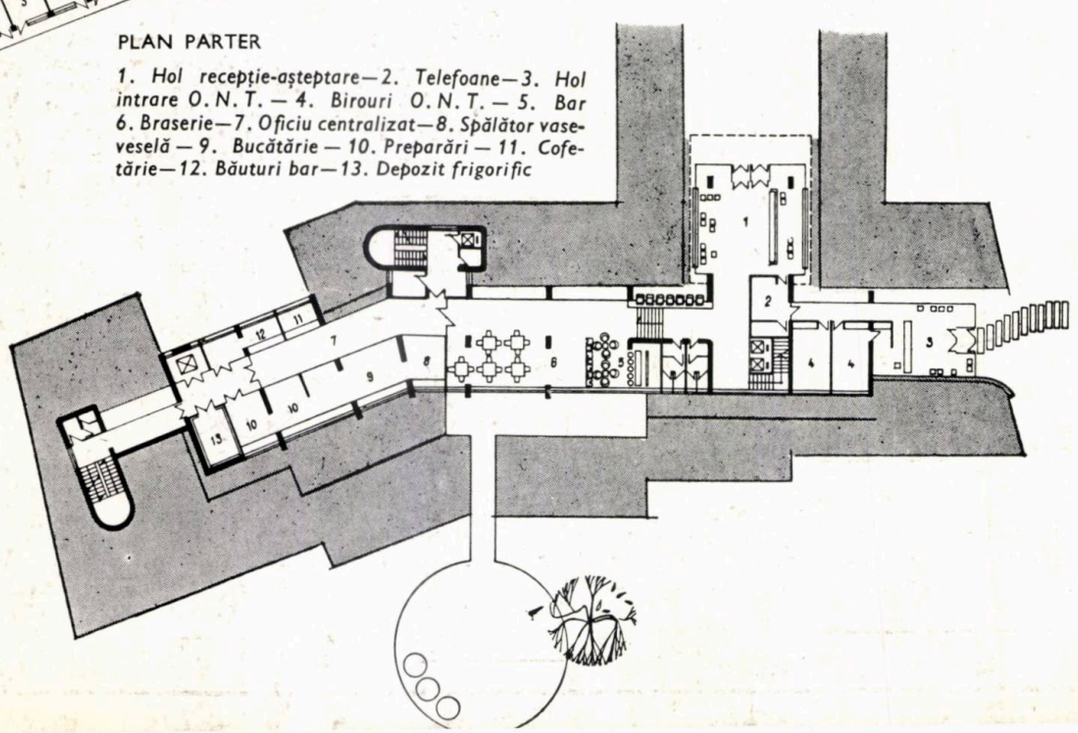

HOTEL LA CĂLĂRAȘI

Are un program mai redus, atît în ceea ce privește cazarea (150 de paturi), cît și în ceea ce privește alimentația publică (nu are restaurant cu autoservire și nici un restaurant al hotelului, ci doar un bufet-braserie).

Deoarece hotelul beneficiază de o vedere frumoasă spre brațul Borcea, s-a adoptat o soluție bară puțin frîntă, cu camere pe un singur tract, care permite orientarea tuturor încăperilor spre peisajul înconjurător. Terenul denivelat a permis rezolvarea funcțiunilor legate de recepție, braserie, bar de zi și spații tehnice la subsol, mezanin parțial și parter denivelat. Cele cinci etaje de cazare grupează un număr de 80 de camere cu confort diferențiat, care pot primi cca 150 de turiști. Deosebit de importante vor fi la acest hotel rezolvarea peisagistică și amenajările exterioare pe terasele și pantele ce duc spre Borcea. Se propune, printre altele, o terasă circulară care să permită extinderea în timpul verii a capacității braseriei, putînd fi folosită și pentru plajă, umbrar, odihnă.

Arh. SOLARI GRINBERG

hotelul restaurant « teleferic » la poiana braşov

Autor: *arh. Ara Ereţian*
Coautor: *arh. Cornel Popa*
D.S.A.P.C. — Braşov

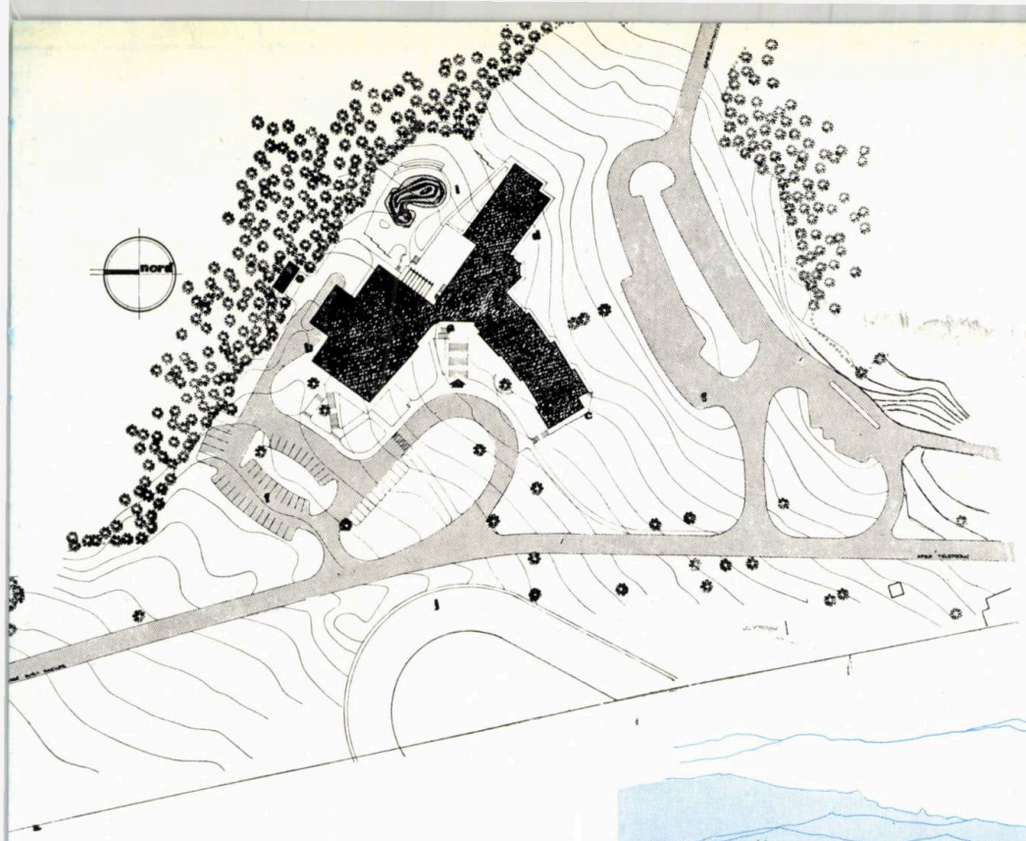

PLAN DE SITUAŢIE

a. Recepţie — b. Alimentaţie publică — c. Cazare corp A — d. Cazare corp B — e. Post trafo f. Parcaje — i. Piscina — j. Stadion

Desfăşurare

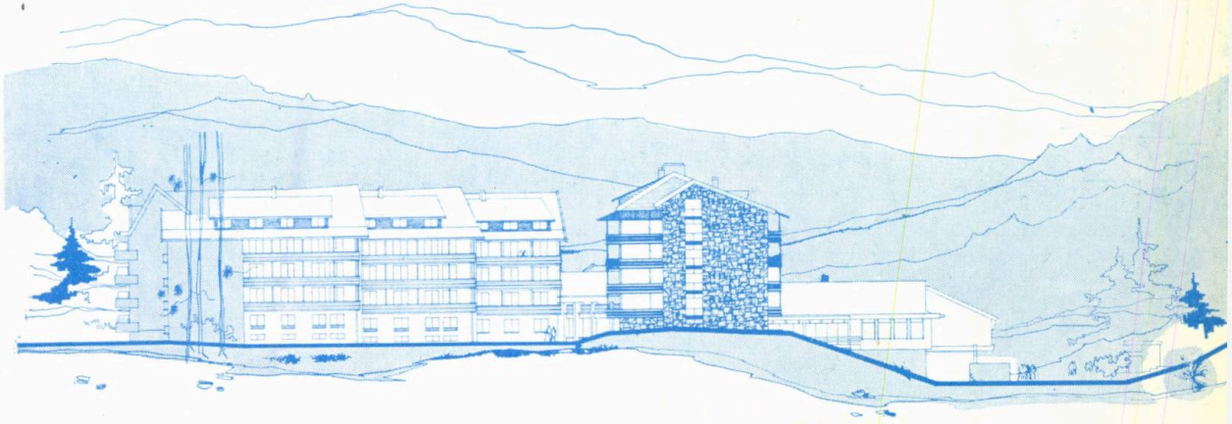

Macheta hotelului « Teleferic »

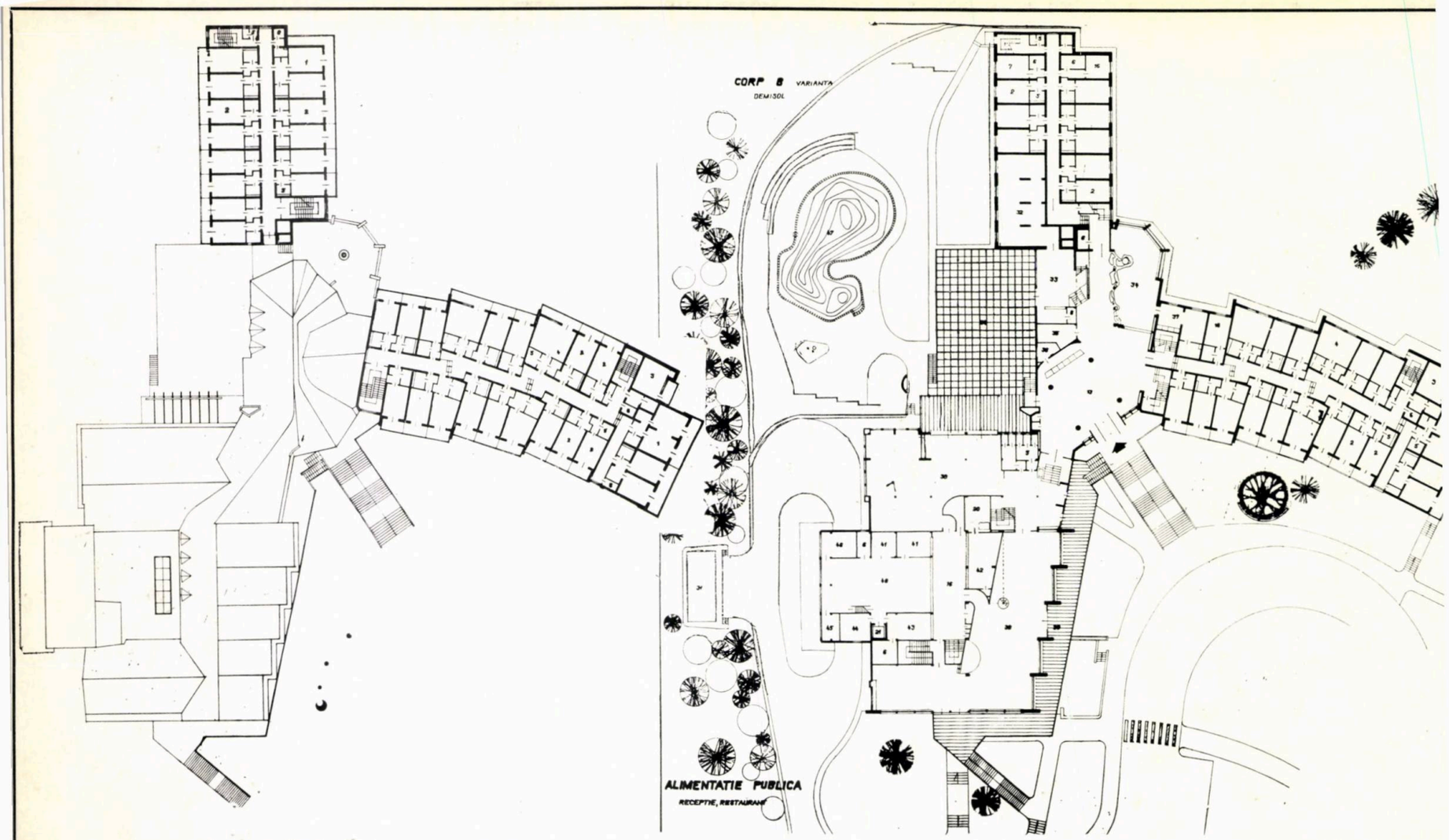

PLAN NIVEL + 7,10

PLAN NIVEL + 1,60

Amplasamentul acestui hotel s-a stabilit într-o zonă a Poienii Brașov, bine dotată cu posibilități de agrement (schi, patinaj, stadion, lac, localuri cu specific etc.). Solicitarea beneficiarului, O.N.T. Carpați, de a avea două corpuri de cazare distincte s-a rezolvat folosind judicios forma și panta terenului.

Astfel, spre amonte s-au amplasat corpurile de cazare cu 210 și respectiv 128 de locuri, legate printr-un hol comun, iar spre drumul de acces, alimentațiile publice rezolvate pe două niveluri. Primul, la cota terenului, cuprinde braseria și barul, iar al doilea, la cota holului de recepție și legat de acesta, cuprinde două săli de restaurant.

Deasupra centralei termice semiîngropate se dezvoltă o zonă intimă, cu o terasă de agrement, către care dau holul, barul de zi și o sală de restaurant, alăturat fiind amplasată și o piscină cu apă încălzită.

Corpurile de cazare pentru turiști au demisol parțial, parter și trei etaje, la demisol aflîndu-se diferitele anexe, ca: salon de jocuri, sauna finlandeză, ateliere, personal de serviciu, depozite etc.

Sistemul constructiv este din zidărie eficientă portantă, parțial zidării mixte de piatră locală, cu planșee monolite și șarpantă cu învelitoare de sită de azbociment.

Pentru a fragmenta lungimea coridoarelor corpului « A » de cazare, acesta este decalat pe verticală și frînt în plan, creîndu-se un joc de volume interioare și exterioare, care ajută la obținerea unei atmosfere calde și intime, la acest lucru contribuind de asemenea și finisajele utilizate. Această idee a stat și la baza organizării spațiilor de recepție și a diferitelor saloane. Salonul de recepție, amplasat denivelat, în continuarea holului, are un punct de atracție creat printr-un șemineu suspendat combinat cu un bazin decorativ.

Salonul de jocuri este în continuarea barului de zi, iar la salonul de televiziune se ajunge din hol printr-o scară liberă de stejar. Acest salon are legături și cu cele două corpuri de cazare, precum și cu un solariu amenajat deasupra salonului de recepție.

Al patrulea etaj, parțial, este mansardat în spațiul podului, creîndu-se astfel posibilitatea de a caza o parte a personalului de deservire.

Pentru schiori s-a creat o circulație specială cu o intrare exterioară sub rampa scării principale, care duce la o încăpere din demisol amenajată cu boxe individuale pentru echipamentul sportiv. De aici, o scară interioară duce în holul de recepție.

Majoritatea camerelor sînt de două locuri, avînd 14 m², grup sanitar complet și dulap înzidit în vestibul.

Finisajul constă din pardoseli de mochetă pe latex și tapet pe pereți, mobilierul și corpurile de iluminat fiind proiectate special, pentru a se obține o unitate în ansamblu și o ambianță plăcută.

Zona alimentației publice are structura din cadre de beton armat, planșeele fiind parțial prefabricate, parțial monolite.

Din foaierul sălilor de restaurant se poate de asemenea accede la braseria și barul de noapte de la nivelul inferior.

Bucătăria și oficiul, care deservesc saloanele restaurantelor, au legătură cu nivelul braseriei, unde sînt amplasate de asemenea preparările, depozitele și anexele respective.

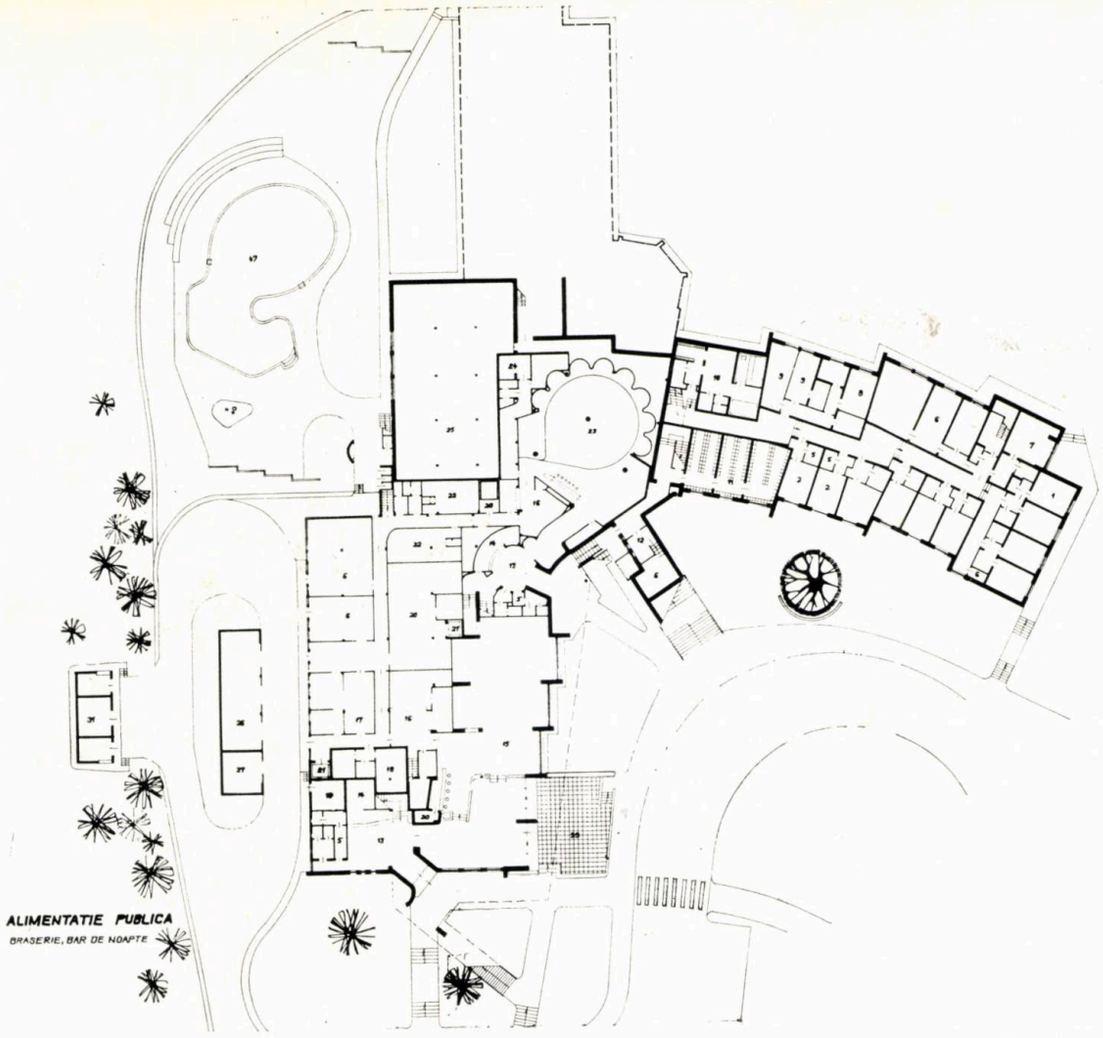

PLAN NIVEL —2,00

Finisajele restaurantelor sînt alese cu deosebită atenție pentru a păstra caracterul special de turism montan al stațiunii.

Terase exterioare agrementează această zonă, obținîndu-se astfel și spații suplimentare de deservire în sezonul de vară.

Curtea de serviciu, amplasată la nord, în limita lizierei pădurii, este mascată atît prin bucătăria care iese în consolă peste ea, cît și prin construcțiile depozitelor din jur.

În ansamblu, această dotare are un aspect caracteristic caracterului arhitectural al zonei: loggiile de lemn, zidurile de piatră brută, înscrierea diferitelor corpuri de clădire pe teren, fragmentarea volumelor și a acoperișurilor, contribuie, în ciuda programului foarte vast, la obținerea unei construcții la scara umană, care va atrage turiștii, oferindu-le condiții de confort și ambianță plăcută.

Zona din jur este agrementată cu alei și parcaje studiate pentru a fi în concordanță cu situl înconjurător.

Hotelul este de categoria I de confort, avînd în total 338 de locuri pentru cazarea turiștilor și 71 de locuri pentru cazarea personalului. Alimentația publică are o capacitate de 728 de locuri, din care 140 în barul de noapte și 202 în braserie.

Valoarea totală a devizului este de 19 500 000 lei, revenind pe loc circa 57 000 lei, sumă avantajoasă pentru un hotel de această categorie, investiția amortizîndu-se în opt ani.

Arh. ARA EREȚIAN

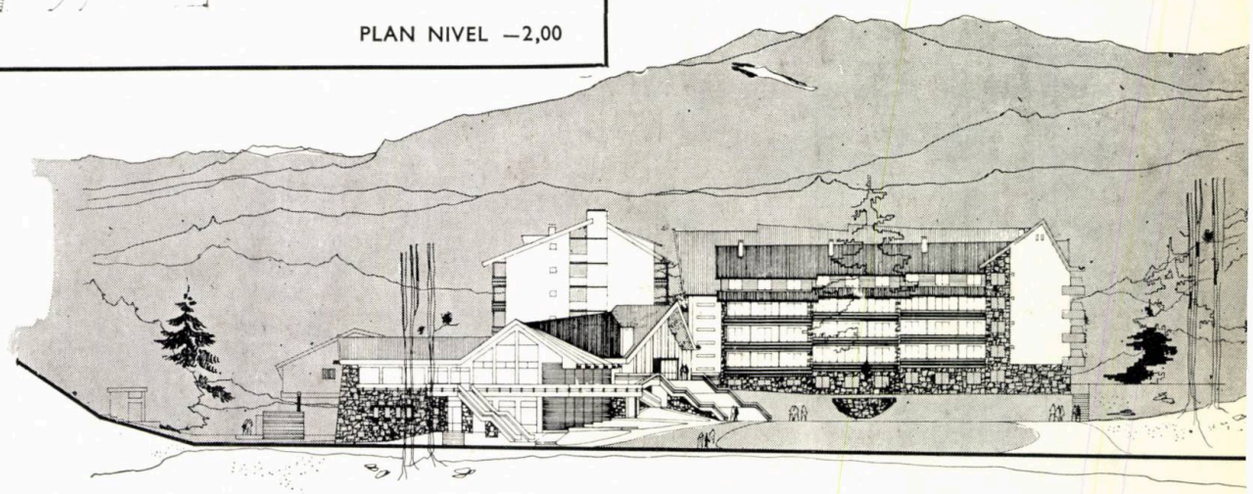

Desfășurări

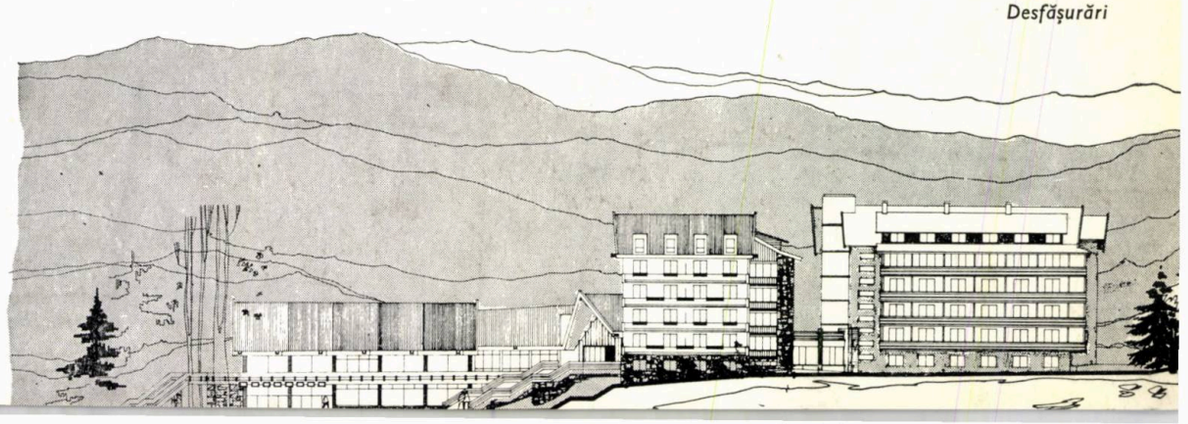

LEGENDĂ COMUNĂ

1. Apartament — 2. Cameră cu două paturi 3. Cameră cu trei paturi — 4. Cameră cu patru paturi — 5. Grup sanitar — 6. Depozit — 7. Cameră personal — 8. Centrală telefonică — 9. Cismar, croitor — 10. Saună — 11. Cameră schiuri 12. Închiriere schiuri — 13. Hol — 14. Garderobă 15. Braserie — 16. Oficiu — 17. Preparări 18. Cameră frigorifică — 19. Cameră agregate 20. Depozit băuturi — 21. Ascensor — 22. Vestiar 23. Bar de noapte — 24. Cabina artiști — 25. Centrala termică — 26. Depozit ambalaj — 27. Depozit pubele — 31. Post trafo — 32. Salon jocuri 33. Bar de zi — 34. Salon recepție — 35. O.N.T. B R S R — 36. Birouri — 37. Frizer-coafor 38. Restaurant — 39. Terasă — 40. Bucătărie 41. Spălător — 42. Bar — 43. Bufet — 44. Bucătărie rece — 45. Bucătar șef — 46. Sală personal — 47. Piscină

ARHITECTURA
CONTEMPORANĂ
ÎN LUME

arhitectura finlandeză

KUOPIO. *Teatrul orășenesc. Arhitect, Helmar Stauroos*

Un climat sever și o natură nu prea darnică au contribuit, împreună cu ocupațiile dominante în trecut — prelucrarea lemnului și pescuitul — la cristalizarea unei arhitecturi în care artistul s-a exprimat cu extremă simplitate și economie de mijloace. Absența unor forme bogate și complicate, sobrietatea și logica formelor au constituit astfel un teren favorabil preluării tîrzii — de-abia în sec. XIX — a elementelor arhitecturii neoclasice europene, care ajunge astfel în nordul îndepărtat al continentului. Ieșită din relativa ei izolare, Finlanda cunoaște cîteva realizări semnificative și în primul rînd pe cele care constituie centrul orașului Helsinki, un monumental și unitar ansamblu de clădiri guvernamentale concepute de arhitectul Carl Ludwig Engel.

Procesul de industrializare a apărut tîrziu și este marcat de expoziția industrială de la Helsinki (1876, arh. C. Th. Hörjer). Totodată, spre sfîrșitul sec. XIX, ca o reacție împotriva eclectismului, apare mișcarea romantismului național, efort continuu de creație și de căutări, reprezentat de cîteva personalități și în primul rînd de arhitecții Lars Sonck și Eliel Saarinen. Paralel cu această mișcare, poate fi observată însă și o tendință către o arhitectură mai rațională, mai sobră, susținută de doi arhitecți, cunoscuți mai ales ca eseiști și filozofi ai artei: Gustav Strengell și Sigurd Frosterus, care pledează pentru valoarea plastică a materialului pus în operă, pentru «adevărul» exprimat cu sinceritate. Celebra gară de cale ferată de la Helsinki, de Eliel Saarinen, terminată în 1914, este considerată ca unul dintre cele mai remarcabile edificii ale acestei perioade, după cum planul general de sistematizare a orașului Helsinki — descentralizat prin crearea unor zone rezidențiale — conceput de același arhitect, aduce înnoiri interesante în concepția urbanistică. Epoca dintre cele două războaie mondiale este însă hotărîtoare pentru orientarea pe care o va lua arhitectura finlandeză. După o scurtă recrudescență a neoclasicismului (clădirea Parlamentului din Helsinki de arh J. S. Siren), asistăm la pătrunderea și cristalizarea funcționalismului și raționalismului în Finlanda, pregătită de altfel de purificarea datorită neoclasicismului și de unele caracteristici ale romantismului național: planul liber, eliminarea simetriilor forțate, gruparea liberă a volumelor, continuitatea spațială. Expoziția construită de Alvar Aalto și Erik Bryggman la Turku în 1929 constituie manifestul

DIPOLI.
Casa Asociației studenților de la politehnică, la Otaniemi, Helsinki
Fațada principală
Arhitect, Reima Pietilä

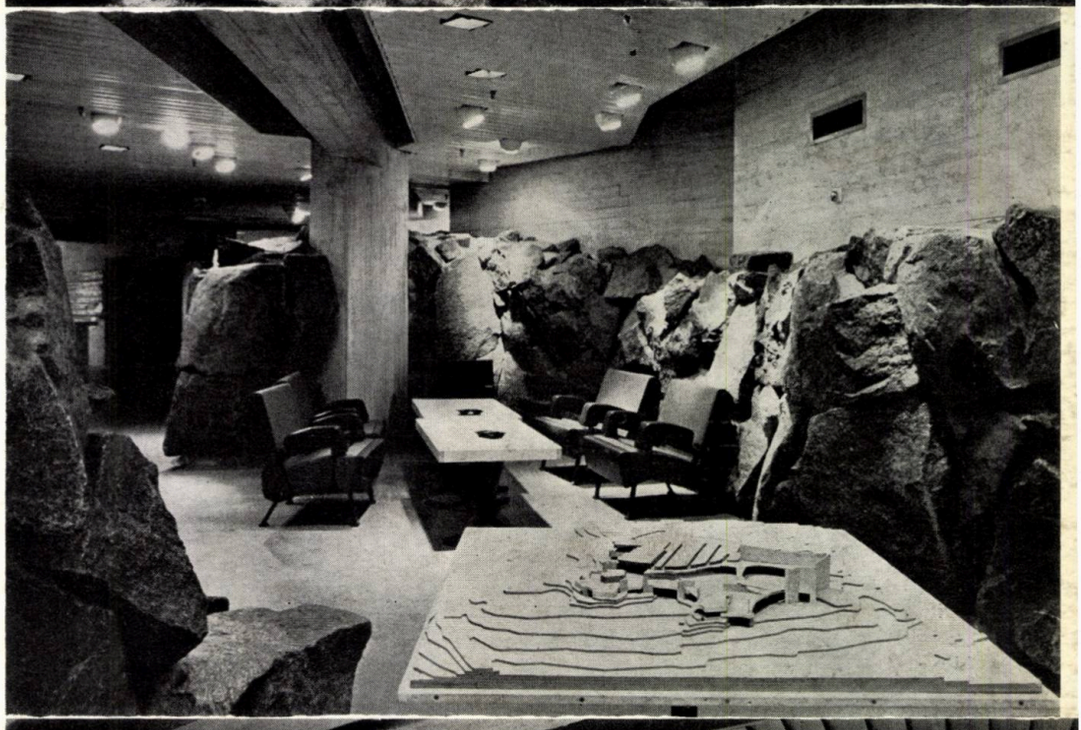

Interioare

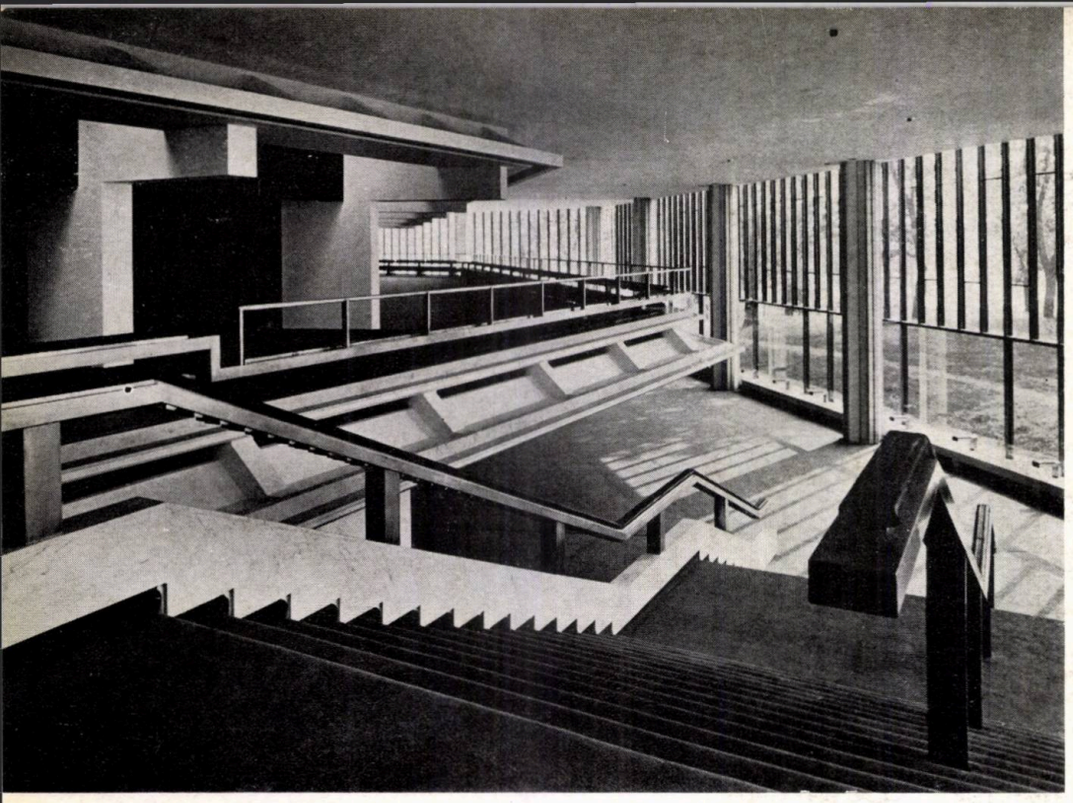

HELSINKI. *Teatrul orășenesc. Foaier — Arhitect, Timo Penttilä*

tura organică a cadrului natural cu obiectul construit, redescoperind calitățile naturale ale unor materiale tradiționale (piatra și îndeosebi lemnul).

Începînd cu primii ani ai perioadei de după cel de-al doilea război mondial, Finlanda este martora unui intens și complex proces de industrializare și construcție. După întreruperea din anii 1940—1945, arhitectura finlandeză cunoaște o fază de mare avînt și de afirmare; ea renunță la vechiul așa-numit « funcționalism alb », fără însă a abandona principiile raționalismului și încearcă să-și găsească un drum propriu. Marile programe de construcție au permis încercări variate și interesante în toate domeniile și au făcut posibilă afirmarea, alături de maeștri recunoscuți, a numeroase talente noi: Aarne Ervi, Viljo Revell, soții Kaija și Haikki Siren, Keijo Petäjä, Timo Penttilä, Heikki Koskelo, Reima Pietilä ș.a. Efortul principal a fost îndreptat firesc către domeniul locuințelor și construcțiilor so-

Teatrul orășenesc din Helsinki. Sala mare

noii mișcări, după ce cu puțin înainte, în 1925, suburbia rezidențială de la Käpylä-Helsinki a arhitectului Martti Välikangas ș.a., gîndită ca un oraș grădină, promovează noile tendințe sociale în construcția de locuințe. Anii 1930—1940, « anii eroici » ai arhitecturii moderne finlandeze, sînt marcați de importantele realizări — cu puternice ecouri internaționale — ale arh. Bryggman, Huttunen, Lindegren ș.a. dominate de reușitele categorice ale sanatoriului din Paimio (1929—1933) și bibliotecii din Viipuri (1927—1935) proiectate de Alvar Aalto, opere închegate, mature, convingătoare ale arhitectului care va deveni una dintre marile personalități ale sec. XX. « Perioada eroică » ia sfîrșit în jurul anului 1940, o dată cu ultimele sale realizări: capela cimitirului din Turku (arh. Bryggman), stadionul din Helsinki (arh. Lindegren și Jäntti), orășelul olimpic (arh. Ekelund și Välikangas), dar mai ales operele lui Alvar Aalto: marele complex industrial Sunila (1936—1939), pavilionul Finlandei la expoziția mondială din 1939 de la New York și vila Mairea (1939). Sînt toate lucrări care încep să se îndepărteze de unele canoane prea rigide ale funcționalismului, ale unghiului drept, accentuînd curba, punînd în valoare legă-

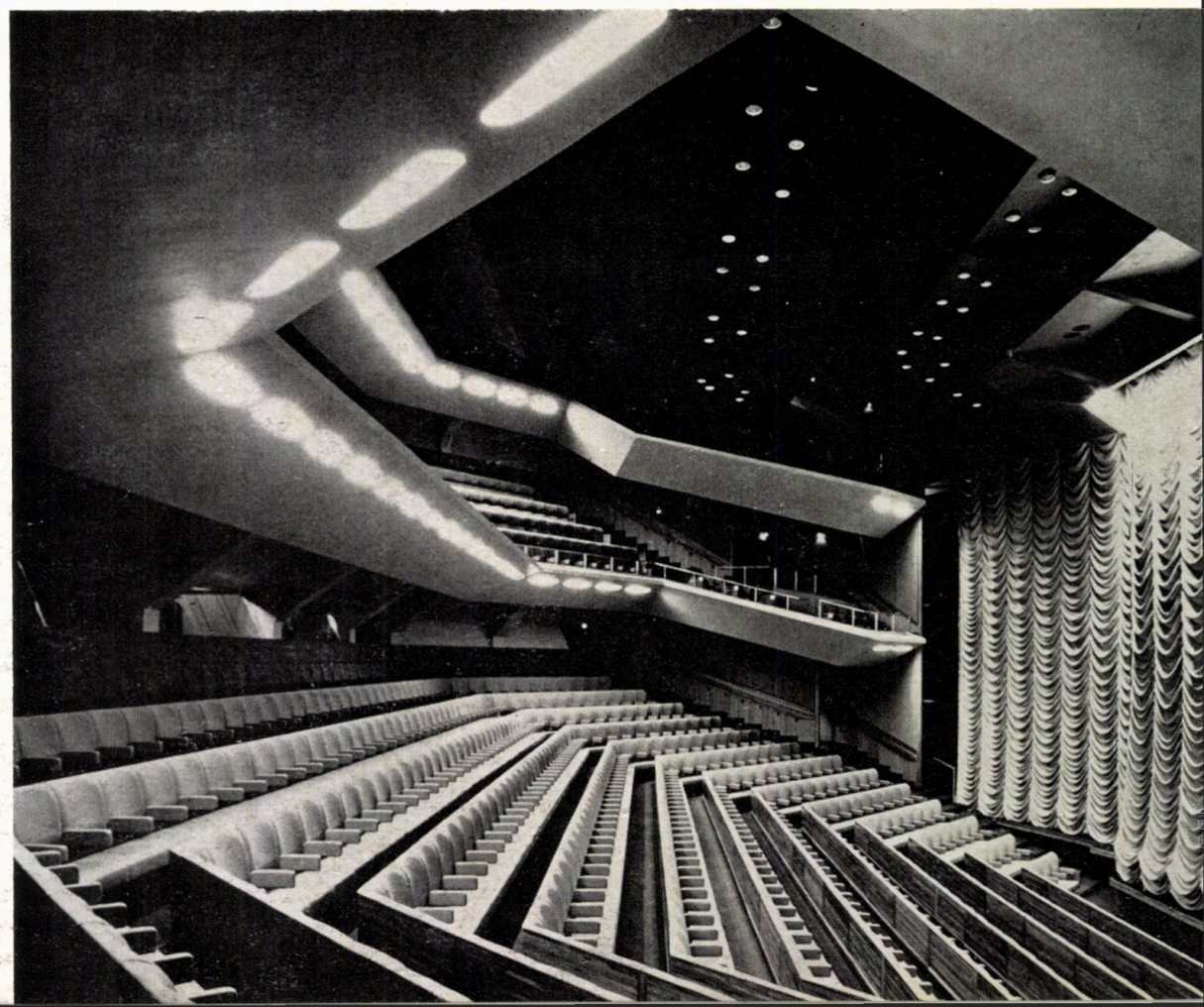

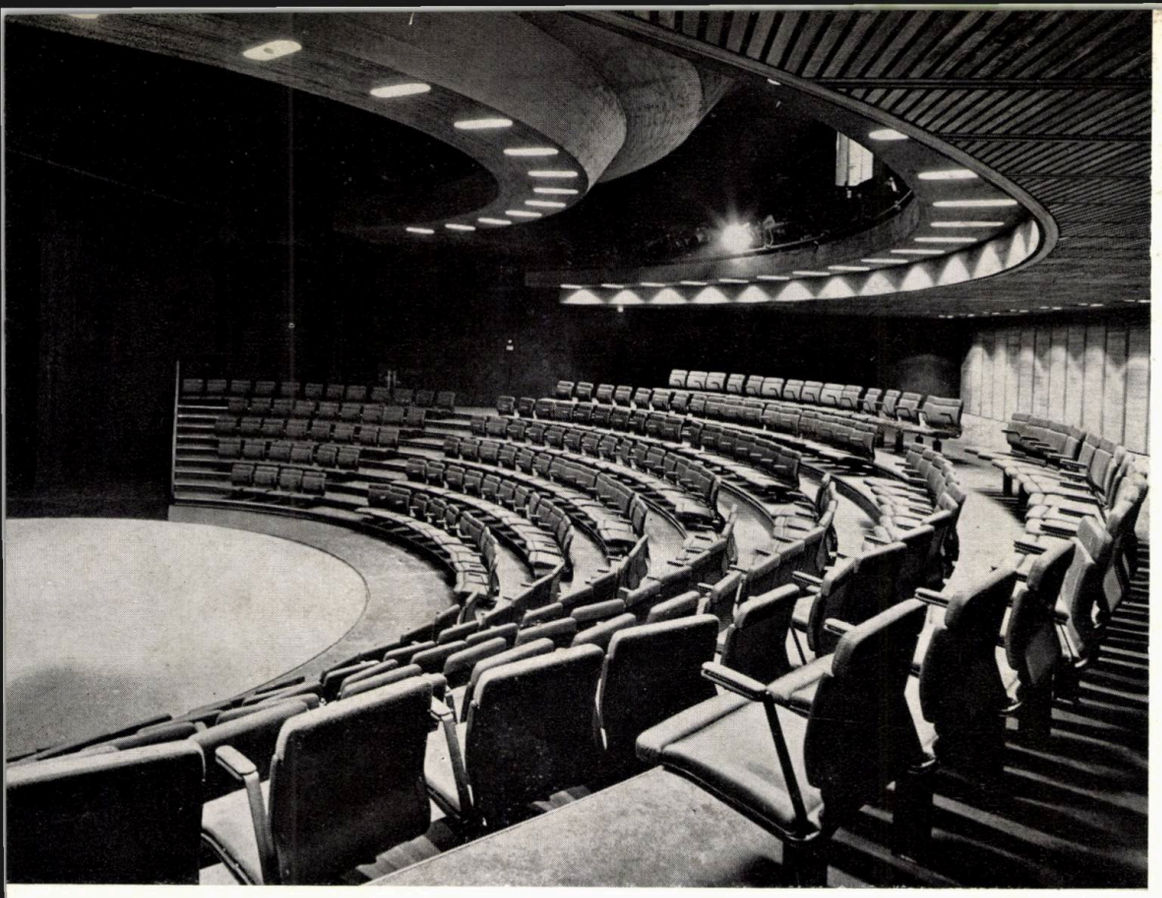

Teatrul orășenesc din Helsinki. Sala mică, cu scenă turnantă
Arhitect, Tieni Náyttámó

cial-culturale, care ocupă o pondere foarte mare în volumul investițiilor. Înființarea Comisiei de stat pentru locuințe — ARAVA — a creat baza elaborării planurilor și executării a numeroase complexe, atît în orașele importante, cît și în localitățile mici coordonate în cadrul unor planuri de sistematizare regională și locală. Probleme grele au fost ridicate de caracterul dispersat și afînat al micilor localități și al numeroaselor ferme și așezări izolate, în condițiile necesității unui proces de concentrare a populației, care a determinat aspectele specifice ale urbanizării țării.

Dintre lucrările cele mai cunoscute și mai interesante, citățm planurile de sistematizare regională pentru Kymenlaakse (Pentti Ahela — cca 166 000 locuitori), cele pentru localitățile Imatra (Aalto), Oulu (Ervi și Meurman), Lehtisaari și Pihlajamäki (Kivinen), Tampere-Kaarila (Pentti Ahela) și Tapiola (Otto Meurman) — oraș grădină, satelit al Capitalei, unul dintre cele mai reușite ansambluri rezidențiale contemporane din Finlanda, cu implicații importante în gîndirea urbanistică actuală. Se remarcă în toate propu-

Teatrul orășenesc din Helsinki.
Vedere exterioară

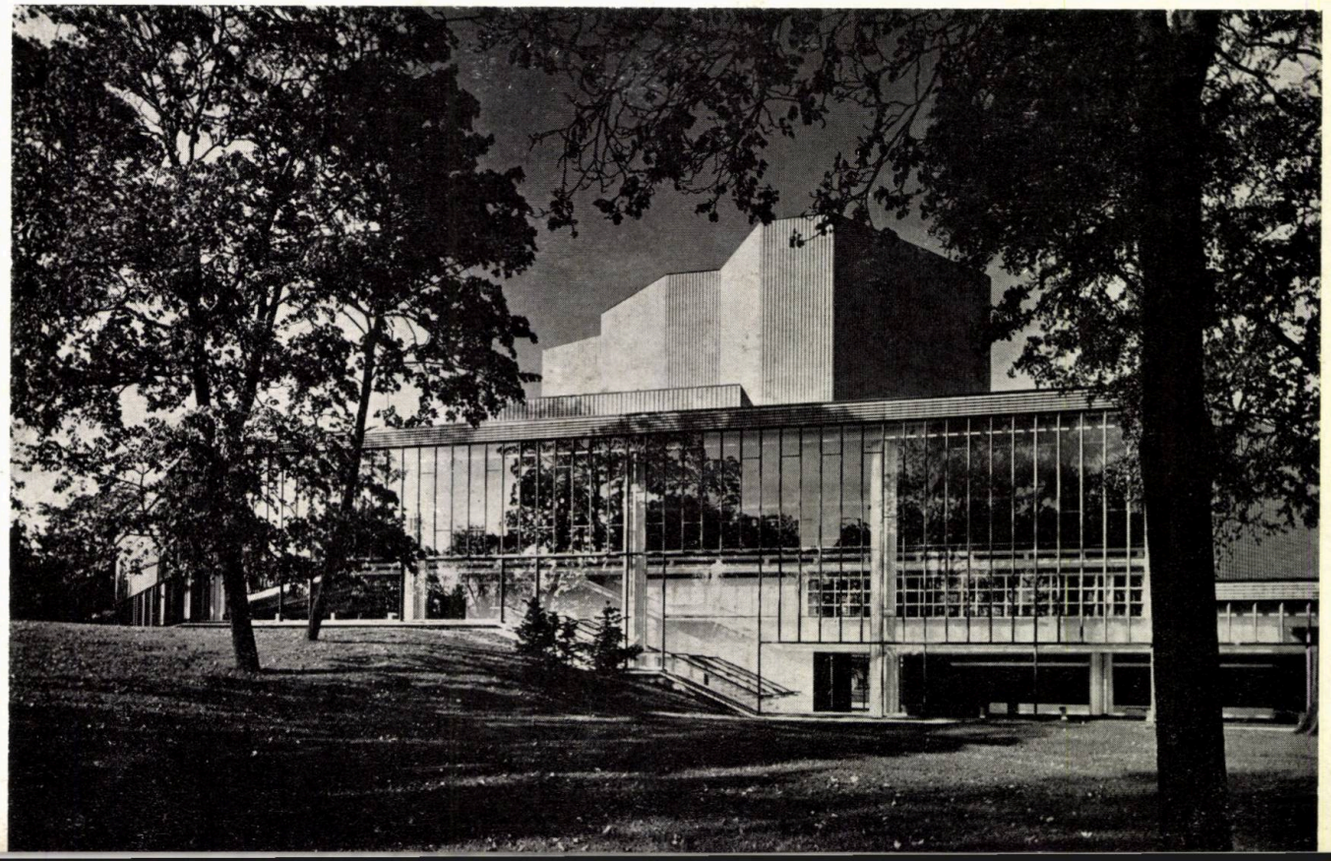

nerile o preocupare deosebită pentru o proporție corectă și un echilibru armonios între diferitele zone, între categoriile și regimurile de înălțime, între zonele verzi și cele construite; un continuu dialog, fără stridențe supărătoare, între natură și arhitectură. Grupurile de locuințe sînt dispuse, în general — doar cu mici excepții — în mod liber, eliminîndu-se în majoritatea cazurilor scheme rigide și obositoare; dotările și amplasarea lor judicioasă contribuie mult la senzația de confort urban. Sînt cunoscute de asemenea complexele de locuințe din Helsinki (Aalto, Pentti Ahela, Gripenberg, Hyvärinen, Salenius, Korhonen, Siren, Revell și Petäjä etc.), Matinkylä (Korhonen, Laapoti) și în special cele din Tapiola, concepute de un mare număr de arhitecți, în frunte cu Ervi, Revell, Siren, Blomsted, Heikki, Koskelo, lucrări care s-au impus atenției și aprecierii internaționale. La Tapiola s-a reușit și experiența socială a cazării unor categorii de locuitori avînd formații și preocupări foarte diferite, rezultatele obținute fiind edificatoare și stimulatoare pentru viitor. Pentru o populație de cca 16 000 locuitori s-a ajuns la o densitate convenabilă de 250 loc/ha, grupați în trei mari unități despărțite de zone verzi, natura jucînd un rol determinant în configurația urbană. Centrul (compus dintr-un teatru, bibliotecă, bloc de birouri, complex comercial, administrație, sală de expoziții, biserică, piscină acoperită, grupate în jurul unei oglinzi de apă), încredințat arh. Ervi, se înscrie organic în ansamblu, folosind cu eleganță valoarea peisajului, contribuind la obținerea unei armonii sensibile. La Helsinki s-au folosit de asemenea numeroase tipuri de apartamente, începînd cu o cameră pînă la 5—6 camere, în blocuri pînă la p+10 etaje, o pondere importantă avînd locuințele cu p+1 duplex, p+2 și p+3 etaje. Utilizarea unor materiale, precum cărămida aparentă și lemnul (uneori în panouri prefabricate), sporește valoarea plastică. Normele de suprafață maxime prevăd 87 m² locuibili pentru apartamente în blocuri și 100 m² pentru cele unifamiliale, dar media nu depășește 50 m² și respectiv 70 m², acoperind nevoile

TAPIOLA. *Blocuri din noul cartier de locuințe*

TAPIOLA, *Helsinki. Centrul noului cartier de locuințe Arhitect, Aarne Ervi*

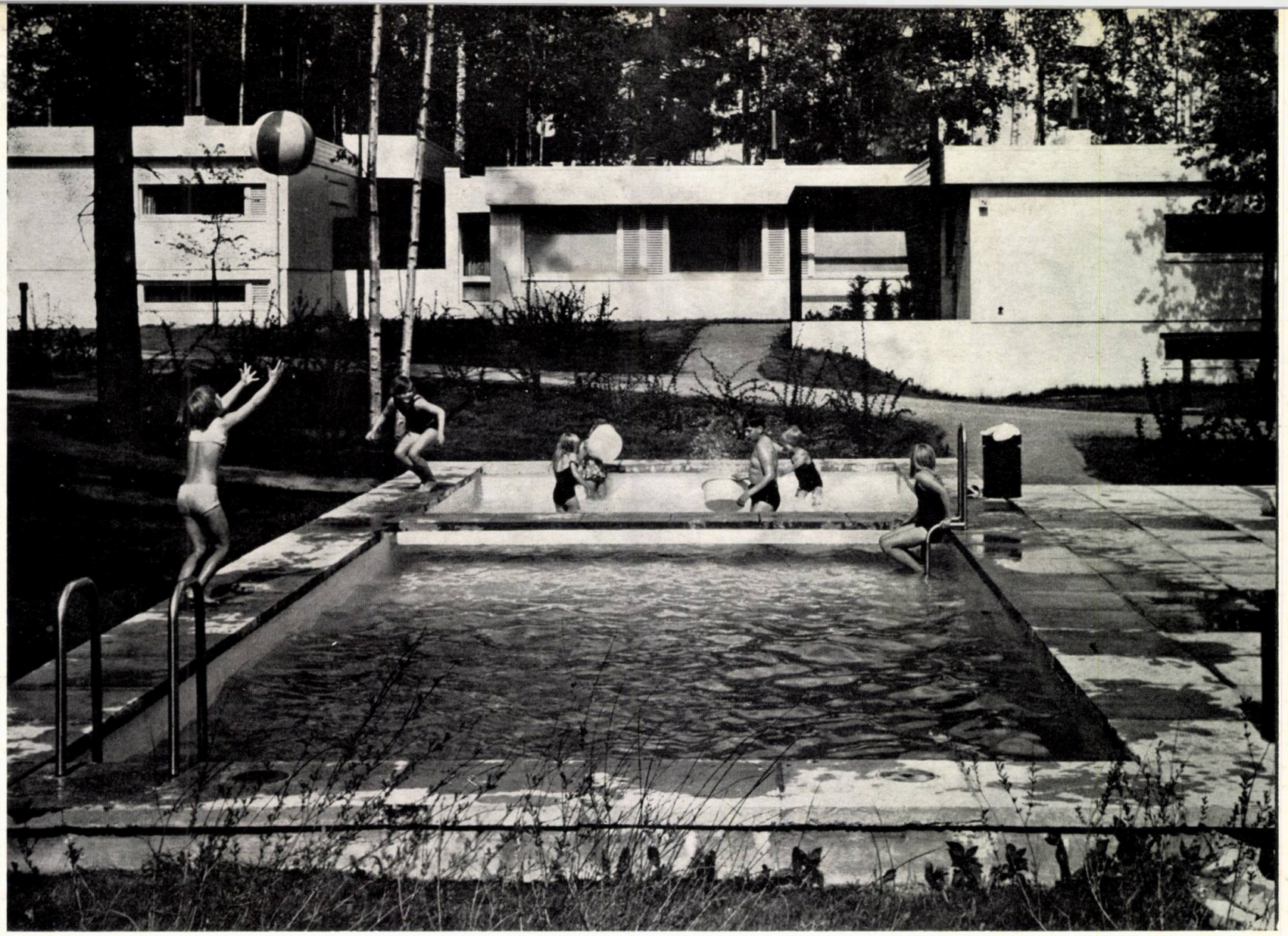

TAPIOLA. *Vedere din ansamblul de locuințe individuale. Arhitect, Heikki Koskelo*

curente la un standard calitativ ridicat în privința execuției și echipării.

În domeniul social-cultural și industrial, numeroasele realizări, calitatea și varietatea lor fac dificilă o selecție; amintim doar unele dintre cele care par a defini tendințe diferite. Operele lui Alvar Aalto atestă o continuă evoluție și împrospătare a mijloacelor de expresie, o poziție constant inovatoare, o mare disponibilitate creatoare. El abordează cu egală tinerețe programe foarte variate, care-l așază cu certitudine alături de maeștrii consacrați ai secolului XX. De la concepția mai sobră și monumentală ce caracterizează clădirile cu caracter comercial-administrativ Rautatalo, Enso-Gutzeit sau Casa națională a pensiilor, el trece cu o uimitoare ușurință aparentă la formele libere, puternic articulate ale unor edificii, cum ar fi centrul civic din Rovaniemi, Școala superioară politehnică din Otaniemi, biserica Vuoksenika — Imatra, universitatea din Jyväskylä sau centrele culturale din Helsinki și Säynätsalo, la care cărămida aparentă și lemnul verifică încă o dată resursele practic inepuizabile ale unor străvechi materiale, în cadrul unei arhitecturi contemporane.

Această poziție, rezultat al unei neobosite preocupări pentru necesitățile omului în continuă dezvoltare, s-a transmis și altor arhitecți, care, indiferent de poziția lor estetică-arhitecturală, urmăresc cu mijloace proprii același scop. Este semnificativă astfel poziția declarată a arhitectului Reima Pietilä, autor, împreună cu arh. Raili Paatelainen, al interesantului centru al studenților Dipoli la Otaniemi: « Nu considerați Dipoli drept o operă completă și terminată, ci mai degrabă ca o încercare, o tendință, un simptom... Ea reprezintă o schiță materializată; este de asemenea o schiță arhitecturală greu de a fi definită de pe acum. Au fost create ansambluri morfologice separate, peisaje, regiuni, ale căror fațade se îndreaptă mai degrabă către mediul înconjurător». Școala

HELSINKI. *Monumentul Sibelius*
Autor, Eila Hiltunen

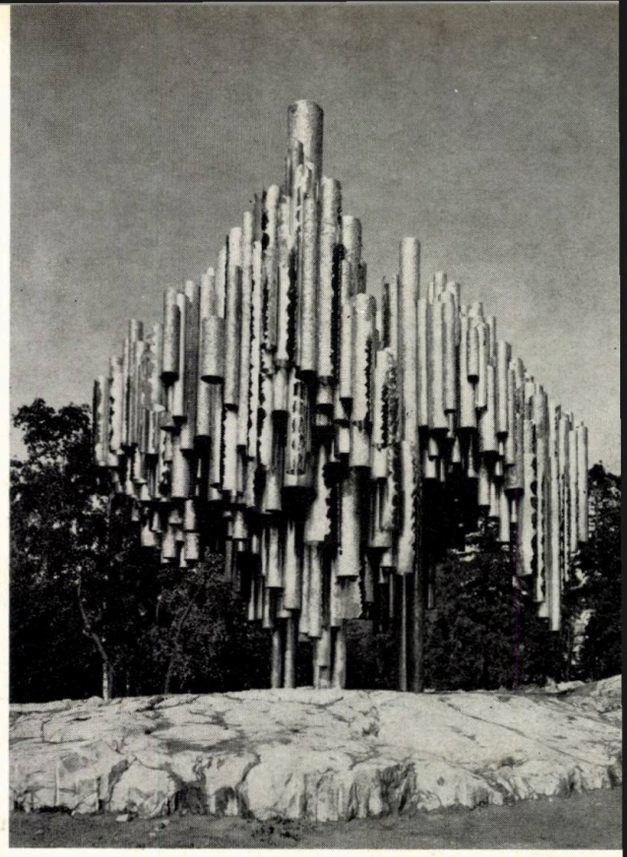

secundară din Kulosaari — Helsinki (arh. Jorma Järvi), cu liniile ei foarte simple, școala din Meilakti (arh. Revell și Sipari), acuzînd o curbă generoasă, colegiul Sampola din Tampere (arh. Penttilä și Virta) sau puritatea modernă a Institutului de științe sociale din Tampere (arh. Korhonen), completează tabloul sumar al unor realizări în domeniul programelor de învățămînt.

Dintre ansamblurile industriale contemporane se impun atenției extinderea marelui complex de la Sunila (Alvar Aalto), caracterizat de îndrăzneala grupării volumelor și a legăturii cu piesajul, uzina de textile din Hanko de remarcabilă claritate și puritate (arh. Revell) sau imprimeria din Tapiola, ingenioasă rezolvare a suspendării acoperișului de patru turnuri de climatizare. Arhitectul Timo Penttilä se remarcă prin teatrul municipal din Helsinki, al cărui plan și volume libere — decurgînd dintr-o corespondență intimă cu organizarea interioară, funcțională — se exprimă viguros, adaptîndu-se organic unui teren puternic denivelat, iar arh. Stauroos, prin teatrul de la Kuopio. Varietatea soluțiilor și a plasticii arhitecturale ce decurg dintr-o gamă bogată de rezolvări tehnico-construc-

tive este prezentă și în edificiile religioase, care au oferit în ultimul deceniu un cîmp larg de activitate arhitecților finlandezi.

Vigoarea cu care s-a afirmat școala finlandeză modernă și contemporană de arhitectură, care a avut corespondențe și ecouri favorabile și în sculptură (de exemplu, monumentul închinat lui Sibelius, în formă de grupare neregulată de tuburi de orgă, operă a lui Eila Hiltunen) s-a impus rapid și pe plan internațional, subliniată de prezențele unor arhitecți și peste hotare. Astfel, Alvar Aalto a construit casa Louis Carre în Franța, centrul cultural din Wolfsburg în R. F. G., un bloc de locuințe în cartierul Hansa din Berlin. Arhitectul Revell (cu Castren, Lundsten și Valjus) s-a impus prin impresionantul complex al primăriei din Toronto, operă originală, inovînd concepția programelor administrative oficiale.

Încadrată de timpuriu în primele rînduri ale arhitecturii moderne, arhitectura finlandeză a trecut cu succes un examen dificil urmărind aproape în permanență căutarea unei fizionomii proprii. Chiar în perioada așa-zisului « stil internațional », formele robuste, expresive, niciodată seci, ale arhitecturii finlandeze diferă substanțial de purismul excesiv al acestuia. Originalitate bazată pe descoperirea continuă a unor virtuți proprii, în care un acut simț al materialului, al proporțiilor și o mare adaptabilitate la mediu au rămas constante esențiale, generatoare de atitudini înnoitoare și soluționări inedite. Grandilocvența este străină arhitecturii finlandeze; un cald umanism, un deosebit spirit civic, au dat un înțeles profund noțiunii de „scară umană", care a devenit una dintre calitățile ei fundamentale. Dragostea pentru natură, integrată organic operei arhitecturale, cu toate consecințele ei pentru actul constructiv, este în multe privințe asemănătoare propriei noastre atitudini tradiționale și deci cu atît mai ușor de înțeles și de apreciat.

Marea varietate a arhitecturii finlandeze, care parcurge o gamă largă de ipostaze — de la o logică sensibilă, printr-un lirism discret, pînă la virtuozitatea lucidă — nu distruge însă evidența ei unitate. Arhitectura finlandeză este un exemplu sugestiv de gîndire creatoare, în care aspecte delicate ale integrării arhitectură-natură au fost rezolvate cu eleganță, o mare prezență și un sistem de valori inedit în lumea arhitecturii contemporane.

TAPIOLA. *Bazin acoperit. Arhitect, Aarne Ervi*

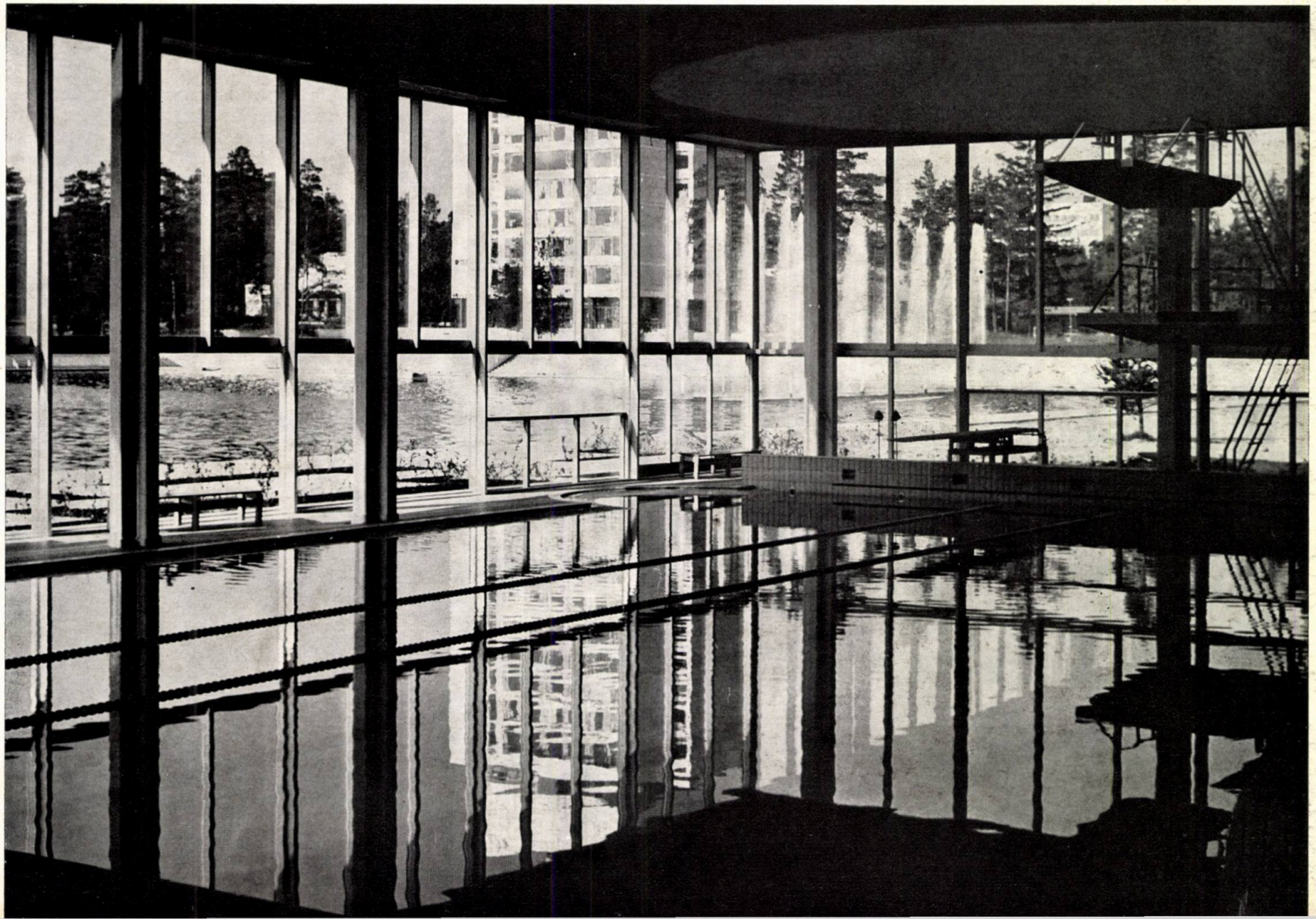

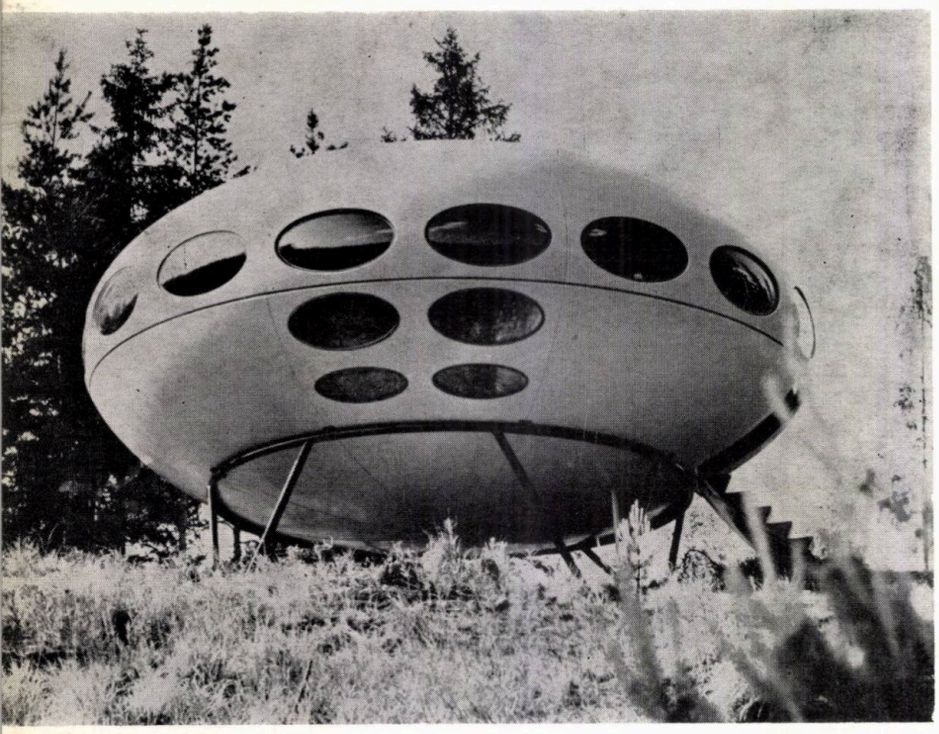

casă de vacanţă cu încălzire pentru iarnă

Un nou tip de locuinţă modernă transportabilă, rezistentă la intemperii, a fost produs de o firmă din Helsinki. Locuinţa a fost prevăzută cu izolaţii termice din moltopren dur, care prezintă caracteristici fizico-mecanice optime şi o capacitate de izolare ridicată.

Rezistenţa la îmbătrînire şi proprietăţile caracteristice ale acestui material neinflamabil sînt elementele care au determinat pe producătorul finlandez să se oprească asupra acestui produs.

Locuinţa — cu un diametru de 8 m, o înălţime de 4 m şi o greutate totală de circa 2 500 kg — este realizată din răşini poliesterice armate cu fibre de sticlă, se montează uşor şi corespunde tuturor cerinţelor de confort.

Pereţii interiori, ca şi locuinţa propriu-zisă, au o formă curbă şi pot fi combinaţi în diferite moduri pentru a satisface astfel diversele condiţii puse de beneficiari. Mobilierul, alcătuit din fotolii extensibile şi rafturi, se livrează în şase variante diferite. Sistemul de ventilaţie este cuplat cu un cămin de tip deschis prevăzut cu o bancă şi care poate fi folosit şi ca grătar.

Nişa de gătit este echipată cu rafturi, chiuvetă şi spălător de vase sub care este amenajat un spaţiu, închis cu uşi glisante, pentru păstrarea veselei. Pentru gătit este prevăzută o plită electrică de dimensiuni reduse, cu două ochiuri.

Sistemele electrice de ventilaţie şi încălzire sînt deservite de o reţea de canale de aer cald dispuse sub pardoseală. Încălzirea electrică — prevăzută cu termostat pentru reglajul temperaturii — permite reducerea duratei de încălzire pe timp de iarnă.

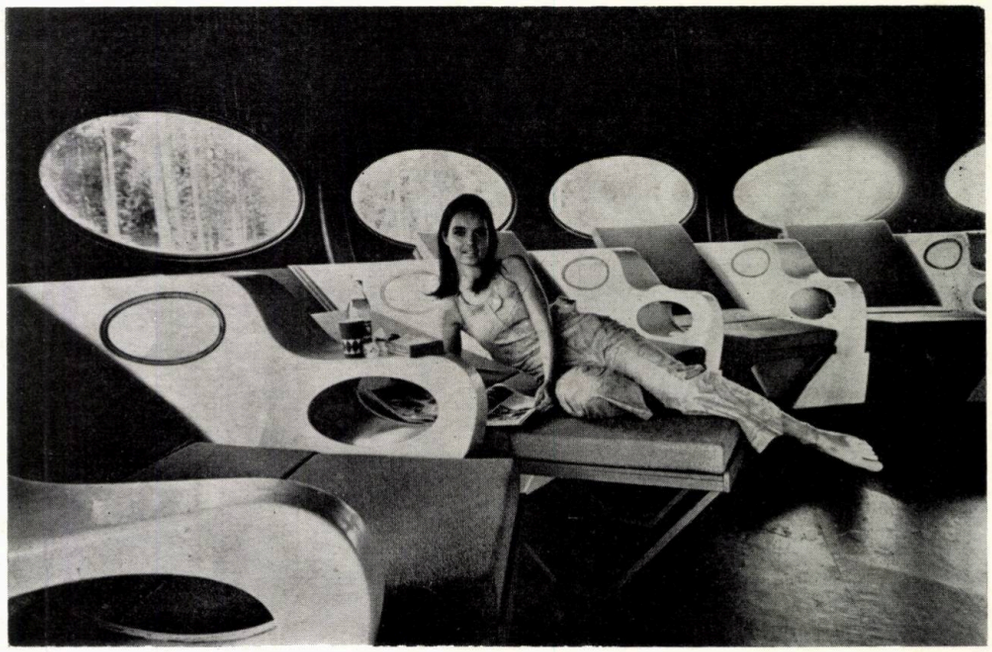

a CRONICA

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR

Manifestări la casa arhitectului

• PLENARE

La 10 și 11 decembrie 1968 a avut loc plenara Uniunii arhitecților cu tema « Preocupări actuale în realizarea ansamblurilor orășenești ». Pe baza referatului întocmit de un colectiv format din arhitecții C. Frumuzache, W. Juster, M. Vereanu, P. Iliescu, Gh. Colea și V. Sebestyen au avut loc discuții vii și interesante. La aceste discuții și-au adus contribuția atît arhitecții din D.S.A.P.C.-uri (Ștefan Bobocea-Galați, Eusebie Lateș-Suceava, Ion Fakelman-Timișoara, Ernest Szigety-Tg. Mureș), cît și specialiști din instituțiile și institutele centrale (Henriette Delavrancea-Gibori, arh. Constantin Joja, arh. Dumitru Vernescu și ing. Ion Ciubotaru de la I.P.B.; conf. arh. Cezar Lăzărescu, arh. Nona Florescu de la I.S.C.A.S., arh. Gheorghe Sebestyen de la I.P.C.T., prof. arh. Gustav Gusti, vicepreședinte al C.S.C.A.S. și arh. Nicolae Grigorcea din C.S.C.A.S.).

• SIMPOZIOANE

În ziua de 3 decembrie 1968 a avut loc un simpozion cu tema « Probleme de sociologia locuinței », cu care prilej arhitecții Mihai Caffé, Gh. Sebestyen și Ofelia Stratulat și sociologii Georgeta Bucheru și Max Lupan au prezentat diverse aspecte rezultate dintr-un studiu asupra sociologiei locuinței efectuat de I.P.C.T.

• DISCUȚII DE CREAȚIE

În legătură cu judecarea Concursului de idei pentru sistematizarea centrului turistic Maliuc, la 28 ian. 1969 a avut loc o discuție de creație la care au participat autorii distinși cu premii și mențiuni, alți concurenți, precum și membrii juriului. Arh. Virgil Nițulescu, președintele juriului, a făcut o prezentare a criteriilor de apreciere a proiectelor, după care au urmat discuții cu participarea concurenților.

• CONFERINȚE

La 14 ian. 1969, arh. Traian Stănescu, care între 25 sept. și 10 oct. 1968 a făcut o vizită de documentare în Anglia, a prezentat unele aspecte ale activității de arhitectură, sistematizare și organizare a circulației în această țară.

★

O expunere, ilustrată cu diapozitive, a făcut prof. arh. Horia Teodoru la 21 ian. 1969 pe tema « Documente de arhitectură culese acum o jumătate de secol ». În legătură cu această expunere, la Casa arhitectului a fost organizată o expoziție timp de cîteva zile.

• EXPOZIȚII

Intre 28 ianuarie și 15 februarie 1969 a fost deschisă expoziția proiectelor prezentate la Concursul de idei pentru sistematizarea centrului turistic Maliuc.

• DEPLASĂRI PESTE HOTARE

Între 18—25 ianuarie 1969, prof. arh. N. Bădescu, președinte al C.S.C.A.S., a participat, în calitate de membru permanent, la lucrările Comitetului executiv al U.I.A., ținute la Londra.

★

În cadrul schimburilor culturale, între 21 ianuarie și 1 februarie 1969, arhitecții Romeo Belea, Sergiu Hanganu, Gabriel Rădulescu și Dan Rusovan au întreprins o călătorie de documentare în Grecia.

INFORMAȚII U.I.A

• CONGRESUL AL X-LEA AL U.I.A.

Cu ocazia Congresului al X-lea al U.I.A., care va avea loc la Buenos Aires între 19 și 25 octombrie a.c., se va organiza al III-lea Festival internațional al filmului de arhitectură. Temele propuse sînt următoarele: arhitectura istorică; arhitectura actuală: problemele, soluțiile și creatorii ei; arhitectura, viziune a viitorului; arhitectura, factor social-locuința socială.

Tot cu acest prilej, la 24 octombrie va avea loc cea de-a III-a Întîlnire internațională a femeilor arhitecte.

• CONCURSURI INTERNAȚIONALE

Următoarele concursuri cu participare internațională, aprobate de U.I.A., au fost lansate în ultimele luni:

1. Centru de televiziune la Paris.
2. Amenajarea centrului turistic Como și a împrejurimilor (termen de trimitere a proiectelor: 15 iunie 1969)
3. Sediu al unor organizații internaționale și sediu al unui centru de conferințe la Viena (termen de trimitere a proiectelor: 30 mai 1969)
4. Amenajarea turistică a regiunii Sida (Turcia) (termen de trimitere a proiectelor: 16 iunie 1969).

★

Rezultatele unor concursuri internaționale:

1. Concurs cu invitații pentru centrul orașului Plovdiv (Bulgaria). Din cele 16 proiecte prezentate, juriul a distribuit următoarele premii:

Premiul I: Colectivul bulgar condus de G.K. Petkov și format din V.I. Velcev, T.I. Petkova, E.E. Velceva și P. Kovaceva.

Premiul II: Colectivul bulgar condus de M. Pindev și format din L. Pindeva, K. Musakov, V. Nenov, D. Doicinov și A. Mincev.

Premiul III: Colectivul sovietic condus de Gladstein și G. Iakovlevici și format din Briliancitikov, Bridevna, G. Iosifovici, Ilim, V. Pavlovici, Suxina și G. Alexeevna.

2. Primărie la Amsterdam (Olanda). Din cele 803 proiecte primite inițial, juriul, format din Sir Robert Matthew (Anglia), J. Schader (Elveția), F.J. Van Gool, H.A. Maaskant și P. Zanstra (Olanda), a selecționat, la o primă triere, șapte proiecte, dintre care, ulterior, următoarele au fost premiate:

Premiul I: W. Holzbauer (Austria).

Premiul II: B. Winkler, F. Hahmann, H. Hahmann (R.F.G.).

Premiul III: J. H. Maisonneuve, E. Karczewska, J. Karczewski (Franța) și A. Kozielwski (Polonia).

PREMIILE C.S.C.A.S. PENTRU ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE PE ANUL 1968

La sfîrșitul anului 1968, Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare a acordat premii unor lucrări valoroase realizate în ultimul an în domeniul proiectării și executării construcțiilor, al sistematizării centrelor populate și a teritoriului.

Premiile au fost acordate pentru creații deosebite în arhitectură și sistematizare, pentru aplicarea în proiectare a unor soluții înaintate care duc la creșterea gradului de industrializare în execuție sau la indici tehnico-economici deosebit de favorabili, precum și pentru restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice.

Publicăm mai jos lista lucrărilor de arhitectură și sistematizare și a colectivelor premiate:

I. SISTEMATIZARE

1. DETALIU DE SISTEMATIZARE A MICRORAIONULUI Nr. 19 LA GALAȚI (DSAPC Galați).
Arh. Ștefan Bobocea, arh. Radu Petri, arh. Nicolae Mihai

2. DETALIU DE SISTEMATIZARE A MICRORAIONULUI III — TĂTĂRAȘI — IAȘI-SUD (DSAPC Iași).
Arh. Vladimir Munteanu, tehn. Viorica Marcu

3. DETALIU DE SISTEMATIZARE TOMIS-NORD CONSTANȚA (DSAPC Constanța).
Arh. Ion Răducanu, arh. Kamal Ghengiomer, arh. Emilia Crăciun

4. STUDIU PRIVIND ORGANIZAREA REȚELELOR DE DOTĂRI SOCIAL-CULTURALE ȘI DE DESERVIRE ÎN NOILE ANSAMBLURI DE LOCUINȚE (ISCAS)
Arh. Carol Cervino, ing. Ella Hochstadt

5. STUDIUL REȚELEI DE LOCALITĂȚI URBANE DIN FOSTA REGIUNE BRAȘOV (DSAPC Brașov)
Arh. Pavel Manu, arh. Dan Georgescu

6. STUDIU PENTRU DETERMINAREA ELEMENTELOR TEMATICE ÎN VEDEREA STABILIRII TIPURILOR DE DOTĂRI SOCIAL-CULTURALE ȘI DE LOCUINȚE LA SATE (I.P.C.T.)
Sociolog Georgeta Bucheru, arh. Ofelia Stratulat, sociolog Max Volfsohn, proiectant Rodica Rubea, arh. Gheorghe Sebestyen, ing. Leon Weiser

II. CLĂDIRI DE LOCUIT

1. SERIA DE CLĂDIRI DE LOCUIT DIN PANOURI MARI PE TEHNOLOGIA FABRICII MILITARI (Proiect tip I.P.C.T.)
Arh. Wily Juster, ing. Ion Berleanu, ing. Alexandru Brînzoi, arh. B. Avram, ing. R. Vasilescu

2. HOTELUL TURISTIC „DELTA" DIN MUNICIPIUL TULCEA (DSAPC Constanța)
Arh. Lutfi Sefchi, arh. Lucian Clădescu, ing. Constantin Guter, ing. Constantin Verioti

3. ANSAMBLUL HOTELIER „TROTUȘ" DIN MUNICIPIUL GH. GHEORGHIU-DEJ (ISCAS)
Arh. Violeta Constantinescu, arh. Ștefania Atanasiu, ing. Anneliese Marin

4. BLOCURI-PUNCT CU P+4 NIVELURI DIN ZIDĂRIE PORTANTĂ (Proiecte directive I.P.C.T)
Arh. Alexandra Florian, arh. Liliana Bortnovschi

5. NOI TIPURI DE APARTAMENTE DIFERENȚIATE PE NUMĂR DE NIVELURI ȘI SISTEME CONSTRUCTIVE (Proiect directiv I.P.C.T.)
Arh. Gheorghe Negreanu, arh. Mihai Caffé, arh. Viorica Petrovici, arh. Alexandra Florian, arh. Paul Mihăilescu, ing. Paul Suțescu

6. STUDII PENTRU STABILIREA NOILOR PREȚURI PLAFON DE LOCUINȚE (I.P.C.T.)
Arh. Gheorghe Sebestyen, ing. Leon Weiser

III. CLĂDIRI SOCIAL-CULTURALE

1. SPITALUL CU 700 DE PATURI DIN MUNICIPIUL HUNEDOARA (ISCAS)
Arh. Gheorghe Trifu, arh. Petre Coman, ing. Alfred Boverman, ing. Mihaela Cămîrzan, ing. Atanasie Mirea.

2. POLICLINICI ÎN MEDIU URBAN PENTRU 600 ȘI 1 800 DE CONSULTAȚII PE ZI (Proiecte-tip ISCAS)
Arh. Elena Stoenescu, arh. Emilia Popescu, ing. Maria Ispas, ing. Anneliese Marin, ing. Gheorghe Tavsance, ing. Constantin Constantin

3. CINEMATOGRAF CU 800 DE LOCURI (Proiect-directiv I.P.C.T.)
Arh. Mariana Bucur

4. CINEMATOGRAFUL „DACIA" DIN MUNICIPIUL BAIA MARE (DSAPC Maramureș)

Ing. Radu Lazăr, tehn. Viorel Neaga, ing. Vasile Tolnai, ing. Dumitru Mihale

5. BAZIN ACOPERIT DE ÎNOT ÎN MUNICIPIUL CLUJ (DSAPC Cluj)

Arh. Nicolae Litvin, ing. Vasile Sarlea, ing. Liviu Popa, ing. Liviu Morcan, ing. Ion Pop

IV. MONUMENTE ISTORICE

1. RESTAURAREA CASTELULUI CORVINILOR DIN MUNICIPIUL HUNEDOARA (D.M.I.)

Arh. Eugen Chefneux, șef lot Ludovic Bagjui

V. CONSTRUCȚII INDUSTRIALE

1. LAMINORUL DE TABLĂ GROASĂ ȘI HALA CUPTOARELOR ADÎNCI DE LA COMBINATUL SIDERURGIC „GH. GHEORGHIU-DEJ" DIN GALAȚI (I.P.L.)

Ing. Nicolae Ghiță, ing. Dinu Șerbănescu, ing. Leon Iancu, ing. Mircea Zorilă, arh. Francisc Drechsler, arh. Al. Popescu-Necșești

2. FABRICA DE ELEMENTE DE AUTOMATIZARE — BUCUREȘTI (IPET)

Arh. Victor Hagiu, ing. Gheorghe Eliade, arh. Iosif Popescu, ing. C. Rușcă, proiectant C. Stroia

3. CATALOAGE DE ELEMENTE ȘI SECȚIUNI EXEMPLIFICATIVE DE HALE INDUSTRIALE CU STRUCTURI DIN GRINZI CU INIMĂ PLINĂ (Proiect-tip I.P.C.T.)

Ing. Anatol Cazachiu, ing. Gheorghe Săndulescu, ing. Cornelia Buta, ing. Vasile Petrescu, ing. Rodica Vasilescu, ing. Gheorghe Niculescu, ing. Dan Căpățînă

4. ELEMENTE ȘI SECȚIUNI EXEMPLIFICATIVE PENTRU HALE INDUSTRIALE DIN BETON ARMAT (I.P.C.T.)

Ing. Constantin Grigoriu, ing. Mioara Dabija, ing. Liliana Mareș, ing. Dinu Nelepcu, ing. Mihai Popovici, arh. Emeric György, arh. Radu Crețoiu

5. CATALOG DE ELEMENTE PREFABRICATE T ȘI TT PENTRU HALE INDUSTRIALE (I.P.I.M.P.C.)

Ing. Emilian Baiculescu, ing. Dan Anastasiu, ing. Liana Popovici, ing. Valentin Ivanovschi, arh. Nicolae Mănescu

6. FABRICA DE PREFABRICATE CĂLĂRAȘI (I.P.I.M.P.C.)

Ing. Radu Bențe, arh. Irina Moldovan, ing. Constantin Arienescu, ing. Nicolae Mihalache, arh. Gheorghe Polizu

7. SILOZ DE CEREALE PALAS-CONSTANȚA (I.P.I.M.P.C.)

Arh. Virgil Cristoloveanu, ing. Nicolae Bucur, ing. Radu Cotta, arh. Adrian Stănescu

8. SECȚIUNI DE HALE METALICE CU DESCHIDERI DE 24 m și 30 m, TRAVEE DE 12 m ȘI PODURI RULANTE (Proiect-tip IPROMET)

Ing. Mihai Ionescu, ing. Dumitru Hristea, ing. Eugen Antonescu, ing. Vasile Mocanu, proiectant Constantin Constantinescu

9. FABRICA DE MOBILĂ VASLUI (I.S.P.F.)

Ing. Florin Atanasiu, arh. Maria Gruia, ing. Gheorghe Mănescu, arh. Nicolae Iogu

10. FABRICA DE MOBILĂ ȘI FURNIRE ESTETICE CONSTANȚA (I.S.P.F.)

Ing. Nicolae Steer, arh. Gheorghe Lungu, ing. Ioan Benea, ing. Adela Oancea

11. INSTALAȚIA DE POMPARE A BAUXITEI DOBREȘTI (IPROMIN)

Ing. Dinu Dumitrescu, arh. Emil Drocan, ing. Șerban Teodorescu, ing. Gheorghe Arghiriade

12. DEPOZIT DE UREE ÎN VRAC LA COMBINATUL CHIMIC CRAIOVA (IPRAN)

Ing. I. Brînzan

13. ANTREPOZIT FRIGORIFIC PORTUAR DE PEȘTE TULCEA (I.P.I.A.)

Arh. Cecilia Păsăreanu, ing. Felix Dumitreanu, ing. Vasile Ghiauși

14. DETALIU DE SISTEMATIZARE A ZONEI INDUSTRIALE PIPERA-BUCUREȘTI (I.P.B.)

Arh. Dumitru Iancu, ing. Ion Ciobotaru

15. UZINA DE REPARAȚII UTILAJE AGRICOLE BALȘ (DSAPC Craiova)

Ing. Alexandru Polihroniade, ing. Henric Fischer, ing. Mihai Cucu

16. LABORATOR DE CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE LA STAȚIUNEA EXPERIMENTALĂ LEGUMICOLĂ BUZĂU (I.C.C.A.)

Ing. M. Steif, arh. M. Stoian

VI. TEHNICA NOUĂ

1. CLĂDIRE DE LOCUIT EXPERIMENTALĂ, DIN PANOURI MARI DE ZGURĂ EXPANDATĂ ÎN MUNICIPIUL DEVA (I.S.C.A.S.)

Ing. Mihai Barbaiani, ing. Ion Ștefănescu, arh. Ana Solomon, ing. Mircea Filipidescu, ing. Florin Dabija

incf

Întocmeşte proiecte de poduri sau viaducte pentru linii ferate avînd ecartament normal sau îngust, la nivelul tehnicii mondiale, folosind procedee de construcţii din cele mai actuale (beton precomprimat, tabliere metalice sudate, îmbinări cu buloane de înaltă rezistenţă etc.).

Institutul are o bogată experienţă în proiectarea acestor lucrări, realizările sale cuprinzînd proiecte de poduri şi viaducte, atît pe liniile ferate noi, cît şi la reconstrucţia liniilor ferate existente.

S-au realizat poduri boltite cu deschideri pînă la 100 m, poduri metalice din grinzi cu zăbrele avînd deschideri pînă la 80 m, poduri metalice din grinzi cu inimă plină avînd deschideri pînă la 50 m, precum şi importante lucrări de consolidări ale podurilor existente prin metode de înaltă tehnicitate.

Documentaţia tehnică ce se întocmeşte pentru executarea unor astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate pentru alegerea soluţiei, precum şi pe studii de teren corespunzătoare: geotehnice, hidrologice şi topografice.

Proiectele cuprind: infrastructura şi suprastructura podului sau viaductului, lucrările de corecţii etc.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

BUCUREŞTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 şi 18.26.10.

Arh. MARCEL MELICSON

FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

XIII

« Sînt pentru o libertate plastică aproape nelimitată, libertate care să nu se supună slugarnic clauzelor tehnice sau funcționale, ci să fie înainte de toate o chemare la imaginație, la forme noi și frumoase, capabile să surprindă și să emoționeze prin ceea ce reprezintă nou și creator; libertate care să creeze — cînd este necesar — o atmosferă de extaz, de vis și poezie ».

OSCAR NIEMEYER, 1962

Fig. 184. *Oscar Niemeyer — Brasilia. Palatul Congreselor*

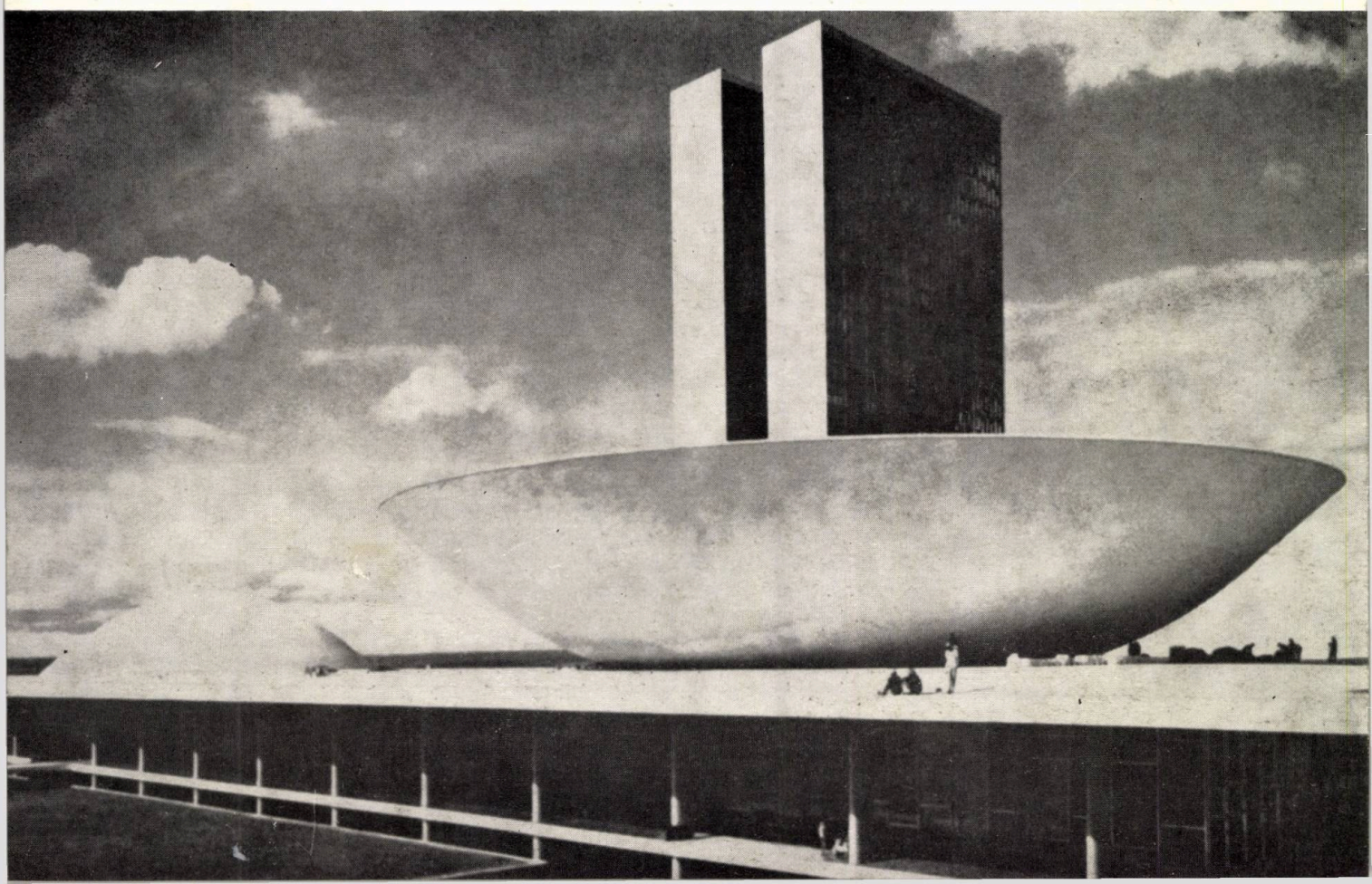

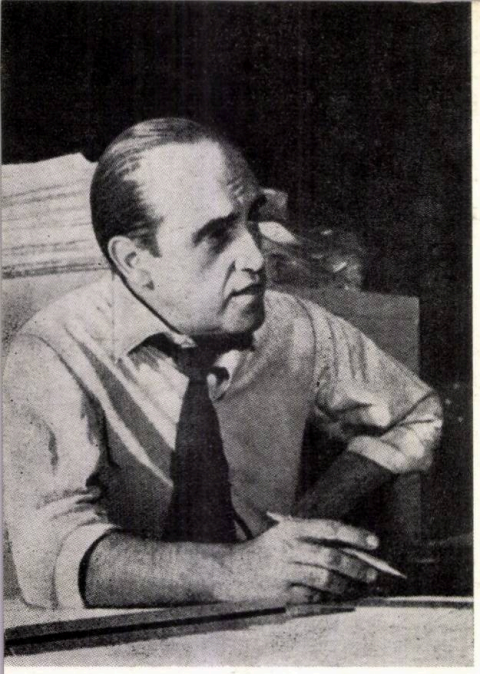

OSCAR NIEMEYER

n. 1907, Rio de Janeiro

1907 — Se naşte Oscar Niemeyer Soares Filho, la 15 decembrie, la Rio de Janeiro ● 1930—1934— Studii de arhitectură la Şcoala de arte frumoase din Rio de Janeiro ; ca student, lucrează în atelierul lui Lucio Costa ● 1936 — Lucrează cu Le Corbusier la proiectul Ministerului Educaţiei din Rio de Janeiro şi al noului local al Universităţii Naţionale ● 1937 — Prima lucrare executată : o clinică la Rio ● 1939 — Proiectează pavilionul Braziliei la Expoziţia Internaţională din New York (împreună cu Lucio Costa şi mobilier de P.L. Wiener). E numit arhitect şef al proiectului Ministerului Educaţiei din Rio ● 1940 — Proiectul pentru Expoziţia industrială braziliană la Rio ● Proiectează Grand Hotel din Ouro Preto ● Execută proiectele pentru cazinoul, yacht-clubul, restaurantul şi biserica din Pampulha (Belo Horizonte) ● 1944 — Centrul recreativ la Rodrigo de Freitas ● 1946 — Banca Boavista la Rio de Janeiro ● 1947 — Cîştigă concursul pentru centrul de antrenament aeronautic la S. José dos Campas. Face parte din Comitetul consultativ pentru Sediul O.N.U. la New York ● 1949 — Proiectul sediului editurii « O Cruzeiro » din Rio de Janeiro. E ales membru al Academiei americane de arte şi ştiinţe ● 1950 — Prima lucrare de arhitectură industrială (Carlos de Britto, Sao Paulo). Proiectul pentru clădirea Montreal din Sao Paulo ● 1951 — Blocuri de locuinţe la Belo Horizonte ● Expoziţia din parcul Ibirapuera, Sao Paulo ● 1952 — Spitalul Sul America la Rio de Janeiro ● 1953 — Banca Mineiro de Produçao la Belo Horizonte ● 1954 — Şcoală secundară la Belo Horizonte ● 1955 — Bloc de locuinţe în cartierul Hansa Berlin. Lungă călătorie în Europa. Publică articole în revista « Modulo » ● 1956 — Este numit la conducerea Novacap (organizaţie pentru proiectarea noii capitale, Brasilia). Proiecte pentru diverse clădiri din Brasilia ● 1957 — Este numit arhitect şef al oraşului Brasilia ● 1960 — După inaugurarea oraşului Brasilia îşi reia activitatea profesională la Rio de Janeiro ● 1966 — Părăseşte Brazilia şi se stabileşte în Europa, continuîndu-şi activitatea profesională.

V—DINCOLO DE FUNCŢIONALISM

OSCAR NIEMEYER: „O LIBERTATE PLASTICĂ NELIMITATĂ"

Două evenimente arhitecturale de prim ordin au marcat cel de al şaselea deceniu al secolului nostru: edificarea, pe teren liber şi virgin, a două capitale: Chandigarh în Asia, Brasilia în America de Sud.

Se realiza o dublă experienţă pregătită în decenii de luptă de grupul de arhitecţi al cărui conducător spiritual a fost Le Corbusier. Era urmarea unei gîndiri cvasiutopice, ce încerca singura soluţie radicală pentru criza oraşului tentacular capitalist, imposibil de urbanizat şi remodelat: construirea « alături », părăsirea organismului în descompunere, pentru a ridica deodată, pe baza unei unice concepţii, un oraş modern, pe măsura necesităţilor omului contemporan.

Ambele oraşe au fost construite de ţări subdezvoltate, care au făcut sacrificii materiale importante pentru realizarea unor idei arhitecturale noi — idei născute în ţări avansate, care nu le-au luat niciodată în serios.

În realizarea lor, o contribuţie hotărîtoare au avut-o doi arhitecţi adepţi ai aceluiaşi curent arhitectural: Le Corbusier şi Oscar Niemeyer, maestrul şi elevul.

Dar iată un lucru curios, ce poate constitui prilej de meditaţie pentru cei ce studiază creaţia arhitecturală contemporană.

În timp ce maestrul abandona «stilul pur », geometric, al anilor '30 — stil bazat pe o îndelung şi mult demonstrată în scris teorie arhitecturală — elevul, Oscar Niemeyer, continua, dezvolta şi realiza teoriile lui Le Corbusier, edificînd Brasilia aşa cum ar fi făcut-o şi maestrul dacă lucrarea i-ar fi fost încredinţată în anul 1936.

Construcţiile publice ridicate de Le Corbusier la Chandigarh erau dramatice, modelate sculptural, fărîmiţînd cu umbre profunde volumele jucate. Ele se încadrau în noua formulă plastică denumită « brutalism », ce nu mai avea nici o contingenţă cu vechile teorii « puriste » ale lui Le Corbusier.

În schimb, la Brasilia, Oscar Niemeyer ridica în spaţiu « jocuri savante de volume geometrice » pure, vii şi emoţionante sub bătaia puternică a soarelui, dovedindu-se mai consecvent idealului corbusionist decît însuşi maestrul său.

De fapt, tocmai acesta este marele merit al lui Niemeyer: el a dus teoria arhitecturală a lui Le Corbusier pînă la ultimele sale consecinţe plastice, adaptînd-o organic şi original realităţilor sociale, culturale şi geografice ale Braziliei, corectînd în bine — prin verva şi exuberanţa sud-americană — răceala şi rigiditatea în care dogmatismul « cartezian » ameninţa să închisteze « oraşul radios » al lui Le Corbusier.

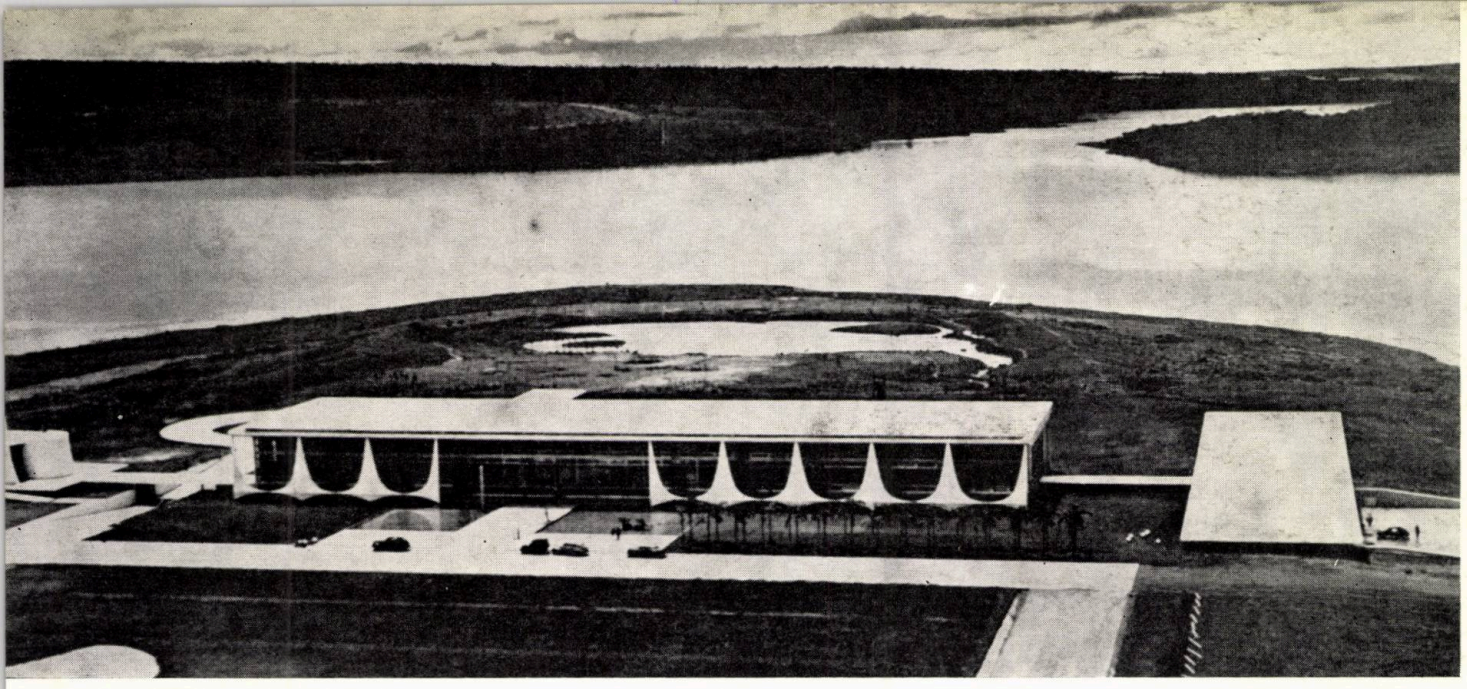

Fig. 185. *Brasilia. Palatul Alvorada*

În epoca postbelică, într-un moment de răscruce pentru arhitectura modernă, Niemeyer a demonstrat strălucit unde poate duce drumul lui Le Corbusier, epuizînd filonul « funcționalismului liric », tot așa cum un alt arhitect de geniu — Mies van der Rohe — epuiza în ac lași timp filonul tehnicist a cărui « exploatare » începuse la Bauhaus.

Cu aceste două mari figuri de creatori se sfîrșește de fapt una din direcțiile principale ale arhitecturii contemporane, direcția funcționalistă, născută din marea frămîntare protestatară ce a urmat primului război mondial. Întrerupt în dezvoltarea sa normală de cea de a doua conflagrație mondială, funcționalismul anilor '30 a constituit teoria arhitecturală pe baza căreia s-a putut realiza în mod rapid marele volum de construcții necesitat de reconstrucția postbelică. Această reconstrucție era înfăptuită de vechea generație de arhitecți pe baza vechilor teorii ce nu putuseră fi aplicate decît în realizări parțiale, fragmentare.

Paralel, se dezvolta cea de a doua direcție principală — arhitectura organică — al cărei părinte spiritual era Frank Lloyd Wright și asupra căreia vom reveni.

Dar problemele cu care era confruntată omenirea după cel de al doilea război mondial erau fundamental diferite de cele ale anilor '20, cînd se făureau bazele « arhitecturii moderne » și « stilul internațional ». O nouă generație de arhitecți apărea în condițiile unei dezvoltări tehnico-științifice uluitoare, dar și ale unor frămîntări sociale și ideologice fără precedent.

O lume dramatică, trăind într-un ritm amețitor și într-o tensiune crescîndă, probleme sociale și urbane evoluînd mult mai repede decît posibilitățile de studiere și găsire a soluțiilor, o viziune plastică și spațială nouă și deconcertantă. În Europa, în timp ce tinerii arhitecți se pregăteau să preia ștafeta vechii generații — nu fără oarecare busculadă și luptă împotriva vechilor maeștri — Le Corbusier își revizuia poziția, încercînd s-o adapteze noii lumi. « E timpul să intru în pămînt, lumea merge prea iute », mărturisea el, glumind amar.

Departe de război, Brazilia își desăvîrșea propria revoluție arhitecturală, urmare a unor condiții social-economice prielnice și operă a unei pleiade de tineri arhitecți talentați avînd în frunte pe Lucio Costa.

★

Apariția Braziliei în mișcarea arhitecturală internațională, după război, a constituit o surpriză.

Arhitectura braziliană s-a dezvoltat pînă în secolul XIX pe baza arhitecturii baroce spaniole grefate pe un fond local cu străvechi origini în civilizații puternice, dezvoltate cu milenii în urmă în bazinul Amazonului și pe podișurile înalte ale Perului.

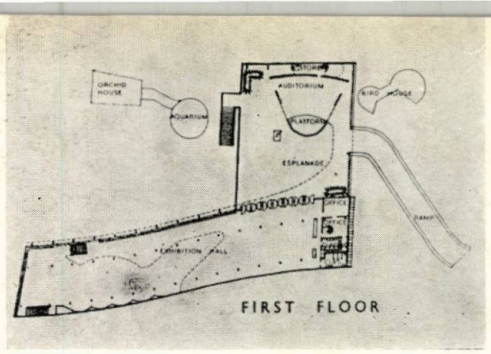

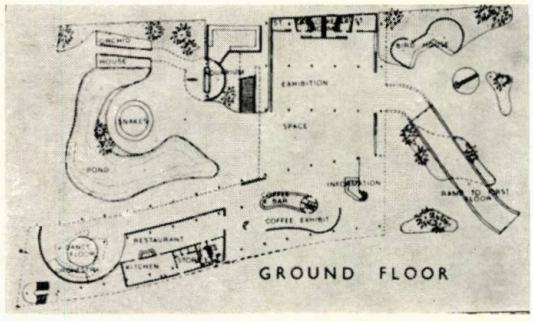

Fig. 186, 187, 188. *Oscar Niemeyer. Pavilionul Braziliei la Expoziția internațională de la New York, 1937. Fațada principală, plan parter și plan etaj*

Dezvoltarea aceasta specifică a fost întreruptă în sec. XIX de o arhitectură neoclasică și eclectică adusă din Europa de curtea portugheză.

În deceniul al treilea al secolului XX, o efervescență intelectuală — bazată pe un curent social și politic democratic, ce avea să culmineze în revoluția din 1930 — deschidea drumul spre asimilarea mișcării ahitecturale moderne

Spre deosebire de alte țări, în care această asimilare s-a făcut mecanic, printr-un mimetism lipsit de personalitate, în Brazilia a luat naștere o adevărată școală națională, ce a încercat o sinteză proprie între noua viziune spațială modernă și formele arhitecturale tradiționale, înțelese în spiritul lor original.

Un element catalizator l-a constituit lupta dusă în jurul construcției Ministerului Educației din Rio de Janeiro. În această luptă au fost angajate, pe de o parte, elementele conservatoare academice, iar pe de altă parte, tinerii arhitecți grupați în jurul unei puternice personalități, arhitectul Lucio Costa.

Chemat în anul 1936 pentru a fi consultat la definitivarea planurilor, Le Corbusier aducea o contribuție hotărîtoare la fixarea drumului arhitecturii braziliene moderne.

Într-un articol scris în 1946, Oscar Niemeyer sublinia acest moment decisiv:

CE LIPSEȘTE ARHITECTURII NOASTRE

Le Corbusier și dezvoltarea arhitecturii braziliene

« Arhitectura modernă braziliană s-a dezvoltat foarte mult în ultimii zece ani.

În arhitectura modernă a Braziliei se disting în special două personalități care au exercitat asupra formației sale o influență decisivă: Lucio Costa și Le Corbusier. Lucio Costa este fondatorul și « lieder »-ul mișcării moderniste, maestrul exemplar și dezinteresat al generației noastre... Le Corbusier, marele geniu al arhitecturii contemporane, a exercitat o mare influență asupra noastră.

Invitat de ministrul Capanema, Le Corbusier era în Brazilia în anii 1930 și 1936, cînd a participat la proiectul magistral pentru orașul universitar. ... Acest maestru admirabil ne-a lăsat de asemenea două studii pentru edificiul Ministerului Educației. Comisia de arhitecți ce se ocupa de această operă a luat aceste studii ca bază a proiectului definitiv și rezultatul a fost această clădire, recunoscută azi în lumea întreagă ca un exemplu al reînnoirii arhitecturii noastre...

Le Corbusier ocupă în arhitectura noastră o poziție eminentă și aceasta mai ales pentru că aportul său nu s-a limitat la edificiul la care ne referim, ci la toate celelalte pe care le-am proiectat și în care influența sa se manifestă la fel de decisiv.

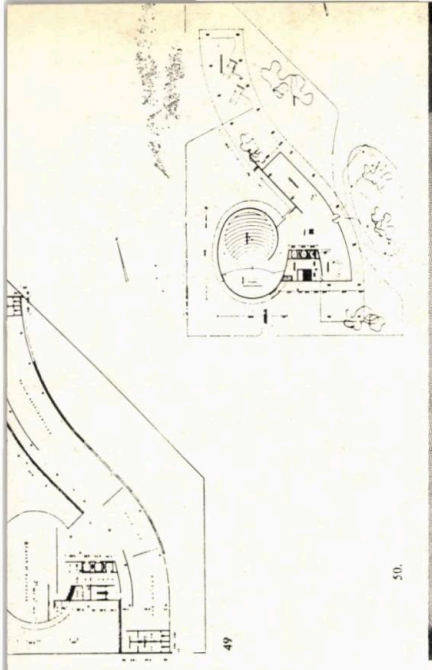

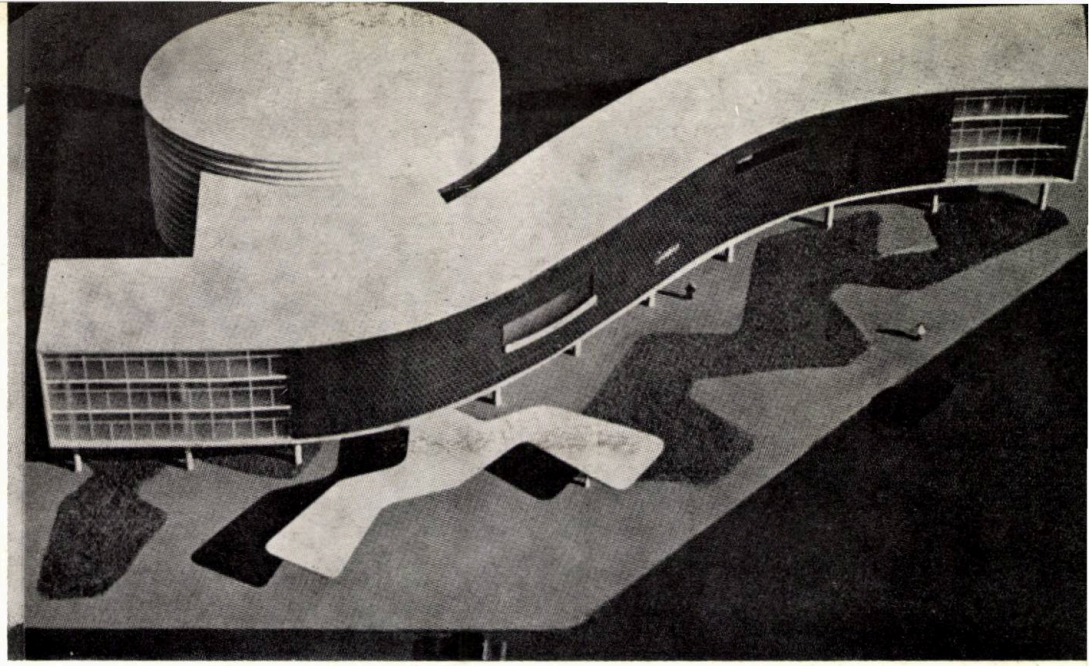

Fig. 189, 190, 191. *Oscar Niemeyer. Belo Horizonte. Bibliotecă publică, 1955. Plan parter, plan etaj și machetă*

Cu o formație de asemenea anvergură, sîntem îndreptățiți să nutrim cele mai bune speranțe asupra evoluției arhitecturii noastre atît de promițătoare. Totuși, dacă observăm mai obiectiv activitatea noastră profesională, constatăm că ea se limitează la soluționarea arhitecturală a unor edificii izolate — publice sau locuințe burgheze — pe scurt, construcții care în mod logic ar trebui eliminate de un « plan director » exact și definitiv, înglobînd fără distincție toate problemele arhitecturale ale orașelor și țării noastre. Absenței acestui plan director indispensabil i se datorește creșterea fără nici o ordine a orașelor noastre, precum și situația precară a muncitorilor noștri urbani și agricoli, ca și etatizarea programului de construcții provizorii, în care nu sînt observate nici cele mai elementare principii de igienă; nu mai vorbim de proiectele generale de urbanism, care sînt limitate de un organism caduc în care interesul individual predomină interesul general.

Un plan director și o concepție fundamentală, legate de necesitățile sociale

Astfel, ceea ce lipsește arhitecturii noastre nu este numai o industrie mai avansată — deși aceasta este și ea esențială. . . ci mai ales acea concepție fundamentală cerută de scopul urmărit și pe care doar evoluția socială va permite să fie realizată.

. . . În momentele prin care trecem, arhitecții trebuie să fie elemente active, urmărind să se familiarizeze cu problemele epocii noastre și mai ales să se pună în mod hotărît de partea celor ce . . . ne propun un program just și adevărat, bazat pe revendicările cele mai esențiale ale poporului nostru și capabil să garanteze profesiunii noastre caracterul său umanitar indispensabil.» **153**

Atacate și boicotate în Franța, teoriile lui Le Corbusier au fost adoptate cu entuziasm și dezvoltate în Brazilia, dar nu fără a căpăta un caracter original și specific, datorită atît diferențelor temperamentale, cît și talentului echipei de tineri creatori de talent. O conjunctură fericită a dus la realizarea unor lucrări originale, într-o epocă în care Europa abia se trezea din coșmarul războiului, culminînd cu momentul excepțional al edificării noii capitale, Brasilia.

Începînd din 1930, timp de un sfert de secol, visul cel mai arzător al arhitecților contemporani fusese să verifice în practică noile idei urbanistice.

Limitate la mici ansambluri urbane sau la unele restructurări minore, aceste idei nu se puteau verifica decît printr-o operație de mare anvergură, pe care nici un stat european nu avea curajul s-o încerce.

De aceea, « experiența Brasilia » a fost urmărită cu mare interes de întreaga lume a profesioniștilor, constituind în același timp și obiect de senzație pentru opinia publică.

Rezultatele acestei experiențe — din păcate neterminate — vor putea fi apreciate peste un timp, cînd aspectele funcționale și cele plastice, dar mai ales cele de trai, vor putea fi analizate printr-o perspectivă istorică mai îndepărtată.

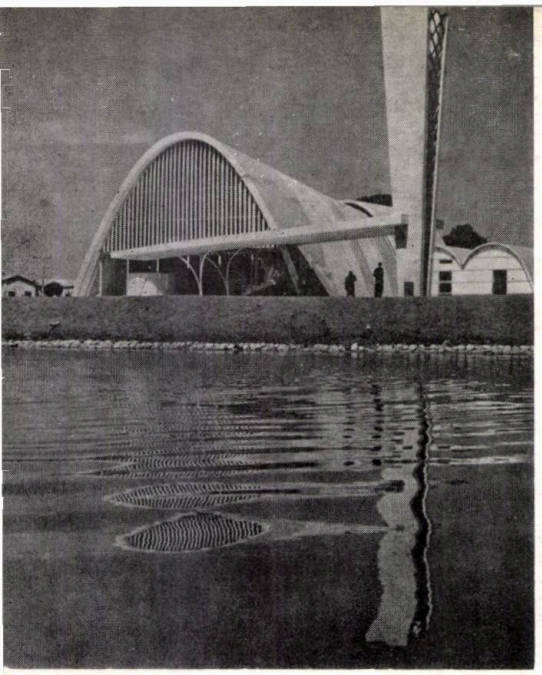

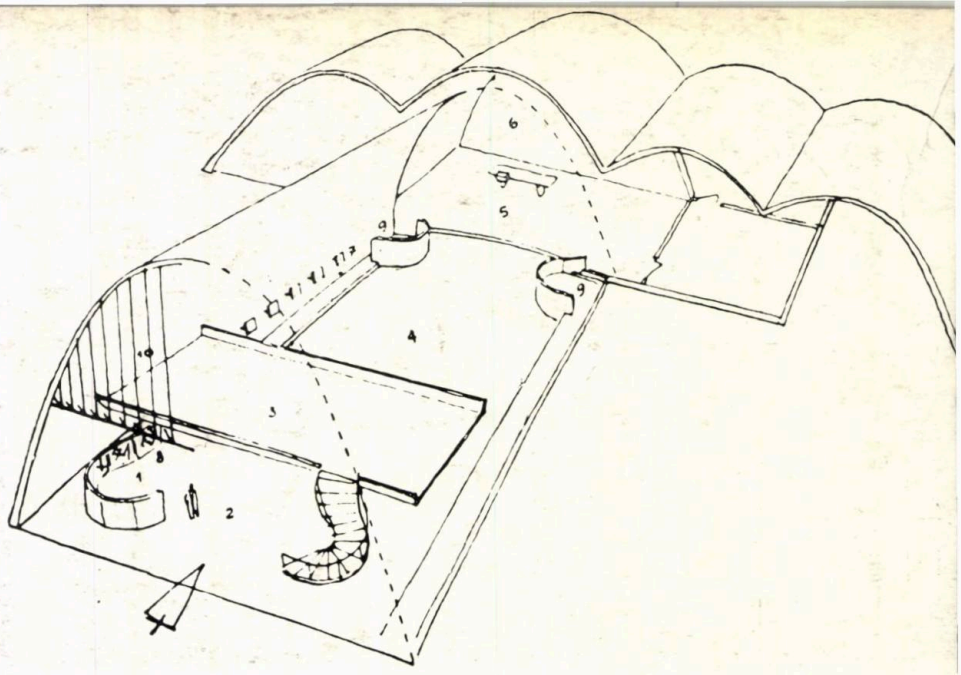

Fig. 192, 193. *Pampulha (Belo Horizonte, statul Minas Gerais). Biserica Sf. Francisc din Assisi, 1943. Vedere de pe lac și perspectivă axonometrică secționată*

Pînă atunci, se poate afirma că, din punctul de vedere al limbajului arhitectural contemporan, școala braziliană și « experiența Brasilia » au constituit un aport de valoare într-un moment în care rigiditatea teoriilor corbusiene amenința să ducă « arhitectura modernă » într-un impas.

Monotonia, răceala, lipsa de căldură și sensibilitate a « marilor ansambluri » — carteziene, paralelipipedice, simple cutii de beton înșiruite în spațiu — duceau în fapt la discreditarea funcționalismului, teorie justă în esență.

Școala braziliană demonstra că există și alte modalități de aplicare a funcționalismului.

Caracterizat printr-o mare forță de invenție plastică, Niemeyer a dat funcționalismului corbusionist căldură și fantezie, unindu-l totodată cu marile invenții structurale ale timpului nostru, față de care maestrul european — credincios structurii clasice stîlp-grindă — marcase mult timp reținere.

Exuberanța, eleganța și ușurința formelor, vizibila legare cu arhitectura locală tradițională — atît în formele decorative folosite, cît mai ales în spiritul ei de opulență și fantezie — face din Niemeyer un creator original, cu o puternică personalitate. Căutarea armoniei și frumuseții, continua preocupare pentru îmbogățirea limbajului formal se unesc la el cu un profund spirit civic, ce-l duce la angajarea sa socială.

O « mărturisire » publicată în 1958 ne relevă un spirit în permanentă căutare de perfecțiune spirituală și morală, ca o bază indispensabilă unei activități profesionale puse în slujba societății:

MĂRTURII

În căutarea conciziei și purității plastice

« Lucrările mele de la Brasilia — împreună cu proiectul meu pentru muzeul din Caracas — marchează, incontestabil, o cotitură decisivă în cariera mea de arhitect. Această nouă orientare spirituală este bazată pe căutarea conciziei și purității și este caracterizată de asemenea printr-o mult mai mare preocupare pentru problemele fundamentale ale arhitecturii.

Am ajuns, nu fără o matură chibzuință, la atingerea acestei etape care reprezintă o schimbare radicală în modul meu de a concepe și mai ales de a-mi realiza proiectele. Nu este vorba de o nouă formulă adaptată unor probleme noi, ci de rezultatul unei revizuiri cinstite și la rece a ansamblului operei mele.

În realitate, atitudinea mea s-a schimbat la întoarcerea mea în Brazilia după ce am parcurs Europa, de la Lisabona la Moscova, ca observator atent al problemelor inerente profesiunii mele.

Pînă atunci, apreciasem arhitectura braziliană — cu toate calitățile ei evidente — cu anumite rezerve. Credeam — și încă mai cred — că fără o justă repartiție a bogățiilor, permițînd să

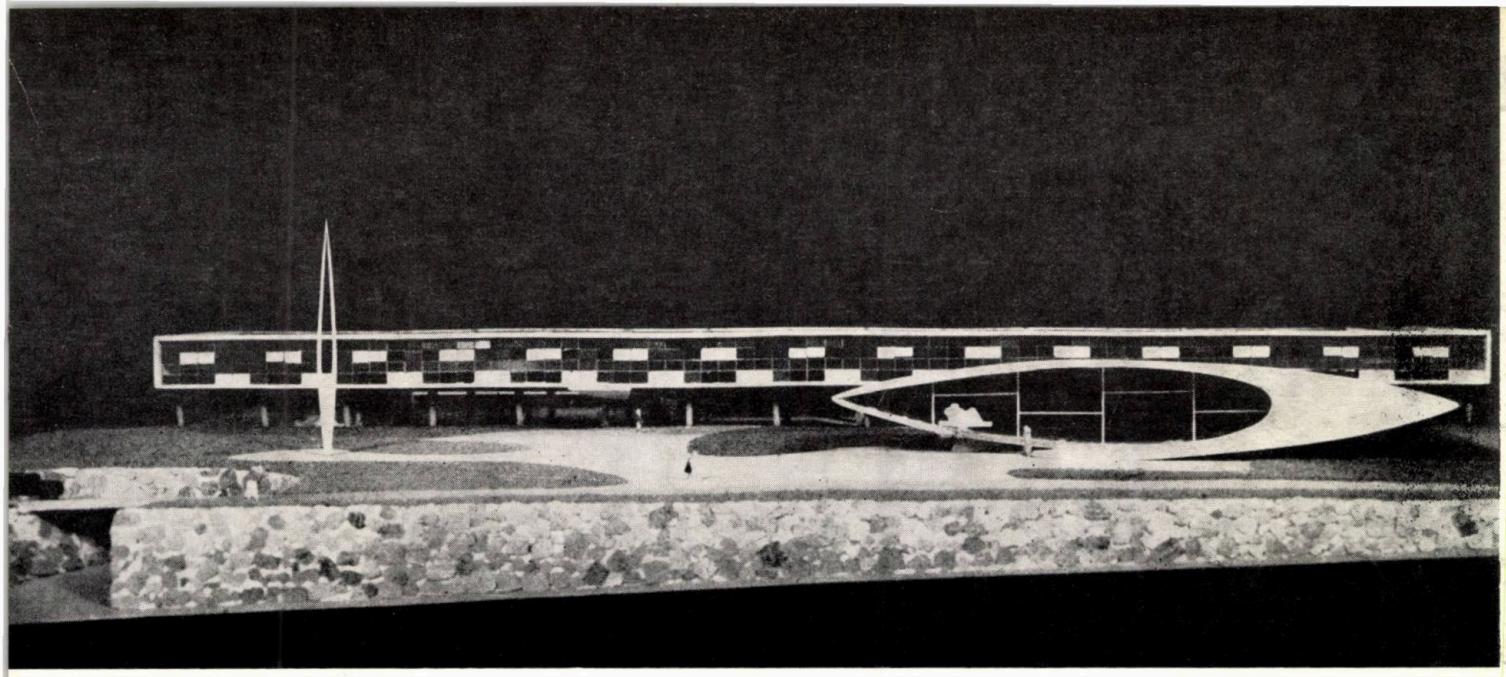

Fig. 194. *Belo Horizonte. Şcoală secundară (machetă), 1954*

cuprindă toate sferele populaţiei, scopul esenţial al arhitecturii — adică funcţiunea sa socială — nu putea decît să fie sacrificată.

Cu toate că nu am încetat niciodată să mă interesez de profesiunea mea, ajunsesem să consider arhitectura ca ceva secundar în raport la esenţialul, care era fericirea oamenilor, ceva ca un exerciţiu analog sportului. . . şi nimic mai mult.

O atare stare de spirit admitea o anumită formă de diletantism, o oarecare neglijenţă pe care latura mea nepăsătoare şi boemă mă făcuse s-o accept. Luam prea multe comenzi, le executam în grabă, încrezîndu-mă în abilitatea şi capacitatea de improvizare de care mă judecam capabil.

Această lipsă de încredere — datorită tulburării provocate de contradicţiile sociale — m-a făcut, în multe cazuri, să neglijez unele probleme şi să adopt o tendinţă uneori excesivă spre originalitate, încurajat fiind în acest sens chiar de beneficiari, care voiau prin aceasta să dea o rezonanţă mai mare programelor lor, chiar în detrimentul simplităţii constructive, logicii şi economiei.

O tendinţă excesivă spre originalitate

Este adevărat că recunosc drept ale mele doar operele cărora m-am putut consacra pe deplin, pe care le prezint în reviste şi publicaţii tehnice; dar chiar şi printre aceste opere găsesc uneori unele la care ar fi fost mai înţelept să renunţ.

Nu am de loc intenţia să mă reneg sau să-mi denigrez ansamblul lucrărilor mele. Dimpotrivă, le consider ca factori pozitivi în evoluţia mişcării arhitecturale braziliene, căreia i-au adus, la momentul potrivit, prin elanul şi sensul lor creator, o contribuţie efectivă.

În cazul meu, primul imperativ este de a reduce numărul comenzilor şi de a refuza pe cele care vizează doar scopuri comerciale, pentru a mă putea consacra în întregime unor realizări esenţiale.

Căutările mele se vor îndrepta, în ceea ce priveşte noilor mele studii, spre simplificarea formei plastice şi rezolvarea precisă a problemelor funcţionale şi constructive. În acest sens, adopt astăzi soluţii simple, concise, geometrice, ţinînd seama totodată de o ierarhie de valori, de caracterul arhitectural şi de necesităţile de unitate şi armonie între construcţii; în sfîrşit, pentru fiecare dintre ele, o expresie rezultată din propria lor structură perfect integrată în concepţia plastică originală.

Soluţii simple, concise, geometrice

În acest scop, am ajuns să evit soluţiile compuse din numeroase elemente greu de cuprins într-un volum pur şi bine definit, acoperişurile înclinate şi formele libere care — prost înţelese de unii — se transformă într-o exhibiţie ridiculă de sisteme arbitrare cu caracteristici contradictorii; trebuie să mă feresc, de asemenea, să cad într-un fals purism, într-o formulă strictă şi monotonă, de tendinţă industrială, rămînînd tot timpul conştient de imensele posibilităţi oferite

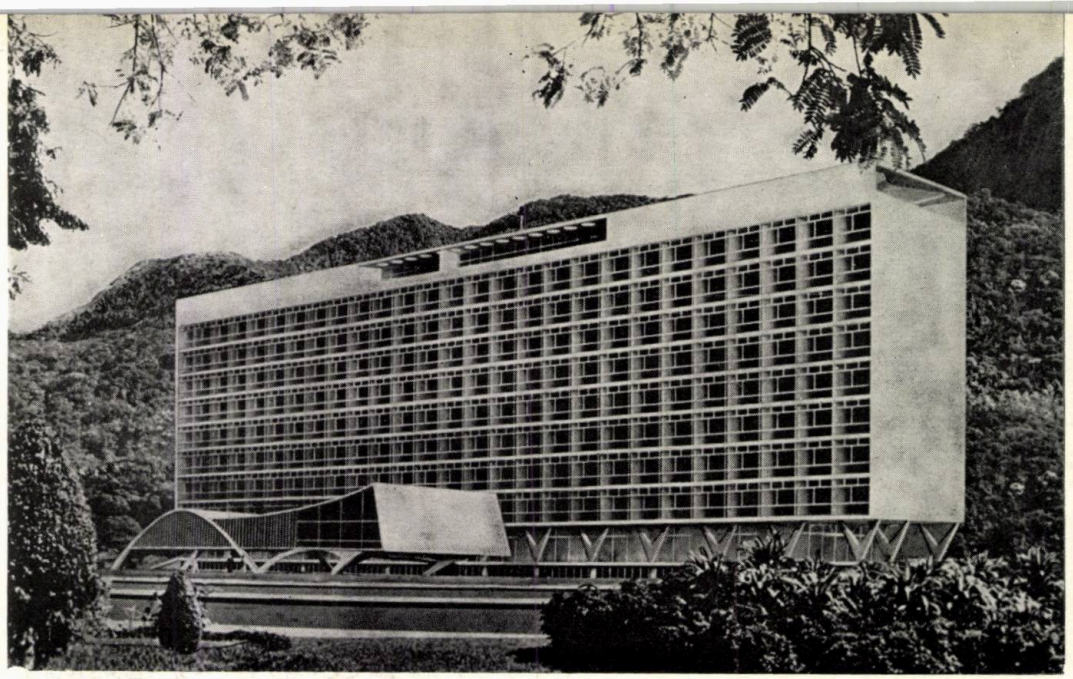

Fig. 195. *Rio de Janeiro. Spitalul Sul America (machetă), 1952*

Folosirea deplină a posibilităţilor betonului armat

de betonul armat, dar totdeauna vigilent, pentru ca aceste posibilităţi să nu se transforme într-o barieră de netrecut, ci să permită înflorirea ideilor şi a inovaţiilor. » **154**

Lucrările realizate de Oscar Niemeyer în 1943—44 la Pampulha, folosind marile posibilităţi formale ale structurilor uşoare spaţiale (pînzele subţiri de la biserica Sf. Francisc), împreună cu plăcile ceramice tradiţionale (ajulejos) şi pictura modernă a lui Portinari, au constituit o surpriză pentru lumea arhitecturală internaţională. Ele puneau în evidenţă — printre primele — marile orizonturi deschise arhitecturii de folosirea îndrăzneaţă a noilor structuri, reînceperea unui rodnic dialog între arhitect, inginer şi artist plastic. Colaborarea lui Niemeyer cu inginerii — în special cu Joaquim Cardoso — avea să fie marcată de rezultate remarcabile.

Cu fiecare nouă lucrare, Niemeyer îşi îmbogăţea paleta componistică, dezvoltînd jocurile de volume, speculînd contrastele dintre curbe şi drepte, dintre materiale, folosind noile posibilităţi de expresie ale formelor paraboloidale şi suprafeţelor curbe complexe.

O primă sinteză a acestor căutări plastice a fost realizată de el în marea Expoziţie din parcul Ibirapuera (Sao Paulo) din 1951—1954, în care simplitatea planului se unea cu o mare libertate de expresie, cu tendinţa de obţinere a unor efecte spectaculoase prin folosirea unei scenografii dramatice — preludiu pentru realizările din oraşul Brasilia.

★

Problemele ridicate de edificarea unei capitale de anvergura Brasiliei nu erau uşoare pentru arhitectul ei şef. Ele nu erau numai de ordin tehnic şi organizatoric — şi un oraş situat la 1 000 km de orice aşezare importantă punea destule probleme dificile — cît mai ales de ordin reprezentativ, de scară umană, de adaptare la peisaj, de creare a unor simboluri plastice emoţionale:

Problemele urmărite la Brasilia

«. . . În momentul de faţă continui construcţiile din Brasilia, cărora le acord toată atenţia. . . Mi-am rezervat sarcina de a concepe edificiile guvernamentale, urmare firească a lucrărilor pe care le-am realizat fără întrerupere din 1940 pentru prefectul, guvernatorul şi, mai tîrziu, preşedintele Juscelino Kubitschek.

În ceea ce priveşte lucrările din oraşul Brasilia, care, sper, vor fi operele mele definitive, a trebuit să rezolv trei probleme diferite: cea a edificiului izolat, permiţînd o totală libertate de imaginaţie, respectînd în acelaşi timp caracteristicile dominante; cea a edificiului monumental la care detaliul plastic cedează în faţa marii compoziţii şi, în sfîrşit, soluţia de ansamblu, care impune, înainte de orice, unitate şi armonie.

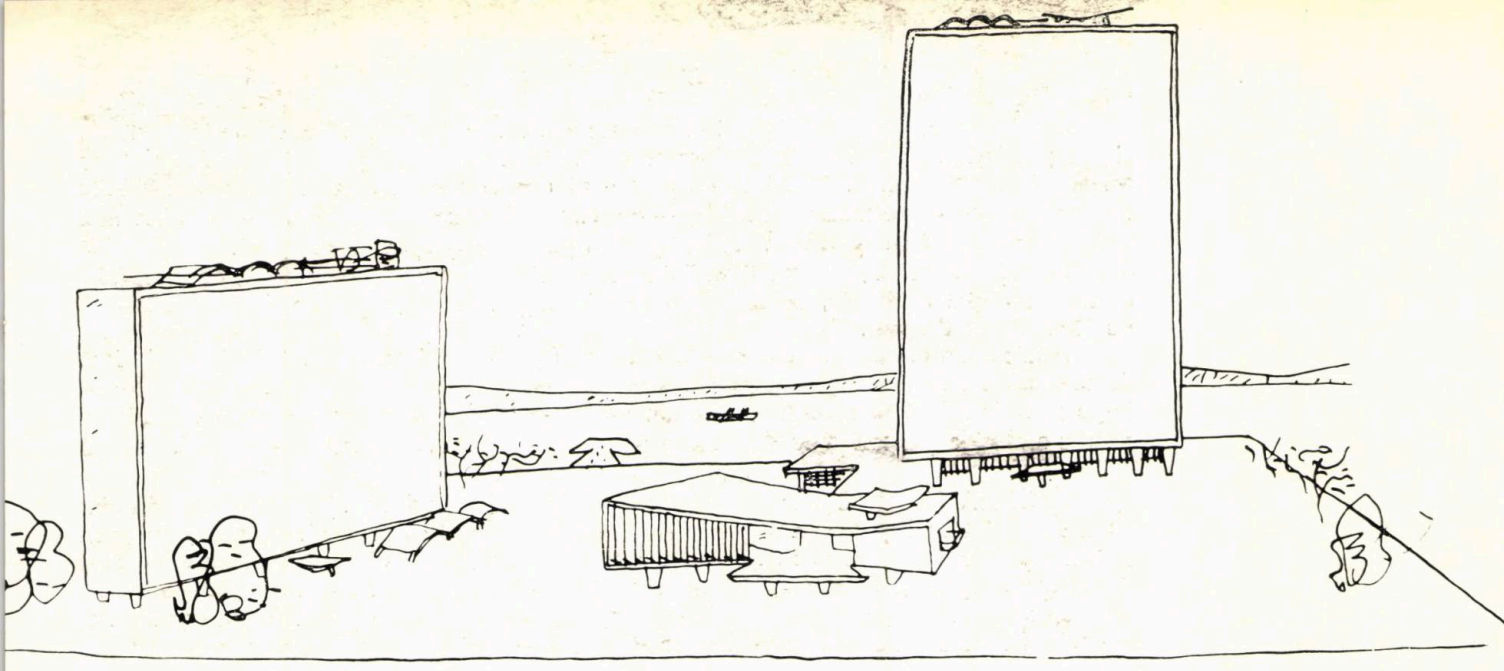

Fig. 196. *Schema nr. 32 desenată de Oscar Niemeyer în 1947 pentru proiectul sediului O.N.U. la New York*

Palatul Alvorada

Pentru Palatul Alvorada, obiectivul meu a fost să găsesc o formulă care să nu se limiteze la a face din această construcție o mare reședință, ci să definească însuși spiritul și noblețea de care trebuie să fie impregnat un adevărat palat.

Pentru aceasta am folosit propria structură a edificiului, care îi dă în același timp ușurință, demnitate și un aspect aerian. . . de parcă întreaga construcție s-ar așeza ușor pe sol. În acest scop, elementele purtătoare se subțiază la extremități, permițînd ca dala primului etaj să aibă o grosime minimă (15 cm). Clădirea exprimă bine sinteza formă-structură.

Palatul Congreselor

Pentru Congres, ideea inițială a fost de a afirma raportul dintre elementele plastice răspunzînd unor funcțiuni diferite, tratîndu-le atît în ansamblu, cît și individual ca forme pure și echilibrate. Astfel, linia orizontală a compoziției se afirmă în imensa esplanadă în contrast cu verticalele blocurilor de birouri, iar sălile de reuniuni plenare se detașează din întreg, creînd cu celelalte elemente acel joc de volume care este însăși esența arhitecturii și pe care Le Corbusier o definea atît de bine: « Arhitectura este jocul savant, corect și magnific al formelor reunite sub lumină ».

Piața celor Trei Puteri

Pentru Piața celor Trei Puteri, preocuparea mea a fost căutarea unității. Pentru aceasta, am conceput un element structural, un fel de dominantă comună față de cele două palate — cel al Guvernului și cel al Curții Supreme — cu scopul de a asigura ansamblului sobrietatea și echilibrul caracteristice marilor piețe europene, fără a prejudicia scării de valori cerute de magnificul plan al lui Lucio Costa.

Iată care sînt direcțiile mele arhitecturale în momentul de față; dacă ele se orientează în sensul unei mai mari purități și simplități, ele sînt totodată bazate pe aceeași concepție creatoare, singura care poate da naștere unei adevărate opere de artă.

Aceste realizări cărora le dau ce e mai bun în mine — pentru că sînt convins de importanța lor — vor putea, sper, cu timpul să-și dobîndească întregul lor sens, revelîndu-se totodată și utile și durabile, transmițînd de asemenea puțină frumusețe și emoție. » **155**

O NOUĂ CONCEPȚIE A FORMEI ARHITECTURALE

Pentru Niemeyer, Brasilia încununează 25 de ani de căutări și realizări arhitecturale, de eforturi permanente pentru o totală libertate de expresie, stăpînirea tuturor constrîngerilor materiale în vederea exprimării depline a ideilor plastice.

Rezultatul acestor căutări se cristalizează într-o definiție proprie a formei arhitecturale:

« Într-adevăr, am avut și lipsuri în munca mea, dar sînt convins că, cu puțin spirit critic, ele se pot întîlni ușor în oricare lucrare de arhitectură. Le-aș putea justifica în parte prin termenele foarte scurte. Sînt însă de părere că uneori tocmai acest lucru devine un factor favorabil, deoarece permite arhitectului — o dată găsită soluția arhitectonică — să evite modificările ulterioare și s-o păstreze, astfel, în toată puritatea și spontaneitatea ei.

Menținerea purității și spontaneității soluției arhitecturale

În majoritatea lor, vizitatorii străini s-au entuziasmat la vederea Brasiliei, cu toate că unii dintre ei, puțini la număr, au afișat un aer de superioritate și blazare, la care lucrările lor nu le-ar fi dat dreptul.

Nimic din acestea nu ne-a neliniștit, ci numai faptul că trebuia să terminăm lucrările înainte de termenele stabilite și să le facem în deplină libertate, încît ele să poată constitui o contribuție nouă la arhitectura actuală, care din păcate se îndreaptă spre repetare și vulgaritate. Și pentru a elucida punctul meu de vedere profesional, am scris un articol pe care îl reproduc:

« FORMA ȘI FUNCȚIA: Apreciez critica de artă, de multe ori justă și onestă, dar sînt de părere că arhitectul trebuie să-și realizeze lucrarea de acord cu propriile-i tendințe și posibilități, acceptînd critica fără să se revolte sau să se supună, știind că nu rareori aceasta este justă și constructivă, dar și că este mereu expusă unei confruntări pe care numai timpul o poate stabili.

Poziția față de critica arhitecturală

Sînt nenumărate exemple care justifică acest punct de vedere și nenumărate operele care, neînțelese în trecut, s-au impus ulterior și se bucură azi de respectul și admirația tuturor.

Aș vrea să abordez și să mă opresc asupra problemelor privind forma în arhitectură. Este părerea unui arhitect, fără nici o pretenție teoretică sau de erudiție, bazată exclusiv pe munca și pe experiența mea profesională.

Consider că o operă de arhitectură poate căpăta titlul de operă de artă propriu-zisă, cu condiția principală ca să aibă un conținut minim de creație sau de contribuție personală a arhitectului. Fără aceasta, ea se limitează la o repetiție de forme și soluții deja cunoscute, producții școlare care în scurt timp devin academice și depășite.

Opera de artă arhitecturală: creație și originalitate

Sînt pentru o libertate plastică aproape nelimitată, libertate care să nu se supună slugarnic clauzelor tehnice sau funcționale, ci să fie înainte de toate o chemare la imaginație, la forme noi și frumoase, capabile să surprindă și să emoționeze prin ceea ce reprezintă nou și creator; libertate care să creeze — cînd e nevoie — o atmosferă de extaz, de vis și de poezie. Este limpede că o asemenea libertate nu poate fi folosită fără discernămînt. În cazul clădirilor urbane, de exemplu, sînt de părerea contrarie, pentru limitarea ei sau, mai bine spus, pentru păstrarea unității și armoniei ansamblurilor și evitarea soluțiilor care nu li se încadrează plastic (chiar dacă sînt frumoase și de un înalt nivel arhitectural). În acest sens, la Brasilia, în sectoarele locuibile am fixat proporțiile, spațiile verzi, înălțimile, materialele de finisare exterioară etc., pentru a împiedica creșterea orașului în mod nearmonios și confuz, cum se întîmplă cu celelalte orașe moderne. În ceea ce privește însă casele particulare, clădirile răzlețe, înconjurate de spații libere, am asigurat o totală libertate de concepție, bineînțeles în limitele regulilor de proporție pe care totdeauna arhitectura le-a impus.

O libertate plastică aproape nelimitată

Împotriva acestui criteriu de libertate plastică se ridică o serie de curente ale arhitecturii contemporane. Sînt cei timizi, cei care se simt mai bine și mai siguri între reguli și limite care nu le permit fantezie, o abatere sau o contradicție cu principiile funcționale pe care le acceptă și care îi duc pe nesimțite la soluții uneori vulgare prin deasa lor repetare. Spre a se justifica, ei apără cu intransigență principiile funcționale, raționalismul construcției, avantajele schematizării etc., argumente care cad atunci cînd e vorba de lucrări speciale, unde problema economică e secundară. Ei mai apelează la motive de ordin social, care, după părerea lor, impun lucrări simple și economicoase, ca și cum argumentul acesta n-ar fi fost depășit, cel puțin de aceia care se interesează într-adevăr de problemele sociale și care știu că soluțiile lor se îndepărtează de îndatoririle arhitectului sau ale arhitecturii, care cer, în afara profesiunii, și o atitudine coerentă, de sprijinire a mișcărilor progresiste. Ei se apără luptînd împotriva prelucrării plastice a elementelor de structură, pe care le-ar dori în mod riguros funcționale. Ei consideră această prelucrare plastică drept formală și contrarie considerentelor tehnice, uitînd că în felul acesta își asumă obligații mult mai mari și pentru ei mai greu de explicat.

Împotriva funcționalismului rigid și a dogmelor în arhitectură

Ei cer, de exemplu, ca soluțiile să fie cuprinse în cadrul unor planuri simple și compacte, care să aibă în vedere proporțiile pure și geometrice — soluție pe care și eu o adopt uneori, dar pe care n-o accept ca dogmă — și în acest scop ei includ în cadrul acestor forme prestabilite, programe complexe, care ar necesita — tocmai pentru a face față considerentelor funcționale pe care ei le apără atîta — hotărîri deosebite și tranșante. Astfel, pentru a menține puritatea dorită, cea aparentă, dau naștere unui adevărat formalism, un formalism mai grav și discordant, pentru că nu se referă numai la specularea plastică a elementelor structurale arhitectonice, ci și la propria-i prețiozitate, la tot ceea ce această prelucrare are, prin excelență, fundamental

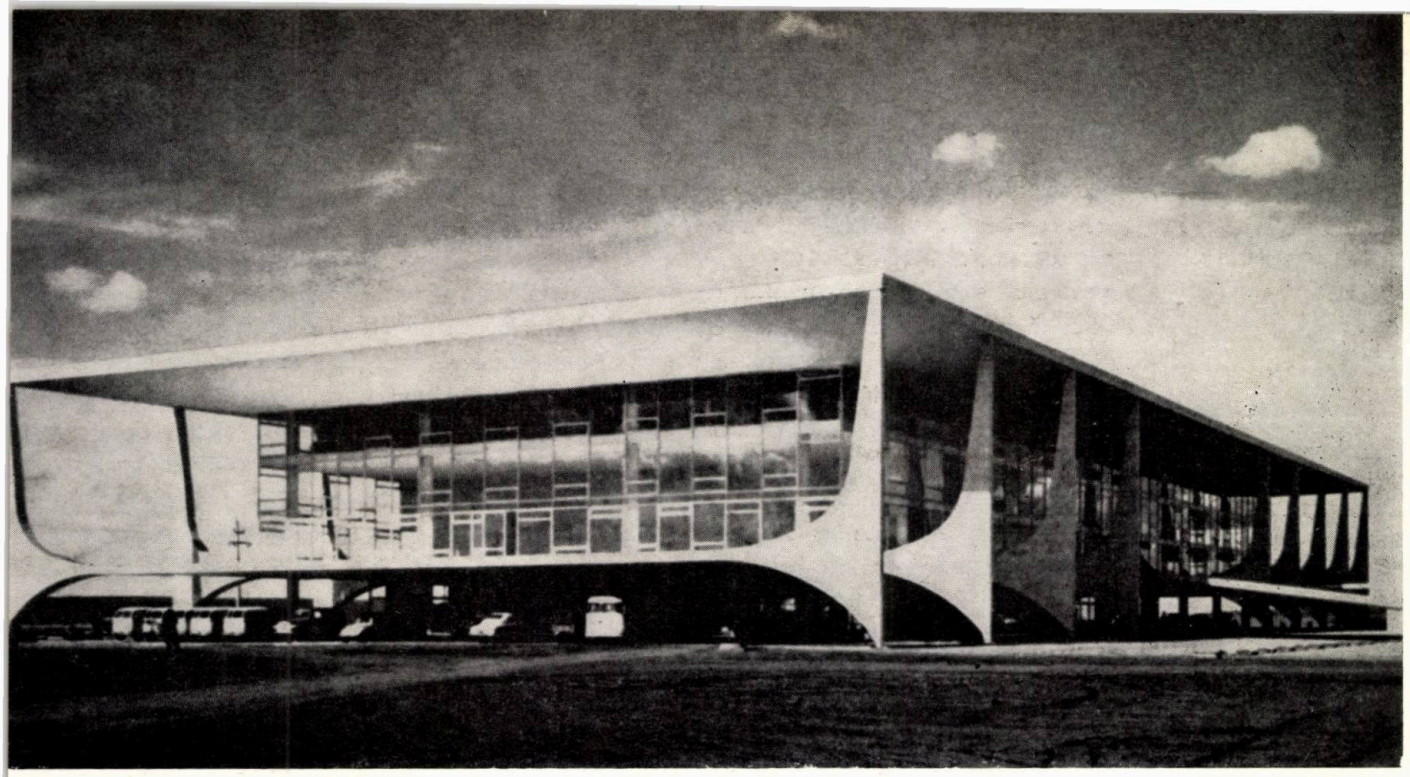

Fig. 197. *Brasilia. Palatul Alvorada*

și funcțional. Și, fără să observe, ei fixează detalii arhitectonice care se repetă și se impun drept caracteristici ale unei școli noi, ce tinde spre formalism și spre monotonie, făcînd ca clădirile să piardă caracterul indispensabil pe care destinația și interesele programului trebuiau să-l sugereze. În acest sistem, clădirile publice, școlile, teatrele, muzeele, reședințele etc. ajung să aibă aspecte identice în ciuda programelor lor atît de diverse, programe care, dacă ar fi bine folosite, ar putea duce la soluții mult mai interesante, care să folosească tehnica modernă în toată amploarea ei.

Tendința spre formalism și monotonie

Folosirea tehnicii moderne în toată amploarea ei

Cu aceste comentarii nu vreau să-mi asum o poziție de luptă față de curentul la modă, ci doar să demonstrez slăbiciunea argumentelor cu care adepții lui și criticii care îl sprijină încearcă să subaprecieze arhitectura mai liberă și creatoare pe care o prefer și care în realitate sperie și intimidează pe unii arhitecți.

În cadrul acestei arhitecturi, încerc să-mi orientez proiectele astfel încît ele să fie caracterizate — de cîte ori este posibil — prin propria lor structură. Este o arhitectură care nu se bazează niciodată pe obligațiile fundamentale ale funcționalismului, ci caută să găsească soluții noi și variate, pe cît posibil logice, în cadrul sistemului constructiv. Și aceasta fără să ne fie teamă de contradicțiile dintre formă, tehnică și funcțiune, convinși că vor rămîne doar soluțiile frumoase, neașteptate și armonioase. În acest scop, accept toate artificiile, toate compromisurile, convins fiind că arhitectura nu constituie o simplă problemă de inginerie, ci o manifestare spirituală a imaginației și a poeziei.

Opera să fie caracterizată prin propria ei structură

La Palatul Congresului din Brasilia, de exemplu, compoziția s-a conturat în funcție de acest criteriu, de interesele arhitecturii și ale urbanizării, de proporțiile, de spațiile libere, de profunzimea vizuală și de perspective și în special de intenția de a-i da un caracter de mare monumentalitate, cu simplificarea elementelor și adoptarea unor forme pure și geometrice. De aici a decurs întreg proiectul palatului și folosirea conformației terenului în așa fel încît să se creeze, la nivelul bulevardelor care îl înconjoară, o « esplanadă » monumentală și pe ea să se fixeze cupole care trebuiau în mod ierarhic să-l caracterizeze. Dacă aș fi proiectat palatul în spirit academic sau dacă n-aș fi ținut seama de criticile aduse, ar fi rezultat o construcție în înălțime care ar fi tăiat perspectiva, spre deosebire de această esplanadă care surprinde pe mulți prin caracterul impozant, cu perspectivă adîncă, dincolo de clădire, pe deasupra esplanadei, printre cupole, cuprinzînd Piața celor Trei Puteri și celelalte elemente arhitectonice care o alcătuiesc, urmîndu-se din punct de vedere plastic, făcînd în felul acesta perspectiva ansamblului mult mai bogată și mai variată.

În căutarea monumentalului

Forme aeriene, desprinse de sol

Un element de legătură cu arhitectura națională braziliană

La palate (Planalto, Supremo și Alvorada) m-am limitat să speculez forma elementelor de susținere sau a coloanelor propriu-zise. Nu voiam să folosesc elemente obișnuite, coloane cilindrice sau rectangulare — mult mai simple și mai economice — ci să-mi procur alte forme, care să caracterizeze clădirile chiar dacă ar fi să contrazic anumite cerințe funcționale, dîndu-le o mai mare suplețe, făcîndu-le să apară aeriene sau abia atingînd solul. Lucrul acesta justifică formele adoptate și extremitățile ascuțite, forme care oferă vizitatorilor aspecte noi și neașteptate: fie o suită de curbe armonioase, dînd senzația că te afli în centrul Pieței celor Trei Puteri — sau, cum spune Jean-Paul Sartre, parcă învăluindu-te într-un evantai cu jocul de elemente plastice — fie modificîndu-se și luînd aspecte diferite, dînd întregului dinamism. Îmi place să știu că aceste forme asigură palatelor caracteristici proprii și inedite, oricît de modeste ar fi și — ceea ce e important pentru mine — că reprezintă o legătură cu vechea arhitectură a Braziliei din epoca colonială. Nu prin folosirea simplistă a elementelor acestei epoci, ci exprimînd aceeași intenție plastică, aceeași dragoste față de curbe și de formele bogate și îngrijite, atît de caracteristică.

La conceperea acestor palate m-a preocupat de asemenea atmosfera pe care ele trebuiau s-o dea Pieței celor Trei Puteri. Nu voiam să fie rece sau tehnică, cu puritatea clasică, aspră a liniilor drepte. Doream s-o văd, dimpotrivă, plină de forme, vis și poezie, ca misterioasele picturi ale lui Carzou. Forme noi care să surprindă prin suplețe și libertate de creație. Forme care să nu apese solul, ca o impunere a tehnicii, ci care să susțină astfel palatele, încît să dea impresia că sînt suspendate, ușoare și albe, în nopțile fără sfîrșit de pe platou. Forme de surprinză și emoție care să-l rupă pe vizitator — chiar și pentru cîteva clipe — de problemele grele, uneori de nerezolvat, cu care viața ne necăjește pe toți. » **156**

ORIGINEA TEXTELOR

• 153 — Oscar Niemeyer — Ce lipsește arhitecturii noastre. În Le Corbusier, Oeuvres completes 1938—46, Ed. Girsberger, Zürich, 1964, pg. 90 • 154 — Oscar Niemeyer — Mărturii. În revista « Architecture d'aujourd'hui » nr. 80/1958 • 155 — Oscar Niemeyer — Minha experencia em Brasilia, Rio de Janeiro, 1962 • 156—Idem

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE

PRIVIND:

- Alimentarea cu apă şi canalizarea oraşelor şi satelor
- Circulaţia generală în oraşe şi în zona preorăşenească
- Transportul în comun
- Salubritatea centrelor populate
- Suprafeţe destinate pentru agrement şi cultură
- Reţele de distribuţie şi staţii de reglaj pentru gaze

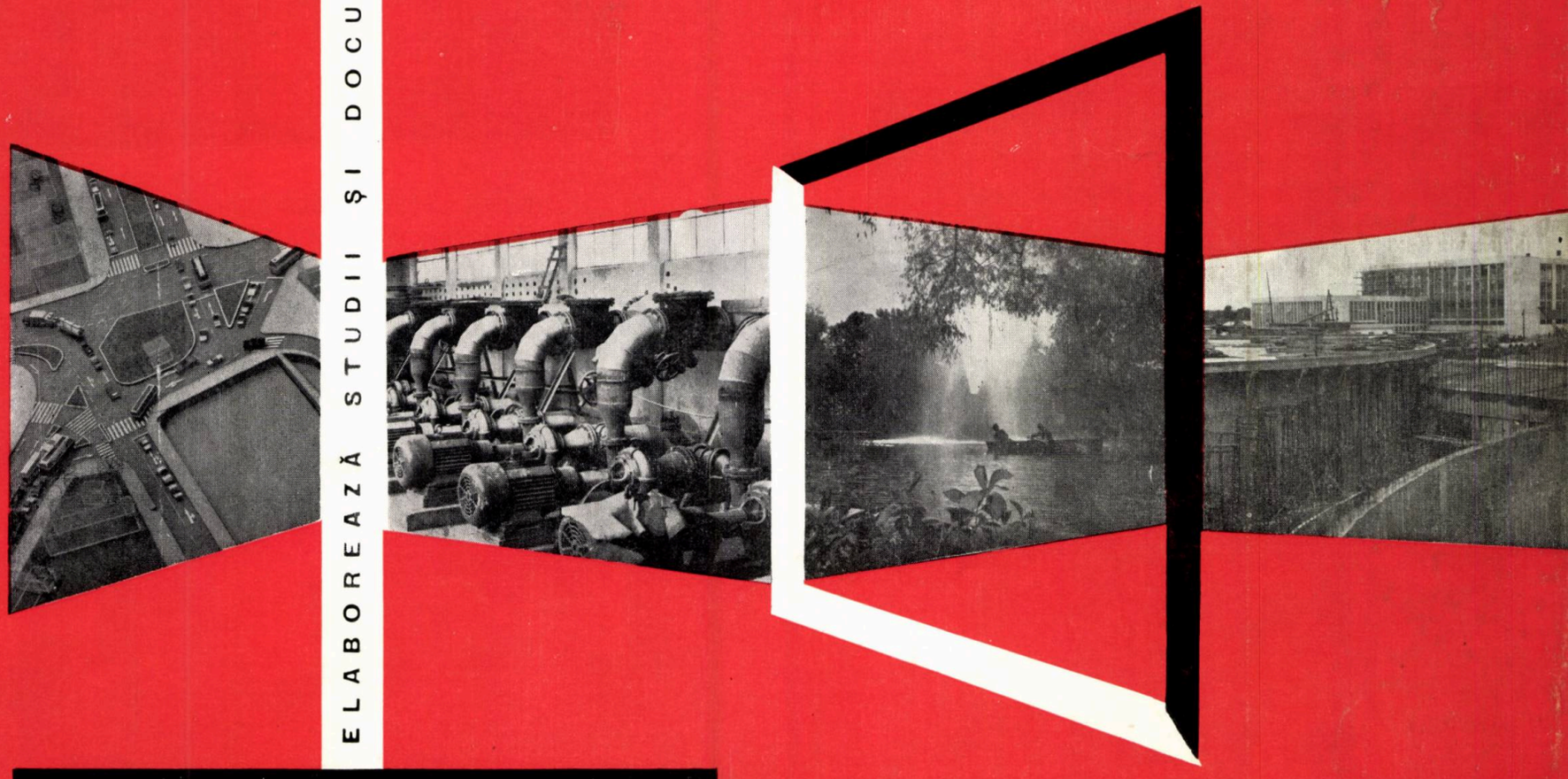

IPGC

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCŢIILOR ŞI INSTALAŢIILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ
BUCUREŞTI - STR. SNAGOV Nr. 44 - SECTOR 1 - TELEFON 11.78.50

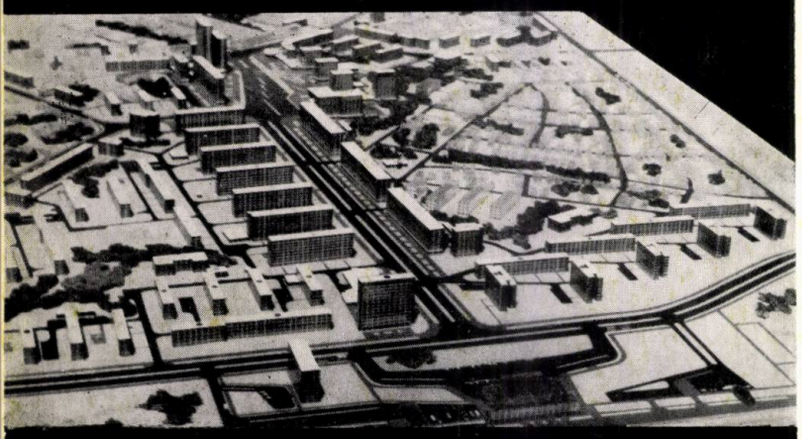

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR – BRAȘOV

THE DEPARTMENT FOR PLANNING, ARCHITECTURE AND BUILDING DESIGN – BRAȘOV

ELABOREAZĂ STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, teleferice, teleschiuri, campinguri, moteluri etc. ● rețele tehnico-edilitare și căi de comunicații ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea zonelor urbane

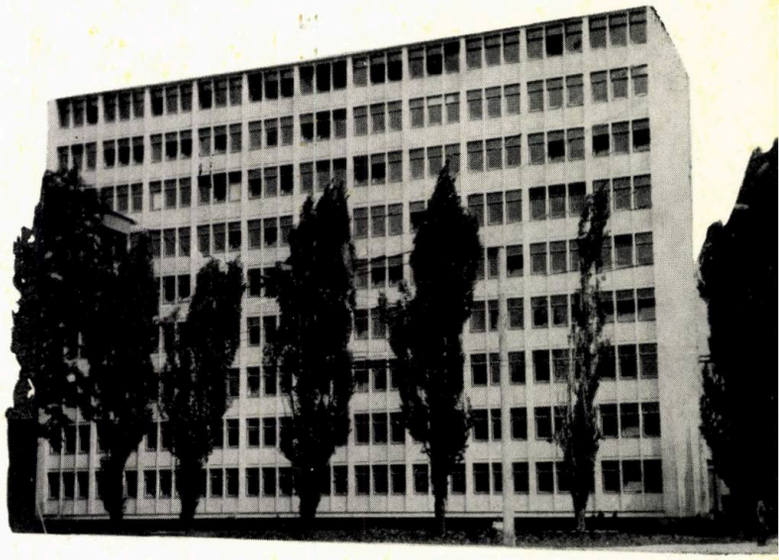

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: civil engineering ● works of tourist's interest such as hotels, chalets, ropeways, teleskis, campings, motels, a.o. ● technical-municipal networks and lines of communication ● topographical and geotechnical surveys ● planning of urban areas

DSAPC BRASOV

Brașov • Str. Karl Marx Nr. 43

EXECUTĂ PROIECTE ȘI DOCUMENTAȚII

TEHNICE pentru:

- COMPLEXE DE SERE LEGUMICOLE
- COMPLEXE INDUSTRIALE DE PORCI
- COMPLEXE AVICOLE
- COMPLEXE DE VACI DE LAPTE
- COMPLEXE DE VINIFICAȚIE
- FABRICI DE NUTREȚURI COMBINATE
- SILOZURI DE CEREALE
- STAȚII DE USCAT FURAJE VERZI
- STUDII PENTRU SISTEMATIZAREA ȘI ORGANIZAREA TERITORIULUI AGRICOL

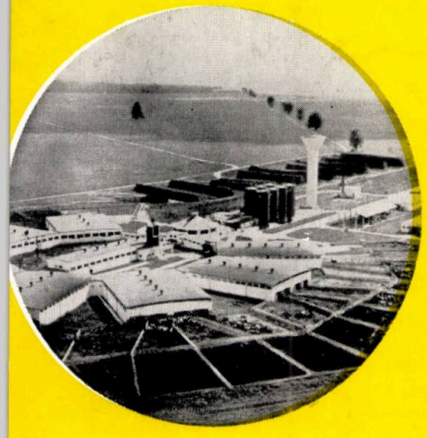

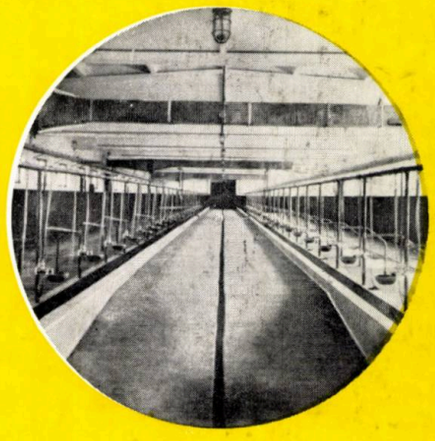
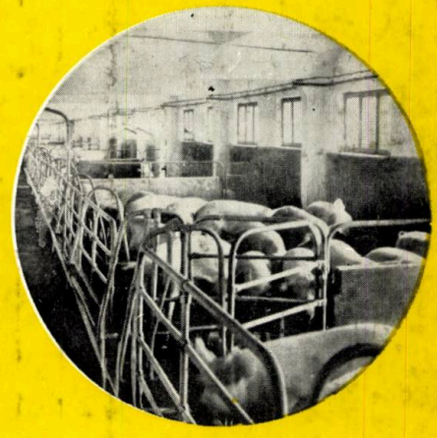

institutul de studii și proiectări agricole

bucureşti, b-dul expoziţiei nr. 1 • telefon 185130

ARANJAȚI UN INTERIOR PLĂCUT CU PRODUSELE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI

What does the ad. say, John?

It says one may arrange a pleasant interior with the products of the Romanian handicraft cooperatives

Exporter **ICECOOP** **Bucharest—Romania**

proiectează şi elaborează studii pentru

- Centrale termoelectrice şi de termoficare
- Reţele de termoficare urbană şi industrială
- Linii de înaltă şi foarte înaltă tensiune
- Staţii electrice de transformare
- Sisteme interconectate
- Electrificări urbane şi rurale
- Electrificări de perspectivă

designing and drawing up studies for

- Thermal-power plants and combined heat-and-power plants
- Distance heating networks for cities and industries
- High and extra high-voltage lines
- Transformer substations
- Interconnected networks
- Urban and rural electrification
- Power-system planning

acordă asistenţă tehnică la construcţii-montaj şi punere în funcţiune engeneering for construction erection and commissioning

ISPE

INSTITUTUL DE STUDII SI PROIECTARI ENERGETICE

BUL. REPUBLICII 29 - **BUCURESTI**

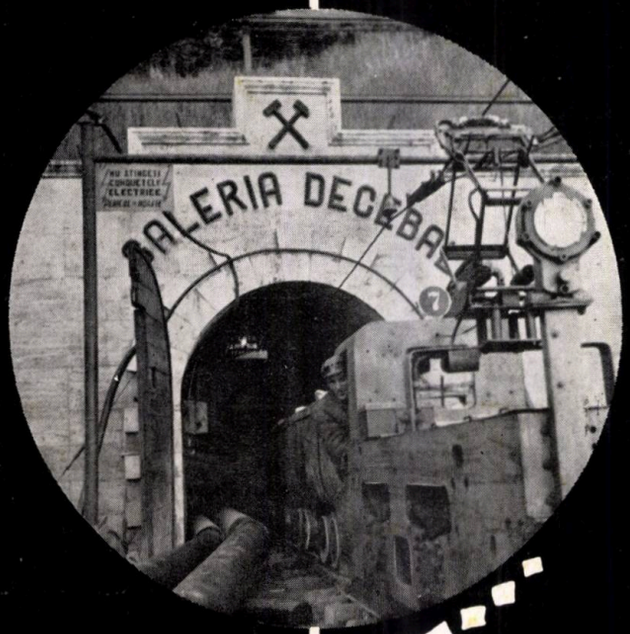

Planning institute for mines

IPROMIN

Designs for the country and foreign lands all the stages of working concerning mining-work, both for opening and development, andfor the concentration of complex ores (Pb, Cu, Zn, pyrites), as well as auriferous, ferrous and non-metallic ores, salt, coal, a.s.o.

The Institute carries out the following categories of work:

- geotechnical and topographic surveys;
- feasibility studies for complex beneficiation of deposits; studies of profitableness or improvement of extracting and ores concentration processes;
- general designs and execution details for complete industrial units;
- technical assistance during all stages of working, up to plant commissioning;
- practical training of operating staff;
- expert's findings of existing minings.

109, CALEA VICTORIEI
BUCHAREST - ROMANIA
TELEPHONE: 15.84.10

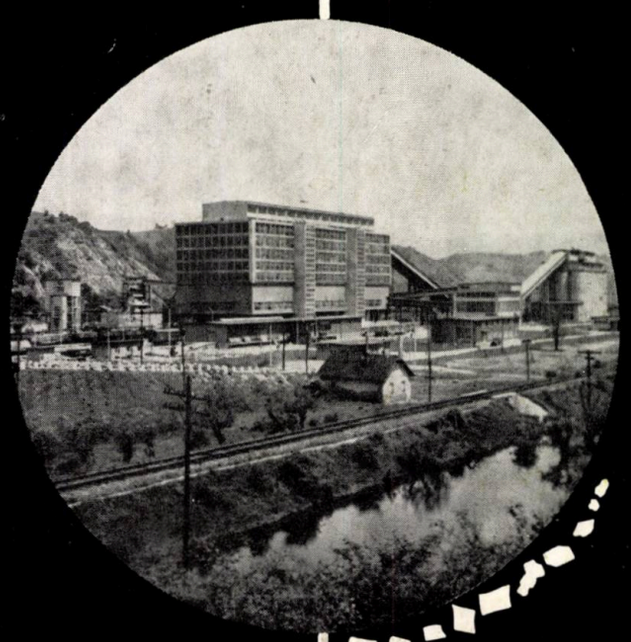

IPCFS

INSTITUTUL DE STUDII, EXPERIMENTARI SI PROIECTARE
PENTRU INDUSTRIA CELULOZEI, HIRTIEI, FIBRELOR ARTIFICIALE
SI VALORIFICAREA STUFULUI

FABRICI CELULOZA SI HIRTIE
FABRICI DE FIBRE ARTIFICIALE
FABRICI DE CARTON ONDULAT
FABRICI DE CONFECTII HIRTIE

PROIECTEAZA

EXECUTA

LUCRARI DE CERCETARI SI EXPERIMENTARI PENTRU OBTINEREA DE CELULOZE SI SEMICELULOZE DIN PLANTE ANUALE

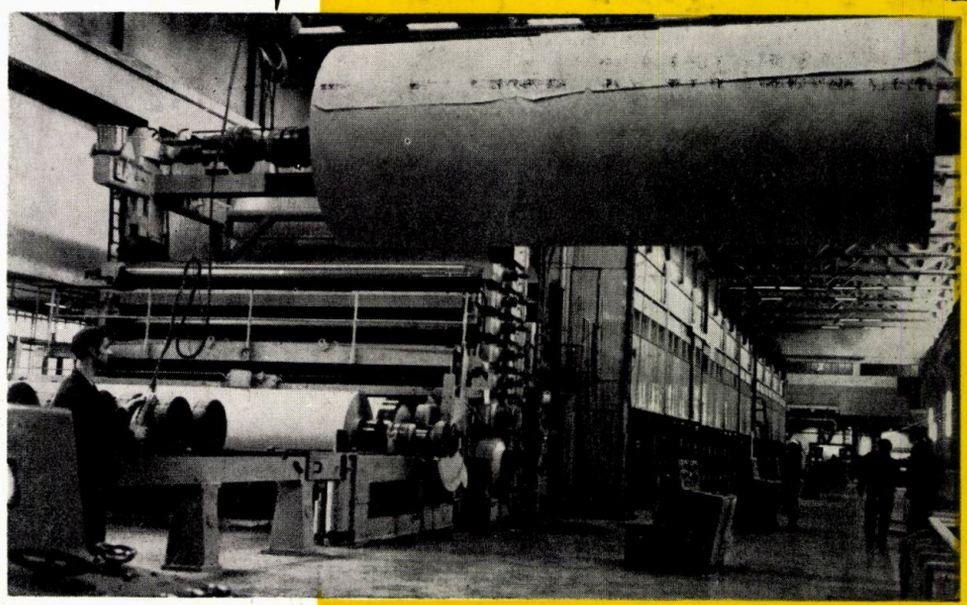

CALEA VICTORIEI 48 - 50
B U C U R E S T I

- Seamless tubes, hot-rolled and cold-drawn, up to 6 in. O.D., for the Oil industry (Casings, drill-pipes, tubing, line-pipes)
- Hot-rolled or reduced round (or shaped) pipes, in the range of 48 to 152 mm O. D., for mechanical engineering applications
- Cold-drawn, precision or high precision round (or shaped) pipes, in the range of 5 to 57 mm O. D., for mechanical engineering applications
- Tubular products for geological prospecting
- Water, steam and gas pipes, in the range of 1/4 to 5 in. O.D., threaded and with coupling, or plain and without protective coating (non-galvanized)
- Boiler tubes
- Colliery drift reinforcement pipes
- Diesel engine pipes
- Drilling-derrick pipes

REPUBLICA

Pipe Mill

256, Blvd. Muncii • Sector 3
BUCHAREST — ROMANIA

INSTITUTUL DE STUDII
ȘI PROIECTARE
PENTRU CONSTRUCȚII,
RHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

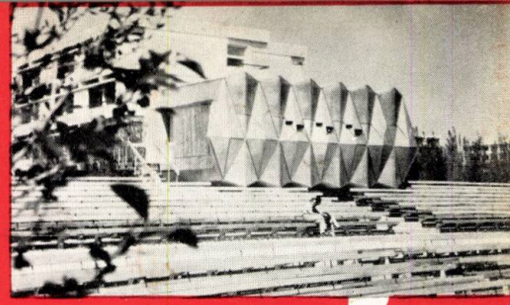

Întocmește studii și proiecte de sistematizare teritorială și urbană
Elaborează documentații pentru construcția de locuințe, teatre, case de cultură, cluburi, hoteluri, spitale, policlinici, dispensare, unități comerciale etc.
Proiectează ansambluri orășenești, complexe sportive, turistice și de odihnă

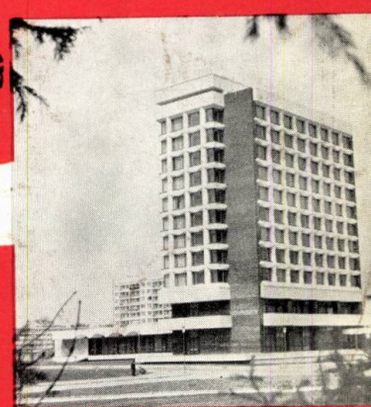

IISCAS

BUCHAREST
INDUSTRIALEXPORT
ROMANIA

ROMANIAN
STATE
ENTERPRISE
FOR
FOREIGN
TRADE

Exécute et assure engineering pour diverses constructions civiles et industrielles et fournit clé en main:

- **constructions d'habitations**
- **constructions social-culturelles**
- **constructions administratives**
- **hôtels, bases touristiques**
- **systématisations de villes**
- **constructions industrielles diverses**

Pour informations et offres s'adresser à: ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Rue Gabriel Péri, Bucarest — ROUMANIE • Téléphone: 116 • Telex: 214 • Télégrammes: Indexport

Performs and provides engineering for various civil and industrial buildings on turn key basis for:

- **dwelling constructions**
- **social-cultural constructions**
- **administration buildings**
- **hotels and tourist bases**
- **town-planning**
- **industrial constructions of every kind**

For further information and offers apply to ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Gabriel Péri Street, Bucharest — ROMANIA • Telephone: 116 •

arhitectura

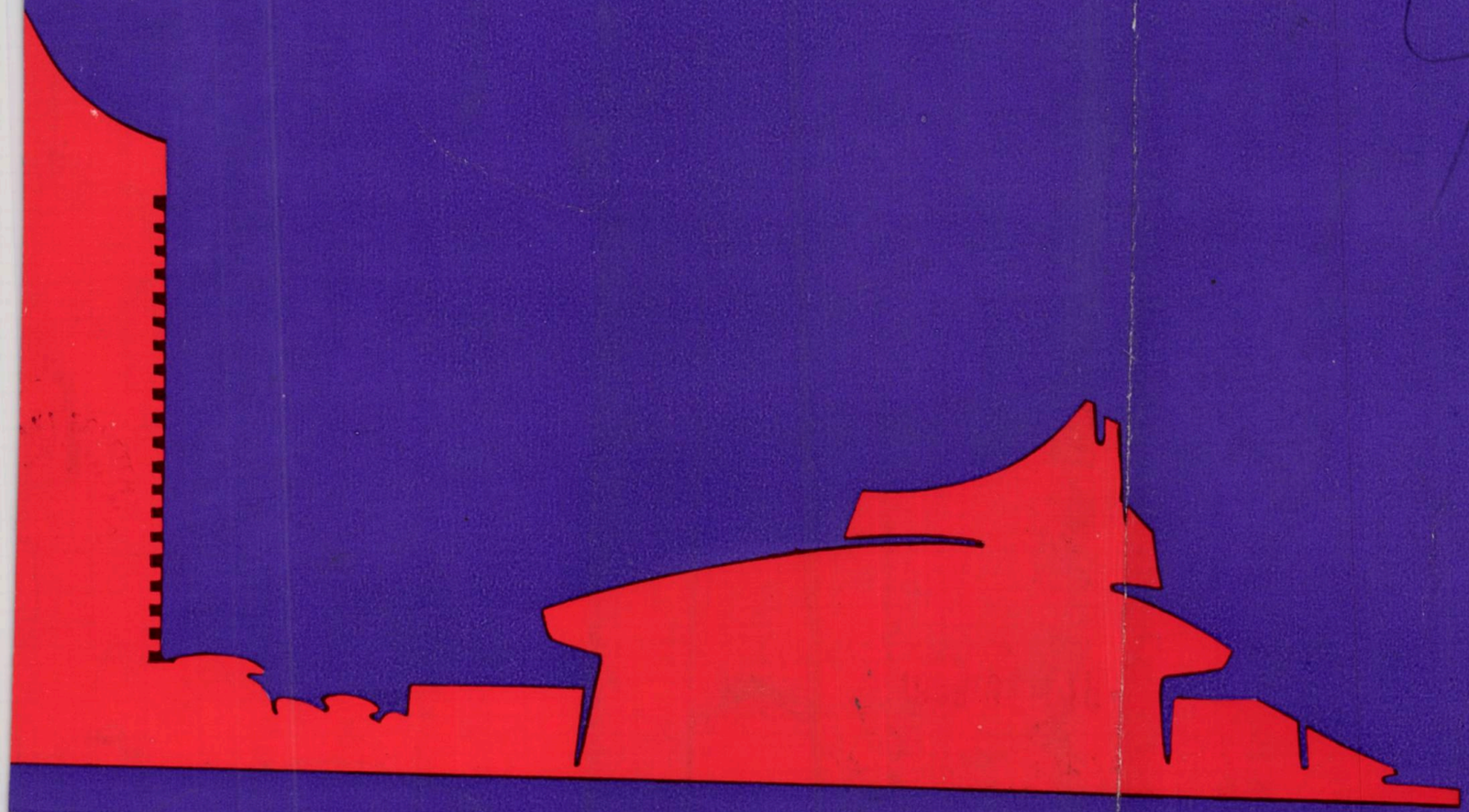

- SISTEMATIZARE
- TEATRUL NAŢIONAL

1969 2

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFOREXPORT

3 — 5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA • P. O. Box 3130 • International telephone: 69
Telex: 399 • Cables: Tehnoforest — Bucharest

«CARPAȚI»

CONSTRUCTION ENTERPRISE
AND BUILDING DESIGN OFFICE •
BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS
AND
PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

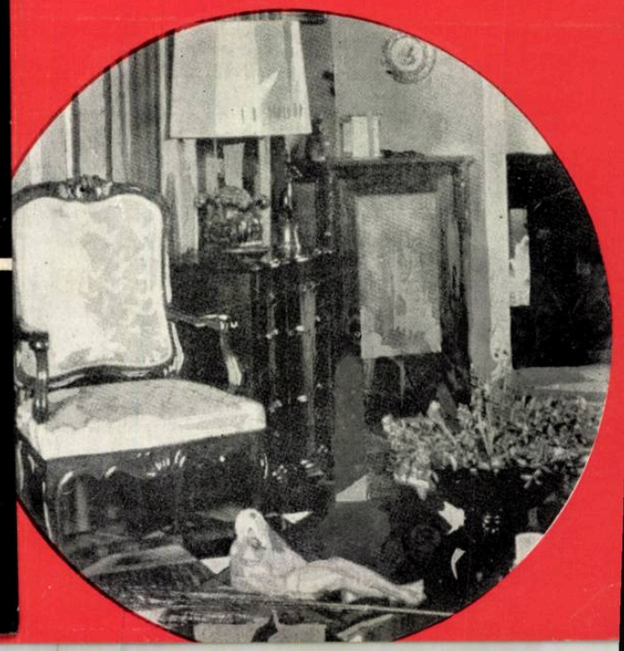

arhitectura

- SISTEMATIZARE
- TEATRUL NAŢIONAL

1969 2

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFORESTEXPORT

3 — 5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA • P. O. Box 3130 • International telephone: 69
Telex: 399 • Cables: Tehnoforest — Bucharest

40538
Lei 20

Taxele poştale plătite în numerar pentru anul 1969 conform aprobării D.G.P. nr. 10/271/1969.

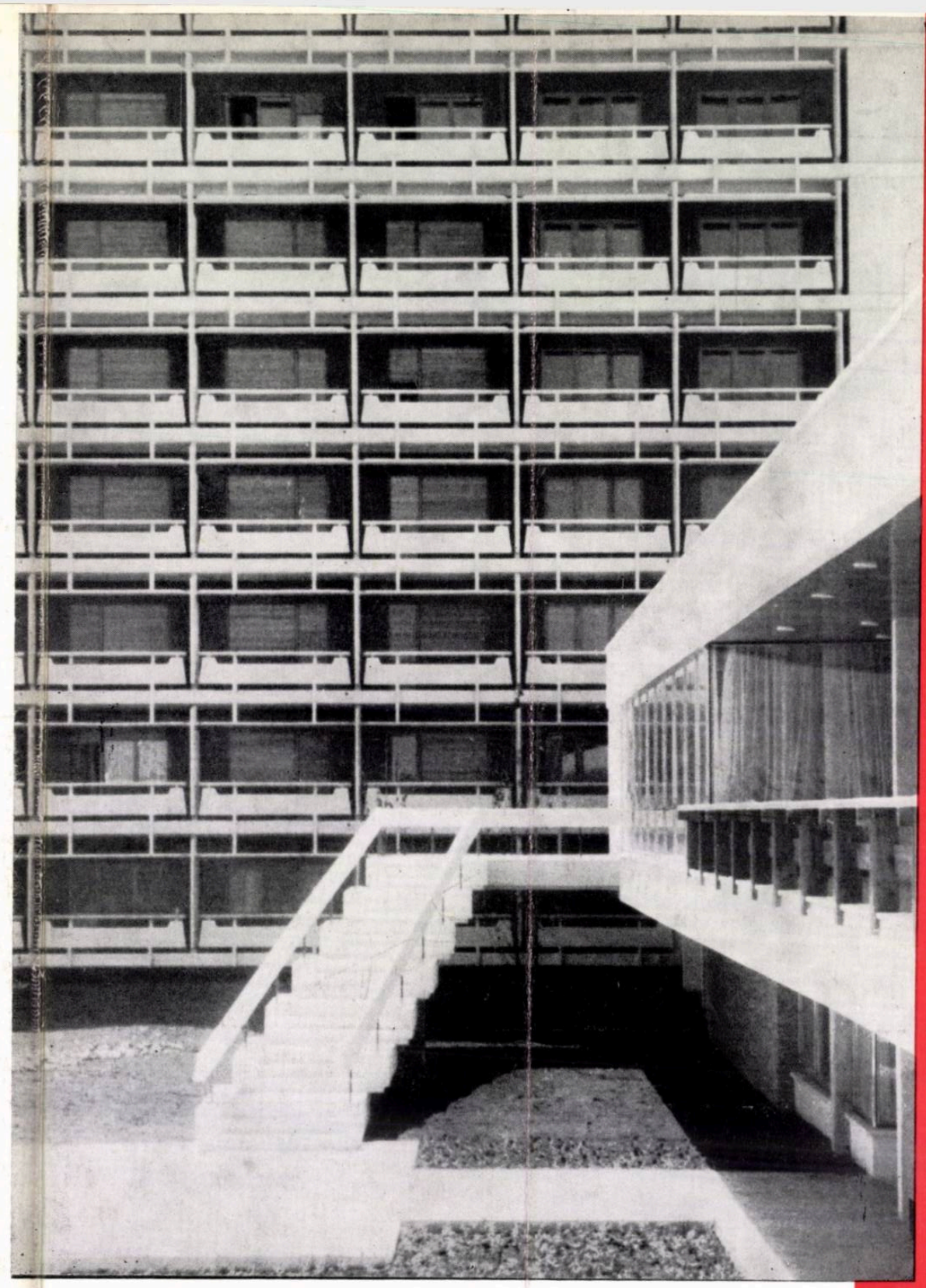

„CARPATI”

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE•BUCHAREST•
STR•NUFERILOR•34

«C A R P A Ț I»
CONSTRUCTION ENTERPRISE
AND BUILDING DESIGN OFFICE •
BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS
AND
PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

arhitectura

2

117

• **ARHITECTURĂ ŞI SOCIOLOGIE**

Arh. Gh. Sebestyen, Max Lupan, Georgeta Bucheru, dr. arh. Mihail Caffé, arh. Ofelia Stratulat

2 PROBLEME DE SOCIOLOGIA LOCUINŢEI

• **CRONICA IDEILOR**

Arh. Gheorghe Săsărman

14 DEFINIREA ARHITECTURII CA FORMĂ DE ACTIVITATE

• **RECENZII**

• **CRONICA**

• **DISCUŢII — CRITICĂ**

Arh. Constantin Frumuzache, arh. Willy Juster, arh. Petre Iliescu, arh. Victor Sebestyen, arh. Maria Vereanu

26 PROBLEME ACTUALE ALE REALIZĂRII ANSAMBLURILOR URBANE

Conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu

31 ESTE NECESARĂ O ACTIVITATE INTENSĂ DE STUDII ŞI CERCETARE

Arh. Constantin Joja

32 ACTUALIZAREA TRADIŢIEI URBANE ROMÂNEŞTI

Arh. Ernest Sigheti

33 RIDICAREA UNOR CENTRE RURALE LA NIVELUL ORAŞELOR

Arh. Gheorghe Sebestyen

34 DIFERENŢIEREA CONSTRUCŢIILOR SOCIAL-CULTURALE

Arh. Nona Florescu

35 UNITATEA DE MĂSURĂ: ANSAMBLUL

Dr. econ. Ioan Ciobotaru

36 DEMOGRAFIE, INDUSTRIALIZARE, ECONOMIE

Arh. Ioan Fackelmann

39 UNELE PROBLEME SOCIALE

Prof. arh. Gustav Gusti

40 NECESITĂŢI OBIECTIVE ALE ETAPEI ACTUALE

• **CONSTRUCŢII SOCIAL-CULTURALE**

Prof. arh. Horia Maicu, arh. Romeo Belea

42 PROIECTUL « TEATRULUI NAŢIONAL » DIN BUCUREŞTI

• **CONCURSURI**

Arh. Virgil Niţulescu

54 CONCURS DE IDEI PENTRU CENTRUL TURISTIC MALIUC

• **ARHITECTURA CONTEMPORANĂ IN LUME**

Theo Crosby

62 ARHITECTURA BRITANICĂ LA MIJLOC DE VEAC

Prof. A. Ling

67 PROBLEMA CONSTRUCŢIILOR ÎNALTE ÎN MAREA BRITANIE

• **TEORIA ŞI ISTORIA ARHITECTURII**

Arh. Marcel Melicson

FIŞE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (XIV)

ORGAN AL UNIUNII ARHITECŢILOR DIN R. S. ROMÂNIA ŞI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCŢII, ARHITECTURĂ ŞI SISTEMATIZARE

COLEGIUL DE REDACŢIE

Prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh. M. MELICSON (redactor şef)
arh. C. MOŞINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAŞCU

Redacţia şi administraţia: Bucureşti 22, str. Episcopiei nr. 9, sectorul I (sau C. P. 2951)
Telefon: redacţia 13 98 80, administraţia 16 49 14.

Costul abonamentului anual: instituţii 200 lei, individual 100 lei.
Preţul unui exemplar 20 lei.
Abonamentele se primesc numai la sediul redacţiei.

ANUL XVII

1969

HEAD OFFICE: 9, EPISCOPIEI ST., BUCHAREST 22, ROMANIA.

PROBLEME DE SOCIOLOGIA LOCUINŢEI

Cercetările sociologice legate de problemele de arhitectură şi mai ales cele de sociologia locuinţelor sînt astăzi larg răspîndite în toată lumea.

În această privinţă este semnificativ faptul că la primul colocviu de locuinţe al U.I.A., care a avut loc în 1966 la Bucureşti, primul referat a fost încredinţat sociologului P.H. Chombart de Lauwe.

Încă de la înfiinţarea lui, Institutul de proiectări construcţii-tip a organizat un atelier complex de studii sociale şi economice, încadrat — pe lîngă arhitecţi şi ingineri — cu sociologi şi economişti, avînd ca profil desfăşurarea unor cercetări în vederea fundamentării temelor de proiectare pentru clădiri de locuit şi social-culturale.

Activitatea acestui atelier se bazează pe tradiţia şcolii româneşti de sociologie a lui Dimitrie Gusti, în sensul efectuării cercetărilor cu echipe complexe, pluridisciplinare. Astfel, spre deosebire de multe cercetări din străinătate, arhitectul intervine în însăşi efectuarea cercetării, ceea ce contribuie la lărgirea punctelor de vedere şi la abordarea mai competentă, din punct de vedere arhitectural, a problemelor.

Cercetările făcute au trecut cu succes atît primele lor verificări în practica proiectării noastre, cît şi primele confruntări teoretice internaţionale, bucurîndu-se astfel de un prestigiu în creştere.

Această activitate de cercetare a avut şi mai are de înfruntat obiecţiile unor practicieni sceptici, care — chiar şi înaintea trecerii la diversificarea clădirilor de locuit — afirmau inutilitatea acestor studii, datorită prescripţiilor rigide existente în proiectare.

Este însă îndeobşte cunoscută necesitatea de a se extinde şi adînci activitatea teoretică şi de cercetare, legată de arhitectură şi sistematizare, care trebuie să preceadă activitatea de proiectare. Chiar şi în acest număr al revistei noastre, prof. arh. Gustav Gusti şi conf. arh. dr. Cezar Lăzărescu critică rămînerea în urmă din acest domeniu, subliniind efectele negative ce rezultă de aici.

Acestor considerente de principiu le-aş adăuga încă unul, de ordin practic.

Ştim cu toţii că, de fapt, proiectarea de arhitectură este un act de creaţie cu caracter de sinteză care se face pe calea armonizării multiplelor cerinţe (funcţionale, estetice, tehnice, economice) care se cer rezolvate. Cantitatea mare de cerinţe, uneori contradictorii, şi limitele posibilităţilor obligă la « sacrificarea » unor deziderate în favoarea altora. Numărul compromisurilor creşte o dată cu restricţiile: fără restricţii tehnice şi economice se realizează mult mai uşor clădiri şi ansambluri bune, decît în condiţiile limitării resurselor tehnice şi a fondurilor de investiţie.

Dar, din moment ce se pune problema unor compromisuri, se pune şi problema de a şti care din cerinţele existente pot fi amînate fără a produce daune sau a împiedica funcţionalitatea. Proiectantul trebuie să ştie deci (şi în acest sens nu poate să-i fie suficientă părerea sau impresia personală) care anume din cerinţele curente sînt absolut necesare, care din ele dobîndesc un caracter net prioritar.

Trecerea la diversificarea locuinţelor a făcut ca aceste probleme să devină şi mai acute. Proiectantul trebuie să ştie (nu să intuiască, căci ar putea greşi) dacă eventualul colţ de gătit trebuie amenajat în camera mare sau în cea mică; dacă o eventuală rezervă de suprafaţă trebuie folosită pentru a-i da locuinţei un balcon, un spaţiu de depozitare sau o cameră mărită.

Evident, aceste probleme nu au fost încă cercetate, deoarece ele au fost puse relativ recent. Totuşi şi studiile efectuate pînă acum pot da o serie de indicaţii, parte din ele preţioase şi putînd fi aplicate de pe acum în practică.

Pentru aceasta publicăm în cele ce urmează cîteva expuneri sumare asupra unor lucrări de sociologia locuinţei efectuate de cercetătorii de la I.P.C.T., prezentate în cadrul unui simpozion, care a avut loc în 3 decembrie 1968 la Casa arhitectului.

Arh. Gheorghe Sebestyen

sociolog max lupan

CONDIȚII PENTRU DEZVOLTAREA SOCIOLOGIEI LOCUINȚEI ȘI UN MOD SOCIOLOGIC DE ABORDARE A PROBLEMEI SPECIFICULUI

Aș vrea să subliniez unele condiții care fac în prezent și în perspectivă necesară dezvoltarea cercetării sociologice în domeniul locuinței.

Se vorbește în general despre o reală « explozie » sociologică, termenul reflectînd creșterea considerabilă și în ritm rapid, în volum și în diversitate, a cercetării sociologice. Specifică este o accentuată ramificare, diversificare a interesului sociologic, acoperind zone tot mai întinse și variate, vorbindu-se în prezent de o sociologie a muzicii sau literaturii, a sportului sau medicinei și nu în ultimul rînd despre o sociologie urbană, a habitatului, a locuinței. Nu se poate omite tendința mondială de « instituționalizare » a cercetării, ea dispunînd azi de un cadru organizat, cu program de învățămînt și cercetări, activitate publicistică și editorială, întîlniri și manifestări internaționale etc.

Încercînd o descifrare a condițiilor care stimulează acest avînt (dincolo de cota-parte de mit și modă trecătoare) ajungem la concluzia că răspunderea nu revine unei conjuncturi, unui concurs întîmplător de factori, unui capriciu etc., ci unor elemente cu acțiune largă, legate de procesele generale care au loc în societatea contemporană. Preocuparea de sociologie a locuinței se dovedește a fi legată de natura și evoluția caracteristică însuși obiectului cercetării, locuinței și beneficiarului său — familia. Într-adevăr, dacă înainte locuința (casa) era simbolică pentru privatismul său, ca fortăreață inexpugnabilă la acțiunea factorilor din afară, în prezent se intensifică continuu influența și presiunea factorilor sociali asupra locuinței, în lipsa cărora nu mai pot fi imaginate nici proiectarea, nici construcția și nici exploatarea efectivă a spațiului casnic.

Se poate vorbi despre două direcții principale care accentuează intervenția factorilor sociali în domeniul habitatului.

1. *Creșterea rolului și locului locuinței în viața socială.* Se accentuează pretutindeni caracterul social al rezolvării problemei locuinței (deși, într-un cadru diferit și cu scopuri diferite în orînduiri diferite), astfel încît sarcina asigurării și proiectării locuinței tinde să treacă de pe seama unui beneficiar izolat pe seama societății. Dar în felul acesta devine cu neputință contactul între proiectant și beneficiarul direct (caracteristic perioadelor anterioare), intervenind ca intermediari factori responsabili care apreciază necesarul, emit comanda și aplică politica de construire a locuințelor. În aceste condiții se cer:

— o cunoaștere cît mai exactă a beneficiarului, transformat în întregi colectivități sociale, cu alte cuvinte a structurii populației sub raport demografic, economic, social, cultural etc.;

— o cunoaștere directă a modului de exploatare a locuinței, prin înregistrări nemijlocite pe teren în chiar cadrul locuinței.

Cine desfășoară însă asemenea cercetări? Dacă o face izolat și empiric, proiectantul poate fi prea ușor prins în capcana subiectivismului, a deformărilor după cunoștințele sau experiențele sale personale etc. Există însă în prezent o tehnică specială de anchetă socială, cu condiții de asigurare a reprezentativității, obiectivității etc., iar aceasta aduce problematica locuinței în cîmpul anchetei sociale, respectiv al interesului sociologic.

2. *Creșterea în volum și în intensitate a vieții sociale în cadrul locuinței.* Beneficiarul locuinței — familia — este de fapt o celulă de bază a societății, care desfășoară o viață socială complexă (ca structură, funcții, relații etc.) și care face deci nemijlocit parte din substanța cercetării sociologice.

— În spațiul locuinței intră nemijlocit factori sociali. Mobilarea și dotarea locuinței apelează nu la unicate excentrice, ci la produse ale unei industrii de masă, de largă difuzare colectivă: mobilă, aparatură tehnică, elemente decorative etc. Dar intervenția societății este puternică și pe planul producției spirituale, care invadează efectiv locuința, pe calea tehnică a comunicațiilor de masă: televizor, radio, cărți, discuri, presă etc. Locuința tinde deci să concentreze activități de timp liber cu un caracter social specific, făcînd necesară investigarea sociologică a funcțiunilor sale.

— Nivelul exploatării locuinței apare puternic condiționat de nivelul amenajării urbanistice, avînd în vedere transferul unei serii de funcțiuni (mai ales utilitare, dar și educative, de îngrijire etc.) din spațiul privat în spațiul public, devenite servicii sociale încadrate de dotări sociale pentru uzul colectivității.

Concluzia este că locuința nu este o simplă mașină de locuit, ci are dimensiuni profund umane, sociale, care justifică includerea problematicii locuinței în sistemul științelor umanistice, respectiv în cadrul sociologiei.

★

Trecînd la expunerea unor probleme de lucru, aș dori să mă refer la unele aspecte de interes major în proiectarea locuinței: problema diversificării, a obținerii varietății, a considerării specificului local. Premisa abordării sociologice a problemei este considerarea varietății ca fiind legată, nu atît de ingeniozitatea, talentul, inventivitatea proiectantului, cît de factorii sociali, de modul de viață ca principală forță care modelează un tip de locuire și poate da o ipostază particulară (cu soluții adecvate) funcționalității sale. Deși nu trebuie să se exagereze în izolarea unui factor, ar fi de luat în considerare un număr de surse și condiții pe care analiza sociologică le-ar putea clarifica în legătură cu varietatea locuințelor (ca varietate de mărime, soluții de plan, zone locale etc.). Așa este, de exemplu, componența familiilor după număr de persoane, după structură, după vîrste, după profil economic, social, profesional, după mediu de așezare (urban-rural) etc. O aprofundare a analizei implică deci înaintarea de la datele cantitative la structuri calitative, componențe specifice, profiluri variate.

În acest context al responsabilității factorilor de mediu social, am dori să ne referim la o singură condiție de variație posibilă, și anume la ocupație, la mediul profesional. Ipoteza de studiu este următoarea: în zonele locale în care o anumită ocupație are o pondere majoritară, oare particularitățile de muncă și deci de trai ale populației respective nu modelează ele și un tip particular de locuire, cu accente specifice? Dacă da, acest tip particular nu solicită oare soluții de proiectare anumite, iar frecvența unor asemenea soluții nu dă oare o notă specifică zonei, nu poate servi la continuarea unui specific local?

Ipoteza a stat la baza unor cercetări complexe (pe bază de anchete sociale) efectuate de I.P.C.T. în două medii profesionale — mineri și chimiști — angajați în zone în care alcătuiesc majoritatea populației (Valea Jiului, Baia Mare, Valea Trotușului, Făgăraș-Victoria). Asupra rezultatelor s-au mai făcut referiri în revista «Arhitectura»*, dar am dori să revenim pe scurt la ele în cele ce urmează.

Problema s-a anunțat complexă. Privind lucrurile în perspectivă, evoluția se îndreaptă fără îndoială în direcția unificării datelor de temă a locuinței pe baza unui model general de locuire favorizat de universalizarea modului de viață întemeiat pe accesul la cultură, timp liber, înzestrare tehnică-gospodărească etc. Dar în acest cadru istoric, ca moment subordonat, s-a constatat că sub influența unor condiții particulare de muncă și de trai unele caracteristici de locuire devin specifice, dar nu prin aceea că ar fi « unice » și « nerepetabile », ci prin faptul că dobîndesc o pondere anumită, se impun mai intens, cu o tratare prioritară, sînt de nesacrificat în procesul plin de compromisuri al proiectării.

În cazul *locuinței pentru mineri*, cerințele care dețin o pondere specifică sînt în principal:

— cerințe de izolare și liniște, de protecție a somnului și a odihnei, de însorire și căldură, rezultate din specificul de efort subteran al muncii miniere;

— cerințe rezultate dintr-un volum de activități gospodărești crescute, mai ales ca urmare a condiției în general casnice a soției de miner.

Ca elemente tematice prioritare se desprind în acest context următoarele:

— un dormitor bine izolat pentru odihna minerului venit din șut;
— baia izolată de zona de dormit, accesibilă din vestibul și apropiată de bucătărie;
— pardoseli calde la bucătărie, unde se desfășoară intens activitatea diurnă;
— ventilarea directă a cămării pentru depozitări alimentare crescute;
— adaptarea băii în vederea folosirii ei intense la spălatul rufelor;
— izolări fonice superioare;
— rezolvarea problemei orientării încăperilor potrivit nevoii de lumină, însorire etc.

În cazul *locuinței pentru chimiști*, avînd în vedere unele condiții specifice cum ar fi tehnicitatea superioară a proceselor de producție și necesitatea unei activități permanente de instruire, concentrația de noxe profesionale și regimul special de muncă și odihnă etc., a rezultat un complex de elemente tematice care solicită o tratare atentă, din care citățm următoarele:

— cerința profilării unui spațiu adecvat pentru activitatea intelectuală în apartament și pentru satisfacerea unui consum mai ridicat de timp liber;

— asigurarea zonei de intrare în locuință cu posibilități de reținere și izolare a eventualilor agenți purtători de factori toxici, prin depozitări specifice, rezolvarea igienei corporale etc.;

— posibilitatea de închidere etanșă a locuinței în cazul unor eventuale eliminări aeriene de substanțe nocive;

— accesul larg din spațiul locuinței la sursele de aer și vegetație, în vederea eliberării de noxe și a oxigenării masive a microclimatului, prin utilizarea integrală a posibilităților de ventilare și mai ales prin exploatarea maximă a spațiilor deschise (loggii și balcoane);

— spații pentru depozitări specifice legate de activitățile de timp liber compensative (turism, pescuit etc.).

Fără îndoială, cele de mai sus se cer nuanțat interpretate, solicitînd, printre altele, confruntarea cu studiul propriu-zis de arhitectură, cu implicațiile tehnico-economice, urbanistice etc. O etapă următoare a fost, de altfel, parcursă în acest an, în cursul căreia cercetarea a fost lărgită la scara unei întregi localități, avînd ca obiect municipiul Suceava, dar cu concluzii valabile și pentru alte localități cu trăsături similare. Cert este însă că investigația sociologică se dovedește rodnică, bogată în sugestii și că poate deveni un instrument efectiv de lucru în sprijinul proiectării. Cele de pînă acum se înscriu numai ca direcții posibile, urmînd să suporte perfecționări metodologice, de orientare etc. care să le acorde o eficiență sporită.

* Vezi «Arhitectura» nr. 5 și 6, 1968.

sociolog georgeta bucheru

ASPECTE SOCIOLOGICE ÎN ABORDAREA DIFERENȚIATĂ A TEMELOR DE LOCUINȚE

Sociologia locuinței poate și trebuie să-și aducă contribuția la rezolvarea concretă a problemelor pe care construcția de locuințe le ridică în permanență arhitecților și constructorilor în general. Fără a se erija în rol de primă vioară, sociologia are un rol important în activitatea de ansamblu a proiectării. Din experiența de pînă acum a rezultat că, pentru arhitect, colaborarea cu sociologul este eficientă încă din faza de concepție a proiectului. În condițiile construcției de masă este practic imposibil arhitectului să stabilească un contact direct cu beneficiarii construcției. Sociologul are menirea să întregească imaginea pornind de la beneficiar spre construcție. Accentul este pus pe funcționalitatea spațiului construit, pe gradul de solicitare a diferitelor spații, pe stabilirea unui echilibru armonios al raporturilor optime dintre spațiile care îndeplinesc diferite funcțiuni. Sociologul studiază trăsăturile specifice ale diferitelor tipuri sociale de beneficiari, variate sub aspectul cerințelor datorită unor caracteristici care le deosebesc (vechime urbană, profesiune, grupe de vîrstă, nivel de instruire, număr de persoane în familie și alți parametri), etapizînd cerințele în corelație cu posibilitățile de realizare și obținînd indicatori prețioși ai cerințelor, care dau o imagine globală asupra tipurilor adecvate de construcții într-o etapă dată. Această fază de fundamentare din punct de vedere sociologic a principalelor date cu caracter tematic este foarte importantă. În acest fel se poate evita construirea unor clădiri de locuit improprii și deficitare sub aspect funcțional, a căror uzură morală să preceadă uzura fizică.

★

Pornind de la cele arătate mai sus, mă voi opri la cîteva studii izvorîte din preocuparea de a stabili unele criterii de elaborare diferențiată a temelor de locuințe corespunzătoare cerințelor variate ale beneficiarilor. Este vorba despre:

1. elementele noi apărute în construcția și funcționalitatea locuinței rurale;
2. sondarea necesităților de locuire ale beneficiarilor de locuințe proprietate personală.

1. Studierea elementelor noi apărute în construcție și funcționalitatea locuinței rurale, problemă de o deosebită actualitate, a constituit obiectul a patru lucrări elaborate în I.P.C.T., dintre care primele trei s-au axat în special pe cercetarea aspectelor constructive și în mai mică măsură pe aspectele sociologice ale problemei. Mă voi opri, în consecință, la ultima dintre ele — de altfel și cea mai recentă — care se bazează pe o cercetare sociologică efectuată în două localități rurale: Comana, județul Constanța, și Belinț, județul Timiș.

Lucrarea se bazează pe datele unei anchete selective cuprinzînd un eșantion de 146 de locuințe și familii. Pentru obținerea unor date reprezentative, eșantionul a fost alcătuit într-o pondere majoritară din locuințe noi (83%). Casele vechi incluse în anchetă au permis o analiză comparată a tipurilor de case. De asemenea, urmînd criteriile de selecție ale eșantionului, au fost cercetate exclusiv familii de cooperatori legate de condiții de muncă rurale.

Pentru delimitarea elementelor de progres apărute au fost analizate caracteristicile principale ale construcțiilor cercetate: tipul de plan, materialele de construcție utilizate, manopera, elementele decorative, cît și aspectele modernizării locuinței rurale sub aspect funcțional.

Un prim element de progres, apărut în ambele localități, constă în mărirea locuinței prin creșterea suprafeței locuibile. Diferă în cele două sate repartizarea pe încăperi a spațiului (în Comana se preferă camere mai multe și mai mici, de cca 11 m², iar în Belinț camerele mai mari, de cca 19 m², dar mai puține la număr). Noi am subliniat ca pozitivă soluția cu camere mai mici, dar mai multe la număr, apropiată de rezolvarea locuinței urbane moderne, ca facilitînd diversificarea funcțională a locuinței și implicit îmbunătățirea confortului de locuire.

Modificările apărute în modul de viață al familiilor țărănești se reflectă și în utilizarea locuinței. Aceasta se manifestă concret prin modificări treptate de funcțiuni, care merg pînă la dispariția unora, concomitent cu apariția altora noi.

Evident, funcțiunile determinate de satisfacerea cerințelor vitale (dormit, prepararea și luarea mesei, igiena corporală etc.) au existat și în locuința tradițională. În prezent diferă din punct de vedere calitativ modul, frecvența, cît și spațiile din locuință afectate desfășurării lor. Apar, totodată, funcțiuni de dată recentă (studii, lectură, odihnă activă: vizionări, audiții), care aduc elemente noi în modul de trai al familiilor.

Caracterul tradițional de utilizare a diferitelor spații constă în suprapunerea funcțiunilor în încăperi nediferențiate. Obișnuința folosirii secole de-a rîndul a unei singure încăperi pentru locuit, cît și marea concentrare a funcțiunilor în camera încălzită pe tot sezonul rece au dus la crearea unei obișnuințe care continuă, poate și din inerție, în sezonul cald, chiar în cazul unor locuințe cu mai multe camere. Nucleul locuinței, « centrul casei », este încă bucătăria de iarnă, considerată de localnici cameră.

Din circuitul cotidian de locuire este exclusă « camera curată », avînd în cadrul locuinței caracter reprezentativ. Elementul nou care a apărut însă, generalizîndu-se, constă în modernizarea acesteia prin mobilare; locul lăzii de zestre este luat de șifonier, parte componentă a garniturii « studio » sau « dormitor ».

În unele locuințe, în special la Comana, apare o modificare esențială de funcțiuni, o modernizare funcțională o dată cu introducerea aparaturii tehnice moderne. Apariția mașinii de gătit cu gaze lichefiate, depozitată în tindă, a profilat tinda în bucătărie de iarnă, bucătăria devenind efectiv cameră de locuit, cu loc de luat masa. De asemenea, o dată cu pătrunderea în locuință a aparatului de radio și televizorului, amplasate într-o încăpere « mai bună » decît bucătăria de iarnă, a dus la o relativă deplasare a funcțiunilor de zi într-o a doua încăpere, ceea ce duce practic la o locuire efectivă în două camere.

Utilizarea aparatelor în camerele « mai bune » din locuință constituie un act de prețuire a bunului cultural, care, implicit, a lărgit cadrul de diversificare a spațiului locuinței pe linie urbană.

Interesant și concludent este, de asemenea, sensul în care evoluează anumite categorii de activități tradiționale care au cunoscut o mare extindere în trecut, cum ar fi: torsul, țesutul, lucrul de mînă, prepararea unor rezerve alimentare. Din cercetare a rezultat orientarea netă a populației în direcția simplificării muncii în gospodăria proprie, fapt care a dus la diminuarea în intensitate a acestor activități și implicit la reducerea unor construcții anexe.

Cercetarea se caracterizează, în general, prin caracterul ei inedit, iar eficiența practică, prin furnizarea unor elemente de cunoaștere privind orientarea și cerințele actuale ale populației rurale, elemente care pot fi utilizate de proiectanți pentru îmbunătățirea proiectelor de locuințe rurale

Evident, problema rămîne deschisă și de o deosebită actualitate.

2. Sondarea necesităților de locuire ale populației interesate de locuințe proprietate personală a devenit actuală o dată cu apariția legii care facilitează dezvoltarea construcției de locuințe proprii prin acordare de împrumuturi de stat. Evident, problema construcției în volum de masă a locuințelor proprietate personală ridică proiectării aspecte diferite față de proiectarea locuințelor de stat. Apar aspecte (obiective și subiective) specifice:

— necesitatea asigurării unei game variate de proiecte corespunzătoare *cerințelor și posibilităților* materiale ale diferitelor categorii de beneficiari:

— importanța definirii *opticii de proprietar* al apartamentului, care poate diferi de cea de chiriaș (unele cerințe de confort sporit sau alte aspecte care trebuie cunoscute de proiectanți).

Cercetarea a demonstrat utilitatea unui asemenea sondaj, scoțînd la iveală unele date social-demografice care au permis delimitarea unor categorii de beneficiari interesați de locuințe proprietate personală, corespunzătoare tipurilor de apartamente *diferențiate* pe *tipuri de confort*, în funcție de posibilități materiale și grad de exigență.

Totodată s-au înregistrat unele cerințe privind amenajări și îmbunătățiri dorite în apartamentele proprii, în condițiile creșterii costului apartamentului, care pot diferența tema locuinței actuale de tema uzuală a locuințelor de stat. Dintre acestea semnalăm necesitatea prevederii în bucătărie a locului de luat masa, dimensionat proporțional cu mărimea apartamentului, cerința de mărire a băii pentru depozitarea și utilizarea comodă a mașinii de spălat, dorința de a lărgi vestibulul cu tendința de a-l transforma într-un mic hol, decomandarea camerelor, realizarea mobilierului înzidit în bucătărie și vestibul ș.a. De asemenea, s-a înregistrat cerința diferențierii mai puternice a clădirilor sub aspectul regimului de înălțime (primînd cele cu puține niveluri), al mărimii (incluzîndu-se și apartamentele de o cameră, foarte solicitate de pensionari), al dotării cu diferite tipuri de confort.

Bineînțeles că problemele expuse relevă doar unele aspecte care urmează să fie abordate și aprofundate în studii viitoare. Problema posibilităților și cerințelor de diversificare a locuințelor contractate prin O.C.L.P.P. de exemplu, va fi reluată în cursul anului 1969.

dr. arh. mihail caffé

ASPECTE DE APLICARE ÎN PROIECTARE A CERCETĂRII SOCIOLOGICE DE ARHITECTURĂ

Proiectarea modernă de arhitectură și urbanism, caracterizată printr-o planificare de perspectivă și prin determinări sociale mult mai puternice (beneficiarul colectiv), nu se poate dispensa de cercetarea sociologică. Acest lucru a apărut evident și la noi încă din 1957—1958, la începutul acțiunilor de masă privind construcțiile de locuințe și de ansambluri orășenești. Pe atunci, proiectanții de locuințe, arhitecți și economiști, fără a avea un instrument specializat, au început să efectueze anchete sociale pentru verificarea unor ipoteze de proiectare, de corespondență în exploatare a dimensiunilor, schemelor funcționale etc. prevăzute la locuințe. În această perioadă au fost cercetate locuințe realizate în Valea Jiului, la Hunedoara și Brașov. Treptat s-a conturat și necesitatea unei cercetări științifice și a fundamentării temei de proiectare în concordanță cu dezvoltarea orașelor. Astfel, au fost studiile de fundamentare a locuinței de perspectivă elaborate de I.P.C.T. în 1960—1962—1965.

În esență, principalele aspecte de aplicare concretă a cercetării sociologice sînt:

— fundamentarea programelor de perspectivă în corelație cu indicii de dezvoltare și structură a populației. Pe acest sistem s-a ajuns la normativele care determină procentele de mărimi de apartamente, dimensionarea apartamentelor și eșalonarea investițiilor. Interesante sînt studiile de perspectivă elaborate de I.P.C.T. și aplicate la Galați (1960), Onești (1961), Brașov, Pitești ș.a.;

— verificarea și îmbunătățirea permanentă a temelor funcționale (dimensiuni de încăperi, posibilități de mobilare și echipare fixă, precum și structura apartamentului). Anchetele efectuate au adus concluzii interesante privind modul de utilizare a încăperilor de locuit, balcoanelor, spațiilor de depozitare;

— stabilirea pe bază de elemente concrete a unor principii de proiectare (curți interioare, decomandări, dimensionarea unor încăperi). Rezultatele principale ale acestor concluzii se reflectă în studiile și proiectele pentru lărgirea sortimentului de locuințe și mai ales în întreaga acțiune de diversificare începută în vara anului 1968.

Față de aceste elemente pozitive, proiectarea trebuie să fie conștientă și de anumite limite și imperfecțiuni inerente primelor lucrări de cercetare sociologică, din care unele sînt de natură trecătoare, fiind efectul lipsei de experiență, iar altele sînt efectul unor condiții obiective, cum ar fi lipsa de cadre suficiente din unitățile de cercetare sociologică de arhitectură.

Dintre acestea, vom cita:

— pericolul generalizărilor și absolutizărilor unor concluzii trase de pe eșantioane imperfecte sau incomplete;

— pericolul subiectivității în afirmarea unor poziții ale cercetătorului și ale anchetatorului;

— insuficienta atenție pe care organele responsabile o acordă încă în prezent cercetării sociologice, în special în domeniul fundamentării tematice;

— lipsa unei corelări a concluziilor unor cercetări fundamentale, cu condițiile reale concrete ale etapei economice respective. O serie de deziderate exprimate în aceste studii comportă sporuri de investiții, iar altele nu; ar fi necesară o etapizare și o evaluare cifrică a concluziilor respective.

Semnalez aceste probleme de care ne-am lovit și noi în primii ani de activitate, pentru colegii din institutele care au poate de gînd să organizeze o astfel de cercetare.

În concluzie, proiectarea, începînd cu stabilirea temei de sistematizare, cu tema funcțională a locuinței și terminînd cu echiparea și mobilarea apartamentului, nu se poate dispensa de studiul sociologic. E necesar ca la aceste studii să participe arhitecți și să se caute ca, o dată cu perfecționarea proiectului, să se tindă ca, prin anchete și acțiuni publice, să se obțină și o creștere a culturii de locuire a populației.

arh. ofelia stratulat

STUDII ASUPRA GOSPODĂRIEI ȘI LOCUINȚEI RURALE*

Schimbările produse în viața satului, în special în urma transformării socialiste a agriculturii, au ridicat probleme noi în legătură cu sistematizarea și proiectarea de locuințe rurale.

Cîteva date generale pot fi edificatoare în acest sens. Rolul gospodăriei personale a țăranului în ansamblul economiei naționale a scăzut simțitor. Producția agricolă de bază a țării — respectiv 90% din producția de cereale — este realizată în sectorul socialist. O pondere relativ însemnată a produselor gospodăriilor personale ale țăranilor se mai păstrează doar la fructe și legume și reprezintă 45% și respectiv 21% din producția corespunzătoare pe țară. Sectorul principal de activitate a țăranilor a devenit cooperativa agricolă de producție. Munca efectuată aici este retribuită în produse și bani. În timpul rămas disponibil, țăranii lucrează pentru cerințe proprii lotul personal, de 0,15—0,30 ha, care în majoritatea cazurilor e situat lîngă gospodărie. Plusul de produse obținut față de nevoile gospodăriei ia calea pieței.

În urma tehnicizării agriculturii, o dată cu creșterea duratei de școlarizare și a gradului de dotare a satului, ponderea populației ocupate în agricultură a scăzut. O parte din țărani au început să lucreze în noile industrii. *În 1966, muncitorii, intelectualii și meseriașii au ajuns să reprezinte 25% din totalul populației active în mediul rural.* Trebuie menționat că diversificarea ocupațiilor este mai accentuată în centrele zonale sau comunale, unde se concentrează școli mai multe, dotări mai importante.

* Ca o ilustrare a tezelor susținute în simpozionul prezentat în paginile anterioare ale revistei, publicăm *in extenso* acest studiu asupra gospodăriei și locuinței rurale. Lucrarea are la bază «Studiul pentru determinarea elementelor de temă în vederea stabilirii tipurilor de dotări social-culturale și locuințe la sate» elaborat în atelierul de studii din I.P.C.T., precum și o colaborare la o lucrare a Institutului de filozofie al Academiei, avînd ca temă pătrunderea progresului tehnic în locuința rurală. Ambele studii s-au făcut pe baza unor anchete pe teren.

Ponderea producției loturilor membrilor C.A.P. pe ansamblul producției agricole în 1969: cereale 8%; fructe 45%; ceapă 40%; cartofi 35%; struguri 34%; varză 27%; ardei 24%; roșii 21%
În producția obținută de pe loturile membrilor C.A.P. primează produsele necerealiere, pentru a căror îngrijire apropierea de locuință e încă avantajoasă

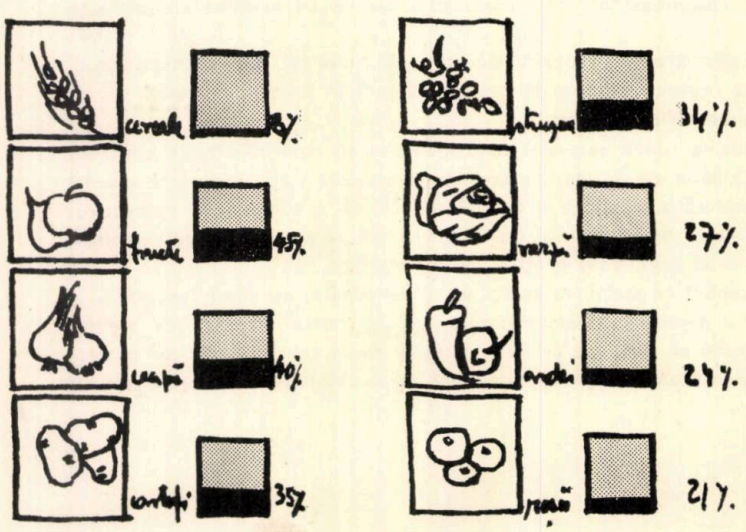

Structura populației ocupate în mediul rural: țărani 74% (din care 65% membri C.A.P.), muncitori 19%, funcționari și intelectuali 4%, meseriași 2%, alții sau necalificați 1%

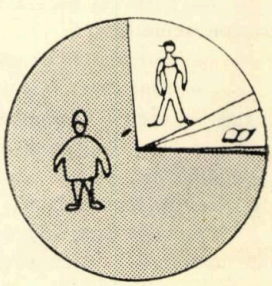

În ultima perioadă se observă o tendință naturală de concentrare a populației rurale în satele mai mari, mai bine dotate, cu perspectivă de dezvoltare. Această migrare spre centrele mai mari este, de altfel, încurajată și de politica privind sistematizarea rețelei de localități rurale. În prezent, din totalul așezărilor rurale, 90% sînt localități sub 1 000 de locuitori. În viitor, numărul acestor localități va începe să scadă în avantajul creșterii numărului populației așezărilor.

Un aspect deosebit de important este construcția masivă de locuințe noi, care a avut loc în ultimele două decenii. În 1951—1967, în medie, una din trei familii și-a zidit o casă nouă. România se situează pe plan internațional printre țările cu un ritm rapid de construire a locuințelor rurale. În perioada 1959—1965 s-au realizat în mediul rural 44,9 locuințe noi la o mie de locuitori, depășindu-se indicii corespunzători — conform datelor O.N.U. — din țările vecine, precum și din Franța, Suedia ș.a.

O caracteristică generală a locuințelor noi este creșterea suprafeței lor locuibile și respectiv creșterea numărului de încăperi. În raport cu suprafața locuibilă medie din 1966, de 26,9 m² — în care sînt incluse și casele vechi — suprafața corespunzătoare a locuințelor noi este, în medie, de 32,8 m². Casele cu bucătărie și cu mai mult de trei camere au ajuns să reprezinte o pătrime din totalul locuințelor rurale. Materialele de construcție folosite la casele noi sînt de calitate superioară celor vechi.

Apariția numeroaselor case noi a schimbat înfățișarea satelor. Mărimea numărului de încăperi a dus la modificarea tipurilor tradiționale de case, la crearea unor fațade mai « moderne », din păcate nu totdeauna reușite. S-au dărîmat case vechi pentru a se face în locul lor altele noi. O parte din noile locuințe sînt grupate pe terenuri libere la marginea satului sau în zone și străzi complet noi. Pe lîngă casele țăranilor, în unele sate au apărut și clădiri pentru salariații I.A.S.

Progresul tehnic a început să se facă simțit și în locuința rurală. Electrificarea a pătruns în majoritatea satelor. S-a început o acțiune intensă de construire de dotări edilitare și social-culturale. O răspîndire deosebit de mare a cunoscut în ultima vreme aparatul de radio. În prezent, 37% din familiile din mediul rural beneficiază de audiții radio. Televizorul, deși de curînd introdus, a pătruns în 4% din familiile rurale. Sporadic, au apărut frigidere și mașini de spălat rufe. Mașina de cusut are o întrebuințare destul de mare, în special în familiile de țărani și muncitori. Aragazul e foarte apreciat acolo unde au fost condiții de înscriere în rețeaua de distribuție a gazelor lichefiate.

În satele dezvoltate, în special în centrele zonale și comunale, gradul de înzestrare tehnică e superior cifrelor medii, ajungîndu-se uneori — ca la Comana, în Dobrogea — ca 90% din familii să dețină aparate de radio, 41% să beneficieze de televizor, 54% să utilizeze aragazul și 25% să folosească mașina de cusut.

În cadrul elementelor noi din locuința rurală se înscrie și pătrunderea mobilierului de tip industrial. Mobila nouă, socotită în general o achiziție de preț, este depozitată în « camera frumoasă » păstrată pentru musafiri. În unele case s-a trecut însă și la utilizarea efectivă a mobilierului de bucătărie.

Transformările economice și sociale din ultima perioadă au produs modificări și în concepția țăranului. Nemaifiind preocupat de problema măririi bazei economice a gospodăriei prin cumpărarea de pămînt și vite, atenția și veniturile sale se îndreaptă acum către îmbunătățirea condițiilor de locuit. Bătrînii lăsau casa pe plan secundar. Toți banii se strîngeau pentru mărirea terenului și creșterea inventarului animal. Tinerii se orientează spre înzestrarea casei, duc altă viață.

Din anumite puncte de vedere, actualele cerințe funcționale privitoare la locuința de la sate încep să se apropie de cele de la oraș. Rămîn însă anumite trăsături specifice casei rurale, care o deosebesc de cea urbană.

Gospodărie rurală a unei familii de țărani din comuna Lungulețu, așezare cu profil economic legumicol din zona de cîmpie, dezvoltată de-a lungul șoselei dintre București și Titu

● *Locuință pentru cinci persoane alcătuită din: tindă-vestibul, cameră-dormitor spre stradă, camera curată, bucătărie de iarnă la capătul prispei, cămară-depozit cu scară de acces la pod, prispă*

● *Anexele gospodărești cuprind: bucătăria de vară (cu vedere spre stradă), magazia de cereale, șura, pivnița sau magazia de cereale, grajdul pentru vite și platforma de bălegar lîngă grădină, adăpostul pentru porci sub șură, adăpost pentru păsări în curte, latrină*

Curtea gospodărească pentru animale, separată de curtea casei și de grădină

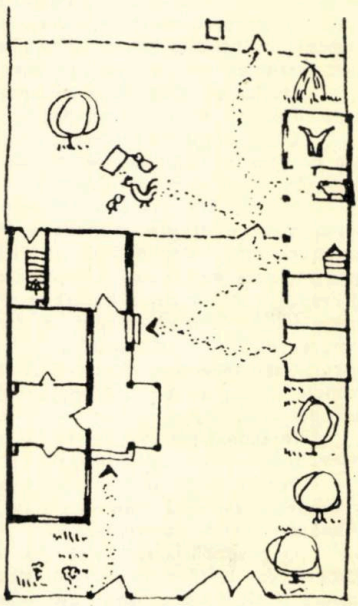

CARACTERUL RURAL AL LOCUINȚEI ȘI GOSPODĂRIEI

Specificul rural derivă, în primul rînd, din funcțiunile pe care le îndeplinesc gospodăria și locuința rurală și este legat de caracterul particular al muncii agricole.

În anchetele efectuate la locuințe din mai multe sate de către echipe complexe de arhitecți și sociologi de la I.P.C.T. s-au putut pune în evidență cîteva din trăsăturile caracteristice locuinței de la sate.

Unul din factorii care imprimă o particularitate locuințelor rurale este caracterul sezonier al muncii agricole.

Dacă utilizarea locuinței urbane — așa cum se proiectează acum, cu încălzire centrală — nu suferă, în linii mari, diferențe funcționale sezoniere, nu același lucru se întîmplă la sate. În cursul verii, centrul de greutate al activităților trece în exterior. Gospodina rezolvă o mare parte din treburi în curtea gospodărească, sub cerul liber. Casa este practic părăsită în zilele de vară și numai noaptea e folosită ca dormitor. Funcțiunile bucătăriei sînt preluate de bucătăria de vară.

Funcțiunea de bază a bucătăriei de vară e pregătirea mesei în timpul verii. Uneori, tinde să preia și funcția de spălat rufele. Aici se pregătesc conservele pentru iarnă și se desfășoară o parte din activitățile legate de tăierea și prepararea porcului. Trebuie menționat că majoritatea bucătăriilor de vară din gospodăriile vizitate sînt construcții noi. Ele înlocuiesc bucătăria din interior, care se păstrează răcoroasă.

În regiunile de munte, bucătăria de vară se amplasează la demisol, cu acces direct din exterior, iar în celelalte regiuni bucătăria de vară e o construcție anexă, independentă de locuință sau în continuarea ei, avînd dimensiuni reduse.

Uneori, bucătăria de vară îndeplinește și funcțiunea de dormitor, în special pentru persoanele în vîrstă.

În unele regiuni, bucătăria de vară e sub polată (de exemplu, în localitățile Scărișoara, Strunga, Zărnești).

Bucătăria de vară e construită din materiale ușoare, cu pereți care nu trebuie neapărat să izoleze termic.

Înălțimea încăperii e mai redusă, tîmplăria simplă.

Pentru desfășurarea activităților gospodărești în aer liber, pe timp ploios sau arșiță, în anumite regiuni (de exemplu, București, lunca Dunării) se fac terase spațioase acoperite, care uneori adăpostesc și bucătăria de vară.

Suprafața acestor « terase acoperite », care asigură uneori un acces descoperit la bucătăria de vară sau la anexe, atinge în unele cazuri și 35 m².

O altă activitate care se desfășoară vara în curte, în unele localități, este coptul pîinii. Cuptorul poate fi lipit de casă, cu coșul la peretele exterior al casei, sau izolat în curte. O dată cu introducerea brutăriilor, aceste construcții își vor pierde cu timpul utilitatea.

Iarna, cînd țăranii dispun de mai mult timp liber, se adună la sfat, se țese la război, activitățile principale se grupează în jurul focului.

Încăperea cea mai intens folosită în această perioadă, la sate, e bucătăria de iarnă. Primitoare și largă, în majoritatea cazurilor, pe lîngă funcțiunile obișnuite de preparare și servire a mesei, bucătăria rurală este și loc de spălat și cameră de locuit în același timp. E spațiul de grupare a familiei, locul unde copiii își fac lecțiile și unde se doarme. Acolo însă unde plita a fost înlocuită cu aragazul, bucătăria revine la funcțiunile proprii ei, pierzîndu-și complet funcția de cameră de locuit.

În cadrul anchetei s-a constatat că nefolosirea bucătăriei drept cameră de locuit e mai frecventă la familiile de muncitori și intelectuali, respectiv la cei care au avut un contact mai strîns cu viața urbană.

Cazurile semnalate în trecut, în care iarna toată familia de patru-cinci persoane dormea într-o singură încăpere, au devenit mai rare. Acolo unde combustibilul se obține mai ușor s-a extins încălzirea la două camere iarna, separîndu-se spațiul de dormit al părinților de cel al copiilor.

În general, « camera curată » — întîlnită la trei pătrimi din cazuri — este scoasă din circuitul încăperilor încălzite și nici nu e prevăzută cu sobă. Cazurile în care se fac trei focuri iarna în casă sînt destul de rare și specifice familiilor compuse din multe persoane.

Utilizarea integrală a locuinței în timpul iernii este strîns legată de rezolvarea problemei combustibilului și constituie un deziderat al viitorului.

Dacă *spațiile* rezervate anumitor funcțiuni capătă o soluționare diferită în raport cu activitățile de specific sezonier, rezolvarea altora *trebuie să corespundă funcțiunilor legate de natura muncii, de însăși ocupația de agricultor.*

Munca țăranului la cîmp, îngrijirea animalelor, în special pe timp ploios, presupune, la întoarcerea acasă, existența unui spațiu special pentru schimbarea încălțămintei și a îmbrăcămintei. Această funcțiune este îndeplinită de vestibul, de prispă sau tindă. Circulația așa-zisă « murdară » de obicei este separată de accesul la camera « curată ». La locuințele care au o astfel de « cameră frumoasă » și respectiv cel puțin o bucătărie și încă o cameră cu două intrări, accesul dinspre curtea gospodăriei e folosit în mod obișnuit de familie, cel dinspre stradă fiind folosit mai rar, cînd vin musafiri. Intrarea dinspre uliță capătă și o tratare mai atentă, amintind în unele cazuri prispa tradițională, foișorul sau încercînd cîteodată să imite porțile caselor de la oraș. Accesul dinspre curte, mai modest, trebuie să asigure un spațiu pentru schimbarea încălțămintei și a hainelor și de obicei face legătura cu bucătăria.

În cadrul gospodăriei rurale s-au mai păstrat o parte din activitățile de valorificare a produselor proprii, cum ar fi prepararea vinului, tăierea și conservarea porcului ș.a.

Pentru toate acestea se prevăd spații corespunzătoare, acoperite. Uneori se folosește parțial și bucătăria de vară. Pentru afumat slănina și cîrnații se folosesc, fie tinda cu vatră, fie podul sau afumători special construite.

În gospodăria rurală se realizează încă destule produse care ar putea fi înlocuite cu cele din comerț, dar la care nu se renunță cîtă vreme se dispune de timpul necesar pentru prepararea lor casnică și cît timp se obțin avantaje economice de pe urma producției proprii.

În categoria funcțiunilor specifice gospodăriei rurale se înscrie și depozitarea produselor și a uneltelor agricole, precum și adăpostirea animalelor. În raport cu spațiile afectate depozitării din locuința urbană, în mediul rural depozitarea are o sferă mai largă, cuprinzînd păstrarea produselor agricole, a legumelor, furajelor etc., a uneltelor sau a așa-zisului « inventar mort », precum și adăpostirea combustibilului.

Pentru fiecare din acestea este afectat, fie un spațiu special, fie o încăpere plurifuncțională, amplasată în exterior sau în cadrul locuinței.

Spațiile folosite pentru depozitare în casă sînt podul, cămara, prispa și pivnița. Podul servește la depozitarea cerealelor, la păstrarea cărnii afumate, uscarea pieilor etc. În mod obișnuit, podul se înscrie în categoria spațiilor utile din casă. În casele vechi el este deschis spre tindă, așa cum am întîlnit în case din Banat și Maramureș, care nu au tavane în tindă, ci doar deasupra vetrei — băbura. La casele mai noi, accesul la pod se face cu scară fixă sau liberă și chepeng din prispă, vestibul, bucătărie sau cămară. Uneori se folosește, nu numai podul casei, ci și cel al anexelor gospodărești.

Cămara, la țară, folosește pentru depozitarea alimentelor, conservelor de iarnă și e ceva mai mare decît la oraș. În unele zone din Banat și Transilvania ajunge însă la dimensiunile unei camere. În mod obișnuit are acces de pe prispă sau din bucătărie. Este interesant de semnalat situația întîlnită în mai multe gospodării din satul Comana, unde vechea sobă cu paie, care ocupa aproximativ un metru pătrat, pierzîndu-și funcțiunea inițială, în urma introducerii sobelor cu lemne, mai corespunzătoare, a fost transformată în cămară, avînd un coș larg, care permite păstrarea perfectă a alimentelor. În timpul iernii se folosește ca spațiu de depozitare și bucătăria de vară.

Prispa e folosită de obicei ca spațiu de depozitare temporară pentru uscarea cerealelor sau a unor legume înainte de a le depozita pentru iarnă.

Spațiile de depozitare din exterior sînt șura, magazia, depozitul de combustibil.

Șura, deschisă, poate adăposti căruța, furajele, lemnele. În Banat sau Transilvania ea face corp comun cu grajdul și alte anexe, făcînd totodată trecerea spre grădina din spatele casei.

Magazia de cereale propriu-zisă este mai puțin frecventă la construcțiile-anexă noi, fiind înlocuită cu magazia depozit, care adăpostește și inventarul mort al gospodăriei și alte produse. Reducerea unor anexe este legată de profilul economic nou al gospodăriei personale rurale. Apariția, în schimb, a altora, cum ar fi depozitul de combustibil, mai frecvent ca în trecut, provine din extinderea utilizării în unele sate a lemnelor și cărbunilor, care înlocuiesc paiele de altă dată. Totodată s-a renunțat la unele anexe, cum ar fi șopronul sau șura, care nu-și mai au rostul cînd căruța a încetat să mai facă parte din inventarul gospodăriei. Au apărut spații de depozitare mai mici, ca magazia de lemne sau magazia pentru diverse depozitări (inclusiv lemne).

Gospodărie rurală de muncitori din Rășinari, lîngă Sibiu. Desfășurată pe un teren restrîns, casa are două niveluri; la demisol: bucătărie de vară, cămară și pivniță; la etaj: bucătărie de iarnă cu spațiu de lucru pentru mașina de tricotat, dormitor, cameră curată. În curtea gospodărească de lîngă locuință este un șopron cu acces în grădină, la podul pentru furaje și la adăpostul pentru vite. În curtea din spatele casei sînt: adăpostul pentru porci, pentru păsări și latrina

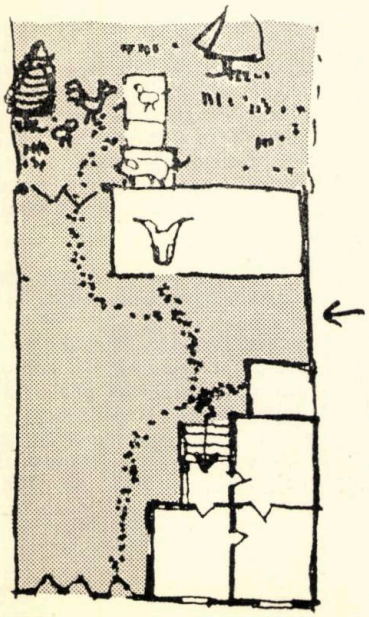

Gospodărie rurală de intelectuali din satul Strunga, în Moldova. Așezare cu profil economic pomicol, mică stațiune balneară la 30 km de Pașcani

● *Locuința, construită după planul difuzat de D.S.A.P.C. — Iași, ocupată de o familie de intelectuali, cuprinde: o prispă închisă folosită și ca bucătărie de vară, un coridor, cămară, bucătărie folosită și drept cameră de zi, două camere utilizate ambele și ca loc de dormit*

● *Anexele gospodărești constau din: adăpost pentru păsări, fîntînă, magazie depozit, latrină, beci*

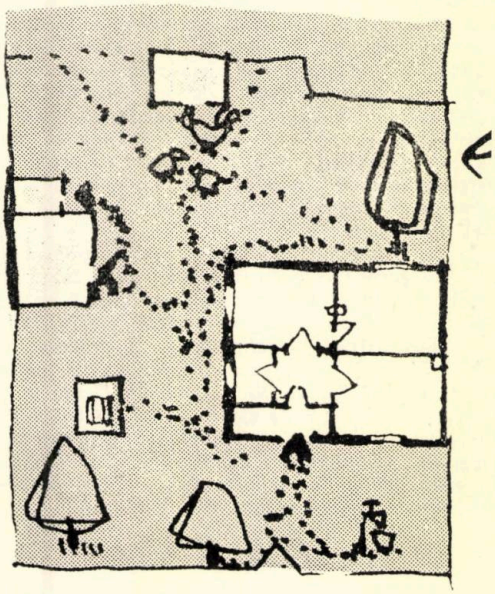

În ceea ce privește adăposturile pentru animale nu apar deosebiri esențiale față de trecut decît în privința grajdurilor pentru animale mari, cai și vite de muncă. Acestea trecînd la cooperativele de producție, țăranii au păstrat doar vacile pentru lapte. Creșterea lor e încurajată prin contractările care se fac, dar în unele sate în care sectorul zootehnic al cooperativei e foarte bine dezvoltat, țăranii au renunțat la vacile proprii, cumpărînd laptele de la cooperativă. La Comana, în Dobrogea, de exemplu, în tot satul, un singur țăran mai avea vaci cu lapte.

O extindere foarte mare o are, în general, creșterea păsărilor, care nu necesită construcții scumpe de adăpostire și care constituie sursa de alimentare cu carne și ouă a gospodăriilor, măcelăriile la sate fiind aproape inexistente.

O sursă de aprovizionare permanentă cu carne la sate nu există. Uneori C.A.P. mai vinde carne, dar fără termene fixe, astfel încît se caută, în general, ca problema aprovizionării cu carne să se rezolve din resurse proprii.

Creșterea porcinelor este destul de răspîndită, precum și adăposturile corespunzătoare pentru cca 2—4 animale.

Ovinele sînt ceva mai puțin răspîndite, în funcție de specificul zonal. În cazurile întîlnite se adăpostesc pînă la 12 oi într-un adăpost precedat de un țarc.

Construcțiile pentru iepuri ocupă un volum redus și nu ridică probleme deosebite; uneori ei se adăpostesc în grajd, alături de vite.

Albinăritul nu necesită spațiu construit, ci teren propice, o amplasare corespunzătoare.

TRĂSĂTURI SPECIFICE CU ARIE DE RĂSPÎNDIRE MAI RESTRÎNSĂ

Dacă, în ansamblu, toate gospodăriile de la sate au un specific rural, rezultat din condițiile specifice de trai, se mai disting și anumite trăsături comune unor grupuri mai restrînse de gospodării și locuințe, legate de zona geoclimatică, tradiții social-istorice, cadrul local, de structura profesională a familiei și altele.

Influența factorilor geoclimatici se resimte în structura gospodăriei și a locuinței.

În zonele de munte, de exemplu, curtea gospodărească ocupă un teren mai redus. Construcțiile anexă se grupează strîns una lîngă cealaltă, casele se construiesc cu două niveluri acolo unde vatra satului are o suprafață limitată de condițiile naturale.

În zonele cu vînt puternic și ierni grele, locuințele se fac cu camere mai mici. S-a constatat astfel, în urma anchetei făcute în două sate din zone climatice diferite — respectiv Comana din Dobrogea și Belinț din Banat — că suprafața locuibilă medie e aceeași. La Comana, situată în cîmpia dobrogeană supusă unor vînturi puternice, casele se fac însă cu camere mici și mai multe. La Belinț, unde clima e mai dulce, se construiesc camere mai spațioase, dar mai puține.

Tradițiile social-istorice imprimă de asemenea un specific gospodăriilor rurale.

Curțile gospodărești în satele din Țara Bîrsei, de pildă, sînt închise ca niște mici fortărețe în care nici privirea trecătorului nu trebuie să pătrundă.

În cîmpia Dunării, satele s-au dezvoltat în alte condiții, casele se construiesc cu materiale mai puțin rezistente, cu durabilitate redusă. Gospodăria este înconjurată de vegetație dezvoltată liber în jurul casei.

În ceea ce privește locuința, se creează în anumite zone tipuri de case cu caracter comun fără să existe însă o uniformitate în structura sau înfățișarea lor.

În cercetarea cu caracter monografic efectuată în colaborare cu Institutul de filozofie al Academiei în satele Belinț și Comana, prin ancheta făcută la 90 și respectiv 56 de case, s-a putut observa, în anumite perioade, că există unul sau mai multe « modele » după care se construiesc casele, imprimîndu-se unele trăsături comune caselor realizate în aceeași perioadă, în aceeași zonă.

Cadrul local creează de asemenea un anumit specific. Profilul economic al așezării, mărimea localității, amplasarea ei față de oraș, legătura cu mijloacele de transport, gradul de dotare edilitară, social-culturală atrag o anumită pondere a gospodăriilor de salariați. Intelectualii și muncitorii în satele mai mari sînt mai numeroși și respectiv mai puțini în satele mici. Apropierea de oraș și legătura cu mijloacele de transport facilitează ocuparea țăranilor în industrii și pătrunderea influenței urbane în locuințe, în port etc. Această apropiere face să crească numărul mijloacelor proprii de transport, în special cel al bicicletelor și motocicletelor, ajungîndu-se ca în unele sate aproape fiecare familie să aibă o bicicletă. Existența unei piețe care să ofere posibilitatea cumpărării unor produse permite, în unele cazuri, renunțarea la cultivarea unor anumite produse de către salariați, care nu au timp pentru gospodărie. Profilul economic al localității contribuie la frecvența mai mare a anumitor anexe în gospodărie. Astfel, în satele cu profil economic legumicol sînt specifice pivnițele pentru păstrarea fructelor, a cartofilor, în satele dunărene apare adăpostul pentru bărci, la munte sînt mai frecvente adăposturile pentru ovine. Apar, de asemenea, diferențe în legătură cu structura profesională a familiei.

La gospodăriile țărănești, construcțiile anexă sînt mai numeroase și mai dezvoltate.

În gospodăriile de muncitori de la sate, în majoritatea cazurilor numai bărbatul e salariat, femeia continuînd activitatea gospodărească acasă și la C.A.P., așa încît gospodăria propriu-zisă este doar ceva mai puțin dezvoltată decît cea în care capul familiei e țăran.

Gospodăriile de intelectuali, în prezent, în mare parte familii tinere cu puțini membri și cu ambii soți activi, au anexe gospodărești mai puține. Timpul rămas disponibil pentru treburile gospodărești e mai redus. Din cercetările făcute a reieșit că în satele mai mari, locuințele proiectate pentru mediul rural de către I.P.C.T. și D.S.A.P.C. sînt, în general, corespunzătoare. Au apărut în plus doar construcții anexe pentru adăpostirea lemnelor, pentru păsări și beciuri pentru păstrarea produselor conservate, a murăturilor etc. Prezența pieței alimentare în sate este destul de importantă din acest punct de vedere. Acolo unde lipsește posibilitatea aprovizionării cu diverse produse, gospodăria salariaților este mai dezvoltată.

ROLUL PROIECTĂRII ȘI SISTEMATIZĂRII SATELOR ÎN EVOLUȚIA ARHITECTURII RURALE

În viața satului au început să pătrundă elemente de civilizație modernă, să se infiltreze treptat dorința de apropiere a nivelului de locuire de la oraș.

Prin introducerea obligativității prezentării unei schițe pentru obținerea aprobării de construire a locuinței, proiectarea a început să fie necesară și pentru locuința rurală.

Prezentarea acestor schițe s-a făcut, fie pe baza proiectelor tip difuzate de D.S.A.P.C. în regiunile respective, fie prin proiectarea lor de către arhitecți sau tehnicieni autorizați în acest scop. Rezultatele aplicării proiectelor au dus la apariția unor tipuri mai puțin obișnuite în tradiția locală, respectiv la gruparea încăperilor într-un plan de formă compactă, care a ajuns să fie apreciat de beneficiari ca fiind mai economic.

În unele sate, în urma discuțiilor cu proiectantul, s-a acceptat introducerea unei încăperi pentru baie, care în perspectivă să aibă și instalația corespunzătoare.

În general însă, trebuie menționat că alegerea unuia din proiectele din cataloagele D.S.A.P.C. se face pe baza numărului de încăperi pe care-l prevede locuința. Dispoziția încăperilor nu este urmată totdeauna, iar plastica fațadei e rezolvată de meșterii care execută construcția.

Difuzarea unor proiecte pentru diferite zone la sate poate contribui la introducerea unor elemente noi, dar trebuie să țină seama de condițiile specifice ale vieții rurale. Realizarea celor mai reușite locuințe la sate ar trebui stimulată, eventual prin introducerea de către forurile competente a unui sistem de premiere pe județ a echipelor de meșteri care le execută și a celor care le proiectează.

În sistematizarea satelor, tratarea diferită a localităților după mărime, profil economic, zonă geoclimatică, tradiții social-istorice va trebui să se reflecte și în alegerea tipurilor de gospodării corespunzătoare structurii profesionale a familiilor. Amplasarea actuală a loturilor personale ale membrilor C.A.P. în continuarea curților gospodărești aduce unele avantaje, permițînd, în primul rînd, obținerea unor culturi mai pretențioase, care necesită atît o îngrijire mai atentă, cît și apă multă, iar în al doilea rînd facilitează supravegherea în paralel a copiilor și a gospodăriei.

Atît proiectarea locuințelor rurale, cît și sistematizarea satelor trebuie să pornească de la premisele situației existente pentru a găsi căile de grăbire a creșterii nivelului de trai la sate, asigurînd totodată continuarea pe o treaptă superioară a tradiției frumosului în arhitectura noastră rurală.

Gospodărie rurală a unei familii de țărani din comuna Comana, Dobrogea. Așezare cu profil economic cerealier din zona de cîmpie dobrogeană, dezvoltată de-a lungul șoselei dintre orașele Negru Vodă și Constanța

● *Locuință pentru patru persoane construită în 1959 formată din: windfang, bucătărie de iarnă cu loc de dormit, cameră de dormit, tindă, cameră curată*

● *Anexe gospodărești:*

— în curtea din preajma casei: magazia de lemne, beciul și fîntîna

— în curtea gospodărească: cuptorul pentru pîine, adăpostul pentru porci grupat cu magazia și adăpostul pentru păsări

— în grădină: latrina

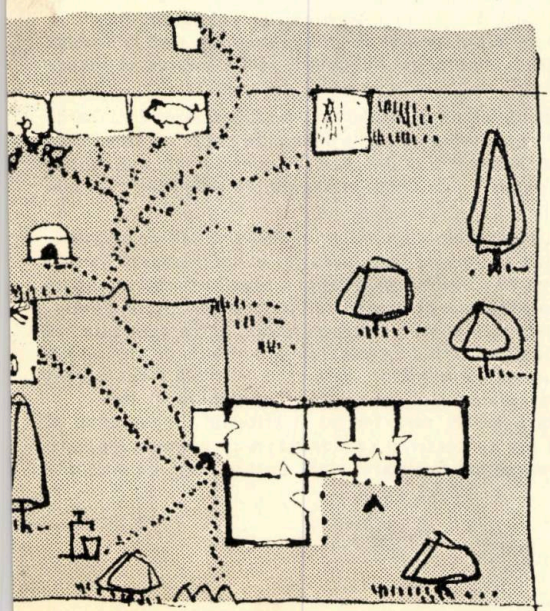

Gospodărie rurală a unei familii de țărani din comuna Belinț. Așezare cu profil economic cerealier-legumicol din zona de cîmpie a Banatului, situată pe șoseaua națională Lugoj-Timișoara, e și stație de cale ferată. Locuință pentru patru persoane construită după planul întocmit de un proiectant de la oraș, cuprinzînd: vestibul de intrare din stradă, prispa cu acces din curte, bucătărie de iarnă, dormitor, cameră curată, spațiu de depozitare cu acces din bucătărie și prispă, baie cu acces din spațiul de depozitare, șopron, bucătărie de vară denumită « cindă » cu vatră deschisă folosită și ca afumătoare.

Anexele gospodărești, mai vechi, constau din: adăpost pentru vite; șopron; adăpost pentru oi; cuptor de pîine; magazie de cereale; adăpost pentru porci; adăpost pentru păsări; magazie depozit; magazie de lemne

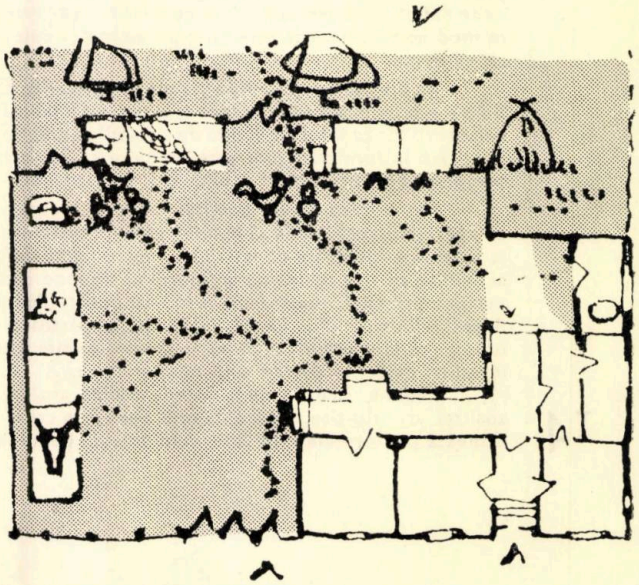

arh. gheorghe săsărman

DEFINIREA ARHITECTURII CA FORMĂ DE ACTIVITATE

Într-un articol anterior încercam să descriu procesul de definire a arhitecturii ca o funcție spațio-temporală, insistînd mai ales asupra caracterului său istoric. În rîndurile de față mă voi strădui să analizez mulțimea momentelor care alcătuiesc procesul descris, mulțimea definițiilor arhitecturii formulate de-a lungul veacurilor. Ar fi desigur foarte greu să se cuprindă totalitatea acestor definiții, fie și pentru faptul că multe dintre ele au dispărut între timp, pierdute, eliminate în confruntarea cu viața ori pur și simplu uitate. Dar nici măcar totalitatea definițiilor care ni s-au păstrat nu poate face obiectul analizei prezente, care nu are nicidecum pretenția de a fi exhaustivă. Mai întîi, deoarece durata limitată a cercetării nici n-ar permite-o. Apoi, dintr-o foarte de înțeles limitare a mijloacelor de investigare ale unei cercetări « pe cont propriu », ca și din lipsa aproape totală a unor încercări anterioare de culegere și selecționare a unui bogat material documentar, aflător numai într-o oarecare măsură în bibliotecile noastre. Iată de ce lucrări cum ar fi « Les théories de l'architecture » de M. Borissavlievitch, ori « Fișele pentru o istorie a gîndirii arhitecturale contemporane » publicate de M. Melicson în revista « Arhitectura » mi-au fost de un considerabil folos. Pe de altă parte, nu consider a fi absolut obligatorie o parcurgere exhaustivă a materialului existent, întrucît nu pasiunea pedantă a colecționarului primează în cazul de față, ci necesitatea extragerii unor date care să servească momentului următor al sintezei. Or, aceste date sînt cuprinse cu prisosință în sursele de care dispun.

O dată aria de investigare delimitată, prima dificultate de care se ciocnește cercetătorul este găsirea unui criteriu adecvat de ordonare, de clasificare și de expunere a materialului. Pentru cei care au parcurs și prima parte a studiului de față este ușor de ghicit că am fost tentat la început să-mi sistematizez analiza după criteriul cronologic, ceea ce mi-ar fi permis o mai bună reliefare a laturii istorice a procesului de definire a arhitecturii, adică o descriere riguroasă tocmai a funcției pe care o enunțasem. Am părăsit curînd această intenție, căci realizarea ei presupunea parcurgerea integrală — practic imposibilă — a datelor existente și era incompatibilă cu prezența unor lacune. Am renunțat și pentru că o asemenea modalitate ar fi oferit puține puncte nodale pentru sinteza urmărită, care solicită o structură mai de grabă logică decît istorică. Concordanța dintre logic și istoric ține de esență și mai puțin de aparență în sensul alcătuirii, al formei. Or, eu căutam, după cum am spus, criterii de ordonare, matrițe.

O clasificare după autori ar fi avut, desigur, inconveniente asemănătoare de vreme ce autorii urmau să fie înșirați în ordine cronologică (ordinea alfabetică fiind potrivită cel mult pentru cataloagele bibliotecilor). Gruparea autorilor după formația lor profesională merită însă a fi, în treacăt, menționată. Se constată astfel că definirea arhitecturii i-a preocupat nu numai pe arhitecți (și nu numai pe arhitecții practicieni), ci și pe filozofi, pe esteticieni și pe literați. Se poate menționa, de asemenea, prezența unor definiții ale arhitecturii în cuprinsul unor dicționare enciclopedice ai căror autori nu sînt cunoscuți în mod nemijlocit, dar care au o asemenea circulație încît este foarte important să fie incluse în analiza ce va urma.

Aș dori să atrag atenția și asupra aspectului oarecum formal al modalității de exprimare. Este foarte dificil — și ar însemna să accept o sărăcire a analizei — să mă refer numai la definițiile explicite, formulate de autorii lor cu intenția vădită de a stabili ce anume este arhitectura. Am luat în considerare și sensurile implicate în formulări indirecte, metaforice sau chiar parțiale. De altfel, cîteva dintre definițiile cele mai complete vor face obiectul unei analize separate.

Așa se face că am adoptat, pentru ordonarea materialului, un criteriu imanent definiției însăși, ca operație logică, acela al numirii genului proxim și diferenței specifice. Ceea ce, în cazul de față, revine la a defini arhitectura ca activitate umană, deci ca formă de manifestare, și apoi a preciza obiectul acestei activități; cu alte cuvinte, conținutul ei. În mod convențional voi numi *analiza formei* prima parte a expunerii ce urmează, referitoare la modul în care definițiile luate în studiu caracterizează activitatea socotită drept arhitectură, și *analiza conținutului* partea a doua, reflectînd cercetarea procesului de definire a obiectului arhitecturii și pe care o voi dezvolta într-un articol următor. Este cred inutil să insist asupra legăturii evidente dintre cele două părți, ca și asupra caracterului convențional al denumirii lor.

Rămîne, înainte de a începe aceste analize, să precizez care îmi va fi criteriul fundamental al analizei propriu-zise. Aparent, este vorba de criteriul pur subiectiv al concordanței cu definiția pe care urmează s-o formulez. În fapt, cum această definiție reprezintă finalizarea unei sinteze, cum ea pretinde

a fi soluția, în parametrii contemporaneității, a funcției generale, momentul actual al procesului istoric de definire a arhitecturii, criteriul capătă un grad suficient de obiectivizare. El poate fi formulat astfel ca măsură a concordanței cu procesul general al definirii, măsură cuprinsă în acel grăunte de adevăr absolut pe care trecerea timpului îl face să sclipească în nisipul adevărurilor relative.

★

Una dintre formele simple, implicite, ale definirii este diviziunea. Arhitectura, ca activitate umană, este definită încă de Platon și mai apoi de Vitruviu, prin diviziune, adică prin distingerea arhitecturii practice de arhitectura teoretică. O a doua diviziune vitruviană a arhitecturii, reluată în esență și mai recent (de pildă, în definiția din Dicționarul de neologisme al limbii române), desparte lucrul semnificat de lucrul care semnifică, ceea ce se poate interpreta drept realizare și proiectare. Asemenea diviziuni însă nu merg mai departe cu definirea genului proxim, nu clasează arhitectura printre celelalte discipline, ci o privesc ca obiect în sine.

O primă constatare mai precisă ce se desprinde din parcurgerea materialului istoric este aceea că arhitectura se înscrie în sfera mai amplă a producției. Vorbind despre artă și referindu-se în special la arhitectură, Aristotel afirmă că ea este « *o anumită facultate de a produce, dirijată de rațiunea adevărată* ». Se întîlnesc apoi referiri la un proces de creație: « *această creație umană* » spune Viollet-le-Duc, « *o creație pură a minții* » subliniază Le Corbusier. La polul opus, Dicționarul enciclopedic român proclamă arhitectura drept « *o parte a culturii materiale a societății* ».

Dar încă din antichitate, clasificarea a trecut peste pragul generalităților și aproximațiilor. Spiritului înclinat spre meditare și armonie al grecilor nu putea să-i scape tocmai obiectul gloriei lor neîntrecute. Și iată că arhitecturii i se găsește locul printre artele surori. După Platon, ea aparține artelor vizuale, nu face parte dintre cele imitative și este arta cea mai săracă deși, dintr-un alt punct de vedere, este superioară celorlalte și mai ales muzicii, întrucît « *procedează cu o mare precizie, făcînd uz de multe măsuri și instrumente* ». Tot după Platon, arhitectura este și o artă pedagogică, întrucît arhitectul îi conduce pe zidari. Caracterul nonimitativ al arhitecturii îl determină mai apoi pe Aristotel s-o excludă dintre arte, deoarece, după el, esența artelor se află în imitație. Afirmație care nu s-a putut impune, întrucît la Taine găsim arhitectura și muzica așezate printre artele ce nu sînt de imitație: « *raporturile matematice sînt cele care guvernează aceste două arte* », afirmă el. O idee asemănătoare întîlnim în scrierile lui Le Corbusier: « *arhitectura administrează cantități* », « *arhitectura înseamnă raporturi* » sau « *arhitectura este un sistem închegat al spiritului* ». Asemănările existente între muzică și arhitectură sînt remarcate, printre alții, de Schelling care, referitor la aceasta din urmă, spune că « *este forma artistică anorganică a muzicii plastice* », « *muzică în spațiu* », « *muzică încremenită* » și chiar... « *muzică concretă* », avansînd un termen folosit în prezent cu un cu totul alt înțeles. Tot el o așază printre artele frumoase, în vreme ce Kant o situează, cu sculptura, printre artele plastice, dar o socotește a fi nonliberă, artă aderentă, avînd un scop de împlinit. Loos merge chiar mai departe, amintind, într-un fel, de Aristotel: « *Numai o foarte mică parte din arhitectură aparține artei: mormîntul și monumentul. Tot restul care servește unui scop trebuie să fie exclus din domeniul artei* ». Se regăsește aici și afirmația lui Schopenhauer, după care « *arhitectura este o artă utilă; această utilitate totuși e un scop străin arhitecturii ca artă* ». În fine, Hegel atribuie arhitecturii — după el, o artă simbolică — poziția specială de a fi prima dintre arte.

Dacă simpla parcurgere a acestor referiri și citate nu ne poate lămuri asupra întrebării dacă arhitectura este sau nu o artă, ea poate stîrni cel puțin bănuiala că aceasta nu este *numai* o artă. Viollet-le-Duc a dovedit-o și el, consemnînd că « *arhitectura este sora științei* ». De altfel, îmbinarea de știință și artă în cuprinsul arhitecturii a fost sesizată chiar mai de mult, căci, după Platon, « *arhitectura și toate artele manuale implică o știință care își are originea sa în acțiune* ». Mult mai tîrziu, Beltcher afirmă că arhitectura este « *o artă cît și o știință* », iar același Viollet-le-Duc susține că ea « *aparține atît științei, cît și artei propriu-zise* ». Această dualitate este consfințită și în definiții recente, cuprinse în Marea enciclopedie sovietică, în Oxford dictionary sau în deja amintitul Dicționar de neologisme.

Mai nou, au devenit evidente relațiile tot mai strînse ale arhitecturii cu sociologia. După Gropius, arhitectura este o « *realizare în substanță a sociologiei* », ba chiar mai mult: « *O adevărată arhitectură ar trebui să fie proiectarea vieții însăși, ceea ce implică o profundă cunoaștere a problemelor biologice, sociale, tehnice și artistice* ». Este exact ceea ce face pe Gutton să prezinte arhitectura ca « *o reflectare a stării sociale a momentului* » și ceea ce intuise Loos cînd scria: « *Romanilor le datorăm sentimentul nostru social și disciplina sufletului nostru. Un arhitect este un zidar care a învățat latina* ». Căci arhitectura « *fiind manifestarea spiritului unei epoci* », cum spune Le Corbusier, este indisolubil legată de epoca sa.

Iată, am trecut în revistă un întreg șir de aprecieri privind locul arhitecturii în ierarhia activităților omenești. Ajuns la acest punct, cercetătorul se simte pus la o grea încercare, deoarece constată o mare varietate a opiniilor, fără să poată desprinde numaidecît rostul și valoarea fiecăreia. De asemenea, el nu poate opta foarte ușor pentru una din concluziile posibile, și care ar fi următoarele: arhitectura este o artă sau nu este o artă? Este sau nu o știință? Este cumva și o știință și o artă? Este mai mult decît atît? Care sînt relațiile sale cu sociologia, cu artele particulare, cu alte discipline? Pentru a putea trece mai departe, este necesar ca fiecărei întrebări din cele de mai sus să i se dea un răspuns.

Este arhitectura o artă? Dar, mai întîi, ce este arta? După unele surse autorizate, arta ar fi o modalitate de reflectare în imagini concret-senzoriale a realității raportate la om. Luînd drept valabilă această definiție, trebuie să recunosc că nu se poate accepta nici teza după care arhitectura ar fi pur și simplu o artă, nici cea care o exclude din acest domeniu al activității umane. Arhitectura operează, fără îndoială, cu imagini concret-senzoriale, vizuale, motorii, auditive, tactile, ba chiar și olfactive. Dar ea operează și cu limbajul abstract al noțiunilor și categoriilor, al cifrelor și diagramelor. Arhitectura reflectă realitatea raportată la om, dar în același timp ea aparține nemijlocit acestei realități. Limitînd-o la sfera artei, arhitectura încetează a mai fi ceea ce este și cu greu ar mai putea fi deosebită de sculptura monumentală, care a devenit de mult o artă nonimitativă.

Înseamnă asta că arhitectura nu aparține artei? Da, arhitectura, luată ca entitate, nu aparține artei. Da, în sensul că tocmai un anume sector al sferei mari a activității artistice este cel care aparține arhitecturii și nu invers. Nu locul arhitecturii în artă trebuie căutat, ci locul artei în arhitectură.

Iată de ce se poate afirma că toate definițiile care consideră fenomenul arhitecturii exclusiv ca artă păcătuiesc prin absolutizarea unui aspect nu lipsit de importanță, dar departe de a fi singurul demn

de luat în seamă, prin tratarea unilaterală, indiferent dacă situează fenomenul considerat printre artele vizuale, frumoase, plastice, ori dacă îi atribuie meritul de artă simbolică, nonimitativă, aderentă.

Pentru același motiv, excluderea arhitecturii dintre arte nu este tocmai gratuită, căci există laturi importante ale sale care nu fac parte din domeniul artistic. Mă voi mulțumi să remarc, deocamdată, că arhitectura este mai mult decît o artă, că nu în artă trebuie căutat specificul arhitecturii ca activitate umană.

Este arhitectura o știință? În măsura în care operează cu abstracțiuni, cu noțiuni, cu generalități pentru a degaja legi obiective ale unor domenii particulare ale realității, ea este, desigur, o știință. Faptul că nu este *numai* o știință nu necesită o demonstrație specială, de vreme ce arătam încă mai sus temeiul cît și limitele relației arhitecturii cu arta. Nici în știință nu se află deci specificul căutat al arhitecturii; știința este o premisă a sa necesară, dar nu și suficientă.

Nu este prea dificil de constatat că între raporturile arhitecturii cu știința și cele cu arta există o vădită analogie, în sensul că anumite sectoare ale acestor două mari categorii de activitate aparțin arhitecturii. Să fie deci valabilă afirmația că arhitectura este o știință și o artă? Se reduce oare arhitectura la simpla lor însumare? Părerea mea este că nu, deoarece, eliminînd ceea ce este artă și ceea ce este știință în arhitectură, mai rămîne încă ceva, care poate fi atribuit tehnicii. Este de la sine înțeles că tehnica arhitecturii — cunoscută mai ales ca tehnică a construcției, deși nu se rezumă la ea — nu poate nici ea constitui, singură, domeniul integral de activitate căutat. Este, de asemenea, puțin probabil ca în tehnică să se găsească specificul arhitecturii.

Iată că, din aproape în aproape, am respins toate candidatele înfățișate spre reprezentarea formei de activitate a profesiunii noastre. Nici știința, nici tehnica, nici arta nu au întrunit voturile necesare. Să fie oare vorba de un concurs al cărui premiu va rămîne neatribuit? Ori poate, cum se întîmplă nu o dată în proiectare, voi cere însumarea eforturilor celor intrați în competiție, pentru înfățișarea unei lucrări unice? Este oare știința+tehnica+arta arhitecturii mai mult decît fiecare în parte? Fără îndoială că da. Numai că arhitectura este încă mai mult decît toate trei la un loc. Specificul arhitecturii nu se află nici măcar în *însumarea* celor trei laturi ale sale. O asemenea pretenție a autorului poate să nedumirească, dacă nu chiar să nemulțumească pe cititori și el bănuiește că va stîrni zîmbete ironice emițînd-o. Mai este oare nevoie să precizez că nu voi plasa arhitectura în sfera. . . religiei și nici măcar în aceea a filozofiei, deși de aceasta din urmă se află mult mai aproape decît se socotește în mod curent? Voi reaminti numai că Gropius pretinde adevăratei arhitecturi să fie o proiectare a vieții. Oare materia vie se poate reduce la însumarea mineralelor care o compun? Pentru a o explica nu e nevoie să se recurgă la religie, dar de puțină filozofie este absolută nevoie. Cum rămîne, însă, cu arhitectura?

Pentru a-mi explica mai bine intențiile, voi recurge la o încercare de ierarhizare a disciplinelor înmănuncheate în vigurosul arbore al activității omenești. Voi așeza pe un rînd disciplinele clasice, științifice, tehnice, artistice. Între rînduri voi situa ramurile noi, așa-numitele discipline de graniță sau de contact, născute din alăturarea a două sau trei discipline clasice învecinate. Iar pe un al doilea rînd voi înșira niște ramuri speciale, numite superdiscipline sau discipline de sinteză. În fine, în rîndul trei se află locul necontestat al filozofiei, ca domeniu de cuprindere a legilor celor mai generale ale naturii, societății și gîndirii. Vă voi reține atenția asupra disciplinelor de sinteză, în rîndul cărora aș numi cibernetica, cinematografia, ecologia, dar și televiziunea, teatrul sau presa. Este vorba mai cu seamă de domenii foarte tinere — dar nu numai de acestea — care cuprind o sferă foarte vastă, presupun stăpînirea unor importante sectoare științifice, tehnice sau artistice. Și se numesc discipline de sinteză pentru că specificul lor nu se află în vreunul dintre sectoarele subordonate și nici în simpla lor însumare, ci în relațiile de sinteză care se stabilesc între aceste sectoare și care le determină structura unitară, organică, de sine stătătoare. Arhitectura este tocmai o asemenea disciplină de sinteză și pare că domeniul cu care se înrudește cel mai mult este ecologia. Arhitectura poate fi socotită cea mai veche disciplină de sinteză.

Însumarea științei, tehnicii și artei arhitecturale nu constituie încă arhitectură. Specificul ei ca disciplină distinctă se află în sinteza celor trei laturi ale sale, în relațiile reciproce stabilite între acestea și care o definesc ca o entitate nouă, ireductibilă la componentele sale, cărora le este calitativ superioară. Mai mult, nici cele trei componente nu pot exista ca știință, tehnică sau artă a arhitecturii, decît în ființarea lor laolaltă, în intercondiționarea reciprocă, în potențarea sintezei care le fixează conținutul. Ruptă din acest context, știința arhitecturii se reduce la elemente de matematică, fizică, chimie, biologie, sociologie, estetică, tehnica arhitecturii devine tehnică a construcției, iar arta arhitecturii se confundă cu sculptura monumentală ori cu arta decorativă. Arhitectura nu poate fi profesată de trei specialiști, fiecare priceput într-unul din cele trei sectoare amintite. Profesiunea de arhitect trebuie sintetizată în sînul unei personalități unice. Devine evident că, în afară de știință, tehnică și artă — care nu pot exista ca atare decît în strînsă unitate — arhitectura mai cuprinde ceva, ceva de natura raporturilor dialectice presupuse de o asemenea unitate, ceva care o definește ca disciplină, ca stadiu calitativ nou și care se regăsește mai apoi în fiecare parte a întregului. Acest ceva, care va fi numit — și nu întîmplător am ales termenul — filozofia arhitecturii, este însăși esența sa.

Curt Siegel

FORME STRUCTURALE ALE ARHITECTURII MODERNE

București, Editura tehnică, 1968
309 pag., 211 ilustrații

Pentru Curt Siegel, titular al catedrei de statică a Școlii superioare tehnice din Stuttgart, problema corelației formelor arhitecturale cu concepția statico-constructivă a clădirilor a constituit o veche preocupare.

Apariția în 1960 a primei ediții a cărții « Forme structurale ale arhitecturii moderne » reprezintă finalizarea unei activități de analiză dusă pe această linie de autor de-a lungul multor ani de activitate practică și didactică.

Cartea a stîrnit un motivat interes într-o epocă în care numeroși arhitecți contemporani se adresează structurii pentru a obține, prin ea sau cu ajutorul ei, valori arhitecturale și compoziționale majore.

Autorul își propune să pună în evidență corelația ce trebuie să existe între concepția structurală a clădirii și expresia arhitecturală a acesteia; el insistă asupra valențelor de ordin estetic-arhitectonic ce decurg din înțelegerea și justa aplicare a principiului statico-constructiv adoptat.

Siegel întreprinde în acest scop o vastă analiză a modalităților de valorificare plastică a principiilor structural-constructive aplicate pe scară largă în arhitectura contemporană.

Prezentarea a numeroase exemple — peste 200 de figuri ușurează înțelegerea comentariilor autorului — constituie prilejul unei ascuțite discuții asupra modului în care structură și expresie arhitectonică se pot susține sau, dimpotrivă, se pot contrazice.

Apreciind, pe drept cuvînt, că prezentarea problemelor de ordin constructiv ce decurg din legile de bază ale mecanicii și staticii duce la « înțelegerea » structurii, Curt Siegel explică, ori de cîte ori este cazul, sensul static al soluției constructive comentate, punînd în evidență, atît direcțiile de rezolvare corectă, în care structura și arhitectura concură la obținerea unor valori majore, cît și cazurile cele mai frecvente de greșite interpretări arhitectonice sau chiar static-constructive ale structurii.

Un prim capitol al lucrării este dedicat construcțiilor pe schelet, fără îndoială cea mai răspîndită dintre structurile bazate pe folosirea oțelului și betonului.

O analiză a tramei structurale a acestor construcții îngăduie autorului să pună în evidență două drumuri distincte de rezolvare statică, din care decurg și rezolvări arhitectonice diferite.

Astfel, în cazul tramei bazate pe un modul mic — uzual sub 2 m, corespunzînd unui interax al ferestrelor — sarcinile verticale se repartizează unui mare număr de elemente verticale, care în asemenea condiții pot deveni foarte subțiri.

Subțirimea aceasta a elementului de susținere poate și trebuie — după Curt Siegel — să constituie trăsătura specifică a soluției pe care el o numește « cu raster minor ».

Soluțiile de planșeu vor trebui să fie astfel alese încît să ducă și ele la elemente subțiri în fațadă, iar finisajele nu trebuie în nici un caz să îngroașe elementele de susținere verticale și orizontale.

În cazul soluțiilor de schelet cu trama bazată pe un modul mai mare, corespunzînd la două sau mai multe interaxe de ferestre, dimensiunile elementelor de susținere verticale și orizontale, care poartă sarcini mai mari sau acoperă deschideri mărite, cresc.

Din această cauză, îngroșările aparente ce rezultă din diferitele soluționări date planșeelor sau datorite finisajelor riscă mai puțin să altereze specificul acestui « raster major », ceea ce lărgește gama soluțiilor posibile și acordă arhitectului o mai mare libertate de concepție.

Analiza este dusă mai departe, extinzîndu-se asupra modurilor de rezolvare a terminațiilor construcției la partea superioară, la colțurile clădirii, la legătura etajelor cu parterul, punîndu-se în evidență unele cazuri de erori de interpretare ce pot fi întîlnite în aplicarea

unor principii structurale corecte în sine, și care au ca rezultat lipsa de claritate, formalismul de fațadă, uneori chiar contrazicerea totală a sistemului structural adoptat.

Un comentariu special este rezervat problemei de mare actualitate a pereților cortină și corelației ce trebuie să existe între rezolvarea arhitectonică a acestora și structura portantă pe care ei o îmbracă.

Prima parte a lucrării se încheie prin trecerea în revistă a cîtorva soluționări devenite tipice prin reluarea lor frecventă, soluționări care contrazic logica structural-constructivă și a căror prezență nefericită se poate explica numai prin necunoașterea sau greșita înțelegere de către arhitect a legilor elementare ale compunerii structurilor portante.

Capitolul al doilea al lucrării este dedicat elementelor de susținere evazate, pe care autorul le numește « stîlpi în V », cuprinzînd sub această denumire atît elementele masive, cum sînt contraforturile, picioarele de cadre și altele asemenea, cît și elementele compuse, ramificate în plan sau în spațiu, printre care « arc-butanții », picioarele bi- sau trifurcate etc.

După o scurtă introducere în care este explicat convingător sensul structural al elementului evazat — asigurarea unei secțiuni maxime în punctele de maximă solicitare — un larg tur de orizont asupra unei ample serii de realizări contemporane la care asemenea elemente au fost folosite, cu dese rapeluri la cuvîntul și opera unor personalități eminente din domeniul teoriei și practicii construcțiilor și arhitecturii, cum ar fi Nervi, Le Corbusier, Niemeyer, Maillart, Castiglioni, Saarinen, permite autorului să pună în evidență modul în care elementul structural evazat, această soluție structurală de o tentantă valoare plastică, folosit în mod logic și competent, poate contribui la crearea unor valoroase sinteze structural-arhitectonice, după cum folosirea sa fără discernămînt nu poate duce decît la formalism și confuzie.

Al treilea capitol al lucrării, dedicat structurilor portante spațiale, constituie o interesantă și cuprinzătoare prezentare a acestui domeniu pe cît de vast, pe atît de căutat în creația constructiv-arhitecturală contemporană.

Sistematizînd aceste structuri în patru grupe: structuri spațiale în zăbrele, structuri cutate, suprafețe subțiri, structuri din cabluri și plase, referindu-se la un mare număr de studii și realizări, Curt Siegel le supune unei severe analize, care-i permite să pună în evidență pentru fiecare din aceste sisteme, atît avantajele de natură statică, funcțională și estetică, pe care le prezintă, cît și implicațiile, uneori deosebit de complexe, specifice fiecăruia dintre ele și care, nu de puține ori, ajung pînă la a compromite lucrările realizate.

Întîlnim, cu interes și plăcere, cunoscute și mai puțin cunoscute lucrări printre autorii cărora nume ca Mies van der Rohe, Wachsmann, Fuller, Breuer, Yamasaki, Sarger, Gropius, Candela, Tange, Torroja, Frey se întîlnesc cu cele deja amintite.

Cu o critică necruțătoare sînt prezentate, alături de asemenea realizări exemplare, numeroase construcții în care, datorită lipsei de înțelegere din partea proiectantului, inginer sau arhitect, dorinței de a urma o modă, superficialității în gîndire, pseudostructuri lipsite de sens și interes iau locul valorilor reale.

Autorul își încheie cartea cu un îndemn la efortul susținut pentru înțelegerea deplină a sensului structurilor, pentru conlucrarea strînsă și permanentă între arhitect și inginer, unică bază posibilă pentru o colaborare eficace.

Cuprinzătoare privire perspectivă asupra celor mai reprezentative lucrări ale celor mai celebri arhitecți și constructori ai timpului nostru, prezentare analitică a concepției structurale a acestor lucrări, analiză critică a acordului între structura lor și expresia lor arhitectonică, lucrarea lui Curt Siegel este un prețios auxiliar întru înțelegerea căilor noi ale arhitecturii contemporane.

Conf. arh. Dorian Hardt

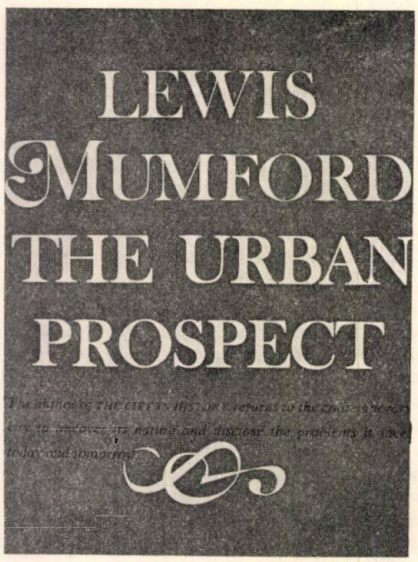

Lewis Mumford

THE URBAN PROSPECT

PERSPECTIVA URBANĂ

New York, Harcourt, Brace & World, Inc. 1968
XX + 255 pag.

Culegere de studii pe care reputatul cercetător american le-a scris și în mare parte publicat în ultimii ani (11 din cele 16 studii sînt datate după 1960), cartea la care ne referim este prezentată pe bună dreptate în manșeta editorială ca o « reîntoarcere a autorului Istoriei Orașului la orașul contemporan », dar nu pentru a scrie « o altă carte asupra orașului », ci pentru a-și expune « gîndirea de maturitate », după mai mult de cinci decenii consacrate preocupărilor teoretice în arhitectură și urbanism. Într-adevăr, în ciuda aparenței caleidoscopice pe care o poate sugera mulțimea stu-

diilor reunite, dincolo de varietatea elementelor de analiză se conturează limpede un număr de idei majore considerate drept constante și care par a susține întreg edificiul gîndirii urbanistice a lui Lewis Mumford.

Un prim element de reținut ar fi spiritul critic extrem de ascuțit care străbate aprecierile asupra construcției urbane în « marele oraș » american. Nemulțumirea autorului vizează condiția pe care orașul o oferă în prezent omului și colectivității, în alcătuirea fizico-biologică, dar mai ales în datele psiho-sociale. Contrar « spiritului pionier » care a prezidat luarea în stăpînire a continentului, ceea ce ar defini mediul urban contemporan ar fi mediocritatea, dezordinea, vulgaritatea stridentă a neonului, retragerea din fața vitalității și creativității, în favoarea unei organizări similare cu o mașină codificată pentru un set limitat de operații mecanice. Aspecte de evidență cotidiană sînt zonele de sărăcie și aglomerație, segregația și violența, corupția și deservirea deficitară. Chiar dacă accentele critice îmbracă uneori aspectul unei opoziții romantic-negativiste în fața unui proces ineluctabil, rămîne notabilă o propoziție a lucrării, cu sunet concluziv : « *forma actuală a orașului nu satisface nici ca mecanism de lucru, nici ca mediu social și nici ca operă de artă, deși procesul mecanic de producere a structurilor nu a atins niciodată nivelul actual* ».

Situația îngrijorătoare s-ar datora în principal — iar observația consemnează o altă coordonată a gîndirii lui Mumford — divorțului total dintre tehnică și umanitate la nivelul construcției urbane. Potrivit lui Mumford, în proiectarea urbană a devenit curentă considerația că forma și conținutul orașului trebuie să servească tehnologia, cînd de fapt funcția primară a orașului constă în a pune tehnologia de acord cu scopurile umane. Preocuparea de renovare urbană se concentrează prea mult pe planul tehnic al eficienței mecanice (autostrăzi, garaje etc.), dar ignorează funcțiile de bază ale orașului, instalînd un primat al mașinii asupra omului și activităților sociale. De aici o identificare în conștiința americană a progresului cu mecanizarea, deși a venit timpul să se înțeleagă că o mecanizare fără umanizare corespunzătoare este de-a dreptul monstruoasă.

Denunțul lui Mumford la adresa tehnicii pare a căpăta și el, prin vehemența sa, unele accente absolutizante, vizînd uneori o tehnică ce ar acționa ca forță în sine, opusă ca atare societății. De subliniat ar fi însă umanismul care animă constant observația critică, preocuparea de îmbunătățire a condiției umane și încrederea în resursele de recuperare și activizare a simțului uman cooperativ, într-un cadru urban reînnoit. Dar remarcabil mai cu seamă este faptul că în paginile cărții asistăm la o adîncire pe baze mai raționale a raportului tehnică-societate urbană, în sensul că responsabile pentru carențele urbane sînt văzute în ultimă instanță forțe social-istorice, reale și identificabile : « *procesul financiar-birocratic* »; « *erupția puterii* »; « *forțe economice cataclismice* », « *preocupări obsesive pentru profit* » etc.

Mumford angajează în consecință o polemică vie cu Jane Jacobs, ale cărei investigații au determinat depistarea unor tare esențiale ale orașului american, dar au prilejuit și formularea unei concluzii simplificatoare, după care pentru îndepărtarea tarelor ar fi necesară o reproiectare tehnică a spațiului urban : revenirea la formula străzii, dotări dispuse la parterul clădirilor etc. Natura proceselor menționate face însă cu totul insuficientă o acțiune împotriva lor prin măsuri administrativ-financiare, care să semnifice o simplă renovare fizică, igienică sau estetică. Ceea ce este necesar — afirmă Mumford în temeiul viziunii sale sociologice — este « o *alternativă validă la un mod de existență* », o reorientare în scopuri și idealuri care să înlăture « *defecte organice adînci* » și să afecteze fiecare aspect al realității. Nu este vorba, firește, despre o punere în discuție a orînduirii sociale ca atare, dar aria problematicii sociale în gîndirea urbanistică apare sensibil lărgită, iar analiza înaintează într-o direcție mai ferm și valabil conturată.

O dată cu afirmarea dominantelor sociologice, cartea abordează și principalele elemente de analiză tehnică pe care le implică proiectarea orașului contemporan. În această ordine de idei se impune contribuția autorului la clarificarea conceptului de oraș în contextul actual, avîndu-se în vedere că orașul nu trebuie redus nici la funcția de « *conteiner* » disponibil pentru înlocuire la fiecare generație, și nici la rolul unui obiect spațial imobil, în afara timpului. Paradoxul acestei perioade de urbanizare rapidă — declară Mumford — este că orașul ca atare se află pe cale de dispariție și, în consecință, paginile cărții dezbat pe larg practicile și concepțiile care duc la dezintegrarea orașului. Procesul disoluției se exprimă practic în « *fuga spre suburbii* », traseele mult prelungite de circulație motorizată, extinderea necontrolată a spațiului urban, iar suportul teoretic este alcătuit din încercări de acreditare a « *megalopolisului* », a « *orașului liniar* » etc., sub firma cărora, în chip de noutate și progres dinamic, se dezvoltă în fapt « *antiorașul* », degradarea structurii organice într-o masă informă de « *țesut urbanoid* ».

Împotriva acestor tendințe, opoziția autorului se angajează sistematic și complex argumentată. Conceptul apărat este cel al unui oraș dispus ca entitate perceptibilă, echilibrat și cu structură integrată, capabil să-și mențină unitatea în diversitate și continuitatea în schimbare. Acordul solicitat este pentru direcția urbanistică deschisă de Ebenezer Howard, în concepția căruia ar fi de reținut ca esențial, nu termenul « *orașului-grădină* » (de altfel deformat de epigoni), ci un complex de idei destinat să rearticuleze structura urbană pe baze moderne. În rîndul acestora ar fi cerința limitării funcționale a creșterii orașului, canalizarea presiunilor de creștere spre « *noi orașe* », includerea orașelor în sisteme regionale etc.

Principiul delimitării unitare a spațiului urban nu exclude însă, ci, dimpotrivă, presupune dezvoltarea unui program urbanistic diferențiat, complex, care să considere nuanțat toate funcțiile și fazele comunității deservite. Apreciind, de pildă, că proiectarea are disproporționat în vedere cerințele adulților, Mumford consacră un studiu special argumentării unui urbanism valabil pentru toate fazele vieții — copilărie, adolescență, maturitate, bătrînețe — fiecare din ele surprinsă în ipostaze variate. Alte studii ilustrează pentru compartimente particulare sarcina tratării nuanțate și complexe, cum ar fi reluarea într-un studiu independent a problemei bătrînilor, problema sistemului de transport, a spațiilor verzi etc.

În sfîrșit, pe linia preocupării pentru găsirea mijloacelor de umanizare și socializare a cadrului urban ar fi de semnalat adeziunea fermă a autorului la principiul « unităților de vecinătate ». Echivalent terminologic pentru ceea ce noi denumim « unitatea de microraion », conceptul pare a deține avantajul unei sublinieri mai substanțiale a legăturii cu un conținut social primordial. Formația sociologică îl duce într-adevăr din nou, pe Mumford, la observația pertinentă că acest principiu a intrat în urbanism, nu pe căi artificiale, ca simplă speculație, ci ca reflectare a unui fapt real: existența socială a vecinătății ca o grupare spontană și primară, pe temeiul vieții comune determinate de proximitatea așezării spațiale. Proiectarea urbană nu ar face deci decît să ridice această bază spontană la rangul unui principiu de ordonare a spațiului după valori deliberate, transformînd « *vecinătatea* » în « *unitate de vecinătate* » și investind-o cu funcția de organ esențial al orașului integrat.

În concluzie, chiar o considerare sumară a problematicii impune volumul ca pe o culegere de eseistică densă pe marginea celor mai importante aspecte ale fenomenului urban contemporan.

Max Lupan

DAS ENDE DER STÄDTE?

SFÎRȘITUL ORAȘELOR ?

Stuttgart/Bern, Karl Krämer Verlag, 1968
134 pag.

Acest nou volum, publicat în colecția cu profil de contribuții la problemele urbanismului, este o culegere de materiale recente ale unor specialiști din Elveția, Republica Federală a Germaniei și S.U.A., dintre care citățm: prof. R. Buckminster Fuller, A. Spilhaus, W.M. Förderer, R. Schmid, M. și P. Steiger, R. Doernach, E. Schulze-Fielitz și L. Burckhardt.

Cu toată diversitatea punctelor de vedere — a căror studiere atentă prezintă interes pentru toți urbaniștii — se desprind cu claritate unele păreri unanime.

Ele pornesc de la constatarea existenței unei crize a orașelor, care a devenit acută în sensul că neabordarea problemelor grave care s-au ridicat și a celor care se conturează va putea duce la efecte nedorite, pînă la a face practic imposibilă viața într-însele. Datorită rapidității evoluției, practic, toate prevederile schițelor de sistematizare, care țineau dincolo de unele realizări imediate, au fost repede depășite, rămînînd neaplicabile.

Ca una din cauzele deficiențelor existente se indică rămînerea în urmă a științei urbanismului, care s-a menținut la tezele simpliste ale Chartei Atenei, neglijînd, atît importanța hotărîtoare a rapidității evoluției, care duce la diferențieri și diversificări continue ale situațiilor și ale cerințelor, cît și caracterul deosebit de complex al multiplelor aspecte ale necesităților psihice și sociale, care nu se pot simplifica la cele patru noțiuni de producție, locuință, recreație și circulație.

Se subliniază necesitatea imperioasă ca, pe lîngă cercetări și intuiri ale evoluției tehnice viitoare, să se efectueze preliminări ale evoluției sociale, ale cerințelor respective, adică să se prevadă viitoarele schimbări și nu să se constate abia după ce ele au devenit majoritare. Astfel, se va putea crea din timp cadrul sau spațiul necesar viitorului cadru, viitoarelor cerințe, ale căror tendințe embrionare pot fi detectate de pe acum, prin cercetări atente.

Principalul efort creator al arhitecților a fost îndreptat greșit spre realizarea obiectelor, a unicatelor, găsindu-se rezolvări funcționale, structurale și plastice pentru niște teme date, fără să se țină seama de continua modificare a însești cerințelor funcționale, atît sub raportul calitativ, cît și cantitativ, și uitînd de existența modificării utilizării unor clădiri: în centrele marilor orașe, clădirile existente — de locuit, școlare ș.a. — devin birouri etc.

Critica cotidiană face caz de problema circulației, de creșterea ei excesivă. Această problemă are însă numeroase aspecte mai puțin analizate. Astfel, se uită de obicei că dezvoltarea telecomunicațiilor, prin rețelele telefonice, radiofonice, de televiziune, a redus sensibil necesitățile contactelor, frînînd astfel creșterea circulației. Se poate întrevedea, pe aceeași linie de dezvoltare, existența în viitor a unor uzine automatizate, deci fără deplasări ale forțelor de muncă, conduse eventual de la distanță. Merită atenție și faptul că unul din directorii trustului « General Motors », la întrebarea ziarului « Frankfurter Allgemeine Zeitung » asupra perspectivelor de peste 50 de ani, a răspuns că nu vor mai fi automobile. Într-adevăr, în interiorul orașelor mari, circulația auto începe să fie interzisă pe zone din ce în ce mai mari și specialiștii se gîndesc la metro, la benzi rulante sau alte mijloace.

Ritmul realizărilor noastre și al progresului tehnic în construcții este depășit. Perioada medie în care se retopesc metalele și produsele de metal este de circa 22 de ani, ceea ce poate fi astfel considerat ca o generație tehnică. Dar în diversele ramuri, viteza de progres, caracterizată prin timpul care se scurge de la invenție pînă la introducerea ei în producția de masă, variază cu mărimea și greutatea produsului: la tranzistori este de cîteva luni, la locuințe de circa 45 de ani . . .

Această evoluție vertiginoasă a unor ramuri ale tehnicii ne împinge, nu numai la accelerarea ritmului progresului tehnic în construcții, dar ne obligă totodată să fim mai atenți cu privire la cerințele viitoare, cînd realizăm construcții cu durabilitate fizică relativ îndelungată.

Trebuie să avem în vedere că terenurile afectate agriculturii se vor reduce: cu o producție mai intensivă, acest lucru este previzibil și posibil. În țările industriale dezvoltate se presupune că terenurile afectate industriei nu vor mai înregistra creșteri sensibile, dato-

rită atît tendinței de miniaturizare în tehnică, cît și ca urmare a accelerării creșterii productivității muncii. Ca urmare, atît a creșterii populației, cît și a cerințelor ei, terenul ocupat de construcțiile de locuințe va crește foarte mult. Această creștere mare va fi însă depășită de sporirea enormă a terenurilor necesare transportului și timpului liber. În acest sens, nu trebuie să uităm că, pornind de la reducerea continuă a timpului de muncă, specialiștii în problemele viitorului vorbesc uneori de « societatea timpului liber » pentru a caracteriza — poate exagerat — o situație viitoare.

Rapiditatea procesului de urbanizare, care a dus la cazarea a jumătate din populația S.U.A. pe 1% din teritoriu și tinde să formeze trei sisteme-gigant de orașe: Chipits (de la Chicago la Pittsburg), Boswash (de la Boston la Washington) și Sansan (de la San Francisco la San Diego), cu caracterul său haotic, care se manifestă și în apusul Europei, este mai mult decît un semnal de alarmă. Propunerile tehnico-urbanistice de rezolvare sînt numeroase. Dintre ele, indiscutabil, cea mai interesantă este prezentarea făcută în decembrie 1967 în fața Asociației americane pentru progresul științei, privind un oraș experimental de circa 250 000 de locuitori.

Avînd în raza de 160 km zonele agricole și cele de odihnă aferente, inclusiv muzeele în aer liber, un astfel de oraș este conceput tridimensional prin amplasarea în subteran a rețelelor edilitare, a transporturilor, a comerțului și a multor altor dotări social-culturale, precum și a rețelei de organizare a șantierului pentru realizarea orașului și demolările viitoare ale clădirilor ce vor trebui înlocuite. Considerînd 2,5 persoane pe familie medie și 20 000 dolari pe apartament, ar rezulta circa două miliarde necesare. Avînd în vedere amploarea lucrărilor subterane, dotările necesare, costul orașului se apreciază la dublul cifrei de mai sus, adică circa patru miliarde de dolari, ceea ce însă nu este costul experimentării, căci cele 100 000 de locuințe, cu toate cele aferente, tot vor trebui construite undeva, dacă nu în acest oraș experimental.

Desigur, acest exemplu de oraș experimental, ca și numeroasele utopii urbanistice citate, are interesul lui. Dar acest interes este numai de ordin tehnic: problemele sociale, care de fapt constituie miezul umanist al arhitecturii și urbanismului, fie că nu sînt puse de loc, fie că sînt puse la nivel minor, în sensul că se limitează la rezolvarea unor probleme existente, actualmente nerezolvate, a căror situație este deja critică. Nu se fac presupuneri privind problemele viitoare, din simplul motiv al lipsei aproape totale a unor cercetări în acest sens.

Pentru o orientare mai clară a urbanismului, pentru cunoașterea jaloanelor principale ale acestei evoluții, autorii susțin în unanimitate necesitatea unor cercetări interdisciplinare.

Heide Berndt

DAS GESELLSCHAFTSBILD BEI STADTPLANERN

IMAGINEA SOCIETĂȚII LA URBANIȘTI

Stuttgart/Bern, Karl Krämer Verlag, 1968, 176 pag.

Lucrarea, premiată de Fundația comunelor germane pentru dezvoltarea științelor comunale, constituie a treia carte apărută în 1968 într-o colecție specială a editurii, avînd drept obiectiv dezbaterea critică, științifică, prin prisma cerințelor viitorului, a problemelor complexe de urbanism și sistematizare teritorială.

Autoarea — colaboratoare științifică la Institutul Sigmund Freud din Frankfurt a. M. de sub conducerea prof. Mitscherlich — este cunoscută printr-o carte anterioară, „Arhitectura ca ideologie".

În acest volum se analizează diversele ideologii care în ultimele decenii au influențat teoria și practica urbanismului, începînd cu teoriile de la finele secolului trecut (Riehl, Spengler, Tönnies, Howard, Fritsch) pînă la cele actuale, cu caracter tehnocratic sau organic.

Disecția teoriilor și a realizărilor, bazată atît pe analiza teoretică, cît și pe cercetările efectuate pe teren privind gradul de satisfacție și deficiențele apărute în practica aplicării tezelor respective, nu se limitează la sfera teoretică, ci ajunge la concluzii practice privind unele probleme de bază ale sistematizării urbane și teritoriale.

Astfel, un loc important îl ocupă în cadrul lucrării teoria orașului grădină, de la primii ei propovăduitori, pînă la Le Corbusier și actualele realizări de cartiere de locuit, criticate — pe baza anchetelor și cercetărilor de specialitate — și considerate nesatisfăcătoare pentru multiplele cerințe social-funcționale neavute în vedere la conceperea lor și deci, implicit, nerezolvate.

Atît prin sugestiile concrete făcute, cît mai ales prin scoaterea în evidență a erorilor teoretice și practice, lucrarea prezintă interes pentru urbaniști.

Arh. Gheorghe Sebestyen

CRONICA

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR

MANIFESTĂRI LA CASA ARHITECTULUI

• DISCUȚII DE CREAȚIE

Sub egida secției de urbanism a Uniunii arhitecților, marți 18 februarie a.c. a avut loc o discuție de creație pe baza unui material întocmit de un colectiv larg de arhitecți și prezentat de arh. Boris Grünberg, având ca temă: « *Tendințe de dezvoltare a urbanismului în țările socialiste* ».

Participanții la discuții au formulat o serie de observații interesante care au contribuit la îmbunătățirea materialului prezentat.

★

În ziua de 21 februarie a.c. a avut loc o discuție de creația având ca temă: « *Concurs de idei pentru noua stațiune maritimă Midia* ».

O serie de arhitecți, participanți la concurs, și-au expus puncte de vedere interesante asupra soluțiilor prezentate.

Acest concurs va forma subiectul unui articol într-unul din viitoarele numere ale revistei noastre.

★

Marți 25 martie a.c. a avut loc o discuție de creație pe tema: «*Concepții noi în realizarea clădirilor tehnico-administrative și de proiectare. Efectul lor economic* ».

Discuțiile s-au desfășurat pe baza unei expuneri făcute de prof. arh. Ladislau Adler, vicepreședinte al C.S.C.A.S. responsabilul secției de arhitectură industrială a Uniunii arhitecților, despre unele noi tipuri de clădiri tehnico-administrative din străinătate (S.U.A., R.F.G., Italia), ilustrată cu proiecții, urmată de analiza critică a unor proiecte, făcută de arh. N. Vlăduț.

La discuții au participat numeroși proiectanți din acest important sector al arhitecturii.

Sub egida secției de urbanism a Uniunii arhitecților, marți 15 aprilie a.c. a avut loc o discuție de creație având ca temă: «*Probleme ale diversificării hotelurilor orășenești* ».

Materialul prezentat de arh. Mircea Stancu de la O.N.T. a fost completat cu observații pertinente, formulate de prof. arh. Octav Doicescu, prof. arh. Marcel Locar, arh. Victor Sebestyen, arh. Gh. Negoiescu, arh. Nic. Pruncu și alții.

• CONFERINȚE

Între 25 februarie — 30 aprilie 1969 au avut loc la Casa arhitectului următoarele conferințe:

— 25 februarie: Conferința «Raportul dintre arhitectură, producția materială și suprastructură ».

Conferențiar: Titus Mocanu.

— 18 martie: Conferința «Estetica structurilor » ilustrată cu diapozitive color.

Conferențiar: ing. Eliodor Săftoiu.

— 4 aprilie: Conferința « Aspecte contemporane ale arhitecturii din R.F. a Germaniei » ilustrată cu filme turistice color.

Conferențiar: dr. arh. Cezar Lăzărescu.

— 8 aprilie: Conferința « Escale pe Mediterana: imagini din Istambul, Beirut, Rodos, Atena, Barcelona, Palma de Mallorca, Tunis » ilustrate cu diapozitive.

Conferențiar: arh. Constantin Dobrescu.

— 29 aprilie: Conferința: « Arhitectul finlandez Alvar Aalto » ilustrată cu diapozitive.

Conferențiar: arh. Mircea Lupu.

• FILME DOCUMENTARE

Între 10 februarie — 20 aprilie au avut loc la Casa arhitectului următoarele proiecții de filme documentare:

— 11 februarie: Filme documentare franceze (color)

— 11 martie: Filme documentare franceze (color)
— 18 aprilie: Filme documentare din S.U.A. (color)

• EXPOZIȚII

Între 28 ianuarie — 31 martie, sala de la Casa arhitectului a adăpostit următoarele expoziții:

— 28 ianuarie—15 februarie: Concursul de idei pentru centrul turistic Maliuc. Proiecte.
— 18 februarie—10 martie: Concursul de idei pentru noua stațiune maritimă Midia. Proiecte.
— 14—29 martie: Desene, grafică de carte, acuarele și tușuri, din țară și străinătate ale arh. Dumitru Iancu.

ȘEDINȚA COMITETULUI EXECUTIV U.I.A.

Între 20—25 ianuarie a.c. a avut loc la Londra a 36-a reuniune a Comitetului Executiv al U.I.A. În cele nouă ședințe care au avut loc sub președinția lui Eugène Beaudouin s-au dezbătut, printre altele, probleme privind *organele de lucru și funcționarea U.I.A., unele chestiuni financiare, reînnoirea Comitetului Executiv* etc.

În baza raportului prezentat de Sir Robert Matthew, președintele grupului ad hoc pentru funcționarea U.I.A., Comitetul Executiv a adoptat — cu unele modificări — noua redactare a Art. 1 al Statutului U.I.A. (Scopurile Uniunii).

Fiecare din principalele organe ale Uniunii au fost examinate în lumina criticilor formulate de unii delegați și de unele Secții naționale la Adunarea Generală de la Praga.

În privința *Congreselor U.I.A.* s-a recomandat ca acestea să fie menținute, dar s-a subliniat necesitatea ca funcționarea lor să fie îmbunătățită.

Adunarea Generală rămîne și mai departe Parlamentul Uniunii, care trebuie să se concentreze și mai mult asupra politicii generale a U.I.A.

Cu privire la *Comitetul Executiv*, grupul ad hoc recomandă ca el să fie menținut în structura sa actuală, dar să-și schimbe denumirea în *Consiliu*; el trebuie să vegheze la aplicarea directivelor Uniunii, fixate de Adunarea Generală, dînd directive precise organelor de execuție.

În legătură cu *Biroul* Uniunii s-a propus ca vicepreședinții, care pînă în prezent nu au jucat decît un rol onorific, să fie de-acum înainte animatorii activităților din spațiul lor geografic.

INFORMAȚII U.I.A

S-a propus de asemenea crearea unui nou organ de lucru al U.I.A., *Grupul de coordonare*, numit de Consiliu din trei în trei ani și compus din 4—7 delegați. Acest organ care s-ar situa între Consiliu și Secretariat ar urma să preia sarcinile ce cădeau în competența Secretarului general, fiecare membru al grupului răspunzînd de un sector de activitate, ca de exemplu: *problemele profesionale, organele de lucru ale U.I.A., publicațiile U.I.A., relațiile externe, formarea și cercetarea*.

Pentru a ușura sarcinile Secretarului general s-a propus crearea unei echipe — *Colegiul delegaților consiliului*, cu misiunea de a veghea la traducerea în viață a programului elaborat de Consiliu.

Organele de lucru ale U.I.A. au făcut obiectul unui studiu aprofundat al Grupului ad hoc, care a propus un cadru de muncă în patru puncte:

1. Un program trienal și bilanțul de activitate al celor trei ani încheiați.
2. Propunerile vor fi trimise Consiliului prin intermediul delegatului responsabil.
3. În intervalul dintre întîlnirile delegaților Consiliului și responsabilii organelor de lucru, delegatul responsabil va întruni cît mai des posibil pe responsabilii organelor de lucru.
4. Consiliul va însărcina pe unii din membrii săi să urmărească activitatea unui anumit organ de lucru.

Propunerile de modificări ale Statutelor și Regulamentul interior vor fi trimise Secțiilor naționale pînă în aprilie a.c. cel mai tîrziu.

PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR

În zilele de 10 și 11 decembrie 1968, sub conducerea alternativă a prof. arh. Octav Doicescu și prof. arh. Marcel Locar, vicepreședinți ai Uniunii arhitecților, au avut loc la Casa arhitectului lucrările plenarei Uniunii arhitecților din R. S. România, care a dezbătut probleme importante și actuale ale construcției ansamblurilor orășenești (diversificarea construcțiilor de locuințe și a dotărilor social-culturale, folosirea judicioasă a terenului, eficiență economică, obținerea unor compoziții variate, originale, imprimarea unui specific național).

Lucrările plenarei s-au desfășurat într-un moment foarte important pentru activitatea de arhitectură și sistematizare din țara noastră, cînd sarcinile noi puse în fața arhitecților în legătură cu acțiunea complexă de diversificare implică o reconsiderare a modului de o gîndi proiectarea ansamblurilor urbane. Discuțiile — care au avut un caracter practic, de schimb de experiență pentru găsirea celor mai eficiente dintre multiplele căi și metode de rezolvare a acestei importante sarcini — s-au desfășurat pe baza unui referat avînd ca temă: « Probleme actuale în realizarea ansamblurilor urbane » întocmit de un colectiv format din arhitecții C. Frumuzache, W. Juster, P. Iliescu, V. Sebestyen și Mariana Vereanu. Bogat în idei, referatul a constituit o bună bază de discuții, ceea ce s-a concretizat în numărul mare de vorbitori din institutele de proiectare din București și din provincie, care au venit cu idei interesante și au făcut numeroase propuneri. Ei au subliniat totodată și o serie de dificultăți întîmpinate de proiectanți și de constructori, cum ar fi lipsa unor materiale de construcție noi, ușoare și rezistente (ca materialele plastice și aluminiul), existența unui sistem de elaborare și avizare a documentațiilor încă greoi și rigid, condiționat de unele norme și normative uneori depășite și chiar contradictorii.

Au luat cuvîntul în cadrul discuțiilor: arhitecții Ernest Sigheti, Constantin Joja, Gheorghe Sebestyen, Constantin Grigorcea, Nona Florescu, Ioan Fackelmann, Ștefan Bobocea, Cezar Lăzărescu, G. Gusti, Alex. Zamfiropol, dr. Ioan Ciobotaru, Eusebie Lateș, Gh. Negoescu, Ștefan Barton, Dinu Vernescu, Henriette Delavrancea-Gibory.

Numeroasele opinii exprimate, deși unele situate puțin cam exclusivist, pe poziții fie prea tehniciste, fie prea teoretice, au făcut ca dezbaterile să fie vii și interesante, aducînd o reală contribuție la lămurirea unora dintre problemele ce frămîntă azi lumea profesională a arhitecților din țara noastră.

Spațiul de care dispunem nu ne permite a consemna toate luările de cuvînt și numai cu părere de rău sîntem nevoiți să renunțăm la menționarea unor păreri interesante exprimate în cadrul lucrărilor plenarei.

actuale ale realizării ansamblurilor urbane

București. Vedere nocturnă din ansamblul de locuințe Balta Albă

arh. constantin frumuzache, arh. willy juster, arh. petre iliescu, arh. victor sebestyen, arh. mariana vereanu

probleme actuale ale realizării ansamblurilor urbane*

Caracteristica dominantă a arhitecturii noastre socialiste este trecerea de la elementul arhitectural izolat, dezvoltat spontan și deseori anarhic, la gruparea investițiilor în mari ansambluri gîndite și realizate unitar și complex.

Noile ansambluri urbane de locuințe, clădiri social-culturale, industriale, clarificările și dezvoltările intervenite în rețelele tehnico-edilitare care au însoțit aceste realizări au avut ca rezultat indiscutabil o transformare vizibilă a orașelor noastre și o ridicare calitativă a standardului urban.

În cadrul acestui mare efort național, care a antrenat uriașe forțe materiale și umane, concretizat în sute de mii de apartamente cu dotările aferente, profesiunea noastră a avut un rol de prestigiu, care se bucură de o apreciere binemeritată din partea populației și a conducerii statului.

Învățînd să stăpînească și să coordoneze investiții de asemenea amploare, arhitecții țării noastre au evoluat permanent pe linia clarificării concepțiilor privind principiile de compoziție urbanistică, de integrare a ansamblurilor în contextul urban și în schițele de sistematizare, de personalizare a ansamblurilor cu accentul, în ultima perioadă, pe caracterul realist și de eficiență economică a investițiilor.

În acest moment, sarcinile noi puse profesiunii noastre — rezultate din acțiunea complexă de diversificare în care sîntem antrenați — implică o analiză și o reconsiderare profundă a întregii noastre activități legate de realizarea ansamblurilor urbane.

Caracterul profund realist al acestei acțiuni, implicațiile ei în sectorul proiectării de locuințe au fost analizate în plenara Uniunii arhitectilor din luna iulie 1968. De atunci, problema a fost extinsă și în alte domenii, au apărut primele realizări cu caracter experimental, au început sau sînt în curs de realizare noile ansambluri bazate pe temele rezultate din aplicarea acestor indicații, au apărut, deci, elemente noi care fac necesară aprofundarea problemelor legate de reușita acestei acțiuni.

Pe măsura dobîndirii experienței în proiectarea ansamblurilor urbane, se precizează necesitatea stăpînirii tuturor elementelor care duc spre folosirea cît mai judicioasă și eficientă a teritoriului orășenesc.

Stadiul actual în care se află studiile de sistematizare (schițe și detalii), ca și proiectele de investiții pentru etapa apropiată permit cunoașterea posibilităților și condițiilor în care urmează să se înscrie procesele de renovare și extindere a unui mare număr din orașele țării noastre.

Noua formă de organizare politico-administrativă își și arată roadele sub aspectul unei egale repartiții a eforturilor acordate desfășurării transformării urbane.

Tendința spre o risipă de teren, evidentă adeseori în etapele trecute, a fost în bună parte înlăturată în cazul ansamblurilor de locuit și dotărilor social-culturale, deși indiscutabil mai apare încă uneori în cazul amplasamentelor de unități industriale sau de deservire orășenească.

Alegerea terenului optim pentru ansamblurile de locuit ridică încă dificile probleme legate de coordonarea intereselor de dezvoltare armonioasă a orașului cu necesitățile de protejare a terenurilor agricole și de restrîngere la minimum a demolărilor, prin menținerea temporară a unui fond de construcții necorespunzătoare.

În cursul ultimilor ani, ansamblurile noi și dotările social-culturale s-au amplasat un timp, cu precădere, în zonele centrale, urmărind reconstruirea centrelor orășenești, iar apoi pe terenurile libere de la marginea orașelor, pe considerentul evitării demolărilor.

Nefundamentarea acestor probleme pe baze tehnico-economice concludente, bazate pe documentații de specialitate privind elementele de comparat, are ca efect aplicarea automată a unor directive; rezultatul acestor interpretări duce uneori în mod insuficient justificat la dirijarea ansamblurilor de locuit în zone care, prin situarea lor în cadrul localităților, duc la soluții neeconomice și cu deficiențe funcționale în viața orașului.

O dată rezolvată alegerea amplasamentului ansamblului de locuit, problema densității suprafeței locuibile și a populației se înscrie în limite stabilite și controlate de forurile în drept. Se poate considera că experiența ultimilor ani de proiectare, sporită cu noile directive de diversificare, a permis trecerea la densități împinse spre limitele maxime corespunzătoare regimului de construcții la care se referă.

În ultimii ani, regimul de construcții curent a fost de 5 niveluri, variat cu 10—11 niveluri, în proporții situîndu-se, în general, între 15 și 30%.

În aceste condiții, cerințele de densitate ducînd la o ocupare relativ mare a solului, apare necesitatea unui efort sporit în obținerea unor compoziții variate, originale, a unor integrări în peisaj, a valorificării unor elemente locale specifice etc. Totodată, acest efort trebuie depus în continuare și pentru rezolvări urbanistice menite să înlăture mult criticata monotonie.

Pentru realizarea acestor deziderate, o problemă dificilă o constituie regimul mediu de înălțime de 5 niveluri practicat vreme îndelungată, care restrînge gama posibilităților de exprimare. Noile cerințe de diversificare a locuințelor și dotărilor sînt un prilej potrivit pentru adîncirea studiilor, pentru realizarea în condiții tehnico-economice realiste a unor ansambluri cu regimuri de construcție variate în limitele unei judicioase folosiri a terenului.

Selecționarea circulației reprezintă unul din cele mai dificile capitole ale urbanismului. Găsirea unui sistem unitar de circulație capabil să facă față nevoilor viitoare și care să poată fi dezvoltat în etape pornind de la situația existentă, este sarcina primordială a schițelor de sistematizare. Din păcate, de multe ori proiectanții, preocupîndu-se în special de problemele ansamblului, au neglijat să prevadă rezervațiile necesare pentru nevoile generale ale orașului, exagerînd în același timp prevederile menite să asigure circulația interioară.

Trebuie să subliniem că nu pot exista argumente economice care să justifice subdimensionări în schema stradală principală a orașului, dar că putem accepta ca în anumite ansambluri — în funcție de gradul de confort al locuințelor și dotărilor social-culturale din cadrul acestora — circulația interioară și prevederile pentru spații de parcare să fie mai reduse și să nu urmărească o deservire ideală a fiecărui bloc în parte. Determinarea judicioasă a modului cum trebuie să fie deservit fiecare cartier în parte va trebui să constituie o preocupare esențială a studiilor noastre viitoare, dar aceste măsuri nu pot și nu trebuie să aibă repercusiuni asupra sistemului orășenesc de circulație.

Studiul posibilităților de grupare a dotărilor ce pot coopera în cadrul centrelor de oraș sau de cartier poate aduce reale economii de volum construit și de teren, ca și o rațională folosire a spațiului de parcare.

Imprimarea unei personalități proprii noilor ansambluri și în special păstrarea și accentuarea specificului local ridică probleme care se situează pe multiple planuri; unele dintre ele țin de posibilitățile încă modeste oferite de sistemele de construire, de condițiile economice de care se dispune în prezent, altele de interpretarea diversă dată concepției de personalitate în arhitectură și urbanism.

Independent de acestea, există posibilități reale de subliniere a specificului local în noile exprimări urbanistice, dacă în compunerea ansamblurilor se urmărește valorificarea cadrului interior și exterior, studiind în acest scop elementele caracteristice fiecărei localități. Acestea se pot referi la relief, plantații, dar și la obiecte sau porțiuni din cadrul vechi construit al localității, preluate integral sau prezentate muzeistic (fragmente, fotografii, spectacole sunet și lumină).

Astfel, în orașe cu o personalitate bine marcată, ca Brașov, Cluj, Sibiu, Deva, Iași, Timișoara, Piatra Neamț, Galați, Constanța etc., noile ansambluri și restructurările urbane vor trebui, nu numai să accentueze aceste trăsături conturate de-a lungul dezvoltării istorice, dar

* Referat prezentat la Plenara Uniunii arhitecților din 10—11 dec. 1968 consacrată realizării ansamblurilor urbane.

Piatra Neamț. Vedere din centrul orașului

București. Cartierul Drumul Taberei

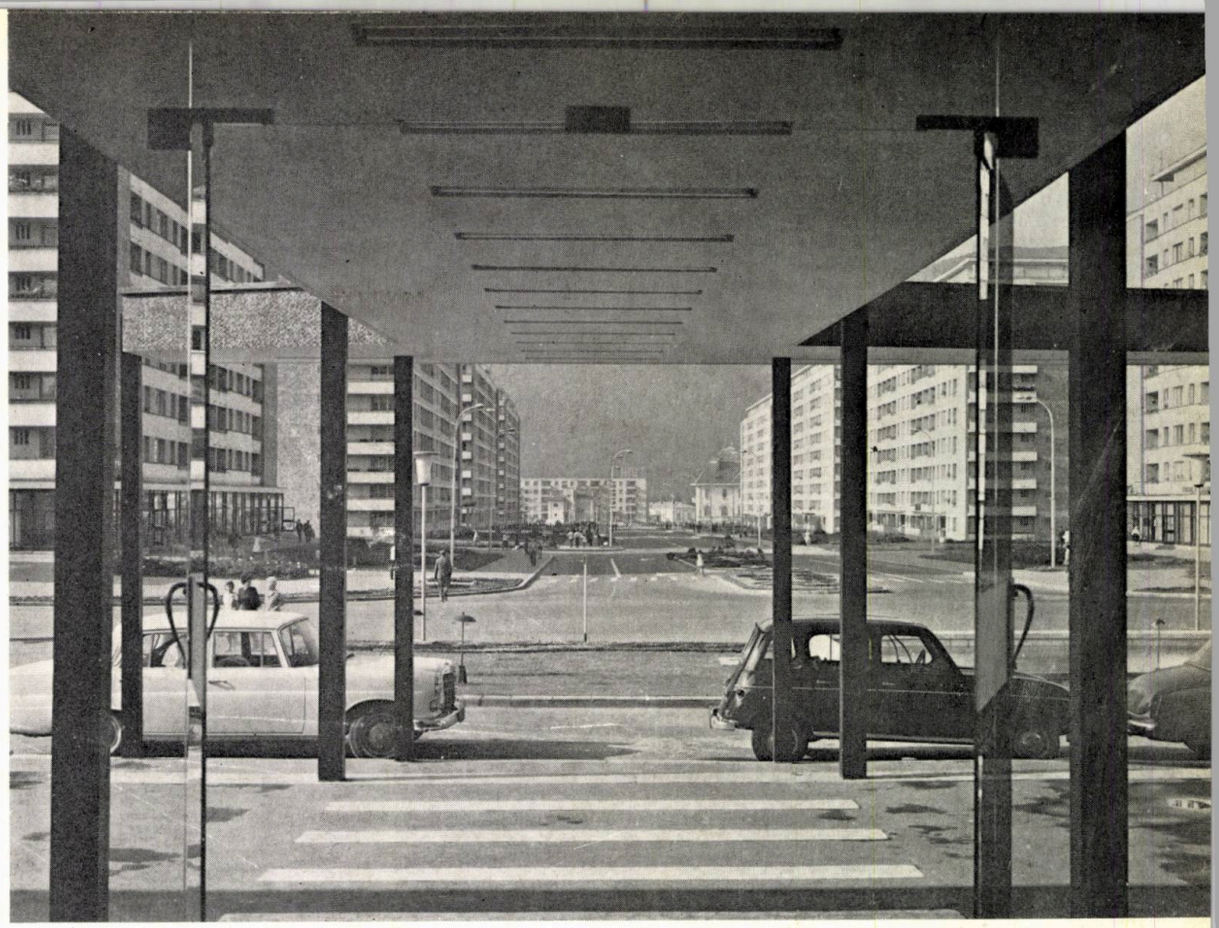

să le și îmbogățească prin trăsăturile noi, contemporane. Aceasta implică o mai mare suplețe decît pînă acum în folosirea mijloacelor de exprimare urbanistică, un repertoriu mai bogat și mai ingenios de soluții decît am fost capabili pînă în prezent, adeseori dintr-o înțelegere mecanică, dogmatică, a unor principii.

Intrînd mai în amănuntul adaptării la teren, considerăm că s-au folosit în prea mică măsură posibilitățile oferite de mișcările locale de pămînt care pot contribui cu succes la realizarea unui relief variat capabil să atenueze monotonia și rigiditatea volumelor masive ale blocurilor. Depozitarea pămîntului rezultat din săpături în interiorul incintelor, folosirea cu sensibilitate a formelor rezultate pentru jocurile de copii și efecte peisagiste, pot aduce, pe lîngă înlăturarea unor cheltuieli de transport, și avantajul unor largi game de variații în amenajarea cadrului intim al spațiilor din zonele de locuit.

Experiența căpătată în activitatea anilor trecuți se cere analizată cu calmul și luciditatea necesară în pragul unei noi etape, accentuînd asupra lipsurilor mai importante.

Astfel, la momentul respectiv, a fost sesizată, pe drept cuvînt, risipa de teren din cadrul unor ansambluri de locuințe care, în afara aspectului economic total nefavorabil în realizarea și exploatarea investițiilor, duce la efecte negative în confortul urban, prin existența unor distanțe mari între clădiri, între dotări și clădiri, obositoare de parcurs, lungind traseele mijloacelor de transport în comun și creînd legături anevoioase cu locul de muncă sau alte puncte de interes comun. De asemenea, spațiile verzi întinse pe suprafețe foarte mari sînt greu de întreținut, devenind uneori maidane părăsite; risipa de teren are efecte negative și în privința traseelor rețelelor edilitare, a drumurilor și aleilor, scumpind, în afara investiției de bază, și exploatarea, grevînd bugetul orașului și cotele de întreținere ale locatarilor respectivi. Aspectul urban și arhitectural al acestor realizări, cu greu se pot încadra în imaginile și funcțiunile unor așezări urbanistice, avînd un aspect nedorit și chiar cu unele efecte deprimante.

Printre factorii generatori ai monotoniei funcționale și plastice trebuie menționată gama foarte redusă a tipurilor de apartamente folosite, a regimului de înălțime adoptat, a sistemelor constructive utilizate.

De multe ori, o greșită înțelegere a tipizării și industrializării și a economiilor ce trebuie realizate în construcții, manifestată prin refolosirea în număr nejustificat de mare a aceluiași tip de bloc sau a acelorași elemente de fațadă, a accentuat fenomenul de șablon și monotonie.

În activitatea de proiectare, actualul sistem de elaborare și avizare a documentațiilor rămîne în continuare rigid și greoi, condiționat și de unele norme și normative

uneori depășite și chiar contradictorii, care au în final repercusiuni negative asupra calității proiectelor; de cele mai multe ori, ieșirea din impas stă în adoptarea celor mai comode soluții de proiectare, prin refolosirea nejustificat de mare a acelorași proiecte, sistem generator de monotonie urbană și arhitecturală.

Adoptarea unor densități mult sporite va determina o rețea puternică de dotări social-culturale, amplasată la distanțe convenabile, folosindu-se construcții independente cu mai multe niveluri sau, în unele cazuri, parterul blocurilor de locuințe, cu mari avantaje în exploatarea lor, îmbunătățindu-se confortul urban al locatarilor.

Trebuie evitate situațiile în care, ca urmare a necesității de a da în folosință locuințele, dotările se execută ulterior, o bună perioadă de timp deservirea populației nefiind asigurată.

Este neîndoielnic că în cadrul eforturilor de economisire a terenului, accentul va trebui să se pună în special pe valorificarea posibilităților latente existente în însăși concepția de proiectare a dotărilor și suprafețelor de circulație și mai puțin pe îndesirea peste limită a clădirilor componente, în cadrul actualelor principii de rezolvare urbanistică a ansamblurilor.

Este, de asemenea, evident că trebuie depășit stadiul actual — încă empiric — de proiectare și mai ales de apreciere a rezultatelor obținute sub toate aspectele eficienței economice și sociale.

Așezarea pe baze științifice a criteriilor de apreciere a rezultatelor obținute implică o metodologie specifică, cadre specializate în acest sens, o muncă răbdătoare și perseverentă. Unele începuturi s-au făcut, dar cu totul insuficiente față de amploarea și importanța problemei, ca, de pildă, anchetele sociale întreprinse de atelierul de studii al I.P.C.T. Trebuie remarcat faptul că unele studii de acest fel, deși interesante și utile, au rămas fără urmări, dovedind existența unei oarecare neîncrederi în eficacitatea lor sau poate înrădăcinarea unui mod de abordare a problemelor sub presiunea sarcinilor de zi cu zi, fără o perspectivă de durată a unei activități organizate.

Astfel de probleme ca cele rezultate din analiza recensământului general al populației privind condițiile de locuire după structura familiei, ocupațiilor, locului de muncă, veniturilor, precum și cele referitoare la alte aspecte urbane, ca înzestrarea cu dotări social-culturale, transportul, zonele de recreație, la care va trebui să se țină seama și de aspectele ecologice, mai ales în zonele puternic industrializate și aglomerate, vor putea să determine un fundament științific activității de sistematizare, cît mai apropiat de realitățile economiei și societății noastre.

Întrucît activitatea științifică de sistematizare nu este o disciplină izolată în contextul economiei socialiste, va trebui ca toți factorii de care depinde caracterul științific al acestei discipline să concure și să sprijine concret aplicarea în practică a principiilor elaborate. De aceea, este necesar ca toate normele și normativele emise în cadrul altor departamente (P.C.I., sanitar, protecția muncii etc). să fie revizuite și puse de acord cu realitățile economiei noastre, pentru a sprijini activitatea de sistematizare fără a se prejudicia cerințele elementare necesare, în scopul înlăturării fenomenelor de contradicție care se manifestă în prezent în aplicarea lor și care constituie deseori adevărate obstacole de netrecut.

O contribuție esențială în fundamentarea științifică a activității de sistematizare o constituie lărgirea activității de tipizare, în scopul grăbirii realizărilor urbane și înlăturării aspectelor de monotonie în funcțiunile și estetica ansamblurilor. Prin lărgirea considerabilă a tipizării, fenomenul modernizării în ramura construcțiilor va crește ca rezultat al industrializării elementelor de construcții, cu efecte pozitive în realizarea rapidă și cu reducerea corespunzătoare a investițiilor prevăzute.

Asistăm la o nouă etapă a dezvoltării construcțiilor de locuințe și social-culturale corespunzătoare stadiului dezvoltării țării, procesului de urbanizare și creșterii populației, etapă marcată prin acțiunea de « diversificare ».

Pornită din inițiativa Comitetului Central al P.C.R., această acțiune are un profund sens social-politic. Este vorba, în primul rînd, de o schimbare de concepție în construirea locuințelor și dotărilor social-culturale pentru a găsi căile de rezolvare realiste în satisfacerea cît mai rapidă a necesităților atît de variate și mereu crescînde ale populației.

Pornind de la principiul socialist al repartiției după cantitatea și calitatea muncii, care are drept consecință și nevoi diferențiate, pornind de la realitățile economiei noastre socialiste, punînd accentul pe acele pîrghii care constituie condițiile esențiale ale progresului societății noastre, acțiunea de diversificare a locuinței și construcțiilor sociale arată calea cea mai justă în satisfacerea multiplelor cerințe impuse de viață. Această concepție a fost concretizată într-un nou program al locuinței aprobat de Comitetul Central al P.C.R. și de Consiliul de Miniștri la 23 iulie 1968.

Ideea centrală a acestei acțiuni urmărește, în principal, lichidarea rapidă a lipsurilor care persistă în asigurarea de locuințe pentru oamenii muncii.

Etapa actuală reclamă într-un timp scurt un număr sporit de locuințe, care să corespundă ca spațiu și confort nevoilor atît de diferențiate și care să țină seama de posibilitățile bugetare ale fiecăruia.

După cum se știe, în anii 1969—1970 se vor realiza din fondurile statului circa 180 000 — 200 000 locuințe noi, în afara locuințelor realizate din fond personal, cu sprijinul statului, sau a locuințelor realizate de particulari prin mijloace proprii, dat fiind că la noi în țară statul a preluat sarcina de a rezolva problema locuinței, efortul principal fiind făcut de stat.

Necesitățile arată că, în linii mari, trebuie dublat numărul de apartamente ce se construiesc anual, fără a depăși sumele alocate prin plan pentru aceste investiții.

În acest sens, Plenara C.C. al P.C.R. din 19 iunie 1968 a trasat sarcina realizării într-un termen scurt a unui volum sporit de spațiu locuibil prin construirea concomitentă a mai multor categorii de locuințe, diferențiate ca indici spațiali, confort și cost.

Răspunzînd cu entuziasm acestei importante sarcini, proiectanții și constructorii din întreaga țară, în eforturi unite, au elaborat studii, au făcut experiențe, cu scopul găsirii celor mai judicioase soluții pentru aceste probleme.

Prin grija C.S.C.A.S., Comitetului pentru administrația locală de stat și Consiliului popular al municipiului București, s-a desfășurat în întreaga țară o amplă activitate de proiectare în institutele centrale și D.S.A.P.C.-uri, precum și experimentarea practică a unor locuințe diversificate.

Analiza și sinteza profundă a rezultatelor acestor eforturi au dus la concluzia că în etapa actuală să se realizeze patru categorii de locuințe diferențiate după criteriile enunțate.

Fără îndoială, aceasta constituie o bază de pornire a unei activități ce trebuie să fie permanent trează în conștiința noastră, în scopul depistării tuturor căilor și a mijloacelor celor mai eficiente de soluționare a locuinței.

Locuințele reprezintă unul din cele mai importante eforturi economice în construcții, dar nu trebuie să uităm că acestora li se adaugă o seamă de alte lucrări de construcții cu valori considerabile.

Lucrările edilitare, care reprezintă circa 50% din valoarea locuințelor, precum și dotările social-culturale, sînt investiții absolut necesare, condiții esențiale ale închegării și vieții ansamblurilor de locuințe.

Este absolut necesar ca toate aceste investiții să fie prevăzute în strînsă corelare cu caracterul și specificul noilor tipuri de locuințe, să se aibă în vedere o justă organizare a lor într-un teritoriu minim, așa fel încît să corespundă integral bunei deserviri a populației.

Criteriile de ordin economic, funcțional și de confort trebuie, implicit, să-și găsească ecoul și în aceste lucrări.

În întîmpinarea acestor consecințe, conducerea superioară de partid și de stat, prin H.C.M. nr. 1650 din 19 iulie 1968, a trasat sarcina de a se întocmi studiile în vederea diversificării construcțiilor social-culturale, și anume: clădirile din domeniul cultural, învățămînt, sanitar, hotelier, comercial, administrativ.

Obiectivul principal al acestei acțiuni este, ca și la locuințe, de a realiza cu aceleași eforturi de investiții, mai multe construcții de capacități sporite, pentru o mai largă și multilaterală satisfacere a nevoilor populației. Pentru aceasta trebuie avută în vedere, în primul rînd, o mai justă determinare a acestor necesități în raport cu modul de amplasare a dotărilor, în funcție de importanța și de mărimea localităților.

La elaborarea acestui studiu au fost antrenate cele mai calificate cadre din aceste domenii de activitate, care printr-o analiză complexă să propună criteriile cele mai realiste și mai eficiente în îndeplinirea acestui important obiectiv.

Dacă la locuințe, criteriile de diversificare se concretizează în indicatori de cost pe diferite tipuri de apartamente, la construcțiile social-culturale acest aspect capătă un caracter mai divers, mai complex, datorat specificului funcțional al fiecărei dotări.

Studiul pleacă de la ideea stabilirii pentru fiecare domeniu de activitate, în primul rînd a celor mai adecvate tipuri de clădiri, ale căror caracteristici funcționale și capacități să înfățișeze diversele necesități ale populației localităților și apoi stabilirea unor categorii ale acestor tipuri, diferențiate după confort.

În acest fel se vor putea evita unele anomalii în practica realizării acestor construcții, cînd programe de capacități egale și grad de finisare nediferențiat se realizau în localități foarte diferite în raport cu numărul populației, cît și cu importanța lor în sistemul administrativ-teritorial al țării noastre.

O dată enunțate principalele obiective urmărite prin acțiunea de diversificare încă din primele acțiuni în acest sens, din primele analize, rezultă justețea și importanța sarcinilor pe care Partidul și Guvernul ni le trasează.

Sîntem într-o fază incipientă, în care problema trebuie atent analizată, cu participarea tuturor celor care pot aduce un aport util și cînd trebuie să dăruim întreaga noastră capacitate acestei idei nobile și umane.

Acțiunea de diversificare impune fără îndoială o revizuire profundă a întregii noastre concepții în proiectare. Avem multă libertate de desfășurare a capacității noastre, însă în cadrul unei mari răspunderi.

Problemele de economie impuse de viață, necesitățile de confort crescînde trebuie soluționate cu competență. Dacă am reușit în linii mari să soluționăm deziderateleate diversificării pentru etapa actuală, în principal prin reduceri de spații și de finisaje, trebuie să fim conștienți că aceasta are unele limite prin care însăși ideea ar putea fi compromisă.

Trebuie să avem în vedere că problema locuinței evoluează în raport direct cu necesitățile mereu sporite ale populației și că economicitatea va fi totdeauna una din problemele capitale.

Ampla perspectivă care ne stă în față cere soluții noi, tehnici noi în realizarea construcțiilor. Trebuie să construim mult, economic și bine într-un timp foarte scurt. Aceasta este problema care stă în fața proiectării și execuției.

În acest sens, sîntem cu toții solicitați să ne exprimăm părerile.

Trebuie proiecte de înaltă calitate și tehnicitate în toate colțurile țării, atît pentru locuințe, cît și pentru clădirile social-culturale.

Cluj. Cartierul de locuințe Grigorescu

Care este cea mai eficientă metodă de a satisface acest deziderat: proiecte tip sau proiecte directive?

Care sînt cele mai eficiente și mai rapide metode de execuție a acestor lucrări: industrializarea totală sau prefabricarea?

Deosebit de importantă este, în primul rînd, colaborarea dintre proiectare și execuție cu toți factorii interesați în realizarea construcțiilor. Ce trebuie făcut în acest sens?

Iată cîteva întrebări care ne frămîntă de multă vreme, fără să le găsim o justă soluționare, dar care astăzi, în această mare acțiune, se pun în mod deosebit de acut.

Experiența de pînă acum ne arată că datorită unor principii unice aprobate, a unor densități practic « legiferate » și a unui ritm intens de execuție și în consecință a unui timp limitat de studiu, începe să apară o șablonare și la nivelul concepției ansamblurilor. Rutina, necesitatea elaborării proiectelor în termene foarte scurte, teme și criterii identice de apreciere, fac ca elementele locale, situația orașului, relieful, specificul arhitectural, materialele locale și altele să influențeze doar într-o mică măsură compozițiile de ansamblu, care încep să prezinte din ce în ce mai multe aspecte comune, independente de localitatea și amplasamentul concret.

O problemă care trebuie adîncită și analizată atent este necesitatea corelației care trebuie să existe între gradul de confort al obiectului și gradul de confort al ansamblului. Dacă la apartamentele de două camere există în prezent o variație a costului între 24 000 și 56 000 lei, este de dorit ca o gradare similară să existe și între costul lucrărilor exterioare și al dotărilor care le deservesc. Deoarece o diferențiere atît de mare nu va putea fi obținută în condițiile unui cost minim destul de ridicat al lucrărilor edilitare, trebuie să ne preocupăm în primul rînd de reducerea acestui minim, apreciat după concepțiile și normativele noastre de azi. În acest sens, va trebui să apelăm la inginerii specialiști în lucrări edilitare și la revizuirea standardelor și normativelor care împiedică o reducere mai masivă a acestor cheltuieli (ca, de exemplu, normativele P.C.I. privind drumurile de acces și de deservire a caselor, normativele P.C.I. privind debitul de apă de incendiu, normativele privind canalizările și alimentările cu apă în terenuri macroporice etc.).

Este sigur că pentru obținerea unor ansambluri cu conforturi diferențiate nu este suficient a se diferenția casele în sine. Ar fi o greșeală fundamentală dacă construcții reduse în privința confortului și a costului ar fi amplasate pe teritorii echipate complet cu toate lucrările edilitare la nivelul cel mai înalt de deservire și cu costurile excesive legate de aceste investiții.

Cu această ocazie trebuie pusă în discuție una din problemele esențiale ale realizării ansamblurilor viitoare în ideea diversificării, și anume: dacă diversele grade de confort al locuințelor și dotărilor să se realizeze în ansambluri diferențiate și ele în mod corespunzător, sau dacă este mai indicată soluționarea lor împreună, în cadrul aceleiași grupări urbane?

Din punctul de vedere al ansamblurilor, considerăm că problema diversificării ar trebui abordată simultan prin studii care să îmbrățișeze toate laturile componente ale acestei sfere de activitate.

Astfel, ar trebui abordate în primul rînd aspectele urbanistice propriu-zise, ca: densitatea clădirilor de locuit, suprafața de teren aferentă dotărilor și modul de calcul al capacității necesare în cadrul fiecărei dotări, în funcție de gradul de confort (în cazul acesta, gradul de deservire) și numărul populației în prezent și în perspectivă. Desigur că aspectele de densitate și de folosință a terenului sînt foarte importante, dar acestea sînt deja abordate și parțial rezolvate prin unele instrucțiuni ale C.S.C.A.S. De aceea considerăm că o atenție deosebită va trebui acordată în momentul de față modului de dimensionare a dotărilor social-culturale. Ministerele de resort (M.C.I., M.S.P.S., M. Inv. etc.), care au contribuit alături de C.S.C.A.S. la acțiunea de diversificare, s-au mărginit să se ocupe de reducerea costului și în consecință a confortului construcțiilor propriu-zise, neglijînd faptul că prin metodologia de determinare a unor capacități strict necesare s-ar putea obține economii mult mai importante. Legat de modul de calcul al capacității necesare în etapa actuală ar trebui revizuite, bineînțeles, și distanțele maxime admise în prezent între dotări și locuință, pentru a nu se ajunge la necesitatea realizării unui număr mare de dotări, fiecare din ele avînd însă o capacitate mult prea mică pentru a permite realizarea unei construcții eficiente din punct de vedere economic al investiției și al exploatării.

O altă latură, deosebit de importantă, a acestei probleme este modul cum se asigură cooperarea între diverse dotări social-culturale.

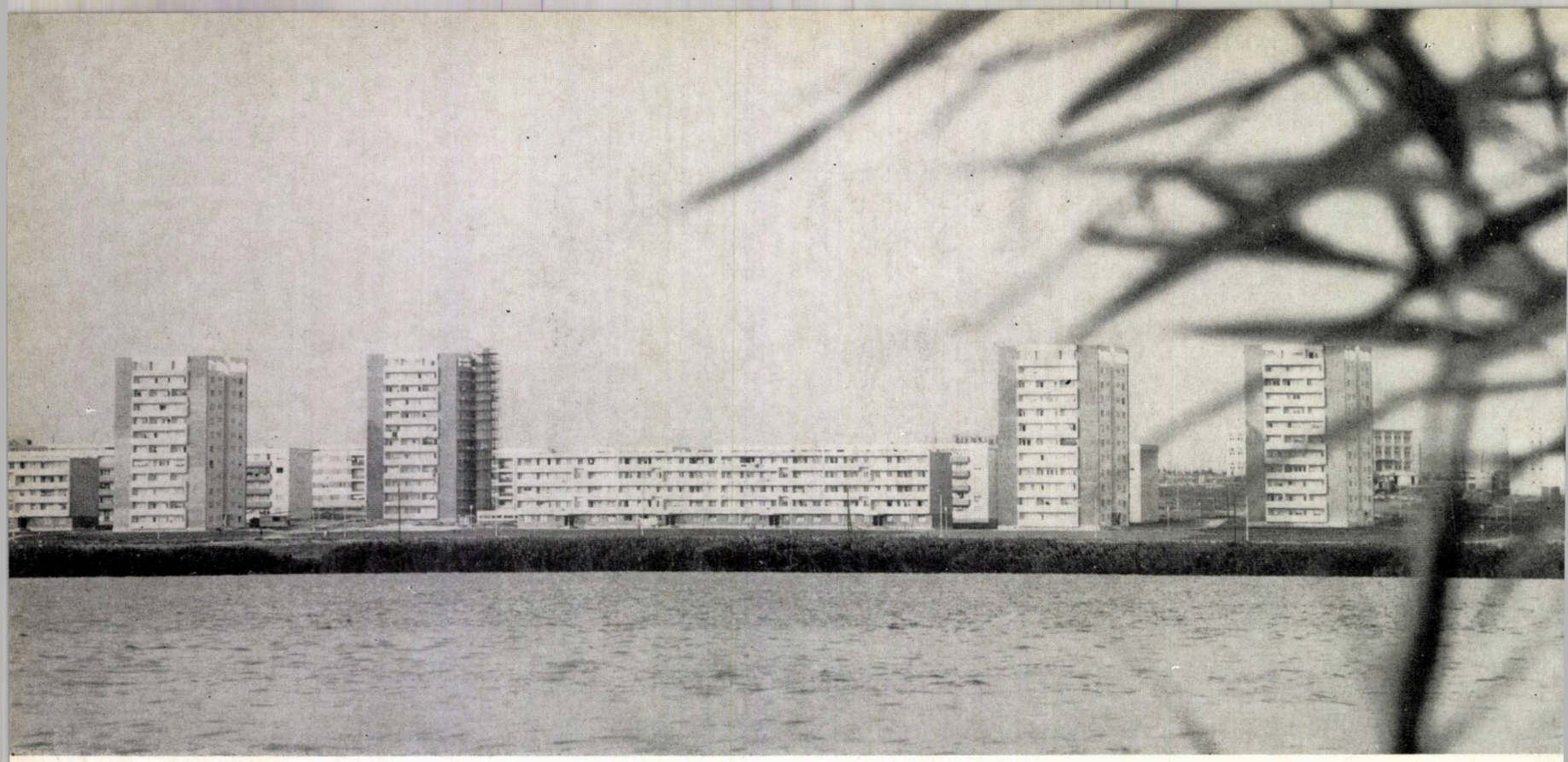

Constanța. Ansamblul de locuințe Ovidiu

Cooperarea trebuie privită și ea din punctul de vedere al amplasării, adică o maximă concentrare a dotărilor (pentru a se reduce cheltuielile legate de deservirea acestora cu racorduri la lucrările tehnico-edilitare) și din punctul de vedere al programului. Excesele care se fac în prezent prin conceperea și utilizarea unor construcții exclusiv pe baza unor nevoi departamentale, fără a ține seama de nevoile pe ansamblu ale unui cartier de locuit sau fără a ține seama de posibilitățile de cooperare prin utilizarea unor suprafețe sau servicii, sînt foarte mari. De asemenea, există o serie de criterii administrative (gestiuni separate la anumite categorii de magazine sau alte forme) care stau în calea elaborării soluțiilor arhitectural-constructive celor mai raționale.

Prin cele de mai sus am vrut doar să ilustrăm unele aspecte care ni se par esențiale în abordarea pe baze serioase a diversificării ansamblurilor de locuit. Faptul că aceste probleme trebuie privite în dezvoltarea lor — ele fiind concepute pentru nevoile de azi ale unei populații numeroase, dar trebuind în același timp să satisfacă și nevoile mult sporite, privite în perspectivă în lumina creșterii nivelului material și cultural al populației — vine să complice și mai mult aspectul și așa destul de complex al acestor studii. Desigur, faptul că putem prevedea o diminuare a populației care va fi cazată pe aceeași suprafață locuibilă face ca de la bun început dotarea cartierelor de locuit efectuată în prezent să fie îmbunătățită simțitor prin descreșterea numărului de persoane ce vor fi deservite de aceleași dotări.

Rezolvarea problemelor stringente de azi nu trebuie să ne împiedice în soluționarea nevoilor viitoare. Determinarea judicioasă a acestor necesități este o problemă foarte complexă, legată direct de modul de desfășurare a vieții privite în perspectivă. Din păcate, noi, arhitecții, nu ne preocupăm decît de sarcinile imediate și neglijăm aproape în totalitate studiile și cercetările legate de problemele urbanismului pentru o perspectivă mai îndepărtată. Facem noi oare eforturi pentru a cunoaște liniile principale de dezvoltare a vieții și a concepțiilor urbanistice viitoare? Ce trebuie făcut pentru a putea soluționa în condiții bune, atît problemele actuale, cît și adaptarea în timp la noile condiții de viață, mult evoluate?

În întreaga acțiune de diversificare, ale cărei elemente principale s-a căutat a se înfățișa în acest articol, arhitecților le revine un rol de primă importanță.

Studiile și propunerile realizate pînă în prezent au dovedit din partea arhitecților, nu numai înțelegerea și atenția cuvenită, ci și o dorință pasionată pentru a-și aduce un aport de creație corespunzător nivelului de exigență cerut.

Fără a considera epuizate căile care stau în fața arhitecților, trebuie să ne dăm seama însă că o rezolvare eficientă a problemei nu poate fi decît rodul unei acțiuni conjugate pe mai multe planuri, arhitectului revenindu-i însă rolul coordonator și de inițiativă prin însuși specificul profesiunii sale.

Un important aport în realizarea locuințelor cu grad diferențiat de confort îl constituie realizarea de urgență, în cantități suficiente, a unor materiale de construcții și finisaj ieftine. De asemenea, industrializarea unor elemente de construcție și instalații de mare serie va putea contribui la realizări spectaculoase.

Alături de eforturile susținute ale proiectanților vor trebui să se alăture eforturile tuturor departamentelor și ministerelor care pot contribui la îndeplinirea acestei sarcini.

Ar fi o greșeală să se creadă că realizarea acestei sarcini stă numai în mîna proiectanților, iar celelalte departamente și ministere pot să aștepte niște documentații cu care să fie sau să nu fie de acord, fără să contribuie direct și din timp la elaborarea lor.

În această ordine de idei, în afară de punerea la dispoziție a unor noi materiale de construcții și de instalații cu preț de cost scăzut, normativele și standardele vor trebui reduse la strictul necesar și numai asupra elementelor esențiale.

Trebuie, de asemenea, arătat că există limite de la care oricîte studii s-ar face, nu s-ar putea realiza reduceri de prețuri decît cu sacrificarea suprafețelor utile, lucru cu care nu vor putea fi de acord nici cele mai îngăduitoare norme sanitare.

Uniunea arhitecților este capabilă să acorde un sprijin și mai eficace pe viitor în reușita acestei acțiuni.

Organizînd dezbateri care pot aduce clarificări în căile de urmat pentru atingerea obiectivelor propuse, Uniunea arhitecților aduce fără îndoială o contribuție, dar acest aport ar putea fi extins și eficiența sa sporită printr-o contribuție mai directă și mai concretă, fără ca prin aceasta să se abată de la sarcinile ei statutare.

Încrederea deosebită acordată uniunii noastre de către conducerea partidului și statului nostru constituie pentru noi un imbold puternic, care ne însuflețește și totodată ne face să simțim mai puternic răspunderea care ne revine.

A crescut totodată posibilitatea ca inițiativele, sugestiile și măsurile ce vor reieși din dezbaterile noastre să găsească un ecou și un sprijin mai direct la forurile cele mai înalte, sporind astfel eficiența activității uniunii noastre de creație.

conf. dr. arh. cezar lăzărescu

este necesară o activitate intensă de studii și cercetare

Sîntem o obște profesională, care se mîndrește a fi printre primele care își aduce contribuția la făurirea cadrului material al societății de mîine, cadru pe care îl dorim din ce în ce mai bun. Cred că nimeni nu pune la îndoială munca, atașamentul, pasiunea pe care noi toți le punem în făurirea lui. Numai că astăzi arhitectul nu mai este un « artist » care să făurească niște viziuni plastice. Nu mai este nici un Baumeister care să știe să construiască; este în primul rînd un cetățean, un cetățean care este un soldat în această luptă de construcție a noii societăți, un soldat care în mod conștient, disciplinat, înarmat cu tot ceea ce școala și societatea îi pune la dispoziție, trebuie să contribuie la această realizare, nu numai prin făurirea unor planuri, ci prin înțelegerea fundamentului lor, a sensului dezvoltării societății noastre.

Eu cred că sub acest aspect noi nu sîntem încă suficient de pregătiți. Cred acest lucru pentru că, după mine, ultimul șoc pe care l-a primit obștea noastră cu ocazia acțiunii de « diversificare » ne-a găsit nepregătiți. Fie că vrem sau nu să recunoaștem acest lucru, realitatea, după mine, aceasta este; ani de zile ne-am complăcut în situația apartamentelor de 2 sau 3 camere cu niște prețuri etalon de 40 000—50 000—60 000 lei. Fiecare dintre noi știa de la început că nu se pot realiza cu aceste prețuri tipurile de apartamente existente și de aceea căuta cît mai multe mijloace de a obține suplimentările necesare.

În acest fel, voit sau nu, s-a urmărit mărirea acestor costuri pentru a putea satisface anumite idei preconcepute despre arhitectură și plastică, ignorîndu-se însă niște realități peste care nu se poate trece, indiferent de voința noastră.

Această realitate este independentă de voința noastră, dar nu putea să fie independentă de pregătirea noastră cetățenească. Noi nu putem să desconsiderăm faptul că trebuie să construim din ce în ce mai mult și mai ieftin; dacă nu vom fi convinși de aceasta, vom primi în continuare asemenea șocuri. E destul să privim în jurul nostru pentru a constata că în toată lumea acest lucru este o realitate. Congresul Uniunii Internaționale a Arhitecților, care va avea loc în acest an, are ca temă principală tocmai construcția de locuințe, ca una din cele mai importante probleme sociale, cu toate aspectele pe care le ridică.

Toate țările sînt solicitate să-și aducă contribuția la abordarea problemei, răspunzînd unor chestionare care apar poate uneori paradoxale. Cum să se poată construi locuințe care să nu coste nimic? ! Desigur că prima dată am zîmbit, dar acest lucru constituie o realitate și cine răsfoiește întîmplător Buletinul Uniunii Internaționale a Arhitecților vede că aceasta este o preocupare mondială, că aceste locuințe sînt construite în țările slab dezvoltate — sigur că nu fără să coste nimic — de către cei care le vor locui, cu mijloace efectiv proprii, locale, și încep să devină tot mai mult realități. Dacă, din fericire, noi sîntem departe de această situație, totuși nici nu ne putem compara cu situația din țările cele mai dezvoltate. Repet, sînt realități peste care nu putem trece, oricît am vrea.

Și cum ne-am trezit noi în această situație, puși să rezolvăm niște dispoziții ale altor foruri decît cele ale profesiunii noatre, care totuși, cum spuneam, se mîndrește că-și aduce o contribuție la clădirea acestei societăți?

Fiecare dintre noi a fost șocat la început de niște prețuri ce păreau imposibile și mai ales șocat de unele rezolvări apărute, din care unele nici nu puteau fi luate în considerație, nici nu puteau să constituie contribuții ale arhitecților. Este imposibil ca o problemă așa de amplă să se rezolve de azi pe mîine; locuințele care se construiesc, ca de exemplu cele de pe calea Rahovei din București sau cele din alte orașe, sînt departe de a corespunde cerințelor și de a constitui un atribut sau o producție a obștei noastre profesionale; sînt niște rezolvări de azi pe mîine. Și de ce se întîmplă acest lucru? Fiindcă cu toate că noi discutăm — în toate domeniile — de studii, de cercetare științifică, de probleme de perspectivă, în acest domeniu trebuie să recunoaștem că nu facem absolut nimic. Noi rezolvăm sarcini de azi pe mîine, pe cît putem mai bine; respectăm toate normativele, standardele, îndrumările, care mîine pot să se schimbe și care se schimbă datorită nu nouă, ci datorită unor realități care iarăși ne împing din spate. Or, este cu totul inadmisibil ca în profesiunea noastră, destul de importantă în cadrul societății, să nu existe mijlocul de a începe măcar în ultimul ceas aceste studii, de a furniza forurilor care trebuie să ia hotărîri asupra dezvoltării orașelor noastre, materiale pe baza cărora hotărîrile să ne găsească pregătiți într-un fel.

Nu cred că este așa de greu de rezolvat această problemă, în special în domeniul locuințelor, fiindcă de fapt tema pe care o discutăm astăzi, a ansamblurilor urbane, este ceea ce ilustrează societatea noastră. Dacă în alte epoci palatele sau alte construcții reflectau societatea respectivă, ceea ce caracterizează viața și epoca noastră sînt ansamblurile de locuințe. Este problema majoră a arhitecturii și cred că de ea nu se poate desprinde nici un arhitect.

Ansamblurile orașelor noastre arată puțin mai bine, puțin mai rău; însirări de case pe o stradă. Mie mi se pare că s-a depășit această fază. Cînd a apărut problema « îndesirii », adică a măririi densității, în loc de cinci case pe un lot am pus șapte case și cu aceasta am rezolvat problema, ajungînd astfel la niște formulări care nu satisfac pe nici unul dintre noi.

Oare acestea sînt singurele posibilități? În folosirea integrală a spațiului, a volumului orașului, care sub niște formulări mai idealiste preocupă astăzi lumea întreagă (« urbanismul spațial » sau alte formule care, deși sînt departe de realitățile noastre, ar trebui să ne preocupe și pe noi) n-am putea oare să ajungem și la alte rezolvări?

Referatul s-a ocupat și de problema cooperărilor. S-ar părea că la noi această cooperare este imposibil de realizat, deoarece fiecare casă are un alt beneficiar și se execută separat ! Lipsa cooperării face ca aceste case, cu investitori separați, să apară una lîngă alta înșirate pe o stradă ! Și putem noi să ne zbatem oricît, mai mult decît o înșirare de diverse forme, mai frumos sau mai puțin frumos studiate, nu vom putea realiza.

Dar să privim puțin și în afară. Oare așa se întîmplă peste tot? Oare nu sînt țări în care această cooperare devine realitate, în care locuințele cu celelalte dotări formează niște ansambluri care schimbă structura orașelor și a căror preocupare de bază nu este numai aspectul plastic, realizarea unor noi forme de arhitectură, ci realitățile economice, de care nici o țară și nici un popor nu poate să facă abstracție, pe care nimeni nu poate să le desconsidere? Aceste grupări, care duc la noi formulări, duc și la soluții mult mai economice — economice nu numai în bani, dar economice în special în utilizarea unui spațiu pe care noi pînă azi l-am desconsiderat pentru că practic nu sîntem destul de conștienți de valoarea lui reală.

Vreau să subliniez necesitatea pregătirii teoretice și științifice, a pregătirii unor cercetări care să depășească sarcinile de moment, care să dea posibilitatea forurilor care hotărăsc să ia aceste hotărîri pe baza unor materiale pe care nimeni nu poate să le pregătească mai bine decît obștea noastră.

Pentru aceasta am învățat, acesta este rolul nostru în societate. Poate că sînt greutăți organizatorice. Există la C.S.C.A.S. un sector de studii și cercetări, dar eu cred că el nu are nimic comun cu arhitectura, fiindcă studiază în special soluții și sisteme constructive, materiale, iar un ciclu experimental durează o perioadă prea lungă ca să mai fie de actualitate.

Institutele au atîtea sarcini de moment încît este greu să se mai gîndească la ce va fi peste șapte sau zece ani. Dar de ce oare nu se poate și la noi în țară, așa cum se face în alte țări, ca în Institutul de arhitectură (unde datorită unei griji deosebite a conducerii s-au adunat multe cadre de răspundere, cu mare experiență) unele ateliere, în loc să facă niște studii ipotetice, teoretice, să facă niște studii valabile peste cinci sau zece ani la noi în țară? Adică niște realități, nu de moment, dar totuși niște realități ale țării noastre. De ce, de pildă, numai Universitatea din California sau atelierul lui Leonardo Ricci de la Universitatea din Florența pot să publice studii care să primească premii și mențiuni deosebite ca o recunoaștere a valorii lor pe plan mondial? Cred că este una din soluțiile posibile, după cum — repetînd o propunere a rectorului nostru — cred că s-ar putea încerca și niște cartiere experimentale, făcute cu respectarea unor parametri obligatorii, dar nu cu respectarea tuturor normelor, normativelor și indicațiilor, care aproape că nici nu pot fi respectate toate la un loc.

arh. constantin joja

actualizarea tradiției urbane românești

Din problematica atît de bogată a urbanismului românesc, unele probleme și-au găsit enunțarea și rezolvarea, altele nici n-au fost enunțate, pentru că n-au făcut preocuparea nici a institutelor de proiectare, nici a arhitecților ca indivizi. S-a rezolvat de multe ori ireproșabil plastica arhitecturală a fiecărui bloc, distribuția interioară, distribuția volumelor în spațiu de foarte multe ori încîntătoare, circulații și spații verzi bine rezolvate, și eu ca arhitect nu pot să nu fiu încîntat de rezultatele atîtor ansambluri din București și din alte orașe ale țării.

Am ajuns cu realizările noastre de ansambluri orășenești la nivelul oricăror altora din Occident. Rămîne doar să devenim noi înșine, să avem preocuparea de a deveni noi înșine, pentru că oricît de reușite sînt ansamblurile realizate, eu consider că ele nu reprezintă țara și arhitectura românească.

Lipsite de autenticitate, pentru că legătura cu tradiția n-a fost realizată, ele generează într-un anumit fel monotonia. Cu toată lupta dusă împotriva monotoniei, nici o soluție nu va fi posibilă, nici pentru fiecare oraș în parte, nici pentru interferențele lor, tocmai din cauza acestei perfecțiuni la care s-a ajuns într-o proiectare abstractă, într-o proiectare care a făcut abstracție de ceea ce este mai important în arhitectură: exprimarea spiritualității comunității, acomodarea cadrului de viață oferit la modalitățile ei sufletești, rezultante ale tradiției, ea însăși rezultantă a unei lungi confruntări și perfectări în timp a arhitecturii și urbanisticii la condițiile de climat, naturale și sufletești.

Ar fi o enormitate ca cineva să gîndească reluarea tradiției ca reînvierea acoperișului de țiglă sau șindrilă sau să gîndească la arcuri și ocnițe, la volume și volumașe, la turnuri și turnulețe, la reînvierea arhitecturii neoromânești.

Tradiția cuprinde în spiritul ei modernitatea cea mai actuală, e suportul celei mai îndrăznețe actualități sau anticipări plastice și garanția absolutei originalități.

Ar fi o absurditate să se creadă că putem crea noi o tradiție care să poată începe acum, fără să ținem seama de tradiția noastră reală. Nici un mare arhitect n-a creat în afară de tradiție și dacă arhitecții de pretutindeni nu se aseamănă între ei e datorită faptului că tradițiile țărilor lor nu se aseamănă între ele, originalitatea lor e originalitatea tradiției țărilor lor.

Arhitectul modern crede în geniu, în geniul capabil să se singularizeze, să creeze ceva ce n-a mai fost niciodată.

Într-adevăr, se pot crea blocuri de un kilometru lungime, structuri din cele mai ciudate posibil, se poate schimba arhitectura în sculptură, dar toate acestea, ieșind din scara umană, sînt sortite să iasă din sfera arhitecturii, rămînînd simple construcții. Ele vor impresiona prin dimensiunile lor, care însă nu le pot conferi și calitate.

Dar fără mesaj și fără poezie, fără armoniile matematice și ritmice, lipsite de sintaxa plastică pe care am moștenit-o de la sute de generații și fără de care devin neinteligibile, lipsite de magia plastică ce a format pe strămoșii noștri și pe noi, giganții de anticipație sau sculptura locuibilă vor putea face ca arhitectura să sucombe în fața tehnologiei.

Dacă arhitectul va exclude determinismul din spațiul arhitectonic, va înlătura de fapt însăși arhitectura. Pînă atunci însă, asistăm la o izolare a capacităților creatoare ale arhitecților și ansamblurile noastre seamănă tot mai mult unul cu altul; seamănă, cred eu, pentru că problematica fiecărui ansamblu rămîne aceeași, pentru că, în afară de nevoile materiale de circulație, aprovizionare, învățămînt, sănătate, adăpostire și distracție, lipsește preocuparea pentru nevoi de civitate în înțelesul de conștiință comunitară a grupurilor sociale mai mici sau mai mari, de comunitate în timp, nu numai în actual. Ansamblurile noastre pleacă de la zero, cînd nici o arhitectură modernă nu a plecat de la zero, ci din creșterea organică a unei tradiții vii.

Se urmărește cu ardoare și se realizează deseori o maximă eficiență plastică, socială, economică în ansamblurile orășenești, dar consider că realizarea acestei eficiențe se face în mod abstract, fără să se țină seama de structura rațională și sufletească a acelora care ocupă ansamblul, de apartenența lor la un trecut care le-a determinat modalitatea lor umană, de aspirațiile lor.

Sîntem cu toții oameni, dar personalități diferite. Oameni și popoare diferite cer diferențieri și adaptări conform personalității fiecăruia pentru a nu-i face nefericiți, neadaptați pe cei care vor locui ansamblurile, de altfel foarte reușite din punct de vedere arhitectonic.

Sînt probleme extrem de urgente de adăpostire a nenumăratelor familii cu adăpost mizerabil sau care nu au de loc; dar ceea ce construim nu va putea fi revizuit sute de ani. Va trebui să adăpostim, lucrînd pe bandă, dar va trebui să și gîndim la responsabilitatea noastră de arhitecți față de cei care ne încredințează misiunea de a reprezenta în construcțiile noastre viața, caracterul, istoria țării noastre, de a pregăti spațiul optim dezvoltării fiecărui individ.

Peste puțini ani nu vom mai putea spune: era epoca în care trebuia să adăpostim oricum, în care nu era timp de studiu, în care trebuiau luate hotărîri imediate. Nu este suficient să realizezi tehnica și plastica la cel mai înalt nivel occidental, trebuie să realizăm la cel mai înalt nivel spiritual românesc.

Sînt întrebări la care trebuie să se răspundă, preocupări care trebuie să ne frămînte.

Ruptura de tradiție a ansamblurilor orășenești este oare obligatorie pentru orașele noastre? În preocupările actuale pentru realizarea ansamblurilor orășenești a intrat oare și preocuparea pentru o arhitectură cu caracter românesc? Nu, n-au fost preocupări pentru studierea ansamblurilor vechi românești, pentru actualizarea arhitecturii tradiționale românești în ansamblurile orășenești. Înainte de a face ansambluri noi trebuie definite notele specifice ale urbanismului tradițional. Consider că a afirma — cum s-a făcut — că nu există o urbanistică tradițională românească, e de necrezut.

Nu s-a subliniat în ce măsură ansamblurile noi organizează sau distrug personalitatea orașului. E posibil și de dorit înnoirea completă a tuturor orașelor? Lăsînd în picioare părțile nesemnificative și distrugînd centrele tradiționale, se înnoiește de fapt orașul.

Dacă nu e posibilă încă o arhitectură de blocuri autentic românească — deși nimic nu dovedește aceasta, pentru că niciodată nu s-a încercat — este însă posibilă o arhitectură de unități social-culturale cu rădăcini adînci în tradiția românească, în modul românesc de a înțelege arhitectura.

Dacă nu avem încă ansambluri orășenești cu caracter românesc și modern, cu toată pleiada strălucită de tineri arhitecți ce are țara, aceasta se datorește reținerii în fața experimentului neoromânesc ale cărui rezultate fac într-adevăr imposibilă o arhitectură modernă românească. Dar arhitectura neoromânească nu este decît fața falsificată a tradiției arhitecturale românești, ale cărei caractere au fost total răstălmăcite într-o epocă de entuziasm și de confuzie arhitectonică.

Dacă se înțelege prin actualizarea tradiției românești reluarea volumelor și detaliilor bisericești, vom asista la a doua experiență hibridă, la un nou stil « neoromânesc ».

Dacă se înțelege prin actualizarea tradiției românești sublimarea, transfigurarea elementelor ei, vom asista la o a treia experiență hibridă, pentru că nu elementul structural și decorul fac substanța unei arhitecturi, ci viziunea primordială arhitectonică, înțelegerea valorii umbrei și luminii ca exponent principal al sensurilor plastice românești, ca agent purtător al mesajului comunității. Dar viziunea primordială de arhitectură românească nu poate fi transfigurată.

Este încă posibilă o reconstituire a principiilor vechii noastre urbanistici, a principiilor urbanisticii românești? Dacă în orașele noastre, ansamblurile noi înlocuiesc orașele vechi fără nici o preocupare pentru personalitatea vechiului oraș, a vechii arhitecturi, fără să se cunoască nimic, fără să se cerceteze nimic din vechea arhitectură, din vechea urbanistică, nu vom ajunge niciodată la ansambluri românești, la o arhitectură românească modernă.

Unii arhitecți au crezut că materiale și tehnici noi aduc un stil nou, fără să se întrebe dacă acesta rupe cu tradiția sau este o creștere logică a tradiției. Ei au crezut că același material — betonul — și aceleași programe vor da loc cu necesitate unei arhitecturi universale, cînd în realitate diferențierile sînt din ce în ce mai mari.

În realitate, arhitectura tradițională românească e situată într-o identitate de sensuri plastice cu cele ale arhitecturii moderne, și aceasta ar trebui să facă foarte ușoară sarcina noastră de a realiza o arhitectură specific românească modernă.

S-ar putea ca unii să considere că, astfel fiind, nu mai e cazul să mai luăm cunoștință de tradiția românească și nici să nu mai încerce reintegrarea în sensurile autentice arhitecturale românești, pentru că aceasta se va întîmpla de la sine peste 20—30 de ani, încît te face să crezi în mersul natural al tradiției către reluarea principiilor vechii arhitecturi.

Prin diferențiere trebuie înțeleasă nu diferențierea stilistică, ci urbanistică, înțeleasă ca mod de realizare a raporturilor dintre construcții, dintre construcții și spații verzi, dintre terenul plan și denivelări, dintre arhitectura monumentală și arhitectura civilă. N-a fost o diferențiere stilistică a orașelor țării românești, ci una foarte accentuat urbanistică. Bucureștiul n-a semănat niciodată cu Iașul, cu Craiova, sau Cîmpulung cu Tg.Jiu sau Tîrgoviște și nici acestea între ele, deși au utilizat aceeași arhitectură în secolele XVIII și XIX: pridvorul închis. E adevărat că nimeni nu știe cum arătau orașele noastre în secolele XV pînă în XVII, pentru că nici un document desenat nu s-a găsit, pentru că, în afară de arhitectura bisericească și boierească, nu avem în picioare clădiri urbane decît din secolul XVIII și puține din secolul XVII. Dar din acestea se poate trage concluzia că orașele noastre au fost construite într-o arhitectură țărănească evoluată pînă la arhitectura cu pridvor închis din secolul XVIII, într-o unitate stilistică pe care am pierdut-o începînd din secolul XIX.

Dacă ansamblurile noi nu vor porni de la acea unitate stilistică a secolului XVIII, riscăm să actualizăm hibrizi moderni, să intrăm într-o confuzie mai mare decît a secolului al XIX-lea.

Nu s-a putut integra neoclasicismul în spiritul arhitecturii românești, deși a stăruit vreme de aproape 150 de ani. Nu s-a putut integra modernismul nostru dinainte de război, cum greu se integrează modernismul nostru de după război.

Unii arhitecți au crezut și cred că materialul, mediul geografic și economic determină stilurile arhitecturale, dar știm că orice arhitectură s-a exprimat cu aceeași putere în piatră, în lemn și în cărămidă. Deci, materialul nu determină stilul, ci spiritul modelează materialul și structura pentru a se exprima.

De asemenea, știm că în același mediu economic și geografic există arhitecturi diferite: cazul Transilvaniei — arhitectura săsească și arhitectura românească — sau al Elveției. Deci, nu mediul geografic și economic determină stilul. Structura etnică și politică, ideile, întreaga spiritualitate a unei comunități sînt cele care determină întreaga arhitectură și urbanistică, raporturile spirituale și volumetrice de lumină și de umbră, proporții și modenatură, întreaga semantică arhitecturală.

Unii arhitecți au crezut și cred că e suficient să lucrezi într-un anumit mediu geografic și economic cu anumite materiale spre a face o arhitectură specifică; cred că e suficient să aparții unei comunități spre a te deosebi esențial de arhitecturi asemănătoare făcute în alte țări.

Nu se pot face arhitectură și urbanism cu specific românesc decît dacă cunoști critic și adevărat arhitectura, tradiția arhitecturală și urbanistică românească, și noi, arhitecții, trebuie să ne întrebăm dacă le cunoaștem. Nu poți face arhitectură și urbanism specific românesc dacă nu lucrezi conștient cu valorile specifice, și noi, arhitecții, credem că inconștientul nostru e specific și suficient pentru a face o arhitectură specifică.

Iată o seamă de probleme care ar trebui — după părerea mea — să constituie preocuparea generală a tuturor arhitecților chemați astăzi să realizeze ansambluri urbane.

arh. ernest sigheti

ridicarea unor centre rurale la nivelul orașelor

Problema urbanizării în ansamblu și concret în fiecare regiune are un caracter deosebit de important în țara noastră. Față de cele două concepții opuse, care se înfruntă pe plan mondial — concepția unei concentrări masive a populației în puține centre și concepția unei descentralizări — indiferent de fenomenele spontane, cred că la noi în țară s-a adoptat o cale justă, aceea de a se promova o oarecare concentrare, o oarecare urbanizare care să se realizeze fără ocuparea forțată a unor terenuri (de fapt, oprită și de lege !) și fără cazuri de formare a unor nebuloase, a unor localități foarte întinse, în care să se observe o dezurbanizare, tendințe manifestate în alte părți.

Există la noi preocupări importante în vederea realizării unei rețele sănătoase și puternice de localități, a unei rețele diferențiate. Consider însă că în practica realizării acestei rețele de localități se ivesc probleme de detaliu, care se cer discutate cu ocazia plenarei noastre, fiind vrednice de atenția noastră.

Mă gîndesc, de pildă, la problema ridicării unor centre rurale la nivelul orașelor, proces obiectiv care poate și trebuie să fie dirijat, pentru a se ajunge într-adevăr la acea rețea echilibrată și armonioasă a unei regiuni. Dirijarea acestei dezvoltări se poate asigura, practic, prin plantarea de noi industrii sau dezvoltarea industriilor existente în localitățile care au astăzi un caracter predominant rural.

Cu toate acestea, din cauza unor concepții departamentale înguste, s-au făcut prea puțini pași în acest domeniu.

Este adevărat, amplasarea unor unități industriale noi în centre cu un caracter rural predominant are unele dezavantaje, investițiile inițiale fiind mai mari în acest caz decît cele cerute de mărirea industriilor existente sau de crearea unor industrii noi în orașe dotate cu rețele edilitare și cu un nucleu puternic de transporturi.

Totuși, dezavantajul semnalat este compensat, de obicei, de faptul că în centrele mici și în vecinătatea lor există brațe de muncă suficiente, precum și un spațiu și un fond locuibil suficient, care elimină necesitatea unor investiții de locuințe anexe.

Un alt dezavantaj este că se ivesc greutăți în asigurarea cadrelor superioare, uneori chiar și a cadrelor medii, aduse de regulă din alte părți și care, în general, preferă condițiile de confort și condițiile culturale ale orașelor și în special ale Capitalei.

Totuși, dacă am accepta preferințele cadrelor în cauză ar trebui să admitem ca trei sferturi din populație să fie cazată în Capitală și un sfert în orașele mari cu școli superioare, pentru că, de obicei, cadrele pun această problemă: « N-am unde să-mi trimit copilul la o școală superioară ».

Evident, acest lucru nu-i posibil și nu este nici de dorit. Se are în vedere și avantajul cazării ușoare a majorității muncitorilor, față de care procentul celor ce preferă un anumit domiciliu este relativ mic.

Eu consider că se pot găsi posibilități pentru rezolvarea acestei probleme și în condițiile specifice țării noastre, unde un număr mare de cadre cu studii superioare și medii provin din mediul rural. Readucerea acestora la matcă, după părerea mea, nu ar fi contra evoluției sociale normale a lor.

A treia problemă ce se pune este aceea a colaborării pentru realizarea unui produs complex sau pentru eliminarea unor defecțiuni ivite pe parcursul producției — colaborare îngreunată în cazul centrelor mici — precum și problema creării unui grup de intelectuali suficient de mare, pentru ridicarea și dezvoltarea nivelului tehnico-științific. Aceste dificultăți pot fi compensate prin mărirea esențială a mobilității populației, prin îmbunătățirea rețelei de drumuri și a mijloacelor de comunicație.

Dar amplasarea industriilor în centre mai mici, în afară de folosirea brațelor de muncă și a fondului locuibil existent la fața locului, mai are și o serie de avantaje despre care de obicei nu se vorbește și care de obicei nu sînt luate în considerare — sau nu în suficientă măsură — ele nefiind direct legate de indicii care se urmăresc de departamentul respectiv.

Astfel, prin asemenea amplasamente se poate evita transportul unor materiale și al unor produse agroalimentare, folosindu-le la locul unde se găsesc.

În al doilea rînd, se poate evita depopularea unor centre și destrămarea unor colectivități închegate și sănătoase. În această privință, mulți sociologi atrag atenția asupra crizei prin care trece fiecare familie, dar și întreaga societate care se mută dintr-un mediu în alt mediu, unde deseori se produc fenomene de inadaptare, fenomene de pierderea orientării morale, creșterea infracțiunilor și chiar apariția criminalității.

Un alt avantaj este posibilitatea realizării treptate a unei rețele de localități echilibrate și armonioase. Dacă neglijăm acest scop, amînîndu-l — de fiecare dată cînd amplasăm o industrie — sub pretextul că așteptăm condiții de muncă mai favorabile, vom ajunge la un moment dat la o depopulare atît de avansată a micilor centre încît nici nu vor mai putea fi întreținute casele fondului de locuit existent și ne vom trezi în situația de a crea localități noi fără nici o bază socială, fără nici o bază materială și de fond locuibil.

De aceea, consider că ar fi necesar să se examineze și întrebarea dacă gigantismul industrial este o condiție obiectivă a industriei socialiste.

Deși sînt ramuri industriale unde, incontestabil, există dimensiuni minime sub care nu se poate organiza rațional fluxul tehnologic, mi se pare că sînt suficiente ramuri în care tocmai supradimensionarea este o piedică în realizarea unor produse de calitate superioară.

În concluzie, cred că, pentru ca directivele privind sistematizarea localităților din mediul rural să devină realitate, pentru ca unele centre rurale să poată fi ridicate treptat la nivelul orașelor, este necesar să găsim și în socialism stimulente pentru amplasarea industriilor într-un asemenea mediu. În capitalism, stimulentele sînt, în primul rînd, brațele de muncă ieftine, dar uneori și primele pe care le plătește statul pentru dislocarea industriei din centre foarte populate. Noi nu putem folosi, bineînțeles, asemenea mijloace, însă cred că proiectanții care amplasează o industrie ar trebui să aibă în vedere și investițiile necesare realizării ansamblurilor de locuit în orașele în care nu există acest fond locuibil și numai astfel să fie comparate avantajele diferitelor amplasamente.

Probabil că se vor găsi și alte metode de stimulare a amplasării industriilor în centrele mai mici.

Aș vrea să mai spun cîteva cuvinte despre problema foarte actuală a locuințelor cu confort diferențiat. Problema amplasării acestor ansambluri a trecut pînă în prezent printr-o serie de faze. La început s-a susținut că amplasarea lor ar trebui să fie făcută izolat, fără nici o legătură cu ansamblurile realizate în trecutul apropiat. În unele cazuri s-a mers pînă la recomandarea ca realizarea noilor ansambluri să se facă în centrele rurale apropiate centrelor industriale, deci nu în orașe, ci la sate și în condițiile de confort ale satelor. Ulterior, această concepție s-a schimbat radical, cerîndu-se amplasarea acestor ansambluri cu confort diferențiat în apropierea unor dotări social-culturale și a unor dotări edilitare existente nu prea departe de locul de muncă; cred că această indicație este o orientare justă, atît din punct de vedere economic, cît și din punct de vedere social.

S-au pus probleme și s-au susținut concepții tot atît de diametral opuse și în privința separării, pe ansambluri, a diferitelor categorii de confort sau, dimpotrivă, amestecarea diferitelor categorii de confort din cadrul aceluiași bloc sau chiar pe aceeași scară.

Pentru elucidarea acestei chestiuni aș ruga să-mi permiteți să pornesc de la o problemă care nu prea s-a pus pînă în momentul de față: folosirea apartamentelor cu confort diferențiat în viitor.

Deși la început s-a admis ideea de a construi aceste apartamente pentru o perioadă scurtă de 20—25 de ani, azi am ajuns la construcții care, fizic, vor putea rezista în timp tot așa de bine ca și apartamentele realizate anterior și denumite acum de confort I. Acum însă se pune problema uzurii morale a acestor apartamente. Arhitecții din Tg. Mureș și-au pus această problemă și au ajuns, de comun acord cu organele locale de partid și de stat, la concluzia necesității prevederii la toate categoriile a unui minim de confort, a încălzirii centrale, a apei calde și în general a unor apartamente care să poată fi folosite în condiții foarte bune și peste un număr mare de ani, fără modificări structurale esențiale.

Astfel, de exemplu, noi am ajuns la concluzia că actualele garsoniere, care au o suprafață de numai 11 m², nu vor putea rezista din punct de vedere moral peste o perioadă mai îndelungată și le-am conceput în așa fel încît din două sau trei garsoniere — într-un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat — să putem face un apartament corespunzător nevoilor respective. În acest scop, între două garsoniere am făcut cîte două ziduri de 7 cm grosime, neportante, care pot fi foarte ușor demolate.

Consider deci că problema folosirii apartamentelor cu confort diferențiat este asigurată și într-un viitor mai îndepărtat și că, în fond, diferențierea de confort se manifestă în mai mică măsură în confortul propriu-zis, cît mai curînd în dimensiunile apartamentelor care au un confort oarecum egal.

În lumina acestor aspecte mi se pare că trebuie să mai analizăm o problemă. În urma cifrelor de plan elaborate de C.S.P., suma care s-a alocat nu permite — cel puțin în județele pe care le deservim noi — realizarea unor apartamente cu mai mult de 3 camere.

Așa cum s-a spus în prezentare, apartamentele actuale de două camere vor fi în viitor locuite, probabil, de numai două persoane; cele de trei camere de maximum trei persoane; dar sînt și familii mai mari. Cred că în anii viitori ar trebui rezolvată această neconcordanță pentru a putea realiza și apartamente de patru și chiar de cinci camere, care să corespundă unor familii mai numeroase.

După părerea mea, cu actuala densitate de locatari, apartamentele cu confort diferențiat nu vor putea să reziste în viitor unei uzuri morale; deci și din acest punct de vedere se impune reducerea numărului de persoane ocupante ale apartamentelor.

Am notat și problema dotărilor social-culturale, amintită și dezvoltată în referatul prezentat.

În această privință aș vrea doar să subliniez că lipsa dotărilor social-culturale în raza ansamblurilor realizate în trecut și pe care le considerăm astăzi de confort I, le scade confortul efectiv cu mult sub cel admisibil. Știu că se fac studii în acest sens, dar ele trebuie definitivate cît mai curînd, pentru că, astăzi, acele ansambluri cu confort diferențiat pe care le realizăm, practic sînt lipsite de unități comerciale, de orice dotări social-culturale, de parcaje, de creșe, grădinițe ș.a.m.d.

arh. gheorghe sebestyen

diferențierea construcțiilor social-culturale

Perioada în care se ține actuala plenară a Uniunii arhitecților este caracterizată în esență de reafirmarea categorică a stringentelor criterii economice în activitatea noastră. În acest sens cred că ar fi util ca într-una din plenarele viitoare să dezbatem în general problemele economice ale activității noastre, orientarea noastră în această problemă, tot așa cum cu alt prilej am discutat problemele cercetării științifice în arhitectură.

Aceste stringențe ale problemelor și criteriilor economice se materializează în ultimul timp mai ales prin două aspecte concrete.

Primul ca importanță este acțiunea de diversificare, care s-a conturat pînă în prezent mai clar la locuințe și se pune acum și în cazul dotărilor social-culturale, fiind fundamentată în principal prin diversitatea cerințelor, datorită nivelului de trai diferențiat, care există și care va exista încă foarte mult timp în țara noastră.

O a doua cerință economică stringentă este cea privitoare la economisirea terenurilor, la densitatea construită.

Rezultă deci că aceste stringențe privesc, pe de o parte, *proiectarea* obiectelor, iar pe de alta *gruparea* lor în ansambluri.

După părerea mea, referatul prezent păcătuiește în sensul că ansamblul este considerat ca o sumă de elemente: s-a făcut diversificarea locuințelor, se face diversificarea construcțiilor social-culturale, ar trebui făcută și la dotările tehnico-edilitare și atunci nu ne mai rămîne de rezolvat decît modul de grupare a acestor construcții diversificate. Astfel, referatul n-a depășit concepția că ansamblul ar fi suma mecanică a componentelor.

Eu cred că acest cusur provine în parte și din faptul că din colectivul care a întocmit referatul au făcut parte unii buni practicieni ai urbanismului nostru, dar nu și urbaniști care au în preocuparea lor aspectele teoretice.

Eu cred că problemele urbanistice sînt mai mult decît o însumare de elemente, că un ansamblu este și trebuie să fie mai mult decît suma elementelor componente. În acest sens, avem de rezolvat unele probleme concrete. Una dintre ele, într-adevăr, a fost ridicată: cea dacă proiectăm aceste locuințe diversificate într-un același ansamblu sau în ansambluri diferite

După părerea mea, separarea ansamblurilor după categorii de confort ar fi o greșeală din punct de vedere social-politic — fiindcă ar însemna o segregare în cadrul orașului pe categorii de nivel de venit și deci pe categorii sociale — și, în al doilea rînd, ar fi o greșeală din punct de vedere economic, fiindcă în loc de a închega rapid ansamblurile (cu ritmurile de construcție, care în orașele principale sînt de 1 000—2 000 de apartamente pe an), am fărîmița investițiile, atacînd patru ansambluri în paralel și am prelungi durata de dare în folosință integrală a ansamblurilor, ceea ce ar menține cartierele respective pe perioade mai lungi în situația de șantiere, ar duce la patru organizări de șantiere în paralel în loc de unul singur și ar crea mai multe pierderi decît ar rezulta ca economii prin diversificarea lucrărilor edilitare.

Cum ar trebui pusă problema construirii ansamblurilor formate cu locuințe diversificate?

Aș porni de la teza că locuințele diversificate trebuie să adăpostească în principiu (bineînțeles, făcînd abstracție de erorile de repartiție) populații cu nivel de venit diferențiat. De aici rezultă — după părerea mea — că și normele noastre urbanistice vor trebui să fie diferențiate. În ce sens? Prin ce se caracterizează, în primul rînd, nivelurile de venit diferențiate din punct de vedere urbanistic?

Prima exprimare a nivelului de venit diferențiat înseamnă venituri și deci și cheltuieli mai reduse la

unii și mai mari la alții, de unde rezultă că dotările comerciale trebuie să aibă norme diferențiate. Din unicul ansamblu comercial care se prevede pentru un ansamblu de locuințe diferențiate n-am să pot executa și n-am să execut un sfert de categoria întîi, jumătate de categoria a doua și un sfert de categoria a treia, dar trebuie să țin seama de faptul că o bună parte din populația care va folosi acest ansamblu are un nivel de venit de categoria a patra și a treia și astfel va avea mai puțini bani de cheltuit, iar acești bani au o altă repartiție decît în cazul celor de categoria I și II: mai mult pentru alimentație, mai puțin pentru alimentația publică și mai puțin pentru produse industriale. Deci și ponderea dintre norme trebuie schimbată în funcție de proporțiile în care construim locuințele de diverse categorii.

În mod similar se poate pune — și după părerea mea trebuie pusă — și problema celorlalte dotări pe care le executăm, adică cele școlare și preșcolare.

Care este situația acestora? Familiile cu venituri mai mici sînt caracterizate din punct de vedere demografic și printr-un număr mai mare de copii. Ce concluzie tragem de aici? În primul rînd, un necesar mai mare de spații de joacă pentru copii (care în viitor pot deveni eventual parcaje) și altă concepție în folosirea școlilor, poate diferențierea temporară a numărului seriilor între 1 și 2. Aici ajungem la problema ridicată de tovarășul arhitect Sigheti cu privire la viitorul acestor apartamente diferențiate.

Eu sînt de părere că o proiectare judicioasă a acestor apartamente — așa cum a afirmat și tovarășul Sigheti — nu le face inadaptabile unui confort superior în viitor; ele vor putea fi utilizate în perspectivă de un număr mai mic de locatari, una din camerele mici sau singura cameră mică fiind transformată în bucătărie și depozitare. Deci numărul locuitorilor apartamentului va scădea sensibil, ceea ce trebuie avut în vedere la dimensionarea amintită a școlilor.

Cred deci că nu trebuie să se țină seama în proiectarea curentă de acest surplus momentan de copii la categoriile III și IV de locuințe (fiindcă în viitor el nu va mai fi) decît printr-o folosire temporar mai intensă a școlilor.

În consecință, în proiectarea dotărilor școlare cred că va trebui să se meargă pe linia unui număr mai mare de serii de folosire, nu la 1,2 sau 1,3, ci — aș zice — 1 pentru categoria I și 2 pentru categoriile III și IV și să se dimensioneze școala în funcție de proporția dintre categoriile de apartamente.

Astfel, cred că ar trebui rezolvată problema dotării ansamblurilor în condițiile folosirii apartamentelor diversificate, adică normele de dotare urbanistică să fie și ele diferențiate.

O altă problemă care se ridică datorită creșterii densității în noile noastre ansambluri este cea a cooperării. Dar cred că ea nu a fost întru totul just pusă. Mai stringentă decît cooperarea este însăși comasarea. Iată, de exemplu, într-un ansamblu de la Galați sînt amplasate trei școli pe terenuri diferite, cu trei săli de gimnastică pe terenuri diferite și două săli de festivități pentru aceste școli. Nu discut dacă era posibil, util sau acceptabil ca cele trei școli să fie pe același teren sau chiar în clădiri comasate, dar cred că nu încape nici o discuție că comasarea celor trei săli de gimnastică și a celor două săli de festivități era utilă, cu atît mai mult cu cît ar fi dus și la o utilizare mai bună, fiindcă știe oricine că o școală de 16 clase nu folosește în aceeași măsură o sală de gimnastică ca una de 24 sau ca un liceu de 16, pentru că numărul de ore de gimnastică diferă. Așa încît așezarea în același complex, în mijlocul celor trei școli, a acestor săli de gimnastică și săli de festivități ar fi dus la o folosință mai echilibrată, la economie de teren și de investiții și la posibilitatea accesului la unicul teren de gimnastică amplasat acolo.

arh. nona florescu

unitatea de măsură: ansamblul

Din totalul de probleme ce stau azi în fața arhitecților, cele mai importante mi se par a fi cele legate de condițiile economice concrete de realizare a ansamblurilor de locuit, condiții în care rezolvările date să formeze un tot unitar corespunzător ca mediu de trai.

Am să evit problemele, importante de altfel, ale laturii artistice din arhitectură, pe care munca noastră le presupune în mod implicit, și mă voi referi în special la preocupările noastre cele mai actuale legate în special de diversificare. De la început nu consider justă părerea tov. Victor Sebestyen că diversificarea dotărilor social-cultuale ar ridica probleme mai grele, mai dificile decît ale locuințelor.

Pentru aceasta, amintesc că locuințele diversificate, coexistînd în același ansamblu, ridică uneori probleme grele de calcul analitic în însuși procesul de proiectare, legate de posibilitățile economice de realizare, în timp ce tipul de construcție social-culturală pe o treaptă anume de diversificare constituie, independent, o problemă evident mai simplă. Este sigur că vor apărea, de exemplu, cinci paragrafe de normativ pentru cinci trepte diversificate pentru o anumită categorie de clădiri social-culturale. Dar în timp ce fiecare tip din aceste trepte pune o problemă independentă și distinctă, la locuințe se lucrează simultan și în proporții impuse, cu toate cele cinci categorii de confort, în cadrul aceluiași ansamblu.

De altfel, nu acest lucru este cel mai important. Aproximativ jumătate din clădirile de locuit ce se execută curent în țară sînt situate în zone seismice de gradul 7, 8, uneori și mai mare. În aceste zone nu putem beneficia de avantajul unor travee care să permită mișcări de ziduri despărțitoare interioare, în viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat, în vederea măririi confortului la acea etapă. În aceste condiții, construim clădiri de locuit cu încăperi înghețate, mici cazemate antiseismice de 8—14 m² la toate categoriile de confort (exclusiv categoria I) la care ne punem problema dacă nu sînt gata îmbătrînite moral chiar în momentul proiectării.

Pentru rezolvarea acestei probleme ar exista căi, dar care nu sînt în posibilitatea noastră de analiză și rezolvare, acestea ținînd de producerea și repartiția unor materiale de construcții.

În construcțiile din țara noastră, mai ales la cele industriale, se consumă însemnate cantități de metal. Clădirile de locuit realizate pe structuri de beton armat, cu panouri mari și prefabricate de planșee consumă, comparabil cu restul construcțiilor, cantități foarte mici. Încă cu trei sau patru ani în urmă, un colectiv din care făceam și eu parte a propus ca oțelul-beton pentru locuințe să fie majorat cu cca 1% din totalul celui consumat pe întreaga economie, ceea ce ar fi însemnat un spor de ordinul 20—30% raportat la cantitatea aferentă strict locuințelor. Această creștere ar fi dat posibilitatea măririi deschiderilor portante, fapt care ar fi permis realizarea unor spații putînd fi ulterior reamenajate la nivelul de confort în creștere. Ar mai fi trebuit grăbită cercetarea acelor materiale ușoare (inclusiv cele sintetice) care ar duce la micșorarea greutății construcției, implicit la crearea unor spații mai mari cu aceleași consumuri de oțel. De aceea folosirea la construcții a materialelor ușoare de sinteză sau înlocuitori este o problemă care trebuie să ne preocupe foarte mult și activ, cu aplicări cît mai operative.

Ar fi poate mai bine dacă s-ar trece la analizarea potențialului de mase plastice care se produc la noi în țară și a modului lor de folosire, iar acele materiale care în străinătate au și început să se folosească pe o scară din ce în ce mai largă să începem să le introducem și noi. Nu mă refer numai la materialul de finisaj, ci la materialul necesar în procesul de construcție, ca material ajutător (de exemplu, cofrajele pentru betoane aparente sau module de cofraje moarte-finisaj, planșee în casete etc.), precum și ca material de rezistență la elemente de montaj (fire plastice în loc de armături de montaj).

Numai un studiu organizat și intensiv poate duce la folosirea lor rațională pe scară din ce în ce mai mare, cu efecte economice și funcționale pozitive.

★

În ansamblurile noastre proiectăm, într-o proporție de 25%, unități de locuit denumite garsoniere. Este clar că în viață aceste unități pot deveni parțial cămine, internate sau chiar unități hoteliere de tranzit de categorii inferioare și ca atare trebuie proiectate. Totuși, mi se pare că realizarea în proportie de 25% a unor astfel de unități este exagerată. Aș propune analizarea posibilității reducerii numărului acestor unități prin compensare cu apartamente de o cameră de categoriile III și IV, care, beneficiind de grup sanitar, au evident un confort mai ridicat, beneficiind de posibilitatea organizării familiale independente. Paralel, pentru a nu se majora prețul mediu de cca 30 000 lei/ap. fizic, ar urma să crească puțin numărul fizic al apartamentelor de categoria III, eventual IV, prin descreșterea celor de categoriile I și II. Aceasta în scopul realizării numărului de apartamente fizice necesare.

La actuala proporție de apartamente dată de C.S.P. pentru ansamblurile pe care le proiectez se produce un fenomen destul de grav în legătură cu numărul de camere și categorii de confort.

Făcînd un calcul pe ansamblul microraionului 11 A Exercițiu Pitești (proiectat anterior diversificării) la un număr de 3 360 de apartamente azi comparabile cu cele de categoria I de confort, calculînd la maximum de capacitate posibilă (toate camerele de locuit cu cîte două persoane și camera de zi cu o persoană) am ajuns la un anumit nivel de dotări necesare. La dotările școlare și preșcolare am luat în calcul tot ce era peste perechea matrimonială din apartamente. Este, bineînțeles, un calcul teoretic.

Trecînd la diversificarea locuințelor, s-au obținut 6 033 de unități de locuit față de 3 360 inițiale. Procedînd la un calcul similar al numărului de copii s-au constatat următoarele:

— la locuințe diversificate, numărul de copii, cînd se ia în calcul o ocupare maximă, este cu cca 30% mai mic decît la varianta proiectată anterior diversificării;

— în ipoteza de viitor, cînd confortul va crește, deci se vor repartiza mai multe camere aceleiași familii, pornind de la constatările făcute în cazul unor ansambluri proiectate și locuite în orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej, precum și pe baza rezultatelor obținute în urma anchetelor I.P.C.T. se poate trage concluzia că numărul de copii va scădea cu 50%.

Totuși, noi continuăm să proiectăm după aceleași norme, atît locurile din creșe și grădinițe, cît și cele din școli.

Nu s-ar putea trage concluzia că, în viitor, la un moment dat, unele școli, creșe și grădinițe vor fi incomplet folosite? Chiar dacă presupunem că zone limitrofe noilor ansambluri vor folosi aceste dotări, este rațional să obligăm copiii să parcurgă distanțe atît de mari?

★

Ideea din referatul prezentat, de a diferenția lucrările edilitare, mi se pare în principiu nefundamentată. Eventual, etapizarea parcajelor și garajelor ar fi posibilă, dar cred că nu greșesc afirmînd că după 10—15 ani procesul de motorizare va cuprinde populația într-o măsură mult mai mare, indiferent de gradul de confort al clădirilor de locuit și martore ne sînt țările cu o industrializare foarte înaintată, unde numărul de mașini la 1 000 de locuitori nu este în funcție de gradul de confort sau finisaj al locuinței folosite. În ce privește apa, canalizarea, căldura și electricitatea, acestea sînt în funcție de dotarea clădirilor și ca atare rezultă niște necesități fizice gata diferențiate.

În legătură cu minimul de confort în cadrul diferențierii, ni se pare obligatoriu ca la marile ansambluri apartamentele de categoriile III și IV să fie asigurate cu duș cu apă caldă (cuvă de duș sau sifon de pardoseală), băi la toate apartamentele categoriei I și chiar și II și, în sfîrșit, de rezolvat problema combustibilului la bucătării.

În legătură cu aceasta din urmă apare o foarte serioasă contradicție. În bucătăriile legate direct de spațiile în care se doarme nu este permisă folosirea gazului natural sau lichefiat cu flacără liberă. Ca atare, oamenii care vor beneficia de avantajul unor chirii reduse ar trebui să cheltuiască pe energie electrică, singura sursă de căldură pentru preparări culinare, mai mult decît diferența de chirie.

Dacă s-ar prevedea în bucătării cosuri și sobe (flacără închisă), aceasta nu ar mai lăsa spațiu și pentru altceva, iar bucătării mai mari nu putem proiecta, nu numai din motive « normative », ci mai ales din cauza limitei de cost, obligatorie din rațiuni economice clare.

★

În legătură cu criteriile de calcul al densității este de arătat o inconsecvență. Pînă în prezent, și chiar și în prezent, bucătăriile la categoria I de confort nu intră în calculul spațiului locuibil. De la diversificare, bucătăriile la categoriile II, III și IV intră în calcule drept spațiu locuibil. Aceasta duce la măsuri necomparabile și totuși ele se compară! N-ar fi oare momentul să trecem la unitatea de măsură folosită în foarte multe țări, și anume a suprafeței utile, care este oricînd direct comparabilă?

★

Astfel de probleme concrete, vii deși par aride, se cer rezolvate în fiecare zi. Am putea, în activitatea noastră, să cuprindem foarte multă poezie, arhitectura presupunînd acest lucru, bineînțeles dacă depășește stadiul de « meserie ». De altfel, chiar acest imperativ al cifrelor, cum îi spun unii (necesitate economică obiectivă în fond), face parte din activitatea care se numește arhitectură și care nu este de loc ușoară.

Sînt de acord că uneori pierdem unitatea de măsură, de apreciere a lucrului făcut de noi. Astăzi ansamblul și nu locuința sau clădirea izolată constituie unitatea de măsură și acesta este un adevăr obiectiv. Ansamblul — de cele mai multe ori depășind 1 000—1 500 de apartamente și uneori chiar peste 4 000—6 000 de apartamente — determină faptul dacă omul își găsește un mediu de viață corespunzător, dacă are calități tehnice sau artistice. Totuși, nu trebuie uitat nici un moment că în acest ansamblu se văd DETALIILE, că fiecare element concură la imaginea lui; și chiar latura artistică este dictată de corelația dintre detalii în cadrul ansamblului (atît ca funcțiune, cît și ca estetică) toate reflectînd niște condiții, niște posibilități economice CONCRETE, DATE CARE NU POT FI NICI UN MOMENT UITATE.

Pornind de la criteriile economice, satisfăcînd toate celelalte cerințe, trebuie să ne gîndim că în aceste ansambluri vor locui oameni și că, în general, ele trebuie să satisfacă cerințele omenești sub toate aspectele, nu numai de locuire, ci și de conviețuire, de distracție și de asemenea raportul cu întregul teritoriu orășenesc sau cu locul de muncă. Nici unul din aceste lucruri nu poate fi neglijat și a privi numai o latură sau alta mi se pare profund greșit.

dr. econ. ioan ciobotaru

demografie, industrializare, economie

Concepția marilor ansambluri urbane și a modului de rezolvare a necesarului de locuințe, atît în etapa actuală, cît și în perspectivă este condiționată de fenomenele demografice. După părerea mea, explozia demografică cunoscută în toate țările este o realitate pregnantă și în țara noastră și influențează puternic modul de abordare și de rezolvare a problemei locuințelor.

Populația țării noastre reprezintă astăzi peste 19 milioane de locuitori, din care aproximativ 38,5%, respectiv peste 7 milioane de locuitori, trăiesc în localități cu caracteristici urbane. Pentru viitor, ținînd seamă de natalitate, precum și de creșterea duratei medii de viață, fenomene controlabile și caracteristice actualei etape, putem aprecia că peste 100 de ani, pe teritoriul țării noastre va locui o populație de 48—50 milioane de locuitori. Pentru aceeași perioadă — dacă luăm în considerare ritmul deosebit de rapid de urbanizare care s-a manifestat pe tot globul și în mod deosebit în ultimul timp în țările în curs de dezvoltare, precum și stadiul de urbanizare pe care l-au atins încă în etapa actuală multe țări evoluate — ne putem aștepta ca populația urbană din țara noastră să ajungă la 38—40 milioane de locuitori, aproximativ 80% din totalul populației.

Creșterea volumului populației urbane de la 7 milioane la 38—40 milioane de locuitori, uzarea actualului fond locativ, precum și creșterea corespunzătoare în această perioadă a nivelului de trai, ar duce, după estimația mea, la necesitatea realizării, numai în domeniul construcției de locuințe, a circa 500 milioane m² suprafață locuibilă, ceea ce ar însemna o creștere de aproape zece ori a întregului fond locativ existent la ora actuală în mediul urban.

Construcția acestui volum uriaș de locuințe — la care se adaugă construcțiile necesare locurilor de muncă, dotările noilor așezări urbane și echiparea teritoriului — nu cred că poate fi realizată în termene acceptabile decît printr-un sistem de execuție de maximă industrializare. Nu este posibilă o îmbunătățire a modului de cazare și a confortului pentru populație, în condițiile actuale ale organizării șantierelor de construcție, cu sortimentele existente de materiale și pe baza concepției actuale de proiectare a locuințelor și ansamblurilor urbane.

Consider că se conturează din ce în ce mai pregnant necesitatea de a aborda într-un mod nou problemele orașelor și ale construcției de locuințe, mod care să răspundă sarcinilor presante ca urmare a creșterii populației urbane și a nivelului de trai. Pentru o mai bună înțelegere a fenomenului pare că este utilă o paralelă cu producția de automobile. Dacă în urmă cu 5—7 decenii automobilele care circulau (este adevărat într-un număr redus și ca obiecte de lux) se construiau printr-o activitate cu caracter meșteșugăresc, cu o productivitate scăzută, în prezent, la o distanță de

numai jumătate de secol, producția de autoturisme a atins proporții de masă, în condiții de maximă industrializare și reducere a prețului de cost.

Este o certitudine faptul că pe o cale similară va trebui îndreptată și construcția orașelor și în mod deosebit a locuințelor, deoarece apartamentul este un bun de masă, de strictă necesitate și cu o răspîndire, cel puțin pentru o perioadă, mai mare decît a autoturismului. A ajunge la o producție la construcția de locuințe similară celei realizate pentru autoturisme presupune eforturi însemnate în domeniul concepției care să permită execuția industrializată a ansamblurilor urbane cu o productivitate înaltă și la un preț de cost redus.

Consider că aceasta va trebui să devină o trăsătură caracteristică a etapei viitoare de construcții, ca o necesitate obiectivă a procesului de dezvoltare a omenirii.

Este posibil ca industrializarea maximă să ceară anumite modificări ale concepției clasice arhitecturale și ale concepției actuale de organizare a ansamblurilor urbane, să ceară schimbări în optica de gîndire, renunțarea la anumite teorii sau eventual idealuri pe care ni le-am făcut fără a cunoaște în totalitate și în profunzime fenomenele urbane actuale și de viitor. Nu mai putem rămîne la concepțiile trecutului apropiat sau la cele actuale și va trebui să privim cu curaj și încredere viitorul. A răspunde cerințelor viitorului înseamnă a concepe o locuință de masă, cu execuție total industrializată, ieftină, durabilă, confortabilă, plăcută și atrăgătoare.

În cadrul construcțiilor de locuințe un rol important îl are alegerea tipurilor de apartamente, corespunzătoare cerințelor multiple ale populației în raport cu componența familiei, a gospodăriilor, cu nivelul veniturilor, cu preocupările culturale și profesionale etc. Construcția de locuințe cu confort diversificat reprezintă, pe lîngă construcția apartamentelor cu numătr de camere diferit, o cerință normală a societății, a diversității de condiții existente și în societatea noastră datorită pregătirii profesionale, locului pe care îl ocupă diferitele persoane în procesul de producție, veniturilor realizate etc. Surprinderea cu care ne-a luat această acțiune este urmarea firească a necunoașterii necesităților și posibilităților societății noastre, deoarece în domeniul sistematizării localităților — îndeosebi a orașelor — și a construcției de locuințe au lipsit studiile de sociologie urbană și studiile economice, care să depisteze necesitățile reale pe categorii ale populației, să fixeze cadrul în care acționăm și raportul real între necesitate și posibilitate. Dacă ar fi fost organizate din timp colective de specialitate de la care să se fi cerut propuneri bazate pe studii temeinice, probabil că această acțiune de diversificare nu ar fi surprins nepregătite colectivele de proiectare.

Există și acum rezerve cu privire la valabilitatea anumitor tipuri în categoria locuințelor de confort diversificat. Aceasta depinde la ce ne referim și cum se va aplica în practică. În București, principalul centru urban al țării, avem încă lipsă de locuințe; aceeași lipsă se resimte și în alte orașe din țară și în mod deosebit în orașele cu puternice industrii noi. Există numeroase familii care coabitează, folosesc în comun bucătării, băi etc., iar o parte din case sînt într-un grad avansat de uzură sau insuficient dotate. Dacă ne referim la această categorie de locatari și care, în general, sînt cu venituri modeste, ne vom convinge ușor că o locuință separată de categoria de confort III reprezintă un salt calitativ important. În obținerea unor rezultate favorabile în ceea ce privește locuințele cu confort diferențiat, un rol important îl va juca politica de repartizare către populație, asigurîndu-se o corespondență între veniturile familiei, preferințele de viață și locuința repartizată. Este de subliniat că fără o temeinică analiză a corespondenței sociale a tipurilor de locuințe, atît după numărul de camere, cît și după gradul de dotare, se pot comite erori greu de reparat. În raport cu structura familiilor, apreciez că ponderea apartamentelor de o cameră, construite sau în curs de construcție în acest an, este prea mare, cu toate că în momentul de față avem o cerere foarte mare — am în vedere orașul București — de locuințe de una și două camere. Aceasta pentru că un timp îndelungat n-au fost satisfăcute integral solicitările pentru apartamente mici. Cu toate acestea, structura populației orașului București nu arată o predominanță — de altfel nici pentru majoritatea orașelor din țară — a persoanelor singure și a familiilor de două persoane. În general, media trece de două persoane, iar măsurile relativ recente pentru sporirea natalității au adus și vor mai aduce schimbări în structura familiilor, în sensul sporirii ponderii familiilor cu mai mulți membri. De altfel și experiența altor țări ne poate furniza indicații în acest domeniu, în sensul că apartamentele mici, nouconstruite, au o pondere mică, iar apartamentele mari, cu 3, 4 și 5 camere, au o pondere mai mare.

În raport cu cererile actuale de locuințe mici este posibil ca în 1—2 ani ponderea acestora din totalul construcțiilor noi să ajungă la 20—25%, după care este necesar să reexaminăm structura apartamentelor în raport cu necesitățile determinate de structura familiilor și cerințele normale de confort și sănătate. De altfel, pentru o proporționalitate judicioasă pledează și anumite fenomene specifice. Din studii efectuate în alte țări se pare că locuințele mici, suprapopulate sau grupările de locuințe cu persoane singure favorizează huliganismul și delincvențele, ceea ce justifică pe deplin atenția care trebuie acordată acestei probleme.

★

În construcția ansamblurilor urbane ar trebui acordată o importanță deosebită problemelor economice. Fără a se favoriza un punct de vedere pentru rezolvarea la nivelul localității a unui sistem de circulație radial-inelar sau rectangular, este de analizat așezarea liniară a blocurilor de-a lungul unei străzi. Pornind de la nevoile reale ale constructorului de a organiza în condiții optime realizarea ansamblurilor urbane, este necesar de a se crea condiții pentru devansarea execuției lucrărilor de echipare edilitare în raport cu clădirile de locuit. Acest principiu de devansare a execuției lucrărilor edilitare presupune o rețea stradală concepută, definitivată, care se execută și pe care se definitivează amplasarea blocurilor de locuit.

Un exemplu în acest sens îl constituie cartierul Floreasca din București, a cărui rețea stradală și echiparea edilitară necesară au fost realizate cu mult înaintea blocurilor de locuit.

Este firesc că rețeaua stradală rectangulară, în cazul cartierelor sau micilor ansambluri urbane, oferă cea mai mare siguranță pentru a răspunde satisfăcător proiectării ulterioare, concomitent cu posibilitatea de corectă și economică organizare a lucrărilor de construcții. După anumite studii se pare că o rețea stradală rectangulară în cadrul ansamblurilor de locuit aduce, din punctul de vedere al echipării edilitare, o economie substanțială.

Critica adusă amplasării blocurilor pe o arteră rectilinie care face parte dintr-un sistem rectangular, în sensul favorizării monotoniei, consider că nu este suficient de fundamentată. În sprijinul acestei afirmații pledează aspectele de monotonie care, deși nedorite, s-au manifestat în ansamblurile de locuit realizate pe baza unei concepții libere a rețelei stradale, precum și lipsa oricărei diferențieri mai pregnante între diferitele construcții realizate în majoritatea orașelor din țară. Cauzele monotoniei nu trebuie căutate în dispunerea rectangulară sau liberă a sistemului de circulație; ele sînt mult mai profunde și variate, iar pentru înlăturarea lor sînt necesare eforturi de concepție importante.

Bacău — Ansamblul de locuințe de pe cornișa orașului

TABELA 1

Explicații	Varianta 1 cu stație de pompare locală	Varianta 2 fără stație și alimentare direct din rețea
Cheltuieli de investiție	4 770 000	3 530 000
Cheltuieli de întreținere, exploatare și amortismente	540 000	150 000
Procentul cheltuielilor de întreținere, exploatare și amortismente față de investiții	11,3%	4,5%

TABELA 2

		SPAȚII PLANTATE	
		Publice: parcuri grădini	În jurul locuințelor
Spații plantate necesare pentru un locuitor		10—25 m²	5—7 m²
Cheltuieli pentru 1 m² plantat	Investiții	20—25 lei	16—18 lei
	Întreținere exploatare anuale	8—10 lei	6—8 lei
Cheltuieli pentru un locuitor	Investiții	200—625 lei	80—125 lei
	Întreținere exploatare anuale	80—250 lei	30—56 lei
Raport între cheltuielile de întreținere și exploatare și cheltuielile pentru investiții		0,4	0,37—0,45

TABELA 3

CARACTERISTICI DE UTILIZARE A TRANSPORTULUI URBAN

Date extrase din « Modèles de villes » de R. Boussière

TIPUL ORAȘULUI	LUNGIME STRĂZI		TIMP DE PARCURS	
	Total	Pe locuitor	Maxim	Mediu
Liniar în opt 250 000 locuitori	102 km	0,41 m	45 min	19,3 min
Biliniar în opt 250 000 locuitori	72 km	0,28 m	36 min	18,9 min
Radial-concentric 250 000 locuitori	54 km	0,21 m	34 min	16,9 min

Aspectele economice ale ansamblurilor de locuit sînt destul de variate și apar sub forme extrem de diferite: de la alegerea tipurilor de clădiri ca înălțime, lățime, lungime etc. și pînă la modul de dispunere a acestora în teritoriu. Pentru a evidenția importanța unor soluții și preocupări aș prezenta cîteva exemple.

În cadrul Institutului Proiect-București s-au făcut studii comparative pentru soluția de alimentare cu apă a ansamblului de locuințe denumit Sud 2 Berceni, în care s-au realizat cca 6 700 de apartamente convenționale pentru o populație de aproximativ 17 000 de locuitori. O soluție preconiza alimentarea cu apă potabilă printr-o stație de pompare locală, iar a doua soluție, alimentarea cu apă potabilă direct din rețea. Indicatorii obținuți menționați în tabela 1 arată avantaje atît în perioada de execuție, cît și în perioada de exploatare, un volum de investiții, un volum de cheltuieli pentru întreținere, reparații, consum de materii, materiale, energie, precum și cota-parte de amortismente mai reduse în cazul soluției cu alimentare cu apă potabilă direct din rețeaua publică.

Necesitatea celor două soluții a rezultat din soluția urbanistică, precum și din situația concretă a presiunii în rețeaua de alimentare cu apă, care nu asigură pomparea apei decît la un regim de înălțime de cca 5 niveluri. În aceste condiții, alimentarea cu apă putea determina, în cazul unor investiții mai mari, regimul de înălțime al clădirilor de locuit. Din acest studiu a mai rezultat că, în cazul unor lucrări locale, ponderea cheltuielilor de întreținere, exploatare și amortismente variază între 5—10% din totalul investițiilor, ceea ce duce la echivalarea acestora în 10—20 de ani. Tot pentru orașul București a rezultat că apa potabilă duce la investiții medii de cca 1 900 lei pe locuitor raportate anual pentru surse, aducțiune, tratare, pompare și rețele, iar cheltuielile de întreținere și exploatare revin la cca 200 lei anual de locuitor, aproximativ 11% din totalul investițiilor necesare.

Un alt capitol important în construcția ansamblurilor urbane îl reprezintă încălzirea prin termoficare. Asupra condițiilor tehnice și economice care determină încălzirea prin termoficare nu mai revin, avantajele fiind de mult clarificate și cunoscute. Sînt însă de analizat soluțiile concrete ale încălzirii prin termoficare și raportul care există între cheltuielile de investiție și exploatare. Din studiile întreprinse pentru orașul București rezultă că totalul cheltuielilor de exploatare, întreținere și amortizare revine la 25—30% din totalul investițiilor respective și că după 3—4 ani se echivalează cheltuielile de investiție, ceea ce justifică atenția care trebuie acordată modului de soluționare. Cheltuielile de exploatare, întreținere și pentru amortizare se ridică la 150—160 lei lunar pe locuitor, respectiv la 1 800 — 1 900 lei anual de locuitor.

★

Dintre elementele ansamblurilor urbane mai puțin tratate din punct de vedere economic fac parte: parcurile, locurile de agrement, scuarurile etc. După calculele efectuate la diferite proiecte, realizarea spațiului verde afectat locuințelor costă, în funcție de condițiile locale, între 16 pînă la 18 lei pentru 1 m² teren, în timp ce realizarea unui spațiu verde public costă între 20—25 lei pentru 1 m²; în cazul unor parcuri tratate în mod deosebit, cheltuielile se pot dubla.

Dacă ținem seamă că din spațiul din jurul blocurilor de locuințe unui locatar îi revine, în funcție de densitate, între 5—7 m² teren plantat, rezultă că investițiile necesare numai în jurul locuinței sînt între 100 și 175 lei/locuitor, la care se mai pot adăuga cheltuielile pentru amenajarea spațiilor plantate publice sub forma de parcuri, grădini, scuaruri, parcuri-păduri, care în medie sînt normate între 10—25 m²/locuitor, revenind între 200—625 lei/locuitor. Pentru analiza economică a spațiilor plantate, costul de întreținere și exploatare anual este deosebit de important. Se constată că întreținerea corespunzătoare a spațiilor plantate costă în fiecare an cca 40% din cheltuielile necesare investițiilor. Astfel, pentru 1 m² de plantație din parcuri costul de întreținere și exploatare variază între 8 și 10 lei, respectiv 40% din investițiile inițiale. Aceste cheltuieli anuale ridică problema dificilă a suportării lor în special la spațiile aferente locuințelor. Deși repartizate lunar, reprezintă sume relativ mici: între 2—4 lei lunar de locuitor, în realitate, spațiile plantate rămîn neîngrijite și capătă aspect de maidane. La această situație mai trebuie adăugată și lipsa personalului specializat pentru îngrijirea plantațiilor.

★

Unul dintre elementele principale care asigură normala funcționare a localității este sistemul stradal. Acest sistem merită o atenție deosebită, deoarece ridică două aspecte tehnice cu serioase implicații economice.

Primul aspect îl reprezintă soluția adoptată pentru sistemul de circulație. Sînt discuții foarte aprinse cu privire la tipul care ar trebui adoptat. Fără a formula comentarii, în tabela 3 sînt date caracteristici de utilizare a transportului în sistemul radial, concentric și în sistemul liniar, rezultînd avantaje pentru tradiționalul sistem radial-concentric. La aceste caracteristici trebuie să adăugăm pentru analiză cheltuielile de investiție, precum și de întreținere și exploatare care formează al doilea aspect al problemei.

Din datele de care dispunem la ora actuală rezultă situații destul de complicate pentru proiectarea rețelei stradale. Luînd două tipuri de carosabile de străzi, rezultă că străzile betonate costă, în raport cu străzile asfaltate, din punctul de vedere al investițiilor, cu cca 10—15% mai puțin. Dacă însă se adaugă cheltuielile de întreținere și reparații curente pe o perioadă de zece ani, situația se schimbă în sensul că străzile asfaltate costă cu 7—9% mai puțin. Se impune deci o analiză foarte atentă în fiecare caz în parte.

★

Neluarea în considerare a aspectelor economice, în anumite cazuri, creează probleme care, în mod normal, nu-și au o logică firească. Supradimensionarea și lipsa de corelare între funcțiune și modul de rezolvare arhitecturală au căpătat un aspect mai pregnant în domeniul construcțiilor comerciale. Au fost create, la cererea unor beneficiari, volume foarte importante, spații mari în care de multe ori omul se simte stingher. Populația merge la restaurant pentru a petrece un timp limitat într-o ambianță plăcută, bine și civilizat servită, într-o curățenie perfectă și dacă e posibil și cu cheltuieli minime. Gospodinele merg la magazinele alimentare sau de legume și fructe pentru a cumpăra într-un timp scurt tot ceea ce este necesar pentru casă. Cumpărătorii vor să găsească rafturi pline de marfă din care să poată alege și cumpăra în condiții civilizate, fără să se înghesuiască. Desigur că și în această direcție atenția trebuie concentrată asupra unei maxime concordanțe între funcțiune și modul de rezolvare constructiv.

★

Cele cîteva elemente semnalate fac parte din multitudinea de probleme și preocupări ale sistematizării localităților, cărora trebuie să le furnizăm soluții cu deosebită răspundere. Este bine de remarcat că deși s-a accentuat în ultimul timp preocuparea pentru aspectele economice, fondul problemelor economice a rămas prea puțin abordat. Este cazul să se treacă la formularea problemelor și la stabilirea unei metodici de abordare, de tratare și de rezolvare pe baza unor criterii și definiții științifice, unitare.

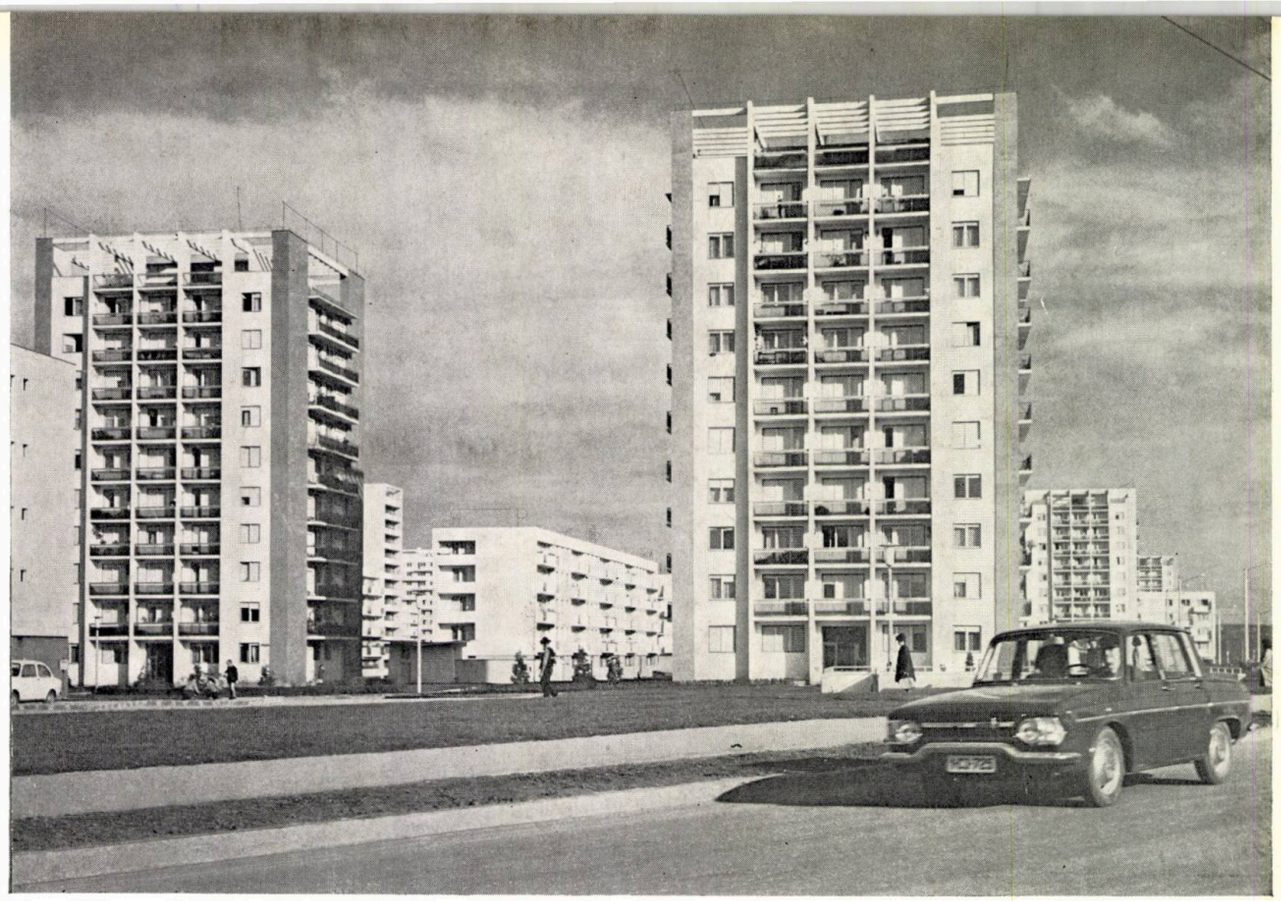

Cluj. Cartierul Gheorghieni

arh. ioan fackelmann

unele probleme sociale

Aș vrea să mă refer la unele probleme sociale care se ridică în cadrul ansamblurilor urbane pe care le-am creat și pe care le vom crea, privind dotările social-culturale, precum și la unele probleme legate de diversificarea acestor dotări social-culturale.

Nu știu de ce, dacă privim ansamblurile pe care le-am creat, în majoritatea lor, le vedem lipsite de viață. De multe ori, noi, arhitecții, avem impresia că am dat acestor oameni care trebuie să trăiască în comunitate, tot ce le trebuie pentru aceasta. Dar, analizînd mai bine situația vom constata o serie de deficiențe care, după părerea mea, creează dificultăți în desfășurarea vieții sociale.

În primul rînd, să începem cu familia care este compusă din două persoane și 1—2—3 copii. Părinții lucrează de multe ori amîndoi de dimineață pînă la ora 15, de multe ori după-amiaza. Copiii trăiesc cîteva ore sub îndrumarea educatorilor la școală, cei mici la grădiniță, cei foarte mici la creșă, dar de la o anumită oră copiii vin acasă, unde nu găsesc pe nimeni; în cartierele pe care le-am creat ei stau pe străzi sau în spații verzi, într-o ambianță fără control, dezorganizați, de multe ori perturbînd colocatarii, de unde și numeroase reclamații.

În această problemă și legat de acțiunea de diversificare, am putea face — după părerea mea — un pas înainte, prevăzînd în programele de arhitectură crearea unor spații adecvate, unde, după terminarea cursurilor, copiii, sub supravegherea pedagogilor sau sub oricare altă formă organizată, să aibă posibilitatea să-și ocupe timpul liber într-o comunitate și o ambianță plăcută pînă cînd părinții lor se întorc acasă.

De aceea, aș face propunerea ca școlile, în afară de spațiile necesare învățămîntului și de terenurile de recreație din jurul școlii, să aibă organizate biblioteci bine dotate, cu săli de lectură comode, și spații de joacă închise, devenind un fel de cluburi ale elevilor, astfel ca acești copii să nu trăiască pe maidane, cu toate urmările nefaste.

După cum am citit și în lectura de specialitate, o asemenea acțiune a fost începută în R.D. Germană și cred că n-ar fi rău dacă s-ar porni și la noi în cadrul noii acțiuni de diversificare, diferențiindu-se programele în acest sens.

O dată cu diversificarea locuințelor, programului de locuit îi lipsesc o serie de activități. De exemplu, spațiile sînt foarte restrînse și anumite operații gospodărești nu se mai pot desfășura în condiții optime în apartamente, cum ar fi, spre pildă, spălatul rufelor, uscatul, fiindcă uscătoriile și spălătoriile lipsesc. În cazul acesta ar fi bine ca noile cartiere să fie dotate cu spălătorii și uscătorii care să facă treaba în mod eficient, lucru care ar da și un aspect mai agreabil spațiilor libere, deoarece, în lipsa uscătoriilor, spațiile pe care le preconizăm a fi înverzite se transformă în maidane cu sfori și rufe întinse, iar în fața apartamentelor găsim mașinile de spălat sau femeile care spală rufe.

Sîntem cu toții de acord cu diversificarea locuințelor și a dotărilor social-culturale. Este un lucru firesc, cerut de economia noastră; dar o diversificare nu poate fi făcută decît în condițiile în care se pune la dispoziție o varietate de materiale — și aici este o lipsă a departamentelor de resort, care nu merg în pas cu practica arhitecturală. Nu există o gamă variată de materiale de construcție ieftine, eficiente, care să permită, în special pe această cale, scăderea costului construcțiilor.

Oamenii care vor locui în aceste apartamente minimale își pun o legitimă întrebare: cum vor mobila aceste apartamente? În comerț există un mobilier care nu este în concordanță cu noile spații de locuit. Nici industria mobilierului nu este încă în concordanță cu practica arhitecturală.

În cadrul D.S.A.P.C. — Timișoara, din care fac parte, s-a pus problema procentului de 25% garsoniere de realizat; după părerea noastră, acest procent este mult prea mare, mai ales în condițiile în care, peste un timp, aceste apartamente își vor pierde viabilitatea morală, spațiile fiind prea mici. În Timișoara, de exemplu, s-au făcut multe cămine studențești și se vor mai face și nu vom avea nevoie de atîtea.

De aceea, noi am încercat ca, respectînd suprafețele și plafonul de cost, să creăm un tip de garsoniere cu grup sanitar, pentru ca, eventual, aceste spații să aibă o viabilitate mai mare în timp.

prof. arh. gustav gusti

Vicepreşedinte al c.s.c.a.s.

necesităţi obiective ale etapei actuale

O serie de contribuţii constructive au fost aduse în plenara noastră de participanţii la discuţii. A reieşit încă o dată importanţa crescîndă ce se impune a fi acordată urbanismului, în sprijinul desfăşurării politicii de investiţii şi, în cazul de faţă, în construcţia de locuinţe cu caracter de masă, avînd în vedere efectele ce decurg asupra structurii şi înfăţişării întregii reţele de aşezări.

Subliniez iniţiativa Uniunii arhitecţilor de a supune dezbaterii publice profesionale problemele ce se desprind în procesul construcţiei ansamblurilor rezidenţiale urbane, urmînd ca de pe urma acestor confruntări să reiasă un sprijin colectiv ce poate fi acordat producţiei, elaborării concrete a documentaţiei tehnice. Sugerez însă, totodată, a se analiza posibilitatea trecerii de la astfel de manifestări sporadice la organizarea unor cicluri de dezbateri pe o aceeaşi temă, corelate cu vizitarea şi analiza critică a unor ansambluri realizate. Aceste acţiuni ar trebui să se desfăşoare nu numai în Bucureşti, ci şi într-o serie de oraşe din ţară, în funcţie de dinamica investiţiilor realizate. Totodată, ar trebui stabilite măsurile adecvate pentru a se putea asigura o participare mai largă, o contribuţie mai autorizată, antrenînd pe lîngă arhitecţi — delegaţii filialelor şi cercurilor noastre — şi pe reprezentanţii beneficiarului, titularilor de investiţii, constructorului, precum şi alţi invitaţi-specialişti, colaboratori în formaţiile complexe de proiectare.

Scoţîndu-se în evidenţă o serie de aspecte referitoare la complexitatea fenomenului ansamblului rezidenţial urban, unii vorbitori s-au referit la aşa-zisul efect de surprindere pe care l-au resimţit în faţa noii tematici a locuinţelor diversificate. O astfel de surprindere şi chiar de nepregătire s-ar fi putut justifica într-un fel oarecare, dacă ar fi vorba de un fapt petrecut izolat în cursul procesului de proiectare. Dar — de ce să nu recunoaştem — astfel de momente au mai fost repetate în etape succesive, privind rînd pe rînd aproape toate laturile componente ale fenomenului arhitectural-urbanistic.

Fie că au trebuit să se opereze reorientări substanţiale programatice în laturile funcţionale şi de confort, în cele tehnice constructive, în cele referitoare la cost şi la eficienţa economică, în cele de expresivitate şi evidenţiere a particularităţilor fiecărui mediu construit rezidenţial, de fiecare dată iniţiativa nu au avut-o arhitecţii, ca indivizi sau ca obşte, propunerea nu a venit din partea noastră. În mod succesiv, conducerea noastră politică a organizat analiza critică şi complexă a fenomenului, a scos în evidenţă deficienţele noastre, a stabilit soluţionări ale problemelor specifice, a indicat căile şi direcţiile pentru realizarea întregii politici de investiţii privind ansamblurile de locuit urbane.

În cazul problemei pe care o dezbatem în plenara noastră, apreciez că nu s-au analizat suficient cauzele care au determinat aceste poziţii rutiniere în organizaţiile de proiectare şi de avizare. Nu s-a subliniat implicit efectul negativ pe care îl produce, fie lipsa insuficientă de cadre, ca număr, calificare, respectiv specializare, precum şi ca repartiţie în judeţe, fie redusa productivitate a muncii acestora. Nu s-a scos în evidenţă cu destulă tărie că ne lipseşte aproape cu desăvîrşire o activitate de cercetare în acest domeniu. Fără o bază ştiinţifică, ca şi în oricare alt domeniu de activitate, desfăşurarea activităţii de proiectare nu îşi poate găsi o fundamentare teoretică, o îndrumare principială, o corelare cu dezvoltarea socială şi economică complexă a ţării noastre. Folosirea necritică a unor normative şi instrucţiuni îmbătrînite moralicește, privind indicatori valorici şi dimensionali, menţinerea unor concepţii închistate privind categoriile confortului sau ale frumosului urban, ne-au împiedicat să sesizăm oportunitatea unor readaptări ale acestora. În aceste condiţii, nu am putut contribui la timp pentru ca foarfeca dintre necesităţi şi posibilităţi, în problema locuinţei sociale, să se poată închide în mod planificat.

Dau ca exemplu doar noţiunea de confort urban, care a fost considerată de noi exclusiv la nivelul apartamentului (variabil doar ca număr de încăperi), tinzîndu-se chiar şi la atingerea unui grad mai ridicat de echipare şi finisare, care nici nu era de altfel posibil — în această etapă — a fi realizat în mod generalizat. Într-adevăr, la nivelul cerinţelor sociale şi al posibilităţilor economiei naţionale, prin confort trebuie înţeles, în primul rînd, rezolvarea în linii mari a problemei locuinţei, asigurarea fiecărei unităţi familiale cu o locuinţă adecvată. Pe de altă parte, ţinînd seama de principiile fundamentale de repartiţie în orînduirea noastră, erau de luat în consideraţie diferenţierile ce există în mod concret între categorii sociale, care — pe de o parte — aduc contribuţii variate la alcătuirea venitului naţional, dar care — pe de altă parte — au cerinţe şi posibilităţi economice de satisfacere a acestora foarte diferite. O astfel de abordare a problemei ar fi dus, cu un ceas mai devreme, la stabilirea unor serii de locuinţe diversificate, variabile atît ca număr de încăperi, cît şi ca suprafaţă, finisaj şi mod de echipare, respectiv la posibilitatea de a se obţine cu aceleaşi fonduri planificate, un număr sporit de apartamente fizice, o creştere implicită a satisfacerii nevoilor de locuire.

Situaţii similare cu cele ivite în problema confortului de locuire s-au petrecut şi atunci cînd ne-am lăsat surprinşi de necesitatea stabilirii unor preţuri plafon, a promovării industrializării construcţiei şi implicit a tipizării proiectării, a folosirii intensive şi eficiente a teritoriului urban, a comasării şi restrîngerii volumetrice a clădirilor de dotare şi alte asemenea. Lipsa studiilor, a considerării dezvoltării continue a fenomenului urban ca un organism viu, a preliminării formelor noi necesare a fi promovate în organizarea ansamblurilor de locuit, ne-au împiedicat să stabilim din timp măsurile adecvate.

Avem de învăţat din aceste situaţii ivite. Putem şi trebuie să luăm măsuri corespunzătoare în toate formele noastre de activitate: în instituţiile care pregătesc cadrele de proiectanţi, în cele ce elaborează proiecte, în cele ce îndrumează proiectarea şi în cadrul Uniunii arhitecţilor.

În problema locuinţei cu caracter de masă, ca şi în întreaga activitate de proiectare, este de la sine înţeles că trebuie să acordăm o atenţie sporită nu numai confortului urban, dar şi aspectelor privind economicitatea soluţiilor propuse. Fără a confunda economicul cu ieftinul, trebuie să învăţăm a construi fără nici o risipă, trebuie să promovăm căi şi mijloace care să genereze soluţii economice, trebuie să fim neobosiţi consultanţi de specialitate pe lîngă titularii de investiţii, convingîndu-i asupra necesităţii acceptării unei cît mai stricte discipline economice. De ce să fim părtaşi la fragmentarea unor investiţii, numai pentru a ocoli controlul unor organe de avizare? De ce să facem risipă în echiparea tehnico-edilitară a complexelor de locuit, ale căror valori nu sînt incluse în baremurile aprobate ale preţurilor plafon? De ce să ne desfăşurăm în mod excesiv capacităţile compoziţionale, contribuind la scumpirea construcţiilor de dotare şi profitînd de faptul că ministerele beneficiare, fie că nu se opun categoric la astfel de excese, fie că nu ştiu să-şi coreleze eforturile într-o cît mai deplină cooperare pe acest tărîm? De ce să nu contribuim şi noi la definirea profilului optim al dotărilor de care răspund ei — nu în comparaţie cu vreun model ideal mimat după nu ştiu care exemplu izolat cules din străinătate, ci după cerinţele şi posibilităţile noastre, considerate bineînţeles în dezvoltare şi în contextul progresului tehnicii şi ştiinţei? De ce să încurajăm unele atitudini megalomane ale unor foruri administrative locale, începînd de la folosirea nejustificată (şi totuşi atît de apreciată de fotografii-reporteri ai cotidienelor noastre) a blocurilor înalte şi încheind cu profilurile transversale exagerate ale magistralelor de comunicaţie?

În sfîrşit, nu despre ultimul aspect ca importanţă, ci despre aspectul cu caracter sintetic, care intervine în procesul de creaţie arhitecturală, despre expresivitate şi efectul asupra psihicului locuitorilor mai trebuie să discutăm în confruntarea noastră de opinii.

Se vorbeşte mult şi pe deplin justificat despre frumosul arhitectural, îndeosebi cînd obiectul discuţiei

este deplasat de la esteticul unicatului la cel al ansamblului și cînd însumarea cantitativă a acestor efecte determină transformarea calitativă a atributului respectiv la scara întregului organism urban. Totodată se insistă, pe drept cuvînt, asupra necesității de a asigura fiecărei creații arhitectural-urbanistice o personalitate estetică proprie și — în opoziție cu aceasta — de a se lua măsurile adecvate pentru a se preîntîmpina șablonizarea și monotonia care ar fi generate în primul rînd — după unele opinii — datorită acțiunii ce se intensifică a cuplului alcătuit din tipizarea și industrializarea execuției.

De ce să ne îndreptăm stăruințele pe căi fără ieșire? Tipizarea, prefabricarea, mecanizarea lucrărilor constituie trepte obligate, obiectiv determinate de progresul social, economic, tehnic. Putem critica cel mult modul cum le aplicăm, dar nu aplicarea lor în principiu. Diversificarea locuințelor și împărțirea lor pe categorii diferite de mărime, confort și cost, proiectarea simultană a unor clădiri mai modeste sau mai cuprinzătoare, după considerente economice de loc și timp, constituie de asemenea o necesitate obiectivă a etapei. Pot și trebuie oare ca aceste caracteristici să afecteze în mod negativ frumosul ahitectural? Putem cel mult să criticăm felul cum am îndeplinit sarcina primită, soluționarea problemei, dar în nici un caz problematica hotărîtă, elementele tematice.

Pe de altă parte, fiecare din noi poartă în conștiință și în memorie imagini ce ne sînt dragi, privind cadrul construit în care am copilărit, am trăit. Dar condițiile sociale, economice, tehnice de realizare a unui astfel de cadru construit s-au păstrat ele, oare, nemodificate în cursul ultimelor decenii? Clădirile în general scunde, înșirate de-a lungul străzii cu circulație redusă, executate cu materiale și manoperă meșteșugărească, pe gustul fiecărui proprietar, prea puțin încadrat în disciplina colectivă, completarea fronturilor făcîndu-se pe perioade întinse de timp, pot oare să continue a particulariza orașul epocii noastre? Noile ansambluri mai pot fi ele judecate după criteriile modelate pe măsura trecutului?

Căutările întreprinse în ultimii ani de arhitecții noștri și rezultatele obținute, exprimate prin noile realizări oferite aprecierii opiniei publice în mai toate orașele noastre, pare-se că nu au putut încă satisface o exigență crescîndă și lăudabilă a marelui nostru beneficiar. Dar stabilirea unei direcții juste în activitatea de proiectare, capabilă să sprijine rezolvarea acestei dificile probleme de creație, implică totodată o prealabilă determinare nu numai a tematicii, a enunțului problemei, ci și a criteriilor de apreciere, de judecată a soluțiilor. Iar aceste criterii se cer a fi perfect comensurabile, asigurîndu-se totodată o generalizată acceptare a lor, pentru a putea constitui instrumente valabile de lucru, atît pentru producători, cît și pentru consumatori (în ultima categorie integrîndu-se și criticii creației arhitecturale).

Avînd în vedere efectul pe care însumarea obiectelor arhitecturale în ansamblul urbanistic îl produce asupra climatului social-psihologic al cadrului construit rezidențial, și deci intervenția substanțială a subiectivului în aprecierea acestui cadru, este de la sine înțeles că, pe lîngă capacitatea intrinsecă a celui ce judecă, mai acționează și poziția pe care acesta o ocupă în raport cu fenomenul arhitectural-urbanistic considerat: poziția de creator, de participant direct la elaborarea și materializarea proiectului, poziția de titular de investiție, de administrator, de responsabil în materie de plan și finanțare, poziția de consumator, de beneficiar efectiv ce folosește mediul construit, sau poziția de contemplator, de spectator ocazional, de critic competent sau amator al acestui cadru.

În ultimul caz, spectatorul, înarmat — la propriu sau la figurat — cu un obiectiv de înregistrare a imaginii pe care o fixează în momente întîmplătoare sau regizate, fotogenice sau nefotogenice, se găsește în mod obiectiv în afara fenomenului cercetat. El nu-l trăiește, nu poate participa la viața lui intimă, nu poate verifica concordanța conținutului, a programei sociale în cele mai mici amănunte cotidiene, cu forma structurală, sesizată mai mult vizual.

Dimpotrivă, beneficiarul efectiv — considerat la scara întregii societăți, locuitorul clădirii sau ansamblului rezidențial analizat — este primul judecător în măsură să emită cele mai juste aprecieri. Integrat, el și familia lui, atît în cadrul social, cît și în cel construit ambiant, efectele acestui mediu asupra lui se înregistrează atît pe cale obiectivă, cît și subiectivă. Astfel de efecte—imediate sau întîrziate — asupra echilibrului fizic și psihic al omului, cauzalitățile producătoare, modalitățile în care se intervine pentru ca cele dăunătoare sau nefavorabile să poată fi înlăturate sau chiar preîntîmpinate, sînt incluse de beneficiar într-o sferă largă, pe care o atribuie noțiunii confortului de locuire, sferă ce cuprinde și noțiunea componentă a esteticului. Cum ar putea de altfel beneficiarul locuinței, de pildă, să aprecieze favorabil un estetic formal în condițiile unui inconfort evident, considerat sub toate aspectele pe care le manifestă cadrul construit, de la detaliu pînă la apartament, de la construcția unicat la gruparea de clădiri incluse în complexul de locuire?

S-a dovedit de multă vreme, pe plan mondial, în condițiile de intercondiționare ce acționează între societate și mediul ambiant, influența covîrșitoare pe care o are mediul asupra omului, asupra echilibrului lui, a psihicului, a intelectului, a capacității lui de muncă, de recreare, de tendință spre progres. Se discută pe plan internațional consecințele negative pe care un cadru construit neadecvat și un cadru natural degradat le produc asupra colectivității. Nu în zadar, în interesul dezvoltării armonioase a societății colectivității umane, Organizația Națiunilor Unite pregătește o dezbatere a problemei « Omul și ambianța », iar viitorul congres al Uniunii Internaționale a Arhitecților are ca temă « Arhitectura locuinței ca factor social ». Nu în zadar o nouă știință se dezvoltă, privitoare la relația ce acționează între om și colectivitate pe de o parte și între mediul înconjurător pe de altă parte, știința ecologiei umane. Nu în zadar a luat naștere de curînd o altă nouă știință, ergonomia, care se preocupă de adaptarea omului la mediu, la stabilirea de criterii în vederea așezării fiecărui om la locul potrivit, la clarificarea relațiilor în sistemul om-unealtă-clădire-mediu, în condițiile respectării posibilităților complexe ale omului și optimizînd limitele acestuia.

Străduindu-ne să descifrăm și să precizăm unele legități, principii și metode de lucru într-un domeniu încă neexplorat, asigurînd o largă participare la elucidarea componentelor și particularităților acestei științe din partea unor cercuri cît mai largi specializate sau interesate, informate și avizate în prealabil, noi, arhitecții, vom fi în măsură să ne făurim instrumente eficiente cu care să putem aprecia și, implicit, îndruma în condiții optime realizarea locuinței cu caracter de masă de care societatea noastră are nevoie. O astfel de sarcină nu poate fi îndeplinită în mod izolat, neorganizat. Uniunea arhitecților are un cuvînt de spus.

Galați — Cartierul Țiglina II

prof. arh. horia maicu, arh. romeo belea

proiectul «teatrului naţional» din bucureşti

Autori: *prof. arh. Horia Maicu, arh. Romeo Belea, arh. Niculae Cucu*

Coautori: *Sala principală — arh. Antonio Teodorov*
Sala Studio — arh. Richard Bordenache
Corp anexe — arh. Ruxandra Verona

Colaboratori: *arhitecţii Eugen Apostol, Julian Namescu, Gheorghe Vereş, Robert Voll*

Rezistenţa: *inginerii Alexandru Cişmigiu, Dragoş Badea, Gheorghe Eliescu, Traian Pop*
Instalaţii: *inginerii Dan Deleanu, Valentin Marinescu, Ion Benghiuş*

Perspectiva ansamblului

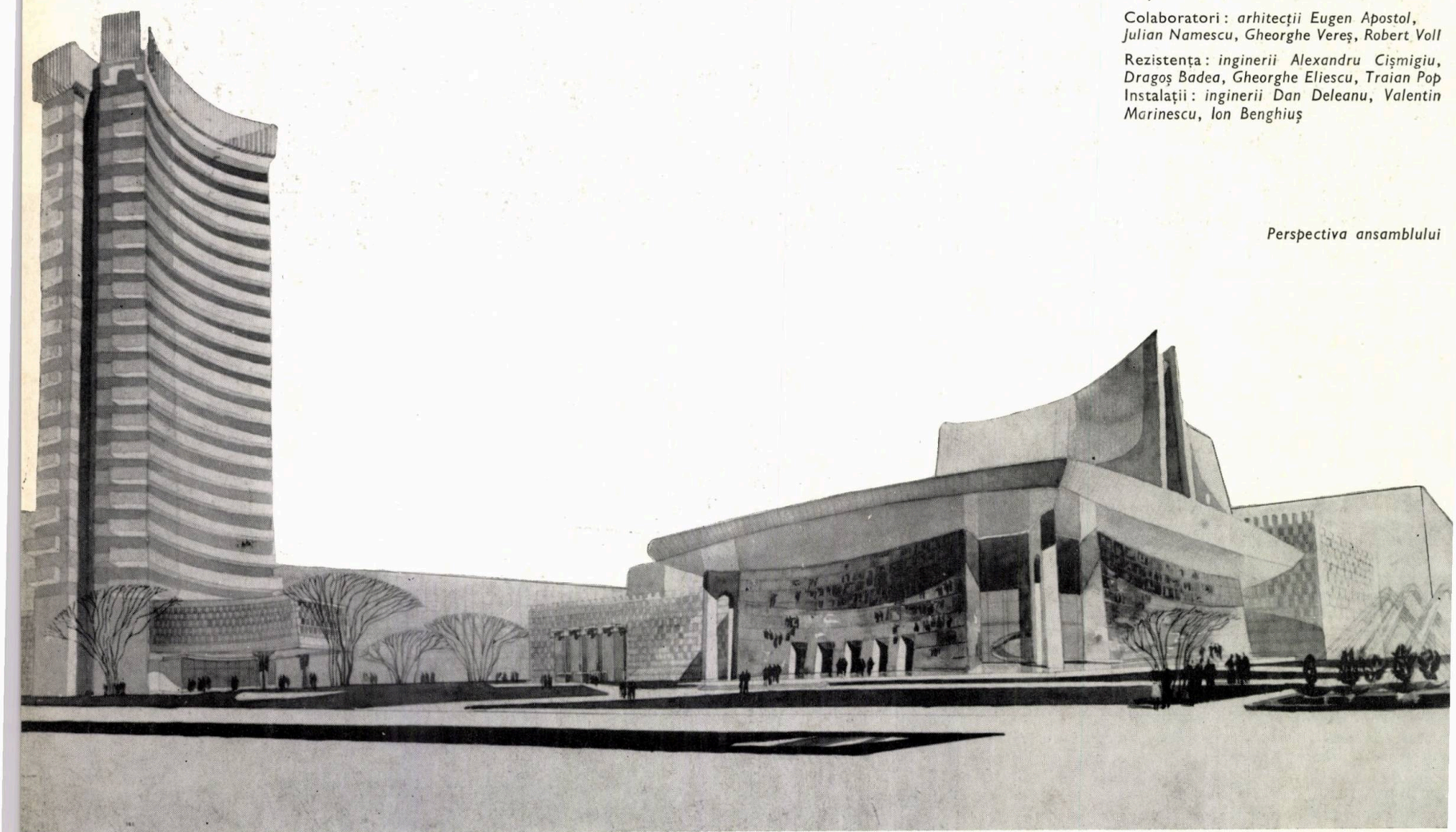

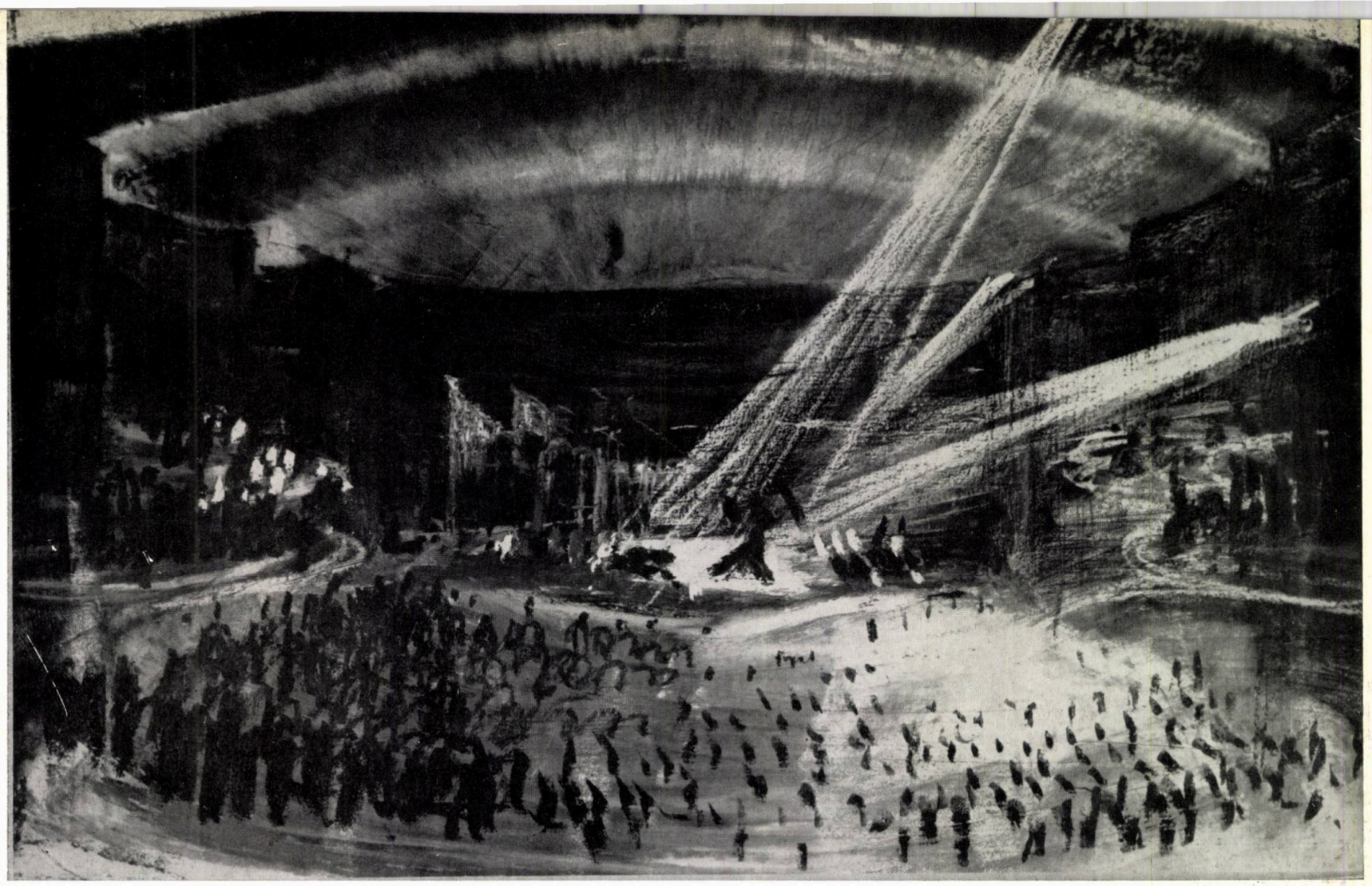

Sala mare — Perspectivă

CÎTEVA PREMISE

Frămîntata problemă a teatrului de dramă — ca act de cultură — ridică în fața arhitectului ce pornește la realizarea proiectului un întreg complex de întrebări, îndoieli și contradicții, care, în fond, sînt proprii teatrului contemporan, acest organism complex și în permanentă schimbare. Trebuie oare conceput ca un teatru tradițional sau ca unul experimental, sau poate însumînd aceste două tipuri? Să fie înzestrat cu posibilitățile oferite de tehnică sau nu? Să fie un teatru de confruntare, de concentrare sau de integrare, sau să aibă caracterul unui teatru de masă? Să aibă un număr limitat de spectatori, să fie un teatru, să-i zicem, de autor (conceput pentru o unică și puternică personalitate artistică, regizor sau autor dramatic) sau un instrument accesibil dorințelor indiferent cărui om de teatru, diferitelor (și de cele mai multe ori, opuselor) concepții regizorale? Să fie un teatru transformabil, cu forme multiple sau cu destinații multiple?

Iată întrebări și frămîntări majore, cărora arhitectul le va adăuga, pe măsura înaintării studiului său, altele, din ce în ce mai de detaliu.

★

În istoria teatrului de dramă — istorie care-și are începuturile în primele și cele mai elementare forme de reprezentare ale omului față de oameni — construcțiile teatrale, ca și literatura dramatică s-au realizat corespunzător condițiilor economice, sociale, ideologice, oferindu-ne astăzi o moștenire impresionantă.

Filmul și televiziunea, cu toată influența pe care au exercitat-o și o mai exercită asupra teatrului, nu i-au putut răpi acestuia nimic din fascinația actului de contact direct, nemijlocit, al spectatorului cu actorul, cu scena, cu ambianța spectacolului, prezent, viu.

Poate tocmai pentru a-i spori această evidentă viabilitate i se caută astăzi teatrului forme noi de contact cît mai direct între actor și spectator.

Scena deschisă — cu dimensiuni variabile ale cadrului de joc, pe orizontală și verticală — reia și îmbogățește « cutia cu iluzii » a teatrului italian, în care spectacolul se oferă spectatorului într-un cadru delimitat de pereții scenei și de planul cortinelor, oferind ceea ce numim un act de confruntare a imaginii scenice cu publicul. Variabilitatea deschiderii cadrului scenei sporește posibilitățile de expresie scenică.

Acestei soluții i se adaugă ideea măririi avanscenei și a suprafeței sale, în scopul avansării spre sală a jocului actorilor.

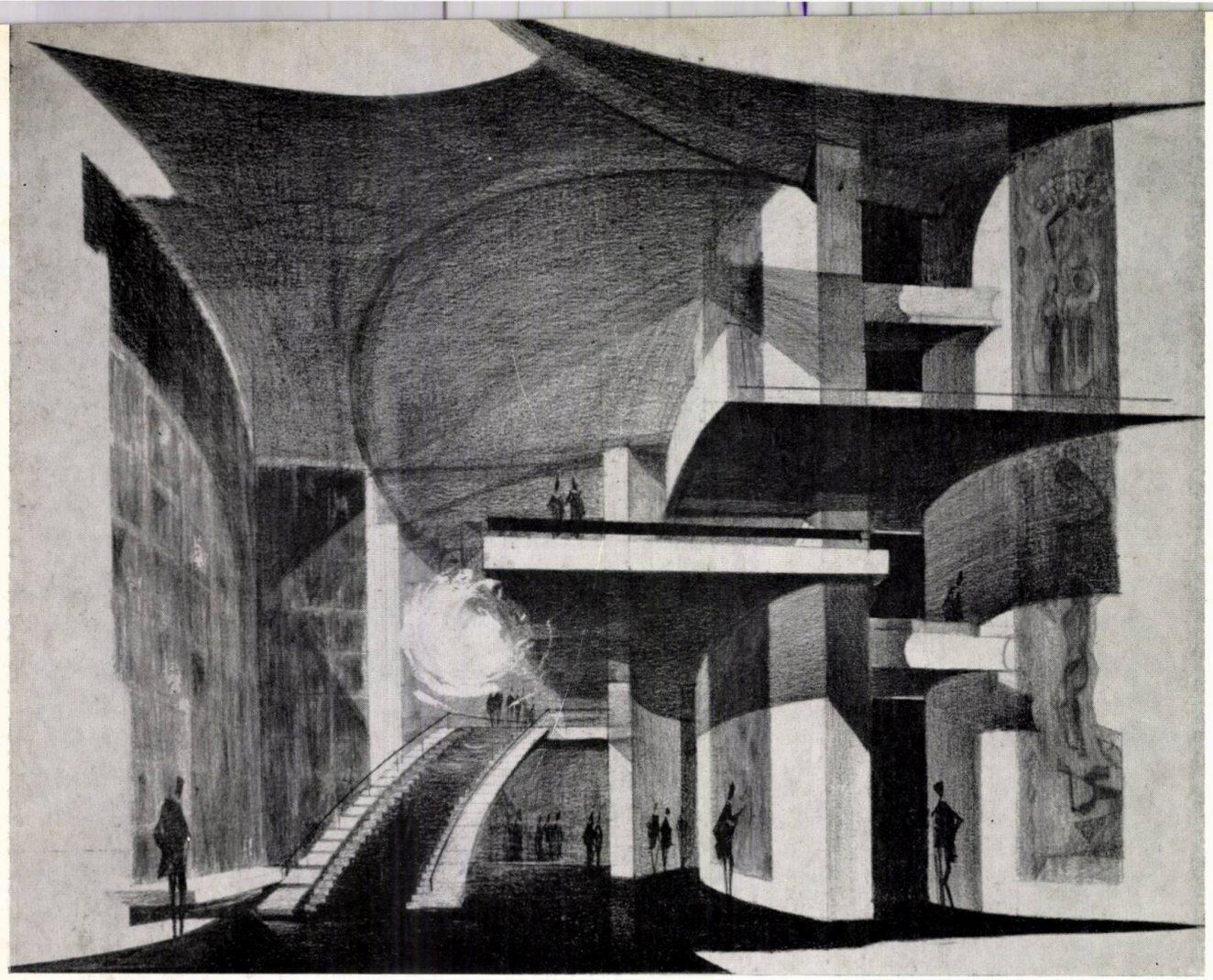

Foaierul sălii mari — Perspectivă

Începînd cu deceniul al treilea al secolului nostru, unii autori dramatici și regizori au dat citire textului dramatic de pe avanscenă și și-au dat seama că speranțele teatrului nu rezidă într-un fals realism, ci în sublinierea acelui element care face din teatru un act unic și anume prezența evenimentului dramatic și interacțiunea dintre actor și spectator. Unele lucrări dramatice erau prezentate, în acei ani, fără decoruri, iar dialogul era rostit direct către public de către un actor avînd rol de prezentator al personajelor. Unele lucrări ale lui Tennessee Williams sau Thornton Wilder foloseau acest povestitor sau extinderi ale scenei, căutînd să aducă acțiunea mai aproape de spectator.

Căutîndu-i teatrului de tip italian noi îmbunătățiri, trebuie să recunoaștem acestei forme devenite clasice, calitatea esențială de a avea o literatură dramatică proprie.

Datorită acestei realități, multe teatre recent realizate adoptă sala de formă italiană, adăugînd acesteia o a doua sală, care să ofere posibilități variate de montări de spectacole. Un astfel de principiu s-a adoptat, cu rezultate interesante, în cazul unor teatre din R.F.G., de exemplu la Mannheim, la Gelsenkirchen, la Kassel etc. Teatrul englez din curțile hanurilor ne-a transmis teatrul de tip elisabetan. Spectacolul înconjurat pe trei părți de public și desfășurat pe un podium avînd în spate un decor fix-fundal, concentrează atenția spectatorilor, dînd relief actului scenic.

La Ontario, Tania Moisievici și la Minneapolis (S.U.A.) Ralph Rapson au construit pentru regizorul Tyronne Guthrie săli elisabetane (exemple tipice de teatre construite pentru un regizor). Repertoriul jucat este în majoritate format din piesele lui Shakespeare.

S-a încercat, se încearcă și, fără discuție, se reușește ca și în cazul teatrului de tip elisabetan, sculpturalizarea spectacolului prin amplasarea jocului actorului în mijlocul spectatorilor, realizîndu-se săli de tip arenă. Spectacolul se integrează spectatorilor, transmiterea emoției scenice, a actului de trăire actoricească este direct, nemijlocit, contactul actor-spectator nu cunoaște bariera cadrului scenei, a cortinei, a rampei. Decorul, redus, este tridimensional; atenția se concentrează asupra jocului, asupra textului. Apare aci cu insistență, ca și la tipul elisabetan, rolul deosebit și complex al luminii în accentuarea reliefului scenic, a efectelor psihologice, a sublinierii ideilor, a variației paletei cromatice. Am asistat la Arena Stage din Washington — un teatru tip arenă — la un spectacol Othello, în care text, actor, costume, elemente de decor, efecte de lumină și spectatori formau un tot organic, impresionant prin contopirea reciprocă ce se realiza.

Acestor trei forme, care au încercat să fie rezolvate ca variante ale unei unice săli transformabile (ca, de exemplu, la Loëb Drama Center din Boston) li se pot adăuga o serie de încercări pline de fantezie, de imaginație, de febrilitatea cu care contemporaneitatea luptă pentru continua afirmare a teatrului. Piscator, de exemplu, împreună cu arhitectul Walter Gropius, imaginau și proiectau în anul 1927 « teatrul total », sortit nerealizării din cauza, în primul rînd, a costisitoarei investiții cerute de complexitatea mijloacelor mecanice propuse.

Pentru a se putea realiza orice formă de sală-scenă, Sacripanti proiectează un spațiu în care pardoseala și tavanul sînt concepute în trape, prin ridicări și coborîri pe verticală putîndu-se schimba relieful și forma sălii.

S-a imaginat înconjurarea parterului spectatorilor cu un inel-scenă. Rotirea lentă a podiumului, pe care sînt montate decoruri, oferă publicului, rînd pe rînd, noi scene, « cinematografiind » spectacolul, contribuind la dinamizarea lui.

Toate aceste căutări își regăsesc definiția în ceea ce considera Walter Gropius că este sarcina de bază a arhitectului modern de teatru : « *a crea luminii și spațiului acel instrument obiectiv și flexibil care să nu aparțină unei singure forme,ci să îmbine idealurile tuturor oamenilor de teatru.* »

★

Tuturor acestor forme de realizare a contactului actor-spectator le este indispensabilă asigurarea unor parametri, să le spunem fiziologici :

- Perfectă audibilitate directă și naturală, inteligibilitate optimă din orice punct al sălii. Aceasta se poate

realiza prin adoptarea unei forme de sală adecvate, prin formele și calitatea materialelor de finisaj folosite la pereții, pardoseala, fotoliile și tavanul sălii, prin limitarea distanței dintre ultimul spectator și sursa sonoră a spectacolului la maximum 25 m, prin așezarea publicului pe o pantă, care contribuie la asigurarea perceperii directe a undelor sonore.

● O pantă atent studiată este necesară și pentru realizarea unei optime vizibilități a tuturor spectatorilor. « *În ceea ce privește vizibilitatea, spectatorul modern este foarte răsfățat datorită filmului și televiziunii; acestea îi arată prin intermediul unor fotografii mari și foarte clare nu numai ansamblul spectacolului, ci și detalii din spectacole. Deci, dacă dorim să păstrăm publicul teatrului ar trebui îmbunătățite condițiile de vizibilitate în sălile de spectacol* », arăta Ben Schlanger, unul dintre cei mai buni specialiști în probleme de vizibilitate în săli de spectacole.

La realizarea unei bune vizibilități a cîmpului de joc duce:

— calcularea unei curbe de vizibilitate optime, atît în plan, cît și în elevație, ca și realizarea unei aproprieri cît mai mari a publicului față de suprafața de joc, neputîndu-se depăși cca 25 m depărtare de la planul cortinei pînă la ultimul spectator, distanță peste care spectatorul nu mai poate percepe detaliile figurii actorilor, percepere esențială în cazul teatrului de dramă;

— reducerea numărului rîndurilor de loji — lojile și balcoanele din rîndurile superioare oferind, în cazurile în care se mai utilizează astăzi, o vizibilitate plonjantă sub un unghi foarte mare, nefavorabil.

Într-adevăr, aceste condiții, precum și necesitatea de a asigura un confort maxim spectatorilor prin realizarea unor fotolii cu calități funcționale atent studiate și dispuse între ele la distanțe oferind comoditate celor ce trec spre locurile lor, fără a deranja pe cei deja așezați, duc la obținerea, în cazul teatrului de dramă, a unui număr de cca 900 de spectatori.

O altă condiție de bună funcționalitate a unui teatru este asigurarea pregătirii optime a spectacolului, prin realizarea unor anexe: cabine, săli de studiu, săli de repetiții, ateliere de producție, depozite etc., atent studiate fiecare în parte, precum și relațiile dintre ele și ale tuturor față de scenă, punct final de expresie a pregătirilor.

De asemenea, dotarea scenei — în special a scenei de tip italian — cu mijloace tehnice apare absolut necesară.

Desigur, nivelul tehnicizării, ca și felul de dispunere a mijloacelor tehnice, dar mai ales utilizarea lor în spectacol, trebuie să-și găsească echilibrul și ponderea necesară.

Profesorul W. Unruch, unul dintre remarcabilii realizatori actuali de utilaje de scenă, în cadrul Colocviului despre construcția teatrelor ținut la Berlin în 1960, își preciza astfel poziția: « *Tehnica trebuie să existe! Aș dori, însă, să subliniez: nu este permisă nici o tehnică ce automatizează teatrul. Munca individuală de creație umană artistică nu poate fi presată în anumite forme cu mijloace auxiliare tehnice; ea trebuie să rămînă totdeauna un mijloc pentru scop* ».

Într-adevăr, dacă teatrul vrea să supraviețuiască în fața modalităților noi de distracție, de instruire — și a dovedit nu numai că vrea, dar că este în măsură s-o facă — atunci fiecare trăsătură a constituției sale, moștenite sau mai noi, trebuie regîndită și reevaluată, eliminîndu-se acele elemente care pot fi furnizate în condiții mai bune de alte surse și bazînd vitalitatea lui pe acele trăsături proprii, cîștigate, și anume: realitatea tridimensională a actorului viu și forța de comunicare directă, emotivitatea transmisă și participarea nemijlocită a publicului, sudat de efectele emoționale și psihologice ale luminii și sunetului, cadrului ambiant.

Foaierul sălii mari — Perspectivă

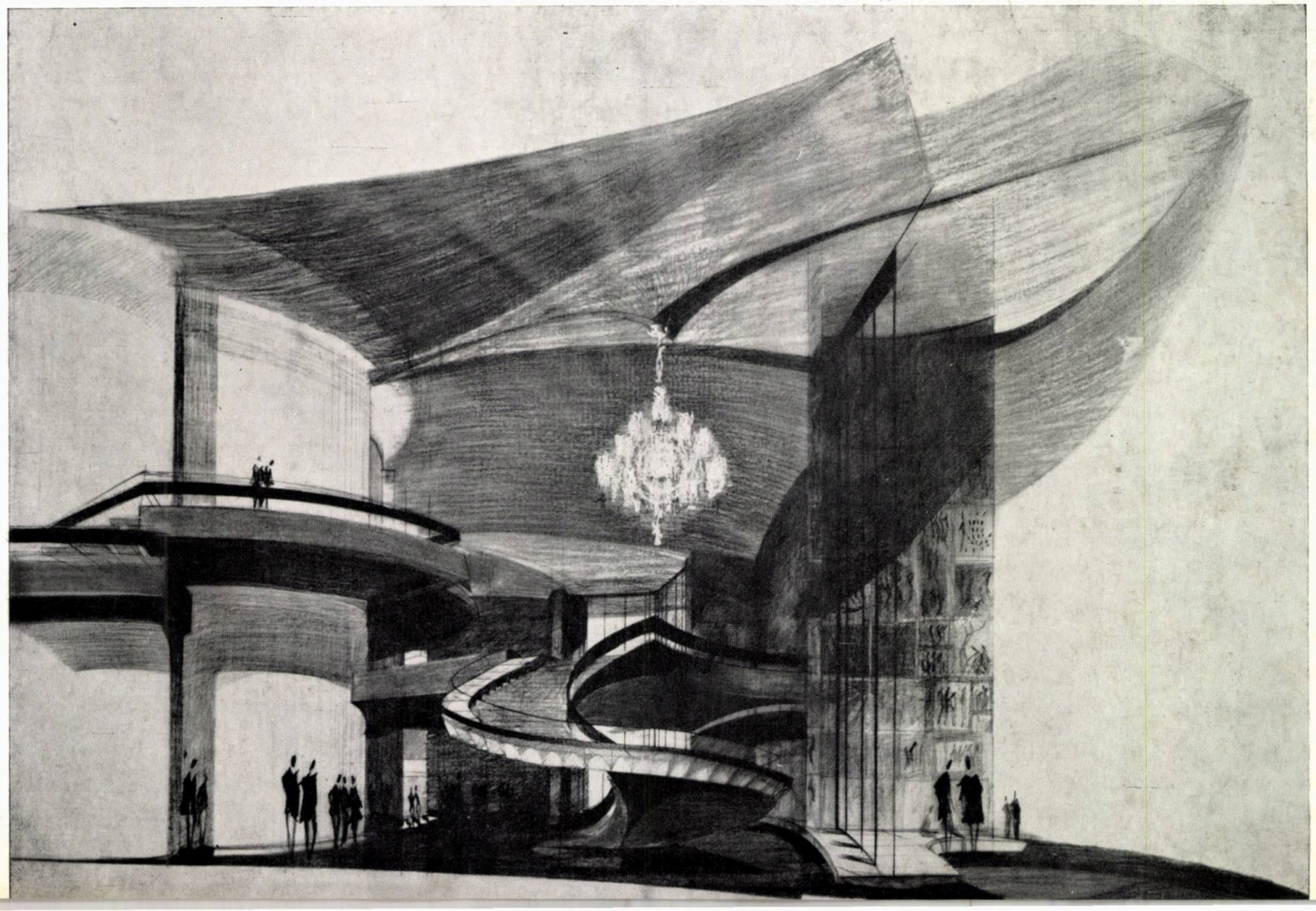

Se încearcă — pe lîngă aceste diferite, variate, impresionant de multe idei noi de realizare a contactului spectacol-spectator, de realizare în sine și de pregătire a spectacolului — și multe formule de concepere a spațiilor destinate publicului, înainte, în timpul și după spectacol.

Două concepții diametral opuse întîlnim la realizările din ultimii ani.

O idee este ca spectacolul creat de publicul în mișcare în timpul pauzelor să fie oferit și pieței în care este amplasat teatrul. Această idee a dus la realizarea « foaierelor vitrină », ca, de exemplu, la Gelsenkirchen sau la Frankfurt/Main.

Cealaltă idee este ca publicul să se simtă în holuri și foaiere într-un spațiu propriu, cu ținută corespunzătoare, apt conservării influenței psihoemotive a spectacolului. Pentru realizarea acestei poziții, în fațadele teatrelor predomină plinul față de goluri.

Cele cîteva idei, expuse sumar pînă aici, sînt rezultatul unei cercetări atente a literaturii de specialitate, a studierii la fața locului a celor mai importante realizări și a discuțiilor purtate cu arhitecți, autori, mari specialiști, scenografi, regizori, tehnologi ingineri de exploatare, constructori de utilaje etc. din domeniul construcției de teatre.

PROIECTAREA NOULUI TEATRU NAȚIONAL

Sarcina proiectării noului Teatru Național din București a ridicat și ridică probleme dificile.

Pe lîngă greutățile de a alege o cale în noianul de tendințe existente, apărea sarcina de a realiza un teatru menit să adăpostească prima noastră scenă, scenă cu puternice tradiții de repertoriu, de personalități regizorale și actoricești, tradiții adînc înrădăcinate în cultura și conștiința tuturor, în conștiința unui popor pentru care tradiția a fost și este totdeauna punct de plecare pentru viitor.

După multe studii, proiectul, considerat de colectivul nostru a fi răspuns dezideratelor ce ni le impusesem, a fost confruntat cu o serie de specialiști de mare renume din S.U.A., R.F.G., R.D.G., Austria. Aceste confruntări au confirmat propunerile din proiectul nostru, apreciat din punct de vedere funcțional și tehnic ca valabil și original. Colectivul de proiectare a pornit de la ideea necesității asigurării unui instrument adaptabil oricărei idei regizorale, de la formele de teatru considerate clasice pînă la cele mai noi forme de realizare a spectacolului, de realizare a contactului actor-spectator.

De asemenea, ținînd seama de ponderea repertoriului clasic sau chiar modern, realizat pentru « scena-cutie », s-a adoptat ideea realizării sălii principale a Teatrului Național ca o sală de tip italian, cu portal variabil și cu avanscenă, căreia i-a fost asigurată o scenă cu trei buzunare, de dimensiuni care să asigure dezvoltarea în condiții optime a spectacolului dramatic și înzestrată din punct de vedere tehnic la un nivel și pe principii actuale.

S-a adoptat de asemenea ideea de a realiza o a doua sală, sala studio, care să asigure, în condiții de arhitectură demne de prestanța unui teatru național, transformabilitatea ei în cele trei forme de bază ale contactului actor-spectator: italian, elisabetan și arenă. Sub sala studio s-a creat un spațiu similar ca dimensiuni în plan, care va folosi, fie la repetiții cu mari mișcări, fie la experimentări regizorale de tip nou, spațiile și raportul scenă-public putînd fi aranjate în funcție de concepția regizorală respectivă. Rodul acestui studiu prelungit la care au colaborat zeci de arhitecți și ingineri alături de oameni de teatru îl prezentăm în cele ce urmează.

Plan de situație cu sistemul de circulație

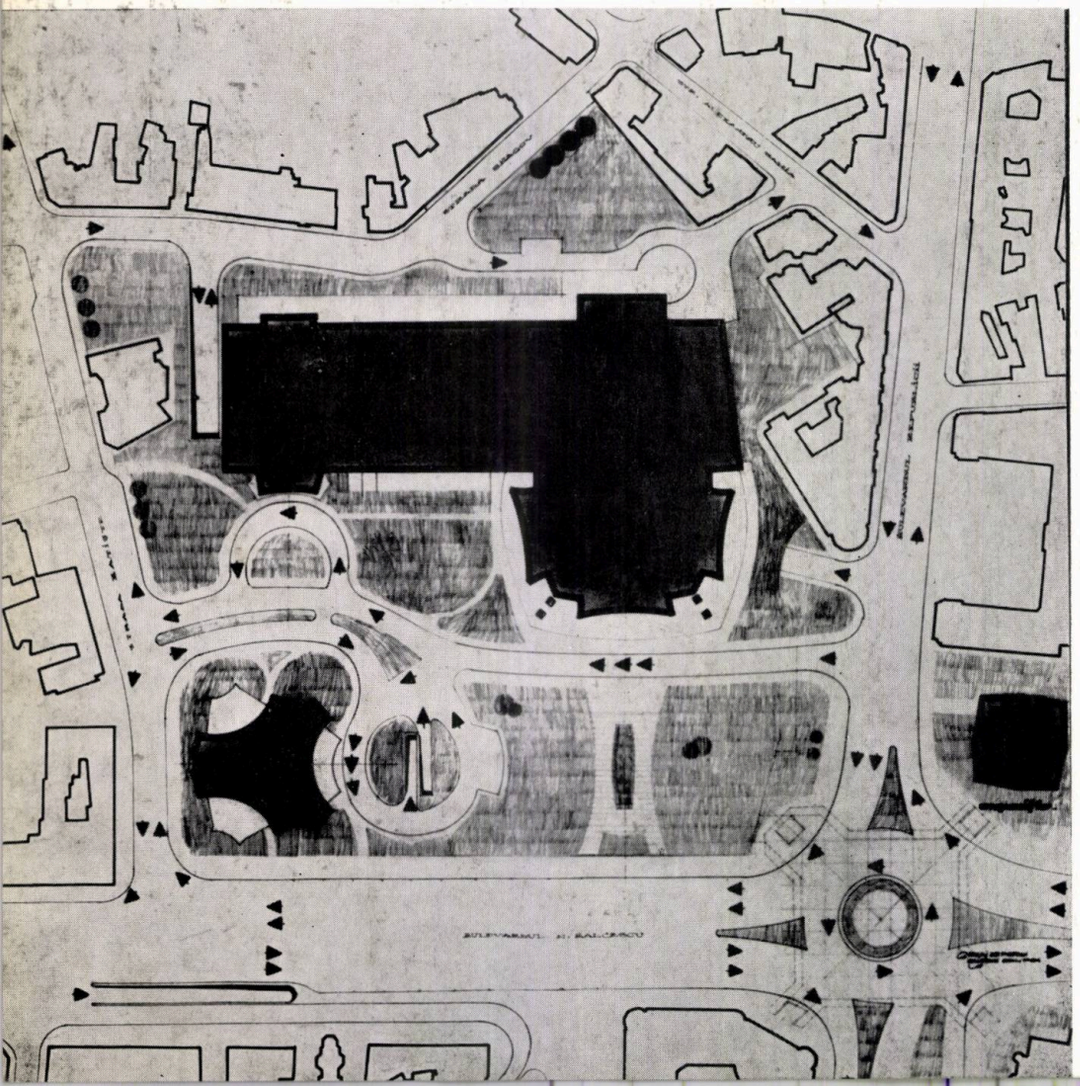

ANSAMBLUL PIEȚEI NICOLAE BĂLCESCU

Pe un teritoriu de 4,5 ha, cuprins la intersecția bulevardelor Nicolae Bălcescu și Republicii, str. Batiștei și str. Tudor Arghezi, pe o amplă platformă situată cu 1,20—3,50 m mai sus de circulația de pe trotuare, se construiește clădirea Teatrului Național, formînd frontul de est al pieței, iar înspre intersecția str. Batiștei cu bd. Bălcescu se ridică construcția hotelului « Intercontinental »-București.*

Compoziția spațială a ansamblului creează raporturi de interdependență între clădirea teatrului, care se dezvoltă în principal pe orizontală (avînd o înălțime la cornișe de cca 20 m, cu excepția turnului scenei principale, care atinge 45 m) și clădirea hotelului, al cărei volum se dezvoltă pe verticală atingînd înălțimea de 85 m. De asemenea, o dominantă de interes și tratare plastică prezintă volumul sălii principale și al foaierelor sale, care se exprimă ca un accent spațial, decorat policrom și proiectat pe fundalul traforat al corpului format de scenă, anexe și sala studio. Platforma, supraînălțată față de circulație, avînd un stilobat în gradene și trepte, va fi prevăzută cu accese comode pietonale și carosabile pentru cele două săli ale teatrului și pentru hotelul « Intercontinental ». Ea va fi plantată cu arbori, peluze, partere de flori și dotată cu sculpturi și elemente spațiale de artă decorativă. Sub această platformă plantată se construiește un parcaj cu două niveluri, avînd o capacitate de cca 1 000 de autoturisme.

Accesele în parcaj sînt prevăzute din bd. Bălcescu cu ieșire în str. Enei și din str. Tudor Arghezi cu rampe combinate de intrare-ieșire. Parcajul are instalații de încălzire și ventilație și este prevăzut cu o stație modernă de spălare-gresare.

Hotelul este legat direct cu parcajul prin două rampe (intrare-ieșire) așezate în apropierea intrării sale principale. Cei ce vin cu mașină personală au posibilitatea, după parcare, să pătrundă în teatru sau în hotel direct din parcaj.

* Hotelul, platforma, parcajul și pasajul subteran vor apărea într-un articol ulterior, cu menționarea colectivelor de proiectare.

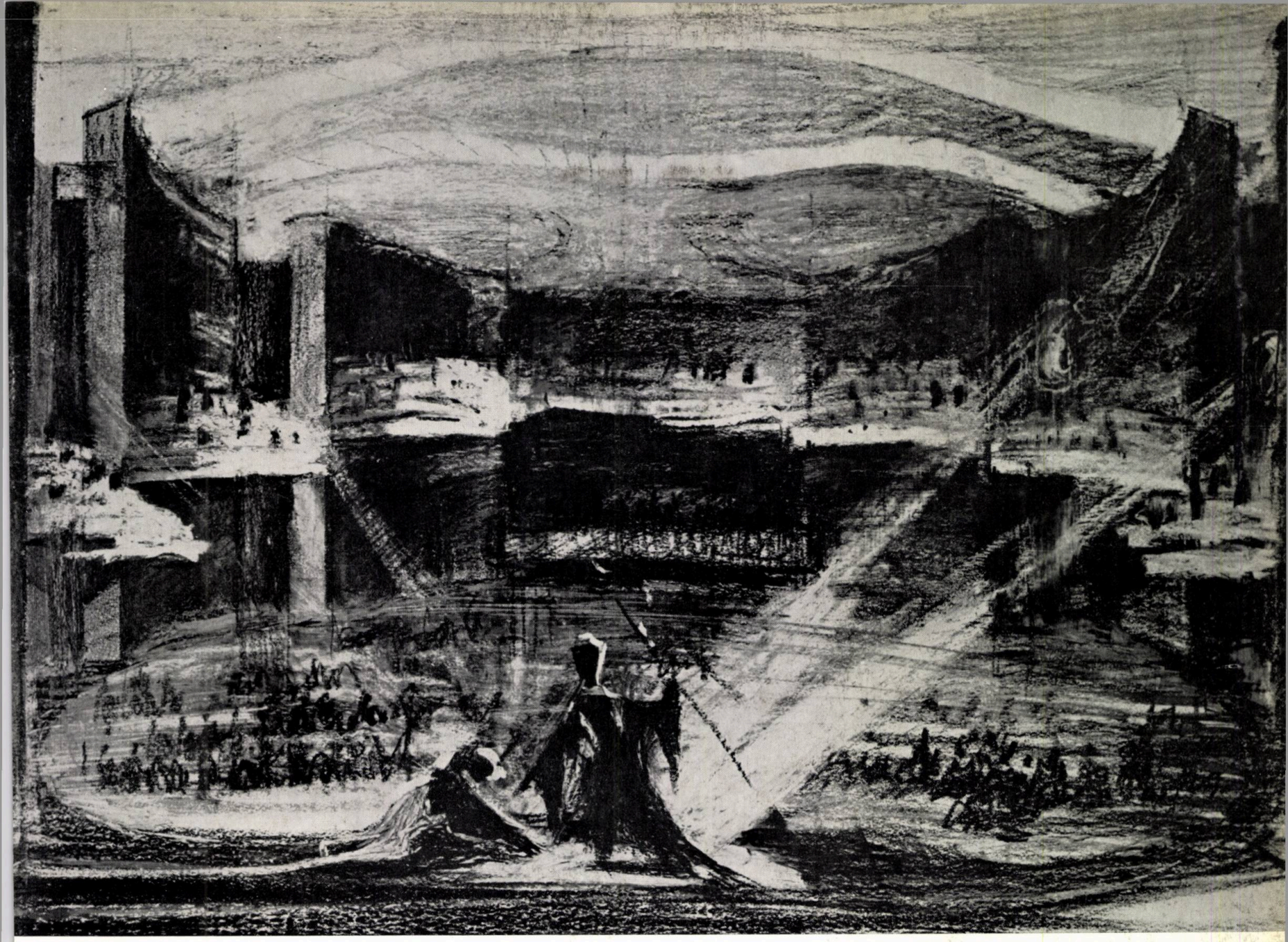

Sala mare de spectacole — Perspectivă

Hotelul va avea 418 camere, cu unele posibilități de cuplare în apartamente de două camere, și două suite speciale formînd două apartamente de șase camere. La etajul III, hotelul mai posedă 16 birouri pentru diferite reprezentanțe comerciale străine, avînd la același nivel un bar și terase. Din holul de la parter se accede la un restaurant, la un bar de zi și la braserie.

La etajul întîi sînt prevăzute marea sală de recepții, conferințe și banchete, precum și o suită de alte săli și saloane pentru conferințe de presă și banchete.

La etajul XX vor funcționa un restaurant cu vedere panoramică asupra Bucureștiului, un bar și cîteva saloane private.

În cadrul studiului de sistematizare a pieței Bălcescu s-au prevăzut pentru rezolvarea problemei circulației auto și pietonale, soluții pentru etapa imediată și pentru etapa de viitor.

În acest scop a fost aprobat proiectul pentru construirea unui pasaj subteran pentru pietoni, prevăzut cu scări și escalatoare, cu spații pentru magazine pe conturul lui, iar în centru o braserie. Despărțirea circulației pietonale de circulația auto va mări mult debitul lor de fluire.

Pentru etape de viitor mai îndepărtate, studiile de sistematizare au prevăzut dublarea bd. Republicii cu o arteră subterană pentru transport în comun și autoturisme, care să asigure traversarea subterană începînd din zona din apropierea căii Moșilor și pînă la podul Elefterie.

SALA MARE A TEATRULUI NAȚIONAL

De pe peronul protejat de o amplă copertină, prin cinci mari uși sculptate în stejar masiv, tăiate direct în zidul concav al fațadei principale, se pătrunde în vestibulul și apoi în holul și foaierele sălii principale. Intrat în hol, spectatorul vede în stînga și în dreapta două scări elicoidale care duc la primul foaier al sălii, unde se află și bufetul.

Mai departe, de-a lungul pereților laterali ai holului, alte două scări, așezate simetric, se dezvoltă într-o curbă armonizată cu curbele convexe ale pereților laterali și ale pereților diafragmă care delimitează sala propriu-zisă, ducînd la platformele așezate la cota de intrare în sală, în apropierea scenei.

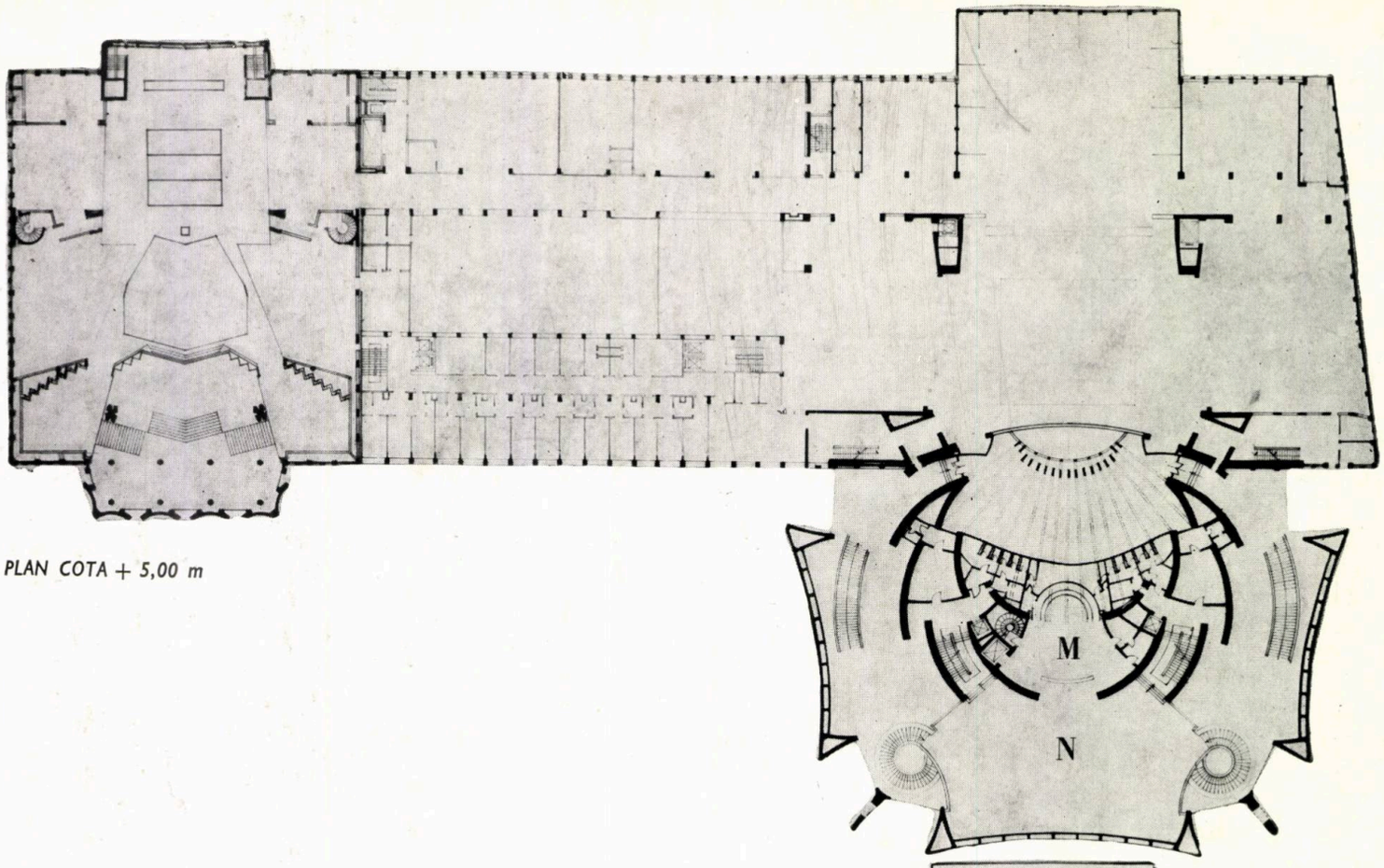

PLAN COTA + 5,00 m

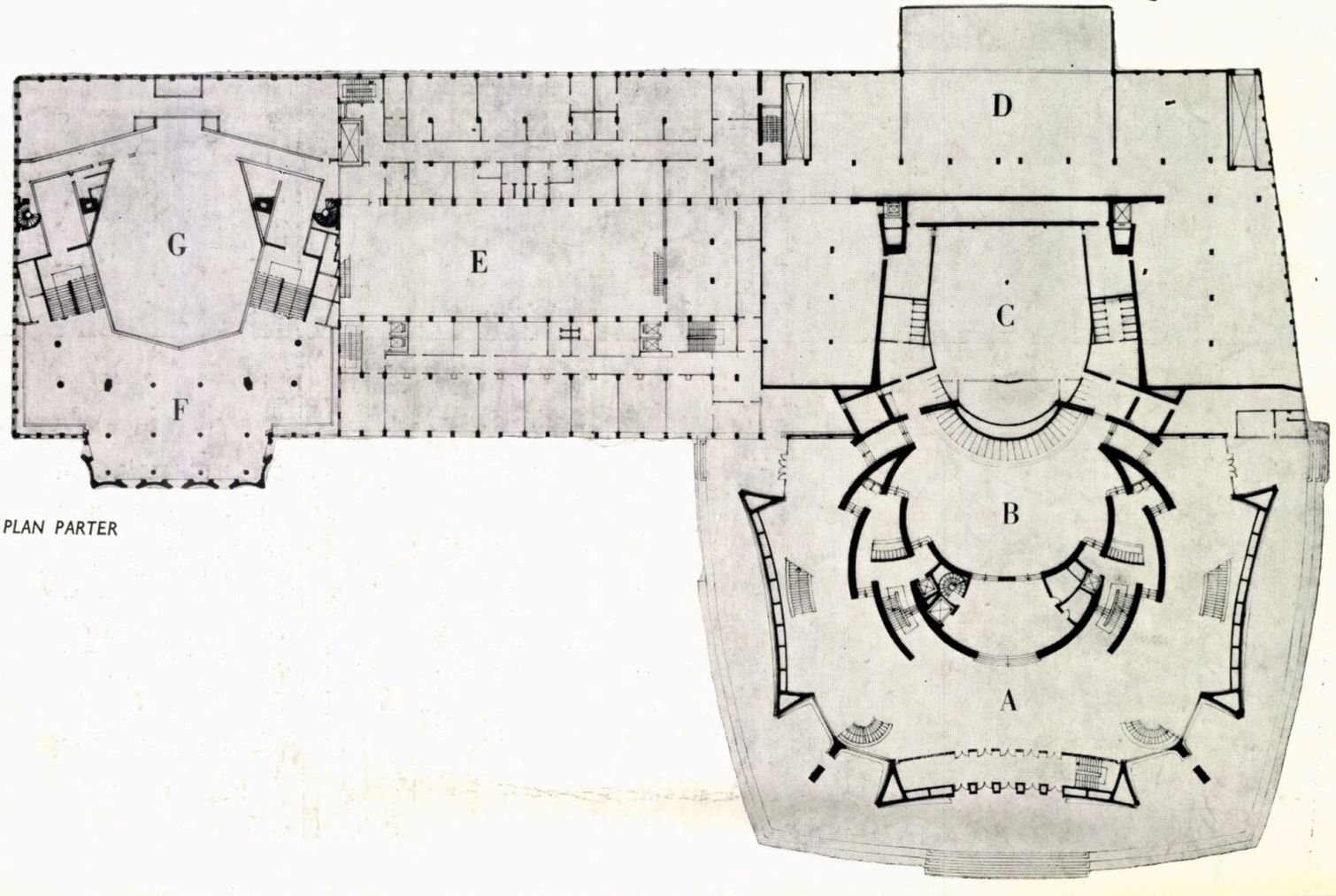

PLAN PARTER

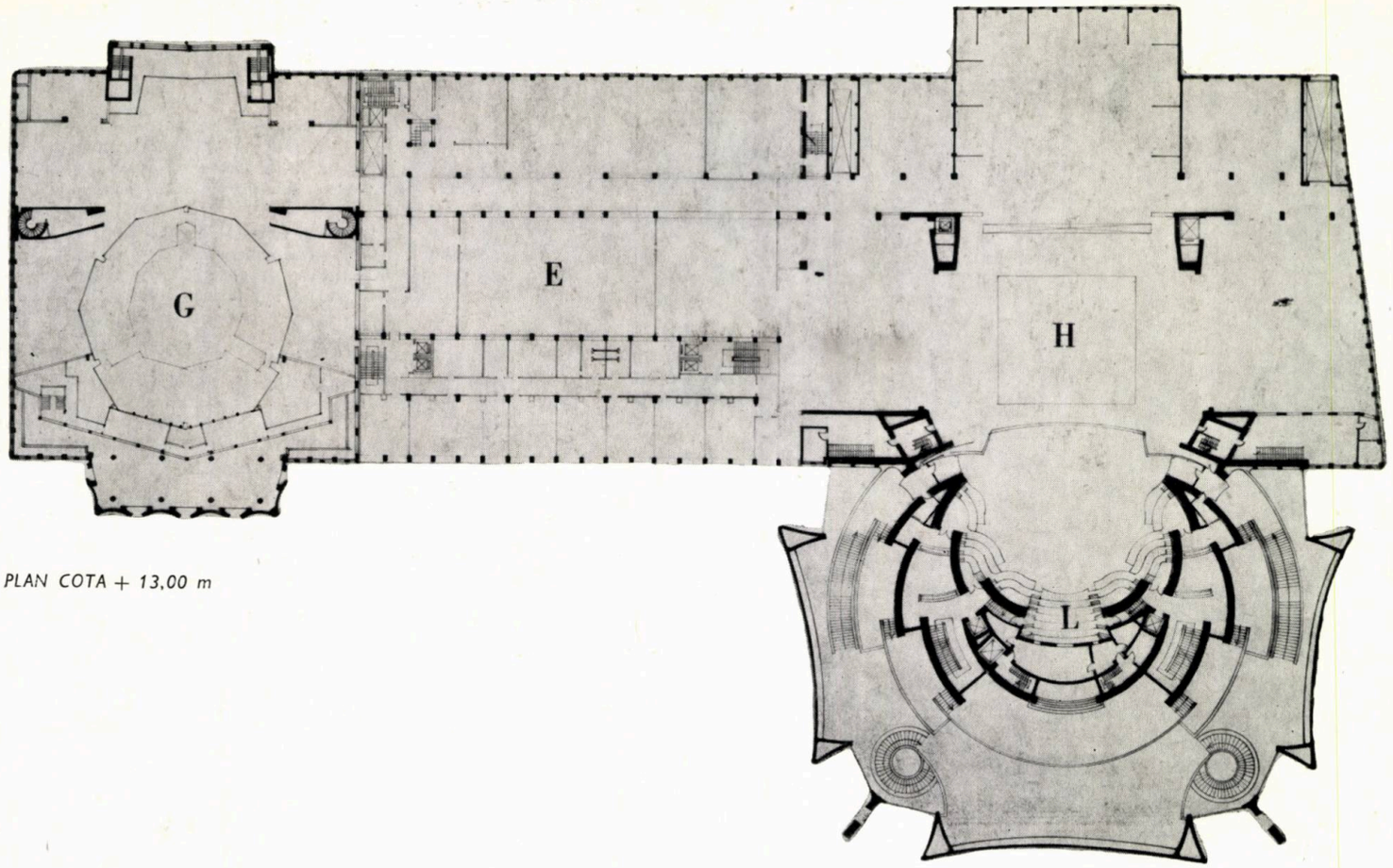

PLAN COTA + 13,00 m

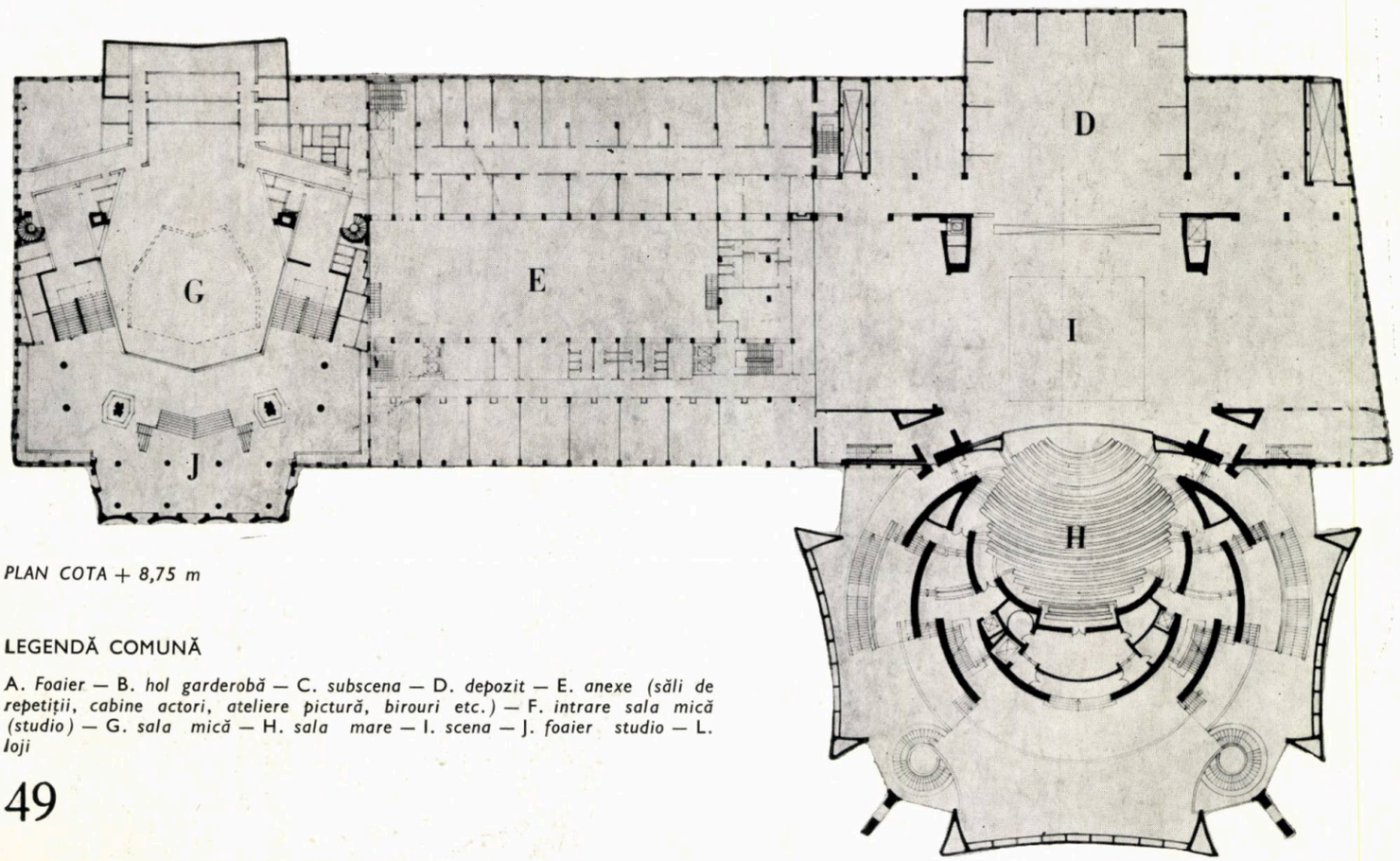

PLAN COTA + 8,75 m

LEGENDĂ COMUNĂ

A. *Foaier* — B. *hol garderobă* — C. *subscena* — D. *depozit* — E. *anexe (săli de repetiții, cabine actori, ateliere pictură, birouri etc.)* — F. *intrare sala mică (studio)* — G. *sala mică* — H. *sala mare* — I. *scena* — J. *foaier studio* — L. *loji*

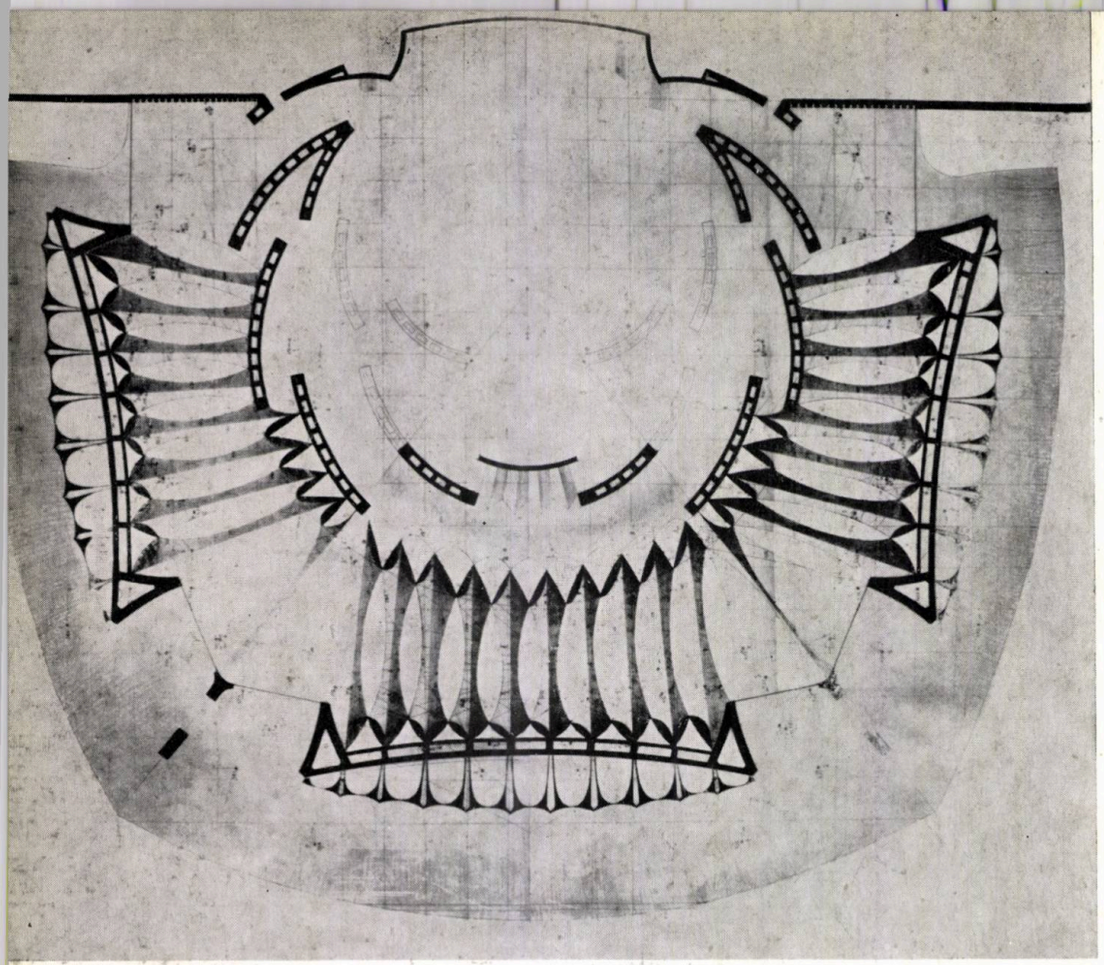

Plafonul foaierelor

Alte platforme asemănătoare acestora se dezvoltă decalate între ele, urmărind diafragmele curbe ale peretelui sălii și dau accese în sală la diferite niveluri.

Întreaga compoziție spațială, care se percepe din holul teatrului, formează cu scările elicoidale și cu cele curbe, cu platformele-foaier în curbe decalate, o suită compozițională cu o dinamică armonioasă și originală.

Plafonul peste hol și foaiere este realizat cu nervuri modelate după un desen structural și decorativ, care se continuă în exterior cu console care susțin copertina-streașină ce protejează peronul din jurul holului.

Menționăm că pentru a crea în hol și foaiere o atmosferă de intimitate și concentrare psihologică și intelectuală necesară spectatorului în antracte, golurile transparente de legătură dintre interior și exterior lasă să domine plinul zidurilor decorate cu frescă și tapiserie. De asemenea, pardoseala foaierelor va fi acoperită cu mochetă și platformele tratate fonoabsorbant. Astfel se va crea ambianța vizuală și acustică corespunzătoare edificiului.

Din punctul de vedere al expresiei arhitecturii exterioare, dominanța plinului asupra golului este specifică arhitecturii monumentale și populare românești, ea corespunzînd și condițiilor de climă caracteristice țării noastre.

Remarcăm totuși că, luate în sine, suprafețele vitrate au dimensiuni monumentale (553,50 m²), lăsînd să se perceapă din exterior suita compozițională a holului, a scărilor și a foaierelor, strălucirea lustrelor, mișcarea publicului. Din holul teatrului, în axul intrărilor și sub sala propriu-zisă se află holul garderobelor, cu saloane și grupuri sanitare. Din holul garderobelor, două scări, precum și lifturi așezate simetric între pereții-diafragme ai sălii, duc de la parter la subsol, unde se află muzeul teatrului și de la parter la toate nivelurile foaierelor și acceselor în sală.

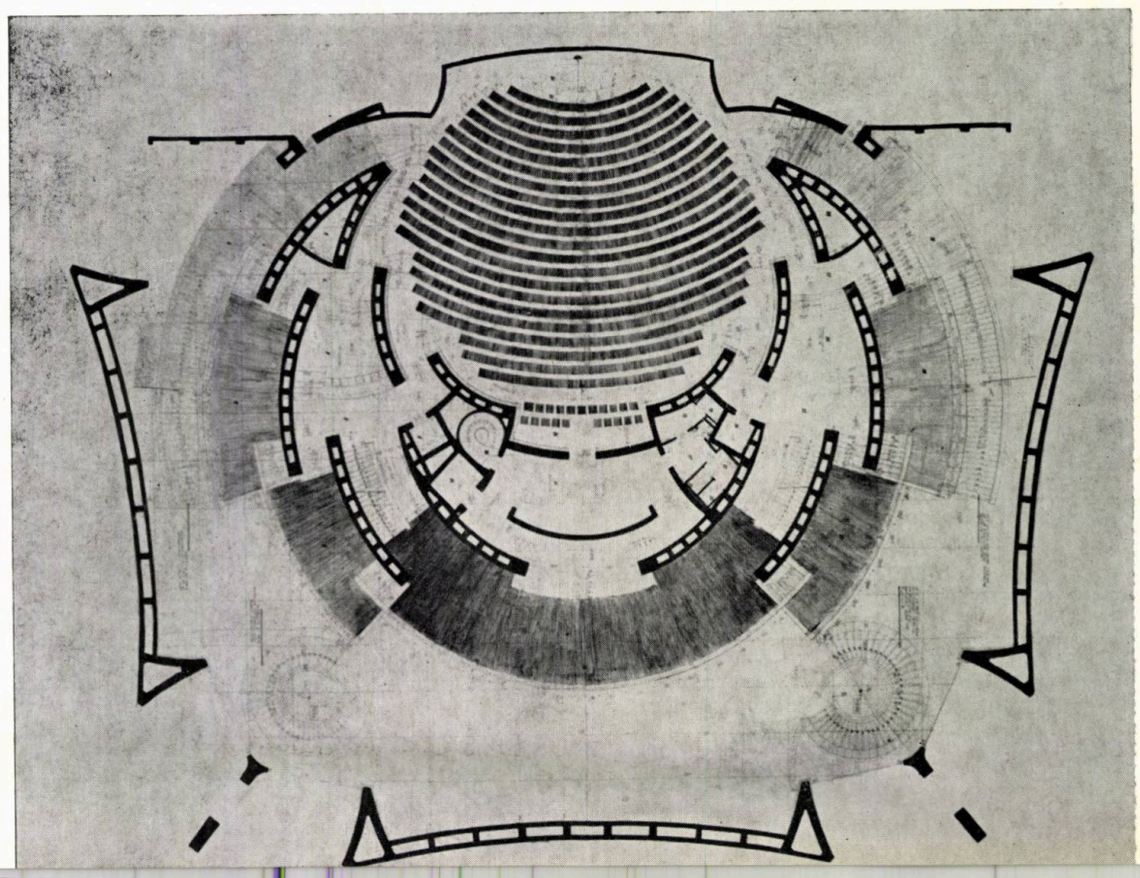

Planul sălii mari

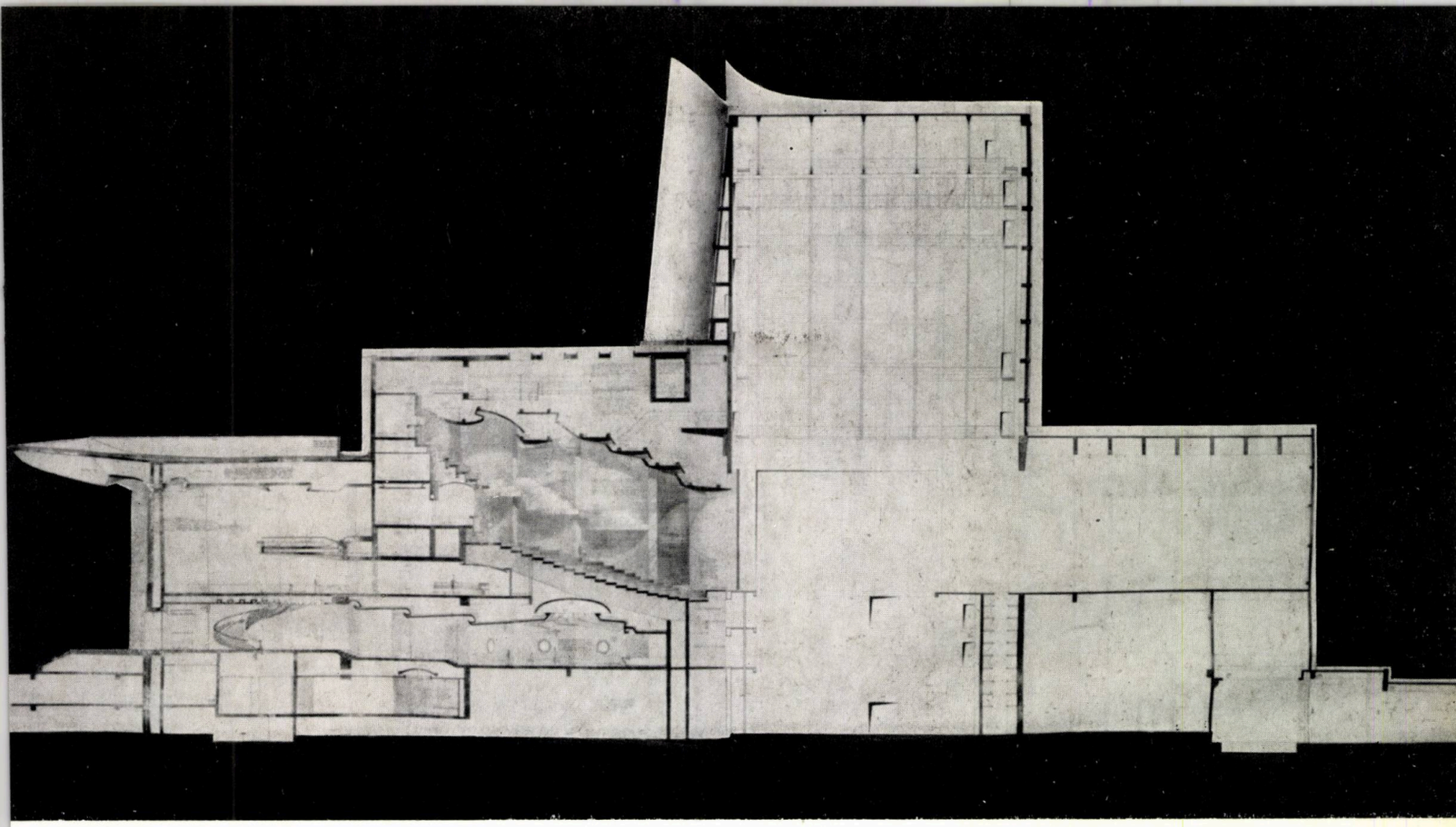

Secțiune transversală

Sala principală a teatrului are la parter fotolii așezate în 20 de rînduri continue, pe gradene care asigură o vizibilitate optimă.

Loja oficială, cu o capacitate de 34 de locuri, are un salon cu anexele respective, acces direct din exterior, scară și lift propriu, putînd, la anumite festivități, să aibă legătură directă și cu foaierele publice.

Un singur rînd de loji libere, decalate după un traseu descendent către scenă, asigură pentru public încă 174 de locuri. Capacitatea totală a sălii mari este de 920 de locuri. Pentru confortul și ținuta acestei săli nu s-au prevăzut strapontine.

Portalul scenei are o deschidere variabilă pînă la 16 m. Plafonul sălii, calculat acustic ca principală sursă de reflectare a sunetului, e conceput în suprafețe cu dublă curbură, riflate și decalate între ele.

Tot în acest plafon își găsește locul, la distanță de unghi optimă față de locul de joc, puntea reflectoarelor.

De asemenea, în spațiul dintre diafragmele decalate ale pereților sălii sînt dispuse o serie de reflectoare pentru iluminatul scenei sub un unghi cît mai apropiat de orizontală. Pereții sălii vor fi îmbrăcați într-un material textil transparent la sunet, de culoare roșu foarte închis, pentru a nu reflecta lumina din scenă în timpul spectacolului.

Fotoliile vor fi îmbrăcate într-un material textil în culoarea mată a aurului vechi sau în piele de aceeași nuanță.

Scena mare, cu dimensiuni de 32 × 24 m, are două buzunare laterale și unul de fund. Ea va fi prevăzută cu mecanisme moderne de scenă (culisante, trape, turnante etc.). Turnul scenei are o înălțime de 32 m la gril și e prevăzut cu contrabare. În scenă și în turnul scenei se prevăd sisteme moderne pentru iluminatul spectacolelor. În peretele din fund al sălii, cu vizibilitate directă spre scenă și în sală, este amplasată orga de lumini cu 240 de circuite. Instalații pentru încălzire, ventilație și condiționare sînt prevăzute în întreaga clădire a teatrului. Atît din punct de vedere vizual, auditiv cît și climatic se urmărește să se asigure confortul și ambianța psihologică optimă pentru spectator.

Avanscena poate coborî mecanic și să ofere o fosă de orchestră cu 60 de orchestranți, atunci cînd natura spectacolului o cere.

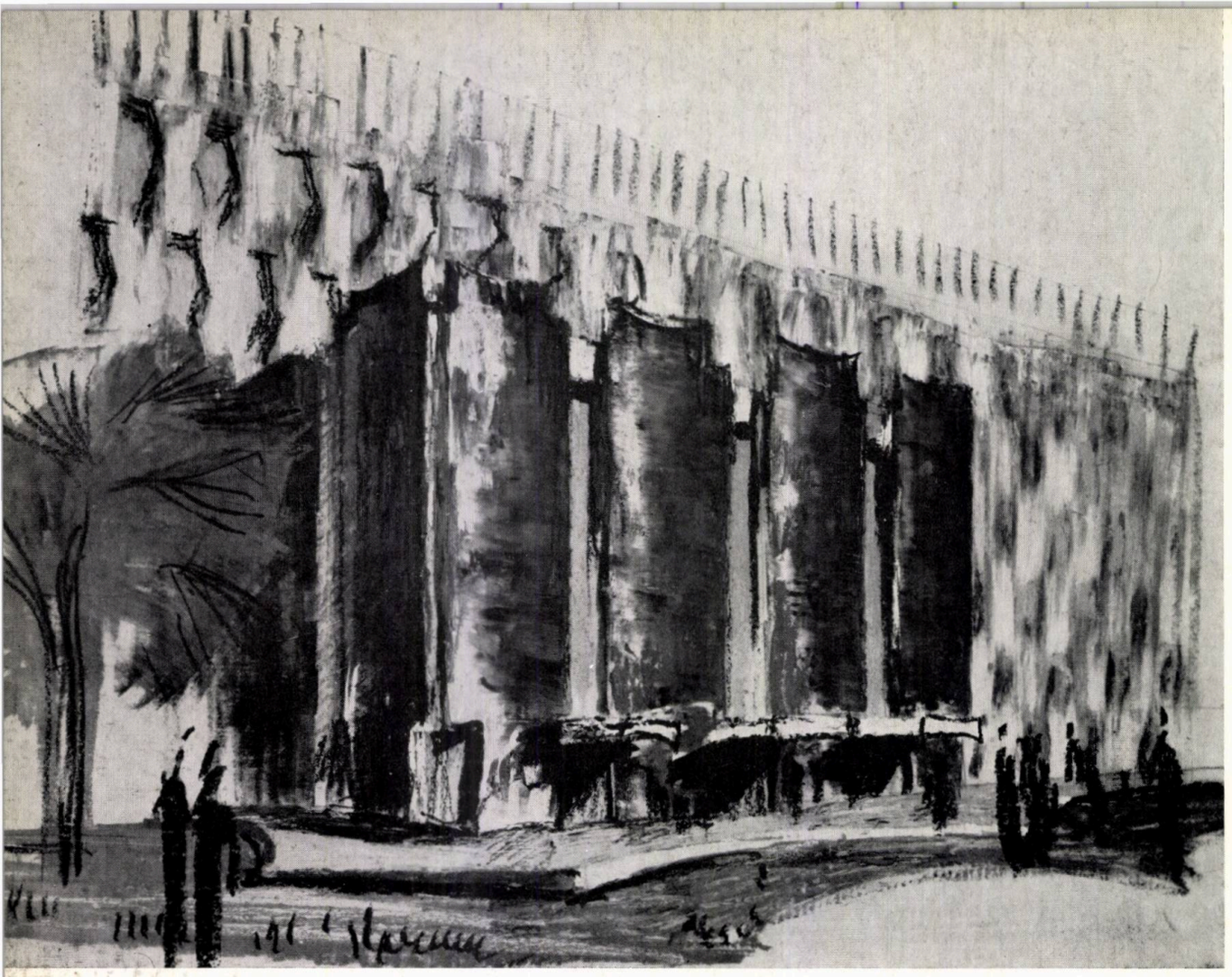

Intrarea la sala Studio — Perspectivă
←

→
Sala Studio — Perspectiva foaierului

S A L A S T U D I O

Holurile și foaierele, comune atît sălii Studio, cît și unei mari săli de repetiții, care în unele cazuri poate deveni sală pentru încercări regizorale de tip diferit, au fost dimensionate, dispuse și compuse în ideea obținerii unei mișcări fluente și comode a spectatorilor spre sală sau în pauză.

Sala Studio a fost proiectată ca o sală transformabilă pentru cele trei genuri principale de spectacol: italian, elisabetan și arenă, cu capacități de 539, 455 și 598 de locuri, ținuta arhitecturală în toate cele trei variante avînd aspect unitar. Variabilitatea sălii a fost obținută prin prevederea a trei pachete de gradene cu fotolii, dintre care unul fix pentru toate cele trei genuri de spectacol și două mobile, acționate printr-o mecanizare simplă și robustă.

Cele trei pachete de gradene închid la mijloc un cîmp de joc, oferind astfel varianta pentru genul de spectacol arenă. Glisarea unui pachet de gradene într-un buzunar lateral și apariția în locul lui a unui fundal glisant (rămînînd astfel numai două pachete de gradene) oferă varianta pentru genul de spectacol elisabetan, cu podiumul scenei înconjurat pe trei laturi de public. Glisarea ambelor pachete de gradene în buzunarele laterale, apariția a doi pereți glisanți care formează pereții laterali ai sălii de tip italian și, în sfîrșit, culisarea unui podium cu fotolii în fața pachetului fix de gradene oferă varianta pentru genul de spectacol italian. Acest tip de sală va beneficia de o scenă cu o deschidere de 8 m și cu o înălțime de 6 m, avînd două buzunare laterale și fiind dotată corespunzător din punct de vedere mecanic.

Scena sălii Studio și scena sălii principale sînt dispuse la același nivel, fiind legate între ele printr-o galerie de manevră pe care glisează o culisantă pentru transportul pieselor de decor și care deservește în același timp principalele ateliere producătoare de decoruri: tîmplărie, mecanică, vopsitorie, pictură, montaj. Aceste funcțiuni, precum și altele, ca: săli de studiu, săli de repetiție, cabine pentru actori, depozite de costume, depozite de decoruri, ateliere de croitorie, ateliere de cizmărie, peruci, butaforie, bibliotecă, club și birourile administrației sînt toate reunite într-un unic corp, corpul anexelor, care deservește în egală măsură, cu circulații rapide și directe, cele două scene.

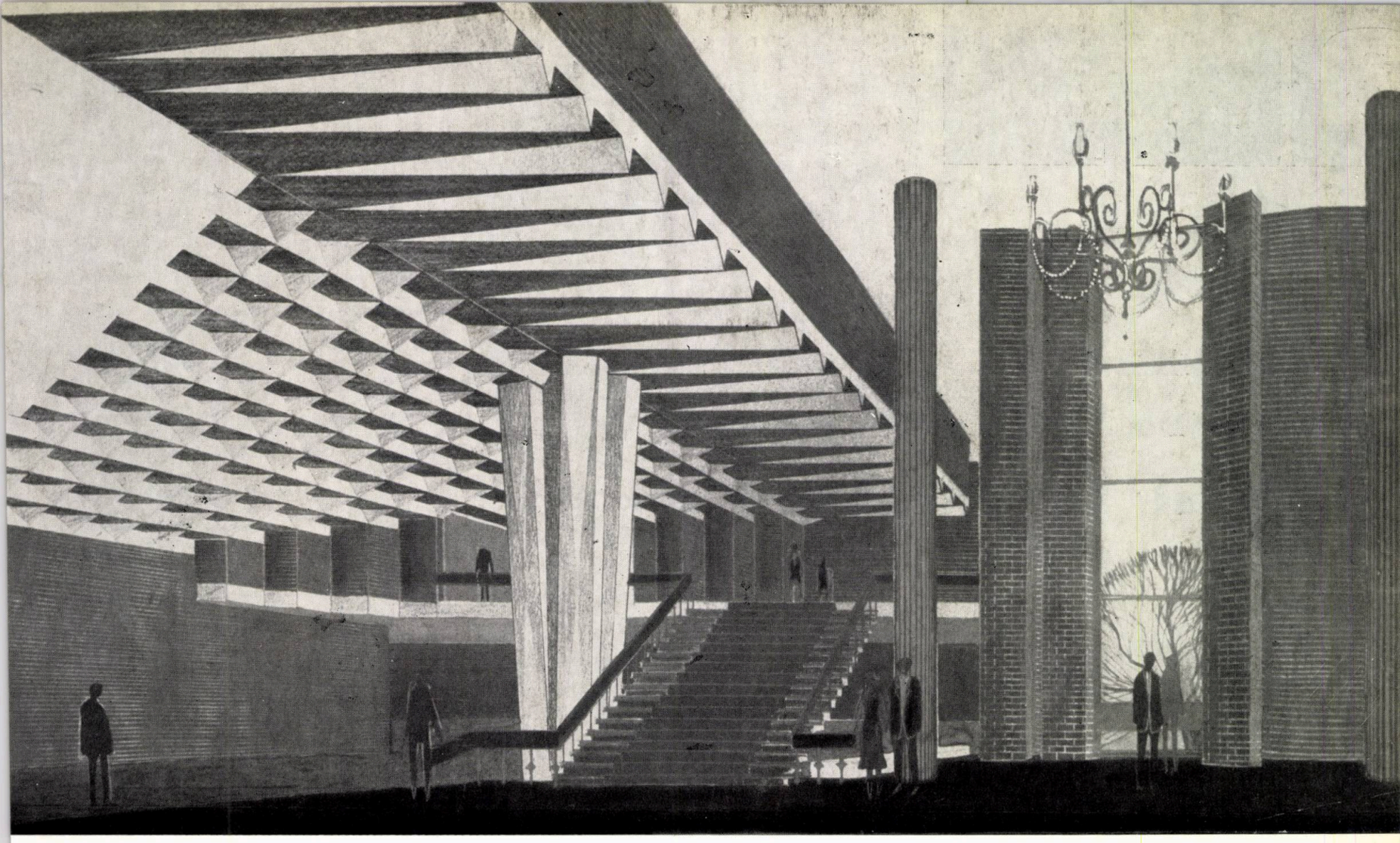

PLASTICA ARHITECTURALĂ

În ceea ce privește compoziția ansamblului arhitectural-urbanistic din piața Bălcescu, grupul de arhitecți proiectanți au urmărit ca volumele Teatrului Național să se compună armonios între ele și în raport cu volumul hotelului « Intercontinental »-București. Raporturile de interdependență și condiționare reciprocă dintre elementele spațiale majore ale ansamblului urmăresc obținerea unității de expresie prin contraste armonioase și prin punerea în valoare a dominantelor compoziționale: corpul sălii principale a Teatrului Național cu holul, foaierele și turnul scenei formînd dominanta de interes și tratare a ansamblului, iar corpul hotelului « Intercontinental »-București formînd dominanta de înălțime a ansamblului.

Arhitecții au urmărit cu convingere și perseverență să creeze forme de expresie arhitecturală autentice și contemporane, specifice țării și poporului nostru prin legătura lor spirituală cu cele mai valoroase tradiții ale arhitecturii românești culte și populare.

De aceea, în studiul și compoziția formelor, arhitecții au urmărit să realizeze imagini noi, calde și umane, cu euritmii vioaie sau grave, generatoare de armonii spațiale, afirmînd astfel legătura spirituală indisolubilă dintre creația arhitecturii noastre contemporane cu tezaurul valoros al tradiției arhitecturii poporului nostru.

Pe această linie de gîndire s-au evitat formele schematice și rigide, golurile vitrate dominante în fațade, străine climei noastre și spiritului arhitecturii românești. Pe amplele suprafețe concave ale celor trei pereți care delimitează holul și foaierele sălii principale a Teatrului Național, mozaicuri policrome cu scene din istoria țării, din istoria teatrului românesc și din istoria teatrului universal, vor prelua pe un plan mare, contemporan, ideea zidurilor pictate în exterior ale monumentelor din Nordul Moldovei, cunoscute în întreaga lume prin valoarea lor excepțională.

Tot prin policromie monumentală, dar pe o paletă mai palidă și nefigurativ vor fi subliniate și intrările în sala Studio, bineînțeles pe forme spațiale diferite, dar înrudite cu cele care definesc și marchează intrările în sala principală.

Cele două accente spațiale și cromatice ale sălii principale și ale sălii Studio a Teatrului Național se vor proiecta pe fundalul corpului scenei și al anexelor celor două săli, a căror fațadă este traforată în travertin de Borsec. Elementele traforului au o plastică sculpturală care amintește modul în care meșterii populari cioplesc lemnul și piatra.

Hotelul, cu dominanta lui de înălțime (85 m), e format din trei volume concave tangente între ele la capete, reluînd în altă formă spațială ideea curbelor ample și concave ce se exprimă în compoziția teatrului.

Fațadele sale vor fi realizate tot în travertin de Borsec (alb-fildeș), realizînd și prin material, unitatea în ansamblu. Volumele realizate în travertin ale teatrului și hotelului, ca și elementele policrome din fațada teatrului, vor fi puse în valoare și de platforma plantată și ridicată prin gradene deasupra circulației stradale.

Grupul de arhitecți proiectanți continuă să perfecționeze în detalii formele și expresia plastică a acestui important edificiu de cultură.

arh. virgil nițulescu

concurs de idei pentru centrul turistic maliuc

Un concurs de idei în arhitectură își reclamă necesitatea în cazul unui anumit prag de saturație a soluțiilor curente, plate, banale, chiar corect rezolvate funcțional, a constatării unui impas profesional, manifestat prin îndoiala asupra eficienței spațiilor existente, rezultat cel mai des dintr-un decalaj între rutină și un mod diferit de înțelegere, de exprimare și de apropiere a spațiului arhitectural.

Desigur, eficiența nu circumscrie simplu numai economicitatea unei soluții și asigurarea unui randament mecanic prezumat; este vorba de ceva mai mult, este vorba de acea potrivire pe plan material și sensibil a lucrului și a înțelegerii, acea *adaequatio rei et intelectus* cum încerca să sintetizeze Mies van der Rohe esența arhitecturii, citîndu-l pe Toma d'Aquino.

Este vorba de o împlinire necesară a unui sentiment de « prea puțin », determinat de indiferența și lipsa de personalitate a spațiului arhitectural, este vorba de potențarea unui spațiu fără densitate, calp, însăilat, egal distribuit, în care simpla rezolvare funcțională este necesară, dar nu și suficientă.

Sîntem tentați să atribuim ideii arhitecturale o anumită capacitate ordonatoare, în care funcționalitatea și logica structurală apar ca elemente primare, în sensul densificării și polarizării spațiului pe linii de forță invizibile, dar sensibil prezente, în care omul își găsește o justificare, o structurare interioară, o sonoritate « tăcută », convertită într-o plenitudine ca a cristalelor în formație, un echilibru dinamic, viu ca acea potrivire exactă a vîntului cu unduirea lacurilor sau foșnetul pădurii.

Desigur, ideea arhitecturală se poate exprima complet cu toate caratele ei sau în trepte limitate, cînd lipsită de unele valențe se afirmă ca o simplă invenție arhitecturală, valoroasă în sine prin promisiunile conținute.

De asemenea, nu este vorba de propuneri de pură extravaganță plastică, gratuită; ideile în arhitectură, deși cu merite evidente pentru novatori, capătă o valoare anonimă, de bun comun, crescute ca o afirmare generală din acumulări succesive. De altfel, considerăm că originalitatea în arhitectură, ca și în artă în general, înseamnă mai mult prospețime de viață, de exprimare, decît patent de exploatare.

În cazul concursului inițiat, impasul apărea, considerăm noi, tocmai din conceperea unui refugiu turistic ca o unitate hotelieră curentă, citadină, în care indiferența, neutralitatea sau impersonalitatea spațiului ar fi suplinite de prezența vie, dinamică a orașului.

Un peisaj de o diversitate redusă, cu o apă leneș indecisă, cu o vegetație relativ săracă, a cărui atracție se datorește unor pasiuni particulare, simulînd aproape « aventura », reclamă, credem, statornicia acuzată a unui « acasă » dominant în existența acestui centru turistic.

În judecarea proiectelor prezentate, juriul s-a orientat unanim spre aprecierea acelora purtătoare de intenții, care depășesc rezolvările curente de școală sau producție.

E aici și un răspuns pentru concurenții care își pot face un singur reproș, singurul pe care juriul l-a putut formula: acela că prea puțini au urmărit mai mult decît o rezolvare corectă, cu o diviziune și soluționare elementară a funcțiunilor exprimate brut în temă, diferențierea între soluții reprezentînd numai nuanțe de calitate în limpezimea partiului sau exprimarea plastică.

Desigur, recunoașterea unei idei presupune prezența unor suficiente elemente de sugerare a ei, existînd evident trepte de afirmare potențată a acesteia.

Dacă afirmarea, prin proiect, a ideii a dus realmente la o justă ierarhizare, reproșurile privind unele detalii, perfectibile, după aprecierea juriului, au contat mai puțin; s-a remarcat însă un paralelism de calitate în proiectele selecționate de juriu, între ideea afirmată și rezolvările funcționale și plastice.

PREMIUL I—II EX AEQUO—PROIECT NR. 8

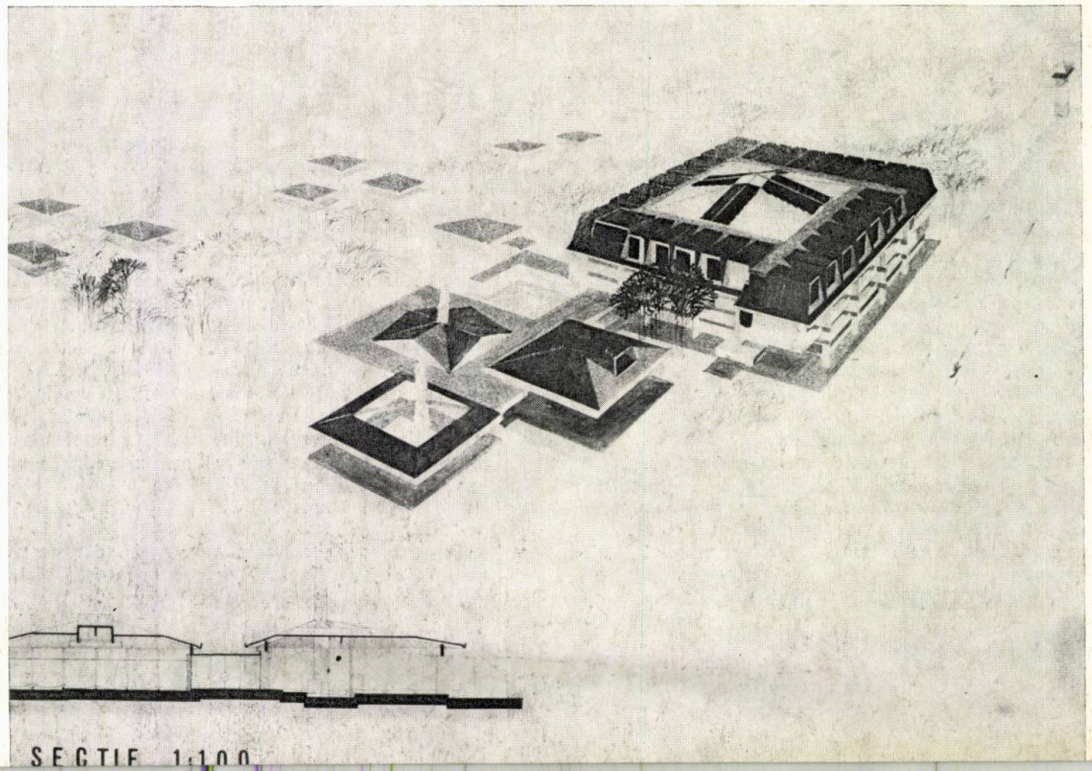

Menționăm că același paralelism s-a remarcat într-o consonanță nedezmințită, în rezolvările date studiului de sistematizare solicitat prin temă, astfel că principalele criterii de judecată s-au axat pe rezolvările date obiectului principal al temei.

Varietatea soluțiilor alese nu contrazice criteriul principal de judecată; de altfel, juriul nici nu a avut în vedere o achiziționare mecanică a unor soluții reprezentînd cît mai diverse capete de serie, cu o artificială obiectivitate nedecisă.

Consecvent depistării unor intenții arhitecturale de calitate, juriul a apreciat atît proiectele axate pe ideea unui spațiu de comuniune socială (exprimată în proiectele nr. 19, 8 și 3), cît și cea cuprinsă în proiectele nr. 17 și 20: fragmentarea spațiilor de cazare.

În rest, proiecte în care mesajul se îneacă în rutină, dintre care numai proiectul nr. 1 se remarcă prin acuratețea rezolvărilor propuse și consecvență în viziunea plastică.

În sfîrșit, amintim și proiectul nr. 12 (nemenționat) care evidențiază unele calități, o anumită voință arhitecturală, puternic și consecvent urmărită, dar care prin anumite vicii de circulație interioară și accese de interes esențial la parter, obligate de structura etajelor, se plasează în afara clasificării.

Tema seducătoare, atît prin simplitatea elementelor impuse, cît și prin libertățile acordate, a contribuit la participarea unui număr de 28 de colective, dar programarea acestui concurs la sfîrșitul anului, aglomerat atît prin activitate profesională curentă, cît și prin existența în paralel a altui concurs, poartă poate vina unor sugerări plastice și funcționale insuficient susținute, remarcate în unele proiecte, cărora forma lor neîmplinită le-a alterat prezența, descalificîndu-le.

Meritorie în sine și participarea; lauda se cuvine fără rezerve celor care au înțeles sensul acestui concurs de idei, înscriindu-se cu proiecte remarcabile în curentul de încercări fructuoase ale căutărilor arhitecturii contemporane.

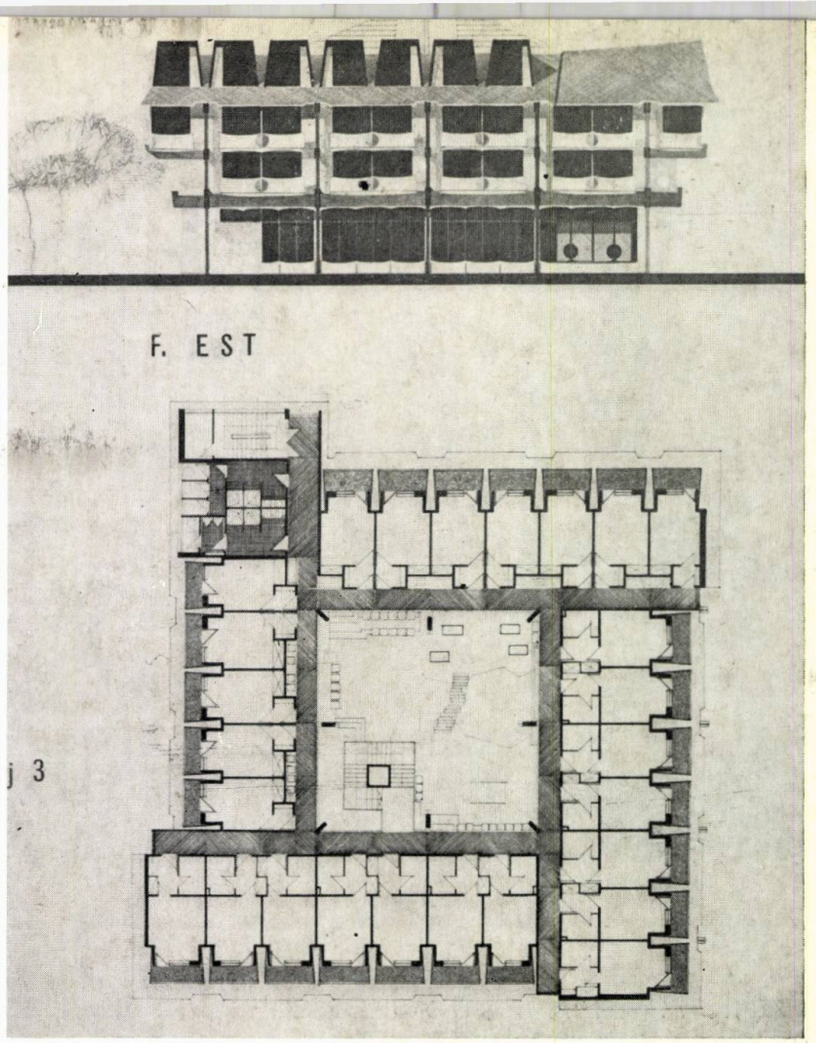

Autori: arhitecții Nicolae Sîmbotin și Ivan Stern

Proiectul pornește de la ideea centrării cazării pe trei niveluri, pe galerii deschise spre golul unui spațiu comun cu funcții multiple (hol, living) deschis la parter spre o vedere panoramică favorabilă și spre spațiile de club, cu intenția de a crea un spațiu interior de comunicare și intimitate. Cu toate intențiile schițate de agrementare a acestui spațiu (grădina interioară, desfășurarea scării) rămîne o oarecare rigiditate și depășire de scară; păstrînd însă ideea, apar posibile intervenții de ameliorare la un alt nivel de detaliere.

Stabilind acest nucleu pătrat în plan, proiectul dezvoltă întregul partiu, prin similitudine, cu alte trei corpuri mai joase, de aceeași formă, acuzînd astfel o unitate de gîndire arhitecturală remarcabilă.

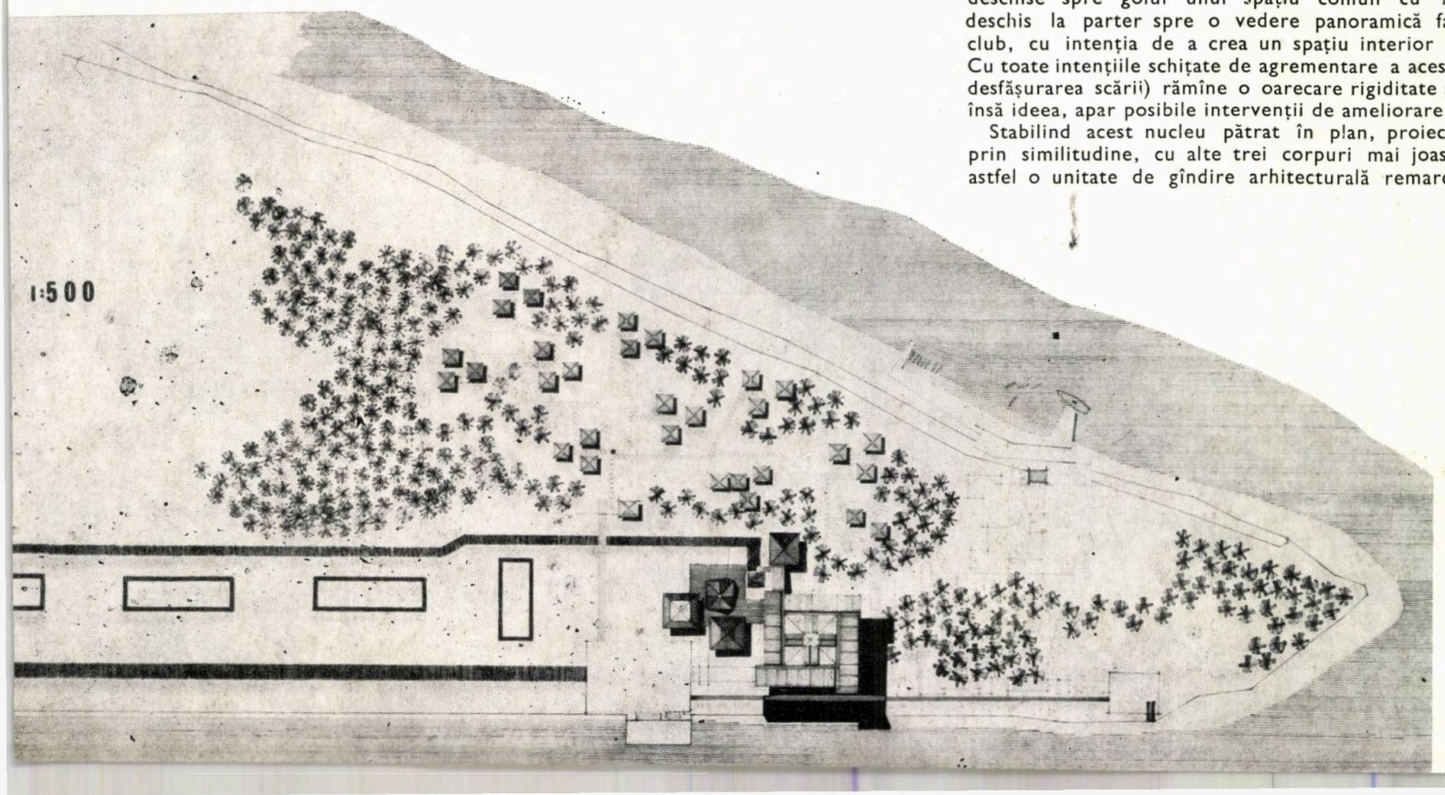

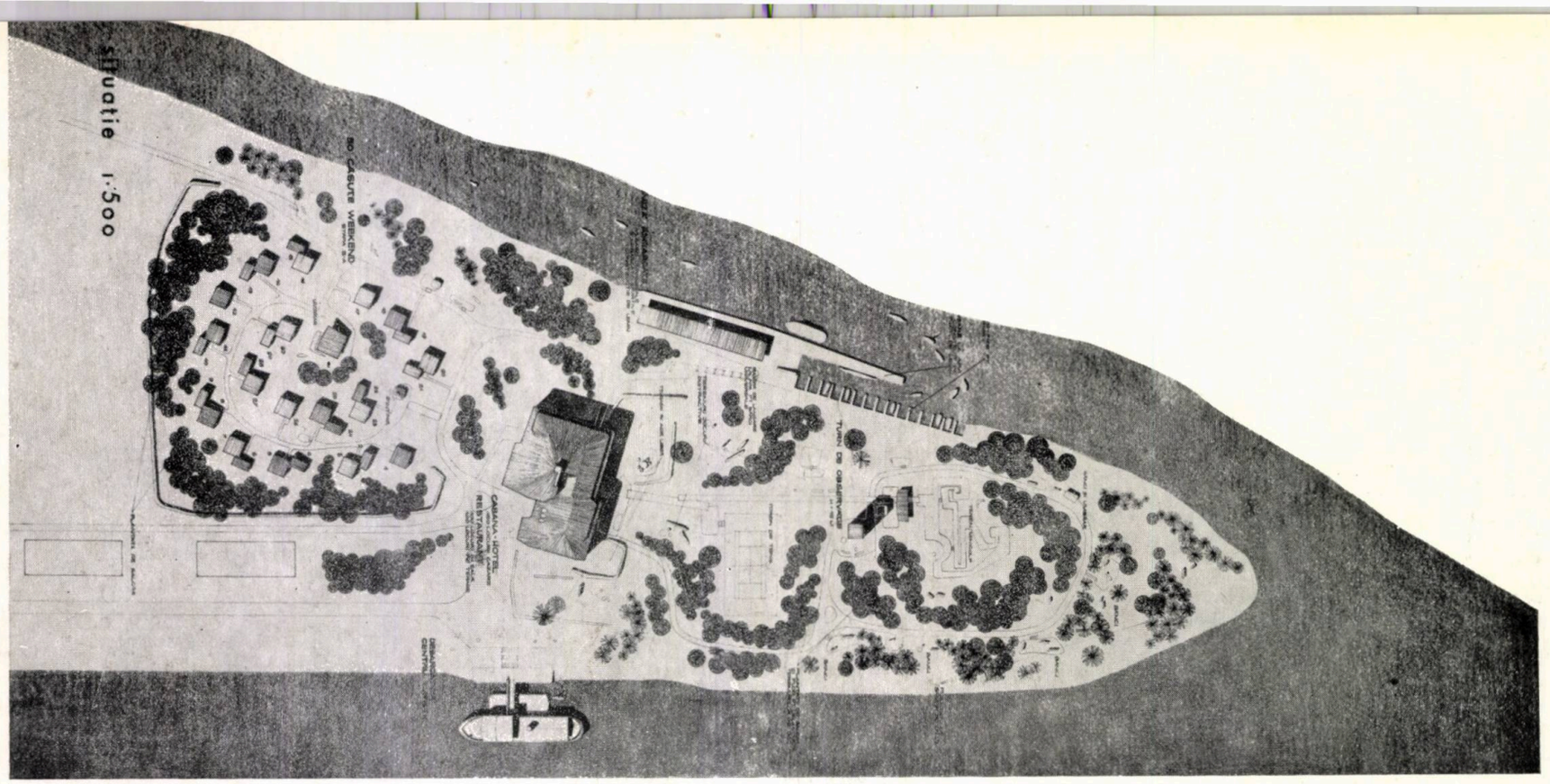

PREMIUL I — II EX AEQUO — PROIECT NR. 19. Autori: arhitecții Mircea Ochinciuc, Ștefan Perianu. Colaboratori: arh. Radu Tiganco și stud. arh. Gabriel Iordăchescu

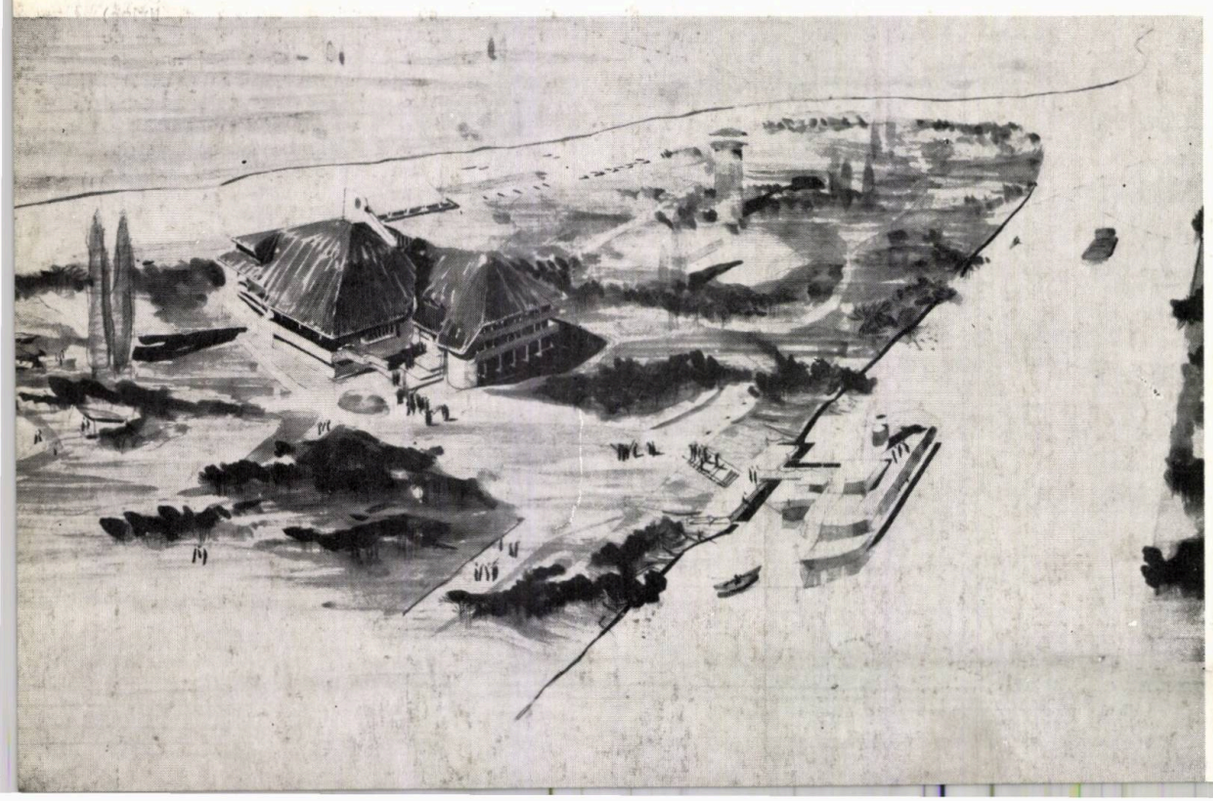

Proiectul afirmă o unitate de gîndire și exprimare a ideii de centrare a compoziției în jurul unui spațiu comunitar divers și interesant nuanțat și modelat, susținut de o evidentă capacitate tehnică.

Rezolvarea funcțională se supune cu fermitate și interes plastic, dar și cu măsura exactă a dimensiunilor, atît a spațiilor, cît și a parcursurilor interioare acestei intenții, realizînd un proiect economic și expresiv de remarcabilă afirmare arhitecturală.

Sistematizarea propusă se situează pe aceeași treaptă de calitate cu rezolvarea obiectului principal al concursului.

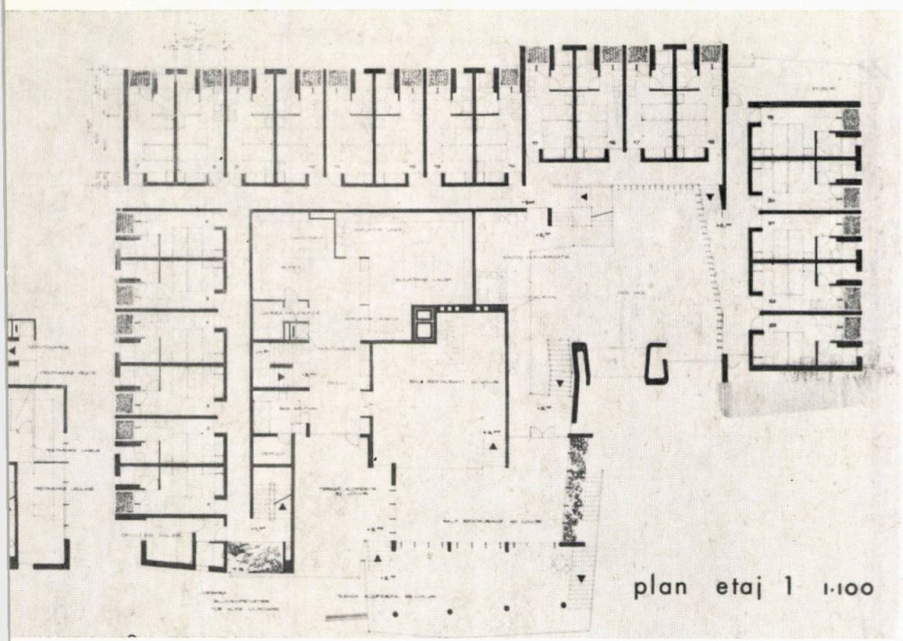

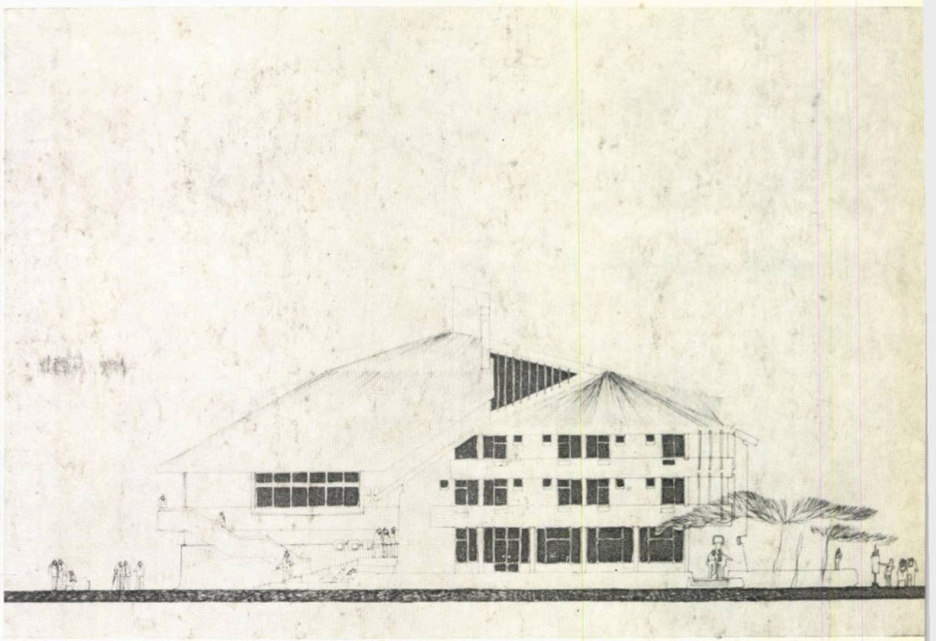

Sesizant și plin de vervă în compunerea și desfășurarea plastică a volumelor, proiectul afirmă aceeași idee, apreciată de juriu, de a crea un spațiu comunitar divers și variat, făcînd din dezvoltarea funcțiunilor hol, club, restaurant un spațiu atractiv, bine proporționat, cu o remarcabilă inventivitate arhitecturală.

PREMIUL III — PROIECT NR. 3
Autori: arhitecții Petre Ciută, Aron Solari Grinberg, Zoltan Takacs

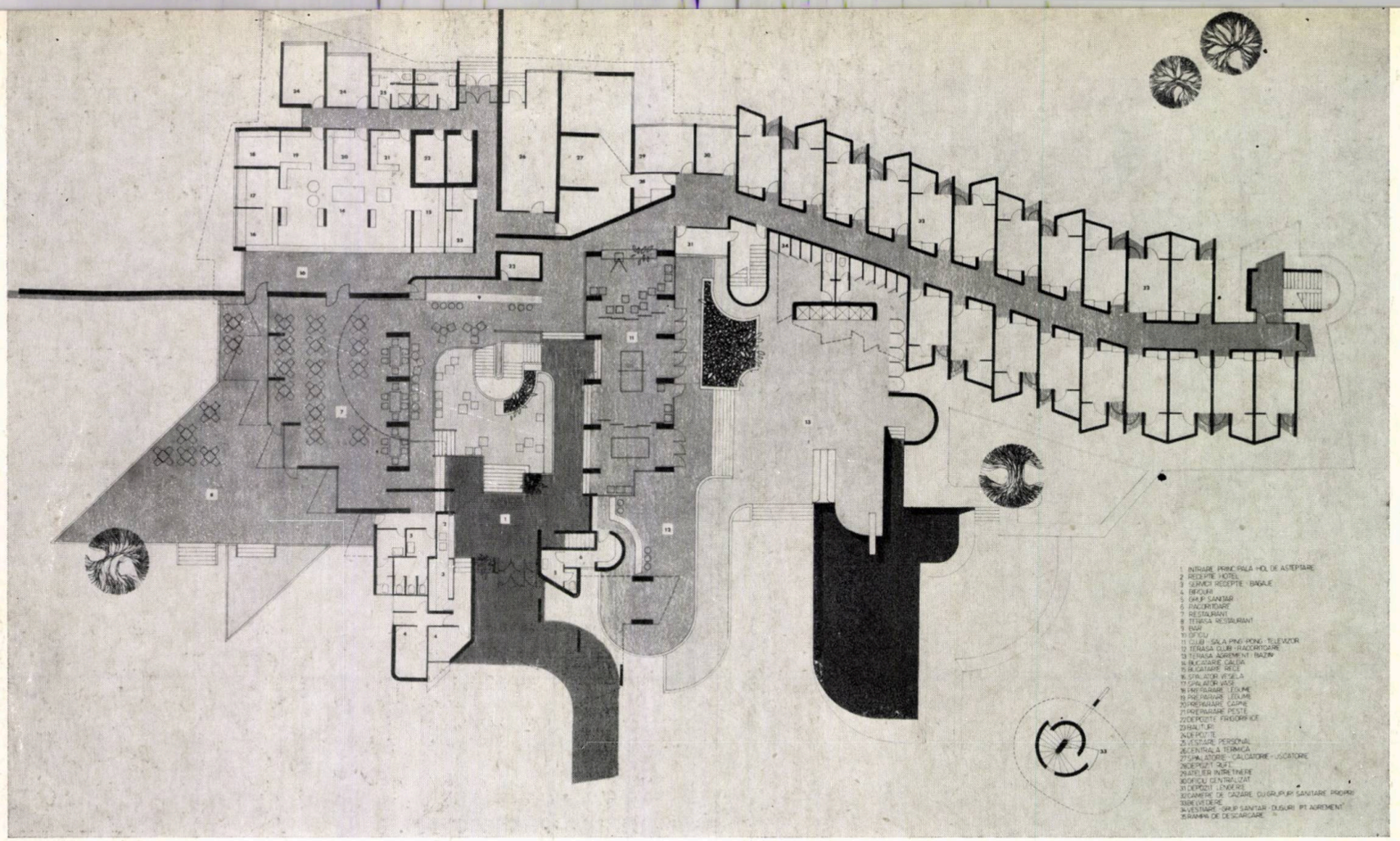

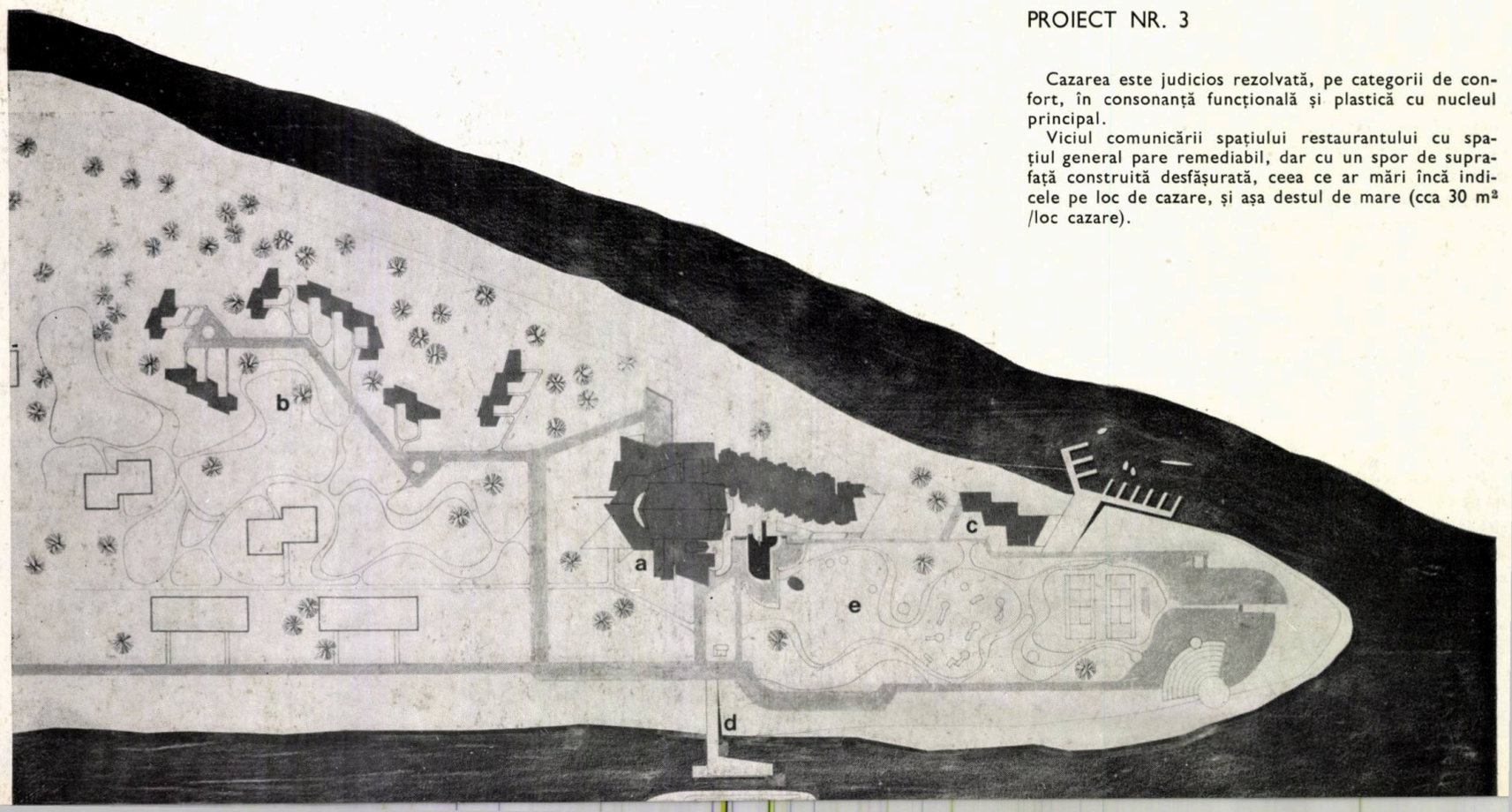

PROIECT NR. 3

Cazarea este judicios rezolvată, pe categorii de confort, în consonanță funcțională și plastică cu nucleul principal.

Viciul comunicării spațiului restaurantului cu spațiul general pare remediabil, dar cu un spor de suprafață construită desfășurată, ceea ce ar mări încă indicele pe loc de cazare, și așa destul de mare (cca 30 m² /loc cazare).

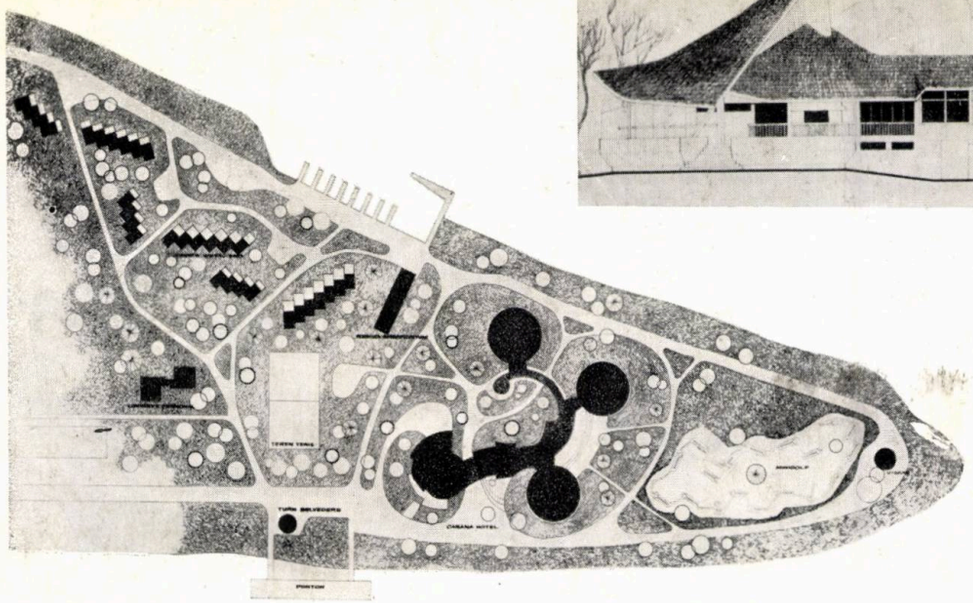

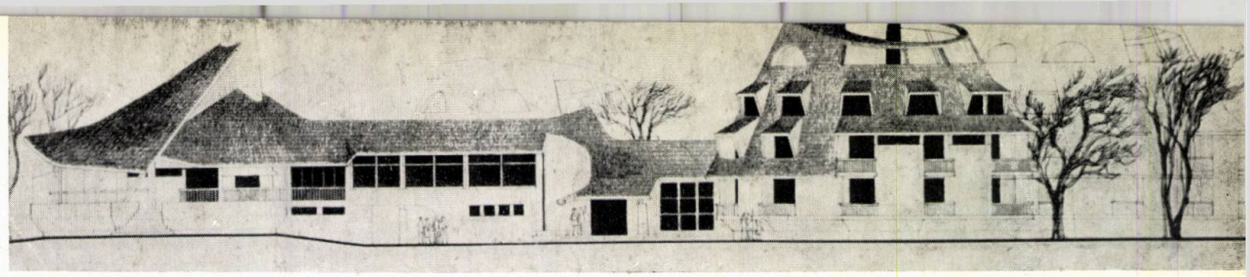

MENȚIUNE — PROIECT NR. 17

Autori: arhitecții George Filipeanu, Leon Srulovici
Colaboratori: arhitecții Dan Slavici, Teodor Danciu

Axat pe obiectivul principal al concursului și consecvent cu intenția unui aport evident, în afara soluțiilor rutiniere, dar sub cenzura unei justificări raționale, proiectul afirmă ideea unei fragmentări funcționale și plastice a cazării în trei pavilioane (dintre care primele două legate prin spații închise de recepție și alimentația publică).

Funcțional, partiul prezentat este eficient, justificat și printr-o ocupare parțială a cazării în funcție de sezon, oferind chiar și posibilitatea unei construcții etapizate.

Plastic, ideea unor ample corturi — cu vervă și inventivitate arhitecturală modelate — are meritul înscrierii avantajoase în peisaj, idee consecvent urmărită și în sistematizarea teritoriului.

Economic, soluția acuză o suprafață excedentară de terase, parțial acoperite, în care imaginea acoperișului este abil sugerată de simple placaje oblice de fațadă, dar cu o invenție plastică remarcabilă.

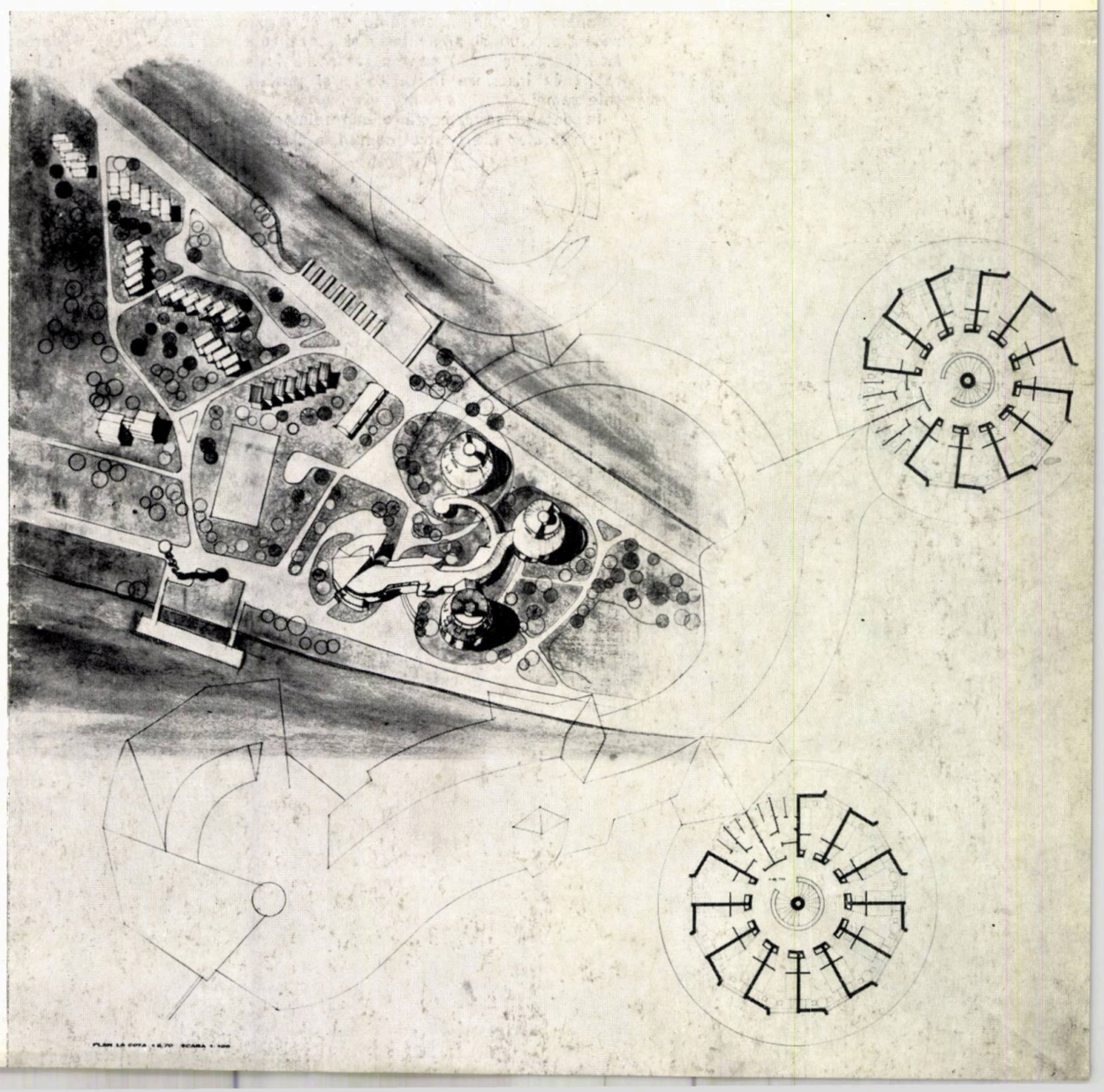

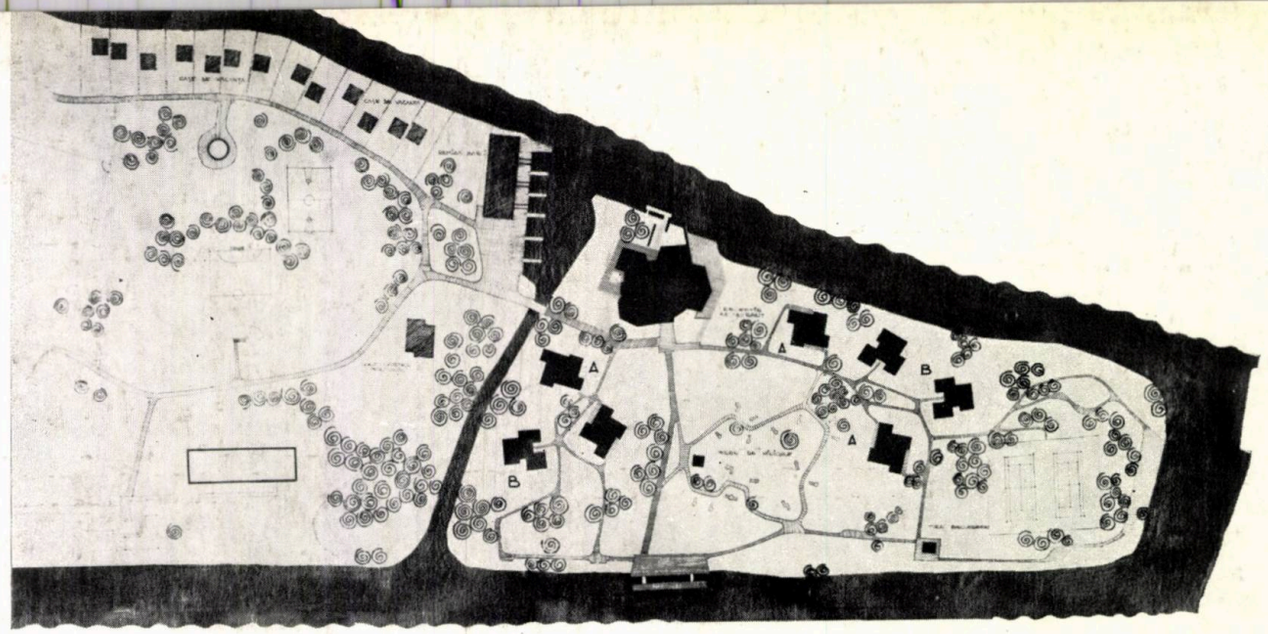

MENȚIUNE — PROIECT NR. 20

Autori: arhitecții Mircea Stancu, Magdalena Rădulescu, Ioana Predoiescu, Alexandru Negoescu, Vlad Pohrib
Coautor: stud. arh. Mircea Enache

Prevalîndu-se de posibilitatea oferită prin temă a unei rezolvări pavilionare, acest proiect împarte complet funcțiunile, stabilind un corp parter pentru recepție, club și alimentație și șapte construcții izolate (parter și etaj) pentru cazare. Soluția pare favorabilă ca înscriere în teritoriu și posibilă în condițiile temei.

În detaliu se remarcă o supradimensionare a spațiilor de club din centrul comun, a cărui imagine plastică, însă, întrece pe aceea a pavilioanelor de cazare.

În ceea ce privește sistematizarea zonei, dacă prevederea unui canal se înscrie pitoresc în separarea zonei turistice și se justifică prin necesitățile de dragaj, plasarea celor 30 de vile cu o indicație de lotizare pe malul brațului Dunărea Veche, chiar separate printr-un spațiu verde de zona rezidențială Maliuc, pare mai puțin indicată.

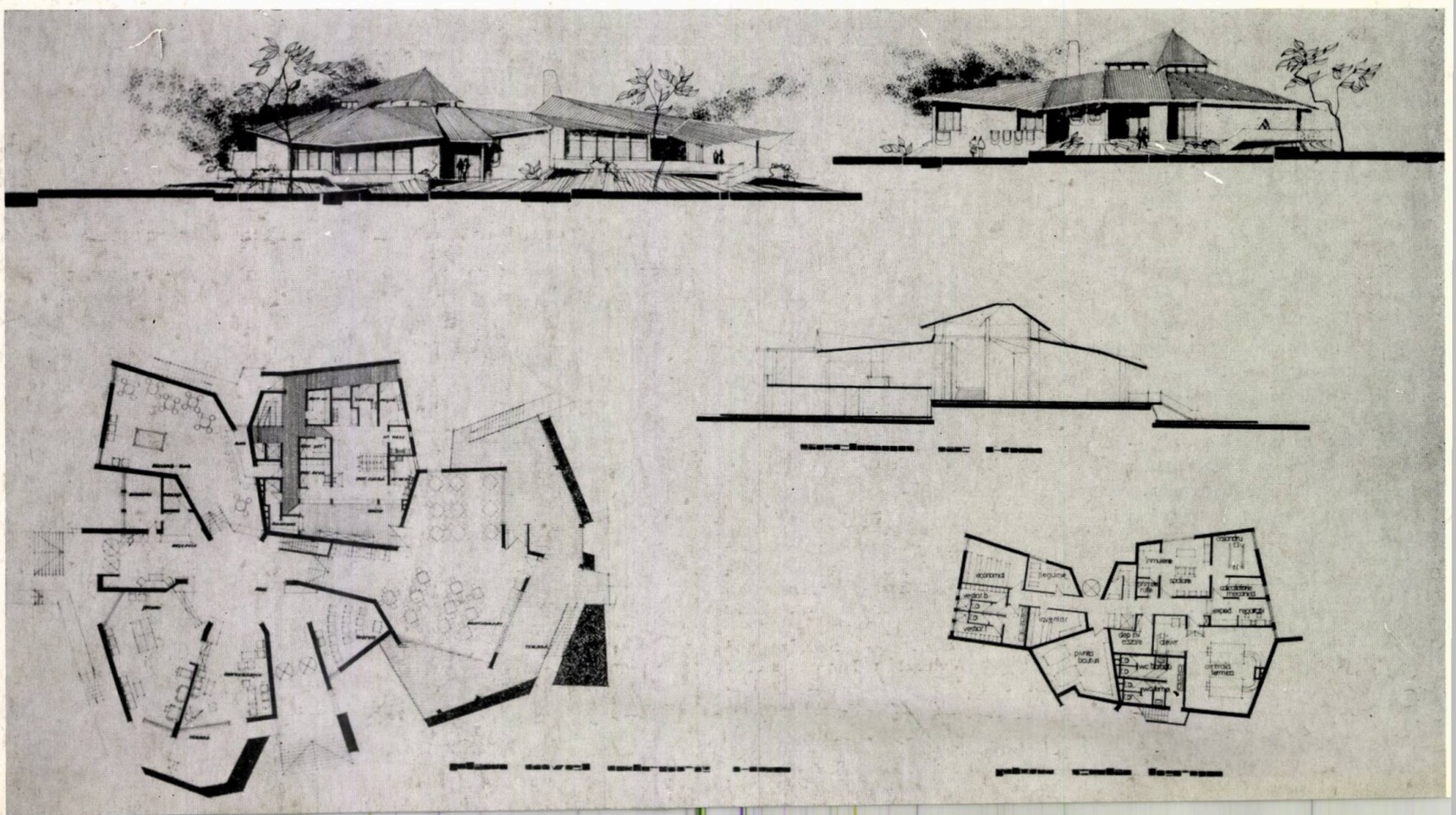

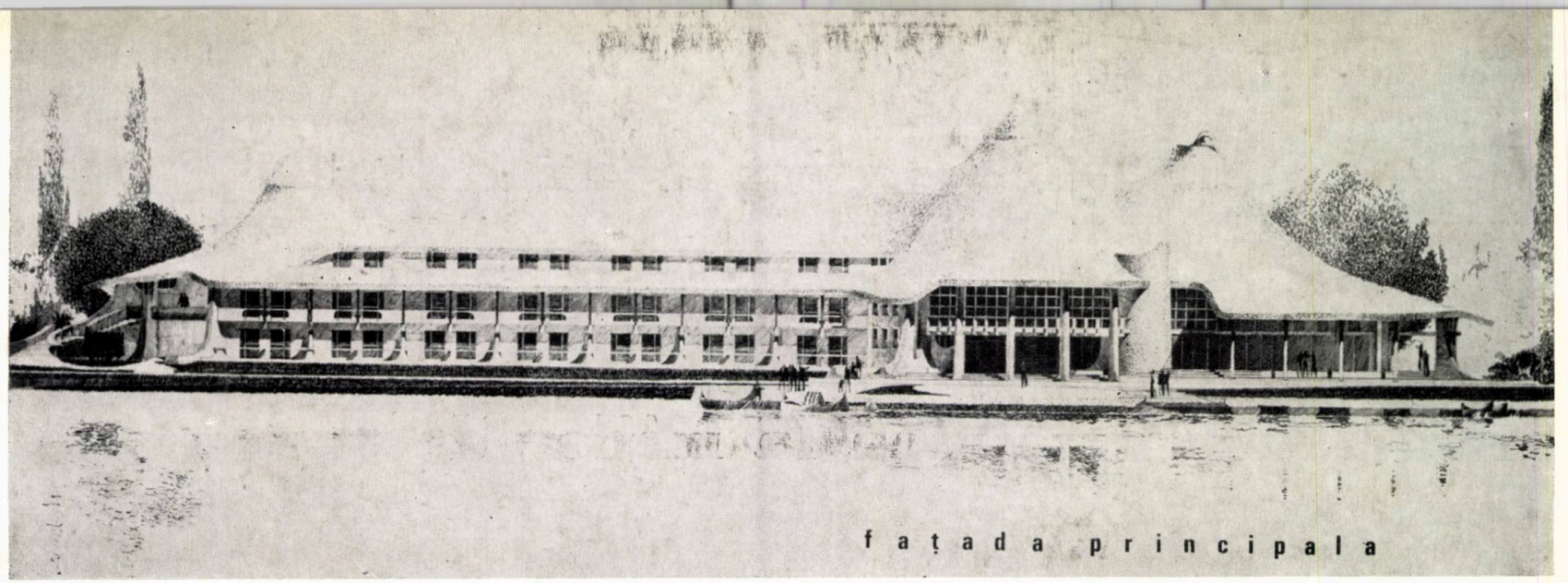

fațada principala

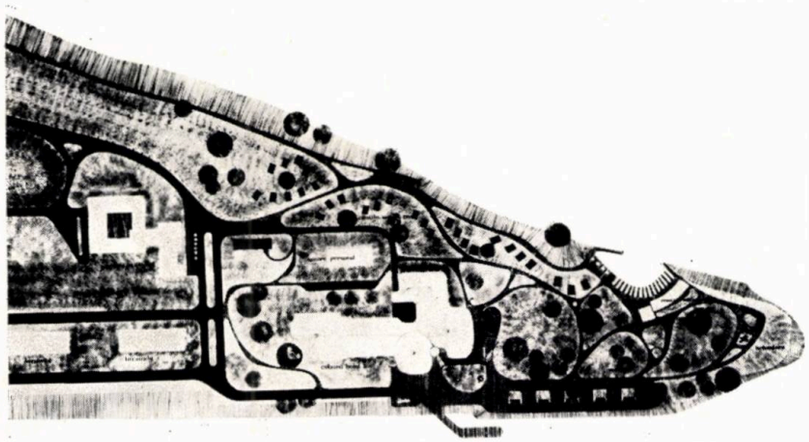

MENȚIUNE — PROIECT NR. 1. Autor: arh. Sebastian Moraru

Proiectul se remarcă prin acurateţea rezolvării, prin simplitatea partiului şi consecvenţă în tratarea plastică. Un anumit conformism şi oarecare emfază a accesului principal se pot reproşa proiectului.

Indicii spaţiali se plasează la un nivel curent de eficienţă economică.

În general, juriul a apreciat simplitatea şi coerenţa soluţiilor propuse, chiar dacă proiectul nu se plasează pe poziţiile afirmării unor idei mai generoase, contemporane.

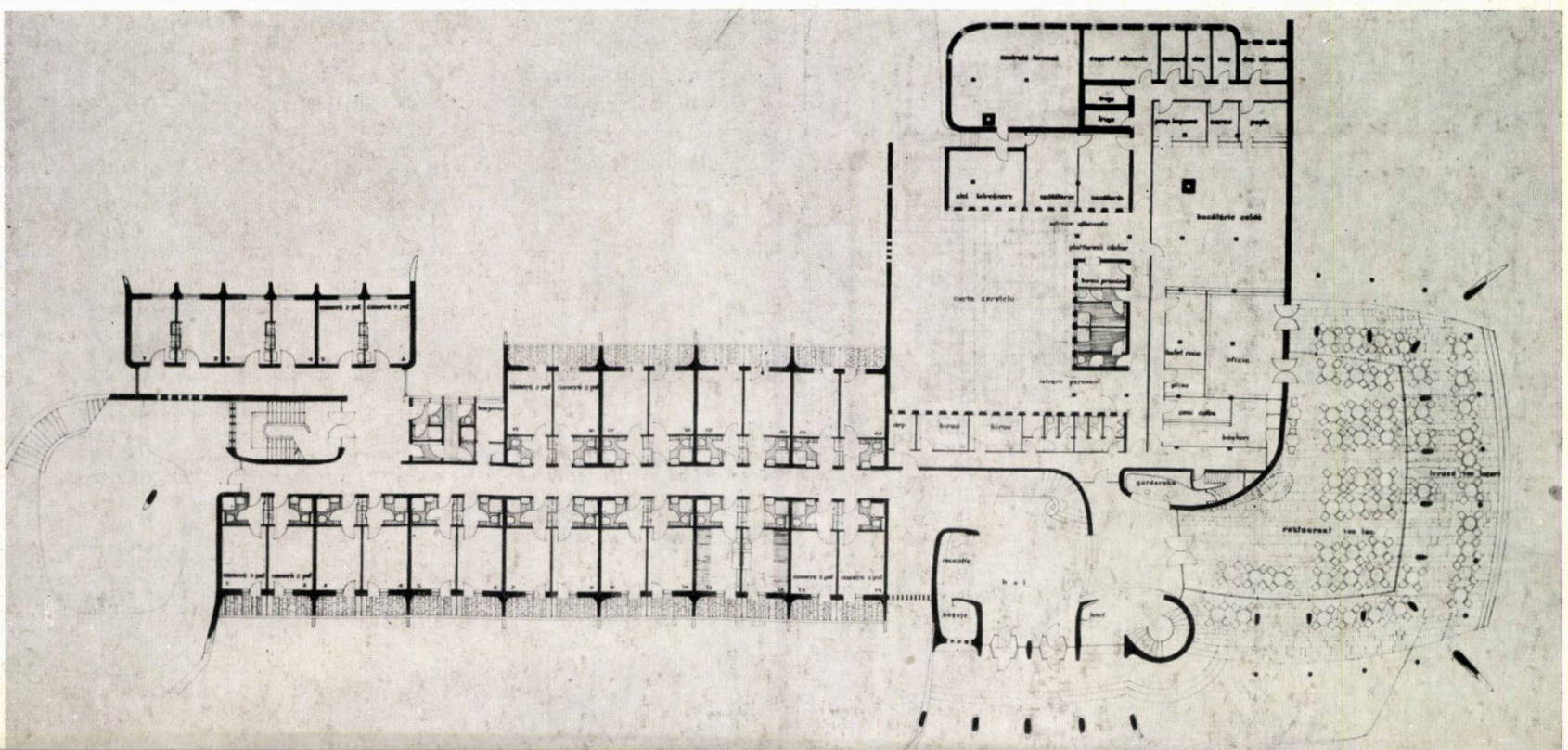

ANGLIA

theo crosby

arhitectura britanică la mijloc de veac

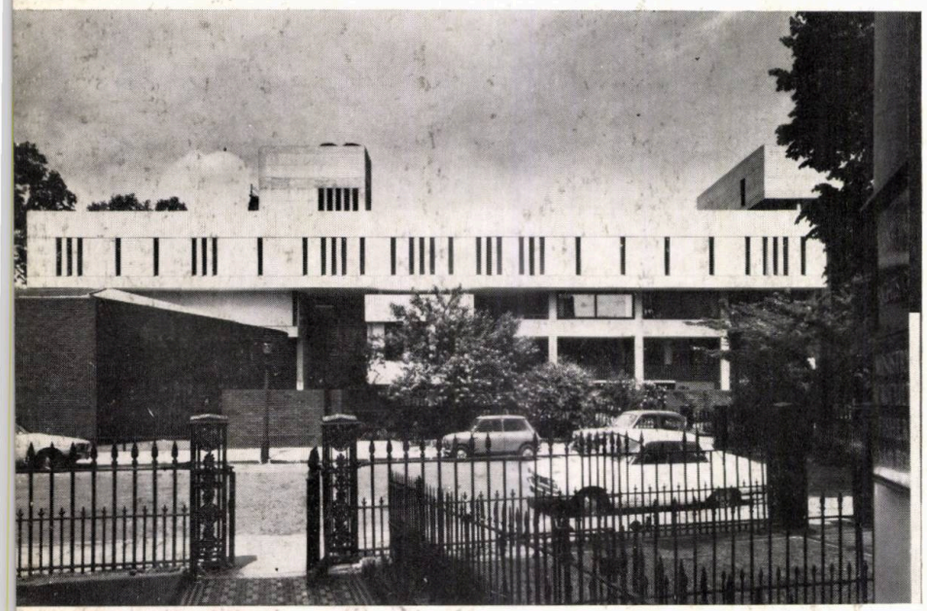

Bloc de apartamente la Bracknell New Town, Berkshire.

Arhitecți și ingineri: Arup Associates

Fotografia din stînga: Amenajarea coordonată a spațiilor rezervate circulației pietoniere și vehiculelor.

Fotografia de la pag. 63: Vedere generală a blocului de locuințe.

Poate că un străin ar putea discerne unele trăsături caracteristice britanice în dezvoltarea arhitecturii postbelice din Marea Britanie; din interior însă, ne lovim cam de aceleași contradicții și dificultăți care au făcut ca realizările arhitecturale recente să fie atît de inegale pretutindeni în lume. Marea Britanie are o economie mixtă: din punctul de vedere al sectorului de construcții aceasta înseamnă că aproximativ jumătate din volumul de construcții de locuințe se execută de autoritățile locale, iar restul (jumătatea rentabilă) de întreprinzători particulari. În mod similar, investițiile nerentabile în construcții de școli, spitale și universități sînt preluate de stat, în timp ce reconstrucția centrelor orășenești și construcția de clădiri pentru birouri rămîn mai departe apanajul sectorului particular.

Profesiunea însăși este și ea tot atît de net împărțită. De o parte sînt funcționarii de stat în a căror sarcină cad investițiile publice importante, de perspectivă și de care ei răspund în fața unor comitete alese. De altă parte, sînt consultanții particulari, subordonați funcționarilor de stat în ceea ce privește lucrările pe care organizațiile publice nu au capacitatea sau refuză să le execute și, pe de altă parte, clienților sau antreprenorilor din sectorul particular. Funcționarii publici au existența asigurată, sînt adesea lipsiți de operativitate, preocupați de rezolvarea diverselor probleme de eficiență și economicitate ce le incumbă și de aplanarea conflictelor ce rezultă din ciocnirea unor interese atît de contradictorii ca cerința de mărire a spațiilor și de creștere a gradului de confort, pe de o parte, și de reducere a bugetelor, pe de altă parte. Clădirile realizate de ei în ultimii douăzeci de ani nu sînt cele mai spectaculoase, dar sînt probabil cele mai semnificative. Încurajați de administrația centrală, ei au reușit să realizeze — printr-o muncă răbdătoare de raționalizare și tipizare a condițiilor puse de beneficiari — sistemul atît de mult admirat al prefabricării de școli. Aceste construcții de școli au fost și continuă să fie în mod uimitor înaintea nivelului mediu de dezvoltare a industriei construcțiilor. Asemenea realizări pot constitui un motiv de justificată mîndrie pentru Ministerul Învățămîntului, ale cărui directive și construcții prototip au fixat linia de dezvoltare pe o perioadă destul de îndelungată.

Arhitectul Theo Crosby a fost redactorul tehnic al revistei « Architectural design » în perioada 1953—1962. Ca proiectant al secției britanice la a 13-a Trienală din Milano (1964) i s-a decernat medalia de aur. Este autorul proiectului sectorului industriei britanice din cadrul pavilionului britanic la Expoziția mondială de la Montreal, Canada (1967).

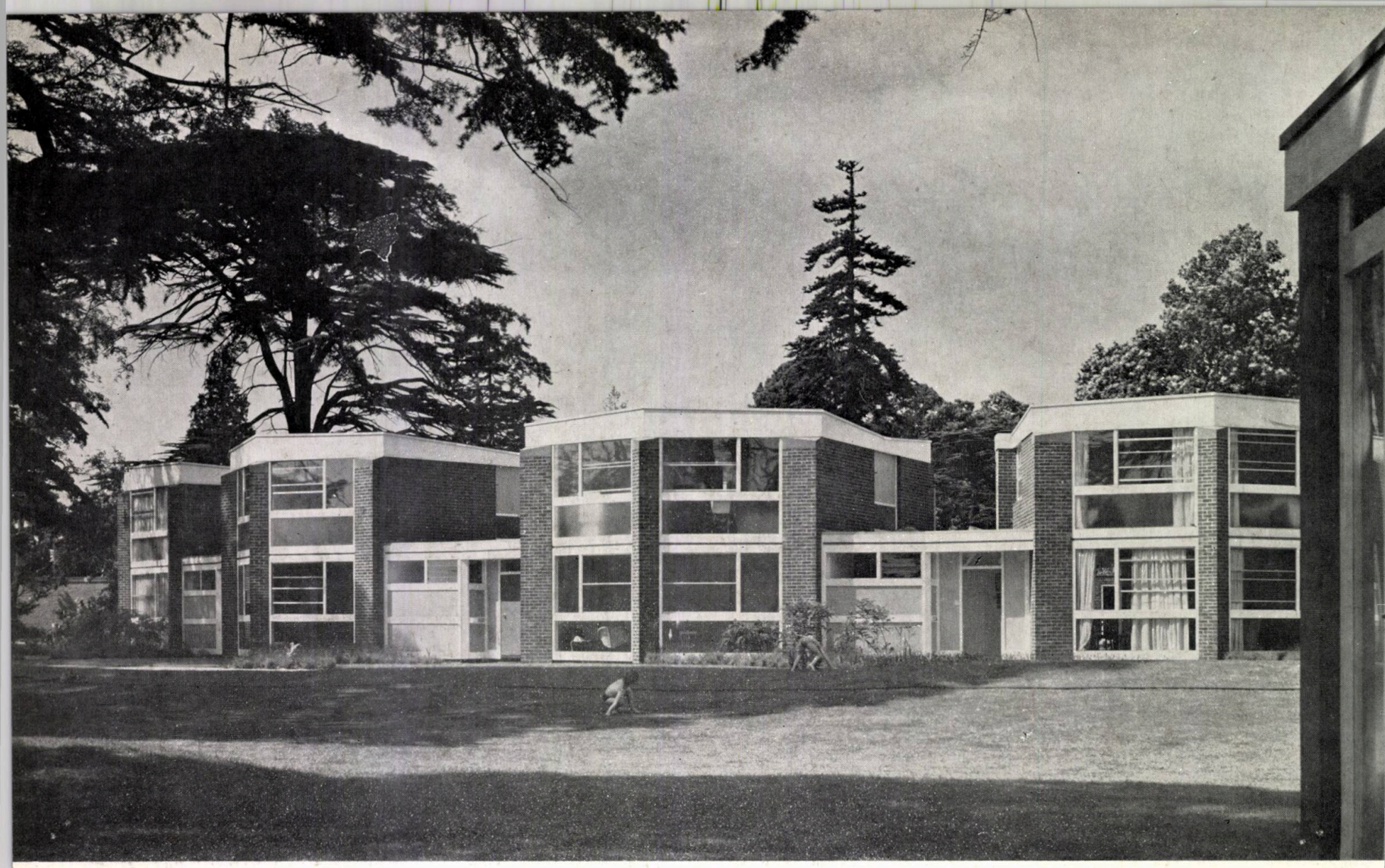

Locuințe cu cîte patru dormitoare la Weybridge, Surrey
Arhitect: Eric Lyons. Foto: Richard Einzig

În prezent se încearcă să se aplice o raționalizare asemănătoare și în alte domenii de mai mare complexitate: universități, spitale și clădiri de locuit.

Industrializarea proceselor meșteșugărești de execuție a devenit o preocupare pe plan național; astfel, Agenția națională pentru construcții evaluează sistemele constructive, caută să coordoneze programele elaborate de autoritățile locale și a construit ansambluri-prototip de clădiri de locuit. În sectorul construcției de locuințe sînt în curs de aplicare, atît numeroase procedee brevetate în Europa, cît și unele sisteme britanice promițătoare. Fără îndoială că sistemul 5 M elaborat de Ministerul pentru Construcții de Locuințe este cel mai flexibil și oferă satisfacție și din punct de vedere estetic. Majoritatea sistemelor industrializate păcătuiesc însă prin aceea că folosesc elemente prefabricate de dimensiuni exagerate și duc la partiuri mult prea rigide pentru a permite o grupare satisfăcătoare într-un ansamblu. Se constată că, în general, aceste neajunsuri sînt cunoscute, dar — ca și în Uniunea Sovietică sau în Europa — sub presiunea cererii și pentru a reduce cheltuielile, se acceptă aceste sisteme încă insuficient dezvoltate, pentru care va trebui însă, cu toții, să plătim scump în viitor.

PROFITURI SPECTACULOASE

Aproape toate vedetele din lumea arhitecților lucrează în sectorul particular, unde, printr-o activitate încununată de succes, se pot obține profituri spectaculoase. Generația de arhitecți de avangardă a anilor '30 a fost elementul care ajunsese să acapareze într-o oarecare măsură acest sector în perioada de după război. Din nefericire însă, Anglia nu dispunea atunci de o conducere competentă în materie de arhitectură și de aceea, în general, construcțiile din perioada 1945—1955 sînt lipsite de personalitate și originalitate. Ducem lipsa unui Mies sau Le Corbusier, am dus și mai ducem și astăzi lipsa unei discipline intelectuale riguroase. Din punct de vedere arhitectural, realizările cele mai izbutite sînt cele în care s-a urmărit cît mai fidel exemplul maeștrilor; astfel, de pildă, ansamblul Roehampton al Consiliului comitatului Londra constituie poate, pe plan mondial, cea mai strălucită realizare a ideilor emise de Le Corbusier.

Din vechea generație, Sir Leslie Martin a fost probabil personalitatea cea mai influentă. Fiind primul arhitect al Consiliului comitatului Londra după război, el a fost cel care — împreună cu Sir Robert Matthew — a înființat acea organizație care a realizat cele mai unitare și avansate construcții de locuit cu caracter de masă din lume. După transferarea sa ca profesor de arhitectură la Cambridge, a activat intens atît ca constructor, cît mai cu seamă ca proiectant de universități, pentru care s-a străduit să aleagă pe cei mai buni arhitecți. În acest sens se poate spune că a fost un Diaghilev plin de bunăvoință, care a creat cîteva colective excelente și a exercitat o influență civilizatoare asupra unor profesori lipsiți cu desăvîrșire de discernămînt vizual.

După 1955 au început să construiască cei ce aparțineau generației din timpul războiului, ca și studenții de după război, și din masa acestora s-au desprins cîteva talente reale, autentice. Construcțiile realizate de aceștia sînt robuste ca formă și, în general, apelează la mijloacele de expresie ale anilor '20. Ceea ce-i caracterizează este un pronunțat simț istoric și dorința de a realiza o continuitate în structura urbană.

Cel mai vîrstnic și mai respectat reprezentant al acestei generații este Denys Lasdun a cărui excepțională reputație se bazează pe cîteva formidabile construcții. Asociat cu Tecton în preajma războiului, el

a fost continuatorul unei tradiții de geometrizare și ordonare pe care Anglia a preluat-o de la Perret prin intermediul lui Lubetkin. Ultima sa construcție s-a bucurat de un imens succes de masă; noul sediu al Colegiului Regal al Medicilor din Regent's Park, solemn și impunător, în splendidă armonie cu locuințele de pe versantul în stil Regență (aproximativ 1800—1840) din vecinătate (create de John Nash) și, totuși, de o factură categoric modernă — reprezintă într-un anumit sens o culme petru fiecare din noi. Lasdun este cel care va construi Teatrul Național pe malul sudic al Tamisei și care execută în prezent o universitate nouă în East Anglia.

Alison și Peter Smithson au fost vreme îndelungată cunoscuți pentru școala de la Hunstanton (1951), concepută în buna tradiție a lui Mies; și totuși, timp de aproape un deceniu au avut doar posibilități reduse de a construi. În această perioadă au făcut polemică, au participat la concursuri și s-au ocupat de cercetare. Și totuși, Economist Building pe care l-au executat în centrul zonei palatului St. James constituie cel mai fecund experiment britanic. Iată, în sfîrșit, o construcție de birouri — puternic ecou al arhitecturii clasice — care se încadrează frumos și fără efort în cea mai sensibilă și mai complexă zonă urbană a Londrei. Înainte de orice ni se propune o modalitate programatică de reconstrucție: separarea fluxului de vehicule de traficul pietonier, un nou tip de demnitate civică și — mai presus de orice — un ansamblu de construcții de simplă anonimitate. Cei doi Smithson s-au dedicat construcției de locuințe și sistematizării și — cînd Ministerul de Finanțe își va da acordul — sînt cei care vor construi cîndva clădirea Ambasadei Britanice din Brasilia.

EXPRESIVITATE ȘI SEMNIFICAȚIE

Celălalt reprezentant de frunte al generației de arhitecți între două vîrste — James Sterling — este cel care, prin laboratoarele inginerești de la Leicester, a realizat o construcție semnificativă de o remarcabilă expresivitate. Opera sa este legată în mai mare măsură decît cea a majorității celorlalți arhitecți britanici de afirmarea problemelor majore, o trăsătură care este în mod pregnant subliniată de cele mai recente realizări ale sale. Proiectul noilor birouri Dorman Long și cel al Universității St. Andrews sînt, cel puțin, eroice. Este un eroism al anilor '20 care, însă, de astădată se îmbină cu o perfectă cunoaștere și stăpînire a tehnologiei.

Firește că există o întreagă generație de arhitecți, dar cele trei nume amintite mai sus sînt, poate, exem-

Bibl'oteca științifică a Universității din Aberdeen, Scoția. Arhitecți: George, Traw și Dunn

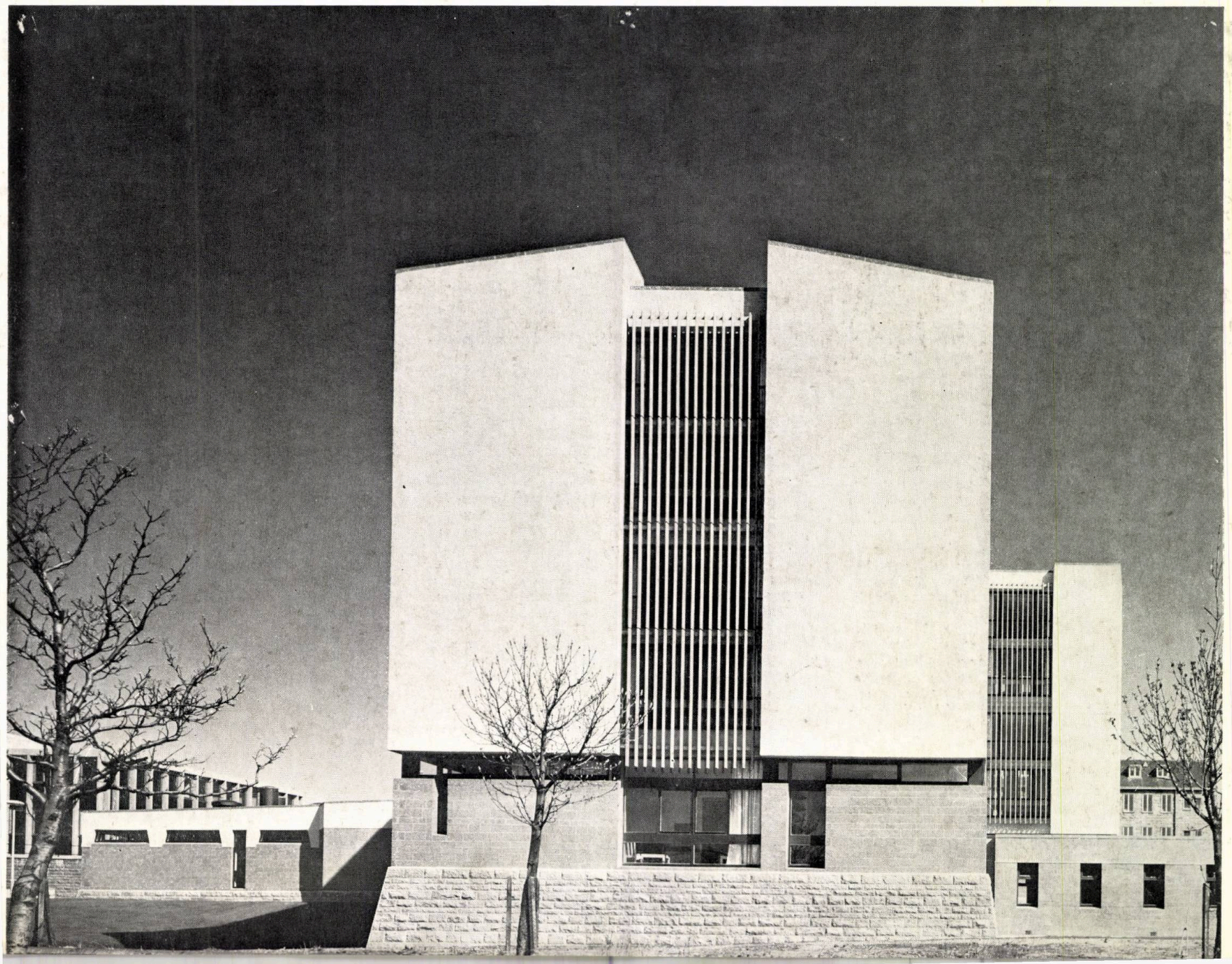

Fațada curbată a lui Vickers Building din Londra reflectă cele mai neînsemnate variații de lumină

Blocuri de locuințe la Hutchensontown, Glasgow, Scoția
Foto: Henk Snock

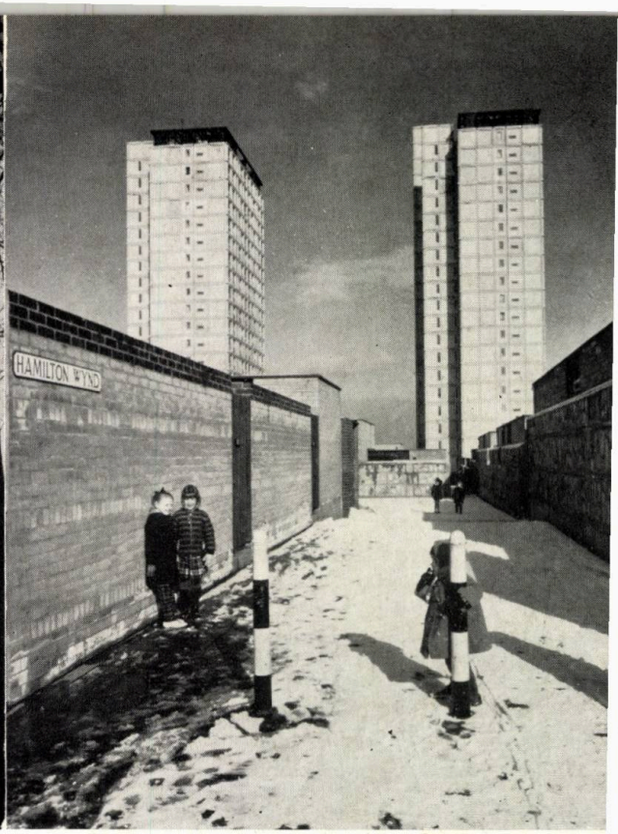

Blocuri de locuințe la Leith Fort, Edinburgh, Scotia
Foto: William J. Toomey

plele cele mai ilustre. Călătorind de-a lungul și de-a latul țării ești totdeauna surprins cînd descoperi o serie de construcții excelente, modeste, dar inteligent concepute, chiar dacă ele constituie doar o parte relativ redusă a producției industriei de construcții. Căci trebuie să admitem că, în general, mediul înconjurător este de o calitate îndoielnică și că situația se înrăutățește continuu din mai multe motive. Automobilul a sufocat străzile înguste din centrele unor orașe care datează încă din secolul XVIII sau XIX, iar pe de altă parte zgomotul, fumul, diversele inconveniente, ca și degradarea sistemelor de transport în comun transformă orașe odinioară renumite și frumoase și le fac aproape nelocuibile.

S-a încercat să se facă față situației demolînd străzi întregi cu clădiri valoroase. De asemenea, actualul belșug a modificat ritmul transformărilor și, în mod deosebit, a dus la creșterea volumului de construcții. Dacă altă dată se reconstruia o casă sau un magazin, astăzi sîntem gata să restructurăm o stradă sau chiar un întreg centru orășenesc. Majoritatea proiectelor de centre orășenești sînt opera unor arhitecți a căror principală calitate constă în creditul de care se bucură în rîndurile antreprenorilor și al societăților de asigurare. Dacă odinioară o stradă era rezultatul eforturilor conjugate a numeroase talente, astăzi ea este opera unui singur talent mărunt și destul de superficial.

Fără îndoială, aceasta nu este o problemă specific britanică. Este o preocupare comună tuturor țărilor dezvoltate și în special celor din apusul Europei, unde dezvoltarea tehnică și belșugul crescînd amenință o serie de orașe de valoare istorică și peisagistică. Parisul, de pildă, a fost asanat și arată minunat, dar condițiile de circulație te împiedică să te delectezi privindu-l.

Un studiu valoros al problemelor circulației, ca și propuneri corespunzătoare de rezolvare pot fi găsite în « Traficul urban » de Colin Buchan. Acest raport — elaborat la cererea Ministerului Transporturilor — constituie o premisă inteligentă pentru sistematizarea orașelor pe viitorii 50 de ani. Lucrarea pune în circulație noțiunea de capacitate a mediului înconjurător: care este nivelul de trafic ce poate fi absorbit într-o anumită situație concretă și care sînt măsurile ce se impun a fi luate pentru mărirea acestei capacități ori pentru reducerea aportului de trafic. Pe baza acestei analize se va putea trece la compararea economică a diverselor variante posibile: restructurare, ocolire și conservare sau simplu control al traficului, și deci lua unele decizii de primă importanță privitor la destinul orașelor. Principiile expuse în acest raport se aplică în prezent, cu multă flexibilitate, în aprecierea particularităților, în numeroase orașe și în mod deosebit în Liverpool și Leicester, care au avut norocul să dispună de urbaniști energici.

APRECIERE MEREU CRESCÎNDĂ

Ca și în restul Europei, problemele se pun îndeosebi în cazul orașelor vechi, cu valoroasa lor complexitate de forme și folosințe. Problemele se abordează însă prea brutal, cu prea puțină înțelegere a condiționării reciproce dintre valoare, venit, formă constructivă și conținut social. Problemele se bucură însă de o atenție mereu crescîndă și sînt numeroase indiciile care ne fac să credem că s-ar putea ca într-o etapă de viitor să se schimbe însăși legislația și practica sistematizării, adaptîndu-se la noua situație creată.

Nu este întîmplător că arhitecții au început să se preocupe mai puțin de clădirile unicat, oricît de desăvîrșite, și să-și îndrepte atenția asupra unor probleme mai generale ale sistematizării. Există două situații extreme: una în care, datorită extinderii industrializării, rolul arhitectului tinde să fie preluat de ingineri și antreprenori, și alta în care clientela sa tinde să crească; autoritățile locale înființează consorții pentru tipizarea sistemelor constructive și specificarea materialelor, iar inițiativa particulară cere uriașe clădiri complexe. În ambele cazuri, arhitectul colaborează cu urbaniști și tehnicieni și își îmbogățește cunoștințele în multe direcții. Astfel, a ajuns să participe la rezolvarea problemelor de ansamblu pe care le pune mediul ambiant; aceste noi cunoștințe ale sale fac adesea din el un artist plastic îndoielnic, dar poate un constructor de orașe mai eficace.

Preocuparea aceasta pentru integralitatea mediului înconjurător este ceea ce interesează întreaga lume: splendide orașe vechi se fărîmițează sub asaltul afluxului de populație, al tehnicii noi și al cerințelor noi. Anglia a fost prima care a avut de suferit de pe urma revoluției industriale; țara și orașele ei mai poartă și astăzi cicatricile acesteia. A doua etapă a procesului de industrializare: producție și consum, comunicații, bunăstare și nevoia de spațiu, timp liber și mobilitate — toate în proporții de masă — ne surprinde pe toți la fel de nepregătiți.

Numărul tot mai mare de construcții înalte ce se execută în prezent în Marea Britanie impune o analiză a aportului lor la crearea peisajului arhitectural și urbanistic. Analizate ca simple construcții, fără legătură cu contextul urbanistic, ele ne oferă o diversitate interesantă, dar destul de confuză în ce privește regimul de înălțime, soluțiile de fațadă și plan, metodele de execuție, utilizarea diverselor materiale în structură sau la exterior, rezolvarea spațiilor de cazare și a utilităților, amplasarea ascensoarelor și scărilor de evacuare, economicitatea sau neeconomicitatea soluțiilor prin comparație cu alte tipuri de clădiri și, în fine, în ce privește silueta și estetica arhitecturală.

Din punct de vedere tehnic, ele sînt o dovadă a progreselor realizate în Marea Britanie în domeniul construcțiilor; totuși, mai sînt încă probleme de rezolvat. Climatul britanic este un șef pretențios pe care arhitecții și consultanții doar cu greu îl pot satisface; ca și în alte țări, construcțiile înalte au ridicat o serie de probleme dificile, pe care nimeni nu le bănuia; zgomotul străzilor din apropiere sau din depărtare devine excesiv; construcțiile învecinate nu mai constituie ecrane eficiente în calea zgomotului; crește viteza vînturilor datorită mișcării ascendente a aerului de-a lungul suprafețelor verticale și se favorizează pătrunderea ploii în rosturile de construcție.

prof. a. ling

problema construcţiilor înalte în marea britanie

Fragment din cartierul Alton, Wandsworth, Londra. Arhitect: Hubert Bennet, arhitect la Marele consiliu al Londrei. Foto: Greater London Council, Photographic Unit Department of Architecture & Civic Design

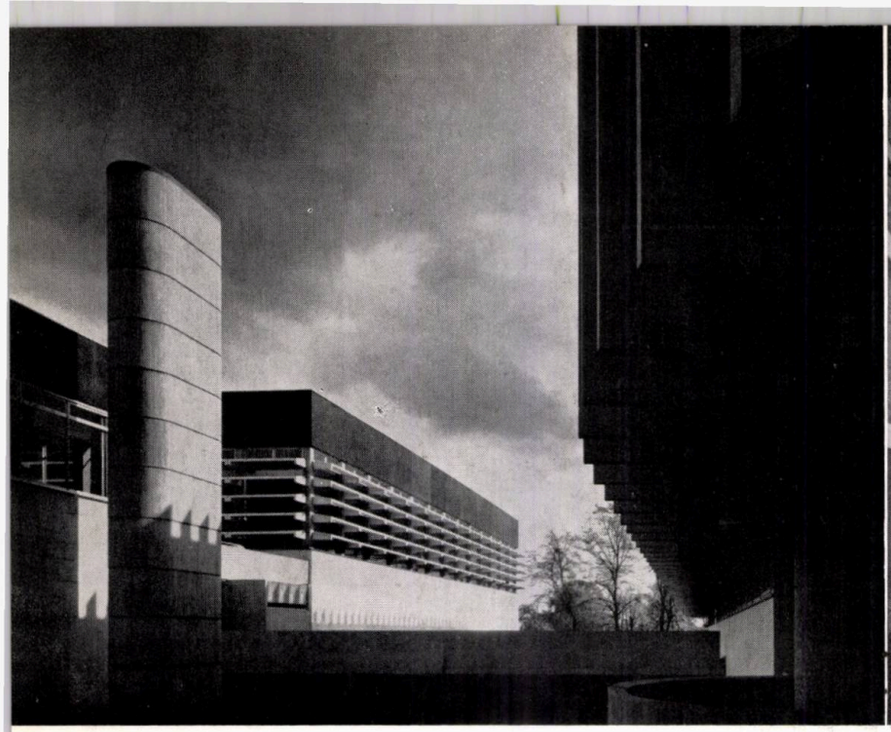

Bazinul de înot și biblioteca complexului social Hampstead, Londra
Arhitecți: Sir Basil Spence, Bonnington și Collins

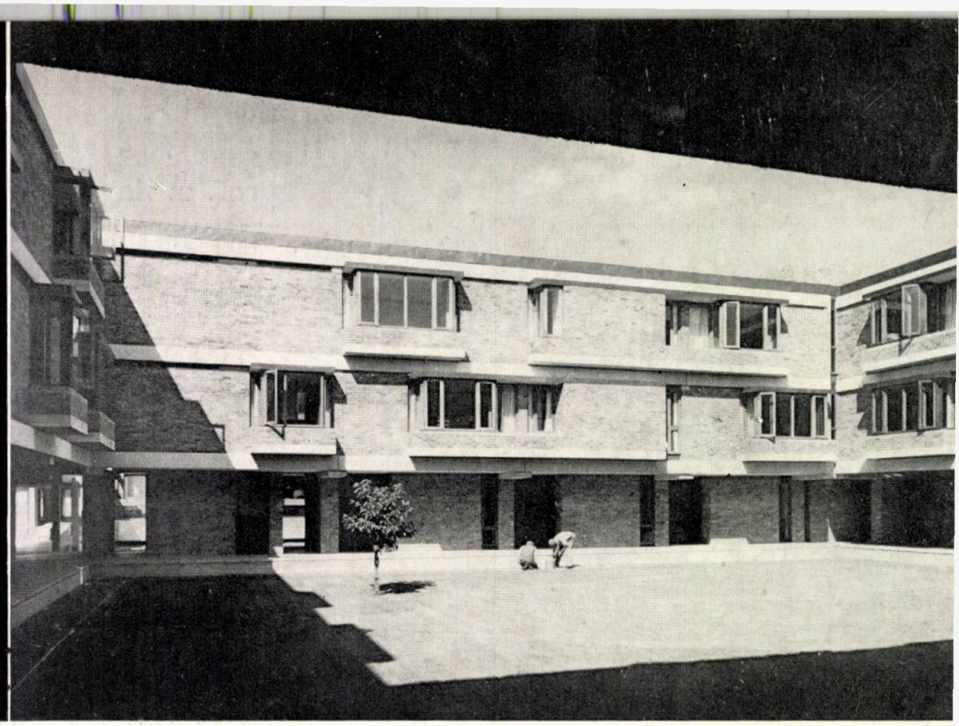

Peluza îngrădită constituie una din particularitățile noului Colegiu Churchill din Cambridge
Autori: arh. Richard Sheppard, Robson și asociații

Turnul Poștei din Londra
Foto: Burgh Galwey

Clădirile înalte sînt discutabile și din punct de vedere social sau economic: ca locuințe, ele prezintă o serie de dezavantaje, îndeosebi pentru copii; punctele de recreație sînt la distanțe mari; ascensoarele constituie o piedică pentru libertatea de mișcare și nu sînt totdeauna sigure ca funcționare. O clădire înaltă poate fi un loc singuratic și totuși — exceptînd ultimul nivel — să nu-ți permită să te izolezi. Un zgîrie-nori poate fi utilizat mai bine drept clădire de birouri, cu condiția însă ca suprafața utilă a fiecărui etaj să fie suficientă pentru a permite amenajarea de locuri de muncă; este însă greu să folosești spațiile dispuse pe verticală pentru cazarea unei colectivități. Scările și ascensoarele nu constituie un mijloc de comunicație prea plăcut, iar organizațiile sociale, de învățămînt sau de altă natură au de suferit de pe urma acestei fracționări pe mai multe niveluri ori de cîte ori se depășesc două sau trei etaje.

FOLOSIREA ECONOMICĂ A TERENULUI

Dacă se ține seamă în special de raportul dezavantajos dintre aria suprafeței utile și nucleul central rezervat utilităților, rezultă că pentru valoarea ridicată a clădirilor înalte trebuie căutată o altă justificare decît simpla economie realizată la execuție. Cum argumentele de ordin funcțional și social sînt discutabile și uneori chiar potrivnice, se constată că în favoarea unei asemenea soluții nu pledează decît faptul că prin realizarea unor densități ridicate se economisește teren de construcție scump. Ori de cîte ori se recurge la reconstrucție, crește prețul terenului datorită tendinței de a nu depăși limitele trasate de planul de sistematizare. Pe o suprafață de teren mai mare, aparținînd unui singur proprietar,

Blocuri de locuințe la Bermondsey, Londra. Foto: William J. Toomey

ar fi posibil să se aleagă pentru blocurile înalte amplasamente corespunzătoare dictate de criterii de compoziție; lucrul devine însă extrem de dificil de realizat cînd terenul este în mîna mai multor proprietari.

Este ciudat că nu s-a valorificat experiența acumulată la New York și în alte orașe nord-americane pentru a preîntîmpina efectele negative ale construcțiilor înalte într-un context urbanistic, cu atît mai mult cu cît există un decalaj de 50 de ani între momentele în care s-a trecut la dezvoltarea construcțiilor pe verticală în Statele Unite, respectiv în Marea Britanie. Prea mult timp s-a acceptat ca normală situația ridicolă în care terenurile au devenit atît de scumpe într-o minusculă zonă a Statelor Unite încît a fost necesar să se recurgă la clădiri de 100 de etaje și mai mult, în timp ce există în alte părți întinderi atît de vaste de teren. Este drept că atunci cînd zgîrie-norii încep să abunde atît de haotic se creează o anume stare de excitație. Atunci vechiul univers arhitectural este copleșit și se pierde la nivelul solului. Fără îndoială că o clădire înaltă se bucură de prestigiu în ochii antreprenorului și clientului, și arhitecții înșiși nu sînt imuni la plăcerea de a realiza construcții monumentale.

EFECTUL SENZAȚIONAL

Primele construcții înalte au avut un efect de șoc asupra peisajului orașelor și metropolelor engleze. Ele au fost elementele care au rupt echilibrul unui mediu a cărui principală caracteristică o constituiau în esență scara și caracterul uman.

Inițial, s-au conturat trei atitudini diferite față de aceste clădiri înalte. Unii au pledat pentru libertatea ce trebuie acordată antreprenorului; s-a argumentat că funcția este elementul care determină caracterul unui oraș și că este deci nerealist să se impună prescripții cu caracter obligatoriu în ceea ce privește amplasamentul sau compoziția. O poziție diametral opusă au ocupat protagoniștii politicii de amplasare planificată a construcțiilor înalte. Între aceste două atitudini extreme se situează politica de compromis adoptată de Comitetul de sistematizare orășenească al fostului Consiliu al comitatului Londra și care poate fi rezumată astfel: trebuie judecat fiecare caz în parte.

De fapt, însă, aproape în fiecare caz se invoca situația concretă a lotizării terenului și se aducea argumentul instrucțiunilor privitoare la iluminatul natural. Dezvoltarea actuală a spațiilor de cazare și prevederile legale cu privire la înlocuirea lor — plus 10%, dacă nu se plătește aproape automat o compensare în bani — au dus la situația în care transformarea clădirilor vechi, înghesuite, suprapopulate și insuficient luminate și punerea lor de acord cu cerințele moderne se puteau face doar prin încălcarea vechilor restricții cu privire la regimul de înălțime și construirea unor blocuri de locuințe noi la care cota acoperișului să fie mult peste cea a construcțiilor învecinate. Astfel, fără voia proiectantului, construcțiile s-au dezvoltat pe verticală, cu unele ezitări la început, apoi din ce în ce mai îndrăzneț pînă cînd amestecul confuz creat de cele două scări de dezvoltare — cea veche și cea nouă — a forțat cercuri din ce în ce mai largi să recunoască dilema în care se afla proiectarea. Și atunci, cînd aproape era să fie prea tîrziu, s-a cristalizat cerința imperioasă de a ține în mai mare măsură seama de viitoarea alcătuire a orașelor.

Se știa că aspectul orașelor va fi modificat prin apariția clădirilor înalte, dar nu se cunoștea scara la care acționa acest element. Atîta vreme cît procesul de dezvoltare și restructurare avea loc la scara structurii existente a orașului, se putea păstra forma sa tradițională. Adesea însă, clădirile înalte confereau un aspect ridicol mediului înconjurător și învechit, făcîndu-l să pară demodat

Universitatea din Leicester. Facultatea de construcții de mașini. Arhitecți: James Stirling și James Gowan. Foto: Richard Einzig

Facultatea de chimie a Universității din Sussex Arhitecți: Sir Basil Spence, Bonnington și Collins

și necorespunzător ca scară și subliniau astfel nepopularitatea tot mai evidentă cu care era întîmpinată orice schimbare atît pe plan local, cît și în cercuri mai largi. Realitatea este că nimeni nu se ostenise să analizeze temeinic consecințele pe care le poate avea deranjarea echilibrului siluetei tradiționale.

De la data cînd s-au dat primele aprobări au trebuit să treacă cîțiva ani pînă cînd construcțiile înalte să devină o realitate; între timp, fără a fi avut prilejul de a aprecia influența lor, s-au dat aprobări în continuare. Cînd s-a trecut la analizarea situației create era prea tîrziu și protagoniștii sistemului *laissez faire* au fost singurii care s-au bucurat de rezultatele dezastruoase ale unei politici care preconiza « judecarea fiecărui caz în parte ». Partizanii planurilor de perspectivă nu puteau decît să regrete ocaziile pierdute.

Orașele se văd astfel puse în fața acestor dominante îngrijorătoare, contrastînd ca înălțime, formă, culoare și structură cu dezvoltările din secolul al XIX-lea sau mai vechi.

HAOSUL VIZUAL

Haosul vizual ce caracterizează aspectul majorității orașelor a zdruncinat visele arhitecților și urbaniștilor. A dispărut viziunea romantică a unor turnuri strălucitoare. Abordarea nesistematică a problemelor de proiectare a dus la confuzie, nu numai acolo unde noul se întîlnea cu vechiul, dar chiar și între diversele construcții noi.

Aceasta este baza de la care trebuie atacată proiectarea construcțiilor înalte. Rare sînt cazurile în care se poate evita o clădire înaltă, și fiecare în parte ridică probleme caracteristice.

Există două clădiri care evidențiază în mod deosebit problemele pe care le ridică un oraș în curs de transformare: Turnul Poștei din Londra și o clădire de birouri construită la Bristol pentru A. Robinson (Holdings) Ltd.

În cazul primei construcții s-a acceptat contrastul pe care îl constituie acest tip modern de stîlp telefonic și s-a încercat să se valorifice premisele astfel create, dotînd Londra cu un restaurant care iese din comun prin aceea că oferă o vedere unică a orașului. Turnul zvelt poate fi admirat pe fundalul verde al plantațiilor din Regent's Park sau poate fi criticat ca un memento îngrijorător al tehnicii atotstăpînitoare a secolului XX, care și-a pus pecetea abuzivă pe zonele înconjurătoare concepute la o scară umană.

INOVAȚII ÎN CONSTRUCȚIA DE CLĂDIRI ÎNALTE

Blocurile turn cu zece niveluri din Harlow New Town, corect amplasate și proiectate cu grijă de Frederick Gibberd, au inspirat numeroase realizări similare. Densitățile ridicate, construcțiile de mari dimensiuni și un raport mărit între spațiile afectate garajelor și cele afectate locuințelor au amplificat cadrul problemei. La Gateshead și Newcastle upon Tyne în nordul Angliei, la Edimburgh și Glasgow în Scoția, putem întîlni rezolvări variate aduse problemelor legate de construcția de locuințe.

Blocul de locuințe din Bracknell New Town, Berkshire (autor: Arup Associates) are subsolul amenajat ca garaj comunal, cu accese separate pentru pietoni și vehicule. Prin crearea unei zone de cotă mai joasă și a unor accese pietoniere la nivelul terenului înconjurător s-a reușit să se accentueze caracterul monumental al acestei clădiri de 17 niveluri.

Studiile întocmite pentru ansamblul « Worlds End » din Chelsea, Londra (autor: Eric Lyons) au prevăzut pentru vehicule accese subterane acoperite cu platforme pentru pietoni. Concepția arhitecturală este accentuată prin turnurile dispuse în punctele de racord pe verticală, legate între ele prin corpuri mai mici de clădire. Tratarea spațiilor libere dovedește sensibilitate. Asemenea îmbunătățiri aduse organizării ansamblului și soluționării traficului pietonilor prin platforme — ca de exemplu la Park Hill, Sheffield, Yorkshire — sînt susceptibile să ducă la o îmbinare a criteriilor estetice cu densitate construită ridicată.

UN EXEMPLU INTERESANT

Din punctul de vedere al concepției arhitecturale, liniile directoare și idealurile definite de Lever Building din S.U.A. își exercită în continuare influența; totuși, Vickers Building din Londra constituie o excepție. Criticat la început, este totuși cel mai interesant exemplu din Marea Britanie de aplicare a pereților cortină. Fațada curbată reflectă cele mai neînsemnate variații de lumină și slujește drept fundal strălucitor pentru clădirile și grupul sculptural din apropiere.

Problemele legate de folosirea pereților cortină, nemulțumirea creată de monotonia suprafețelor netede și progresele realizate pe linie tehnică au dus la utilizarea pe scară tot mai largă a elementelor de beton în proiectarea de construcții înalte cu caracter monumental. Turnurile gemene ale căminelor Universității din Longhborough, Leicestershire (autori: Gollins, Melvin și Ward) realizează o compoziție masivă prin utilizarea de prefabricate tipizate de beton. Finisajele interioare constau din zugrăveli aplicate direct pe suprafețele netede de beton. Un exemplu diferit îl constituie blocurile de locuințe de 21 de niveluri de la Bermondsey, Londra (executant, fostul Consiliu al comitatului Londra) de o geometrie mai rigidă, folosind o combinație de cărămizi și beton pentru îmbinarea elementelor orizontale cu cele verticale.

Clădirea Administrației, Poliției și Clubului Căpităniei Portului Londra
Arhitecți: Andrew Renton and Associates

Catedrala din Coventry, Warwickshire
Arhitect: Sir Basil Spence. Foto: The British Travel Association

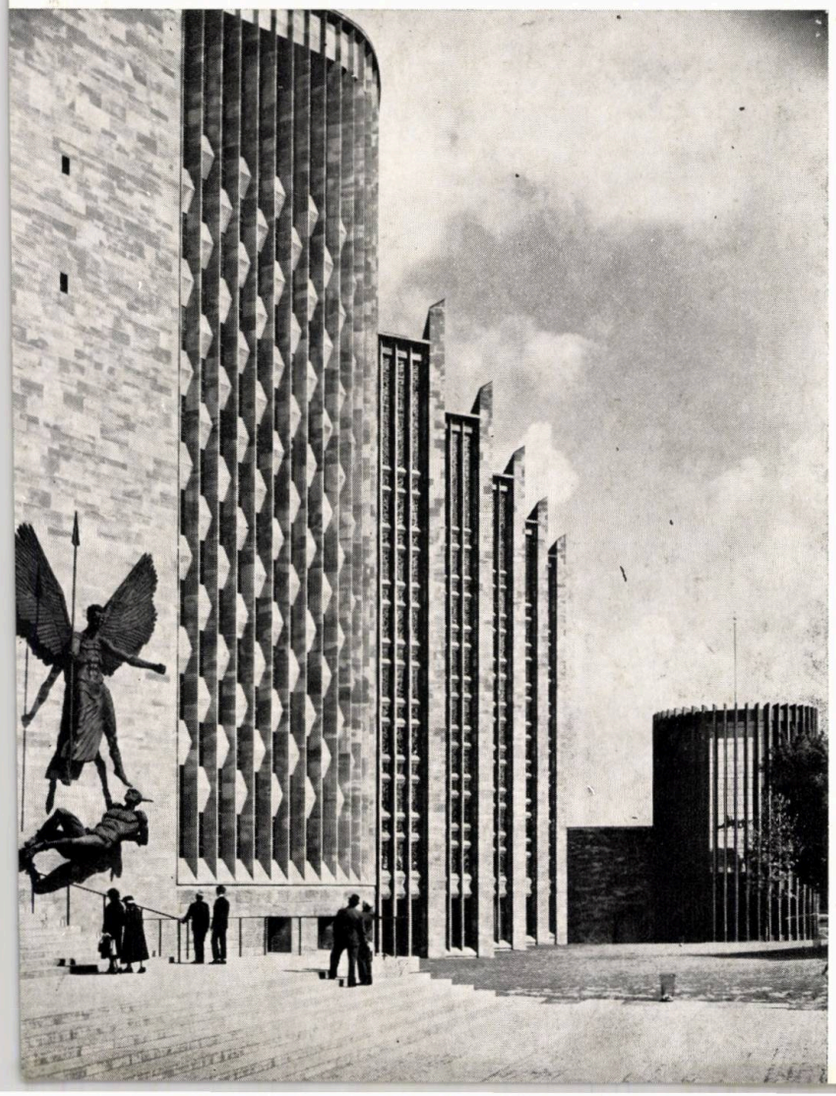

INDUSTRIALIZAREA CONSTRUCȚIILOR

Cererea crescîndă de locuințe duce la folosirea pe scară tot mai largă a metodelor industriale de execuție. În prezent, în zona de vest a Londrei se execută de către un consorțiu de arhitecți și constructori un ansamblu interesant format din două blocuri de locuințe de 22 de niveluri la care se utilizează prefabricate uzinate. Fațadele se placează cu panouri din rășini poliesterice de dimensiunea unui etaj, fixate de un schelet metalic.

Condițiile grele de lucru existente pe șantierul unui bloc de locuințe de 17 niveluri de la Coventry, Warwickshire (1962), au dus la adoptarea sistemului Jackblock, un sistem de asamblare în flux continuu pe verticală. S-a început cu turnarea acoperișului la nivelul terenului și ridicarea lui la cota primului etaj. S-a trecut apoi la turnarea planșeului următor tot la nivelul terenului și la ridicarea lui, și așa mai departe. Construcția se înălța pe verticală, pornind de la un atelier protejat cu folii de polietilenă cu care s-a realizat un spațiu închis și încălzit.

Dintre celelalte sisteme de construcție bazate pe folosirea unor ateliere de șantier pentru executarea de prefabricate grele în condițiile de uzină se menționează procedeele Terson și Wates. Celelalte elemente, care pot fi mai ușor transportate, se execută în fabrică.

În concluzie, se poate afirma că — chiar dacă s-au comis greșeli — constructorii și arhitecții britanici învață de pe urma experienței cîștigate în execuția de clădiri înalte și realizează astfel progrese însemnate în proiectare și execuție. În același timp, industria construcțiilor și organizațiile de cercetare au început să aplice pe scară largă metodele industriale de rezolvare a problemelor pe care le pune construcția de locuințe, birouri, universități ș.a. la nivelul cerut de o creștere a populației Marii Britanii cu 20 000 000 locuitori pînă la finele secolului.

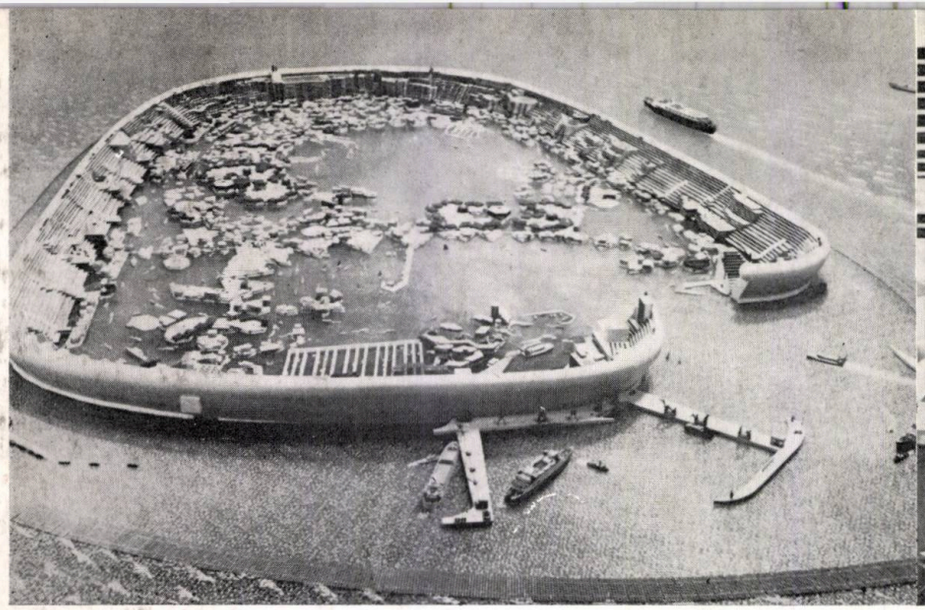

Macheta orașului maritim. Vedere de ansamblu

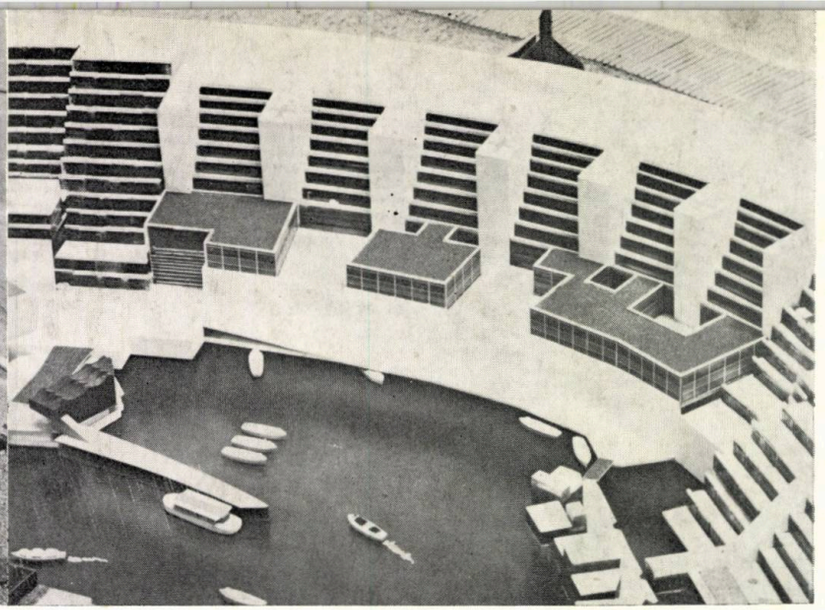

Spital cu 200 de paturi. Machetă

Un oraș plutitor pentru 30 000 de locuitori

Întinderile uriașe ale mărilor și oceanelor, care acoperă trei sferturi din suprafata terestră, ascund resurse imense pentru populația globului în continuă creștere. Pentru exploatarea acestor bogății, așezări omenești vor popula în viitor mai întîi suprafața, apoi fundul oceanelor și noi industrii și resurse de energie vor fi puse la îndemîna omului de imensa împărăție a apelor marine.

În vederea acestui scop, arhitectul Hal Moggridge și inginerul John Martin, din cadrul « Comitetului Pinkington de dezvoltare a epocii sticlei » din Londra, au întocmit un proiect pentru construirea unui oraș plutitor cu o populație de 30 000 de oameni, în apele puțin adînci din regiunea de coastă din estul Angliei, la 15 mile depărtare de țărm. Dăm mai jos o descriere sumară a acestui proiect, care, după aprecierea autorilor, ar putea fi realizat în următoarele decenii.

Un imens amfiteatru de 16 etaje (55 m) ridicat pe piloți, conceput din celule de beton, cuprinde locuințele și unele dotări. El înconjură o lagună interioară avînd în punctele maxime dimensiuni de 1 432 × 1 005 m, în care sînt presărate insule de diferite dimensiuni, formate din pontoane triunghiulare plutitoare asamblabile, pe care sînt amplasate locuințe, școli, clădiri publice etc. O centură de apărare împotriva valurilor, făcută din cilindri de material plastic, înconjură întregul amfiteatru.

Gazul metan submarin captat în apropiere constituie sursa de energie și baza sistemului de încălzire a orașului, iar alimentarea cu apă potabilă este asigurată printr-un sistem de desalinizare a apei de mare. În privința transporturilor, deplasările se vor efectua între insulă și litoral prin intermediul navelor Hovercraft (cu pernă de aer) și elibuzelor, iar circulația internă cu ajutorul ambarcațiunilor cu tracțiune electrică și acvabuzelor, pentru a reduce la minimum zgomotul și poluarea lagunei.

Un complex de dotări foarte variate contribuie la confortul urban în condiții similare unui oraș terestru, avînd în plus avantajul unor sporturi nautice dezvoltate. Activitatea economică a insulei artificiale este profilată, în primul rînd, pe construcția de nave, pescuit și exportul apei potabile extrase din apa de mare, operație căreia i se prevede o mare dezvoltare, după cum este previzibilă o amplificare a muncii științifice de cercetare submarină în condiții mult mai bune decît pînă în prezent. Cu toate că realizarea efectivă poate fi întreprinsă abia într-un viitor mai îndepărtat, structurile și tehnica necesară executării există chiar astăzi. Făcînd această propunere de principiu, studiată însă amănunțit, grupul de proiectare s-a gîndit la posibilitatea folosirii internaționale a acestui tip de oraș maritim, în zone favorabile, aproape de litoral (cca 20—30 km de coastă), care să rezolve numeroase probleme legate de activitatea economică, științifică, turistică, suprapopulare etc.

Vedere de pe terasa superioară cuprinzînd terenuri de joc pentru copii și lanțul de insule ce duc spre complexul marin

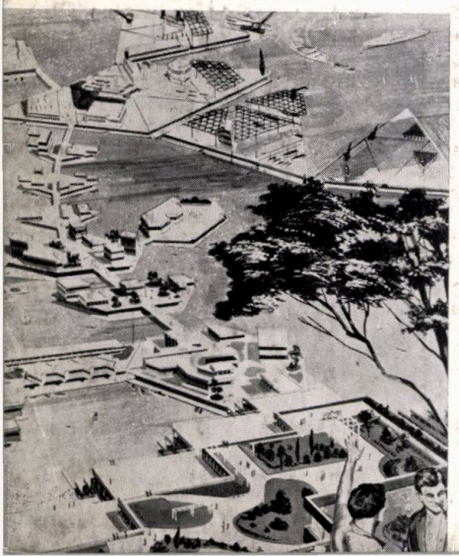

Una dintre insulele principale. Secțiune arătînd pontoanele, încăperile de încălzire și zonele de depozitare din interior

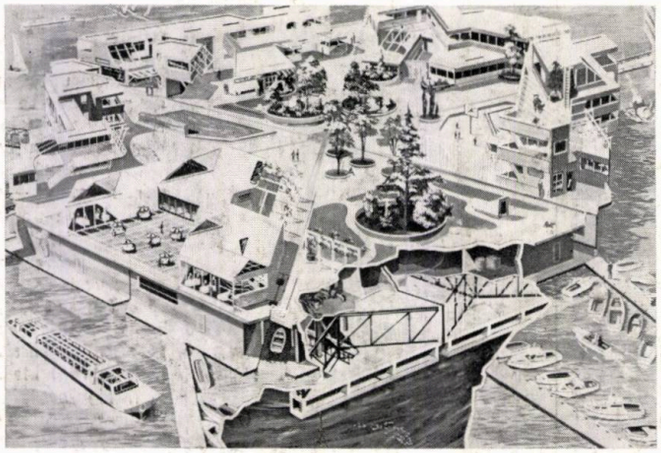

Secțiune prin centura de protecție a orașului maritim, indicînd complexul energetic

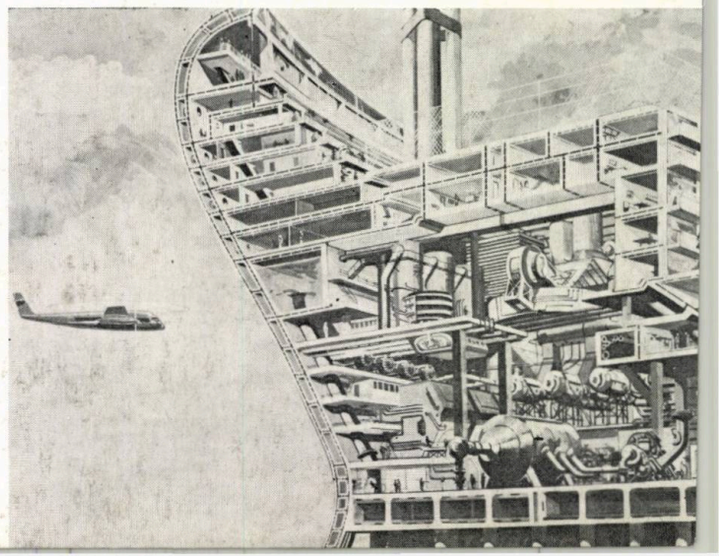

Arh. MARCEL MELICSON

FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

XIV

« O arhitectură pe care o dorim funcțională, dar înainte de toate, frumoasă și creatoare.

O arhitectură fără pericolul ca o școală oarecare s-o reducă la o simplă repetiție.

Sper ca Brasilia să fie, totodată, un oraș de oameni fericiți, de oameni care să simtă viața în toată plenitudinea ei, în toată gingășia ei, de oameni care să înțeleagă valoarea lucrurilor simple și curate — a unui gest, a unui cuvînt de afecțiune și solidaritate ».

OSCAR NIEMEYER, 1962

Fig. 198. Oscar Niemeyer — Brasilia. Piața celor Trei Puteri

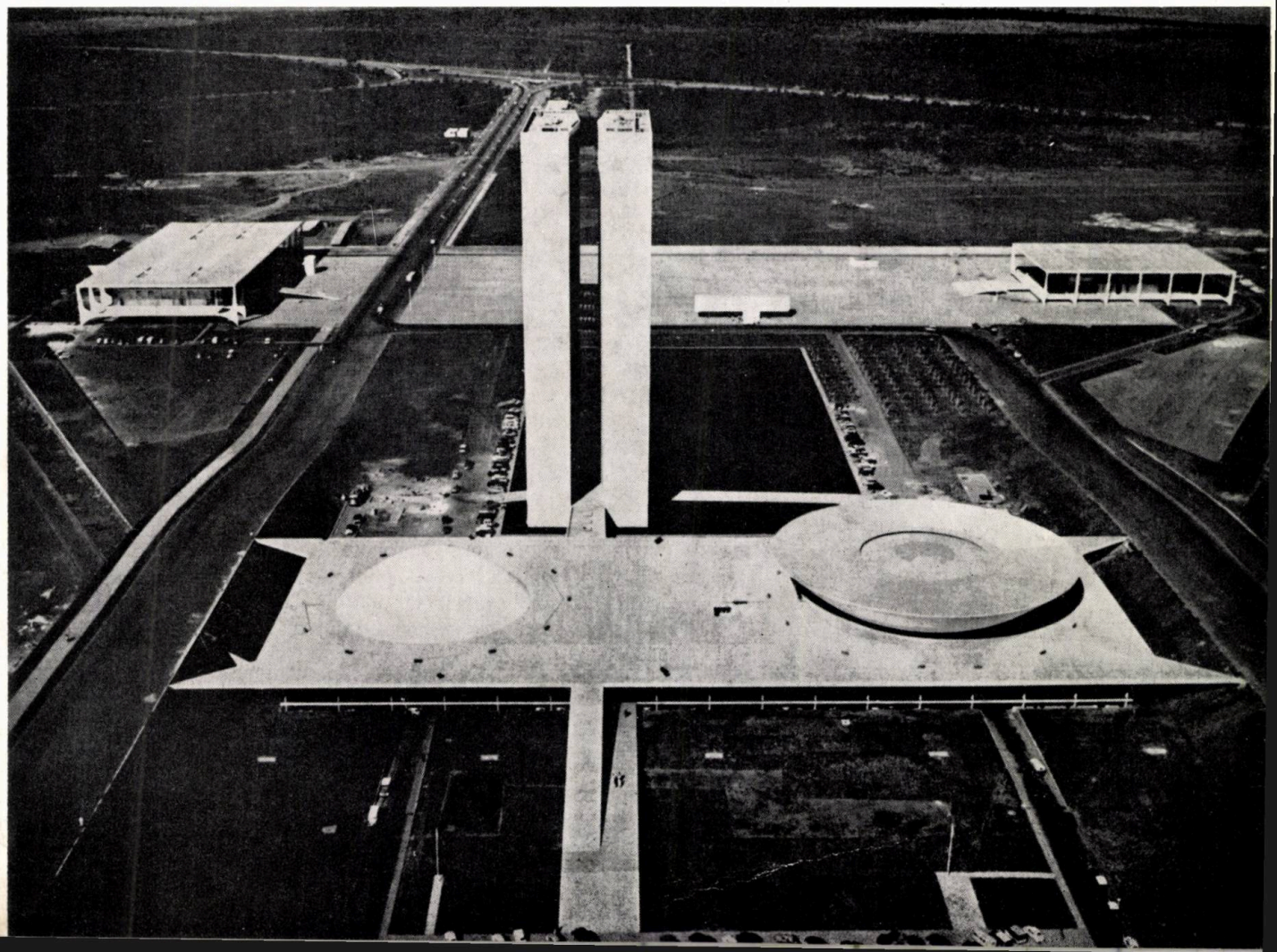

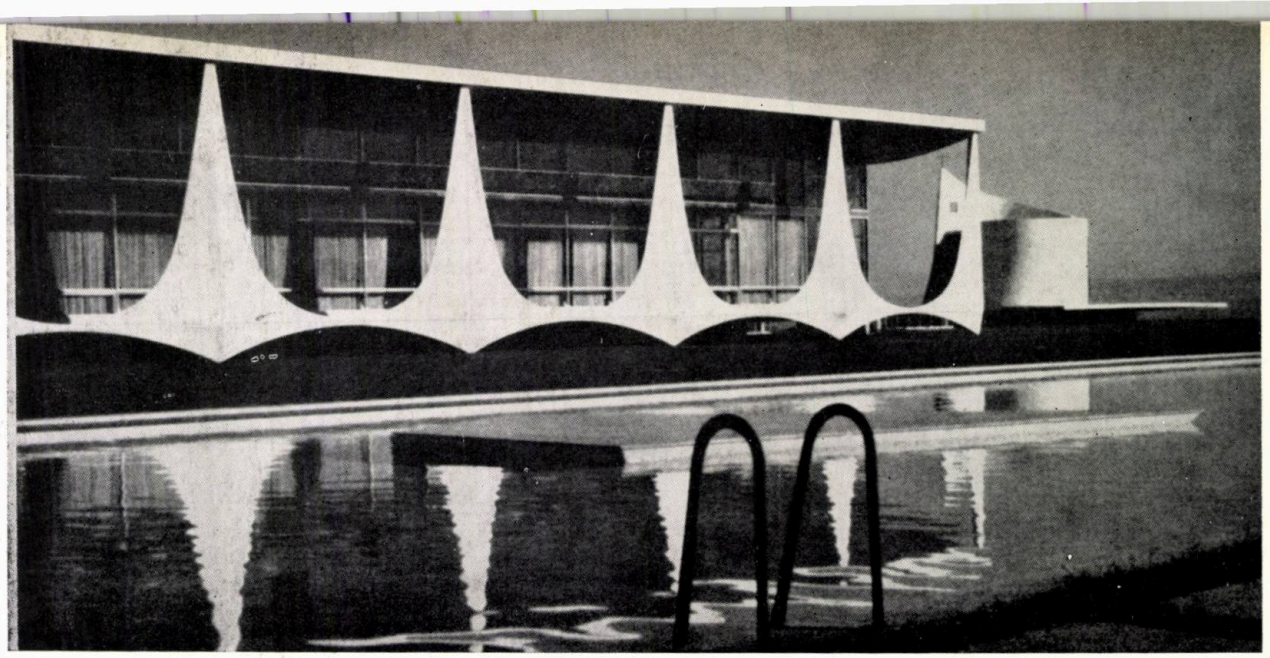

Fig. 199

BRASILIA, O EXPERIENȚĂ URBANISTICĂ

Alături de expunerea acestei concepții proprii — nu lipsită de pericolul alunecării într-un manierism formal — în aceeași carte (Minha experencia em Brasilia, scrisă în 1962) Niemeyer prezintă și munca de echipă care a însuflețit oamenii ce efectuau această experiență dificilă, spiritul civic care i-a animat tot timpul și fără de care munca arhitectului este lipsită de suportul său moral, de conștiința utilității sociale a eforturilor depuse:

În anii de realizare a Brasiliei

«E drept că, de multe ori, ne simțeam obosiți de atîta luptă și muncă, ceea ce justifica unele atitudini intransigente și chiar violente. Din fericire, toate aveau la bază cel mai pur idealism, permițîndu-ne totdeauna un gest de fraternizare. Pe de altă parte, existau și momente de bucurie și încredere, văzînd cum lucrarea se desfășura conform planurilor și că nu era compromisă de munca noastră. Vedeam cu satisfacție că planul pilot al lui Lucio Costa era just și sigur, că se adapta bine terenului, conformațiilor lui și că spațiile libere și proporțiile prevăzute erau frumoase și echilibrate. Simțeam că atmosfera căutată fusese creată, o atmosferă demnă, așa cum o cere o capitală, cu ministerele care se succed într-o repetare disciplinată, cu Piața celor Trei Puteri bogată în forme și în același timp sobră și monumentală. Ne gîndeam la toate acestea, parcă lucrarea s-ar fi terminat, imaginîndu-ne orașul așa cum avea să fie noaptea, cu Piața celor Trei Puteri luminată feeric și dramatic, arhitectura invindu-se albă, parcă oscilînd în imensa obscuritate a podișului Planalto. Acestea erau unele din clipele fericite petrecute la Brasilia, care ne însuflețeau ca să ne îndeplinim sarcina încredințată. Plecam pe șoselele în construcție, parcurgeam lucrările în curs, încercînd să observăm greșelile posibile și inevitabile, conștienți de lipsurile noastre, încercînd totuși să stabilim un nivel arhitectonic demn de noua capitală a statului nostru.

Ne durea să vedem că nu se puteau asigura muncitorilor, din punct de vedere practic, condiții de viață la înălțimea celor prevăzute de planul pilot, în așa fel încît, după cum ar fi fost just, ei să locuiască mai departe în aceleași raioane, iar fiii lor să crească înfrățindu-se cu ceilalți copii din Brasilia, fără complexe, apți pentru revendicările pe care timpul le va pune la dispoziția lor. Vedeam cu părere de rău că condițiile sociale existente contraziceau din acest punct de vedere spiritul planului pilot, creînd probleme imposibil de rezolvat la planșetă, chiar dacă s-ar fi trecut — după cum unii mai naivi sugerau — la o arhitectură socială, care n-ar fi dus la nici un rezultat fără o bază socialistă. În felul acesta, înțelegeam că singura soluție care ne rămînea era să sprijinim în continuare mișcările progresiste care își propuneau să creeze o lume mai bună și mai fericită.

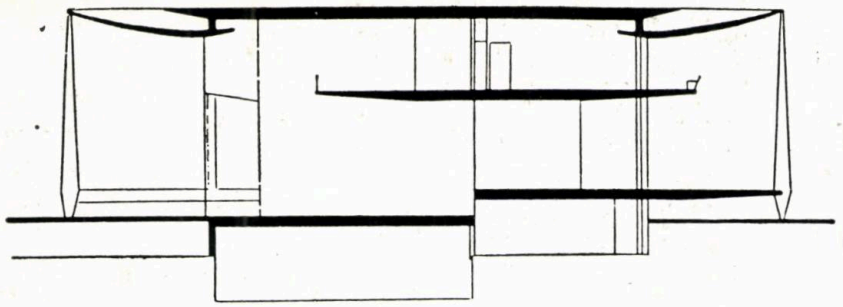

Fig. 200

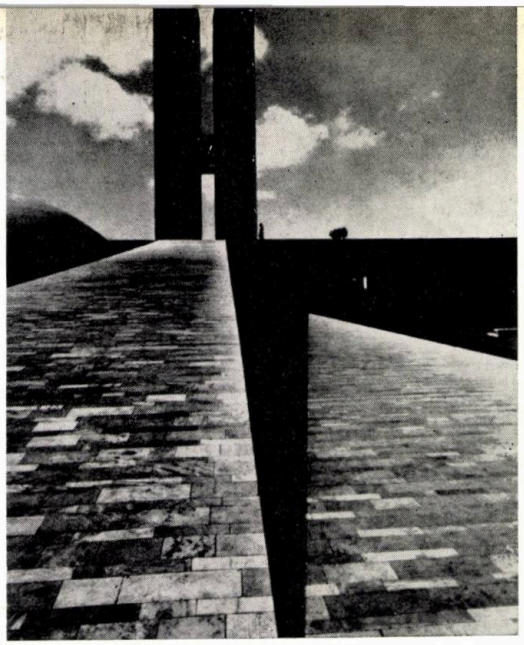

Fig. 201

Fig. 199, 200 — Brasilia — Palatul Alvorado. Vedere de detaliu și secțiune transversală
Fig. 201. Brasilia — Rampă spre Palatul Congresului

După trei ani de ședere în Brasilia, acum cînd orașul pulsează deja, mi se pare că totul a trecut ca un vis ciudat. Greutăți, neînțelegeri, dovezi de afecțiune și solidaritate, tot ceea ce ne-a emoționat, s-a difuzat acum într-o amintire plăcută, fără resentimente, plină de încredere și armonie. Atitudinile adverse, pierdute în timp, nu mai provoacă acea revoltă pe care apărarea lucrării o justifica; ni se par mai umane, mai inocente și mai inevitabile. Celelalte, manifestările de apreciere și de simpatie, se amplifică, dimpotrivă, în amintirea mea, mai pure și mai simțite. În subconștientul meu există un fel de tendință spre echilibru și reconciliere, care pune în ordine ceea ce Brasilia a provocat în cei trei ani de luptă.

Îmi amintesc, fără resentimente, de unii membri ai Congresului care reclamau și făceau tot timpul obiecțiile cele mai sucite, sugerînd soluțiile cele mai năstrușnice, vorbind despre Palatul Congresului de parcă ar fi fost vorba de propria lor casă, uitînd că îndeplinesc doar niște funcții temporare.

Fig. 202. Brasilia — Schița planului urbanistic întocmit de Lucio Costa

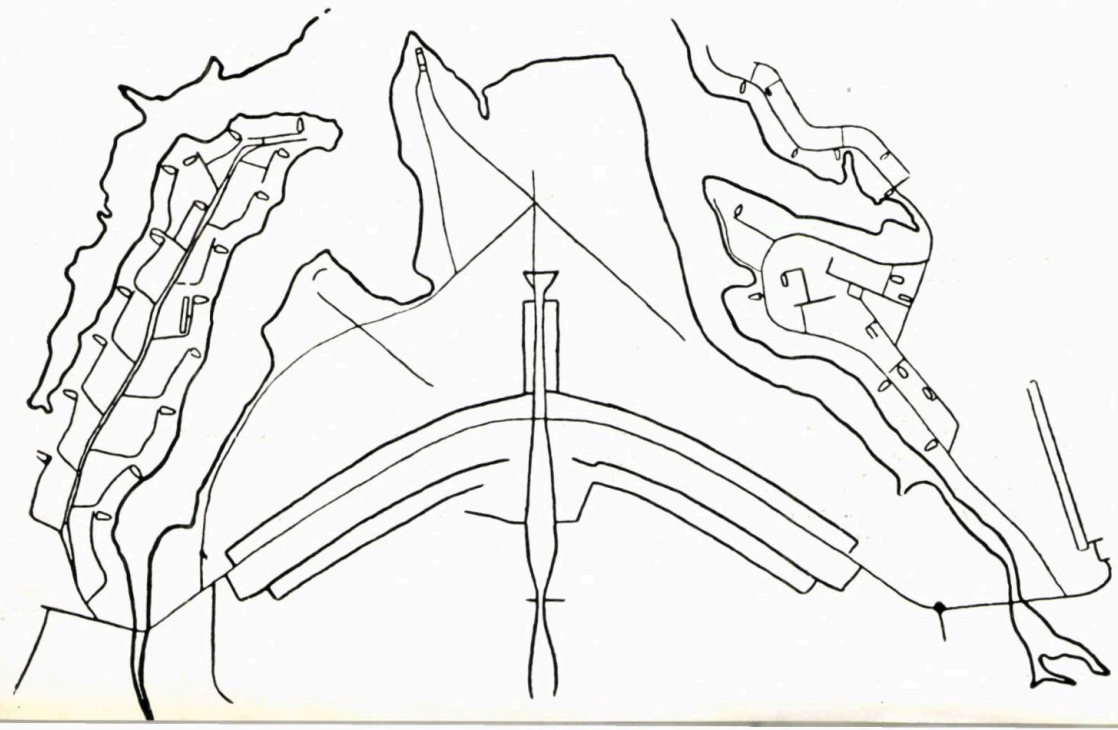

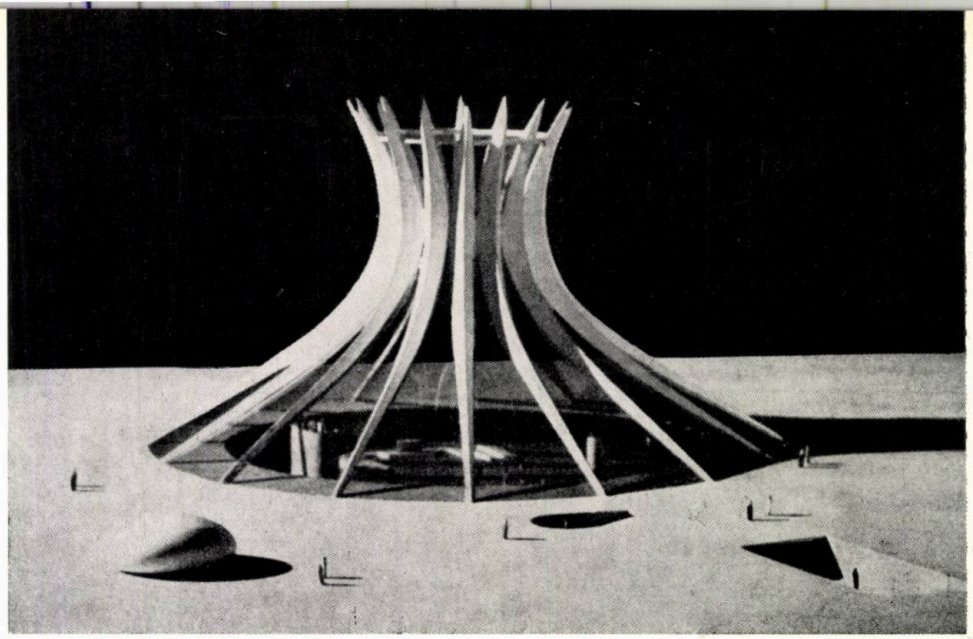

Fig. 203. Brasilia — Macheta catedralei

. . . Același sentiment de înfrățire mă cuprinde și cînd mă gîndesc la unii critici de artă, cronicari la gazetele opoziției — de multe ori superficiale, de multe ori aservite intereselor superiorilor lor — ale căror atitudini, uneori odioase, încep să le uit tocmai pentru că la știu nejuste și ușuratice, deoarece am în față sensul rațional pe care îl reprezintă Brasilia, cunoscută azi peste granițe ca o expresie a capacității și străduniei poporului nostru. Îmi amintesc cu recunoștință cît de folositoare și de reconfortante mi-au fost manifestările de sprijin pe care le primeam, cele mai multe de la persoane deosebit de calificate, ca de pildă Le Corbusier — o autoritate în arhitectura contemporană — al cărui elogiu îmi permit să-l repet: « Je pense souvent à vous et a votre magnifique travail. Bravo ! » * **157**

* « Mă gîndesc adesea la dv. și la măreața dv. activitate. Bravo! »

Fig. 204. Brasilia — Sus: secțiunea catedralei. Jos: planul și fațadele capelei

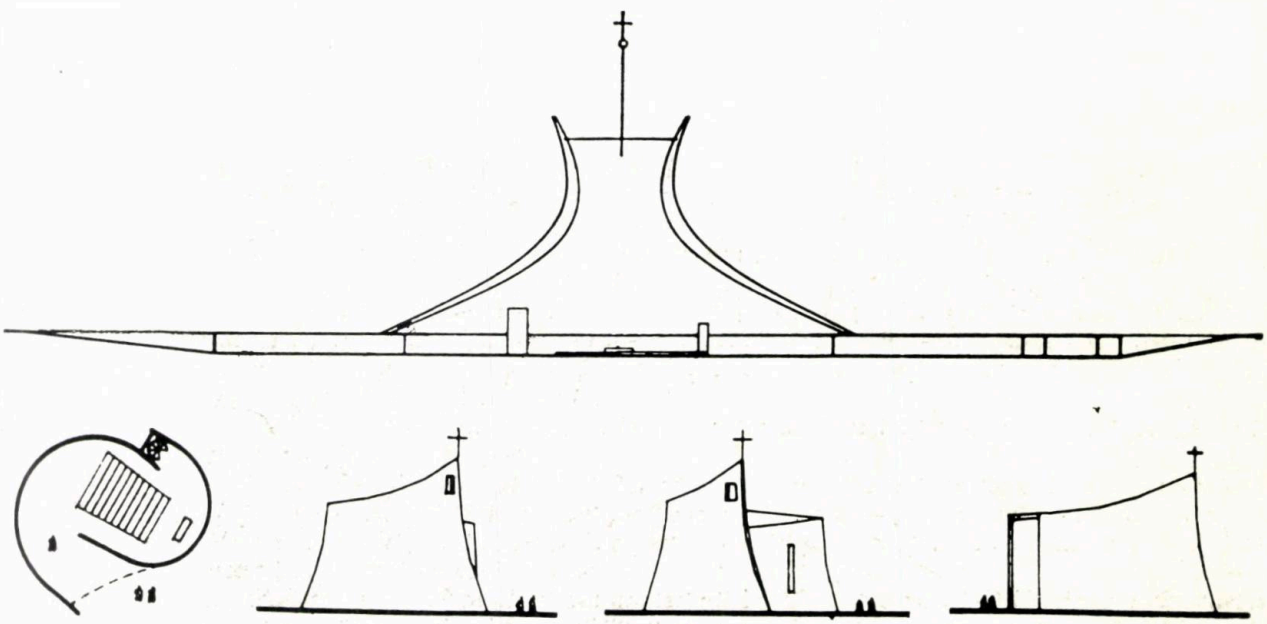

VIS ȘI REALITATE SOCIALĂ

Brasilia a însemnat însă mai mult decît o verificare experimentală a unor teorii arhitecturale sau urbanistice. Ea a reprezentat și o mare experiență socială. Nu fără amărăciune Niemeyer observă prăpastia pe care orînduirea socială a săpat-o — înainte chiar de terminarea lucrărilor — între vis și realitate:

Brasilia în realitățile contemporane

« O dată cu mutarea capitalei, Brasilia s-a schimbat mult și vedem cu părere de rău că mediul s-a transformat complet, că s-a pierdut acea solidaritate umană care îl deosebea înainte, care ne dădea impresia că trăim într-o lume aparte, într-o lume nouă și dreaptă pe care o dorim mereu. Pe vremea aceea trăiam ca într-o mare familie, fără idei preconcepute sau privilegii. Locuiam în case identice, mîncam la aceleași restaurante, frecventam aceleași localuri de distracție. Pînă și hainele ni se asemănau. Ne unea o atmosferă de frăție care provenea din lipsa generală de confort. Acum, însă, totul s-a schimbat și simțim cum vanitatea și egoismul sînt prezente și că noi înșine ne întoarcem, încet-încet, la obiceiurile și ideile preconcepute ale burgheziei pe care o detestăm atîta.

Am început să ne îngrijim de haine și să frecventăm localuri de lux și separate. Îi vedem pe camarazii noștri, pe cei mai umili, abia în treacăt și simțim că ne separă o barieră de clasă. Casele noastre au pierdut acel aspect proletar, care îi atrăgea înainte de parcă ar fi fost în casele lor sau într-o anexă a biroului nostru; confortul de care dispunem azi — fie el chiar modest — îi sperie și îi intimidează, reținîndu-i la ușă, parcă așteptînd o invitație specială.

Discuțiile au pierdut acea căldură umană — simplă și nevinovată — care ne reconforta; spre repulsia noastră, acum sînt duse de cei se sosesc în interese de afaceri și speculații.

Singurii care nu s-au schimbat sînt camarazii, cu necazurile și revendicările de totdeauna.

Brasilia s-a schimbat mult și lucrul acesta ne deprimă, deși înțelegem ceea ce implică un oraș care crește și care, pentru o bucată de timp, cel puțin, va reprezenta regimul capitalist, cu toate viciile și nedreptățile sale.

Sîntem, totuși, optimiști. În curînd, iluzia pe care am pierdut-o va fi realitate.

★

Acestea sînt amintirile mele despre Brasilia, orașul pe care Juscelino Kubitschek l-a înălțat în mijlocul Braziliei, cu un curaj și o încredere nemărginită. Oraș pe care îl cred frumos, bazat pe un plan uman și realist, îmbogățit de o arhitectură în care se află prezent — oricît de modest ar fi — conținutul de creație nelipsit în operele de artă. O arhitectură fără pericol ca o școală oarecare s-o reducă la o simplă repetiție. O arhitectură pe care o dorim funcțională, dar înainte de toate frumoasă și creatoare. Sper ca Brasilia să fie, totodată, un oraș de oameni fericiți, de oameni care să simtă viața în toată plinătatea ei, în toată gingășia ei, de oameni care să înțeleagă valoarea lucrurilor simple și curate — a unui gest, a unui cuvînt de afecțiune și solidaritate. » **158**

Fig. 205. Brasilia — Capela

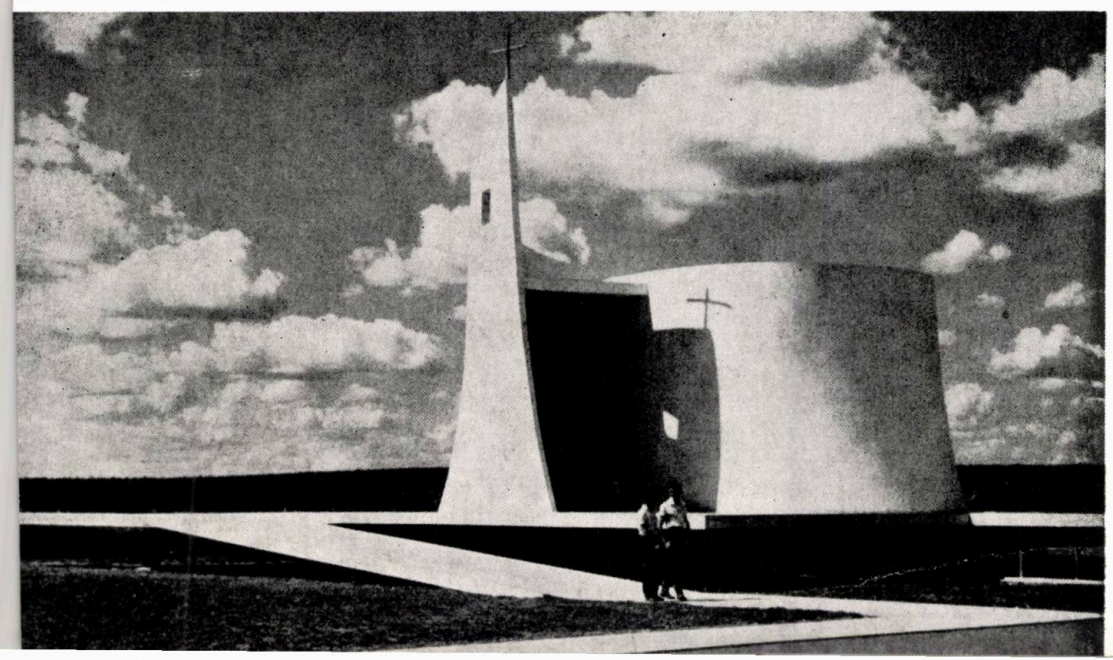

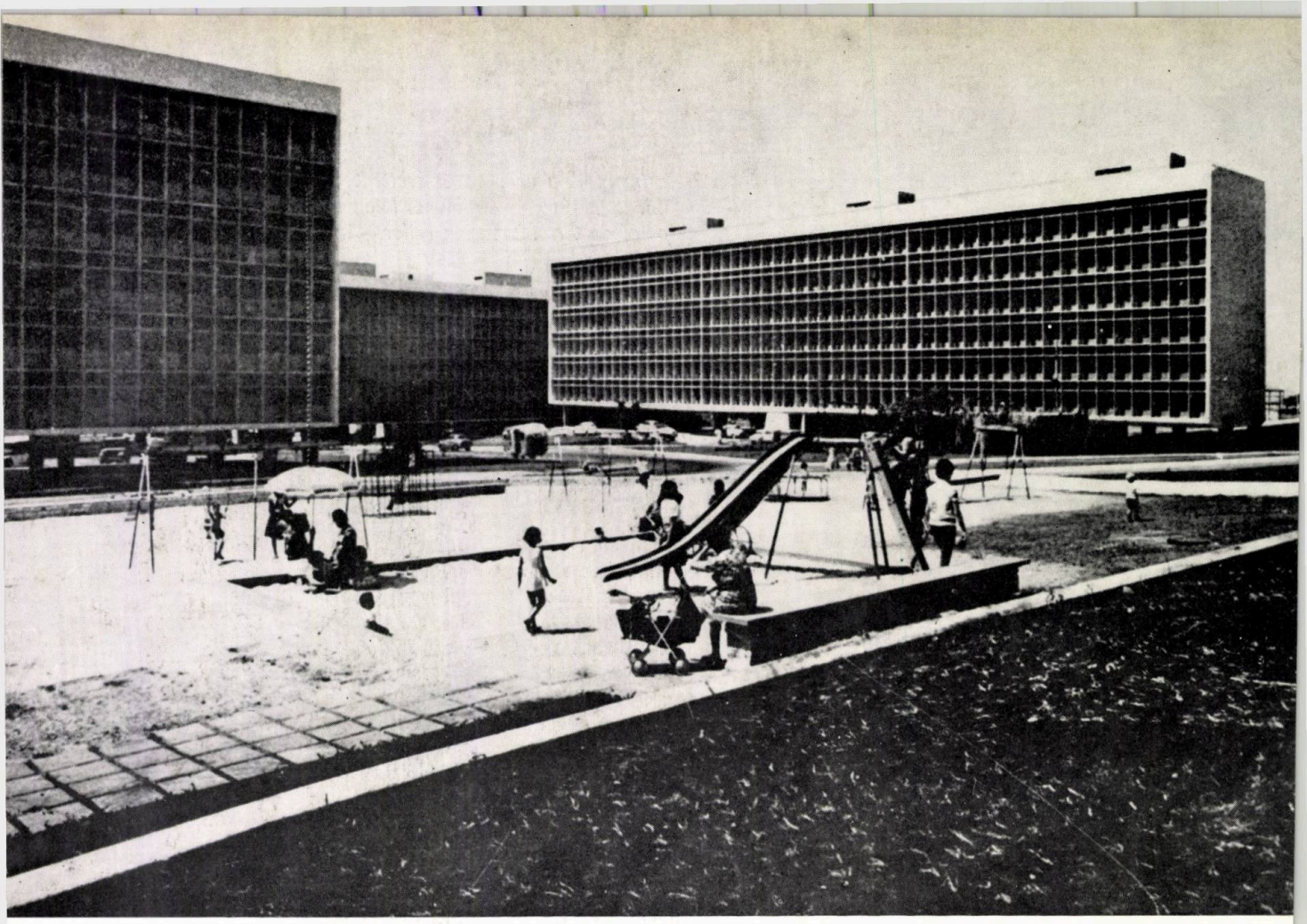

Fig. 206. Brasilia — Vedere din interiorul unui ansamblu de locuințe

Oscar Niemeyer face parte dintre cei ce au îmbogățit limbajul arhitectural contemporan într-un moment de cotitură, dintre cei care au realizat această cotitură.

El și-a început activitatea în jurul anilor '30, sub covîrșitoarea influență a ideilor lui Le Corbusier, pe care le-a dezvoltat în condițiile realității braziliene. Mai exact, el a filtrat aceste idei printr-o prismă sud-americană. Timp de 30 de ani, a desfășurat o activitate prodigioasă, evoluînd continuu spre epurarea formei arhitecturale, spre un stil propriu, original și ancorat în realitățile naționale, în spiritul arhitecturii specifice braziliene.

În 1940, războiul a întrerupt dezvoltarea arhitecturii contemporane într-o Europă devastată și sărăcită.

În America de Nord, un puternic impuls creator fusese declanșat de cîțiva europeni emigrați în diverse perioade: Neutra, Gropius, Breuer, Mies van de Rohe, Saarinen. Bazați pe o tehnologie puternică și avansată, ei dezvoltau în direcții diferite, fertile, realizările devenite monotone ale « stilului internațional ». Dar în timp ce vechea generație — veteranii anilor '20 — izbuteau să-și vadă, în sfîrșit, ideile realizate, o nouă generație de arhitecți căutau drumuri noi, chiar dacă se găseau încă pe făgașul vechilor idei.

Cînd Le Corbusier ridica vila de la Poissy, iar Bauhausul își trăia ultimii ani, Niemeyer își începea studiile.

Realizările sale din anii '40—'50 reprezintă o contribuție importantă la crearea unui nou limbaj arhitectural, la depășirea crizei funcționalismului, care — just în teorie — rămăsese închistat în dogme plastice rigide și respinse de o parte a opiniei publice, speriate de continua dezumanizare a acestei arhitecturi de cutii de beton.

Exuberanța și căldura plastică a arhitecturii braziliene promovate de Niemeyer a entuziasmat tînăra generație, dezvăluind noi posibilități arhitecturale, noi drumuri plastice.

MIES VAN DER ROHE: «ARHITECTURA OBIECTIVĂ»

« Noi respingem orice speculație estetică, orice doctrină și orice formalism.

Arta de a construi este voința unei epoci transpusă în spațiu. Vie. Schimbătoare. Nouă.

Nu se poate da o formă nici pentru Ieri, nici pentru Mîine, ci doar pentru Astăzi.

A crea forma pornind de la esențialul problemei puse, cu mijloacele timpului nostru, aceasta este munca noastră ».

MIES VAN DER ROHE, 1923

LUDWIG MIES VAN DER ROHE

n. 1886, Aix-la-Chapelle

● Născut în 1886, fiu de meșter zidar și tăietor de piatră, Ludwig Mies (numele de van der Rohe, al mamei sale, și l-a adăugat mai tîrziu) a primit o educație artistică, atît de la tatăl său, cît și la școala profesională pe care o termină în 1901 ● 1905—1907. Desenator de mobilier la Bruno Paul ● 1907—1911. Lucrează la Peter Behrens, însușindu-și, pe lîngă stilul neoclasic (preluat de Behrens de la Schinkel), tehnica modernă a construcției ● 1912. Un prim proiect pentru o reședință și un muzeu (adăpostind colecția de artă Kröller) se resimte de influența neoclasică ● 1913. Deschide o agenție proprie la Berlin ● 1919—1920. Proiecte pentru zgîrie-nori cu osatură de oțel și pereți de sticlă ● 1922. Proiect pentru o clădire de birouri cu osatură de beton și fațadă liberă ● 1923. Proiect pentru o casă la țară cu un singur nivel, în care apare ideea spațiului interior unic, continuu ● Între 1921—1925 conduce secția de arhitectură a asociației Novembergruppe, unde își expune și proiectele. În același timp acționează în cadrul grupului De Stijl și la revista « G » (Gestaltung) ● 1926. Ridică la Berlin monumentul închinat Rozei Luxemburg și lui Karl Liebknecht. ● 1927. Organizează expoziția Weissenhof la Stuttgart, în calitate de președinte al lui Deutscher Werkbund. Alături de numeroși arhitecți europeni de avangardă, construiește un imobil de locuințe, cu apartamente flexibile datorită pereților independenți de structură ● 1929. Construiește pavilionul Germaniei la Expoziția de la Barcelona ● 1930. Construiește Casa Tugendhat la Brno. Proiectează mobilier metalic de serie ● 1930. La recomandarea lui Gropius, este numit la conducerea Bauhaus-ului după demisia lui Hannes Meyer. Rămîne în această funcție pînă în 1933, la închiderea școlii ● 1933—1937. Diverse proiecte de locuințe cu patio ● 1937. Pleacă în Statele Unite, unde este numit director al Secției de arhitectură la Illinois Institute of Technology din Chicago ● 1940. Termină proiectul de ansamblu pentru I.I.T. ● 1942. Începe construcția clădirilor noului institut: biblioteca (1944), Alumni Memorial Hall (1945), Centrul de tehnologie chimică (1946), termocentrala (1950), capela (1952), Crown Hall (1956) ● 1950. Locuința Dr. Farnsworth, Fox River ● 1951. Grupul de imobile de locuințe Lake Shore Driver din Chicago ● 1953. Proiect pentru Convention Hall din Chicago. Proiect pentru teatrul din Mannheim (refuzat) ● 1956. Turnurile din Lafayette Park (Detroit). Muzeul de artă din Houston ● 1957. Imobilele Commonwealth Promenade și Esplanade din Chicago ● 1958. Seagram Building, la New York ● 1960. Centrul uzinelor Krupp la Essen.

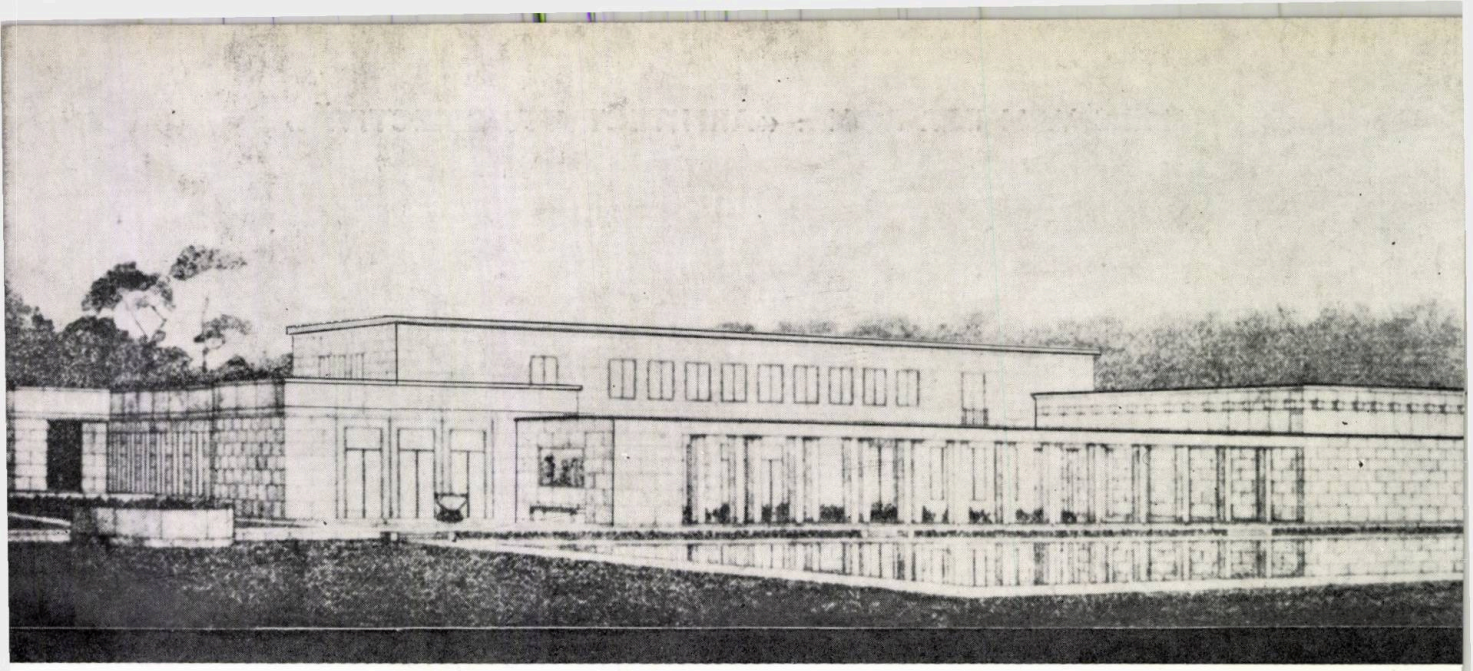

Fig. 207. Mies van der Rohe. Proiect pentru Casa Kroller — Haga, 1912

MIES VAN DER ROHE: «ARHITECTURA OBIECTIVĂ»

Ludwig Mies van der Rohe aparține aceleiași generații cu Gropius și Le Corbusier; între ei este o diferență de vîrstă de cîțiva ani.

Acești trei mari creatori acoperă aproape în întregime aria curentului funcționalist, atît prin seriozitatea, profunzimea și pasiunea adevărată a ideilor lor teoretice, cît și prin valoarea deosebită a realizărilor și a limbajului arhitectural folosit.

Totuși, drumurile lor creatoare sînt sensibil deosebite: față de Gropius, care poate fi considerat un centrist moderat, Van der Rohe se găsește la polul opus lui Le Corbusier, obiectivismul său impersonal fiind în puternic contrast cu lirismul și subiectivismul plastic al acestuia din urmă.

Fiu de artizan pietrar, educat într-o școală profesională germană — cu binecunoscutele ei calități de precizie și seriozitate, dar și cu limitele ei rigide — Mies van der Rohe este un perfect cunoscător al materialului și un maestru al detaliului.

Începuturile sale sînt legate de influența neoclasică, suferită în atelierul lui Peter Behrens.

Dar în Germania primului deceniu al secolului XX, tineretul nu mai poate accepta romantismul desuet, întoarcerea în trecut, eclectismul și lipsa de rațiune a construcțiilor vechii generații.

Mișcare a tinerilor, Jugendstil izbutește să aducă doar o schimbare superficială de decor.

Totuși el introduce și o nouă morală arhitecturală, gustul pentru munca meșteșugarului, cerințele unei folosiri cinstite, adevărate, a materialelor.

Aceste idei au fost însușite și dezvoltate de Deutscher Werkbund, înființat în 1907 și în cadrul căruia a activat și Mies van der Rohe, ales în 1926 vicepreședinte al organizației.

★

Mulți ani mai tîrziu, Mies van der Rohe își amintea de începuturile activității sale, de atmosfera și frămîntările ce aveau loc în sînul tineretului care în jurul anului 1910 se găsea, dezorientat, în fața unor probleme profesionale cruciale. Aceste probleme priveau nu numai forma arhitecturală, dar în primul rînd o nouă etică profesională, un nou mod de a gîndi arhitectura, creația arhitecturală.

Am văzut modul în care aceste probleme erau privite de personalități de prim ordin ca van de Velde, Loos, Gropius sau Le Corbusier.

Modul de apreciere a unei epoci de către o personalitate care creează și gîndește în același timp asupra creației sale și a determinantelor ei este deosebit de important pentru înțelegerea esenței operei sale.

În textul ce urmează — și în care Mies arată situația din Germania anilor 1910 — cîteva rînduri semnificative dezvăluie crezul său arhitectural, care este extrem de personal, deosebit temperamental și filozofic de al celorlalți creatori ai generației sale.

Fig. 208. Mies van der Rohe. Scaun metalic din seria tipurilor de mobilier tubular, 1926

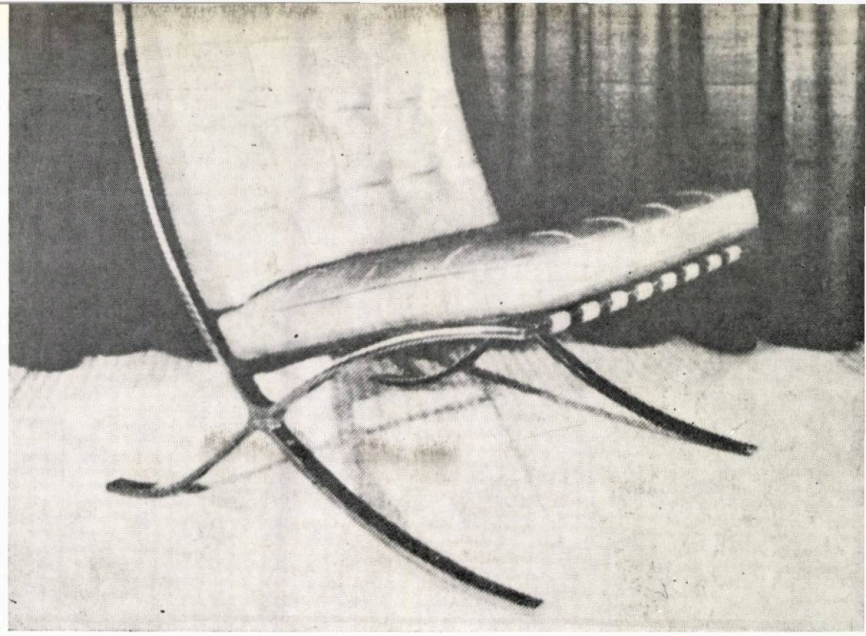

Fig. 209. Mies van der Rohe. Fotoliu metalic denumit « Barcelona », 1929

1910 — NĂZUINȚA SPRE NOU

Epuizarea arhitecturală de la începutul secolului

« De la începutul acestui secol, marea înnoire artistică europeană inaugurată de William Morris sfîrșind prin a atinge un rafinament excesiv, începea să-și piardă, puțin cîte puțin, forța.

Se manifestau semne vizibile de epuizare. Încercarea de a reînnoi arhitectura din punct de vedere formal păru condamnată. Absența unor înțelegeri valabile deveni evidentă și cele mai mari eforturi ale artiștilor acelui timp nu izbutiră să depășească această deficiență.

Subiectiv și obiectiv în arhitectură

Este adevărat că aceste eforturi au rămas subiective. *Dat fiind că în arhitectură eforturile autentice trebuie să fie totdeauna obiective* (sublinierea noastră), singurele soluții valabile ale acestei epoci au fost cele cărora le-au fost impuse limite obiective și în care *fantezia subiectivă n-a avut posibilitatea să se manifeste* (subl. n.). Acest lucru a fost valabil pentru construcțiile industriale. E destul să ne amintim de creațiile semnificative ale lui Peter Behrens pentru industria electrică. Dar în toate celelalte domenii ale creației arhitecturale, arhitectul s-a aventurat în împărăția periculoasă a istoriei. Pentru unii, a reînvia formele clasice părea rațional și — în ceea ce privește arhitectura monumentală — imperativ.

Bineînțeles, aceasta n-a fost valabil pentru toți arhitecții de la începutul secolului XX în special, n-a fost cazul în ceea ce privește pe Van de Velde și Berlage. Amîndoi au rămas neclintiți în idealul lor.

Pentru primul, orice deviere de la un mod de gîndire acceptat o dată pentru totdeauna ca necesar era imposibilă, din cauza integrității sale intelectuale.

Pentru al doilea, din cauza credinței sale aproape religioase în idealul său și pentru sinceritatea caracterului său.

Iată de ce unul a fost obiectul respectului și marii noastre admirații, iar celălalt, obiectul unei venerații particulare și al dragostei noastre.

Cu toate acestea, noi ceilalți, tineri arhitecți, ne găseam într-un dureros dezacord interior.

Sufletele noastre entuziaste cereau ceva nou și eram gata să ne consacrăm unei idei. Dar la acea epocă, posibilitățile vitale ale ideii arhitecturale fuseseră pierdute.

Cam aceasta era situația în 1910.

În această epocă, atît de critică pentru noi, a sosit la Berlin expoziția operelor lui Frank Lloyd Wright.

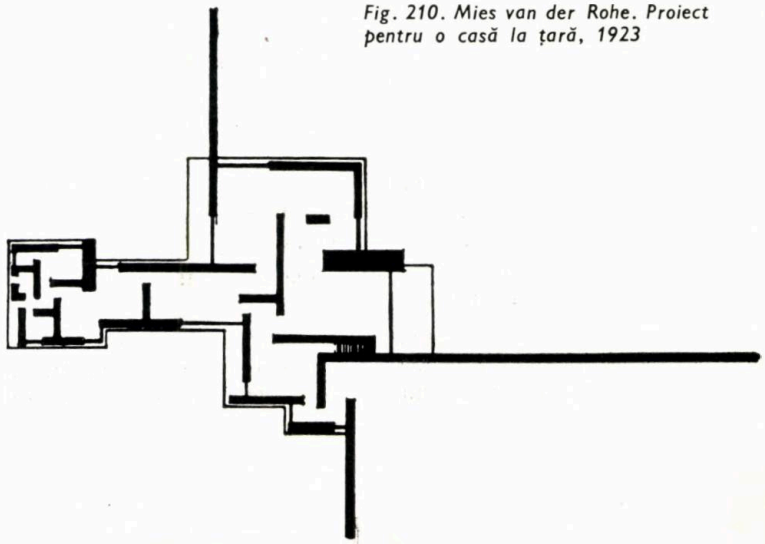

Fig. 210. Mies van der Rohe. Proiect pentru o casă la țară, 1923

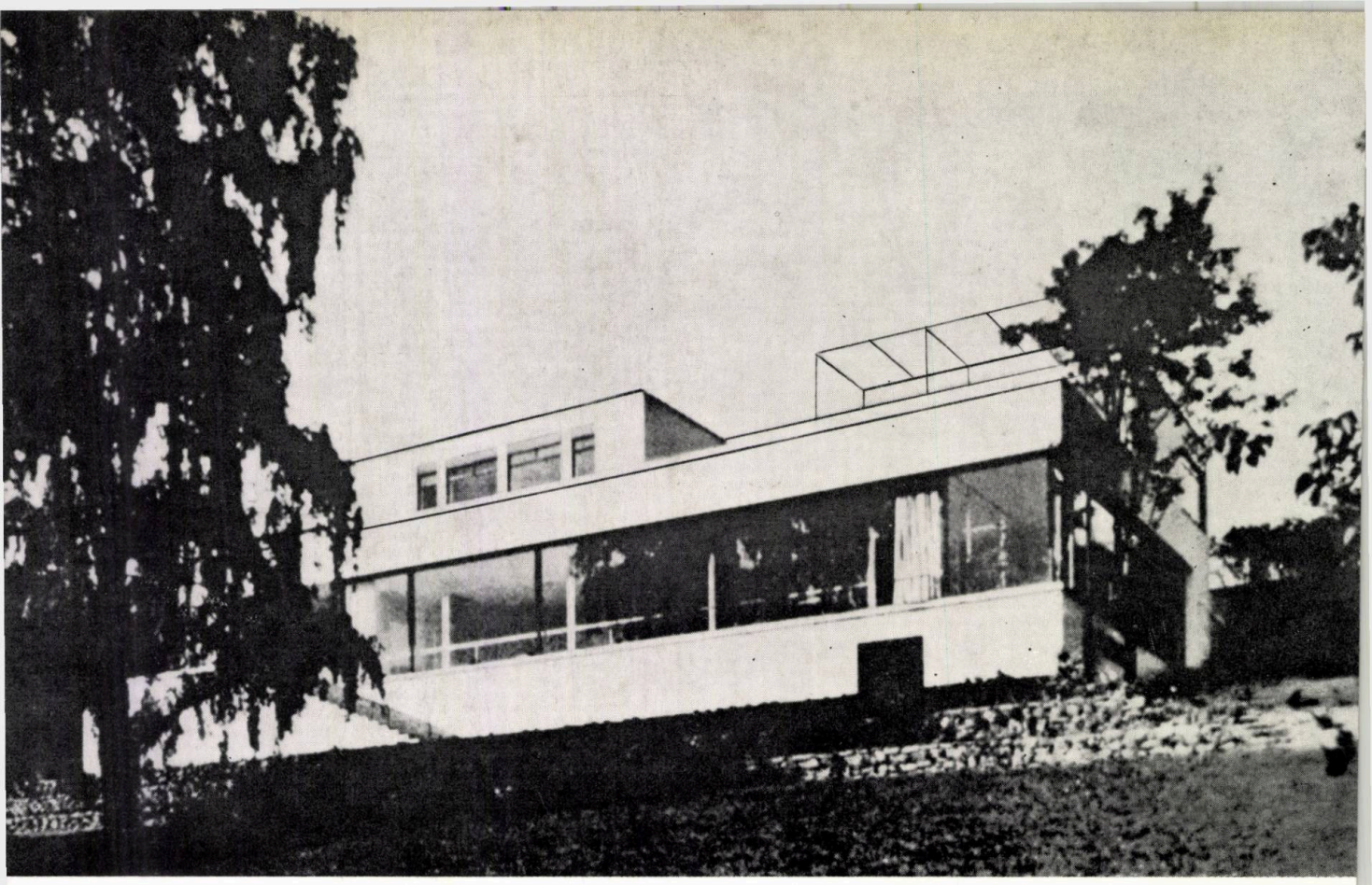

Fig. 211. Mies van der Rohe — Casa Tugendhat, Brno, 1930

Despre F. L. Wright

Această importantă manifestare şi publicarea completă a operelor sale ne-au permis să ne familiarizăm cu reuşitele acestui arhitect. Această întîlnire trebuia să se dovedească de o mare însemnătate pentru dezvoltarea europeană.

Opera acestui mare maestru prezenta un univers arhitectural de o forţă neaşteptată, de o claritate de limbaj şi de o bogăţie de forme deconcertante. Era, în sfîrşit, un maestru constructor adăpîndu-se la adevăratele izvoare ale arhitecturii şi care, cu o reală originalitate, îşi înălţa creaţiile în plină lumină. Geniul arhitecturii organice înflorea . . .

Cu cît ne adînceam în studiul creaţiilor sale, cu atît mai mare era admiraţia noastră pentru talentul incomparabil al acestui arhitect, pentru îndrăzneala concepţiilor sale, independenţa gîndirii şi acţiunilor sale. Impulsul dinamic ce emana din opera sa a dat vigoare unei întregi generaţii. Influenţa sa a fost puternic resimţită, chiar atunci cînd ea nu era efectiv vizibilă.

După acest prim contact, noi am urmărit cu sufletul nesăţios modul în care se dezvolta acest om rar. Am observat cu uimire exuberanta revelaţie a darurilor unei fiinţe dotate de natură cu cele mai magnifice talente. În forţa sa care nu slăbeşte, el seamănă cu un arbore gigantic care, în mijlocul unui vast peisaj, atinge, an de an, cea mai nobilă încoronare ». **159**

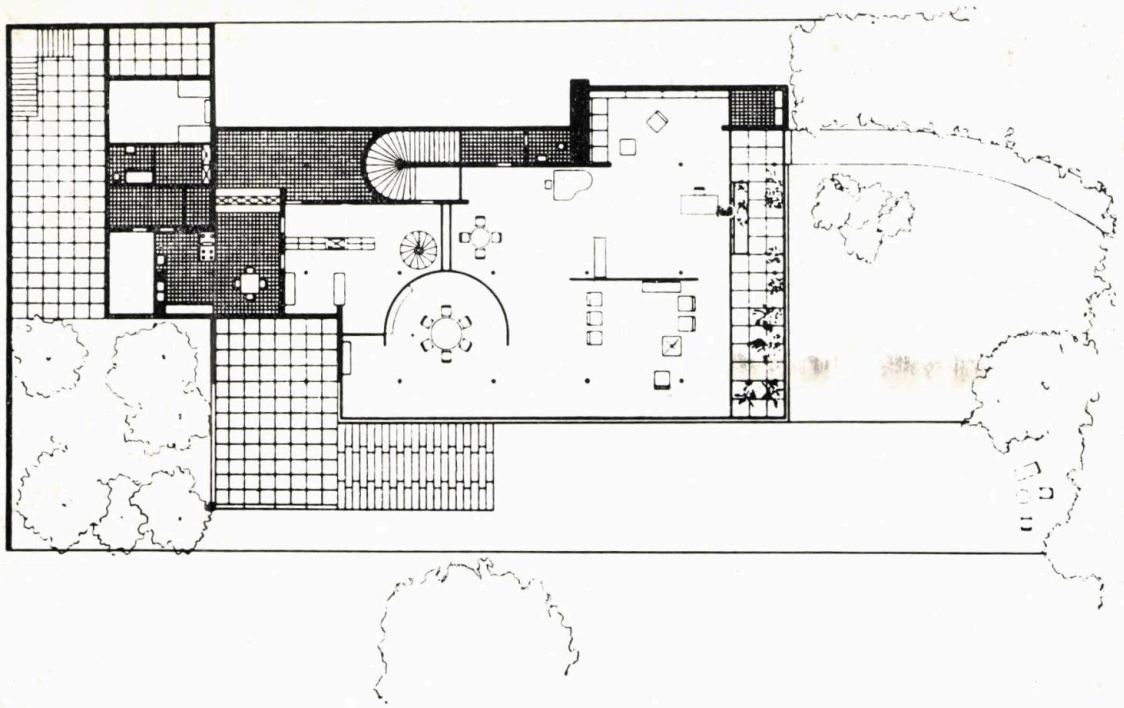

Fig. 212. Mies van der Rohe. Casa Tugendhat, Brno, 1930. Plan

Fig. 213. Casa Tugendhat. Interior

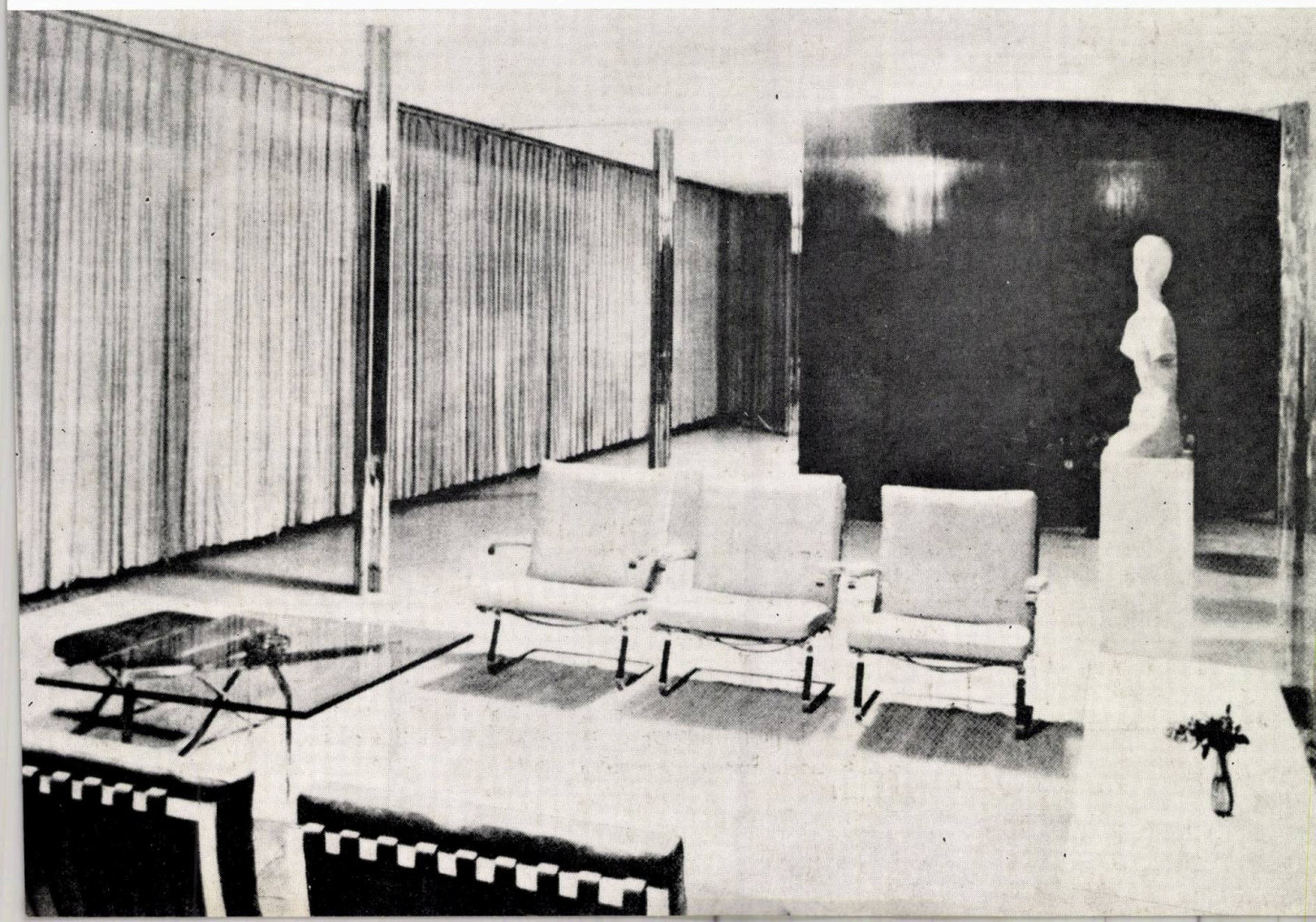

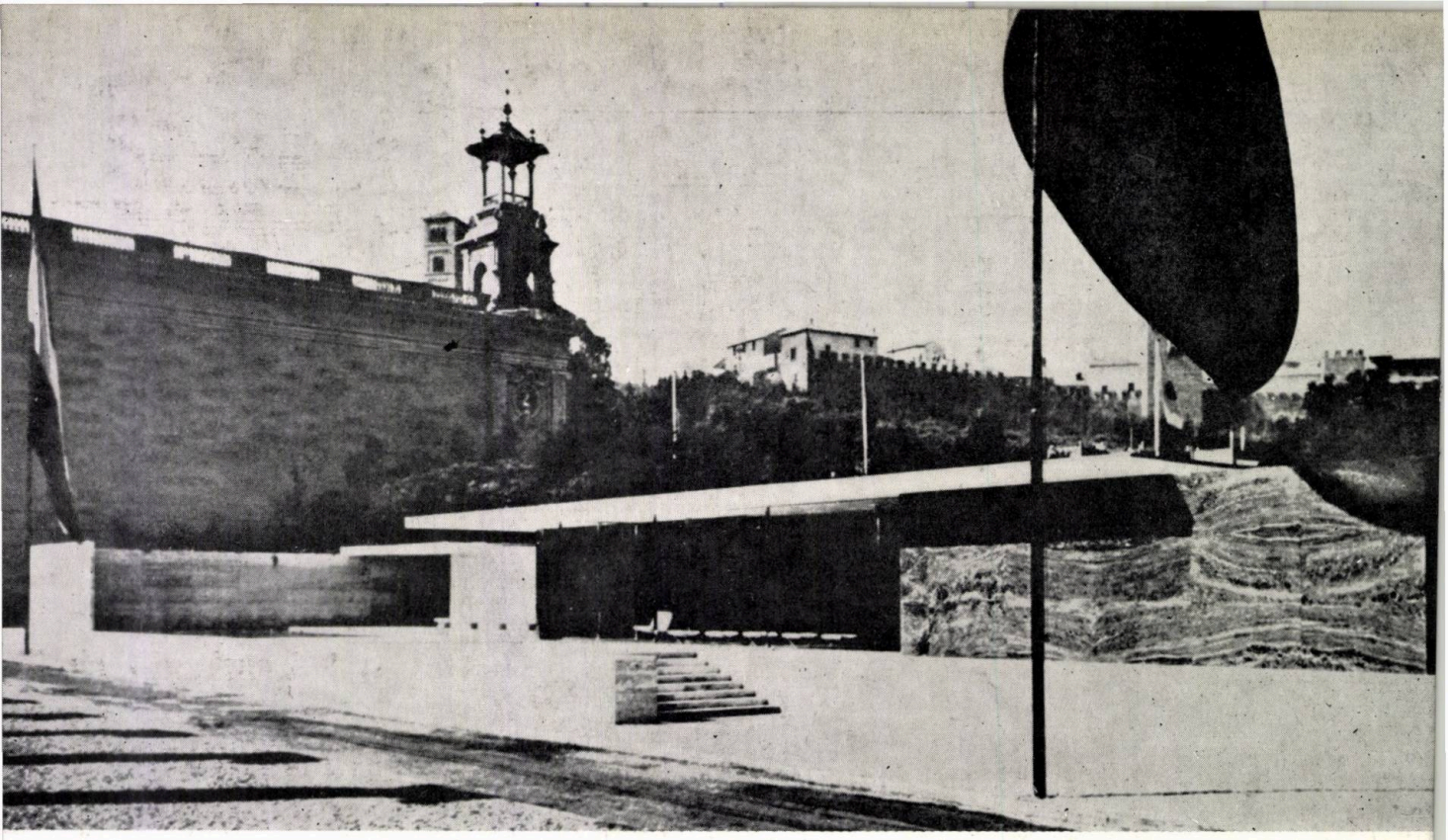

Fig. 214. Mies van der Rohe. Pavilionul german la Expoziția internațională din Barcelona, 1929

Prin urmare, procesul de creație arhitecturală trebuie să fie obiectiv ; *el trebuie să înlăture* fantezia subiectivă *pentru a ajunge la anonimat, la creații impersonale, purificate la extrem.*

« Nu trebuie alergat după soluții noi » — ne spune el în altă parte — ci trebuie purificate și rafinate soluțiile existente pentru a se ajunge la perfecțiune.

Acesta este drumul său de creație.

Această poziție teoretică este fundamentată în diverse texte, vădind, de-a lungul carierei sale, o consecvență exemplară.

Ea pornește de la o concepție proprie asupra tehnicii, a originilor și specificului acesteia, a raporturilor dintre tehnică și arhitectură, pe care o vom înfățișa mai departe.

ORIGINEA TEXTELOR

• 157—Oscar Niemeyer—Minha experencia em Brasilia, Rio de Janeiro, 1962. • 158 • Idem. • 159 — Mies van der Rohe — Despre Frank Lloyd Wright. Prefața la catalogul Expoziției F. L. Wrlght de la Muzeul de artă modernă din New York, 1940.

SECTION, SHEET AND TUBE MILLS ● ROLL-FORMED SECTION LINES ● GALVANIZING PLANTS ● INDUSTRIAL FURNACES ● INDUSTRIAL BUILDINGS AND INSTALLATIONS

LAMINOIRS À ACIERS PROFILÉS, TÔLES ET TUBES ● LIGNES DE PROFILAGE ● INSTALLATIONS DE GALVANIZATION ● FOURS INDUSTRIELS ● BÂTIMENTS ET INSTALLATIONS INDUSTRIELS

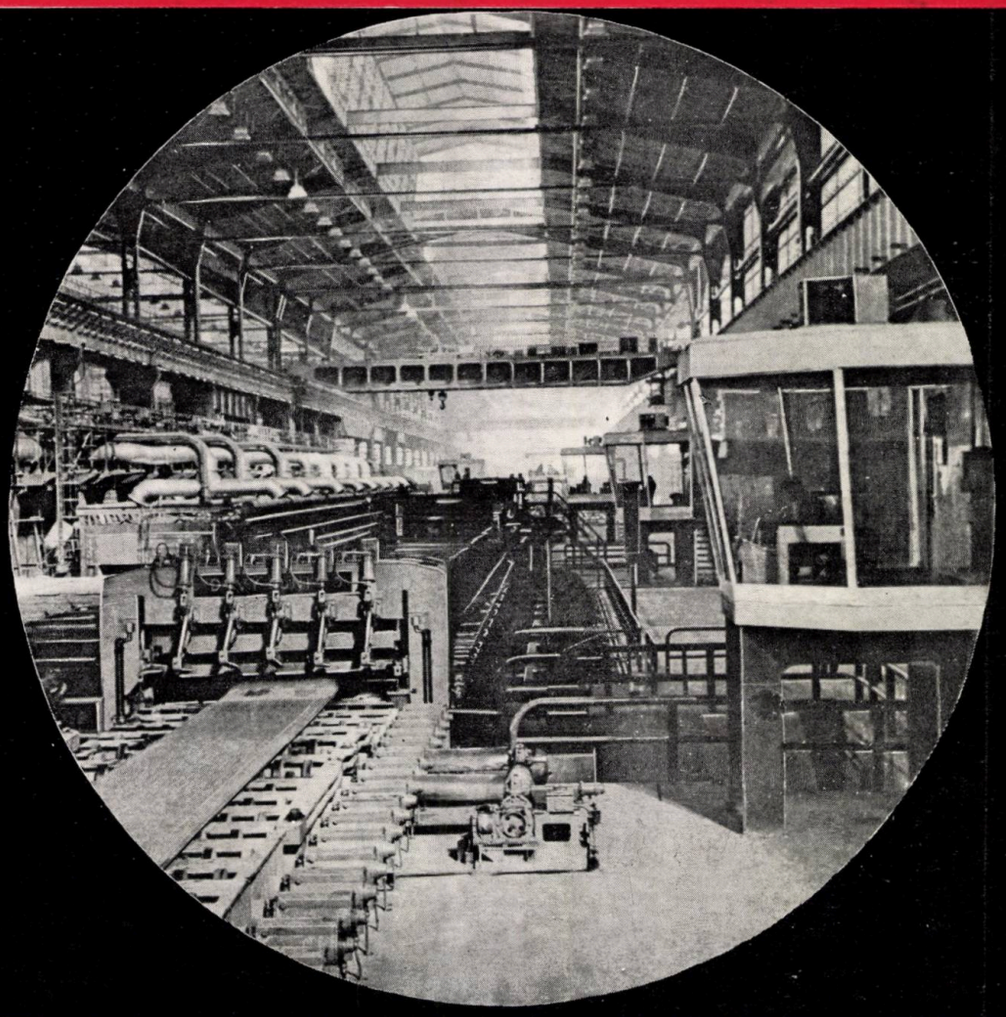

■DESIGNING■KNOW-HOW■ENGINEERING■CONSULTING

INSTITUTUL PENTRU PROIECTARI DE LAMINOARE

IPL

ROLLING MILL ENGINEERING INSTITUTE

64, Blvd Republicii — Bucharest — Romania Telephone: 16.70.10 ● Telex: 357 ● Cables: IPROLAM

m.c.i.c.r.

întreprinderea şantier construcţii montaj

MUNICIPIUL GH. GHEORGHIU-DEJ STR. CAUCIUCULUI 22 ROMANIA

CONT B.I. 040.28.001 Telefon 1000 ; 1001

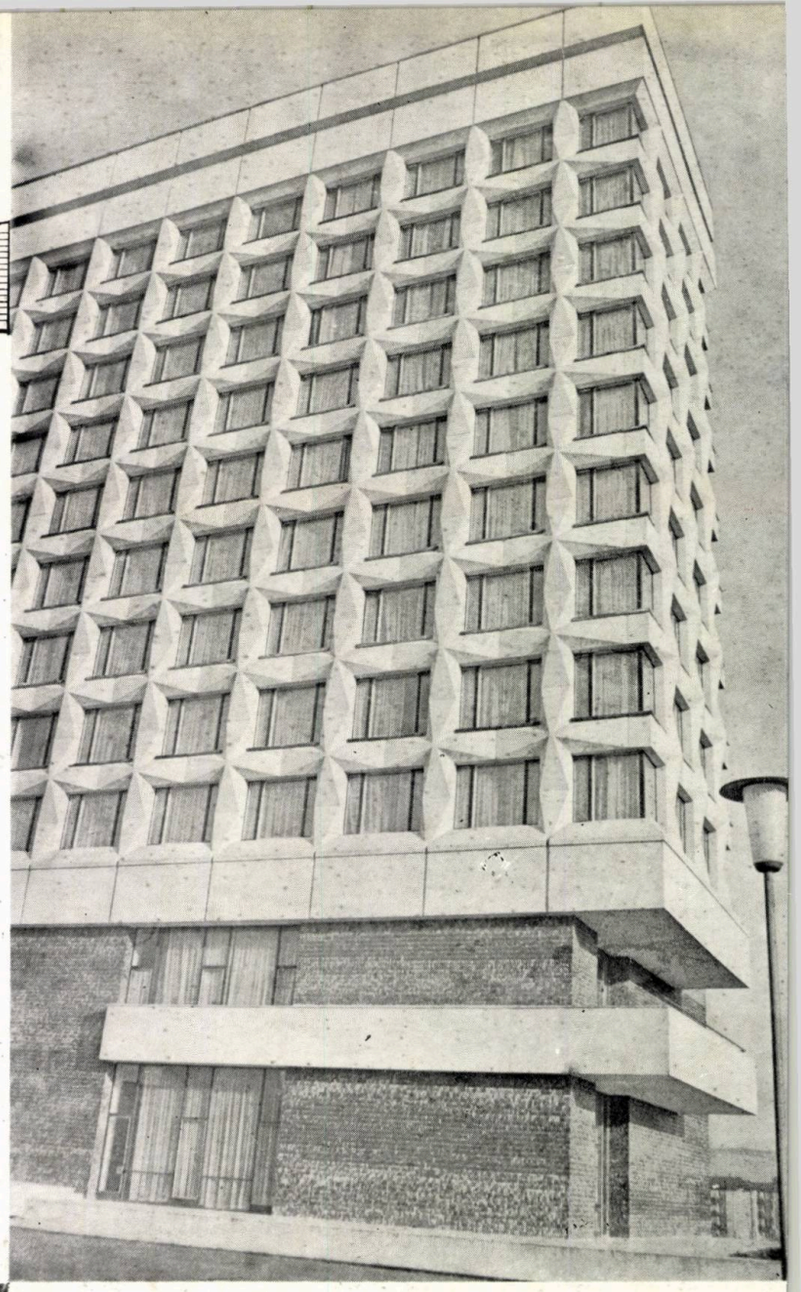

EXECUTĂ

- Construcţii de complexe industriale
- Clădiri de locuit şi social-culturale
- Construcţii speciale
- Turnuri de răcire, rezervoare
- Elemente de beton precomprimat
- Alimentări cu apă şi staţii de tratare
- Lucrări de drumuri, poduri şi căi ferate uzinale
- Construcţii agrozootehnice

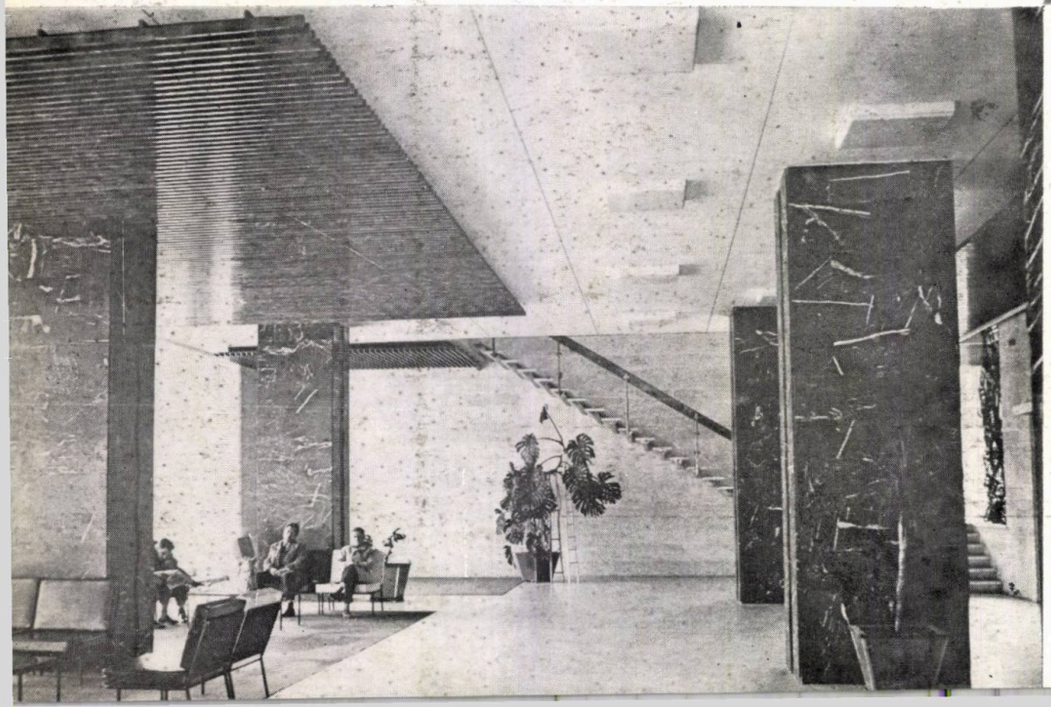

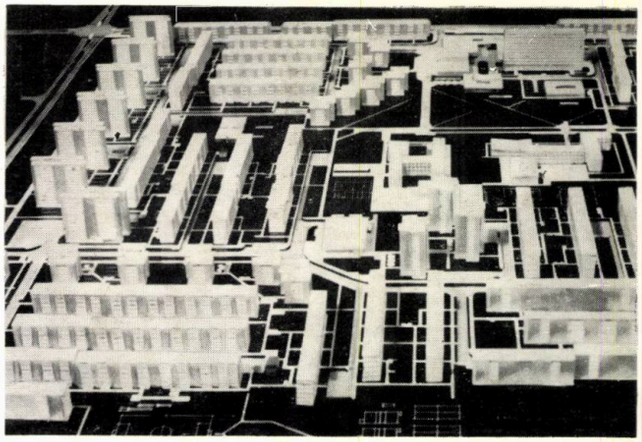

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE PENTRU: CONSTRUCŢII CIVILE • LUCRĂRI DE INTERES TURISTIC: HOTELURI, CABANE, TELESCHIURI, MOTELURI, CAMPINGURI ETC. • REŢELE TEHNICO-EDILITARE ŞI CĂI DE COMUNICAŢII • STUDII TOPOGRAFICE ŞI GEOTEHNICE • SISTEMATIZAREA ZONELOR URBANE

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: CIVIL ENGINEERING • WORKS OF TOURIST'S INTEREST SUCH AS HOTELS, TELESKIS, CAMPINGS, MOTELS, A.O. • TECHNICAL-MUNICIPAL NETWORKS AND LINES OF COMMUNICATION • TOPOGRAPHICAL AND GEOTECHNICAL SURVEYS • PLANNING OF URBAN AREAS

DSAPC

PLOIEŞTI

DIRECŢIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ŞI PROIECTAREA CONSTRUCŢIILOR — PLOIEŞTI

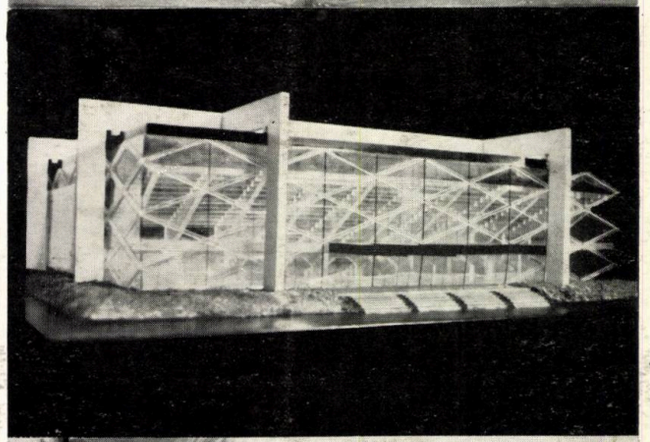

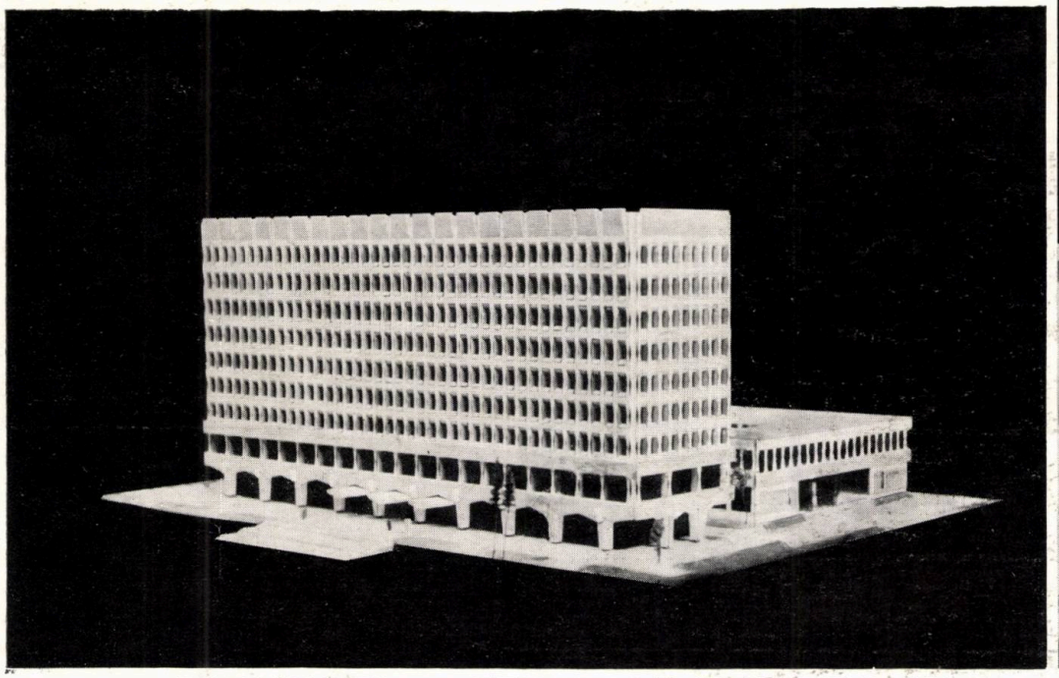

PLOIEŞTI • STR. MARAMUREŞ NR. 2 • TELEFON 20600

IPROMET

INSTITUTUL PENTRU PROIECTAREA UZINELOR ȘI INSTALAȚIILOR METALURGICE • BUCUREȘTI 45, STR. 13 DECEMBRIE 20 • TEL. 13 37 58

PROVIDES DESIGNS FOR

• INTEGRATED IRON-AND-STEEL WORKS • IRON ORES SINTERING PLANTS • COKE-OVEN PLANTS • BLAST-FURNACES • STEEL MILLS • REFRACTORIES PLANTS • FOUNDRIES FOR HEAVY CASTINGS • ENERGY SERVICES IN IRON-AND-STEEL WORKS (BLOWERS, COMPRESSED AIR AND OXYGEN STATIONS, ELECTRICAL AND HYDROTECHNICAL SYSTEMS, A.S.O.) • IRON-AND-STEEL WORKS EQUIPMENT

DESIGNING WORK - ENGINEERING - TECHNICAL ASSISTANCE

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE

PRIVIND:

- Alimentarea cu apă şi canalizarea oraşelor şi satelor
- Circulaţia generală în oraşe şi în zona preorăşenească
- Transportul în comun
- Salubritatea centrelor populate
- Suprafeţe destinate pentru agrement şi cultură
- Reţele de distribuţie şi staţii de reglaj pentru gaze

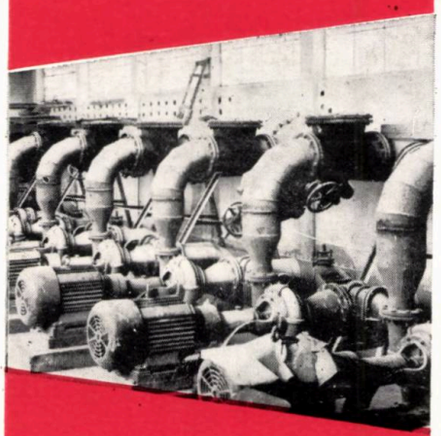

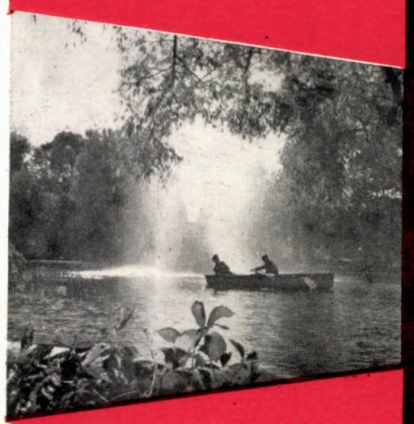

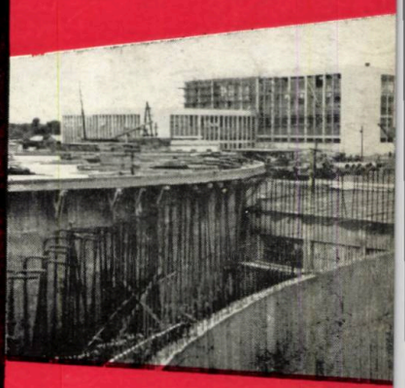

IPGC

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCŢIILOR ŞI INSTALAŢIILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ

BUCUREŞTI - STR. SNAGOV Nr. 44 - SECTOR 1 - TELEFON 11.78.50

icf

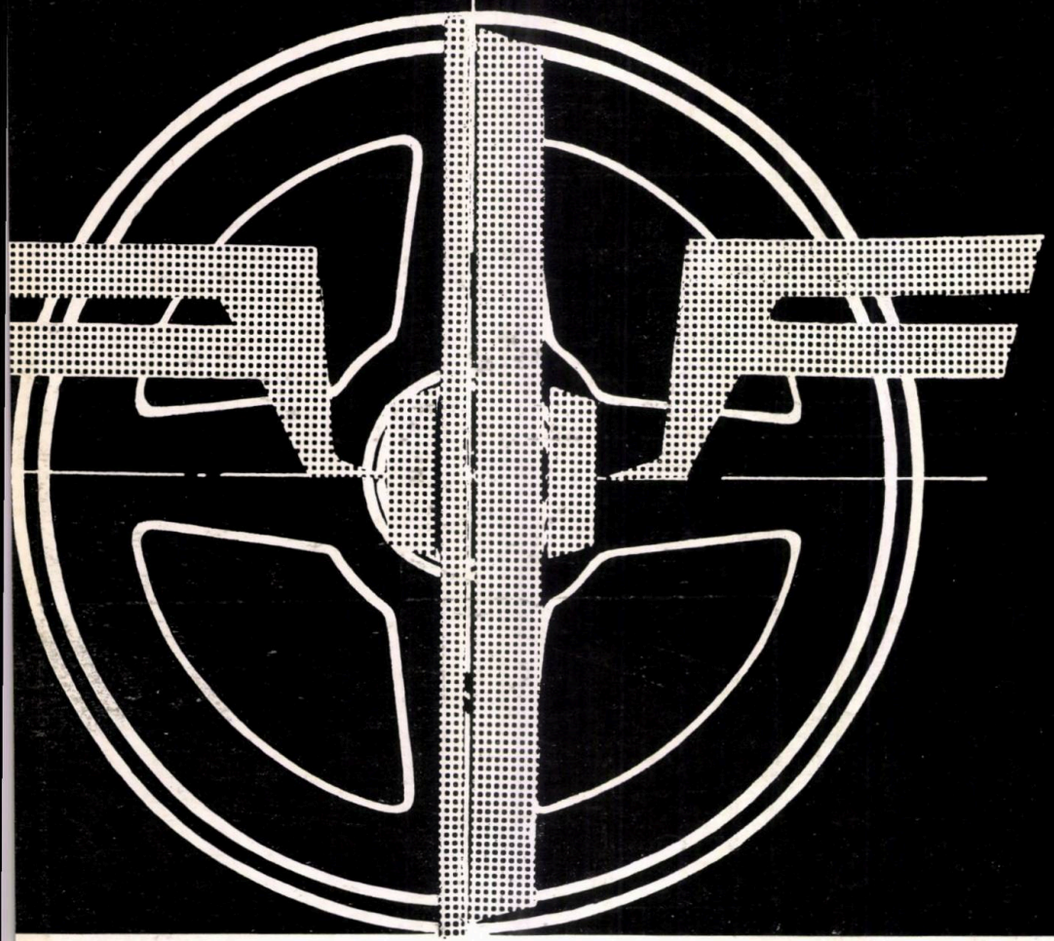

Întocmește proiecte pentru electrificarea căilor ferate cu ecartament normal, cu curent electric alternativ 25 kV — 50 Hz.

Institutul a întocmit proiectele pentru electrificarea liniei București-Brașov, în lungime de 166 km și are în curs de întocmire proiectele pentru electrificarea liniei Craiova — Filiași — Caransebeș — Cîlnic, în lungime de 262 km.

Documentațiile tehnice pe baza cărora se pot executa astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate, precum și pe studii în teren corespunzătoare.

Proiectele cuprind, atît lucrările de linii necesare pentru adaptarea lor la condițiile impuse de tracțiunea electrică, cît și instalațiile fixe de tracțiune electrică feroviară (linie de contact, substații de tracțiune, posturi de secționare, energoalimentare, instalații de protecție etc.).

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

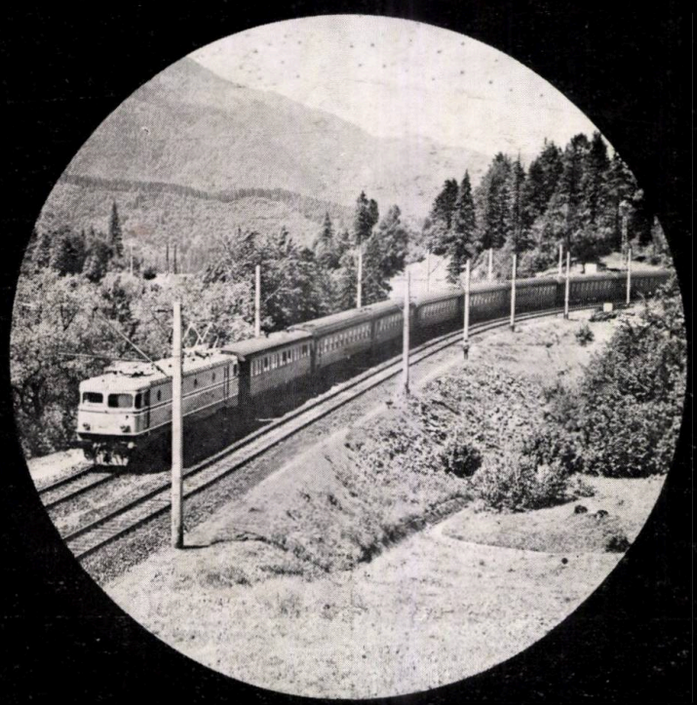

BUCUREȘTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 și 18.26.10.

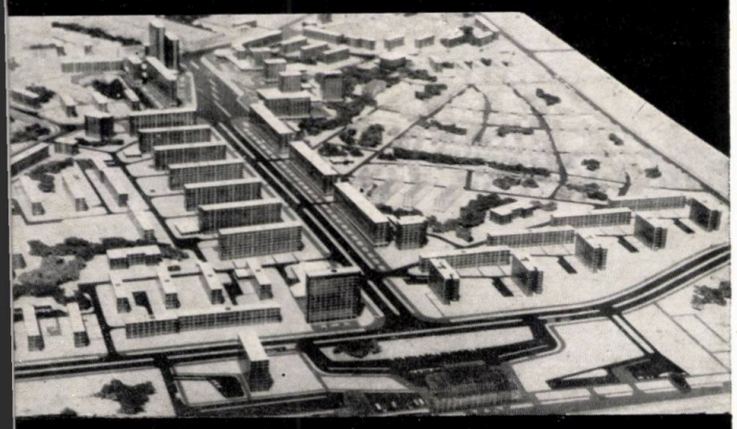

IRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ
I PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR – BRAȘOV

HE DEPARTMENT FOR PLANNING, ARCHITECTURE
ND BUILDING DESIGN – BRAȘOV

ELABOREAZĂ STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, teleferice, teleschiuri, campinguri, moteluri etc. ● rețele tehnico-edilitare și căi de comunicații ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea zonelor urbane

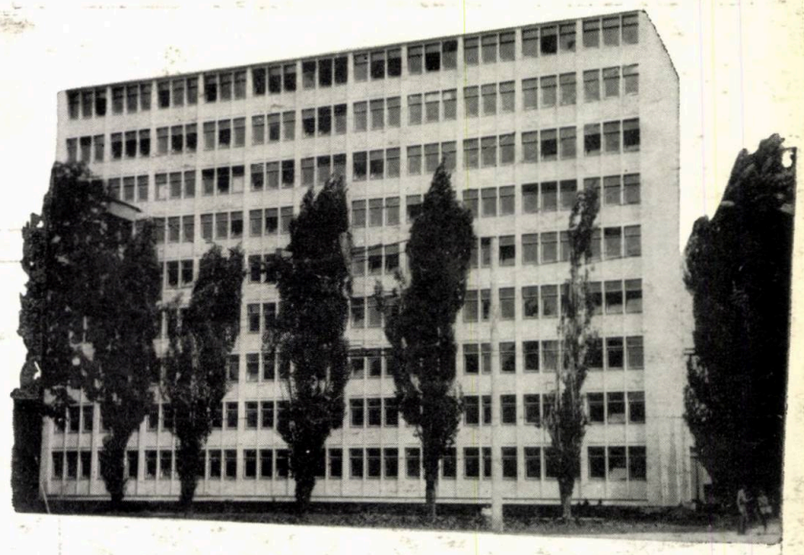

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: civil engineering ● works of tourist's interest such as hotels, chalets, ropeways, teleskis, campings, motels, a.o. ● technical-municipal networks and lines of communication ● topographical and geotechnical surveys ● planning of urban areas

DSAPC BRASOV

Brașov • Str. Karl Marx Nr. 43

INTOCMEȘTE STUDII ȘI
PROIECTE DE SISTEMATIZARE
TERITORIALĂ ȘI URBANĂ

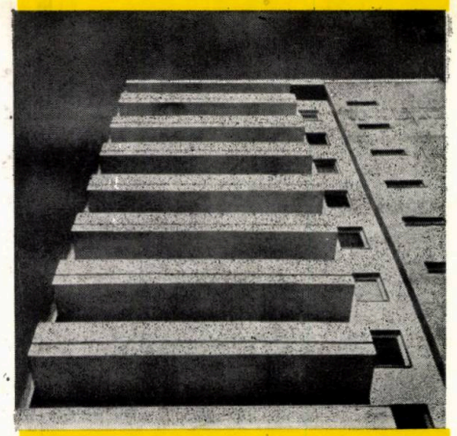

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ
ȘI PROIECTAREA
CONSTRUCȚIILOR

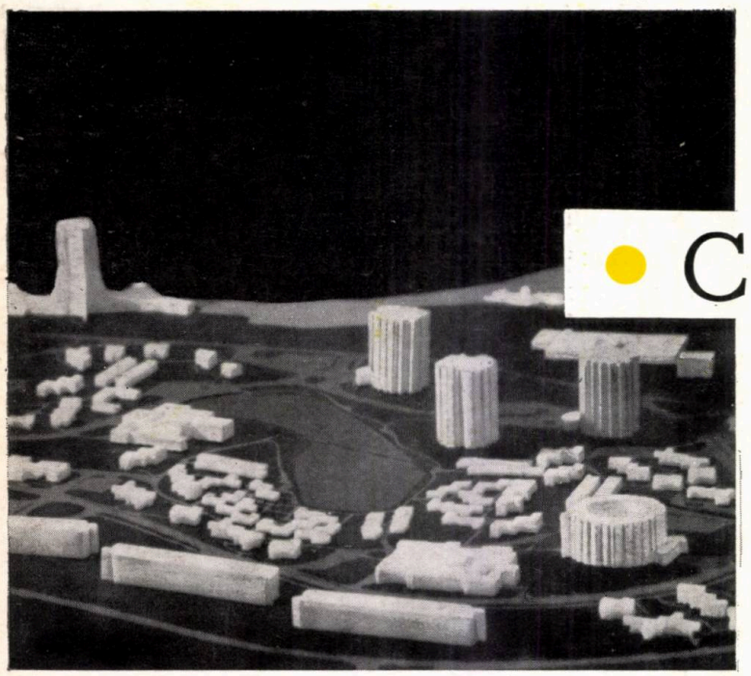

DSAPC
• CONSTANȚA

ELABOREAZĂ DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU:

- CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE
- COMPLEXE DE INTERES TURISTIC
- COMPLEXE SOCIAL-CULTURALE
- REȚELE TEHNICO-EDILITARE
- STUDII TOPOGRAFICE ȘI GEO-TEHNICE

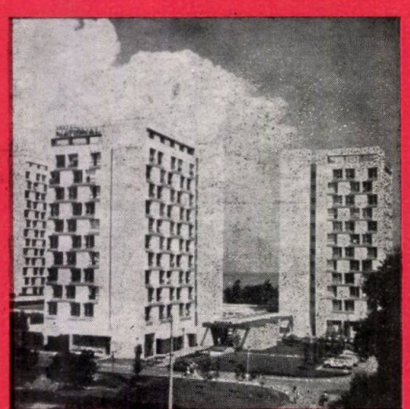

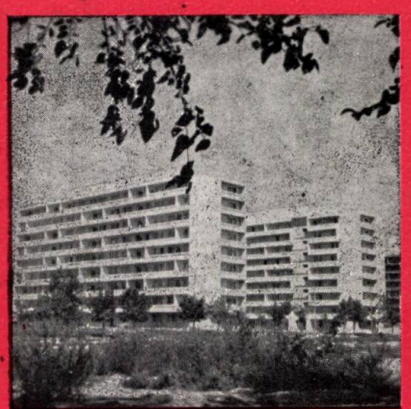

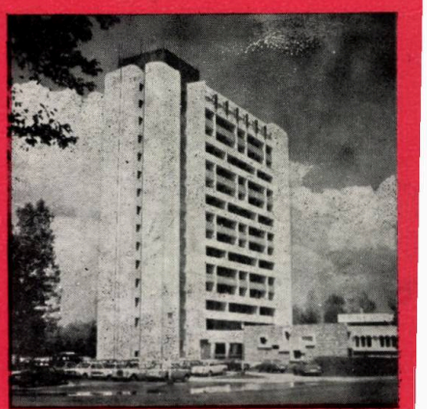

CONSTANȚA
str. Remus Opreanu nr. 13
tel. 24330

PIPERA

produce
și
livrează

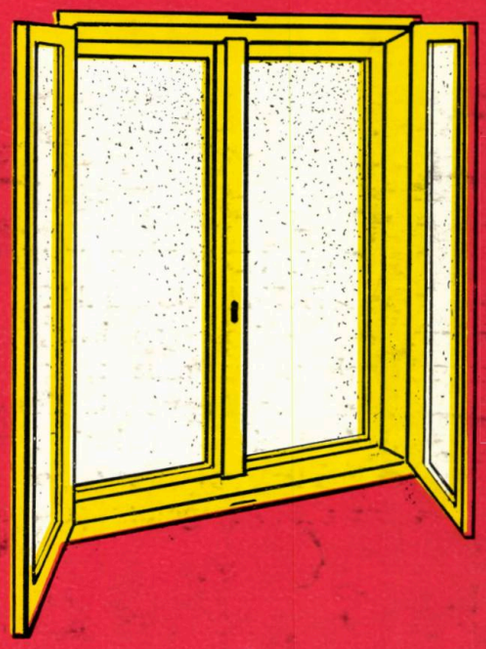

UȘI ȘI FERESTRE

Conform STAS 466-66 și 5333—66

Foile ușilor sînt din rame de cherestea de răşinoase placate cu plăci din fibre de lemn, furniruite pe ambele fețe cu furnire estetice, iar canturile longitudinale acoperite cu furnire tehnice groase. Interiorul foii este umplut cu nervuri din plăci de fibre de lemn. Ușile pot fi executate pline sau cu gol de geam 1/3 sau 2/3, fixarea geamurilor făcîndu-se cu baghete.

Tocurile sînt lamelate din cherestea de răşinoase

Ușile sînt lăcuite transparent, iar tocurile acoperite cu grunduri.

Ferestrele sînt în tipuri și dimensiuni variate, finisate cu grunduri. Tipurile și dimensiunile sînt conform standardelor în vigoare și sînt echipate cu cele mai noi tipuri de feronerii.

BUCUREȘTI, ȘOS. PIPERA Nr. 48, SECTORUL 2, TELEFON 33.00.80

Planning institute for mines

IPROMIN

Designs for the country and foreign lands all the stages of working concerning mining-work, both for opening and development, andfor the concentration of complex ores (Pb, Cu, Zn, pyrites), as well as auriferous, ferrous and non-metallic ores, salt, coal, a.s.o.

The Institute carries out the following categories of work:

- geotechnical and topographic surveys;
- feasibility studies for complex beneficiation of deposits; studies of profitableness or improvement of extracting and ores concentration processes;
- general designs and execution details for complete industrial units;
- technical assistance during all stages of working, up to plant commissioning;
- practical training of operating staff;
- expert's findings of existing minings.

109, CALEA VICTORIEI
BUCHAREST - ROMANIA
TELEPHONE: 15.84.10

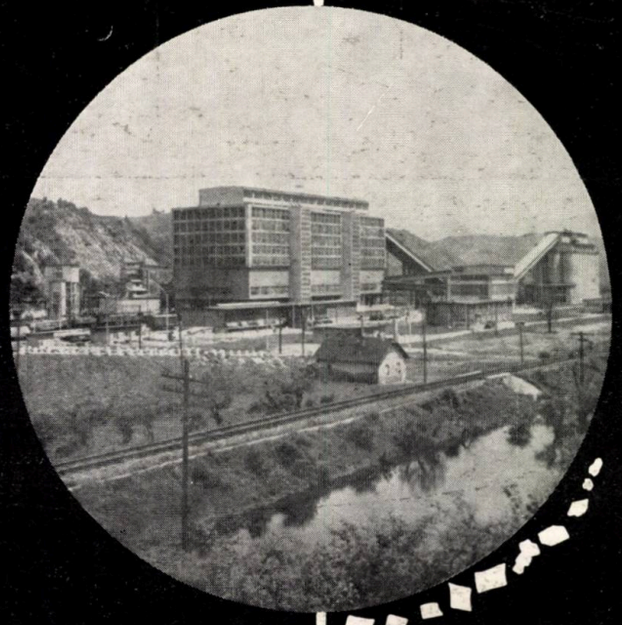

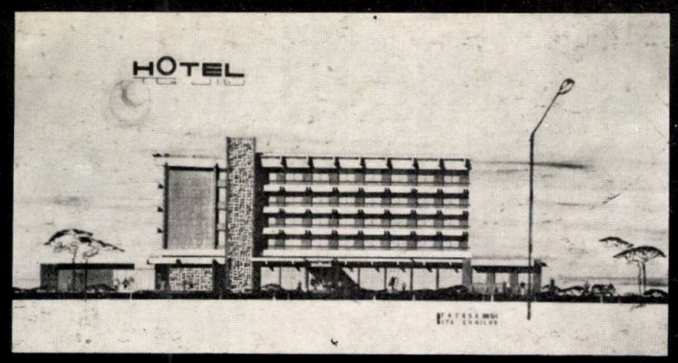

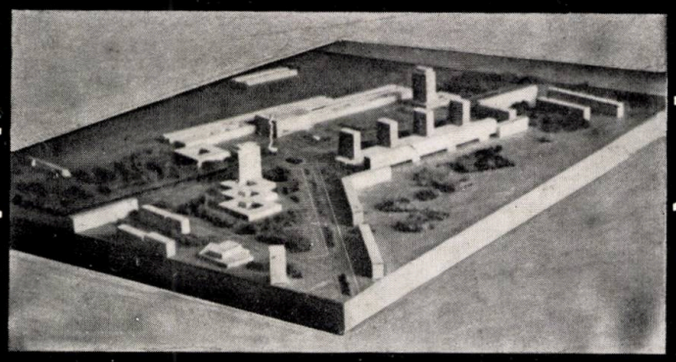

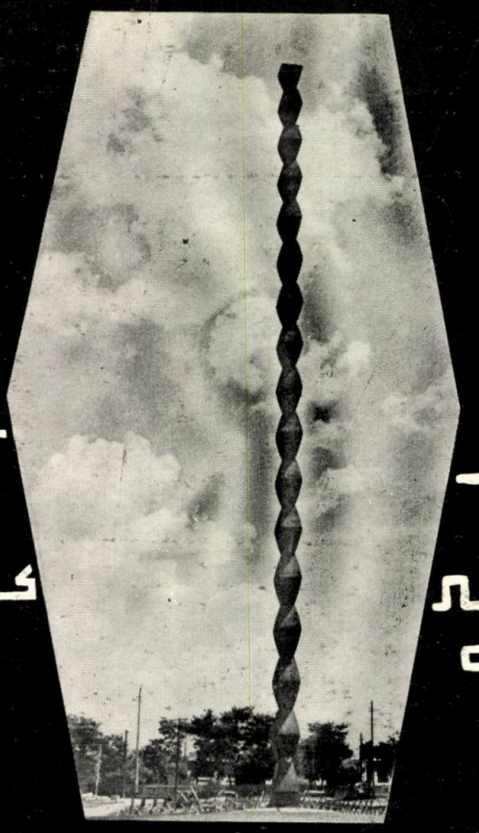

DSAPC CRAIOVA

ELABOREAZĂ

STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE

pentru: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, campinguri, moteluri etc. ● spitale, policlinici, dispensare ● unități comerciale ● rețele tehnico-edilitare ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea localităților urbane și rurale

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR

Craiova, str. Maiorescu nr. 10

- Seamless tubes, hot-rolled and cold-drawn, up to 6 in. O.D., for the Oil industry (Casings, drill-pipes, tubing, line-pipes)
- Hot-rolled or reduced round (or shaped) pipes, in the range of 48 to 152 mm O. D., for mechanical engineering applications
- Cold-drawn, precision or high precision round (or shaped) pipes, in the range of 5 to 57 mm O. D., for mechanical engineering applications
- Tubular products for geological prospecting
- Water, steam and gas pipes, in the range of 1/4 to 5 in. O.D., threaded and with coupling, or plain and without protective coating (non-galvanized)
- Boiler tubes
- Colliery drift reinforcement pipes
- Diesel-engine pipes
- Drilling-derrick pipes

REPUBLICA

Pipe Mill

256, Blvd. Muncii • Sector 3

BUCHAREST — ROMANIA

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI UZINE PENTRU CONSTRUCȚII DE MAȘINI

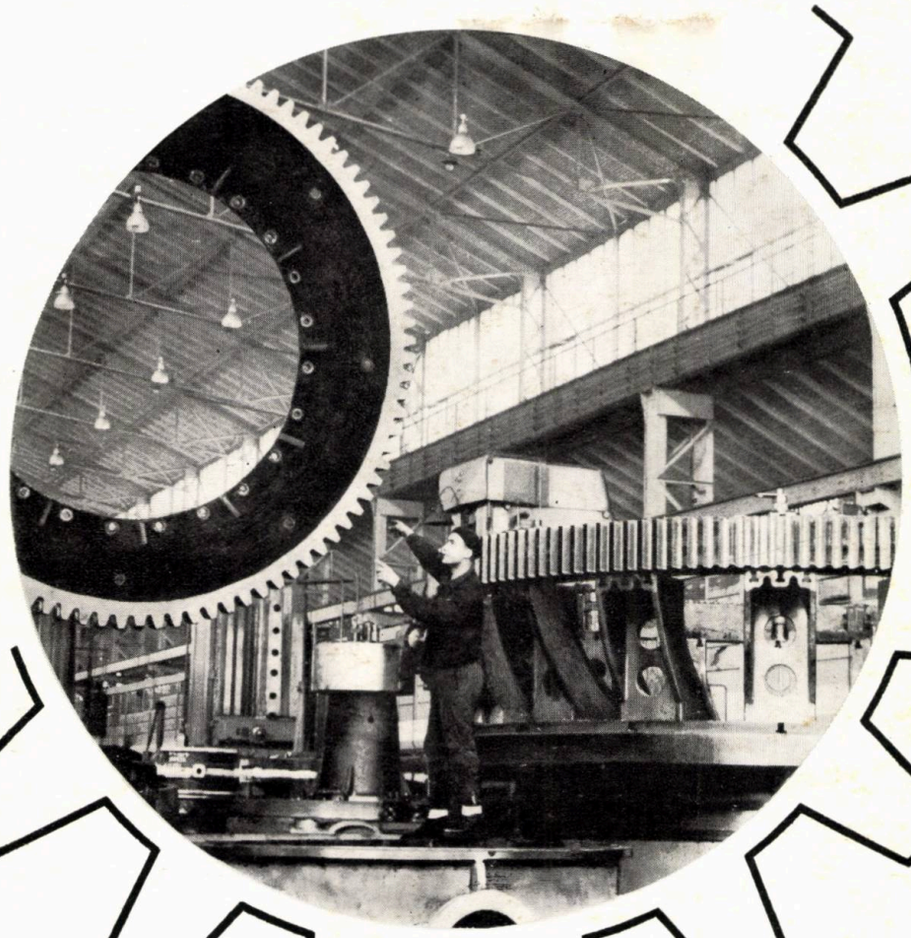

DESIGN INSTITUTE FOR COMPLETE PLANTS AND INSTALLATIONS FOR THE MACHINE-BUILDING INDUSTRY

Studies and design of complete plants, factories and workshops for: shipyards, locomotives, railway cars, motor cars, tractors, machine tools, chemical equipment, power-station equipment, pumps, ball and roller bearings, tools, a.s.o. Also: office buildings and technical training schools.

ENGINEERING
DESIGNING
CONSULTING

218, CALEA VICTORIEI,
BUCHAREST
TELEPHONE 15.37.10

ROMÂNO EXPORT

Covoare plușate
Orientale și Moderne
de calitate superioară

oferă

ROMÂNOEXPORT

BUCUREȘTI. PIAȚA ROSETTI NR. 4. TELEX: 186/187

INSTITUTUL DE STUDII
ȘI PROIECTARE
PENTRU CONSTRUCȚII,
RHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

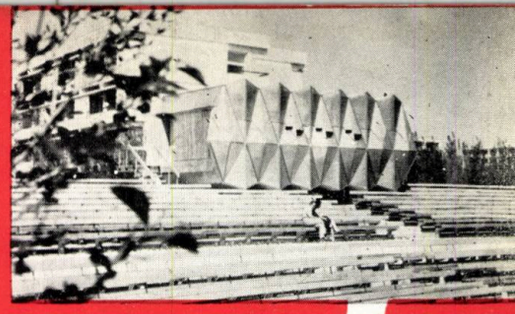

ntocmește studii și proiecte de siste-
atizare teritorială și urbană
borează documentații pentru con-
ucția de locuințe, teatre, case de
tură, cluburi, hoteluri, spitale, poli-
nici, dispensare, unități comer-
etc.
ectează ansambluri orășenești,
nplexe sportive, turistice și de
uihnă

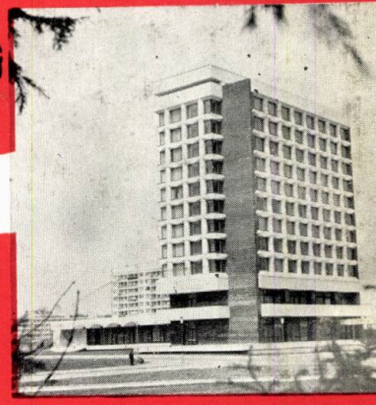

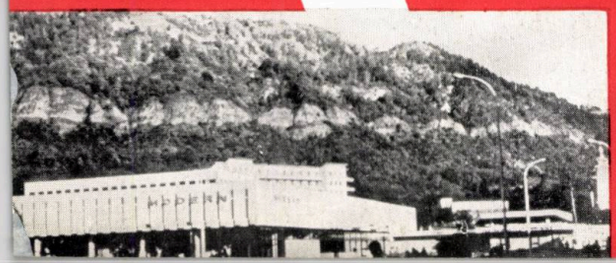

IISCAS

BUCHAREST
INDUSTRIALEXPORT
ROMANIA

ROMANIAN
STATE
ENTERPRISE
FOR
FOREIGN
TRADE

Exécute et assure engineering pour diverses constructions civiles et industrielles et fournit clé en main:

- **constructions d'habitations**
- **constructions social-culturelles**
- **constructions administratives**
- **hôtels, bases touristiques**
- **systématisations de villes**
- **constructions industrielles diverses**

Pour informations et offres s'adresser à : ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Rue Gabriel Péri, Bucarest — ROUMANIE • Téléphone : 116 • Telex : 214 • Télégrammes : Indexport

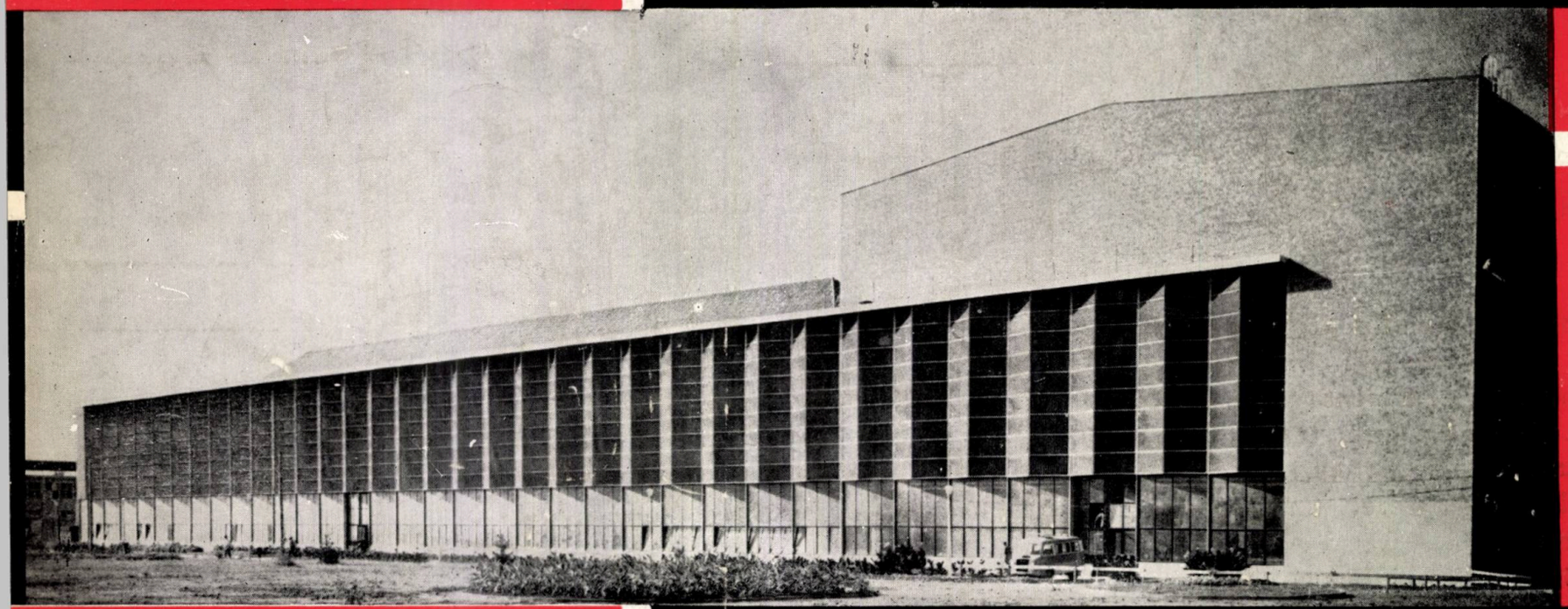

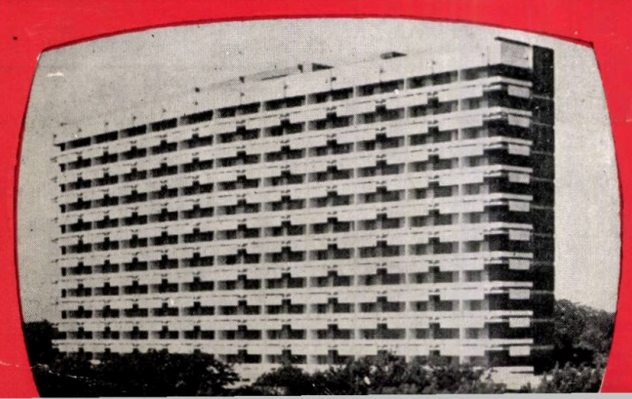

Performs and provides engineering for various civil and industrial buildings on turn key basis for:

- **dwelling constructions**
- **social-cultural constructions**
- **administration buildings**
- **hotels and tourist bases**
- **town-planning**
- **industrial constructions of every kind**

For further information and offers apply to ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Gabriel Péri Street, Bucharest — ROMANIA • Telephone : 116 •

VII F 1920

arhitectura

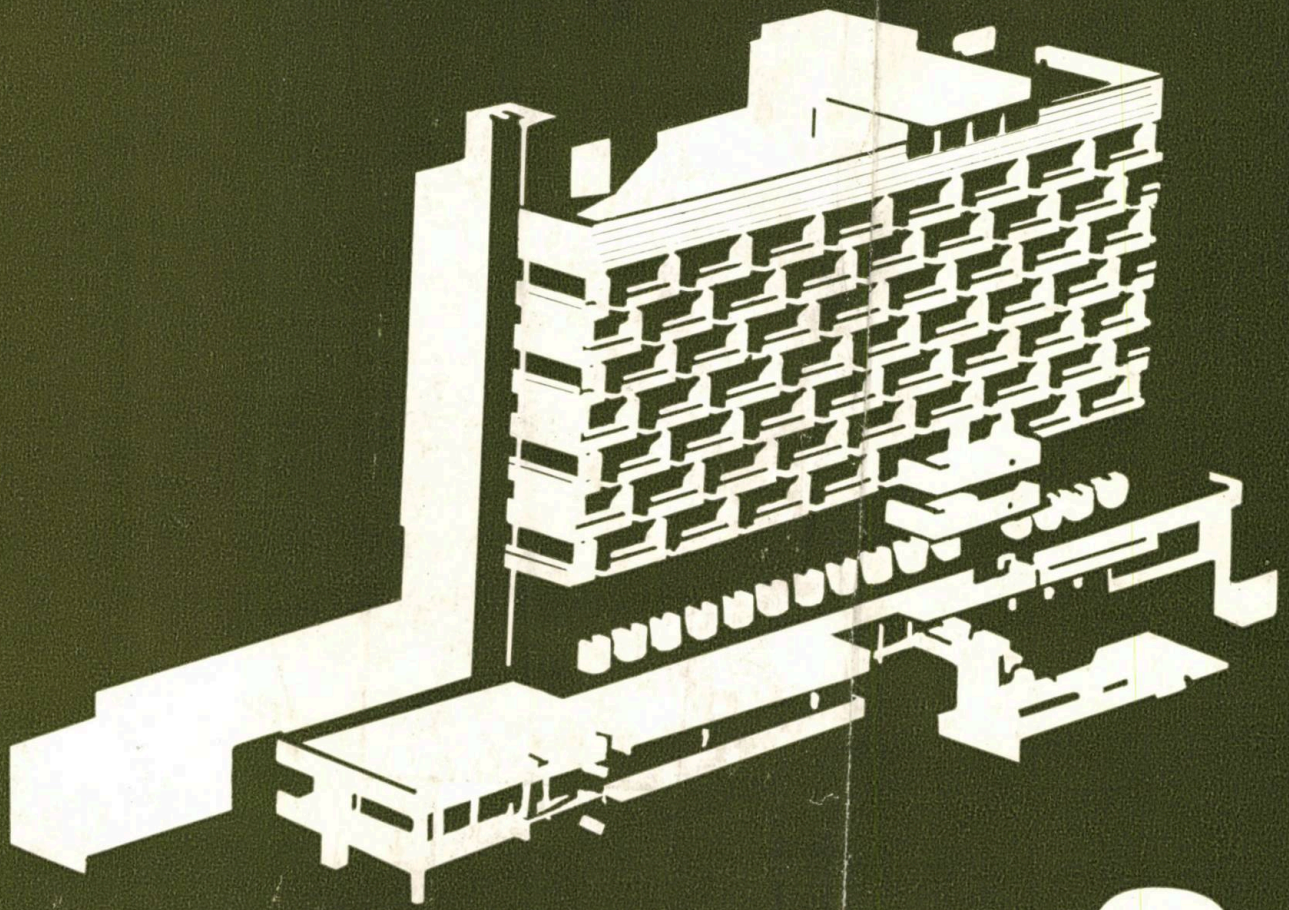

1969 3

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFORESTEXPORT

3 – 5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA • P. O. Box 3130 • International telephone: 69
Telex: 399 • Cables: Tehnoforest – Bucharest

«CARPAȚI»

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE • BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS AND PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

VII F 1920

arhitectura

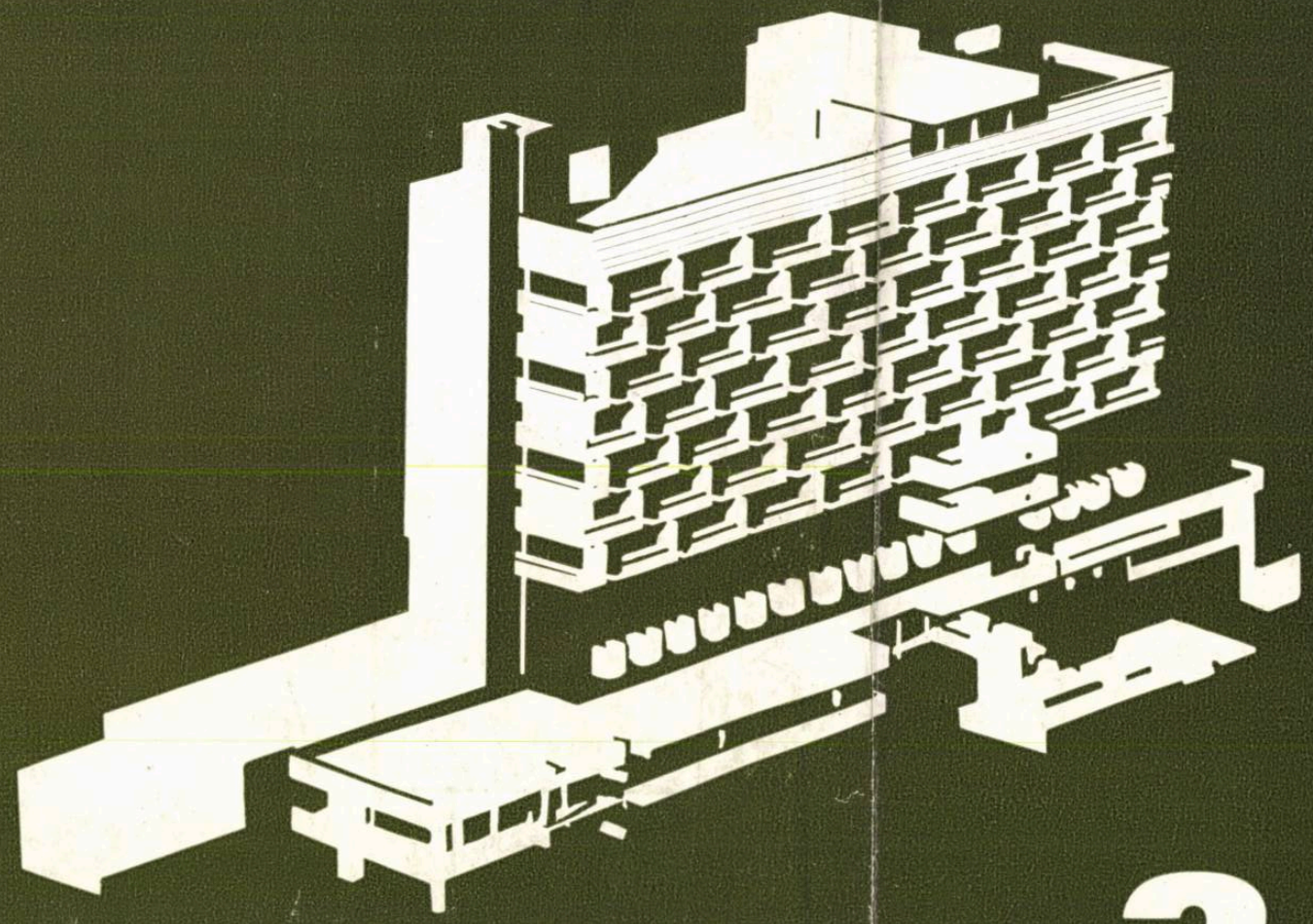

1969 3

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFORESTEXPORT

3 – 5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA • P. O. Box 3130 • International telephone: 69
Telex: 399 • Cables: Tehnoforest – Bucharest

INDUSTRIALEXPORT
BUCUREȘTI
ROMÂNIA

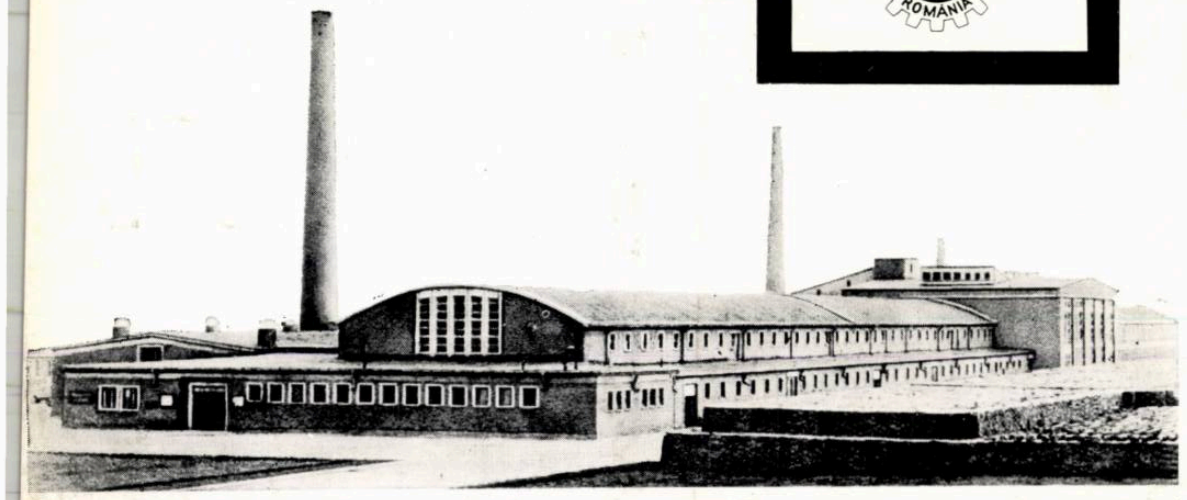

[redacted]

[redacted] BRICK
AND
CERAMIC TILES
FACTORIES

equipped with mechanized of partially automated technological lines of 5, 7.5, 10, and 20-million pcs/yr capacity

Exporter

INDUSTRIALEXPORT

2, Gabriel Péri Street, Bucharest—Romania
Telex 214 and 215 • Telephone 116
Cables: INDEXPORT Bucharest

40538
Lei 20

Taxele poștale plătite în numerar pentru anul 1969 conform aprobării D.G.P. nr. 10/271/1969.

„CARPATI"

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE•BUCHAREST•
STR•NUFERILOR•34

«C A R P A Ț I»

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE • BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS
AND
PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

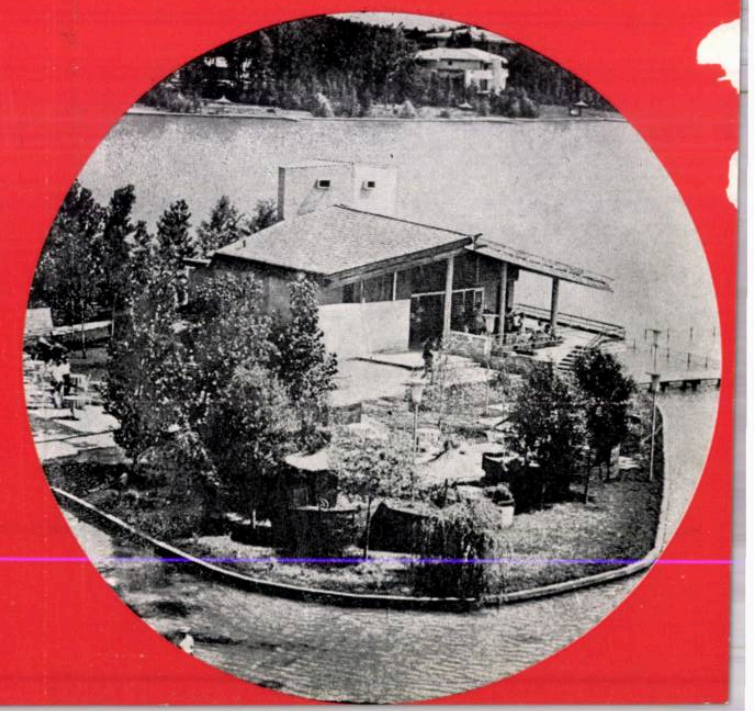

arhitectura

3 118

• **CONSTRUCȚII SANATORIALE**

2 Ing. Savu Dragomir, arh. Jean Rădulescu
NOI COMPLEXE SANATORIALE ÎN STAȚIUNILE BALNEOCLIMATERICE

4 Arh. Horia Hudiță
COMPLEXE SANATORIALE LA CĂCIULATA ȘI BĂILE HERCULANE

12 Arh. Ioana Schipor
COMPLEX SANATORIAL CU 600 DE PATURI LA SÎNGIORZ-BĂI

16 Arh. Petre Ionescu
COMPLEX SANATORIAL CU 1 000 DE PATURI LA AMARA

20 Arh. Ioan Tripa
COMPLEX SANATORIAL CU 950 DE PATURI LA BĂILE FELIX-ORADEA

24 Arh. Liviu Niculiu
COMPLEX SANATORIAL CU 500 DE PATURI LA SLĂNIC-MOLDOVA

27 Arh. Alexandru Iotzu, arh. Gertrude Rudich
TABĂRA DE COPII DE LA NĂVODARI

• **CONSTRUCȚII DE ODIHNĂ**

• **CONCURSURI**

40 Arh. Ludovic Staadecker
CONCURS DE IDEI PENTRU NOUA STAȚIUNE MARITIMĂ MIDIA

47 Arh. Mihai Enescu, arh. Gh. Trifu
CONCURS PENTRU O POLICLINICĂ TIP II ÎN MEDIUL URBAN

• **CRONICA IDEILOR**

56 Arh. Gheorghe Săsărman
OBIECTUL ARHITECTURII

• **RECENZII**

• **CRONICA**

• **INFORMAȚII U.I.A.**

• **TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII**

Arh. Marcel Melicson
FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (XV)

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh. M. MELICSON (redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

Redacția și administrația: București 22, str. Episcopiei nr. 9, sectorul 1 (sau C. P. 2951)
Telefon: redacția 13 98 80, administrația 16 49 14.

Costul abonamentului anual: instituții 200 lei, individual 100 lei.
Prețul unui exemplar 20 lei.
Abonamentele se primesc numai la sediul redacției.

HEAD OFFICE: 9, EPISCOPIEI ST., BUCHAREST 22, ROMANIA.
P.O. BOX 2951. TELEPHONE 13 98 80

ANUL XVII

1969

NOI COMPLEXE SANATORIALE ÎN

Datorită poziției sale geografice și structurii solului și subsolului, România este una dintre țările cele mai bogate în factori naturali de tratament (ape minerale cu o mare gamă de utilizări, nămol terapeutic etc.), care, din păcate, sînt insuficient valorificați.

O îndelungată perioadă de timp, stațiunile balneoclimaterice din țara noastră, tradițional destinate pentru tratament balnear, nu au stat în atenția edililor, care, în cazurile cele mai lăudabile, s-au străduit să mențină cît de cît în stare de funcționare baza existentă.

Multe din stațiunile balneoclimaterice au dispărut cu totul, rămînînd doar în amintirea celor mai vîrstnici.

Amenajările insuficiente fac ca majoritatea stațiunilor balneare existente să fie solicitate cu precădere în lunile de vară, cînd devin neîncăpătoare.

Manifestîndu-și grija pentru dezvoltarea armonioasă a întregii activități economice și sociale, conducerea de partid și de stat a prevăzut în planul cincinal 1966—1970 aproape 400 milioane lei pentru mărirea capacității stațiunilor balneare cu peste 6 500 locuri pentru tratament, care în cea mai mare parte se realizează în cadrul programului de construcții al Uniunii Generale a Sindicatelor din România.

Începutul noilor construcții a fost marcat de numeroase dificultăți legate de lipsa schițelor de sistematizare a stațiunilor ale căror resurse terapeutice sînt insuficient prospectate, precum și de lipsa unor studii anterioare și a documentării de specialitate. Astfel, încă de la faza de temă s-au ivit numeroase controverse în legătură cu tratarea stabilimentelor balneare sub formă de pavilioane sau în complexe avînd legate funcțional spațiile de cazare, de tratament și de servirea mesei, cu capacitatea optimă și capacitatea limită a complexelor sanatoriale și cu amplasarea lor în zonele centrale ale actualelor stațiuni sau în zone apropiate de sursele de factori terapeutici, mai favorabile din punctul de vedere al mediului înconjurător.

În multe cazuri au existat tendințe de gigantism, de transformare a tratamentului balnear în industrie de tratament, avînd ca argument de bază o aparentă economicitate și nu reala eficacitate a tratamentului balnear în complexitatea sa, ținînd seamă de faptul că acesta se face, în marea majoritate a cazurilor, în perioada concediului de odihnă.

În final, temele program ale noilor construcții balneare au fost conturate în ideea realizării de complexe sanatoriale cu capacitate maximă de 1000 de locuri, cu funcțiunile de cazare, alimentație și tratament legate prin spații închise, în vederea asigurării de condiții pentru funcționarea lor permanentă.

Amplasarea noilor complexe sanatoriale s-a făcut, pe baza schițelor sau detaliilor de sistematizare, în general, în afara zonelor dens construite din centrul stațiunilor. Prin aceasta s-au evitat dezafectări importante ale capacităților existente și s-a asigurat un cadru corespunzător noilor stabilimente balneare (de exemplu, la Băile Felix, la Amara, Slănic-Moldova, Căciulata, Herculane).

În majoritatea complexelor sanatoriale în curs de construcție, cazarea a fost rezolvată în camere cu două paturi, cu o suprafață de 12—13 m², cu dulapuri înzidite și grupuri sanitare proprii echipate cu lavabou, duș, w.c. O proporție de cca 5% din camere au fost prevăzute cu uși în legătură cu zona vestibulului, pentru a putea fi folosite ca unități duble în condițiile în care se solicită aceasta.

Spațiile pentru servirea mesei au fost compartimentate în săli de 100—160 de locuri, dimensionate pentru cca 60% din capacitatea complexelor sanatoriale, în ipoteza servirii mesei în flux continuu.

Partea de tratament dispune de amenajări, atît pentru procedurile de bază (tratament cu apă termală, nămol etc.), cît și pentru un număr important de proceduri asociate (electroterapie, hidroterapie, termoterapie), precum și de săli speciale pentru cultură fizică medicală.

STAȚIUNILE BALNEOCLIMATERICE

La complexele sanatoriale cu profil gastrointestinal și renal s-au prevăzut și baruri de ape minerale în zona bazelor de tratament, unde bolnavii pot primi apele minerale prescrise de medici.

Rezolvările arhitecturale ale complexelor sanatoriale sînt diferite în funcție de capacități, profil de tratament și condiții de amplasare. Astfel, complexele sanatoriale cu profil reumatologic și capacități mari (Amara, Felix) s-au desfășurat pe o suprafață relativ întinsă, avînd corpurile de cazare, tratament și alimentație legate funcțional prin circulații orizontale, în timp ce pentru complexele sanatoriale cu profil gastrointestinal (Căciulata, proiectat de ISCAS, Slănic-Moldova, proiectat de D.S.A.P.C. — Bacău) s-au găsit rezolvări în monobloc cu legături funcționale pe verticală, folosind în mod judicios condițiile amplasamentelor oferite.

O soluție mixtă considerată ca reușită o oferă complexul sanatorial cu 600 de locuri din Sîngiorz-Băi (proiectat de D.S.A.P.C. — Cluj), care rezolvă în același bloc părțile de cazare și tratament legate funcțional pe verticală, iar partea de alimentație într-o clădire joasă, legată de zona de recepție prin circulație orizontală.

O rezolvare de asemenea remarcabilă o prezintă complexul sanatorial de la Herculane, unde majoritatea spațiilor de cazare și a clădirilor de servirea mesei sînt orientate spre priveliștea deosebit de frumoasă ce se deschide spre parcul « Vicol », soluționînd baza de tratament pe două niveluri, într-un volum distinct.

În general, complexele sanatoriale ce se construiesc s-au încadrat în mod fericit în peisajul specific al fiecărei stațiuni baleneoclimaterice, căutîndu-se o armonizare între opera omului și natură.

Tratarea diferențiată a complexelor sanatoriale în funcție de capacitate, profil de tratament, relief etc. a dus la o diversitate de rezolvări cu caracteristici proprii, care după părerea noastră constituie în multe cazuri motive de mîndrie, atît pentru autorii lor, cît și pentru arhitectura noastră contemporană.

Din păcate, gama materialelor de finisaj pentru complexele sanatoriale ce se construiesc este relativ redusă, proiectanții (uneori din prudență nejustificată) rezumîndu-se în majoritatea cazurilor la materialele tradiționale și vizînd în general o investiție inițială mai redusă, fără să țină seamă de cheltuielile ulterioare de întreținere și exploatare.

Deși în prezent numeroase proiecte elaborate pentru complexele sanatoriale sînt pe cale de a se materializa, construcțiile fiind în stadiu avansat, considerăm că este prematur să se tragă concluzii absolute pentru lucrările similare ce se vor realiza în viitor.

Există însă suficiente elemente pentru a ne determina să susținem studierea și a altor soluții de rezolvare în ansamblu a construcțiilor balneare și limitarea la capacități de 400—500 de locuri a unităților sanatoriale tratate în complexe. Aceste capacități satisfac în mare măsură, atît deziderатul economicității, ca investiție inițială și cheltuieli de exploatare ulterioară, cît și cerințele unui confort sporit, prin evitarea aglomerațiilor ce se prevăd în special în spațiile comune (holuri, saloane, săli de mese) la complexele sanatoriale cu capacități mari.

Avînd în vedere că în perioada viitoare se prevede continuarea programului de construcții pentru tratament și odihnă la care Uniunea Generală a Sindicatelor din România își va aduce un însemnat aport, în atenția arhitecților care vor fi chemați să înfrumusețeze stațiunile balneoclimaterice din țara noastră va trebui să stea folosirea în cît mai mare măsură a talentului, cunoștințelor și experienței lor, pentru a realiza construcții cît mai economice, fără a sacrifica însă confortul necesar, întrucît nu trebuie să se scape nici un moment din vedere că tot ceea ce construim este pentru om.

Ing. SAVU DRAGOMIR, arh. JEAN RĂDULESCU

complexe sanatoriale la căciulata şi băile herculane

DESPRE AMPLASAMENT

Amplasarea complexelor sanatoriale în localităţi balneare pune o serie de probleme specifice care trebuie rezolvate în cadrul studiului de amplasament. În cazul celor două sanatorii pe care le prezentăm în numărul de faţă, deşi se găsesc în localităţi diferite şi au un profil diferit (sanatoriul cu 500 de paturi de la Căciulata are profil de boli gastrointestinale şi urologie, iar sanatoriul cu 360 de paturi de la Băile Herculane profil reumatologic), problemele puse de studiul de amplasament sînt similare, cele două proiecte trebuind să ţină seamă, pe cît posibil, de o serie de aspecte care apar în proiectarea curentă a sanatoriilor balneare, şi anume:

— Necesitatea găsirii unor terenuri libere de demolări, defrişări sau scoateri din circuitul agricol.

— Alegerea unui teren cu pante admisibile, cu posibilităţi de a amplasa în mod adecvat un sanatoriu. Existenţa unor eventuale platforme naturale pe terenul în pantă simplifică simţitor o serie de lucrări de sistematizare verticală, ziduri de sprijin, taluzări etc. Aşezările de munte cu vederi frumoase spre vale şi necesitatea orientării favorabile faţă de punctele cardinale întîmpină dificultăţi proprii amplasamentelor de acest gen.

— Asigurarea unor distanţe adecvate faţă de arterele de circulaţie şi vecinătăţile construite.

— Asigurarea, pe cît posibil, a unor lucrări edilitare economicoase, dat fiind faptul că zonele dotate cu lucrări edilitare existente se găsesc în interiorul staţiunilor, dar amplasamente pe terenuri libere sînt posibile, de regulă, în extravilanul localităţilor balneare.

— Apropierea, dar şi izolarea de localităţi, formînd zone distincte, cu caracter şi amenajări proprii.

— Amplasarea în locuri care să permită integrarea într-o înlănţuire de perspectivă a unor unităţi sanatoriale care ar apărea în viitor, respectiv integrarea în schiţa de sistematizare a localităţii, dacă există.

— Existenţa unor terenuri adiacente amplasamentului suficient de mari şi cu o conformaţie posibilă pentru o organizare de şantier normală.

— Asigurarea, în limita posibilului, a unor eventuale cooperări cu alte unităţi din apropiere, în special la capitolul lucrări edilitare, dotări tehnice şi de instalaţii.

Ţinînd seamă de aceste aspecte, amplasamentul ales pentru sanatoriul de la Căciulata se găseşte în extremitatea de vest a staţiunii existente, într-o poiană liberă de construcţii şi plantaţii, în apropierea sanatoriului de silicoză. Panta terenului variază între 15 şi 25%. Terenul este orientat N-E, cu vedere frumoasă spre valea Oltului. Şoseaua naţională spre Sibiu trece la o distanţă de aproximativ 40 m de sanatoriu (într-o etapă viitoare, ea urmează a fi dezafectată şi trecută pe celălalt mal al Oltului). În vecinătatea sanatoriului de 500 de paturi este amplasat şi sanatoriul de 240 de paturi cu care cooperează la o serie de lucrări edilitare, formînd împreună un prim nucleu al unei dezvoltări posibile în viitor, pe toată lungimea Căciulatei.

La Băile Herculane, noul sanatoriu este amplasat în parcul Vicol, la intrarea în staţiune, pe o platformă existentă a parcului, înconjurată de o perdea densă de conifere monumentale. Terenul este orientat S-E, cu vedere frumoasă spre lanţurile de munţi înconjurători. Spre N-E, pantele terenului variază între 10 şi 20%, neridicînd dificultăţi deosebite. Sanatoriul de reumatologie va face parte dintr-un viitor ansamblu de 2 000 de paturi, format din sanatorii şi vile de odihnă.

COMPLEX SANATORIAL LA CĂCIULATA (500 de paturi)

Autori: arhitecții Horia Hudiță, Ileana Daia
Colaboratori: arhitecții Aurel Sîrbu, Ileana Popa
Rezistență: ing. Florin Dabija
I.S.C.A.S.

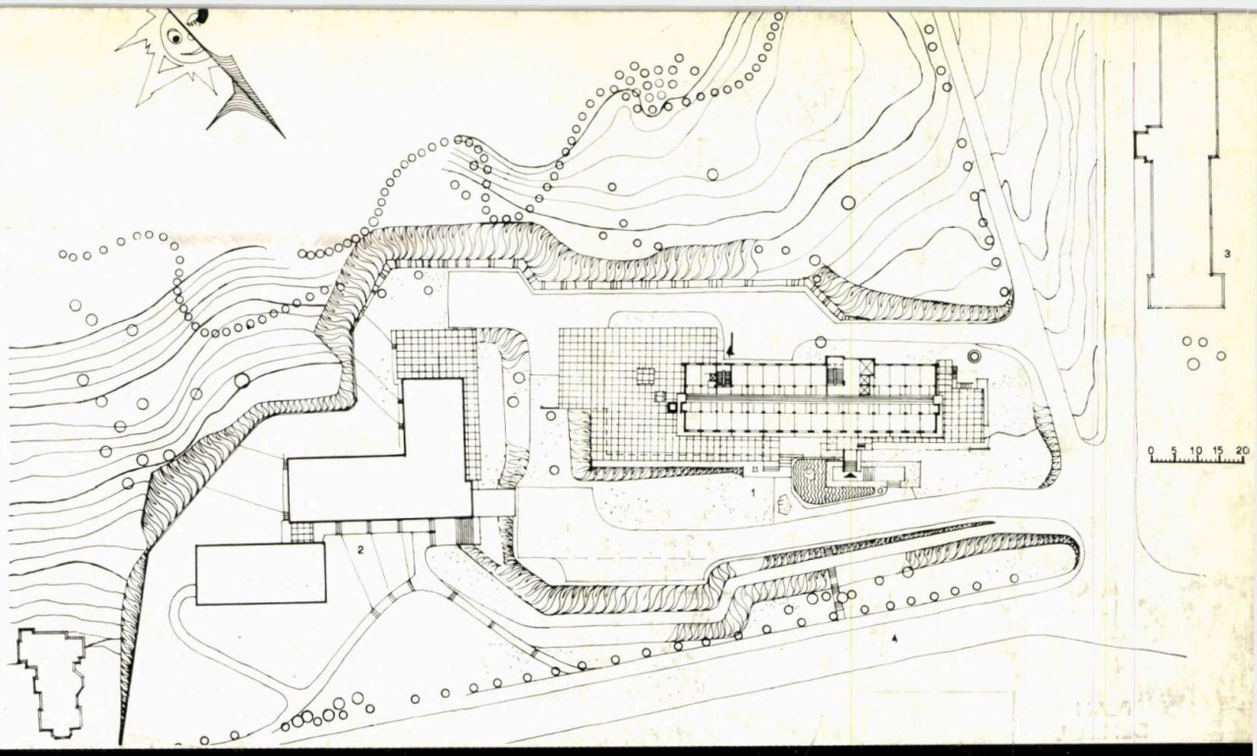

PLAN DE SITUAȚIE

1. Sanatoriul de 500 de paturi (gastrointestinale, urologie) — 2. Sanatoriul de 200 de paturi (reumatologie) 3. Sanatoriul de silicoză existent — 4. Drumul național Rîmnicu Vîlcea—Sibiu.

Vedere generală (machetă)

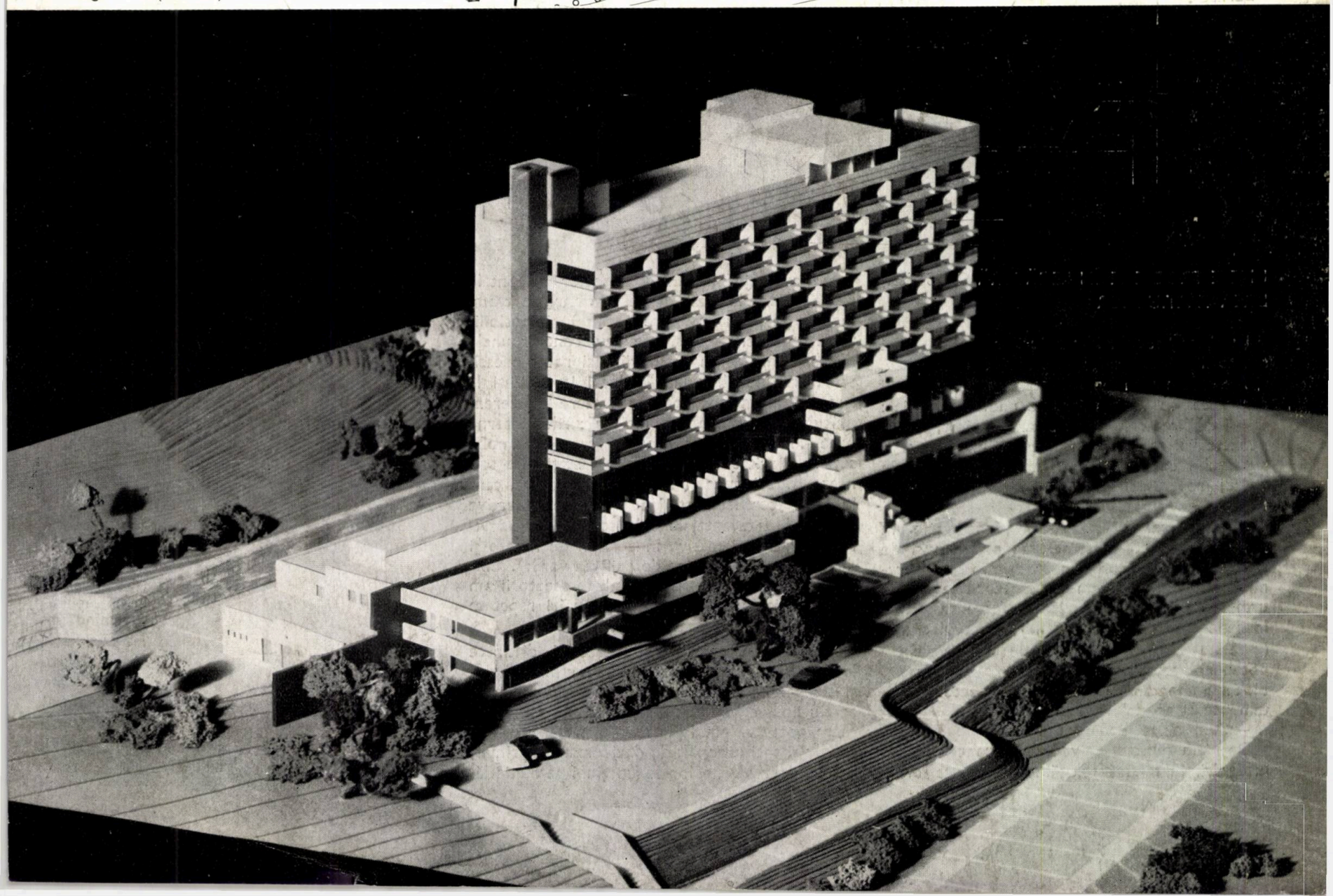

PLAN
DEMISOL

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10m

UNELE PROBLEME ÎN LEGĂTURĂ CU STABILIREA PARTIURILOR

La baza stabilirii partiurilor celor două sanatorii au stat o serie de principii și elemente, din care amintim pe cele care ni se par mai apropiate de esența programului sanatorial:

— Stabilirea celulei de cazare optime, corespunzătoare gradului de confort propus, și a sistemului constructiv pe care îl generează în cadrul repartiției generale a funcțiunilor pe teren.

— Determinarea grupărilor funcționale în funcție de cerințele temei, de program și de studiul posibilităților de repartiție în cazul terenului accidentat. La ambele sanatorii se disting următoarele grupe funcționale (care se găsesc în general la toate sanatoriile): sectorul cazare (care nu diferă în principiu de cazarea de tip hotelier), sectorul recepție și administrație, blocul alimentar de tip hotelier, sectorul tratamente și anexele gospodărești.

— Soluție pavilionară sau monobloc?

Deși din punctul de vedere al aspectului și al integrării în natură soluțiile pavilionare oferă unele avantaje, lungimea traseelor orizontale de la cazare la masă și de la cazare la tratamente (legături necesare închise), imposibilitatea apropierii excesive a pavilioanelor unele de altele din cauza obturării reciproce, necesitatea transportării unor bolnavi imobilizați la baza de tratament, ocuparea mare de teren, dificultățile suplimentare ale legăturilor interne puse de terenul denivelat pe care se amplasează majoritatea sanatoriilor în stațiunile balneare, duc inevitabil la soluția monobloc, care înlătură toate aceste dezavantaje obiective (păstrînd dezavantajele subiective ale aspectului unor clădiri masive în peisajul de munte și depărtarea pe înălțime de pajiștea verde). Cîntărind cele de mai sus, la ambele sanatorii am ales soluția monobloc, după încercări repetate de găsire a unor soluții mixte.

— Stabilirea celor mai scurte și distincte legături în cadrul grupărilor funcționale, dar și o separare netă a acestora. În urma studiului partiurilor celor două sanatorii ni s-a părut că se poate răspunde la această necesitate mai simplu și mai apropiat de deziderатul exprimat, prin separarea grupelor de funcțiuni pe verticală,

Detaliu de cameră cazare

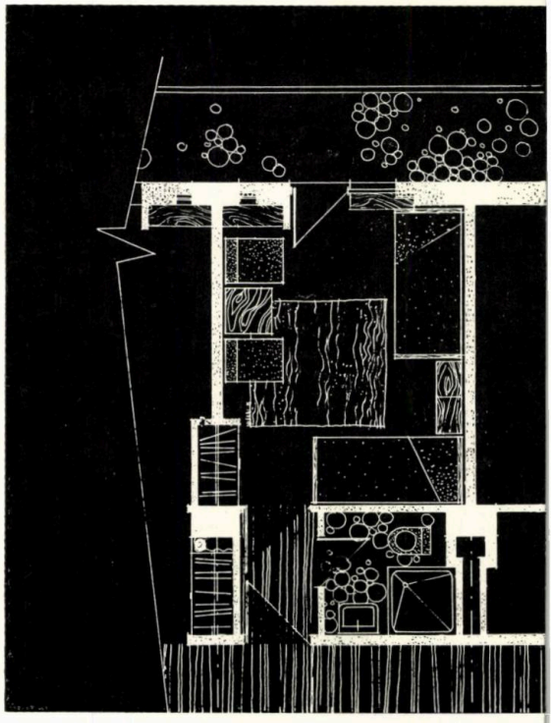

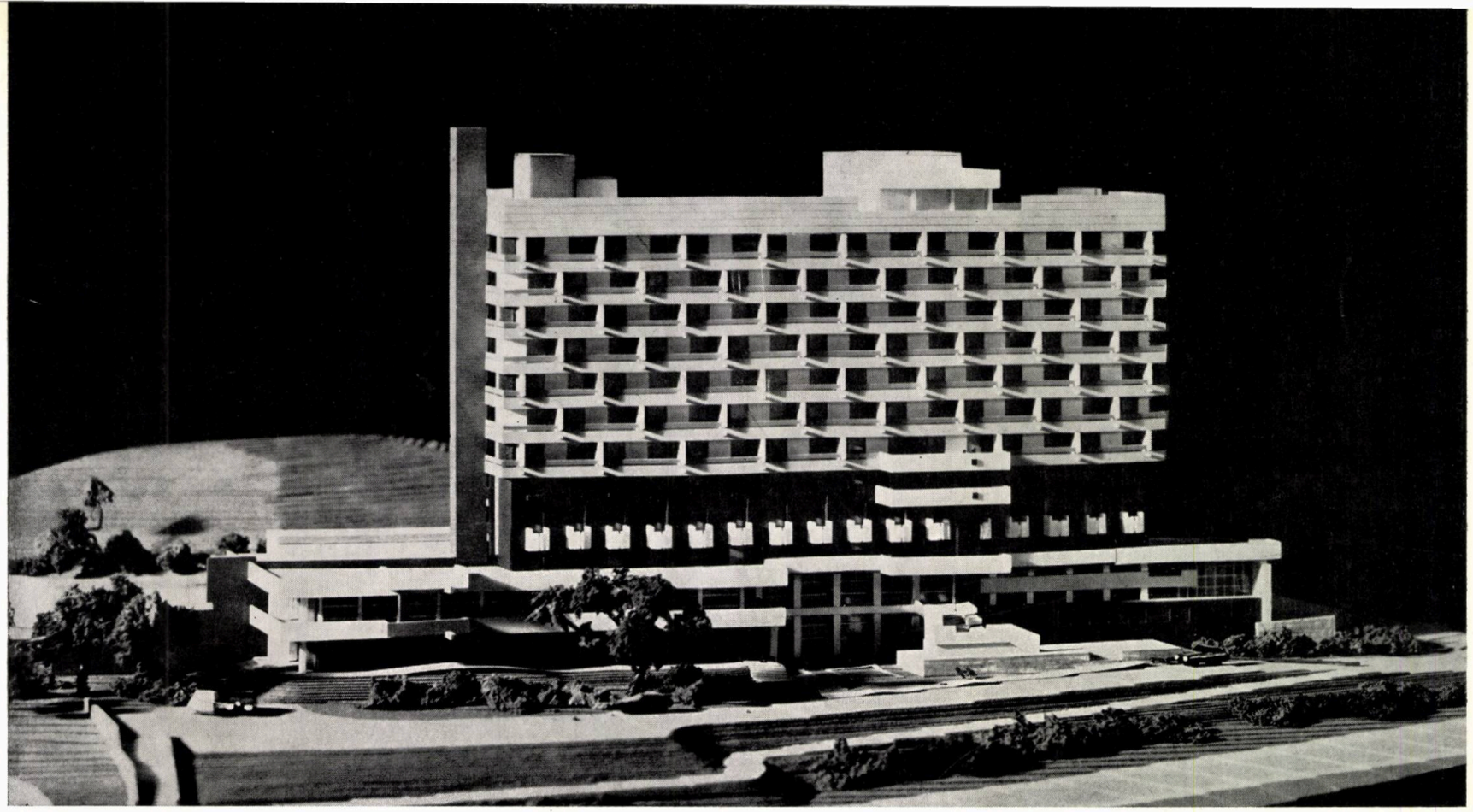

Complex sanatorial la Căciulata. Fațada principală (machetă)

PLAN DEMISOL

1. Hol așteptare terapii — 2. Electroterapie — 3. Tehnician-electrician — 4. Instructor sportiv — 5. Sală masaj 6. Sală gimnastică — 7. Vestiar — 8. Sală gimnastică individuală — 9. Bar ape minerale — 10. Planificare și control proceduri — 11. Sală tratament — 12. Cabinet medical — 13. Arhivă-fișier — 14. Hidroterapie — 15. Centrală ventilație — 16. Centrală termică — 17. Pompe hidrofoare — 18. Cameră de înaltă tensiune — 19. Cameră de joasă tensiune — 20. Post trafo — 21. Acumulatori 22. Centrală telefonică — 23. Vestiare personal restaurant — 24. Preparare legume — 25. Tablou electric 26. Depozite

PLAN PARTER

1. — Windfang — 2. Hol recepție — 3. Salon — 4. Răcoritoare — 5. Portar — 6. Vestiare personal — 7. Intendent — 8. Administrație, contabilitate — 9. Raport gardă și bibliotecă — 10. Secretară — 11. Birou medic șef 12. Cabinet radiologie — 13. Soră șefă — 14. Sală restaurant — 15. Sală mese personal — 16. Oficiu — 17. Spălător veselă — 18. Bucătărie caldă — 19. Bucătărie rece — 20. Ceai, cafea, băuturi — 21. Patiserie — 22. Preparare carne — 23. Bucătar șef — 24. Spălător vase 25. Grup frigorific

PLAN NIVEL CURENT

1. — Hol acces — 2. Cameră de două paturi — 3. Oficiu

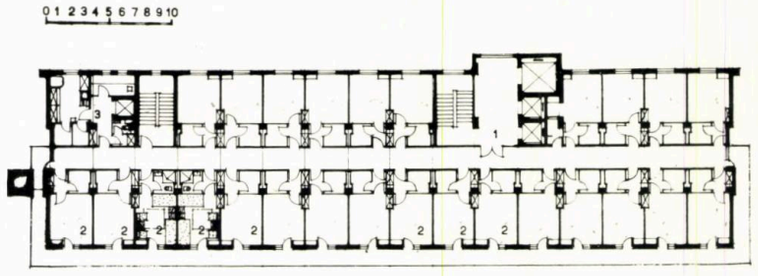

PLAN NIVEL CURENT

PLAN PARTER

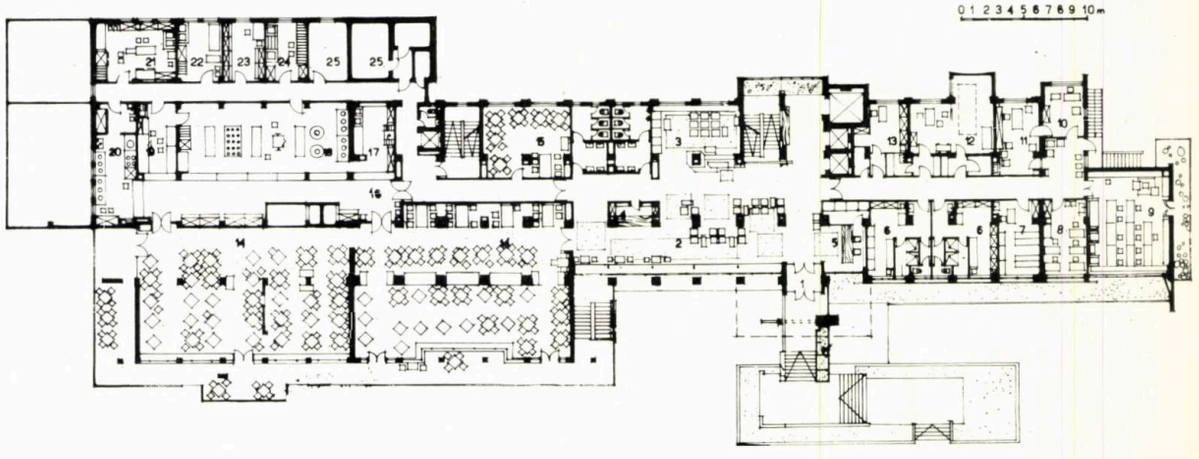

la niveluri diferite și nu pe orizontală, în care caz apar situații de grupe funcționale comandate sau circulații inutil de lungi.

— Nod principal de circulație a bolnavilor și personalului medical și nod secundar de deservire gospodărească.

Pornind de la rezolvarea barei de cazare și dată fiind soluția monobloc, pare necesar să existe noduri distincte, care să lege integral, pe verticală, funcțiunile specifice adiacente. În cazul acesta, rezolvările se apropie de sistemul hotelier, diferind de rezolvarea din cazul spitalelor, unde utilități de diverse categorii sînt rezolvate pe același nod de circulație.

— Intrarea prin fața sanatoriului sau prin spate?

Deși întrebarea s-ar părea că este lipsită de importanță, trebuie să spunem că rezolvarea ei pune dificultăți deosebite. În cazul sanatoriilor așezate pe terenuri în pantă, o pantă mare

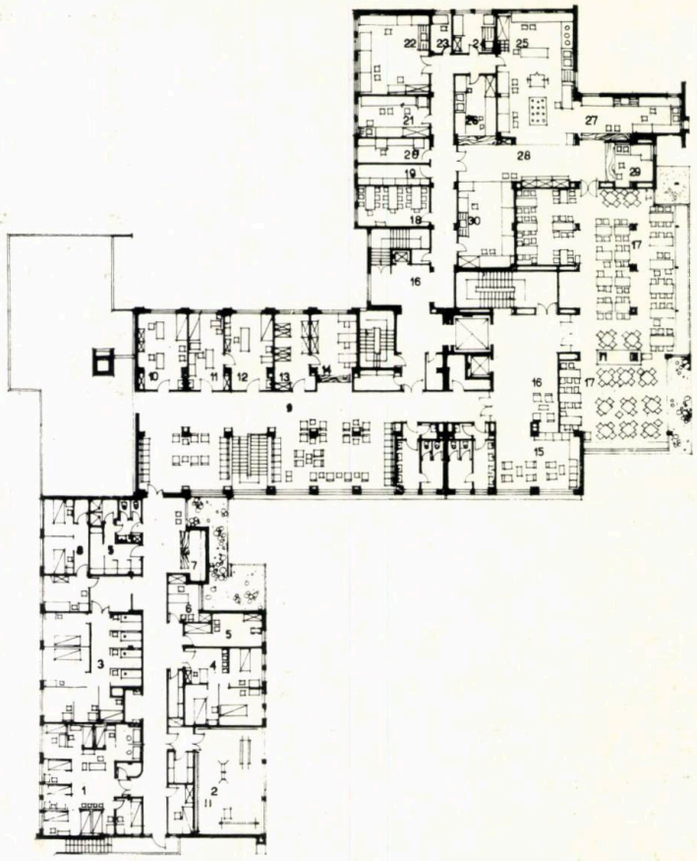

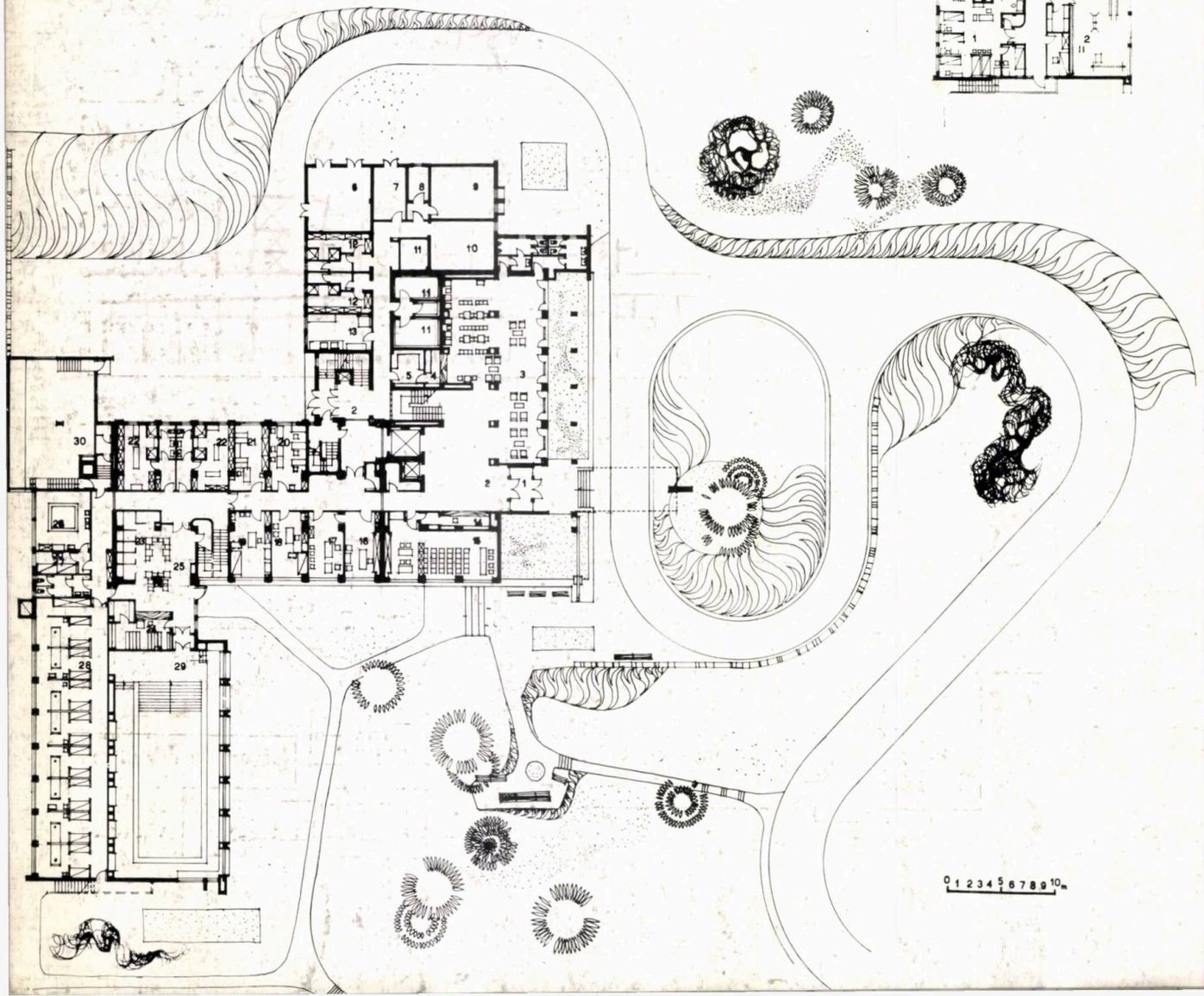

PLAN ETAJ I

1. Electroterapie — 2. Sală sport — 3. Hidroterapie — 4. Masaj uscat — 5. Vestiare — 6. Instructor sportiv — 7. Garderobă 8. Împachetări parafină — 9. Hol terapie 10. Asistență medicală — 11. Soră — 12. Cabinet medical — 13. Arhivă-fișier — 14. Planificare-proceduri — 15. Salon — 16. Hol 17. Restaurant — 18. Sală mese personal 19. Cămară — 20. Predare lactate — 21. Predare carne — 22. Patiserie — 23. Bucătar șef — 24. Spălător vase — 25. Bucătărie caldă — 26. Bucătărie rece — 27. Spălător veselă — 28. Oficiu — 29. Băuturi — 30. Ceai, cafea

PLAN PARTER

1. Windfang — 2. Hol — 3. Salon recepție — 4. Bar — 5. Depozit bar — 6. Post trafo — 7. Cameră de joasă tensiune 8. Acumulatori — 9. Centrală telefonică 10. Centrală ventilație — 11. Grup frigorific 12. Vestiare personal — 13. Preparare legume — 14. Portar — 15. Raport gardă și bibliotecă — 16. Medic șef — 17. Secretariat — 18. Cabinet consultații — 19. Sală tratament — 20. Administrație-contabilitate — 21. Intendent — 22. Vestiar personal 23. Cabinet vestiar — 24. Garderobă 25. Hol așteptare — 26. Bazin elongații 27. Odihnă — 28. Băi individuale — 29. Bazin colectiv — 30. Centrală termică

SANATORIU LA BĂILE HERCULANE

Autor: arh. Horia Hudiță
Coautori: arhitecții Ștefan Datcu, Aurel Sîrbu, Radu Tănăsoiu, Toma Olteanu, Mircea Mihai
Rezistență: ing. Florin Dabija
I.S.C.A.S.

a terenului face ca, înspre deal, recepția și sălile de restaurant să fie îngropate în teren (cînd sîntem pe curba de nivel în vale); pe latura dinspre vale — pe care este de dorit să fie așezate asemenea spații, din cauza vederii frumoase ce se deschide—ele vor fi la o înălțime mare față de teren (cînd sîntem la nivel cu terenul din spate). În situația firească în care dorim ca întregul nivel al recepției să fie deasupra terenului, intrarea prin față se face cu dificultăți costisitoare. De exemplu, la Căciulata, problema s-a rezolvat cu un întreg sistem de trepte exterioare, iar la Herculane, cu umpluturi mari, care să permită drumul de acces în fața sanatoriului. Intrarea prin spate, care se obișnuiește la multe construcții de munte, n-a fost posibilă din cauza prezenței spațiilor gospodărești și a curții de serviciu pe această latură, beneficiarul cerînd în mod expres — din cauza acestor prezențe — rezolvarea intrării prin față.

— Amplasarea anexelor blocului alimentar, serviciilor tehnice și a spațiilor gospodărești alături de bara de cazare, dar pe cît posibil în centrul de greutate al ansamblului.

La Căciulata, prezența adiacentă a sanatoriului de 240 de paturi a făcut posibilă rezolvarea ambelor deziderate menționate mai sus. La Băile Herculane însă, distribuția spațiilor tehnice și gospodărești neputîndu-se rezolva în centrul de greutate, s-a procedat la o repartizare echilibrată a acestora la extremitățile laturilor, situînd centrala termică spre blocul de tratamente, consumatorul principal de energie calorică (în afara cazării), la cealaltă extremitate amplasîndu-se postul trafo, centrala

Sanatoriu la Băile Herculane. Vedere generală (machetă)

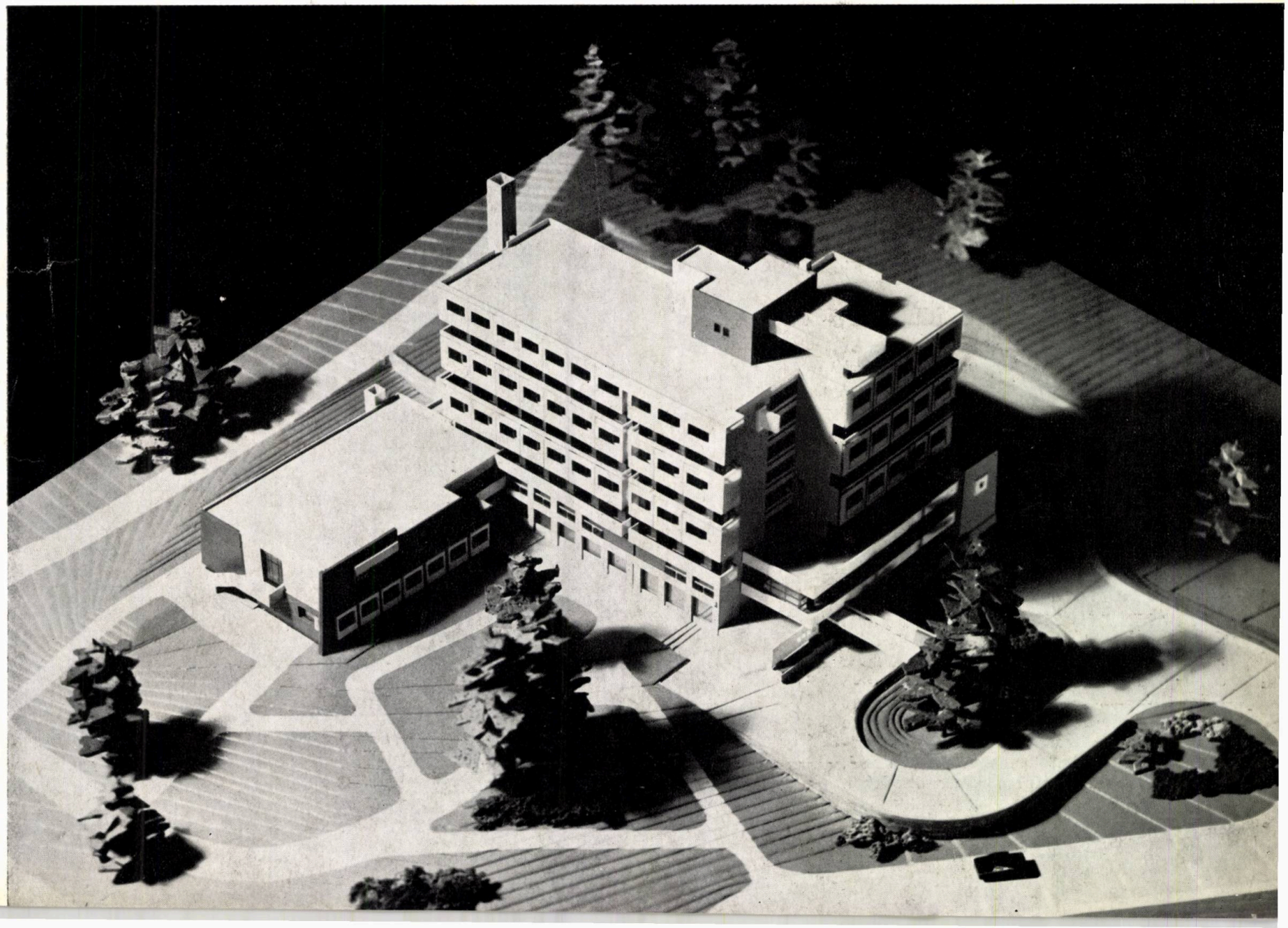

telefonică, centrala de ventilație a blocului alimentar, grupul frigorific și vestiarele personalului auxiliar. Din cauza desfacerii tentaculare a funcțiunilor, spațiile tehnice și gospodărești au fost defalcate și ele în două grupe periferice, corespunzătoare blocului de tratamente și blocului alimentar.

— Orientarea camerelor de cazare, a sălilor de restaurant și a recepției spre vederea frumoasă.

Imposibilitatea adaptării din punct de vedere economic a simplului tract face evident imposibilă realizarea integrală a celor de mai sus în privința camerelor de cazare. Recepția și sălile de sestaurant au ținut seama, la ambele sanatorii, de această necesitate.

DETERMINAREA CELULEI DE CAZARE

Ca la toate programele de arhitectură unde ponderea principală a suprafețelor desfășurate o constituie celula repetabilă, studiul amănunțit al celulei de cazare de la sanatorii poate determina substanțiale economii, bineînțeles fără a impieta asupra confortului. Principalele idei care ne-au călăuzit la realizarea celulei de cazare utilizată la Căciulata sînt următoarele:

— Studiul geometric, funcțional al utilizării integrale a spațiilor pînă în cele mai mici detalii, păstrînd limitele normelor sanitare de volum de aer și luminozitate.

— Determinarea traveei minime ca interax. Pentru posibilitatea așezării paturilor paralel cu fațada și obținerea unui loc suficient pentru masa și fotoliile din cameră, traveea minimă considerată a fost de 3,40 m.

— Cîștigul de spațiu interior prin așezarea paturilor în L, cumulînd într-un spațiu central culoarele ce iau naștere între paturi în cazul așezării paralele cu fațada și amplasarea « părții de recepție » a camerei — măsuța și fotoliile — în nișă.

— Alternanța dulapurilor în vestibul și în cameră a fost principalul generator de economie la suprafața desfășurată a celulei de cazare.

— Ghenă axială între cele două grupuri sanitare, prin întrebuințarea soluției de rezistență cu dală rezemată pe contur, cu cadrele transversale la două travei o dată.

La sanatoriul din Băile Herculane s-au reluat unele idei de mai sus, adaptînd soluția la tema nouă, cu camere de două și trei paturi. Soluția obținută la Băile Herculane permite ca, într-o perspectivă îndepărtată, camerele cu confort mediu din momentul de față să devină camere deosebit de confortabile (oferind o diversificare interioară a gradelor de confort), cu unul, respectiv două paturi fără modificări interioare.

CONSIDERAȚIUNI ECONOMICE. INDICI REALIZAȚI

— *Sanatoriul Căciulata* (cură internă — gastrointestinală și urologie)

— Capacitatea totală: 504 paturi în camere de două paturi

— Suprafața loc/pat = 6,40 m²

— Fiecare cameră are grup sanitar propriu compus din duș și cuvă, w.c. și lavabou

Indici de suprafață și cost

— Suprafața desfășurată/pat = 22,65 m²

— Cost total/pat = 55 555 lei

În costul per pat intră toate pozițiile devizului general, fără investiții conexe.

— Cost total/m² desf. (fără sub. tehnic) = = 28 000 000 : 11 421 = 2 440 lei/m²

— *Sanatoriul de la Băile Herculane* (cură externă — reumatologie)

— Capacitate totală: 360 de paturi, din care: 252 paturi în camere cu trei paturi

108 paturi în camere cu două paturi

— Supr. loc/pat (medie pe cameră de 2 și 3 paturi) = 5,40 m²

— Fiecare cameră are grup sanitar propriu compus din duș și cuvă, w.c. și lavabou.

Indici de suprafață și cost:

— suprafață desfășurată/pat = 22,33 m²

cost total/pat = 54 160 lei

În costul per pat intră toate pozițiile devizului general fără investiții conexe (alimentarea cu apă termală și energia electrică în afara incintei)

— cost total/m² desf. (fără sub. tehnic)= = 19 500 000 : 8 040 = 2 425 lei/m²

După cum se vede din cifrele de mai sus, indicii spațiali și de cost obținuți se situează în limitele studiilor de diversificare făcute ulterior proiectării celor două sanatorii. Sanatoriul de la Băile Herculane oferă în plus, la toate camerele de trei paturi, grupuri sanitare proprii, în cadrul acelorași suprafețe desfășu-

Detaliu de cameră cazare

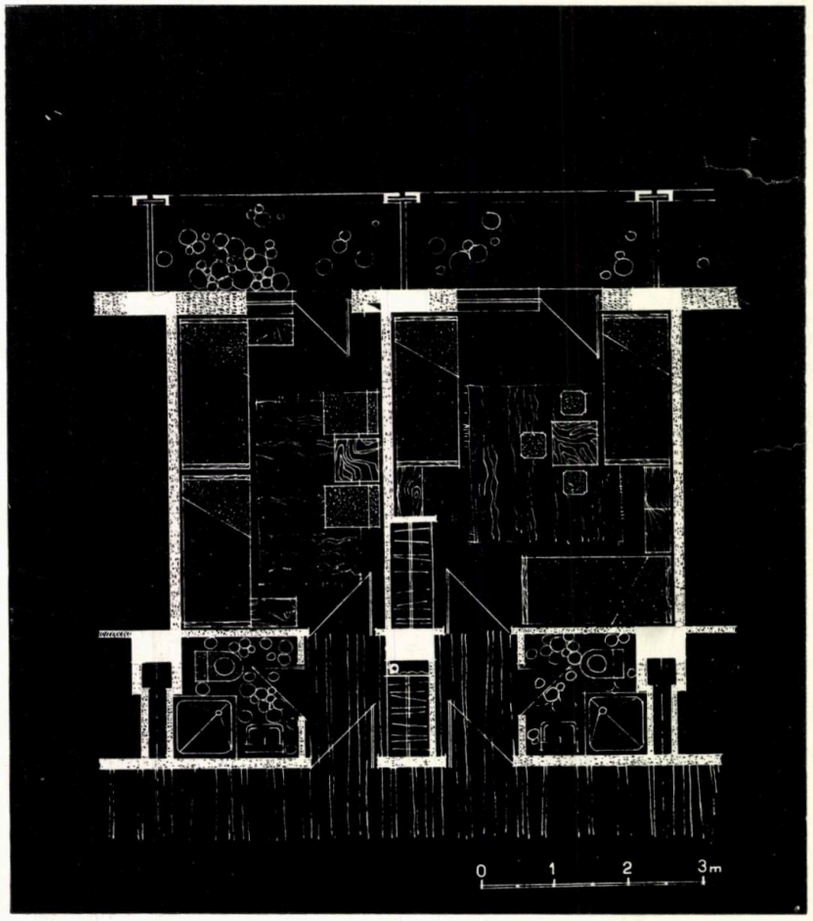

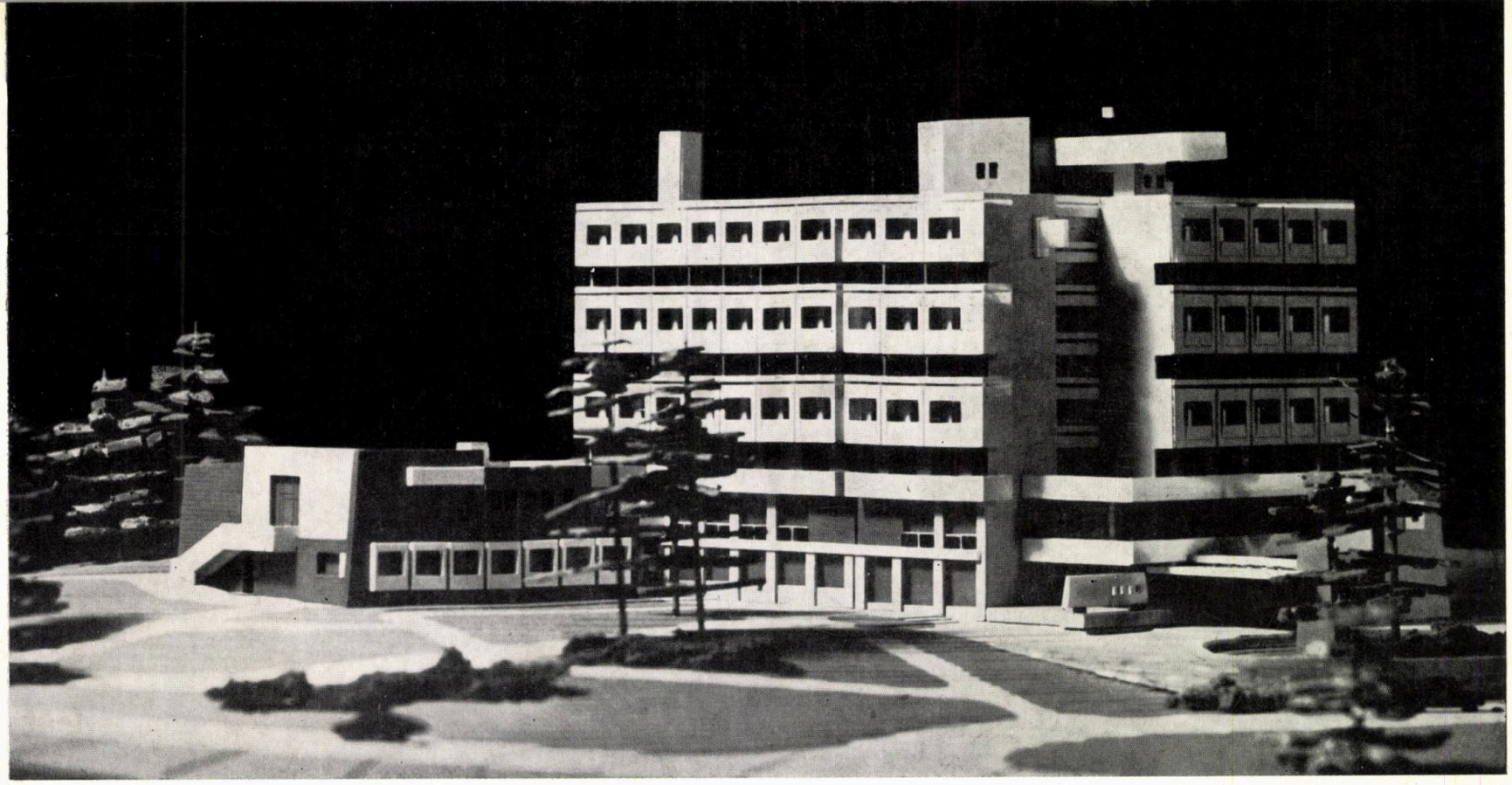

Sanatoriu la Băile Herculane (machetă)

rate, prevăzute la categoria de confort B din diversificare (categoria B din diversificare prevede o repartiție de 50 % paturi în camere cu două paturi și 50 % paturi în camere cu trei paturi, cu grupuri sanitare centralizate pe coridor). Soluțiile obținute au fost rezultatul urmăririi următoarelor principii în proiectarea ansamblului :

— Circulații minime, concentrare și centralizare a funcțiunilor în cadrul soluției monobloc.

— Economisirea spațiilor la maximum în rezolvarea minuțioasă a celulei de cazare.

— Evitarea recepțiilor supradimensionate inutil, evitarea caracterului monumental, oficial, inutil la programul de tip sanatorial.

— Finisaje diferențiate în interior, strict proporționate cu necesitățile funcționale.

— Fațade tratate diferențiat, compensativ, corespunzător temei și situației sanatoriilor în condiții de munte (cînd există, vrînd, nevrînd, fațadă posterioară neperceptibilă perspectiv din cauza plantației dense de pe versantul muntelui la care se adosează sanatoriul, fapt care permite o tratare mai sumară, nemodelată a acestei laturi).

CONSIDERAȚII PLASTICE

Ambele sanatorii se înscriu în intenția exprimării clare a volumelor, căutînd să obțină o notă de personalitate al cărei preț este plătit uneori cu licențe constructive sau chiar cu disonanțe plastice. Subdiviziunile ansamblului în vederea unor combinări seriale a elementelor, treptele valorice urmărite par a fi lizibile la ambele sanatorii. De asemenea, se poate vedea cumularea efortului de relații volumetrice la intrarea în complex. Încercarea de integrare a formelor în generatorul principal — partiul liniar și orizontalitatea de la Căciulata — pare a fi mai puțin realizată ca volumetria echivalentă pe trei direcții de la Băile Herculane, unde ideea pare a fi mai clar realizată. La ambele sanatorii, finisajele încearcă să compenseze insuficiențele de diferențiere volumetrică. Întrebuințarea prefabricatelor suplinește parțial « dorul de beton aparent total » a cărui întrebuințare mai trebuie amînată din motive economice și de receptivitate a opiniei publice.

Arh. HORIA HUDIȚĂ

complex

Complexul sanatorial cu 600 de locuri este amplasat în centrul stațiunii Sîngiorz-Băi, închizînd latura de nord a parcului existent și alcătuind împreună cu clădirea complexului sanatorial de 900 de locuri și cu hotelul turistic de 150 de locuri, amplasate pe latura de est a zonei centrale, un ansamblu arhitectural închegat.

Terenul, de formă triunghiulară, este delimitat la est de strada existentă (str. Trandafirilor), la sud de parcul stațiunii și la nord-vest de un versant avînd panta de 24%.

Complexul sanatorial cuprinde funcțiunile de cazare și tratament pentru 600 de locuri și un bloc alimentar pentru 700 de porții în două serii.

Aceste funcțiuni sînt rezolvate în circuit închis, legăturile între ele realizîndu-se prin circulații verticale și orizontale comode.

Clădirea este compusă din trei corpuri legate între ele prin holul principal de recepție, care distribuie circulația spre cazare, tratament și blocul alimentar.

Cazarea este proiectată în două corpuri de clădire p + 6, legate între ele printr-un hol central în care sînt amplasate scara principală și ascensoarele. Blocul alimentar este proiectat într-un corp de clădire p + 1, avînd legătura cu holul principal la nivelul superior, unde sînt amplasate sălile de mese.

În rezolvarea partiului clădirii s-a urmărit obținerea unei orientări

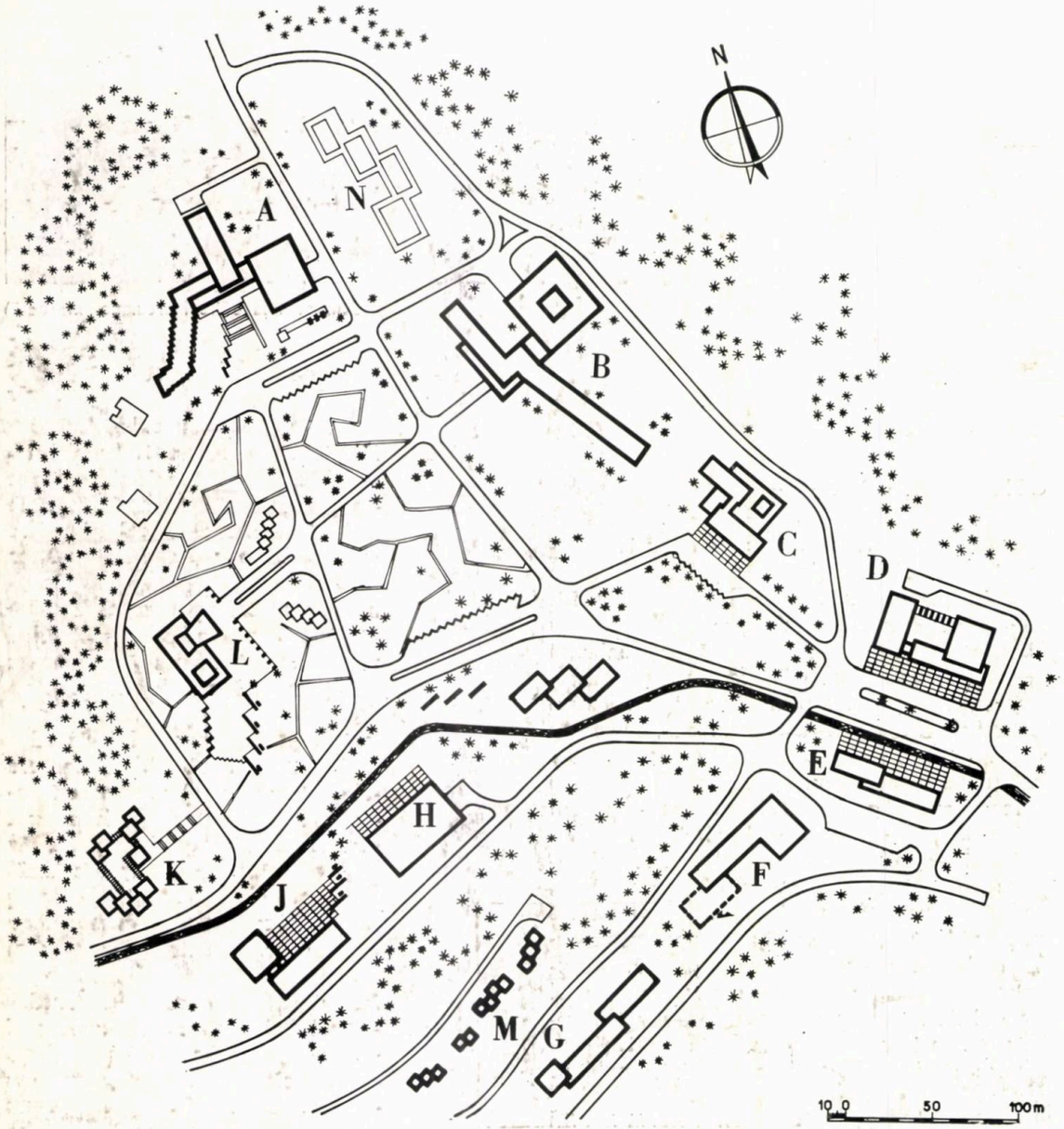

PLAN DE SITUAȚIE

A. Complex sanatorial cu 600 de paturi
B. Complex sanatorial cu 900 de paturi
C. Hotel 150 de locuri
D. Complex comercial
E. Primire-administrație
F. Grup gospodăresc
G. Depozite
H. Cantină
J. Policlinică
K. Buvete
L. Casă de cultură
M. Vile p+1
N. Terenuri de sport

sanatorial cu 600 de paturi la sîngiorz-băi

Autor: *arh. Ioana Schipor*
Colaboratori: *arhitecții Dénes Joó, Ioan Colceriu*
Rezistență: *inginerii Emil Almășan, Ivantie Crăciun*
D.S.A.P.C. — Cluj

Vedere de ansamblu (machetă)

optime a tuturor camerelor (est, vest, sud) și o înscriere cît mai bună în relief.

La parterul corpurilor de cazare s-a proiectat partea de recepție, baza de tratament, serviciile administrative, încăperi pentru personalul medical, vestiare pentru personal și spații de depozitare.

Camerele pentru cazarea bolnavilor sînt prevăzute începînd de la nivelul etajului I, fiind izolate de zgomotul și circulația de la nivelul parterului; ele sînt dispuse pe cele două laturi ale coridoarelor centrale și sînt deservite la fiecare nivel de puncte sanitare, oficii și depozite pentru rufe.

Toate camerele sînt proiectate cu două paturi, un sas cu dulapuri înzidite și baie avînd duș, w.c. și lavoar. Majoritatea lor sînt prevăzute cu loggii.

S-a căutat o rezolvare diferită a camerelor, prin dispunerea lor decalată la tronsonul A și nedecalată la tronsonul B, dînd posibilitatea mobilării diferite a camerelor.

La fiecare corp de cazare s-au proiectat cîte o scară secundară și un grup sanitar de serviciu.

Blocul alimentar proiectat pe două niveluri cuprinde la nivelul superior două săli de mese, bucătăria caldă, bucătăria rece, patiseria, oficiul, preparare ceai-cafea, spălător vase și veselă, cămara de zi.

Sălile de mese permit separarea bolnavilor pe diferite regimuri alimentare prin compartimentarea lor cu panouri decorative și jardiniere.

La nivelul superior s-au proiectat spațiile de deservire ale blocului alimentar (primirea și depozitarea alimentelor, grupul frigorific, încăperile pentru prepararea cărnii și legumelor, vestiare pentru personal) și spațiile de deservire pentru întregul complex sanatorial (post trafo, centrala de ventilație, punct termic).

Baza de tratament, proiectată la parter, cu acces din holul principal, cuprinde secțiile de electroterapie, parafinoterapie, pneumoterapie și cultură fizică medicală.

PLAN PARTER

1. Windfang — 2. Hol principal — 3. Hol tratament așteptare — 4. Scara acces cazare — 5. Planificare proceduri — 6. Arhivă medicală — 7. Medic terapeut 8. Soră șefă — 9. Depozit cearșafuri — 10. Atelier întreținere aparataj — 11. Grup sanitar — 12. Sală împachetare — 13. Preparare parafină — 14. Băi galvanice, băi lumină — 15. Băi lumină parțială, curenți diadinamici 16. Infraroșii și ultraviolete — 17. Magnetodiaflux 18. Aerosoli — 19. Fișier-secretariat — 20. Tutungerie-artizanat — 21. Ape minerale — 22. Depozit — 23. Hol cantină — 24. Vestiar — 25. Sală mese 100 locuri 26. Sală mese 250 locuri — 27. Pîine — 28. Grup frigorific 29. Oficiu — 30. Bufet rece — 31. Patiserie — 32. Bucătar șef — 33. Bucătărie — 34. Spălător veselă — 35. Spălător vase — 36. Terasă — 37. Cabinet medical — 38. Medic șef — 39. Recepție-portar — 40. Administrator 41. Intendent — 42. Depozit materiale întreținere 43. Vestiar personal — 44. Centrală telefonică — 45. Cameră operator — 46. Cameră acumulatori

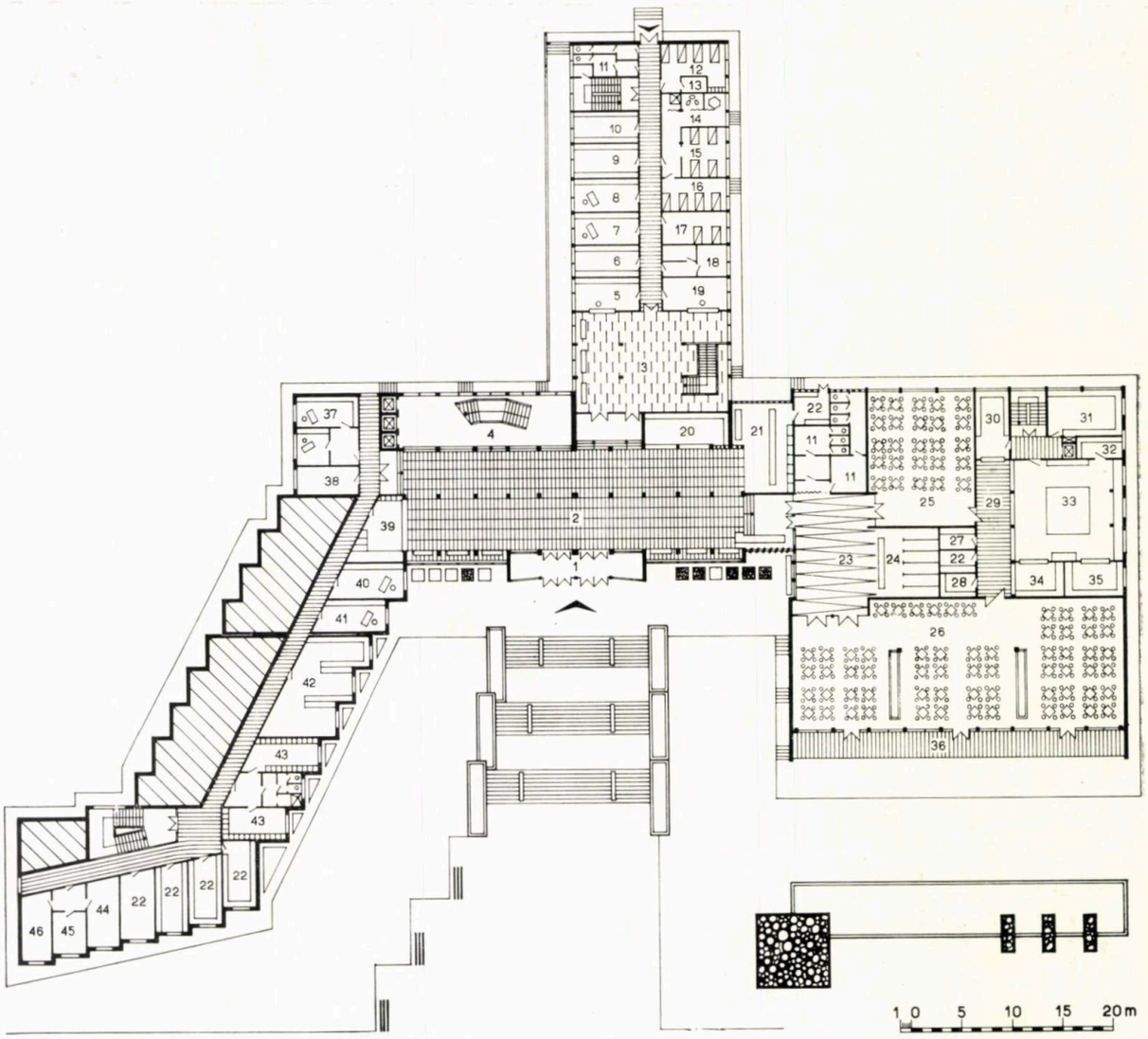

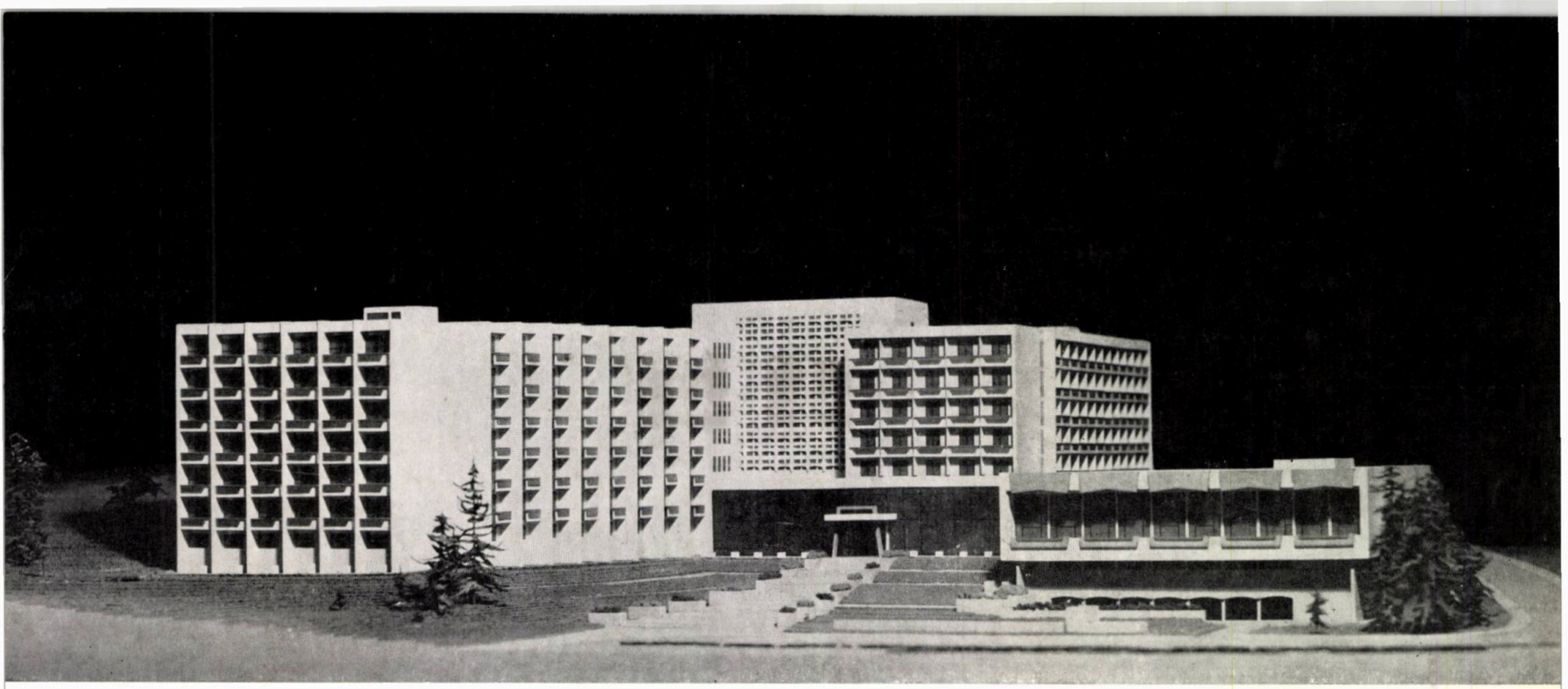

Perspectivă spre fațada principală (machetă)

PLAN ETAJ CURENT

1. Hol cazare — 2. Cameră cu două paturi — 3. Oficiu 4. Materiale întreținere — 5. Rufe curate — 6. Rufe murdare — 7. Punct sanitar — 8. Grup sanitar — 9. Baie

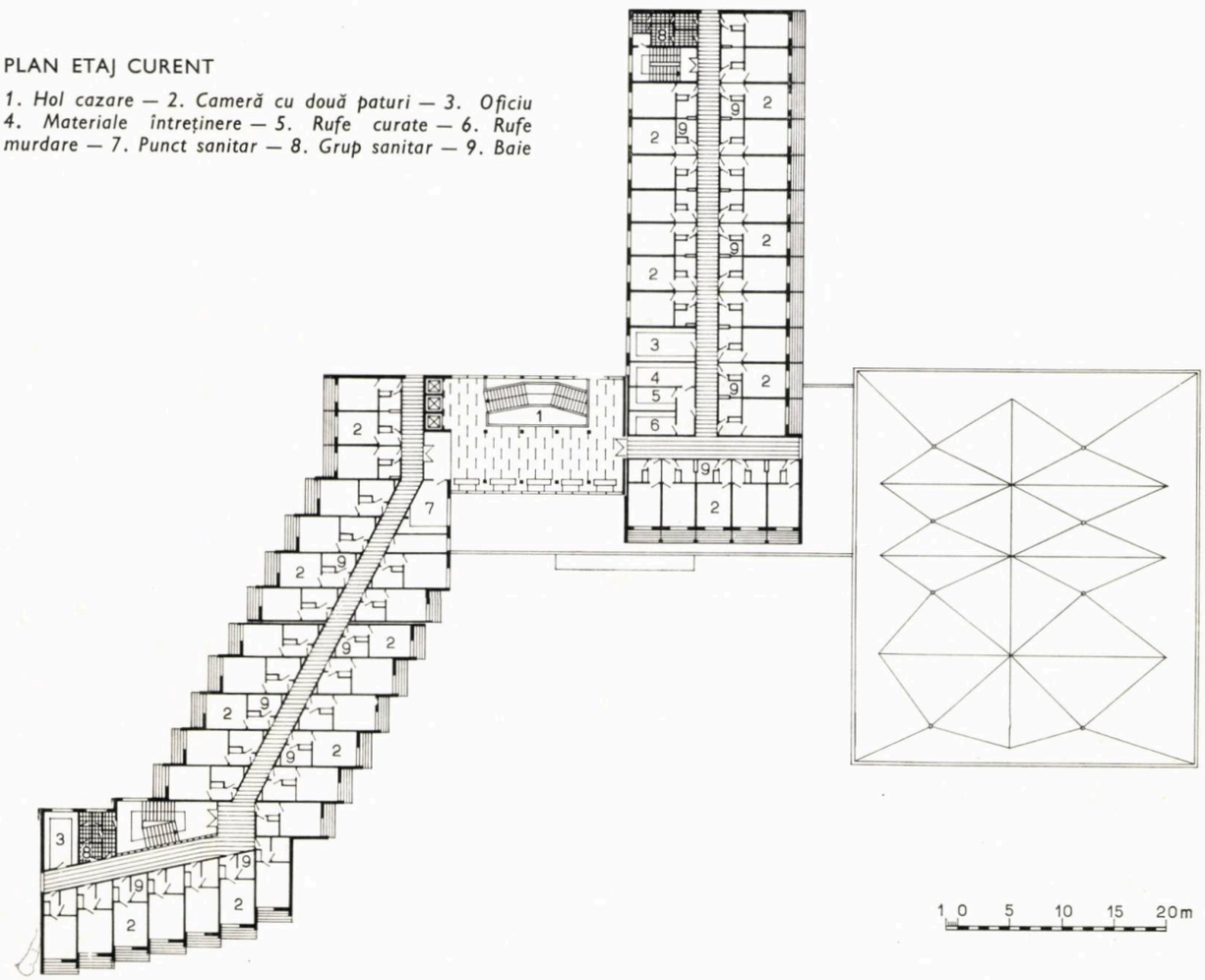

La etajul I s-au proiectat trei saloane orientate spre fațada principală destinată bibliotecii, jocurilor și vizionării emisiunilor de televiziune.

La parter, în legătură cu holul principal, s-a proiectat un bar pentru ape minerale.

În rezolvarea plastică a volumelor s-au folosit materiale locale cu placaje de piatră (la parterul clădirii) și balustrade de lemn la loggii.

În interior — în holul principal, sălile de mese, holul de tratament, holul cantinei, scările principale — s-au prevăzut pardoseli din plăci de marmură și placaj de lemn.

Structura de rezistență a corpurilor p + 6 este proiectată cu diafragme de beton armat, iar cantina și holul de legătură între cele două corpuri de cazare sînt proiectate pe cadre de beton armat.

Complexul sanatorial va fi deservit de grupul gospodăresc al stațiunii, care cuprinde spălătoria, uscătoria și depozitarea alimentelor.

Arh. IOANA SCHIPOR

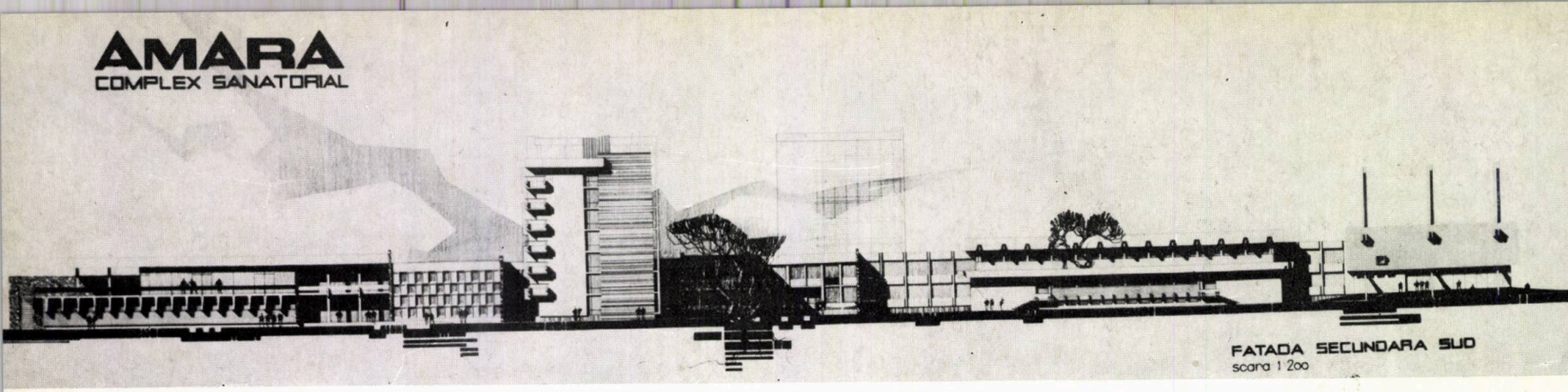

Fațada sud

complex sanatorial cu 1000 de

Plan de situație

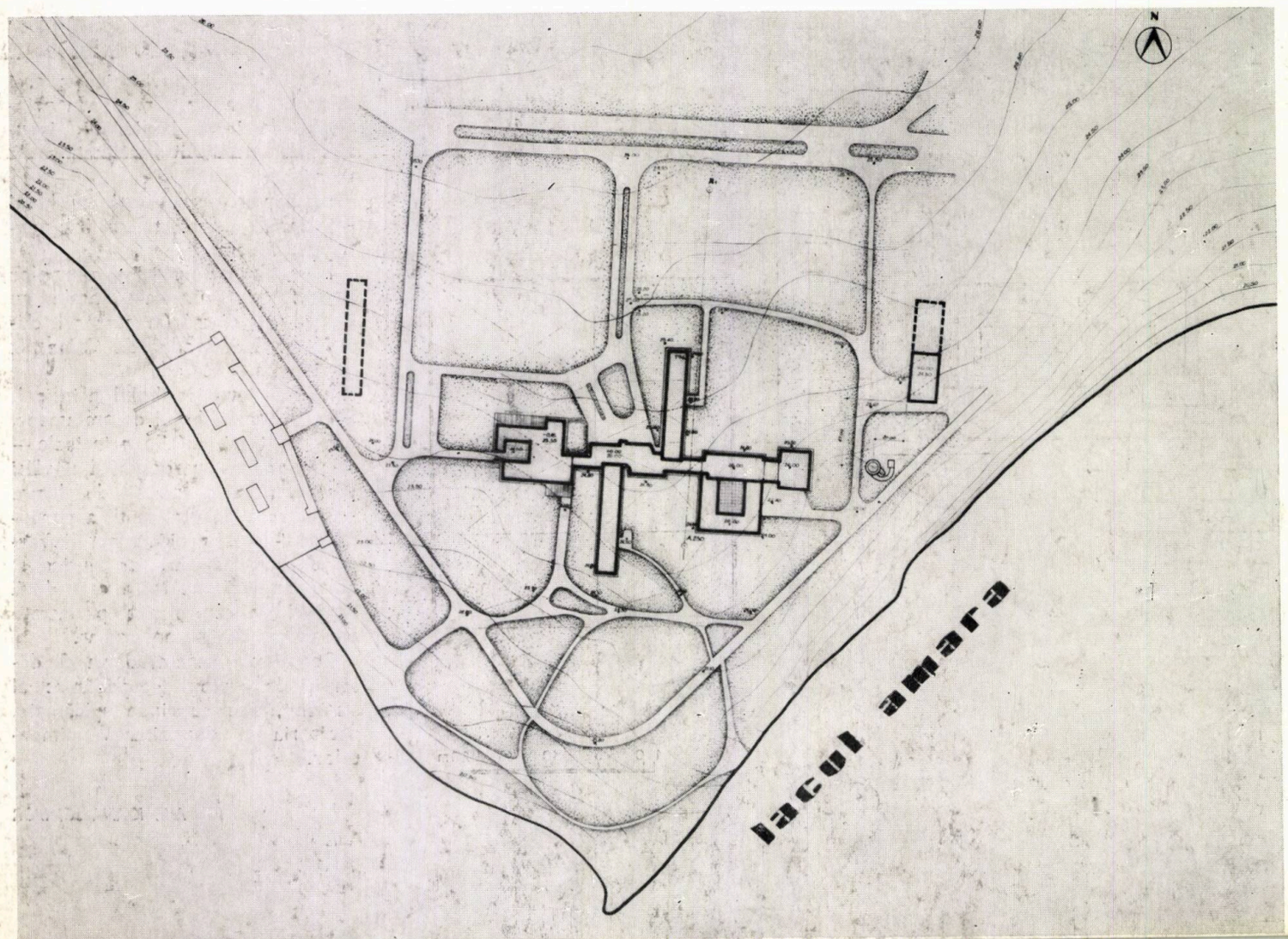

Colectiv de proiectare
Arhitectură:

Autori: *arhitecții Petre Ionescu, Florin Teodorescu, Spiridon Ilie, Milada Ionescu*

Coautori: *arhitecții Mihaela Bock și Mihaela Ionescu-Călinești*

Rezistență: *ing. Mihai Ionescu, proiectant Iuliu Antonovici*

Instalații: *inginerii Constantin Popa, Maria Nicola, Remus Bello, Gabriela Solomon, Dan Șerbănescu, Ella Perl*

Drumuri: *ing. Ion Lungu, proiectant Gligor Opreanu*

Tehnologie: *dr. Ștefan Ionescu-Călinești*

D.S.A.P.C. — București

paturi la amara

BUKAREST MAGYAR SZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1948

Complexul sanatorial de la Amara, cu o capacitate de cazare de 1 004 paturi și o bază de tratament de 1000 proceduri majore, se înscrie în obiectivele de cură și tratament de mare capacitate cu care U.G.S.R. dotează o serie de stațiuni din țara noastră, în scopul îmbunătățirii condițiilor de tratament.

Amara este prima stațiune care va beneficia de un obiectiv de acest gen, avînd în vedere dotarea scăzută a acestei stațiuni, în contrast cu efectele terapeutice deosebite ale nămolului și apei lacului Amara și a afluxului, în continuă creștere, al bolnavilor din țară și de peste hotare. Fondul actual de cazare este de 850 de paturi; baza de tratament asigură un număr de 400 de proceduri majore și funcționează numai în sezonul de vară.

Pentru stabilirea unui profil de dezvoltare a stațiunii Amara s-au făcut studii privind rezervele de nămol terapeutic, din care rezultă că, la o suprafață a lacului de 128 ha, rezerva de nămol terapeutic este de 410 000 m^3, care se regenerează anual. Avînd în vedere că un complex sanatorial de 1000 de paturi cu funcționare

Vedere aeriană de ansamblu (machetă)

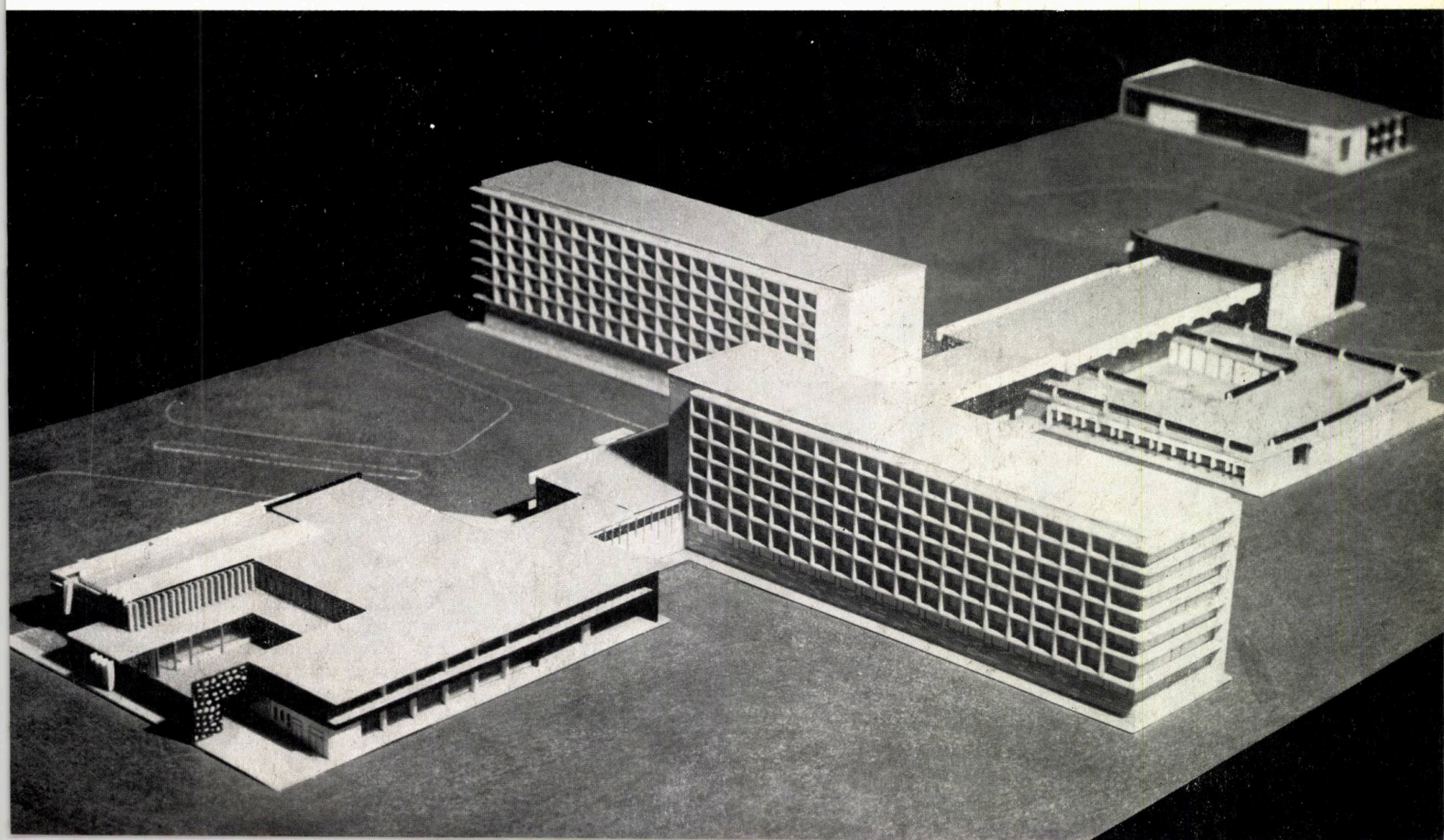

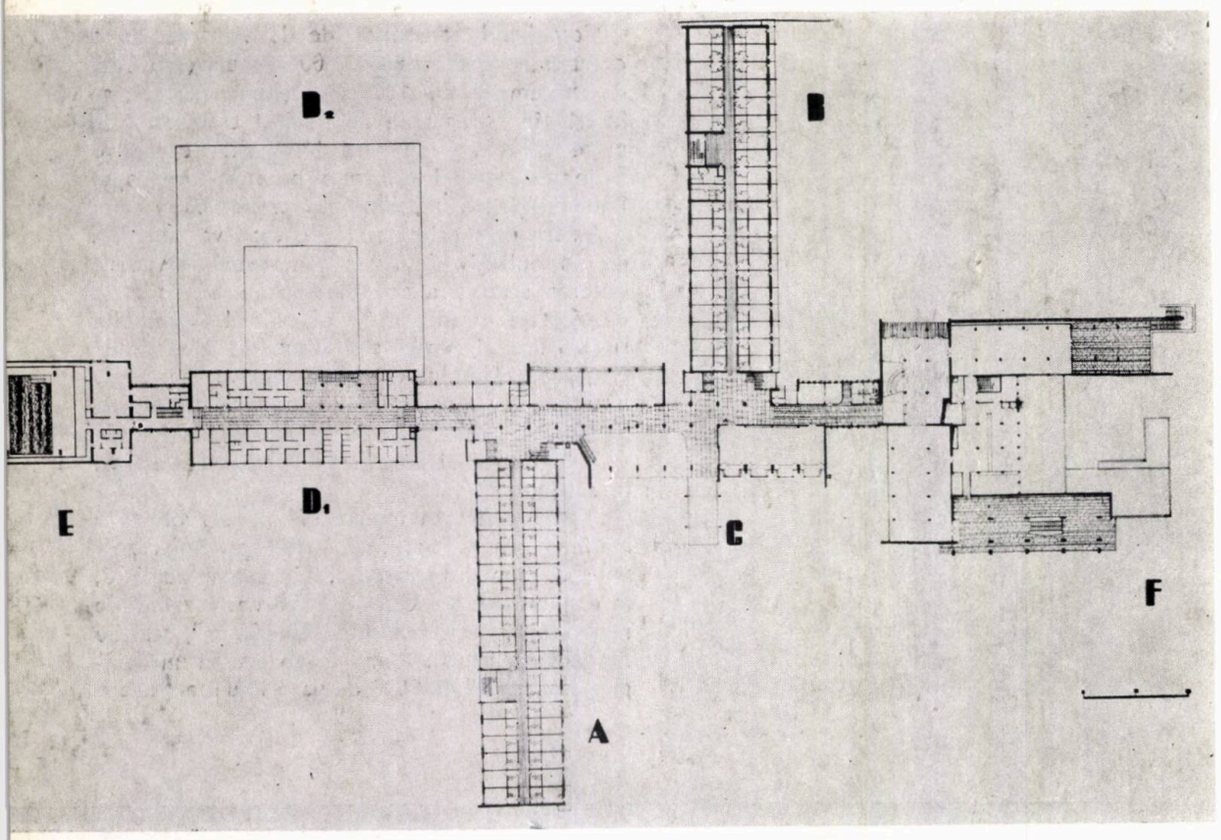

PLAN PARTER

A-B. Cazare p+6 — C. Corp legătură-recepție p+1 D_1. Fizioterapie etaj I — D_2. Nămoloterapie — E. Bazine F. Bloc alimentar

PLAN ETAJ I

A-B. Cazare p+6 — C. Corp legătură-recepție p+1 D_1. Fizioterapie etaj I — D_2. Nămoloterapie — E. Bazine F. Bloc alimentar

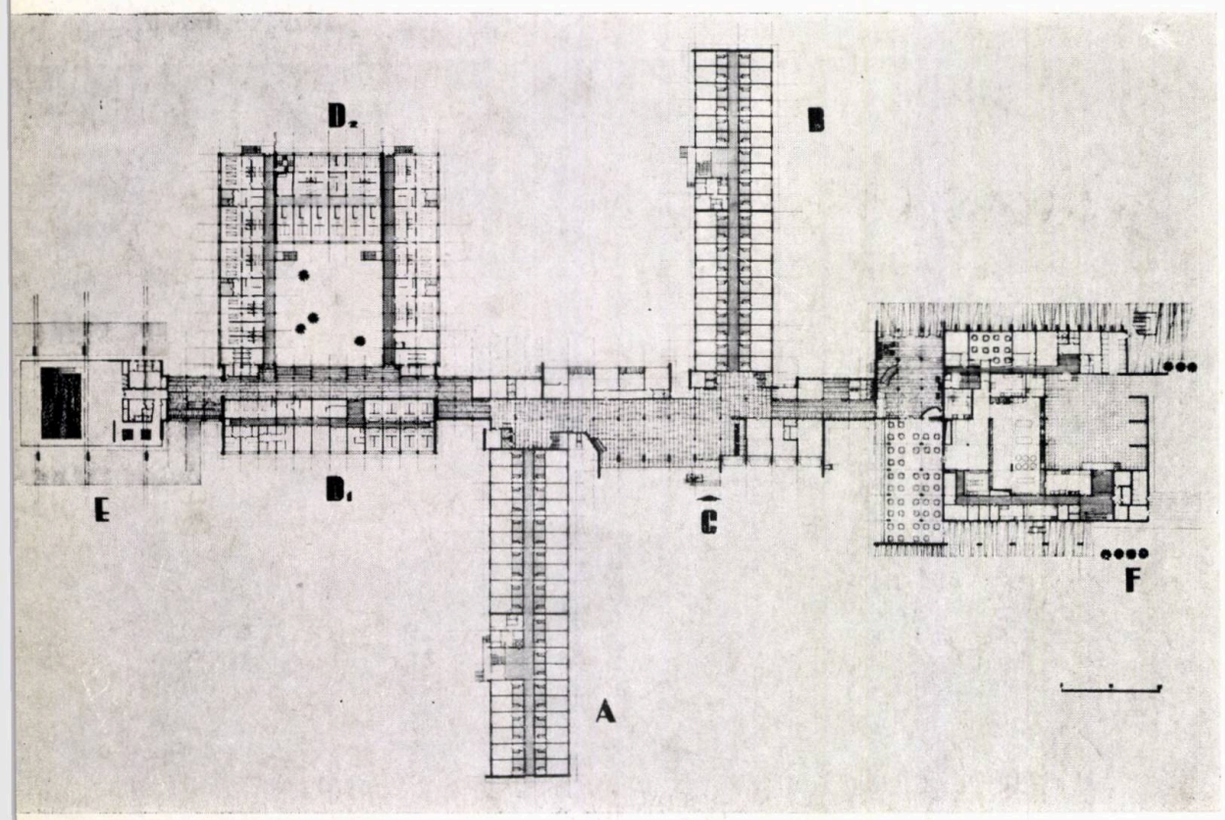

permanentă consumă 4000 m^3/an, actualele rezerve de nămol pot asigura o dezvoltare a stațiunii pînă la capacitatea de 100 000 de paturi.

Pe acest considerent, D.S.A.P.C. — București a întocmit în anul 1965 detaliul de sistematizare a unei zone aflate între actuala stațiune și satul Amara, pe un teren viran în formă de peninsulă, cuprinzînd o serie de complexe sanatoriale, hoteluri, baze de tratament, unități comerciale, restaurante, ștranduri, zone de agrement etc. cu o capacitate de tratament și cazare de 10 000 de paturi.

Din acest ansamblu s-a proiectat și este în curs de execuție primul complex sanatorial cu o capacitate de cazare de 1004 paturi, planificat a fi dat în folosință în anul 1970.

Rezolvarea partiului acestei unități a comportat un studiu deosebit, întrucît un program de o asemenea complexitate nu a fost încă realizat în țara noastră, iar exemplele din străinătate sînt de capacități mai reduse și cu alte tehnologii, în general de factură mai veche.

Proiectul a urmărit următoarele rezultate: condiții optime de cazare și tratament, legături directe între diversele secții cu circulații minime, asigurarea de spații închise pentru recreere și petrecerea timpului liber, la capacitatea complexului. Probleme deosebite a ridicat rezolvarea părții tehnologice a tratamentului de

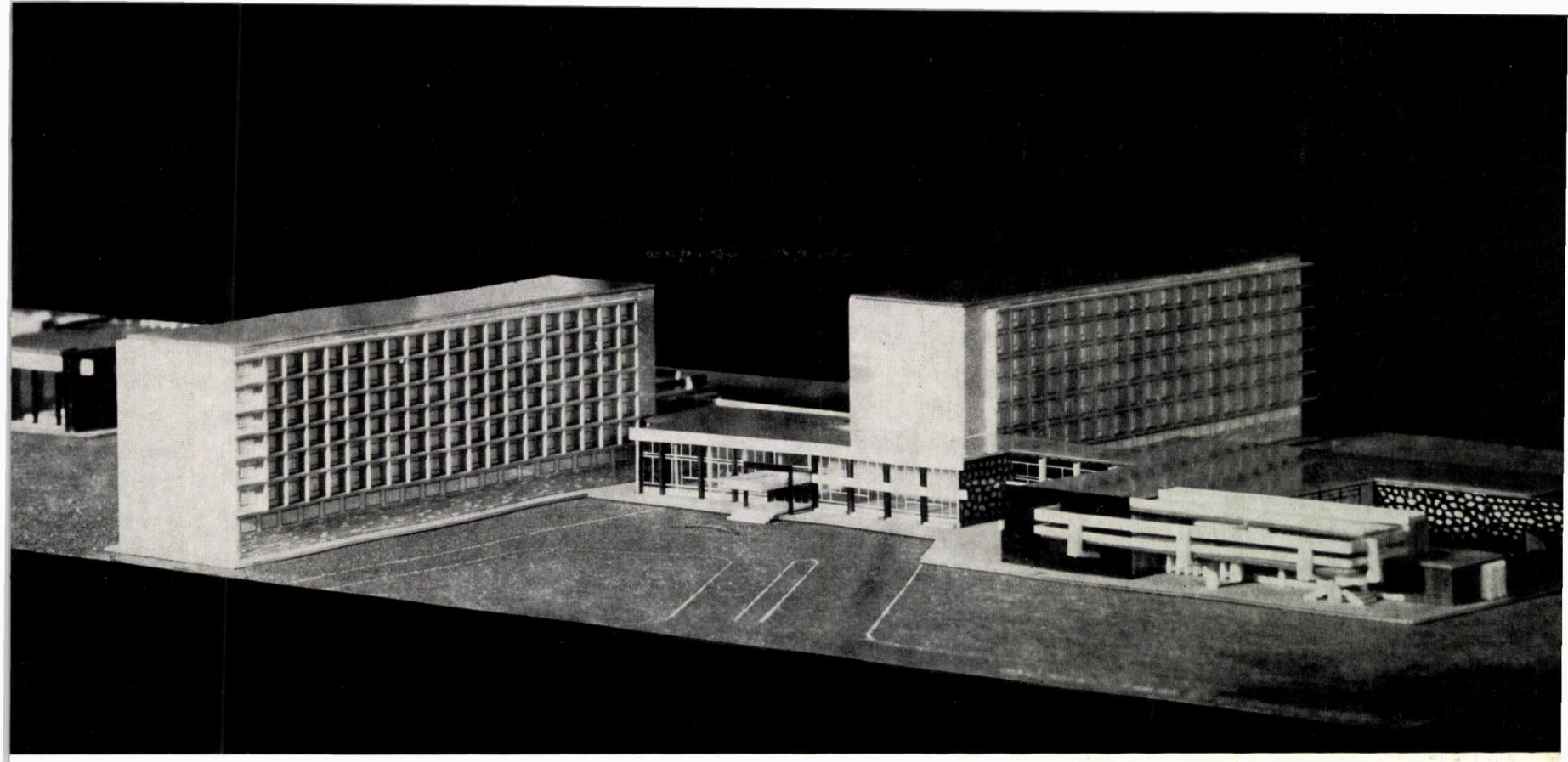

Vedere generală (machetă)

bază din acest complex, aceea privind recoltarea și transportul nămolului de la lac la blocul de tratamente.

În acest scop s-a prevăzut ca recoltarea nămolului și transportul pînă la mal să se facă în condițiile actuale, nemecanizat, pentru a nu perturba stratul de nămol de pe fundul lacului.

Pe malul lacului se află o stație de depozitare, încălzire și pompare către complex a nămolului, unde el intră în circuitul care alimentează fiecare punct de tratament. S-a prevăzut ca nămolul să fie în permanentă circulație, fiind pompat în tot timpul tratamentului (7 ore), excedentul de nămol întorcîndu-se la stația de pompare. Întregul utilaj de pompare și de transport, garniturile și armăturile au o factură specială pentru a rezista acțiunii agresive a nămolului.

În felul acesta se asigură o tehnologie modernă, se evită construirea unor circulații pentru transportul nămolului, se înlătură o muncă grea, aceea a transportorilor de nămol, iar pe ansamblu, o sporire a productivității muncii și deci a numărului de împachetări. Pentru încălzirea și transportul apei sărate s-au amenajat spațiile și instalațiile aferente în cadrul centralei termice.

Clădirea complexului se compune din: două blocuri de cazare, o bază de tratament, un bloc alimentar și un corp de legătură-recepție.

Blocurile de cazare au fost proiectate cu p+6 niveluri, avînd un număr de 36 camere a cîte două paturi pe fiecare nivel, în legătură cu unitatea de tratament. Pe fiecare nivel s-a prevăzut un cabinet medical restrîns și un oficiu de nivel. Blocurile au fost amplasate perpendicular pe circulația majoră și paralel cu direcția vînturilor dominante, orientarea camerelor fiind est-vest.

Baza de tratament a fost rezolvată pe două niveluri și se compune din: secția de nămoloterapie, secția de hidroterapie, secția de fizioterapie și secția de cultură fizică medicală.

Secțiile au fost astfel rezolvate încît să asigure o independență de funcționare și în același timp să aibă o bună legătură între ele.

Secția de nămoloterapie a fost rezolvată pe principiul asigurării unor tratamente continue, așteptarea făcîndu-se în încăperi tampon ale sălilor de împachetare, unde se face și pregătirea bolnavilor. Pentru a asigura spălarea unei cantități mari de cearșafuri de împachetare, spălătoria complexului a fost amplasată la nivelul inferior al împachetărilor, cearșafurile murdare fiind trimise prin cădere liberă. Spălătoria asigură și rufele curate aferente cazării și blocului alimentar, prin linii tehnologice distincte. Legătura cu restul corpurilor se realizează prin subsol.

Blocul alimentar are o capacitate de 1400 de porții și este rezolvat pe două niveluri, avînd la parter bucătăria cu anexele și grupurile sanitare ale personalului, sălile de mese fiind dispuse pe ambele niveluri. Sălile de mese de la etaj au fost prevăzute și cu terase acoperite, care servesc și ca locuri de cură.

Corpul de legătură și recepție face legătura între toate celelalte corpuri; el are un hol de intrare și recepție pe două niveluri, încăperile administrației la parter, iar la etaj sălile comune pentru recreere, bibliotecă, centrala telefonică etc.

Pe ansamblu, pe lîngă o bună funcționalitate a diverselor secții, s-a urmărit asigurarea unor spații de degajare — holuri, coridoare, terase acoperite — cu scopul de a evita aglomerările și de a crea posibilitatea de mișcare și recreere a bolnavilor pe timp nefavorabil, avînd în vedere clima instabilă din regiunea Amara.

Pe baza rezultatelor obținute prin realizarea acestui complex, precum și a altora ce se vor mai construi în țara noastră, se vor putea trage anumite concluzii asupra funcționalității și chiar a oportunității realizării unor complexe sanatoriale de mare capacitate.

Arh. PETRE IONESCU

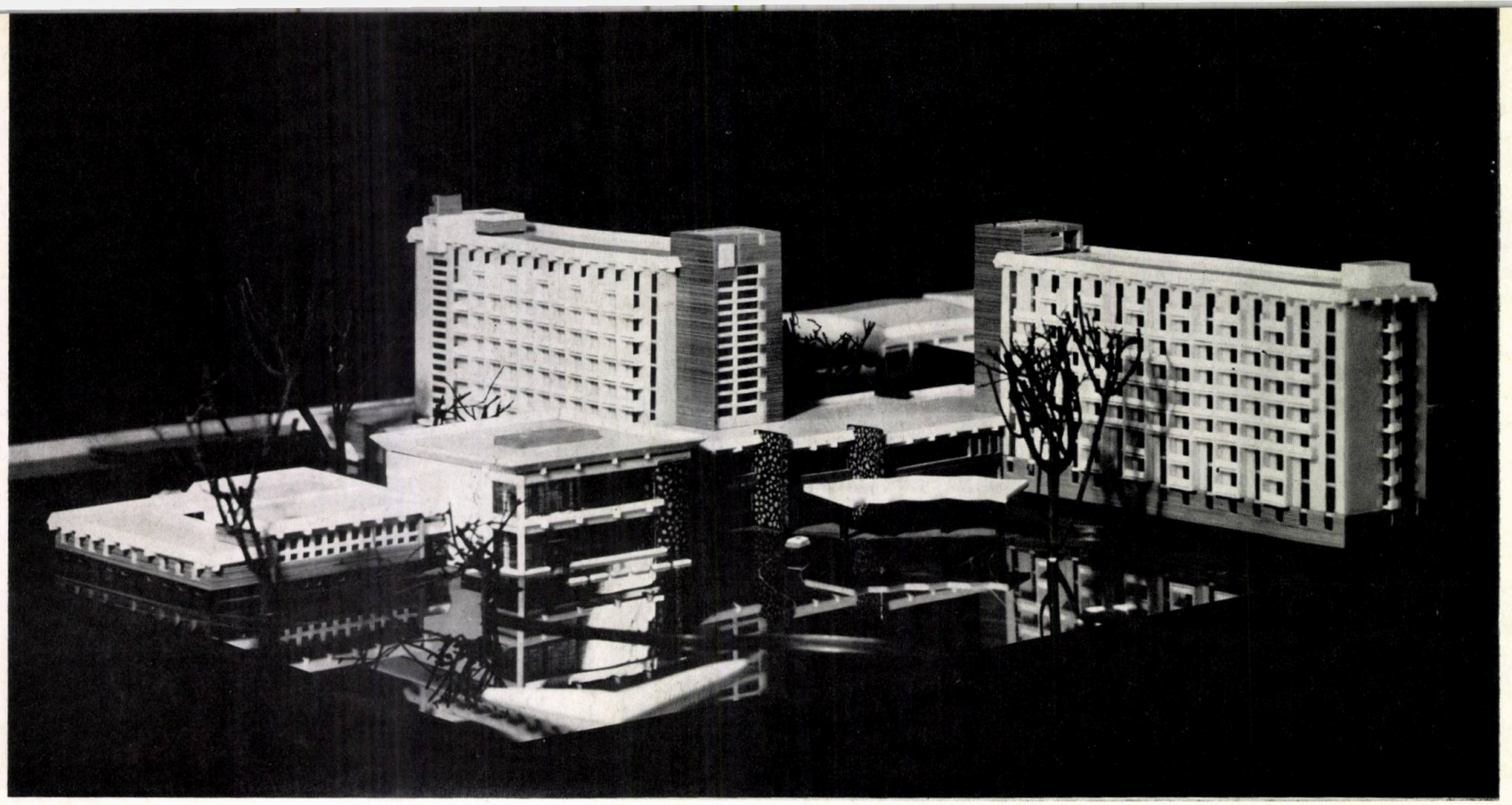

Vedere generală (machetă)

complex sanatorial cu 950 de paturi la băile

Printre marile obiective sociale în curs de construcție în țară figurează și complexul sanatorial cu 950 de locuri de la Băile Felix-Oradea, amplasat în mijlocul bogatei vegetații a pădurii existente în jurul stațiunii.

Complexul se compune din două blocuri de cazare (p+8 etaje), un corp recepție (p+1 etaj), un loc de tratamente (p+1 etaj), un bloc alimentar (parter și p+1), centrală termică, post trafo și crematoriu.

CAZAREA

Cele două corpuri de cazare sînt concepute ca două volume-bară orientate E-V. Legătura cu corpul de recepție se face la două niveluri. Circulația pe verticală este asigurată de o scară principală și trei ascensoare, dintre care unul pentru bolnavi. Pe fiecare nivel există 27 de unități de cazare a cîte două paturi fiecare, avînd dulap înzidit, o baie dotată cu cadă, duș, lavabou și w.c., o cameră de 12,47 m² cu două paturi și o loggie. La fiecare nivel există posibilitatea amenajării unor apartamente prin cuplarea a două unități de cazare. Tot la două etaje s-a prevăzut un cabinet de prim-ajutor. Serviciile (cameră pentru personalul de serviciu cu grupul sanitar respectiv, oficiu, depozit de lenjerie, tub de gunoi) sînt grupate în jurul casei scărilor.

RECEPȚIA

Corpul de recepție face legătura între părțile componente ale complexului: cele două corpuri de cazare, sectorul de tratamente și sălile de mese. La parterul corpului de recepție se află: recepția, biroul responsabilului, două saloane de primire și accese largi la corpurile componente. În fața intrării la sălile de mese este amplasat barul cu ape minerale și depozitul.

PLAN DE SITUAȚIE

1. Recepție — 2. Tratcmente — 3. Cazare — 4. Cantina — 5. Preparare — 6. Centrala termică — 7. Post trafo

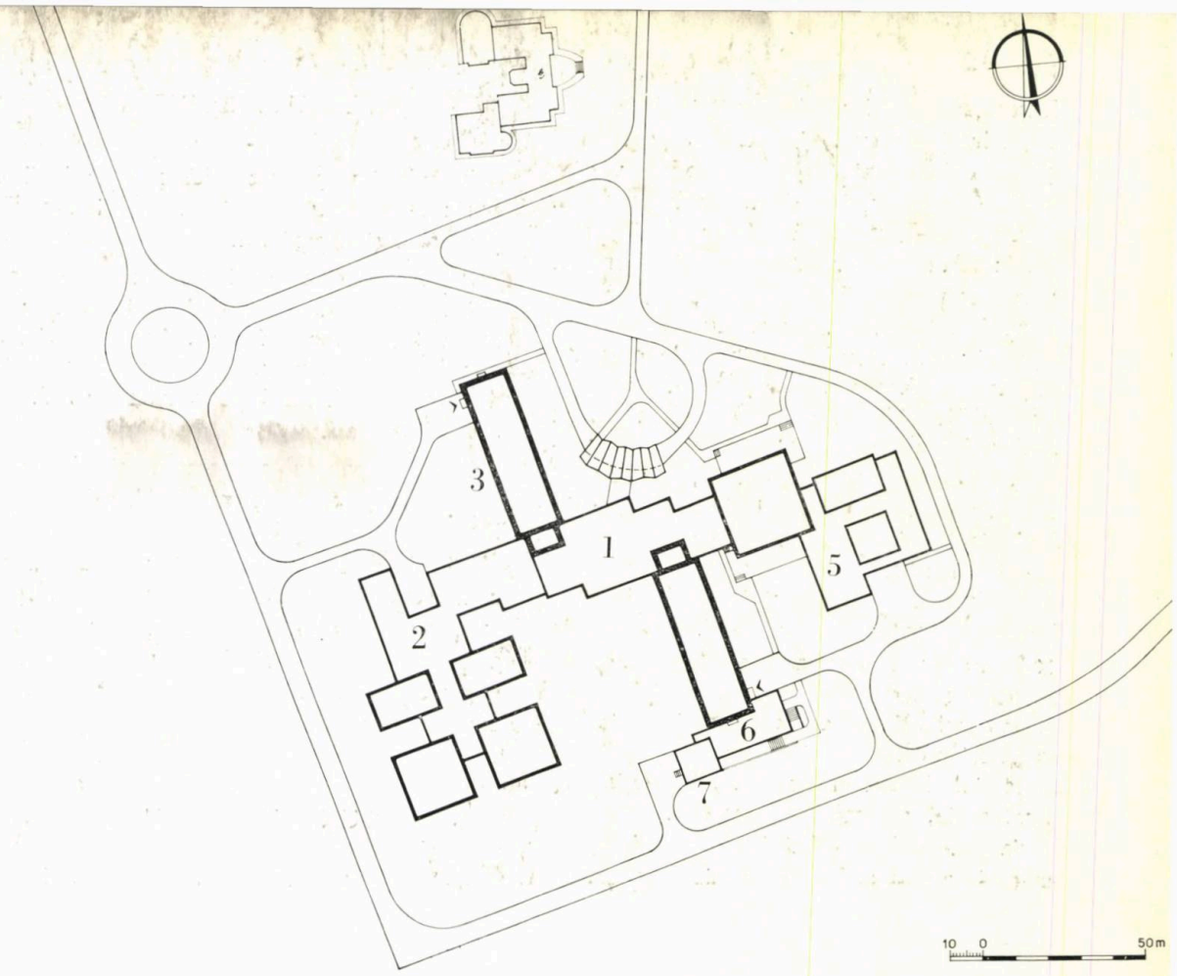

Colectiv de proiectare
Șef proiect: *arh. Ioan Tripa*
Arhitectură: *arh. Constantin Tripa, arh. Arnold Szabo, arh. Laszlo Mathe, Ștefan Csikos, Ludovic Köteles*
Rezistență: *ing. Vasile Mărginean*
Instalații sanitare, încălzire, ventilații: *ing. Ioan Pop*
Instalații electrice: *ing. Vasile Barbul*
Drumuri: *Francisc Nagy*
D.S.A.P.C. — Oradea

Vedere aeriană dinspre nord (machetă)

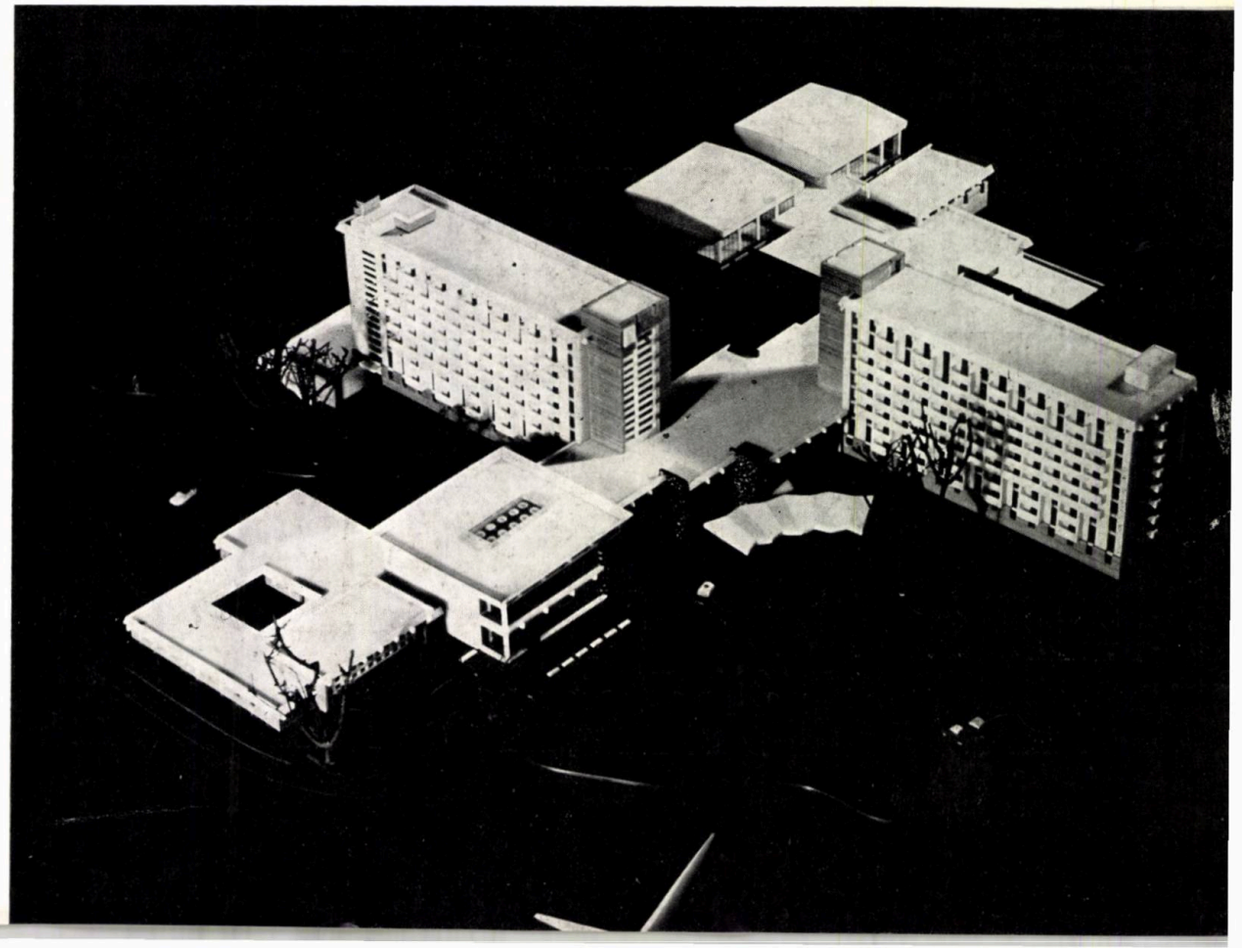

felix-oradea

La etajul corpului de recepție este amplasat, lîngă corpurile de cazare, cîte un grup medical complet, format din sală de așteptare, grup sanitar, cabinet de consultații, cabinet de tratamente.

În vederea asigurării distracției bolnavilor s-au prevăzut două saloane cu posibilitate de deschidere totală între ele pentru vizionări și jocuri.

BAZA DE TRATAMENT

Factorii care au stat la baza proiectării blocului de tratamente au fost condițiile naturale, apa termală și nămolul. Baza de tratament a fost dimensionată pentru 178 de posturi fixe și 2 542 de proceduri, din care 1 072 proceduri majore și 1 470 de proceduri minore, repartizate în următoarele sectoare: *electroterapie, cultură fizică medicală, nămoloterapie* și *hidroterapie*.

Tratamentul de bază îl constituie hidroterapia, rezolvată pe sexe. Piesa centrală a fiecărei secții de hidroterapie o constituie un vestiar cu cabine de dezbrăcare și garderobă comună. Din vestiar se accede către cele două piese de bază: sala bazinelor și sala de hidroterapie. Din vestiar este posibil, de asemenea, accesul la grupul sanitar, prevăzut cu dușuri de curățire și w.c. Accesul la bazinele de elongații și mișcare se face tot din vestiarul central.

Sectorul de hidroterapie a fost conceput ca o piesă unică, despărțită cu paravane care adăpostesc o serie de posturi umede, ca: dușuri terapeutice, băi parțiale, băi de plante, halbbad, bazin treflă, duș subacval și masaj.

Din secția de hidroterapie se face accesul la împachetările cu parafină și băile de lumină.

S-au prevăzut două hale cu dimensiuni de 20 × 20 m, care adăpostesc bazinele comune de apă termală.

La parterul clădirii a fost plasată secția de împachetări cu nămol și gimnastică medicală.

La etajul I a fost amplasată secția de electroterapie, aerosoli și ultrasunet.

Secția de cultură fizică medicală este organizată pe sexe, avînd vestiar cu dublă deservire, săli de gimnastică analitică, de vibroterapie și de masaj uscat.

Secția de împachetări cu nămol cuprinde săli de împachetări colective și individuale.

Întrucît la sectorul de tratamente se folosește mai multă lenjerie, spălătoria mecanică a fost amplasată sub sălile de hidroterapie.

BLOCUL ALIMENTAR

Blocul alimentar este alcătuit din două corpuri: cantina cu sălile de mese și corpul de preparare și depozitare.

Pentru servirea mesei s-au preconizat patru săli de mese, două la parter și două la etaj a cîte 125 de locuri fiecare. Accesul în sălile de mese se face din holurile de nivel, legate direct de recepție. Accesul pe verticală se face pe o scară centrală.

Clădirea pentru prepararea și depozitarea alimentelor este în formă de U, avînd o curte interioară de serviciu.

Sala de mese și de odihnă pentru personal, cu o capacitate de 50 de locuri, are acces din exterior și legătură cu oficiul. Grupul social al personalului, cuprinzînd vestiare, w.c., băi, depozite de materiale, se află pe coridorul de acces din exterior.

FUNCȚIUNI COMUNE

Centrala termică, postul de transformare și crematoriul formează o compoziție unitară. Pe acoperișul centralei termice a fost realizată o « terasă solar » prevăzută cu dușuri, accesul făcîndu-se pe o scară monumentală.

Spălătoria și centrala de ventilație sînt amplasate în blocul de tratamente.

FINISAJE PRINCIPALE

a) *Corpurile de cazare*

Pardoseli de parchet în camerele de cazare, plăci de gresie la băi și coridoare, plăci de marmură în holuri, pereți tratați cu tapete în camere, cu faianță la băi, cu marmoroc în holuri, uși furniruite în tocuri de tablă ambutisată. În exterior, tencuieli de terasit, piatră artificială buciardată, placaje de cărămidă. Tîmplăria de tablă ambutisată și uși finisate. În exterior, tencuieli de terasit, piatră artificială, zidărie de piatră cioplită.

b) *Corpul de recepție*

Pardoseli cu plăci de marmură, scări placate cu marmură, pereți cu tencuieli de marmoroc.

c) *Blocul de tratamente*

Pardoseli de plăci de marmură în holuri, gresie antiderapantă la hidroterapie și plăci de renolit. Pereți cu placaje de faianță colorată, plăcuțe ceramice, uleiuri plastice. Tîmplărie de tablă ambutisată și uși finisate. În exterior, placaje de cărămidă aparentă, piatră artificială, terasit, ziduri de piatră cioplită.

d) *Cantina*

Pardoseli de mozaic de marmură la preparări, plăci de marmură la holuri și săli de mese. Pereți cu tencuieli de terasit, placaje de lemn, placaj de faianță la bucătărie și preparare. Tîmplărie de tablă ambutisată. În exterior, placaje de cărămidă aparentă, piatră artificială, terasit, ziduri de piatră cioplită.

PLAN NIVEL CURENT

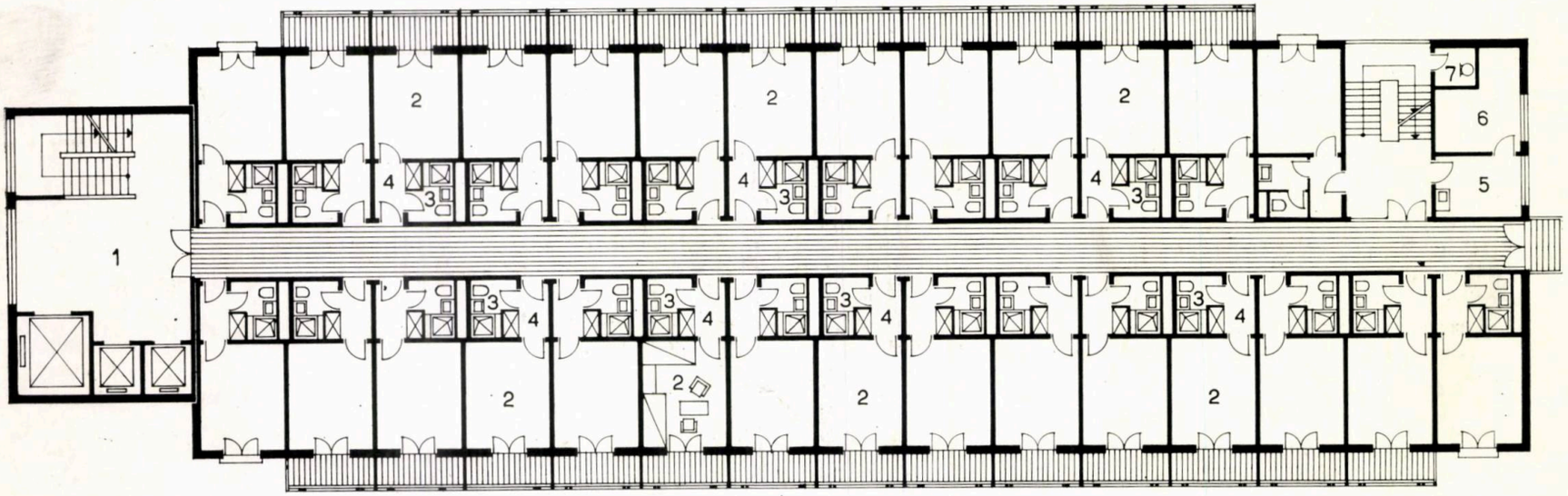

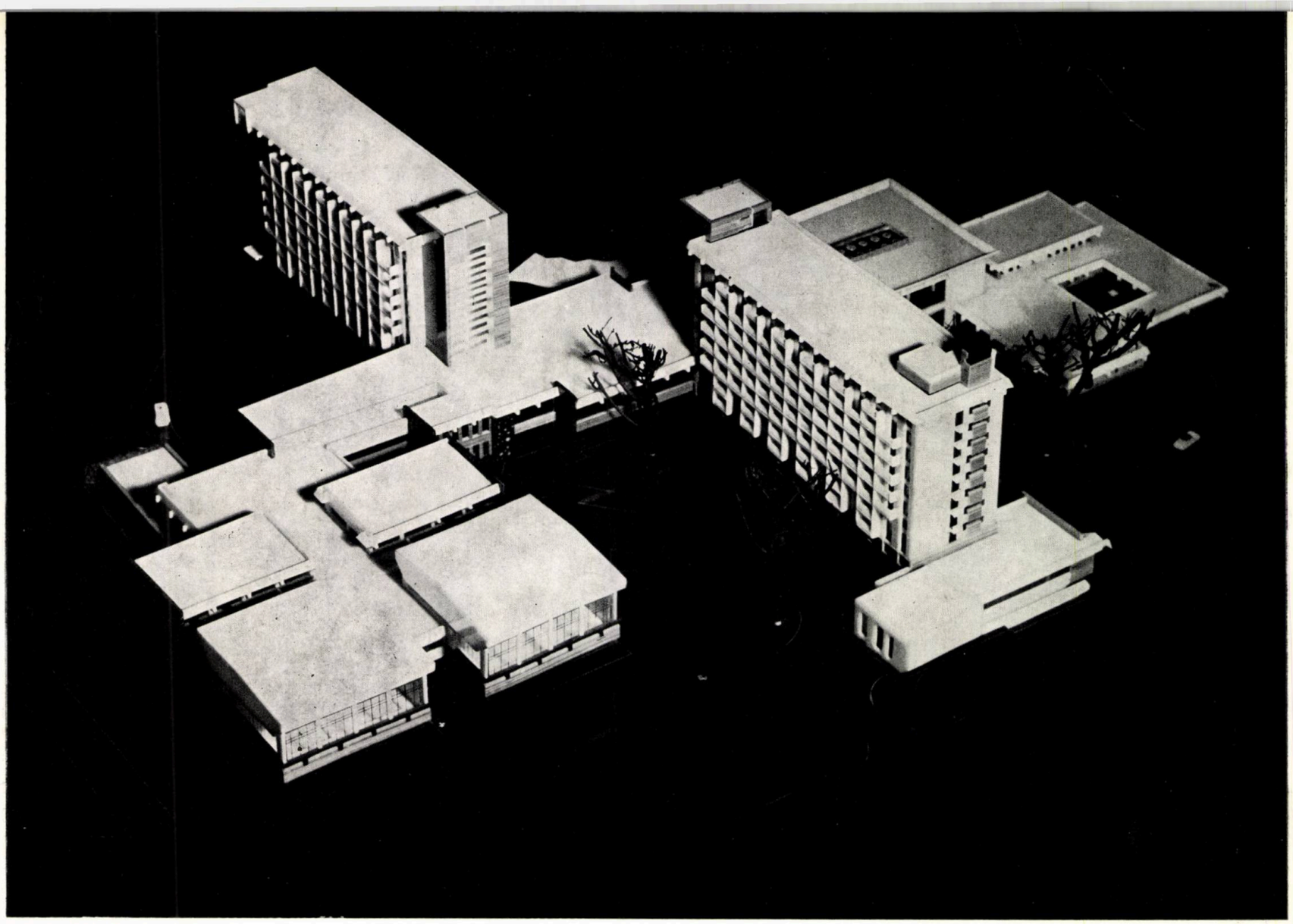

Vedere dinspre sud (machetă)

TOTALIZATOR SUPRAFEȚE

A. Cazare	Bloc « A » =	8 281,18 m²
	Bloc « B » =	8 316,67 m²
	TOTAL	16 597,85 m²
B. Recepție		2 308,00 m²
C. Tratamente		4 685,08 m²
D. Cantină		2 847,80 m²
E. Funcțiuni comune:		
— Centrală termică + post trafo + crematoriu		414,73 m²
— Rezervoare		209,40 m²
— Spălătorie, centrală, ventilație + vestiare		841,20 m²
	TOTAL	1 465,33 m²

TOTAL suprafață desfășurată 27 904,96 m²

INDICI SPAȚIALI $\left(\frac{AD}{Uf}\right)$

a) Cazare	17,47 m²/loc
b) Recepție	2,43 m²/loc
c) Tratamente	26,32 m²/posturi
	1,84 m²/proceduri
d) Cantină	1,90 m²/porții
	5,80 m²/locuri fizice
e) Funcțiuni comune	1,54 m²/loc

INDICI SPAȚIALI GLOBALI

$\frac{AD}{Uf} = 29{,}37$ m²/loc

Fațada principală (machetă)

complex sanatorial cu 500 de paturi la slănic-moldova

Colectiv de proiectare;

Arhitectură: *arh. Liviu Niculiu*
Rezistență: *ing. A. Crețulescu*
Instalații: *ing. I. Cojocaru*
Instalații electrice: *ing. H. Herșcovici*
Drumuri: *ing. V. Huțuleac*
D.S.A.P.C. — Bacău

Complexul sanatorial cu profil digestiv de la Slănic-Moldova este un obiectiv important dintr-o primă fază (pînă în 1970) de sistematizare a stațiunii, care în faza finală va avea o capacitate de 4 000 de locuri cu regim permanent. Prin realizarea acestui complex sanatorial modern, capacitatea stațiunii se va mări la 2 556 de locuri (din care 1 930 de locuri cu regim permanent și 626 de locuri cu regim sezonier).

Pentru amplasarea complexului s-au luat în considerare două locuri posibile, unul pe un platou de cca 0,2 ha, avînd de ambele părți (pe direcția V și S-E) pante abrupte, și altul pe un teren liber din centrul stațiunii, ambele variante avînd avantajele și dezavantajele lor. Pînă

la urmă s-a preferat prima variantă; configurația locului necesitînd realizarea unor construcții cît mai concentrate, a impus soluția de monobloc. Amplasamentul prezintă avantajul unei bune însoriri, al unei orientări cu perspectivă largă asupra întregii stațiuni, al unui spațiu verde natural și al unei zone liniștite și retrase. Ca dezavantaje ale acestui amplasament putem menționa un acces mai dificil (panta străzii fiind de 17%, avînd curbe cu raze de 14 m) și necesitatea unei mari mișcări de teren pentru amenajarea unei platforme.

Profilul unității a fost determinat de necesitatea creării unei baze materiale corespunzătoare pentru funcționarea în bune condiții a stațiunii ca loc de tratament, ținînd cont de calitățile curative deosebite ale izvoarelor de apă minerală în tratarea afecțiunilor digestive, cu servicii medicale de termohidroterapie, electroterapie și ape minerale.

Construcția, de formă dreptunghiulară, compusă din demisol, parter și 10 niveluri, are o structură de rezistență din beton armat monolit.

La demisol se află secțiile de hidroterapie, termoterapie, electroterapie, cultură fizică medicală, anexele, centrala de ventilație, depozitele și spălătoria.

La parter sînt dispuse recepția, conducerea medicală, restaurantul, blocul alimentar cu bucătăriile, oficiile și spațiile anexe de preparări. La etajul I se află salonul și biblioteca.

Cele 10 niveluri ale clădirii sînt afectate cazării. Cazarea — îmbinare de regim hotelier și regim spitalicesc — se face în 250 de camere a cîte două paturi fiecare, orientate, la fiecare etaj, pe ambele părți ale coridorului. Fiecare cameră are dulap înzidit, instalații de semnalizare, prize pentru bărbierit și telefon și un grup sanitar propriu, compus din w.c., lavabou și duș cu cadă. Există și posibilitatea cuplării a două camere într-un apartament. Legătura dintre recepție și cazare se face cu trei ascensoare și o scară principală.

PLAN PARTER

1. Hol — 2. Recepție poartă — 3. Așteptare — 4. Consultații — 5. Medic șef 6. Tratament — 7. Recoltări — 8. Explorări funcționale — 9. Tablou electric — 10. Ape minerale — 11. Salon ape minerale 12. Grup sanitar — 13. Sală de mese 14. Oficiu — 15. Bucătărie caldă — 16. Spălător — 17. Preparare legume — 18. Preparare pește — 19. Preparare carne 20. Grup frigorific — 21. Birou — 22. Bucătărie rece — 23. Patiserie — 24. Ceaicafea — 25. Depozit legume — 26. Depozit pește-carne — 27. Depozit coloniale 28. Sală mese personal — 29. Centrală telefon — 30. Acumulatori — 31. Telefonistă 32. Vestiar — 33. Culoar

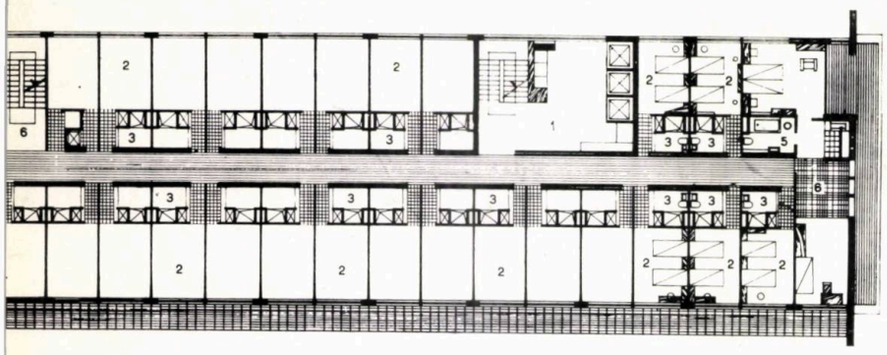

PLAN ETAJ CURENT

1. Hol — 2. Cameră două paturi — 3. Duș rece — 4. Apartament — 5. Baie apartament 6. Scară.

PLAN SUBSOL

1. Hol așteptare — 2. Cabinet medical — 3. Vestiar cu grup sanitar — 4. Sală gimnastică — 5. Masaj — 6. Scră — 7. Vestiar 8. Fișier — 9. Duș scoțian — 10. Duș alternant, duș subcevatic — 11. Băi de șezut, picioare, mîini — 12. Băi medicinale, băi cu perla — 13. Bucătărie — 14. Depozit 15. Ultrascurte — 16. Magneto-diaflux 17. Galvanoionizări — 18. Parafină — 19. Băi lumină generală și parțială — 20. Ultraviolete — solux — 21. Crematoriu — 22. Nod termic — 23. Centrală ventilație — 24. Spălătorie — 25. Uscătorie — 26. Călcătorie

Recepția de la parter cuprinde un mare hol hotelier cu o serie de saloane de joc, spații pentru cabine telefonice, artizanat, ziare, avînd legătură directă cu restaurantul și cu secția de tratament printr-un salon, unde se servesc, de la bar, ape minerale. În față, recepția beneficiază de o perspectivă de ansamblu asupra întregii stațiuni, iar în partea din spate de o curte interioară, amenajată pentru terasă de vară și loc de agrement.

Conducerea medicală, cuprinzînd secția de *hidroterapie* (hol de așteptare, vestiar cu grup sanitar, cabinet medical, cabinet soră, vestiar personal, grupa băi generale, grupa băi parțiale, grupa dușuri), secția de *termoterapie* (vestiar, băi de lumină generale, băi de lumină parțiale), secția de *electroterapie* (vestiar, fototerapie, ultraviolete, magnetodiaflux, galvanoionizări), *secția de cultură fizică medicală* (sală de gimnastică, depozite plus grup sanitar, cameră instructor, coridor) și *secția de aplicări parafină* (tratament parafină, bucătărie parafină, vestiar, lenjerie, coridor), precum și conducerea administrativă, sînt grupate separat, avînd legătură directă cu holul principal.

Serviciile medicale se află la demisol, avînd legătură directă cu intrarea principală și cu blocul de cazare.

Blocul alimentar (trei săli de mese, bucătărie caldă, bucătărie rece, patiserie, preparare ceai-cafea, preparare carne, preparare pește, preparare legume, oficiu, grup frigorific, depozit carne și pește, depozit legume, depozit coloniale, vestiar personal cu grupul sanitar respectiv, sală mese personal) se află la parter, cu deservire prin spate. Sălile de restaurant au vedere atît spre stațiune, cît și spre pădure.

Serviciile comune, centrala de ventilație, vestiarele, spălătoria cu uscătoria și călcătoria, spațiile de depozitare sînt amplasate la demisol într-un bloc comun, dar separat de rest.

Centrala de ventilație este amplasată la subsol, iar alimentarea cu energie termică a complexului se face de la o centrală termică.

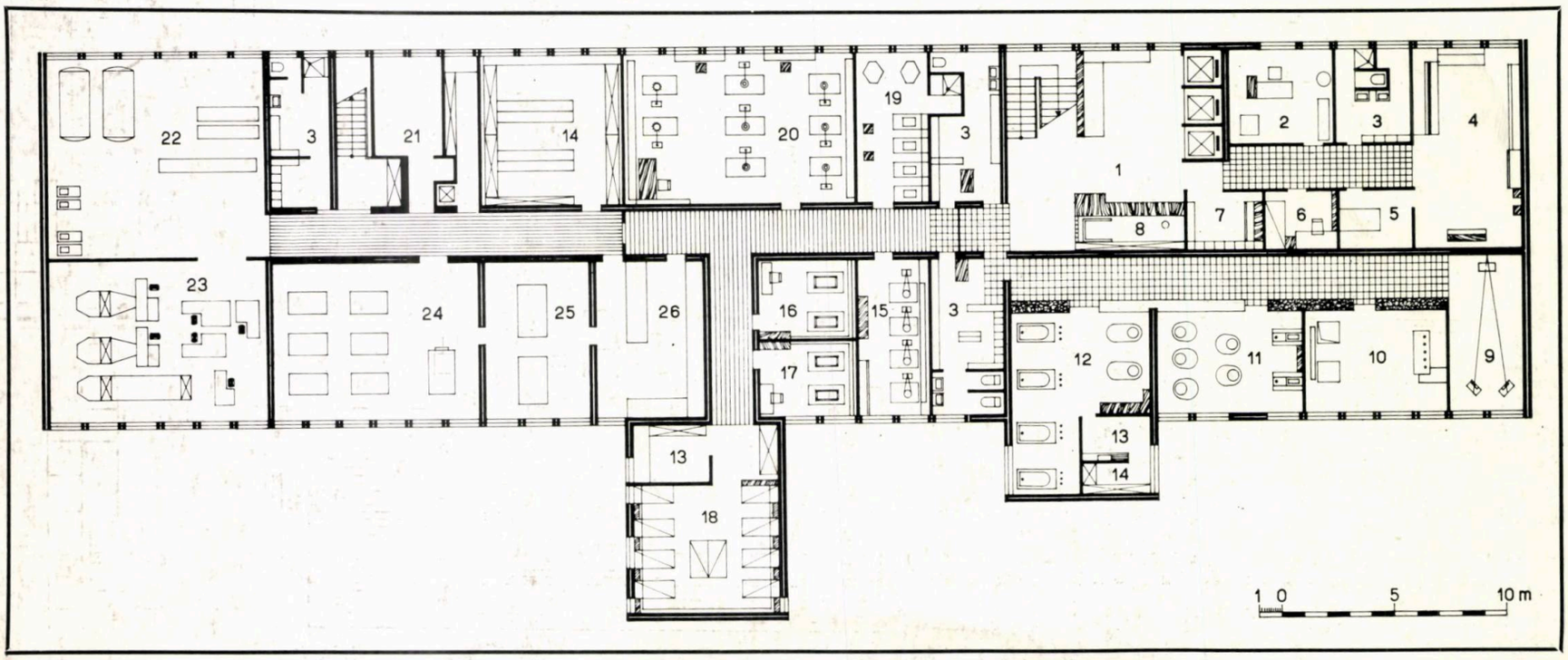

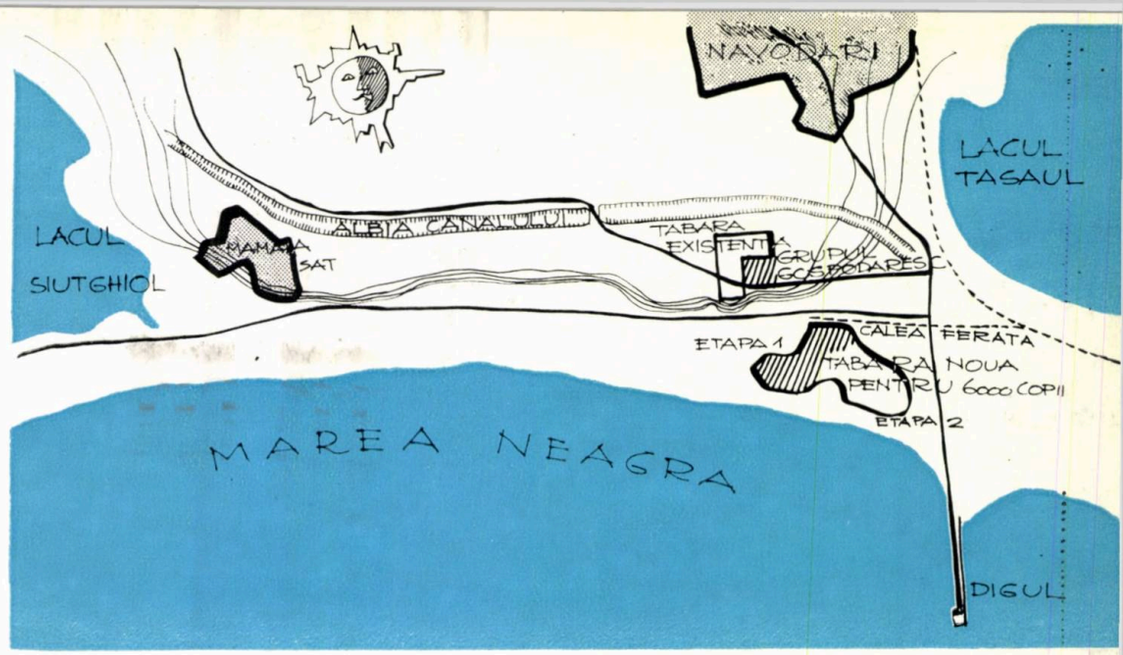

Autori :
arhitecții Alexandru Iotzu și Gertrude Rudich

Coautori :
arhitecții O. Ciurea și Gertrude Hochstadt

I.S.C.A.S.

tabăra de copii de la năvodari

Studiul avizat (1967). Capacitatea coloniei : 6000 de paturi, alcătuită din două subunități de cîte 3000 de paturi

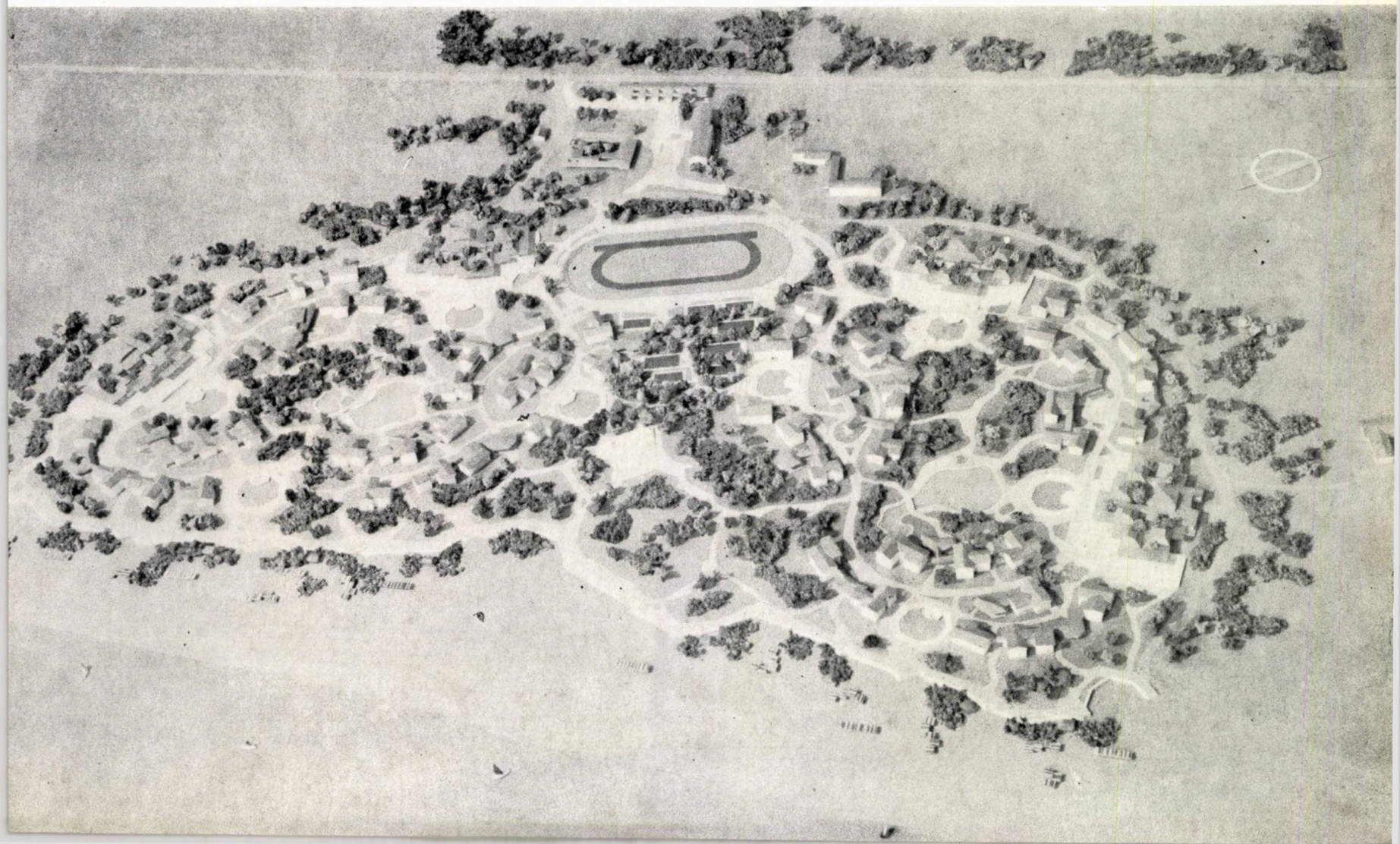

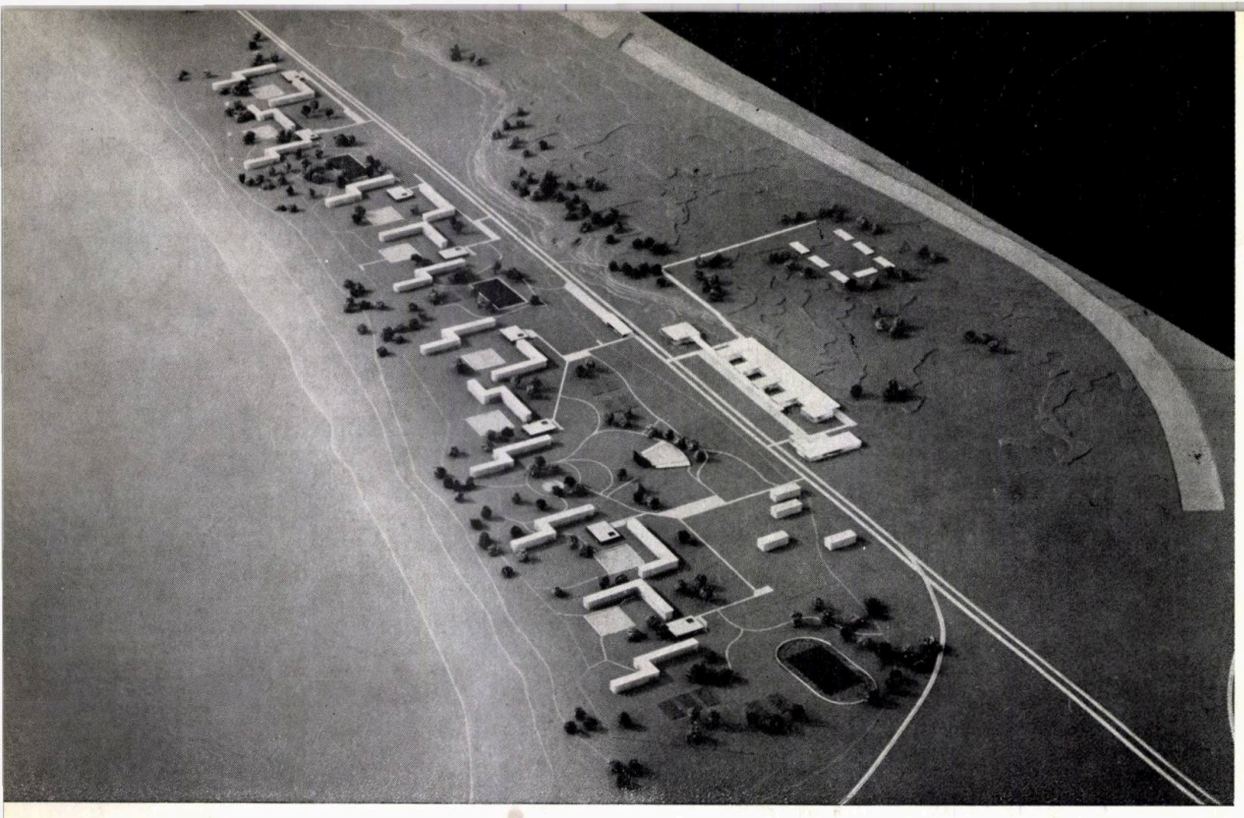

1 | 3
2 |

1. Prima variantă de studiu (1962). Capacitatea coloniei: 12 000 de paturi, alcătuită din patru subunități de cîte 3000 de paturi
2. A doua variantă (1965). Capacitatea coloniei: 12 000 de paturi
3. Fațada principală a pavilionului nr. 10

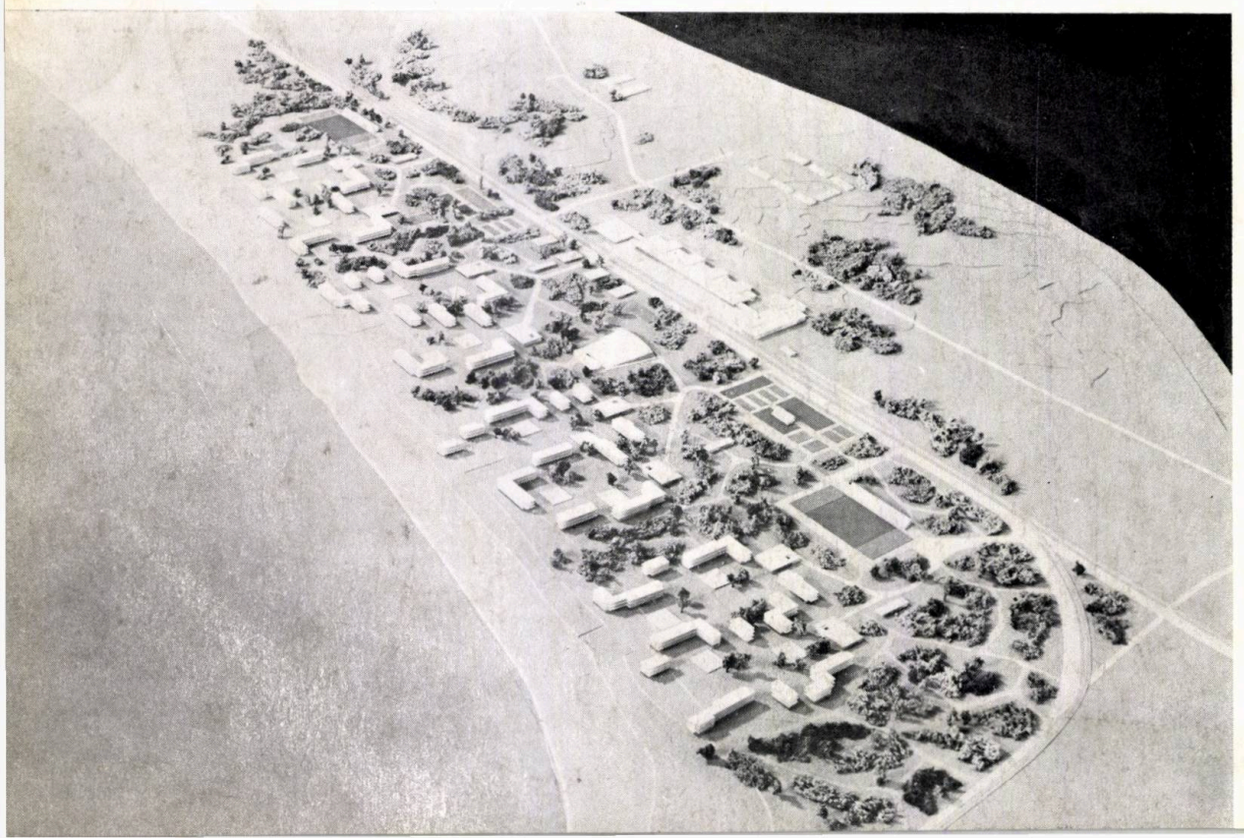

Grija pentru dezvoltarea armonioasă și sănătatea copiilor, preocupare majoră a statului nostru, a ridicat problema privind modul în care copiii își petrec timpul liber, de unde necesitatea creării unor condiții optime de odihnă și recreație, paralel cu posibilitatea efectuării unor cure, pentru a se obține un maximum de folos din perioada afectată vacanței de vară.

Este bine cunoscută influența deosebită pe care o are cura helioterapică marină în perioada de creștere a copiilor. Aceasta a determinat organizarea pe litoralul nostru, în timpul verii, a numeroase colonii, unde copiii din toată țara să poată beneficia de efectul binefăcător al razelor solare și al aerului marin.

Dată fiind capacitatea insuficientă a actualelor tabere, Uniunea Generală a Sindicatelor a inițiat construirea pe malul Mării Negre a unui mare ansamblu de odihnă pentru copii, avînd o capacitate finală de cca 12 000 de paturi.

Proiectarea unei colonii de atît de mare amploare — fără precedent în țara noastră — a dat naștere la probleme noi și cu totul specifice, a căror rezolvare era normal să necesite numeroase studii și discuții, atît în ceea ce privește tema, cît și amplasamentul.

Condiția majoră pentru alegerea terenului pe care să se construiască această dezvoltată colonie de copii la mare o constituia existența unei plaje ample, care să beneficieze în imediata ei apropiere de spațiul disponibil pentru construirea clădirilor necesare. Se mai impunea ca marea să nu prezinte o bruscă declivitate lîngă mal, ci să aibă o pantă lină și o adîncime redusă pe o distanță cît mai mare către larg. De asemenea, era de dorit să existe un acces cît mai ușor, precum și posibilitatea executării unor lucrări edilitare care să nu necesite eforturi de investiție mari.

Prin această prismă au fost studiate diverse amplasamente posibile de-a lungul întregului litoral: Mangalia, Capul Midia, satul 2 Mai, Vama Veche, pădurea Comorova și Năvodari.

În cele din urmă, amplasamentul de la Năvodari, situat la sud de digul existent, construit aici cu ani în urmă, a fost considerat ca cel mai potrivit de toate forurile de avizare. Această zonă,unde funcționa provizoriu o colonie de copii cu o capacitate de 1 000 de paturi, întrunea în mod optim condițiile cerute. Prezenta totuși și unele dificultăți. Între piciorul falezei pe care este construită colonia provizorie și mare se află un teren plat, de o lățime medie de cca 700—800 metri, traversat de calea ferată Năvodari-Mamaia, în curs de dezafectare și acoperit aproape în întregime, pînă la mal, de bălți și stufăriș.

S-au examinat deci de la început două ipoteze posibile de amplasare: sus, lîngă vechea colonie sau pe terenul degradat de lîngă plajă.

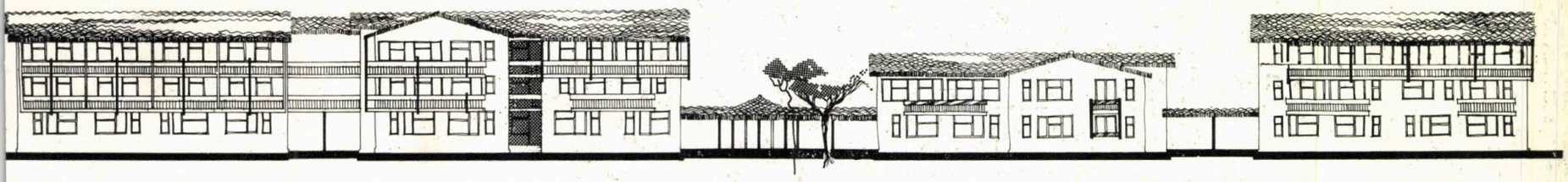

Varianta amplasării în imediata apropiere a coloniei existente prezenta marele inconvenient de a fi departe de mare, ceea ce ar fi pus pe copii în situația de a străbate zilnic un traseu lung și obositor pe arșița soarelui de vară, între colonie și plajă. În plus, terenul macroporic, ridica mult costul investiției, întrucît din sondajele efectuate a rezultat necesitatea unor fundații foarte adînci (cu toată înălțimea redusă a construcțiilor) și a unor măsuri speciale de protecție a lucrărilor hidroedilitare.

Urma deci să se găsească o soluție avantajoasă pentru asanarea zonei din imediata apropiere a plajei. Studiile efectuate în această privință au dovedit că inundarea terenului se datora în mare măsură depresiunii existente, precum și canalului, pe alocuri deteriorat, care leagă lacurile Siut-Ghiol și Tașaul. Crearea unei platforme ridicate cu cca 2 m deasupra nivelului mării, așa cum fusese realizată și la Mamaia, putea rezolva în mod satisfăcător această problemă.

Spre deosebire însă de Mamaia, forurile locale tutelare ale constructorului nu au fost de acord, din lipsă de utilaj, cu executarea acestei platforme prin mijloace hidromecanizate, mai economice și mai rapide, așa cum s-a propus prin proiect. Ca urmare, platforma a fost realizată cu umplutură de loess compactat. Mai greoaie ca execuție, metoda de lucru adoptată a prezentat numeroase dezavantaje pe parcursul construirii clădirilor și a rețelelor edilitare și a dus la concluzia că pe viitor astfel de rezolvări trebuie evitate.

Platforma este apărată înspre plajă, în contra valurilor puternice din timpul iernii, de un zid de protecție de cca 1,20 m înălțime.

Paralel cu rezolvarea problemei amplasamentului s-au efectuat și studii detaliate de temă, prezentîndu-se spre avizare diverse variante, care au fost examinate în amănunțime de beneficiar, de Ministerul Sănătății, de Ministerul Învățămîntului, de U.T.C. și de organele locale din Constanța.

S-au discutat în special următoarele:

— capacitatea coloniei;

— condițiile epidemiologice și consecințele acestora;

— natura construcțiilor (definitive sau provizorii în corturi, dată fiind durata redusă de folosință anuală de numai trei luni);

— reducerea la minimum a costului investiției.

Pentru diminuarea suprafeței construite s-a propus chiar și folosirea paturilor suprapuse.

În cele din urmă s-a ajuns la concluzia că — din motive de ordin epidemiologic — este prudent să se reducă capacitatea totală a taberei la 6 000 de paturi; tabăra urma să fie organizată în două zone distincte, fapt care avea să marcheze și cele două etape succesive de execuție. Chiar și la această capacitate, colonia de copii de la Năvodari — cea mai mare de acest fel din Europa — ridica probleme numeroase și dificile de protecție în contra bolilor contagioase și deci se impunea rezolvarea în subunități cu capacitate cît mai redusă.

Astfel, s-a hotărît ca pavilioanele de cazare să fie proiectate cu dormitoare de cîte 20 de copii, care vor fi supravegheați în permanență de un pedagog. Spațiul minim în dormitoare a fost fixat la cca 4 m^2 de copil, afectîndu-se și o suprafață de 0,80 m^2 de copil pentru locuri de joacă acoperite. Au fost abandonate definitiv, în urma succesivelor studii tehnico-economice, atît propunerea folosirii paturilor suprapuse, cît și aceea a executării unor construcții provizorii în corturi sau bараci.

Stabilirea tuturor acestor ipoteze a fost necesară pentru clarificarea premiselor de la care avea să pornească proiectarea efectivă. Este interesant de urmărit, de altfel, felul în care aceasta a evoluat paralel cu definitivarea principalelor date de temă.

Primele studii prezentate au fost marcate de un spirit rigid, care neglija atît factorul uman, cît și cel specific amplasamentului, coordonate de importanță majoră și pe care natura temei — o colonie de copii — le impunea cu prioritate.

Astfel, în stadiul inițial de gîndire urbanistică și social-economică se acceptase o soluție de tip cvartal cu un singur tip de bloc cu trei niveluri, cu o capacitate de 750 de paturi. Un număr de 16 blocuri de acest fel, dispuse alternat, dar paralel cu orientarea favorabilă, creau un ansamblu orășenesc, rigid, lipsit de scară și personalitate.

A urmat o fază intermediară, în care capacitatea blocurilor de cazare pentru copii a fost redusă, o înălțime variată de două și trei niveluri și incinte mai reduse fiind mijloacele prin care se urmărea umanizarea acestui mare complex de odihnă.

În cele din urmă, variantele cu blocuri dispuse în incinte rectangulare au fost abandonate. Proiectul definitiv, în curs de execuție, a pornit de la o gîndire urbanistică nouă, mai liberă, adoptînd soluția creării unui mic orășel

Plan de situație
1. Pavilionul de primire — 2. Poștă-administrație 3. Cazare personal — 4. Portar — 5. Infirmerie — 6. Stație pompe — 7. Cantină — 8. Cazare copii — 9. Locuri de adunare — 10. Teatru — 11. Stadion — 12. Terenuri de sport — 13. Grup sanitar — 14. Umbrare

al copiilor, avînd un puternic caracter dobrogean, de influență mediteraneană, care să poarte pecetea preocupării permanente de realizare a unui mediu cît mai agreabil pentru copii, la scară umană, o așezare care să aibă o personalitate proprie și să nu repete stilul celorlalte ansambluri estivale de pe litoral.

Proiectul se încadrează în studiul general de sistematizare a litoralului. Pentru a nu stînjeni dezvoltarea localităților turistice Mamaia Nord și Midia, colonia a fost amplasată la extremitatea de nord a acestei zone, la o distanță de cca 200 m de digul existent. O distanță de protecție similară a fost prevăzută și spre sud, față de viitoarele complexe balneare, astfel încît colonia de copii să fie izolată de localitățile pentru adulți.

Accesul în colonie urmează a se face, atît pe șoseaua ce se prelungește de la Mamaia, cît și pe calea ferată ce vine de la Năvodari, aceasta din urmă fiind mijlocul cel mai comod pentru transportul copiilor.

Dată fiind apropierea de tabără a unor barăci care au adăpostit vremelnic colonia de copii, s-a hotărît amenajarea celor cîteva clădiri de zidărie existente pentru cazarea personalului auxiliar și construirea în aceeași zonă a unui grup gospodăresc care să cuprindă o centrală termică proprie, spălătoria, atelierele pentru întreținere și pavilionul pentru depozitarea și semipregătirea alimentelor. Acest nucleu administrativ va fi legat de colonie printr-un drum de acces care va folosi rambleul unei foste căi ferate.

Frontul propriu-zis al coloniei a fost determinat în funcție de lungimea necesară de plajă. Calculul s-a făcut ținînd seama de suprafața medie necesară pentru un copil și personalul de supraveghere (cca 5,5 m²) și de faptul că nu se poate folosi din lățimea maximă de 60,00 m pînă unde este eficace acțiunea aerului marin, decît o lățime de 45,00 m, întrucît pe primii 15,00 m lîngă mare nisipul este în permanență ud.

Din motivele arătate mai sus, colonia a fost amplasată la o distanță de cca 150 m față de mal, ceea ce oferă dublul avantaj de a nu necesita o lungă deplasare a copiilor pînă la plajă și de a putea beneficia de efectele binefăcătoare ale brizei.

La rezolvarea planului general de situație s-au avut în vedere următoarele principii:

a) Amenajarea unei intrări amplasate central, atît pentru accesul rutier, cît și pentru cel pe calea ferată. S-a creat în acest scop o piață

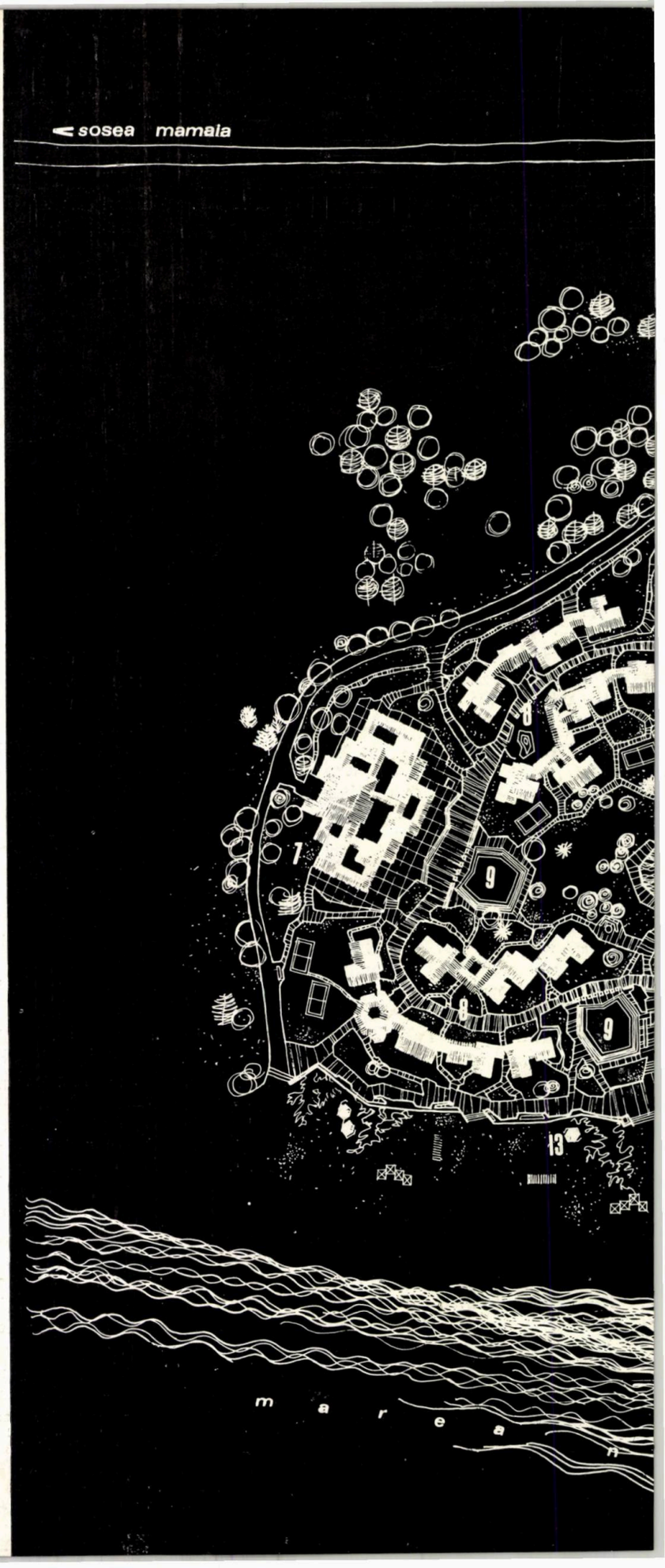

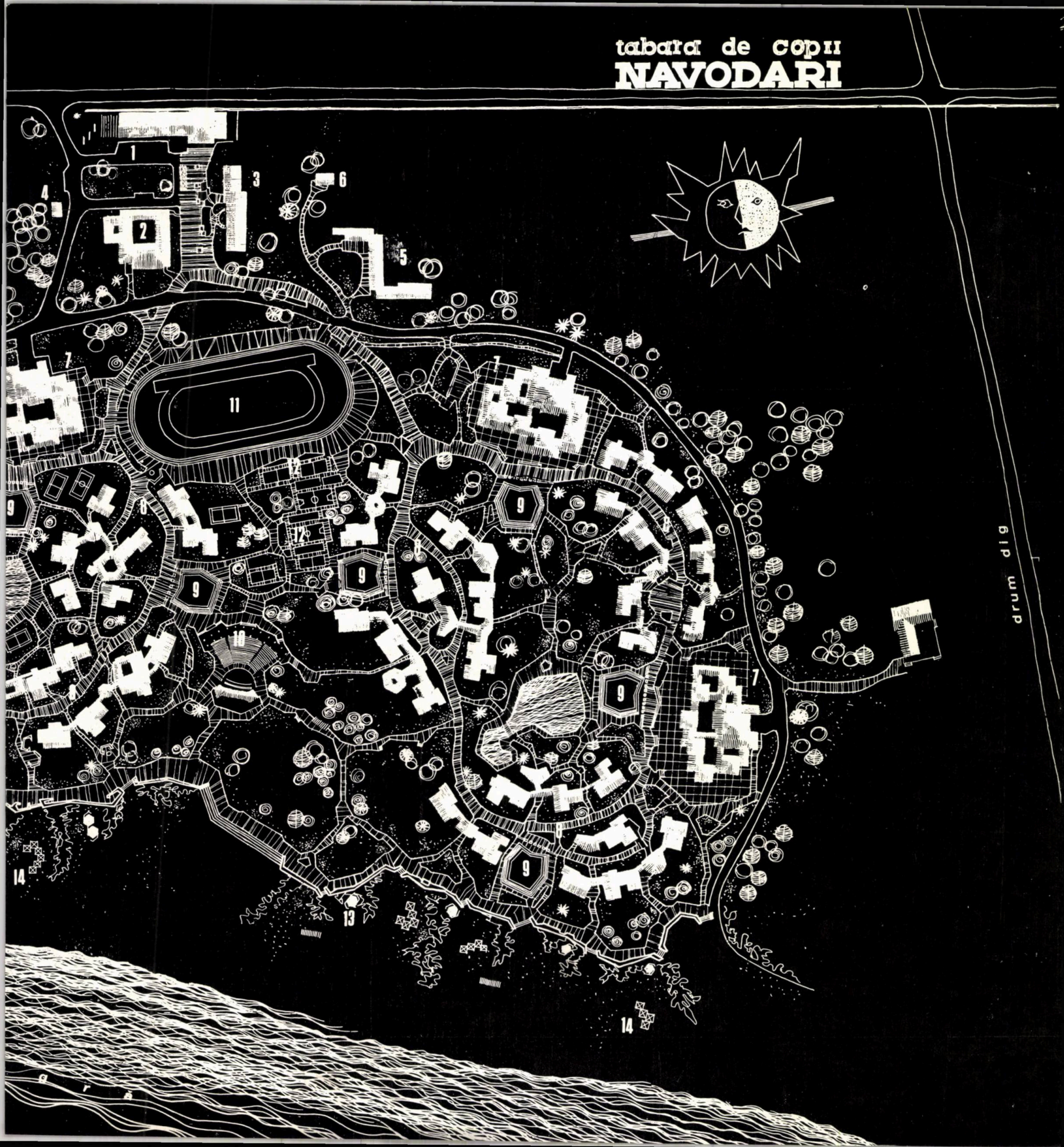
tabara de copii
NAVODARI
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
drum dig

Asamblare de pavilioane cazare

Plan de situație — detaliu ▶
1. Pavilion nr. 5 — 2. Pavilion nr. 7 — 3. Pavilion nr. 8 4. Pavilion nr. 9 — 5. Pavilion nr. 10 — 6. Pavilion nr. 11 — 7. Teatru în aer liber — 8. Locuri de adunare 9. Zid de sprijin — 10. W.C. plajă — 11. Umbrare 12. Bazin decorativ — 13. Terenuri de sport

Secțiune orizontală printr-un dormitor (machetă)

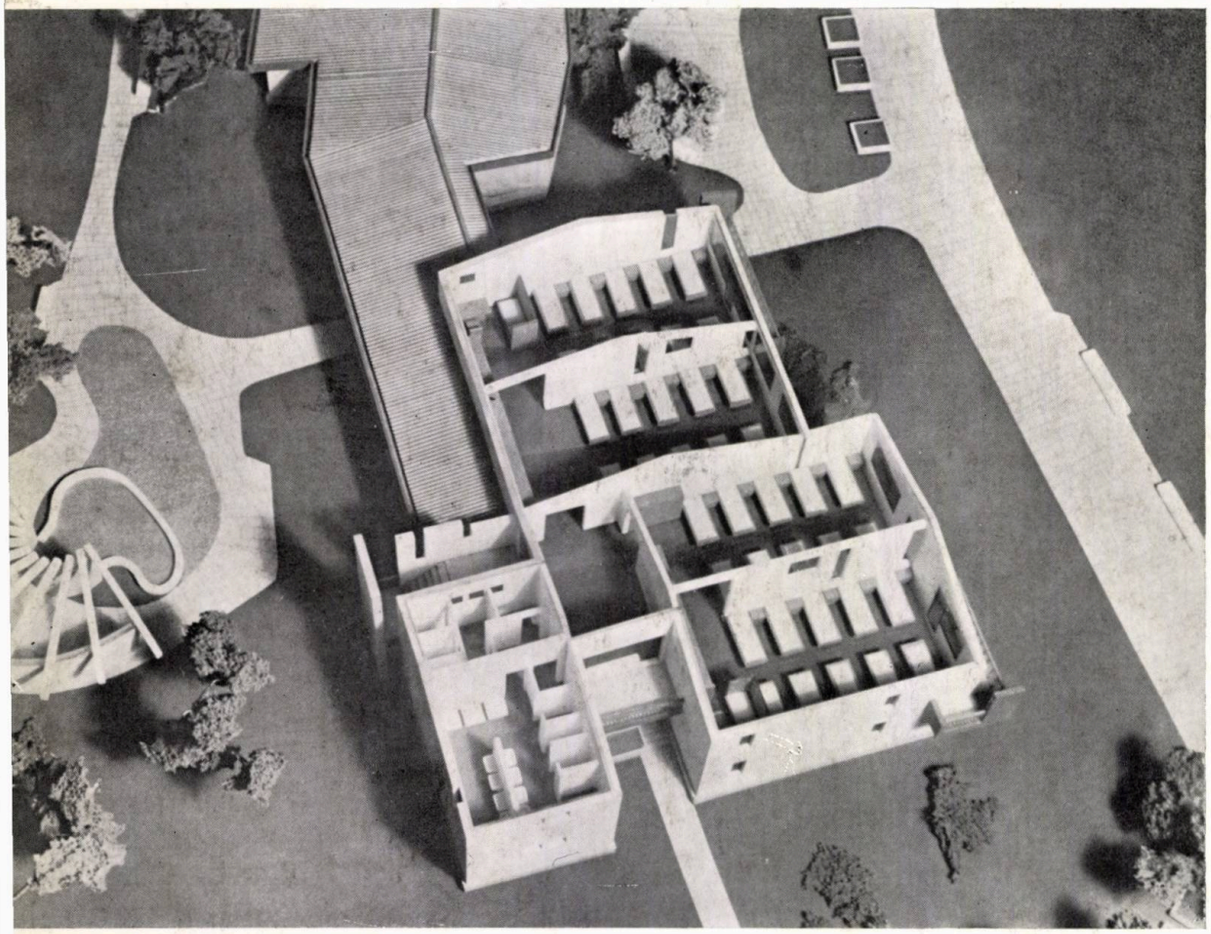

limitată de pavilionul de primire și triere a copiilor, de clădirea ce adăpostește administrația centrală a coloniei, de clădirea poștei și telefoanelor și de pavilionul de cazare pentru personalul de conducere și cel specializat. Această zonă de acces va fi dotată cu spații de parcare, atît pentru autoturisme, cît și pentru autocarele cu care grupuri de copii vor face excursii în împrejurimi.

O legătură corespunzătoare între colonie și zona de primire se va realiza printr-o alee largă, bogat plantată.

În apropierea zonei de primire a fost amplasată și infirmeria, pentru a se asigura accese ușoare, atît de la pavilionul de triere, cît și din întreaga colonie.

b) Dispunerea pavilioanelor de cazare a copiilor în două subansambluri de cîte 3 000 de paturi, divizare ce va corespunde și etapelor de realizare. Între cele două mari unități s-a prevăzut amenajarea unei zone verzi, un spațiu larg și bogat plantat, care leagă zona de acces de mare și care are menirea de a izola cele două subansambluri, ferindu-le de un contact direct.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

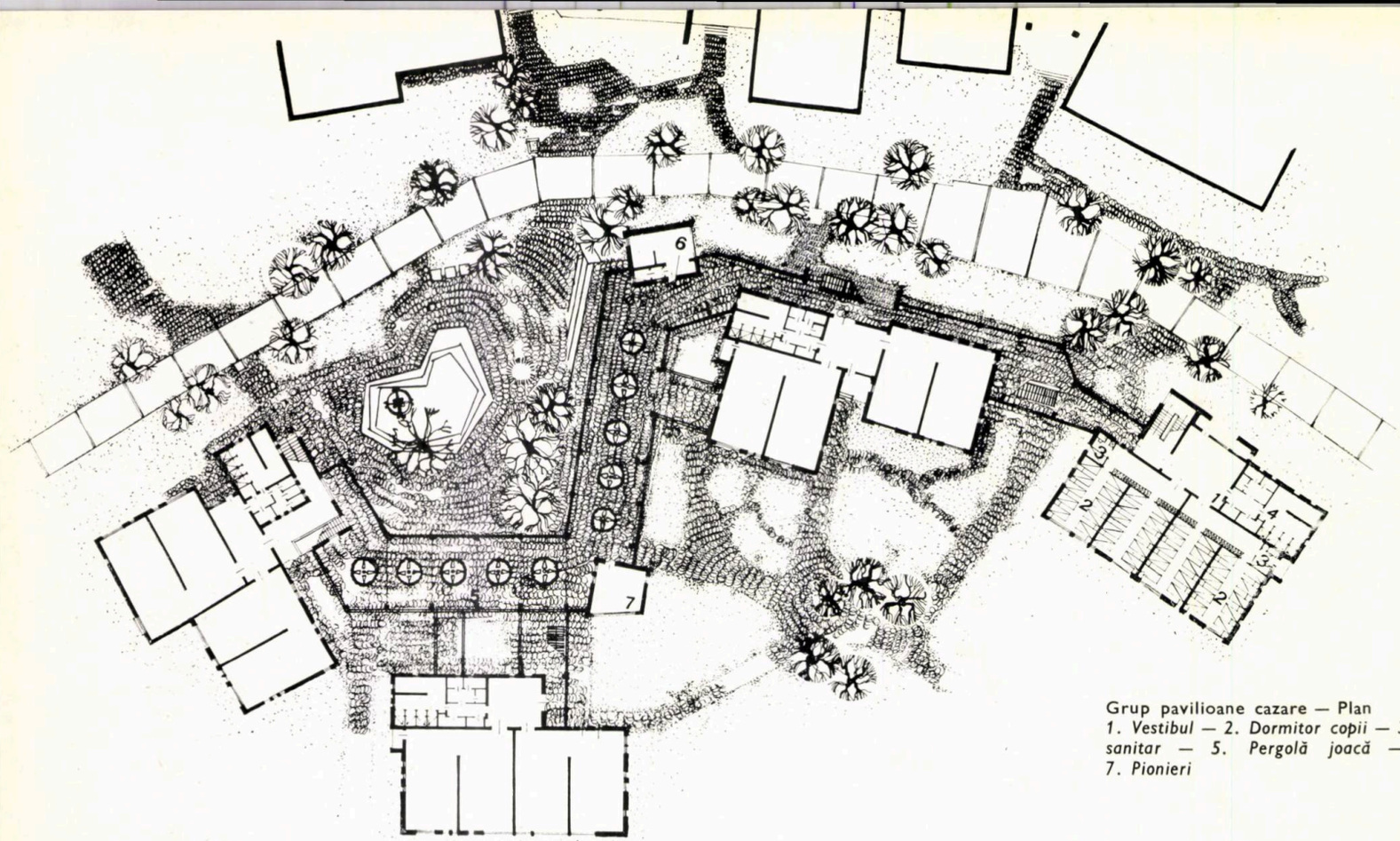

Grup pavilioane cazare — Plan
1. Vestibul — 2. Dormitor copii — 3. Pedagog — 4. Grup sanitar — 5. Pergolă joacă — 6. Punct sanitar 7. Pionieri

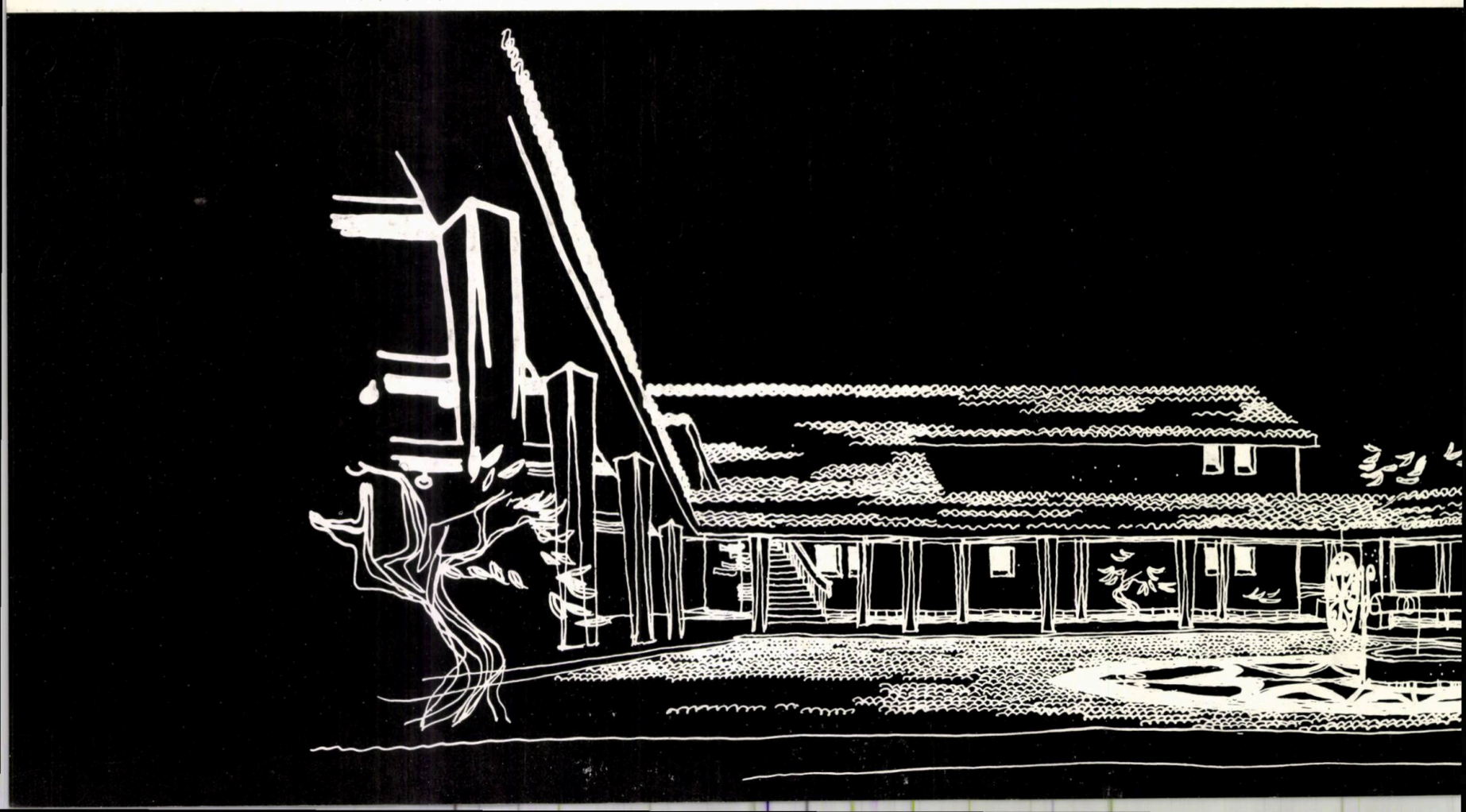

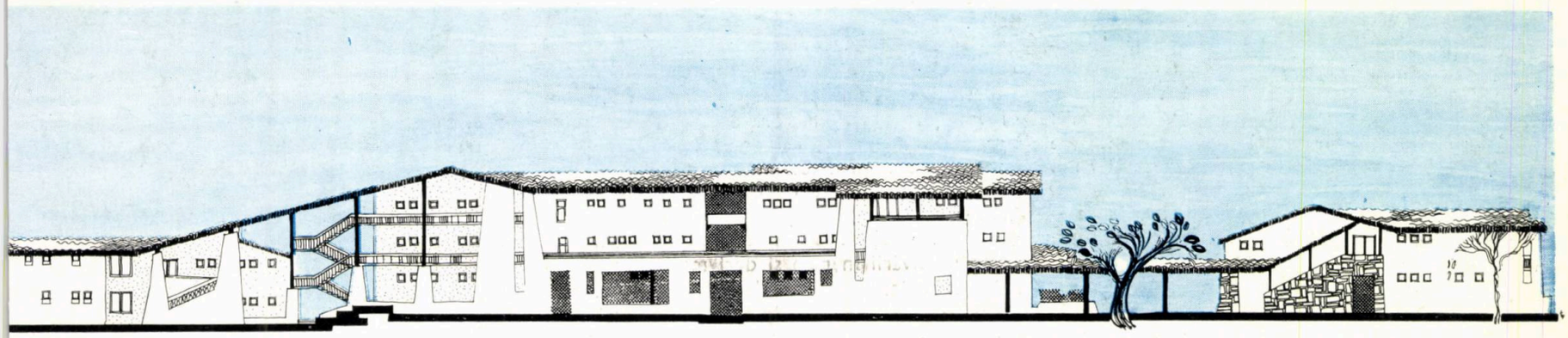

Pavilionul nr. 6 — Fațada posterioară

Acest spațiu verde va fi prevăzut cu o serie de dotări ce vor fi folosite în comun: teatrul de vară, stadionul și terenurile centrale de sport.

c) Rezolvarea urbanistică a celor două subansambluri astfel încît să se obțină caracterul specific așezărilor dobrogene. În acest scop, gruparea construcțiilor s-a făcut în lungul aleilor, alternîndu-se clădirile cu mai multe niveluri ale pavilioanelor de cazare cu cele ale spațiilor de joacă sau ale cantinelor, care au fost dispuse numai pe parter. S-a urmărit, de asemenea, crearea unor puncte de interes local, judicios distribuite pe parcursul aleilor, și a unor cît mai numeroase perspective controlate orientate către mare.

Gruparea foarte diferențiată a clădirilor, varietatea cu care au fost tratate spațiile exterioare și traseele aleilor, realizarea unor denivelări cît mai accentuate între diversele pavilioane, cît și în lungul străzilor au fost mijloacele cu care s-a încercat realizarea urbanistică propusă.

d) Gruparea pavilioanelor de cazare a copiilor astfel încît să se creeze unități intim legate de careurile de adunare, dimensionate, la rîndul lor, în funcție de capacitatea cantinelor.

e) Realizarea unui sistem rutier bazat pe principiul diferențierii circulației pietonale de cea a vehiculelor auto, pentru a se evita perturbarea programului copiilor și eventualele accidente. Ca atare, carosabil este numai drumul exterior coloniei, necesar pentru aprovizionarea cantinelor și care a fost asfaltat. Celelalte

Pavilioanele nr. 2 și 3 cazare copii și spațiile de joacă — Perspectivă

circulații majore — respectiv inelele centrale ale celor două subansambluri și accesele la clădirile de locuit, cantine, locuri de joacă sau plajă — sînt prevăzute a fi numai accidental carosabile (pentru necesități administrative sau combaterea incendiilor). Spre a se acuza caracterul pietonal al acestor alei, ele au fost proiectate cu profile transversale cît mai variate și cu o îmbrăcăminte din dale de beton.

f) Amplasarea cît mai departe de incinta coloniei a grupului gospodăresc menționat mai sus, pentru a se evita orice sursă de zgomot sau nocivitate. De aceea acest grup a fost înglobat în zona construcțiilor de zidărie existente ale fostei colonii, care se mențin și se amenajează pentru cazarea personalului de serviciu sezonier.

Cea mai mare pondere din volumul construit al taberei o au pavilioanele de cazare pentru copii. La fiecare nivel, pavilioanele sînt alcătuite din cîte două dormitoare cu 20 de paturi, subdivizate în încăperi cu 10 paturi, vestiare comune și un spațiu afectat pedagogului, de unde acesta să poată supraveghea ușor copiii. Grupurile sanitare deservesc cîte două dormitoare.

Avînd în vedere numărul mare de refolosiri, s-a impus — în vederea ușurării execuției — o tipizare care să îngăduie în același timp o varietate de asamblare și de tratare plastică. S-a considerat deci favorabilă tipizarea acelor elemente din ansamblu care aveau cel mai mare grad de repetare, ca dormitoare, holuri și grupuri sanitare. Sistemul constructiv ales pentru pavilioanele de cazare a fost de zidărie portantă și planșee de beton din fîșii prefabricate. Soluția adoptată a dat o mare elasticitate rezolvării în plan și deci multiple posibilități de orientare și de legătură între clădiri.

Cazarea este legată de spațiile de joacă acoperite prin pergole, pentru ca accesul copiilor să fie posibil pe orice timp. Aceste spații, construite numai la parter, sînt diferențiat tratate, pentru a completa fronturile stradale și a îmbogăți punctele de perspectivă. În directă legătură cu aceste construcții deschise sînt camerele pentru pionieri și cabinetele medicale de gardă.

Cantinele, avînd o capacitate totală de cîte 1 500 de locuri în două schimburi, au fost de asemenea soluționate pe parter. Pentru a se evita zgomotul și dezordinea, cele 750 de locuri la masă au fost dispuse în șase săli de mese rezolvate spațial în mod similar la ambele cantine. Identice sînt și spațiile afectate bucătăriilor și serviciilor anexă. Varietatea s-a obținut prin porticele acoperite, care asigură pentru fiecare sală de mese un flux continuu de acces — așteptare și ieșire — și care au fost liber dispuse pe contur.

La aceste cantine unde iau masa copii între 7 și 18 ani, serviciul se bazează pe un sistem de autoservire colectivă. Mîncarea este transportată din bucătărie la mese chiar de copii, cu cărucioare de serviciu, reducîndu-se în acest fel și personalul de serviciu.

Spațiile de adunare pentru apelul de dimineață și de seară, cît și pentru desfășurarea vieții pionierești, au gradene de formă exagonală, care pot fi folosite și pentru focuri de tabără sau alte întruniri.

Clădirile din jurul pieței de intrare au fost și ele tratate cu atenție. Astfel, cazarea personalului specializat de conducere sau medical — cca 200 de persoane — s-a făcut într-o clădire

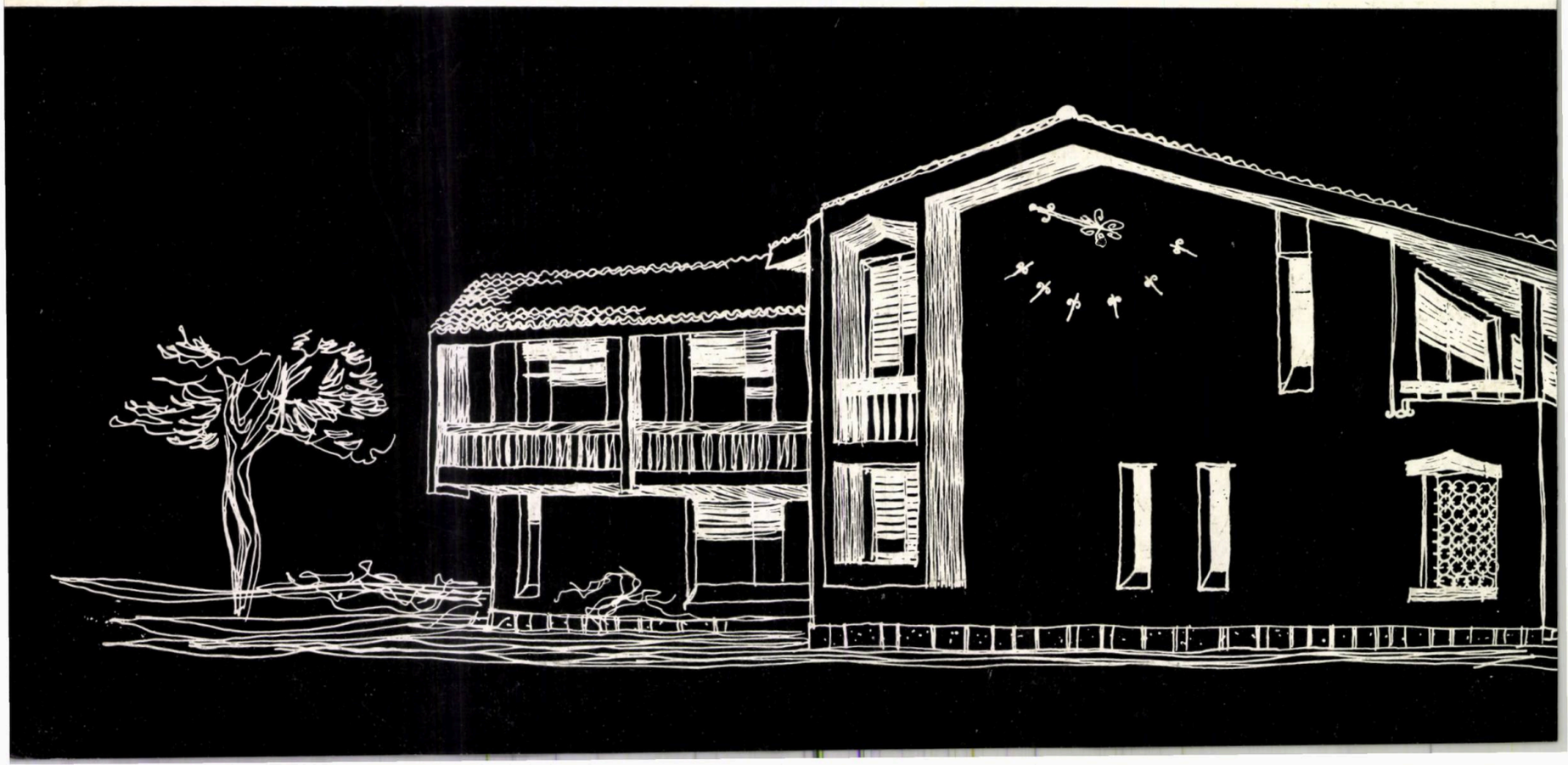

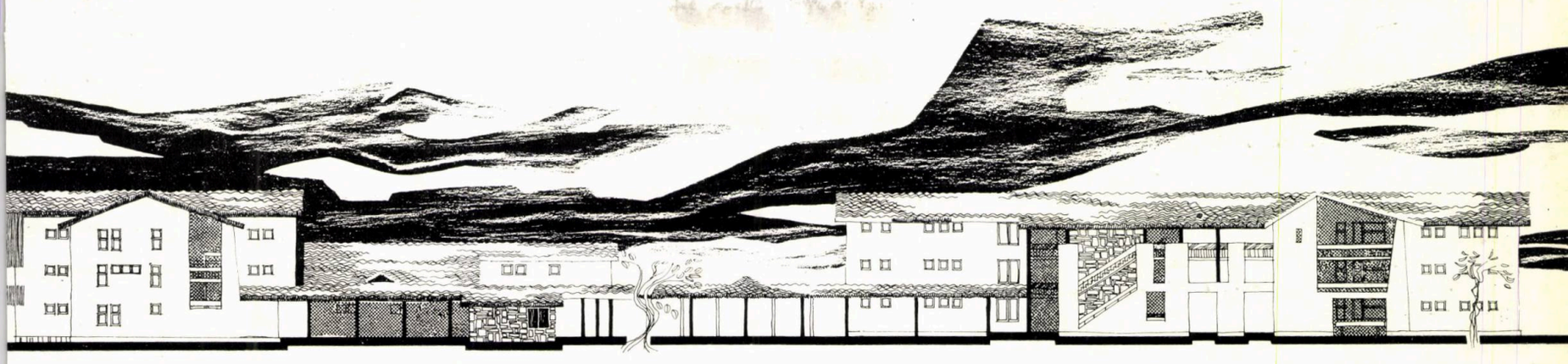

Pavilionul nr. 10 — Fațada posterioară

Pavilioanele nr. 4 și 5 cazare copii și spațiile de joacă — Perspectivă

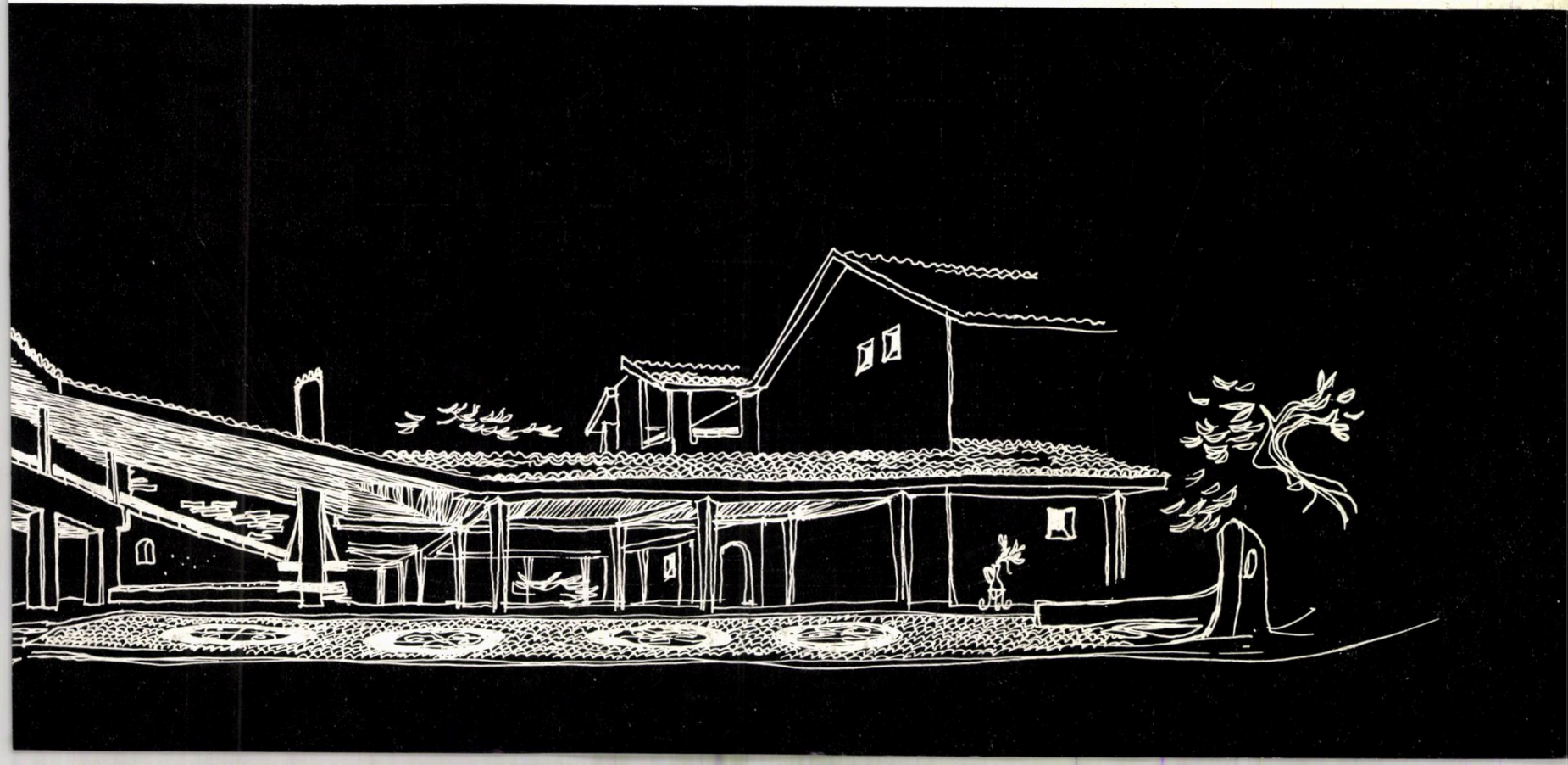

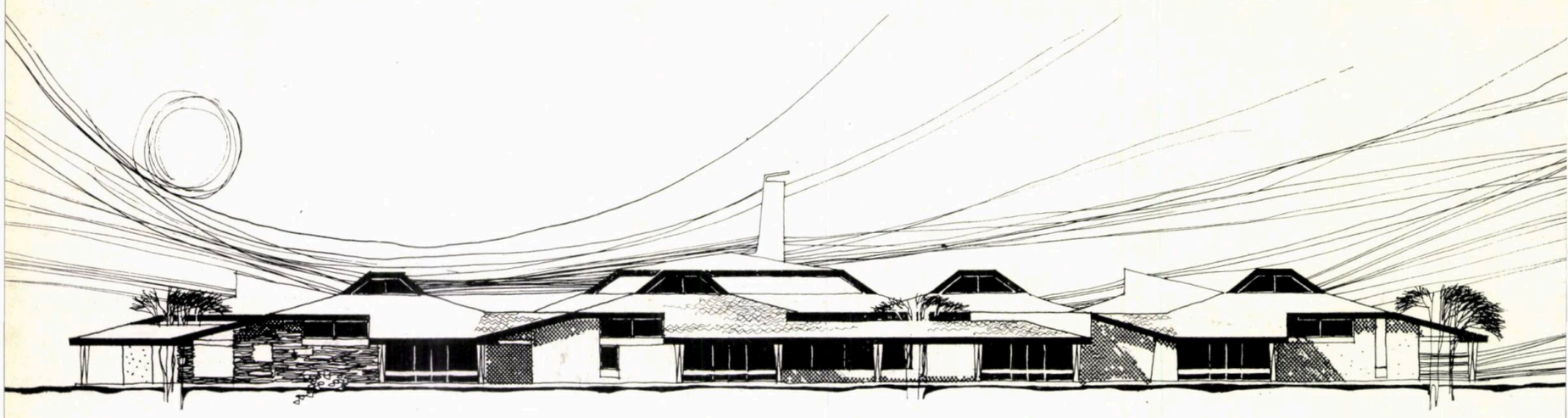

Cantina — Fațada est

Cantina — Plan
1. Sală mese — 2. Umbrare așteptare — 3. Grupuri sanitare copii — 4. Oficiu — 5. Bucătărie — 6. Bucătărie rece — 7. Spălător vase — 8. Spălător veselă — 9. Pîine 10. Vestiare personal — 11. Sală mese personal — 12. Depozite — 13. Centrală termică — 14. Post trafo

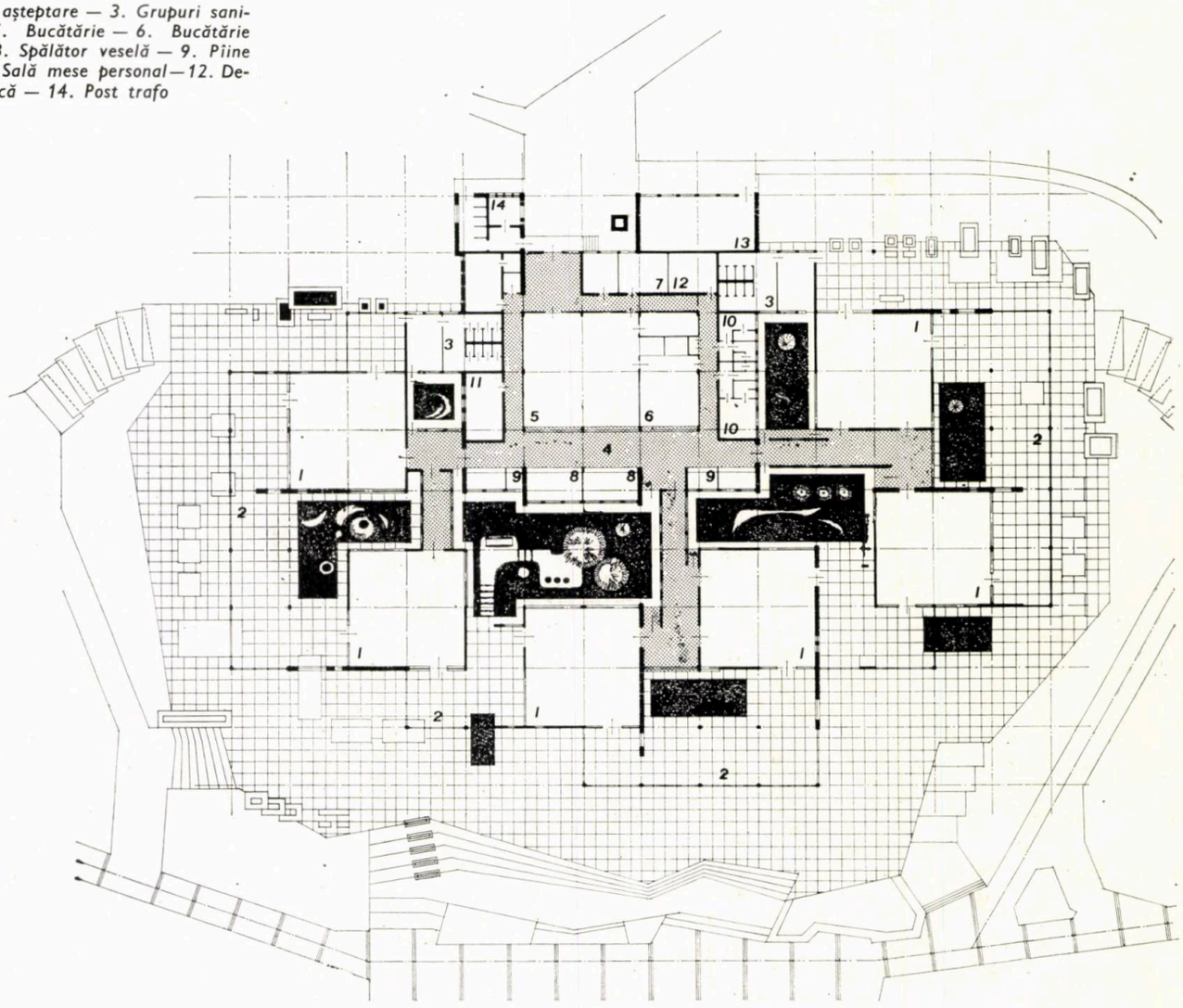

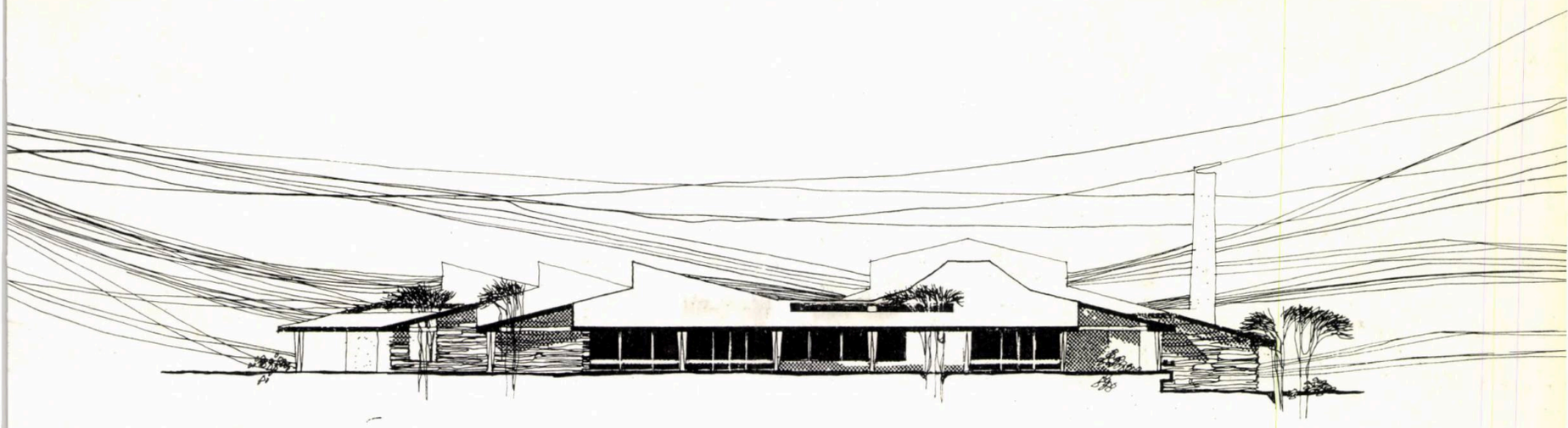

Cantina — Fațada nord

Cantina — Secțiune

1. Umbrare așteptare — 2. Sală mese — 3. Oficiu
4. Bucătărie caldă — 5. Birou

formată din parter și două niveluri. Camerele orientate spre sud, precum și holurile de la etaje sînt dotate cu loggii, care pot fi folosite în timpul liber de locatari.

Pavilionul de primire, amplasat lîngă calea ferată, este alcătuit dintr-un peron acoperit și camere de triere, în care medicii și personalul calificat vor face primirea, controlul medical și repartizarea copiilor pe pavilioane.

Administrația, poșta și telefoanele sînt grupate în jurul unui spațiu larg, parțial acoperit, care îndeplinește rolul unui vast hol în aer liber, unde vor fi primiți vizitatorii care nu au acces în mod curent în colonie.

Infirmeria, în apropierea incintei de intrare, are o capacitate de 72 de paturi pentru spitalizare temporară, 10 paturi în camere de izolare și dispune la parter de o policlinică, orientată spre o curte în care pot aștepta copiii care vin la tratament.

Teatrul de vară în aer liber, cu o capacitate de 1 600 de locuri, va fi utilizat și ca cinematograf.

Proiectul mai prevede dotarea plajei cu grupuri sanitare și umbrare, iar zona platformei din apropierea zidului de sprijin, care o desparte de plajă, a fost amenajată cu alei și locuri de odihnă, plantații, trepte și gradene.

Folosirea sezonieră a coloniei a impus realizarea unor indici tehnicc-economici cît mai reduși, care au fost obținuți, nu numai printr-o atentă studiere a spațiilor, ci și printr-o judicioasă alegere a finisajelor, care sînt simple și ușor de executat și de întreținut.

Amenajările exterioare, locurile de joacă și spațiile verzi vor complata și întregi compoziția.

Trebuie subliniată deosebita înțelegere și largul sprijin pe care beneficiarul — Uniunea Generală a Sindicatelor — l-a acordat pentru realizarea acestui ansamblu, atît pe parcursul proiectării, cît și în timpul execuției, prin eforturile depuse pentru obținerea materialelor și utilajelor necesare și mai ales în vederea realizării unor plantații masive, absolut necesare creării unui microclimat prielnic.

În conformitate cu indicațiile primite din partea conducerii de partid și de stat, ca urmare a vizitei efectuate pe șantier de tovarășul Nicolae Ceaușescu, Secretar General al C.C. al P.C.R., Președintele Consiliului de Stat, s-au reanalizat proiectele și s-a studiat modul în care să se introducă recomandările făcute.

Astfel, s-a extins gradul de prefabricare la toate pavilioanele, folosindu-se elemente preuzinate pentru a se obține economisirea materialului lemnos.

De asemenea, pentru realizarea unor economii și ușurarea construcțiilor s-au redus parțial umbrarele, locurile acoperite de joacă și zidurile de piatră.

Adoptarea acestor măsuri, ca urmare a îndrumărilor primite, va duce la simplificarea execuției și la o mai mare eficiență a investiției.

Arh. AL. IOTZU, arh. GERTRUDE RUDICH

conf. univ. arh. l. t. staadecker
laureat al premiului de stat

concurs de idei pentru noua staţiune maritimă midia

Un concurs este totdeauna un factor de animare interesant, care incrustează valori noi în firul vieţii noastre profesionale.

Rămîne însă ca o activitate paralelă producţiei, minoră din păcate şi de aceea participanţii la concursurile noastre sînt puţini.

Un concurs vehiculează idei şi poziţii specifice, care numai astfel au şanse să pătrundă în opinia publică, să pătrundă în producţie.

Aşa cum demonstrează practica mondială, un concurs de arhitectură, de sistematizare constituie un răspuns potrivit comenzii sociale; un concurs dovedeşte atenţia ce se acordă promovării echitabile a cadrelor tinere, a valorilor noi, care altfel, cu greu îşi pot crea drumul.

Trei mi se par factorii care în ordinea lor normală determină reuşita unui concurs.

În primul rînd *tema*, deopotrivă expresie concretă a nevoilor şi dorinţelor specifice, ca şi a recompenselor (corect evaluate sau nu) corelate cu amploarea, importanţa şi caracterul efortului cerut.

În al doilea rînd, *rezolvările temei* propuse de concurenţi.

În al treilea rînd, *judecarea* acestora de către un juriu cunoscut şi agreat de concurenţi. Juriul stabileşte o ierarhie valorică a soluţiilor privite în lumina criteriilor stabilite fie prin temă, fie în procesul de evaluare.

Cele mai bune proiecte ale ierarhiei stabilite sînt premiate; premiile nu reprezintă însă o statornicire a unor valori absolute.

Dintre aceşti factori, tema este cel determinant. Tema are menirea de a stabili, deopotrivă, conţinutul, dar şi condiţiile şi criteriile potrivite scopului urmărit. Tema trebuie să exprime corelaţia între nevoi şi posibilităţi, între nevoi şi resurse, la nivelul dezvoltării economice a momentului. Dacă tema exprimă corect comanda socială, atunci soluţiile elaborate se vor încadra în valori certe. Cred că, în general, importanţa covîrşitoare a unei teme corecte este subestimată chiar; în special, această constatare se poate face în legătură cu temele concursurilor. Concursul pentru staţiunea Midia nu este o excepţie. Lipsurile temei au constituit piedici în judecarea consecventă a acestui concurs.

Care, în general, ar trebui să fie conţinutul unei teme? Voi încerca să contribui la lămurirea acestei probleme.

Tema determină şi controlează acţiunea de a construi, adică de a organiza spaţiul, restrîns sau amplu. În acest scop se vor stabili o serie de factori materiali ce se exprimă cantitativ: indicatorii spaţiali de control.

În această sferă materială sînt cuprinse şi condiţiile fizice, geografice şi tehnice generale în care trebuie să se situeze posibilitatea de concretizare a temei cerute, cum ar fi: natura terenului de construcţie, caracteristicile naturale şi cele peisagistice, tradiţionale, istorice etc. ale amplasamentului; de asemenea, trebuie ca tema să stabilească foarte precis reţelele tehnice, de la drumuri la telecomunicaţii, conturînd condiţiile şi amplasarea acestora.

Tema trebuie să precizeze şi calităţile dorite potrivite scopului, de pildă funcţionalităţile obiectivelor, subansamblurilor de obiective sau ale altor elemente specifice sistematizării spaţiale.

O prevedere tematică de mare importanţă, care este mereu neglijată, o constituie condiţiile necesare unei exploatări raţionale şi eficiente. În sfîrşit, tema trebuie astfel elaborată încît să constituie premisa apariţiei unei înfăptuiri sociale şi nu a unui simplu fenomen geografic sau economic.

★

Se remarcă faptul că în cazul concursului Midia, înseşi lipsurile temei au constituit pînă la urmă criteriile de judecată a contribuţiilor concurenţilor.

Astfel, s-au cerut foarte multe cifre, însă nici una la nivelul de adîncire necesar. Densitatea netă sau indicele de folosire a terenului, singurul indice interesant şi controlabil, nu a fost cerut.

Tema nu menţiona faptul că pe această plajă maritimă se cere în mod obligatoriu o nivelare prealabilă prin umplutură. Oglinzile de apă prevăzute de unii concurenţi puteau deci fi rezultatul folosirii raţionale a unor gropi de împrumut.

De asemenea, tema nu ridica problema pusă de nisipul foarte fin al acestor plaje, care în mod obligatoriu determină apariţia unei forme sau a alteia de para-

(continuare în pag. 45)

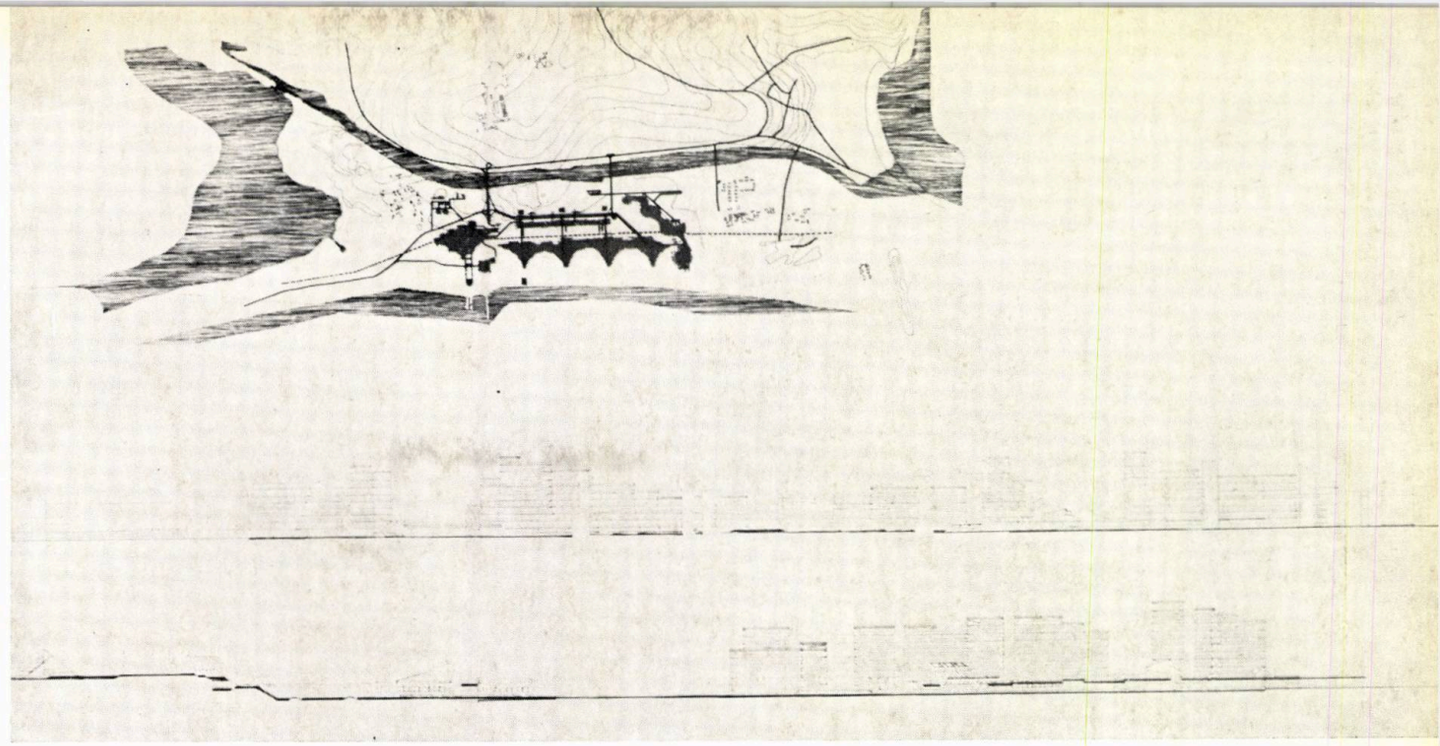

PREMIUL I—II EX AEQUO — PROIECT Nr. 87
Autori: arhitecții Sergiu Hanganu, Petre Marinescu, Marin Plăieșu, Vladimir Slavu, Radu Vincent

Acest proiect are calități care, în primul rînd, provin dintr-o zonificare corectă și clară, categoriile diferite de confort ocupînd locurile potrivite. Zonificarea propusă nu se rezumă la două dimensiuni, spațiile obținute reflectă conținutul funcțional.

În al doilea rînd, ansamblul spațial propus are o scară potrivită, care realizează o imagine urbană la nivelul de amploare a celor 30 000 de turiști cazați.

În al treilea rînd, soluția propune circulații auto și pietonale simple și directe între elementele importante interioare, dar și legături corecte cu exteriorul.

S-a apreciat ideea generală de bază, extrem de clar exprimată, trecîndu-se cu vederea peste unele schematizări evidente, care reduc întrucîtva valoarea acestei contribuții.

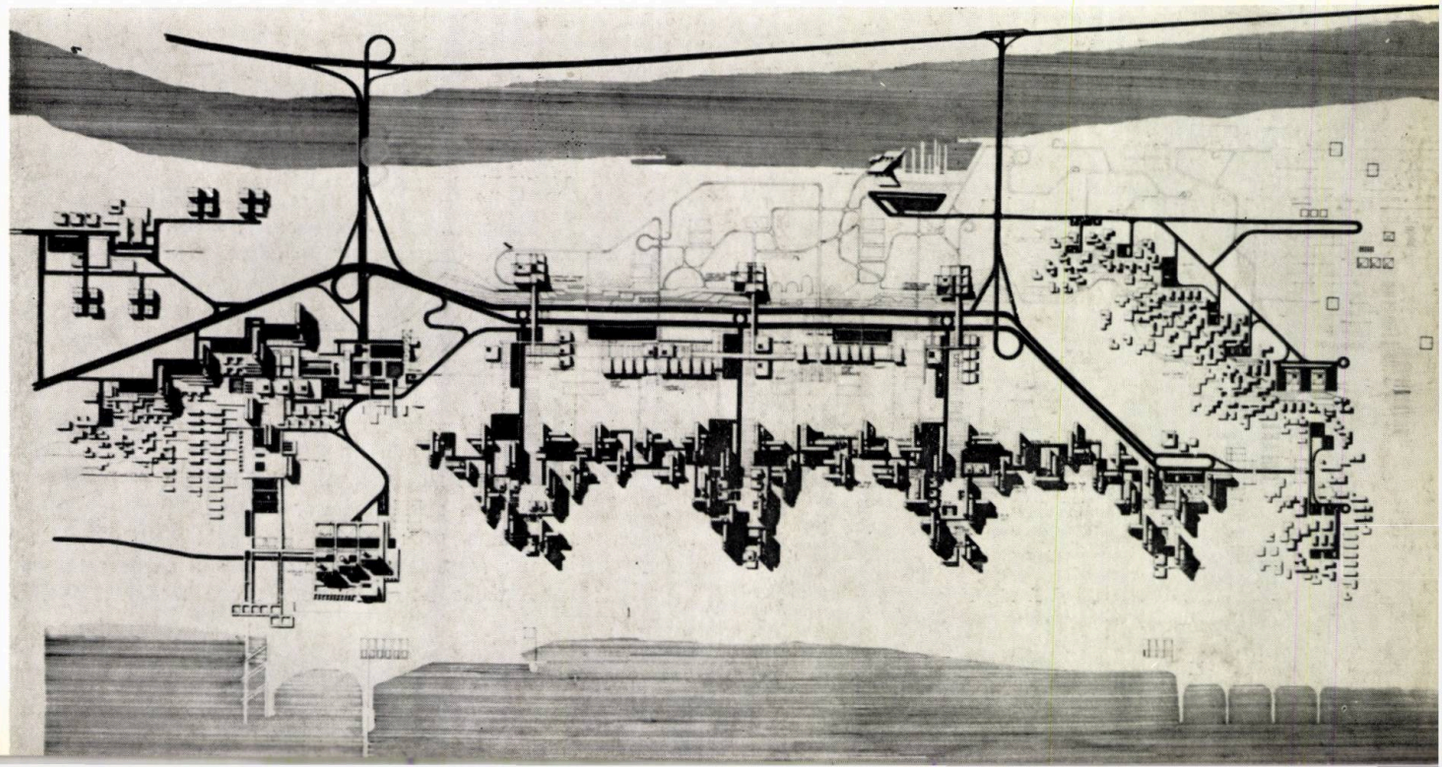

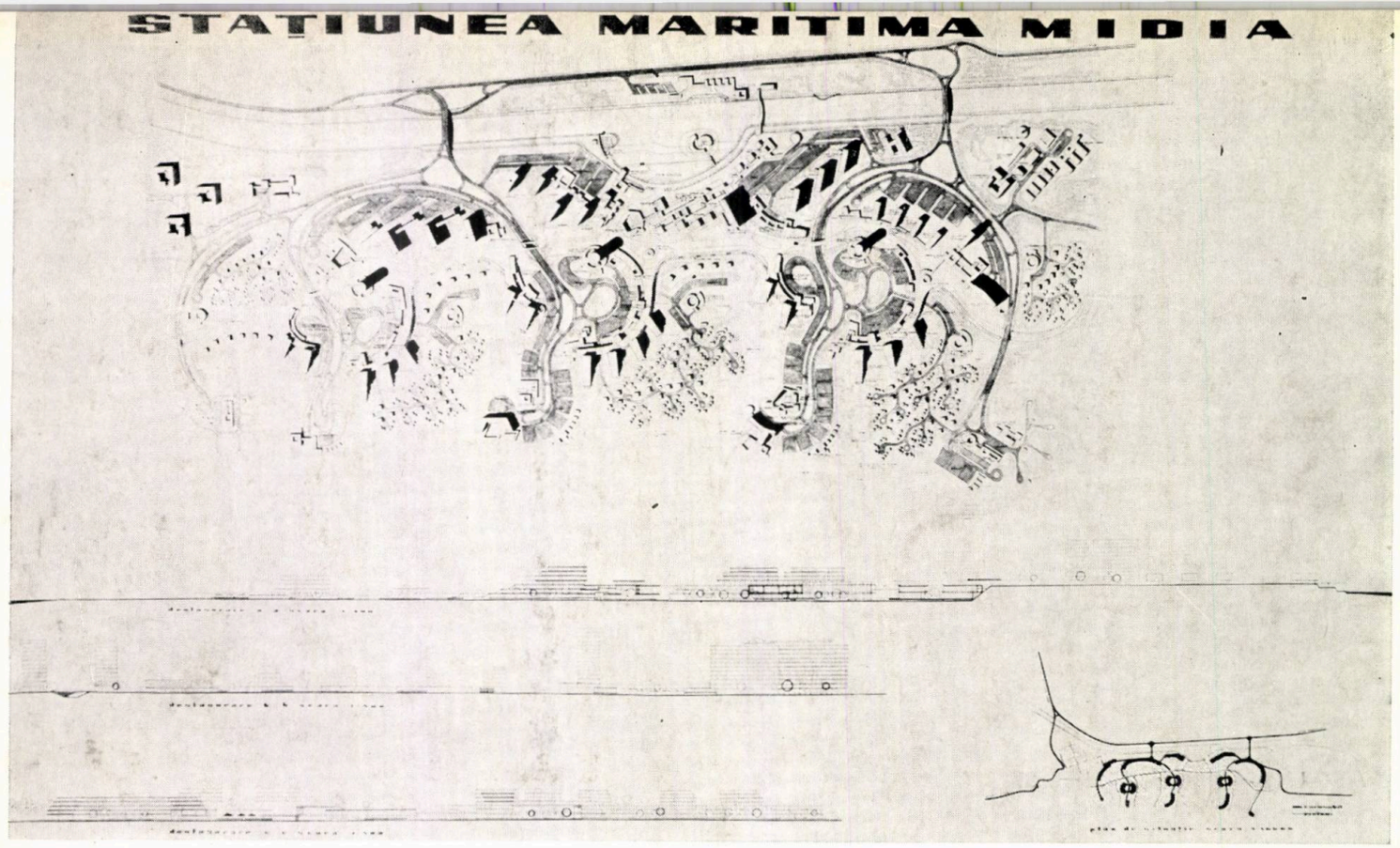

PREMIUL I—II EX AEQUO—PROIECT Nr. 60
Autori: arhitecții George Filipeanu, Leon Srulovici

Meritul principal al acestui proiect este o rezolvare de detaliu foarte meticuloasă și adîncită, fără greșeli de dimensiuni sau de cantități. Mai ales circulațiile automobile și parcajele sînt foarte atent detaliate. Clădirile, din care nu lipsește nici una cerută prin temă, sînt corect dimensionate; prezentarea este de asemenea corectă. Compoziția celor două grupe principale care formează întregul ansamblu prezintă fiecare o imagine bidimensională frumoasă.

Din păcate, după părerea mea, ele nu reușesc să constituie un ansamblu de 30 000 de oameni, compoziția lor potrivindu-se mai bine pentru 3 000—4 000 de oameni. Nu au scară; lipsește circulația carosabilă dintre ele, legătura lor cu circulația majoră de acces este ocolitoare și întîmplătoare. Zonificarea categoriilor de confort nu este conformă cu nevoile relației cost-beneficiu. Soluția, care ocupă întreaga adîncime a terenului, determină, după părerea mea, drumuri pietonale spre plajă prea lungi și pretențios rezolvate; ele au însă meritul că nu se întretaie nicăieri cu aleile carosabile. Nu este prevăzută o promenadă lîngă plajă, dar există una pe faleză. Personal, nu am fost de acord cu locul acordat acestui proiect în ierarhia de valori, prin votul majoritar al juriului.

PROIECT Nr. 63

Calitățile acestui proiect, care-l situează în primele rînduri ale ierarhiei valorice stabilite, sînt contrabalansate de cîteva lipsuri serioase. Calitățile proiectului sînt: o zonificare corectă, scara de oraș realizată printr-o serie de subansambluri spațiale, care accentuează în mod convingător diferitele elemente importante, cum ar fi accesele sau centrul, fără pierderea unei unități spațiale generale; orașul este realizat.

Menționez că este singurul proiect care amenajează o întreagă zonă de dotări așezate de-a lungul plajei, determinată de un paranisip.

Lipsurile mai importante de semnalat sînt: densități de clădiri înalte prea mari pentru caracterul estival, pentru scara corespunzătoare tematicii generale; unele vile sînt amplasate greșit în spatele unor clădiri înalte; discutabilă este și rezolvarea promenadei automobile de-a lungul plajei, parcajele numeroase de-a lungul acesteia, precum și faptul că această cale taie accesul liber al pietonilor spre plajă; podurile de trecere nu sînt deosebit de convingătoare ca soluție.

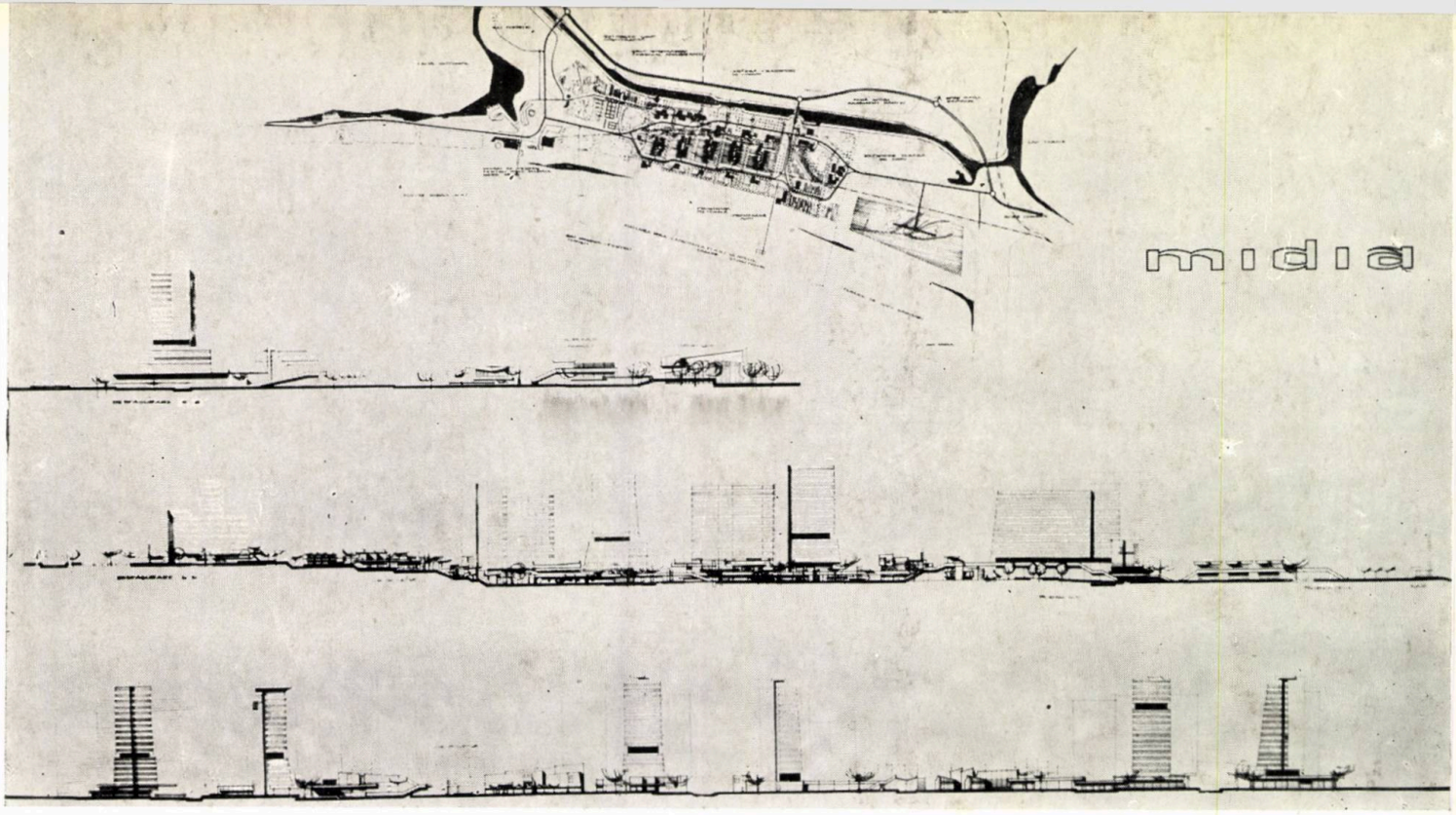

PREMIUL III — PROIECT Nr. 63
Autori: arhitecții Gabriel Rădulescu, Aurelia Copcea
Colaboratori: arh. Anca Georgescu, teh. Sorin Georgescu, stud. arh. Valeria Dănilă

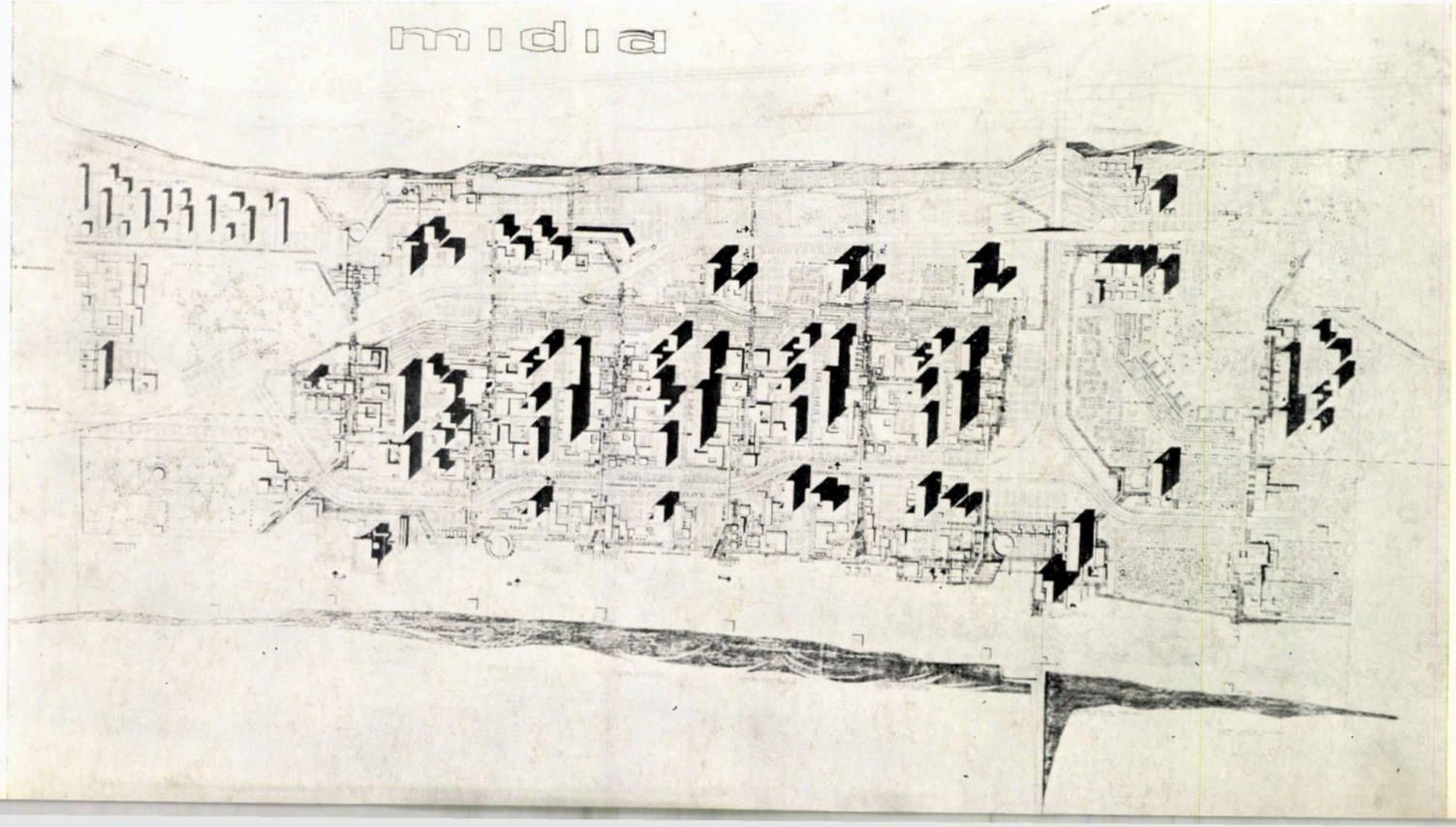

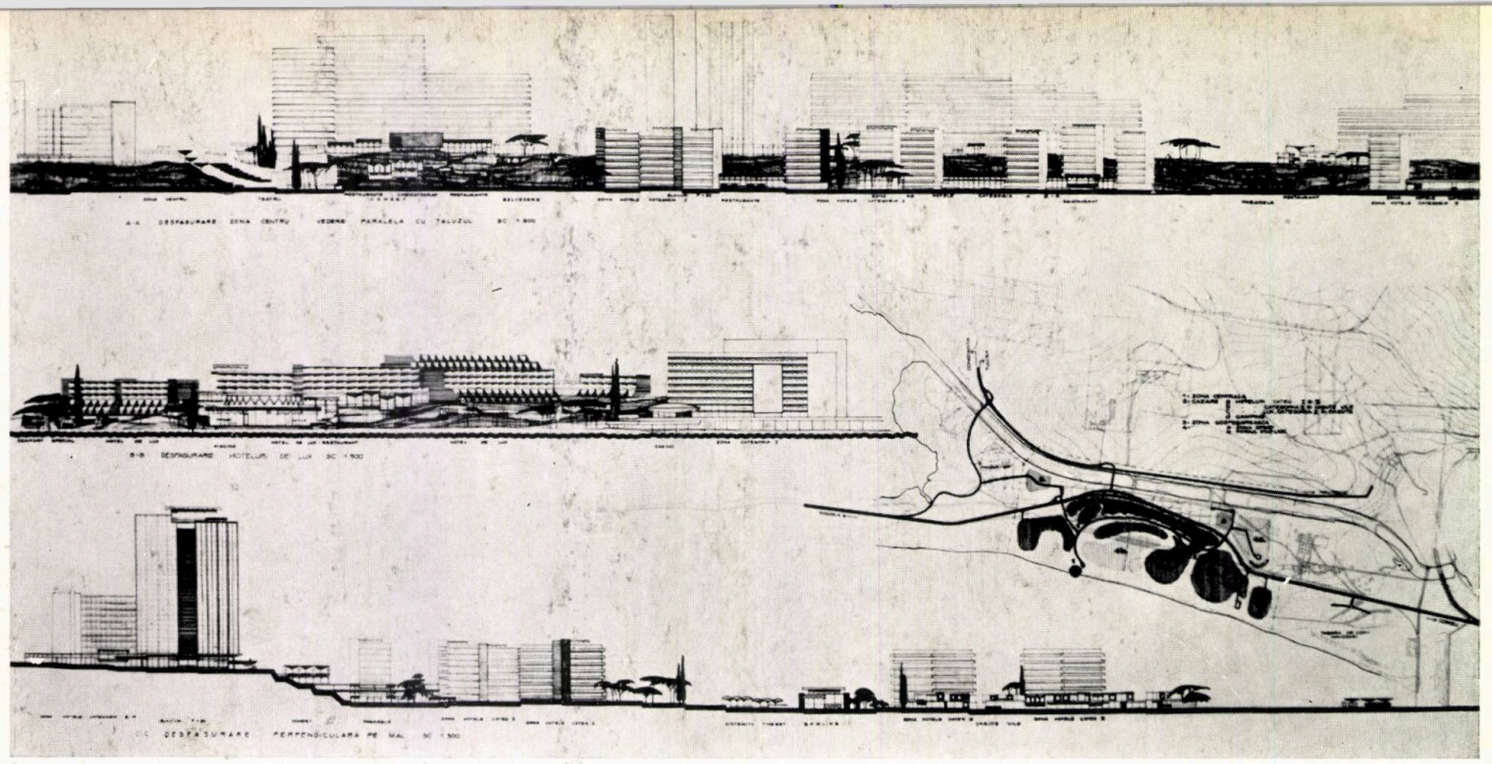

Juriul a apreciat că acest proiect propune o staţiune la o scară corespunzătoare, compusă din subansambluri şi zone corect stabilite şi ierarhizate, integrate euritmic şi unitar.

Reţeaua de circulaţie este de asemenea bine rezolvată, atît în interiorul, cît şi în exteriorul staţiunii, creîndu-se alei pietonale care funcţionează corect.

Obiecţia principală pentru acordarea unei recompense superioare acestui proiect constă în faptul că formele clădirilor nu corespund, ca indicaţie, dimensiunilor necesare respectării datelor cantitative cerute de temă. Acest fapt, împreună cu un mod de randare care creează confuzii, a pus sub semnul întrebării posibilitatea efectivă de a se realiza compoziţia propusă.

O dimensionare corectă nu ar fi permis compunerea imaginii din proiect.

MENŢIUNE — PROIECT Nr. 99

Autori: arhitecţii Angela Pavelescu, Sandu Alexandru
Colaborator: arh. Adriana Păun

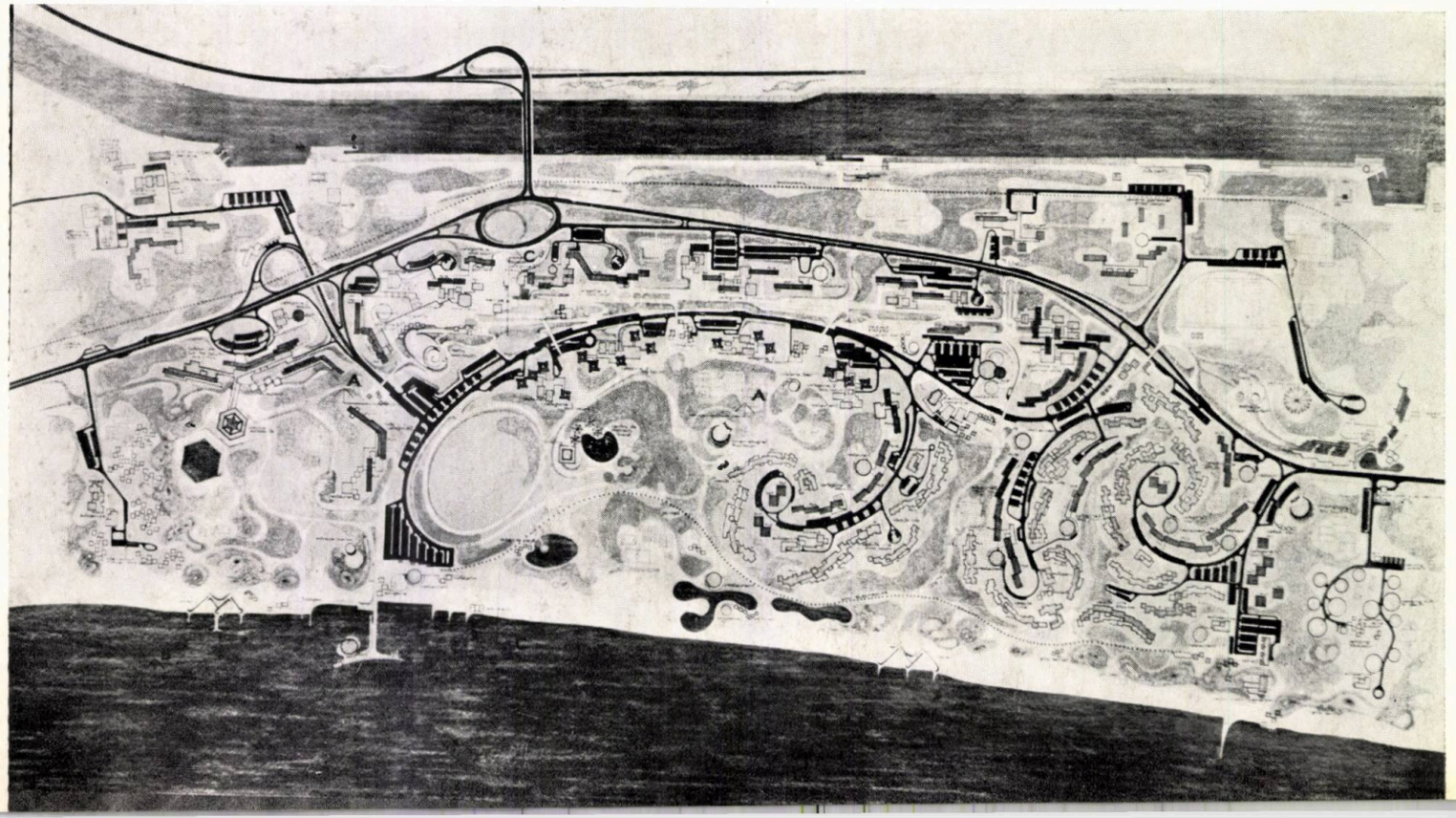

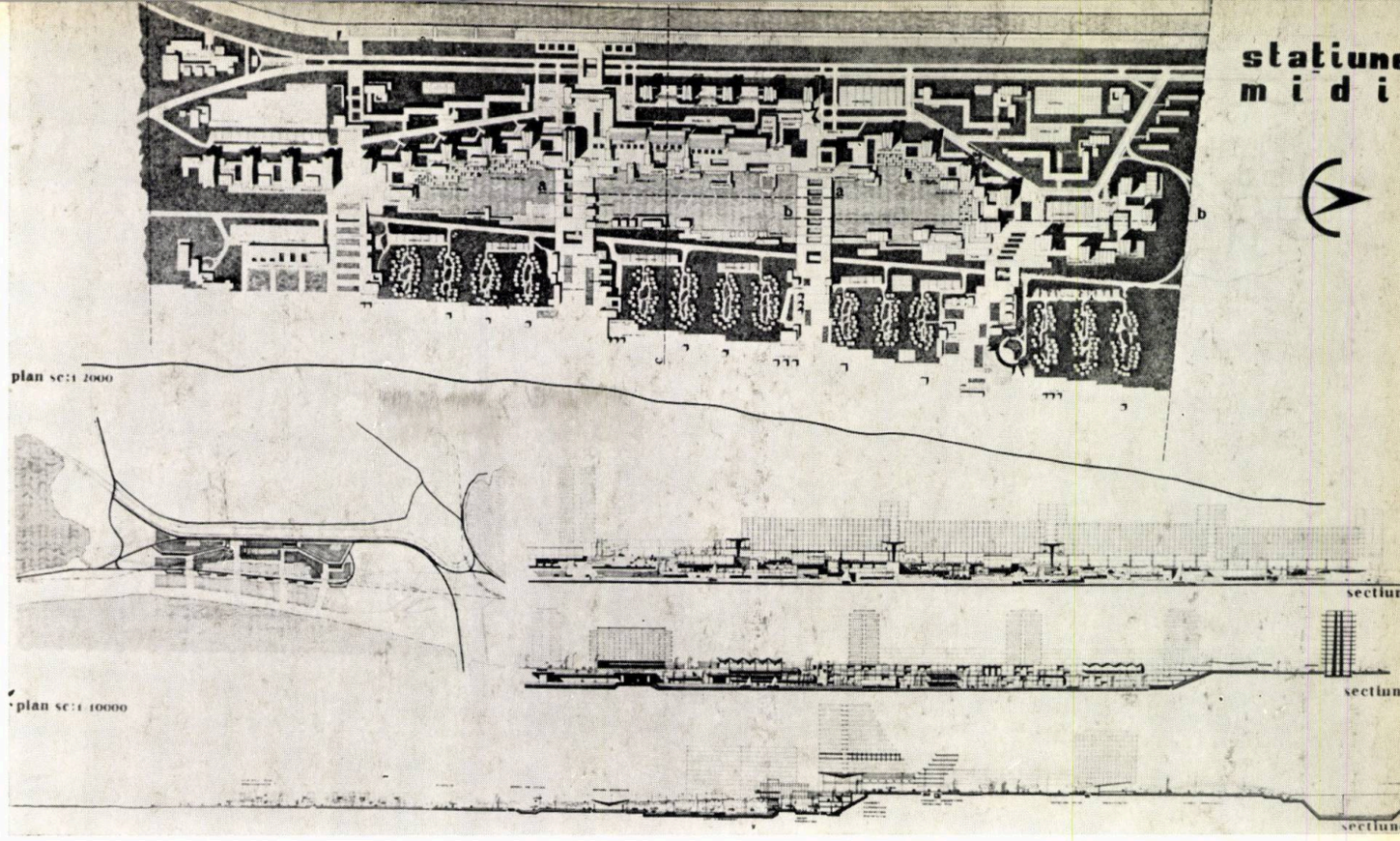

MENȚIUNE — PROIECT
Nr. 45

Autori: arhitecții Cezar Lăzărescu, Gabriel Cristea, Dinu Gheorghiu

(urmare din pag. 40)

Ca un element pozitiv al rezolvării, menționăm faptul că ea propune o compoziție centrată în jurul unei mari oglinzi artificiale de apă. Se vădește o intenție compozițională simplă, care îmbină o circulație internă și externă de alei carosabile ample, dar corecte, cu previziunea unor căi pietonale de o amploare oarecum ireală.

Zonificarea are un caracter mecanic, într-o viziune prea liniară, prea metropolitană ca scară; același caracter metropolitan rezultă și din masivitatea și densitatea volumelor care compun spațiile așezării. Proiectul prevede dotarea stațiunii cu o serie de promenade, una de-a lungul plajei, oferind astfel turiștilor multiple spații de destindere și recreație; ansamblul este corect și competent elaborat în detaliu.

nisipuri; un asemenea element tehnic poate chiar sugera soluții noi pentru organizarea și dotarea plajei.

Tema nu menționa nici relația cost-beneficiu, care determina în esență caracterul zonificării corecte a categoriilor de confort în locurile cele mai potrivite; or, această relație comanda eficiența finală a investiției.

Tema, în afară de o menționare succintă a prezenței unor vizitatori ocazionali, nu prevedea nici o dotare pentru deservirea acestei categorii de turiști, care în practică sînt foarte numeroși și au nevoie de vestiare, cabine, bufete etc., dotări care în general lipsesc pe plajele noastre.

Pus în fața temei, un concurent — în funcție de cunoștințele, deprinderile, experiența și talentul său — trebuie să încadreze, bine corelate între ele, toate prevederile temei într-o organizare a spațiului. O asemenea organizare fixează rolul, forma și modul de deservire ale fiecărui obiectiv, ale ansamblului de obiecte arhitecturale corespunzător temei.

Prin spațiile astfel determinate se obține o calitate nouă. Bine și măiestrit făcută, valoarea nouă obținută depășește o simplă adunare cantitativă, devenind artă, realizînd posibilitatea de reflectare a realității, de cunoaștere specifică arhitecturii și urbanismului.

Așezările durate trebuie să-și aibă caracterul și specificul lor potrivit temei și epocii, potrivit tradiției și formelor noi; numai astfel soluțiile capătă viață, provoacă emoția artistică prin imaginile complexe realizate, mai ales dacă scara soluției propuse se potrivește relației dintre om și amploarea realizării. Spațiile astfel realizate, scara acestora, aparțin în ultima analiză unor categorii de cunoaștere de o deosebită forță de polarizare socială.

Țin să menționez că soluțiile prezentate și recompensate pentru stațiunea maritimă Midia au trecut peste lipsurile temei, aducînd soluții valoroase. Juriul a apreciat în mod deosebit acele eforturi care au urmărit un caracter și mai ales o scară potrivită, fără să neglijeze o funcționalitate cît mai realizată.

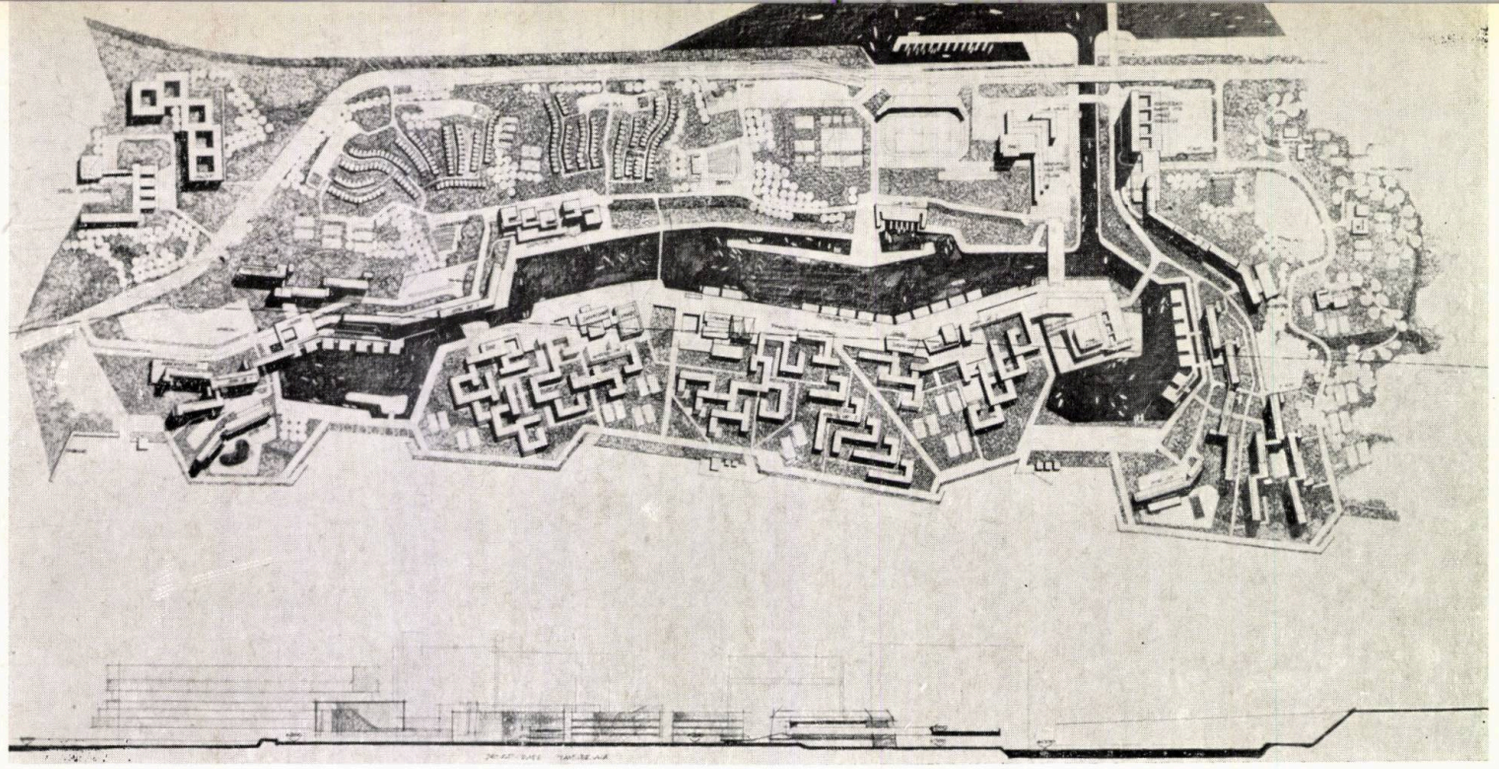

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 35

Autori: arhitecții Ioana Joja, Radu Mănăilă, Nicolae Totescu

Cu toate lipsurile importante care se vădesc mai ales în organizarea spațială a grupului hotelier central, stațiunea propusă are scară, prezintă o serie de imagini variate, care se întregesc, formînd o compoziție unitară și interesantă.

Zonificarea și circulația sînt clare, promenada spre plajă este legată organic în planuri succesive cu alte elemente ale ansamblului. Oglinda artificială de apă contribuie la obținerea unității și caracterului corespunzător.

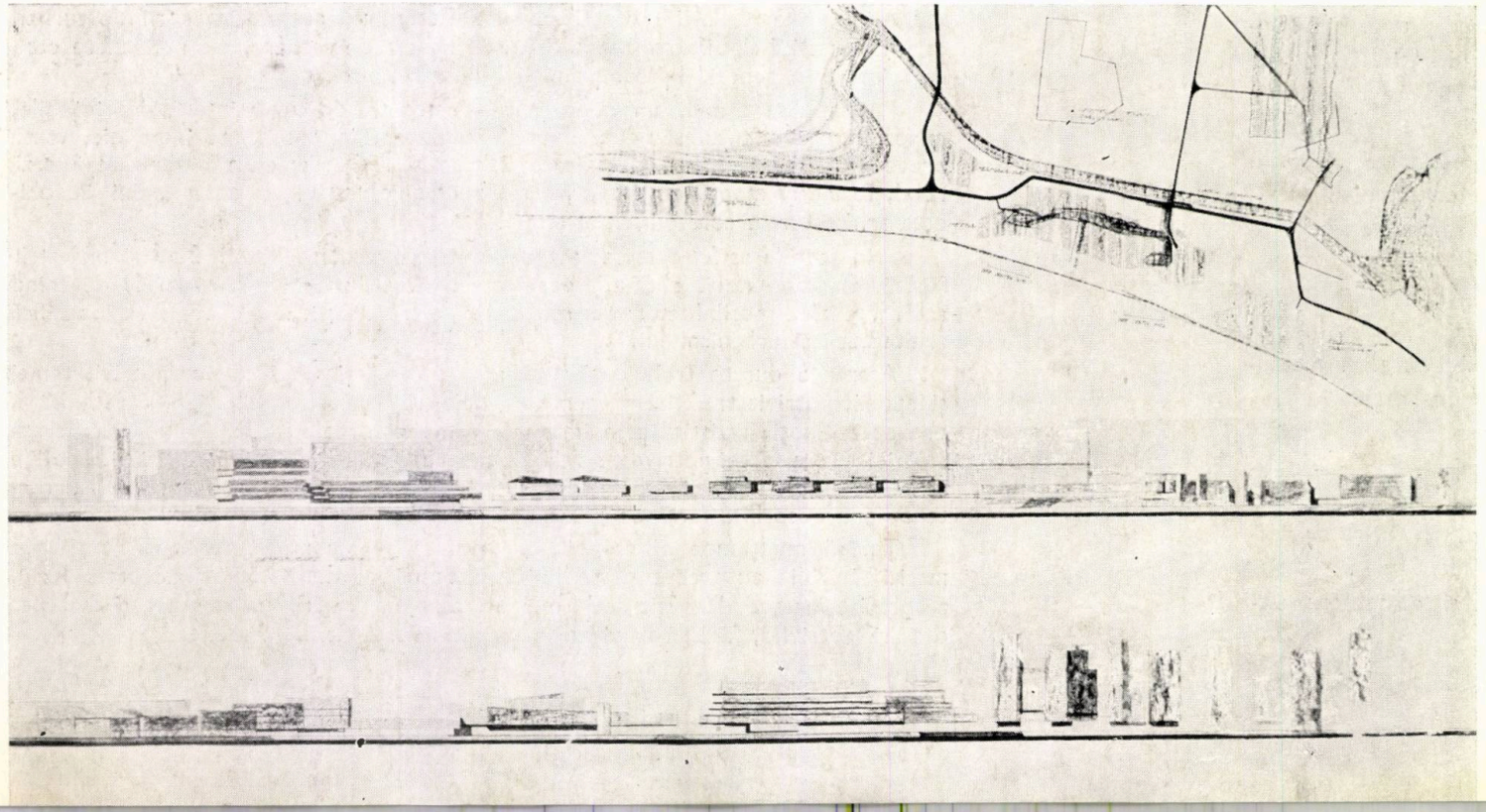

arh. mihai enescu, arh. gh. trifu

concurs pentru o policlinică tip II în mediul urban

Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare a organizat, în colaborare cu Ministerul Sănătății, un concurs public pentru o policlinică tip II care urmează să deservească orașe reședințe de județ cu o populație între 25 000—50 000 de locuitori, precum și populația de pe teritoriul arondat, cuprinsă între 40 000—70 000 de locuitori.

Această manifestare se înscrie în contextul acțiunii largi inițiate ca urmare a H.C.M. 1650 din iulie 1968 cu privire la diversificarea clădirilor din domeniul sănătății, diversificare care — după cum se știe — urmărește stabilirea de tipuri și categorii de obiective diferențiate pe criteriul tematicii, confortului și prețului în raport cu caracterul localității și al zonei deservite, cu importanța lor și cu amplasamentul în localitate. De aici a rezultat deci oportunitatea acestui concurs, legată de urgența elaborării unei game de proiecte-tip sau directive pentru obiecte de mare frecvență prevăzute a se executa în viitorul foarte apropiat, cum sînt și policlinicile urbane.

Tema-program preciza în acest sens necesitatea obținerii unor « *soluții cît mai corespunzătoare pentru acest tip de clădiri, soluții ce vor sta la baza elaborării unui proiect directiv* ».

Înainte de a arăta criteriile care au stat la baza aprecierilor juriului și care au dus la alegerea celor nouă proiecte reținute, trebuie subliniată — în primul rînd — dificultatea problemelor legate de tehnologia specifică pe care acest gen de unitate sanitară o impune, probleme care de obicei sînt mai familiare proiectanților și specialiștilor care activează în mod curent în domeniul proiectării social-sanitare. Această tehnologie, cu fluxurile și relațiile interfuncționale, precum și soluționările specifice pe care unele servicii le impuneau, a creat un oarecare handicap în rîndurile majorității concurenților, care ar fi trebuit să-și propună o documentare prealabilă mai adîncită în acest domeniu.

În acest sens trebuie arătat că răspunsurile la unele întrebări puse de concurenți — și care conform regulamentului de concursuri constituie completări ale temei-program — cuprindeau recomandarea unei documentări strict minimale pe care o constituie ultimul proiect tip de policlinică II, realizat de altfel în numeroase orașe ale țării.

Această observație privind lipsa unei documentări specifice, pe care majoritatea proiectelor prezentate o vădeau, o facem legată de constatarea unei largi participări la concurs (ilustrată în cele 34 de proiecte prezentate), participare care a dovedit — și acest lucru este remarcabil — interesul concurenților pentru tema obiectului.

Ținînd seama de acest interes, care a cuprins pe foarte mulți concurenți nespecialiști în acest domeniu, și de eforturile pe care le impune rezolvarea problemelor de proiectare în acest sector ce-și conturează din ce în ce mai mult caracterul de specialitate, ținînd seama de experiența acestui concurs, considerăm util ca, la viitoarele concursuri cu caracter sanitar-spitalicesc, să se detalieze mai mult redactarea temelor-program, în sensul unor precizări de ordin tehnologic, în sensul adăugării — eventual sub forma unei anexe la program — a amănuntelor legate de cerințele funcționale valabile în acel moment. Și, pentru a veni în sprijinul concurenților și al calității cît mai ridicate a proiectelor, propunem chiar indicarea unui material documentar-bibliografic legat de obiectivul concursului.

★

Criteriile care au stat la baza selecționării celor mai bune proiecte au fost următoarele: schema generală de funcționalitate, soluționările funcționale din cadrul serviciilor, numărul de niveluri construite și dezideratul lipsei subsolului în condițiile tipizării, economicitatea generală determinată de factorii Ad, Ac, front la stradă și perimetru construit etc., în sfîrșit — și nu ultimul ca importanță — aspectul compozițional și al plasticii arhitecturale.

În cadrul *schemei generale de funcționalitate*, aspecte mai importante au fost considerate: claritatea circulației generale cu circuite diferențiate pentru adulți și copii, raportate și la legătura lor cu serviciile tehnico-medicale comune; numărul, amplasamentul și eficiența scărilor; repartizarea pediatriei pe cel mult două niveluri (cu o notă pozitivă în plus pentru păstrarea întregii pediatrii la parter); accese și circuite scurte, neinterferente, la serviciile MRF și TBC; evitarea suprapunerilor de circulații în cazul unor servicii cu specific deosebit (MRF, TBC, ginecologie-obstetrică, dermatovenerice și alte cazuri); nefragmentarea pe orizontală sau verticală a unor servicii sau părți componente care formează ansambluri adiacente judicioase și chiar posibilități de cooperare între servicii cu profil înrudit; relații lesnicioase între conducerea și sectorul vestiarelor personalului medical și respectiv serviciile policlinicii.

În cadrul *soluționărilor din cadrul serviciilor* s-au apreciat ca importante: relația spațiilor de așteptare cu cabinetele de consultații respective (suprafețe-amplasament): rezolvarea nucleului « consultații-dezbrăcare-soră »; soluționarea circuitului de lucru din cadrul laboratoarelor și al stomatologiei în raport și cu spațiile de așteptare aferente acestor servicii; soluționări corespunzătoare specificului din cadrul fiecărui serviciu; amplasamentul și dimensionarea grupurilor sanitare aferente serviciilor.

În ce privește *numărul de niveluri*, acest aspect nu a fost privit cu rigiditate, ci totdeauna în raport cu soluționarea schemei generale de funcționalitate, cu eficiența rezolvării circulațiilor verticale (scări, ascensoare). Totuși, note pozitive în plus au căpătat proiectele soluționate pe numai 3 niveluri (p + 2 etaje) și fără prevederi de subsoluri, care să limiteze zonele de aplicabilitate posibilă a proiectelor tip.

În cadrul *criteriului economicității* au fost apreciate ca importante fronturile construite la stradă, suprafețele desfășurate generale și cele construite la sol, conturul construit, economicitatea traveelor și a sistemelor constructive adoptate.

Aspectul compozițional și al plasticii generale a cuprins, printre altele, judiciozitatea amplasării acceselor în policlinică, anumite rezolvări de ordin spațial-arhitectural în interiorul policlinicii, compoziția generală a volumelor și posibilitățile de tratare pe care le poate genera plastica fațadelor.

PREMIUL I + II EX AEQUO — PROIECT Nr. 13
Autori: arhitecții Alfred Braun și Aurel Mureșan

Proiectul, rezolvat pe un partiu foarte economic (p + 2 fără subsol, front la stradă = 40 m, Ad = 4 114 m²), cuprinde o schemă generală clară în care sînt de subliniat, în mod special, amplasarea pediatriei la parter, precum și bunele legături orizontale și verticale pe care amplasamentul judicios și eficient al celor două scări le poate asigura. Soluționările de detaliu din cadrul diferitelor servicii sînt în majoritatea lor bune, excepție făcînd unele subdimensionări ale spațiilor de așteptare și ale grupurilor sanitare, precum și nesoluționarea nucleului soră-dezbrăcări.

Partiul, foarte închegat și cu bune elemente de tratare arhitecturală corespunzătoare, oferă bune posibilități de tipizare.

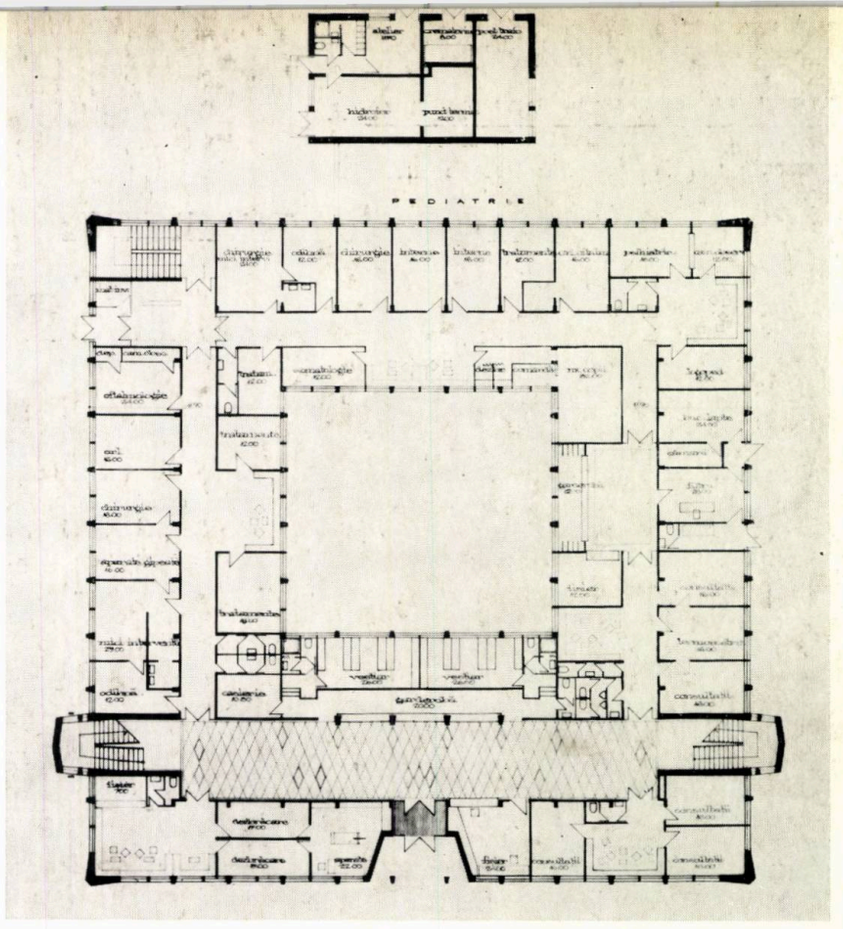

PREMIUL I + II EX AEQUO — PROIECT Nr. 24
Autori: arhitecții Aurel Mureșan și Alfred Braun

Acest proiect, care prevede un parter mai dezvoltat, propune amplasarea la acest nivel a tuturor serviciilor de mare pondere și solicitate de ambele sectoare (adulți și copii), împreună cu întreaga secție de pediatrie. Acest principiu, materializat și printr-o soluționare compozițională în jurul unei curți-grădină utilizabile în sezonul cald, a fost considerat a asigura optime relații interfuncționale în cazul acestor servicii de mare solicitare. Proiectul, care prevede 3 niveluri (p+2 fără subsol), cuprinde soluționări corespunzătoare în cadrul serviciilor, cu circulații clare și relații interfuncționale judicioase. Ca deficiențe se pot menționa: amplasarea, chiar în lipsa traversării unor altor servicii, secției TBC la etajul II, precum și unele insuficiențe dimensionale la cîteva spații de așteptare.

Înscriindu-se și în indici tehnico-economici acceptabili (Ad = 4 020 m², front la stradă = 60 m), proiectul cuprinde remarcabile avantaje generale de funcționalitate, care pot genera un proiect tip corespunzător cerințelor.

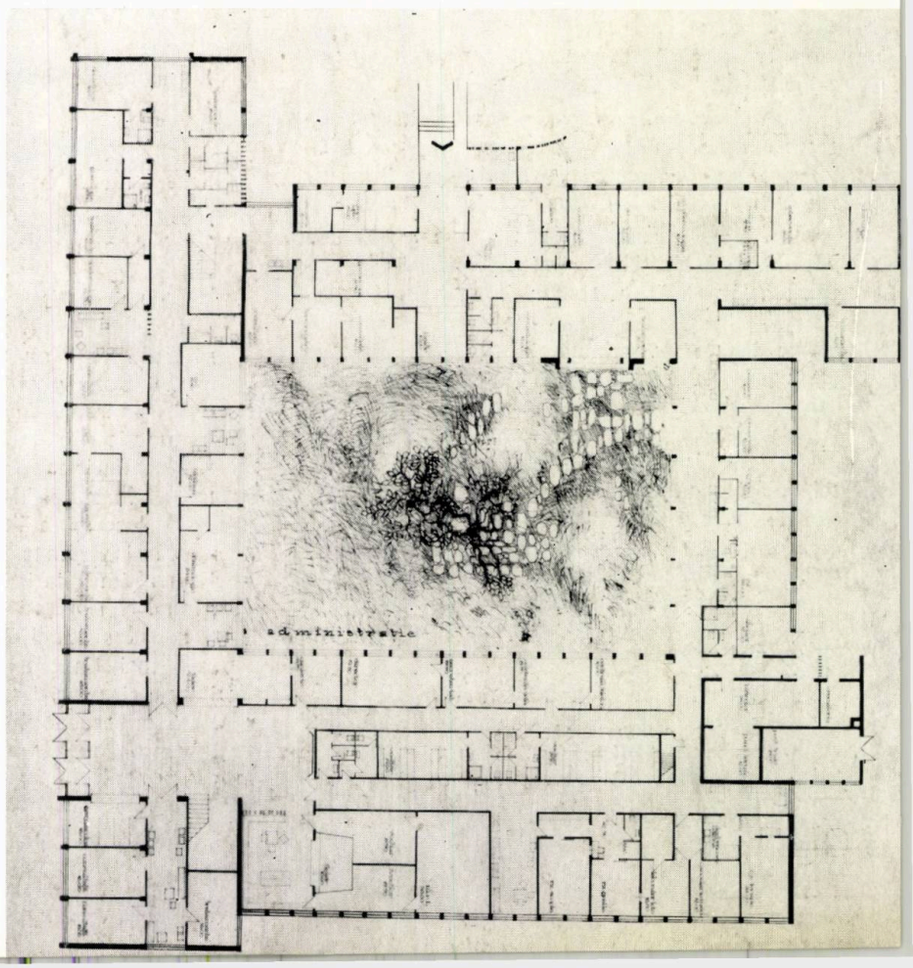

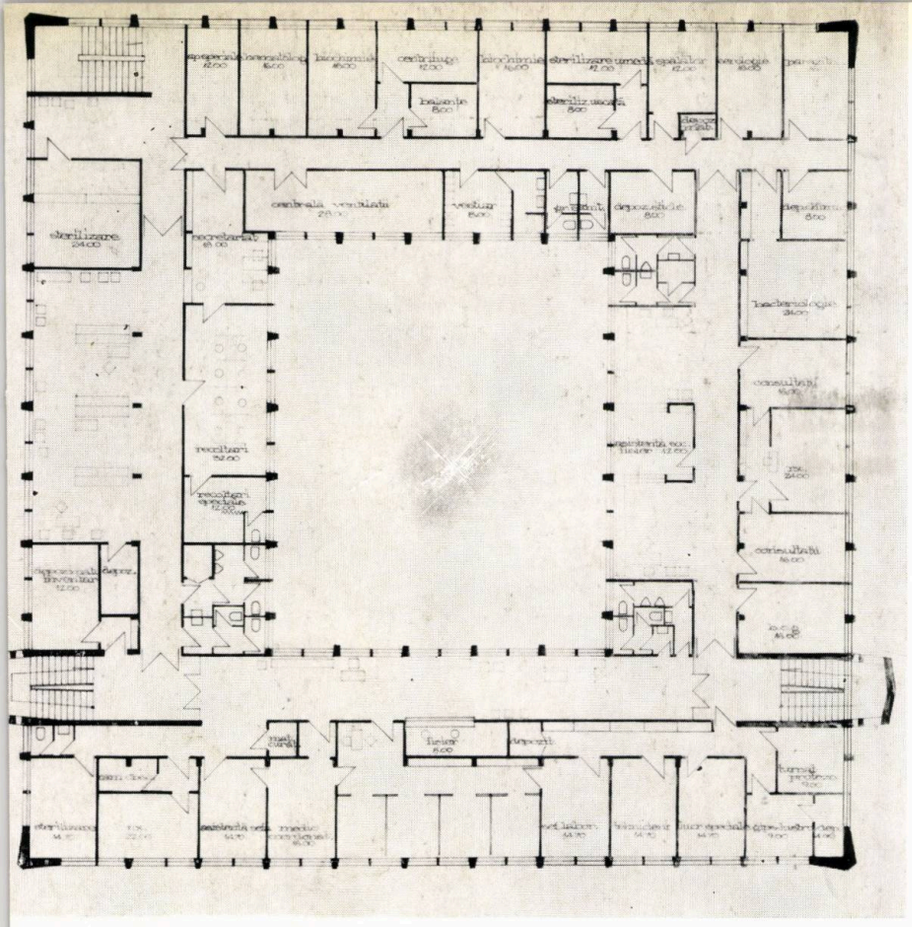

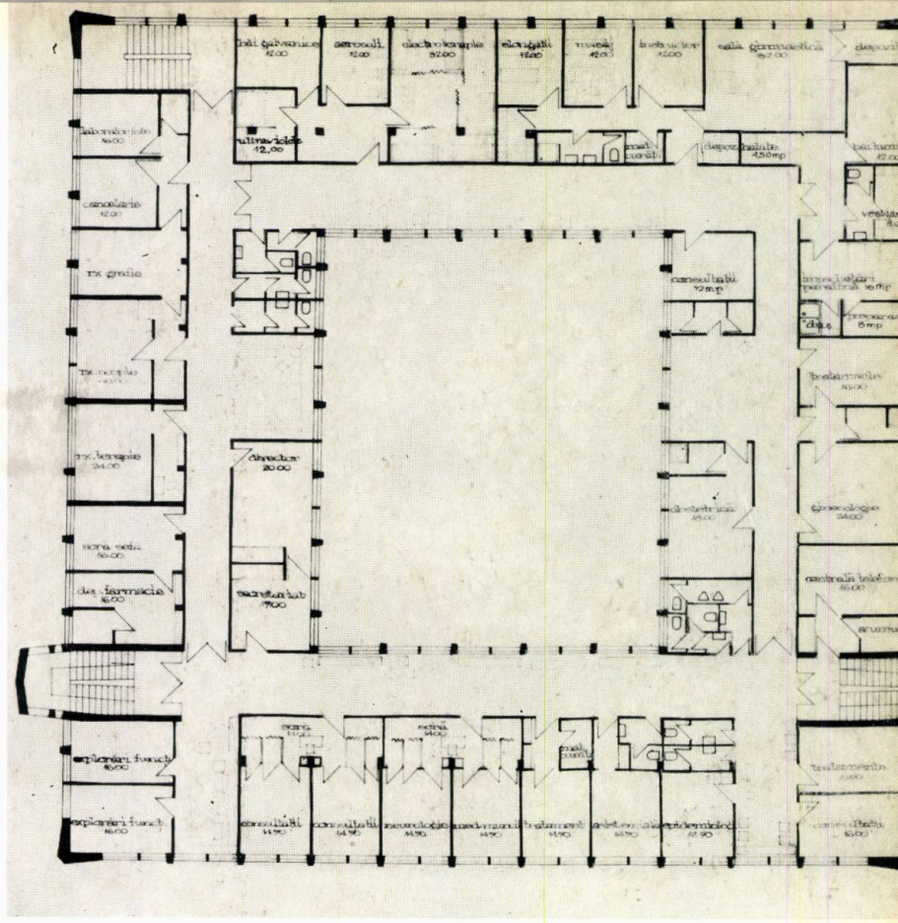

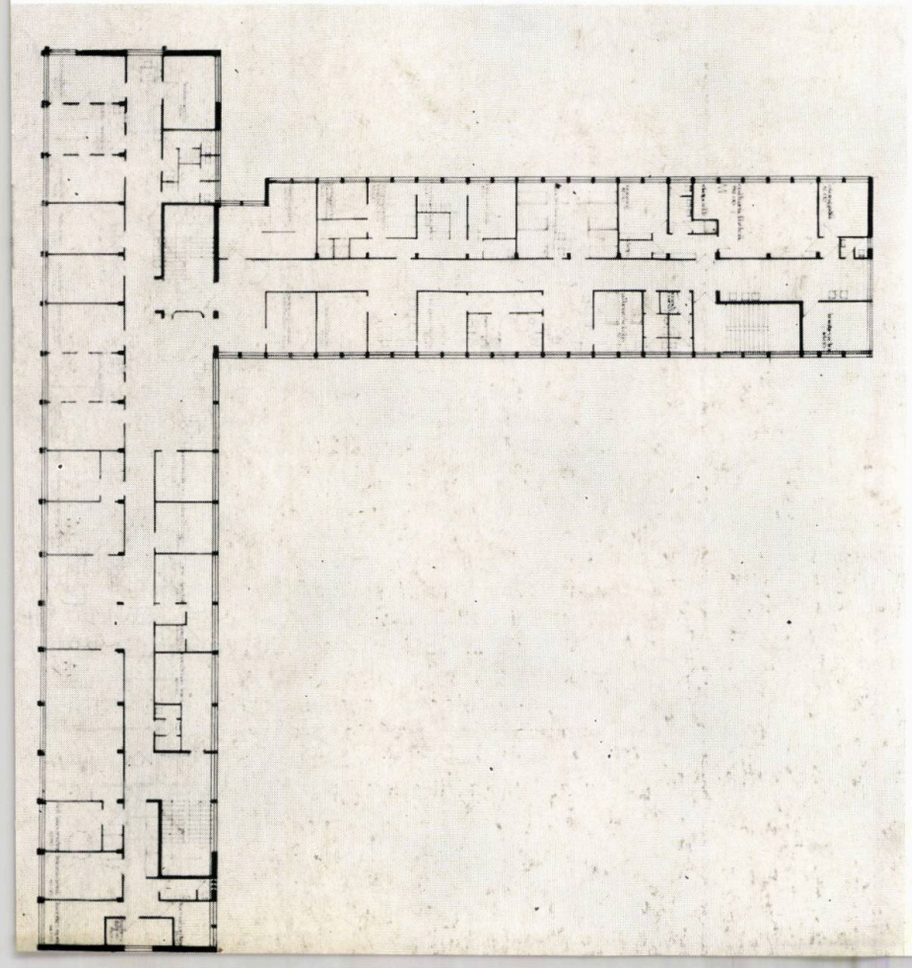

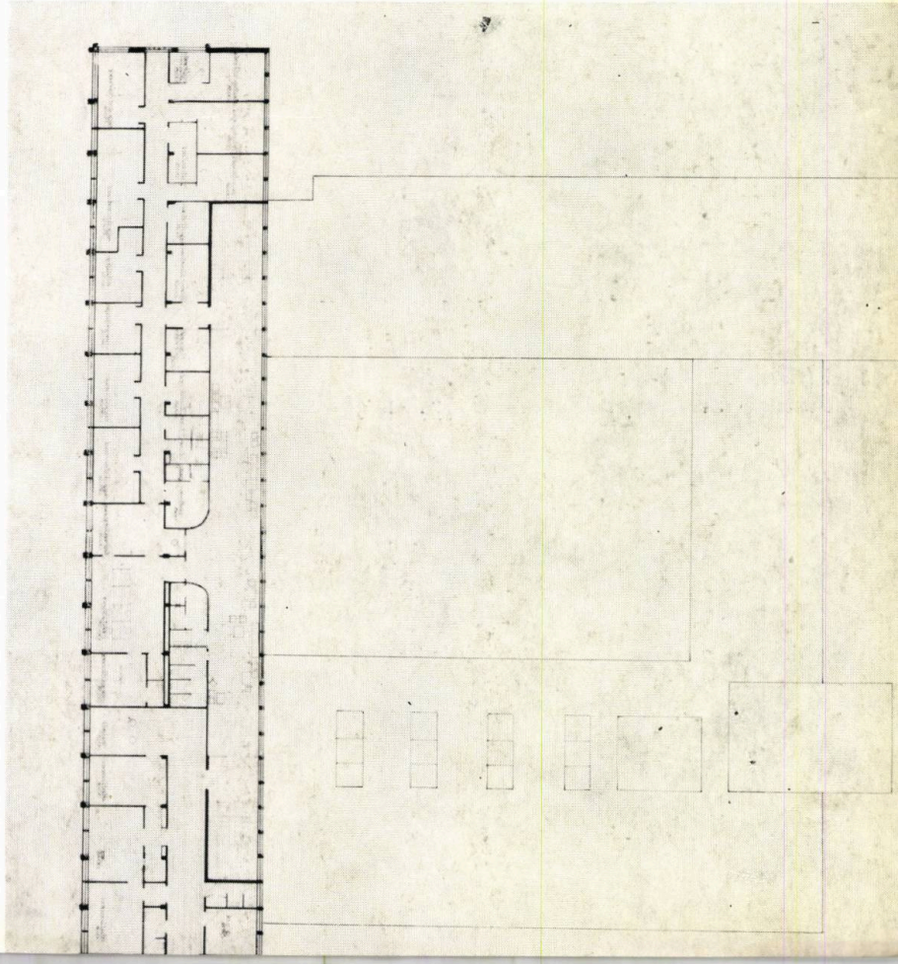

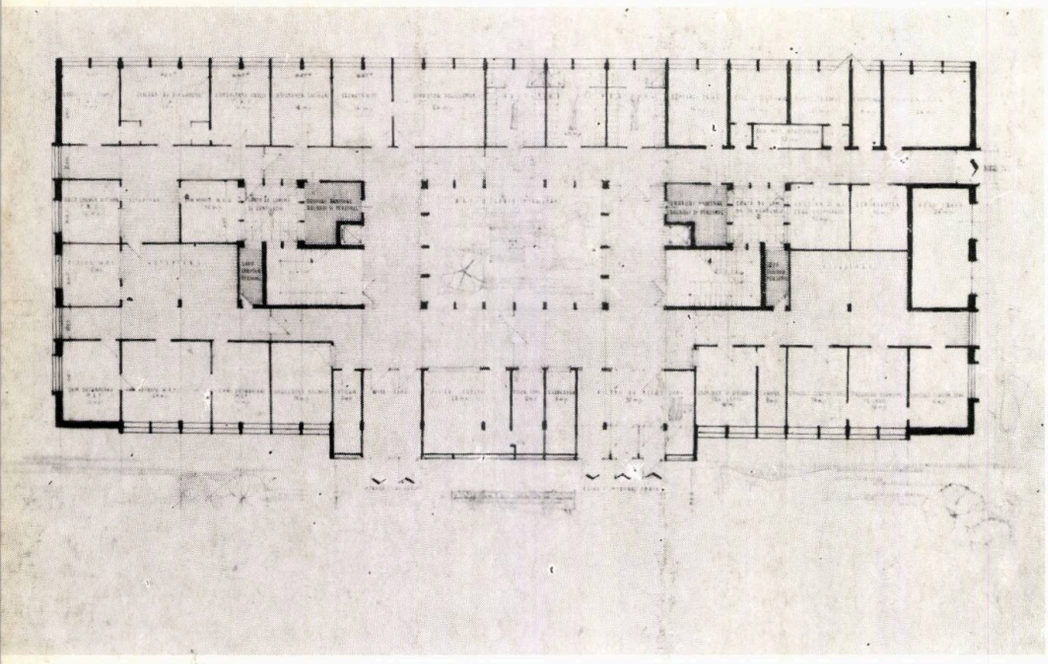

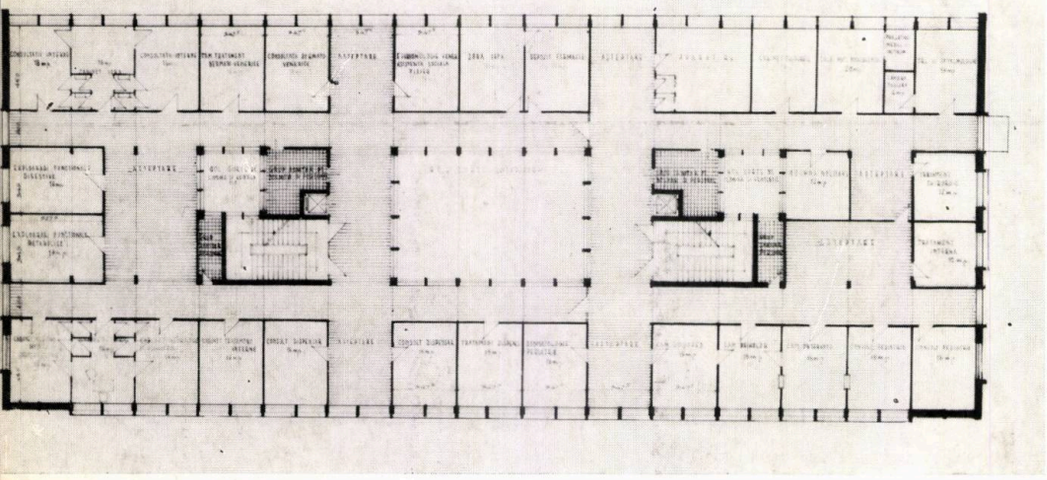

PREMIUL III — PROIECT Nr. 20
Autori: arhitecții Marcela Damian și Radu Damian

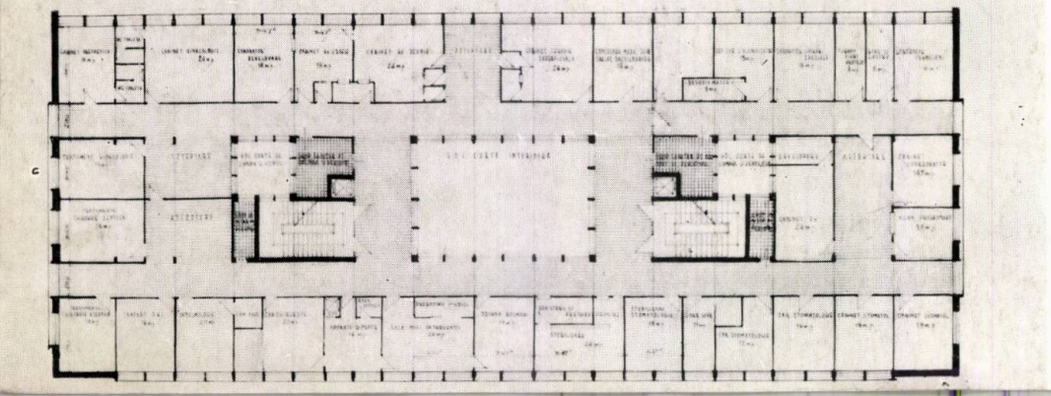

PREMIUL III. PROIECT Nr. 20

Autori : arhitecții Marcela Damian și Radu Damian

Proiectul cuprinde o schemă judicioasă de funcțiuni înscrisă într-un partiu economic (p+3 fără subsol, front la stradă = 54,50 m, Ad = 4 350 m²), care utilizează o suprafață de teren foarte redusă. Claritatea circulației, realizată cu ajutorul unei eficiente amplasări a celor două scări în jurul unei curți-grădină plasate în centrul partiului, asigură bune relații interfuncționale pe orizontală și verticală. Deficiențele ce se impun a fi semnalate sînt: o insuficientă soluționare a celor două nuclee: scară-curte de lumină-grupuri sanitare, insuficienta luminare a unor spații de așteptare, precum și numărul redus al grupurilor sanitare.

Partiul, cu bune calități de funcționalitate, realizat în cadrul unui volum simplu, cu plasare judicioasă a intrărilor și posibilități nelimitate de tratare arhitecturală, poate oferi, în condițiile unor îmbunătățiri de detaliu și a prevederii traveei generale (3,60 m), premisele unui proiect tip cu bună eficiență funcțional-economică.

MENȚIUNE. PROIECT Nr. 15

Autori : arhitecții Alfred Braun și Aurel Mureșan

În cadrul schemei generale de funcționalitate este de remarcat plasarea la parter a întregii pediatrii alături de serviciile tehnico-medicale de mare solicitare, comune adulților și pediatriei. Partiul adoptat (p+2, fără subsol) oferă, în general, bune legături funcționale și corespunzătoare soluționării de detaliu în majoritatea serviciilor policlinicii.

Sînt de obiectat unele rezolvări insuficiente ale spațiilor de așteptare, plasarea secției TBC la etajul II, dificila relație între sterilizarea centrală și restul serviciilor, insuficiența luminării directe la unele încăperi.

MENȚIUNE. PROIECT Nr. 17

Autori: arhitecții Aurelia Teodorescu și Florin Teodorescu

Compoziția generală pavilionară, axată pe o simetrie riguroasă, dublată de bune calități în tratarea arhitecturală propusă și de o judicioasă plasare a intrărilor, oferă avantaje demne de a fi subliniate. În cadrul acestui partiu, care, cu excepția frontului de stradă (66,60 m), prezintă indici convenabili (Ad = 4 173m², Ac = 1 584 m²), schema de funcțiuni prezintă anumite inegalități. La parter și etajul II, relațiile interfuncționale sînt în general corespunzătoare, în restul proiectului avînd loc anumite interferențe, fragmentări și insuficiente organizări de funcțiuni, și anume: treceri prin serviciul radiologic la TBC și recoltări, relație defectuoasă între cabinetele dentare și laboratorul de stomatologie, nesoluționarea organizării laboratoarelor, insuficiența unor spații de așteptare și a grupurilor sanitare etc. Existența unui subsol parțial limitează posibilitățile de tipizare.

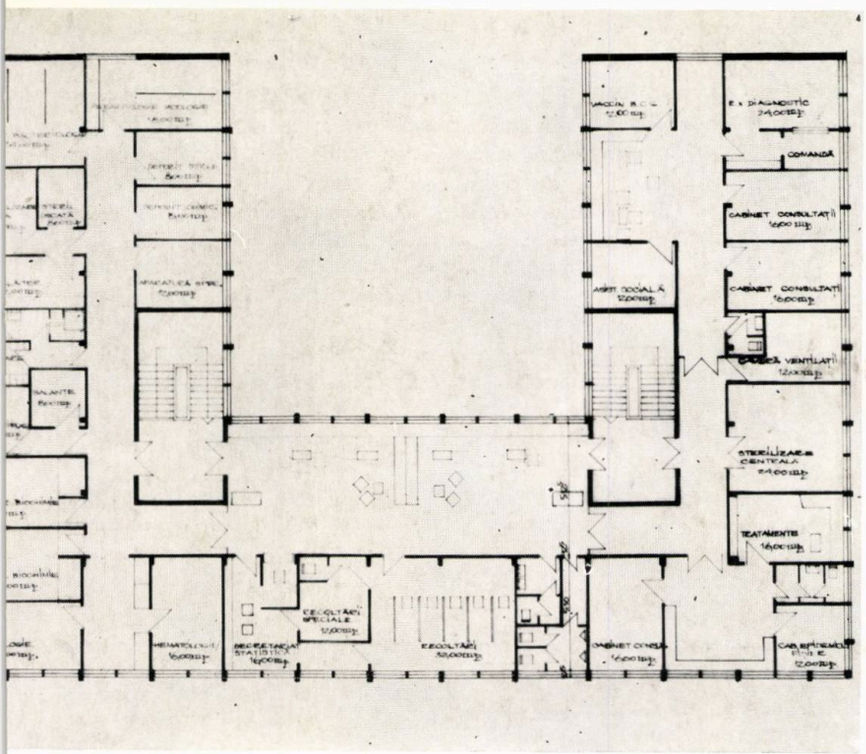

MENȚIUNE—PROIECT Nr. 15
Autori: arhitecți Alfred Braun și Aurel Mureșan

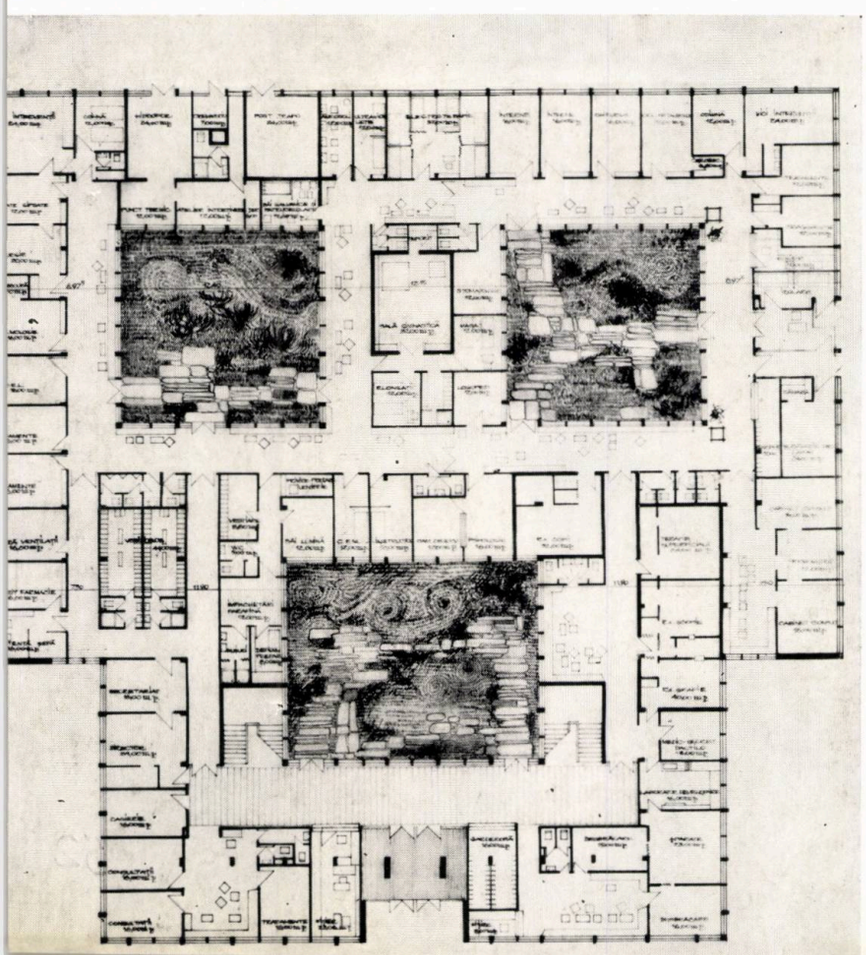

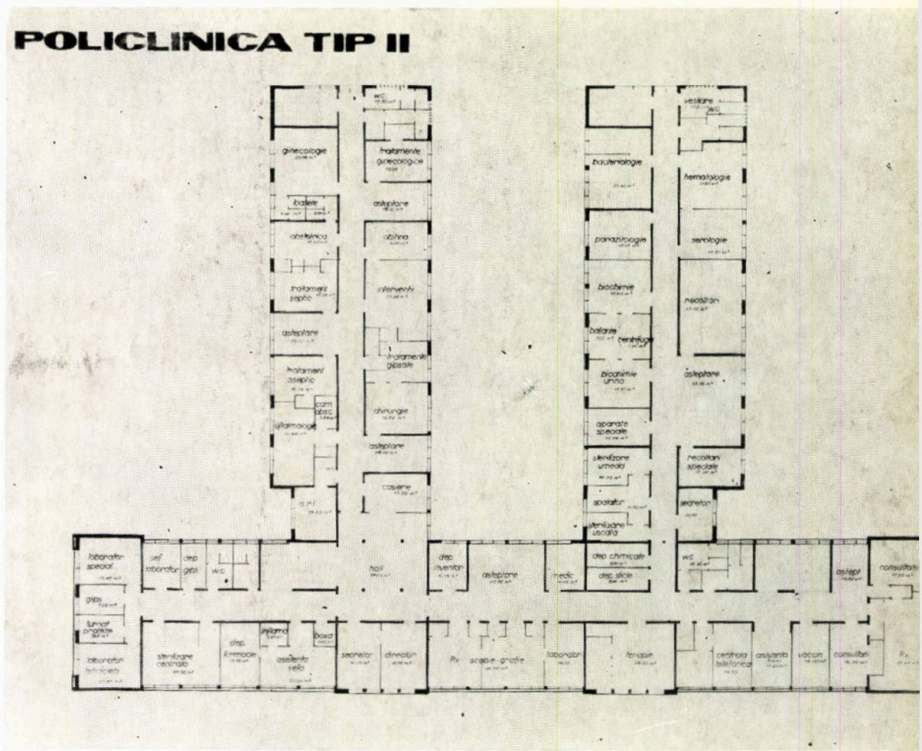

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 17
Autori: arhitecții Aurelia Teodorescu și Florin Teodorescu

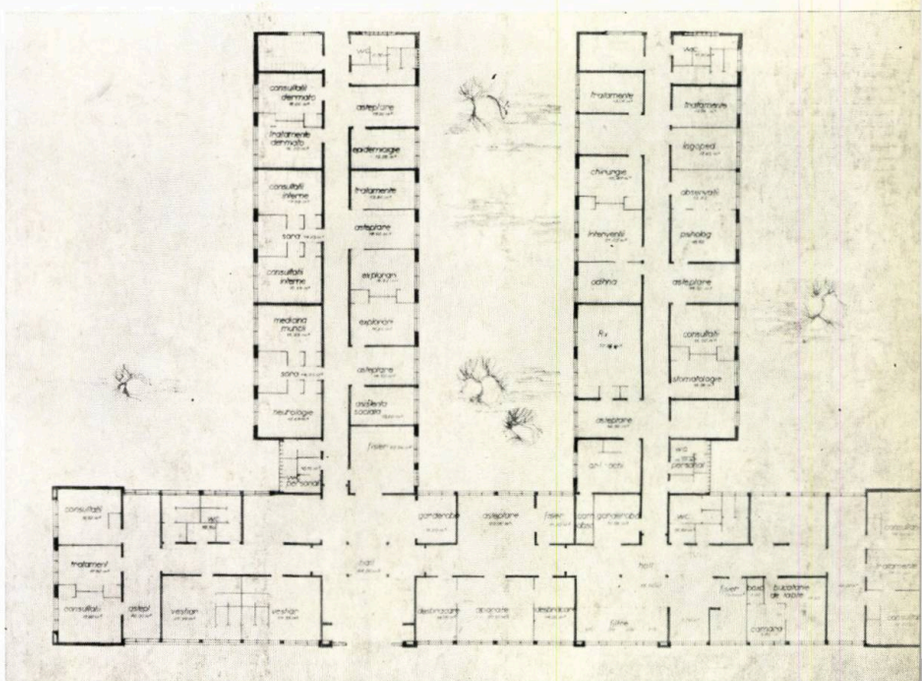

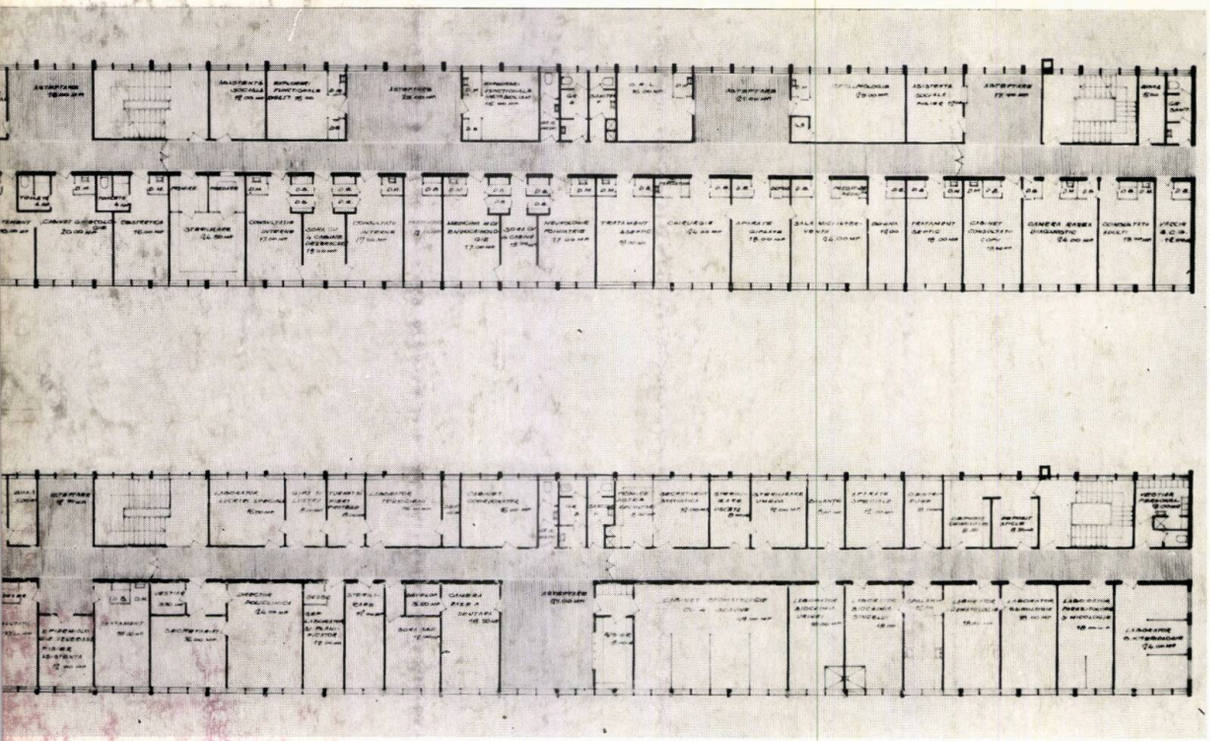

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 22
Autor: arh. Dinu Antonescu

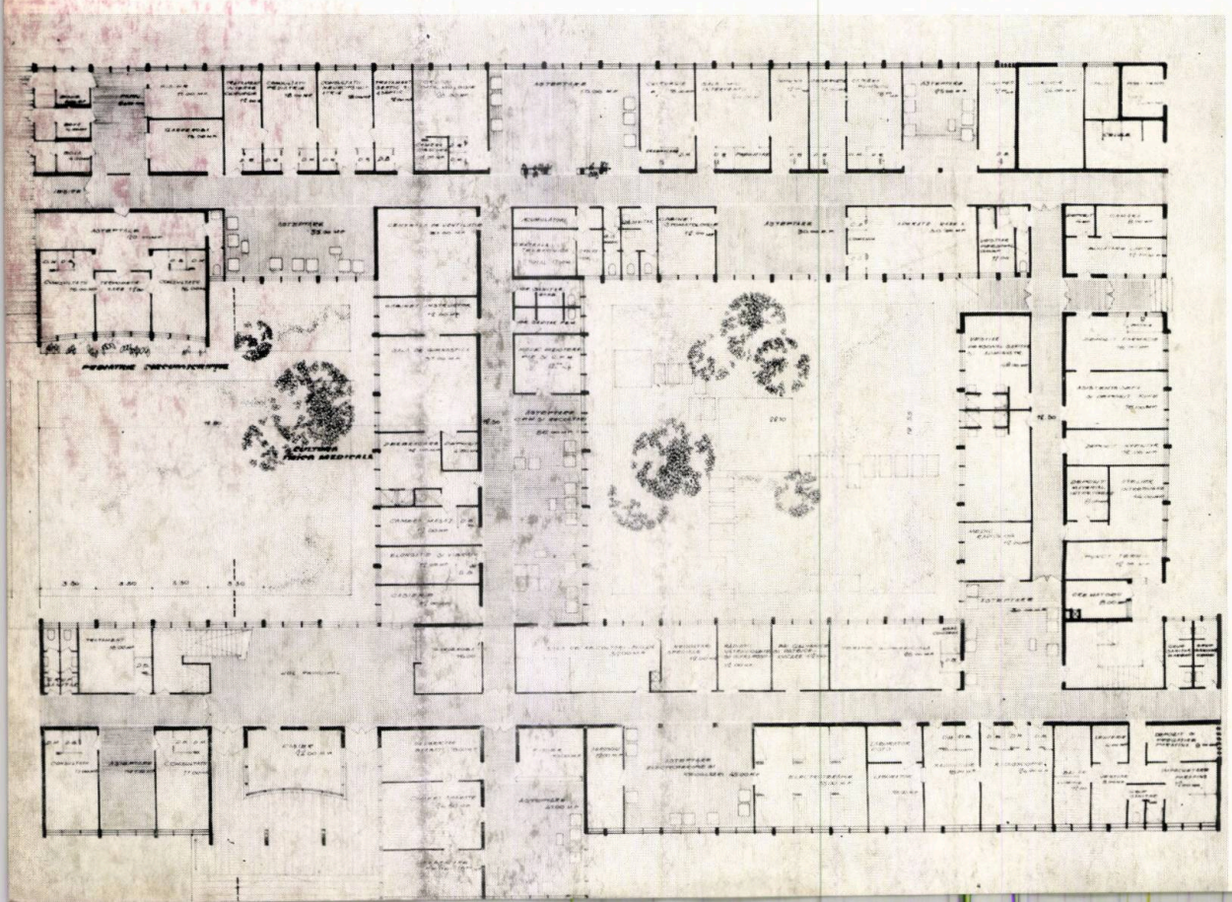

MENȚIUNE. PROIECT Nr. 22

Autor: arh. Dinu Antonescu

Plasarea întregii secții de pediatrie la parter, unde au loc ușoare legături cu serviciul fizioterapie-cultură fizică medicală (intens solicitat și de către copii), oferă o bună organizare a acestor relații. În cadrul partiului general format din parter + 2 etaje, fără subsol, soluționat în limite economice de suprafață desfășurată (Ad = 4 000 m²), au loc unele interferențe și defectuoase rezolvări, cum sînt: trecerea prin serviciul interne-chirurgie spre TBC, traversarea zonei laboratorului dentar, spații de așteptare și grupuri sanitare insuficiente, defectuoasă amplasare a conducerii policlinicii etc.

Ocuparea mai puțin economică a terenului (Ac = 2 210 m²) precum și frontul mare la stradă (70 m) reprezintă elemente care limitează posibilitățile de tipizare.

MENȚIUNE. PROIECT Nr. 29

Autori: arhitecții Aurelia Teodorescu și Florin Teodorescu

Partiul, închegat, economic și cu bune posibilități de plastică arhitecturală, cuprinde o judicioasă repartizare a funcțiunilor pe verticala celor trei niveluri. Ca deficiențe sînt de remarcat: nediferențierea circulației verticale a copiilor de cea a adulților, nesoluționarea circuitului probelor de laborator, trecerea probelor prin spațiul public al stomatologiei, amplasament defectuos al sterilizării centrale, unele spații de așteptare și grupuri sanitare subdimensionate.

Avantajele de ordin economic oferite de indicii rezultați (Ad = 4 191 m², Ac = 1 524 m², front la stradă = 47,50 m) sînt diminuate de existența unui subsol parțial, care implică, în condițiile tipizării, dificultăți bine cunoscute.

MENȚIUNE. PROIECT Nr. 32

Autor: arh. Iohan Grad

Proiectul prezintă o soluție de mare econonicitate, ilustrată de indicii tehnico-economici foarte avantajoși (Ad = 4 015 m², Ac = 1 361 m², front la stradă = 37 m), este realizat pe parter și două etaje, fără subsol.

Amplasamentul judicios al intrărilor, schema generală satisfăcătoare a funcțiunilor, precum și simplitatea volumului construit sînt calități de evidențiat ale proiectului.

Ca deficiențe sînt de semnalat: interferențe în circulațiile TBC-radiologie-balneofizioterapie, plasarea MRF la etajul I, nesoluționarea fluxurilor la laboratoare, organizare discutabilă a serviciului de chirurgie, insuficiența unor grupuri sanitare.

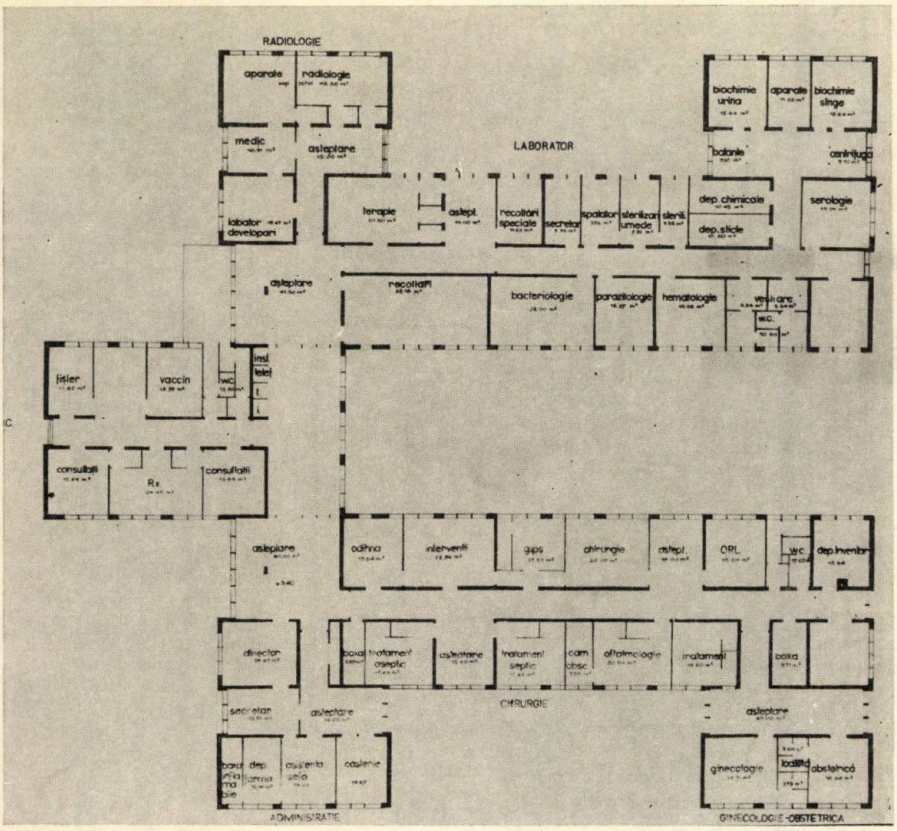

MENȚIUNE—PROIECT Nr. 29
Autori: aritecții Aurelia Teodorescu și Florin Teodorescu

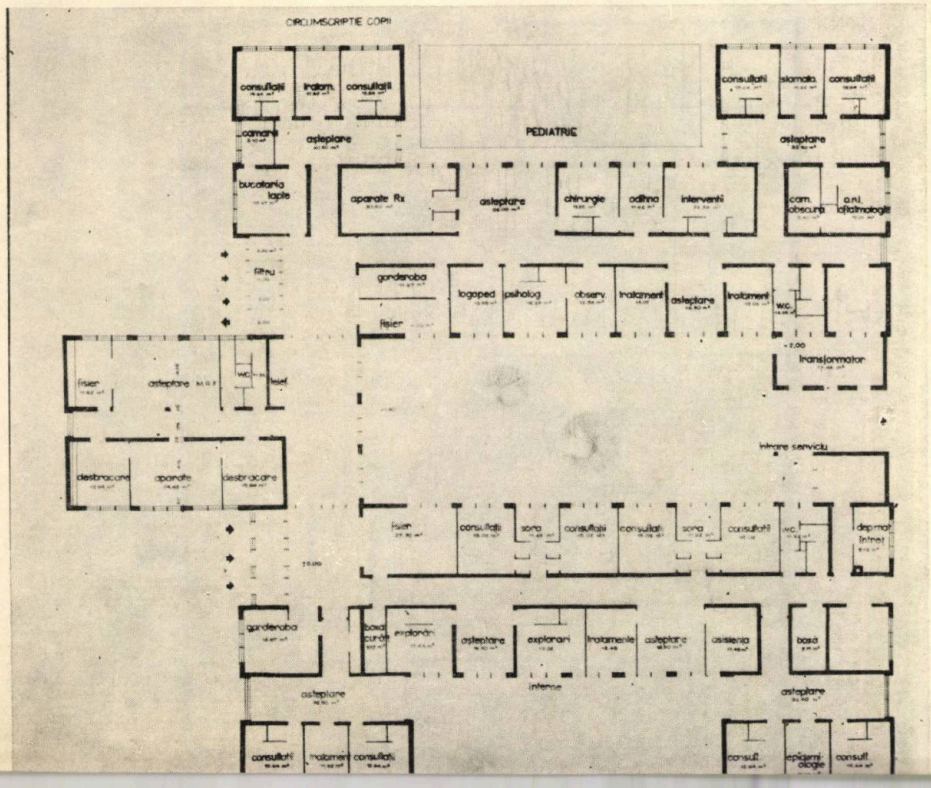

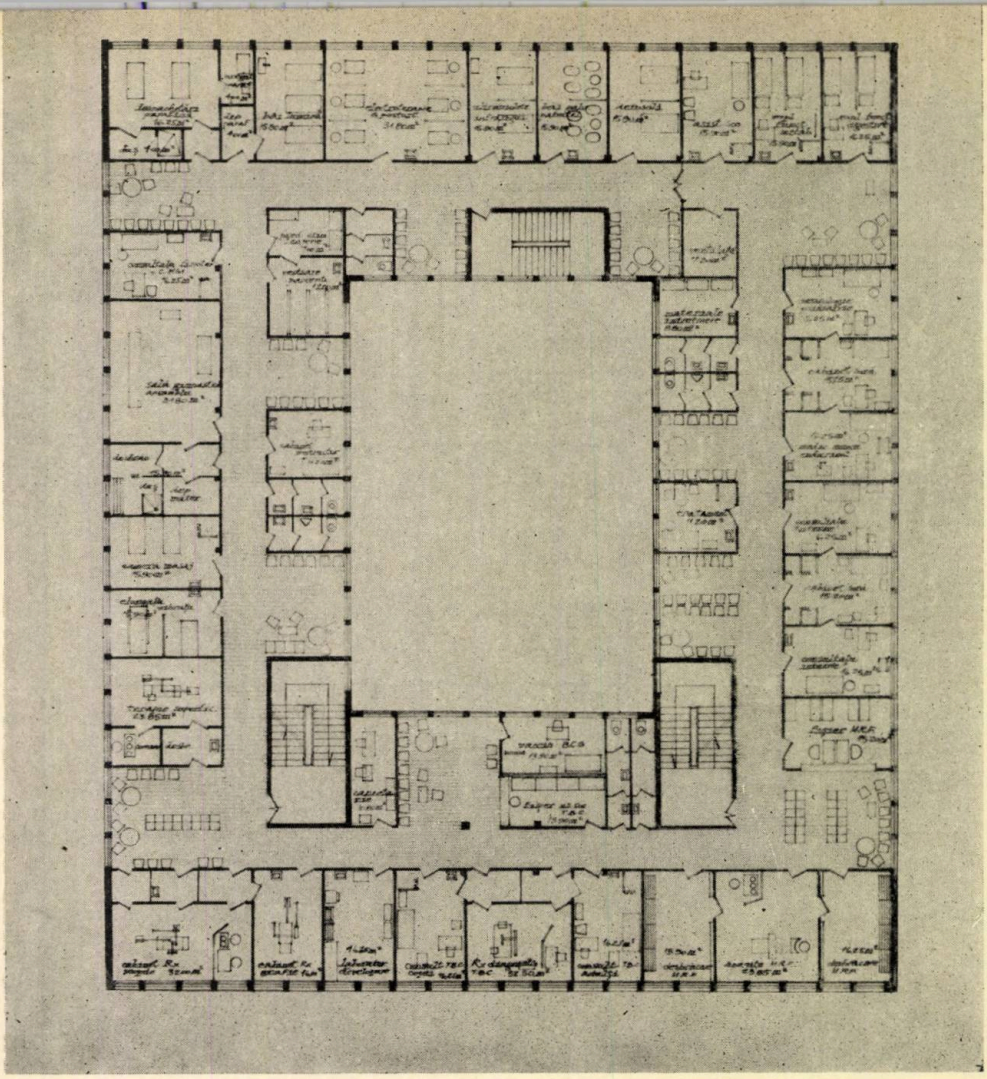

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 32
Autor: arh. Iohan Grad

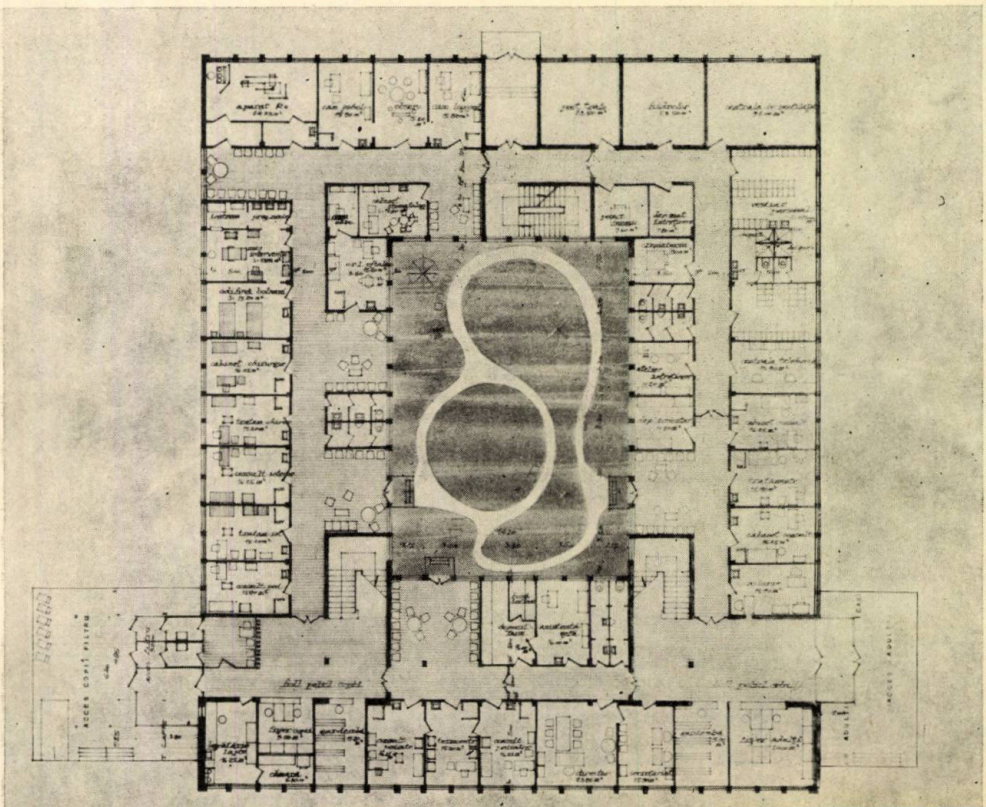

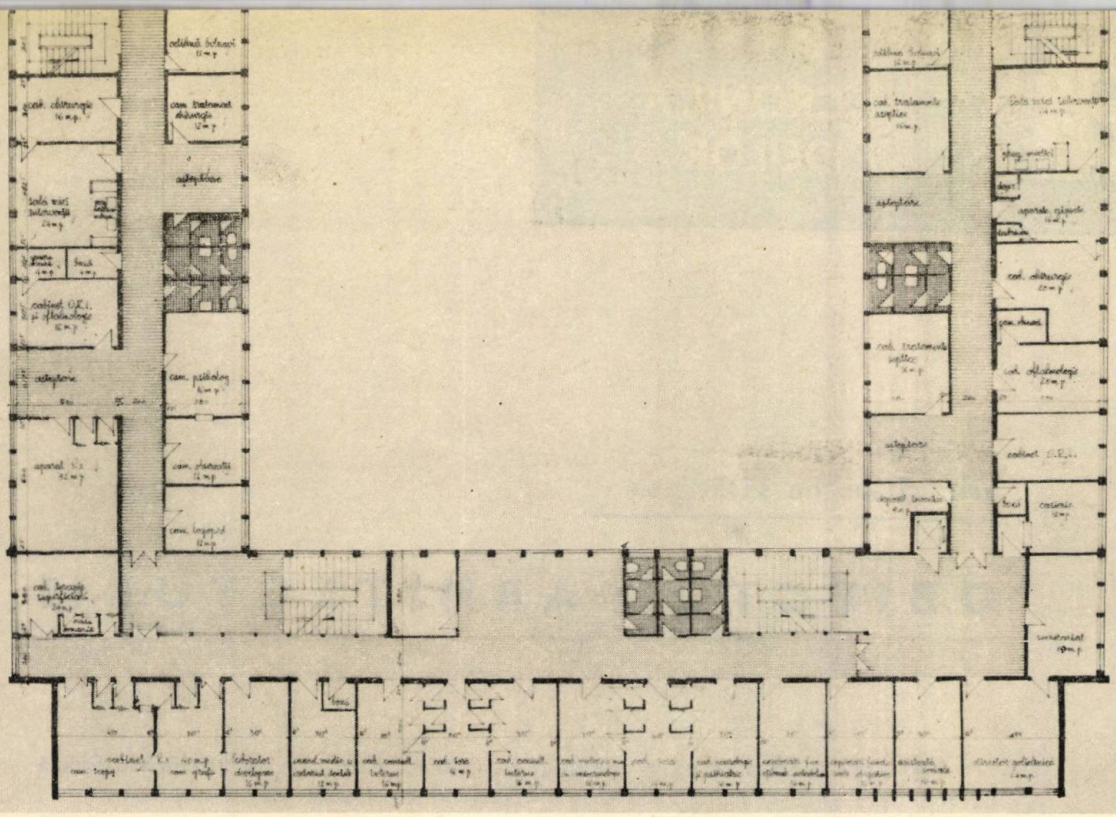

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 34 — Autori: arhitecții Marcela Damian și Radu Damian

Proiectul cuprinde o schemă clară de funcțiuni, la parter și etaj I, în timp ce la etajele II și III au loc unele interferări și soluționări necorespunzătoare. Menționăm: interferențe la serviciul electrofizioterapie-recoltări-dermato-ginecologie, treceri obligate la MRF prin zona circumscripției pentru adulți, amplasament defectuos al sterilizării centrale, circuit defectuos în cadrul serviciului stomatologic, acces dificil la recoltări.

Proiectul se înscrie în limite economice corespunzătoare (p + 3, fără subsol, Ad = 4 183 m², Ac = 1 228 m², front la stradă 53,60 m), cu posibilități de tipizare.

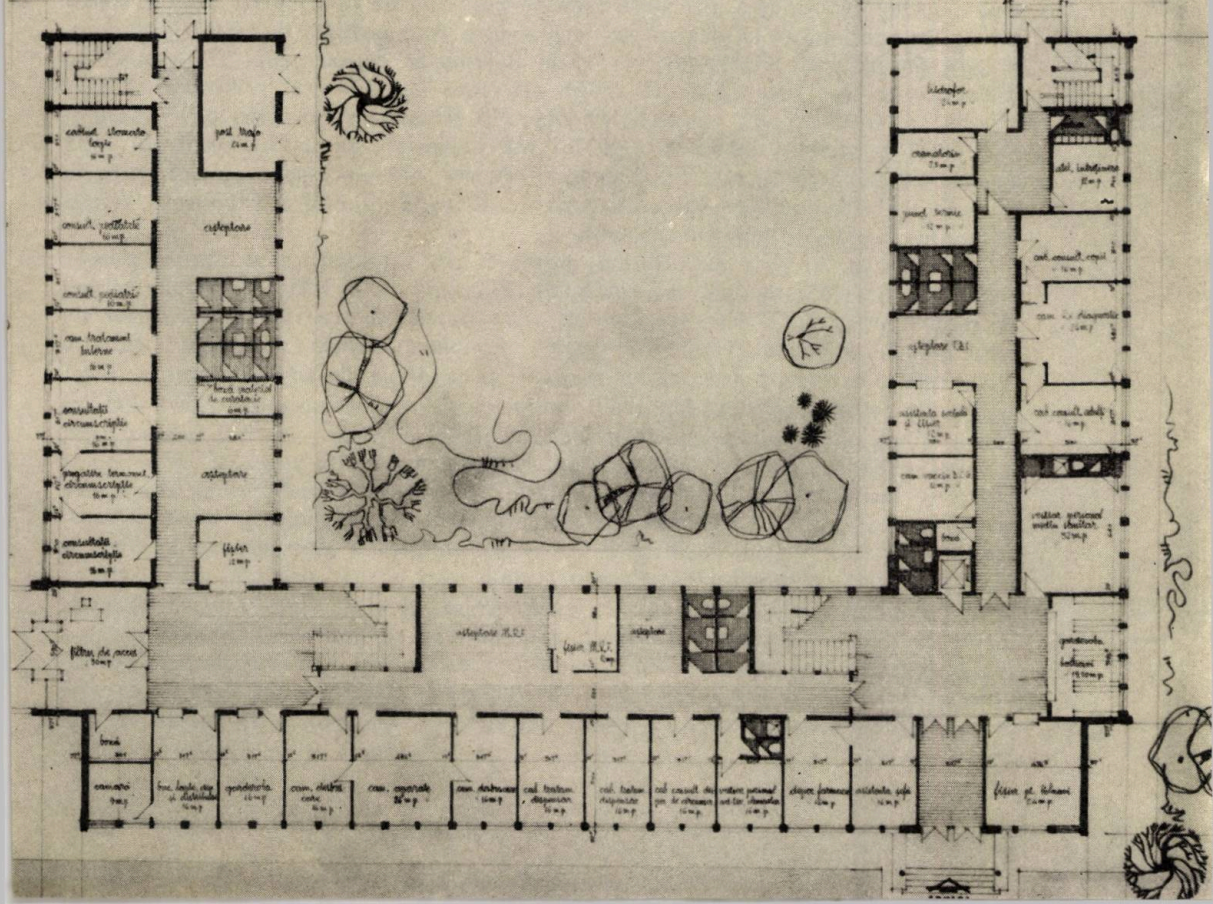

arh. gheorghe săsărman

OBIECTUL ARHITECTURII

Încheiem a doua etapă a studiului de față cu concluzia că, privită ca formă de activitate umană, arhitectura este o disciplină de sinteză, că ea implică știința, tehnica și arta arhitecturală, dar că este mai presus de fiecare în parte și decît toate la un loc prin raporturile dialectice stabilite între laturile sale în procesul sintezei, printr-o filozofie a arhitecturii, care este esența ei. Cu această afirmație încheiem o analiză pe care am denumit-o a formei, tocmai pentru că se referea la forma de activitate care este arhitectura, făcînd abstracție, pentru moment, de obiectul activității puse în discuție. O analiză multilaterală, cuprinzătoare a conceptului de arhitectură — prin urmare și definiția acestuia — trebuie să includă însă în mod echivalent și criteriul de conținut, să se adreseze deci obiectului arhitecturii în egală măsură, ba chiar preponderent. Căci obiectul este mai ales cel care definește, el joacă rolul diferenței specifice, el dă nume și fizionomie unui portret deocamdată mai mult convențional. Iată de ce consider absolut necesar ca, în continuare, să dezvolt pe larg analiza de conținut, de obiect, așa cum rezultă din studiul procesului istoric de definire a arhitecturii. O disciplină de sinteză, prea bine; dar cu ce se ocupă ea? Care este obiectul arhitecturii?

Pentru început, voi menționa că obiectul arhitecturii nu este nici simplu și nici ușor de definit; complexitatea lui mă obligă să-l reduc mai întîi, în mod analitic, la elementele sale fundamentale. Aceste elemente apar ca atribute la Vitruviu, sub forma binecunoscutei triade: utilitate, durabilitate, frumusețe. Astăzi le numim funcțiune, structură, formă.

Funcțiunea, în sens de utilitate, poate fi larg înțeleasă ca satisfacere a unor necesități, fie ele materiale sau spirituale. Dicționarul enciclopedic român afirmă că scopul arhitecturii este satisfacerea unor necesități materiale și spirituale ale oamenilor. « *Arhitectul viitorului*, susține Gropius, *trebuie să creeze, datorită operei sale, o expresie a necesităților spirituale și materiale ale vieții omenești* ». Este, desigur, greu de contestat faptul că întemeietorul Bauhaus-ului se referă aici, nu numai la aparență, la expresie în înțelesul artistic, ci în primul rînd la substanță, la satisfacerea necesităților, la funcțiune. Nu este mai puțin adevărat că în multe cazuri se insistă asupra funcțiunii spirituale, cea materială fiind trecută sub tăcere sau chiar respinsă. « *Arhitectura deșteaptă în oameni stări sufletești* », scrie Loos. Scopul arhitecturii este, după Hegel, « *de a încorpora o idee materiei* ». Tot el adaugă că nevoia și satisfacerea sa conform unui scop practic sînt « în afara artei ». Schelling susține cam același lucru: « *arhitectura*, zice el, *este în afară de orice raport cu nevoia* » (înțeleasă, aici, ca trebuință strict materială). Ruskin teoretizează: « *Arhitectura este ceea ce e inutil* ». « *Arhitectura este dincolo de cele utilitare* », conchide Le Corbusier. Izgonirea funcțiunii materiale din sfera de cuprindere a obiectului arhitecturii este oare îndreptățită? Eu cred că nu tocmai; o ase-

menea poziție, oarecum estetizantă, tinde să considere unilateral fenomenul arhitecturii, reducîndu-l la manifestarea sa ca artă.

Desfășurarea funcțiunii presupune o structură, o organizare a spațiului. În mod curent, prin structură se înțelege construcția, ceea ce asigură soliditatea, durabilitatea. Structura face și ea obiectul arhitecturii, după cum unii o încuvințează, iar alții o contestă. Ideea apare limpede exprimată la Schopenhauer: «*Tema unică și permanentă a arhitecturii este greutate și suport* », iar scopul unic al arhitecturii ca artă este « *lupta dintre greutate și rigiditate* ». Viollet-le-Duc afirmă că « *orice arhitectură își are originea în structură* », pe cînd Le Corbusier i se opune: « *Arhitectura este... un fenomen emoțional în afara problemelor de construcție și dincolo de ele* ». Am ajuns iarăși la o contrazicere evidentă și asta tot datorită înțelesului diferit ce se atribuie conceptului de arhitectură. Și iarăși va trebui să precizez că nu consider justificată excluderea structurii, nici măcar în sens de construcție, dintre elementele fundamentale ale obiectului arhitecturii. Apoi să nu se uite că noțiunea de structură capătă azi un înțeles mai larg, redat admirabil de Gropius în privința arhitecturii, care este, după el, « *materializarea sociologiei* ». Un asemenea înțeles depășește construcția și se apropie tot mai mult de ideea de spațiu organizat, de viziunea structuralistă a unității dintre funcțiune și formă.

Organizarea spațiului generează forma arhitecturală. Foarte mulți teoreticieni atribuie formei rostul de a fi obiectul principal și chiar unic al arhitecturii. «*Arta de a aranja și de a decora edificiile ridicate de om, oricare ar fi destinația lor, așa încît vederea lor să contribuie la sănătatea, forța și plăcerea spiritului* » — definește Ruskin arhitectura. După Braem, ea este « *voința de viață ajunsă la expresia formei* ». O veritabilă exaltare a formei o întîlnim în scrierile lui Le Corbusier: « *Arhitectura este jocul magnific al formelor sub lumină* » « *Arhitectura este formă pură, integrală* »; « *Arhitectura este o chestiune de plastică* »; « *Arhitectura este arta prin excelență care ajunge la măreție platoniciană, ordine matematică, speculație, percepere a armoniei prin raporturi emoționale* ».

S-au păstrat numeroase mărturii asupra faptului că nu toți gînditorii care s-au oprit asupra definirii arhitecturii au tratat izolat cele trei elemente fundamentale ale obiectului acesteia — funcțiunea, structura, forma — că nu în toate cazurile s-au preferat absolutizările. Legătura intimă dintre funcțiune și formă, de pildă, a fost de multă vreme sesizată. Schelling afirma că arhitectura nu poate fi o artă decît cu condiția ca forma sa utilă să devină o formă frumoasă, o formă artistică. După Kant, în arhitectură, « *lucrul principal este o anumită utilizare a obiectului artistic* », iar arta arhitecturală este condiționată de conceptul obiectului. În viziunea lui Hegel, adevărata arhitectură reunește « *nevoia propriu-zisă și libertatea dobîndită de orice scop utilitar* ». «*Totuși, în frumoasa arhitectură, nevoia nu trebuie să decidă singură* — mai spune el. *Ca artă, aceasta trebuie de asemenea să satisfacă exigențele cele mai înalte ale frumuseții și ale grației* ». Viollet-le-Duc poate fi citat în același sens: « *Pentru arhitect, arta este expresia sensibilă, vizibilă pentru toți a unei necesități satisfăcute* ».

În alte ocazii, atenția este atrasă spre raporturile existente între structură și formă. Tot Viollet-le-Duc scrie: « *orice formă care nu e desemnată de structură trebuie să fie respinsă* ». « *Arhitectul trebuie să dezvolte totdeauna forma artistică din construcție* » — decide Otto Wagner. Iar Le Corbusier susține uneori aceeași idee: « *a da formă înseamnă a organiza simultan totul cu perfecțiune în sistemul „structură" și în sistemul „plastică"* »; « *arhitectura înseamnă a stabili cu materiale brute, raporturi emoționale* ».

Adevărul este că funcțiunea, structura și forma se găsesc, în arhitectură, în strînsă unitate și lucrul acesta se cunoaște încă de pe vremea lui Vitruviu. « Treimea » vitruviană — deja amintită — o dovedește. De atunci, unitatea celor trei elemente care intră în alcătuirea obiectului arhitecturii a mai fost subliniată mai mult sau mai puțin explicit. Iată, de pildă, o afirmație semnificativă a lui Gropius: « *O adevărată arhitectură ar trebui să fie proiectarea vieții însăși, ceea ce implică o profundă cunoaștere a problemelor biologice, sociale, tehnice și artistice* ». Pe aceeași linie a unei viziuni sintetice se orientează o binecunoscută definiție corbusiană: « *Arhitectura este jocul savant, corect și magnific al volumelor reunite sub lumină* ». (Această definiție, împreună cu alte cîteva, va face, în continuare, obiectul unei analize aparte.)

★

Am efectuat o scurtă trecere în revistă a opiniilor exprimate de-a lungul secolelor cu privire la obiectul arhitecturii. În mod asemănător celor petrecute în cazul analizei formei de activitate umană care este arhitectura, am desprins trei laturi elementare și o anumită legătură care se stabilește între acestea. Care dintre ele constituie, de fapt, obiectul arhitecturii? Funcțiunea, structura, forma? O combinație a lor? Dar, mai întîi de toate, cui aparțin aceste elemente? Obiectului arhitecturii, desigur, dar în ce sferă mai largă se înscrie acest obiect?

Obiectul arhitecturii se înscrie în sfera relațiilor complexe dintre societatea omenească și mediul în care ea evoluează, avînd deci înrudiri strînse cu obiectul sociologiei și cu obiectul ecologiei. Aparține raporturilor cu acea categorie a mediului fizic pe care omul o structurează în vederea unei activități mai eficiente, raporturilor sale cu spațiul organizat. Vorbind despre funcțiune, structură și formă mă refer, deci, la funcțiunea, structura și forma spațiului organizat pentru desfășurarea vieții omenești. Această apartenență precisă trebuie avută permanent în vedere, fiind singura în măsură să ofere generalitatea, dar și precizia necesară unei dezbateri care se dorește științifică.

Să revin acum la prima întrebare și să remarc mai întîi că, în diferite perioade istorice, în locuri și la gînditori diferiți, accentul a căzut cînd pe funcțiune, cînd pe structură, cînd pe formă. Au existat personalități, școli, curente și chiar perioade întregi de orientare funcționalistă, constructivistă sau formalistă. Faptul nu este întîmplător. El oglindește pe plan arhitectural procesul sinuos al evoluției și, în contextul larg al istoriei arhitecturii, al istoriei societății omenești, cauzalitățile, legitatea sa pot fi dezvăluite și explicate. O asemenea explicare nu își are însă locul în cele de față.

Privind în urmă, se poate astăzi confirma opinia acelor teoreticieni după care nici funcțiunea, nici structura, nici forma — luate separat — nu pot constitui obiectul arhitecturii. Neglijarea oricăruia dintre cele trei elemente declanșează automat părăsirea sferei amintite a spațiului organizat. Absența funcțiunii, structurii sau formei este în egală măsură absurdă. « Vîrstele de aur » ale arhitecturii au consacrat unitatea indisolubilă dintre aceste trei componente, sinteza lor deplină și armonioasă. Arhitectul antichității trebuia să fie un maestru desăvîrșit, atît al funcțiunii și structurii, cît și al formei operelor sale, unitatea laturilor alcătuitoare fiind garantată de însăși unicitatea creatorului. Același lucru se poate afirma despre arhitectul Renașterii. Dar ce se întîmplă astăzi? Funcțiunea mai face obiectul de studiu al arhitectului? Da, însă într-o anumită măsură, pe care o vom dezvălui mai departe. Putem spune că ea privește doar parțial pe arhitect, locul lui în studiul funcțiunii fiind ocupat în tot mai multe cazuri de alți specialiști — sociologi, tehnologi, psihologi, esteticieni ș.a. Dar structura? Structura se află într-o și mai evidentă evadare din sfera preocupării stricte a arhitectului. Ea îl interesează, desigur, dar adevărații maeștri ai structurii sînt inginerii de cele mai felurite specialități. Forma? După ce a dat naștere picturii și sculpturii artei monumentale ca discipline de sine stătătoare, forma arhitecturală « pură » rămîne deocamdată ultima redută a arhitecților pe frontul « elementelor ». Ceea ce explică într-o oarecare măsură anumite absolutizări estetizante, care abundă în considerarea fenomenului arhitectural, dar nu justifică în nici un caz exagerările formaliste.

La atît să se reducă astăzi menirea arhitectului? La o anumită parte a studiului funcțiunii, la o idee generală despre structură și la forma strict arhitecturală? Dimpotrivă, cred că atribuțiile, responsabilitatea sa socială cresc covîrșitor de cînd nu mai este nevoie să se ocupe în detaliu de laturile elementare, de cînd pe acest front i se substituie categorii noi de specialiști. El este maestrul realizării unitare a funcțiunii, structurii și formei, așa cum s-a consacrat de cînd există breasla arhitecților, el coordonează activitatea unei echipe de specialiști. Căci adevăratul, perpetuul obiect al arhitecturii îl constituie sinteza, unitatea funcțiune-structură-formă. Arhitectul este preocupat de studiul funcțiunii și al structurii numai în acea măsură care să-i permită stăpînirea formei și, pe această bază, înfăptuirea sintezei. Adîncirea cunoașterii, specializarea îi îngăduie arhitectului să-și concentreze atenția tocmai spre ceea ce constituie obiectul fundamental al profesiunii sale. Arhitectul trebuie să se elibereze tot mai hotărît de ceea ce este secundar în raport cu menirea sa, lăsînd loc de activitate specialiștilor și perfec-

ţionîndu-şi vederea de ansamblu. O asemenea mutaţie nu diminuează rolul arhitecţilor, ci, dimpotrivă, îi subliniază importanţa, îl esenţializează, îl decantează. Cu condiţia ca arhitecţii să fie conştienţi de schimbările petrecute şi să-şi orienteze activitatea în sensul arătat de acestea. Ceea ce implică un aport sporit din partea cercetării teoretice în vederea descifrării mecanismelor profunde care sînt angrenate în exercitatea profesiunii noastre. Este de maximă actualitate restructurarea pe baze ştiinţifice a teoriei arhitecturii.

★

Obiectul arhitecturii îl constituie, aşadar, unitatea dintre funcţiunea, structura şi forma spaţiului organizat pentru desfăşurarea vieţii omeneşti. Arhitectura este disciplina de sinteză care are acest obiect. Am ajuns la acel moment de răscruce cînd formularea unei definiţii limpezi şi concise — urmărită din primele rînduri ale ciclului de articole în care se înscrie şi cel de faţă — îmi pare posibilă. Formularea unei definiţii, ceea ce nu reprezintă nimic mai mult decît un punct (dar un punct necesar) pe traiectul funcţiei de definire a arhitecturii, presupune o anumită concentrare, eliminarea oricărui cuvînt de prisos, o anumită îndrăzneală. Curaj, deci ! De altfel, nu voi spune decît lucruri care par ştiute de cînd lumea.

Arhitectura este disciplina de sinteză vizînd unitatea funcţiunii, structurii şi formei în spaţiul organizat spre desfăşurarea vieţii omeneşti.

Nimic nou. Şi totuşi, într-un viitor articol voi încerca să demonstrez — operînd o analiză comparativă a cîtorva definiţii remarcabile sau de largă circulaţie — prin ce se aseamănă şi prin ce se deosebeşte de acestea formularea de mai sus. Cu alte cuvinte, îmi propun să dau o interpretare critică unor definiţii cunoscute, după criteriile implicate de elaborarea celei pe care o prezint aici. Se va vedea atunci mai bine, poate, dacă strădania mea a fost sau nu de prisos.

„Supermagazin". Din revista „Punch"

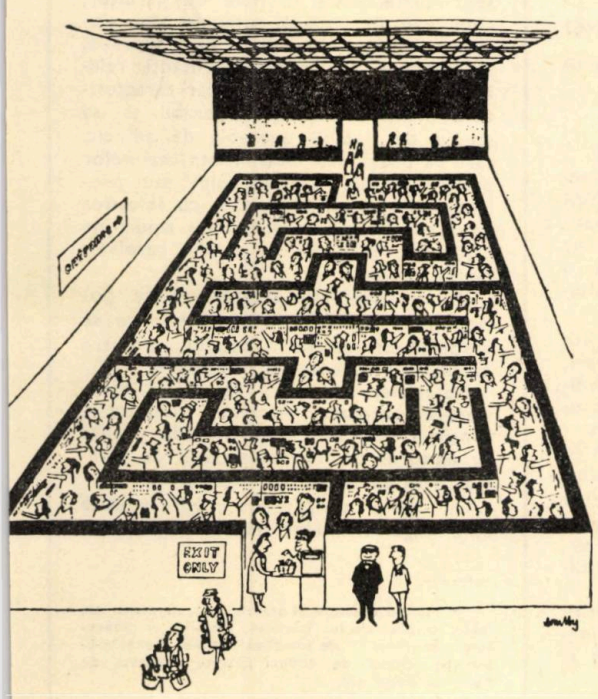

Din revista „Arts-Loisirs"

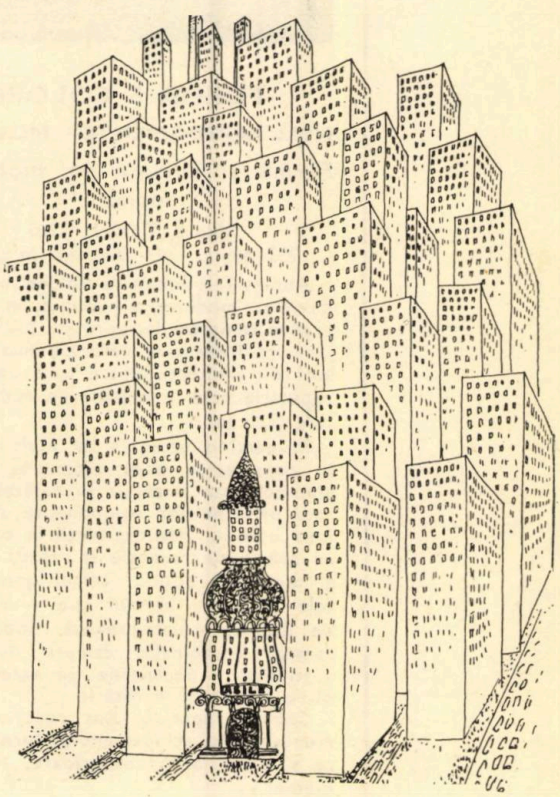

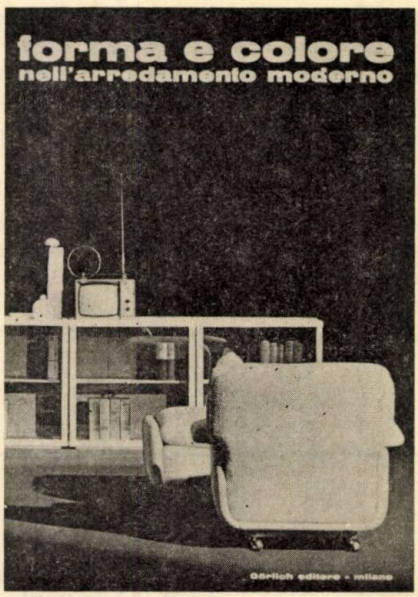

FORMA E COLORE
NELL'ARREDAMENTO MODERNO

Formă şi culoare în mobilierul modern

Milano, Görlich, 1967.
232 *pagini*, 347 *ilustraţii în culori*

Albumul « Forma e colore nell'arredamento moderno » prezintă, în condiţii grafice remarcabile, aproape 300 de aranjamente interioare datorate mai multor zeci de arhitecţi, dintre care unii cu o reputaţie care a depăşit de mult hotarele ţării lor.

Respectînd uzanţele de mult stabilite în organizarea unor asemenea lucrări, albumul este împărţit în capitole dedicate principalelor componente ale locuinţei: spaţiul destinat vieţii în comun — cu zonele de recepţie şi repaus, servire a mesei şi studiu, colţul şemineului, televizorului, barului ş.a. — camerele de dormit — matrimonială, individuală, cameră combinată, cameră de copii, vestibulul şi încăperile de acces, utilităţile — baie şi bucătărie.

Capitole speciale sînt rezervate elementelor de echipament şi furniturilor, ca şi amenajărilor exterioare, terase şi grădini.

Ceea ce distinge lucrarea recenzată de altele similare, constituind trăsătura ei specifică, este faptul că aproape unanimitatea lucrărilor prezentate constituie încercări — multe dintre ele de o remarcabilă reuşită — de a obţine un interior cu o amprentă particulară, utilizînd, parţial sau total, mobilier şi alte elemente de arhitectură şi echipament interior provenind din producţia industrială de serie.

Produs a numeroase firme cunoscute ca: International Knoll, Tecno, Behr, Arflex, Nordiska Kompaniet, De Padova, Figli di A. Cassina şi altele, mobilierul acesta de serie creat de autori printre care şi Florence Knoll, Ludwig Mies van der Rohe, Eero Saarinen, Charles Eames şi alţii, îşi găseşte un loc bine determinat în majoritatea amenajărilor prezentate. Nu este însă mai puţin adevărat că numai rareori cele mai cunoscute dintre creaţiile acestor designeri celebri* sînt folosite în garnituri complete, şi acestea sînt tocmai acele cazuri în care se poate cel mai puţin vorbi despre o ambianţă specifică.

Mult mai eficiente se dovedesc în acest sens numeroasele formule de garnituri complexe de mobilă compuse din elemente variate asamblabile prin supra- şi juxtapunere, cu sau fără montanţi, relativ neutre ca arhitectură, dar caracterizate printr-un finisaj impecabil şi un studiu de detaliu deosebit de adîncit, care se pliază mai bine în faţa cerinţelor particulare ale beneficiarului sau proiectantului şi permit astfel, cu folosirea unui număr relativ redus de tipuri de elemente, o gamă largă de rezolvări foarte variate.

Unele observaţii interesante se pot face şi în legătură cu tendinţele ce se desprind din rezolvările date unora dintre problemele curente de proiectare.

Materialele clasice — lemnul, într-o măsură oarecare metalul, ceramica — continuă să rămînă mijloacele dominante cu ajutorul cărora proiectanţii de interioare îşi concretizează creaţia.

Cu toată propaganda neprecupeţită de-a lungul ultimelor decenii, materialele

---

* Mesele rotunde şi scaunele cu un picior de metal emailat ale lui Saarinen, fotoliile şi taburetele „Barcelona" ale lui Mies van der Rohe, mobila pe schelet de tuburi pătrate desenată de Florence Knoll etc.

plastice nu reușesc să se impună; cu excepția stratificatelor melaminate utilizate în construcția echipamentului de bucătărie, nu întîlnim decît unul sau două exemple de utilizare a acestor materiale în rezolvări tehnologice specifice.

Deosebit de interesante sînt unele covoare (să nu fie oare vorba de unicate?) care contribuie în mod fericit la crearea ambianței; mai puțin interesante și caracterizîndu-se prin indecizie și supraîncărcare sînt unele din textilele decorative — tapetele — precum și placajele ceramice pentru pardoseli și pereți.

Este interesant faptul că în ultimul timp producția de serie se extinde și asupra altor elemente decît mobilierul și echipamentul construcției. Întîlnim astfel șemineuri prefabricate sau din elemente prefabricate (Superfire etc.), uși și pereți-armonică de serie (Woodmaster, Diviflex ș.a.) etc.

Atît cartea în întregul ei, cît și capitolele în parte sînt precedate de scurte texte introductive.

Fără a aduce elemente inedite, aceste texte introductive permit o mai bună înțelegere a intențiilor și poziției autorilor lucrării și o mai corectă orientare a cititorilor în contextul creației contemporane din domeniul arhitecturii și decorației de interior în Italia.

Arh. *DORIAN HARDT*

Clive Bamford Smith

BUILDERS IN THE SUN

FIVE MEXICAN ARCHITECTS

Constructori în soare — cinci arhitecți mexicani

New York, Architectural Book Publishing Co. 1967

224 pag., 210 ilustrații.

Lucrarea — avînd o cuprinzătoare și densă introducere scrisă de dr. José Villagràn Garcia — prezintă pe cîțiva din creatorii de frunte care au contribuit, fiecare în mod original, la elaborarea arhitecturii mexicane contemporane : Juan O'Gorman, Luis Barragan, Felix Candela, Mathias Goeritz și Mario Pani.

Pentru cei ce au participat în anul 1952 la Congresul panamerican al arhitecților din Mexico City, arhitectura mexicană contemporană a constituit o revelație (criticată sau aprobată), dar care nu a lăsat pe nimeni indiferent. Din acel moment, fenomenul arhitectural mexican contemporan nu a încetat să preocupe pe arhitecții, artiștii și constructorii din toată lumea; aprecierea unanimă de care se bucură constructorii mexicani constituie un binemeritat omagiu adus efortului de reînnoire și de căutare a unei personalități proprii, stimulînd totodată eforturi similare, dar nu identice, în țări cu tradiții și orientări foarte diferite.

În analiza efectuată de autori se arată că, deși supusă și ea influențelor culturii occidentale europene și americane și mai ales ale funcționalismului dintre cele două războaie mondiale, arhitectura mexicană și-a păstrat totuși — cu mai multă sau mai puțină intensitate — unele trăsături specifice, rod al unei străvechi tradiții în arta construcției, aparținînd vechii culturi maya și perioadei culturii indospaniole care i-a urmat. Înclinarea înnăscută a poporului mexican pentru frumos, zidul masiv tratat ca element complex constructiv-plastic, unele particularități în conceperea volumelor și proporțiilor, rezolvărilor urbanistice, culorii, decorației, precum și folosirea luminii ca o componentă esențială a arhitecturii, ca și asimetria dinamică a axei compoziționale sau excepționala capacitate de integrare a obiectului și ansamblului în peisaj sînt caracteristici constante, permanențe ancorate în tradițiile artistice și prelucrate cu deosebită sensibilitate și putere de convingere în actualele condiții de dezvoltare ale țării. Este acel « accent diferit » sau « accent propriu », recunoscut de unii critici și istorici de artă, care se manifestă viguros în arhitectura mexicană contemporană. Materializate în opera celor cinci creatori, ele au fost integrate, amplificate și interpretate diferit, vădind însă o remarcabilă unitate.

Biblioteca universității din Mexico, volum puternic (arh. Juan O'Gorman) complet decorat în exterior cu un mozaic de piatră colorată, operă a lui Diego Rivera, grădinile Pedregal, cu întregul complex de elemente componente—alei, sculpturi, fîntîni, ziduri — admirabil exemplu de sinteză arhitecturală, plastică și peisagistică (arh. Luis Barragan), structurile îndrăznețe, de riguroasă logică constructivă, de mare virtuozitate și inedite efecte — de altfel unanim apreciate — ale lui Felix Candela, studiile plastice și spațiale din seria « Arhitectura emoțională » sau grupul expresiv al celor cinci turnuri masive, înalte, în formă de prisme triunghiulare de beton brut colorat, care marchează intrarea unui oraș satelit al Mexico-ului (arh. Mathias Goeritz) și în sfîrșit lucrările arh.

Mario Pani (cartierele Tlaltelolco — cca 70 000 de locuitori, Presidente Aleman — cca 5 000 de locuitori, Presidente Juarez — cca 3 000 de locuitori și complexul urbanistic al centrului universitar, inclusiv rectoratul și marele stadion, toate în capitală), constituie repere necesare, atît pentru înțelegerea drumului urmat de arhitectura mexicană actuală, cît și prin valoarea lor de exemplu în contextul arhitecturii contemporane în general.

Lucrarea, apărută în condiții grafice deosebite (text, ilustrații) și scrisă cu discernămînt (alegerea personalităților), împlinește dezideratul unei informări sugestive asupra arhitecturii mexicane, despre care eram informați fragmentar mai mult prin articole de revistă.

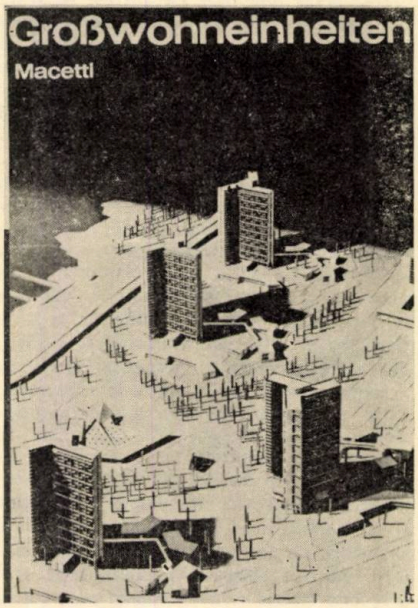

Silvio Macetti (N.K.)

GROSSWOHNEINHEITEN

MARI UNITĂȚI DE LOCUIT

Berlin, VEB Verlag für Bauwesen, 1968
208 pag., 198 ilustrații

Formă de locuire care s-a impus din ce în ce mai mult în condițiile unei urbanizări masive în ultimele decenii, dar mai ales după cel de-al doilea război mondial, marile unități (ansambluri) de locuit au devenit elemente structurale de bază în concepția urbanistică contemporană, determinante în configurația orașului prin volumul construit și ținuta arhitecturală.

De la propunerile lui Le Corbusier din 1922 pentru un oraș de trei milioane de locuitori, pînă la realizările actuale sau propunerile pentru un viitor mai apropiat (Mies van der Rohe, Niemeyer, Goldberg, Kenzo Tange, Osterman, Gradov ș.a.) sau mai îndepărtat, care astăzi, datorită imenselor posibilități, nu mai par utopice sau fanteziste (Maymont, Friedman, Jonas, Agni-Nozaba, Gruntov-Leșava, Ptschelnikov etc.), lucrarea, ne conduce cronologic și sugestiv prin diferitele etape importante ale dezvoltării conceptului de ansamblu de locuit și rezolvările variate, generate de necesitățile imperioase ale problemei. Găsim numeroase exemple, tratate cu atenție, comunicîndu-ni-se date suficiente pentru a urmări fenomenul în datele sale esențiale și un material bogat, întocmit cu un deosebit simț al evoluției istorice și grijă profesională în vederea unei informări corecte și obiective. Dar în afară de valoarea documentară și de sinteză, trebuie subliniată valoarea poziției autorului, care, cu consecvență, prezintă în paralel, în toate momentele sale importante de dezvoltare, modul specific de a gîndi al arhitecților în societatea capitalistă contemporană și în societatea socialistă, îndeosebi în Uniunea Sovietică. Este o încercare de a ne pune în contact direct cu două concepții de soluționare a problemei locuirii, atît de complexe și care cere un efort de continuă înnoire. Numai astfel se poate judeca comparativ în cunoștință de cauză și aprecia posibilitățile imense oferite arhitectului și urbanistului în socialism. Autorul apreciază cu luciditate și discernămînt rezolvările interesante, valoroase, cu rezultate bune, care, preluate, prelucrate și adaptate creator unor condiții specifice țărilor socialiste, pot duce la soluții proprii, interesante și originale. De altfel, studiile și propunerile arhitecților sovietici Gruntov, Leșava, Diumenton (nou element urban de locuire), Ptschelnikov (studiu pentru dezvoltarea reconstrucției urbane pe unități dezvoltate în patru etape pînă la înălțimea de 700 m, printre altele ne reamintește pe acelea făcute cu peste 40 de ani în urmă de E. Lissitzky și Mart Stam) sau, în sfîrșit, proiectul unui oraș spațial (o metamorfoză structurală) al arh. Loktev, care și el ne reamintește, în forme mult mai complexe, pe acelea ale constructiviștilor sovietici din deceniul al treilea — Tatlin, Vesnin ș.a.,—nu fac decît să confirme teza autorului, iar pe de altă parte să ateste valoarea unor viziuni anterioare, greu realizabile în condițiile de atunci.

Lucrarea se impune în literatura de specialitate privind ansamblurile de locuințe, meritînd o lectură aprofundată și eventual traducerea ei, lucru care ar ușura cititorului din țara noastră înțelegerea completă a unui text viu și atrăgător.

Arh. GHEORGHE SEBESYER

Dennis Sharp
MODERN ARCHITECTURE AND EXPRESSIONISM

ARHITECTURA MODERNĂ ȘI EXPRESIONISMUL

Londra, Longmans, Green and Co., 1966
XIV + 204 pag., 145 ilustrații

Relativ de dată recentă în cadrul general al mișcării arhitecturii moderne, dar semnificativ și încărcat cu un potențial plastic vizionar și exploziv, așa-zisul expresionism constituie un moment unic, de mare interes pentru înțelegerea fenomenului complex al arhitecturii secolului XX. A fost o încercare cristalizată în opera unor mari personalități din primul sfert al veacului nostru și ale cărei influențe mai pot fi urmărite și astăzi în unele lucrări.

Fapt interesant de consemnat, expresionismul nu a constituit o școală distinctă, cu un program declarat. Fenomenul se referă mai degrabă la o tendință, manifestată cu mai multă sau mai puțină intensitate în perioada 1910—1923 și pe care criticii au consfințit-o, coordonînd sub această denumire unele caracteristici comune întregii atmosfere culturale a epocii: vizionarismul, fantasticul, utopia, exagerarea formelor plastice etc. Avîndu-și rădăcina în cele două mari curente stilistice ale secolului XIX — romantismul național și art nouveau (Jugendstil) — expresionismul s-a impus tocmai în acele țări unde ele s-au dezvoltat cel mai mult: Germania în primul rînd, Austria, țările nordice, Olanda, Italia, pătrunzînd în toate manifestările artistice.

Avînd de multe ori *aparența* unui nou iraționalism necontrolat — în fond o încercare proprie a unei generații de a poetiza — expresionismul a căpătat un sens peiorativ după 1923; vor trebui să treacă mai bine de 30 de ani pentru ca, o dată cu viziunea mai puțin rigidă, mai variată, mai sensibilă și mai puțin dogmatică și exclusivistă a arhitecturii contemporane — cam de un deceniu încoace — termenul să fie reconsiderat și să dezvăluie adevăratele sale valențe, unele dintre ele remarcabile puncte de reper pentru orice operă de arhitectură care urmărește să fie și altceva decît o simplă construcție, sincer exprimată și corect finisată, care să funcționeze bine. O continuare a romantismului în forme mai viguroase, mai expresive, mai plastice, avînd la dispoziție materiale care au permis îndrăzneli, dar au dus și la exagerări pe care astăzi le apreciem cu un aer oarecum condescendent.

Cu toate acestea, unele opere remarcabile și-au păstrat viabilitatea și puterea de convingere, depășind valoarea strict documentară: sala centenarului din Breslau de Max Berg, sala Teatrului Mare din Berlin a lui Hans Poelzig, lucrările lui Bruno Taut sau ale lui Hans Scharoun, studiile lui Wassili și Hans Luckhardt, viziunile volumetrice fantastice ale lui Hermann Finsterlin datînd încă din 1916—1919 sau, în sfîrșit, cristalizarea în forme de lucidă virtuozitate și un dinamism controlat la arhitecții Erich Mendelsohn (de exemplu, turnul Einstein la Potsdam) și Rudolf Steiner (Goetheanum I și II), care ne reamintesc atît de pregnant pe Gaudi, atestă o mare forță creatoare, avînd o constatată influență asupra contemporanilor și peste timp, în ultimii 10—15 ani, asupra multor arhitecți ai generației tinere.

Este marele merit al autorului acestei lucrări de a restabili unele adevăruri uitate sau poate intenționat trecute cu vederea în legătură cu locul, valorile arhitecturale și importanța expresionismului în contextul epocii sale.

Arh. SIMON JULMAN

W. C. Rogers
WHAT'S UP IN ARCHITECTURE

A LOOK AT MODERN BUILDING

CE SE PETRECE ÎN ARHITECTURĂ

O PRIVIRE ASUPRA CONSTRUCȚIEI MODERNE

New York, Harcourt, Brace & World Inc., 1965
192 pag., 18 ilustrații

O carte despre arhitectura modernă și arhitecții care au creat-o, scrisă pentru marele public. Adresîndu-se cititorului american, autorul îi prezintă, într-un limbaj simplu și colorat, în întregime lipsit de termeni de specialitate, arhitectura secolului XX, progresele tehnice care au făcut-o posibilă și problemele cărora le dă naștere. Exemplele numeroase sînt alese dintre realizările cele mai cunoscute din Statele Unite și din alte țări, accentul căzînd însă, cum este și normal la o lucrare de acest gen, pe experiența zilnică de viață a americanului de rînd.

« Pentru majoritatea americanilor — scria Lewis Mumford în articolul său « The Highway and the City » (Autostrada și orașul) — progresul înseamnă a accepta ceea ce este nou tocmai fiindcă este nou, și a renunța la ceea ce este vechi fiindcă este vechi. Aceasta poate ajuta în afaceri la o rapidă circulație a mărfurilor, dar are un efect negativ asupra continuității și stabilității în viață ». În aceeași ordine de idei, un editorial din revista « Architectural Forum » observa cu amărăciune că « în S.U.A., clădiri vechi sînt demolate tot atît de repede ca ambalajele uzate, pentru a face loc altora noi. Dacă am avea la New York o Sfîntă Capelă și ea ar sta în calea unui nou imobil de raport, am dărîma-o neîntîrziat și fără multă vorbă. Piramidele, care au rezistat scurgerii a 5 000 de ani, au mai multe șanse de a trece cu bine o nouă perioadă de cinci milenii decît are oricare clădire americană de cinci ani de a atinge vîrsta de 10 ani ».

Cartea lui Rogers, adresîndu-se tocmai acelora care acceptă și încurajează o astfel de mentalitate, încearcă să-i facă conștienți de valoarea mediului construit în mijlocul căruia trăiesc, să le furnizeze elementele care să le permită o apreciere a muncii arhitectului la justa ei valoare, să înțeleagă că « un popor cu o arhitectură veșnic nouă este un popor fără memorie ».

Dacă n-ar fi fost concepută și scrisă special pentru publicul american, am fi propus traducerea acestei lucrări, căci de mult se simte și la noi lipsa unei astfel de cărți serioase de popularizare — dar nu de vulgarizare — a problemelor arhitecturii și urbanismului zilelor noastre. Arhitecții n-ar avea decît de cîștigat dacă cetățeanul de rînd, dispus oricînd să critice operele arhitecturale, ar face aceasta în cunoștință de cauză, căci deși « tot românul e născut poet », arhitectura e ceva mai mult decît numai poezie. . .

R.V.

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR

Manifestări la Casa arhitectului

PLENARE

În zilele de 16—17 mai a.c. a avut loc la Pitești plenara filialei Uniunii arhitecților, cu participarea unui activ central. Plenara a avut ca temă: « Schița de sistematizare a municipiului Pitești ». Au participat arhitecți din Pitești, București, Ploiești, Iași, Brașov, Craiova, Cluj, Suceava, Arad, Galați, care au dezbătut amplu schița de sistematizare a orașului și a zonelor industriale.

La lucrările plenarei au participat de asemenea prof. arh. Octav Doicescu, vicepreședinte, arh. C. Jugurică, secretar și alți membri ai conducerii Uniunii arhitecților, precum și prof. arh. G. Gusti, vicepreședinte al C.S.C.A.S.

DISCUȚII DE CREAȚIE

În ziua de 27 mai a.c., sub egida Secției de arhitectură civilă a Uniunii arhitecților, a avut loc la Casa arhitectului din București o discuție de creație pe tema: « Cluburi și case de cultură ». Discuțiile s-au desfășurat pe baza unor referate prezentate de arhitecții Nicolae Vlădescu și Gheorghe Dorin.

CONFERINȚE

În ziua de 16 mai a.c. a avut loc la Casa arhitectului conferința profesorului elvețian Paul Waltenspühl de la Școala politehnică federală din Zürich cu tema: « Arhitectura și urbanismul în Elveția », ilustrată cu proiecții de diapozitive.

Conferința a fost urmată de vizionarea următoarelor filme documentare:

— Arhitectura viitorului;
— Elveția, țara școlilor;
— Hidrocentrale în regiuni de munte.

PREZENTĂRI

Marți, 20 mai a.c., a avut loc la Casa arhitectului prezentarea « Activitatea arhitecților din Constanța — realizări și preocupări ».

Prezentarea — prima manifestare a unei filiale la Casa arhitectului — a constat din expuneri și proiecții de diapozitive și a fost organizată cu scopul informării membrilor Uniunii arhitecților asupra realizărilor și preocupărilor și a răspîndirii experienței din diferite sectoare arhitecturale și zone teritoriale, în speță a colectivului de arhitecți din Constanța, chemat să realizeze, în condiții specifice, sarcini importante.

Expunerile au fost făcute de arhitecții Gheorghe Dumitrașcu, Dan Rusovan, Said Lutfi și Dan Cornel de la D.S.A.P.C.— Constanța.

EXPOZIȚII

Între 27 aprilie—18 mai a.c., Casa arhitectului din București a adăpostit expoziția retrospectivă de arhitectură « Tradiție și evoluție » a arh. Henriette Delavrancea-Gibory.

PREZENTĂRI DE FILME DOCUMENTARE

În ziua de 13 mai a.c. a avut loc la Casa arhitectului din București prezentarea filmelor documentare « Itinerar—Monumentele din sudul Italiei ». Prezentarea a fost făcută de arh. Virgil Bilciurescu.

EXPUNERE DE DIAPOZITIVE

În ziua de 30 mai a.c., la Casa arhitectului din București a avut loc expunerea de diapozitive « Imagini din R.D. Germană » făcută de arh. Teodor Otetelișeanu.

DEPLASĂRI PESTE HOTARE

Prof. arh. Horia Maicu a plecat la Geneva, unde, între 1 și 3 mai a.c., a participat la ședința responsabililor cu pregătirea Colocviului reunit de urbanism, locuințe și industrializarea construcțiilor U.I.A.

La invitația Uniunii arhitecților bulgari, între 14—20 mai a.c. s-a deplasat la Sofia prof. arh. Grigore Ionescu pentru a participa la « Revista arhitecturii bulgare », organizată cu prilejul celei de a 25-a aniversări a eliberării Bulgariei.

În cadrul aplicării prevederilor acordurilor culturale, în cursul lunii mai a.c. au plecat în străinătate:

— între 5—19 mai în R.D. Germană: arh. Aurel Doicescu și arh. Tudor Stancu;

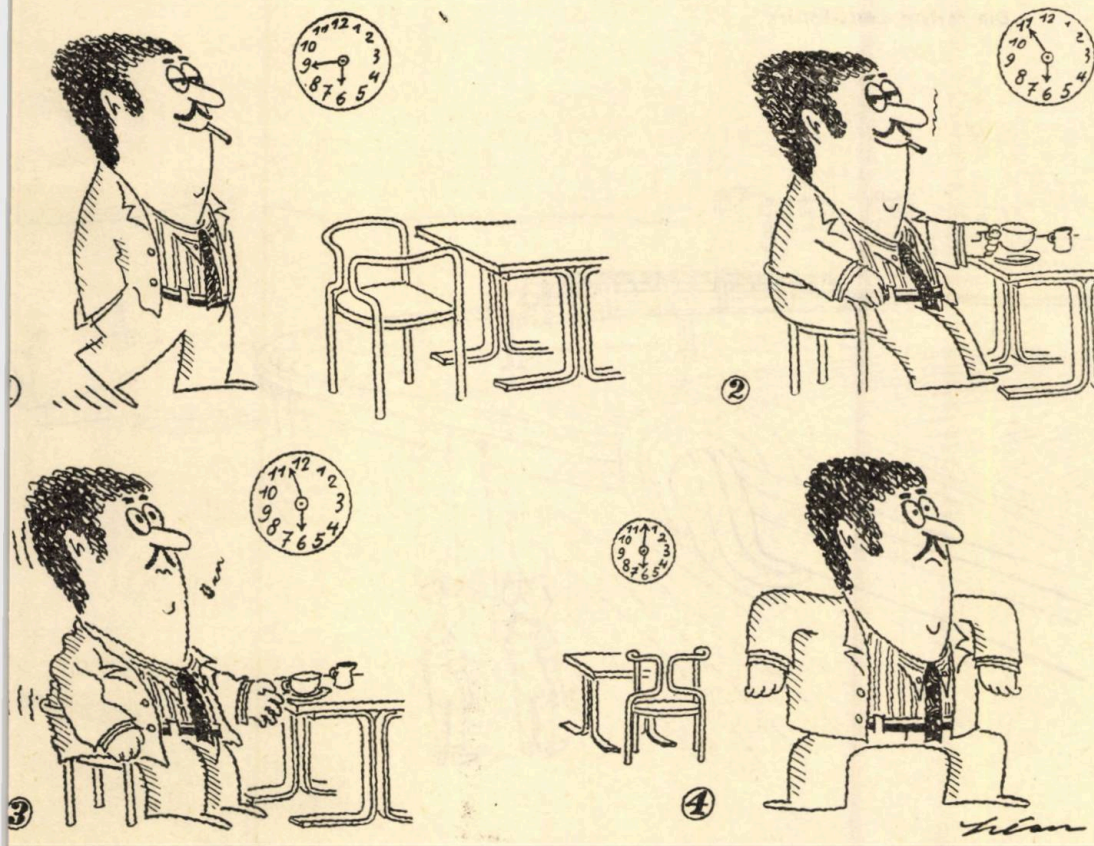

Din revista „Mobilia"

— între 7—20 mai în R.P. Bulgaria: arh. Suli Bercovici și arh. Ovidiu Alexeevici;
— între 17—31 mai în R.P. Polonă: arh. Ion Găleșeanu și arh. Radu Reuță.

★

În cadrul Programului de schimburi în domeniul învățămîntului, științei și culturii pe anul 1968—1969, încheiat între R.S. România și S.U.A., între 1—30 mai a.c. au plecat în S.U.A. prof. arh. Damian Ascanio și arh. Willy Juster.

★

În cadrul schimbului de arhitecți stabilit, prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe, între Uniunile de arhitecți din R.S. România și Finlanda, între 29 mai — 12 iunie a.c. s-au deplasat în Finlanda arh. Damian Stănescu și arh. Victor Sebestyen.

OASPEȚI STRĂINI DE PESTE HOTARE

În cadrul aplicării prevederilor acordurilor culturale, în perioada dintre 13—30 mai a.c. ne-au vizitat țara o serie de arhitecți din țările prietene, și anume: Margarita Mamajeva, Leonid Aștoșev și Alexandr Kondriavțev (U.R.S.S.), Iordanov Slavov Tangarov (R.P. Bulgaria), Vladyslava Iankowska și Tadeusz Kozminski (R.P. Polonă), Georgi Tursunov și Miloslav Sikora (R.S. Cehoslovacă), Ioszef Szanyi și Laszlo Szabados (R.P. Ungară) și Gherhardt Guder și Carl Heinz Pastor (R.D. Germană).

Cu această ocazie au vizitat orașele București, Brașov, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Piatra Neamț, Suceava, Galați, Constanța, precum și litoralul Mării Negre.

DEPLASĂRI DOCUMENTARE

În cursul lunii mai a.c., Uniunea arhitecților a organizat următoarele deplasări documentare în țară:

— Sibiu—Sighișoara (9—11 mai);
— Vîlcea—Gorj—Argeș (16—18 mai);
— Deva—Calan—Hațeg—Cetățile dacice (22—26 mai).

Din revista „Arts-Loisirs"

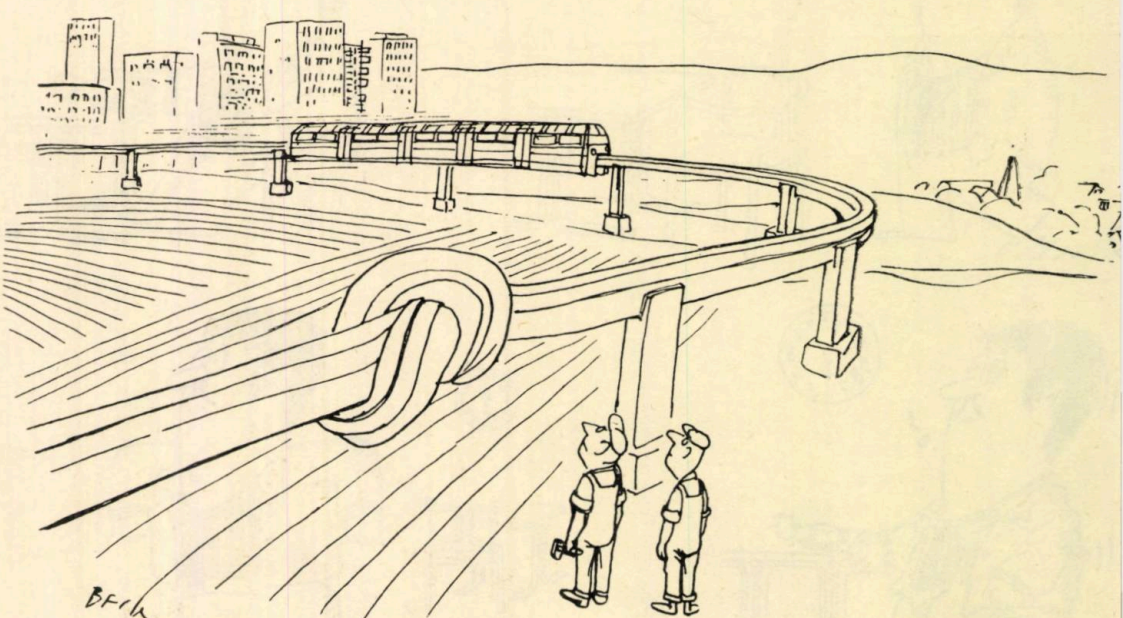

INFORMAŢII U.I.A

ACTIVITĂŢI ALE U.I.A.

1. *Masa rotundă a arhitecţilor din ţările balcanice*

Pentru a reînnoi contactele care s-au stabilit între arhitecţii din ţările balcanice cu ocazia primei lor conferinţe (Sofia, mai 1966), Secţia greacă a U.I.A. a luat iniţiativa de a reuni la Atena, între 27 aprilie—7 mai 1969, de astă dată sub forma unei mese rotunde, pe reprezentanţii următoarelor ţări: Bulgaria, Cipru, Iugoslavia, România şi Turcia. Tema acestei mese rotunde: *Turismul în teritoriu.*

Din partea ţării noastre au participat: conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu, Mircea Stancu şi arh. Mircea Anania.

2. *Premiile U.I.A. pe 1969*

Pentru cele trei premii acordate de U.I.A. la fiecare doi ani, cu ocazia congreselor — premiul Sir Patrick Abercrombie, pentru urbanism şi premiul Auguste Perret pentru arhitectură, ambele instituite în 1961 şi premiul Jean Tschumi pentru critică arhitecturală, formarea de tineri arhitecţi şi colaborare internaţională pe plan profesional, instituit în 1967, — au fost primite 31 de candidaturi.

Juriul, prezidat de preşedintele U.I.A., este compus din: G.C. Argan (Italia), T. Crosby (Anglia), I. Fomine (U.R.S.S.), P. Francastel (Franţa) şi J. Joedicke (R.F.G.).

3. *Al III-lea seminar de sănătate publică*

După un prim seminar la Geneva în 1964 şi un al doilea la Atena în 1966, Grupul de lucru al sănătăţii condus de Thymio Papayannis pregăteşte, în colaborare cu O.M.S. şi cu F.I.H., cel de al III-lea Seminar prevăzut a avea loc la Düsseldorf (R.F.G.) în octombrie 1970, având ca temă: « *Metode de planificare de spitale şi îngrijiri sanitare*». Grupul se va întruni la Düsseldorf între 22—27 iunie 1969 şi între 28—31 ianuarie 1970.

NOUTĂŢI DE LA SECŢII

1. *Belgia*

Institutul naţional pentru locuinţe din Belgia a decernat pentru a doua oară două premii internaţionale de arhitectură, şi anume:

Premiul I, în valoare de 75 000 frs b., arhitecţilor Marcel Lods, Paul Depondt şi Henri Beauclair (Franţa) pentru ansamblul « Grand Mare » din Rouen.

Premiul II, în valoare de 25 000 frs b., arhitectului Raymond Vialon (Franţa) pentru casa sa de la Orcines.

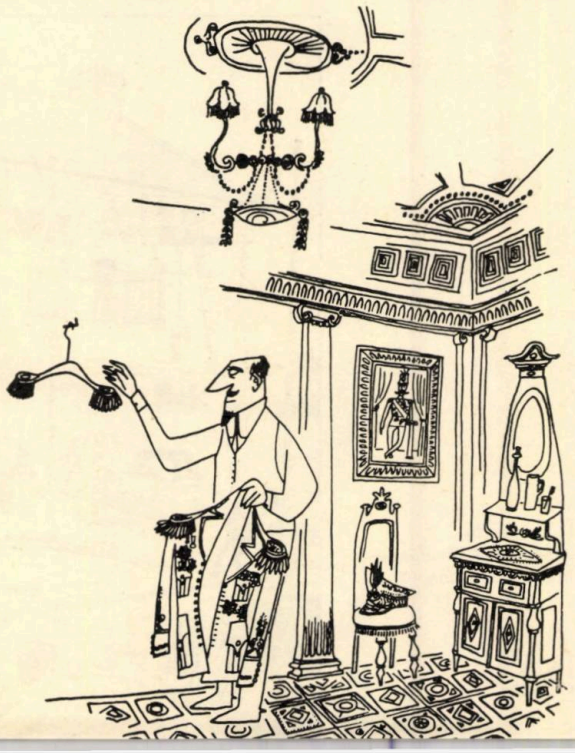

Desen de Steinberg

Cele 61 de candidaturi pentru aceste premii au fost examinate de un juriu compus din: Crappe (Belgia), Gabetti (Italia), Krafft (Elveţia), la Même (Franţa), Mailliet (Luxemburg), Smeta (Belgia), Wedepohl (R.F.G.) şi Witt (Olanda).

2. *India*

Cu ocazia conferinţei Asociaţiei arhitecţilor Commonwealthului, ţinută la Lagos între 17—22 martie 1969, Jai Rattan Bhalla, preşedintele Institutului indian de arhitectură şi membru invitat al Comitetului executiv al U.I.A. a fost ales preşedinte al acestei asociaţii.

3. *R.F.G.*

Cu ocazia adunării generale a Uniunii arhitecţilor din Republica Federală a Germaniei, la care au asistat secretarul general al U.I.A., precum şi reprezentanţi ai secţiilor din Austria, Ungaria, Cehoslovacia şi Polonia, domnii Geisendorf şi Schwartzer, membri ai Comitetului executiv U.I.A., au primit titlul şi diploma de membri de onoare ai acestei uniuni.

CONCURSURI INTERNAŢIONALE

Construcţia moscheei naţionale din Islamabad (Pakistanul de Vest).

The Capital Development Authority şi Trustul islamic au deschis un concurs al arhitecţilor musulmani pentru construcţia moscheei naţionale din Islamabad.

Juriul: S.A.B.B. Chaffer (Arabia Saudită), M. Islam (Pakistan), P.El. Khoury (Liban), A. Kuran (Turcia), K.M. Sheikh (Pakistan).

Premiu: 210 000 rupii pakistaneze (cca 211 580 frs f.). Trimiterea proiectelor: 1 octombrie 1969.

ORGANIZAŢII INTERNAŢIONALE

1. *Simpozion O.N.U. asupra « Dezvoltării »*

Monte-Carlo, aprilie 1969.

Scop: căutarea unui limbaj comun.

Mijloc prevăzut: crearea unui fel de unitate permanentă.

Arhitectura şi planificarea au fost reprezentate prin Luben Tonev, preşedintele Comisiei de urbanism a U.I.A.

2. *Ciclu de studii asupra planificării şi amenajării zonelor de distracţii şi punerea în valoare a mediului natural.*

Geneva, 28 aprilie — 10 mai 1969.

3. *Cea de a VI-a Sesiune a Comitetului de locuinţe, de construcţii şi planificare.*

New York, 2—12 septembrie 1969.

Reprezentanţi U.I.A.: Daniel Schwartzman, delegat al U.I.A. pe lîngă O.N.U.

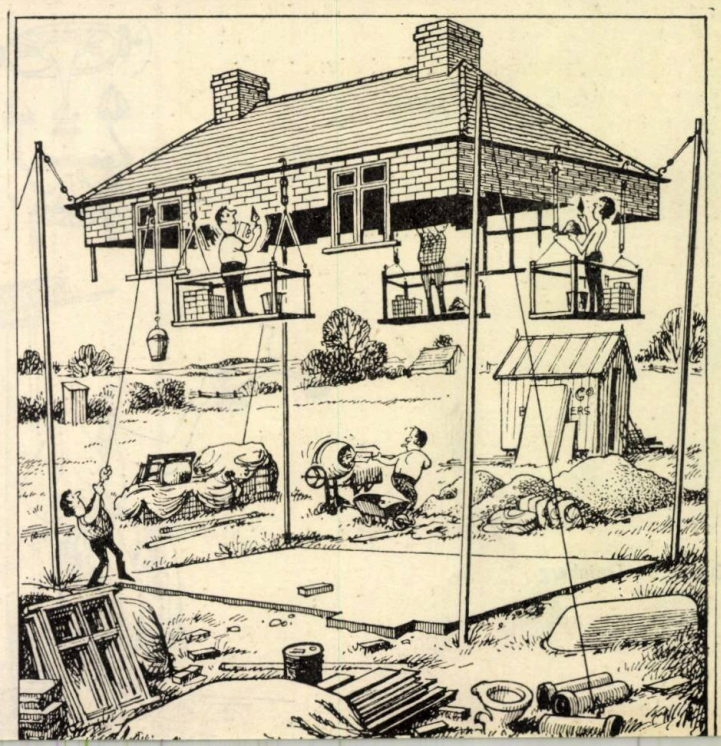

Din revista „Industrial Architecture" — London

Arh. MARCEL MELICSON

FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

XV

Tehnica își are rădăcinile în trecut. Ea domină timpul nostru și se extinde în viitor.

Tehnica este mai mult decît o metodă. Ea este o lume în sine.

De fiecare dată cînd tehnica își găsește adevărata sa realizare, ea se ridică la nivelul arhitecturii.

LUDWIG MIES VAN DER ROHE. 1950

Fig. 215 — Ludwig Mies van der Rohe. Pavilionul german la Expoziția internațională de la Barcelona. 1929.

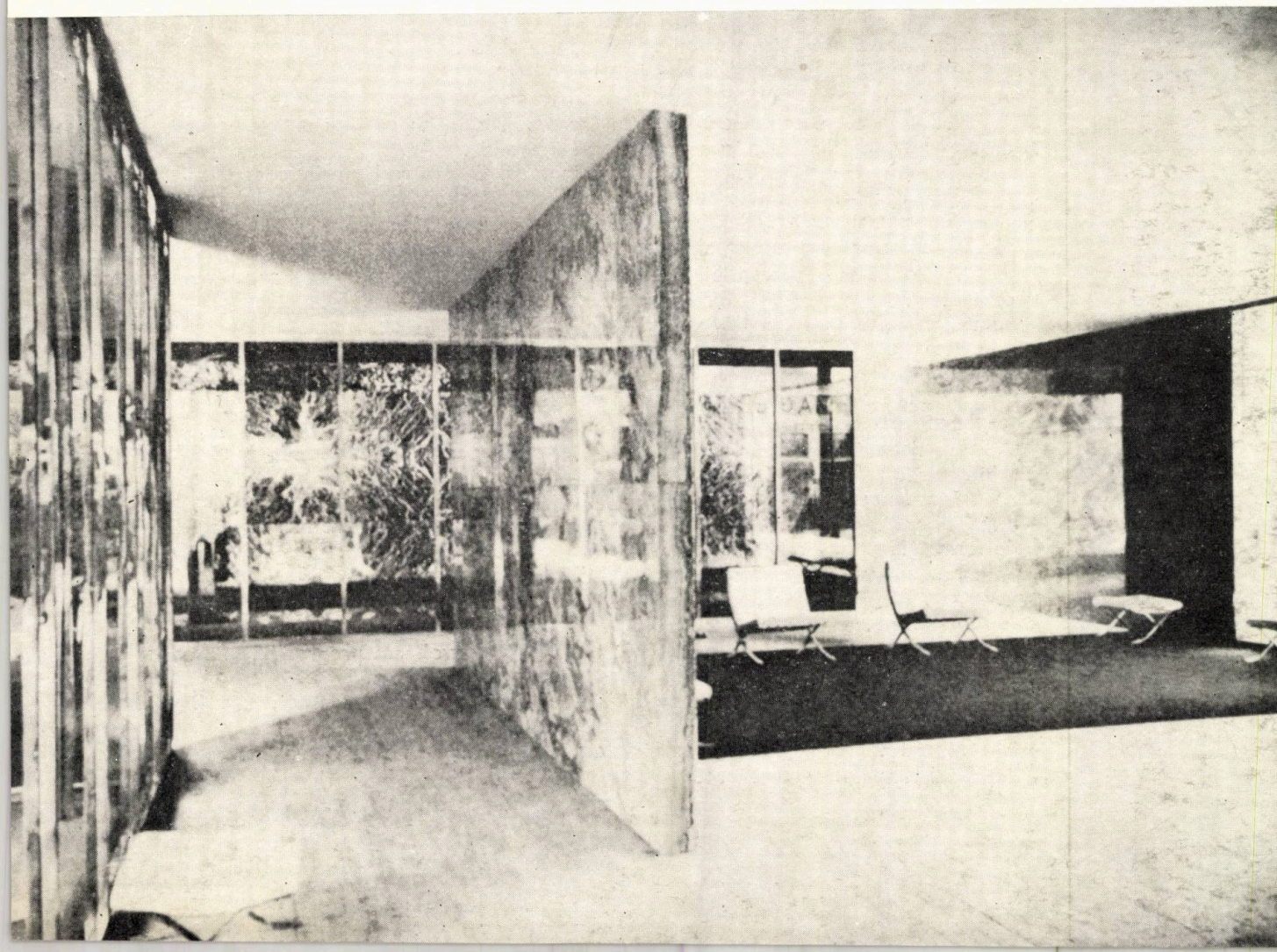

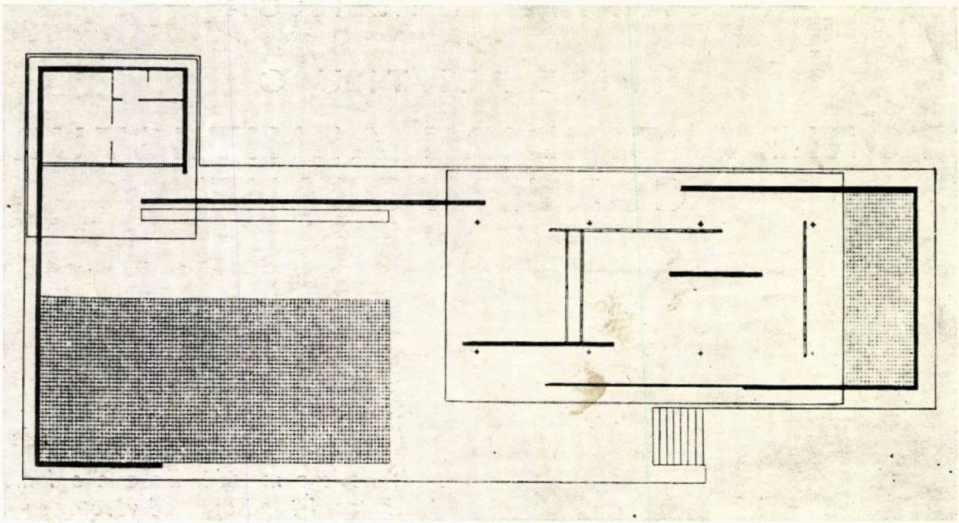

Fig. 216

DESPRE TEHNICĂ ŞI INDUSTRIALIZARE

Tehnica, o mişcare istorică

« Tehnica îşi are rădăcinile în trecut.

Ea domină timpul nostru şi se extinde în viitor.

Ea este o mişcare într-adevăr istorică.

Una dintre acele mari mişcări care îşi formează epoca şi care o reprezintă.

Ea nu poate fi comparată decît cu descoperirea individualităţii de către greci, cu voinţa de putere romană şi cu mişcarea religioasă a evului mediu.

Tehnica este mult mai mult decît o metodă. Ea este o lume în sine.

Iar ca metodă, ea este aproape în toate privinţele superioară.

Dar numai acolo unde ea rămîne în întregime în domeniul său propriu — ca, de exemplu, în construcţiile gigantice ale inginerului—numai acolo ea îşi dezvăluie adevărata sa natură.

Acolo ea face perceptibil faptul că nu este doar un mijloc utilitar, ci ceva particular, ceva care are un sens şi o formă puternică, atît de puternică încît este greu să-i dai un nume. Mai este oare tehnică, sau este arhitectură ?

Aceasta este poate cauza pentru care unii sînt convinşi că arhitectura va fi depăşită şi înlocuită de către tehnică.

O atare convingere nu se bazează pe idei clare.

Este tocmai contrariul care se înfăptuieşte.

De fiecare dată cînd tehnica îşi găseşte adevărata sa realizare, ea se ridică la nivelul arhitecturii.

Este exact că arhitectura depinde de fapte, dar adevărata sa zonă de acţiune se înscrie în domeniul expresiei (subl. ns.). Sper că înţelegeţi că arhitectura nu are nici o legătură cu crearea de forme. Nu este un loc de joacă pentru copii, mici sau mari.

Arhitectura, loc de luptă spirituală

Arhitectura este adevăratul loc de luptă spirituală (subl.ns.)

Arhitectura a scris istoria epocilor şi le-a dat numele.

Arhitectura depinde de epoca sa.

Ea este cristalizarea structurii sale interioare, dezvoltarea progresivă a formei sale.

Aceasta este cauza care leagă strîns arhitectura şi tehnica.

Adevărata noastră speranţă este că într-o zi ele se vor contopi, una fiind expresia celeilalte.

Numai atunci vom avea o arhitectură care-şi va merita numele : Arhitectură, adevărat simbol al timpului nostru.» **160**

(Discurs pronunţat în 1950 la Institutul tehnologic din Illinois)

Fig. 217

Fig. 216 — Ludwig Mies van der Rohe. Pavilionul german la Barcelona (1929). Plan

Fig. 217 — Ludwig Mies van der Rohe. Institutul tehnologic Illinois — Chicago 1946 — Facultatea de chimie și metalurgie

Fig. 218 — Planul de ansamblu al Institutului tehnologic Illinois. 1939—40.

Fig. 218

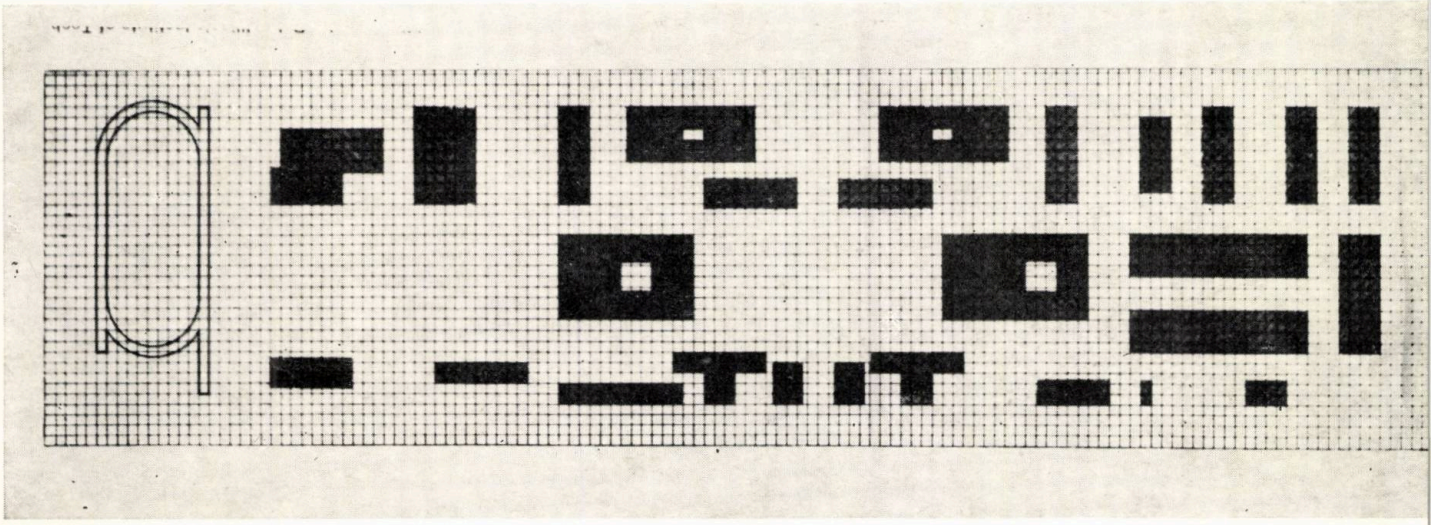

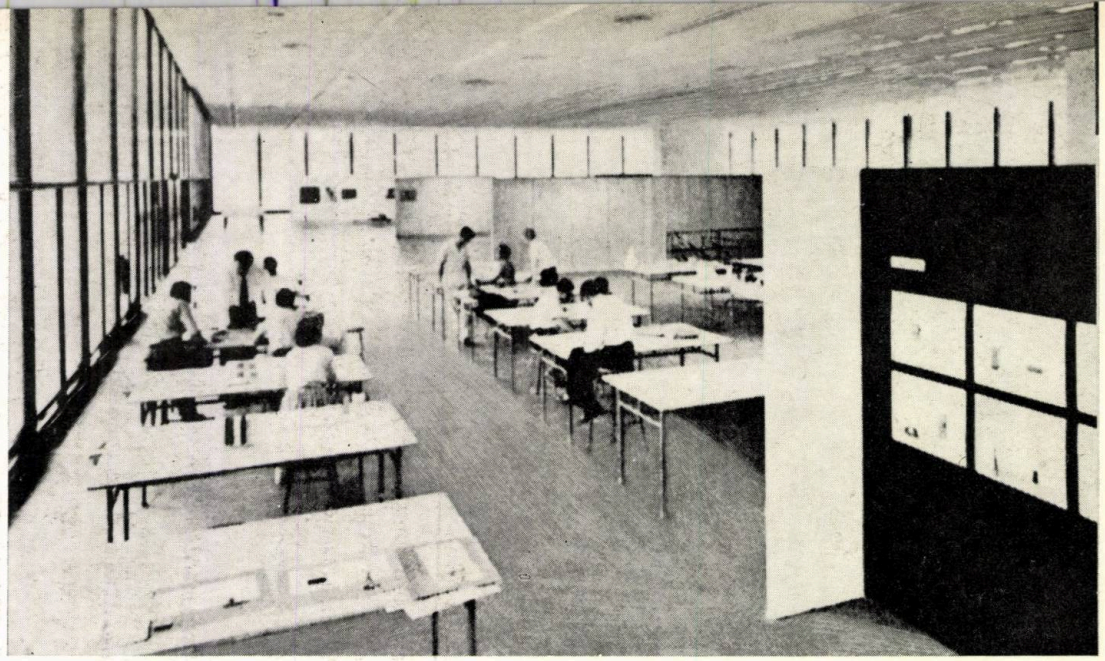

Fig. 219 — Ludwig Mies van der Rohe. Crown Hall la Institutul tehnologic Illinois. Chicago, 1952—56. Interior.

Industrializarea construcțiilor

« Consider industrializarea metodelor de construcție drept o problemă-cheie a momentului. O dată ce vom reuși înfăptuirea acesteia, problemele sociale, economice, tehnice și chiar cele artistice vor fi ușor de rezolvat.

Cum poate fi înfăptuită industrializarea?. . . Problema ce stă în fața noastră este de a înfăptui o revoluție în însăși natura industriei construcțiilor. Natura procesului de construcție nu se va schimba atîta timp cît folosim în esență aceleași materiale tradiționale de construcție, căci ele necesită muncă manuală.

Primul nostru țel este acela de a găsi un nou material de construcție. . . Trebuie să fie un material ușor, care nu numai să permită, dar să ceară o producție industrială. Toate elementele construcției vor fi executate în uzină, iar munca la fața locului va însemna numai o asamblare, solicitînd o muncă manuală redusă. . .

Sînt convins că metodele tradiționale de construcție vor dispărea. Dacă cineva regretă că locuința viitorului nu va mai fi executată de muncitori manuali, el trebuie să-și aducă aminte că automobilul nu mai este executat de muncitorii care confecționau trăsuri ». **161**

(Text scris în 1924)

Deci, « tehnica este o lume în sine ». Ea nu este « doar un mijloc utilitar, ci ceva particular, care are un sens și o formă puternică ».

« De fiecare dată cînd tehnica își găsește adevărata sa realizare, ea se ridică la nivelul arhitecturii », afirmă Mies van der Rohe.

Și totuși, Mies n-a alergat după noi soluții tehnice, deși a fost și este considerat ca un promotor al tehnologiei moderne.

El a folosit în mai toate lucrările sale oțelul profilat, standardizat, în cele mai comune profile de catalog, susținînd că ceea ce este important în arhitectură este expresia, « lupta spirituală, *nu crearea de noi forme. »*

★

Acesta este rezultatul unui lung proces de gîndire, pornit la începuturile secolului, pe vremea cînd arhitectura modernă abia își căuta drumul.

La Berlin, după terminarea școlii profesionale (1901), Ludwig Mies își începea formația arhitecturală ca desenator de mobilier în atelierul lui Bruno Paul (1905—1907). Așa se explică și activitatea sa ulterioară de creator de mobile, în special de mobilier tubular, care avea să cunoască un răsunător succes în anii '30. În atelierul lui Peter Behrens — același în care lucrase pînă în 1907 și Walter Gropius și în care avea să lucreze în 1910 și Le Corbusier — Mies van der Rohe proiectează pînă în 1911. Influența neoclasică a lui Behrens se face simțită în prima sa lucrare independentă, Casa Kröller (1911), proiect rămas neexecutat.

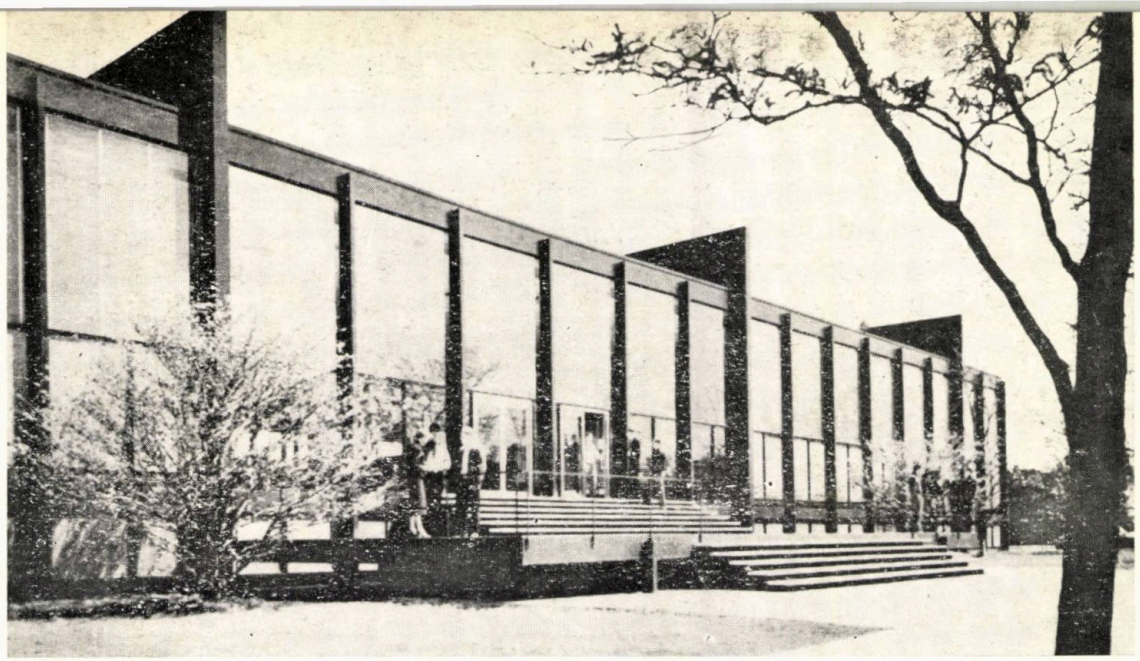

Fig. 220 — Ludwig Mies van der Rohe. Crown Hall — Fațada principală

Pînă în anul 1938, Mies van der Rohe are puține ocazii să realizeze construcții după proiectele sale.

Pentru a ilustra modul în care concepția sa teoretică apare cu pregnanță, două construcții sînt esențiale: Pavilionul Germaniei la Expoziția internațională din Berlin (1929) și Casa Tugendhat din Brno (1930).

Aici apare realizată exemplar ideea sa asupra spațiului interior, continuu, idee apărută pentru prima oară în proiectul pentru o casă la țară, din 1923.

Pînă în 1926, activitatea sa se concretizează în proiecte ce urmăresc în special rezolvarea unor probleme structurale de prim ordin: zgîrie-nori cu osatură de oțel și pereți vitrați, ce prefigurează blocurile realizate 30 de ani mai tîrziu în America; un imobil de birouri cu osatură de beton retrasă de la fațadă; locuințe multicelulare, pornind de la un nucleu repetabil; în sfîrșit, problema expresiei spațiale interioare, a spațiului continuu și a întrepătrunderii spațiului exterior și interior.

Această activitate nu poate fi despărțită de cea publicistică, în special la revista « G » (Gestaltung), care avea să influențeze estetica sa arhitecturală; la fel ca și legăturile sale cu mișcarea olandeză De Stijl, a cărei tendință de purificare a formelor (expresie a teoriilor neoplasticismului lui Mondrian și van Doesburg și specifică ideilor cubiste) avea să se regăsească în unele din lucrările lui Mies van der Rohe (monumentul lui Karl Liebknecht și Rosa Luxemburg, 1926 sau casa Wolf la Guben, 1926).

În anul 1926, ca vicepreședinte al puternicei organizații profesionale Deutscher Werkbund, Mies van der Rohe organizează una dintre primele manifestări colective ale arhitecților de avangardă din Europa: Expoziția Weissenhof de la Stuttgart. Cartierul de locuit model, executat cu acest prilej cu participarea lui Peter Behrens, Walter Gropius, Hans Poelzig, Bruno Taut, Hans Scharoun, Adolf Schneck, Ludwig Hilbersheimer, Le Corbusier, J.J.P. Oud, Mart Stam și alții, a fost o demonstrație strălucită a posibilităților pe care noile materiale și metode de construcție le ofereau arhitecturii moderne.

Mies van der Rohe execută aici un grup de apartamente într-un bloc cu osatură de oțel, cu ferestre și elemente murale standardizate. Ideea flexibilității este realizată prin diferențierea totală a apartamentelor prin pereți mobili, care pot fi dispuși în orice mod datorită sistemului structural.

Alături de Gropius și Le Corbusier, Mies susține ideea standardizării și industrializării locuinței, dar atrage totodată atenția asupra importanței problemelor de creație ale locuințelor, împotriva tendințelor de șablonizare a modului de a locui:

LOCUINȚA MODERNĂ

Locuința, problemă complexă a artei de a construi

« În pofida aspectelor tehnice și economice, problema locuinței moderne este în primul rînd o problemă a artei de a construi. Este o problemă complexă și de aceea poate fi soluționată numai de minți creatoare și nu prin calcule sau organizare. De aceea,

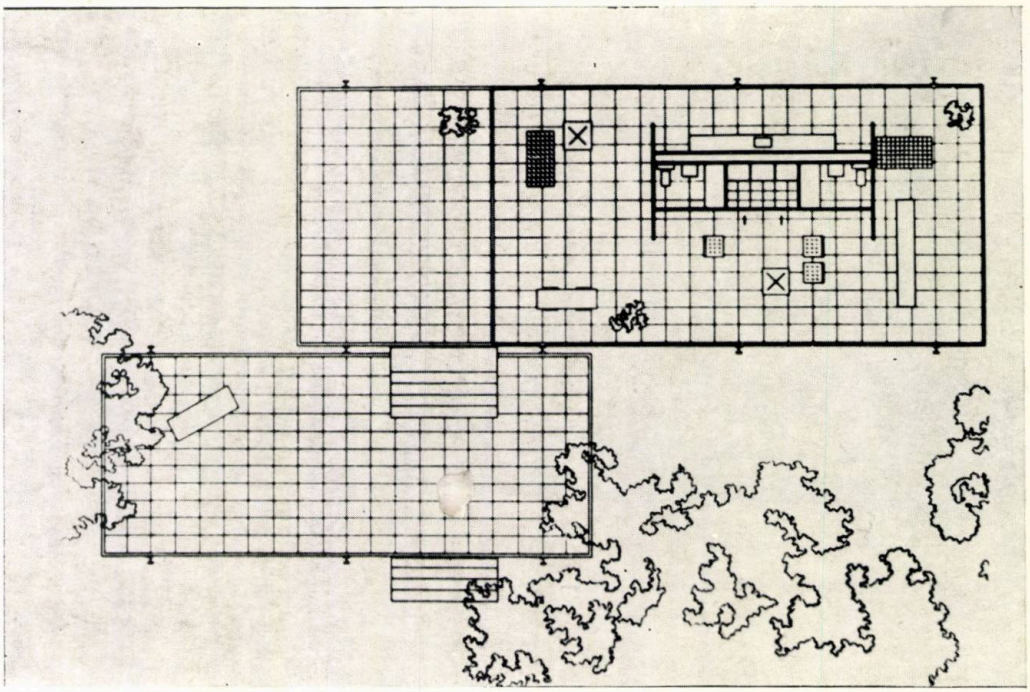

Fig. 221 — Ludwig Mies van der Rohe. Casa Farnsworth Plano. Illinois. 1946—1950. Plan.

— în pofida discuțiilor curente despre « rațională » și « standardizare » — consider necesar a nu permite ca proiectul să fie unilateral sau doctrinar. » **162**

(În legătură cu realizarea de la Weissenhof, 1927)

Încă din anii '20, Mies van der Rohe își definea o poziție de principiu asupra arhitecturii și relațiilor acesteia cu timpul și epoca.

« Arhitectura este voința epocii transpusă în spațiu », afirmă el, adăugînd, pentru cei ce continuau să pună ordine și decorații istorice pe greoaiele construcții publice ale epocii: « Nu este posibil să mergi înainte privind îndărăt. Epocii noastre nu-i mai corespunde retorica. Trebuie să răspundem necesității de realism și funcționalism a timpului nostru ».

În anul 1924, el afirma deja principiul anonimatului arhitecturii, obiectivitatea operelor arhitecturale, rolul lor de a simboliza epoca:

ARHITECTURA ȘI TIMPUL

« Templele grecești, basilicile romane și catedralele sînt pentru noi mărturia unei epoci mai mult decît operele individuale ale unor arhitecți. Cine întreabă de numele constructorilor lor? Care este semnificația personalității întîmplătoare a creatorilor lor? Astfel de construcții sînt impersonale prin natură. Ele sînt expresia pură a epocii lor. Adevărata lor semnificație este de a simboliza. *Arhitectura este voința epocii transpusă în spațiu* (subl. ns.). Pînă cînd acest adevăr simplu nu va fi recunoscut limpede, noua arhitectură va rămîne nesigură și experimentală. Pînă atunci, ea va trebui să rămînă un haos de forțe incoerente. Problema naturii arhitecturii este de o importanță decisivă.

Arhitectura este voința epocii transpusă în spațiu

Trebuie să se înțeleagă că orice arhitectură este legată de epoca sa și că ea nu se poate manifesta decît în sarcini vii și prin mijloacele epocii sale.

Niciodată nu a fost altfel.

Încercarea de a folosi formele trecutului în arhitectura noastră este fără speranță. Chiar și cel mai mare talent artistic trebuie să se conformeze acestei tendințe.

Vedem însă mereu arhitecți de talent care bat pasul pe loc pentru că opera lor nu este în acord cu epoca lor. În pofida talentelor lor, ei nu sînt, în ultimă analiză, decît niște diletanți și entuziasmul pe care-l cheltuiesc pentru a face cele mai rele lucruri nu slujește la nimic. Este o problemă esențială.

Nu mai poate fi copiată arhitectura trecutului

Nu este posibil să mergi înainte privind îndărăt. Cel care trăiește în trecut nu poate înainta. Întreaga noastră epocă este îndreptată spre temporal. Ne vom aminti de încercările

misticilor ca de simple episoade. În pofida înțelegerii noastre mai depline a vieții, noi nu construim catedrale. Curajoasele gesturi romantice nu mai au nici o semnificație pentru noi, deoarece în spatele lor recunoaștem o formă golită de conținut.

Epocii noastre nu-i mai corespunde retorica. Noi nu respectăm atît vederile spiritului, pe cîtă valoare acordăm rațiunii și realismului. Trebuie să răspundem necesității de realism și funcționalism a timpului nostru. Numai atunci construcțiile noastre vor exprima măreția potențială a epocii noastre; și ar fi o nebunie să spui că ea nu are măreție.

Necesitatea de realism și funcționalism a epocii noastre

Astăzi ne interesează problemele de ordin general. Individul își pierde semnificația; destinul său nu mai prezintă interes. *În toate domeniile, succesele decisive sînt impersonale și autorii lor sînt, în cea mai mare parte a timpului, necunoscuți. Ei fac parte din tendința spre anonimat a epocii noastre* (subl. ns.). Din acest punct de vedere, structurile inginerești constituie un exemplu concludent. Barajele gigantice, marile instalații industriale, enormele poduri sînt construite așa cum trebuie, fără ca numele vreunui proiectant să fie legat de ele. Ele arată tehnica viitorului.

Dacă vom compara masivitatea de mamut a apeductelor romane cu ușurința macaralelor moderne, sau bolțile lor grele cu construcția de beton armat, vom vedea în ce măsură arhitectura noastră diferă de trecut în forma și expresia sa. Metodele industriale moderne au avut o mare influență asupra dezvoltării sale. A obiecta că clădirile moderne sînt excesiv utilitare nu are nici o semnificație.

Dacă eliminăm concepțiile romantice, putem recunoaște că edificiile de piatră ale grecilor, construcția de cărămidă și ciment a romanilor și catedralele medievale sînt tot atîtea reușite structurale. Putem presupune că construcțiile gotice erau considerate ca niște intruși în mediul lor înconjurător, romanic. Clădirile noastre utilitare nu vor putea deveni demne de numele de arhitectură decît dacă ele vor interpreta cu adevărat epoca lor prin perfecta lor expresie funcțională ». **163**

(Text scris în 1924)

Fig. 222 — Ludwig Mies van der Rohe. Casa Farnsworth. Vedere exterioară

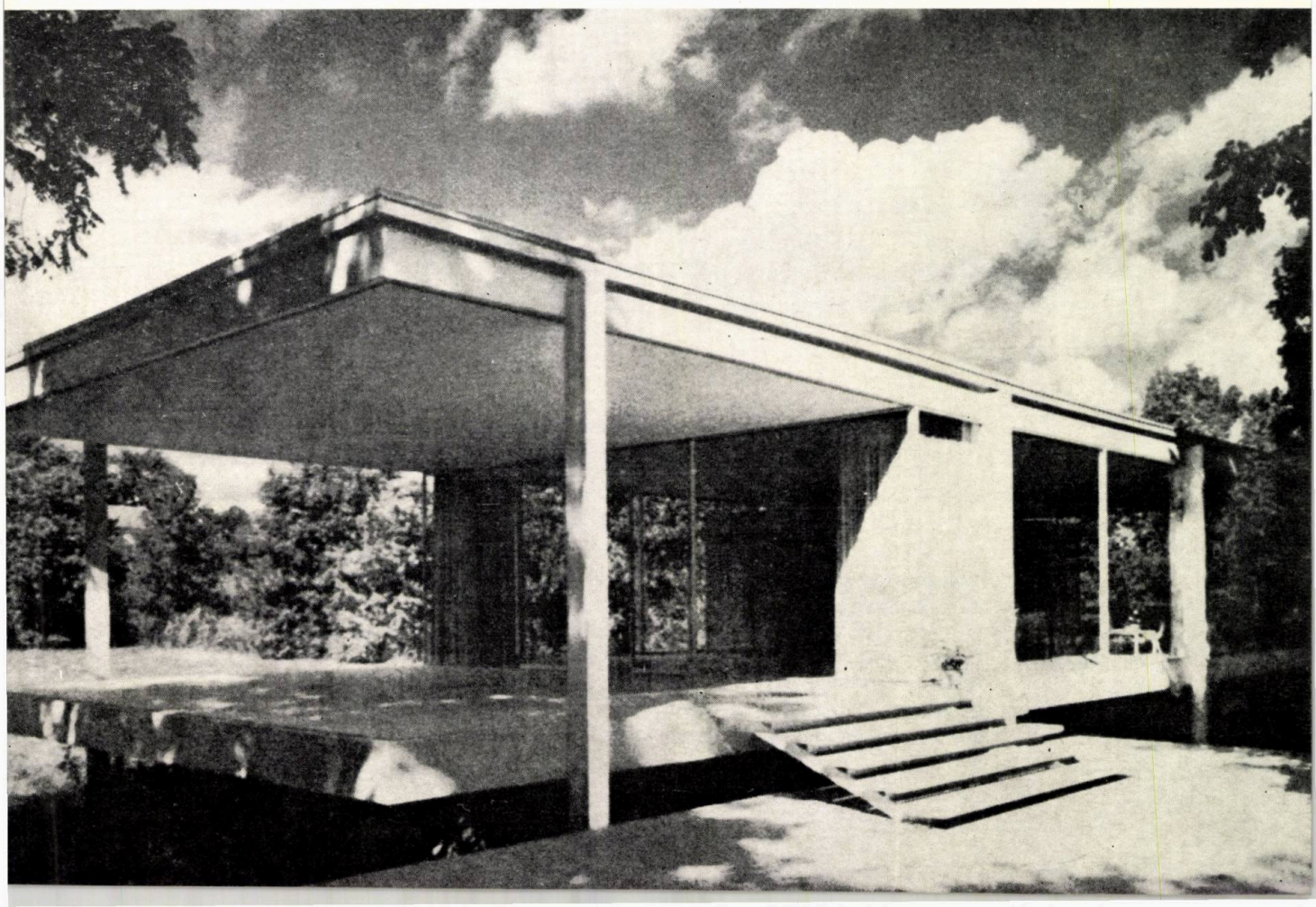

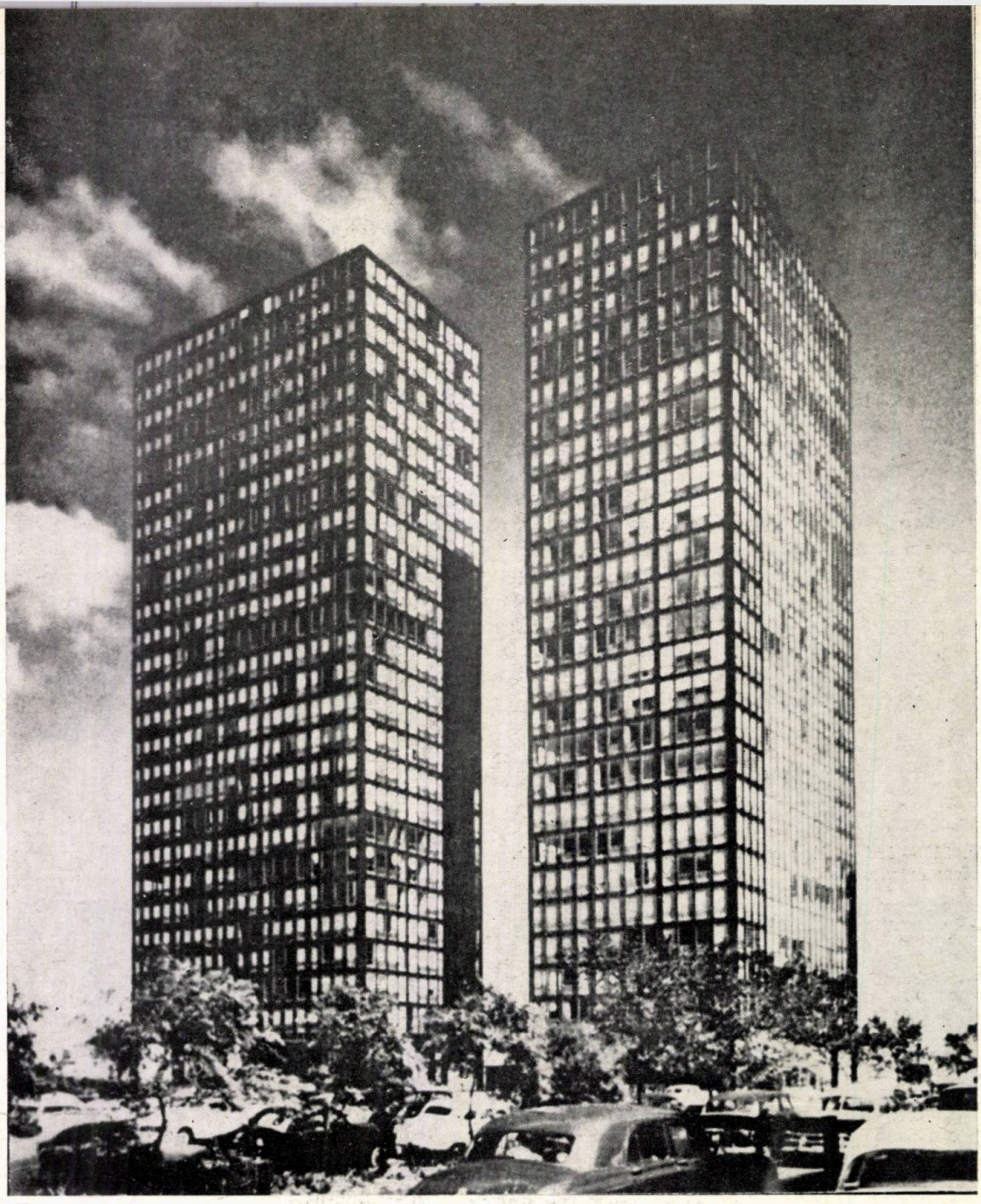

Fig. 223 — Ludwig Mies van der Rohe. Blocuri de apartamente Lake Shore Drive, Chicago 1949—51.

Iar cîțiva ani mai tîrziu, el își definea astfel poziția asupra epocii contemporane și a sarcinilor ce stau în fața arhitecturii:

ERA NOUĂ

Schimbările sociale și economice reprezintă un fapt

« Era nouă este un fapt împlinit: ea există, fie că vrem, fie că nu.

Ea nu e nici mai bună, nici mai rea decît alta. Este un simplu fapt dat, fără valoare intrinsecă. Iată pentru ce nu voi zăbovi încercînd s-o explic, să-i definesc relațiile și să-i degajez structura de bază.

Nu vreau să supraestimăm problemele mecanizării, tipizării, normalizării.

Acceptăm ca un fapt schimbările sociale și economice.

Aceste fenomene își urmează cursul lor orb și de neînlăturat.

Un singur lucru va fi decisiv: modul în care ne vom afirma în fața împrejurărilor.

De aici începe să se pună problemele spirituale.

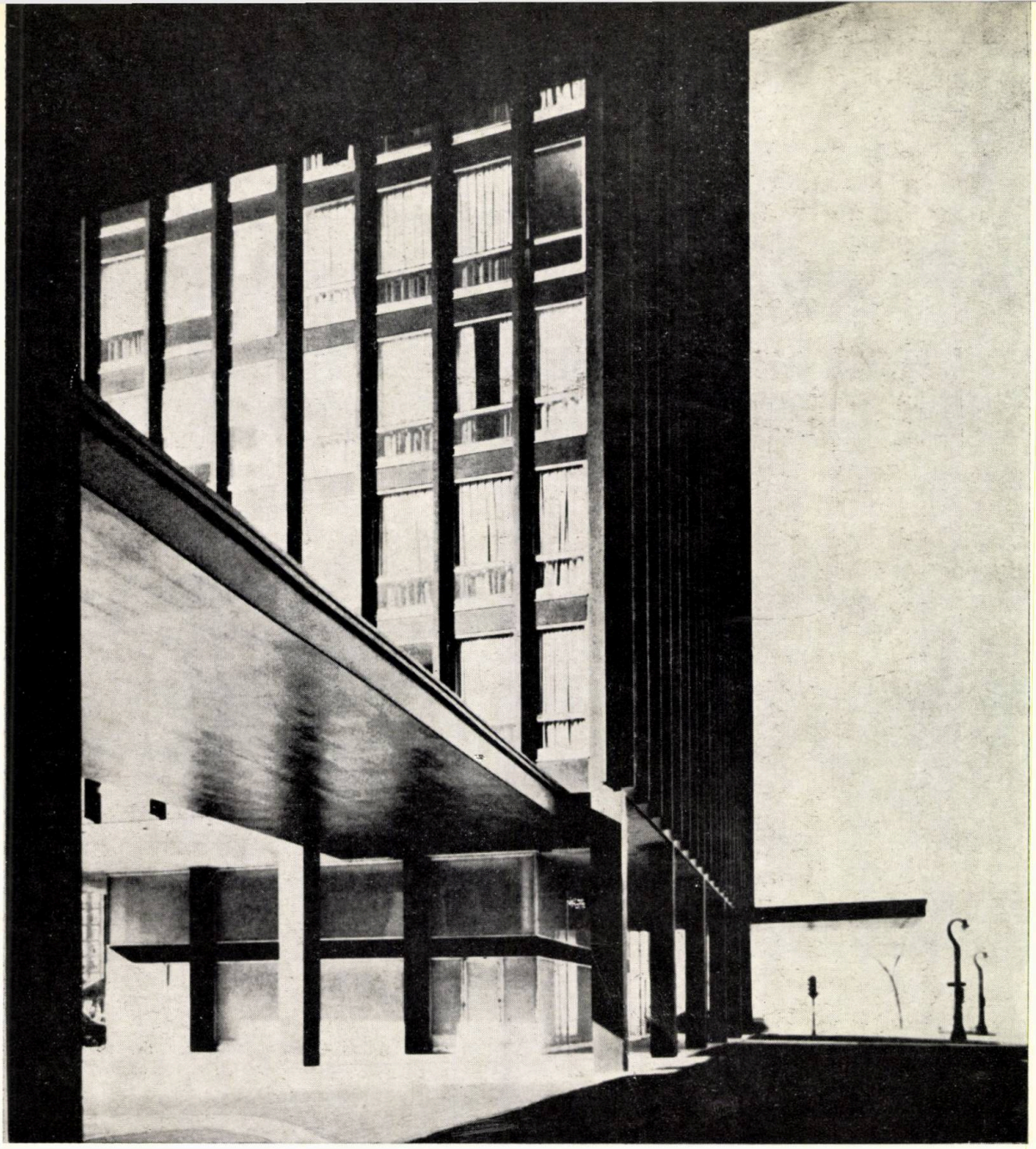

Fig. 224 — Ludwig Mies van der Rohe. Blocuri de apartamente Lake Shore Drive, Chicago 1949—51. Detaliu

Problema importantă nu este « ce », ci « cum ». Ce fabricăm şi prin ce mijloace nu au nici o semnificaţie spirituală.

Trebuie stabilită o nouă scară de valori

Faptul că noi construim în înălţime sau cu puţine niveluri, din oţel sau din sticlă, nu spune nimic despre valoarea construcţiei.

Faptul că în urbanism se caută centralizarea sau descentralizarea este o problemă practică şi nu de valoare.

Or, tocmai problema valorii este decisivă (subl. ns.).

Trebuie să stabilim noua scară de valori, pentru a putea defini noile standarde.

Pentru că sensul şi datoria fiecărei epoci — şi de asemenea a erei noi — stă numai în crearea condiţiilor de existenţă pentru spirit ». **164**

(Cuvîntare ţinută în 1930 la o reuniune a Werkbundului la Viena)

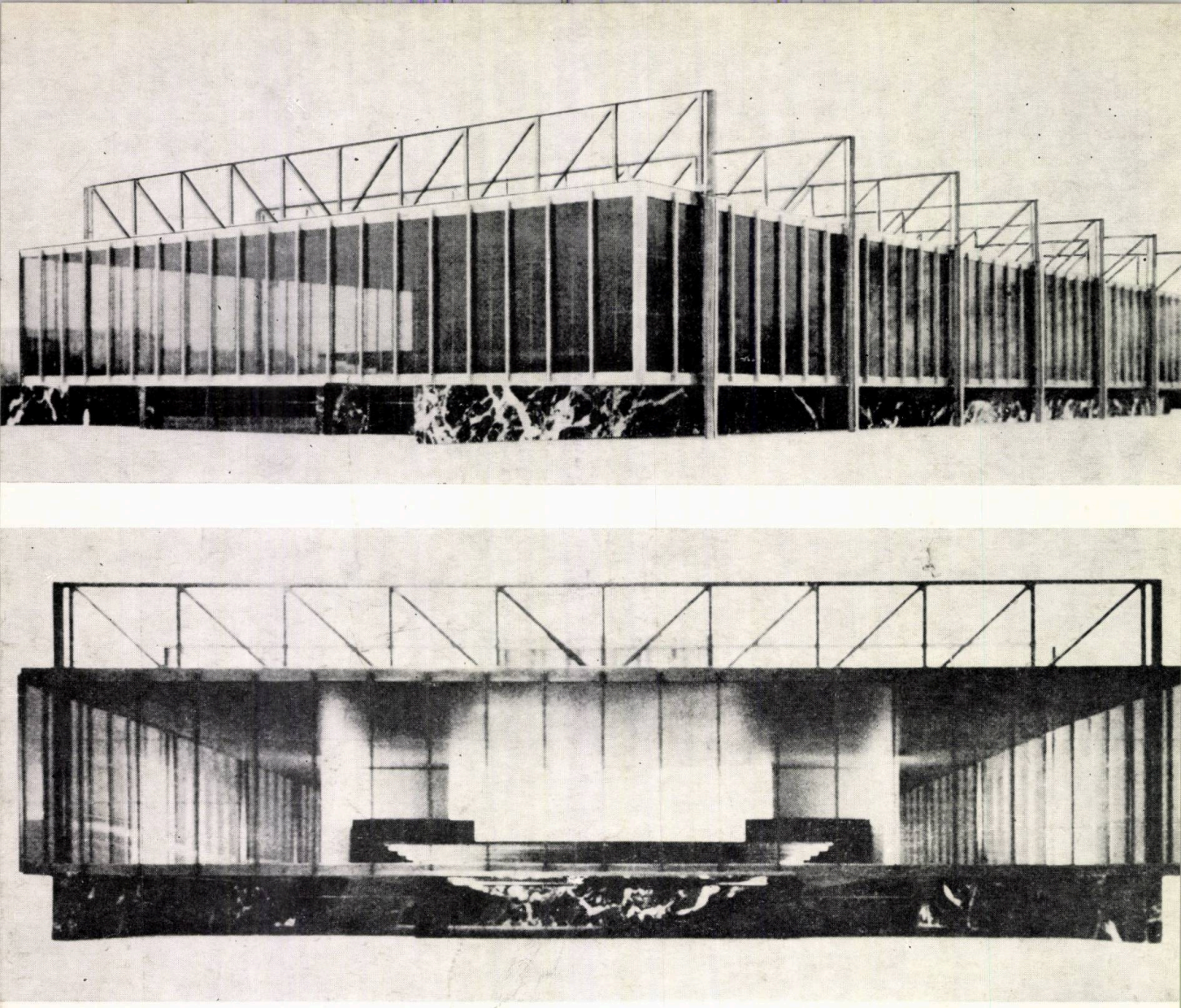

Fig. 225, 226 — Ludwig Mies van der Rohe. Macheta proiectului pentru Teatrul din Manheim. 1953.

DESPRE FORMA ARHITECTURALĂ

Construcția trebuie eliberată de considerații estetice

« Noi respingem orice speculație estetică, orice doctrină și orice formalism.

Arta de a construi este voința unei epoci transpusă în spațiu. Vie. Schimbătoare. Nouă. Nu se poate da o formă nici pentru Ieri, nici pentru Mîine, ci doar pentru Astăzi. A crea forma pornind de la esențialul problemei puse cu mijloacele timpului nostru. Aceasta este munca noastră.

Plenitudinea formei este condiționată, strîns legată de problemă. Soluția ei este expresia cea mai elementară a acesteia. *Forma ca scop înseamnă formalism și noi îl respingem* (subl. ns.).

Pentru noi, important este să eliberăm construcția de speculații estetice și să facem din nou, din actul de a construi, ceea ce el trebuie să fie în mod esențial : a construi ». **165**

(Text apărut în 1923 în primul număr al revistei "G" (Gestaltung), condusă de Hans Richter)

★

« Nu combat forma, ci forma ca scop în sine. Acționez astfel pe baza experiențelor dobîndite și a învățămintelor care decurg pentru mine din ele.

Forma considerată ca un scop sfîrșește în formalism, deoarece această tendință vizează exteriorul și nu interiorul; or, *numai un interior viu are un exterior viu* (subl. ns.).

Numai ceea ce are o viață intensă poate da o formă intensă.

Fiecare « cum » are ca bază un « ce ».

Ceea ce nu are formă nu este mai rău decît ceea ce are prea multă.

Prima nu este nimic și cealaltă nu este decît aparență.

Forma adevărată presupune viața adevărată.

Dar nu ceea ce « a fost » și cu atît mai puțin ceea ce « ar fi putut fi ».

Acesta este criteriul nostru.

Noi nu judecăm rezultatul, ci procesul creator.

Pentru că el este cel care ne indică dacă forma este derivată din viață sau este doar un scop în sine.

Acesta este motivul pentru care procesul creator este atît de esențial pentru mine (subl. ns.).

Pentru noi, factorul decisiv este viața.

În toată plenitudinea ei și în toate extensiunile sale spirituale și materiale ». **166**

(Scrisoare către dr. Riezler, 1927)

Ceea ce nu are formă nu e mai rău decît ceea ce are prea multă

★

Fig. 227 — Ludwig Mies van der Rohe și Philip Johnson. Seagram Building. New York. 1955—58.

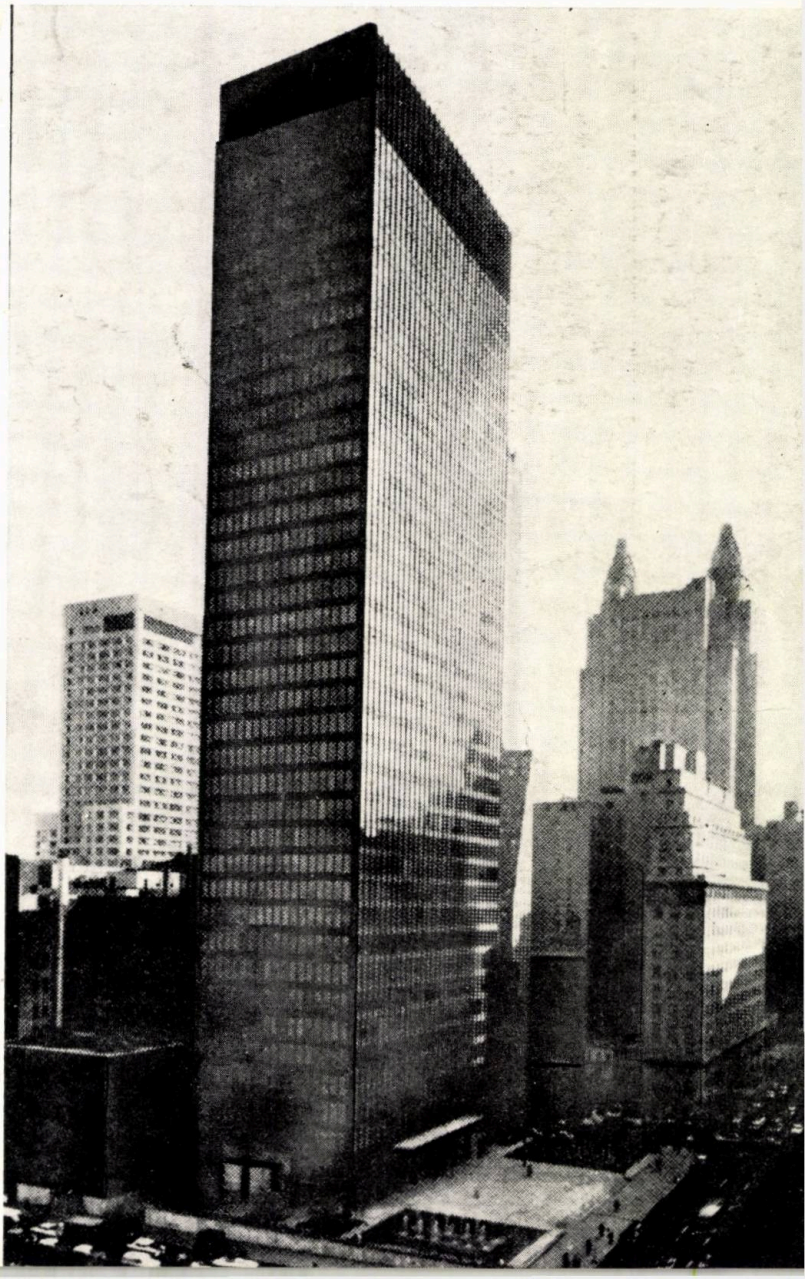

Fig. 228 — Seagram Building — Plan

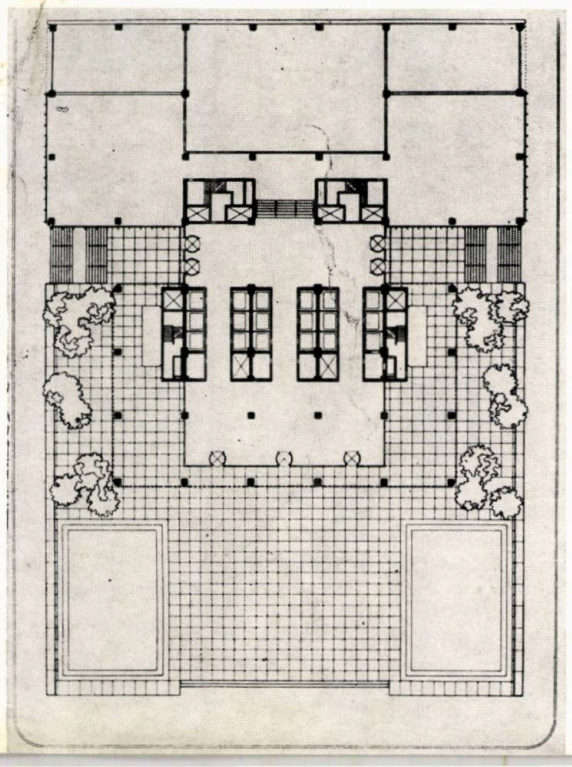

Fig. 229 — Ludwig Mies van der Rohe și Philip Johnson. Seagram Building. New York 1955—58

Oțelul reprezintă esența orașelor noastre

. . . « Dacă ar fi fost necesar să concep curbe, aș face curbe. Dar atîta timp cît avem aceeași structură economică și științifică, oțelul va reprezenta esența orașelor noastre. Clădirile noastre nu trebuie să semene. La urma urmei, există aproximativ 10 000 de specii de scoici. Ele nu sînt identice, dar au același principiu.

Dificultatea constă în faptul că cea mai mare parte a arhitecților încearcă să inventeze mereu cîte ceva.

În fond, problema este aceea a dezvăluirii foarte lente a formei. Trebuie să rafinăm ceea ce cunoaștem. Și cînd se va ivi o problemă nouă, atunci vom ști cum s-o rezolvăm » (subl. ns.). **167**

(Din discursul inaugural în funcția de director al secției de arhitectură de la Institutul tehnologic din Illinois, 1938)

ORIGINEA TEXTELOR

În lipsa lucrărilor originale ale lui Mies van der Rohe, textele au fost alese din:

- Revista «Architecture d'aujourd'hui» nr. 79, 1958 (textele nr. 160, 163, 164, 165, 166)
- Monografia lui Peter Blake, Pelican Book, Londra 1960 (textele nr. 161, 162, 167).

IPROMET

INSTITUTUL PENTRU PROIECTAREA UZINELOR ȘI INSTALAȚIILOR METALURGICE • BUCUREȘTI 45, STR. 13 DECEMBRIE 20 • TEL. 13 37 58

PROVIDES DESIGNS FOR

• INTEGRATED IRON-AND-STEEL WORKS • IRON ORES SINTERING PLANTS • COKE-OVEN PLANTS • BLAST-FURNACES • STEEL MILLS • REFRACTORIES PLANTS • FOUNDRIES FOR HEAVY CASTINGS • ENERGY SERVICES IN IRON-AND-STEEL WORKS (BLOWERS, COMPRESSED AIR AND OXYGEN STATIONS, ELECTRICAL AND HYDROTECHNICAL SYSTEMS, A.S.O.) • IRON-AND-STEEL WORKS EQUIPMENT

DESIGNING WORK - ENGINEERING - TECHNICAL ASSISTANCE

incf

Întocmește proiecte de căi ferate de ecartament normal (1 435 mm), și de ecartament îngust (1 000 mm și 760 mm), respectiv :

— căi ferate noi, simple sau duble;

— reconstrucția și modernizarea căilor ferate existente ;

— dublarea căilor ferate existente.

Documentația tehnică ce se întocmește pentru executarea unor astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate, precum și pe studii de teren corespunzătoare : tehnico-geologice, geotehnice, hidrologice și topografice.

Proiectele de execuție cuprind : infrastructura (terasamente, podețe, poduri, viaducte, consolidări etc.); suprastructura căii (linii, schimbătoare de cale, traversări etc.); clădiri și instalații feroviare; instalații de centralizare și telecomunicații, precum și orice alte construcții sau instalații necesare transporturilor feroviare.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

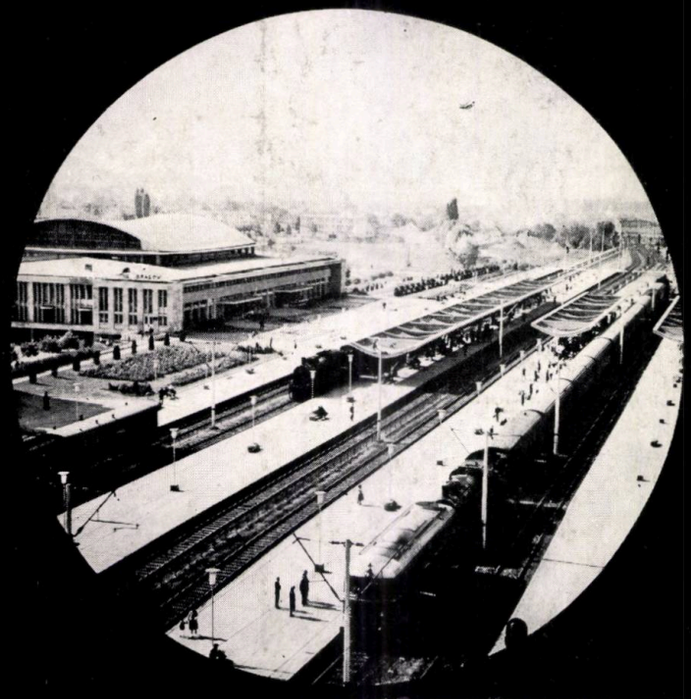

BUCUREȘTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 și 18.26.10.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI
TRANSPORTURI

PROIECTEAZĂ:

- porturi
- drumuri
- poduri
- aeroporturi

THE INSTITUTE OF DESIGN OF TRANSPORT EQUIPMENT AND SPECIAL TRANSPORT CONSTRUCTIONS

DESIGNS:

- harbours
- roads
- bridges
- airports

MINISTRY OF AUTOMOTIVE, NAVAL AND AIR TRANSPORT

38, Blvd Dinicu Golescu
Telephone 18.28.77 – Bucharest – Romania

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI UZINE PENTRU CONSTRUCȚII DE MAȘINI

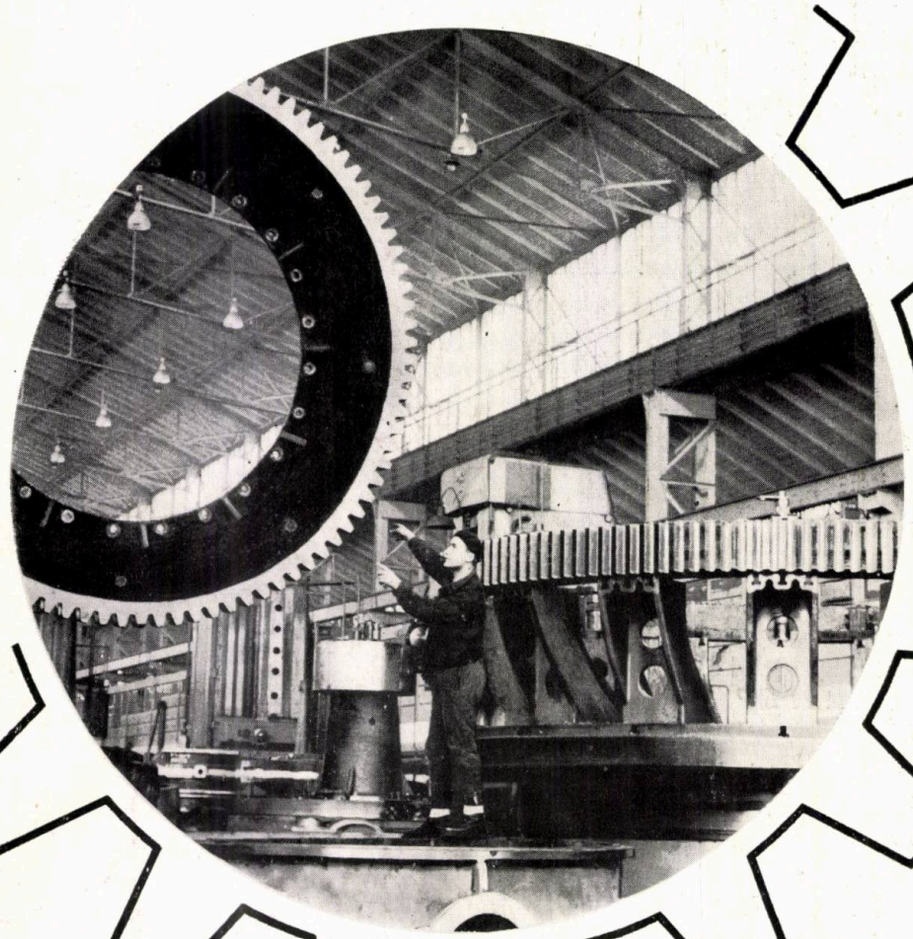

DESIGN INSTITUTE FOR COMPLETE PLANTS AND INSTALLATIONS FOR THE MACHINE-BUILDING INDUSTRY

Studies and design of complete plants, factories and workshops for: shipyards, locomotives, railway cars, motor cars, tractors, machine tools, chemical equipment, power-station equipment, pumps, ball and roller bearings, tools, a.s.o. Also: office buildings and technical training schools.

ENGINEERING
DESIGNING
CONSULTING

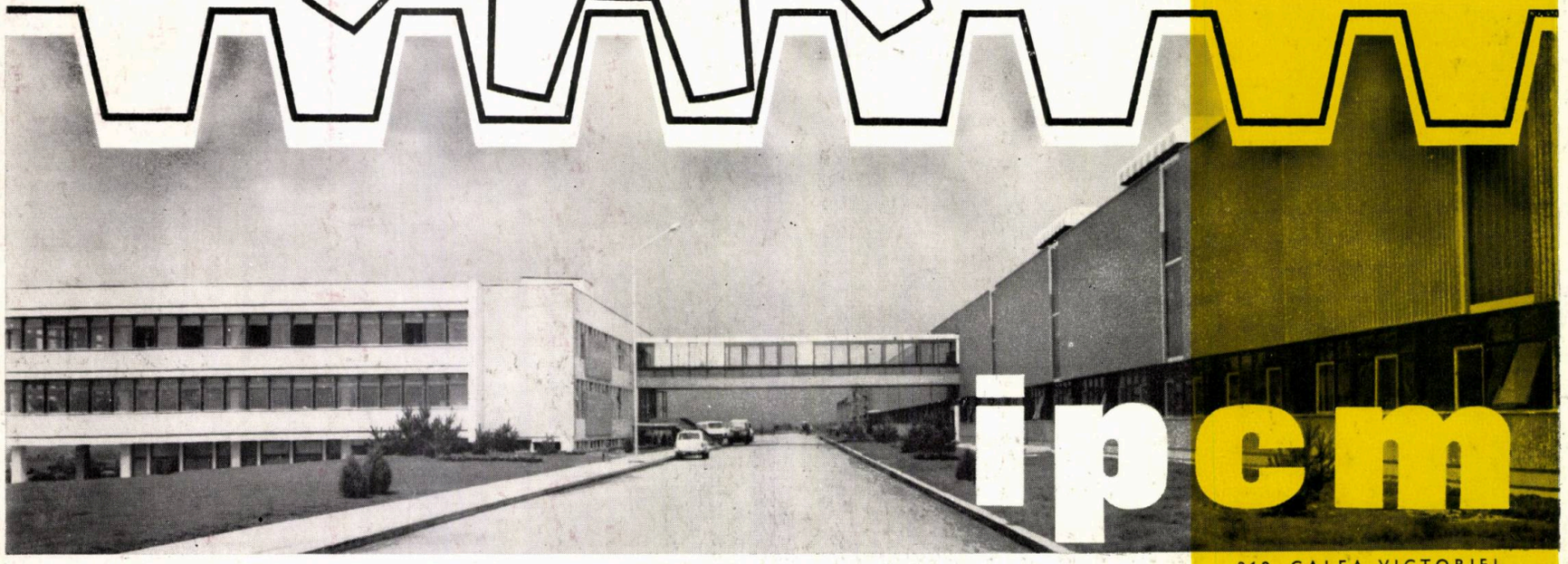

ipcm

218, CALEA VICTORIEI,
BUCHAREST
TELEPHONE 15.37.10

DESIGNING ■ KNOW-HOW ■ ENGINEERING ■ CONSULTING

SECTION, SHEET AND TUBE MILLS ● ROLL-FORMED SECTION LINES ● GALVANIZING PLANTS ● INDUSBRIAL FURNACES ● INDUSTRIAL TUILDINGS AND INSTALLATIONS

LAMINOIRS À ACIERS PROFILÉS, TÔLES ET TUBES ● LIGNES DE PROFILAGE ● INSTALLATIONS DE GALVANIZATION ● FOURS INDUSTRIELS ● BÂTIMENTS ET INSTALLATIONS INDUSTRIELS

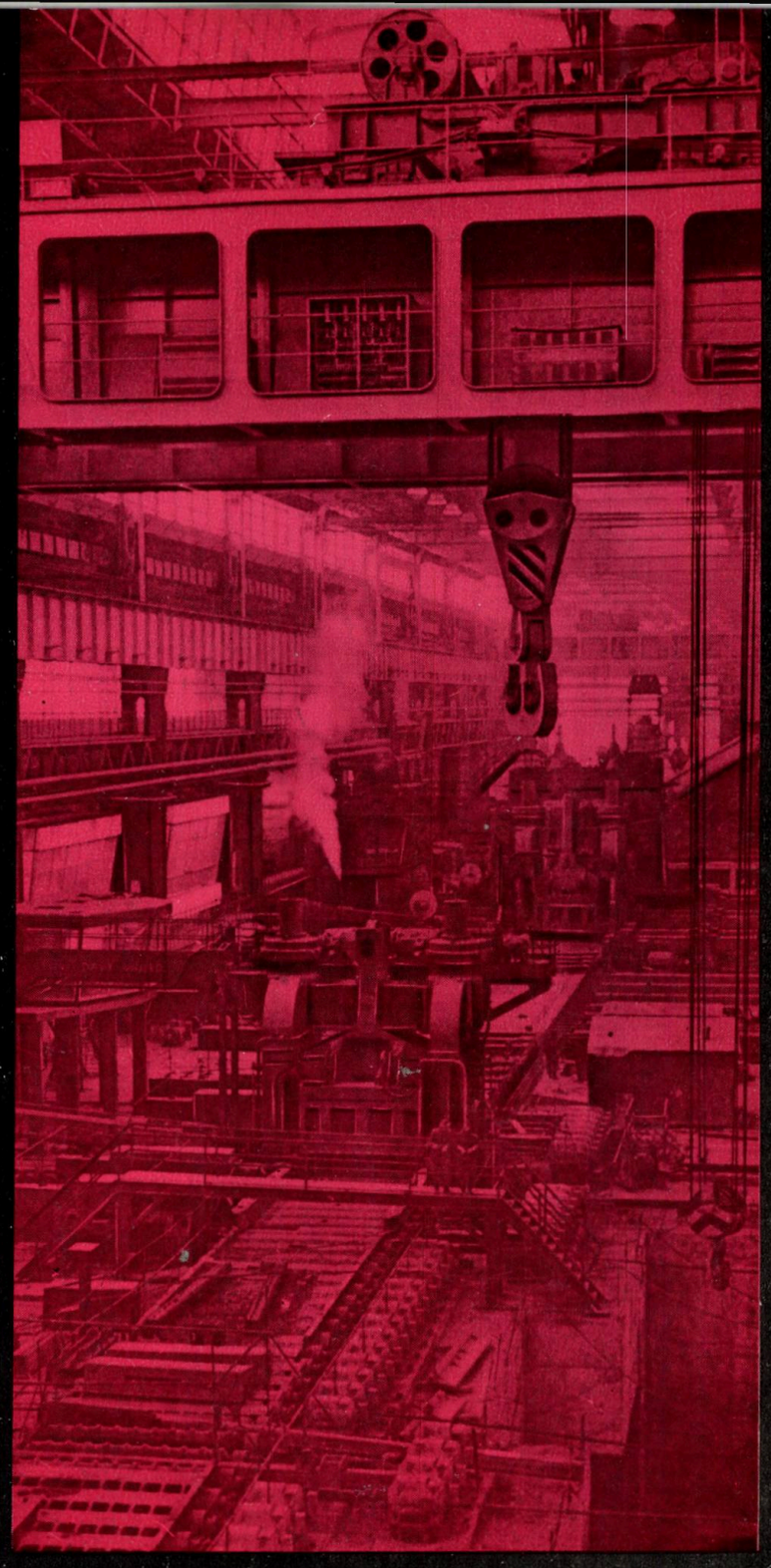

INSTITUTUL PENTRU PROIECTARI DE LAMINOARE

IPL

ROLLING MILL ENGINEERING INSTITUTE

64, Blvd Republicii — Bucharest — Romania Telephone: 16.70.10 ● Telex: 357 ● Cables: IPROLAM

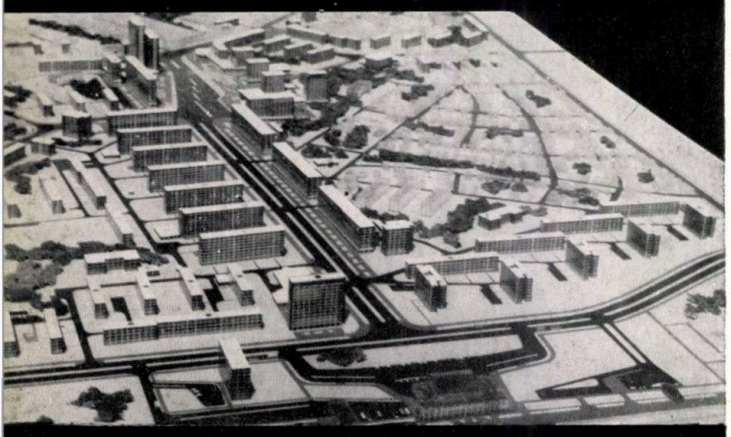

IRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ
PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR – BRAȘOV

HE DEPARTMENT FOR PLANNING, ARCHITECTURE
ND BUILDING DESIGN – BRAȘOV

ELABOREAZĂ STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, teleferice, teleschiuri, campinguri, moteluri etc. ● rețele tehnico-edilitare și căi de comunicații ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea zonelor urbane

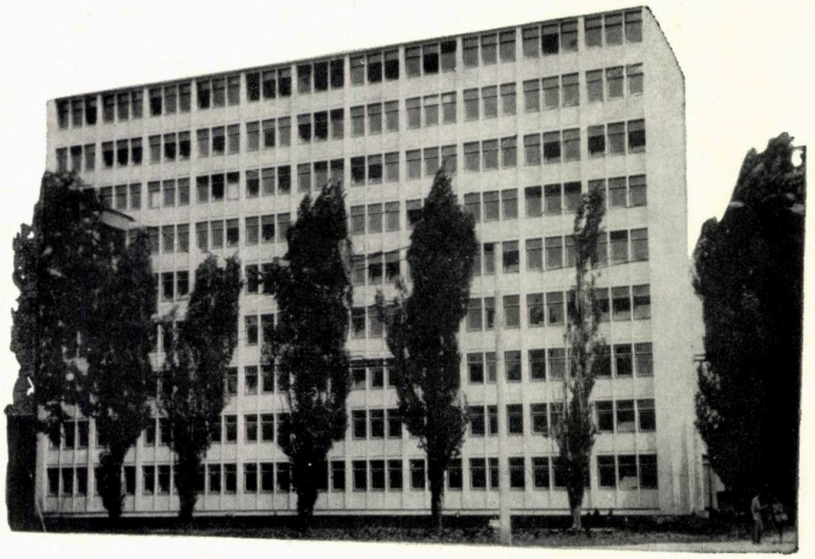

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: civil engineering ● works of tourist's interest such as hotels, chalets, ropeways, teleskis, campings, motels, a.o. ● technical-municipal networks and lines of communication ● topographical and geotechnical surveys ● planning of urban areas

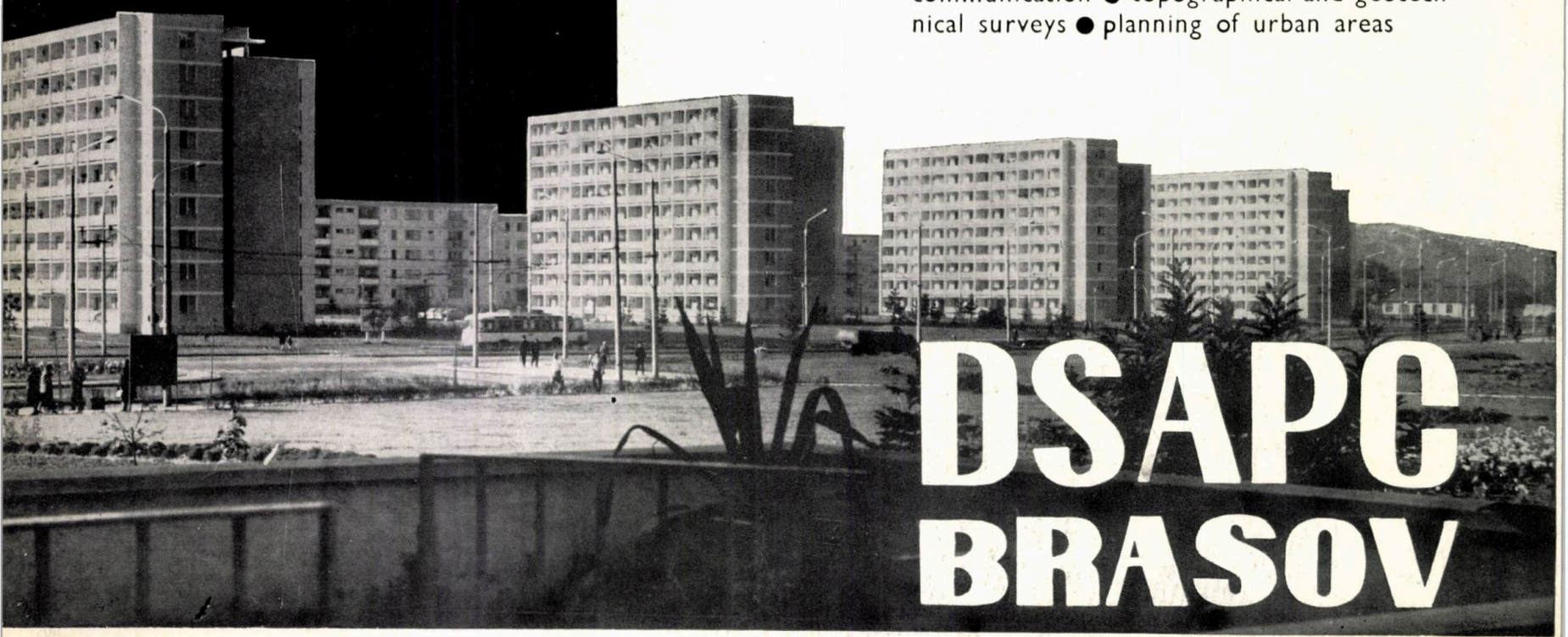

DSAPC BRASOV

Brașov 2, Str. Karl Marx Nr. 42

m.c.i.c.r.

întreprinderea șantier construcții montaj

MUNICIPIUL GH. GHEORGHIU-DEJ STR. CAUCIUCULUI 22 ROMANIA

CONT B.I. 040.28.001 Telefon 1000 ; 1001

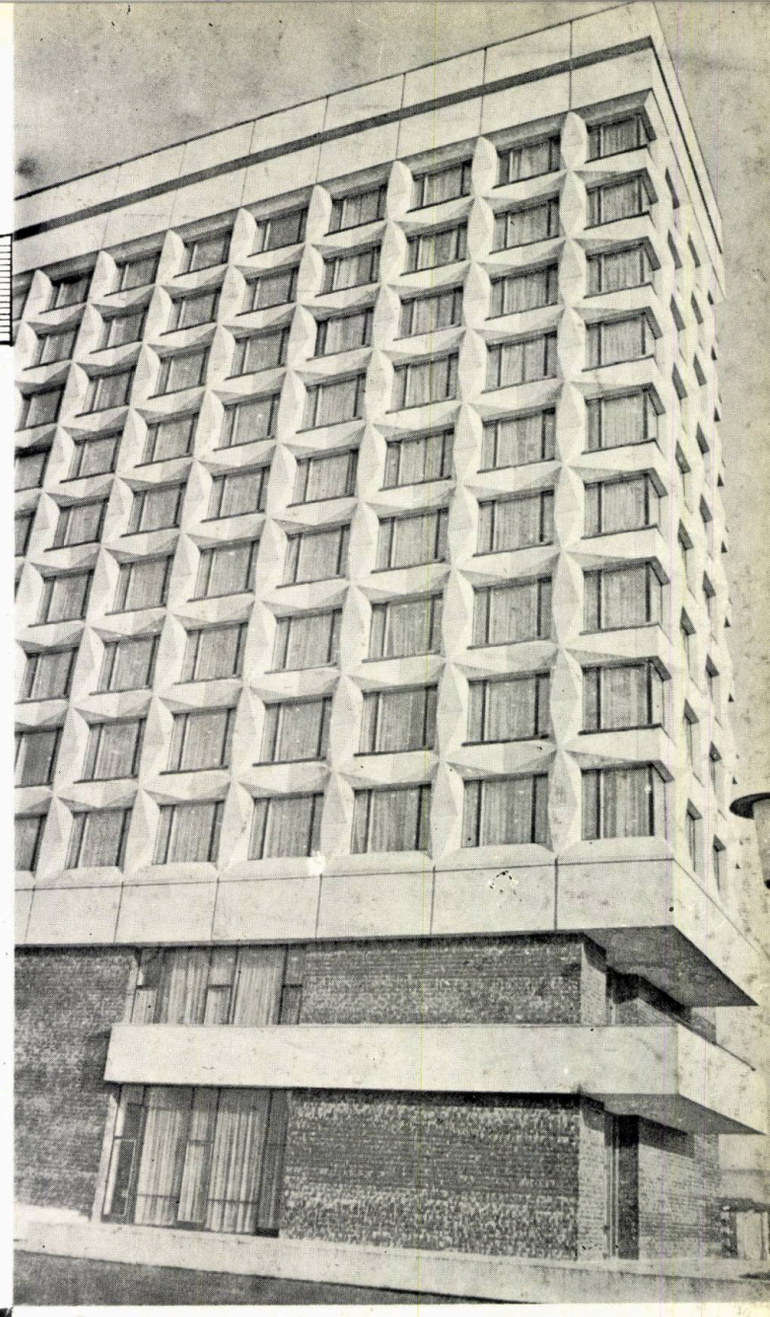

EXECUTĂ

- Construcții de complexe industriale
- Clădiri de locuit și social-culturale
- Construcții speciale
- Turnuri de răcire, rezervoare
- Elemente de beton precomprimat
- Alimentări cu apă și stații de tratare
- Lucrări de drumuri, poduri și căi ferate uzinale
- Construcții agrozootehnice

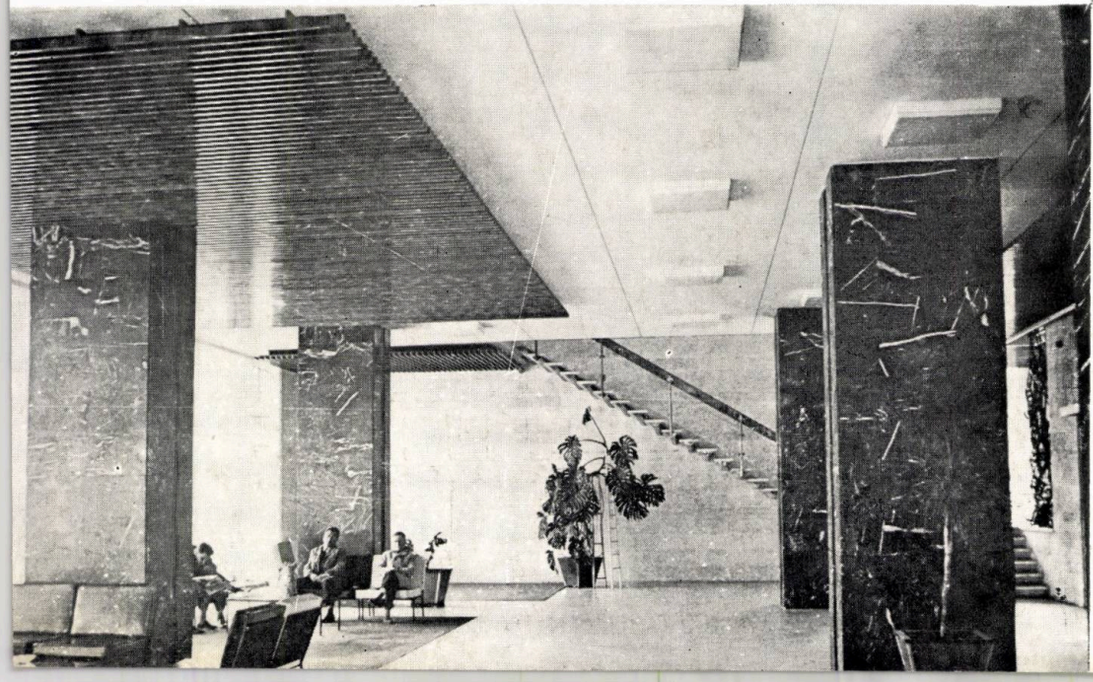

DSAPC

HUNEDOARA - DEVA

DEVA • PIAŢA VICTORIEI 2 • TELEFON 2430

angajează:

ARHITECŢI
INGINERI CONSTRUCTORI
INGINERI INSTALATORI
TOPOGRAFI

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE

PRIVIND:

- Alimentarea cu apă şi canalizarea oraşelor şi satelor
- Circulaţia generală în oraşe şi în zona preorăşenească
- Transportul în comun
- Salubritatea centrelor populate
- Suprafeţe destinate pentru agrement şi cultură
- Reţele de distribuţie şi staţii de reglaj pentru gaze

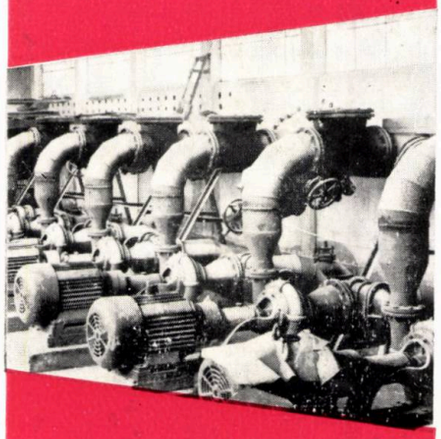

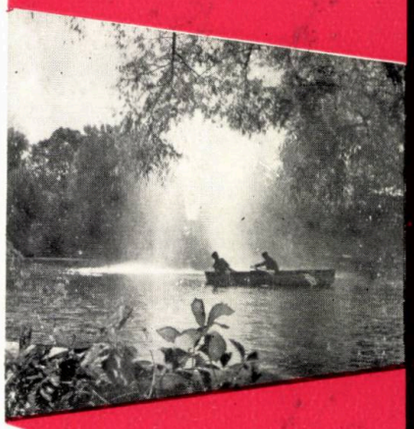

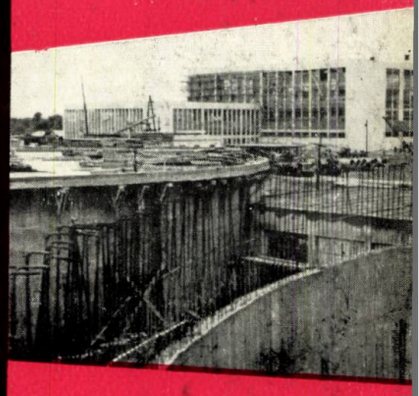

IPGC

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCŢIILOR ŞI INSTALAŢIILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ

BUCUREŞTI - STR. SNAGOV Nr. 44 - SECTOR 1 - TELEFON 11.78.50

Planning institute for mines

IPROMIN

109, CALEA VICTORIEI
BUCHAREST - ROMANIA
TELEPHONE: 15.84.10

Designs for the country and foreign lands all the stages of working concerning mining-work, both for opening and development, andfor the concentration of complex ores (Pb, Cu, Zn, pyrites), as well as auriferous, ferrous and non-metallic ores, salt, coal, a.s.o.

The Institute carries out the following categories of work:

- geotechnical and topographic surveys;
- feasibility studies for complex beneficiation of deposits; studies of profitableness or improvement of extracting and ores concentration processes;
- general designs and execution details for complete industrial units;
- technical assistance during all stages of working, up to plant commissioning;
- practical training of operating staff;
- expert's findings of existing minings.

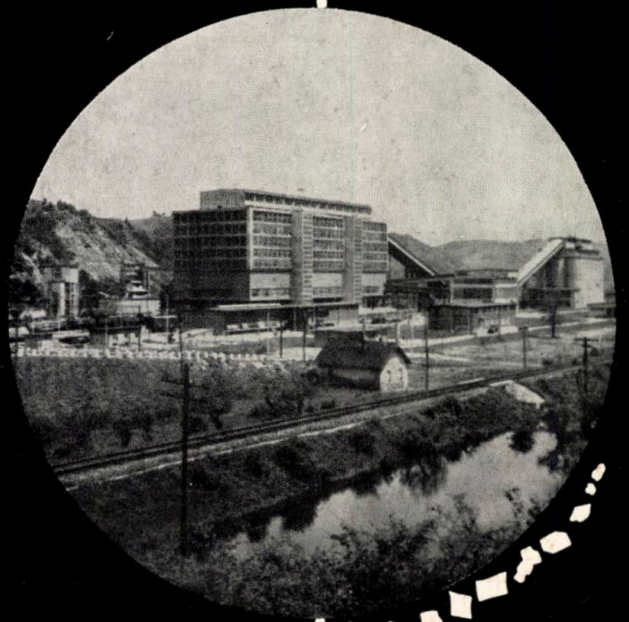

ARANJAȚI UN INTERIOR PLĂCUT CU PRODUSELE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI

What does the ad. say, John?

It says one may arrange a pleasant interior with the products of the Romanian handicraft cooperatives

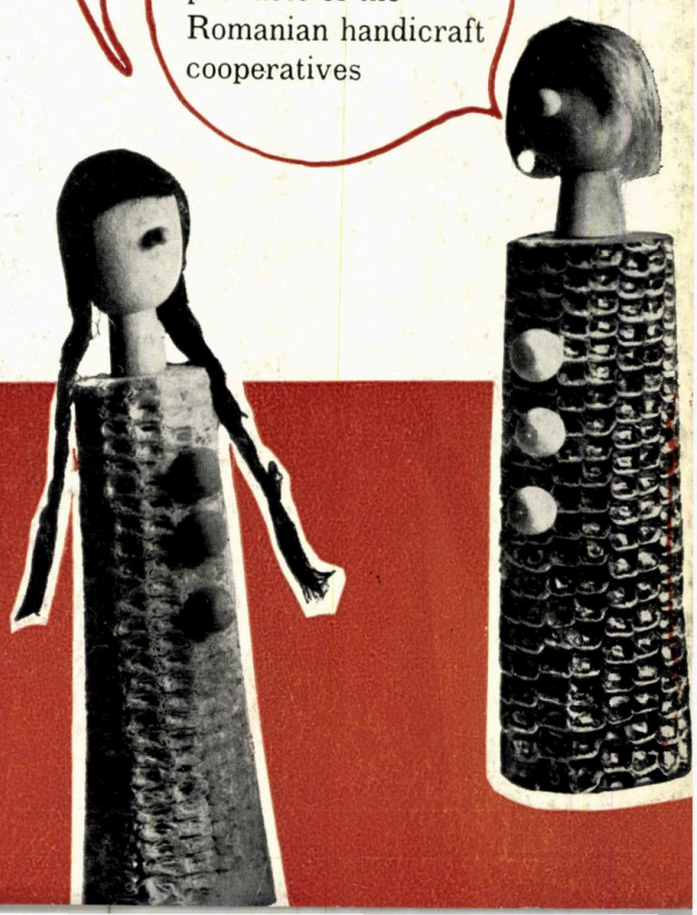

Exporter **ICECOOP** **Bucharest—Romania**

ROMÂNO EXPORT

Covoare pluşate
Orientale şi Moderne
de calitate superioară

oferă

ROMÂNOEXPORT

BUCUREŞTI. PIAŢA ROSETTI NR. 4. TELEX: 186/187

STITUTUL DE STUDII
ȘI PROIECTARE
PENTRU CONSTRUCȚII,
HITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

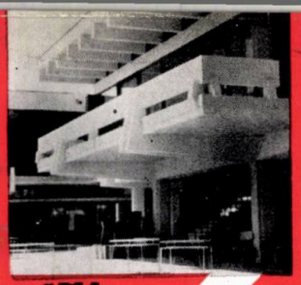

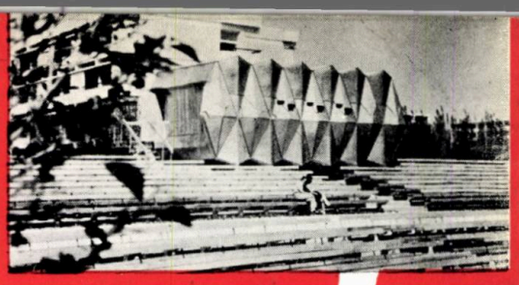

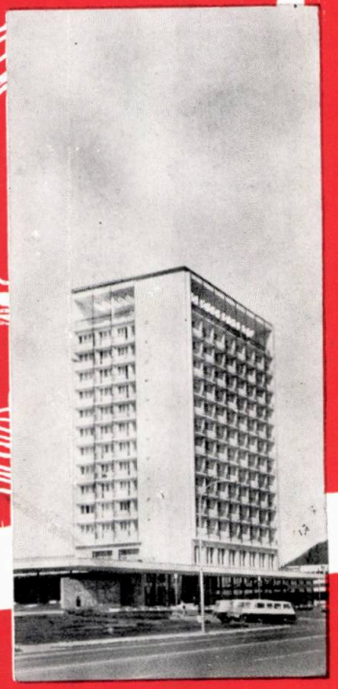

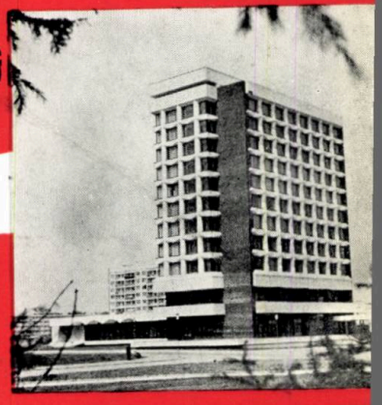

ntocmește studii și proiecte de siste-
tizare teritorială și urbană
laborează documentații pentru con-
trucția de locuințe, teatre, case de
ultură, cluburi, hoteluri, spitale, poli-
linici, dispensare, unități comer-
ale etc.
roiectează ansambluri orășenești,
mplexe sportive, turistice și de
dihnă

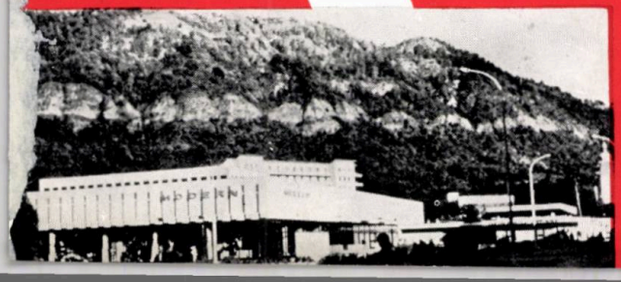

IISCAS

BUCUREȘTI 12 • STR. SNAGOV Nr. 52-55 • TELEFON 11 78 40

BUCHAREST
INDUSTRIALEXPORT
ROMANIA

ROMANIAN
STATE
ENTERPRISE
FOR
FOREIGN
TRADE

Exécute et assure engineering pour diverses constructions civiles et industrielles et fournit clé en main:

- **constructions d'habitations**
- **constructions social-culturelles**
- **constructions administratives**
- **hôtels, bases touristiques**
- **systématisations de villes**
- **constructions industrielles diverses**

Pour informations et offres s'adresser à: ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Rue Gabriel Péri, Bucarest — ROUMANIE • Téléphone: 116 • Telex: 214 • Télégrammes: Indexport

Performs and provides engineering for various civil and industrial buildings on turn key basis for:

- **dwelling constructions**
- **social-cultural constructions**
- **administration buildings**
- **hotels and tourist bases**
- **town-planning**
- **industrial constructions of every kind**

For further information and offers apply to ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Gabriel Péri Street, Bucharest — ROMANIA • Telephone: 116 •

arhitectura

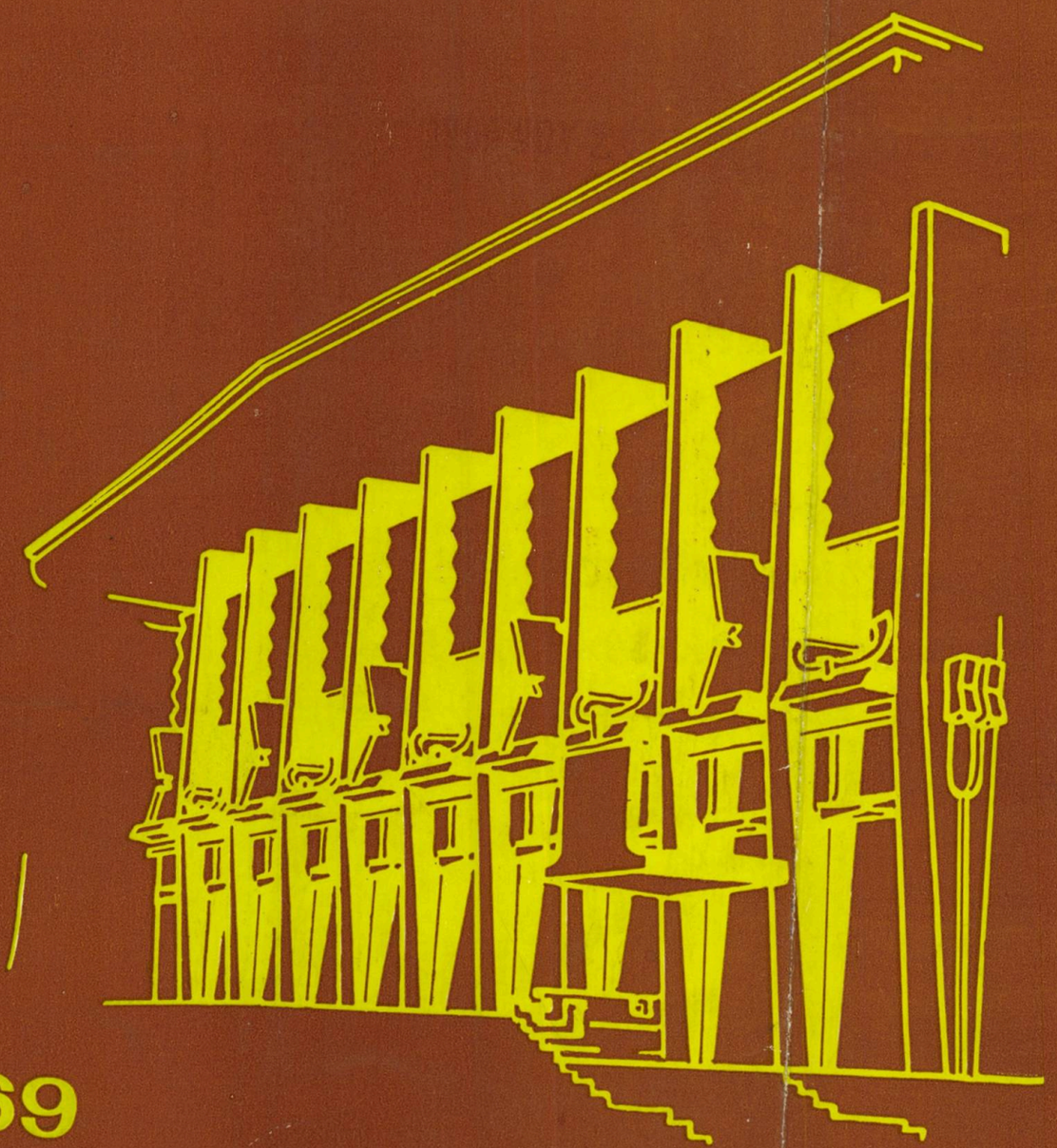

4 1969

INDUSTRIALEXPORT
BUCUREST
ROMANIA

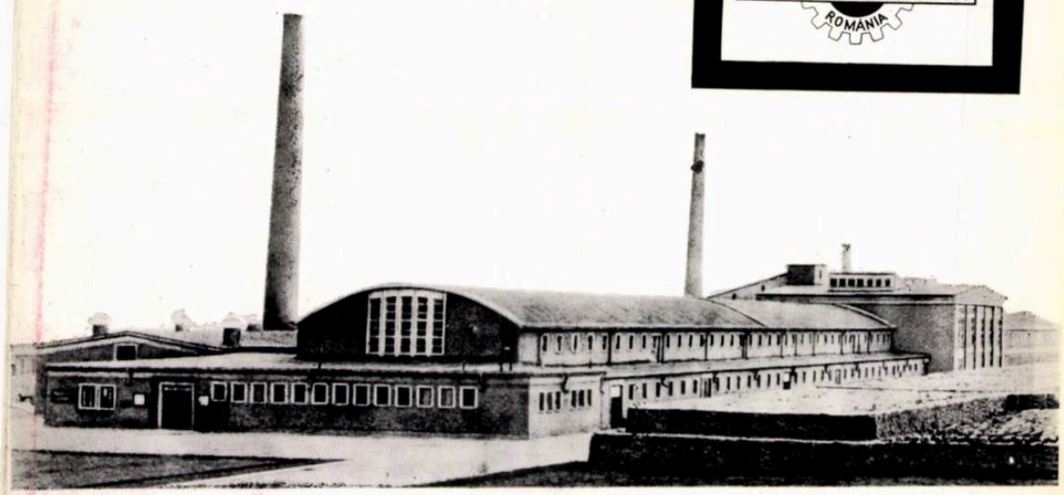

BRICK
AND
CERAMIC TILES
FACTORIES

equipped with mechanized or partially automated technological lines of 5, 7.5, 10, and 20-million pcs/yr capacity

Exporter

INDUSTRIALEXPORT

2, Gabriel Péri Street, Bucharest—Romania
Telex 214 and 215 • Telephone 116
Cables: INDEXPORT Bucharest

40538
Lei 20

Taxele poştale plătite în numerar pentru anul 1969 conform aprobării D. G. P. nr. 10/271/1969.

«CARPAŢI»
CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE •
BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

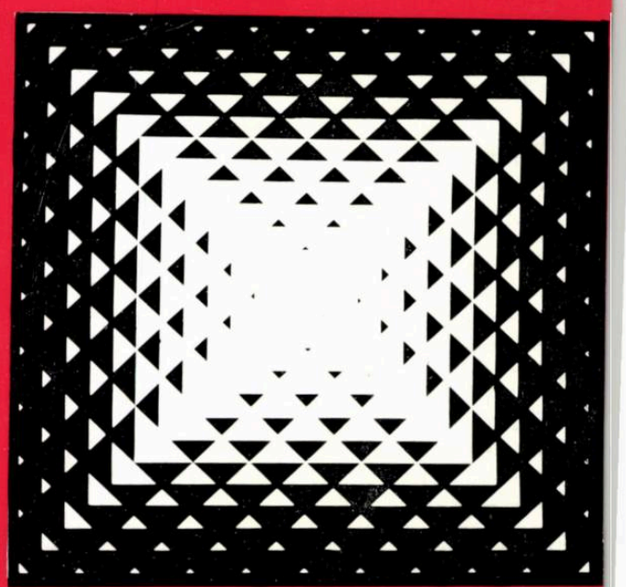

DESIGNS
AND
PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

VII F 1920

arhitectura

4 1969

BUCUREST
INDUSTRIALEXPORT
ROMANIA

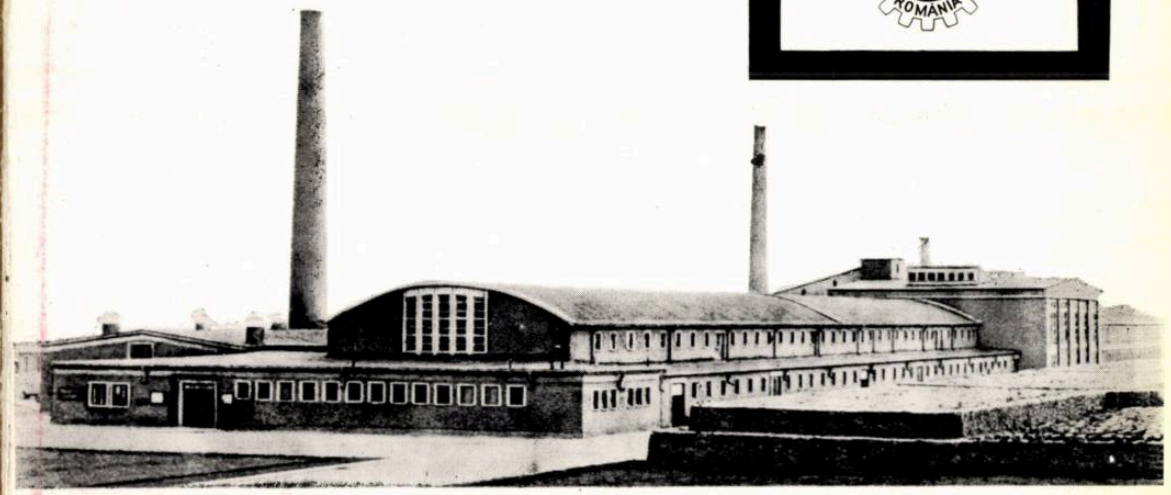

BRICK
AND
CERAMIC TILES
FACTORIES

equipped with mechanized or partially automated technological lines of 5, 7.5, 10, and 20-million pcs/yr capacity

Exporter

INDUSTRIALEXPORT

2, Gabriel Péri Street, Bucharest—Romania
Telex 214 and 215 • Telephone 116
Cables: INDEXPORT Bucharest

40538
Lei 20

Taxele poştale plătite în numerar pentru anul 1969 conform aprobării D. G. P. nr. 10/271/1969.

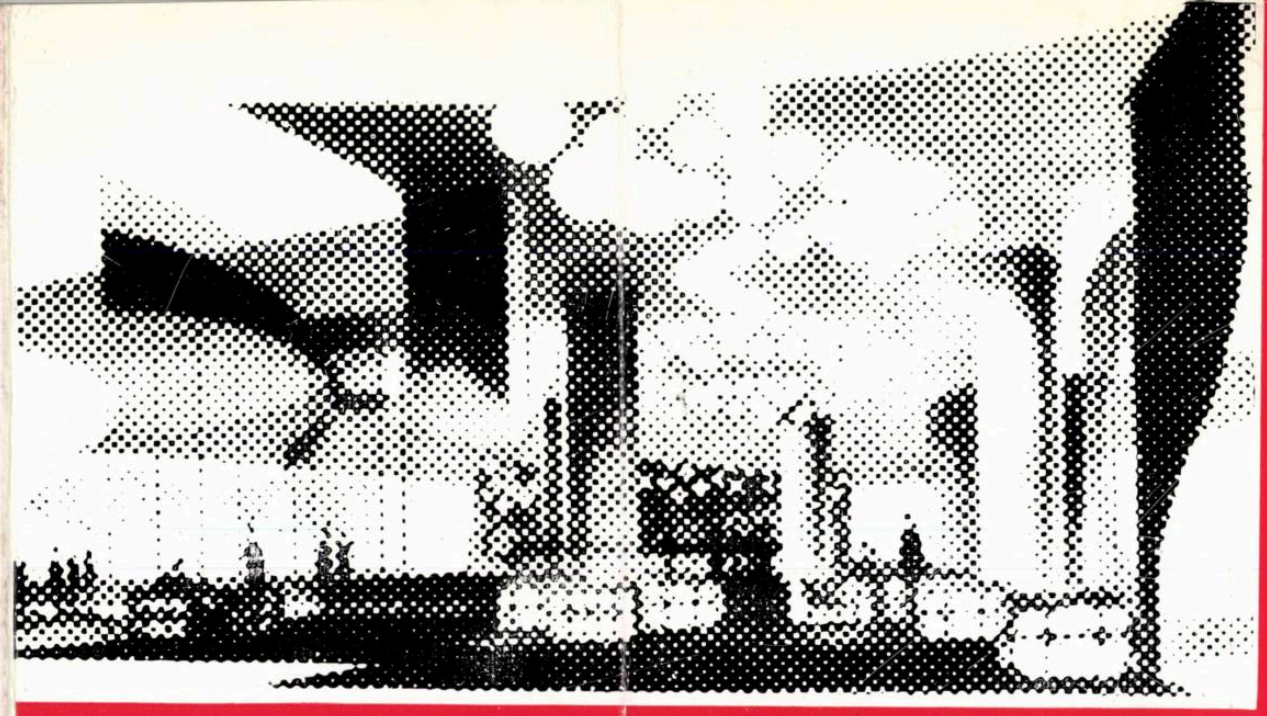

CARPATI

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE • BUCHAREST • STR • NUFERILOR • 34

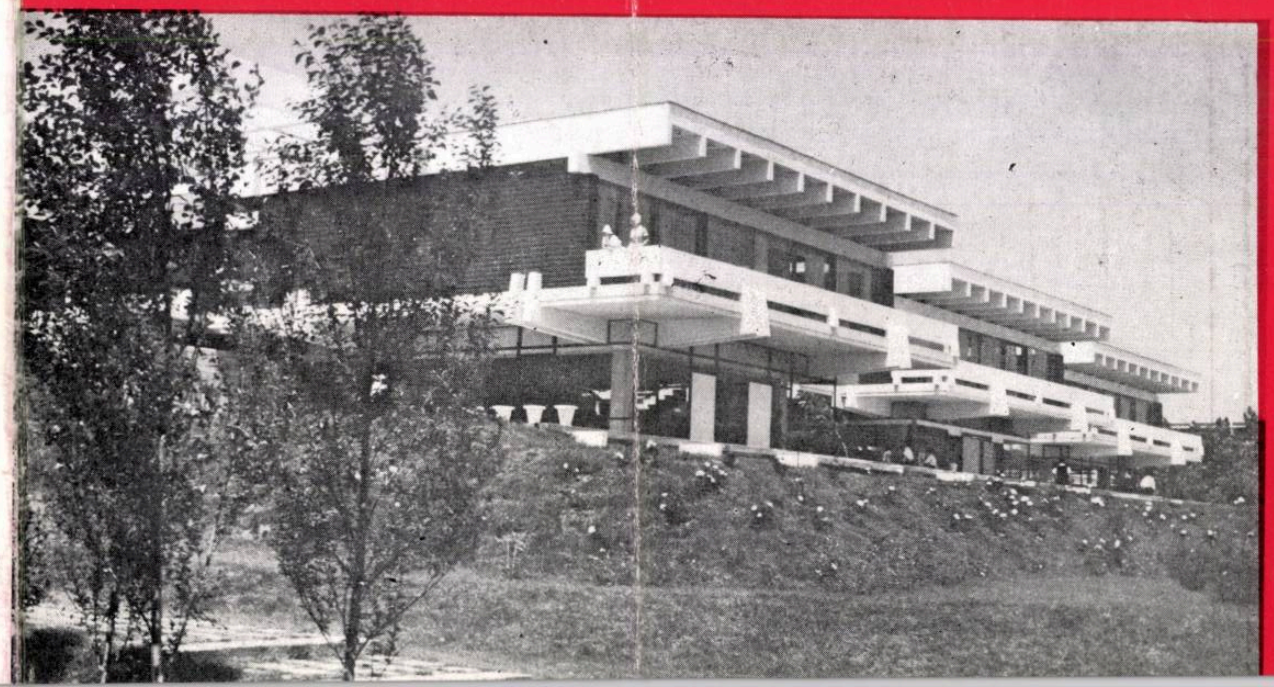

«CARPAȚI»
CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE • BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS AND PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS WITH SPECIAL PROGRAMS

arhitectura

4 119

23 AUGUST
1944—1969

UN SFERT DE VEAC DE LA ELIBERAREA PATRIEI

2 25 DE ANI DE ARHITECTURĂ ÎN SLUJBA SOCIETĂȚII

6 Prof. arh. Gustav Gusti
TENDINȚE ÎN SISTEMATIZAREA COMPLEXĂ A TERITORIULUI ROMÂNIEI SOCIALISTE

12 Arh. Heinz Novac
EXPOZIȚIA REALIZĂRILOR ECONOMIEI NAȚIONALE — 1969

16 Arh. Gheorghe Săsărman
ARHITECTURA CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ ÎN PRAGUL MATURITĂȚII

18 Arh. Alexandru Iotzu
PROIECTUL TEATRULUI NAȚIONAL DIN CRAIOVA

28 Arh. Nicolae Vlădescu
ELEMENTE NOI ÎN PROIECTAREA CASELOR DE CULTURĂ

34 Arh. Nicolae Porumbescu și arh. Maria Porumbescu-Vaida
CASA DE CULTURĂ DIN SUCEAVA

50 Arh. Constantin Frumuzache
CASA DE CULTURĂ DIN BUZĂU

56 Arh. Leon Srulovici
CLUB SINDICAL LA CÎMPULUNG-MUSCEL

60 Arh. Ioan Regman
CASA DE CULTURĂ DIN ORADEA

64 Arh. Dorin Gheorghe
CASELE DE CULTURĂ DIN MUNICIPIUL GH. GHEORGHIU-DEJ ȘI DIN PLOIEȘTI

★

74 PREMIILE UNIUNII ARHITECȚILOR PE ANUL 1968

● **CRONICA**

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh. M. MELICSON (redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

Redacția și administrația: București 22, str. Episcopiei nr. 9, sectorul I (sau C. P. 2951)
Telefon: redacția 13 98 80, administrația 16 49 14.

Costul abonamentului anual: instituții 200 lei, individual 100 lei.
Prețul unui exemplar 20 lei.
Abonamentele se primesc numai la sediul redacției.

HEAD OFFICE: 9, EPISCOPIEI ST., BUCHAREST 22, ROMANIA.
P.O. BOX 2951. TELEPHONE 13 98 80

ANUL XVII

1969

23 AUGUST 1944—1969

25 DE ANI DE ARHI

În cei 25 de ani care au trecut de la Eliberare — perioadă relativ scurtă în istoria unui popor — oamenii muncii din țara noastră, sub conducerea înțeleaptă a Partidului Comunist Român, au înfăptuit prefaceri remarcabile pe toate planurile vieții economice, sociale și culturale. O imagine clară a ceea ce s-a realizat în acest sfert de veac ne-o oferă cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu: « În anii socialismului, România s-a transformat dintr-o țară cu o industrie slab dezvoltată și cu o economie predominant agrară, în care mai persistau rămășițe feudale, într-o țară cu o economie dinamică, cu o industrie puternică și în plină dezvoltare, pe baza tehnicii moderne, cu o agricultură socialistă. Producția industrială a fost în 1968 de peste 14 ori mai mare decît în 1938. Agricultura a cunoscut de asemenea o dezvoltare continuă și asigură din plin satisfacerea cerințelor de aprovizionare a populației ».

Un strălucit bilanț al acestor înfăptuiri l-au prilejuit lucrările Congresului al X-lea al P.C.R., eveniment care va rămîne în istoria poporului român ca unul dintre cele mai remarcabile momente ale sale.

Este cît se poate de firesc ca astăzi, cînd întregul nostru popor sărbătorește o glorioasă aniversare, cînd sînt trecute în revistă epocalele victorii ale unui sfert de veac, să ne întrebăm care este locul arhitecturii în înfloritorul peisaj al patriei noastre, care a fost contribuția arhitecților în ansamblul marilor realizări obținute în cele două decenii și jumătate de construire desfășurată a socialismului. Și de la bun început putem afirma că în această privință avem destule temeiuri de satisfacție cetățenească și de mîndrie profesională.

Însoțind pretutindeni omul și organizînd spațiul pentru a-l face propriu vieții și activității omenești, arhitectura îmbracă o arie de cuprindere deosebit de vastă, de la cel mai simplu element al construcției și pînă la sistematizarea complexă a teritoriului național. Ea reprezintă un mijloc propriu și eficace de stăpînire a naturii, de umanizare a lumii înconjurătoare. În absența ei, existența individuală și mai ales existența socială ar fi astăzi de neconceput.

Continuatoare a unei vechi tradiții și îmbogățită constant cu soluții și forme originale, arhitectura românească oferă imaginea unui organism viguros, ce și-a găsit depline posibilități de afirmare în anii socialismului. Dintr-un profesionist cu un cîmp relativ restrîns de activitate, arhitectul s-a transformat într-un membru activ al statului major

TECTURĂ ÎN SLUJBA SOCIETĂȚII

al deciziilor esențiale ale vieții sociale. Pentru prima dată a apărut posibilitatea organizării într-o gîndire unitară, științifică, a unor mari teritorii. Dispunem astăzi de studii de sistematizare teritorială pentru o serie din cele mai importante zone ale țării.

Dinamismul economiei noastre, ritmul accelerat de industrializare a necesitat, datorită condițiilor moștenite din trecut, investiții însemnate pentru crearea de noi structuri, pentru organizarea de noi spații în vederea producției de tip industrial. Oferind un cadru optim pentru desfășurarea activității productive, construcțiile industriale au ocupat și continuă să ocupe un loc important în peisajul nostru. Grandioasele obiective industriale realizate în anii socialismului: combinatul siderurgic de la Hunedoara, marele combinat siderurgic de la Galați, hidrocentralele de pe Bistrița, Lotru, Argeș sau Porțile de Fier, termocentralele, combinatele industriei chimice, uzinele constructoare de mașini, combinatele de industrializare a lemnului, complexele industriei alimentare, fabricile industriei electrotehnice și electronice, ale industriei ușoare etc., crearea de zone industriale în teritorii complet lipsite altădată de o asemenea echipare (750 de obiective noi numai în actualul cincinal), reprezintă poate cea mai spectaculoasă expresie a veritabilului salt pe care România l-a înregistrat în ultimul sfert de veac. Suceava, Iașul, Galațiul, Piteștiul sau Craiova, cumpănite între cele două hotare ale acestui sfert de veac, oferă o imagine clară a acestui salt. Am citat numai cîteva municipii, faimoase astăzi datorită « platformei » lor industriale, dar lista poate fi mărită; aproape că nu există oraș care să nu fi beneficiat de suflul fierbinte, înnoitor, al industrializării.

Arhitectura noastră industrială, sau arhitectura spațiului productiv, cum i s-ar mai putea spune, cu toate lipsurile ce s-au manifestat uneori în acest domeniu (tendințe de gigantism și supradimensionare, ponderea încă mare a lucrărilor de construcții-montaj, utilizarea nerațională a terenului etc.), se poate totuși mîndri cu realizări remarcabile, ce se bucură de aprecieri întemeiate, atît în țară, cît și cu ocazia unor confruntări internaționale.

Este de o deosebită importanță ca, în viitor — așa cum rezultă și din principalele documente ale Congresului al X-lea al P.C.R., să fie curmată tendința ce se mai manifestă pe alocuri de a se construi birouri luxoase, adevărate « monumente arhitecturale », în loc să fie sporite capacitățile de producție. Numai luptînd pentru ieftinirea construcțiilor, pentru ridicarea continuă a eficienței investițiilor, arhitecții vor răspunde misiunii care le-a fost încredințată.

Între industrializare și urbanizare există o legătură nemijlocită. Ca urmare a evoluției economice ascendente, între 1948 și 1968 populația orașelor a crescut de la 23,4% la 40% din totalul populației țării. Dezvoltarea rapidă a funcțiunii producție, pe lîngă aceea că generează o structură proprie amplificată, atrage o dezvoltare corelată a funcțiunii locuire. Locul construcțiilor rezidențiale izolate l-au luat rapid marile ansambluri de locuințe. S-a conturat astfel un program nou în arhitectura românească: locuința de masă realizată în mari ansambluri urbanistice. Alături de construcțiile industriale, acest program reprezintă ponderea principală în comanda socială a acestor ani. În afară de faptul că pe harta României au apărut numele unor orașe noi, ca municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, orașele Victoria, Petru Groza, Motru, precum și cazul carecum unic de mutare a Orșovei pe un alt amplasament, în pericada 1960—1968 s-au construit în țara noastră din fondurile statului, ale organizațiilor cooperatiste sau din fondurile personale ale populației peste 1 000 000 de locuințe. Pentru perioada 1966—1970 se prevede realizarea, numai din fondurile statului, a 300 000 de apartamente (reprezentînd o arie de 9 milioane m², cu 33,2% mai mult decît în cincinalul precedent), iar în cincinalul viitor această cifră va crește probabil la o jumătate milion de apartamente. În același timp se urmărește lărgirea posibilităților de satisfacere a cerințelor variate ale populației prin sprijinul acordat pentru construirea de locuințe proprietate personală. Cartiere noi, de considerabilă amploare, s-au înălțat în București, Galați, Constanța, Brașov, Iași, Cluj, Craiova, Suceava, Pitești și în numeroase alte centre urbane.

Așa cum s-a arătat în raportul Comitetului Central prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al X-lea al P.C.R., « În anii următori va continua acțiunea de sistematizare a orașelor, se vor face noi eforturi pentru dotarea tehnică-edilitară a acestora. La amplasarea noilor ansambluri de locuințe se va urmări ocuparea cît mai rațională a terenurilor, sporirea densității construcțiilor, restrîngerea la strictul necesar a perimetrului orașelor. De asemenea, va trebui să se treacă efectiv la înfăptuirea programului de sistematizare a localităților rurale. »

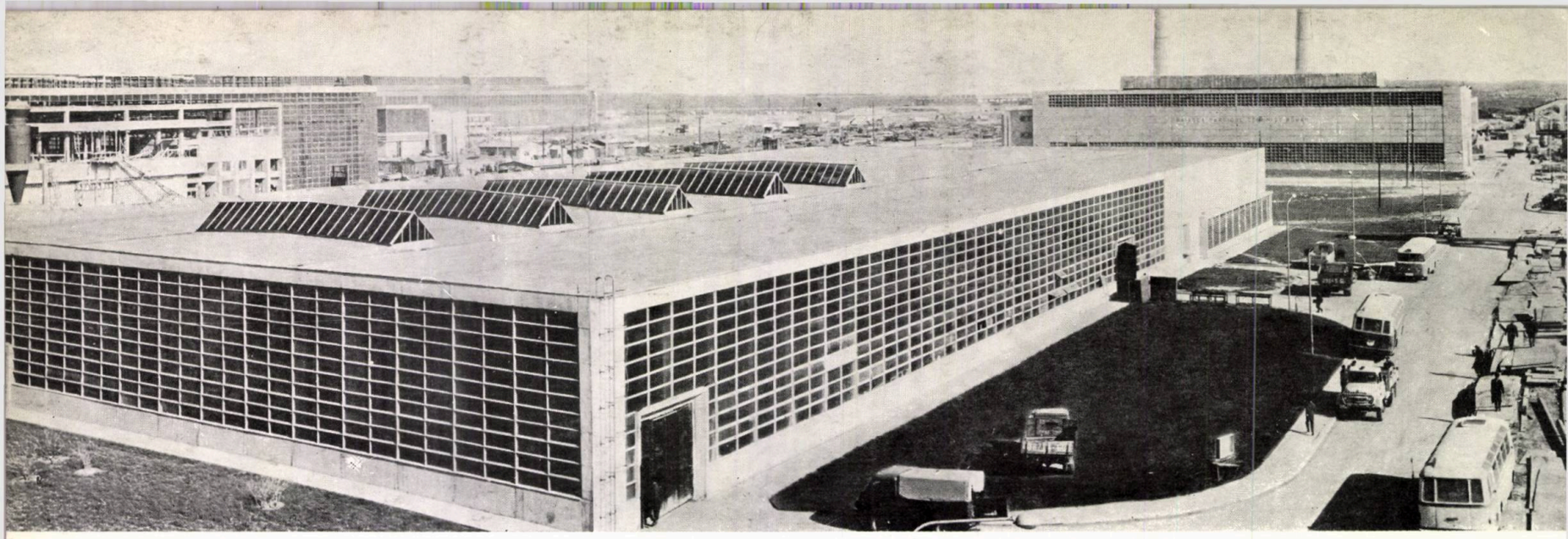

Combinatul siderurgic Galaţi. Vedere parţială

O importanţă tot mai mare s-a acordat şi se acordă în continuare dotării complexe a ansamblurilor noi, în sensul organizării multifuncţionale a spaţiului, pe trepte succesive de importanţă şi cuprindere. Pentru a nu da decît un exemplu în această privinţă arătăm că ansamblul bucureştean Drumul Taberei, care va însuma în total 50 000 de apartamente, grupează în momentul de faţă, în cele patru microraioane realizate, cca 19 000 de apartamente, patru şcoli cu cîte 24 săli de clasă, şapte complexe comerciale, un dispensar cu două circumscripţii sanitare, un cinematograf cu 900 de locuri, un liceu, parcaje subterane etc.

În domeniul proiectării propriu-zise a locuinţei, proiectanţii din România au fost confruntaţi cu probleme majore pe care construcţia de locuinţe le ridică în întreaga lume. După un început dificil, astăzi putem spune că realizările în acest domeniu au acele calităţi proprii fenomenului pe plan mondial: capacităţi şi densităţi ale ansamblurilor proprii condiţiilor specifice ale ţării noastre, dotări corespunzătoare sub raport cantitativ şi calitativ, o atentă investigare şi punere în valoare a cadrului existent, construit sau natural, folosirea unei game variate de apartamente corespunzătoare condiţiilor de viaţă diferite etc., etc.

Cunoaşterea şi folosirea celor mai avansate sisteme şi tehnologii de construcţie au stat permanent în atenţia proiectanţilor noştri. Volumul mare al construcţiilor, precum şi exigenţele mereu sporite privind calitatea lucrărilor, au dus la adoptarea pe scară tot mai largă a metodelor industriale: prefabricarea, precomprimarea, utilizarea cofrajelor glisante, mecanizarea unui număr mare de lucrări de execuţie. Imperativul industrializării a antrenat pe cel al tipizării. Studiile de tipizare şi proiectare tip trebuie să ofere în etapa actuală posibilităţi multiple de soluţionare funcţională şi expresivă. Tipizarea în domeniul construcţiilor industriale se referă la elemente de structură pentru hale universale, iar în domeniul locuinţelor, la elemente prefabricate din beton armat, detalii de construcţii, utilate cu instalaţii şi echipament. Evoluţia industrializării şi tipizării creează posibilităţi de expresivitate inedite. Participarea creatoare a arhitectului în acest proces este o cerinţă obligatorie. Exemple numeroase din arhitectura noastră contemporană demonstrează acest lucru. Rezultate remarcabile în această direcţie s-au obţinut îndeosebi la construcţiile industriale.

Totuşi, necesitatea de a îmbunătăţi în continuare activitatea în construcţii impune ridicarea gradului de industrializare a construcţiilor şi acest lucru a reieşit cu claritate din lucrările recentului Congres al Partidului Comunist Român. « Va trebui să se treacă la organizarea de noi poligoane de prefabricate pe lîngă şantierele de construcţii » — se spune în Raportul prezentat cu acest prilej de secretarul general al partidului. Este necesar, de asemenea, ca institutele de proiectări să acţioneze cu mai multă hotărîre pentru elaborarea de proiecte tip — cea mai mare parte a construcţiilor urmînd să fie tipizate — şi a unor soluţii constructive care să înlesnească folosirea largă a prefabricatelor ».

O mare dezvoltare au cunoscut în anii socialismului proiectarea şi construirea de dotări pentru vacanţă şi turism. Îmbrăcînd forme de o mare diversitate, « locuinţa temporară » a devenit un program în care fantezia şi verva arhitecţilor noştri şi-au găsit întruchipări remarcabile. Cunoscuta staţiune Mamaia de pe litoralul Mării Negre, cu o capacitate de 30 000 de paturi, oferă astăzi sutelor de mii de turişti pe care-i poate găzdui o gamă variată de posibilităţi de petrecere a timpului liber: cluburi nautice, terenuri de sport, baruri, cinematografe, teatru în aer liber, spaţii pentru practicarea jocurilor distractive moderne etc. România, ţară care poate oferi turistului multiple satisfacţii, este pe cale să-şi organizeze o reţea la înălţimea posibilităţilor. Moteluri, hanuri, campinguri, cabane, restaurante cu specific concură la crearea unor condiţii de primire cît mai bune. Noile hoteluri construite în Bucureşti, Braşov, municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Turnu Severin, Oradea, Tulcea etc. completează paleta variată din acest domeniu.

O atenţie deosebită s-a acordat localurilor destinate educaţiei şi ştiinţei. În cei 25 de ani ce s-au scurs de la Eliberare s-au construit în România un număr mare de instituţii de învăţămînt. Proiectarea tip a acestor construcţii a permis realizarea unui ritm susţinut în condiţiile îmbunătăţirii continue a soluţiilor. Marele ansamblu al Institutului politehnic din Bucureşti pentru 10 000 de studenţi cuprinşi în 12 facultăţi construite pe o suprafaţă de 167 ha constituie un nucleu important al învăţămîntului universitar românesc.

Grija acordată spaţiilor destinate activităţii didactice s-a acordat şi vieţii studenţilor. În toate centrele universitare s-au construit ansambluri de cămine studenţeşti. Astfel, ansamblurile de la Grozăveşti şi Regie din Bucureşti asigură cazarea a cca 8 000 de studenţi în condiţii de confort superior. Modernele cantine cu autoservire, cluburile, terenurile de sport oferă un cadru optim viitorilor specialişti.

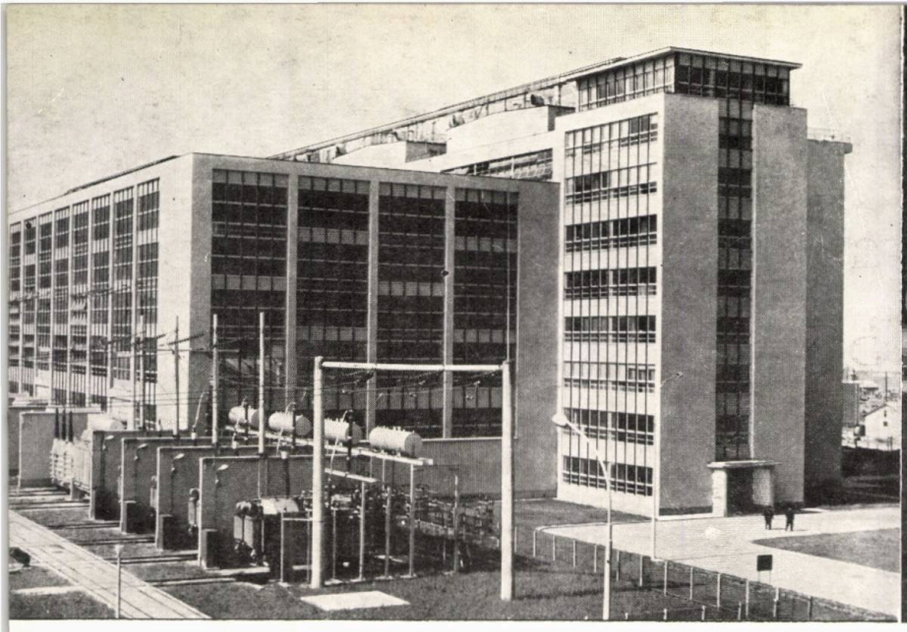

Termocentrala de la Luduș

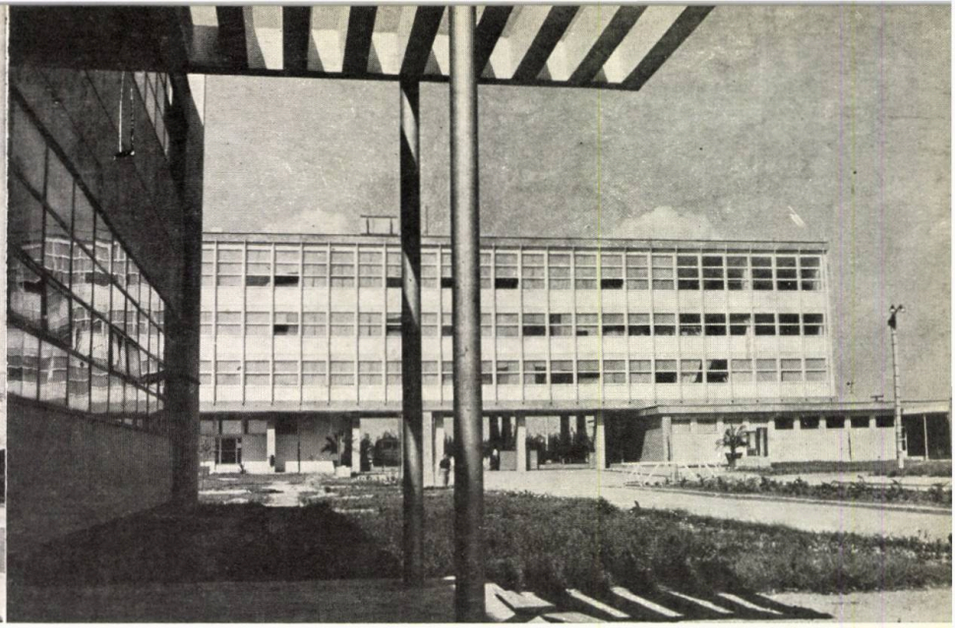

Combinatul de celuloză și hîrtie din Călărași. Vedere parțială

Dotările social-culturale, cu marea amplitudine a tipurilor și treptelor de deservire, reprezintă elemente care determină în mare măsură personalitatea orașelor, constituind centre de polarizare a vieții urbane. Proiectarea și construirea acestor dotări au permis afirmarea unor direcții de mare interes pentru arhitectura românească. Centrul de televiziune din București, care prin spațiul, utilajul și echipamentul cu care este dotat permite realizarea celor mai deosebite concepții regizorale sau scenografice, constituie un edificiu cu un pregnant caracter monumental și reprezentativ. La fel Teatrul Național din Craiova, Teatrul de Stat din Tîrgu Mureș, sediile politico-administrative din Botoșani, Baia Mare, Pitești, Vaslui, Reșița, Slatina etc., casele de cultură din Suceava, Baia Mare, Oradea, Ploiești, Pitești, Buzău etc. ocupă un rol de seamă în definirea fizionomiei arhitectural-urbanistice a localităților în care sînt amplasate.

Stîrnește un deosebit interes vizitatorului șantierul Teatrului Național din București. Ansamblul, antrenînd sistematizarea unui nod important de circulație din Capitală, cuprinde, în afara clădirii teatrului propriu-zis, cu două săli, un hotel cu 418 camere, parcaje subterane pentru 900 de autoturisme, restaurante, baruri, braserii. Lucrarea va soluționa, de asemenea, prin pasaje denivelate, problema separării circulației pietonale de cea a autovehiculelor.

O altă dotare importantă o constituie noua aerogară Otopeni. Legată de Capitală printr-o autostradă de mare viteză, aerogara va asigura traficul a 4 000 000 de călători pe an. Prin soluțiile funcționale, care asigură respectarea celor mai moderne principii de funcționare a clădirilor de acest gen, ca și prin metodele și mijloacele constructive, aerogara Otopeni se înscrie printre cele mai interesante lucrări europene de acest gen.

România Socialistă, care a preluat o grea moștenire în domeniul asistenței sociale, a făcut pași mari și în domeniul organizării unei rețele sanitare moderne și de mare eficiență. Noile spitale din orașele Hunedoara, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Suceava, Constanța, Cluj, Baia Mare sînt o mărturie în acest sens.

Toate aceste realizări au fost obținute în condițiile unei insuficiente acoperiri a sarcinilor cu numărul necesar de profesioniști, deși din punct de vedere calitativ școala superioară românească de arhitectură, instituție cu veche tradiție, a evoluat pe măsura cerințelor. Conținutul învățămîntului s-a îmbogățit în amplitudine și profunzime, în concordanță cu obiectivul fixat — pregătirea unui specialist cu un profil larg, capabil să rezolve sarcinile diverse pe care producția i le pune în față. Etapa următoare privind acoperirea stringentă a necesarului de specialiști o va constitui, desigur, diversificarea și specializarea învățămîntului de arhitectură.

★

După cum s-a arătat la început, arhitecții români de astăzi sînt continuatorii unei valoroase tradiții. Punerea în valoare prin restaurare și introducerea în circuitul contemporan a celor mai reprezentative monumente este o muncă laborioasă, căreia i se dedică specialiști de prestigiu. Tuturor celorlalți arhitecți români le revine de asemenea sarcina, la fel de dificilă, a marcării spiritului tradițional în realizări demne de epoca pe care o trăim. Din acest punct de vedere trebuie arătat că ne aflăm în plin proces de creație, însoțit, așa cum este normal, de căutări și frămîntări inerente.

Cunoașterea profundă a vieții și aspirațiilor poporului român, a patrimoniului său cultural și arhitectonic constituie o condiție a atingerii obiectivului. Condițiile naturale locale, mediul construit, posibilitățile tehnice cele mai avantajoase de adaptat constituie de asemenea tot atîtea premise pentru obținerea unor rezultate bune.

Eforturile arhitecților noștri se îndreaptă spre găsirea unui limbaj arhitectural nou, variat și contemporan, specific totodată țării și poporului român. Alături de alți tehnicieni și creatori, arhitecții își aduc contribuția la marile înfăptuiri printr-o muncă creatoare intensă, într-o atmosferă de colaborare în care tinerii lucrează alături de vîrstnici, animați de aceleași năzuințe.

Cerințele și posibilitățile ce se oferă arhitecturii românești contemporane, receptivitatea arhitecților noștri la tot ce este nou, continuitatea unei tradiții milenare, prosperitatea vieții materiale și efervescența vieții spirituale creează premisele unui progres continuu și rapid al arhitecturii noastre.

Aceasta oferă garanția fermă că, alături de celelalte categorii de oameni ai muncii, de celelalte detașamente ale intelectualității noastre, arhitecții români vor depune toate eforturile pentru a traduce în viață misiunile ce le revin în cadrul mărețului program de înflorire a patriei trasat de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român.

Prof. arh. Gustav Gusti

Vicepreşedinte al C.S.C.A.S.

Tendinţe în sistematizarea complexă a teritoriului României socialiste

Aniversarea, la 23 August, a unui sfert de veac de la eliberarea patriei noastre constituie un prilej justificat de a încheia bilanţul şi a stabili platforma promovatoare a mersului înainte într-unul din domeniile de activitate teoretică şi practică dintre cele mai specifice contemporaneităţii noastre: sistematizarea complexă a teritoriului. Se cuvine, în acest scop, pe baza cercetării realizărilor şi a analizei cauzelor ce au determinat succesele şi insuccesele disciplinei noastre, să scoatem în evidenţă ansamblul învăţămintelor culese şi al tendinţelor ce se desprind, pentru a crea condiţiile necesare în care sectorul nostru de activitate să poată aduce o contribuţie sporită la construirea desfăşurată a socialismului.

Edificarea orînduirii socialiste, în concordanţă cu particularităţile României, a constituit tematica fundamentală pentru care Partidul Comunist Român şi-a elaborat programul de acţiuni hotărîtoare, ce se desfăşoară cu consecvenţă şi principialitate. Pe baza acestui program este îndrumată în mod neabătut dezvoltarea complexă a întregii economii naţionale, dezvoltarea proporţională şi armonioasă a tuturor ramurilor economice, progresul echilibrat al tuturor diviziunilor administrativ-teritoriale. În acest scop se duce o politică de valorificare optimă a tuturor resurselor şi capacităţilor ţării, se stabilesc ritmurile, ierarhizările şi etapele corespunzătoare în realizarea investiţiilor, în vederea atingerii planificate a obiectivului central al orînduirii noastre socialiste.

În scopul îndeplinirii directivelor Conferinţei Naţionale a partidului se desfăşoară — într-un ritm dinamic şi într-o impresionantă gamă diversificată — procesul de industrializare. Paralel, se desfăşoară, cu profunde consecinţe sociale şi economice, transformarea şi modernizarea agriculturii noastre socialiste. Promovîndu-se concomitent forme noi pe linia perfecţionării conducerii şi a planificării economiei naţionale, s-a trecut şi la îmbunătăţirea împărţirii administrativ-teritoriale a ţării şi a organizării unităţilor ei componente, judeţe, oraşe şi comune. Procesul de repartizare tot mai armonioasă a forţelor de producţie s-a împletit cu un accentuat ritm de investiţii în construcţii, contribuindu-se în acest fel la ridicarea neîncetată a echipării întregii reţele de aşezări şi implicit la aceea a nivelului de trai al poporului. Sprijinul acordat în vederea unei participări tot mai active a cercetării ştiinţifice la dezvoltarea complexă a economiei a determinat o amplificare a contribuţiei oamenilor de ştiinţă în accelerarea progresului social şi tehnic.

În acest context, constituind în acelaşi timp premisă favorabilă şi cadru modelator, programare de acţiuni şi precizare de obiective specifice, s-a dezvoltat activitatea tot mai susţinută, practică şi teoretică, a sistematizării teritoriului.

În decursul acestor 25 de ani, prin natura problemelor ce i s-au pus şi prin calitatea soluţiilor ce le-a elaborat, sistematizarea teritoriului a putut obţine o crescîndă apreciere. Ea este socotită astăzi ca acţiune intercondiţionată şi totodată ca parte integrantă în procesul planificării economice, ca activitate de cercetare pe plan ştiinţific şi de îngemănare sintetică a numeroaselor preocupări sociale, domenii tehnice, sectoare de activitate şi ramuri economice de producţie ale căror materializări se exprimă în formele structurale ale mediului construit, ca disciplină chemată să fundamenteze direcţiile de dezvoltare ale mediului uman şi oportunitatea amplasării în teritoriu a forţelor de producţie şi implicit a întregii game de investiţii în construcţie.

Concomitent cu progresul permanent ce se înregistrează pe plan social şi economic, tehnic şi ştiinţific, în ţara noastră se desfăşoară un proces susţinut de edificare pe plan teritorial şi de urbanizare. Volumul crescînd al investiţiilor în construcţie, ritmul rapid în care acestea se realizează, concentrarea lor teritorială determină accelerarea dezvoltării şi transformării în structura tuturor aşezărilor. Necesităţi de ordin obiectiv impun ca amplasarea tuturor obiectivelor să urmărească o eficienţă socială şi economică sporită, asigurîndu-se încadrarea întregii acţiuni de construcţii în dinamica planificării economice. Acest fapt a determinat desfăşurarea unei intense activităţi de sistematizare teritorială urbană şi rurală, în vederea unei stăpîniri depline a folosirii şi amenajării teritoriului, precum şi a echipării complexe a tuturor aşezărilor. Astăzi, toate oraşele noastre dispun de schiţe de sistematizare în diferite faze de elaborare şi, în acelaşi timp, se desfăşoară o acţiune susţinută pentru sistematizarea aşezărilor din mediul rural. În tot mai numeroase cazuri s-a trecut la elaborarea studiilor unor zone teritoriale, a unor grupări de aşezări intercondiţionate, profilînd şi determinînd structura unor noi formaţii ale mediului uman, pe care le considerăm calitativ superioare faţă de categoria « aşezare » şi adecvate cerinţelor contemporane ale societăţii noastre. În acest sens şi ţinînd seamă de densitatea ridicată de localităţi rurale şi urbane în teritoriu, cele mai multe mici şi mijlocii — particularitate specifică ţării noastre — noile forme de aşezare a populaţiei pe care le promovăm cuprind asocieri de localităţi învecinate teritorial şi între care se justifică acţiunea unui proces intens de cooperare. Fiind considerate ca celule integrate şi intercondiţionate ale unui aceluiaşi organism teritorial de sporită complexitate, am denumit aceste asocieri « sisteme de aşezări ». Sistemul de aşezări, ca o formă superioară a cooperării pe plan teritorial, ar constitui implicit şi o punere în concordanţă a acestei noi forme, atît cu conţinutul specific programatic al orînduirii noastre sociale, cît şi cu trăsăturile particulare ale mediului nostru construit moştenit.

Clădiri noi de locuit în orașul Constanța

Noua formă de așezare pe care o experimentăm tot mai generalizat urmărește ca așezările învecinate să-și poată rezolva pe baza colaborării și a sprijinului reciproc, în condiții îmbunătățite, o serie de probleme importante privind organizarea teritoriului și politica de investiții, îndeosebi a acelora ce ar depăși — ca scară, urgență și posibilități de realizare — capacitatea fiecărei așezări componente în parte. În raport cu numărul sporit al populației și cu forța economică amplificată a sistemului de așezări față de acelea ale așezărilor componente, vor putea fi cuprinse, în condiții de sporită eficiență socială și economică, o serie de funcțiuni amplificate și diversificate, privind îndeosebi cadrul construit al producției, al echipării și al condițiilor de trai — de locuire, de deservire, de recreare, de circulație.

Promovarea unei astfel de cooperări între mai multe localități învecinate, care reflectă una dintre tendințele centrale ale sistematizării teritoriale din țara noastră, va sprijini repartiția judicioasă între acestea a laturilor de profil ale organismului întregului sistem. În felul acesta, complexității de funcțiuni a sistemului îi va putea corespunde o relativă specializare de profil sau preluarea unei funcțiuni dominante din partea fiecărei așezări componente. Ca atare, printr-o cheltuire mai restrînsă de muncă socială, fiecare localitate își va putea asigura complexitatea, nu printr-o înzestrare proprie excesivă și neeficientă pe plan economic, ci prin integrarea ei în cadrul complex al unui sistem de așezări. Prin repartiția conformă a funcțiunilor întregului în cadrul fiecărei localități și prin specializarea relativă a profilului lor social-economic se va justifica stabilirea între acestea a unei ierarhizări echilibrate, care va promova omogenitatea structurii de ansamblu a sistemului. Specializarea relativă, preluată de fiecare așezare, va susține procesul de intercondiționare multilaterală, care va tinde să fie promovat, atît între localitățile componente, cît și între fiecare localitate și întregul sistem.

O astfel de specializare va justifica, de asemenea, profilarea unei relative zonificări funcționale a organismului întregului sistem și o corespunzătoare repartiție a funcțiunilor și ca atare a investițiilor pe fiecare localitate componentă. În acest proces de zonificare funcțională și de specializare, una sau eventual cîteva dintre componente vor putea prelua funcții de importanță centrală, de producție sau de deservire, constituind nodurile polarizatoare ale unor sisteme mono- sau policentrice. Acest fapt nu va face ca celelalte componente să-și limiteze profilul doar la funcții rezidențiale; dimpotrivă, prin integrarea lor în sistem, toate localitățile își vor prelua în mod echilibrat obligațiile reciproce ce reies din conlucrarea și convețuirea activă, putînd folosi, la locul și la timpul potrivit, gama necesară de dotări și echipări, atît cele de folosință comună, cît și cele de folosință proprie.

Ansamblul central din orașul Piatra Neamț

Blocuri noi de locuit în Cartierul Militari-București

Blocuri turn în cartierul Floreasca-București

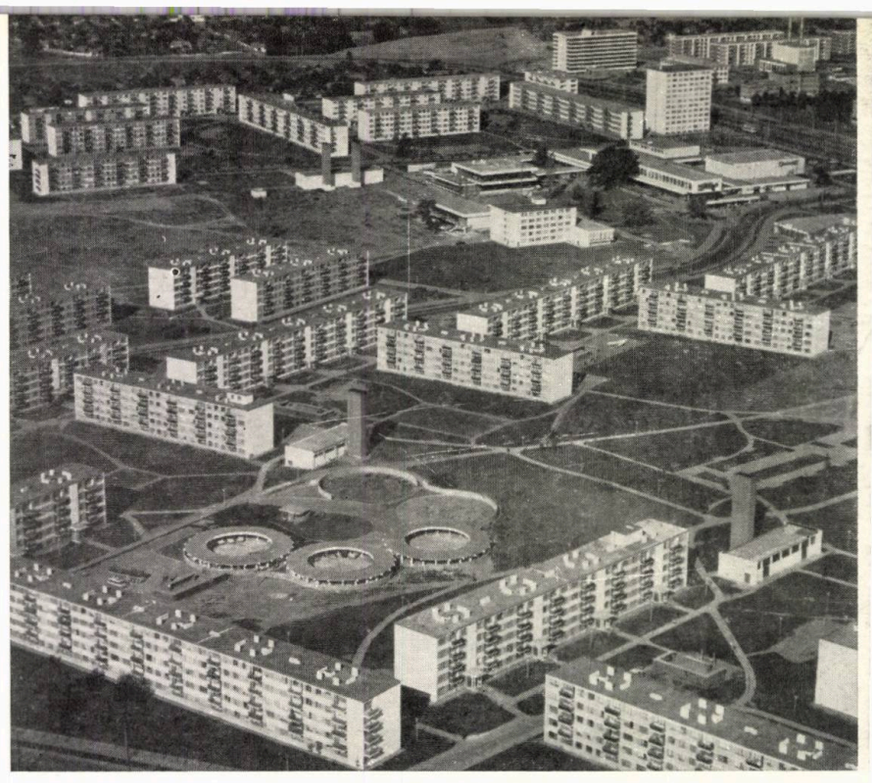

Clădiri noi de locuit în orașul Galați

O înzestrare complexă astfel considerată va urmări satisfacerea cu precădere a intereselor obiective ale întregului sistem și, ca urmare, satisfacerea intereselor ce decurg ale fiecărei așezări componente în parte. În felul acesta, manifestările unor tendințe subiective, de polarizare excesivă a unor funcțiuni, respectiv a unor investiții, de acaparare a unor înzestrări, de apreciere strîmt-locală sau îngust-departamentală a oportunității amplasării unor construcții, care uneori se mai manifestă, vor putea fi evitate.

Date fiind cele de mai sus, asocierea în sistem a unor așezări presupune principii, metode și soluții cu totul opuse celor ce corespund formațiilor de convergență, rețelelor de centre de gravitație propuse de unii teoreticieni sau aplicate în diferite țări. Într-adevăr, în cadrul unor astfel de zone de convergență și în centrele lor de gravitație sînt concentrate toate înzestrările cu caracter central de producție și de deservire, dimensionate astfel și amplasate centric pentru a deservi și a fi accesibile din întreaga zonă deservită. Acțiunea de deservire fiind organizată unidirecțional și nu pe bază de reciprocitate între centru și celelalte localități din zonă, se creează implicit relații de subordonare față de localitatea-centru și — în consecință — diferențieri esențiale între componente în ce privește dezvoltarea lor complexă social-economică, respectiv în ce privește asigurarea modului de viață al populației, considerat în perspectivă.

În condițiile sistemului de așezări care ia naștere în mod obiectiv, istoricește, dar încă la o scară redusă și locală și pe care îl preconizăm și îl promovăm pentru a putea fi generalizat la scări optimale, se dezvoltă legături complexe pluridirecționale și de intensă cooperare între localitățile învecinate care intră în asociere, orașe și sate. Alcătuite în formații intercondiționate, organizate pe trepte crescînde de amploare și complexitate, în mod echilibrat și armonios înzestrate și distribuite în teritoriu, tinzînd către mărimi și structuri optime, noile sisteme vor putea să fie astfel modelate, încît să poată asigura un nivel tot mai ridicat de viață pentru întreaga populație a sistemului și implicit a fiecărei localități în parte, în condiții de eficiență socială și economică optimă a investițiilor. O astfel de formație teritorială, de un nivel superior față de așezarea propriu-zisă, urbană sau rurală, va fi în măsură să împiedice, fie creșteri excesive ale orașului, fie dezechilibrări spontane ale satului, promovînd o reașezare și concentrare rațională a populației în diferite așezări componente și intercondiționate ale sistemului respectiv. Înzestrările complexe, structurate pe măsura intereselor preponderente ale întregului sistem, vor da posibilitatea ca toate așezările componente să beneficieze de ele în raport cu rolul pe care-l dețin în sistem.

Delimitarea unor astfel de sisteme de așezări intercondiționate, pe care le numim de primă treaptă, va putea fi influențată, atît de posibilitățile locale de cooperare multilaterală, determinate de condiții de ordin geografic, economic, social și tradițional, precum și de posibilități de comunicație în interiorul structurii teritoriale. Prin neîncetata modificare a unora dintre factori și prin ameliorarea tehnicii producției, planificării și transportului, delimitările inițiale vor putea primi în timp îmbunătățiri succesive, ceea ce va atribui întregului sistem un caracter organic, în neîncetată modificare și transformare. În acest fel se va putea promova ca, în fiecare etapă, sistemele de așezări să poată tinde către mărimi și structuri optime de ansamblu, determinîndu-se implicit mărimea și structura cea mai adecvată a fiecărei componente, în funcție de rolul pe care îl deține în sistem. Ca urmare, va fi posibil să se stăpînească și să se frîneze, pe de o parte creșteri excesive și înzestrări nejustificate, contopiri anarhice între așezări, formații teritoriale excesive ca mărime sau întindere ce nu pot fi întreținute eficient, iar pe de altă parte, în felul acesta se va putea reglementa modul de dezvoltare a localităților, îndeosebi a celor mici și mijlocii, care constituie tipul dominant din țara noastră, tinzîndu-se către mărimi și structuri optime. În sfîrșit, pe această cale se vor putea justifica și susține măsurile pentru dezafectarea unor așezări rurale neviabile, mici, împrăștiate și fără perspectivă, asigurîndu-se — pe baza unei cointeresări efective și a convingerii — procesul de organizată strămutare a populației respective, fie în cadrul sistemelor în care aceste așezări sînt situate, fie în cadrul altor sisteme.

Noul cartier Gheorghieni din Cluj

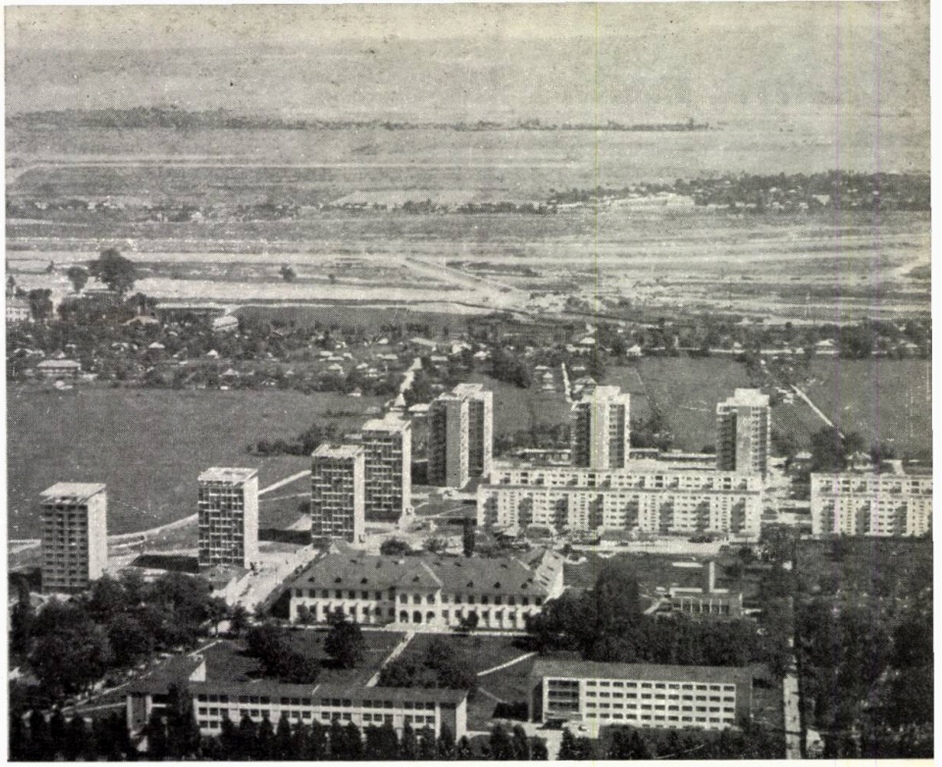

Noi blocuri de locuințe în orașul Bacău

Comunele noastre actuale, unități de bază ale noii împărțiri administrative a teritoriului României și care se sprijină din punct de vedere economic pe forma superioară de producție a uniunilor cooperatiste, constituie exemple elocvente ale acestei categorii de sisteme. De asemenea, o serie de sisteme de așezări de primă treaptă mai ființează în țara noastră și cu caracter mixt, fiind alcătuite din așezări care sînt incluse convențional, atît în mediul urban, cît și în cel rural. Într-adevăr, numeroase municipii și orașe cuprind în raza lor administrativă o serie de alte orașe și sate, astfel de sisteme fiind organizate la o scară de complexitate mult mai amplă decît cele comunale.

Necesitatea de a înzestra întregul mediu construit, întreaga rețea de așezări, cu funcțiuni de producție diversificate și cu utilități urbane tot mai variate, de folosință frecventă sau ocazională, în vederea asigurării unei mai depline folosiri a potențialului forței de muncă, precum și a unei deserviri tot mai complexe a populației, justifică gruparea mai multor sisteme de primă treaptă, învecinate teritorial și între care este rațional să acționeze un proces de cooperare de nivel mai ridicat, într-un sistem superior de așezări, pe care îl denumim de a doua treaptă. Astfel de sisteme vor constitui structuri teritoriale organice de crescîndă complexitate, în care sistemele de primă treaptă vor avea de data aceasta rolul de elemente componente.

Un caz destul de frecvent care ilustrează sistemul de a doua treaptă îl constituie sistemul mixt alcătuit dintr-un municipiu sau oraș și comunele suburbane ce-i sînt subordonate, alcătuite, la rîndul lor, dintr-o serie de sate componente. Un sistem de așezări de a doua treaptă, pe care îl vedem a fi generalizat, tinde a se constitui și prin intrarea în cooperare teritorială a mai multor comune apropiate și între care apare oportună o cooperare multilaterală intercomunală, îndeosebi susținută de organizarea intercooperatistă a producției.

Amplificînd și desăvîrșind scara cooperării pe plan teritorial, apreciem — ca o tendință justificată — organizarea unor sisteme pe trepte succesive crescînde ca profil și complexitate, care vor putea fi alcătuite din formațiile de așezări ale marilor municipii, ale zonelor cu un profil unitar de producție, turistic, hidrografic etc., precum și ale teritoriilor județene și chiar interjudețene. În felul acesta, sistemele de așezări — în parte aplicate și verificate local în practica noastră urbanistică cu caracter experimental — ar putea să cuprindă treptat teritoriul întregii țări, aducînd o contribuție la fundamentarea organizării administrative, determinînd forme de cooperare interdepartamentală, justificînd amplasamentele tuturor investițiilor importante planificate. Ar putea lua ființă, în consecință, un sistem de sisteme care să organizeze întreaga rețea de așezări a țării, tinzîndu-se a se asigura dezvoltarea fiecărei unități către o mărime și structură optimă, în funcție de rolul pe care îl deține în sistemul respectiv de așezări.

Prin promovarea unei astfel de concepții și implicit a unor astfel de structuri privind forma de așezare a populației, apreciem că vom putea aduce o contribuție substanțială, în primul rînd la dezvoltarea satelor, prin integrarea lor în aceste sisteme. Beneficiind de consecințele ce decurg din astfel de asocieri, noile formații teritoriale vor contribui la transformarea satelor, constituind totodată și un mod specific de urbanizare, propriu condițiilor țării noastre, care să nu aibă drept urmare nici o golire spontană a lor și nici o exagerată și nestăpînită concentrare în orașe a populației rurale, îndeosebi a aceleia ce va fi eliberată treptat de producția agricolă.

O astfel de abordare a problemei va aduce o contribuție și la promovarea politicii noastre de economii, deoarece, printr-o înzestrare completă, considerată în sistem, a tuturor așezărilor mici și mijlocii, vor rezulta cheltuieli de investiții și exploatare mult mai reduse decît acelea ce ar decurge, fie dintr-o concentrare ipotetică a populației în orașele mari, fie din înzestrarea completă, dar neeficientă, a fiecărei localități mici în parte. Această formă de organizare va putea asigura și o evitare a irosirii teritoriului, o restrîngere a scoaterii de terenuri productive din circuitul agricol, ce s-ar putea produce în cazul cînd ar avea loc o amplasare extensivă a unităților de producție sau de deservire în cadrul fiecărei așezări în parte, considerată singular în teritoriu.

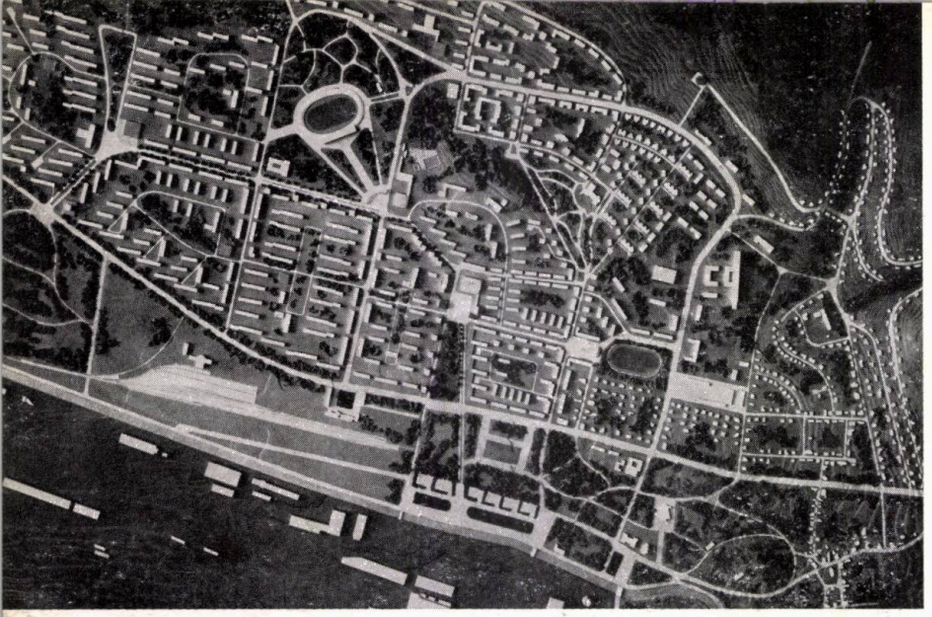

Planul de sistematizare a oraşului Hunedoara

Noul cartier Drumul Taberei-Bucureşti

O dată cu studiul sistemelor de aşezări va trebui să se desfăşoare şi studierea în sistem a înzestrărilor şi echipărilor principale, de la cele de producţie la cele de deservire. Unităţile de producţie, îndeosebi cele cu profil industrial şi care nu prezintă nocivităţi capabile să stînjenească reciproc coexistenţa în teritoriu cu alte funcţiuni — îndeosebi cele de locuit — vor putea fi amplasate îndeobşte înăuntrul perimetrului construit al aşezărilor, oraşe şi sate, fie amplasate singular, fie — pe cît posibil — în grupări organizate pe baza cooperării, formînd una sau mai multe zone industriale. Unităţile de producţie cu nocivităţi puternice, cele ce implică importante polarizări de forţe de muncă şi mijloace de transport, cele care determină mari concentrări de unităţi cooperante auxiliare sau extinderi teritoriale substanţiale în viitor, precum şi cele ce sînt legate nemijlocit de sursa de materii prime amplasată în zone nefavorabile sau dificile pentru amenajări urbane, vor putea fi situate în cele mai bune condiţii în afara limitei localităţilor, dar în orice caz în limitele unor sisteme de aşezări. Integrate în aceste sisteme, de unde îşi vor obţine forţa de muncă şi cu care vor fi conectate prin reţele tehnico-edilitare, aceste unităţi sau grupări de unităţi vor putea constitui importante noduri sau platforme industriale de mărime, echipare şi producţie optimală.

În ce priveşte unităţile de deservire, dacă cele de folosinţă frecventă şi periodică vor trebui să se găsească la îndemîna locuitorilor în cadrul zonei de locuit a fiecărei localităţi, înzestrările de frecvenţă ocazională, rară, de importanţă centrală, îndeosebi cu caracter intercomunal, interurban, judeţean, interjudeţean şi republican, vor trebui să fie astfel amplasate şi profilate încît să poată răspunde cu maximă eficienţă la solicitările aferente ale întregului sistem de sisteme, alcătuind chiar — în cadrul unor localităţi — centre nodale de deservire, mono- sau pluriprofilate. Ne referim, în acest caz, la reţelele principale de unităţi ale învăţămîntului superior, ale spitalelor generale sau de specialitate, ale institutelor de cercetări şi studii, ale dotărilor importante comerciale, culturale, balneoclimatice, turistice, cooperatiste etc., care — toate — ar trebui considerate în intercondiţionare pe plan teritorial.

O dată cu studiul teritoriului în zonele interlocalităţi şi internoduri de producţie va trebui să se tindă şi spre stăpînirea dezvoltării în reţea a întregii reţele de interconectare şi transport. Ne referim cu precădere la reţelele aferente sectorului energetic, al căilor ferate şi şoselelor importante, al lucrărilor tehnice-inginereşti şi hidroameliorative, precum şi la alte asemenea lucrări cu caracter suprateran sau subteran, apoi la acelea ale rezervaţiilor de cadru natural şi ale parcurilor (păduri monumente ale naturii, baze turistice, parcuri de odihnă, terenuri de sport şi recreare), la acelea ale depozitelor cu caracter special sau universal, care nu vor mai putea să străbată sau să ocupe teritoriul în mod necoordonat. Vor trebui evitate amplasări determinate doar pe măsura intereselor limitate departamentale şi locale, contribuind la ocuparea extensivă şi neeficientă, precum şi la îmbucătăţirea sau risipa unui bun limitat ca întindere. Va fi probabil necesar în acest scop, printre alte măsuri, să asigurăm cuprinderea valorii terenului în calculul eficienţei economice a investiţiilor, pentru a frîna scoaterea nejustificată din circuitul agricol a unor importante teritorii fertile, care constituie atît mijloc de muncă, cît şi obiect al muncii de o deosebită importanţă pentru dezvoltarea societăţii noastre.

Studiul investiţiilor fiecărui sector de producţie din sistem, al tuturor ramurilor industriale, al celor de deservire centrală, învăţămînt, sănătate, cultură, comerţ, prestaţii, turism, sport şi recreare, al celor de comunicaţie şi transport, trebuie să urmărească atingerea unei cît mai eficiente cooperări între diferitele compartimente, precum şi cu întregul sistem de sisteme al aşezărilor ţării, avînd ca scop economia de teren şi o eficienţă cît mai ridicată social-economică.

Un astfel de organism, alcătuit din sisteme de aşezări, platforme industriale şi noduri de deservire, interconectat prin legături de comunicaţie şi transport, considerate în mod intercondiţionat în cadrul unui context unitar teritorial de mare scară şi complexitate, nu ar implica cîtuşi de puţin o repartiţie a înzestrărilor în mod uniform pe întreg teritoriul ţării. În locul unei scheme abstract-geometrice, noţiunea de uniformitate o vedem înlocuită cu cea de distribuţie optimă, pe care o preliminăm că s-ar putea desfăşura de-a lungul unor axe magistrale sau a unor linii de forţă ale teritoriului, respectiv ale economiei ţării considerată în profil teritorial. Determinarea unor astfel de linii de forţă ar putea fi stabilită pe baza cîtorva principii, dintre care am propune:

— Evidenţierea unor coridoare liniare teritoriale determinate de fasciculele legăturilor majore de comunicaţie, de apă şi energetice, în corelare cu principalele sisteme de aşezări, localităţi importante, polarizatoare şi noduri de producţie, cu zonele în care se extrag materiile prime ale subsolului şi în intercondiţionare cu caracteristicile structurii geofizice (altitudine, declivităţi, seismicitate, apă freatică, rezistenţă la compresiune etc.).

— Evitarea ocupării teritoriilor de mare productivitate agricolă și forestieră, a perimetrelor impuse de zonele de extracție, a teritoriilor cu potențial hidroameliorativ, a celor ce implică cheltuieli substanțiale pentru a putea fi construite și a căror eficiență nu poate fi justificată, a perimetrelor de protecție a unor diferite funcțiuni obligate și altele asemenea.

— Polarizarea de-a lungul traseelor principale de legătură cu țările vecine, în raport cu intensitatea și caracterul fluxurilor preliminate de circulație (pe uscat, apă și aer), precum și ținînd seamă de profilul principalelor așezări și zone limitrofe din aceste țări.

Tendința de stăpînire a dezvoltării teritoriale fiind tot mai manifestă, ca expresie a unor necesități obiective, s-a putut trece încă în acest cincinal la studiile de sistematizare a unor sisteme zonale, precum și a teritoriilor integrale ale fiecărui județ în parte, abordîndu-se — pînă în prezent — peste jumătate din numărul județelor și preliminîndu-se ca această acțiune să poată fi încheiată pînă la sfîrșitul anului 1970. Prin astfel de studii de sistematizare teritorială apreciem că vom putea asigura și o cuprindere a problemelor de interes central și local ce se manifestă în zonele interjudețene, precum și determinarea unor profilări specifice, respectiv a unei relative specializări a fiecărui județ în parte, propunînd forme de cooperare interjudețeană și structuri de echipare la nivel superjudețean.

În acest proces de largă cooperare între unitățile administrativ-teritoriale la treaptă județeană este de la sine înțeles că proporțiile între ramurile economiei naționale, gradul de industrializare și implicit numărul sau mărimea orașelor nu vor putea atinge valori identice în toate județele. Dimpotrivă, în funcție de particularitățile locale social-economice, de actualul lor nivel de dezvoltare și de rolul pe care îl vor deține în economia națională în perspectivă se va putea manifesta între județe o tendință de relativă profilare specializată, care va putea evidenția — din acest punct de vedere — unele deosebiri esențiale ce se vor justifica a fi menținute, fără însă a afecta nivelul de viață al populației respective în raport cu nivelul mediu ce va putea fi atins pe plan național.

Dezvoltarea echilibrată și relativ specializată a județelor pe bază de cooperare în teritoriu va contribui la fundamentarea repartiției forțelor de producție, a forței de muncă și a populației, la stabilirea profilului social-economic al întregii rețele de localități organizate în asemenea formații de tip nou. Consecințele, pe plan teritorial, ale unor importante procese social-economice preliminate într-o perspectivă mai apropiată sau mai îndepărtată privind creșterea ponderii forței de muncă din ramurile de producție neagricolă și amplificarea procentuală a populației ocupate din sfera neproductivă, corelate cu necesitatea cuprinderii treptate în procesul de activitate a întregului potențial de muncă, cu ridicarea generală a standardului de viață, amplificarea nivelului cultural-economic, creșterea timpului liber, îmbunătățirea stării sanitare și implicit ridicarea vîrstei medii a populației, vor constitui date programatice noi la a căror rezolvare sistematizarea teritorială va trebui să-și aducă aportul.

În felul acesta se deschide calea spre abordarea studiilor de sistematizare de mare sinteză și complexitate, de prognoză și de amplă perspectivă la nivelul teritoriului întregii țări. Urmărirea consecventă a valorificării optime a teritoriului prin construcții, în cadrul unui unic program de ansamblu, va corespunde și cu principiul fundamental al considerării dezvoltării întregii economii naționale ca un complex unitar. Funcțiunilor social-economice, considerate în neîncetată dezvoltare, vor trebui să le corespundă forme noi și adecvate de amenajare și construcție complexă a teritoriului țării pe baza unei sistematizări integrale a acestuia. Noile forme de așezare a forțelor de producție și a populației în teritoriu, remodelarea și modernizarea planificată în consecință a întregii noastre rețele de localități și noduri de producție, reorganizarea structurii și echipării întregului teritoriu republican pe o bază unitară, vor putea asigura constituirea treptată a unui mediu adecvat, în neîncetată amplificare a capacității de a cuprinde și satisface necesitățile și cerințele de viață ale societății noastre.

Aceasta va constitui contribuția principală a celor ce activează în domeniul sistematizării teritoriale pentru îndeplinirea politicii partidului nostru, pentru atingerea obiectivului fundamental al orînduirii noastre, în vederea asigurării unui cadru construit de viață întregului popor, demn de epoca desăvîrșirii construcției socialismului și de trecere treptată la edificarea comunismului.

Planul de sistematizare a cartierului Titan-București (Machetă)

Complex de locuințe în orașul Petroșani (Machetă)

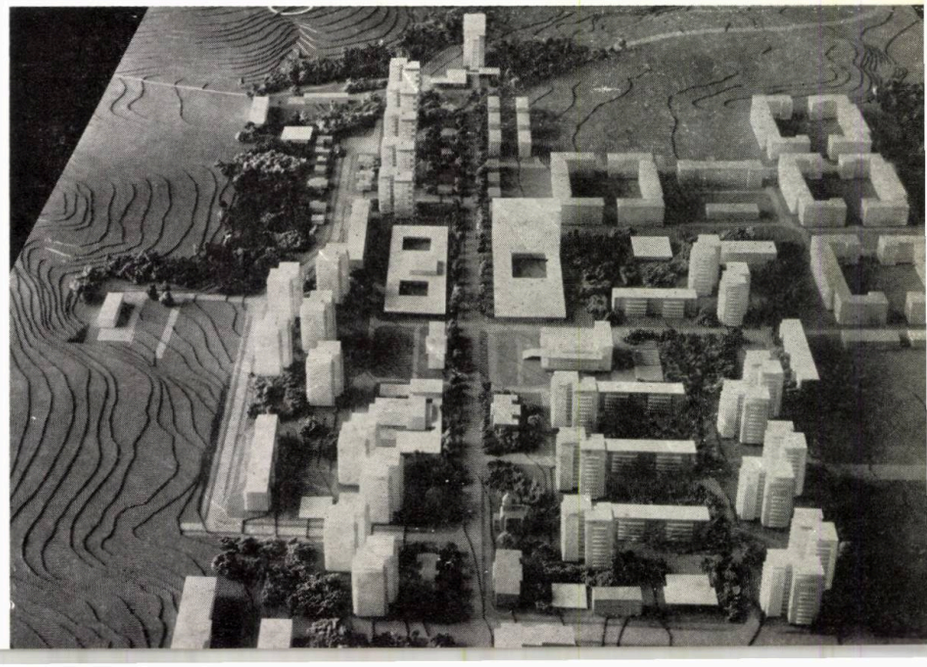

EXPOZIȚIA REALIZĂRILOR ECONOMIEI NAȚIONALE

25

1944-1969

EXPOZIȚIA

REALIZĂRILOR ECONOMIEI NAȚIONALE - 1969

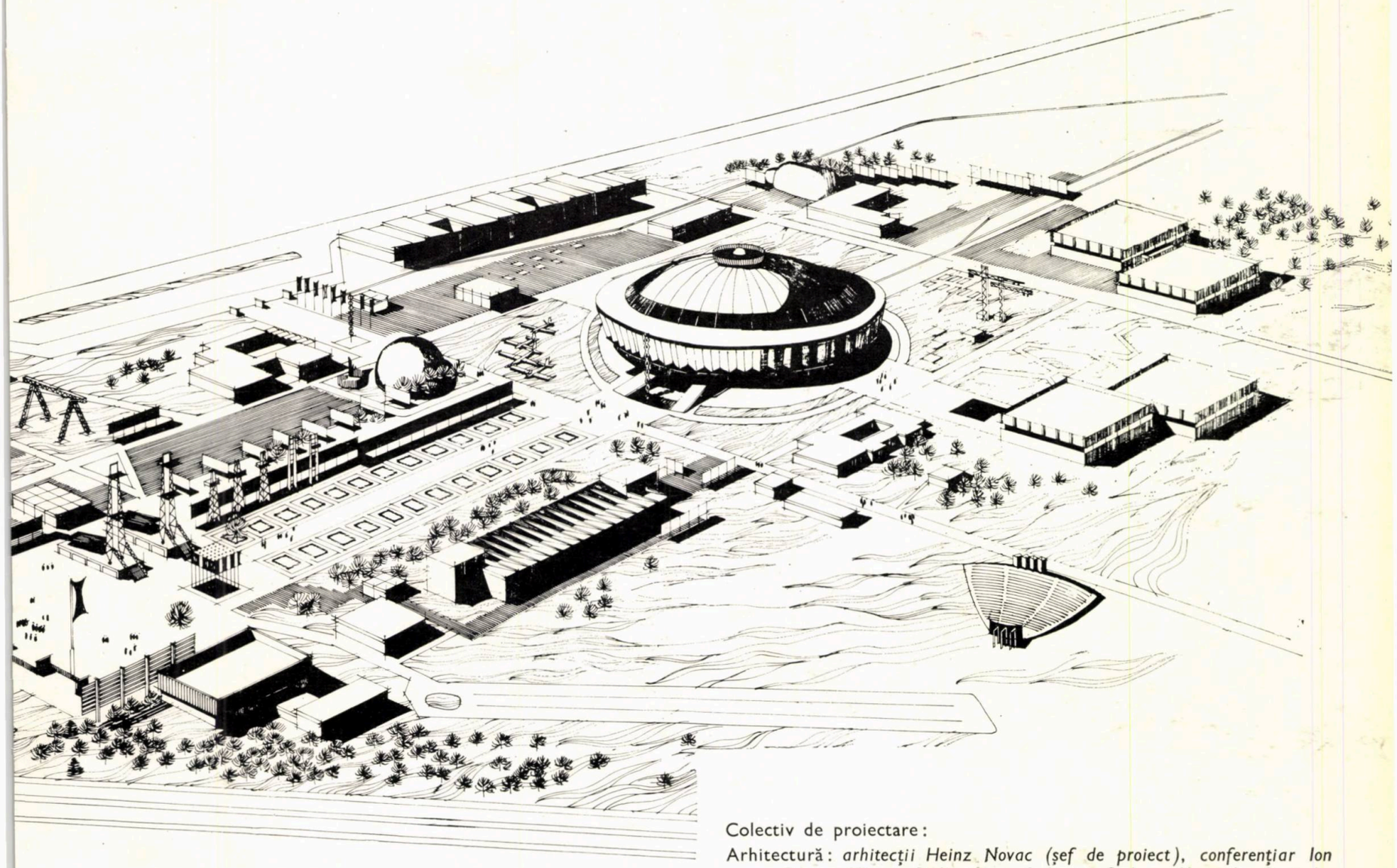

Colectiv de proiectare:

Arhitectură: *arhitecții Heinz Novac (șef de proiect), conferențiar Ion Ressu, Mircea Bodianu, conf. Ignace Șerban, Alexandru Steriade, Eugen Dobrotă, Lucian Popovici, Ion Lucăcel, Sergiu Hanganu, conf. Dorian Hardt, Nicolae Drăghicescu, Eduard Strausser, Dumitru Stănescu, Claudia Novac, Mircea Lupu, Marta Nicolescu, Grigore Gîrlea, Dan Mătase, Radu Vincenz, Petre Marinescu și alții.*

Instalații: *inginerii Maria Constantinescu, Tudor Verona, Dragoș Manasian*

Rezistență: *ing. Dorin Lazăr*

Drumuri: *ing. Nicolae Draganovici*

Documentația economică: *ing. Eugen Nistor, tehn. Aron Toma*

CAMERA DE COMERȚ A R.S. ROMÂNIA

Cu ocazia celei de a 25-a aniversări a eliberării României de sub jugul fascist se organizează în București Expoziția realizărilor economiei naționale. Amplasată în complexul expozițional din Piața Scînteii, expoziția, la a doua ediție a ei, marchează, așa cum cea dintîi ediție a marcat jubileul a 20 de ani de realizări, jubileul a 25 de ani de realizări în toate domeniile vieții politice, economice, sociale și culturale, ideile sale majore ilustrînd dinamismul dezvoltării socialiste a țării, materializarea Directivelor partidului cu privire la perfecționarea continuă a activității economice și sociale din patria noastră.

Manifestare expozițională de mare amploare, desfășurîndu-se pe 70 000 m^2 suprafață de expunere, Expoziția realizărilor economiei naționale — 1969 reprezintă cea mai mare manifestare românească de acest fel. Amploarea ei excepțională a pus în fața proiectanților probleme de o complexitate deosebită, începînd cu sistematizarea teritoriului, organizarea și distribuirea armonioasă a spațiilor, cu proiectarea construcțiilor pentru noile pavilioane și terminînd cu rezolvarea arhitecturală a prezentării fiecărui sector al economiei naționale în parte.

În ceea ce privește planul de ansamblu al expoziției, s-a pornit de la unele idei majore, și anume:

— dezvoltarea intrării principale dinspre Piața Scînteii;

— accentuarea principalului ax care leagă Piața Scînteii cu pavilionul central, în continuare element principal al compoziției, prin dublarea lui cu o arteră de importanță secundară, la sud;

— gruparea pavilioanelor și exponatelor cu gabarit mare în strînsă legătură cu arterele de circulație și includerea lor în compoziția generală;

— legarea organică a celor două zone de expunere, cea din Piața Scînteii și cea de pe malul lacului Herăstrău, printr-o trecere subterană de pietoni pe sub bdul Mărăști și șoseaua Kisselef;

— păstrarea și punerea în valoare a plantațiilor existente.

În ceea ce privește realizarea unor pavilioane noi, necesitate determinată de insuficiența spațiilor acoperite de expunere existente, s-a pornit de la ideea proiectării unor spații funcțional valabile, apte a adăposti orice fel de expoziții, amplasate în așa fel în teritoriu încît să întregească imaginea ansamblului.

O deosebită preocupare a proiectanților a fost aceea de a soluționa ingenios, spectaculos și atractiv expozițiile propriu-zise din fiecare pavilion sau sector de expunere în parte, folosindu-se mijloace variate și animate, de la structuri pînă la grafică, subordonate totdeauna judicioasei prezentări a exponatelor.

O idee călăuzitoare în concepe-rea proiectului Expoziției realizărilor economiei naționale—1969 a fost aceea ca toate construcțiile și dotările ce se proiectează să folosească în 1970 primei ediții a Tîrgului internațional din București, o nouă manifestare expozițională de mare amploare.

1 | 2

1 Vedere de ansamblu

2 Macheta ansamblului

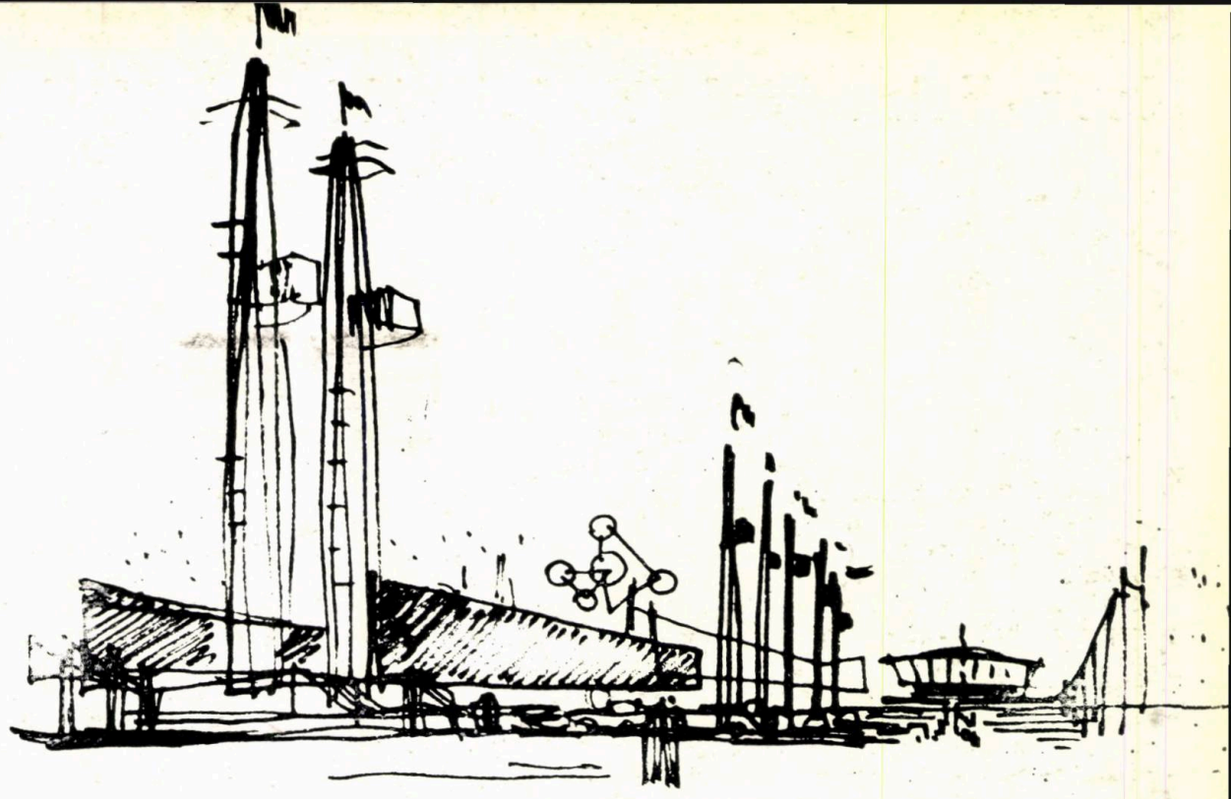

Notă.

O prezentare amplă a Expoziţiei va fi făcută în numărul viitor al revistei.

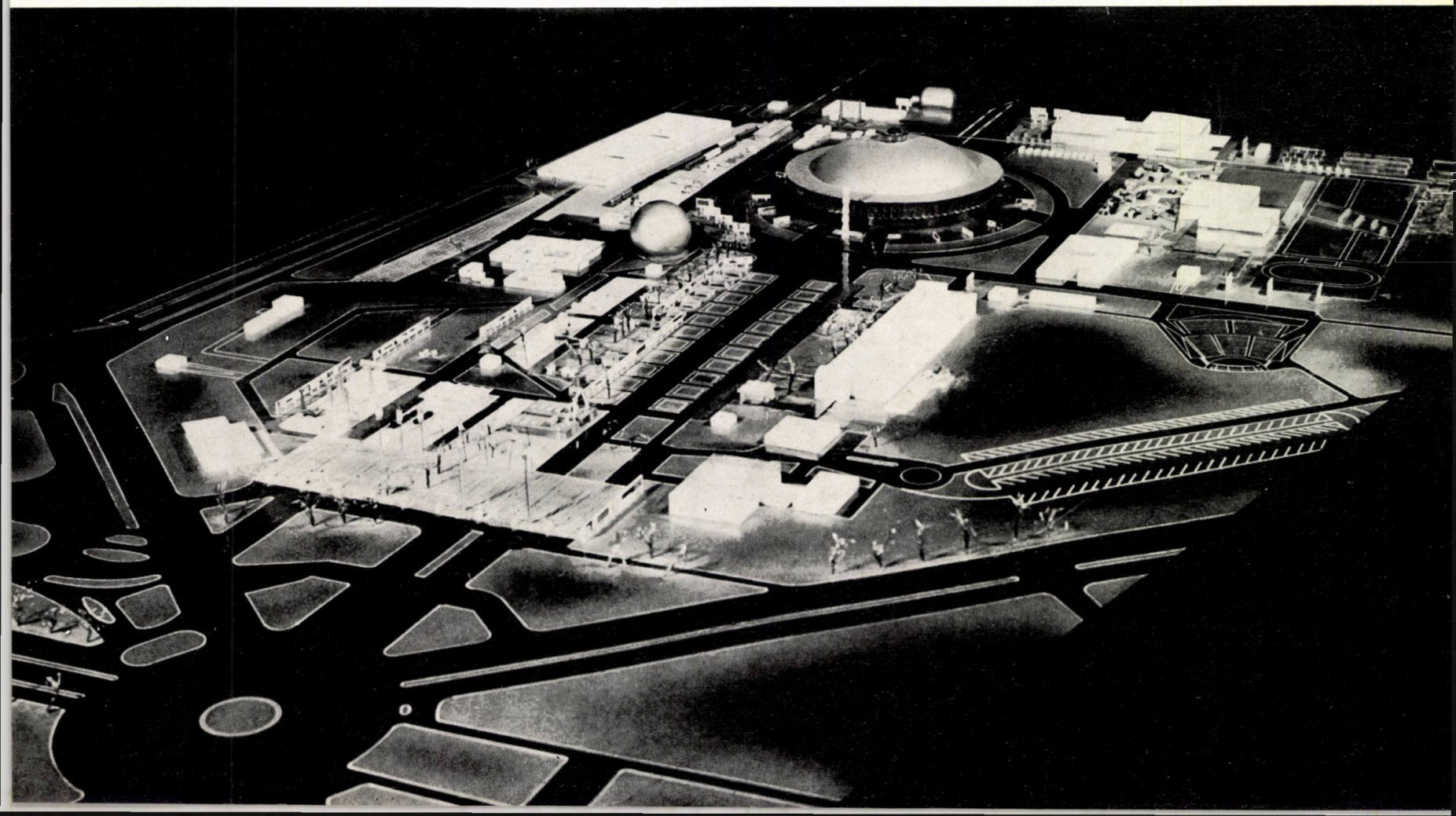

arh. gheorghe săsărman

arhitectura contemporană românească

PREMISE

Fenomenul arhitectural reprezintă, fără îndoială, o permanență în istoria culturii și a civilizației. Dar el cunoaște o evoluție nuanțată, stadii de valori și semnificații diferite, oscilînd între distrugere, stagnare și efervescență. Zonele de intens efort creator, de înflorire a arhitecturii au coincis, de regulă, cu perioadele de prosperitate economică, de existență statală suverană, de bunăstare generală. România socialistă cunoaște tocmai o asemenea epocă de maximă potențare, ai cărei parametri politici, economici, sociali și culturali sînt larg cunoscuți și cred că nu este necesar să mai fie expuși aici. Această împlinire pe multiple planuri reprezintă temeiul obiectiv fundamental al maturizării arhitecturii românești și el poate fi exprimat în termeni caracteristici.

Programul de investiții complexe, de o amploare fără precedent, dezvoltarea în teritoriu a potențialului economic general și mai ales a celui industrial a determinat o creștere tumultuoasă a orașelor, o rapidă cristalizare a procesului, pînă atunci lent, de urbanizare, ceea ce presupune realizarea într-un ritm accelerat de construcții industriale, de locuințe și dotări social-culturale.

Un volum impresionant de construcții au fost înălțate pe întreg cuprinsul țării. Cantitatea nu implică în mod automat calitatea, dar o premerge. Căci un asemenea efort a avut darul să întregească premisele materiale ale consacrării arhitecturii noastre: cu toate dificultățile semnalabile, industria construcțiilor a înregistrat succese importante. Mecanizarea lucrărilor de construcții se află într-un stadiu avansat, tehnologia nouă restructurează concepția finisajului. Producția materialelor de construcții a parcurs și promite în continuare pași viguroși.

Organizarea proiectării nu a rămas nici ea mai prejos. Rețeaua de institute centrale, departamentale sau județene reușește să cuprindă mulțumitor elaborarea documentațiilor tehnice necesare. Mecanismul aprobării și controlul realizării proiectelor tinde spre stabilitatea care, fără să excludă dinamismul, garantează un standard elevat al exigențelor. Proiectanții și-au însușit preceptele generale ale politicii partidului și statului nostru în sectorul construcțiilor, au dobîndit o experiență primară, generatoare de îndrăzneală. Arhitecții și-au decantat energiile și din rîndul profesioniștilor conștiincioși încep să se desprindă personalități. Se poate afirma că există și premisele subiective ale trecerii într-un alt stadiu.

PRIVIRE CRITICĂ ÎN URMĂ

Pînă foarte recent — și aproximativ în ultimul deceniu — se menținеau, alături de condițiile menționate mai sus (și treptat acumulate) o sumă de neajunsuri, imperfecțiuni și stîngăcii, justificînd situarea în vîrsta adolescenței a arhitecturii noastre noi. Le voi descrie, în rîndurile ce urmează, pe cele mai semnificative.

Sistematizarea teritorială se afla într-un stadiu incipient, în căutarea unei metodologii, era lipsită de o viziune unitară, integratoare. Prin îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a țării au fost create condiții pentru realizarea unei asemenea viziuni, științific fundamentate. Sistematizarea localităților urbane nu dispunea de date suficiente de conturare în perspectivă a profilului social-economic, dificultate înlăturată prin trecerea la noul sistem de planificare a economiei naționale. Se prevede ca într-un viitor apropiat să se procedeze la aprobarea schițelor de sistematizare ale principalelor localități urbane, acțiune ce va oferi un suport trainic construcției orășenești. Sistematizarea satelor, altădată menținută în limita unor experimente izolate, cu caracter local, a căpătat astăzi amploarea unui program național. Aceste cîteva date generale vor permite o apreciere mai lucidă și în privința structurilor componente ale localităților, acolo unde arhitectura se manifestă cu mai multă pregnanță.

Ansamblul urban a constituit o asemenea structură de bază. Sub aspect funcțional, ansamblurilor realizate pînă în prezent li se poate reproșa un anumit simplism, o vădită schematizare. Locuința, școala, complexul comercial — mai rar unități sanitare, culturale sau de servicii — grupate conform unor rețete optime de amplasare și axate pe arterele de circulație, constituie laitmotivul cartierelor noi. Nici nu poate fi de mirare că un număr restrîns de elemente funcționale, realizate în aceiași parametri constructivi și economici (de tehnologie, tipologie, densitate, regim de înălțime, structuri, materiale) au generat combinații asemănătoare. Lipsesc zonele verzi, spațiile de mare atracție civică, universul copiilor — dar și al adulților — este vitregit; unde sînt bazele sportive, cluburile, cinematografele, parcurile de agrement? Aportul sociologiei urbane nu poate fi înlocuit de intuiție și improvizație, iar funcțiunile neglijate se răzbună.

Cel mai elocvent, în această privință, este ansamblul central. Caracteristice pentru perioada trecută sînt ansamblurile centrale predominant rezidențiale. Fie că există o dotare de interes major (Piața Gării de Nord din București), fie că o asemenea dotare se realiza concomitent (Circul de Stat, Sala Palatului, Casa de cultură a sindicatelor din Bacău), fie că inițial nici nu se prevedea o asemenea dotare (pieţele centrale din Ploiești, Suceava), masa dominantă o alcătuiau locuințele, cu sau fără magazine la parter, flancate sau nu de unul ori mai multe blocuri-turn cu apartamente sau de verticala căutat-monumentală a unui hotel. Locuințele însă nu sînt compatibile cu rezolvările monumentale. Pieţele — și mai ales pieţele centrale, către care converg importante fluxuri de circulație — au fost destinate totdeauna unor dotări majore, de importanță orășenească. Amplasarea masivă a locuințelor în asemenea perimetre și-a demonstrat repede dezavantajele: funcțional, locuința pretinde liniște, intimitate și este stînjenită de tumultul centrului; economic, terenuri de o ridicată valoare urbană au fost blocate de o folosință nerațională; estetic, atenuarea caracterului necesar reprezentativ al pieţelor.

În fine, aș face observația că o arhitectură ajunsă la maturitate produce valori universale, produce monumente. Or, cu cîteva excepții — discutabile și ele — asemenea monumente nu pot fi semnalate printre realizările ultimelor două decenii.

SEMNELE UNEI NOI ETAPE

În vremea din urmă, premisele mai sus arătate au început să rodească. Recolta este deosebit de îmbelșugată pe planul diversificării

în pragul maturității

funcționale. În tot mai multe orașe ale țării se află — în stadii diferite de realizare — programe de o mare varietate: sedii politico-administrative, instituții de cultură (teatre, case de cultură, cluburi, cinematografe, instituții de învățămînt superior), dotări sanitare (spitale, policlinici, complexe sanatoriale), complexe sportive, sedii P.T.T.R., gări și aerogări, importante construcții hoteliere. Aceste unicate întregesc ansamblurile existente sau alcătuiesc ansambluri de sine stătătoare, aducînd tocmai nota reprezentativă care lipsește construcțiilor de masă. Desigur, nu toate sînt culmi ale creației arhitecturale, multe dintre ele nu depășesc media, dar nu puține sînt cele care întrunesc premisele monumentalității. La proiectarea lor au conlucrat arhitecți dintre cei mai reputați, iar rezultatele sînt remarcabile. De altfel, după cum am demonstrat, apariția acestor monumente nu este de loc întîmplătoare. Ea reprezintă încununarea unei evoluții și a unei maturizări evidente.

De vreme ce majoritatea construcțiilor amintite se află încă pe parcursul realizării, s-ar putea ca cineva să se întrebe ce anume ne îndreptățește să le declarăm de pe acum valoarea, să le anunțăm, înscriindu-le cu oarecare grabă în rîndul monumentelor? Oare nu confundăm dorințele cu realitatea, oare nu e pripită această judecată, nu lăsăm loc arbitrarului, substituindu-ne în mod nepermis instanței obiective a istoriei?

Voi preciza că susțin aici un punct de vedere strict personal. Voi adăuga că, în susținerea mea, mă bazez pe argumente și nu pe simple afirmații, argumente pe care le expun în continuare, spre a fi discutate, respinse ori — ceea ce m-ar bucura — încuviințate.

Aminteam mai înainte diversificarea funcțională caracteristică pentru momentul actual al arhitecturii noastre. O asemenea realitate se exprimă în mod evident la scara orașului și se manifestă nemijlocit în structura ansamblului în care construcțiile rezidențiale, fără să-și piardă însemnata lor pondere, tind să devină fundalul unor apariții reprezentative. Ansamblul central dobîndește un profil funcțional adecvat, de nucleu citadin, sediu al unor activități fundamentale. Această concepție se vădește îndeosebi în cazul noilor reședințe de județe, unde improvizațiile sau adaptările nu pot satisface decît sub titlu efemer prerogativele complexe ale unui centru politico-administrativ.

Anumite elemente urbanistice capătă un conținut nou, în concordanță cu stadiul de înflorire multilaterală a orînduirii socialiste, cu democratismul vieții sociale, cu poziția decisivă pe care dialogul partidului și statului cu cetățenii îl ocupă în făurirea destinelor țării. Piața centrală reprezintă astfel un adevărat forum cetățenesc, dominat de sediul politico-administrativ, dar reunind și alte edificii majore, printre care aș numi în primul rînd casa de cultură. Într-o asemenea viziune se încheagă noile piețe centrale ale orașelor Zalău, Vaslui, Botoșani, Pitești, Slatina ș.a.

Programele-cheie ale acestor arii urbane de maxim interes obștesc sînt, așadar, sediul politico-administrativ și casa de cultură. Este demn de remarcat faptul că însăși aceste programe — fără să fie cu totul noi — oglindesc o concepție proprie etapei pe care o străbatem. Sediul politico-administrativ este o expresie funcțională a orînduielii exercitate de aleșii cetățenilor egali în drepturi și în numele acestor cetățeni. Departe de imaginea edificiilor administrative de odinioară, în care omul simplu pătrundea pe intrări dosnice, înfrunta cerberi zeloși, se izbea de uși ferecate, era silit să-și plece grumazul în fața funcționarului de la ghișeu sau era plimbat dintr-un birou într-altul, cu căciula în mînă, noile sedii județene sînt menite să confirme cetățeanului că el este adevăratul stăpîn al acestei țări. Cu interiorul astfel structurat, deschise în exterior către forumul marilor adunări publice cărora le servește drept tribună, edificiile politico-administrative aflate în curs de realizare conțin expresia profundului democratism al orînduirii noastre socialiste.

Un conținut metamorfozat se poate semnala și în programul casei de cultură. Publicul elevat de astăzi îmbină creator consumul cu producția de cultură; aceasta este noua semnificație a culturii de masă. Participarea activă a publicului la acest proces a impus o inversare a ponderii funcțiunilor de bază: de la o casă de cultură axată pe sala de spectacole s-a ajuns astăzi la o formulă în care activitățile de club sînt cel puțin egale ca pondere, dacă nu chiar predominante, iar spectacolul însuși este adeseori o emanație a cercurilor artistice. Iată cum, pe planuri diferite, programele de bază ale noului centru urban reflectă în modalități specific arhitecturale dinamica realitate a contemporaneității.

Pecetea aceluiași dinamism se poate regăsi în tehnologiile constructive. Prefabricarea pe șantier (Aerogara Otopeni), panourile prefabricate de fațadă (sediul politico-administrativ din Pitești), alcătuiri interioare flexibile, cu pereți demontabili, tehnica betonului aparent sînt numai cîteva dintre ideile moderne, de largă circulație în întreaga lume, care își fac tot mai simțită, și la noi, apariția. Drept este, însă, că tocmai în domeniul structurilor performanțele remarcabile, de talie universală, soluțiile inginerești originale, se lasă încă așteptate. Văd aici una din sursele cel mai puțin explorate ale unor posibile succese viitoare ale arhitecturii românești.

Pași însemnați s-au întreprins și în direcția unei stăpîniri mai depline a expresiei arhitecturale. Examinînd, de pildă, macheta Casei de cultură din Buzău sau desfășurarea în elevație a teatrului din Craiova vom desprinde concluzia însușirii de către autori a limbajului modern, pînă acum adeseori mimat, însă rareori atins. Și aș insista mai ales asupra a trei caracteristici care îmi par esențiale: spațialitatea, unitatea și expresivitatea specifică.

Spațialitatea implică o desfășurare tridimensională a viziunii arhitecturale. Nu greșesc afirmînd că stîngăcia evidentă a ultimului deceniu o reprezintă falsificarea spațiului real printr-o naivă însumare de figuri plane, lipsită de fiorul primordial al celei de a treia dimensiuni. Spațialitatea nu exclude nicidecum ortogonalul, dar operarea în ortogonal, prin schematismul ei, are darul nefast de a mijloci manifestări aspațiale, oferă lipsei de viziune în spațiu o rețetă, un surogat, o portiță de scăpare. Arhitectura ultimului deceniu a fost, în linii mari, o extrapolare a arhitecturii cu două dimensiuni. Cea mai elocventă dovadă poate fi găsită în urbanism: s-a căutat suplinirea lacunelor unei « însumări de plane » prin studiul pe machete. Acest studiu — auxiliar prețios —

(Continuare în pag. 33)

BUCUREȘTI MUSZAKI EGYETEM KOLFONI 1948 KÖNYVTÁRA

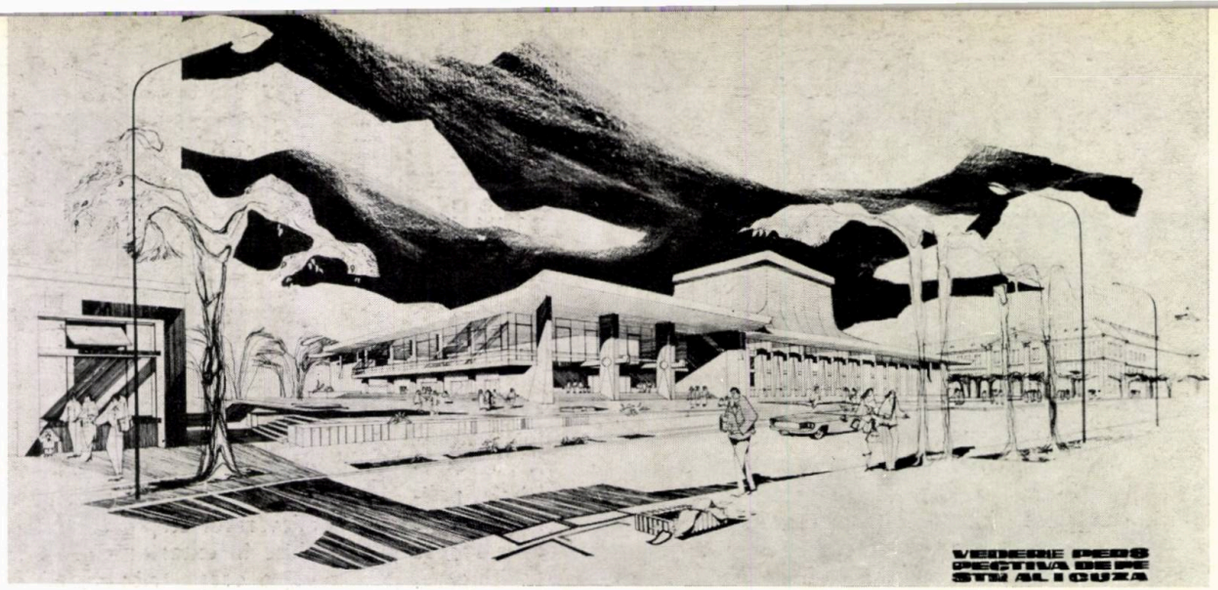

VEDERE PERS PECTIVA DE PE STR. AL. I CUZA

proiectul teatrului naţional

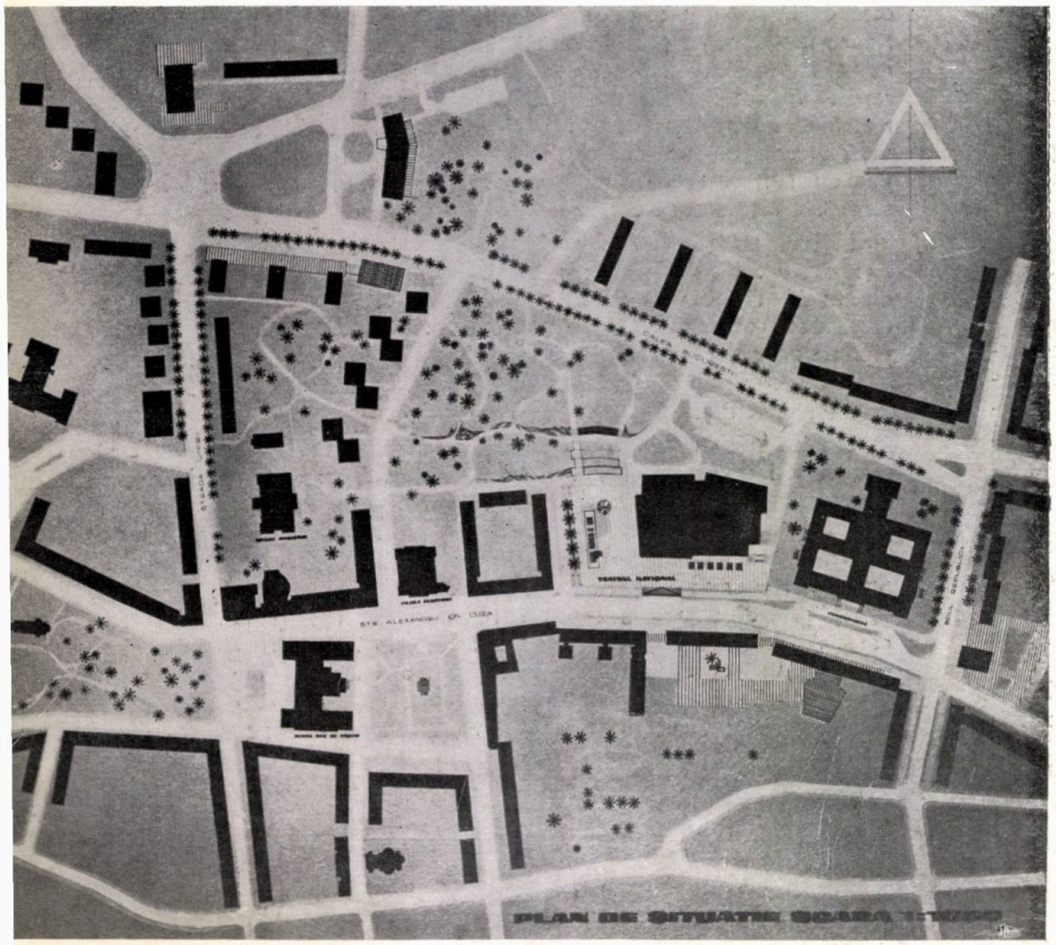

PLAN DE SITUAŢIE SCARA 1:2000

Teatrul Naţional din Craiova a luat fiinţă cu peste o sută de ani în urmă, fiind una din instituţiile ce au adus o valoroasă contribuţie la dezvoltarea artei dramatice din ţara noastră şi la propăşirea culturii în Oltenia.

Lipsit de un local propriu, cel iniţial fiind distrus de un incendiu după primul război mondial, teatrul a funcţionat pînă în prezent într-un local impropriu. S-a impus, deci, necesitatea construirii unei clădiri noi, capabile să ofere condiţiile unei normale desfăşurări a activităţii dramatice, care să poată astfel participa activ la renaşterea artei noastre teatrale.

Studiile efectuate pentru noua construcţie au urmărit încă de la început alegerea celui mai favorabil amplasament şi totodată fixarea principalelor date de temă.

În vederea delimitării parametrilor numeroşi şi complecşi ce o alcătuiesc s-au avut în vedere, în primul rînd, factorii determinanţi în realizarea unor spectacole calitativ ridicate şi condiţiile optime în care mesajul acestora să poată fi recepţionat de public.

O succintă analiză a fenomenului teatral din ultimele decenii ne confirmă că, în această perioadă, teatrul a trecut printr-o criză dato-

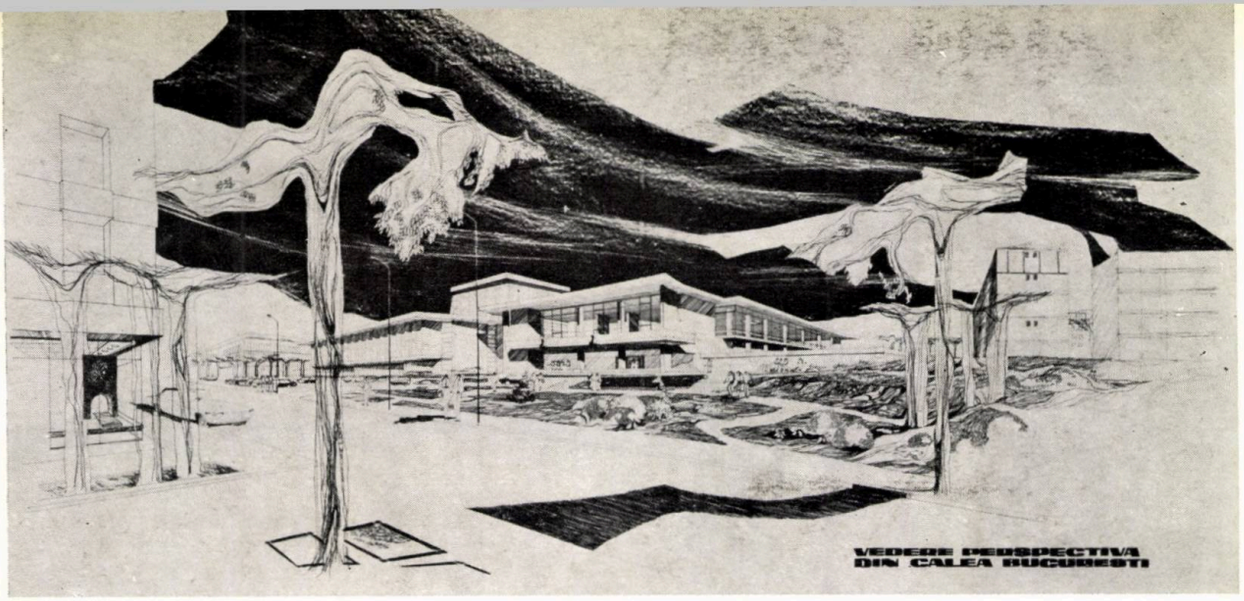

1 | 2

3 | 4

1 Vedere dinspre str. Al. I. Cuza
2 Vedere dinspre calea București
3 Plan de situație
4 Desfășurări pe str. Al. I. Cuza și calea București

din craiova

Autor: *arh. Alexandru Iotzu*
Colaboratori: *arhitecții Ciurea Oprișan, Gertrud Hochstadt, Gertrude Rudich*
I.S.C.A.S.

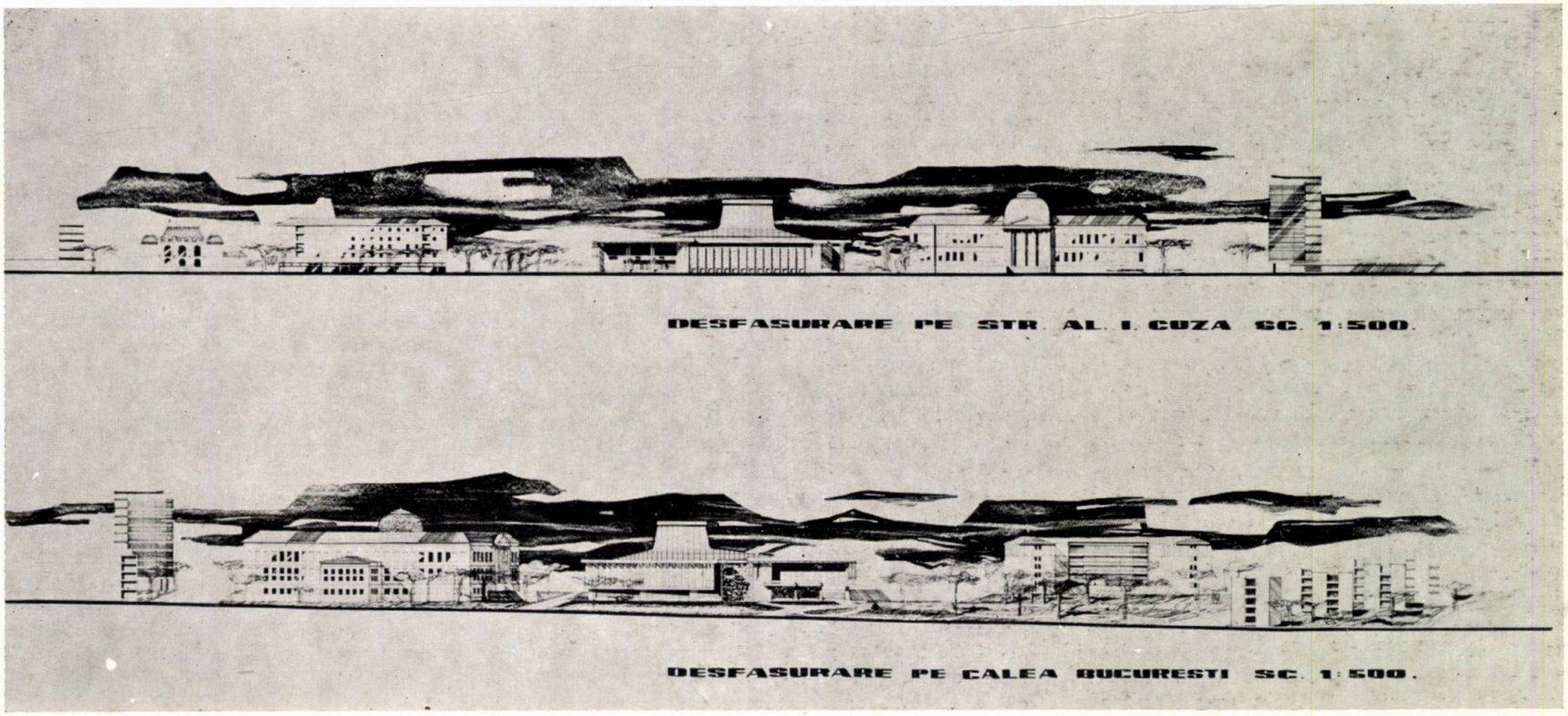

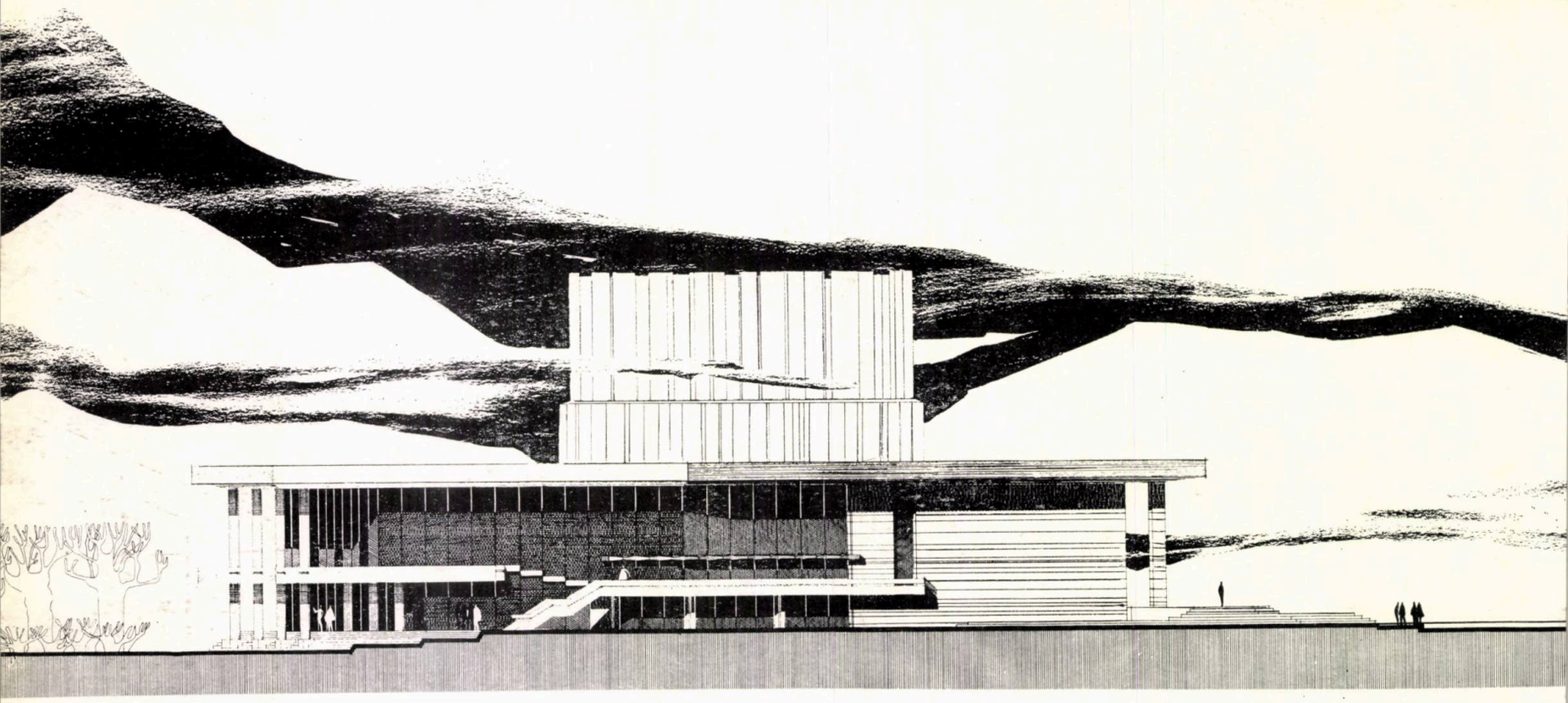

Fațada vest

rată, atît unei închistări în forme ce nu mai corespundeau societății noastre în continuă mutație, cît și apariției unor spectacole aparent similare oferite maselor largi în condiții mai comode și mai ieftine de cinematograf, radio și televiziune. Produse ale celor mai noi și înaintate tehnici, aceste divertismente transmise publicului exclusiv prin mijloace mecanizate nu au putut totuși înlocui arta dramatică. Înregistrarea directă, de fiecare dată nouă, a creației artistice, comunicarea vie, nemijlocită și completă cu publicul au darul să mențină permanent actuală nevoia vizionării spectacolelor teatrale.

Pentru a putea face față, însă, concurenței celorlalte genuri de spectacol, a trebuit în mod imperios să se reanalizeze cu atenție esența însăși a componentelor fundamentale ale teatrului — textul, interpretarea, tehnica spectacolului — în vederea actualizării lor. Grație activității neobosite depuse de entuziaști novatori în toate aceste principale domenii, teatrul a reușit să renască prin punerea în valoare a propriilor elemente caracteristice, a izbutit să se reteatralizeze. La aceasta a ajutat și faptul că spectacolul dramatic are capacitatea să asimileze toate celelalte forme de manifestări artistice, să le folosească în mod creator și astfel să-și reînnoiască modul de exprimare. Totodată, teatrul a putut face uz și de toate mijloacele tehnice actuale, ceea ce i-a lărgit și mai mult posibilitățile de redare, astfel încît spectatorul să poată regăsi în fața operei reprezentate sensibilitatea celui ce a scris-o.

Teatrul a făcut prin aceasta, încă o dată, dovada calităților sale perene, a continuității și dezvoltării progresive, a aptitudinii de a găsi în fiecare epocă istorică variate și generoase resurse de împlinire. În acest fel, spectacolul dramatic a izbutit, cu o consecvență rar întîlnită, să fie o oglindă fidelă a vieții umane, să fie permanent reactualizat și armonizat cu aspirațiile societății în care se manifestă.

La rîndul lor, din cele mai vechi timpuri, construcțiile de teatre au exprimat cu sinceritate năzuințele artei dramatice, fiind totodată unele dintre cele mai expresive mărturii ale culturii unui popor, a potențialului de care acesta dispunea în epoca respectivă. Este deci firesc ca în actualele construcții de teatre să se reflecte, atît țelurile către care acesta tinde, cît și complexitatea funcțiilor pe care le adăpostește.

Pentru a putea realiza într-o măsură cît mai mare aceste deziderate, proiectanții teatrului de la Craiova au considerat util să participe activ la această construcție încă de la elaborarea temei. Bazați pe concluziile ce au rezultat din analiza profundă și critică a bogatei documentații de care se dispune în acest domeniu, cît și pe o serie de studii preliminare, ei au putut preciza, de comun acord cu beneficiarul și cu forurile centrale, principalele date de temă și anume profilul teatrului, capacitatea, gradul de confort și utilare, amplasarea investiției. S-a hotărît, astfel, ca teatrul din Craiova să fie folosit curent pentru spectacole de dramă, cele de operă, operetă sau eventualele conferințe urmînd să aibă loc numai accidental (turnee, manifestări culturale deosebite etc.).

Ținîndu-se seama de dezvoltarea pe care orașul Craiova o va căpăta, cît și de condițiile cele mai bune de vizionare, capacitatea sălii a fost limitată la cca 650 de locuri. Totodată, s-au prevăzut în amănunt toți parametrii absolut utili pentru dezvoltarea unei activități teatrale în condițiile cele mai bune și care să se poată încadra în limitele fondului de investiție prestabilit.

Pentru spectatori s-a hotărît crearea unui confort cît mai ridicat — climatizare, acustică și vizionare perfectă — realizarea unei ambianțe intime în sală și a unor spații de recepție judicios proporționate.

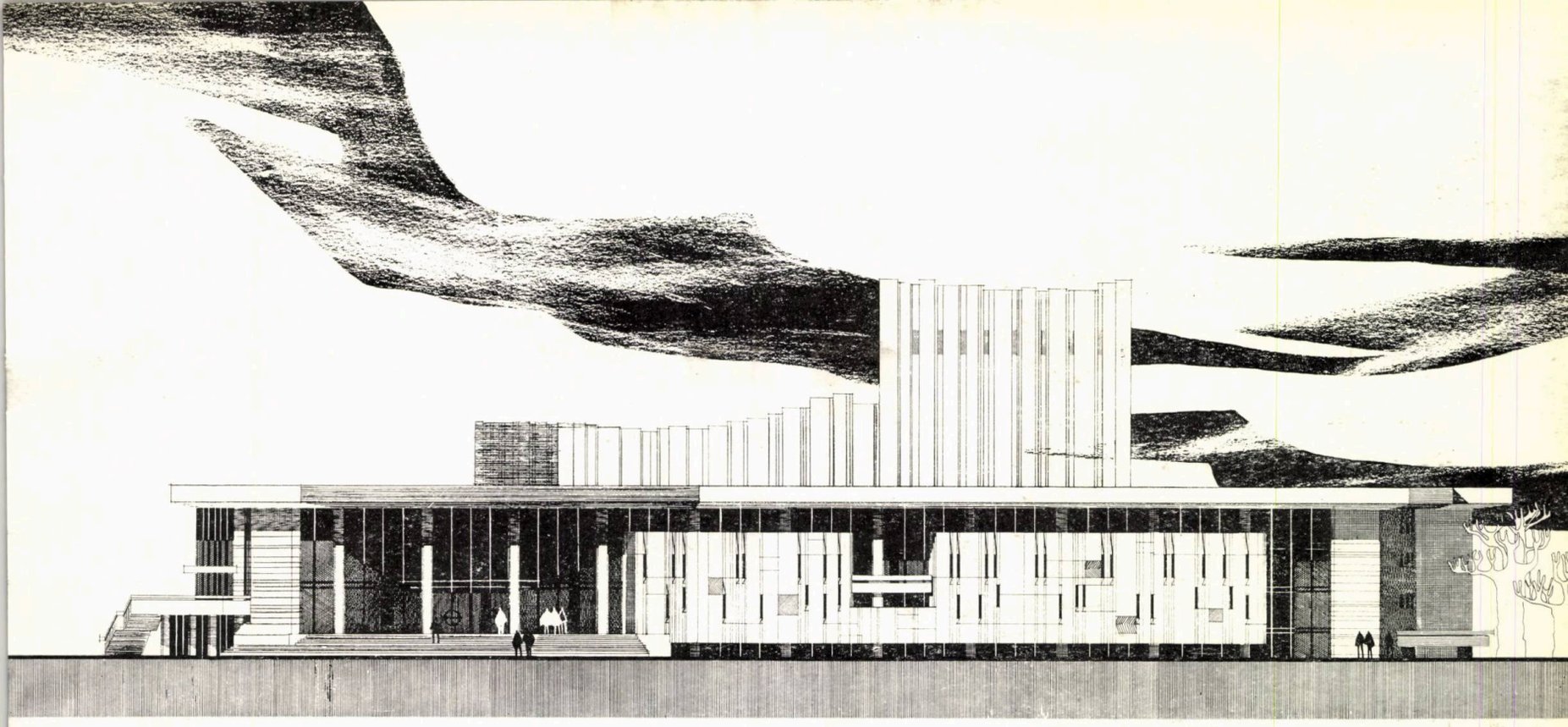

Fațada spre str. Al. I. Cuza

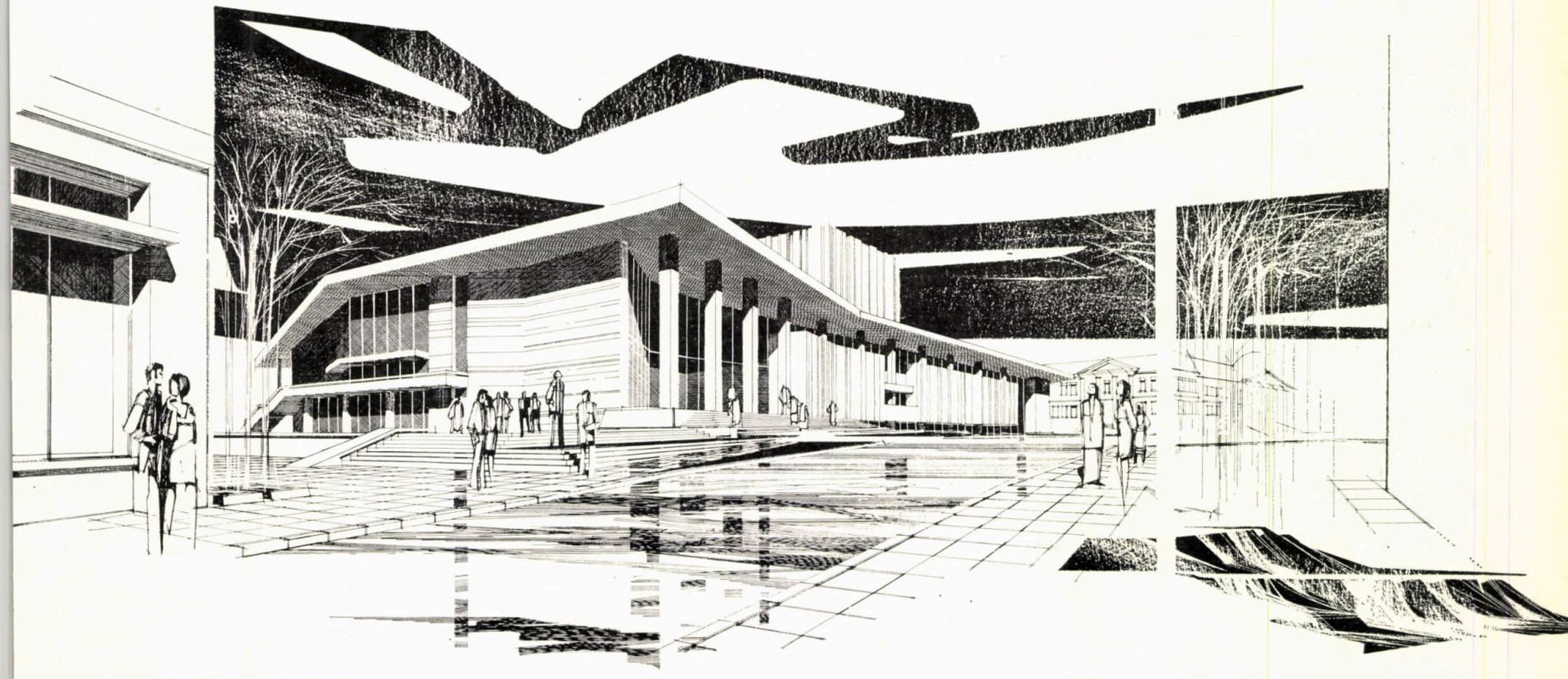

Perspectivă dinspre str. Al. I. Cuza

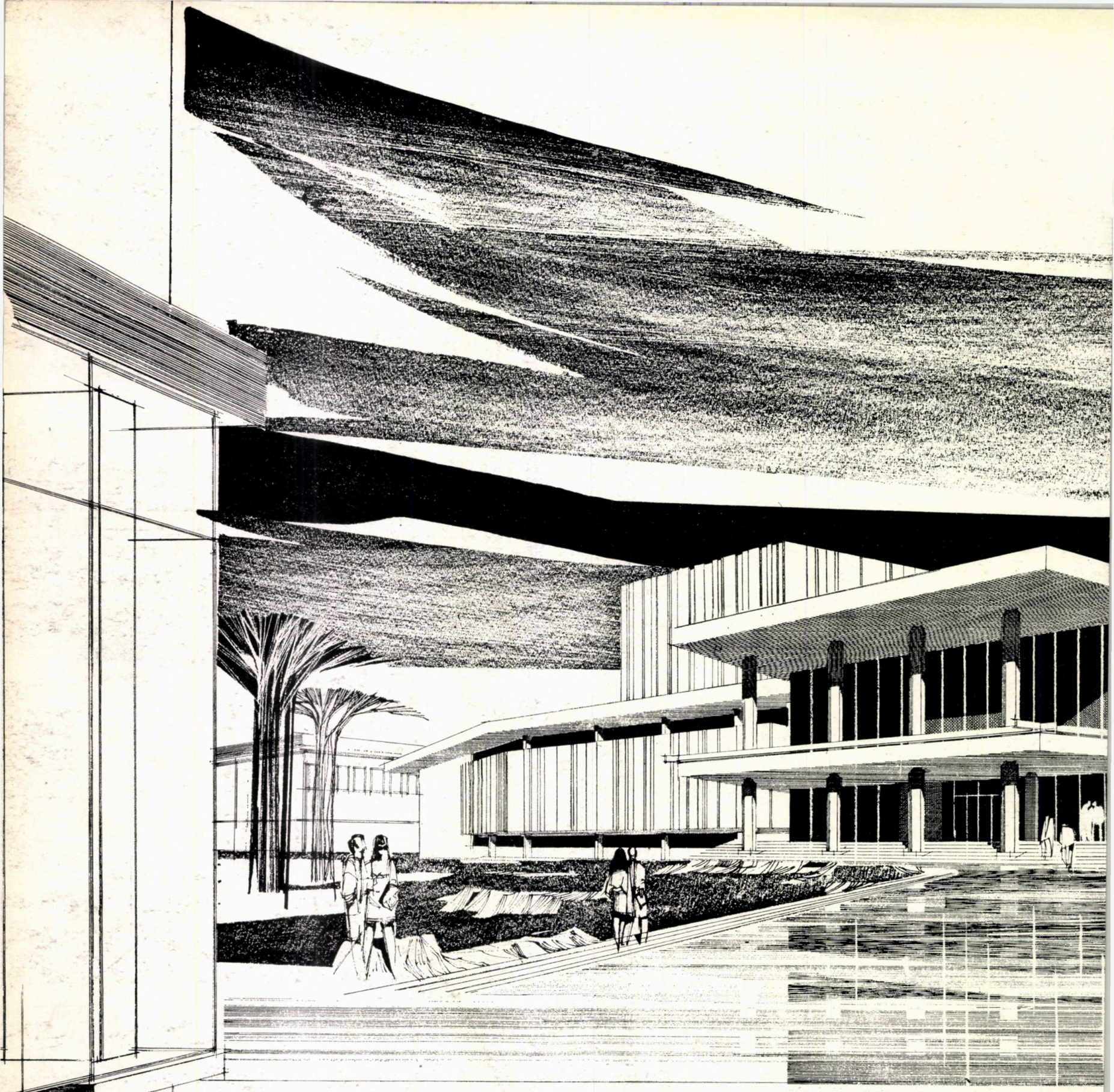

Perspectivă dinspre calea București

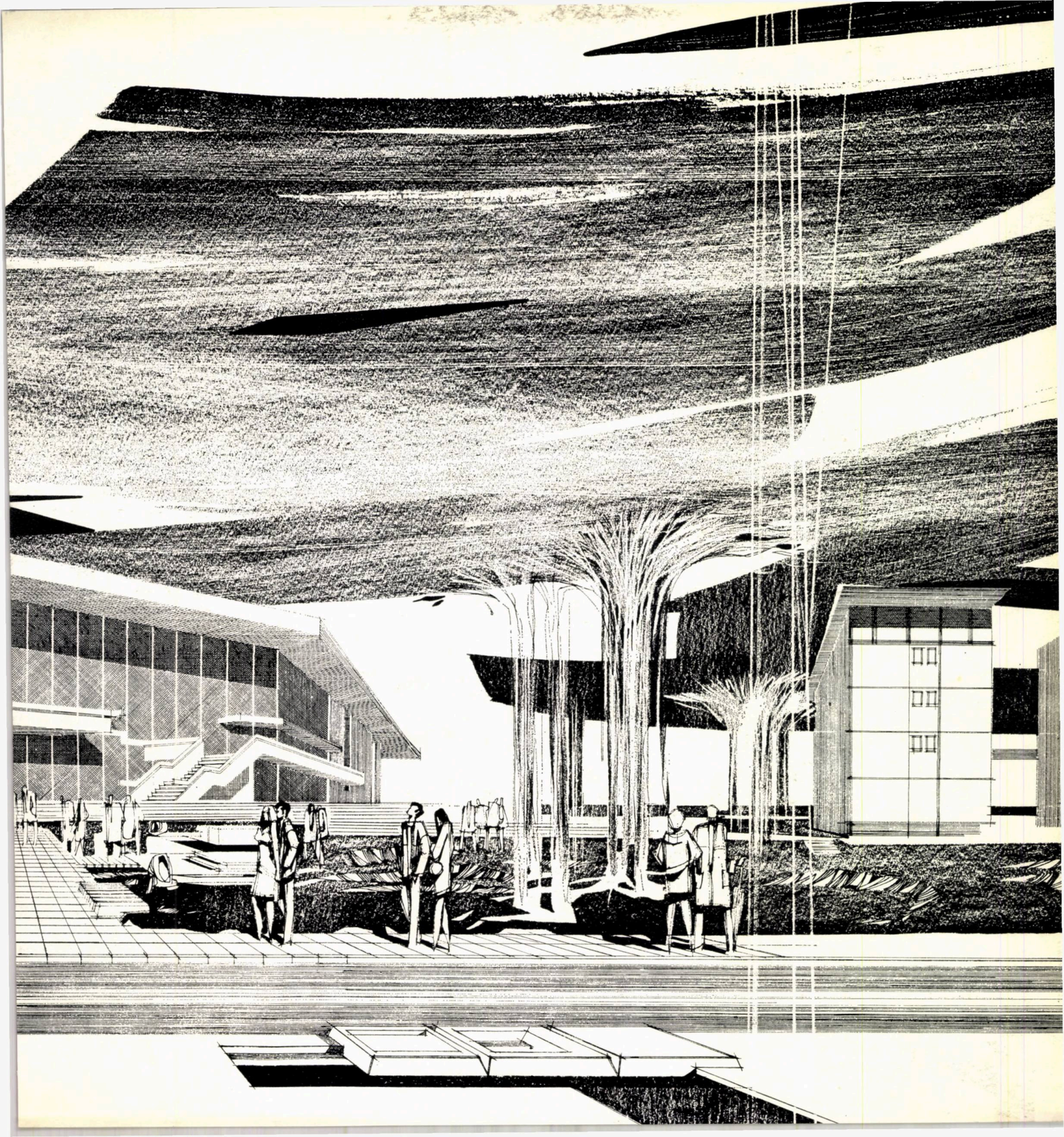

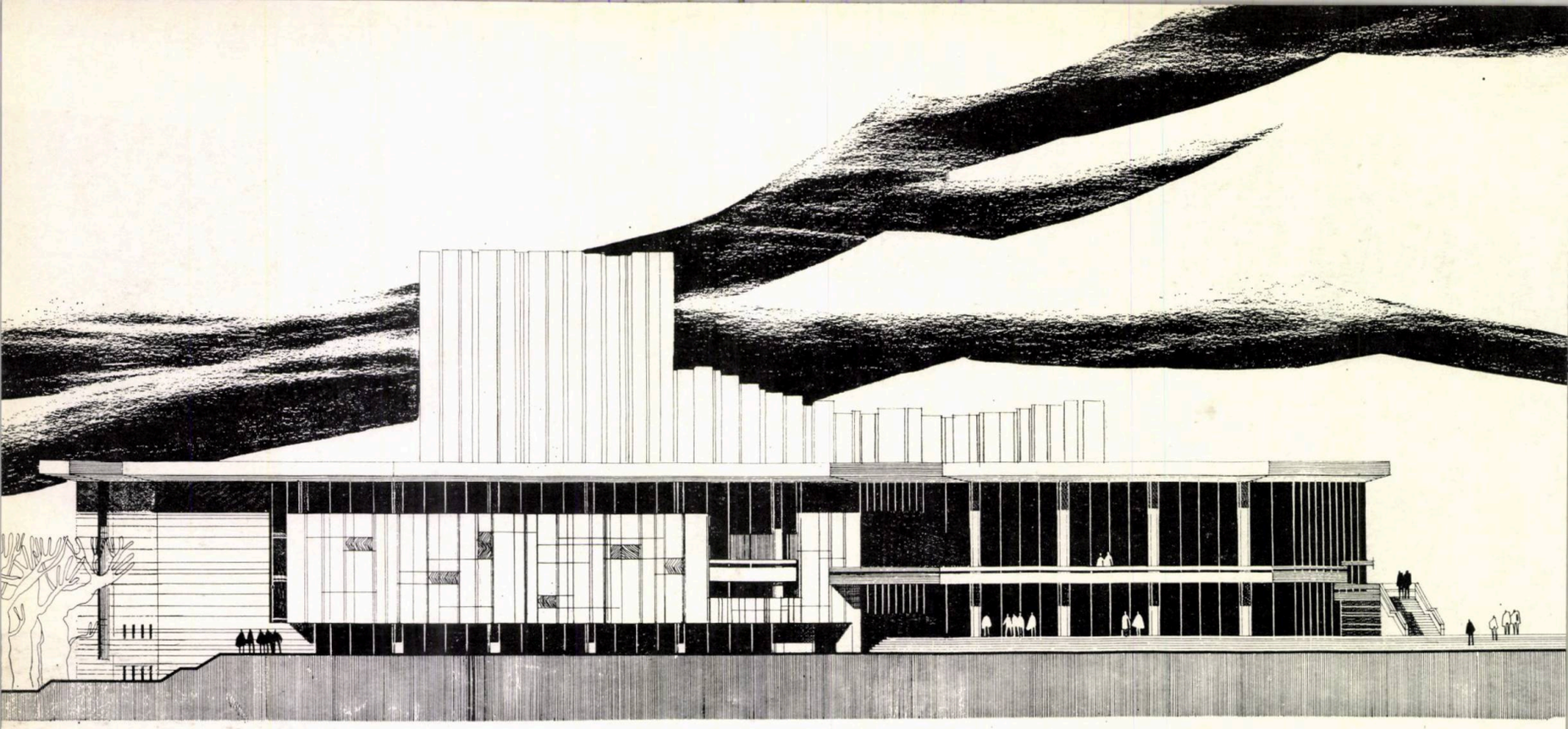

Fațada spre calea București

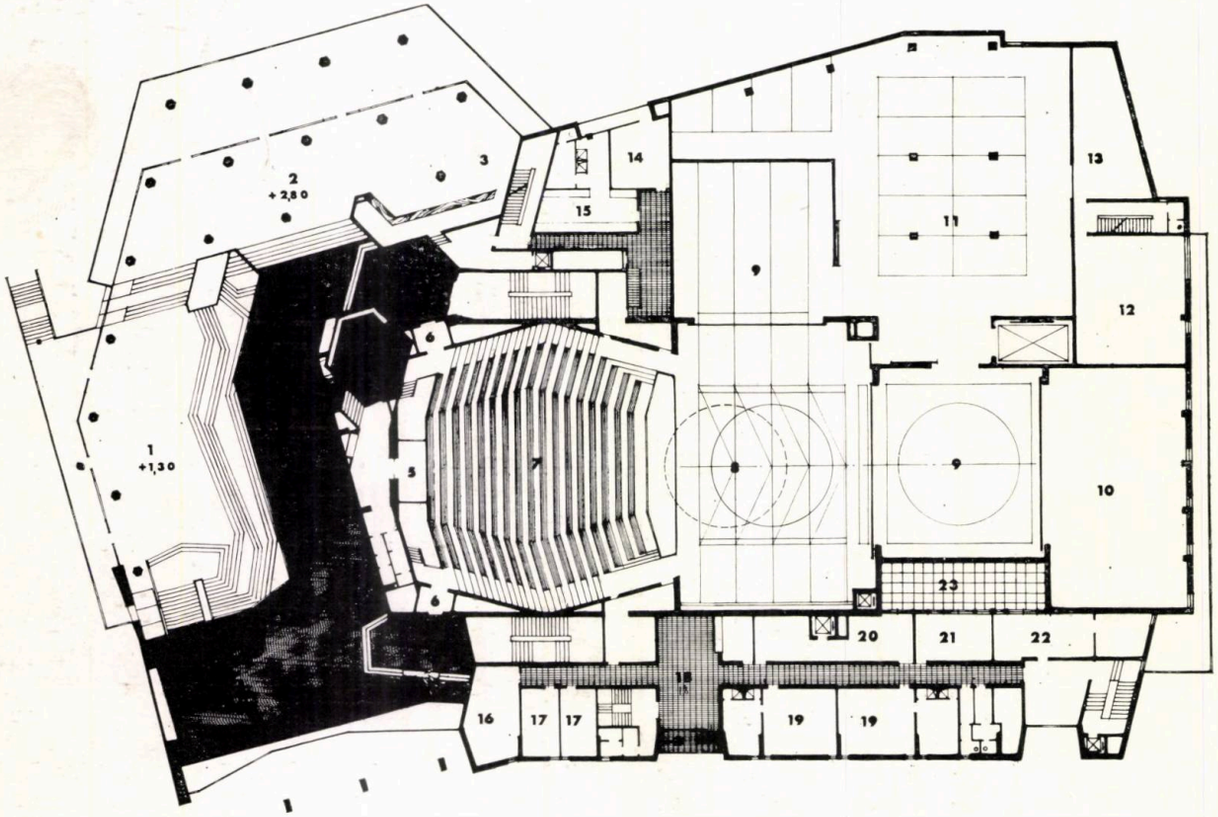

PLAN COTA + 3,10

PLAN NIVEL + 3,10

1. *Gol hol intrare*; 2. *Foaier*; 3. *Bufet*; 4. *Salon oficiali*; 5. *Loje oficiali*; 6. *Acces sală*; 7. *Sală spectacole*; 8. *Gol scenă*; 9. *Gol buzunare*; 10. *Gol repetiție*; 11. *Gol depozite*; 12. *Atelier butaforie*; 13. *Depozit*; 14. *Odihnă mașiniști*; 15. *Vestiare mașiniști*; 16. *Repetiție mică*; 17. *Regizori*; 18. *Foaier artiști*; 19. *Cabine artiști*; 20. *Costume*; 21. *Machiaj*; 22. *Bibliotecă*; 23. *Curte lumină*.

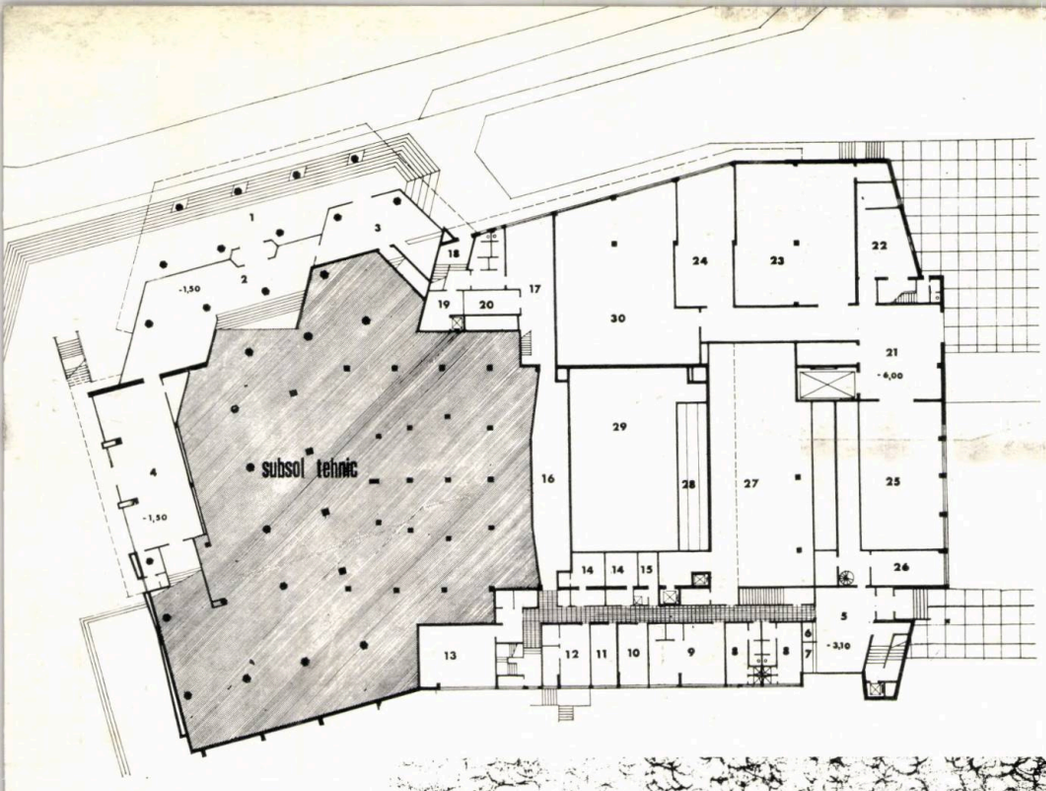

PLAN COTA — 3,10, — 6,00

PLAN NIVEL — 3,10, — 6,10

1. *Peron acces calea Bucureşti;* 2. *Hol teatru;* 3. *Casă bilete;* 4. *Expoziţie;* 5. *Intrare personal artistic şi administrativ;* 6. *Portar;* 7. *Garderobă;* 8. *Vestiare, grup sanitar;* 9. *Croitorie bărbaţi;* 10. *Cizmărie;* 11. *Mode;* 12. *Perucherie;* 13. *Croitorie femei;* 14. *Vestiare orchestră;* 15. *Dirijor;* 16. *Fosă orchestră;* 17. *Odihnă orchestră;* 18. *Ieşire siguranţă;* 19. *Depozit bufet;* 20. *Depozit orchestră;* 21. *Atelier manevră;* 22. *Atelier mecanic;* 23. *Atelier tîmplărie;* 24. *Atelier tapiţerie;* 25. *Atelier pictură;* 26. *Scenografi;* 27. *Depozit costume;* 28. *Fundale;* 29. *Gol sub scenă;* 30. *Centrala termică*

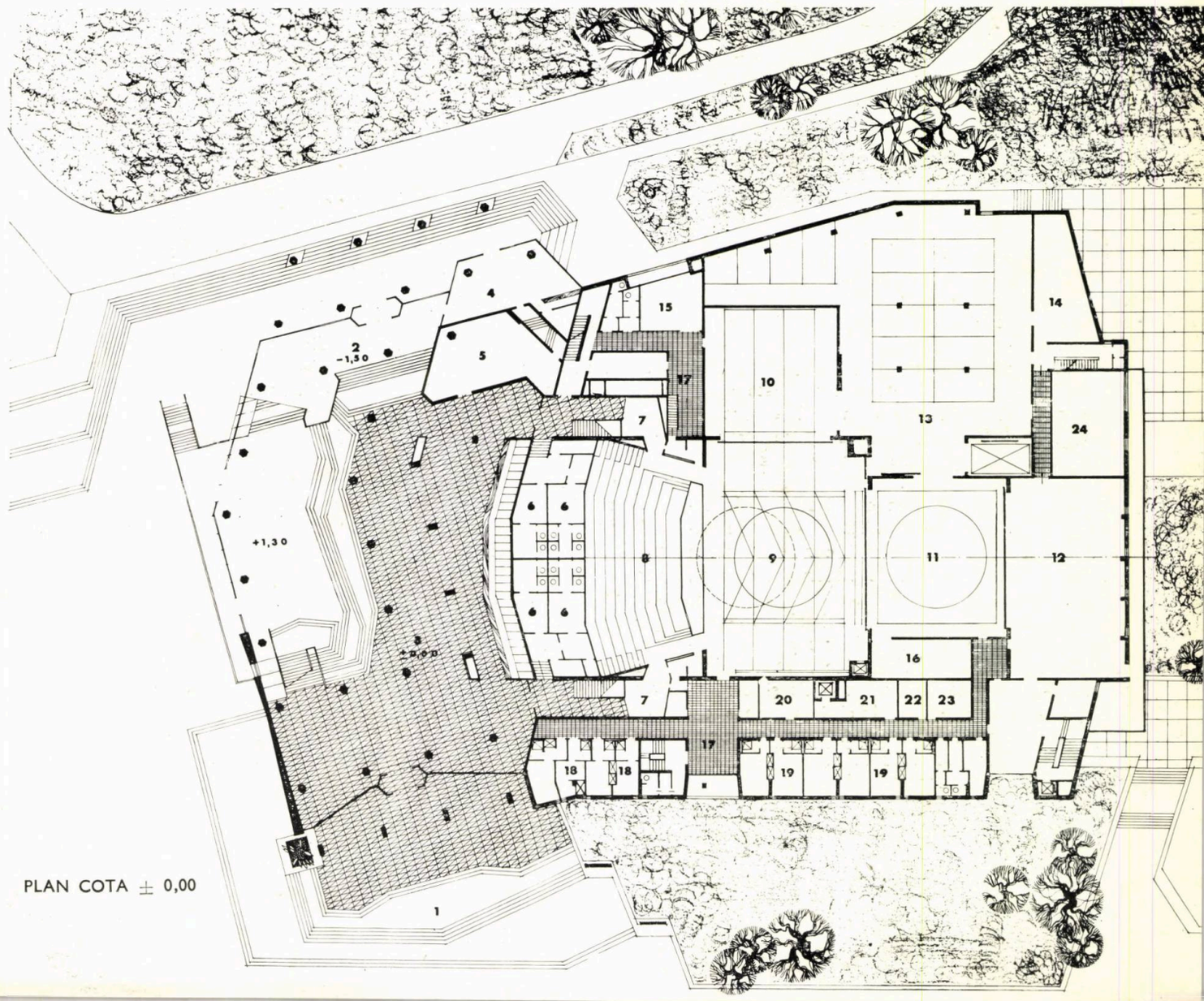

PLAN NIVEL ± 0,00

1. *Acces strada Al. I. Cuza;* 2. *Acces calea Bucureşti;* 3. *Hol intrare;* 4. *Casa bilete;* 5. *Muzeu;* 6. *Grup sanitar public;* 7. *Acces sală;* 8. *Sala spectacole;* 9. *Scena;* 10. *Buzunar lateral;* 11. *Buzunar de fund;* 12. *Sală repetiţie;* 13. *Depozit decoruri;* 14. *Depozit mobilier;* 15. *Depozit material electric;* 16. *Depozit tapiţerie;* 17. *Regrupare artişti;* 18. *Cabine individuale;* 19. *Cabine 2—4 persoane;* 20. *Recuzită mică;* 21. *Costume;* 22. *Frizerie;* 23. *Coafor;* 24. *Gol manevră.*

PLAN COTA ± 0,00

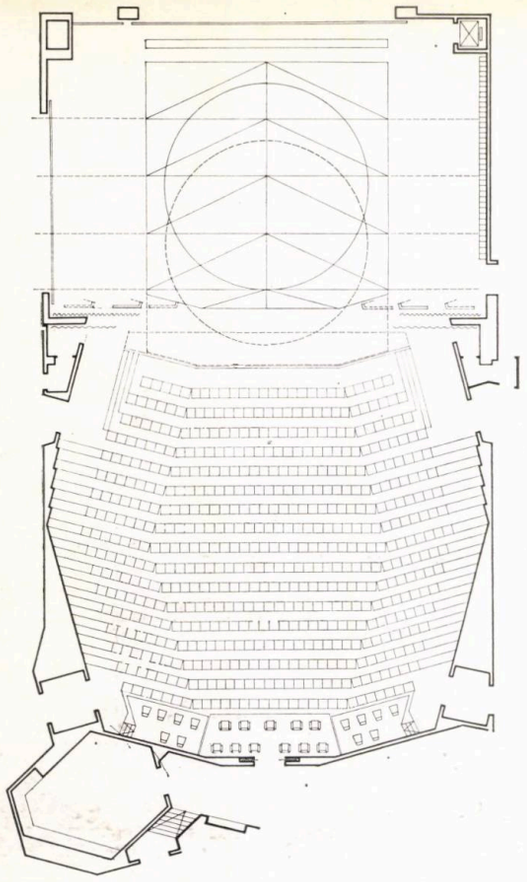

SCHEMĂ SALĂ: Scenă italiană

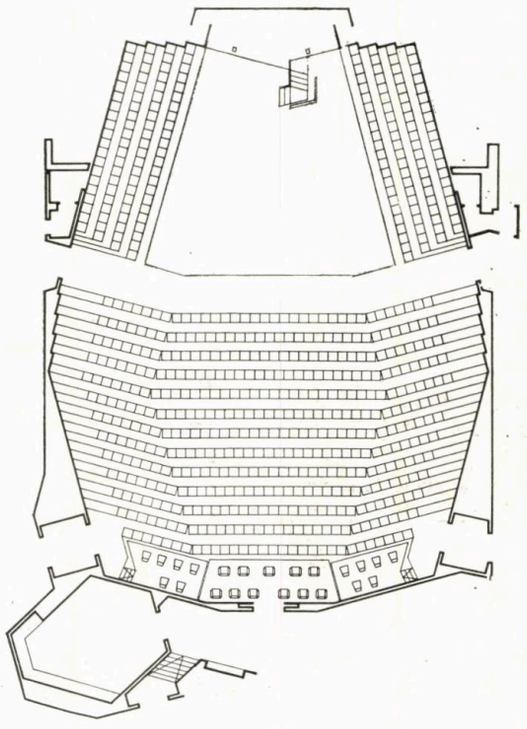

Teatru tip elisabetan

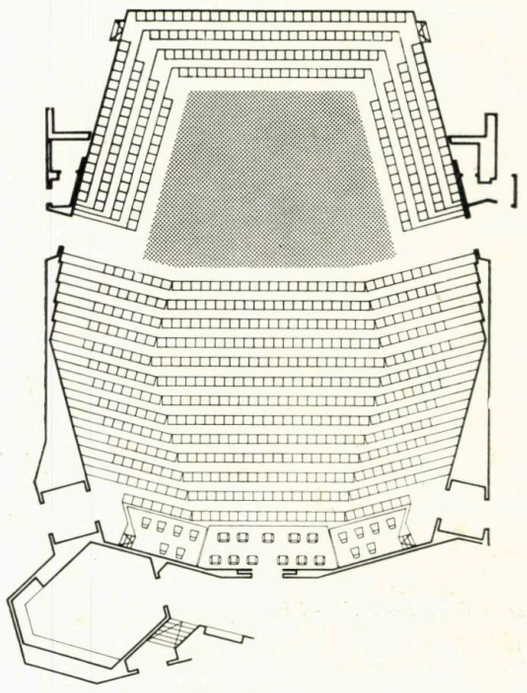

Scenă arenă

Pentru pregătirea şi desfăşurarea spectacolului s-au prevăzut încăperile necesare unei corecte soluţionări a fluxului tehnologic. În ce priveşte echiparea electromecanică, avîndu-se în vedere ponderea mare pe care aceasta o are în efortul de investiţie, s-a ajuns la concluzia că este firesc să se realizeze toate gabaritele care să asigure o completă dotare în viitor, în prima etapă urmînd să se prevadă numai acele utilaje care condiţionează începerea activităţii teatrale.

Cu aceste premise bine clarificate s-a încercat, ţinînd seamă de condiţiile de amplasament, să se obţină o cît mai corespunzătoare rezolvare, atît din punct de vedere funcţional, cît şi plastic.

Considerăm că amplasamentul ales în centrul oraşului este cel mai adecvat pentru construcţia acestui teatru. Evident, atît cadrul natural — puternice denivelări — cît şi cel urbanistic — paralelismul a două importante căi de penetrare, prezenţa unui mare spaţiu verde şi a unor edificii cu volume masive — au impus o soluţionare deosebit de individualizată, adaptată acestor condiţii locale specifice.

Clădirea teatrului a fost rezolvată funcţional şi volumetric astfel încît să preia direcţiile variate ale construcţiilor învecinate, să ofere faţade principale către cele două artere — calea Bucureşti şi str. Al.I. Cuza — şi totodată spaţiile de recepţie să fie orientate către multiplele puncte de interes din centrul oraşului.

Prin dimensionarea justă a spaţiilor interioare şi distribuirea acestora s-a urmărit asigurarea unei bune funcţionări a teatrului. Două intrări de egală valoare, dispuse pe faţade opuse, permit accesul dinspre ambele artere importante care delimitează terenul, direct în holul central de la parter, unde, pe una din laturi, se află garderoba, generos dimensionată. Pe latura opusă, o suită de trepte ce se întind pe un front larg, cu trasee variate, duc publicul la spaţiile de recepţie de la nivelul superior. La un podest intermediar a fost dispus bufetul, în legătură directă cu o terasă orientată către parcul central. Foaierul ocupă ultimul nivel, care are forma unei supante ce învăluie miezul zonei de recepţie de la parter şi alcătuieşte cu aceasta un tot unitar.

Sala, de formă exagonală, a fost rezolvată cu gradene dispuse în amfiteatru continuu. În partea din fund sînt prevăzute loji, cea oficială, dispusă central, beneficiind de un salon propriu de recepţie.

Accesul în sală se poate face, fie direct, la nivelul parterului, prin degajamentele ce se găsesc pe ambele laturi ale garderobei, fie pe la partea superioară a gradenelor, unde se poate ajunge, atît pe cele două scări laterale de degajare, cît şi din foaier. Grupurile sanitare sînt amplasate central, sub sală, în imediata apropiere a garderobei.

Distribuţia spaţiilor afectate spectacolului s-a bazat pe justa funcţionare a fluxului tehnologic din această zonă. Astfel, accesul şi circulaţia personalului artistic şi administrativ au fost total separate de cele ale materialelor şi decorurilor. Cabinele artiştilor, situate în imediata apropiere a scenei, sînt în directă legătură cu sălile de repetiţie şi cu atelierele de confecţionat costumele şi accesoriile acestora, care au fost distribuite la un nivel inferior. Atelierele pentru construirea decorurilor sînt plasate în jurul unui larg spaţiu de manevră afectat preasamblării. De aici decorurile pot fi transportate în spaţiul scenic, fie cu ascensorul principal de materiale, fie printr-o trapă care leagă atelierul de pictură cu buzunarul de fund.

SECȚIUNE LONGITUDINALĂ

1. *Hol garderobă;* 2. *Garderobă;* 3. *Grup sanitar public;* 4. *Expoziție;* 5. *Foaier;* 6. *Lojă oficiali;* 7. *Sală spectacol;* 8. *Scenă;* 9. *Buzunar fund;* 10. *Depozit;* 11. *Sală repetiție;* 12. *Atelier pictură;* 13. *Depozit costume;* 14. *Subsol tehnic;* 15. *Depozit fundale;* 16. *Gol sub scenă;* 17. *Fosă orchestră;* 18. *Orgă lumini;* 19. *Punți reflectoare;* 20. *Pasarele;* 21. *Pod scenă*

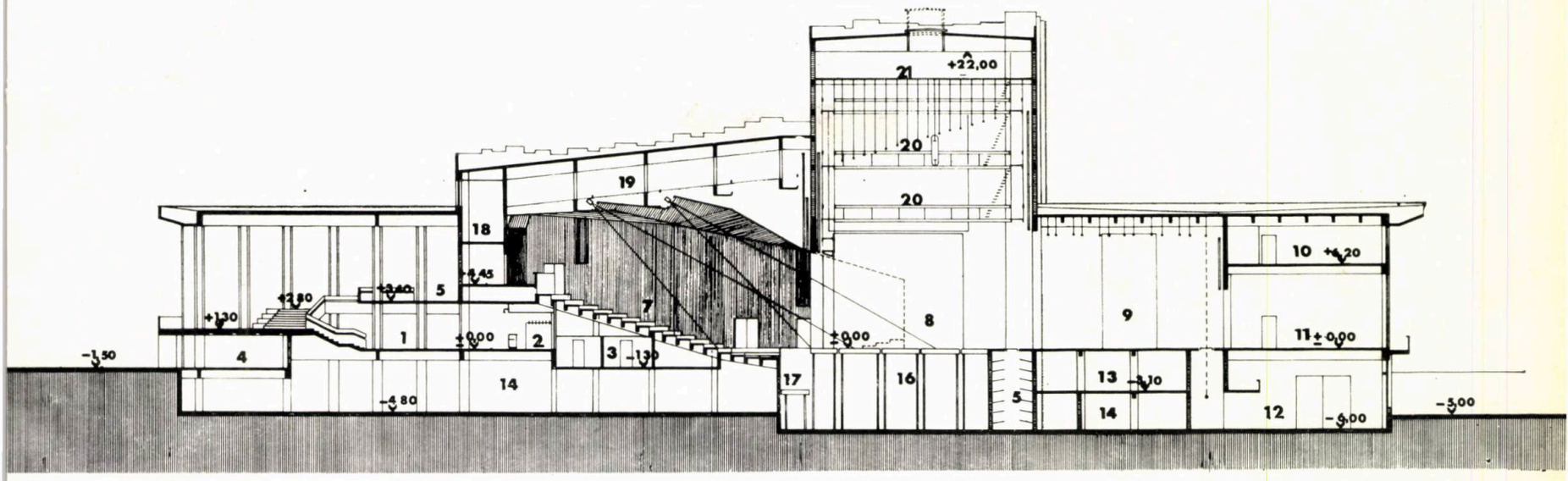

Scena dispune de două buzunare amplasate lateral și în fund, astfel încît cabinele actorilor au putut fi legate direct de spațiul de joc. În continuarea buzunarelor se află spațiile centrale de depozitare pentru decoruri, mobilier și recuzită. Menționăm că peretele care desparte sala principală de repetiții de buzunarul de fund a fost înlocuit în întregime printr-o ușă-ghilotină, așa încît cele două încăperi pot forma o singură unitate spațială, care poate fi folosită, fie ca studio experimental, fie ca o vastă extindere a scenei principale. O atenție deosebită s-a dat și legăturii dintre scenă și sală.

Este de la sine înțeles că rezolvarea tehnică a zonei menționate influențează hotărîtor posibilitățile de punere în scenă. Desigur, reprezentarea unei piese nu este altceva decît trecerea de la o stare latentă, spirituală — a textului scris — la aceea concretă și actuală: desfășurarea spectacolului.

Fiecare perioadă a artei teatrale a descoperit și dezvoltat reprezentarea ce corespunde necesităților sale și care o caracterizează. Evident, oricare ar fi fost tehnica spectacolului, contactul emoțional între actor și public trebuie să fie permanent, să poată trezi imaginația, trăirea spectacolului de către public. Este deci firesc că, pentru bogatul repertoriu dramatic, extrem de variat și foarte întins în timp, se impune ca actualele clădiri de teatru să fie astfel soluționate încît să ofere premisele unor cît mai diferențiate montări și a legăturii celei mai intime dintre spectator și actor. Aceste condiții pot fi realizate, atît prin crearea unei unități spațiale între sală și scenă, cît și prin obținerea unei cît mai mari flexibilități a acestei zone, care să permită adaptarea spațiului de joc succesiv stilului italian, elisabetan sau arenă.

În acest scop, la teatrul din Craiova s-a adoptat în cazul scenei limitate de un cadru (tipul italian) soluția unei avanscene ce înaintează în sală cu două aripi laterale pînă la nivelul intrării, oferind modalitatea unei largi desfășurări scenografice, aptă pentru montarea scenelor simultane. De asemenea, primele patru gradene din sală, care coboară sub nivelul scenei, pot fi acoperite și astfel scena poate avansa mult către public. În alte condiții se poate amenaja, fie o scenă de tip elisabetan, prin dispunerea unor gradene laterale, fie o scenă de tip arenă prin amplasarea perimetrală a locurilor. Această flexibilitate a zonei de legătură între sală și scenă, realizabilă cu mijloace foarte simple, va oferi oamenilor de teatru din Craiova posibilitatea să prezinte orice piesă din repertoriul autohton sau mondial, în montarea cea mai adecvată.

În ce privește exprimarea plastică, s-a considerat, în primul rînd, că noua clădire a teatrului din Craiova trebuie să poarte amprenta epocii în care a fost construită și să constituie și în viitor una din dotările semnificative ale orașului.

Vom încerca deci să redăm în spiritul contemporan, cu folosirea esenței artei locale, complexitatea programului unui teatru.

Lucrarea va avea un finisaj deosebit de îngrijit, realizat cu materiale prețioase: marmură, mochetă, lemn de esențe nobile, oțel inoxidabil etc. Acest lucru implică o proiectare atentă și amănunțită, precum și o execuție foarte exactă și de ridicată calitate, condiții pentru îndeplinirea cărora va fi nevoie să se depună timp îndelungat eforturi susținute din partea tuturor celor interesați. Numai o fructuoasă colaborare între beneficiari, proiectant și constructor va putea asigura reușita acestei importante construcții.

Arh. ALEXANDRU IOTZU

arh. nicolae vlădescu

elemente noi în proiectarea caselor

A devenit o obișnuință ca marile sărbători să fie, pe lîngă prilejul unei bucurii pentru succesele obținute, și clipă de reflectare. Este firesc lucru, fiindcă bilanțul pe care-l facem reprezintă modestul omagiu ce-l aducem țării și cîrmuitorului ei — partidul — în semn de recunoștință pentru grija ce ne-o poartă.

Anul acesta, jubileul celor 25 de ani de la eliberare ne prilejuiește un astfel de bilanț și ne deschide noi perspective luminate de Tezele și de Directivele celui de al X-lea Congres al Partidului Comunist Român privind planul cincinal pe anii 1971—1975 și liniile directoare ale dezvoltării economiei naționale pe perioada 1976—1980, pregnantă sinteză a efortului pe care îl trăim pe plan economic, social și politic, chezășie a împlinirii idealurilor de demnitate, libertate națională și socială, de bunăstare materială și spirituală.

Asigurarea unui climat de înalt prestigiu pentru descătușarea marilor energii creatoare ale poporului nostru și pentru asimilarea valorilor culturii moderne își găsește expresia în formularea hotărîtă din documentele citate mai sus: « Se va da atenție dezvoltării culturii, lărgirii și folosirii mai bune a bazei sale materiale ».

Ca și în alte domenii, și aici, sau poate aici cu precădere, arhitectura trebuie să fie o prezență activă, eficientă, cu contribuții majore în acțiunea de creare și răspîndire a culturii. Aceste acțiuni au cunoscut în ultimii ani, datorită efortului mereu sporit al partidului și statului, o dezvoltare deosebită, prin amploarea înregistrată în domeniul construirii de case de cultură din rețeaua Uniunii Generale a Sindicatelor. Putem vorbi astăzi de o zestre a primului pătrar de veac al României eliberate, contribuție modestă a celor ce trudesc pe acest tărîm, parte integrantă a monumentalei fresce a progresului țării noastre.

Stadiul la care ne găsim astăzi impune trecerea în revistă a drumului parcurs în proiectarea și realizarea caselor de cultură, impune evidențierea unor tendințe pe care se înscriu realizările recente, impune, în sfîrșit, o plasare a acestei valoroase acțiuni de culturalizare pe orbita preocupărilor mondiale, pentru a determina coordonatele previzibile ale necesităților de mîine.

CIRCUMSTANȚE CE AU DETERMINAT APARIȚIA UNOR NOI NECESITĂȚI ÎN GAMA DOTĂRILOR CULTURALE

În întreaga lume, accesul omului la cultură a devenit, în ultimii ani, subiectul unor ample dezbateri. Studii aprofundate asupra realităților sociale, atît de complexe, au relevat ca trăsătură specifică a situației apărute în domeniul culturii după cel de al doilea război mondial imposibilitatea de a se perpetua relația stabilită anterior între societate și cultură prin teatru. Aceasta, atît în ceea ce privește funcțiunea și rolul teatrului, cît și în ceea ce privește expresia cadrului său arhitectural. Nu mai era posibilă investirea unor sume într-un edificiu care să se anime ze o zi sau două pe săptămînă și a cărui activitate să se adreseze unei părți restrînse a populației.

Concluziile acestor studii au arătat că, în general, ca urmare a condițiilor de viață postbelice, omenirea a fost preocupată în mod deosebit de aspectele cantitative ale vieții; omul a explorat mai mult natura exterioară decît propria sa natură. Aceasta a dus la o serie de acumulări materiale, în ritmuri lente sau alerte, ce au determinat implicit o multitudine de mutații axiologice pe plan spiritual. Au apărut ramuri noi ale științei, studiind relațiile omului în societate și mediu ca de exemplu ergonomia, semiologia, ecologia, cercetările privind scientizarea societății și altele. Este interesant de semnalat faptul că toate aceste noi științe subliniază gradul de dezvoltare psihică la care a ajuns omul secolului nostru, participarea sa efectivă tot mai intensă la complexitatea fenomenelor sociale, determinînd declanșarea unor energii spirituale necunoscute pînă acum. Esențial pentru societate este ca în aceste circumstanțe să se găsească mijloacele prin care capacitatea creatoare cu care este potențat omul zilelor noastre să fie canalizată spre folosul colectivității și al individului însuși. Trebuie găsit, cu alte cuvinte, instrumentul care să influențeze și să activeze osmoza ce se produce în cadrul relației om-cultură-societate în contemporaneitate, iar în ceea ce privește profesiunea noastră, cadrul material care asigură procesul evolutiv unitar al acestei relații.

O viziune comprehensibilă în această privință o putem desprinde încercînd să extragem unele aspecte caracteristice ale dezvoltării societății zilelor noastre, generatoare ale unor noi necesități în gama de dotări culturale urbane.

Ultimele decenii ne aduc mărturii ale unor profunde schimbări intervenite în relațiile social-economice, determinate de:

— o dezvoltare industrială fără precedent;

— o amplificare enormă a cercetării științifice, acumulările de cunoaștere ale secolului XX reprezentînd peste 80% din zestrea umanității;

— o creștere a potențialului energetic într-o accepție nouă, nu numai din punct de vedere al relației KWh/om, ci mai ales din punctul de vedere al atributelor esențiale ale existenței: a trăi mai bine, a munci, a se dezvolta fizic și spiritual;

— crearea unui orizont cu perspective aproape nelimitate, prin apariția unor noi relații informaționale, prin creșterea potențialului de cunoaștere mijlocit de tehnica modernă (presa scrisă, vorbită, t.v. turismul etc.);

— explozia demografică și exodul către oraș, mai ales către marile centre industriale. Pentru arhitectură, acesta este un factor de bază, el determinînd pe plan social o serie de reacții în lanț;

— creșterea masivă a necesității de locuințe, care în orînduirile sociale cele mai avansate reprezintă o preocupare directă a statului și creșterea efortului economic din partea societății în acest domeniu;

— raționalizarea severă a mijloacelor de care dispune societatea pentru satisfacerea în masă a acestei primordiale necesități. Este un gest social care impune limitarea programului locuinței la funcțiunea sa esențială de adăpostire, de repaus;

de cultură

— industrializarea construcției de locuințe, care să asigure ritmurile ridicate de construcție;

— industrializarea clădirilor cu profil de producție;

— crearea, în aceste condiții, a unor spații complementare, prelungiri ale locuinței și ale locului de muncă;

— creșterea implicită a exigențelor omului privind dreptul la o viață mai demnă, mai completă, mai bogată în valori.

Iată deci o avalanșă de necesități derivate una din cealaltă, iată un ritm de dezvoltare care ne obligă să trecem de la scara valorilor de ieri la cea de mîine; prezentul capătă o tentă de tranzitoriu.

Se produce astfel o ruptură brutală în evoluția considerată la un moment dat normală. Oamenii, în masă, se încadrează în procesul de perfectibilitate.

În cadrul unor asemenea coordonate complexe, pentru a asigura o dezvoltare plenară a tînărului ce păşeşte pragul participării sociale, sau echilibrul de care are nevoie vîrstnicul în fața solicitărilor și răspunderilor vieții, s-a impus necesitatea unui instrument menit să completeze relația muncă-repaus cu complementarul său, recreare-cultură.

Denumirea sa convențională variază de la țară la țară, în funcție de profilul tematic și de instituția care o tutelează: casă de cultură, club sindical, casă a tinerilor și a culturii, cluburi ale tinereții etc. Toate sînt rezultatul rezolvării unor necesități, indiferent de unele particularități ale conținutului lor tematic.

CE ESTE CASA DE CULTURĂ?

A găsi o definiție cuprinzătoare, unică, este o încercare temerară, care poate ar sărăci sau limita conținutul semantic real al acestei noțiuni. Totuși, puterea de sinteză a unor personalități de înalt prestigiu cultural a adus o rază de lumină în această problemă.

Le Corbusier o numește: « Le prolongement du logis ». Georges Candilis o consideră o veritabilă articulație între trecut și prezent, care să poată da o viziune a vieții de mîine.

Emile Biasini * găsește în ea « o sursă de viață, un izvor de viață, viața însăși ».

În privința funcției sociale, ni se pare că J. Giraudoux sesizează limpede necesitatea unui astfel de instrument de transmitere și de creare de valori.

« Il ne s'agit pas seulement d'assurer à un Français ruiné l'usufruit de quelque beau meuble du domaine de la famille, il s'agit, par la mise en état moderne de son pays, de lui ouvrir le siècle et l'univers, de redonner des proportions véritables à son esprit et à sa vie, en face des dons miraculeux que nous apporte l'époque ».

O serie de opinii au statuat ideea că acest lăcaș de cultură trebuie să fie o « identitate a orașului ». Aici ar fi cazul să precizăm conținutul

* Emile Biasini, director al O.R.T.F., fost director al acțiunii culturale din Ministerul Culturii din Franța.

1

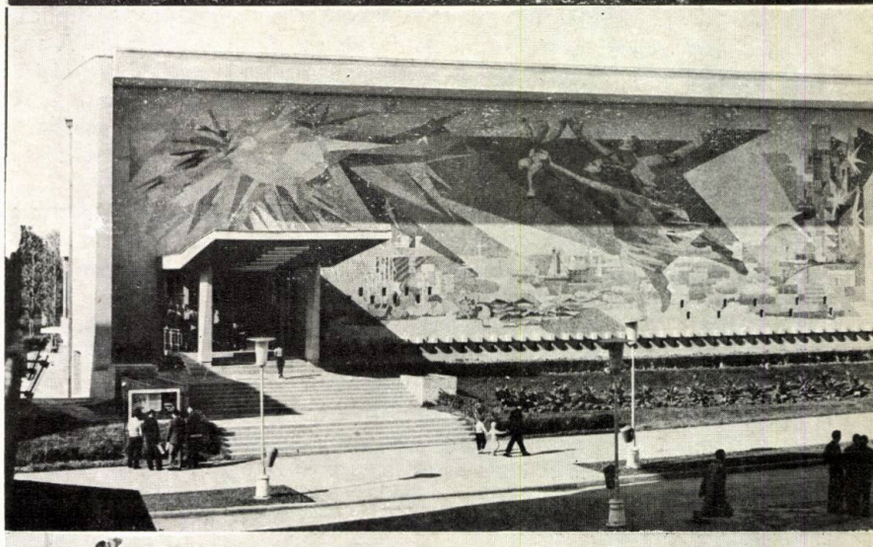

2

3

4

acestei laconice exprimări, pentru a nu se strecura unele confuzii, care de altfel s-au manifestat și la noi și, de ce să n-o spunem, care, prin unele păreri, se dovedește că persistă. Este vorba de o poziție care tinde în exclusivitate către un monumentalism desuet al formei, în timp ce ideea adusă în discuție se referă la rezonanțele grave ale unui conținut menit să vorbească tuturor despre aspirațiile spirituale ale cetățenilor orașului respectiv, care să le sublinieze particularitățile, să le reprezinte personalitatea distinctă în concertul orașelor unei țări.

Acesta din urmă este sensul la care mi se pare că trebuie să subscriem fără rezervă. El se înscrie pe linia unor antecedente ce și-au fixat definitiv o aureolă de prestigiu, sursa originară fiind antichitatea greacă. Se impune deci pentru noi, cei de astăzi, să reconsiderăm entitatea *agora-filozof-popor* în climatul contemporaneității. O replică actuală ar fi poate: *cadrul arhitectural-omul de cultură-societatea*. A analiza greutatea specifică a fiecăreia dintre ele în cadrul acestei entități ar fi deosebit de util, dar spațiul de care dispunem nu ne permite aceasta. Ne vom îndrepta atenția mai mult asupra primei componente, dar evident, întrucît ele nu pot trăi independent, vor fi prezente colateral și celelalte.

Cadrul arhitectural trebuie să fie reflectarea temei. El constituie un factor de o deosebită însemnătate, el asigurînd pe de o parte desfășurarea în condiții cît mai bune a funcțiunii sociale a casei de cultură, fiind el însuși, pe de altă parte, un instrument activ de influență afectiv-educativă. Prin valențele sale artistice, cadrul arhitectural trebuie să exprime o filozofie, să cuprindă și să dezvăluie un sens, să fie un mijloc de orientare spirituală a omului. El trebuie să reflecte o anume filozofie prin simboluri, o filozofie exprimată în imagini, în forme plastice, care ating sferele cele mai înalte, pe măsura realizării lor ca metafore. Se efectuează în aceste condiții un transport de valori cu putere de influențare asupra evoluției psihologice a omului, nucleul tendințelor de progres. Ajungem astfel în domeniul de aplicare a ecologiei sociale, domeniu ce poate servi drept cîmp de investigație pentru o cercetare a funcțiunii sociale a cadrului arhitectural, în cazul nostru al caselor de cultură.

În lucrarea « Omul și viitorul său », Julian Huxley arată necesitatea stringentă pentru spiritul uman de a se pregăti să facă față problemelor pe care progresul tehnicii și științei le ridică în fața lui. *

Pornind de la necesitatea de a se da mai multă atenție ecologiei, știință a relațiilor între organisme și resursele mediului lor, autorul ajunge s-o particularizeze în ecologie socială și ecologie psihologică. În ceea ce ne privește, am localiza — precizînd că ar trebui să ne intereseze mai mult, cînd ne referim la cadrul arhitectural — aspectele de ecologie socială privind acest instrument cu funcțiunea socială de cultură, creat de om pentru el însuși, precum și aspectele de ecologie psihologică « investigare a spiritului asupra lui însuși și a propriului său mediu psihologic ». Trebuie explorat spațiul calitativ interior în egală măsură cu cel cantitativ exterior, sub raportul satisfacțiilor pe care spiritul le are prin divertismentele și arta oferite de activitatea unei case de cultură.

Prin investigarea propriilor noastre gînduri și a operațiilor efectuate de ele, va trebui să ajungem a dirija dezvoltarea individului în societate, astfel încît să se stabilească relații psihologice eficiente între el și ceilalți indivizi, precum și cu natura ce îl înconjură.

În raport cu celelalte forme de manifestare artistică, arhitectura îmbracă forme specifice datorită dublului său caracter:

— material, prin faptul că trebuie să răspundă unor necesități de ordin funcțional și static;

— spiritual, prin transmiterea unui mesaj emoțional.

Acest dublu caracter corespunde atributelor de bază ale arhitecturii: utilitate, soliditate și frumusețe, care implicit se completează cu cel de economicitate. Găsirea raportului optim dintre ele este chezășia unei eficiențe ridicate a funcțiunii sociale a casei de cultură. Dar aceasta nu este suficient. Vorbind despre eficiență, trebuie să avem în vedere, în egală măsură, calitatea activităților ce se desfășoară aici; la stabilirea acesteia, determinantă este eficiența morală și socială.

Obiectivele majore ale unei case de cultură pot fi sintetizate prin:

— a difuza elemente de cultură din tezaurul național și universal;

— a prilejui, a organiza, a asigura și a stimula practicarea unor acte de cultură.

Pentru a se ajunge la aceasta este necesar a se crea climatul propice, stimulativ, atractiv, al cadrului arhitectural, o concepție spațială suplă, cu posibilități de nuanțare la adaptări, cu posibilități de evoluție în timp prin extindere sau modernizare, fie că este vorba de spațiul însuși, fie de utilaj tehnic perfecționat, de mobilier etc. În același timp, cadrul arhitectural trebuie să permită, într-un anumit moment, prin expresivitatea ambianței sale, atît definirea obiectivelor acțiunii, cît și stabilirea metodelor acestei acțiuni. O tratare amorfă a lui, o decorație interioară egalizatoare, un mobilier monoton duc la un climat sec, în care lipsa de diferențiere face să scadă interesul pentru acțiune. În general, credem că ar trebui să ne însușim total ideea că amprenta, specificul unui cadru nu trebuie să însemne mobilare, ci amenajare. Elementul particularizator să contribuie major la crearea unui climat atrăgător, care să definească și să devină un spațiu de schimb al ideilor, un spațiu al formelor libere, dinamice, care să stimuleze receptivitatea omului la actul de cultură. Cerut de metodele moderne de educație și influențare, acest cadru este cel firesc, făcînd din casa de cultură o prezență activă în viața colectivității, oferind spațiul său pentru consumarea timpului liber în mod inteligent.

Astfel, prima componentă a entității antice devine într-adevăr un forum al colectivității, locul firesc de întîlnire a membrilor ei pentru a-și petrece agreabil și util timpul liber, un mijloc de odihnă activă, un mijloc de recreare, de refacere a forței fizice și psihice necesare procesului muncii.

Întrevedem prin acestea unele dintre valențele civilizației de mîine, civilizația timpului liber.

PROFILUL CASEI DE CULTURĂ

Pentru a nu ne găsi pe poziții handicapate în viitor, sînt necesare permanente primeniri, care să se facă simțite cu prioritate în idei.

Acestea vor rezulta în mod elocvent dintr-o activitate de cercetare orientată în două direcții principale:

1. Determinarea profilului, a problemelor de ordin pedagogic și a conținutului tematic al activității unei case de cultură, prin găsirea unui răspuns la următoarele întrebări:

— în ce măsură adulții, care au astăzi încă timpul limitat de necesitățile cotidiene și adesea de condiții de transport, dispun de energia de a participa la activități colective și de a prelua chiar o serie de responsabilități?

— dacă problematica unei anume circumstanțe i-ar putea atrage prin interesul ce-l reprezintă?

— care este timpul liber de care dispune tineretul pentru destindere și cultură?

— poate fi antrenat tineretul școlar la activități suplimentare, dat fiind programul de studii foarte încărcat?

— care este măsura în care se poate reveni la viața colectivă dusă altădată de locuitorii orașelor și satelor, care știau să-și organizeze întîlniri utile pentru a schimba păreri asupra vieții cotidiene, a evenimentelor în general?

* Vezi Contemporanul, nr. 2 din 31 mai 1968.

— cum se poate asigura educația permanentă, dezvoltarea culturală, care în cele din urmă s-ar traduce prin aportul fiecăruia la viața unei colectivități din ce în ce mai active și mai conștiente de responsabilitățile sale sociale?

2. Amplasarea, construirea, amenajarea și echiparea unei case de cultură, pornind de la următoarele premise:

— cadrul de desfășurare a activității de destindere, factor la fel de important în desăvîrșirea personalității ca cel în care se desfășoară viața profesională și de familie;

— necesitatea unui plan de cercetare și experimentare;

— necesitata unei informări largi a publicului privind activitatea și posibilitățile de care dispune casa de cultură;

— necesitatea ca mediul ambiant și activitatea să răspundă direct nevoilor și aspirațiilor participanților;

— animatorul, profesiune nouă chemată să joace un rol important în viața socială.

PROFILURI ȘI OPȚIUNI PE PLAN MONDIAL

Ca urmare a determinantelor sociale de care am amintit înainte, «fenomenul» caselor de cultură a cuprins o arie cu tendințe de generalizare mondială. Fără a urmări criterii prestabilite, vom încerca o succintă punctare a situației postbelice în diverse țări.

În U.R.S.S., casele de cultură au o veche tradiție, ființînd din primii ani ce au urmat izbînzii Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Ni se pare inutil să enumerăm exemple pe care documentația ni le pune la dispoziție. Am semnala numai complexitatea la care a ajuns uneori programul, ca urmare a unei îndelungate experiențe, astfel încît la Casa tineretului de pe Colinele lui Lenin din Moscova, în afară de spațiile devenite clasice, mai sînt prevăzute: o sală comemorativă, săli de expoziții, de dans, bazin de înot, cafe-bar etc.

În 1954 a avut loc la Zürich, în Elveția, primul congres internațional pentru construcții școlare și centre de recreație, cu care ocazie s-a înființat asociația Pro-Juventute. Ca urmare, a fost realizat la Wipkingen un prim așezămînt pentru destindere și sport, după care urma să se construiască o întreagă serie de case de cultură ale tineretului.

În Olanda, publicul care frecventa inițial cluburile era compus din tineri între 14 și 20 de ani. Prin diversificarea activităților, limitele de vîrstă s-au modificat, acoperind intervalul de la 6 la 25 de ani. (Aceasta fiind și o urmare a unei legături mai strînse a educatorilor cu părinții). Activitatea cluburilor a evoluat, devenind în numeroase cazuri o activitate a familiei, ceea ce înseamnă că familia este metodic și sistematic antrenată în a urma acest curent.

La sfîrșitul anului 1962 erau în funcțiune în Olanda aproximativ 400 de case de cultură ale tineretului, care cuprindeau ca participanți permanenți, legitimați, 100 000 de membri, dispunînd de 600 de educatori calificați, 5 000 de colaboratori benevoli și aproape 900 de specialiști. Fără îndoială că aceste cifre au crescut de atunci.

În Franța, acțiunea pentru case de cultură revine mai multor foruri: Ministerul Afacerilor Culturale, Ministerul Tineretului și Sporturilor, de curînd Ministerul Educației Naționale și mai ales Federația franceză a caselor tinerilor și culturii. Acest ultim for are o activitate remarcabilă, atît pe planul organizării și coordonării activității, cît și al construirii de așezăminte. Numărul caselor de cultură nu îl deținem. Dar este concludent, pentru amploarea acțiunii, faptul că în iunie 1966 se lansa un concurs pentru 1 000 de cluburi pentru tineret, ce trebuiau să se construiască în următorii 4 ani. O notiță din jurnalul *France-Soir* anunța, în februarie 1967, că 500 dintre ele au și intrat în execuție.

În Anglia, tînărul participă mai ușor la activități comune decît cel francez, dată fiind o metodă proprie de educație a copiilor, precum și

1 Casa de cultură din Tulcea
2 Casa de cultură din Mangalia. Fațada principală
3 Clubul sindicatului uzinei de utilaj greu «Progresul» din Brăila
4 Casa de cultură din Predeal
5 Casa tinerilor și a culturii din Firminy-Franța. Fațada dinspre vest și scara de intrare
6 Casa pentru toți din orașul Hanovra (R.F.G.)
7 Clubul școlii Bootham din York—Anglia. Fațada de Vest

5

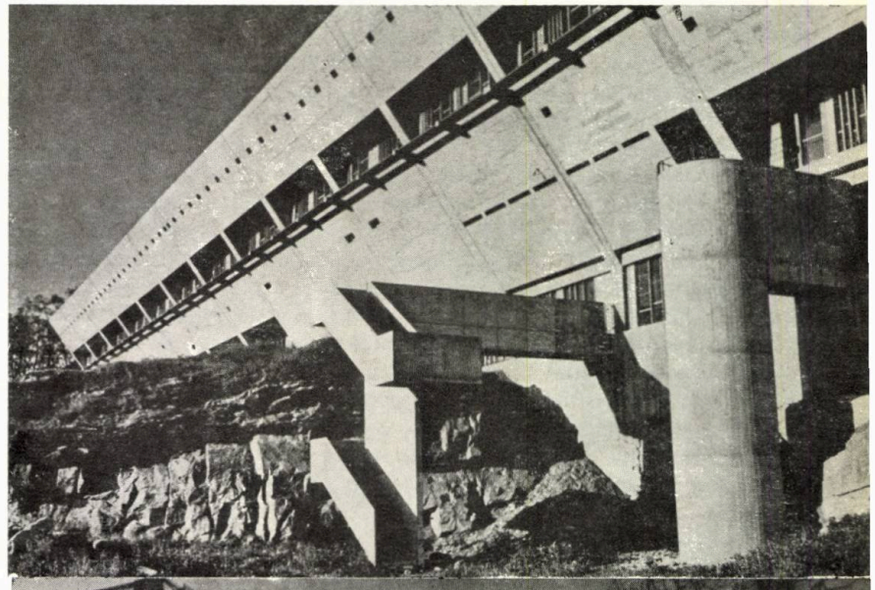

6

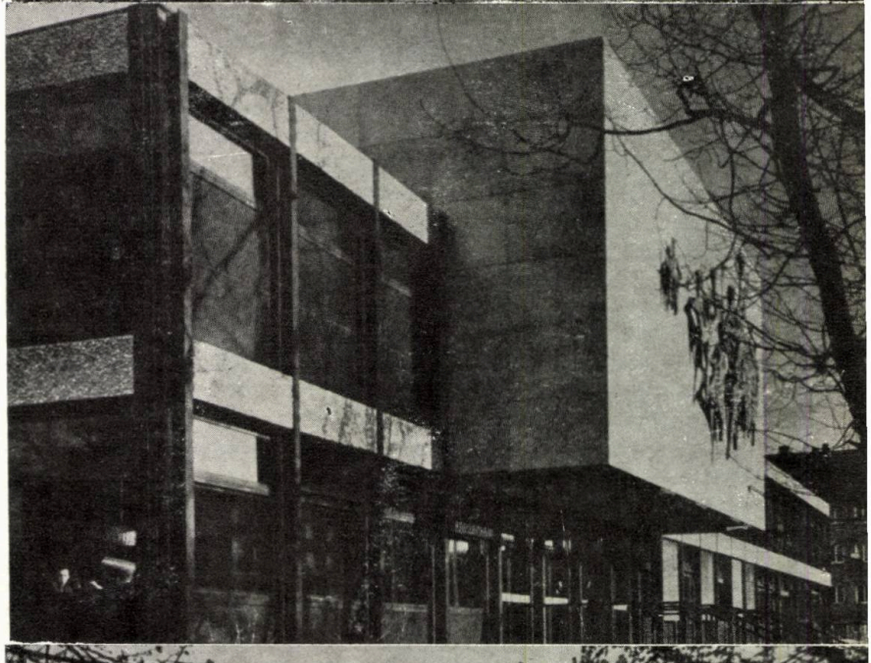

7

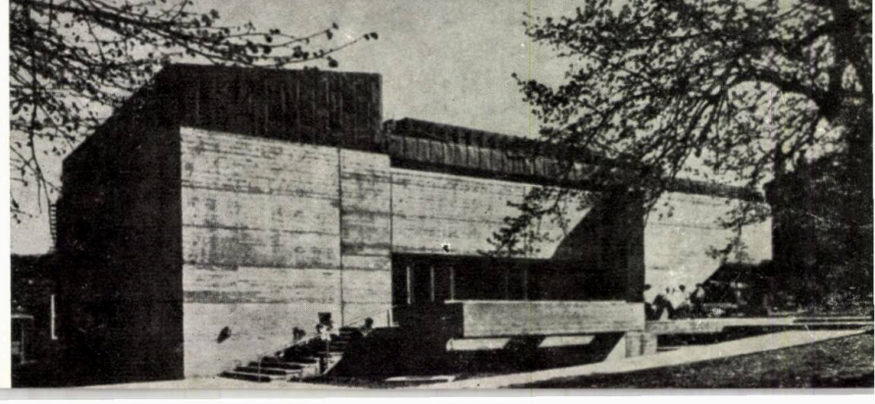

o anume concepție de viață, rezultată din tradiționalele cluburi, fie politice, fie confesionale, fie profesionale.

Clubul tinerilor are ca trăsătură specifică existența unui mare spațiu, compartimentat ușor prin panouri.

În S.U.A., emanciparea tineretului, antrenat pe direcția particulară a unei permanente emulații pentru a cuceri « primul loc », a determinat o anume independență față de familie, care a facilitat încorporarea unor concepții speciale privind autocontrolul și autoconducerea. De aici decurge și configurația cluburilor pentru tineret, cu o conducere și o organizare încredințate în exclusivitate generației tinere.

În R.F.G. s-a adoptat în 1950 un plan federal pentru tineret. În anul 1965, statisticile înregistrau construirea sau amenajarea, într-un interval de 15 ani, a peste 3000 de « Case pentru tineret » purtînd diferite denumiri: adăposturi pentru tineret, cămine pentru tinerii lucrători, case ale « ușilor deschise », case pentru toți etc.

Dintre pozițiile mai recente, referitoare la cadrul organizatoric al activității unei case de cultură, am consemna o serie de opinii avansate. Între acestea ar fi de citat opțiunea participanților la colocviul de la Amiens din martie 1968 (profesori, psihologi, sociologi, arhitecți, directori de case de cultură) pentru o fuziune a școlii cu casa de cultură, spre a se realiza, în condiții economice și eficiente, cadrul complex de formare a tineretului. Experiența cu bune rezultate a școlii din Yerres, de lîngă Paris, confirmă părerile de mai sus. În același sens, în orașul Salgotarjan din Ungaria s-a realizat o comasare a școlii generale și a liceului cu casa de cultură și, tot cu același scop, cluburile din Olanda întrețin contacte strînse cu alte grupări sau asociații de tineret, cu școli și diferite instituții de educație, servicii de asistență socială și de formație profesională, întreprinderi etc.

CASELE DE CULTURĂ ÎN ROMÂNIA

În țara noastră, în pragul celui de al doilea sfert de veac de la eliberare, constatăm cu satisfacție că drumul parcurs urmează o linie de permanentă ascendență. Sîntem astăzi în măsură să punctăm cu certitudine etape, să le delimităm și să distingem mutațiile axiologice care au avut loc. O privire retrospectivă către perioada anilor 1950—1953 ne arată o activitate care, din lipsa de capacitate de proiectare specializată, s-a orientat în mod realist către proiectarea centralizată, de obiecte tip. Activitatea trebuia să acopere necesități enorme, atît la oraș, cît și la sat, în condițiile economice ale acelei etape. Ca la orice început, au avut loc o serie de tatonări, atît de ordin funcțional, cît și plastic, în care lipsa de experiență a dus la unele orientări confuze, infirmate ulterior de viață. Totuși, ele au avut darul de a contribui la clarificarea unor teme, a unor poziții, permițînd determinarea parametrilor activității ce le-a urmat.

Dintre proiectele acelor ani vom cita un club sindical cu sală de spectacole cu 400 de locuri, care încerca să reediteze, în limite economice restrînse, o schemă de teatru cu cîteva completări de club: bibliotecă, sală de gimnastică etc.

În mod similar a fost tratat și un program pentru un club cu sală de spectacole cu 200 de locuri. În schemele de partiu ale acestora se vede efortul unei compoziții simetrice, în care funcțiunile interioare se echilibrează cu dificultate. Un anume mod de înțelegere a plasticii arhitecturale de exterior și de interior, de falsă monumentalitate care se înscria în căutările infructuoase ale acelei perioade, a dus la o eficiență economică necorespunzătoare, ceea ce a necesitat restructurări de temă. Către sfîrșitul acestei prime etape, prin anii 1955—1956, au apărut și scheme asimetrice, cu subterfugii plastice inspirate mai direct de spiritul arhitecturii noastre tradiționale.

Proiectul tip cu sală de spectacole de 400 de locuri se înscrie în această optică. Întocmit inițial cu terasă, s-a trecut și la învelitoare ceramică, însă fără adaptări ale partiului, fapt care a determinat un acoperiș greoi. Dintre tarele funcționale ale acestui tip am sublinia o idee care a fost ulterior combătută, aceea a unui exces de polivalență conferit unor spații dintre cele mai costisitoare. Sala de spectacole trebuia să folosească și pentru dans, expoziții, reuniuni etc., ceea ce a impus o pardoseală orizontală. Nu mai trebuie subliniate neajunsurile în cazul cînd sala era folosită în special pentru spectacole de teatru, estradă etc.

Aceste insuficiențe tematice au generat cea de a doua etapă de proiectare a construcțiilor de case de cultură sau cluburi sindicale din jurul anilor 1959—1960. Pornindu-se de la ideea unei îmbogățiri a conținutului tematic și a reconsiderării pozițiilor plastice de pînă atunci, s-au realizat o serie de studii finalizate în două categorii de case de cultură, de 400 și 600 de locuri în sala de spectacole — ca proiecte tip — și o a treia, pentru o casă de cultură cu 800 de locuri în fază de proiect tehnic directiv.

Pentru primele două, îmbunătățirile au fost evidente și s-au reflectat într-o mai corectă înțelegere a funcționalității privind spațiile de recepție și condițiile de confort ale sălii (acustică și vizibilitate), anexele scenei și utilarea lor, încăperile pentru activitatea de club.

Pentru cel de al treilea tip, schema de partiu, raportată la importanța lui ca dotare orășenească și la valoarea de investiție, s-a dovedit rigidă. Sectorul activităților de club a primit o rezolvare minimală, mai evidentă aici decît la celelalte două, în sensul că imaginea ce se oferea nu era cu nimic diferită de cea a unui interior de clădire administrativă.

În același timp, obiectele care au fost realizate pe baza acestui proiect directiv — casele de cultură din Petroșani, Tulcea și municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej — au marcat un dezechilibru sensibil prin concentrarea efortului decorativ, respectiv economic, cu precădere asupra sectorului de spectacole (recepție, sală, scenă).

În privința celorlalte proiecte tip, privindu-le în general, trecînd peste eficiența unui însemnat aport într-o anumită etapă social-economică, am remarca unele aspecte care au generat o anume monotonie, o depersonalizare a peisajului urban al unor localități, o amplasare neindicată în unele cazuri etc.

Casele de cultură mai mari — cu 600 de locuri — prin unicitatea lor în cadrul orașului, ajung să devină un element distinctiv al acestuia. Chiar cînd este vorba de localități foarte distanțate, ca de pildă Oțelul Roșu și Buhuși, dotate amîndouă cu același tip de clădire, nu mi se pare indicată repetarea identică a unei astfel de dotări și cu atît mai puțin în cazul aplicării aceluiași proiect în orașe învecinate ca Buhuși și Piatra Neamț.

Ar fi fost de dorit o intervenție a adaptatorului așa cum s-a întîmplat cu același tip de casă de cultură amplasată la Giurgiu, unde modificarea fațadelor (raportul dintre plinuri și goluri, ritm și materiale) a conferit o notă particulară, pozitivă acestui proiect. Particularizarea proiectelor tip prin adaptare a lăsat loc și unor soluționări mai puțin interesante, așa cum s-a întîmplat în cazul casei de cultură din Pașcani.

Pe de altă parte, pentru a preîntîmpina unele interpretări discutabile, proiectele tip au fost întocmite cu variante de fațadă. Totuși, din cauza modului lor de redactare sau a termenelor extrem de scurte pentru deschiderea finanțărilor, a lipsei unei evidențe și a unui control asupra felului cum aceste variante se aplicau pe întreg teritoriul țării, de cele mai multe ori variantele nu au fost luate în considerare ori se aplicau proiecte necorespunzătoare nivelului și importanței localității respective.

În această a doua etapă s-au construit și o serie de proiecte unicate, ca de pildă casa de cultură din orașul Victoria, cea de la Uzinele Republica sau cea de la Mangalia, pe programe diferit întocmite, în funcție de posibilitățile de finanțare, de amplasament etc.

Din experiența acumulată de beneficiari și de arhitecți, din îmbogățirea cunoștințelor în acest domeniu prin documentare asupra realizărilor din alte țări, s-au putut trage o serie de concluzii care au stat la baza unui imporant salt calitativ înregistrat de realizările etapei actuale.

Dintre deficiențele vechilor teme de proiectare sau proiecte, amintim: profilul incert al unor spații de club, spații lipsite de condițiile care să asigure o desfășurare a activității nestingherite de cei din jur și care la rîndu-i să nu deranjeze pe vecini, neprevederea unor spații pentru depozitarea materialelor sau a lucrărilor realizate la cercul plastic, lipsa unui punct de apă sau a unui bac cu pămînt pentru modelaj la cercurile respective, neglijarea condițiilor de insonorizare sau tratare acustică la cercul de teatru sau cor și orchestră, lipsa vestiarelor la cercul de balet și altele au fost remediate în toate propunerile actuale, fiind consfințite ca necesități minimale prin acțiunea de diversificare recent încheiată.

Nivelul la care am ajuns astăzi, prin construcțiile date în folosință în ultimii ani, dar mai ales rezultatele mai bune pe care sperăm să le obținem prin proiectele în curs de execuție și cele ce vor urma sînt în bună măsură rodul unei munci stăruitoare, de durată mai îndelungată, a factorilor de resort, în special din U.G.S.R., rod căruia noi, arhitecții, sîntem chemați să-i dăm, nu o simplă haină, ci valențe noi, active, să-l potențăm, să-i dăm viață și spirit. Este un cîmp de activitate în plină înflorire, prilej de îmbogățire a patrimoniului material și spiritual al țării, de cristalizare a unor frămîntări finalizate cu valoroase învățăminte.

Într-un climat de nelimitate posibilități de manifestare a personalității creatoare a arhitecților își desfășoară munca de concepție nenumărate colective din D.S.A.P.C.-uri și institutele centrale de proiectare.

De la exuberanța plină de fantezie de la casa de cultură din Suceava, cu rădăcinile sale puternic ancorate în tradiția meleagurilor noastre, la eleganța plină de prestanță a celei din Petroșani sau Tulcea, s-au obținut prin noile partiuri o fantezie mai bogată, o plastică arhitecturală de mare varietate și o vervă izvorîtă din pasiunea profesională pentru acest program. Unghiul drept, exagonul, linia curbă sînt tot atîtea configurații de partiu și de expresie arhitecturală.

Se investește mai multă energie pentru un climat interior nou; spații ample sînt concepute pentru funcțiuni multiple sau mai restrînse; spațiilor reduse li se asigură posibilitatea unor prelungiri; prin anume mișcări volumetrice se urmărește crearea unui spațiu activ, fie prin relații de interior, fie prin prelungiri în natură. Se caută astfel mai mult amplasamente care să beneficieze de zone plantate (casa de cultură din Buzău, Oradea sau Alexandria), sau, în lipsă, li se crează oaze de verdeață ori terase amenajate, circulabile, pentru a se putea ieși în aer liber (casa de cultură din Slobozia, Sibiu sau Tîrgoviște).

A enumera casele de cultură realizate în ultimii ani sau în curs de realizare ori proiectare ar însemna să întocmim o lungă înșiruire, pentru că pe harta țării au apărut un număr impresionant de focare de cultură. Este efectul firesc al măsurilor luate de partid și de stat privind reorganizarea administrativ-teritorială a țării, pentru dezvoltarea armonioasă a tuturor regiunilor, dezvoltare în care cultura reprezintă una din componentele de bază.

Se ridică astfel, în masă, o serie de localități, la nivelul pulsațiilor culturale ale fostelor capitale de regiuni, se asigură astfel pătrunderea valorilor spirituale în toate colțurile țării, pentru înflorirea României socialiste.

(Continuare din pag. 17)

nu are însă nicidecum darul de a lecui lipsa de vedere în spațiu. Așa că ansamblurile concepute inițial ca niște desene care să « dea bine » în plan, au ajuns acum să « dea bine » privite din avion. Iată de ce remarc cu satisfacție mugurii veritabili ai spațialității, ca pe un semn al maturizării.

Unitatea compozițională, opusă uniformității, dar și amalgamului stilistic (și mă refer aici la stil în cel mai larg înțeles al cuvîntului) presupune stăpînirea tuturor elementelor compoziției și unirea lor armonioasă. Pînă nu demult, unitatea se realiza mai cu seamă în sens de uniformitate, de sărăcie a mijloacelor de expresie — ceea ce a generat la scara ansamblului binecunoscuta critică a fenomenului de monotonie, de șablonizare—dar nu erau puține nici cazurile în care era pur și simplu neglijată și, poate tocmai ca o reacție de respingere a uniformității, se făcea loc eclectismului, abundenței lipsite de discernămînt. Din această cumpănire între extreme s-au născut edificii echilibrate, s-a desprins meșteșugul sobru al compoziției unitare, pe care ochiul oricărui arhitect îl va descifra în multe realizări aflate în curs, prezentate în numărul trecut și în cel de față al revistei. Rămîne ca acest cîștig să fie însușit și pe treapta ansamblului.

Din păcate, spațialitatea și unitatea alcătuirii sînt premise necesare, dar nu suficiente pentru definirea arhitecturii românești contemporane. În contextul larg al evoluției semnalate încă din primele pagini ale articolului, ele sînt de natură să garanteze — alături de alte atribute, asupra cărora nu mai insist, referitoare la materiale, tehnologii etc. — numai caracterul contemporan al acesteia. Spun din păcate, deoarece multe dintre remarcabilele edificii recent proiectate se mențin la această limită, lipsindu-le însă expresivitatea specifică, adică tocmai ceea ce le-ar putea conferi o valoare universală, de monument.

Expresivitatea specifică — sau specificul, cum este ea denumită în mod curent — reprezintă o funcție sintetică a arhitecturii. Definirea ei este controversată și va mai da probabil de furcă teoreticienilor. În ce mă privește — fără să pretind că mă număr printre aceștia — consider că expresivitatea specifică este unul dintre factorii care marchează deosebirea dintre construcție și arhitectură, care definesc arhitectura ca o calitate nouă, care conferă funcției materiale valoare spirituală și faptului de civilizație apartenență la sfera culturii. Or, adresîndu-se unei comunități determinate istoricește ca profil spiritual, arhitectura trebuie să se facă accesibilă și să fie recunoscută de comunitate ca aparținîndu-i. Accesibilitatea arhitecturii se realizează deci numai în continuitate cu tradiția, în acord cu profilul spiritual al comunității date. Modernitatea rece, raportarea la tradiții străine nu sînt suficiente. Expresivitatea specifică este deci piatra de încercare a oricărei arhitecturi originale. Acesta este tîlcul filozofiei care trebuie extrasă din folclor.

Am căutat semnele unei asemenea expresivități. N-aș vrea să nedreptățesc pe nimeni; poate că n-am căutat suficient. N-aș spune cu certitudine unde anume semnele căutate lipsesc cu desăvîrșire, dar de întîlnit le-am întîlnit și asta pot să afirm cu cugetul împăcat. Le-am întîlnit în lucrările realizate, în curs de execuție sau abia proiectate ale arhitectului Nicolae Porumbescu — hotelul și casa de cultură din Suceava, casa de cultură din Baia Mare, sediul politico-administrativ din Botoșani. Cred că nu întîmplător autorul lor mărturisește preocuparea pentru ceea ce numește el funcția de ordinul al doilea (« jocul secund » al lui Ion Barbu, poate), ca obiect fundamental al arhitecturii. În această funcție secundă aș include eu expresivitatea specifică. Las altora menirea de a continua numirea altor realizări și altor autori, în cuprinsul listei primelor monumente ale arhitecturii românești contemporane.

casa de cultură

din suceava

Autori: *arhitecții Nicolae Porumbescu, Maria Porumbescu-Vaida*
Colaboratori (în faza de studiu): *arhitecții Sergiu Hanganu, Tudor Dumitrașcu*
Rezistență:
autor: *ing. Octavian Dunglanu*
coautori: *inginerii Elena Melinte, Grigore Manolache*
Instalații: *inginerii Lică Lupu, Sigismund Weintraub, Romeo Papuc, Eftimie Ghionici (coordonator)*
Proiectant general: *D.S.A.P.C. — SUCEAVA*

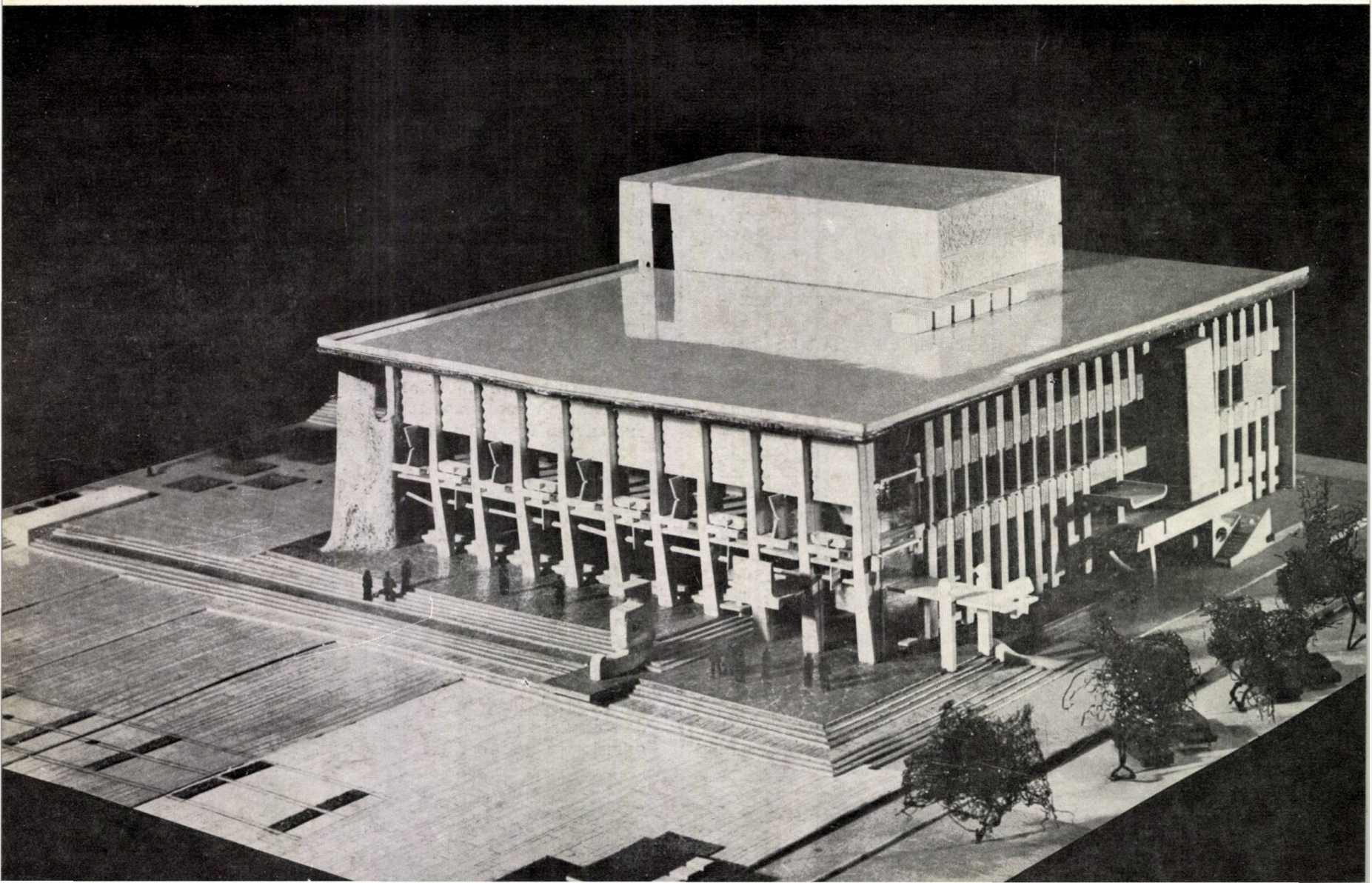

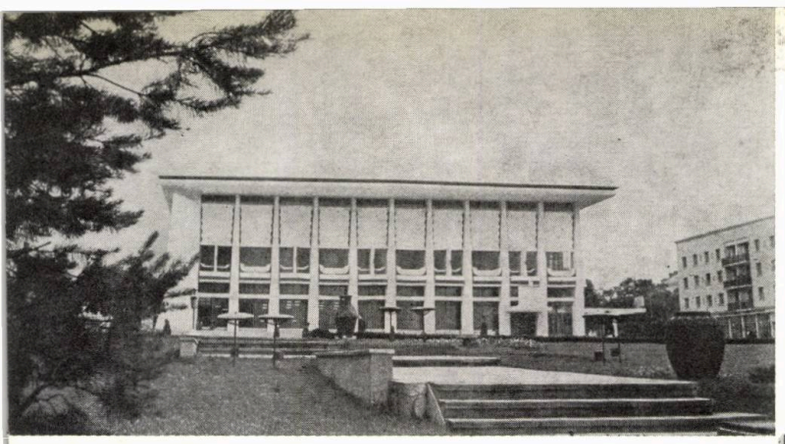

2

1 3

1 Vedere generală (machetă)
2 Vedere din piață
3 Detaliu de fațadă

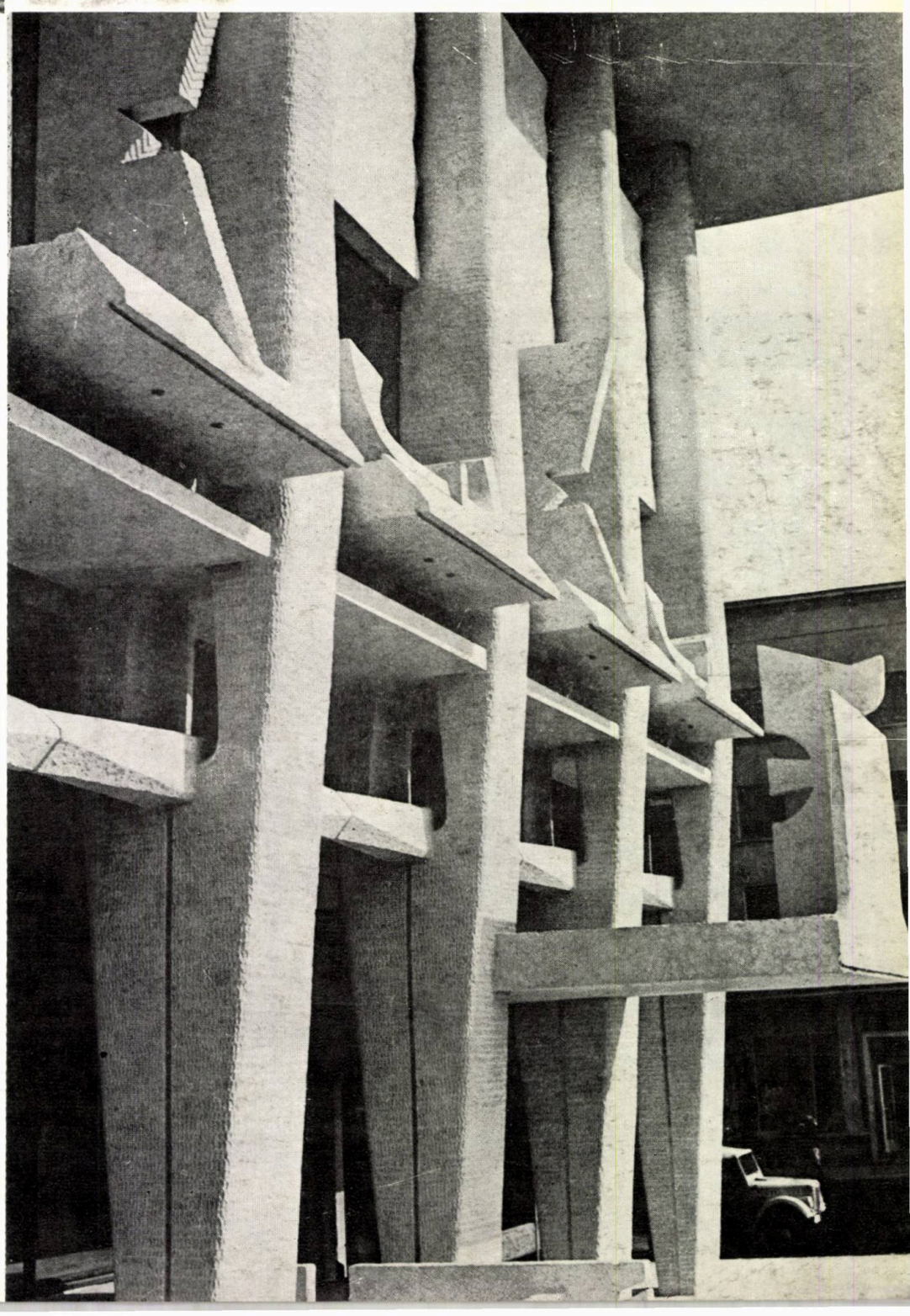

UNELE CONSIDERENTE TEORETICE ASUPRA NATURII ȘI SPECIFICULUI ARHITECTURII

Ni se cere să prezentăm o lucrare proiectată de către colectivul nostru: Casa de cultură de la Suceava. Ar însemna să consumăm neeficace pagini de revistă, dacă n-am prezenta mai întîi unele teze, care, susținute, să poată fi apoi ușor regăsite, aplicate în această lucrare, ca și în alte două proiecte: Casa de cultură de la Baia Mare și sediul politic-administrativ de la Botoșani.

De aceea, în locul prezentării și explicării lucrărilor al căror program astăzi este îndeobște bine cunoscut, facem apel, în măsura în care apare interesant, la bunăvoința de a lua în considerare o expunere a autorilor care a fost publicată în revista « Arhitectura » nr. 2 din 1967, sub titlul «Specificul în arhitectură»;

Dezvoltarea tezelor supuse discuției pornea de la anumite premise considerate ca acceptate.

Pentru explicarea mai ușoară a lucrărilor proiectate, cît și ca o completare a tezelor deja publicate, credem necesară reluarea și punerea în discuție și a acestor premise anterior enunțate. Expunerea lor în scopul elucidării unor eventuale neclarități și a eliminării suspiciunilor asupra valabilităților lor nedemonstrate constituie conținutul celor de mai jos.

Deci, vom urmări explicitarea afirmațiilor:

« Pe plan mondial, creatori înaintați neagă astăzi — printre altele — ca mai important în arhitectură:

— absolutizarea raționalismului;

— obiectivismul și depersonalizarea;

— funcționalismul ca factor determinant al expresiei ».

Ne referim la ultimul punct, susținînd că absolutizarea funcționalismului a fost o necesitate istorică.

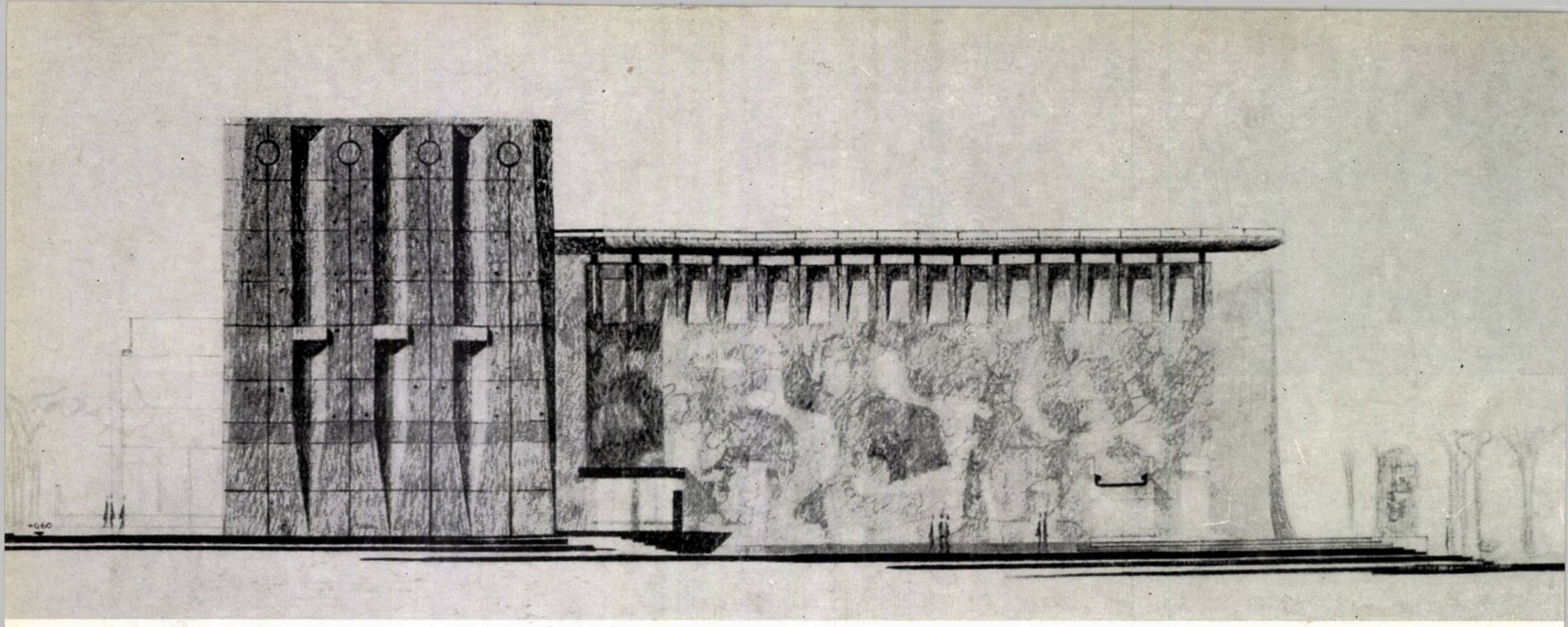

Fațadă laterală (proiect)

Plan de situație

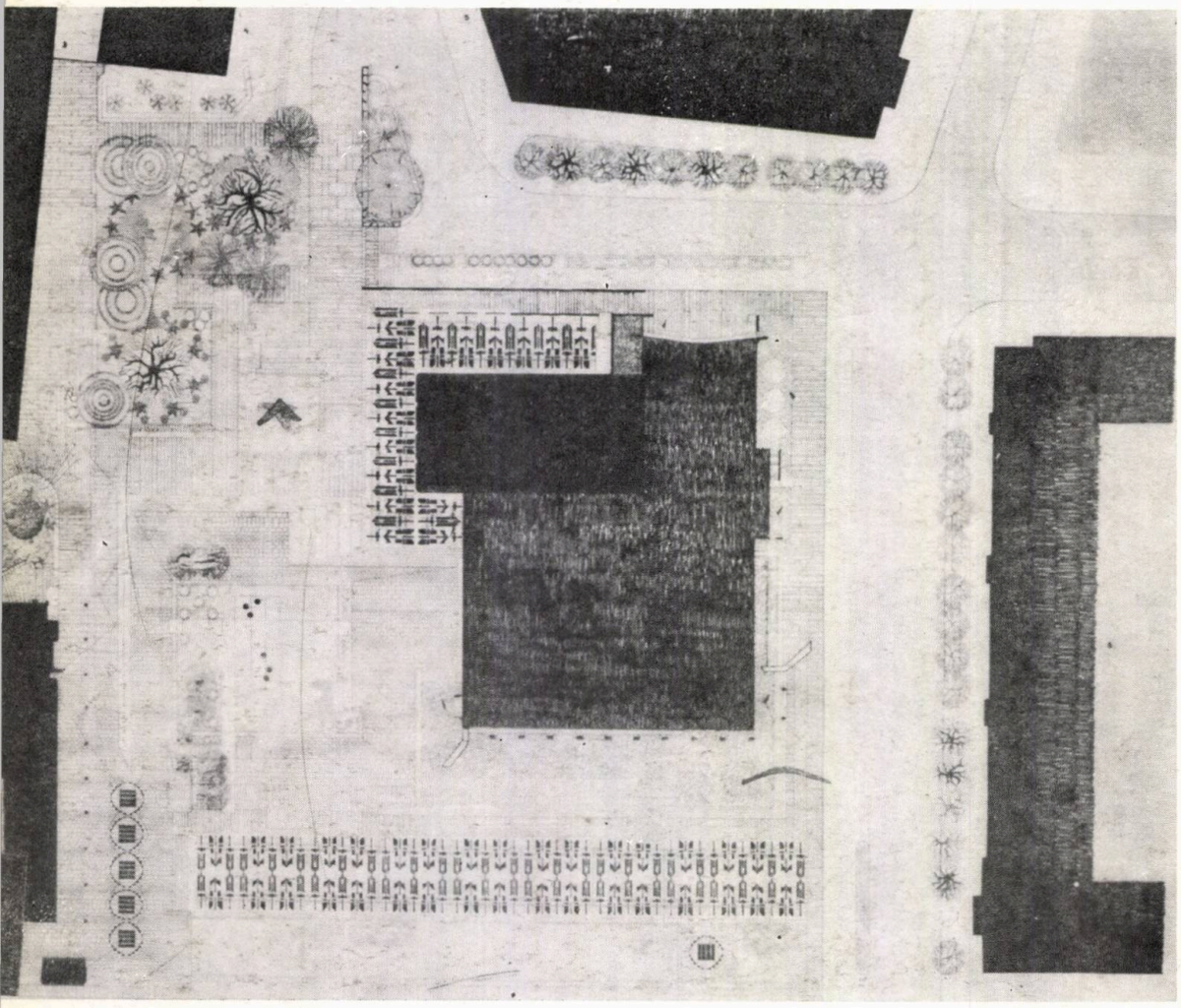

Afirmația cere o analizare în profunzime a fenomenului în evoluția lui.

Ne este binecunoscută astăzi teza evoluției tehnice, în reciprocă legătură cu evoluția necesităților. De mult știm că omul, descoperind funcțiunea născută din cerințele existenței, și-a creat prin ea mijloace ajutătoare cu un randament din ce în ce mai sporit în consumul de energie și a inventat gradat unelte, instrumente, mecanisme, mașini, automate — trepte ale trecerii de la tehnica manuală meșteșugărească către mecanizare, industrializare și automatizare.

De asemenea, cunoaștem că randamentul consumului de energie și controlul eficienței lui a constituit totdeauna tema de pornire, învățată fără îndoială din observarea relației fundamentale funcțiune-organ, dezvoltată în natură.

În etape primare, funcțiunile încă nediferențiate în natură creează organe puține — sau uneori unul singur — însă cu consum mare de energie și posibilități de interacțiune și informare reduse.

Economia consumului de energie și lărgirea posibilităților de informare, de facilitate a comenzilor duce la complexarea experienței naturale primare și, prin selectarea organelor care pot satisface mai multe funcțiuni — sau invers — se realizează în locul abstractului raport *funcția creează organul*, un raport evoluat, concret-sinergic, de interacțiune între organe (notez sensul folosirii cuvîntului abstract, adică de izolare a unui element, neglijînd pe un altul).

Fațada principală

PLAN SUBSOL

1. *Sală dans;* 2. *Sală club tineret;* 3. *Grupuri sanitare;* 4. *Podium orchestră;* 5. *Centrală de ventilații;* 6. *Subsol tehnic;*

PLAN NIVEL INTRARE CLUB

1. *Hol garderobă;* 2. *Golul sălii de la subsol;* 3. *Director;* 4. *Administrație;* 5. *Regie;* 6. *Portar;* 7. *Repetiție orchestră;* 8. *Foaier actori;* 9. *Foaier club;* 10. *Cabine actori;* 11. *Trape;* 12. *Fosă orchestră;* 13. *Depozite;* 14. *Garderobă;* 15. *Hol actori*

PLAN PARTER

1. *Sală spectacole 800 locuri;* 2. *Garderobă public;* 3. *Hol garderobă;* 4. *Fosă orchestră;* 5. *Scena cu trapă;* 6. *Hol;* 7. *Sală ședințe 200 locuri;* 8. *Sală cerc dramatic;* 9. *Casa bilete*

PLAN ETAJ I

1. *Sală spectacole 800 locuri;* 2. *Fosă orchestră;* 3. *Scenă cu trapă;* 4. *Foaier;* 5. *Bibliotecă;* 6. *Repetiție balet;* 7. *Camera aparate;* 8. *Dezbrăcare;* 9. *Hol bibliotecă*

PLAN ETAJ II

1. *Sală spectacole 800 locuri;* 2. *Cerc artiști plastici;* 3. *Cineclub-foto;* 4. *Laborator;* 5. *Holl expoziție;* 6. *Sală expoziție;* 7. *Cerc limbi străine;* 8. *Sală mică expoziție;* 9. *Cabină proiecție;* 10. *Orgă lumini;* 11. *Instalații electrice;* 12. *Orgă sunet;* 13. *Regie;* 14. *Atelier decoruri;* 15. *Etaj tehnic*

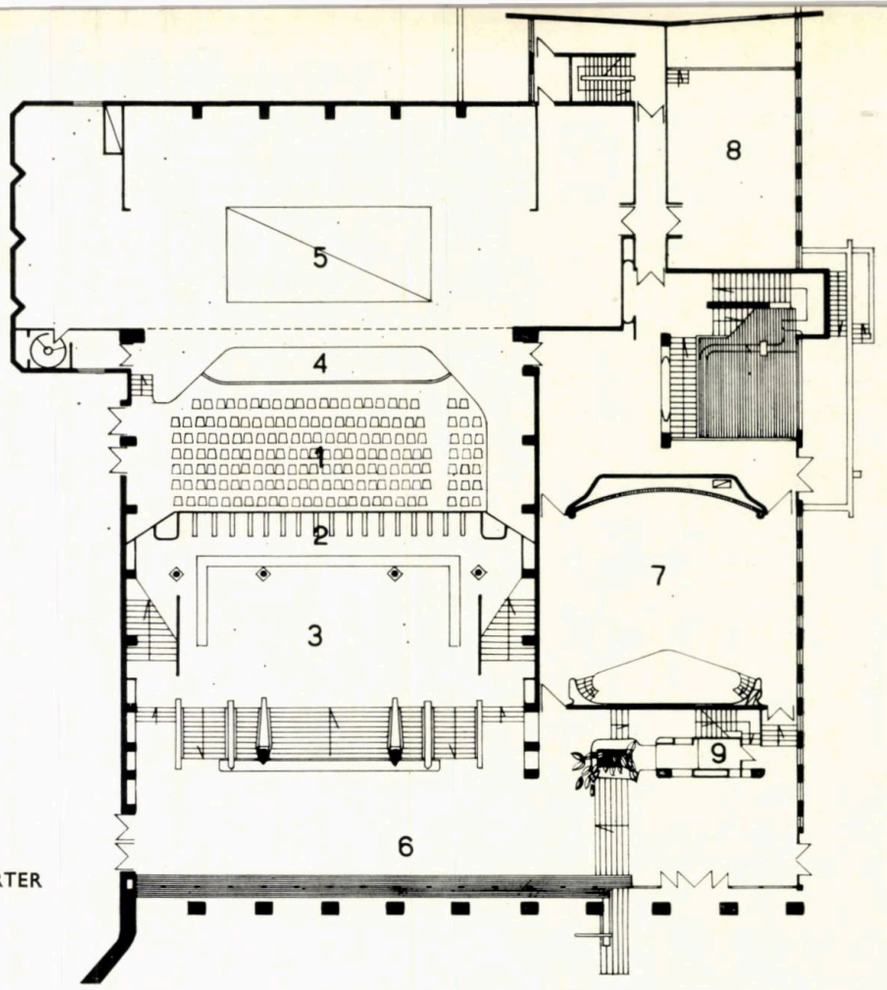

PLAN PARTER

PLAN SUBSOL II

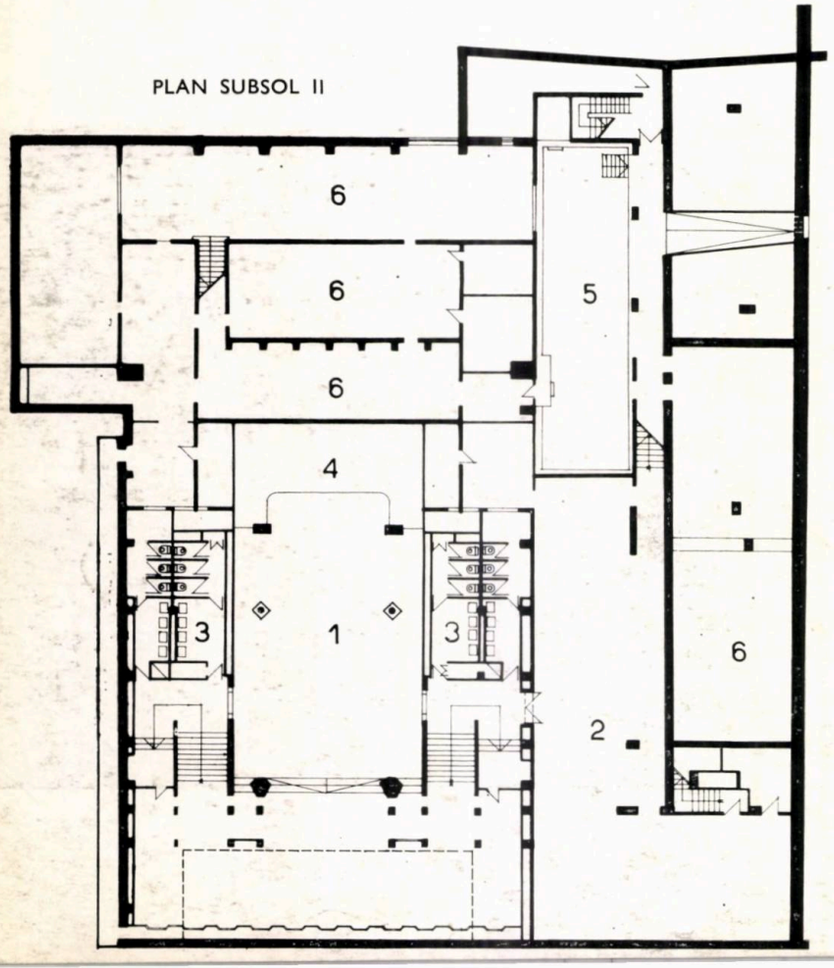

PLAN NIVEL INTRARE CLUB

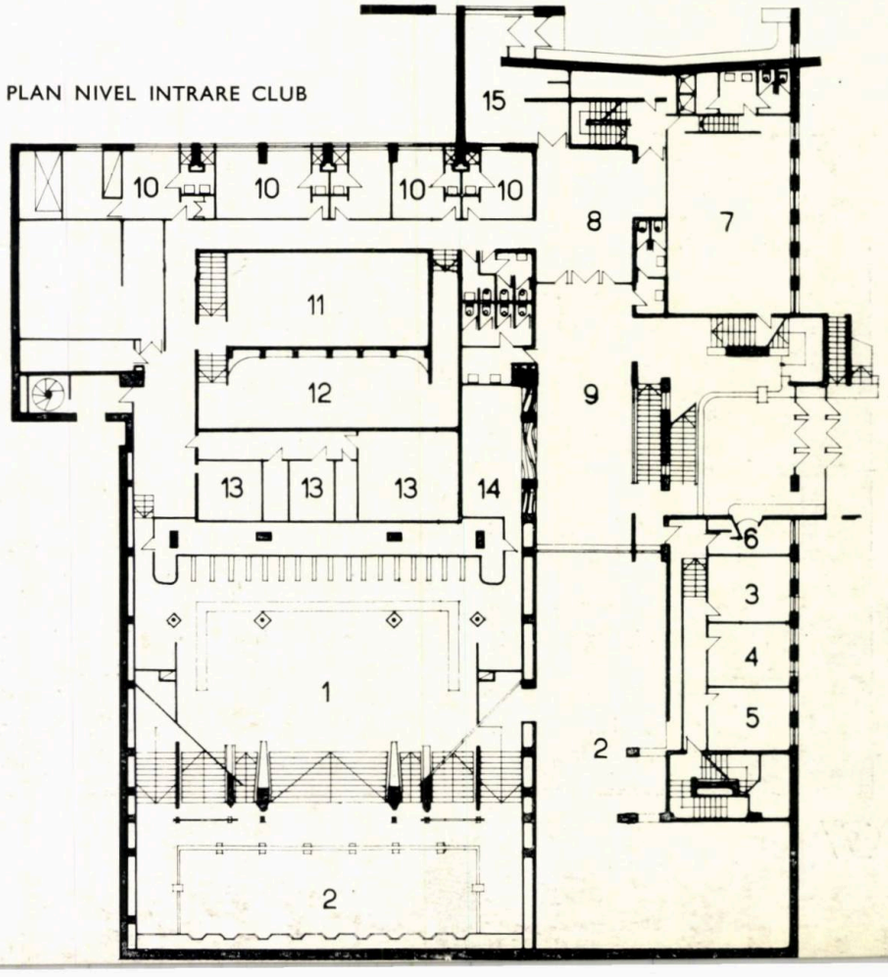

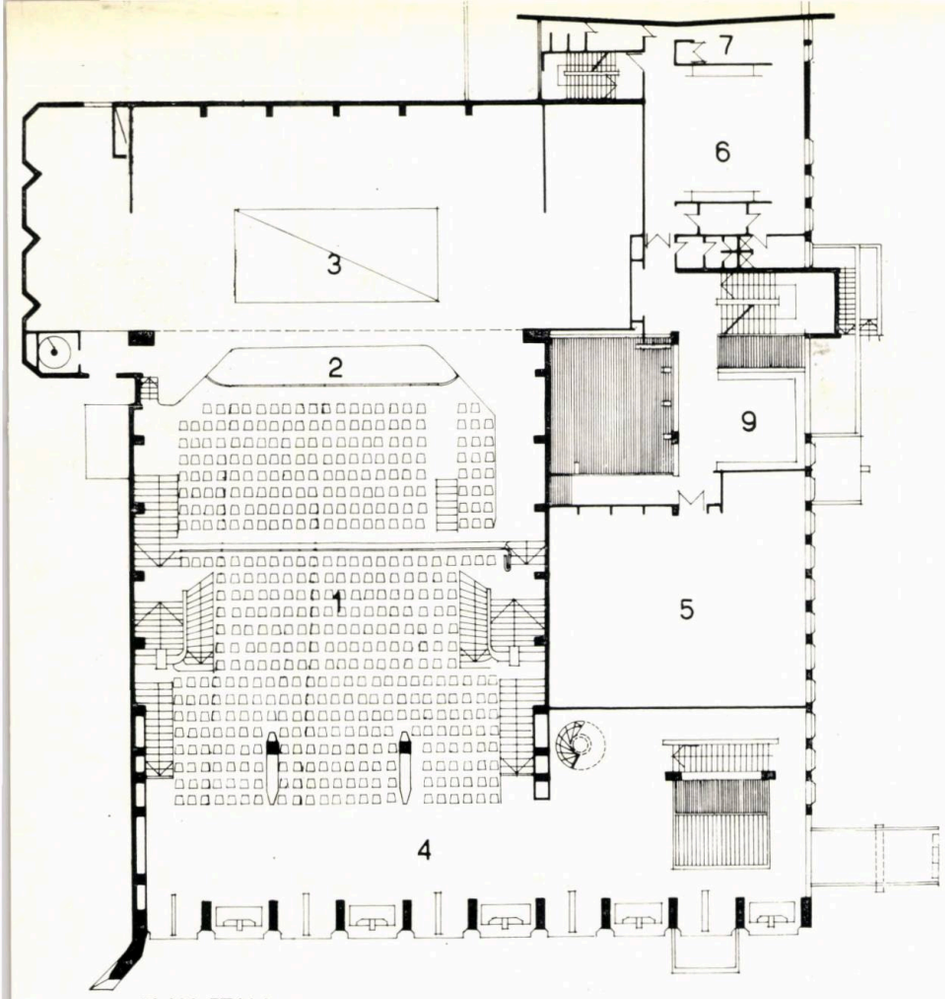

PLAN ETAJ I

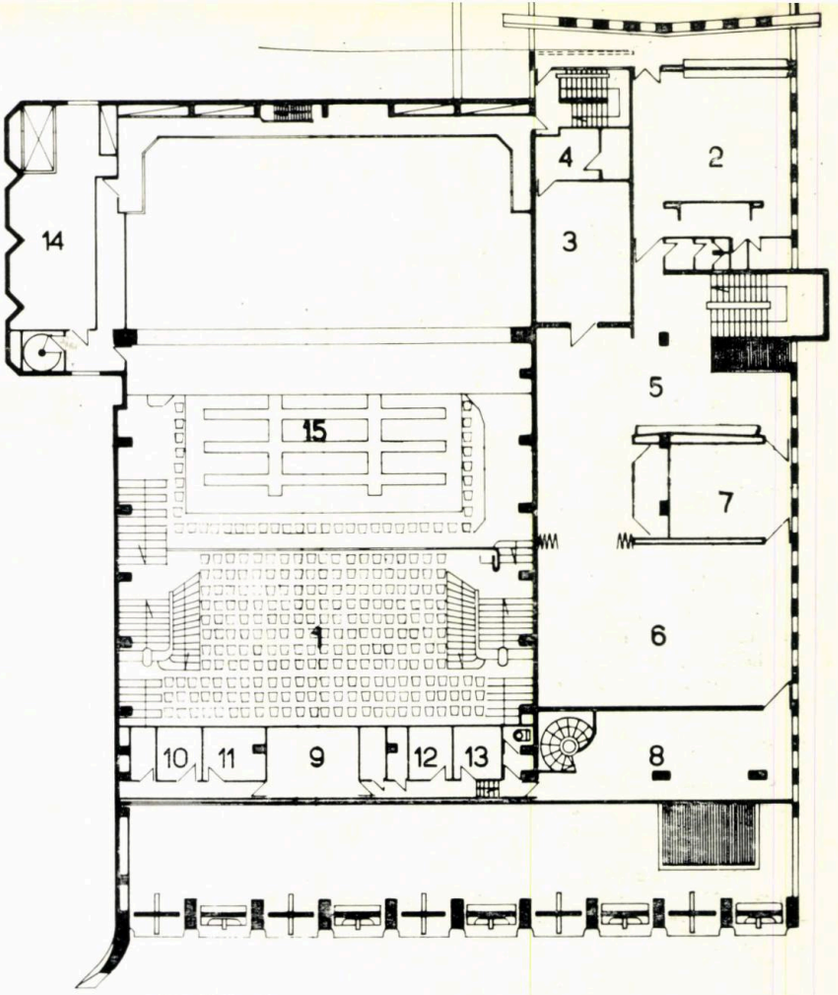

PLAN ETAJ II

Secțiune longitudinală (proiect)

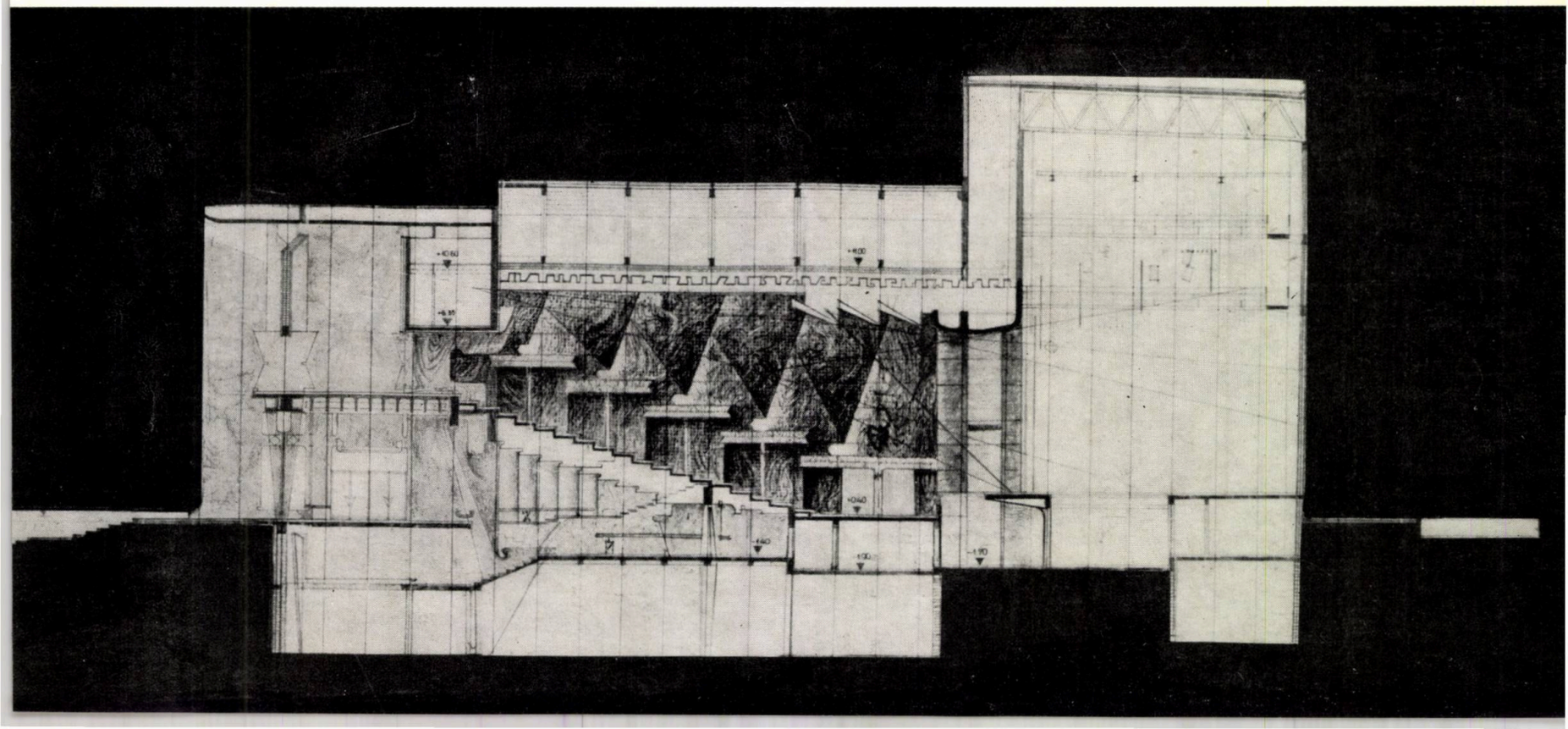

Importanța randamentului, a informării și a controlului este efectiv legată de cantitatea și calitatea energiei consumate. De aceea, în natură, sinergia se prezintă ca un sistem gradual.

În măsura în care necesitățile se dezvoltă, cresc și se diferențiază, și funcțiunile se înmulțesc, se amplifică, dezvoltînd organisme cu relații sinergice din ce în ce mai complexe.

Tehnica preia fără nici o modificare, atît sistemul, cît și procesul dezvoltării naturale.

Importanța procesului sinergic al funcțiunilor, a sinergiei în dezvoltarea tehnicii crește cu un indice superior perfecționării ei.

Este evident astăzi că modul de organizare a unei tehnici influențează tot gradual și modul de organizare a majorității activităților omului care se folosește de ea.

Prin influența zilnică a obiectelor produse de tehnică se inserează, vrînd-nevrînd, caracterele dominante ale sistemului tehnic și asupra activităților din alte sfere umane.

De aceea, dezvoltarea arhitecturii este profund legată de istorica dezvoltare a tehnicii. Și de aceea asistăm în pragul dezvoltării actuale la o nouă poziționare a arhitecților față de arhitectura corespunzătoare tehnicii mecaniciste.

În procesul dezvoltării rapide, mecanicismul secolului XIX este înlocuit cu tehnica mașinilor, guvernată dominant de procesul sinergic în relația funcțiune-organ.

Pentru precizare, putem aprecia că tehnica mecanicistă, influențată indiscutabil de concepția absolutistă newtoniană, a determinat caracterul închis — de asemenea abstract și absolutist — al barocului și neoclasicismului în faza lor de stiluri închegate.

Forma domină funcțiunea, care se subordonează și se risipește în autocratul imperiu formal.

Funcțiuni puțin diferențiate intrau ușor în forme împietrite, prin repetare succesivă, nu necesitau destinații riguros definite și rămîneau izolate între ele, fără nevoie de interacțiune. Asfel, funcțiunile primare: a proteja, a izola, a distribui se rezolvă adițional, într-un sistem închis.

Între obiect și mediu, arhitectul și urbanistul stabilesc același raport închis. Obiectul se expune în mediu ca într-un decor sau ca pe un fundal, oferindu-se autocrat și totalitar.

Izolarea pe toate planurile dezvoltării obiectelor este definitorie. Mobila este închisă în sine, camera se închide în înșiruiri abstracte, pe coridoare închise și ele spre exterior. Legăturile se fac prin spărturile ușilor, care se închid la rîndul lor. Raporturile dintre obiect și obiect, obiect și ansamblu, ansamblu și mediu, rămîn mereu închise.

În acest context, explicația schemelor radioconcentrice ale orașelor apare ușor lizibilă.

Eliberarea funcțiunilor într-o claustrală organizare centripetă era imposibilă.

De fapt, nici necesitatea acestei eliberări nu prezenta un caracter obiectiv, luînd în considerare incipienta dezvoltare a diviziunii muncii și a mijloacelor de producție modernă, cu nevoi funcționale reduse cantitativ și puțin diferențiate.

Mașinismul dezvoltă dintr-o dată o explozie cantitativă de obiecte tehnice, care dau naștere la o afluență de noi necesități, apărînd aproape spontan o mare diversitate de funcțiuni.

Din acest moment deci, raportul dintre organ și funcțiune intră în criză. Funcțiunile nu mai încap în calapodul mecanismului lumii vechi. Sinergia pune stăpînire pe procesul tehnic și dezvoltă o violentă reacție în toate activitățile.

Necesitatea organizării economice sinergice — cu toate implicațiile ei — intră în conflict cu sistemul abstract și închis al lumii vechi. Apariția funcționalismului devine o necesitate istorică.

Dacă adăugăm pe lîngă imperativul economiei de energie și lărgirea cîmpului de informație, și lupta de suprastructură a noii concepții relativiste (spațiu-timp continuu), în conflict cu sistemul de referință newtonian (timp-absolut) atunci activitatea arhitecților funcționaliști — respectiv școala funcțională — se definește aproape complet.

Relativismul desființează sistemul de referință privilegiat, descoperind a patra coordonată: *spațiu-timp continuu*.

Sinergia manifestată pe coordonata spațiu-timp naște un nou mod de gîndire, rațional-deschis, deschizînd calea către descătușarea funcțiunilor.

Privind prin prisma de astăzi lupta — istoricește necesară — a funcționalismului, se poate pune întrebarea: care este viciul de fond, avînd în vedere justețea tezelor enunțate.

Prin analiză, constatăm: este adevărat că funcționalismul sparge forma abstractă, închisă a lumii vechi, adevărat că introduce coordonata spațiu-timp continuu, dar concomitent întronează privilegiul funcțiunilor luate ca entități absolute.

Și prin aceasta, prin inversarea platonică a relației *real-absolut*, pune ideea înaintea realității.

Demonstrația o face chiar Henry van der Velde, precursorul lui Gropius:

« Forma pură se așază din capul locului în categoria eternelor forme. Necesitatea care i-a provocat nașterea poate fi nouă, particulară epocii noastre. Dar dacă este rezultatul precis și spontan al unei stricte concepții raționale a obiectului, al adaptării lui celei mai logice la ceea ce trebuie să fie pentru a putea răspunde la folosirea cea mai practică pe care o așteptăm de la el — atunci se va putea ajunge ca această formă să îmbrace trăsăturile cele mai frapante ale marii familii de forme pure și radicale, care se perpetuează din zorii umanității pînă în zilele noastre. Timpul nu înseamnă nimic. »

Astfel ar rezulta că orice obiect este reductibil la o formă pură, peste care se calchează prototipul industrializabil sau, altfel spus, uniformizarea industrială devine condiția rezultat-obligat, depășind sau neglijînd sensul semiologic concret.

Dar sensul nu este conținut în mod nemijlocit în pura și prin aceasta generalizatoare și uniformizatoare formă industrializată. Depășirea teoretică dialectică a acestei faze a funcționalismului în teorie, paralel cu ritmul accelerat al dezvoltării tehnice și al exigențelor duce gradual la diversificarea funcțiunilor și implicit a produselor industriale.

De la ideea « formei pure » autocrate, abstract-industriale, la produsul pe cale industrială diversificat semiologic și concret, la « obiectul socializat. »

Iată un citat în acest sens din Paul Rudolph:

« Viziunea romantică prin care mașina apare ca un scop în sine se menține și astăzi. Ultima mașină fiind « computerul ». Ideea că mașinile, dacă sînt bine utilizate, trebuie să producă în mod inevitabil rezultate valabile și că produsul unei mașini va semăna cu o mașină este naivă, deoarece mașina poate produce, cu aproximație bineînțeles — orice » . . . Și mai departe: « Mașina este pur și simplu un mijloc către realizarea unui scop — prin capacitatea ei de a construi, mai bine și mai ieftin, părți componente ale edificiului — uneori edificiul întreg — și de a răspunde chestionarului programat ».

Uniformitatea, în condițiile unei mari producții industriale și la un nivel de bunăstare materială foarte avansată, poate provoca o insatisfacție gravă, neținînd seama, pe lîngă calitatea practică a obiectului, de calitatea lui purtătoare de semnificații.

Desigur, încercarea de refugiere în trecut — la care asistăm astăzi în Apus — apelarea la obiecte artizanale rustice, paseist romantice sau de un stil muzeistic — uneori de netăgăduită valoare plastică, dar alteori calitativ dubioasă — nu este decît o încercare cu caracter limitat și reprezintă un drum dinainte închis.

În ceea ce privește arhitectura, platonismul funcționalismului iese la iveală mai ales o dată cu criza arhitecturii-ambalaj, a arhitecturii stereotipizate pînă la a deveni scop în sine.

2

1 3

1 Intrarea oficială
2 Detaliu de fațadă (proiect)
3 Detaliu de fațadă (proiect)

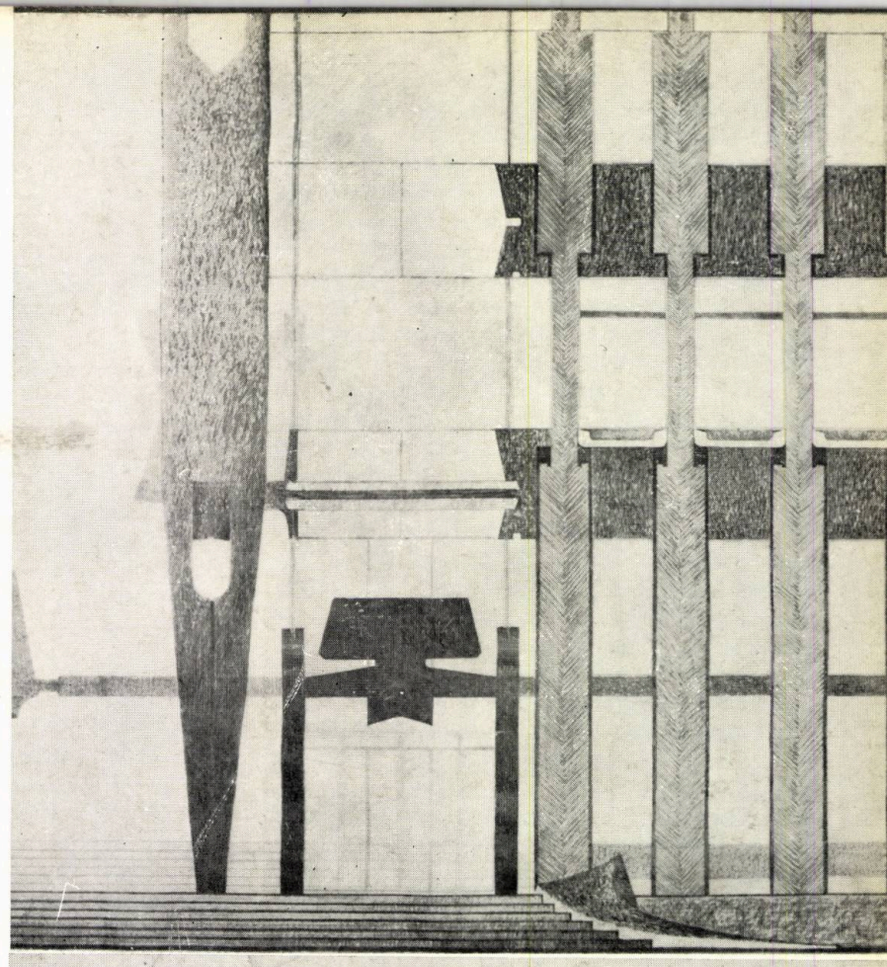

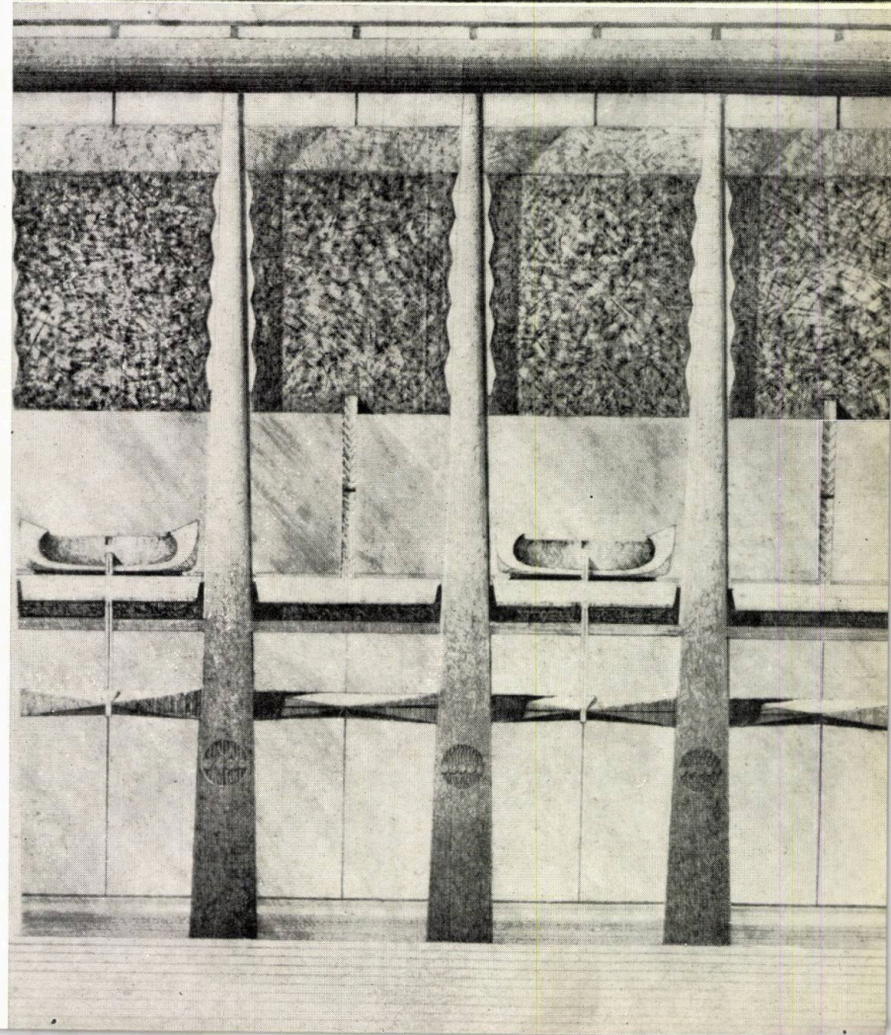

Viciile de fond semiologic ale acestei arhitecturi încep să fie alarmante, dar paleativele își fac loc pe planul superficial. Jocul și diversiunea se introduc în arhitectură.

Paul Rudolph, răspunzînd la cîteva întrebări privind evoluția sau revoluția în arhitectură, spune despre arhitectura-ambalaj:

« Se încearcă să se impună credința că pentru realizarea indiferent cărui fel de edificiu ar fi suficient doar a se proporționa bine și a se lăsa vizibilă structura. Mies van der Rohe — el însuși mare artist — are mulți discipoli care « ambalează » arhitectura, căutînd să dea un nou « pep » (impuls) structurii în sine, adesea prin reînvierea formelor neoclasice, forțînd construcția să intre în forme prestabilite și creînd spații nediferențiate, cu folosințe multiple. Ținuta ambalajului variază în majoritatea cazurilor doar după exigențele financiare diferite . . . Rezultatele sînt simple ambalaje de Crăciun care nu pot niciodată să se integreze într-un tot ».

Tot Paul Rudolph afirmă:

«O ierarhizare determinată se conturează între diferite tipuri de construcții. Edificiile guvernamentale, religioase, de învățămînt cer să fie tratate altfel decît cele destinate locuibilului sau comerțului. Curios, acestea din urmă sînt cele mai importante și tind să domine silueta orașului, în timp ce primele, din punct de vedere social, ar trebui să fie inima orașelor noastre ».

Iată o elocventă demonstrație a laturii idealiste din poziția funcționalistă, care duce înapoi la academismul pe care l-a negat.

Dacă premisele teoretice de început ale funcționalismului — din pragul industrializării — nu au acționat negativ, ba, din contra, au constituit arma principală împotriva mecanicismului secolului XIX, în condițiile unui atotcuprinzător proces de industrializare, viciul lor de fond, absolutist și uniformizator, apare la suprafață.

Analizîndu-se limitele sale, care în mersul dezvoltării trebuie depășite, nu se neagă rolul activ, principial pe care l-a avut și nici prestigiul cîștigat.

Punerea în discuție a funcționalismului școlii Bauhaus aduce prezent în componența planului funcțional plusul semiologic, care schimbă funcțiunea primară în semnificație. Prin aceasta se asigură saltul către funcțiuni de ordin superior. Operația schimbă funcția primară într-o funcție de gradul doi sau mai mare — în relația directă cu sensul semiologic cîștigat. Funcțiunea de grad superior intră în acțiune. Semiologicul stabilește indicele exponențial al funcțiunii.

Arhitectura, în complexitatea ei, nu mai poate fi privită numai ca o problemă de confort și de randament.

Henry van Lier, vorbind despre arhitectura sinergică, spune:

« A o defini (arhitectura) numai prin confort ne-ar face să credem că omul se reduce numai la necesități, atunci cînd el este propulsat, înainte de toate, de dorințe sau de semnificații — ceea ce pînă la urmă înseamnă același lucru — și acestea merg adesea înaintea confortului. A o defini numai prin randament ar însemna să uităm că pentru tehnicianul de astăzi informația are o importanță mai mare decît energia și să apreciem energia mai mult după cantitatea consumată, decît după calitatea ei, ceea ce ar diminua amploarea și suplețea semnificațiilor pe care le angajează. »

Mai departe, pentru a demonstra că arhitectura nu poate fi privită nici ca o pură problemă de artă, continuă:

« Fără îndoială, edificiul se ridică uneori la calitatea artei majore, cu ale cuvinte i se întîmplă să devină un fragment de lume prin el însuși, o lume, o porțiune de spațiu-timp unde raporturile devin în mod perceptibil infinite și universale . . . Dar aceste culminări glorioase sînt rare.

O arhitectură este de calitate, este umană atunci cînd ordonează de manieră inteligibilă și sensibilă acțiunile noastre în jurul nostru. În principiu, ea nu este nici utilitară și nici artistică, ci semantică — tinzînd către « estetic » — efort prin care se manifestă în mod plastic, în interrelațiile sale ».

Planul funcțional se definește ca o structură de bază în componentele arhitecturii. Aici se fixează toate caracteristicile naturii ei graduale, prin limite impuse semnificațiilor funcțiunilor eliberate și semantizate.

Compunîndu-se cu diversele planuri de arhitectură — planul funcțional exaltat la limita lui maximă — poate intra în domeniul esteticului, pe trepte corespunzătoare sensului său semiologic.

Uneori, cînd calitatea semnificației permite, obiectul se poate transfigura — bineînțeles în condiția exaltării maxime și a celorlalte planuri ale arhitecturii — într-un gest creator, intrînd în domeniul artei.

Un depozit, un w.c. public, chiar și la cel mai înalt grad de dezvoltare a funcțiunilor sale, nu-și va putea depăși semnificația. Trecerea peste aceste limite generează absurdul sau, și mai rău, oportunismul intelectual.

Afirmația rămîne valabilă chiar și în cazul celei mai avansate dezvoltări contemporane. Multă vreme încă, în condițiile de economie și de concepție contemporană, o stație de epurare sau alte lucrări asemănătoare vor putea intra cu greu în lumea esteticului.

După cum totdeauna se vor manifesta acele funcțiuni care poartă în ele semnificații ale demnității și frumuseții ființei umane și — în măsura în care arhitectul va avea forța necesară — ele nu vor putea fi scoase din marea familie a creației artistice.

Absorbția artei în estetic sau ridicarea esteticului în planul artei sînt întrebări care în dezvoltarea actuală nu pot avea dezlegări previzibile.

Mai departe, într-o tehnică superioară calitativ celei existente — imprevizibilă — se vor stabili cu siguranță alte raporturi decît cele existente. Dar fixarea domeniului, impunerea de limite este condiția treptată și relativ necesară procesului de cunoaștere.

Cercetarea în afara limitelor intră în domeniul fanteziei, al jocului — și acestea necesare — dar în arhitectură « hypoteses non fingo ».

O dată cu această explicitare a planului funcțional, putem relua, întărind, formularea cu caracter general expusă în tezele anterior publicate și la care ne refeream la început:

« Înțelegerea specificității arhitecturii începe prin acceptarea faptului că poziția lirică, proprie unei anumite colectivități, și chiar cea proprie, personală arhitectului, spiritualizează, dominînd în final complexul de nevoi, funcțiuni, precum și materializarea lor, dar se poate manifesta numai prin și în cadrul strict al acestor mijloace concrete ».

În condițiile noastre, înțelegerea încărcării cu valoare artistică numai a acelor obiecte care prin semantismul funcțiunii lor pot ajunge la acest stadiu este și o condiție economică primordială. Am greșit atunci cînd am vrut ca orice lucru clădit să devină operă de artă.

Nu am luat aminte la înțelepciunea milenară a poporului nostru, care, sărac fiind, cînd a avut răgaz și-a condensat întreaga forță materială și spirituală în cîteva monumente care să-l reprezinte. Modeste ca mărime — aceste monumente sînt perfecțiunea artistică.

Astăzi noi trăim o etapă de edificare grandioasă.

Condiția ei este satisfacerea unor largi și variate funcțiuni. Va trebui însă să avem forța să asigurăm, după exemplul strămoșilor, măcar prin cîteva obiective — atîtea cîte viața va cere — condensarea maximală a efortului social-spiritual contemporan, care să ne reprezinte, prin care sensul semiologic al etapei noastre să se manifeste.

Însă domeniul principal al preocupărilor noastre va trebui să fie acea teribilă calitate și cantitate de care am pomenit.

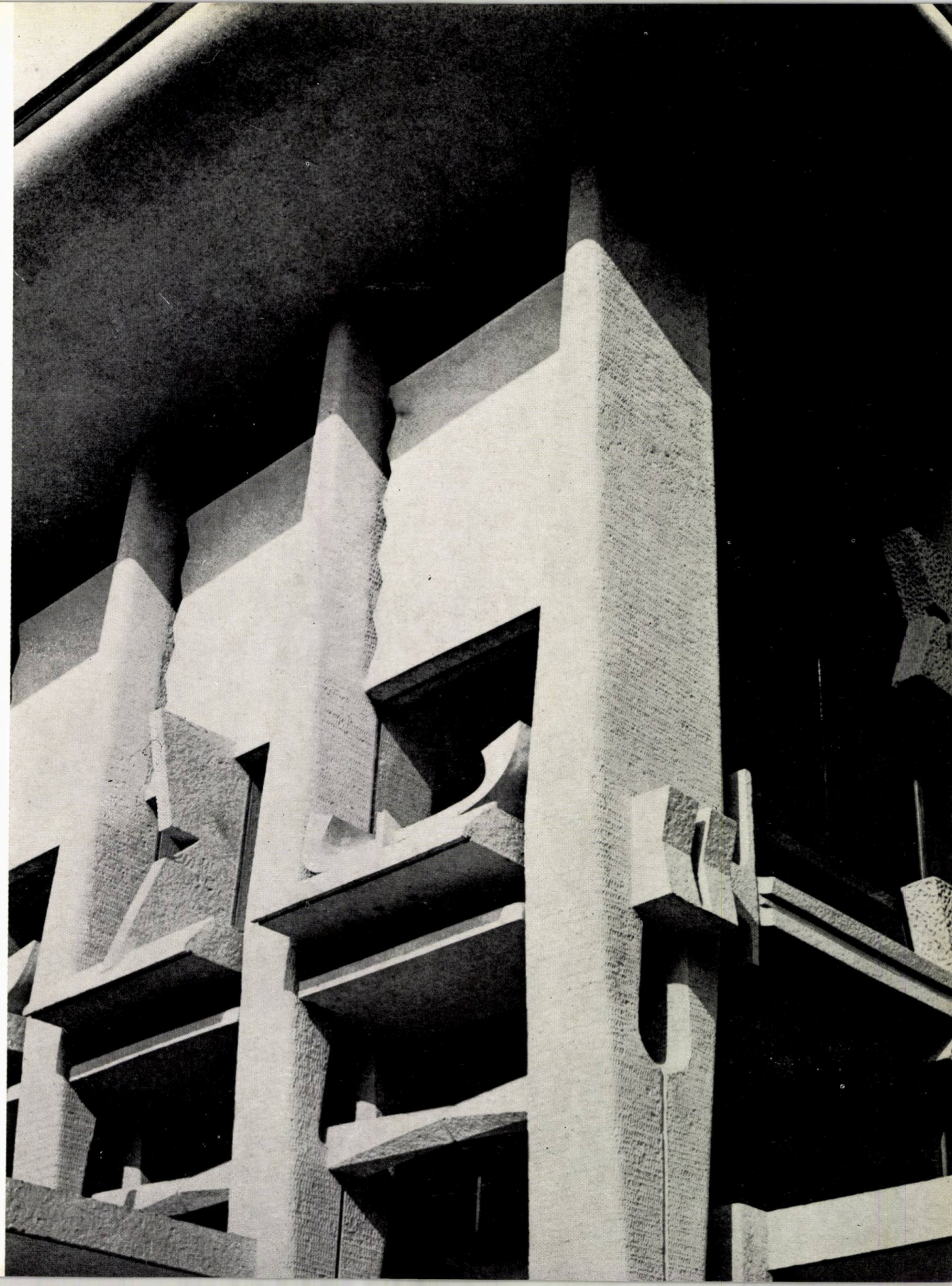

Detaliu de fațadă

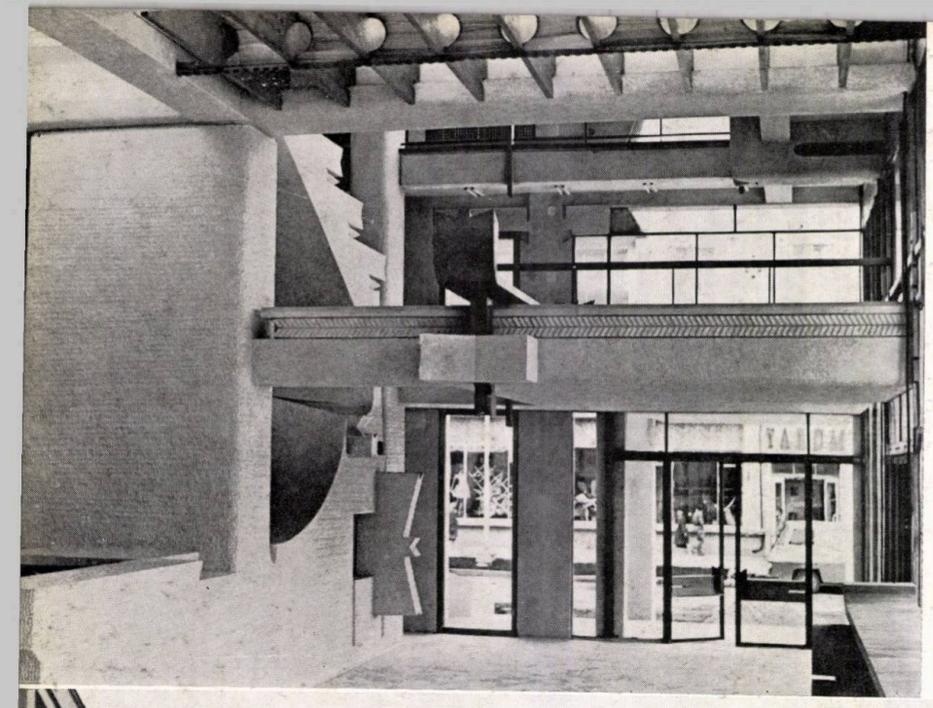

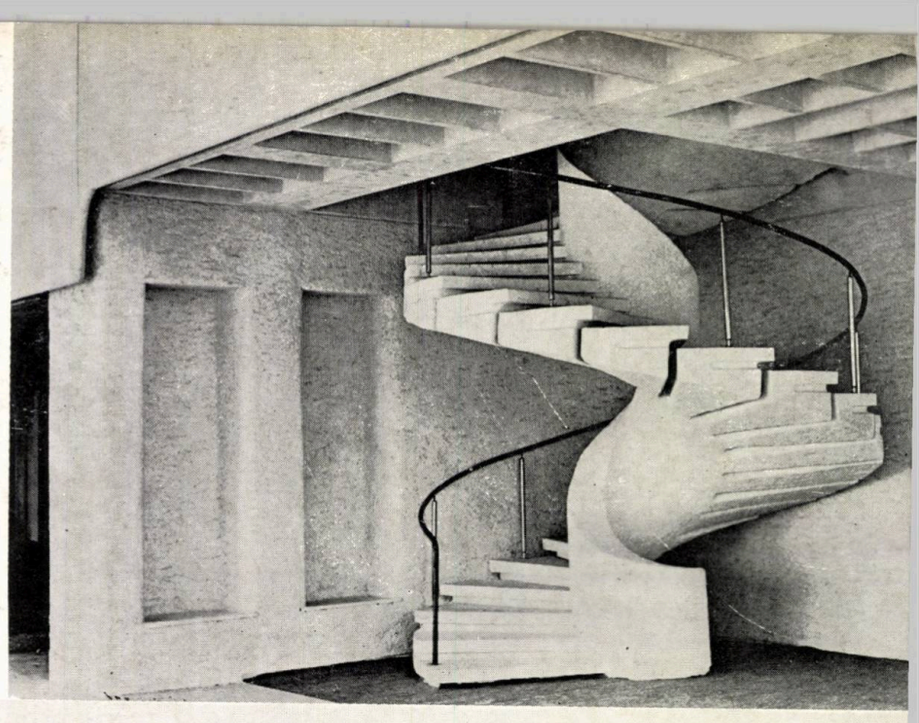

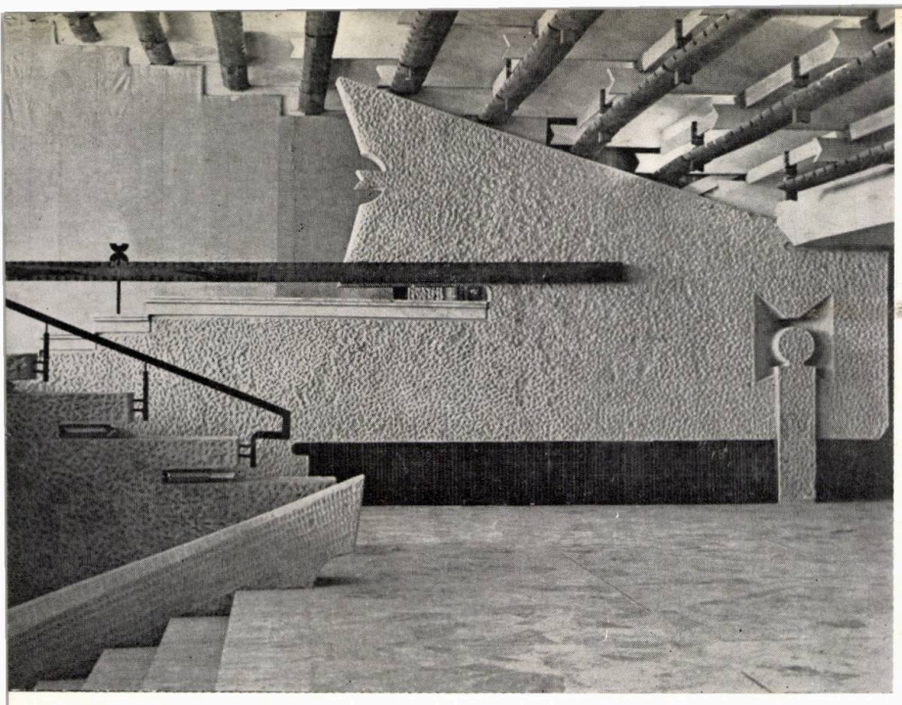

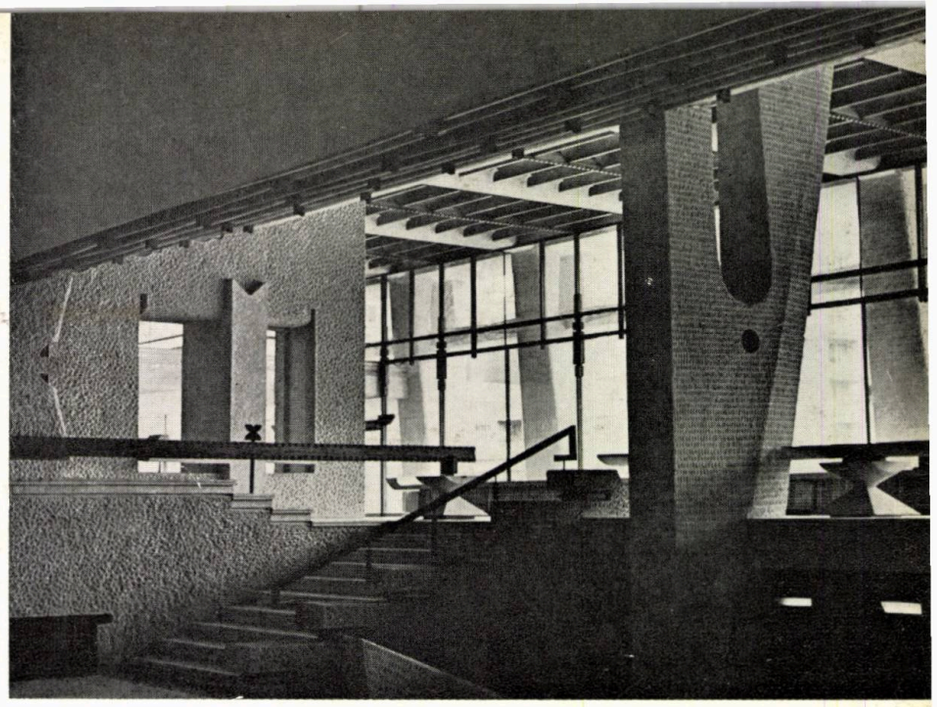

1 2 | 4 5
3 |

1 Holul de intrare. Detaliu
2 Scară interioară
3 Vedere perspectivă a fațadei principale
4 Detaliu de interior
5 Detaliu de interior

Cunoașterea naturii acestor complexe și diversificate necesități, determinarea graduală a semnificațiilor lor, studiul și organizarea sinergică a funcțiunilor, fixarea limitelor consumului de energie și material necesar în cadrul unui raționalism avansat, iată baza sine qua non a vastului program în care trebuie să se desfășoare munca creatoare a arhitecților, cu toată problematica planurilor de compunere ale arhitecturii în sine, tinzînd gradual, în cele din urmă, în mod firesc și treptat printr-un proces liric, spre o înscriere umanistă în domeniul esteticului și uneori — cînd semnificația ne-o permite și ne-o impune — în domeniul artei.

Fără această bază, riscăm a ne îngloda în false probleme, a fi în afara realității economice, în afara complexității informaționale contemporane, în afara necesităților societății, ale necesităților umane și a condițiilor de bază ale arhitecturii.

În soluțiile adoptate la proiectele întocmite de colectivul nostru, planul funcțional a consumat o cantitate considerabilă din timpul de concepție, fapt care credem că se reflectă în partiurile de arhitectură.

Sistematizînd tezele planului funcțional, tendința conceptuală a acestor lucrări se poate sintetiza astfel:

1 — Sinergia funcțiunilor manifestată pe coordonata spațiu-timp continuu.

2 — Încărcarea semiologică, operînd complex, prin funcțiuni de grad superior, determinînd și exaltînd planul funcțional, care intră în interacțiune cu celelalte planuri ale arhitecturii.

3 — Ordonarea limitelor funcțiunilor de grad superior în sensul semiologic concret implicat, astfel ca să decurgă:

a) stabilirea intervalului apt pentru a fi ocupat de domeniul esteticului;

b) caracterul unei arhitecturi deschise.

Pentru a ilustra mai simplu modul în care sinergia domină procesul de organizare a funcțiunilor, amintim că:

— circulația se combină continuu cu succesiunea gradual semantizată a funcțiunilor de bază. Diferențiate, dar interacționate reciproc, ele se integrează într-o scurgere spațială neîntreruptă a funcțiunilor și a nivelurilor clădirii;

— mobila se combină nemijlocit cu construcția, balustradele sînt banchete, panourile sînt ziduri, ușile sînt panouri mobile sau fixe, care își schimbă funcționalitatea după necesitate.

Ne permitem să reamintim partiul Circului de stat, rezultat al unui sistem sinergic, general aplicat:

— Funcțiunile complexe și multiple sînt satisfăcute de organisme complexe. (Amfiteatrul — vas purtător al publicului — este în același timp intrados amplu al foaierului; structura include în rezolvarea ei statică, circulația aerului condiționat.)

— Cupola este acoperiș, dar și scenă orizontală a spectacolului executat la înălțime.

— Circulația, deambulatoriile, foaierele etc. se combină nemijlocit cu sala, formînd un mare organism deschis total spre exterior. Interiorul absoarbe exteriorul, după cum, reciproc, interiorul este filtrat spre exterior.

— Spațiile se succed pe nesimțite, în cadențe majore.

— Semnificația programatică (funcțiune de grad superior), îndrăzneala, curajul și demnitatea omului, stăpîn pe corpul și sensibilitatea lui, pune stăpînire pe întreg ansamblul de arhitectură.

De aici pînă la trecerea către procesul liric nu mai există decît un pas.

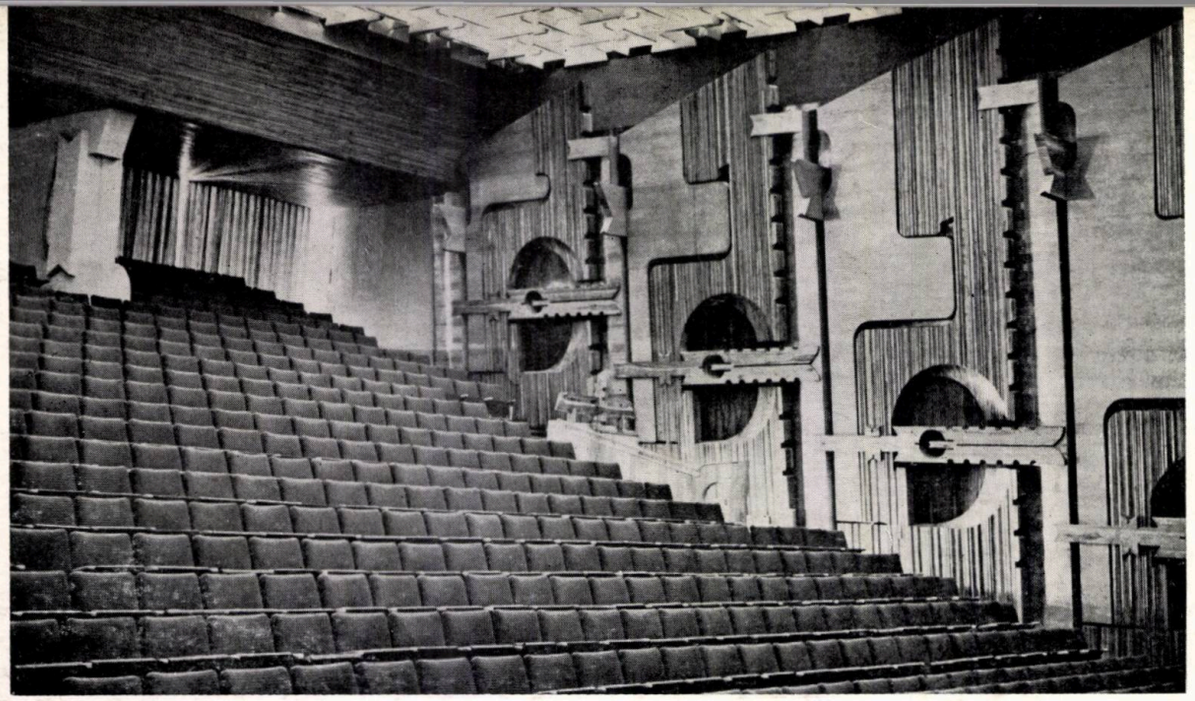

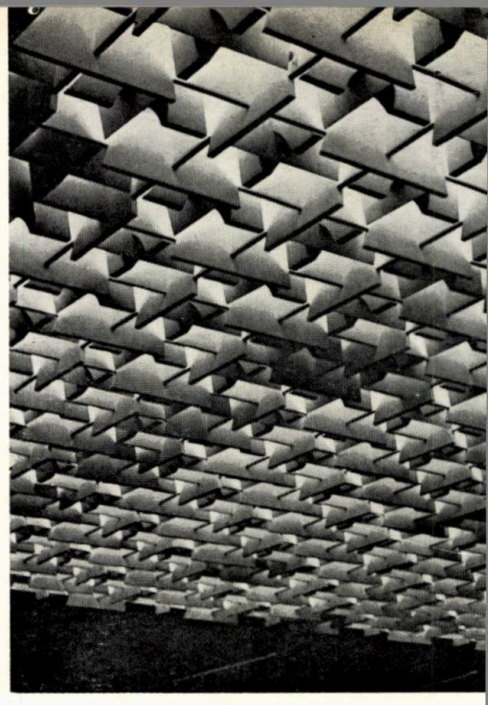

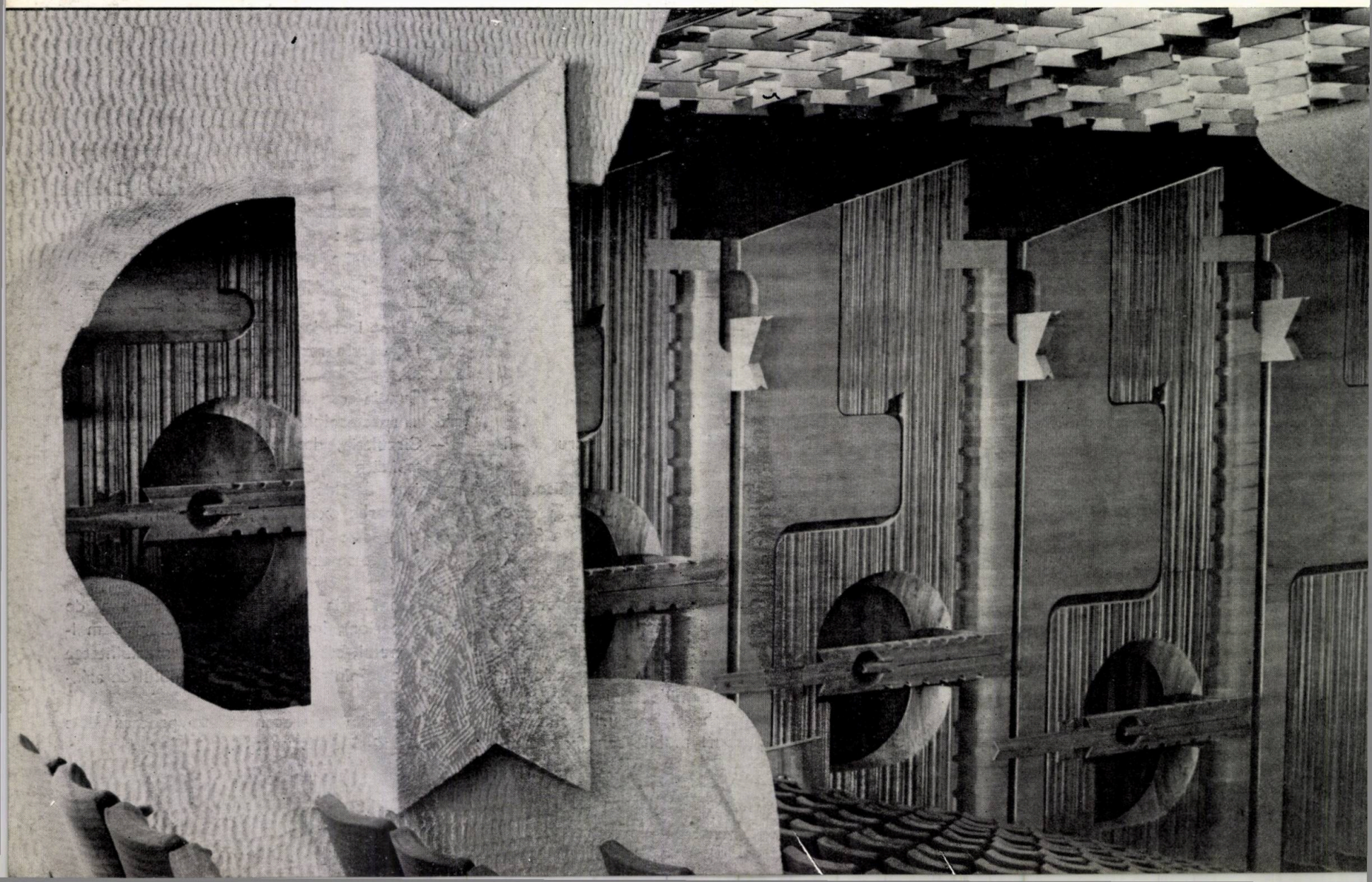

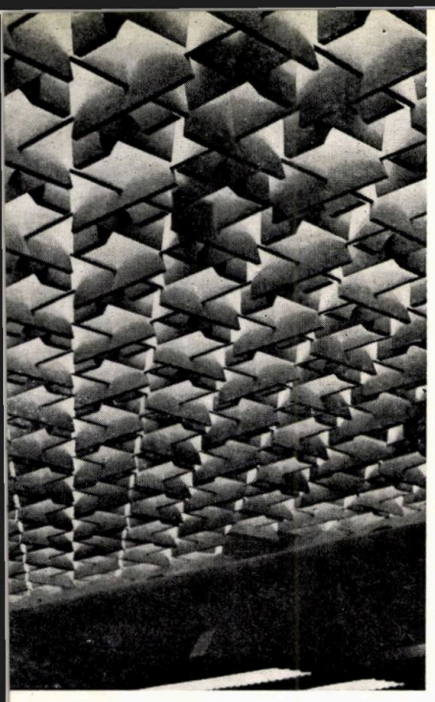

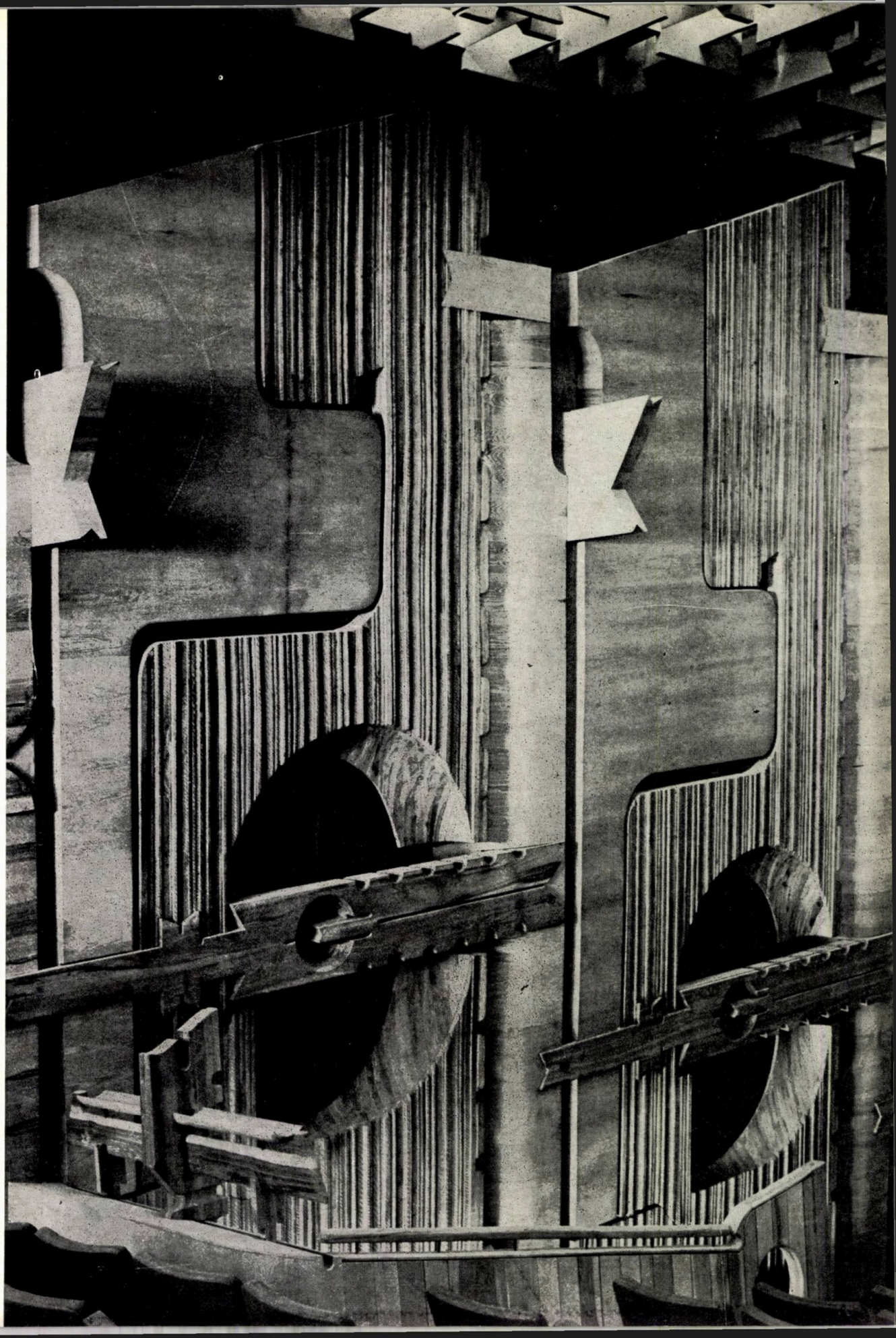

1 2
3 | 4

1 Sala de spectacole
2 Plafonul sălii de spectacole
3 Sala de spectacole. Detaliu
4 Detaliu de perete din sala de spectacole

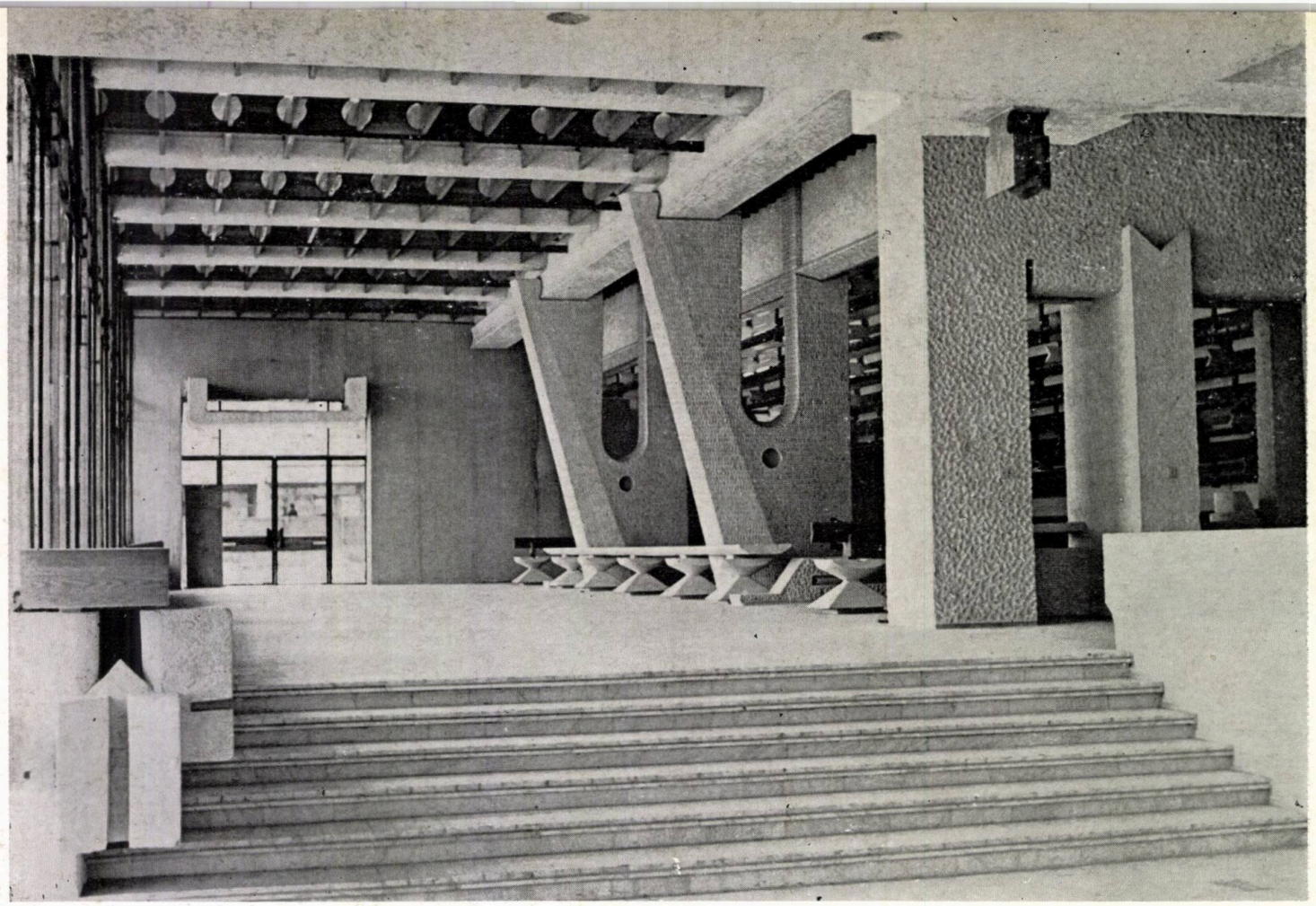

CASA DE CULTURĂ DIN SUCEAVA

Planul funcțional stabilește cu cadrul înconjurător o mediană relație semiînchis-semideschis, dat fiind caracterul neacordat, existent, al acestuia.

Soluția mediană asigură pătrunderea exteriorului — cerul și dealurile înconjurătoare — prin succesiuni spațiale, în miezul ideilor compoziționale. În același timp, asigură și o conviețuire cu relații de comunicare închise, față de vecinătățile imediat înconjurătoare.

Planul funcțional stabilește de asemenea caracterul deschis al interrelațiilor spațiale interioare.

Sinergia totală a funcțiunilor complexe este căutată cu obstinație.

Structura, spațiile de circulație, scările, funcțiunile de bază se manifestă într-o organizare spațială continuă, suplă, ce se dilată sau contractă, căpătînd noi semnificații necesare, prin continuă mișcare de interrelații.

Sala se amplifică cu foaierul, se combină cu holul intrării, cu holul garderobelor, cu spațiul bufetului și sala de dans a tineretului, într-un organism complex, funcțional și spațial.

Mobila, balustradele, băncile, obiectele intră și ele în componența sinergică generală.

Sentimentul libertății se anunță deja prin planul funcțional. Cultura asigură adevărata libertate.

Problematica — înnoire și tradiție, specificitatea arhitecturii — a însemnat o preocupare la fel de amănunțită pe următoarele coordonate:

— stabilirea determinantelor planului liric;

— tradiția, matcă necesară a înnoirii;

— fond aperceptiv diferențiat, propriu etapei noastre, grefat pe un orizont spațial ancestral, specific;

— inefabila frumusețe pe care etapa tranzitorie actuală a societății noastre o poartă în sine;

— experiența populară prezentă în fondul aperceptiv, matcă stilistică specifică, legătură ombilicală prezentă chiar după consumarea ei;

— arhitectura contemporană înfiptă puternic în tradițiile populare;

— cunoașterea limbii materne arhitecturale;

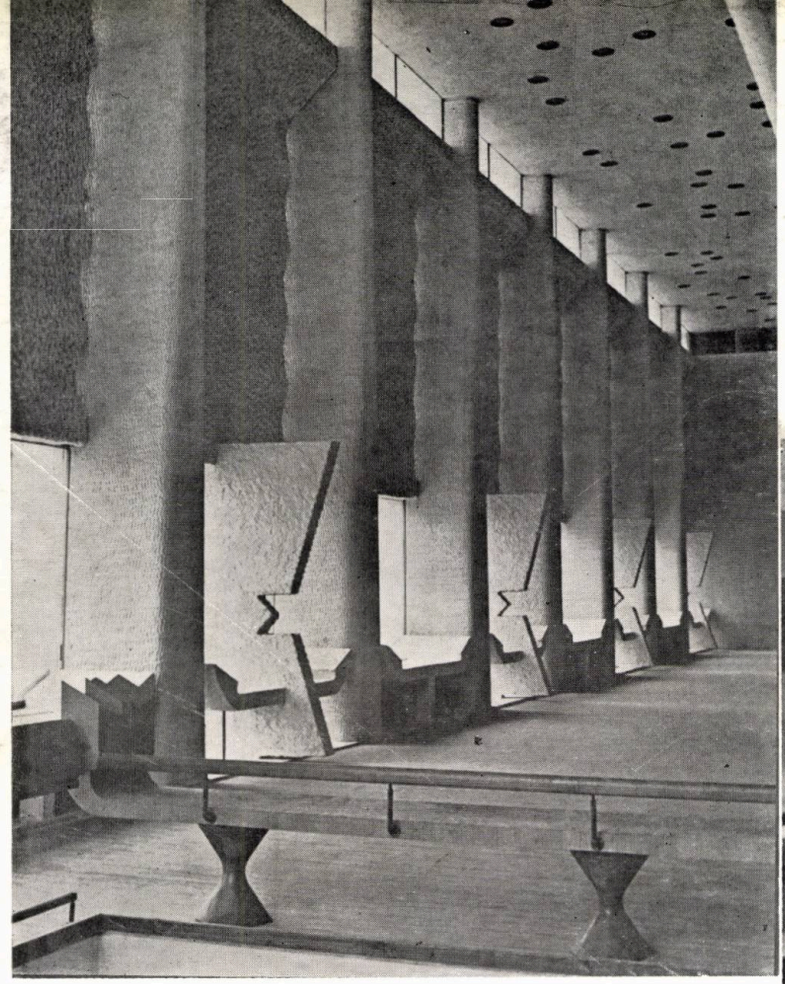

1 Holul de intrare
2 Detaliu de interior
3 Elemente de susținere din hol. Detaliu

1 | 2
3

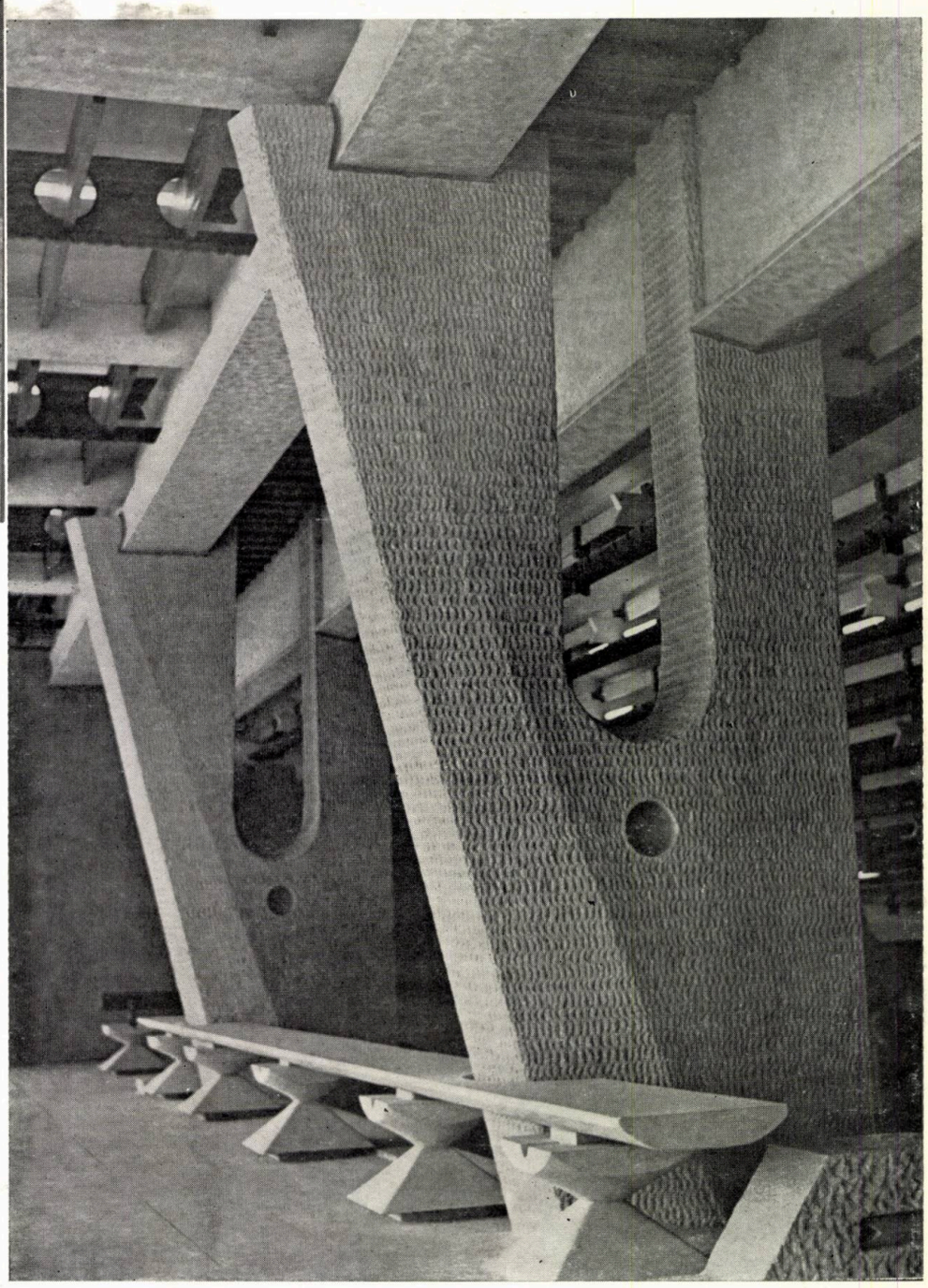

— specificitatea, rezultat al sensibilității proprii.

Casa de cultură din Suceava are un plan funcțional rezolvat asemănător cu cea, în execuție, de la Baia Mare; dar studiul a dezvoltat două imagini plastice diferite, datorită determinării caracterului arhitecturii, prin componentele planului liric.

Însușirea sensului interior al arhitecturii populare și al spiritualității proprii celor două mari bazine Bucovina și Maramureș poate face posibilă această diferențiere.

Credem că legătura nemijlocită cu matca noastră stilistică proprie este condiție obligatorie a înnoirii arhitecturii, oglindă a realităților sociale contemporane.

Arh. NICOLAE PORUMBESCU
Arh. MARIA PORUMBESCU-VAIDA

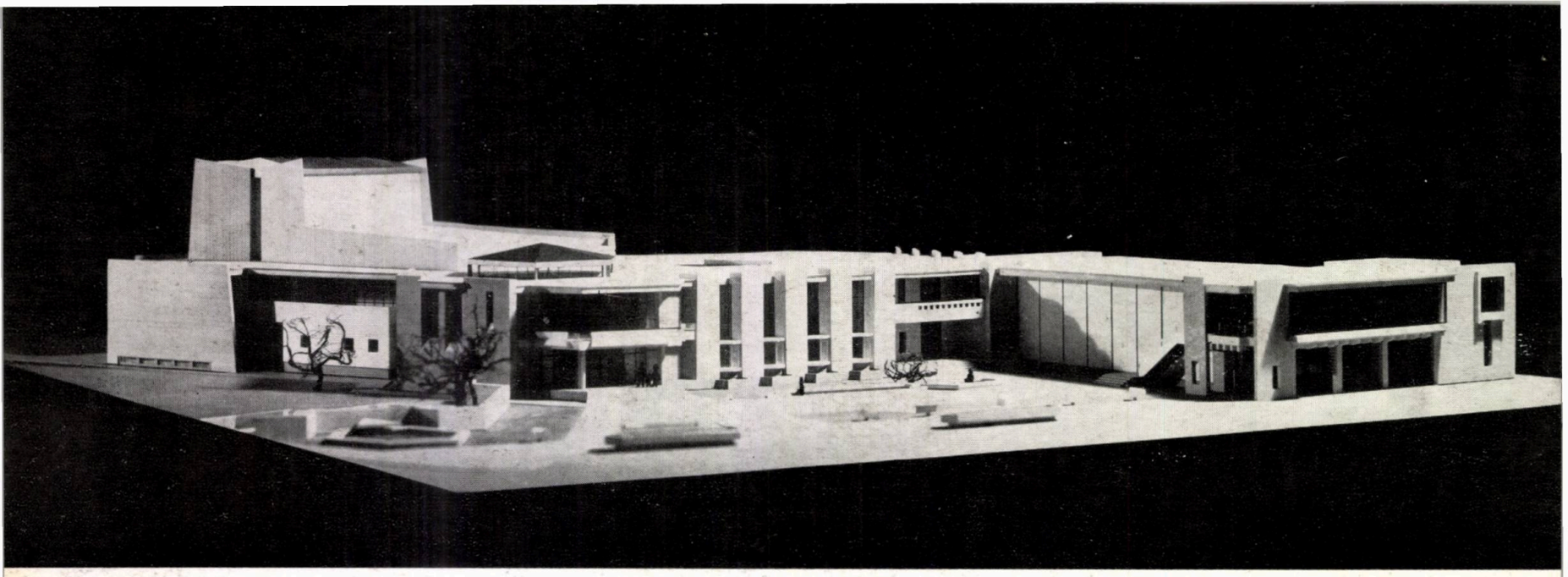

Vedere generală (machetă)

casa de cultură din buzău

Autori: *arhitecții Constantin Frumuzache și Milița Sion*
I.S.C.A.S.

În municipiul Buzău, capitală de județ, este în curs de realizare Casa de cultură a sindicatelor, important edificiu menit să contribuie la dezvoltarea activităților cultural-educative și recreative ale populației acestui oraș, lipsit încă de unele dotări corespunzătoare acestor scopuri.

Noua casă de cultură, conform temei-program, va avea următoarele funcțiuni principale:

— sectorul de spectacole, cu o sală pentru 600 de spectatori, spații pentru public, scenă turn cu anexele necesare pentru desfășurarea spectacolelor de teatru, concert, cinematograf;

— sectorul cultural-educativ, care cuprinde o sală de conferințe cu 150 de locuri, bibliotecă, sală de jocuri, săli de repetiții de teatru, cor, orchestră și diferite cercuri;

— sectorul recreativ, cu o sală de reuniuni, dans și expoziții, cu bufet propriu și o sală de gimnastică cu anexele necesare;

— încăperi tehnice și de deservire necesare funcționării și exploatării clădirii.

Amplasamentul a fost stabilit pe bulevardul N. Bălcescu, una din arterele principale ce leagă centrul orașului cu parcul « Crîng », pe un teren liber, plat, care permite realizarea clădirii fără demolări. Spre bulevard, acest teren oferă un front limitat de clădirea unui cinema-

Secțiune orizontală (machetă)

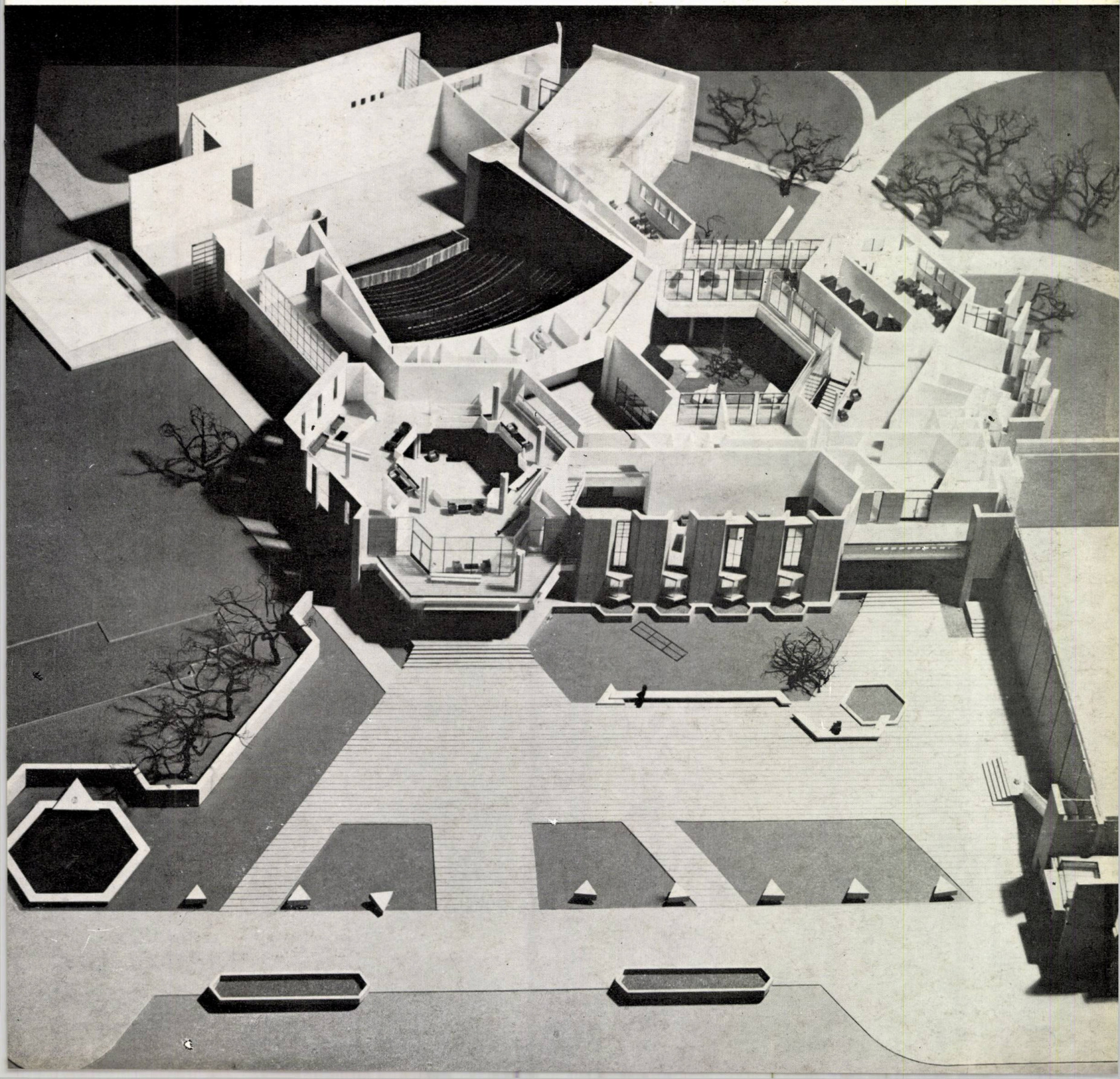

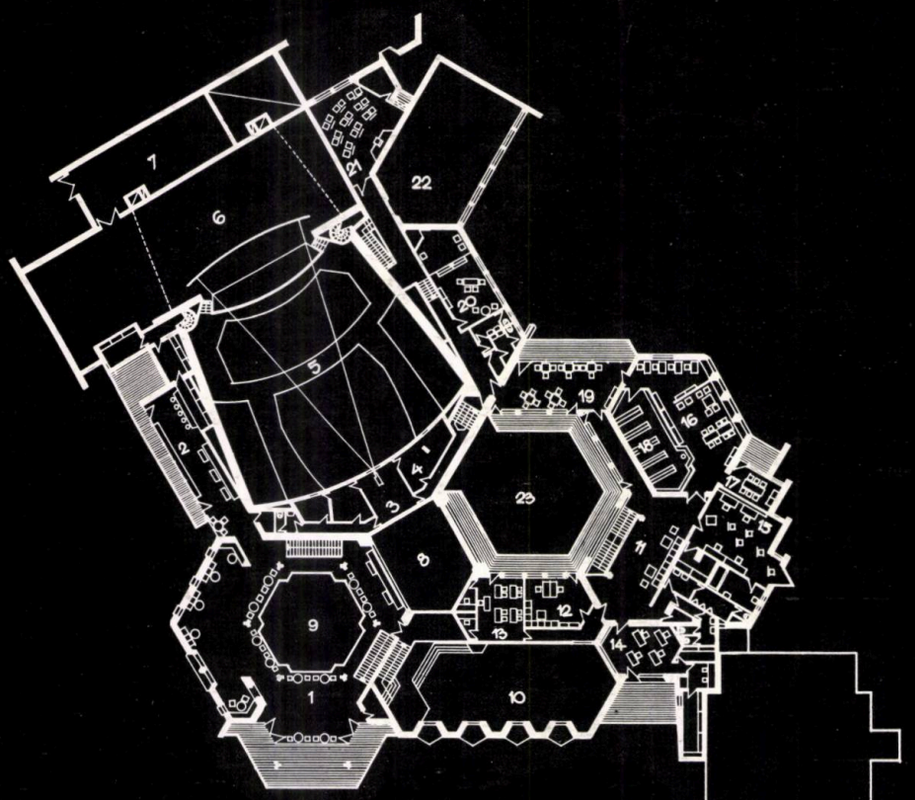

PLAN ETAJ

1. *Foaier;* 2. *Bufet;* 3. *Cabină proiecție;* 4. *Regie-sunet-orgă lumini;* 5. *Gol sală spectacole;* 6. *Gol scenă;* 7. *Gol depozit decoruri;* 8. *Gol foaier* 9. *Gol hol;* 10. *Gol sală reuniuni, dans, expoziții;* 11. *Hol etaj;* 12. *Cerc tehnico-științific;* 13. *Cerc limbi străine;* 14. *Cineclub* 15. *Cerc arte plastice;* 16. *Biblioteca;* 17. *Colț filatelic;* 18. *Depozit cărți;* 19. *Sală jocuri;* 20. *Repetiții teatru brigăzi artistice;* 21. *Repetiții orchestră;* 22. *Gol sală gimnastică;* 23. *Gol curte interioară*

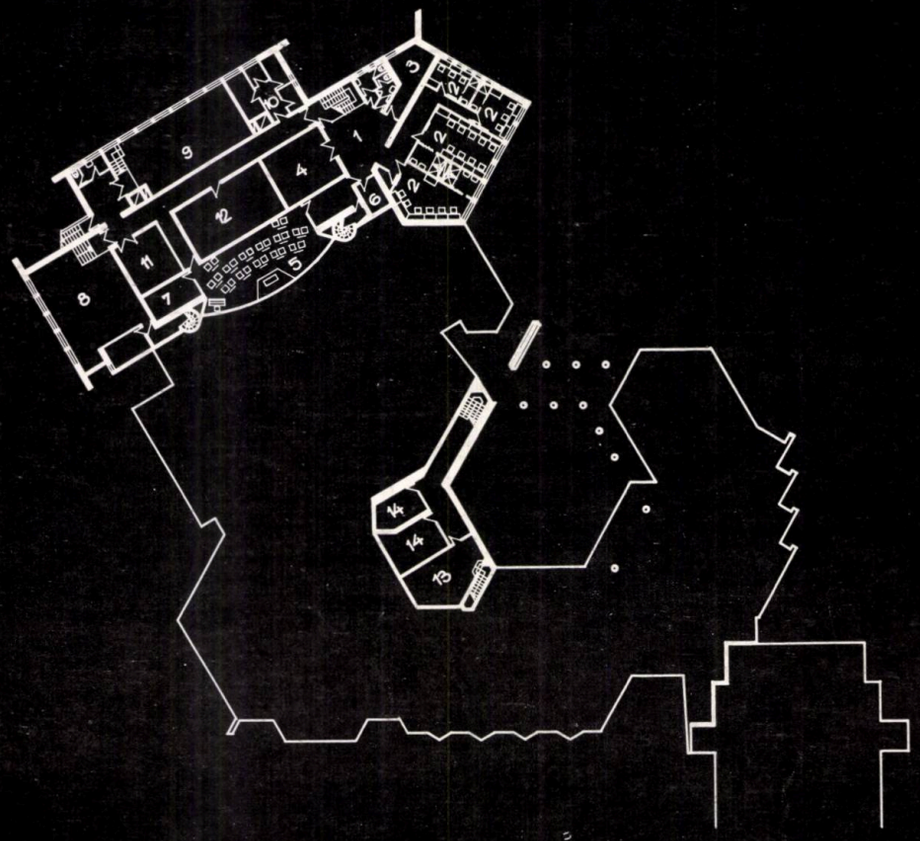

PLAN SUBSOL

1. *Hol;* 2. *Cabine actori;* 3. *Depozit recuzită;* 4. *Depozit costume;* 5. *Fosă orchestră;* 6. *Vestiar* 7. *Depozit instrumente;* 8. *Centrală ventilație;* 9. *Centrală termică:* 10. *Instalații electrice;* 11. *Depozit;* 12. *Trape* 13. *Oficiu,bar;* 14. *Depozite*

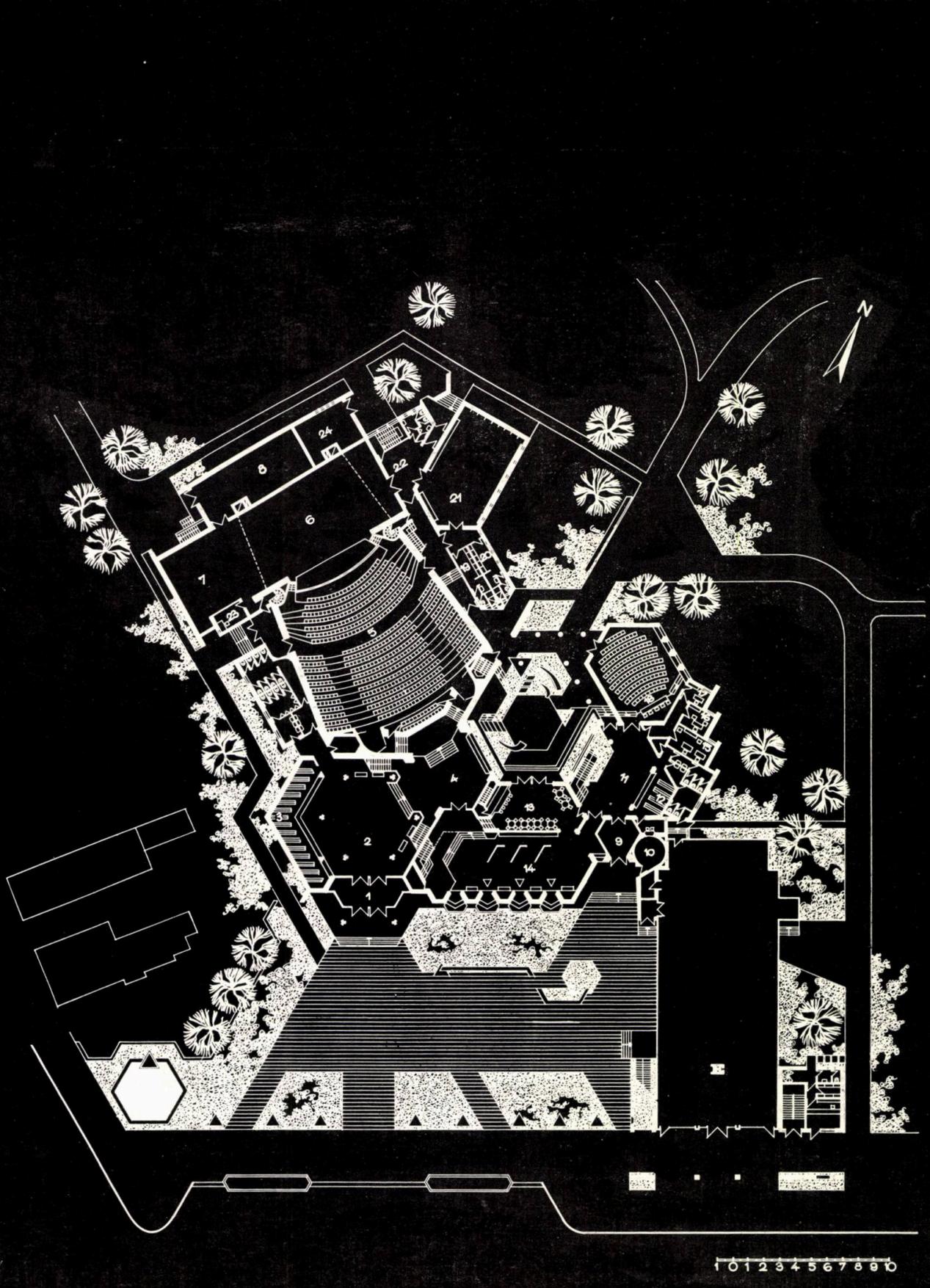

PLAN PARTER

1. *Vestibul;* 2. *Hol-foaier;* 3. *Garderobă* 4. *Foaier;* 5. *Sală spectacole:* 6. *Scenă* 7. *Buzunar scenă* 8. *Depozit decoruri* 9. *Hol;* 10. *Difuzare bilete;* 11. *Hol;* 12. *Garderobă* 13. *Bufet-bar;* 14. *Sală reuniuni-expoziții-dans;* 15. *Birou administrator;* 16. *Birou director:* 17. *Birou conferențiari;* 18. *Sală conferințe;* 19. *Vestiar femei;* 20. *Vestiar bărbați;* 21. *Sală de gimnastică-balet;* 22. *Hol actori;* 23. *Cameră pompieri;* 24. *Post trafo;* E. *Cinematograf existent*

tograf existent, pe de o parte, și de cîteva vechi clădiri de locuit, pe de altă parte; în adîncime însă, terenul e liber pe o suprafață de cca 1,5 ha, fiind prevăzut a se amenaja ca un spațiu verde legat în special de activitățile Casei de cultură.

Studiul de sistematizare de detaliu prevede ca în prima etapă să se realizeze Casa de cultură și să se reamenajeze cinematograful existent, astfel ca aceste clădiri să constituie un ansamblu unitar, urmînd ca în etapele următoare — cînd va fi posibilă demolarea unor clădiri de locuit din vecinătate — să se întregească ansamblul cu noi construcții și amenajări. Printre acestea, menționăm și unele unități comerciale (cofetărie, bar, braserie) care vor deservi populația din această zonă.

Ținînd seama de caracteristicile amplasamentului, în noul ansamblu propus, Casa de cultură va ocupa o poziție dominantă, beneficiind spre fațada principală de o piațetă, care va fi astfel organizată și amenajată încît să asigure, pe lîngă accesele la clădire, și un loc de destindere.

S-a urmărit, de asemenea, ca prin modul de ocupare a terenului să se permită o judicioasă organizare a funcțiunilor clădirii cu spațiul verde înconjurător.

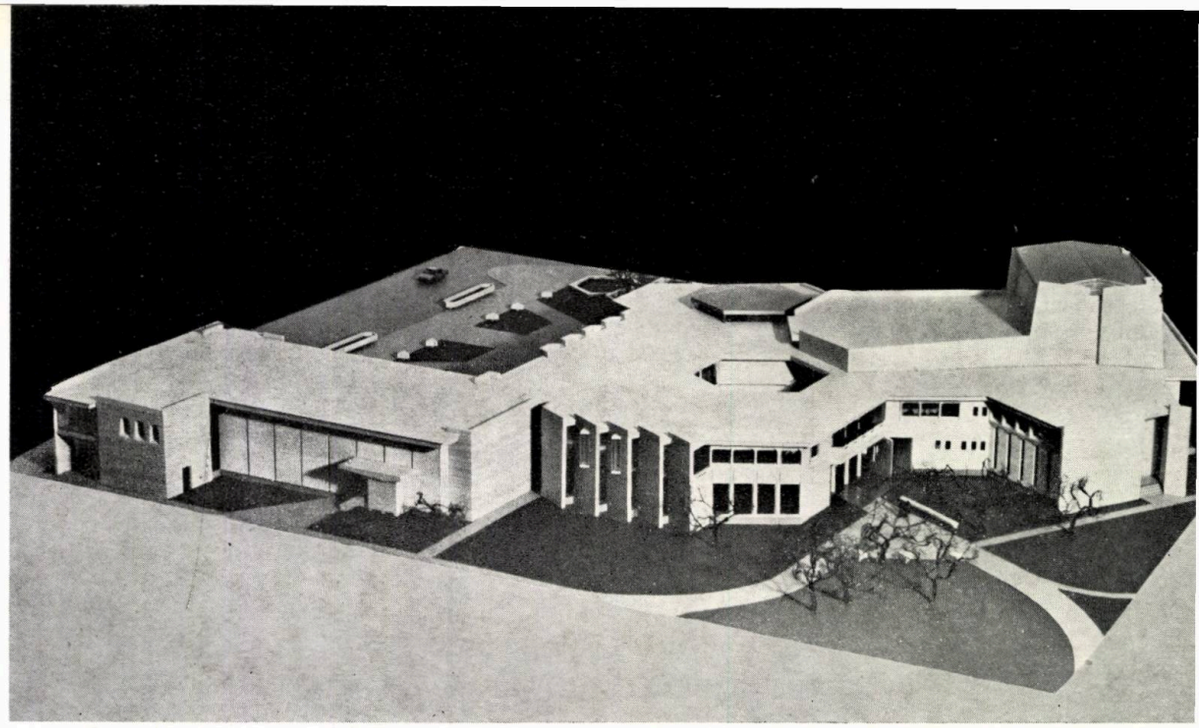

Vedere spre fațada posterioară (machetă)

Privitor la tema și partiul adoptat pentru acest edificiu, menționăm următoarele:

În general, față de construcțiile similare realizate pînă în prezent, tema-program prevede o amplificare a funcțiunilor necesare activităților cultural-educative prin sporirea numărului și a spațiilor pentru cercuri și prin crearea sectorului recreativ cu o sală de reuniuni, dans, expoziții și o sală de gimnastică. Această amplificare s-a dovedit necesară ca urmare a cerințelor populației constatate din experiența activității caselor de cultură existente.

Pentru a sublinia ideea intensificării acestor funcțiuni de club, a sporirii interesului populației și în special al tineretului pentru activitatea cultural-educativă, s-a adoptat un partiu care încearcă să soluționeze cît mai bine aceste deziderate.

Ideea centrală urmărită a fost dispunerea funcțiunilor clădirii astfel ca să se realizeze o ambianță interioară plăcută, atractivă, adecvată tuturor sectoarelor de activitate ale clădirii.

În acest scop s-a utilizat un partiu liber, cu o geometrie bazată pe dispoziții exagonale, care a facilitat în bună măsură soluționarea ideilor propuse.

O preocupare importantă în stabilirea partiului a fost și aceea a corelării și încadrării clădirii în caracteristicile amplasamentului, folosind în mod optim spațiul verde ca element de extindere a activităților Casei de cultură în exterior. Pentru aceasta s-a prevăzut o intimă legătură a clubului cu parcul prin intermediul unui patio astfel amenajat încît să permită manifestări specifice ca: reuniuni, dans, recitaluri artistice ș.a.

În jurul acestui patio se desfășoară pe două niveluri funcțiunile clubului, care conține la parter sălile cu afluență mai mare: holul cu garderobe, sala de conferințe, sala de reuniuni, dans și expoziții, bufetul-bar, sala de gimnastică ș.a., iar la etaj biblioteca, sala de jocuri și cercurile cu anexele respective.

La parter, din holul clubului se accede în curtea interioară deschisă către parc.

În directă legătură cu parcul, beneficiind și de acces propriu, a fost amplasată sala de gimnastică cu anexele sale: vestiare și dușuri. În această sală se vor desfășura și repetițiile cercului de balet; o legătură cu scena a fost asigurată în scopul unor eventuale necesități de cooperare a acestor spații în cazul unor spectacole cu ansambluri artistice mari.

În partiul adoptat s-a acordat o deosebită importanță funcțiunii sălii de reuniuni, dans și expoziții cu bufet-bar, care a fost legată direct cu clubul (prin intermediul holului de acces), cu patioul, precum și cu foaierul sălii de spectacole; acestea în scopul unei multilaterale și eficiente utilizări.

Urmărindu-se consecvent principiul compoziției libere, în cadrul sectorului de spectacole s-a prevăzut ca spațiile puse la dispoziția publicului să asigure în bune condiții funcțiunile necesare și să ofere imagini spațiale inedite în desfășurarea lor prin schimbări de axe, denivelări și supante.

În această suită de încăperi, sala de spectacole (de formă obișnuită, în evantai) asigură condiții optime de vizibilitate și audiție a diferitelor genuri de spectacole.

Anexele sale (scena turn cu buzunar, depozitele, cabinele actorilor) dispun de acces separat din exterior, ceea ce permite o funcționare independentă a sectorului de spectacole.

Întregul program al clădirii este soluționat pe o suprafață construită desfășurată de cca 4 400 m².

S-a adoptat o structură clasică de beton armat și zidărie de cărămidă, cu finisaje adecvate în raport cu caracterul funcțional și reprezentativ al edificiului.

În concordanță cu procedeele plastice adoptate în interiorul clădirii, exteriorul exprimă fidel concepția de plan și volumetrică.

S-a urmărit ca prin elementele și materialele de finisaj utilizate să se imprime edificiului un caracter reprezentativ, apropiat de scara umană și o încadrare cît mai armonioasă în specificul orașului.

Arh. CONSTANTIN FRUMUZACHE

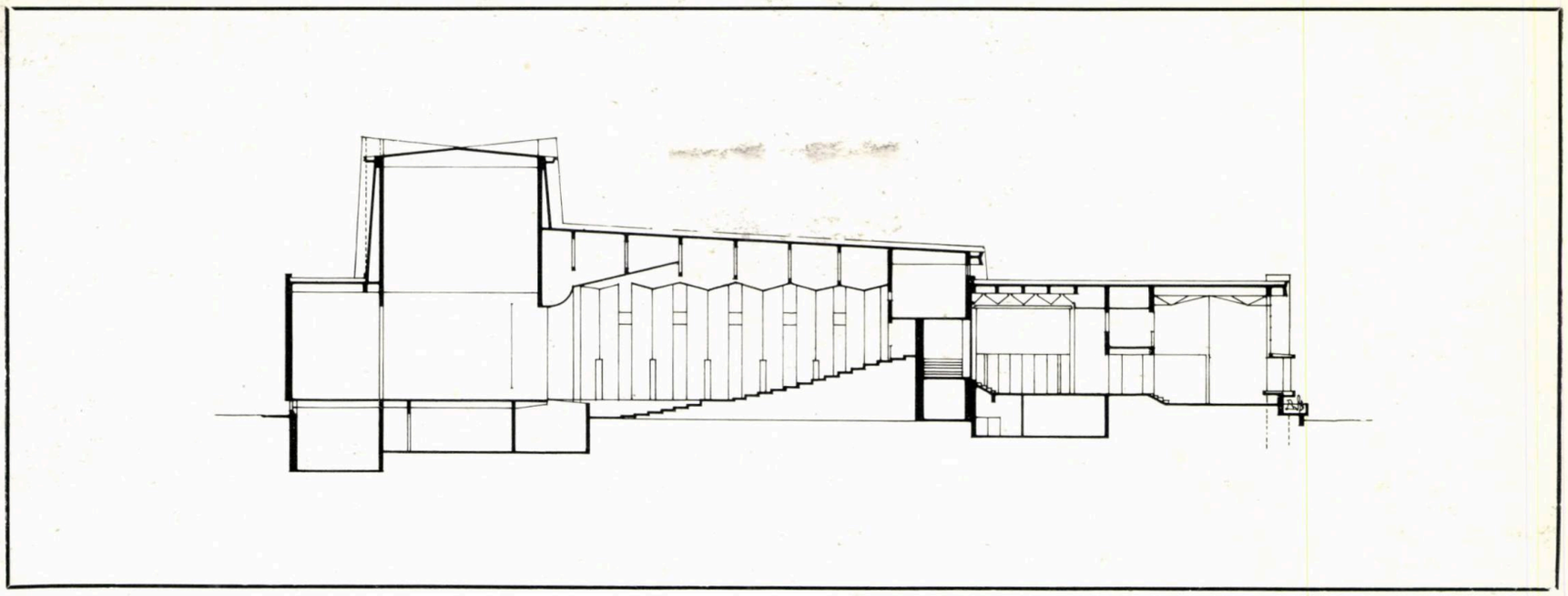

Secțiune longitudinală

Vedere spre fațada principală (machetă)

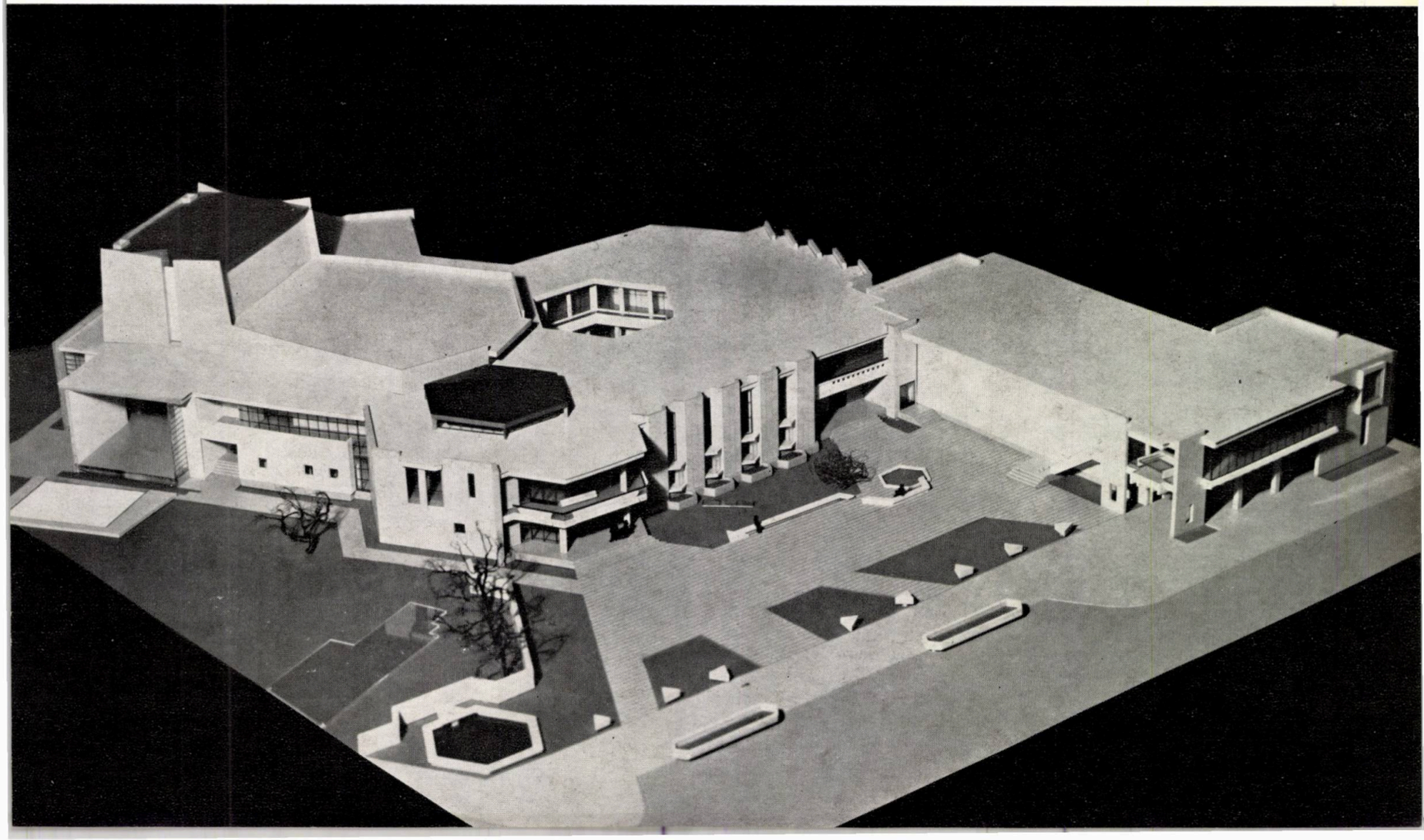

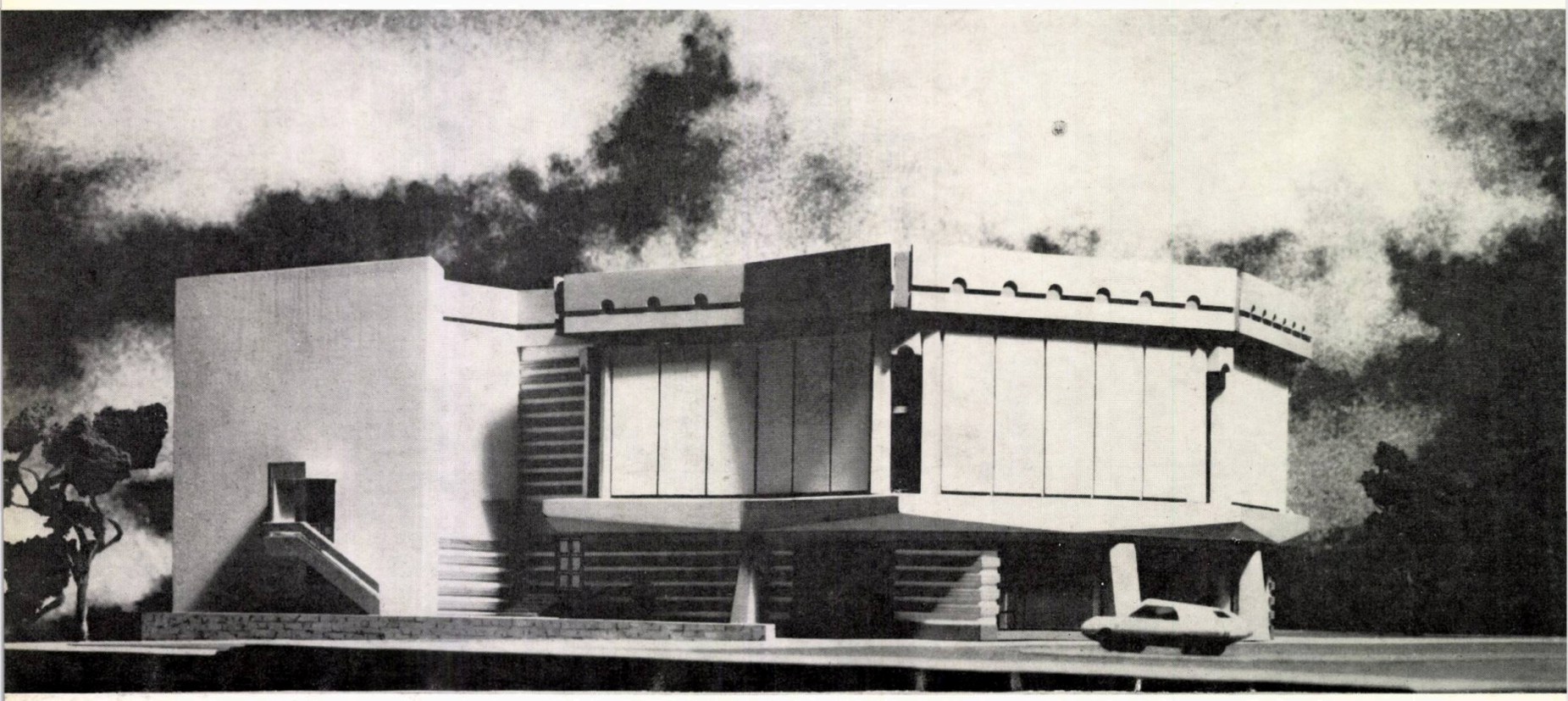

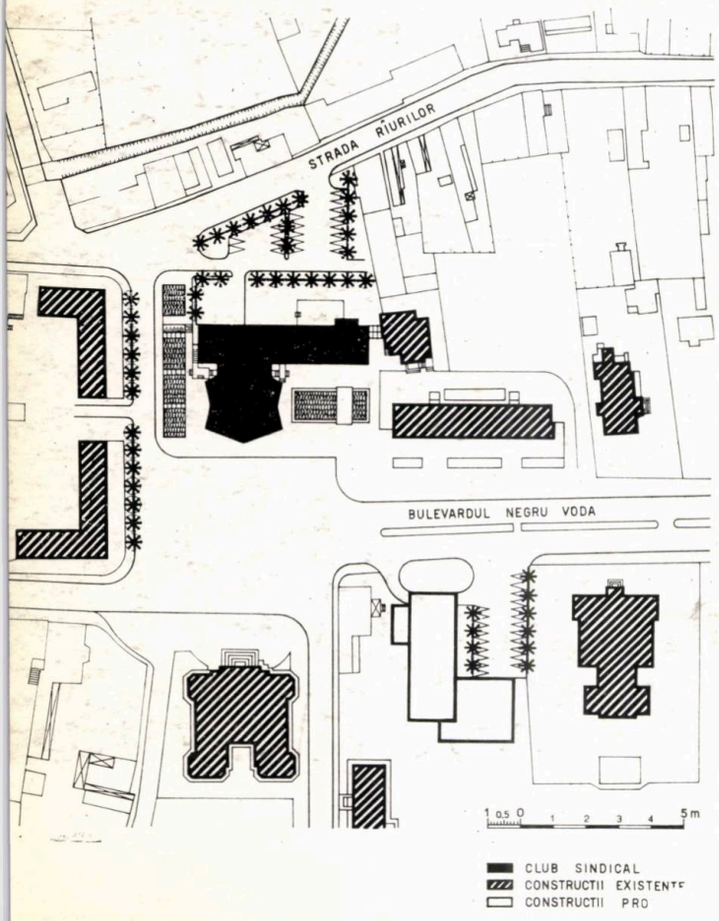

club sindical la cîmpulung-muscel

Autor: *arh. Leon Srulovici*
I.S.C.A.S.

Soluția adoptată pentru clădirea noului club sindical din Cîmpulung-Muscel prezintă un plan în formă de L, în care aripa lungă este formată din încăperile clubului și scena cu anexe, sala de spectacole cu încăperile de recepție ale clubului formînd un element exprimat independent. Această rezolvare a fost determinată de considerente urbanistice care au impus reducerea elementului dominant, pentru a-l face mai ușor perceptibil în cadrul relativ restrîns în care este amplasat.

Sala de spectacole este rezolvată în gradene, în spațiul de sub gradene fiind amplasat holul cu garderoba și accese la grupurile sanitare.

1 | 3
2 | 4

1 Detaliu fațada principală (machetă)
2 Plan de situație
3 Sala de spectacole. Secțiune
4 Fațada principală (machetă)

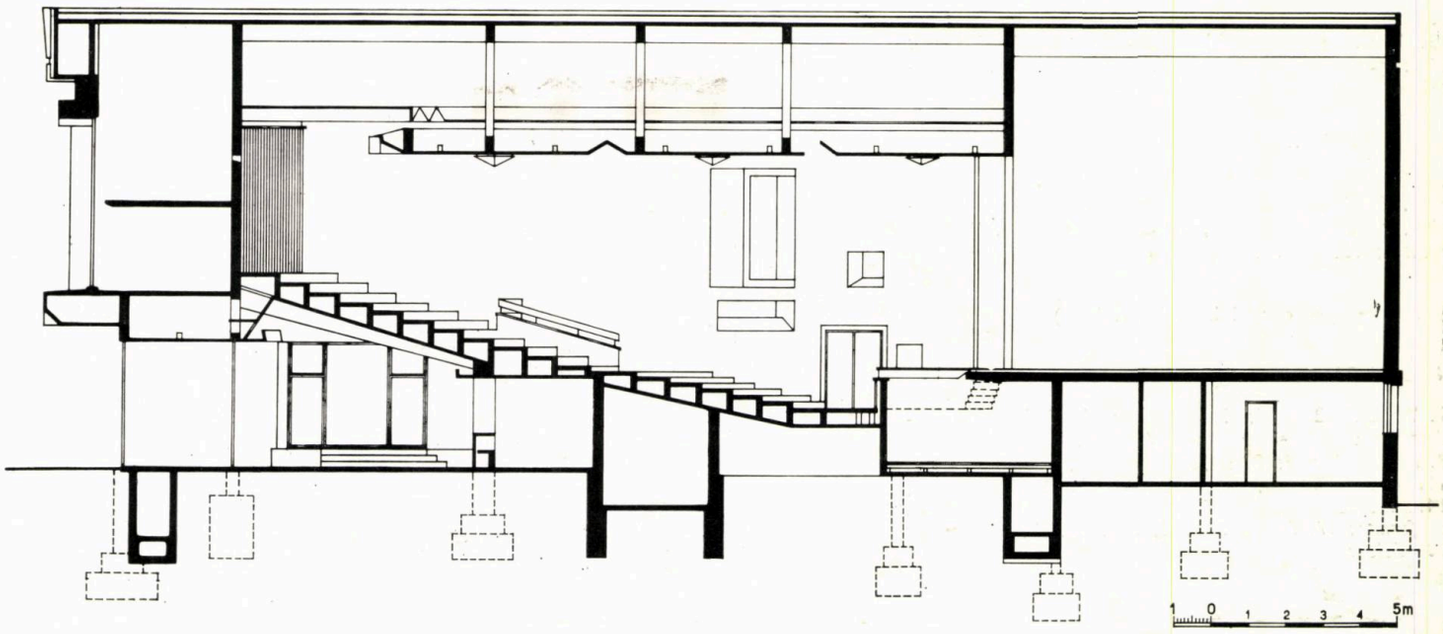

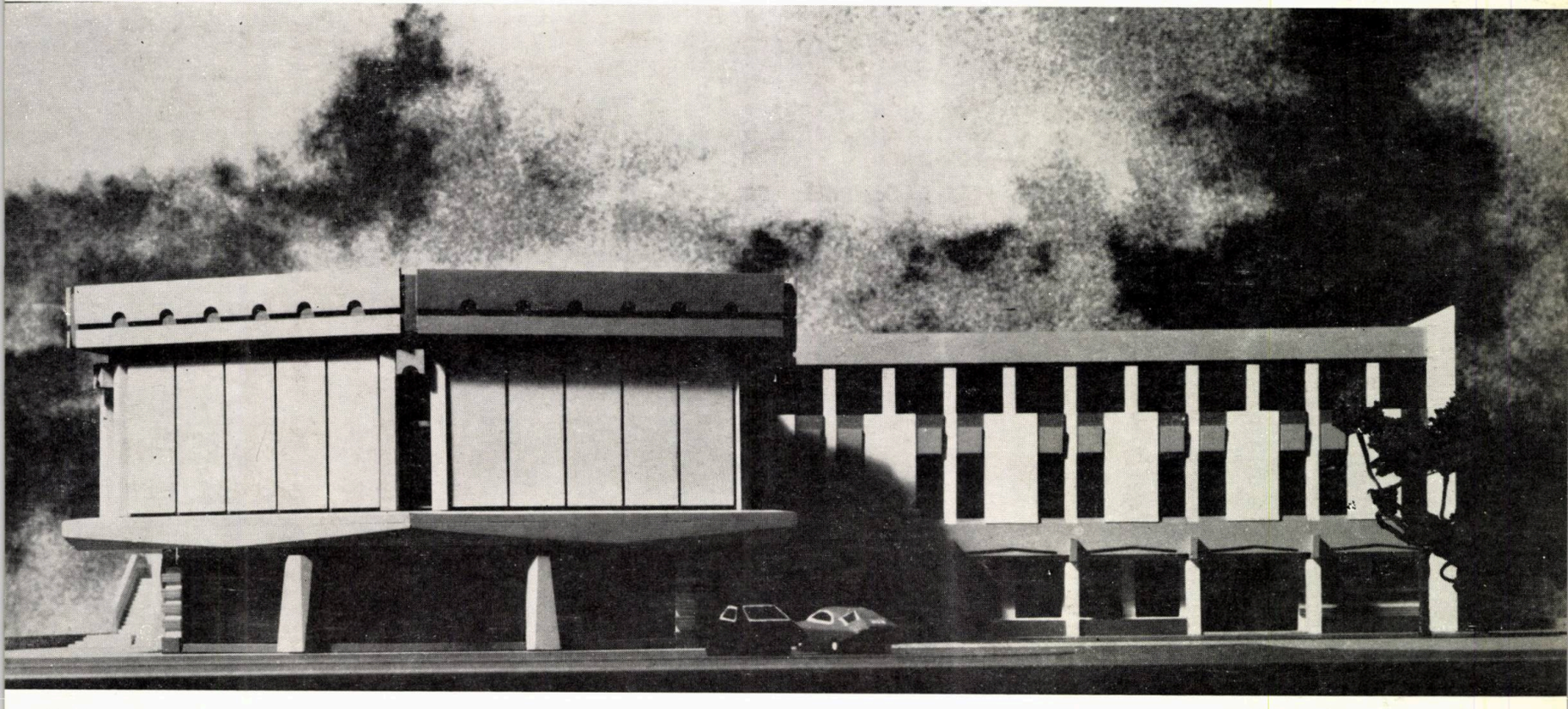

1 PLAN ETAJ I

1. *Cabină proiecție;* 2. *Orgă lumini;* 3. *Electrice;* 4. *Reflectoare;* 5. *Buzunar scenă;* 6. *Depozit decoruri;* 7. *Sală spectacole;* 8. *Fosă orchestră;* 9. *Scenă;* 10. *Pompier;* 11. *Jocuri șah, remi;* 12. *Sală balet;* 13. *W.C. și duș;* 14. *Vestibul;* 15. *Dezbrăcare;* 16. *Repetiție actori;* 17. *Director;* 18. *Repetiție orchestră, cor;* 19. *Grup sanitar;* 20. *Culoar*

2 PLAN ETAJ II

1. *Sală de lectură;* 2. *Depozit cărți;* 3. *Sală de expunere;* 4. *Atelier de artă plastică;* 5. *Anexă;* 6. *Cineclub;* 7. *Cercuri tehnice;* 8. *Cameră obscură;* 9. *Grup sanitar;* 10. *Culoar.*

3 Vedere spre corpul lateral (machetă)

4 PLAN PARTER

1. *Vestibul;* 2. *Hol;* 3. *Casierie;* 4. *Bufet;* 5. *Garderobă;* 6. *Grup sanitar;* 7. *Sală de spectacole;* 8. *Fosă orchestră;* 9. *Depozit costume;* 10. *Post trafo;* 11. *Cabină actori;* 12. *Depozit;* 13. *W.C. și duș;* 14. *Tablou electric;* 15. *Conferențiar;* 16. *Sală de conferințe;* 17. *Tablou estradă;* 18. *Hol club;* 19. *Terasă;* 20. *Culoar*

3
1 2 4

Accesul publicului în sală se face prin două vomitorii laterale.

Spațiul scenei, cu anexele sale, precum și încăperile clubului, fiind grupate într-un singur corp de clădire, cabinele actorilor pot fi extinse — în cazul unor spectacole cu mari ansambluri — prin folosirea încăperilor clubului.

Accesul la club este independent de cel al sălii de spectacole. Clubul are la parter holul cu garderobă și grupurile sanitare, precum și sala de reuniuni și conferințe pentru 150 de persoane.

La etajul I — la nivelul scenei — se află încăperi pentru repetiții, balet și jocuri, iar la etajul II biblioteca, cineclubul, atelierul de artă plastică și sala pentru cercuri tehnice cu atelier.

Fațadele sînt finisate în terasit, similipiatră și placaje de cărămidă aparentă.

Arh. LEON SRULOVICI

PLAN ETAJ I

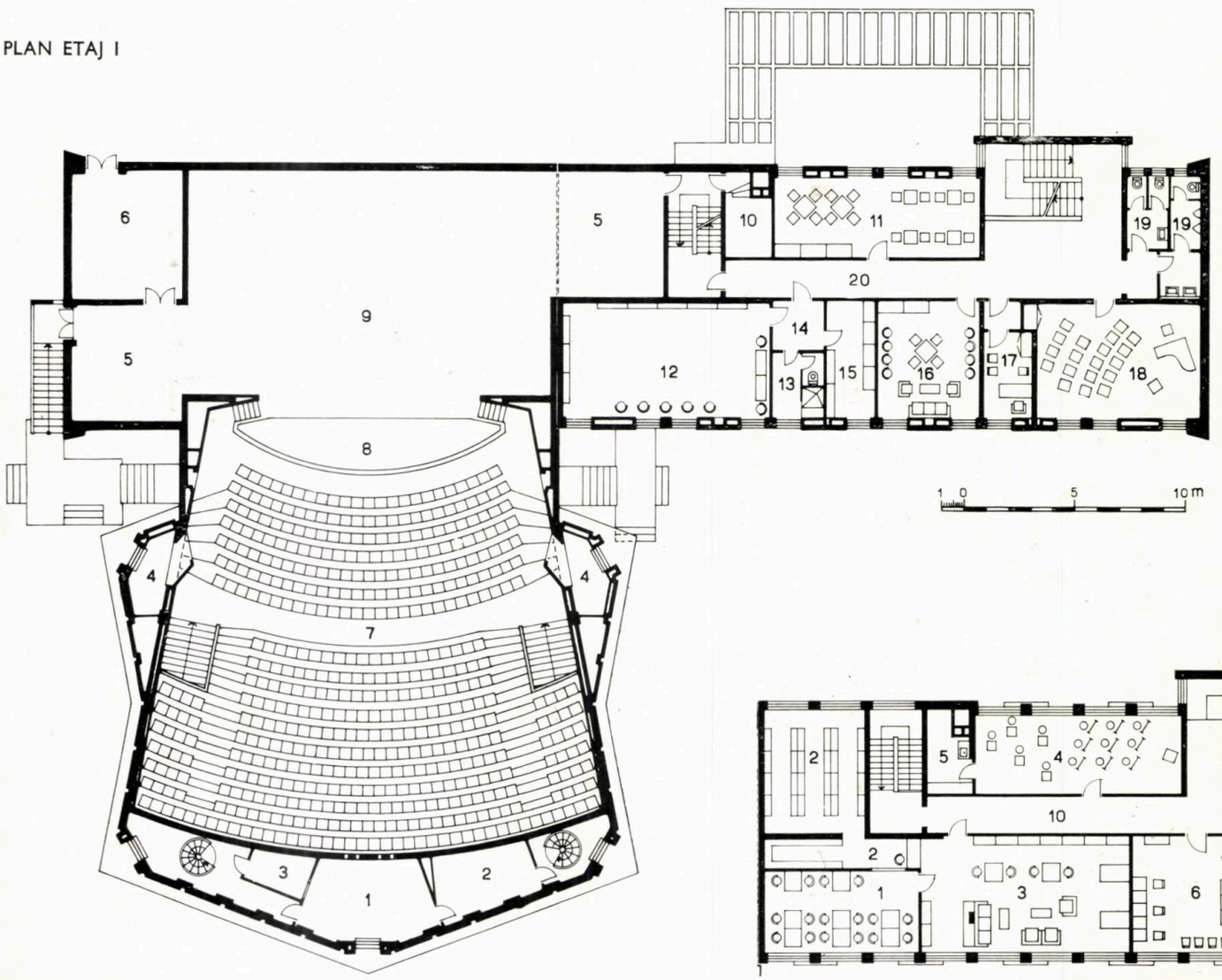

PLAN ETAJ II

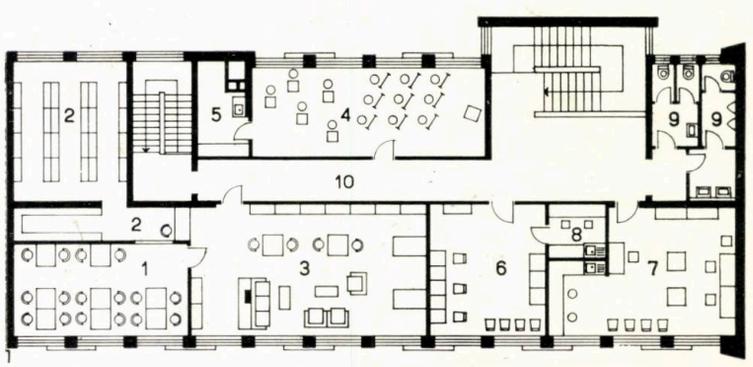

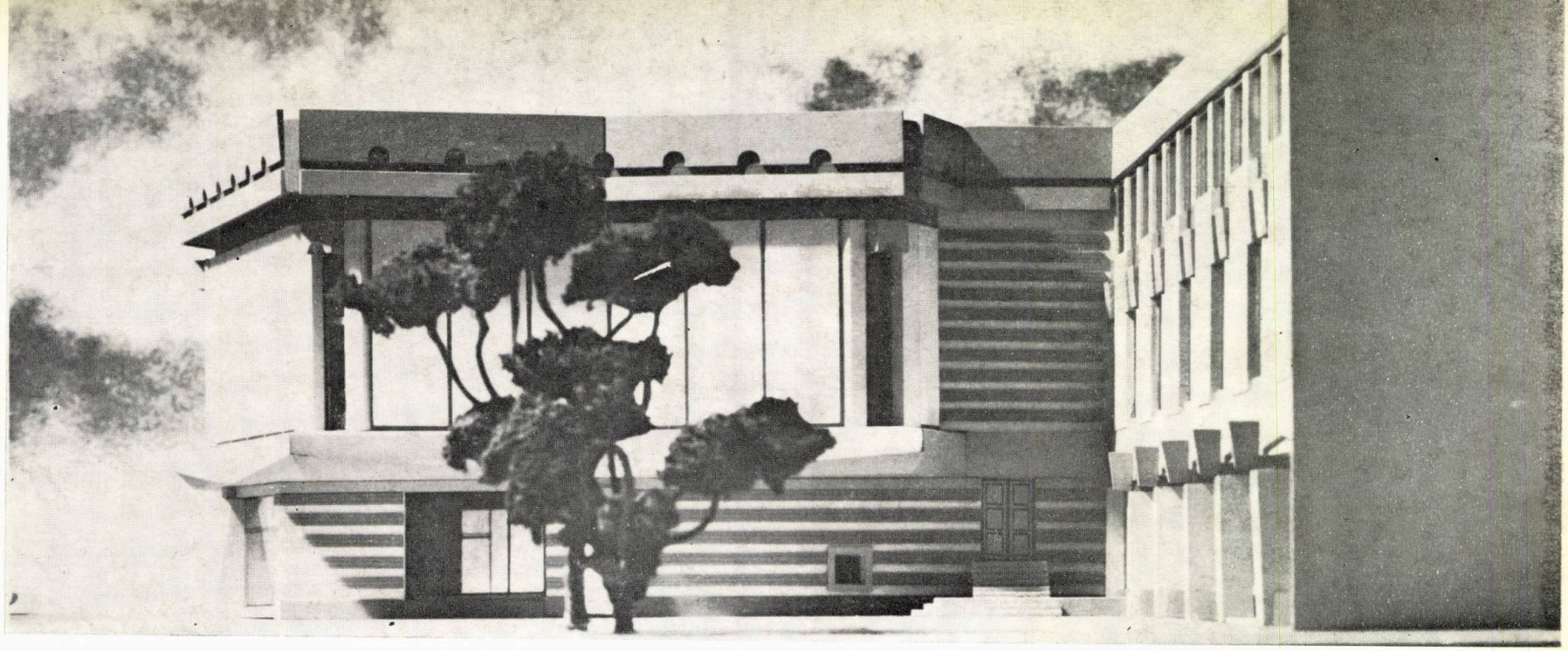

PLAN PARTER

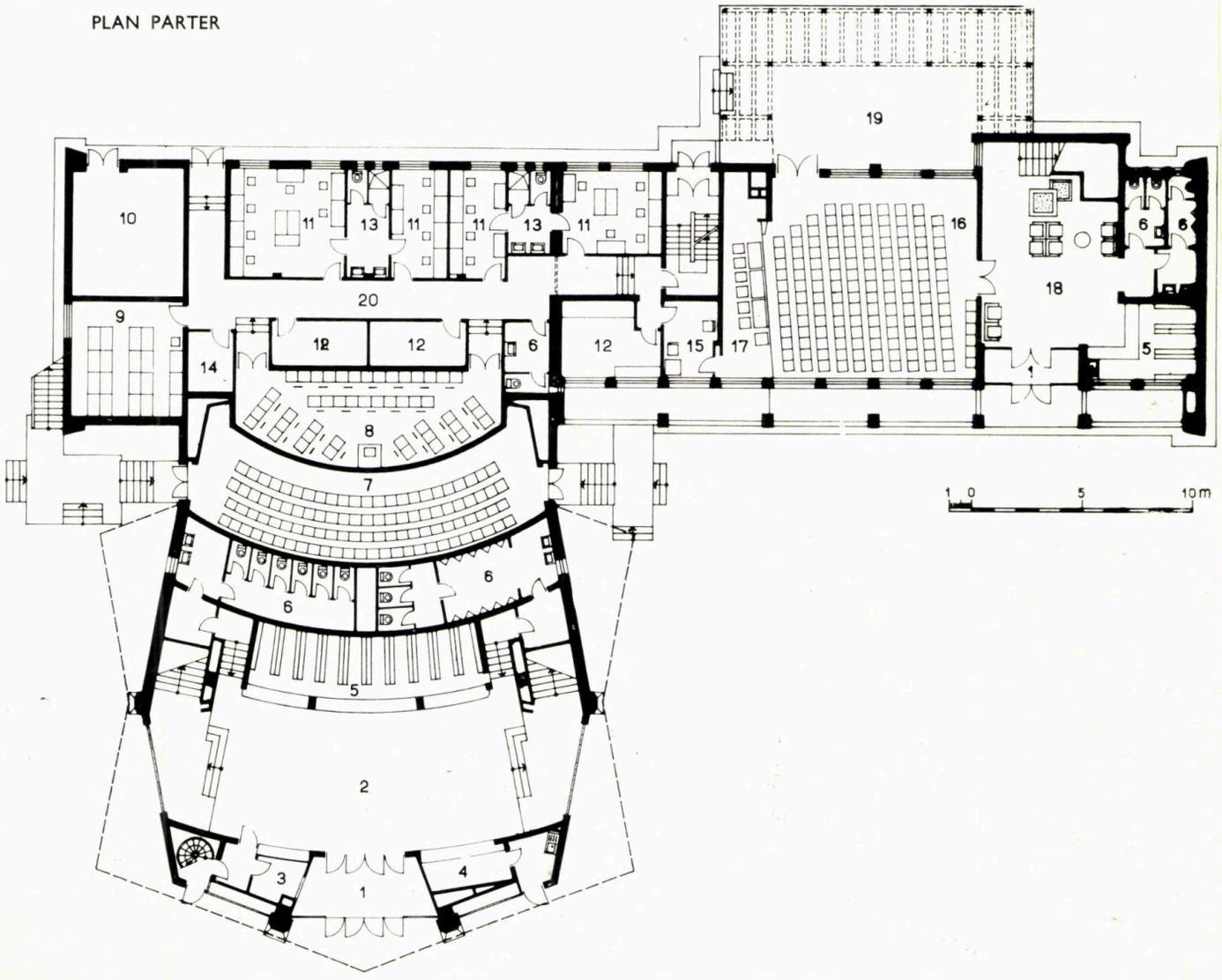
19
10
11
13
11
11
13
11
16
6
6
18
20
9
12
12
6
12
15
17
5
14
8
7
1 0
5
10m
6
6
5
2
3
1
4

Perspectivă

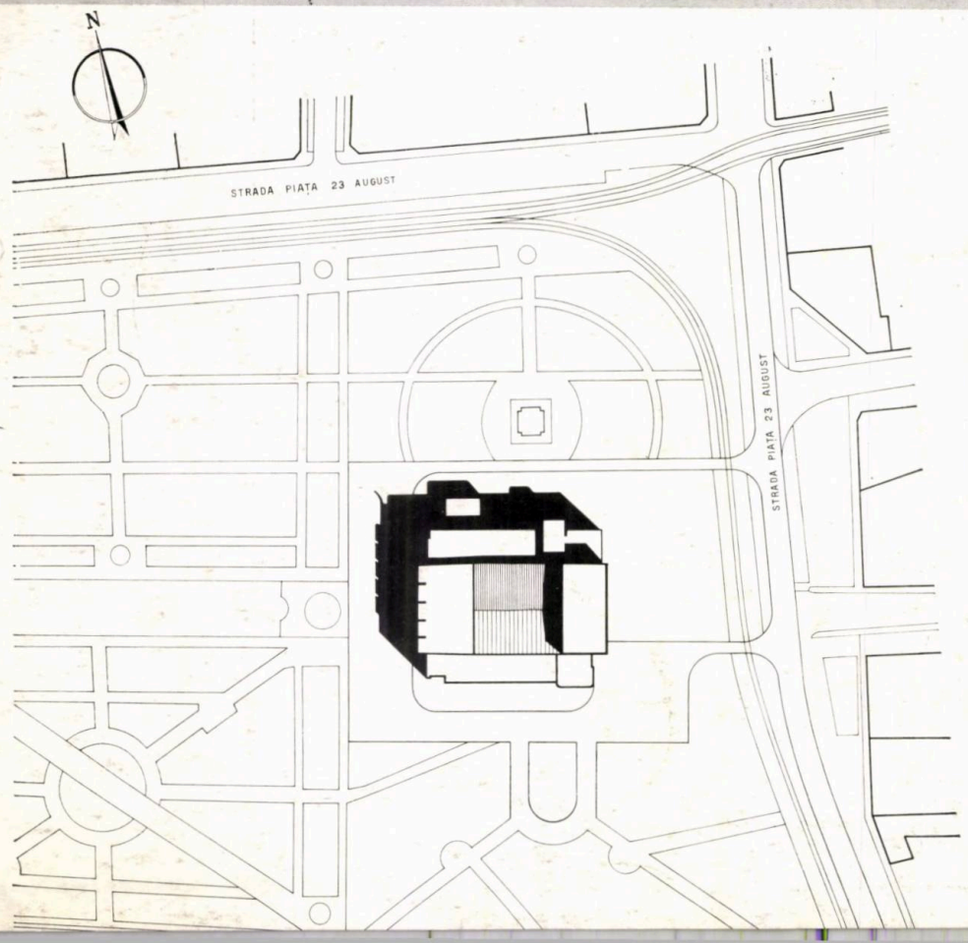

Plan de situație

În realizarea Casei de cultură s-a urmărit ca prin dispunerea încăperilor clubului și a celor auxiliare în jurul sălii de spectacole să nu se evidențieze această sală în nici una din fațadele laterale, evitînd astfel imprimarea unui caracter de masivitate soluției arhitecturale.

Astfel s-a reușit să se imprime construcției un aspect intim, interesant, cu scoaterea în evidență a diferitelor funcțiuni și în același timp și cu sublinierea unei tratări majore a intrării principale.

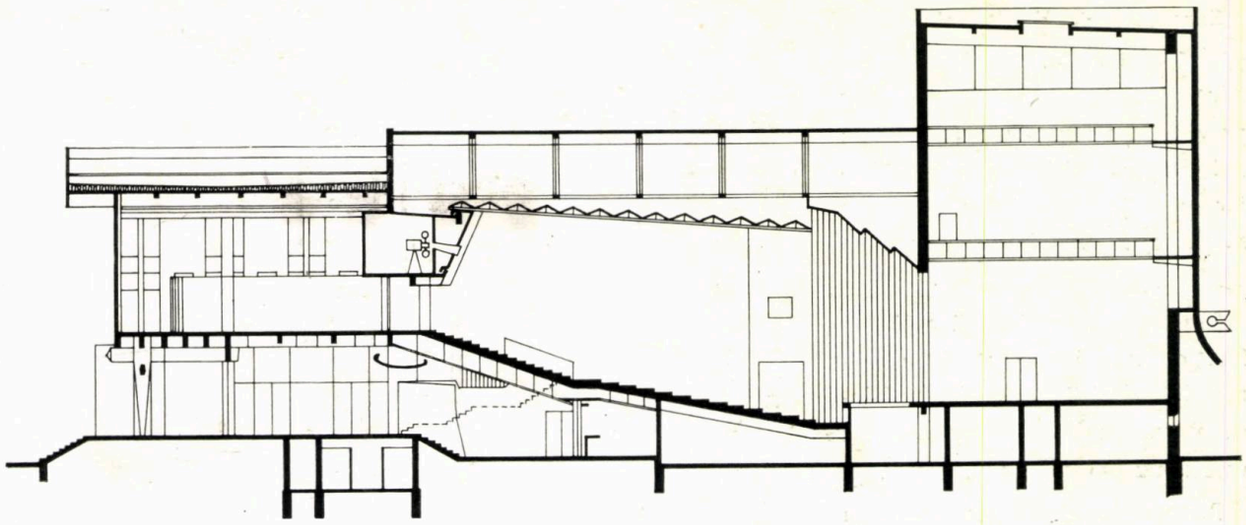

Secțiune longitudinală

casa de cultură din oradea

Secțiune orizontală (machetă)

Autori: *arh. Ioan Regman (șef proiect)*
Colaboratori: *Iosif Habuczky, inginerii Pantea Zaharia și Cornel Popa*
D.S.A.P.C. — BIHOR

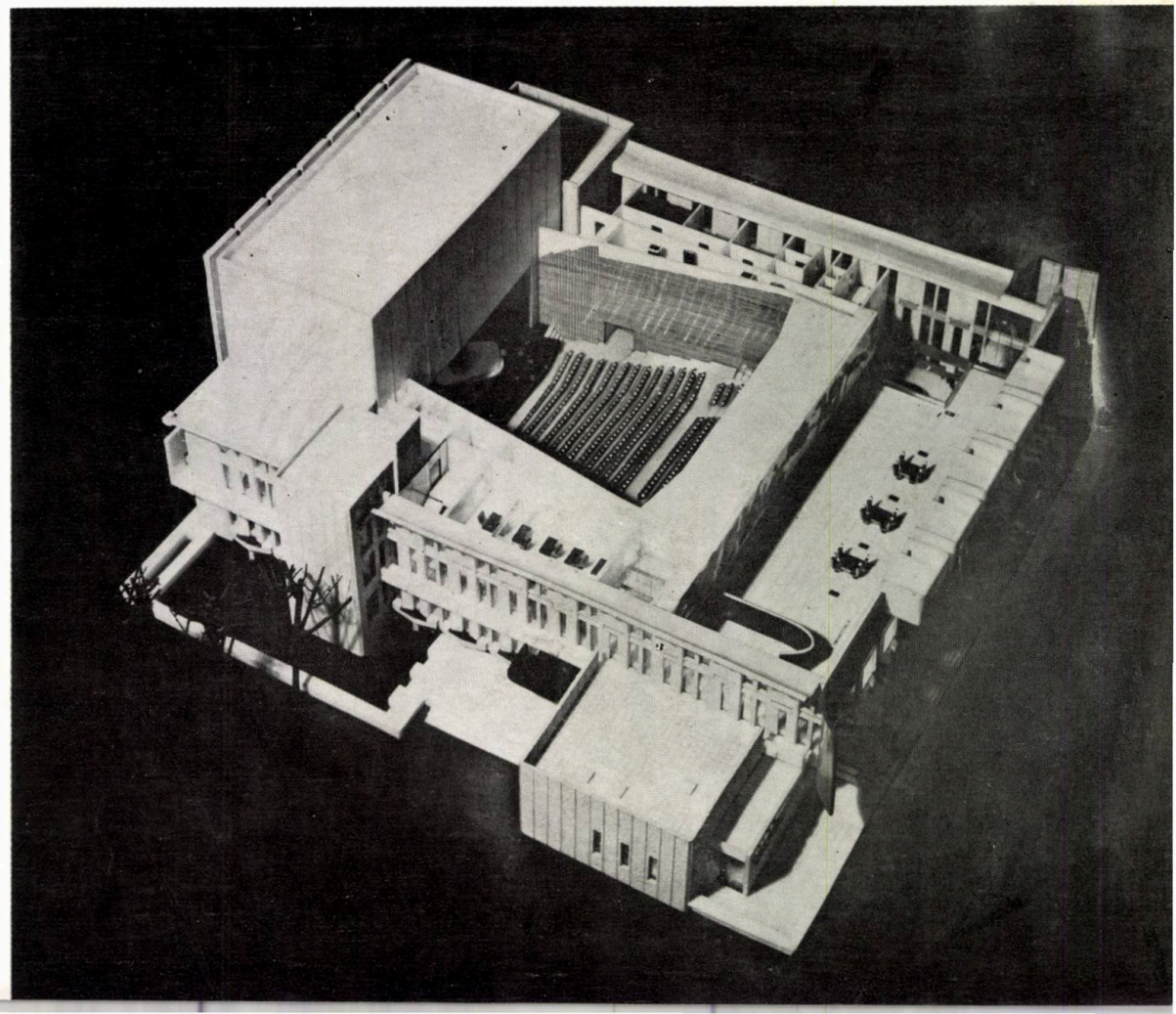

Amplasarea Casei de cultură s-a făcut, conform schiței de sistematizare a orașului Oradea, pe una din laturile parcului «23 August», cu fațada principală spre statuia Ostașului român eliberator, aflată în centrul parcului. Fațadele laterale sînt orientate, cea dinspre sud spre noul cvartal de locuințe de p + 4 și p + 9 etaje, cea dinspre nord spre clădirile datînd de la începutul secolului nostru, care flanchează piața.

Sala de spectacole are o formă trapezoidală, cu vomitoriile pe lateral.

Spre deosebire de alte soluții de la proiecte similare, spațiile de primire și circulație a publicului au fost prevăzute pe două niveluri distincte: hol cu garderobă la parter și foaier la etaj, dimensionat pentru a se putea amenaja în el și expoziții temporare.

Structura de rezistență a sălii a fost concepută separat de cea a restului clădirii, evitîndu-se folosirea unor materiale care permit trecerea zgomotului prin pereți.

Peste sala de spectacole s-au prevăzut ferme metalice din profile laminate, cu învelitoare din plăci prefabricate din beton celular autoclavizat.

Finisajele exterioare ale clădirii sînt de o concepție contemporană, căutînd să se sublinieze calitățile betonului aparent puse în contrast cu tencuieli brute albe.

La interior, sala de spectacole va avea pereții laterali placați cu ceramică colorată, dispusă într-un desen în relief, iar tavanul din elemente prefabricate de ipsos.

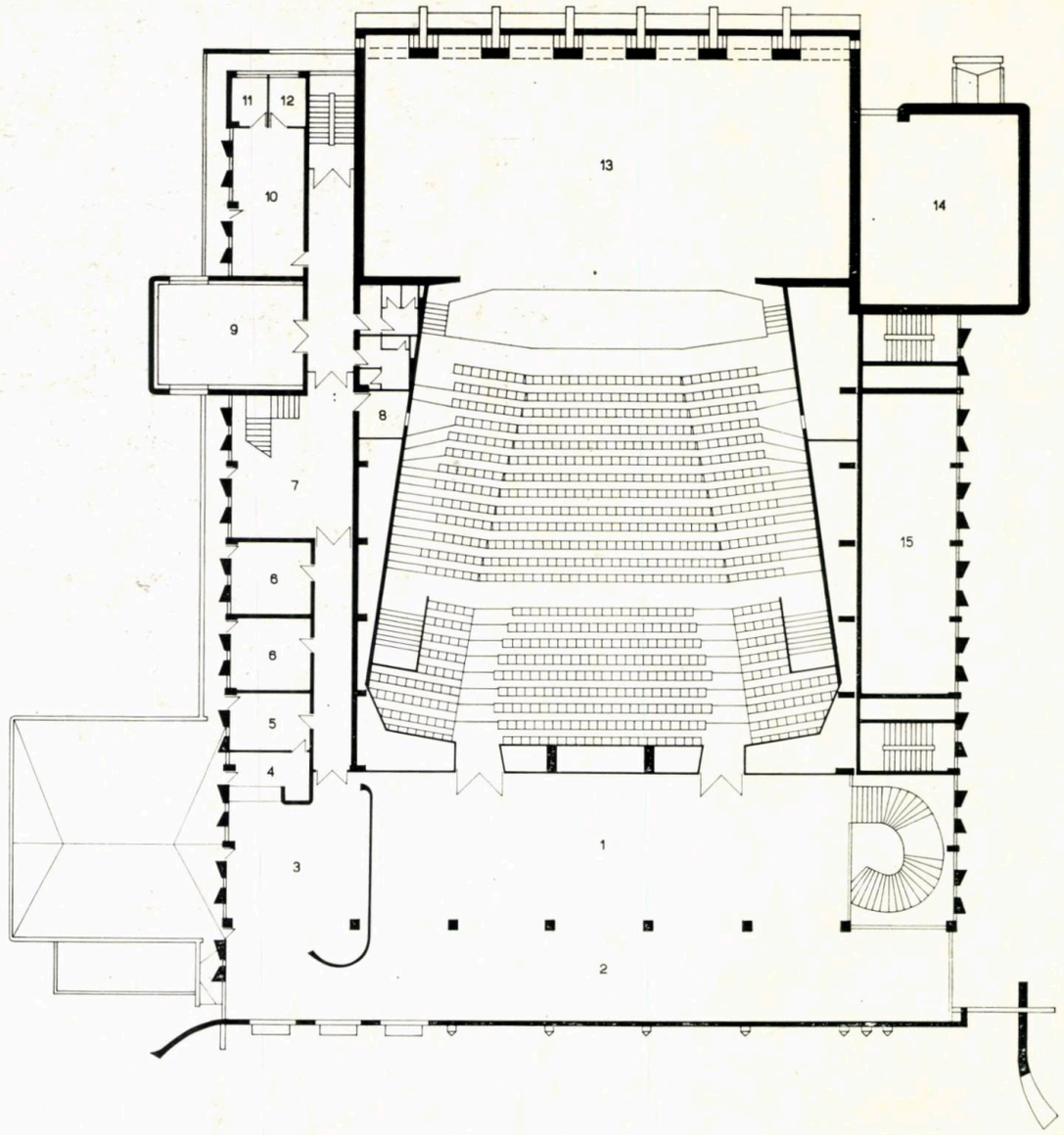

↑ PLAN ETAJ I

1. *Foaier;* 2. *Expoziție;* 3. *Sală bufet;* 5. *Depozit;* 6. *Birou;* 7. *Hol;* 8. *Mobilă defecte;* 9. *Cerc limbi străine;* 10. *Cerc foto;* 11. *Aparataj;* 12. *Chimicale;* 13. *Gol scenă;* 14. *Gol decoruri;* 15. *Gol ventilație*

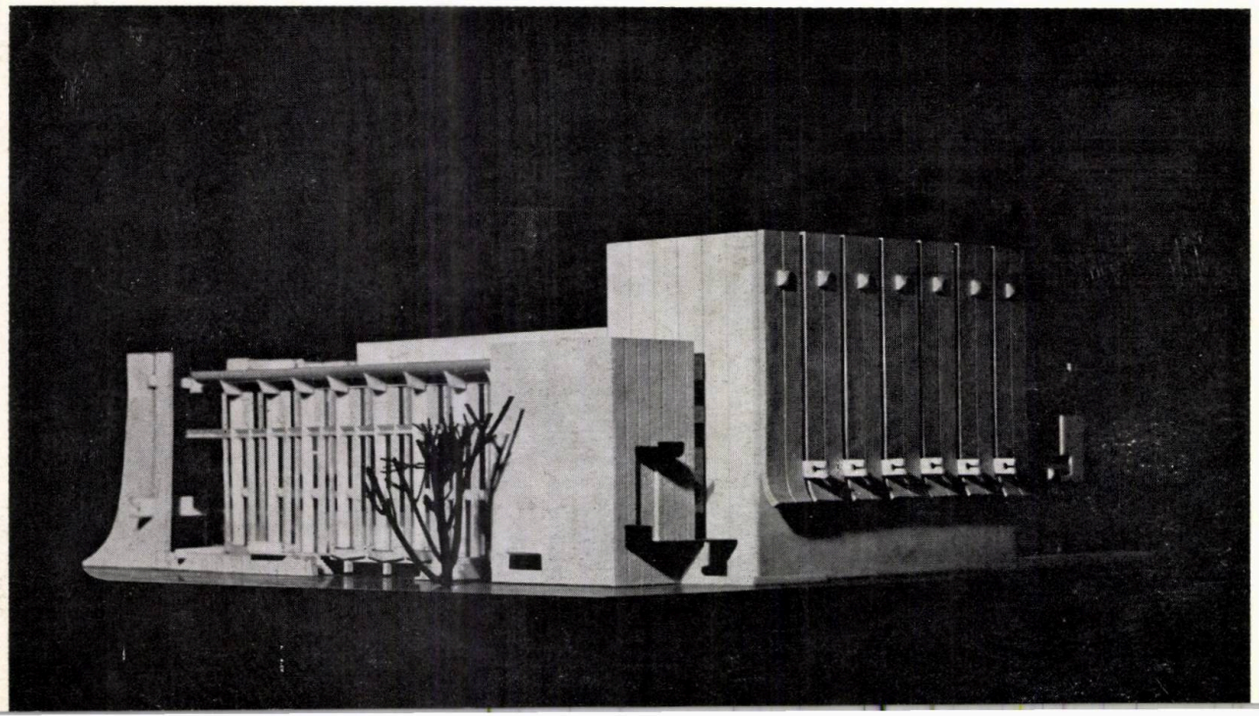

Fațada posterioară (machetă)

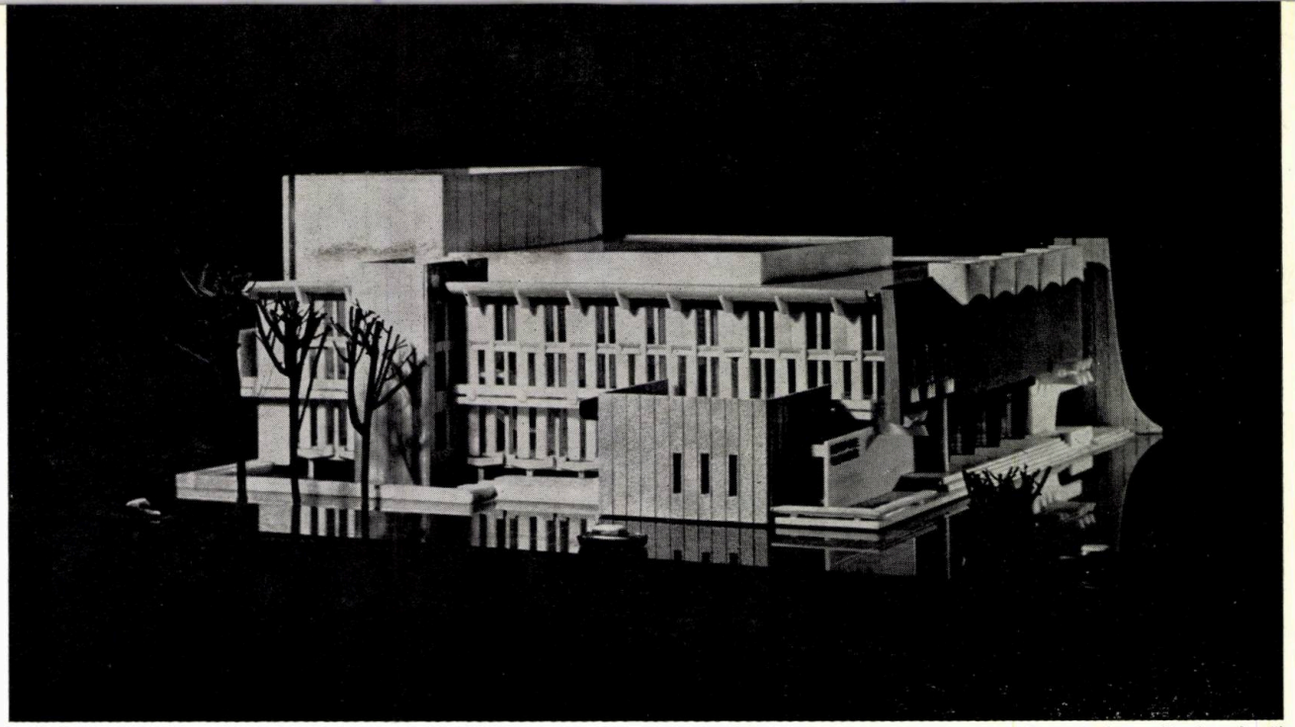

Fațadă laterală (machetă)

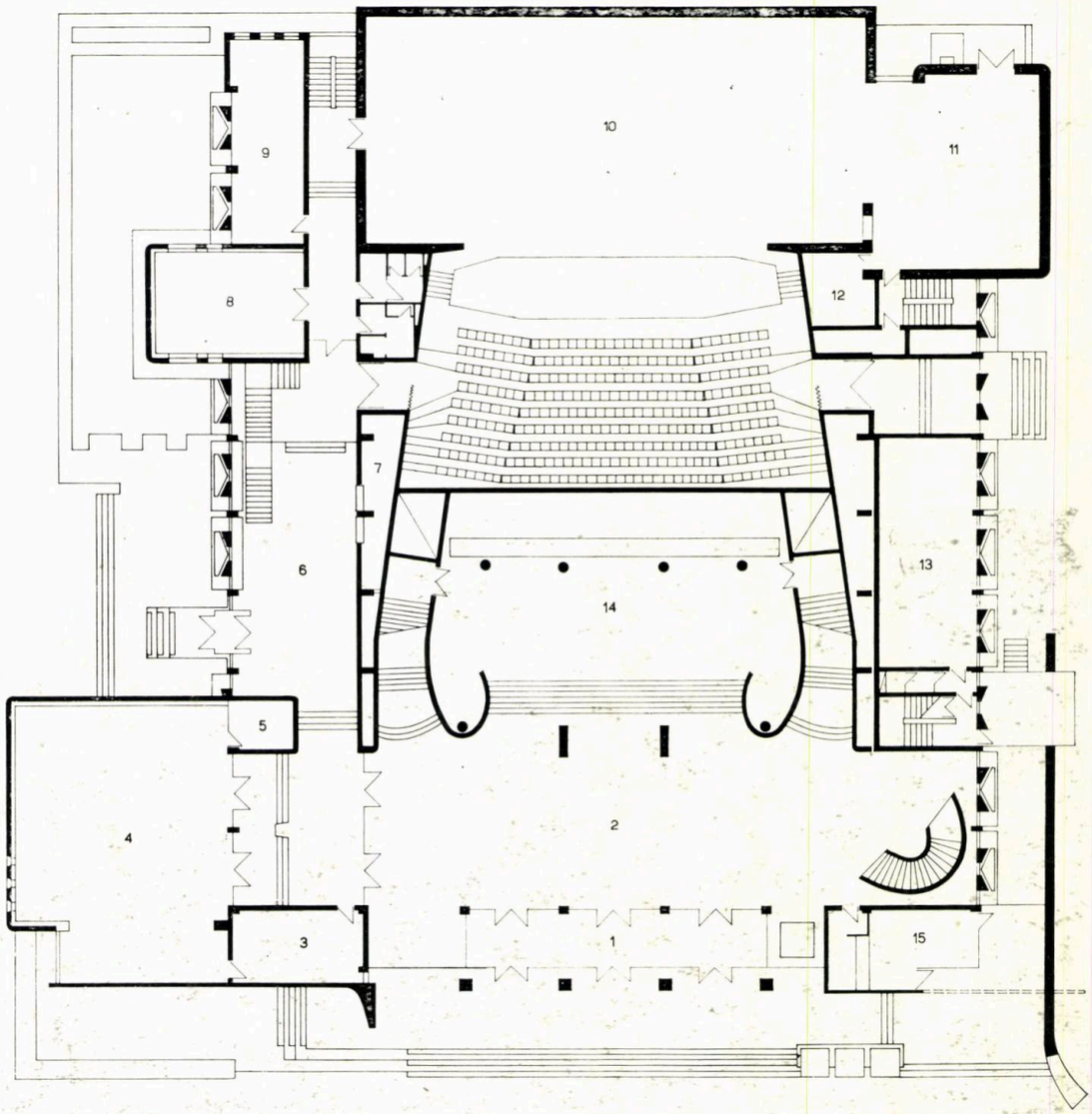

PLAN PARTER

1. *Vestibul;* 2. *Hol;* 3. *Conferențiar;* 4. *Sala conferințe;* 5. *Depozit;* 6. *Hol club;* 7. *Garderobă;* 8. *Cerc brigăzi artistice;* 9. *Cerc sală jocuri;* 10. *Scena;* 11. *Depozit decoruri;* 12. *P.C.I.;* 13. *Centrala termică;* 14. *Garderobă;* 15. *Casă*

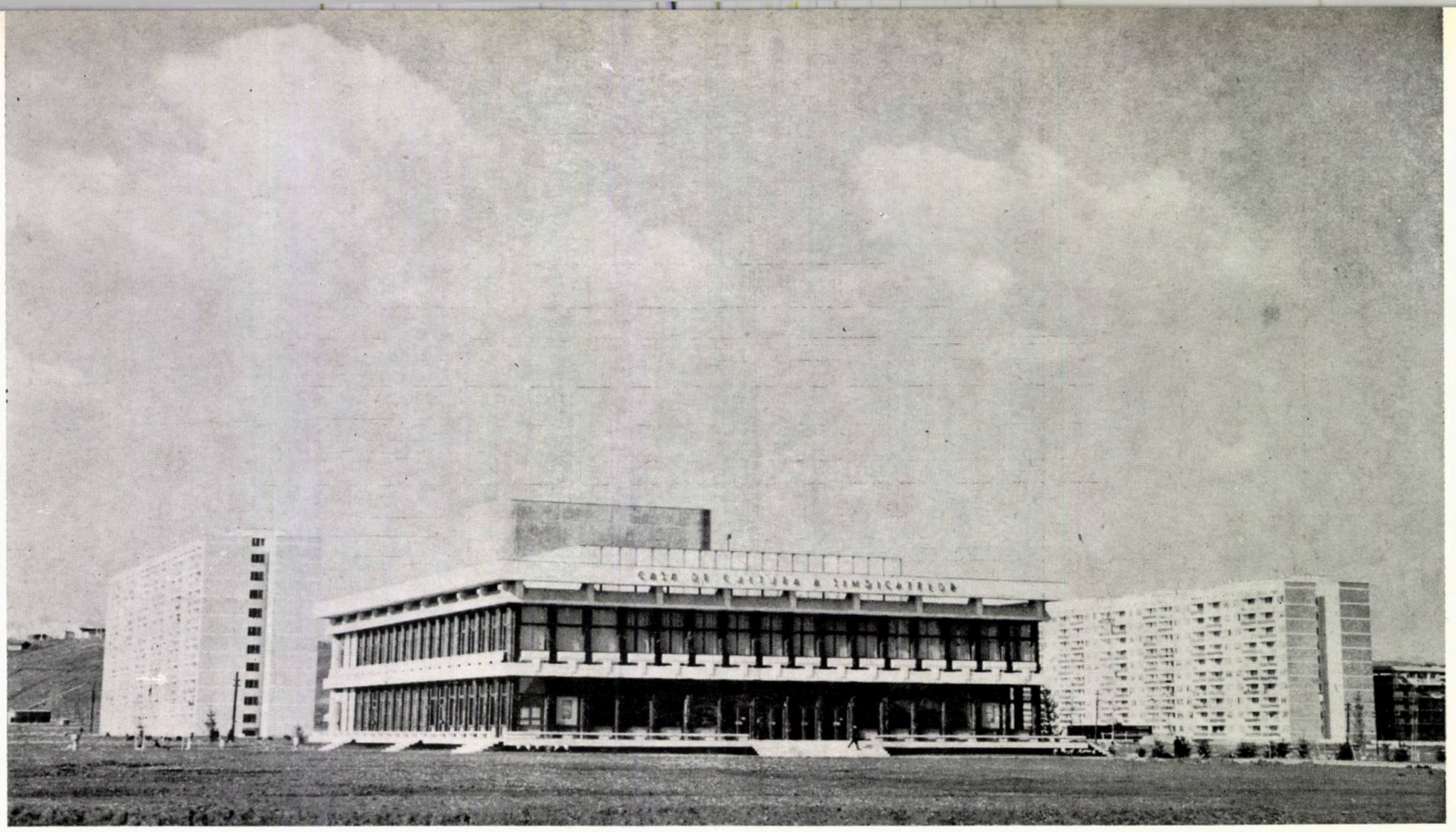

casa de cultură din municipiul

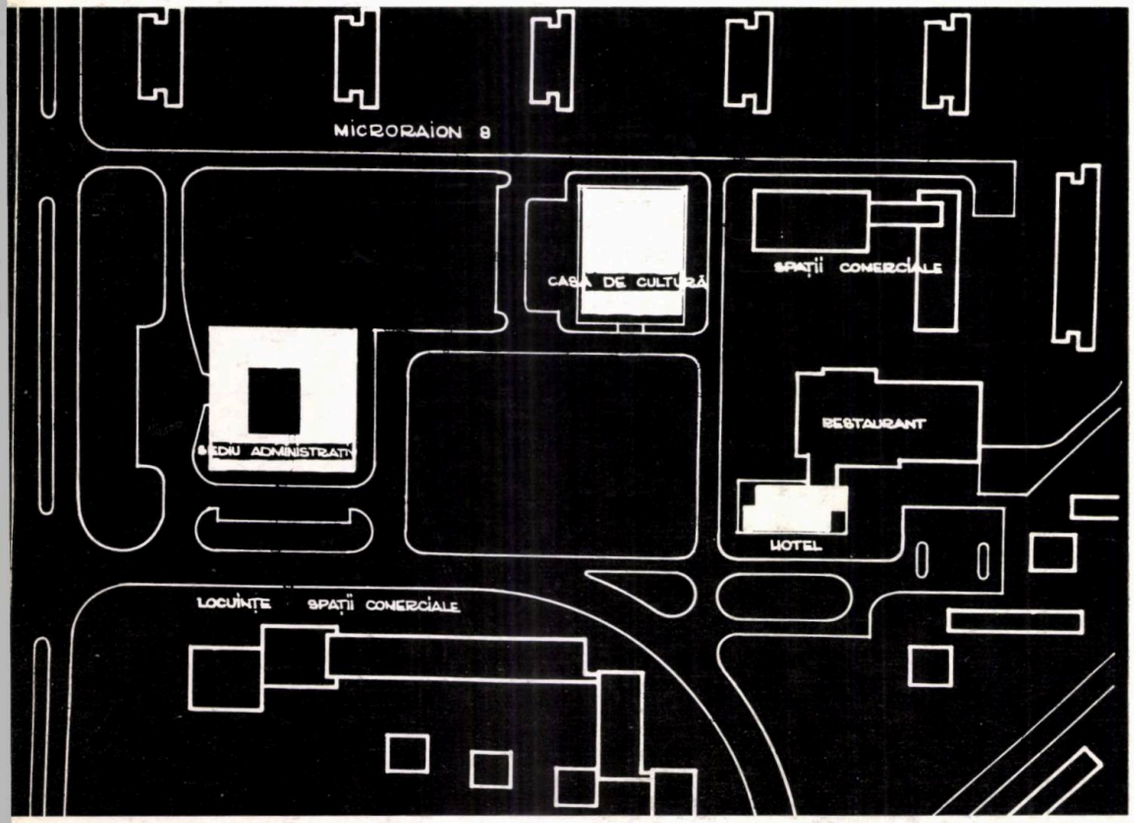

În unele orașe din țara noastră, activitățile culturale și recreative nu se desfășoară încă într-un cadru arhitectonic propriu și cu dotări tehnice suficiente.

Din această cauză a fost necesar ca temele pentru casele de cultură care se construiesc în aceste orașe să fie în așa fel întocmite, încît să satisfacă două funcțiuni importante: funcțiunea spectacol și funcțiunea club, rămînînd în același timp în limitele anumitor valori de deviz.

În ultimul timp, în conținutul acestor teme s-au produs unele ameliorări, prin introducerea unor suprafețe destinate pentru reuniuni, expoziții, sport, bufet; de asemenea, a fost redus numărul de locuri din sala de spectacole.

Una dintre primele realizări o constituie Casa de cultură din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, proiectată și realizată între anii 1965—1967.

Amplasamentul ales în urma unor studii elaborate pentru realizarea centrului orașului, deși pare în prezent excentric, a fost preferat deoarece s-au avut în vedere perspectivele de dezvoltare a orașului.

Autor: *arh. Gheorghe Dorin (şef proiect)*
Colaboratori: *arhitecţii Anca Borgovan, Suren Harutunian, Mina Laurian, Radu Mănăilă, tehn. Rodica Radocea*
Rezistenţă: *ing. Vincenţiu Haram*
Instalaţii ventilaţie: *ing. Leon Herşcovici*
Instalaţii electrice: *ing. Traian Haschi*
Instalaţii sanitare: *ing. Maria Popa*
I.S.C.A.S.

1 | **3**
2 | **4**

1 Vedere de ansamblu

2 Plan de situaţie

3,4 Vederi din hol

gh. gheorghiu-dej

Ca bază de proiectare a fost folosit proiectul casei de cultură din Petroşani, la care s-au adus o serie de modificări în zonele foaierului şi ale scenei, în rezolvarea volumetriei exterioare şi în plastica faţadelor.

Pentru un oraş cu o populaţie de aproximativ 30 000 de locuitori (media de vîrstă fiind de 25 de ani) s-a realizat spre sfîrşitul anului 1967 această dotare importantă care cuprinde:

1. *SECTORUL SPECTACOLE*

O sală pentru spectacole de teatru, operă, concerte, cinematograf, cu o capacitate de 750 de locuri, un foaier cu o suprafaţă de 825 m^2 (ce urmează a fi folosit şi pentru reuniuni), scenă cu turn, dotată cu mecanică de scenă, în suprafaţă de 360 m^2, fosă pentru 44 orchestranţi, cabine pentru actori şi depozite, cabină de proiecţii pentru cinematograf, orgă de lumini şi sonorizare.

2. *SECTORUL CLUB*

Bibliotecă şi depozit de cărţi, sală de conferinţe cu o capacitate de 150 de locuri, cineclub,

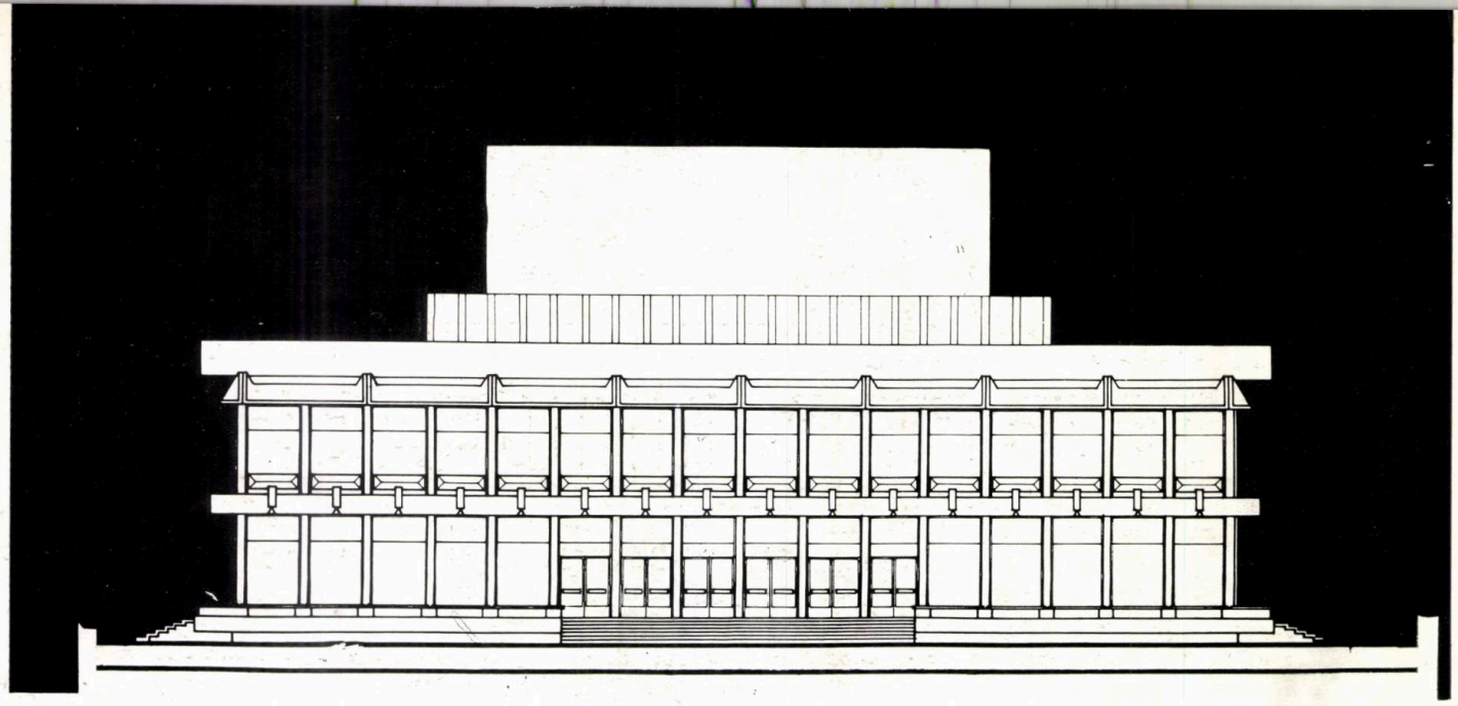

Fațada principală

Plan parter

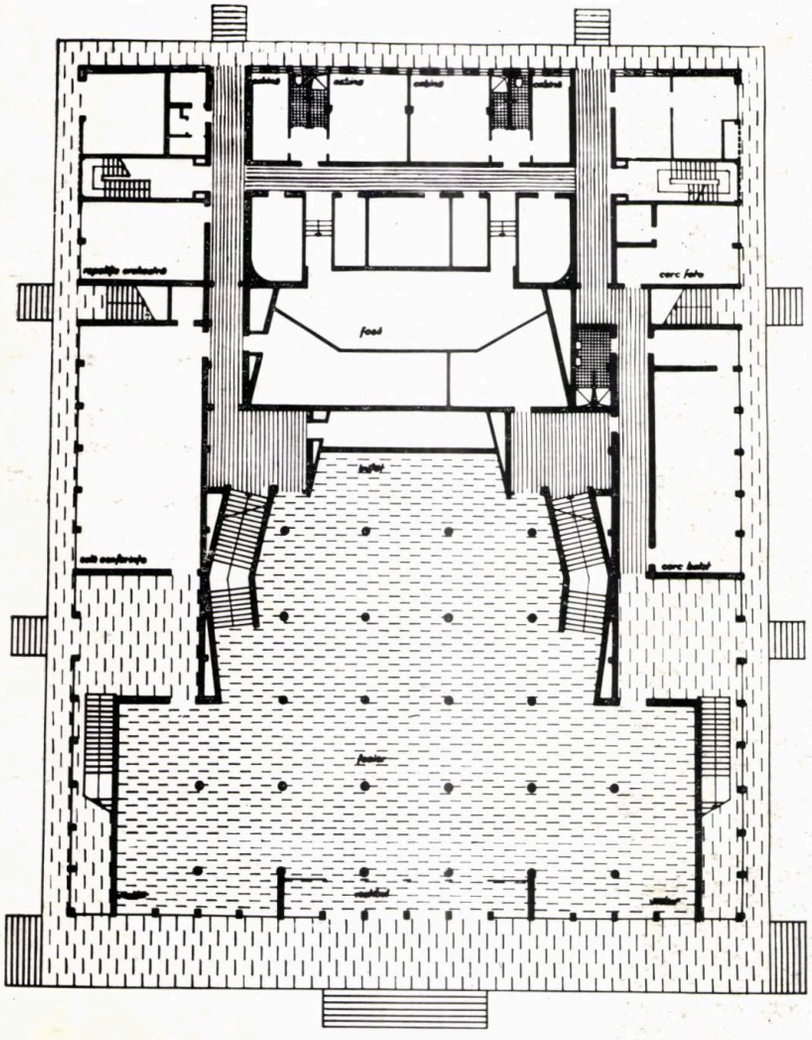

Plan etaj

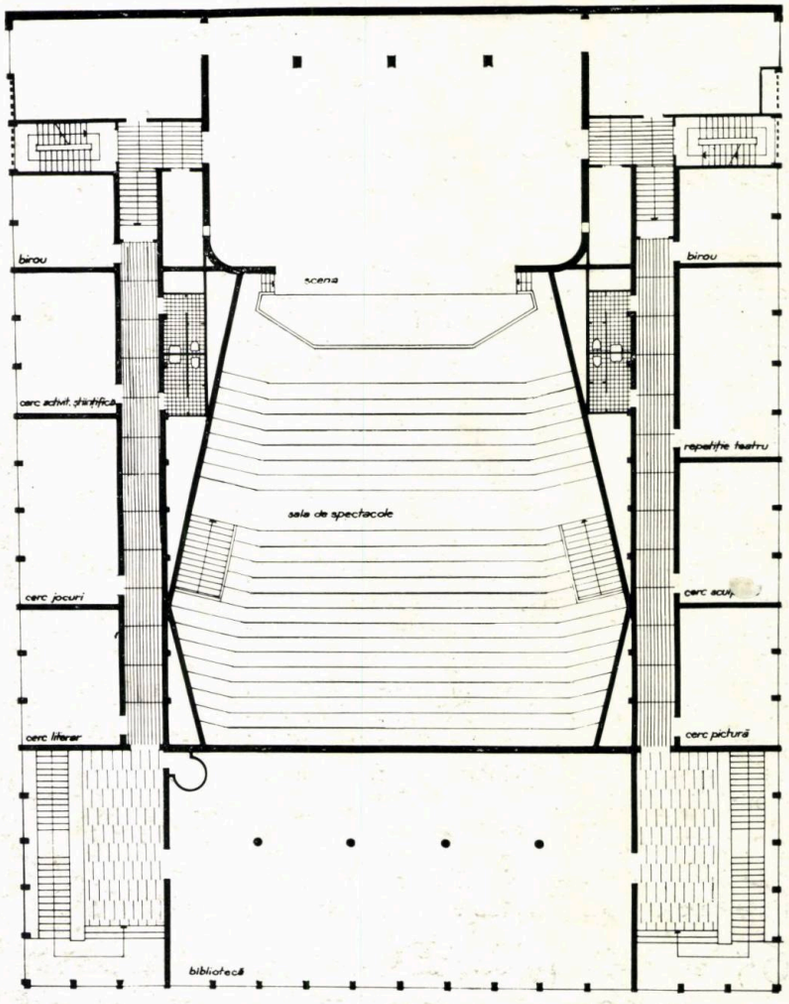

Vedere generală

Sala de spectacole — Interior

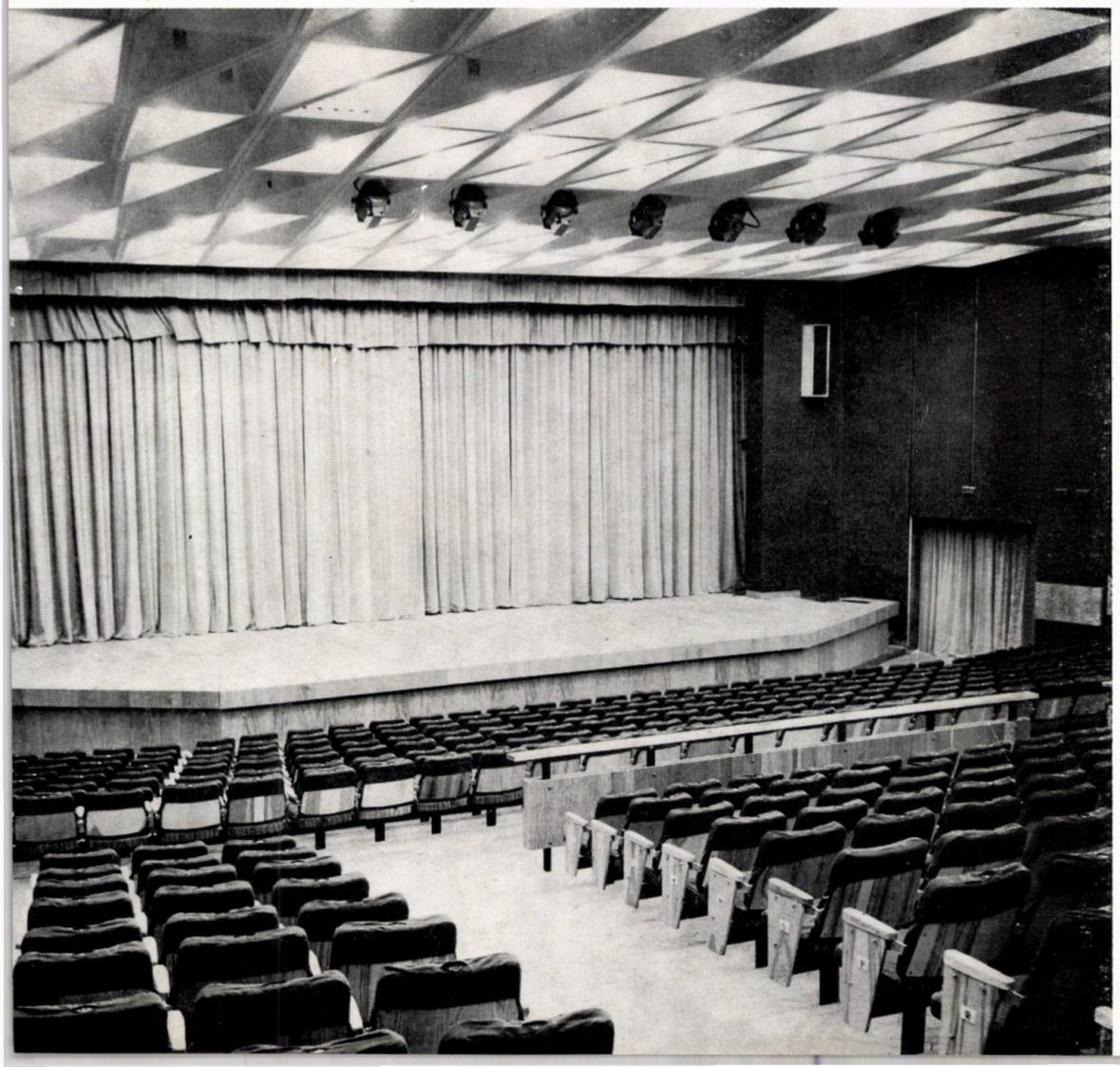

atelier de pictură și sculptură, sală de repetiții pentru orchestră, sală de repetiții pentru brigăzile artistice, sală pentru cursuri de limbi străine, sală de activități științifice, sală de jocuri, sală pentru studii de muzică, sală de balet.

Pentru sala de spectacole a fost prevăzută instalație de condiționare a aerului, iar pentru foaier, instalație de ventilație mecanică.

Dimensiunile aferente unui loc în sala de spectacole sînt 0,80 × 0,50 m.

Ca materiale de finisaj speciale au fost folosite, pentru sala de spectacole, panouri de stofă și vată minerală la pereți, casete de ipsos la plafon, mochetă pe circulații, iar pentru foaier cărămidă glazurată la pereți, scînduri de panel furniruit la plafon, marmură de Ruschița la pardoseală, baghete de lemn la stîlpi.

La exterior s-a folosit marmură neagră de Monesa pentru stîlpi, plăcuțe de sticlă opacă la turnul scenei și mozaic spălat la celelalte elemente de fațadă.

Tîmplăria metalică a fost realizată din platbande sudate.

INDICATORII de suprafață și valoare, calculați la sfîrșitul lucrării, sînt:

Suprafața utilă	3 424 m²
Suprafața desfășurată	5 110 m²
Numărul de locuri	1 183
Valoare totală	11 030 000 lei
din care:	
Construcții-montaj	9 330 000 lei
Dotări și mobilier	1 430 000 lei
Preț de cost per loc	9 330 lei
Cost per m²	2 160 lei

Arh. DORIN GHEORGHE

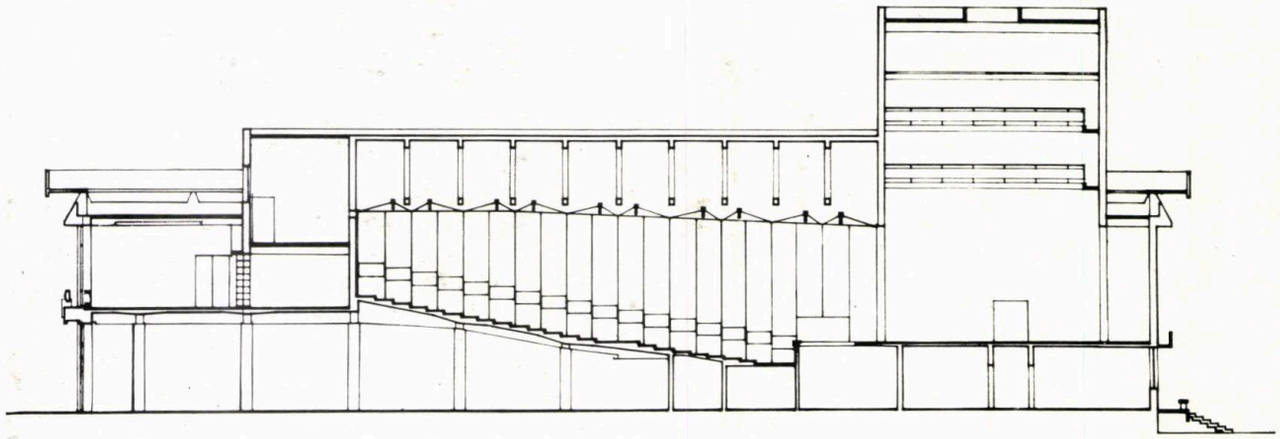

Secțiune longitudinală

Biblioteca

Vedere din sală

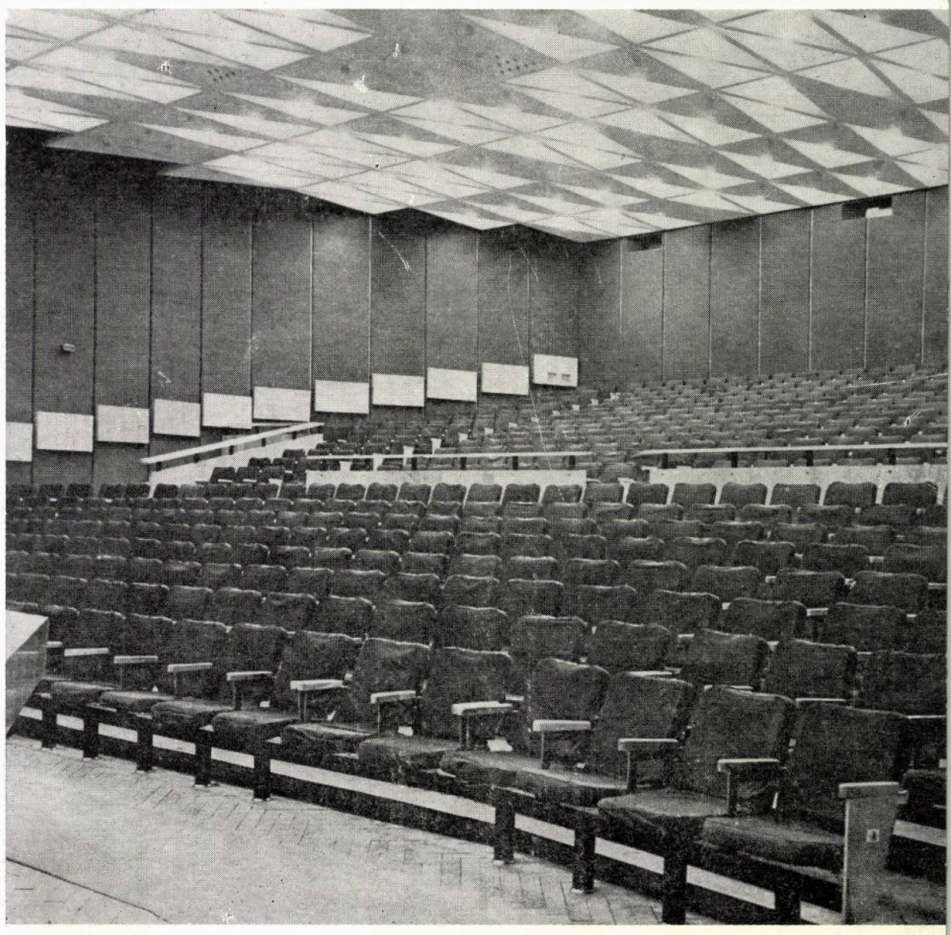

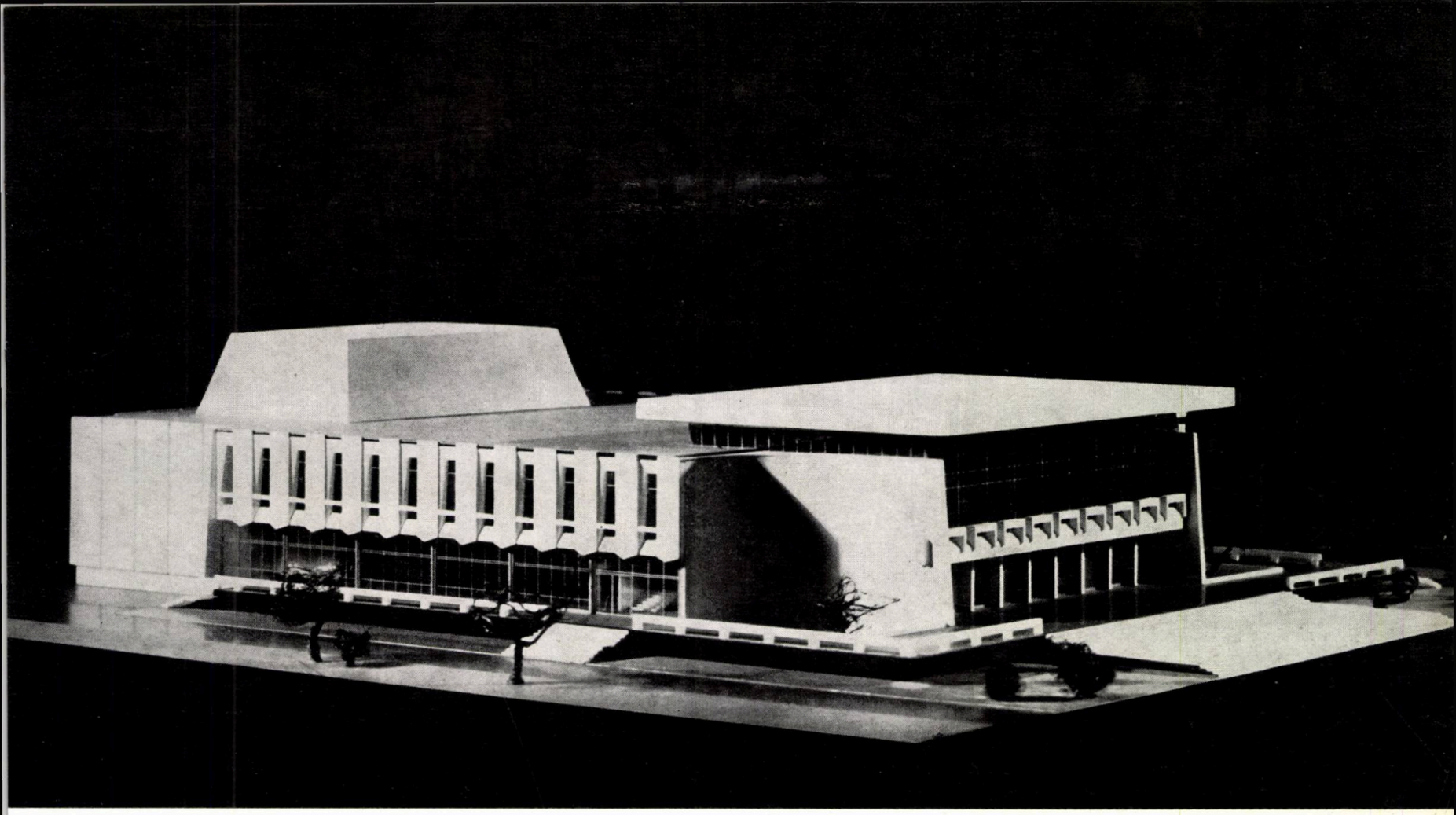

Vedere generală (machetă)

casa de cultură din ploiești

Autor: *arh. Dorin Gheorghe (șef proiect)*
Colaboratori: *arhitecții Liliana Belea, Mady Mayer, tehn. Rodica Radocea*
Rezistență: *inginerii Petre Petre, Lucina Stănescu*
Instalații ventilație: *ing. Leon Herșcovici*
Instalații electrice: *ing. Traian Haschi*
Instalații sanitare: *ing. Mihai Negrișan*
I.S.C.A.S.

Pe baza unei teme mai dezvoltate, în cursul anului 1968 a fost elaborat proiectul de execuție pentru Casa de cultură din orașul Ploiești.

Amplasamentul, precizat anterior printr-un detaliu de sistematizare simplificat, este situat în zona centrală a orașului, între bulevardul Gheorghe Gheorghiu-Dej și străzile Vasile Lupu și Vlad Țepeș.

El oferă condiții dificile, datorită cadrului arhitectural existent și suprafeței reduse de teren pe care se poate așeza construcția.

Aceste condiții oferite, precum și importanța inegală a celor trei străzi au determinat alegerea unui partiu disimetric și concentrat, orientat cu axul principal perpendicular pe bulevardul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Fațada principală

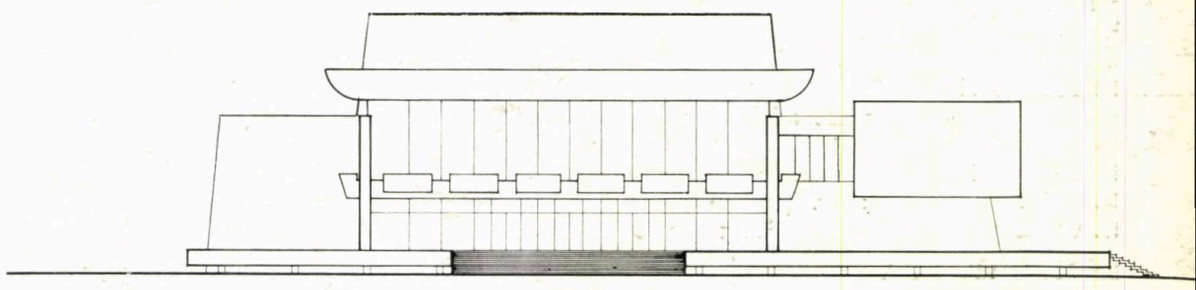

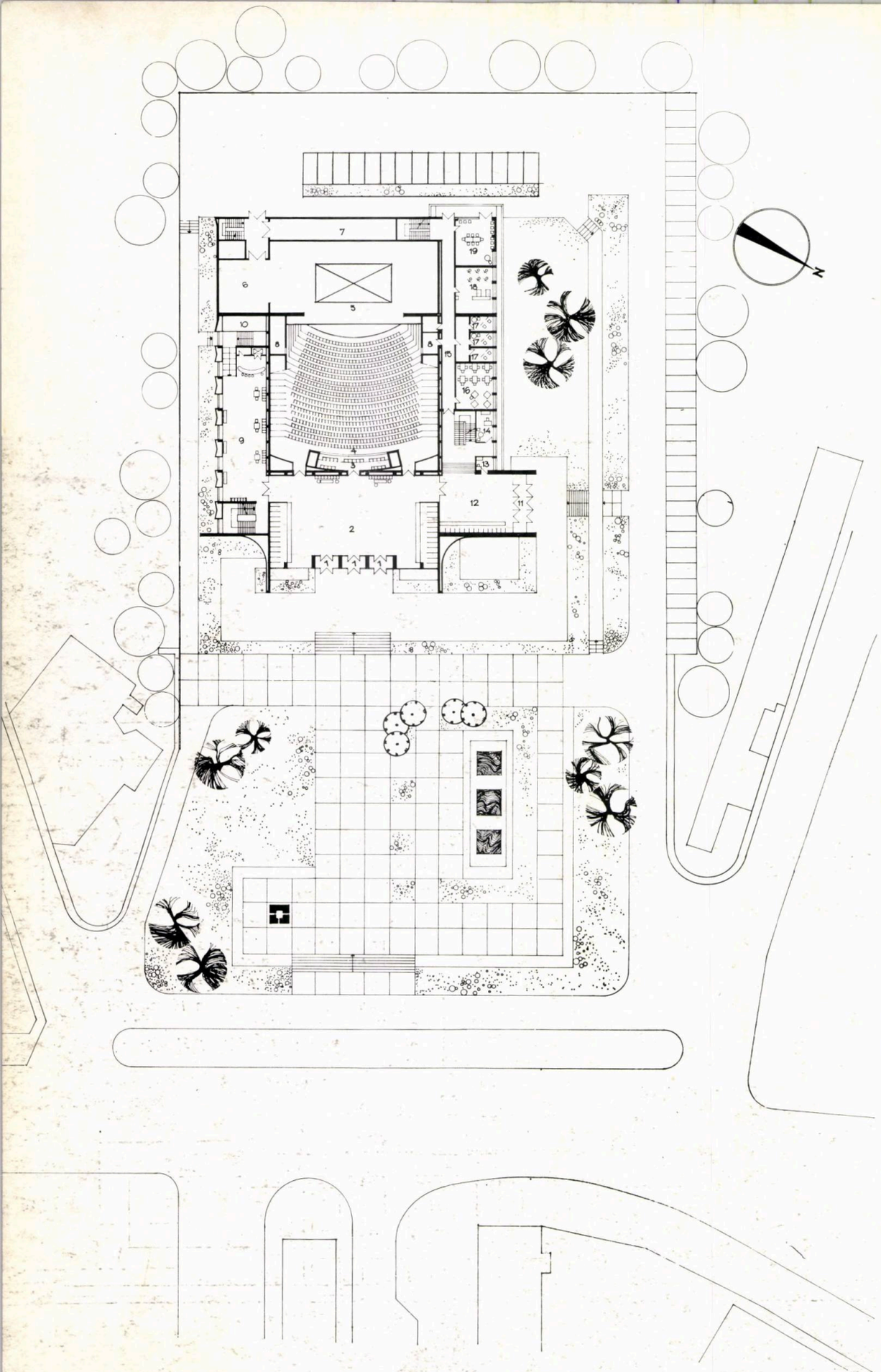

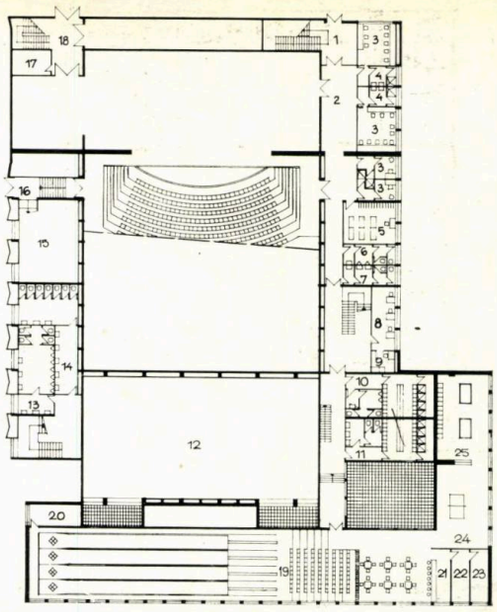

2 | 3 4

1 | 5

1. PLAN PARTER

1. Vestibul: 2. Hol garderobă; 3. Lojă oficială; 4. Sală spectacole; 5. Scenă; 6. Buzunar scenă; 7. Depozit decoruri; 8. Cameră reflector;9. Foaier bufet; 10. Gol ventilație; 11. Vestibul 12. Hol club; 13. Portar; 14. Birou; 15. Coridor; 16. Cerc jocuri; 17. Cerc studii muzicale; 18. Cerc plastic; 19. Cerc teatru

2. PLAN SUBSOL

1. Intrare actori; 2. Regrupare; 3. Cabine actori; 4. Duș; 5. Depozit costume; 6. W.C. bărbați: 7. W.C. femei; 8. Cerc foto; 9. Cameră obscură; 10. Vestiar bărbații; 11. Vestiar femei; 12. Gol sală gimnastică; balet; 13. W.C. bărbați; 14. W.C. femei 15. Gol centrală ventilație; 16. Evacuare; 17. Pompieri 18. Intrare decoruri; 19. Popicărie; 20. Depozit; 21. Bar: 22. Oficiu; 23. Depozit; 24. Sală ping-pong; 25. Sală biliard;

3. PLAN ETAJ

1. Sală reuniuni-expoziții; 2. Bufet; 3. Oficiu; 4. Depozit băuturi; 5. Tablou electric; 6. Redresori; 7. Acizi: 8. Acumulatori; 9. Hol; 10. Hol club; 11. Sală conferințe 200 locuri; 12. Cameră conferențiar; 13. Cerc limbi străine; 14. Cerc științific: 15. Bibliotecă; 16. Depozit cărți; 17. W.C. femei; 18. W.C. bărbați; 19. Cabină proiecție; 20. Tablouri electrice; 21. Derulare; 22. Orgă lumini; 23. Linie sonorizare

4. Secțiune longitudinală

5. Secțiune orizontală (machetă)

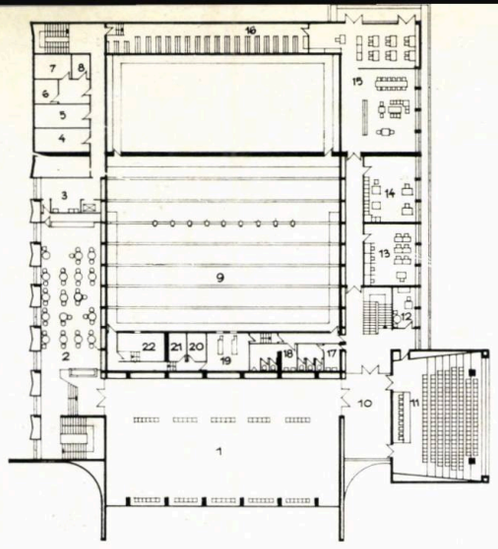
16
7
8
6
5
4
15
3
14
9
13
12
2
22
21
20
19
18
17
10
11
1

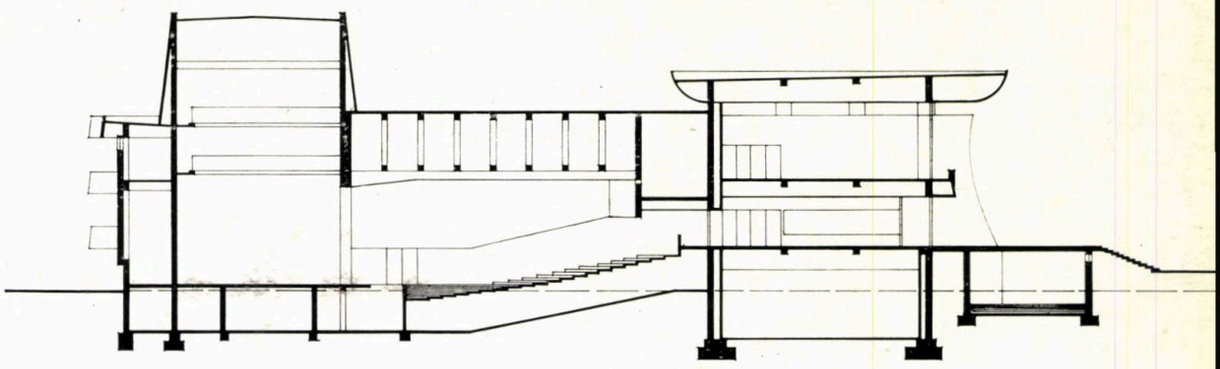

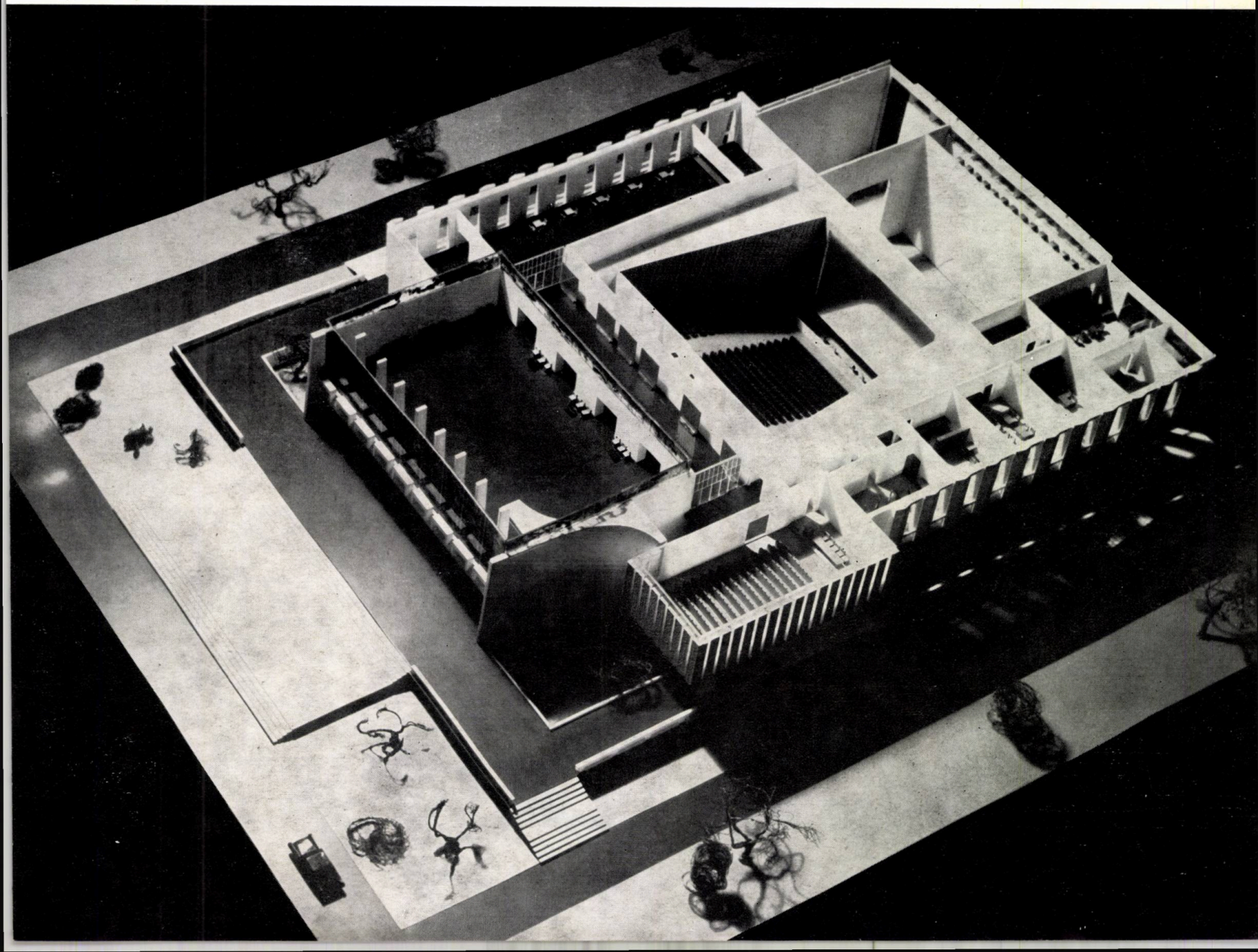

Fațada laterală și cea posterioară

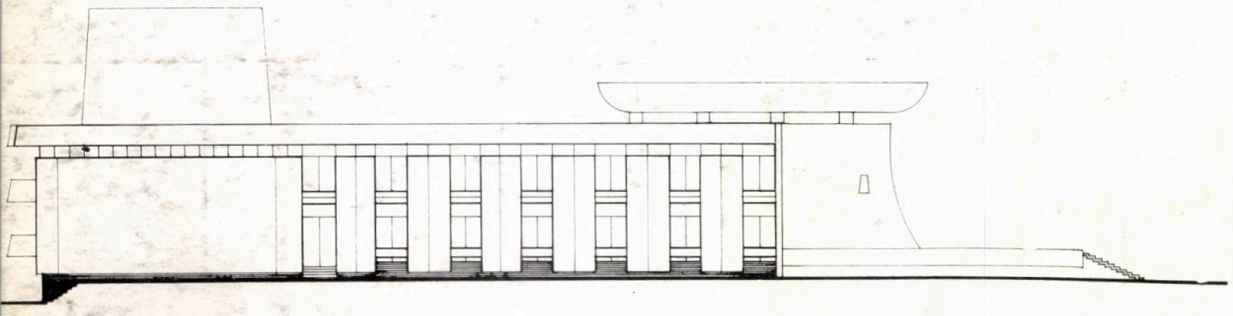

Fațadă laterală

Fațada posterioară

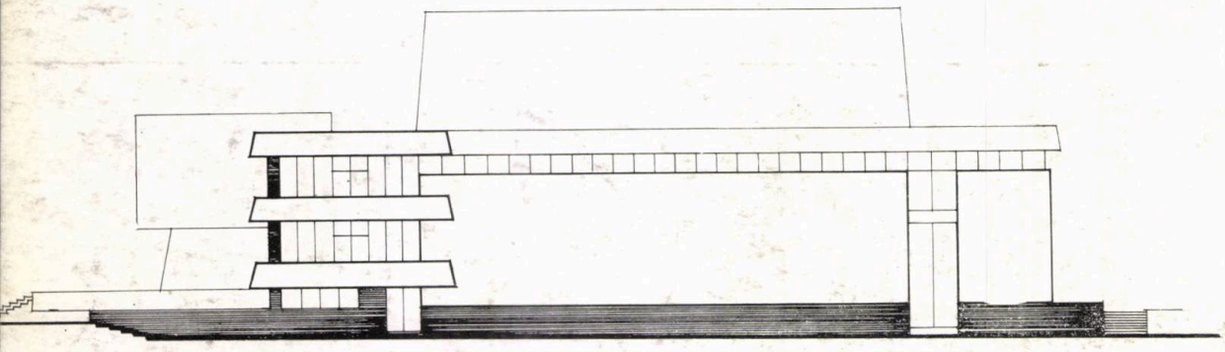

Ținîndu-se seama de perspectiva spre edificiul dinspre artera principală a orașului și de funcționalitate (modul de încărcare a sălii de spectacole și de introducere a decorurilor) a apărut rațional să se adopte o soluție prin care se realizează, prin umplutură, două platforme exterioare, menite să ridice clădirea cu cca 2,5 m față de nivelul bulevardului, cota de nivel minimă a clădirii fiind la cca 4 m sub nivelul terenului natural.

Construcția cuprinde:

1. SECTORUL SPECTACOLE

Holul de intrare cu garderobele dispuse lateral, sala de spectacole cu o capacitate de 730 de locuri, foaier, scenă cu turn dotată cu mecanică de scenă, fosă pentru orchestră, depozite, cabină de proiecții pentru filme.

2. SECTORUL CLUB

Holul de intrare cu garderobă, sală de conferințe cu 200 de locuri așezate în amfiteatru, cercuri de pictură și sculptură, foto, studii muzicale, repetiții pentru orchestră, repetiții pentru brigăzile artistice, jocuri, activități științifice, limbi străine, bibliotecă, sală de reuniuni și expoziții, bufet, sală de gimnastică și balet, sală de ping-pong și sală de biliard.

A fost prevăzută instalație de condiționare a aerului pentru sala de spectacole, hol și foaier și instalație de ventilație mecanică pentru sala de reuniuni, bufet și sala de gimnastică.

Ca materiale de finisaj mai speciale s-au prevăzut: pentru sala de spectacole, lemn și stofă la pereți, mochetă la pardoseală, casete de ipsos la tavan; pentru hol, marmură la pardoseală, lemn, stofă și placaj de cărămidă la pereți, lemn la plafon; pentru sala de reuniuni și expoziții, marmură la pardoseală, plăci de aluminiu la tavan, mozaic șpițuit și lemn la pereți; pentru sala de conferințe, mochetă la pardoseală, stofă și lemn la pereți; pentru bufet, gresie la pardoseală, lemn la tavan și placaj de cărămidă la pereți. În restul încăperilor, finisaje obișnuite.

La fațade, placaj de piatră, mozaic șpițuit și placaj de cărămidă.

Tîmplăria metalică din tablă ambutisată.

Pentru fațada principală a fost prevăzut un vitrou din cărămidă de sticlă, care urmează să fie realizat de o echipă de artiști plastici.

Din cauza modificării temei pe parcursul proiectării, indicii de suprafață și de cost urmează să fie recalculați în final.

Arh. DORIN GHEORGHE

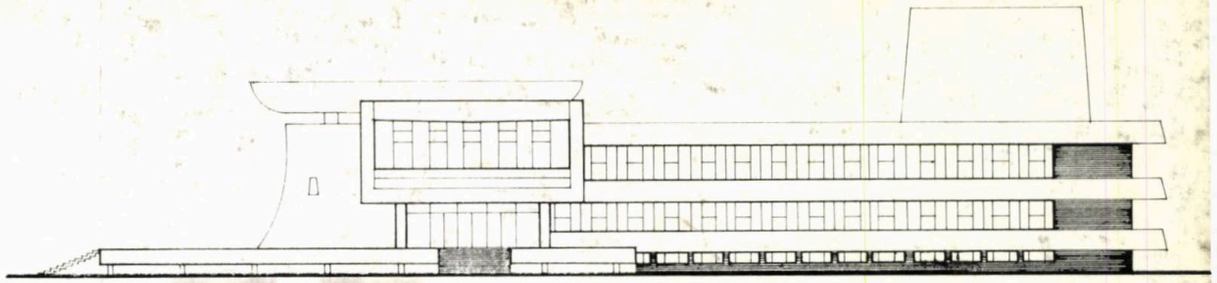

Fațadă laterală

Fațada principală și cea laterală (machetă)

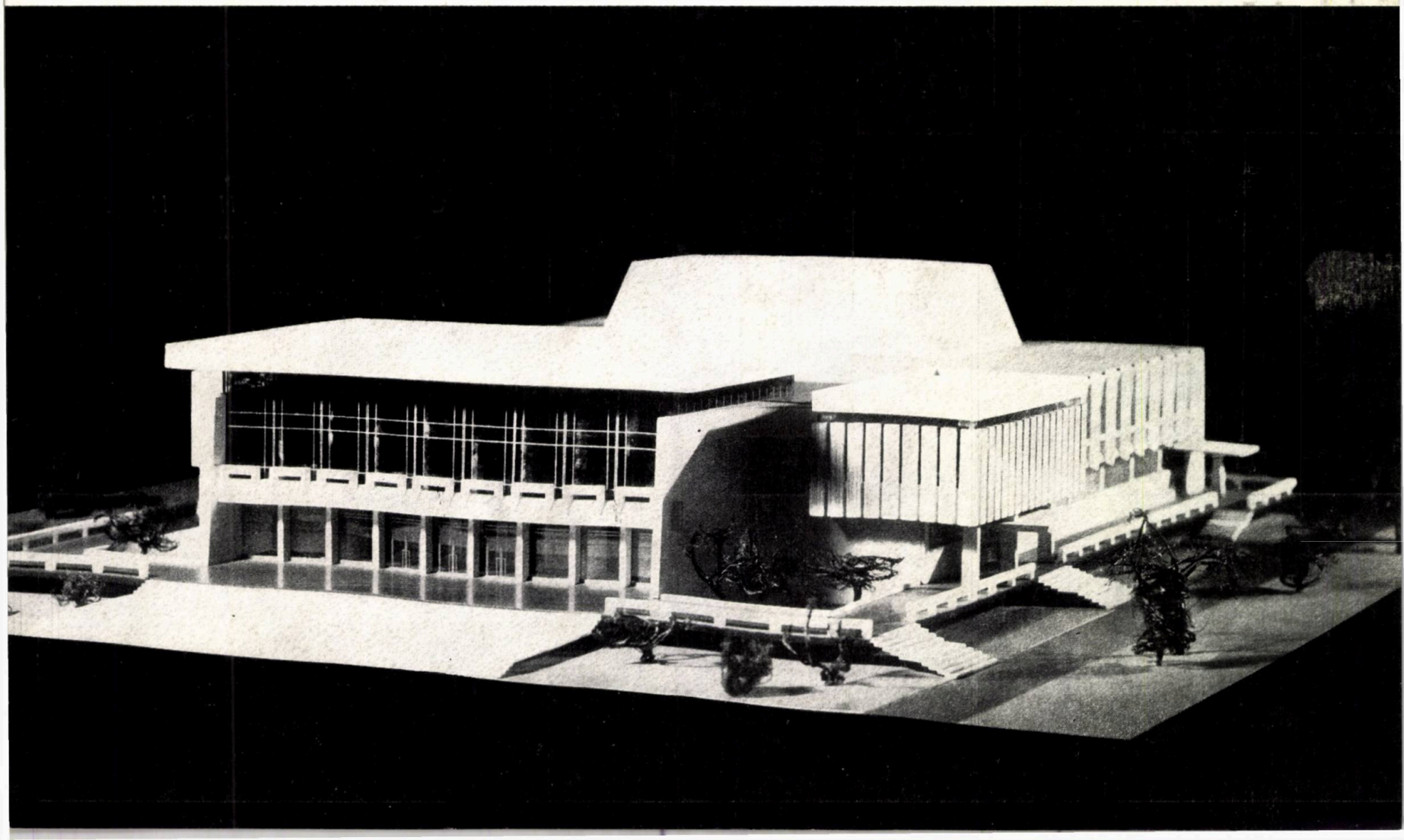

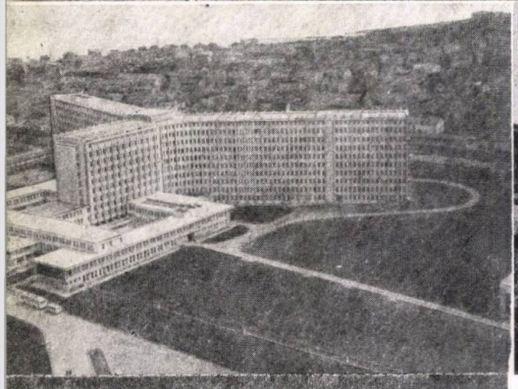

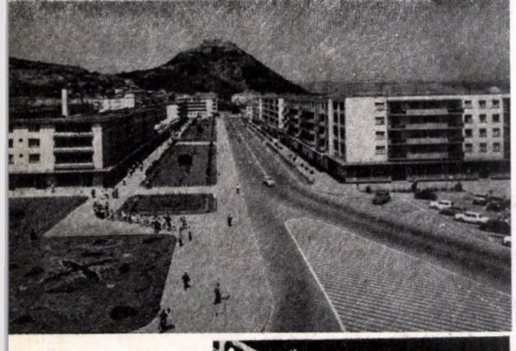

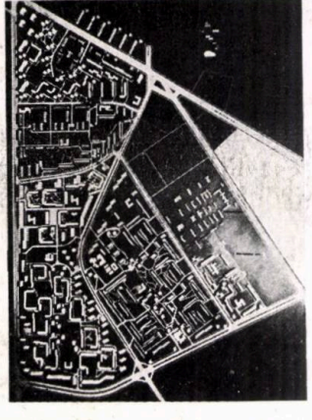

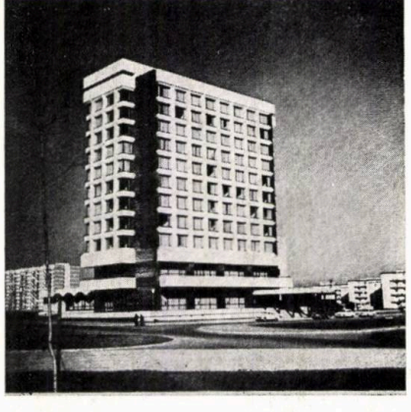

PREMIILE UNIUNII

I. PREMII

1 — CONSTRUCȚII DIN SECTOARELE PRODUCTIVE ALE COMBINATULUI SIDERURGIC GALAȚI

Autori: *arhitecții Iulian Deșcu, Ștefan Damianof, Tudor Stancu, Boris Stuparu, George Nicolau, Eugenia Damianof, Aurelia Spanili, Aurel Crețu, Silviu Togănel, Ana Maria Nicolau, Dragoș Morărescu, Gabriel Constantinescu*

2 — SPITAL CU 900 PATURI LA CONSTANȚA

Autor: *arh. Ion Pușchilă*

Coautori: *arhitecții Rodica Dumitrașcu, Doina Chituc*

3 — SPITAL CU 400 PATURI LA HUNEDOARA

Autor: *arh. Gheorghe Trifu*

Coautori: *arhitecții Horia Hudiță, Lidia Ghelman, Petre Coman*

4 — CENTRUL ORAȘULUI DEVA

Autori: *arhitecții Florea Cornel, Traian Achim, Liviu Oros*

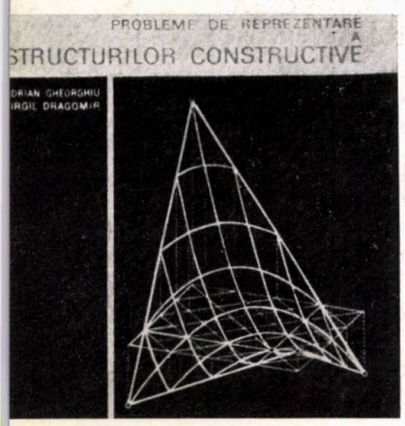

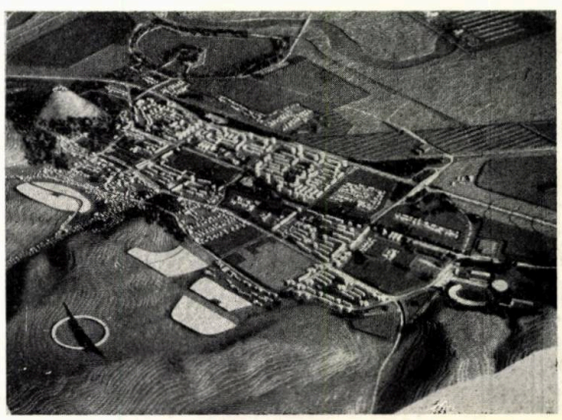

ARHITECȚILOR PE ANUL 1968

5 — COMPLEX CULTURAL-COMERCIAL Nr. 4 DRUMUL TABEREI-BUCUREȘTI
Autori: *arhitecții Gheorghe Colea, Silvia Stratu*
Coautori: *arhitecții Florentina Craja, Irina Vereș, Zaven Djanichian*

6 — ZONA SUD 1 + 2 BERCENI
Autor: *arh. Daniel Farb*
Coautori: *arhitecții René Ghelman, Consuela Niculescu*

7 — HOTEL CU 250 PATURI ÎN MUNICIPIUL GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ
Autor: *arh. Violeta Constantinescu*
Coautori: *arhitecții Ștefania Atanasiu, Emilia Popescu*

II. MENȚIUNI

8 — PROBLEME DE PREZENTARE A STRUCTURILOR CONSTRUCTIVE (publicație)
Autori: *arh. Adrian Gheorghiu, ing. Virgil Dragomir*

9 — FABRICA DE CONFECȚII OLTENIA
Autor: *arh. Aurel Filcescu*

10 — STUDIU DE DETALIERE A ZONEI DEVA-HUNEDOARA-CALAN
Autor: *arh. Mariana Vereanu*
Coautor: *arh. Ion Geicu*

11 — CASA DE CULTURĂ DIN MUNICIPIUL GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ
Autor: *arh. Dorin Gheorghe*

12 — HOTEL TURISTIC DIN TULCEA
Autori: *arhitecții Șefchi Lutfi, Lucia Vlădescu*

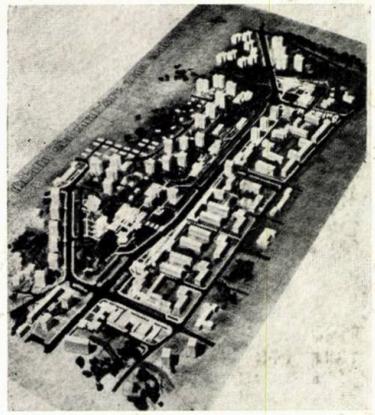

13 — COMPLEX COMERCIAL COPOU-IAȘI
Autor: *arh. Gheorghe Tănase*

14 — DETALIU DE SISTEMATIZARE A CENTRULUI VULCAN
Autor: *arh. Rodica Petre*

15 — CENTRALA ELECTRICĂ CU TURBINĂ CU GAZE BUCUREȘTI-SUD
Autor: *arh. Grigore Angelescu*
Coautor: *arh. Irina Dumitrescu*

16 — SALA RADIO CLUJ
Autori: *arhitecții Maria Salvanu, Ioana Schipor*

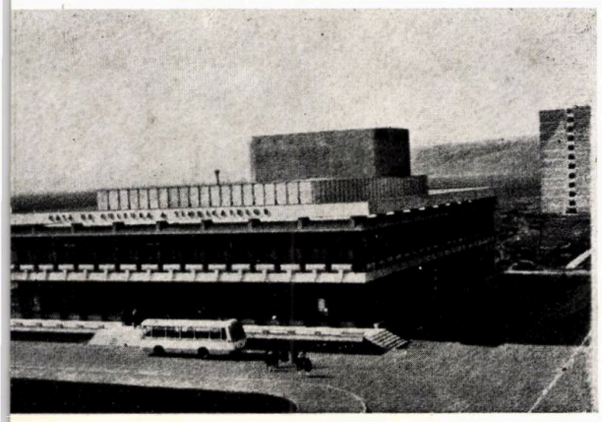

1	12
2 3	13
4 5	14
6 7	15
8 9 10	11 16

CRONICA

DOCUMENTELE CELUI DE AL X-LEA CONGRES AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ÎN DEZBATEREA PLENAREI COMITETULUI DE CONDUCERE AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R.S. ROMÂNIA

Joi, 26 iunie a.c., Comitetul de conducere al Uniunii arhitecților din R.S. România s-a întrunit în ședință plenară pentru a dezbate Tezele Comitetului Central al Partidului Comunist Român pentru Congresul al X-lea al partidului și proiectul de Directive privind planul cincinal pe anii 1971—1975 și liniile directoare ale dezvoltării economiei naționale pe perioada 1976—1980.

Făcînd o amplă expunere în legătură cu documentele celui de al X-lea Congres al P.C.R., prof. arh. Damian Ascanio, vicepreședinte al Uniunii arhitecților, a subliniat marea însemnătate teoretică și practică a acestor documente, expresie vie a aplicării de către partidul nostru a principiilor marxist-leniniste la condițiile și particularitățile specifice ale țării noastre, oprindu-se îndeosebi asupra sarcinilor ce le revin arhitecților în realizarea acestui vast program de înflorire a patriei noastre socialiste.

La dezbaterea documentelor au luat cuvîntul numeroși membri ai Uniunii arhitecților din București și din filialele din țară ale Uniunii.

Vorbitorii — printre care prof. arh. Octav Doicescu, conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu, arh. Dan Cristescu, prof. arh. Horia Maicu, arh. I. Fackelman ș.a. — și-au afirmat aderiunea lor deplină la măsurile prevăzute în documentele Congresului al X-lea al partidului menite să ducă la accelerarea progresului României socialiste și la ampla activitate internațională desfășurată de partid și guvern pentru afirmarea țării noastre ca detașament activ în lupta pentru socialism, progres social și pace în lume.

Conștienți de rolul cercetării și proiectării în progresul societății și de marea răspundere pe care o au în legătură cu edificarea cadrului arhitectural corespunzător dezvoltării furtunoase a forțelor de producție și a cerințelor mereu sporite, determinate de ridicarea continuă a nivelului de trai, material și spiritual, al poporului nostru ei și-au exprimat hotărîrea fermă de a-și adînci activitatea de cercetare și proiectare în domeniul construcțiilor, în pas cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii moderne și de a contribui cu întreaga lor capacitate de creație pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin în această privință.

Într-o atmosferă de entuziasm, participanții la dezbateri au adoptat în unanimitate textul următoarei telegrame adresate Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu:

COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Tovarășului Secretar general Nicolae Ceaușescu

Întrunit în ședință plenară pentru dezbaterea Tezelor Comitetului Central și a proiectului de Directive ale celui de al X-lea Congres al Partidului, comitetul de conducere al Uniunii arhitecților din R.S. România își exprimă acordul lui entuziast față de prevederile acestor importante documente programatice și de directivă.

Exprimînd atașamentul fără rezerve al tuturor arhitecților din România față de politica internă și externă a partidului, vă asigurăm de hotărîrea noastră fermă de a contribui cu întreaga energie și capacitate creatoare la realizarea măreților obiective înscrise în aceste prevederi și care urmăresc să ridice țara noastră pe o nouă treaptă a civilizației și progresului.

Vasta operă de edificare socialistă, care în ultimii 25 de ani a produs mutații profunde în structura economică, socială și morală a țării noastre, va continua — în lumina documentelor Congresului — să se desfășoare într-un ritm și mai accelerat.

Dinamismul economiei și culturii noastre naționale determină transformări rapide ale structurii și înfățișării localităților, ale cadrului complex în care se desfășoară munca și viața întregii populații a țării și prin aceasta sporește necontenit rolul și importanța urbanismului și arhitecturii. Conștienți de înalta lor răspundere, arhitecții, a căror activitate face parte integrantă din procesul de dezvoltare multilaterală a economiei și culturii, se angajează cu fermitate și însuflețire să participe cu dăruire la efortul comun al tuturor categoriilor de oameni ai muncii, pentru a da viață Directivelor și indicațiilor partidului. Ne exprimăm hotărîrea de a contribui prin întreaga noastră activitate la creșterea eficienței economice a investițiilor, la valorificarea maximă a resurselor materiale și umane ale țării, în scopul asigurării progresului rapid al forțelor de producție și bunăstării poporului. Sîntem, în același timp, convinși că ne revine și datoria — reamintită de Teze făuritorilor de artă — de a rămîne consecvent mesagerii spiritualității poporului nostru, exprimînd prin opere originale, autentice, specificul societății socialiste.

Dezbaterea documentelor Congresului constituie pentru noi un stimulent spre noi strădunțe în perfecționarea noastră profesională și cetățenească, un imbold pentru traducerea în viață a Directivelor, științific fundamentate, privind dezvoltarea în următorii ani a țării noastre.

Ne exprimăm cu acest prilej recunoștința sinceră și respectul profund față de conducerea partidului, care cu luciditate, cu fermitate și însuflețită de un fierbinte patriotism orientează întreaga politică internă și externă a partidului spre înflorirea continuă și creșterea prestigiului României Socialiste.

COMITETUL DE CONDUCERE AL UNIUNII ARHITECȚILOR

MANIFESTĂRI LA CASA ARHITECTULUI

Marți, 24 iunie a.c., conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu a făcut o relatare asupra Mesei rotunde a arhitecților din țările balcanice, care a avut loc la Atena între 29 aprilie—7 mai a.c., la care au participat delegați din Bulgaria, Cipru, Grecia, Iugoslavia, România și Turcia. Tema discuțiilor a constituit-o « Turismul în teritoriu », fiecare țară expunînd, în cadrul unei prezentări, principiile și condițiile proprii de dezvoltare a bazei materiale a turismului.

Delegația noastră, formată din dr. arh. Cezar Lăzărescu, arh. Mircea Stancu și arh. Mircea Anania, a prezentat un referat cu privire la contribuția arhitecților la rezolvarea acestor probleme, ilustrat cu imagini atît din zonele turistice ale țării noastre, cît și cu ultimele realizări din stațiunile de pe litoralul Mării Negre sau alte localități balneoclimaterice.

În continuare, arh. Mircea Stancu a prezentat și comentat o serie de diapozitive color cu vederi din cele mai interesante regiuni turistice ale Greciei (Atena, Mycene, Capul Sunion, Creta etc.).

Miercuri, 2 iulie a.c., arhitecții italieni dr. Sergio Basile și dr. Luciano Pontuale, în vizită în țara noastră, au prezentat unele probleme privind planificarea urbană și valorificarea centrelor istorice în Italia. Au participat numeroși arhitecți din institutele de proiectare din București.

PREZENTĂRI DE FILME DOCUMENTARE

În ziua de 3 iunie a.c. arh. Virgil Bilciurescu a prezentat a doua serie de filme documentare « Monumentele din nordul Italiei ».

EXPOZIȚII

Vineri 11 iulie a.c., în sălile de expoziție de la Casa arhitectului, s-a deschis expoziția « Premiile Uniunii arhitecților pe anul 1968 ». Expoziția cuprinde atît proiectele premiate, cît și cele propuse spre premiere de către institutele de proiectare.

DEPLASĂRI PESTE HOTARE

În cursul lunii iunie a.c. au plecat în R.D.G. prof. arh. Octav Doicescu, vicepreședinte al Uniunii arhitecților, arh. Constantin Jugurică, secretar al Uniunii arhitecților, și arh. Horia Hudiță, pentru a participa la Consfătuirea uniunilor arhitecților din unele țări socialiste, care s-a ținut la Berlin între 7—14 iunie a.c.

La consfătuire au participat reprezentanți ai uniunilor arhitecților din Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Polonia, România, Ungaria și U.R.S.S.

Consfătuirea, care a avut un caracter consultativ și de schimb de păreri, pe baza experienței fiecărei secții naționale, a dezbătut următoarele probleme:

1. Reconstrucția socialistă a centrelor orașelor.
2. Deplasările documentare ale arhitecților.
3. Colaborarea între revistele de specialitate.
4. Probleme organizatorice legate de participarea la Congresul X al U.I.A. de la Buenos Aires din octombrie a.c.

★

Tot în cursul lunii iunie a.c. au plecat în Franța arhitectele Paraschiva Jubu, Mariana Vereanu și Virginia Lupu pentru a participa la Congresul Uniunii Internaționale a Femeilor Arhitecte, care s-a ținut la Monte Carlo între 19—21 iunie a.c.

DEPLASĂRI DOCUMENTARE ÎN ȚARĂ

Între 5 iunie—7 iulie a.c., Uniunea arhitecților a organizat următoarele deplasări documentare în țară: 5—9 iunie și 26—30 iunie a.c. : Monumentele istorice din Bucovina; 3—7 iulie a.c. Deva-Hunedoara-cetățile dacice.

La fiecare deplasare a participat un număr de 27 persoane.

OASPEȚI DE PESTE HOTARE

În cadrul schimburilor culturale dintre România și Italia, între 1—15 iulie a.c. ne-au vizitat țara, ca oaspeți ai Uniunii arhitecților din R.S. România, arhitecții italieni dr. Luciano Pontuale și dr. Sergio Basile. În timpul vizitei în România, oaspeții italieni au vizitat institute de proiectare din București, Brașov, Suceava, Constanța si litoralul.

ANIVERSAREA A 100 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI FRANK LLOYD WRIGHT

Aniversarea a 100 de ani de la nașterea lui Frank Lloyd Wright (1869—1969) a fost sărbătorită în țara noastră sub egida Comisiei Naționale UNESCO, Uniunii arhitecților și Universității populare. Cu această ocazie, arh. Radu Patrulius a ținut la București două conferințe, una la Casa arhitectului, în ziua de 10 iunie a.c., și alta la sala Dalles, în ziua de 26 iunie a.c., intitulate « Frank Lloyd Wright — 100 de ani de la naștere ». Pe lîngă caracterul omagial și comemorativ, aceste conferințe au avut și scopul de a face cunoscută publicului larg românesc activitatea deosebit de fecundă a acestui genial arhitect american, figură de seamă a culturii mondiale, care în șapte decenii de intensă activitate a lăsat un număr de 660 de lucrări remarcabile.

SECTION, SHEET AND TUBE MILLS ● ROLL-FORMED SECTION LINES ● GALVANIZING PLANTS ● INDUSTRIAL FURNACES ● INDUSTRIAL BUILDINGS AND INSTALLATIONS

LAMINOIRS À ACIERS PROFILÉS, TÔLES ET TUBES ● LIGNES DE PROFILAGE ● INSTALLATIONS DE GALVANIZATION ● FOURS INDUSTRIELS ● BÂTIMENTS ET INSTALLATIONS INDUSTRIELS

■DESIGNING■KNOW-HOW■ENGINEERING■CONSULTING

INSTITUTUL PENTRU PROIECTARI DE LAMINOARE

IPL

ROLLING MILL ENGINEERING INSTITUTE

64, Blvd Republicii — Bucharest — Romania Telephone: 16.70.10 ● Telex: 357 ● Cables: IPROLAM

m.c.i.c.r.

întreprinderea şantier construcţii montaj

MUNICIPIUL GH. GHEORGHIU-DEJ STR. CAUCIUCULUI 22 ROMANIA
CONT B.I. 040.28.001 Telefon 1000 ; 1001

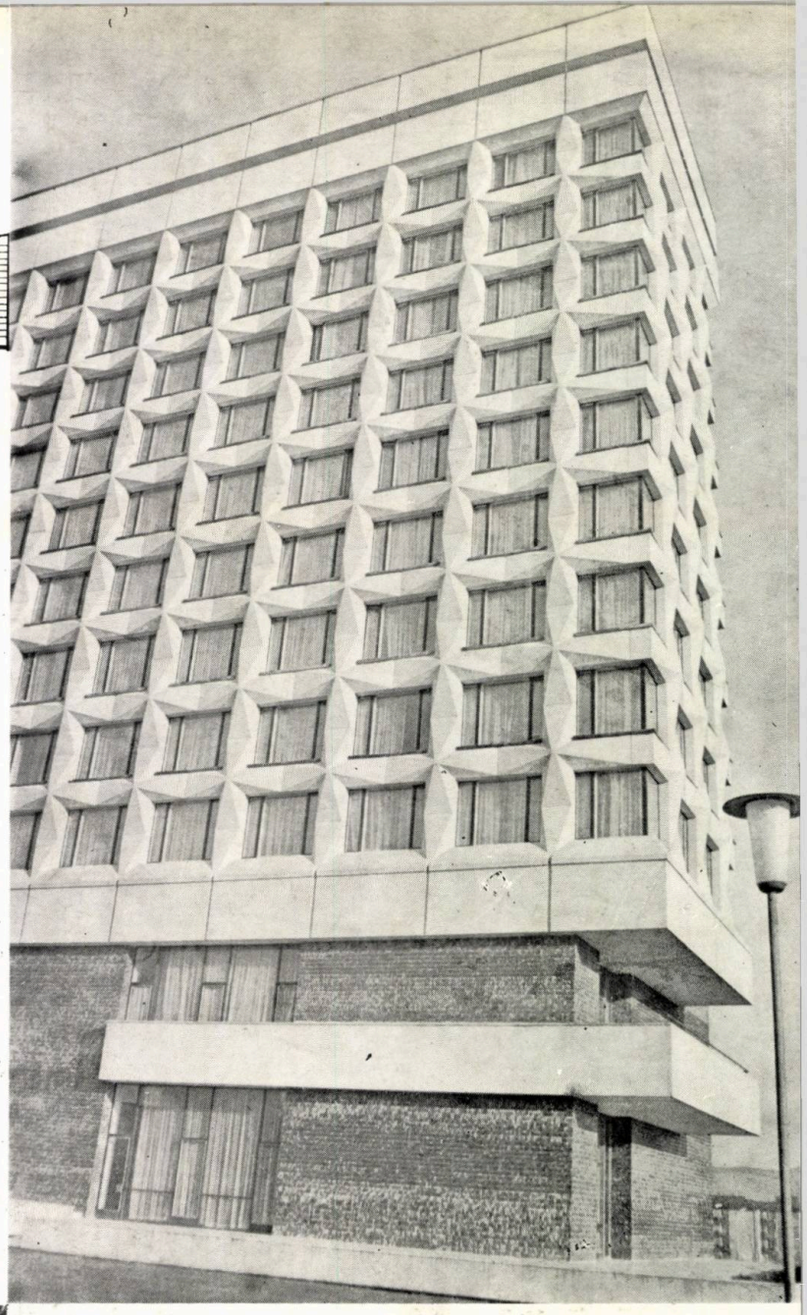

EXECUTĂ

- Construcţii de complexe industriale
- Clădiri de locuit şi social-culturale
- Construcţii speciale
- Turnuri de răcire, rezervoare
- Elemente de beton precomprimat
- Alimentări cu apă şi staţii de tratare
- Lucrări de drumuri, poduri şi căi ferate uzinale
- Construcţii agrozootehnice

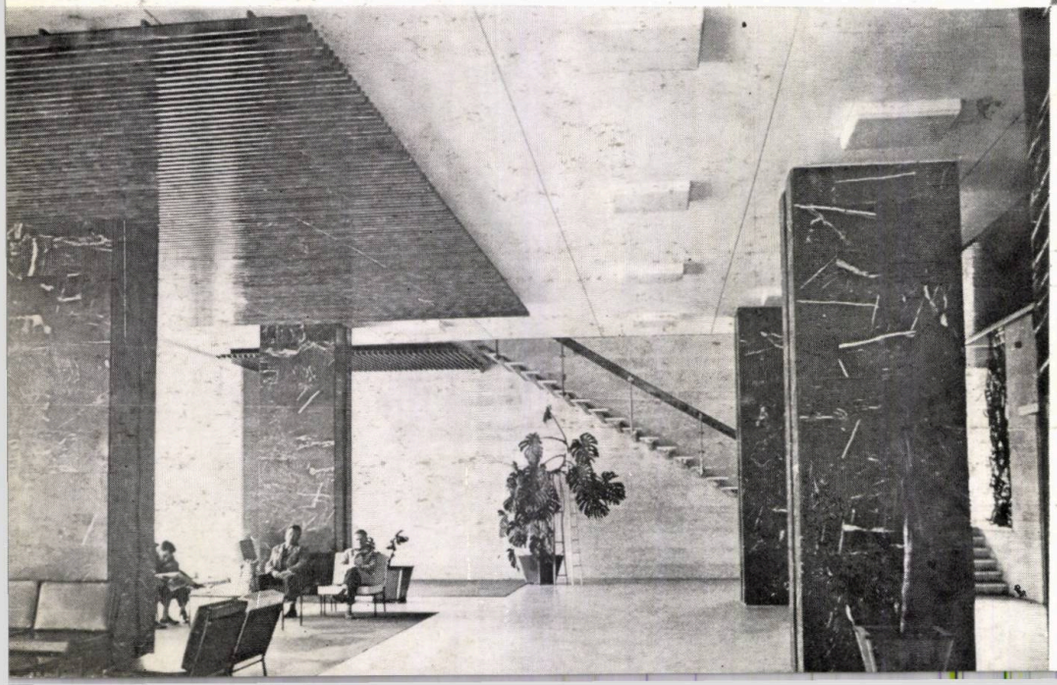

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE PENTRU: CONSTRUCŢII CIVILE • LUCRĂRI DE INTERES TURISTIC: HOTELURI, CABANE, TELESCHIURI, MOTELURI, CAMPINGURI ETC. • REŢELE TEHNICO-EDILITARE ŞI CĂI DE COMUNICAŢII • STUDII TOPOGRAFICE ŞI GEOTEHNICE • SISTEMATIZAREA ZONELOR URBANE

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: CIVIL ENGINEERING • WORKS OF TOURIST'S INTEREST SUCH AS HOTELS, TELESKIS, CAMPINGS, MOTELS, A.O. • TECHNICAL-MUNICIPAL NETWORKS AND LINES OF COMMUNICATION • TOPOGRAPHICAL AND GEOTECHNICAL SURVEYS • PLANNING OF URBAN AREAS

DSAPC
PLOIEŞTI

DIRECŢIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ŞI PROIECTAREA CONSTRUCŢIILOR — PLOIEŞTI

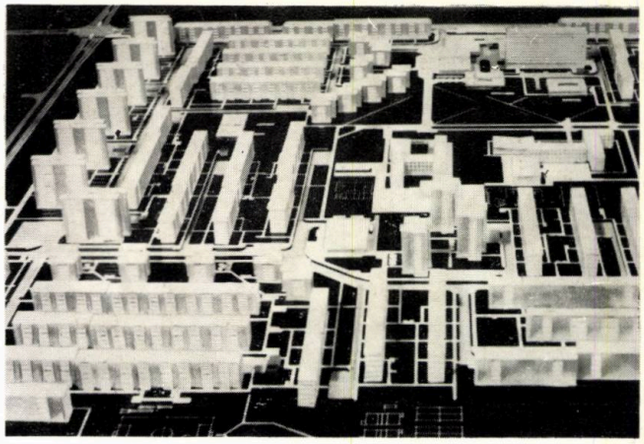

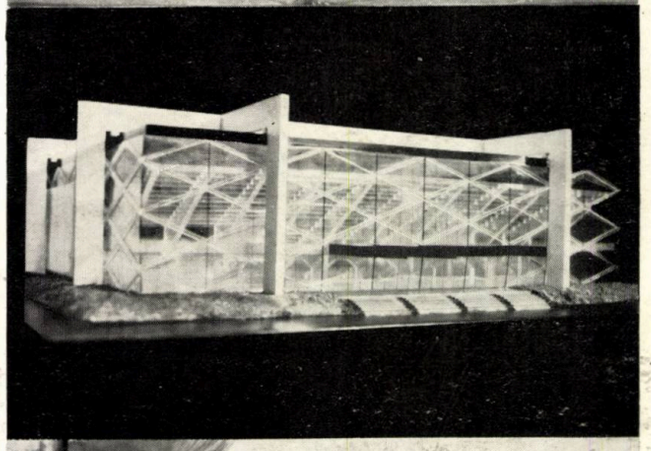

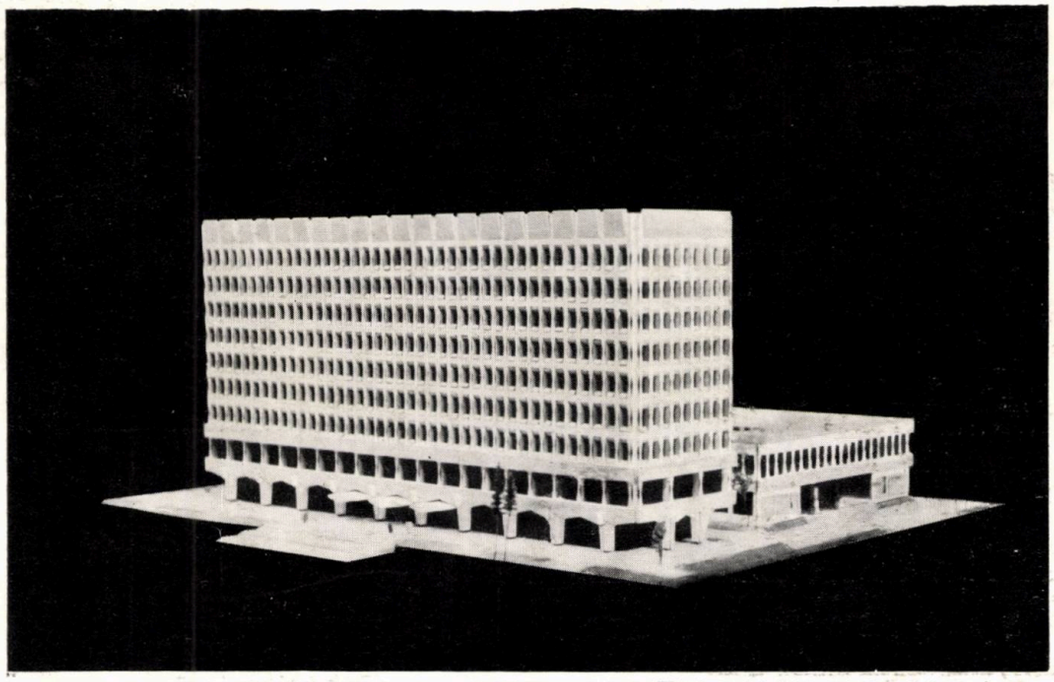

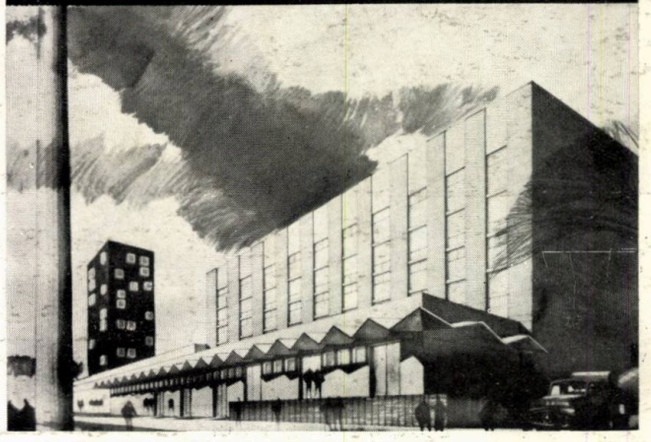

PLOIEŞTI • STR. MARAMUREŞ NR. 2 • TELEFON 20600

IPROMET

INSTITUTUL PENTRU PROIECTAREA UZINELOR ȘI INSTALAȚIILOR METALURGICE ● BUCUREȘTI 45, STR. 13 DECEMBRIE 20 ● TEL. 13 37 58

PROVIDES DESIGNS FOR

● INTEGRATED IRON-AND-STEEL WORKS ● IRON ORES SINTERING PLANTS ● COKE-OVEN PLANTS ● BLAST-FURNACES ● STEEL MILLS ● REFRACTORIES PLANTS ● FOUNDRIES FOR HEAVY CASTINGS ● ENERGY SERVICES IN IRON-AND-STEEL WORKS (BLOWERS, COMPRESSED AIR AND OXYGEN STATIONS, ELECTRICAL AND HYDROTECHNICAL SYSTEMS, A.S.O.) ● IRON-AND-STEEL WORKS EQUIPMENT

DESIGNING WORK - ENGINEERING - TECHNICAL ASSISTANCE

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE

PRIVIND:

- Alimentarea cu apă şi canalizarea oraşelor şi satelor
- Circulaţia generală în oraşe şi în zona preorăşenească
- Transportul în comun
- Salubritatea centrelor populate
- Suprafeţe destinate pentru agrement şi cultură
- Reţele de distribuţie şi staţii de reglaj pentru gaze

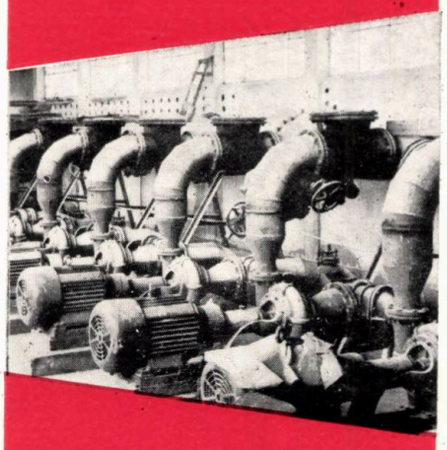

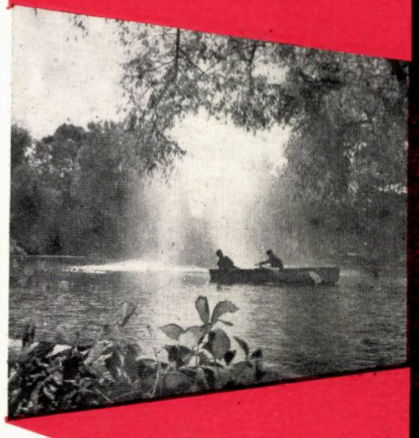

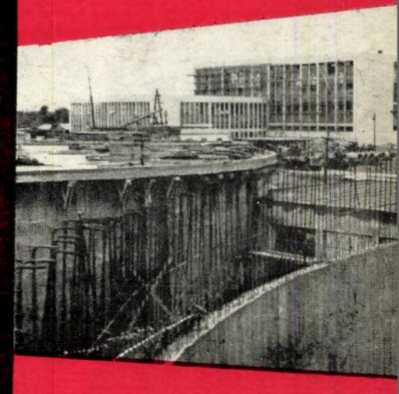

IPGC

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCŢIILOR ŞI INSTALAŢIILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ

BUCUREŞTI - STR. SNAGOV Nr. 44 - SECTOR 1 - TELEFON 11.78.50

incf

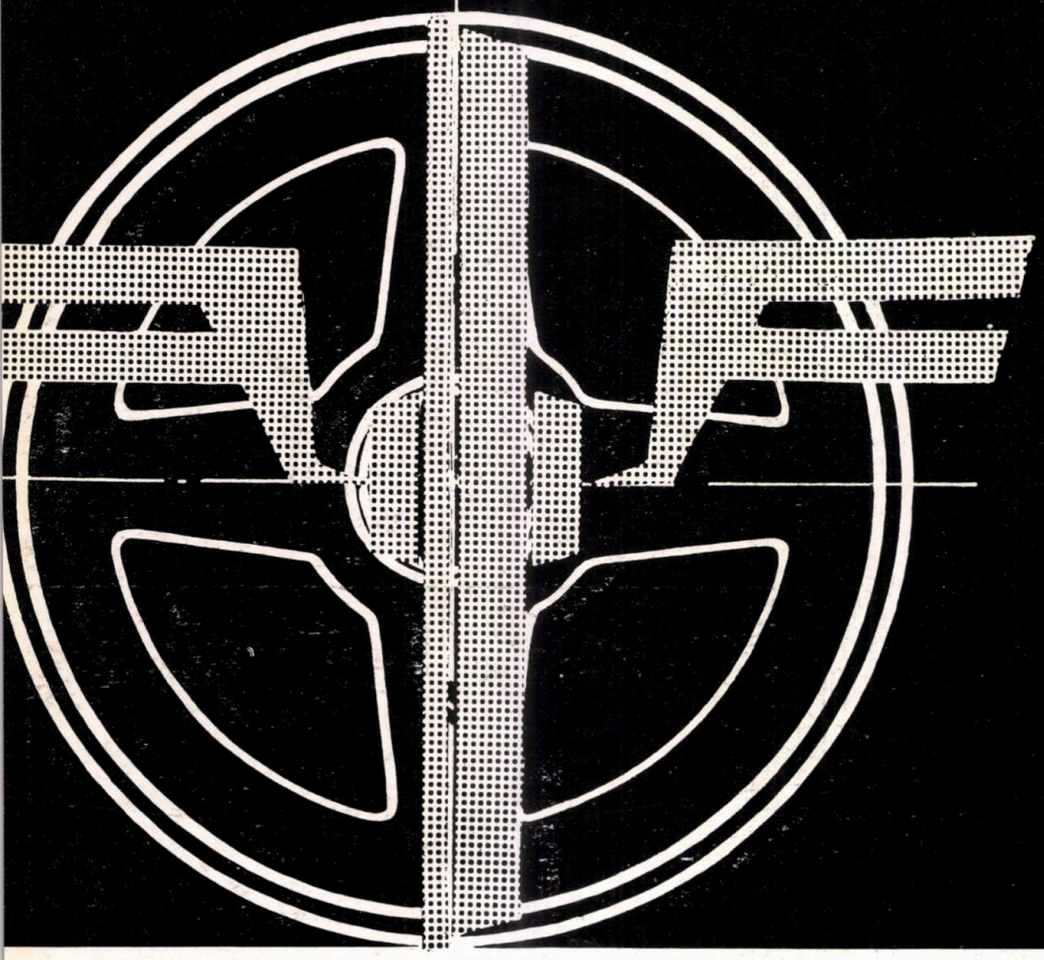

Întocmește proiecte pentru electrificarea căilor ferate cu ecartament normal, cu curent electric alternativ 25 kV — 50 Hz.

Institutul a întocmit proiectele pentru electrificarea liniei București-Brașov, în lungime de 166 km și are în curs de întocmire proiectele pentru electrificarea liniei Craiova — Filiași — Caransebeș — Cîlnic, în lungime de 262 km.

Documentațiile tehnice pe baza cărora se pot executa astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate, precum și pe studii în teren corespunzătoare.

Proiectele cuprind, atît lucrările de linii necesare pentru adaptarea lor la condițiile impuse de tracțiunea electrică, cît și instalațiile fixe de tracțiune electrică feroviară (linie de contact, substații de tracțiune, posturi de secționare, energoalimentare, instalații de protecție etc.).

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

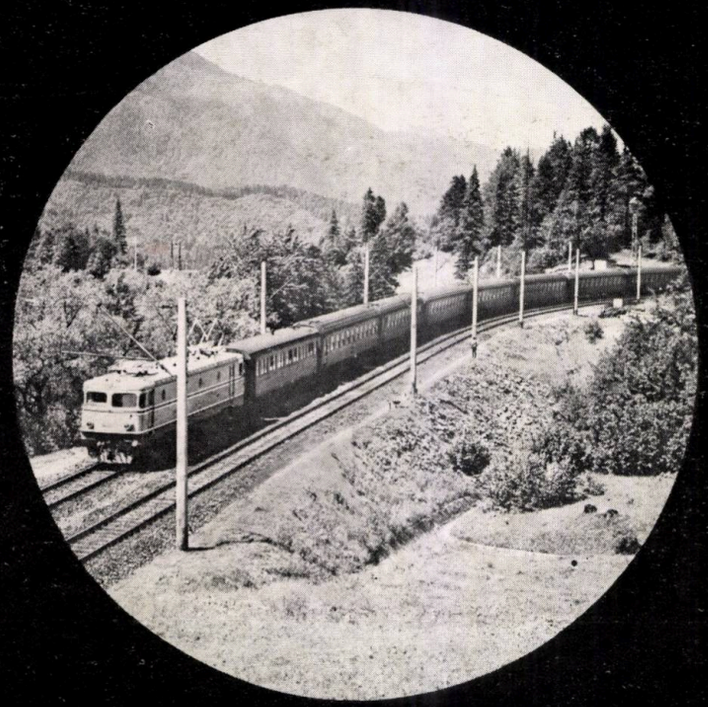

BUCUREȘTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 și 18.26.10.

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR — BRAȘOV

THE DEPARTMENT FOR PLANNING, ARCHITECTURE AND BUILDING DESIGN — BRAȘOV

ELABOREAZĂ STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, teleferice, teleschiuri, campinguri, moteluri etc. ● rețele tehnico-edilitare și căi de comunicații ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea zonelor urbane

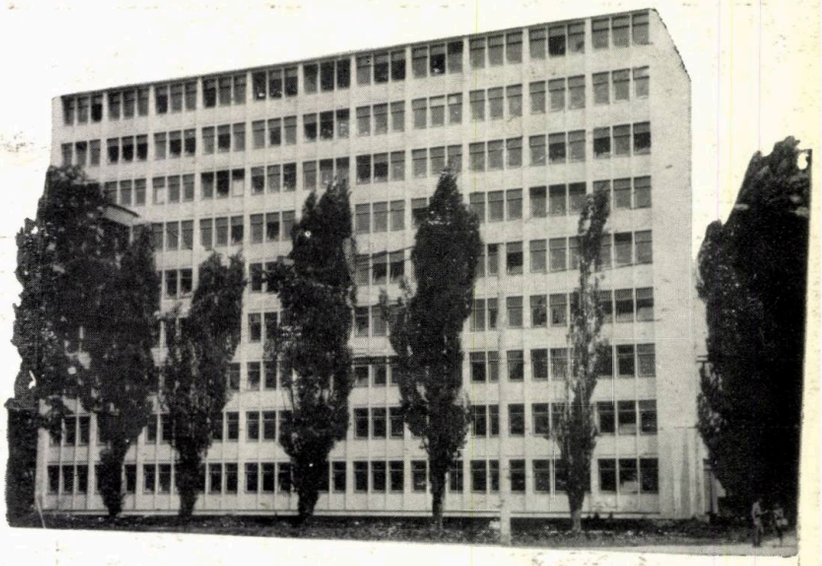

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: civil engineering ● works of tourist's interest such as hotels, chalets, ropeways, teleskis, campings, motels, a.o. ● technical-municipal networks and lines of communication ● topographical and geotechnical surveys ● planning of urban areas

DSAPC BRASOV

Brașov • Str. Karl Marx Nr. 43

INTOCMEȘTE STUDII ȘI PROIECTE DE SISTEMATIZARE TERITORIALĂ ȘI URBANĂ

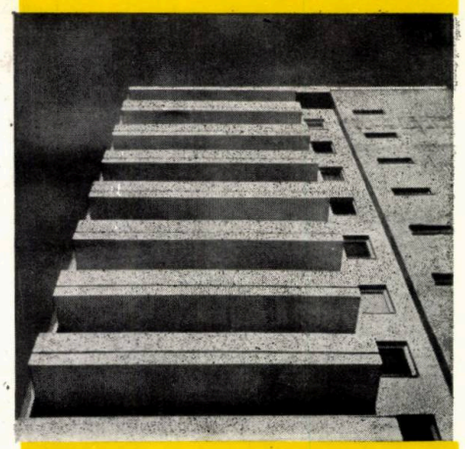

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR

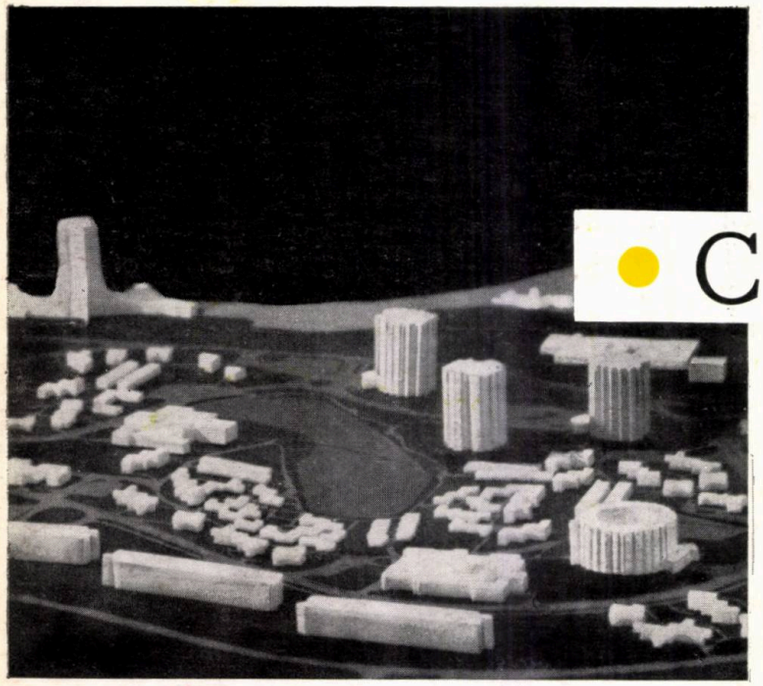

DSAPC • CONSTANȚA

ELABOREAZĂ DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU:

- CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE
- COMPLEXE DE INTERES TURISTIC
- COMPLEXE SOCIAL-CULTURALE
- REȚELE TEHNICO-EDILITARE
- STUDII TOPOGRAFICE ȘI GEO-TEHNICE

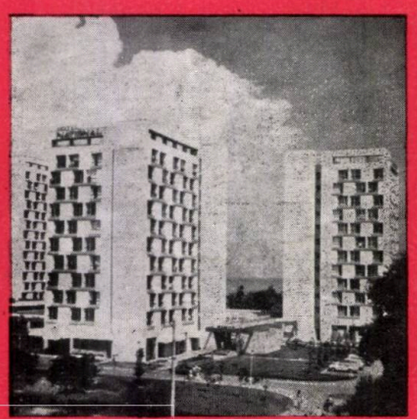

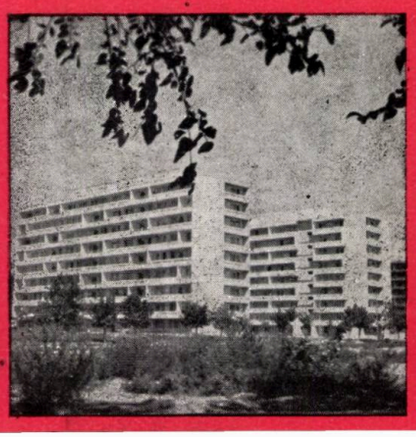

CONSTANȚA
str. Remus Opreanu nr. 13
tel. 24330

PIPERA

produce
și
livrează

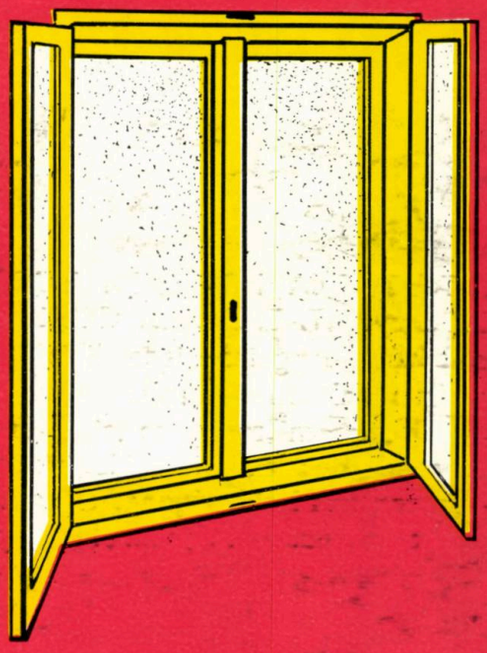

UȘI ȘI FERESTRE

Conform STAS 466-66 și 5333—66

Foile ușilor sînt din rame de cherestea de răşinoase placate cu plăci din fibre de lemn, furniruite pe ambele fețe cu furnire estetice, iar canturile longitudinale acoperite cu furnire tehnice groase. Interiorul foii este umplut cu nervuri din plăci de fibre de lemn. Ușile pot fi executate pline sau cu gol de geam 1/3 sau 2/3, fixarea geamurilor făcîndu-se cu baghete.

Tocurile sînt lamelate din cherestea de răşinoase

Ușile sînt lăcuite transparent, iar tocurile acoperite cu grunduri.

Ferestrele sînt în tipuri și dimensiuni variate, finisate cu grunduri. Tipurile și dimensiunile sînt conform standardelor în vigoare și sînt echipate cu cele mai noi tipuri de feronerii.

BUCUREȘTI, ȘOS. PIPERA Nr. 48, SECTORUL 2, TELEFON 33.00.80

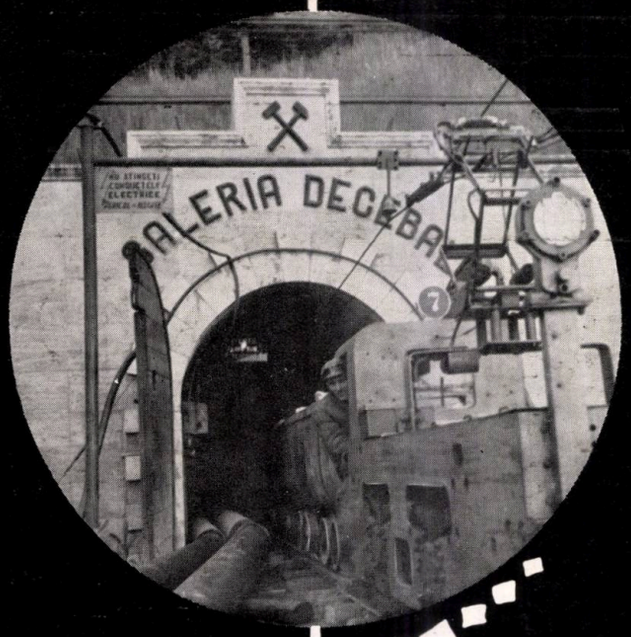

Planning institute for mines

IPROMIN

109, CALEA VICTORIEI
BUCHAREST – ROMANIA
TELEPHONE: 15.84.10

Designs for the country and foreign lands all the stages of working concerning mining-work, both for opening and development, andfor the concentration of complex ores (Pb, Cu, Zn, pyrites), as well as auriferous, ferrous and non-metallic ores, salt, coal, a.s.o.

The Institute carries out the following categories of work:

- geotechnical and topographic surveys;
- feasibility studies for complex beneficiation of deposits; studies of profitableness or improvement of extracting and ores concentration processes;
- general designs and execution details for complete industrial units;
- technical assistance during all stages of working, up to plant commissioning;
- practical training of operating staff;
- expert's findings of existing minings.

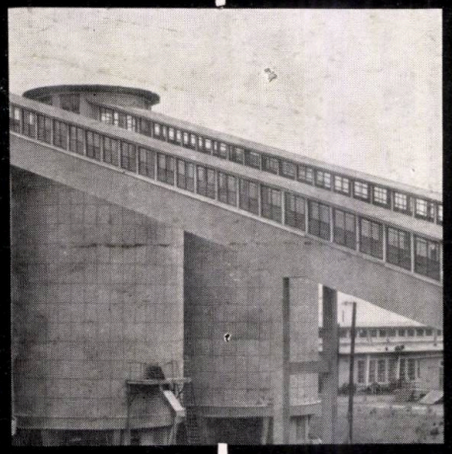

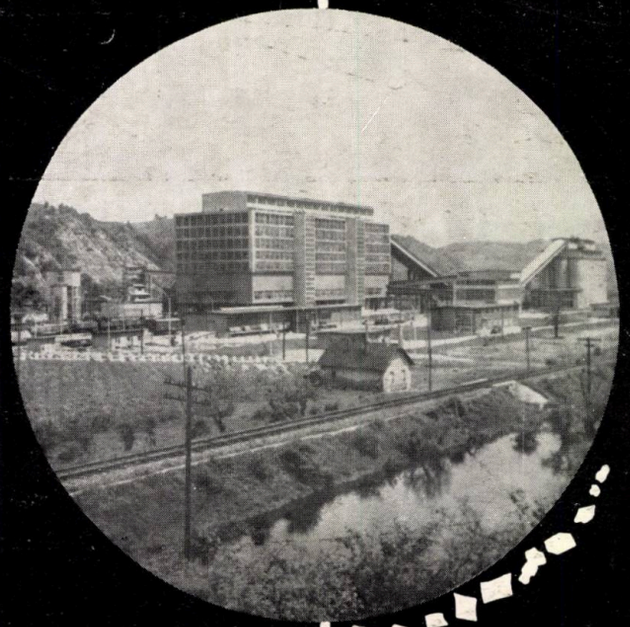

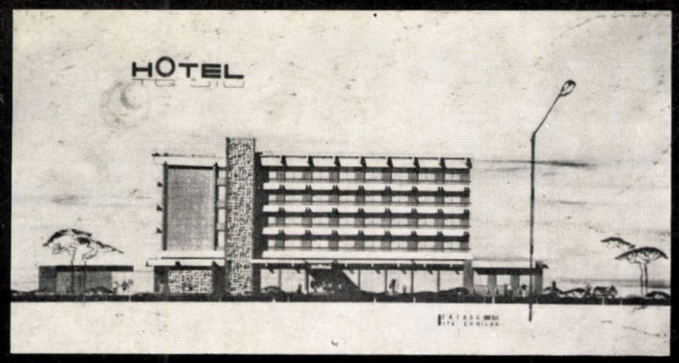

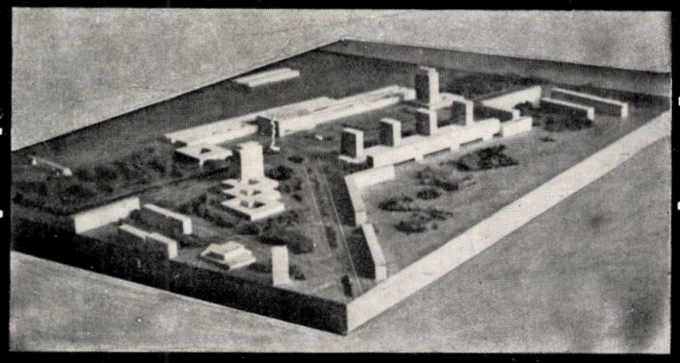

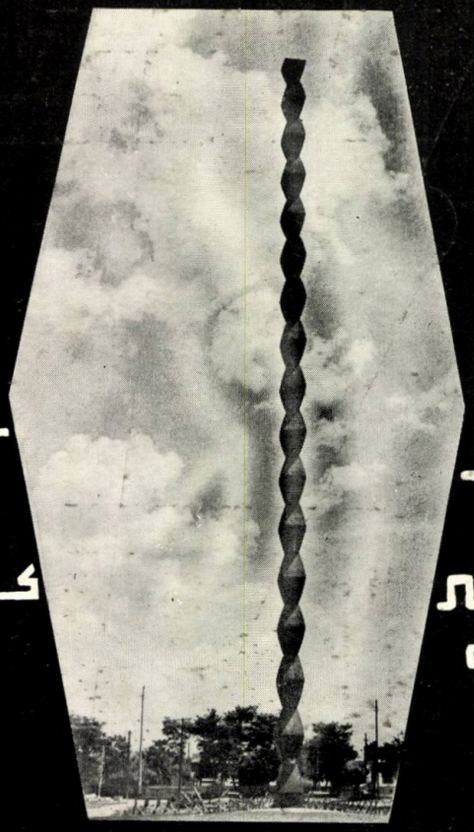

DSAPC CRAIOVA

ELABOREAZĂ

STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE

pentru: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, campinguri, moteluri etc. ● spitale, policlinici, dispensare ● unități comerciale ● rețele tehnico-edilitare ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea localităților urbane și rurale

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR

- Seamless tubes, hot-rolled and cold-drawn, up to 6 in. O.D., for the Oil industry (Casings, drill-pipes, tubing, line-pipes)
- Hot-rolled or reduced round (or shaped) pipes, in the range of 48 to 152 mm O. D., for mechanical engineering applications
- Cold-drawn, precision or high precision round (or shaped) pipes, in the range of 5 to 57 mm O. D., for mechanical engineering applications
- Tubular products for geological prospecting
- Water, steam and gas pipes, in the range of 1/4 to 5 in. O.D., threaded and with coupling, or plain and without protective coating (non-galvanized)
- Boiler tubes
- Colliery drift reinforcement pipes
- Diesel-engine pipes
- Drilling-derrick pipes

REPUBLICA

Pipe Mill

256, Blvd. Muncii ● Sector 3

BUCHAREST — ROMANIA

INSTITUTUL DE STUDII
ȘI PROIECTARE
PENTRU CONSTRUCȚII,
HITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

ntocmește studii și proiecte de siste-
matizare teritorială și urbană
:laborează documentații pentru con-
trucția de locuințe, teatre, case de
ultură, cluburi, hoteluri, spitale, poli-
clinici, dispensare, unități comer-
iale etc.
Proiectează ansambluri orășenești,
omplexe sportive, turistice și de
odihnă

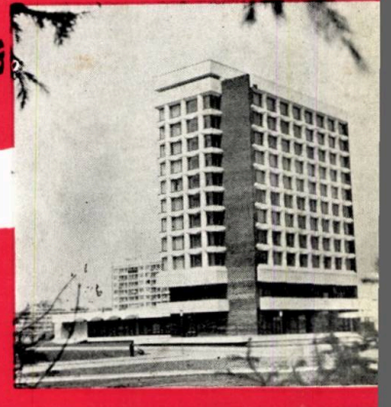

IISCAS

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFOREXPORT

3—5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA ● P. O. Box 3130 ● Phones: 16.04.00 & 14.28.63 ● Telex: 399
International Phone: 69 ● Cables : Tehnoforest — Bucharest

1920

1969

5

EREN

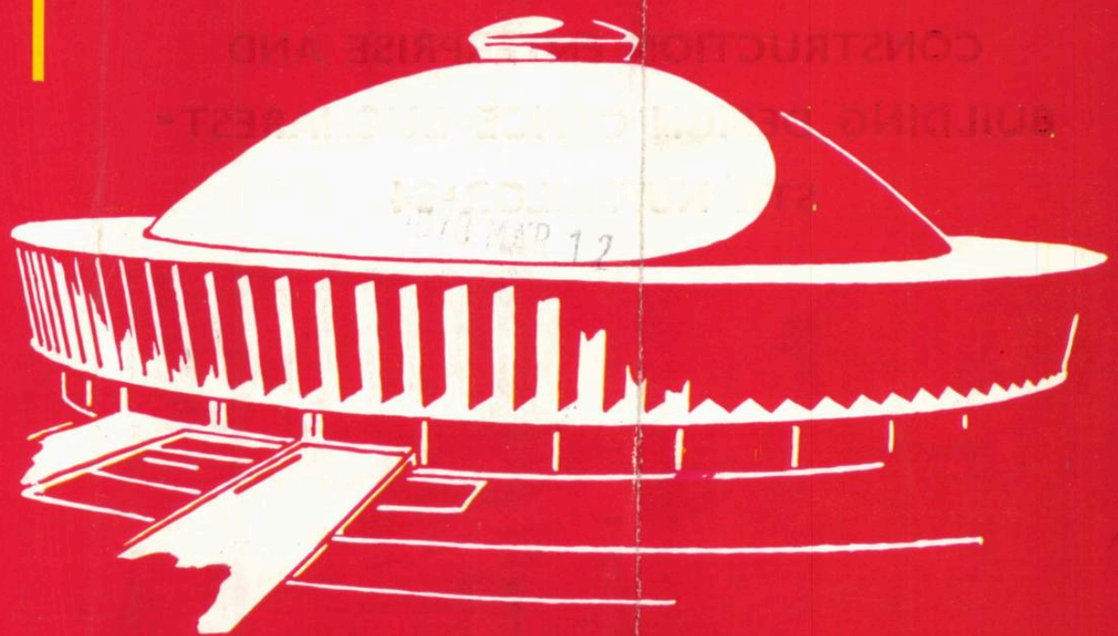

arhitectura

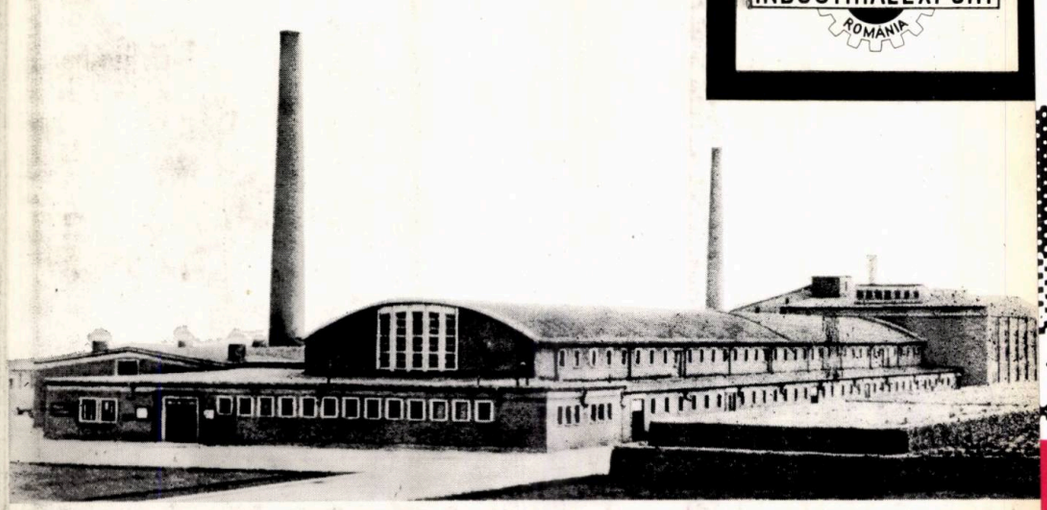

BUCUREST
INDUSTRIALEXPORT
ROMANIA

BRICK AND CERAMIC TILES FACTORIES

equipped with mechanized or partially automated technological lines of 5, 7.5, 10, and 20-million pcs/yr capacity

Exporter

INDUSTRIALEXPORT

2, Gabriel Péri Street, Bucharest—Romania
Telex 214 and 215 • Telephone 116
Cables: INDEXPORT Bucharest

40538
Lei 20

Taxele poștale plătite în numerar pentru anul 1969 conform aprobării D. G. P. nr. 10/271/1969.

«CARPAȚI»
CONSTRUCTION ENTERPRISE AND BUILDING DESIGN OFFICE •
BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

DESIGNS AND PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

1920

ERNE

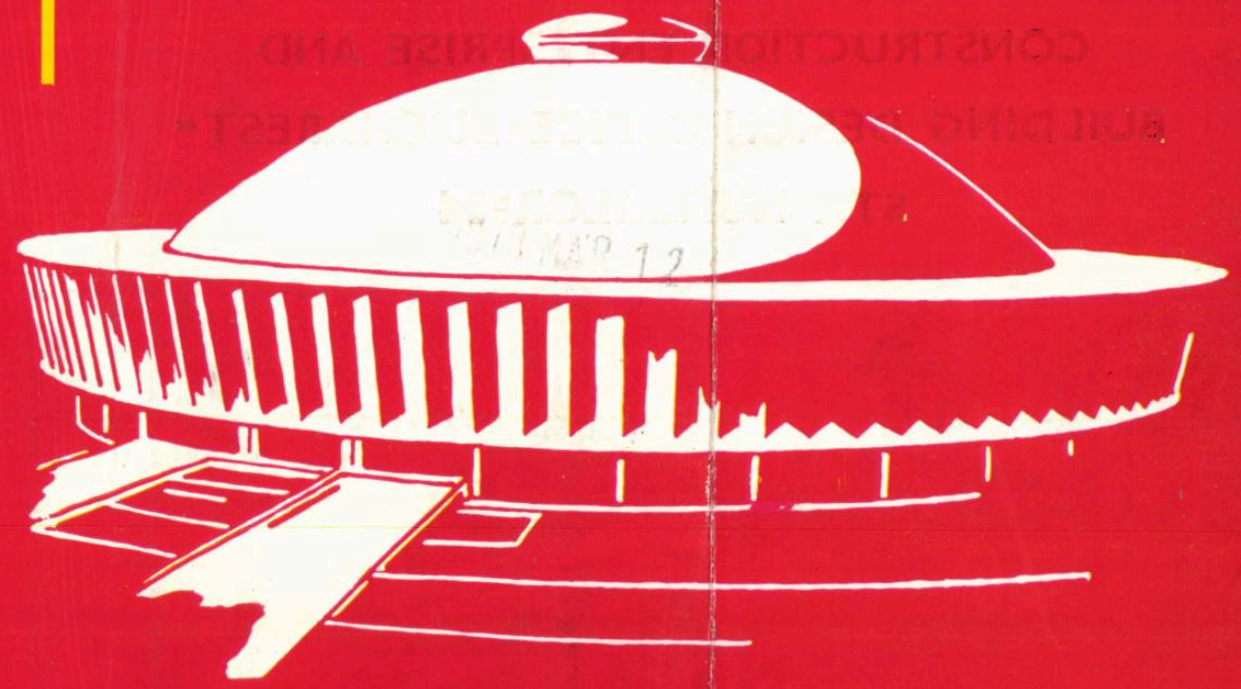

1969

5

arhitectura

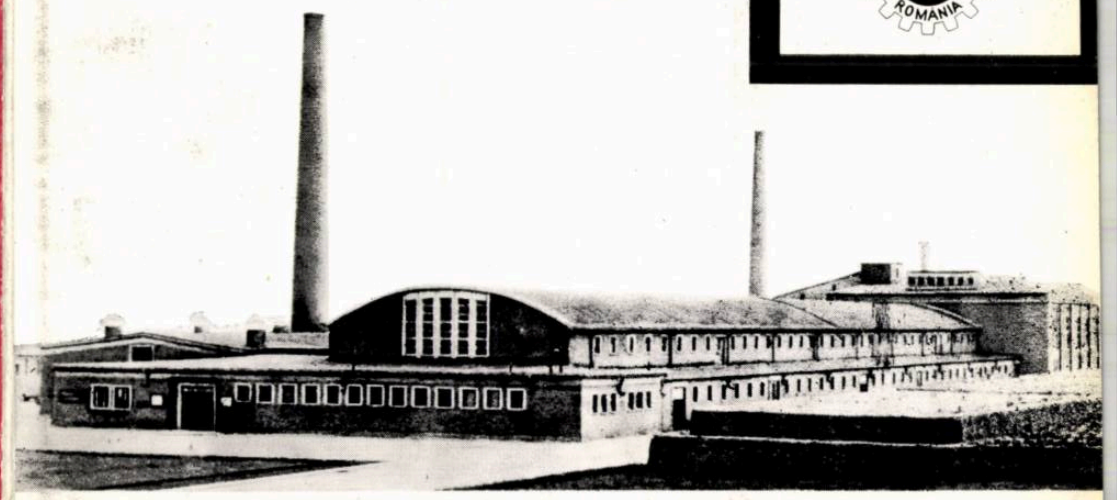

BRICK
AND
CERAMIC TILES
FACTORIES

equipped with mechanized or partially automated technological lines of 5, 7.5, 10, and 20-million pcs/yr capacity

Exporter

INDUSTRIALEXPORT

2, Gabriel Péri Street, Bucharest—Romania
Telex 214 and 215 • Telephone 116
Cables: INDEXPORT Bucharest

40538
Lei 20

Taxele poştale plătite în numerar pentru anul 1969 conform aprobării D. G. P. nr. 10/271/1969.

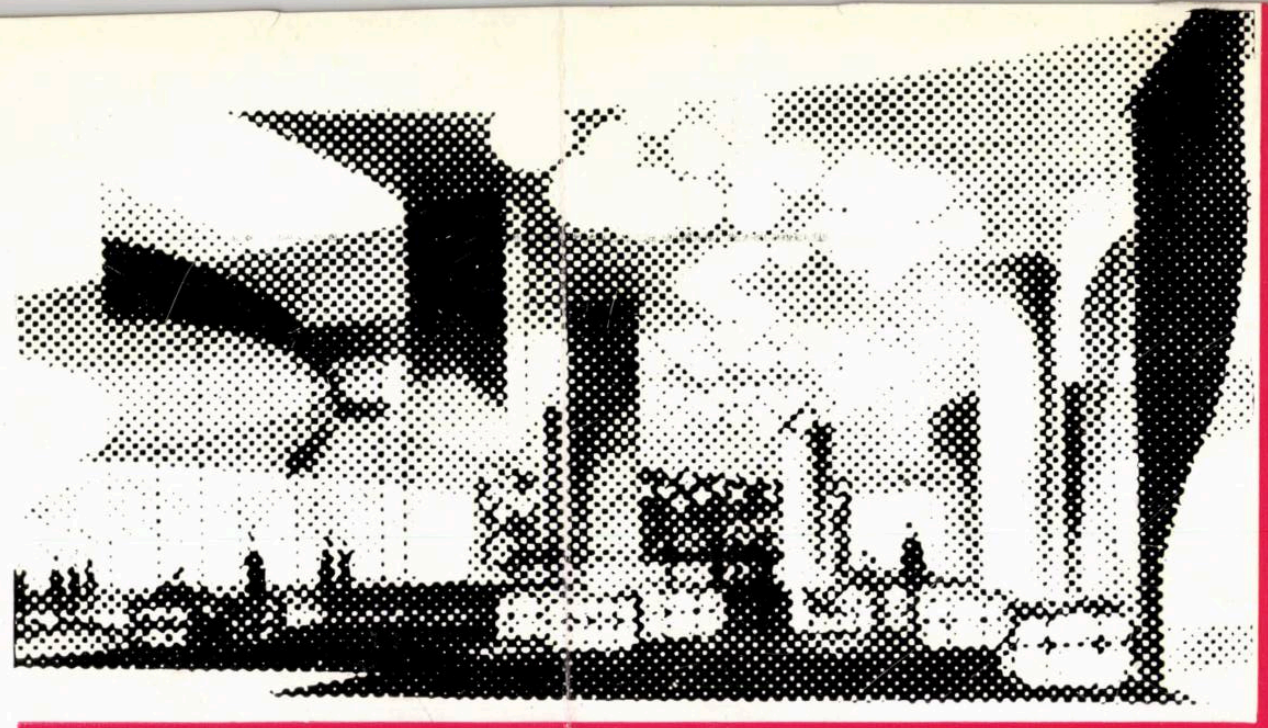

«CARPAŢI»
CONSTRUCTION ENTERPRISE
AND BUILDING DESIGN OFFICE •
BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

CARPATI

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND
BUILDING DESIGN OFFICE▪BUCHAREST▪
STR▪NUFERILOR▪34

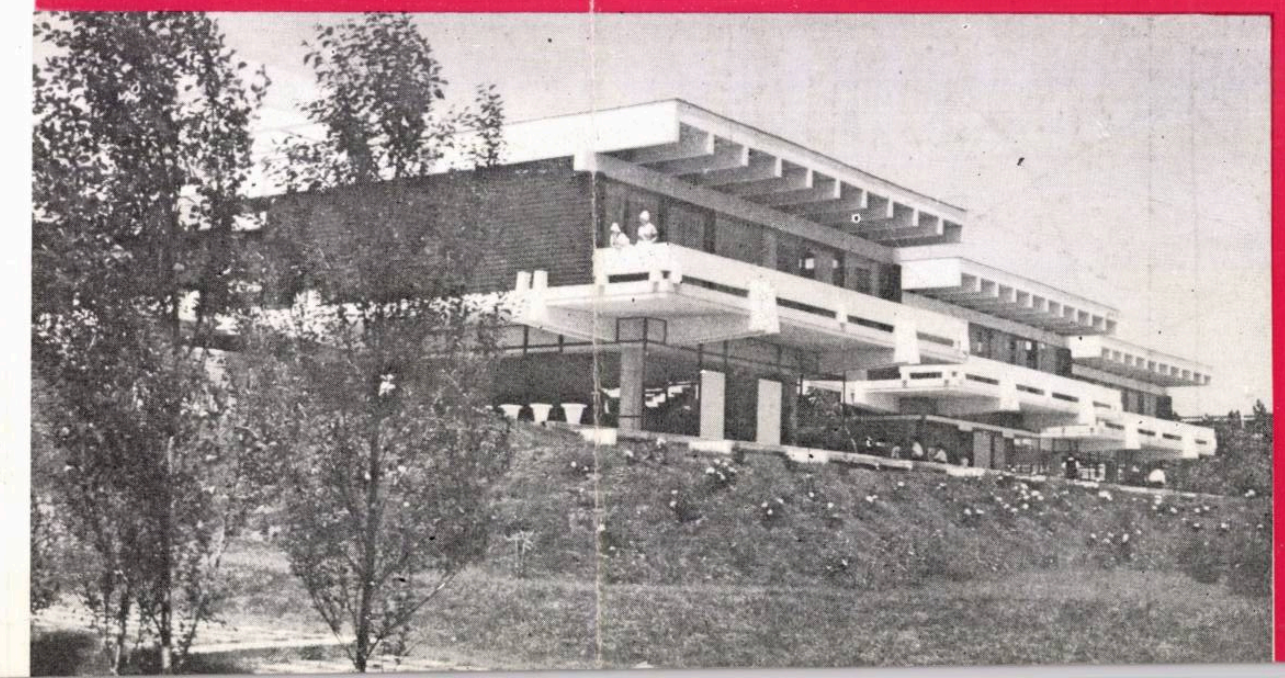

DESIGNS
AND
PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

arhitectura

5 120

• **CRONICA IDEILOR**

2 Prof. arh. Gustav Gusti
CONSIDERENTE PRIVIND ZONA REZIDENȚIALĂ URBANĂ

15 Conf. arh. Dorian Hardt
„PROIECTUL DE CONSTRUCTOR" — FACTOR IMPORTANT ÎN FORMAREA VIITORULUI ARHITECT

22 Arh. Gheorghe Săsărman
O DEFINIȚIE ACTUALĂ A ARHITECTURII

26 Arh. Radu Patrulius
FRANK LLOYD WRIGHT

30 Arh. Marcel Melicson
WALTER GROPIUS

37 • **EXPOZIȚIA REALIZĂRILOR ECONOMIEI NAȚIONALE**

• **DIN ACTIVITATEA INSTITUTELOR JUDEȚENE DE PROIECTARE**

78 Arh. Vladimir Ionescu
HOTEL TURISTIC LA ORADEA

82 Arh. Viorica Zărnescu
SANATORIU CU 300 DE PATURI LA BĂILE FELIX

84 Arh. Constantina Tripa
COMPLEX TERAPEUTIC LA BĂILE FELIX

87 • **RECENZII**

• **CRONICA**

89 Arh. Simon Julman
CREAȚIA INDUSTRIALĂ ÎN S.U.A.

91 **DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR**

INFORMAȚII U.I.A.

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R. S. ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU ECONOMIA ȘI ADMINISTRAȚIA LOCALĂ

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh. M. MELICSON (redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

Redacția și administrația: București 22, str. Episcopiei nr. 9, sectorul I (sau C. P. 2951)
Telefon: redacția 13 98 80, administrația 16 49 14.

Costul abonamentului anual: instituții 200 lei, individual 100 lei.
Prețul unui exemplar 20 lei.
Abonamentele se primesc numai la sediul redacției.

ANUL XVII

1969

HEAD OFFICE: 9, EPISCOPIEI ST., BUCHAREST 22, ROMANIA.

Prof. arh. Gustav Gusti

CONSIDERENTE PRIVIND ZONA REZIDENȚIALĂ URBANĂ *

ROLUL ȘI CONTRIBUȚIA URBANISMULUI ÎN DEZVOLTAREA SOCIETĂȚII UMANE

În întreaga lume, în condițiile unui continuu progres social și economic, are loc o neîncetată dezvoltare a științei, tehnicii și artelor. Prin aceasta — cu toată creșterea numerică a populației și a exigențelor omului contemporan — s-au creat, sau sînt în măsură a fi create, premise de satisfacere tot mai deplină a cerințelor pentru un trai mai bun pentru întreaga colectivitate umană. Printre aceste cerințe, determinate de cuceririle civilizației actuale, un loc important îl ocupă cerința pentru un cadru construit adecvat. Aceasta se referă la realizarea unei astfel de forme a așezării populației în teritoriu în care să se poată cuprinde desfășurarea în condiții optime a multiplelor și complexelor funcții ale societății — de producție, de locuire, de cultură, de deservire, de recreare, de circulație etc. Așa se explică una din preocupările cele mai intense ale contemporaneității, și anume aceea referitoare la modul cum vor trebui să se înfățișeze în viitor — ca structură, echipare și aspect — formele de așezare a populației în teritoriu. În aceste condiții, urbanismul este chemat să studieze și să determine în așa fel trăsăturile mediului uman, în permanentă dezvoltare, încît să poată contribui — prin mijloacele lui specifice — la progresul multilateral al întregii societăți omenești și implicit al fiecărui individ în parte.

Pe baza acestor considerente, urbanismul este chemat să cerceteze și să indice direcțiile și măsurile ce pot fi recomandate, prin care să se poată asigura o transformare calitativă și o valorificare superioară a ambianței și resurselor naturale în vederea realizării mediului uman (denumit și mediu construit sau mediu artificial),

* Prezentul material a fost elaborat de autor în cadrul Comisiei permanente de urbanism a U.I.A., bucurîndu-se de aprecieri favorabile din partea delegatului Comitetului executiv, H. Calsat. Materialul a fost multiplicat cu ocazia congresului U.I.A. (Buenos Aires—octombrie 1969). De asemenea, Uniunea arhitecților din U.R.S.S. a dispus difuzarea sa la marile institute de proiectare și arhitecților șefi ai orașelor.

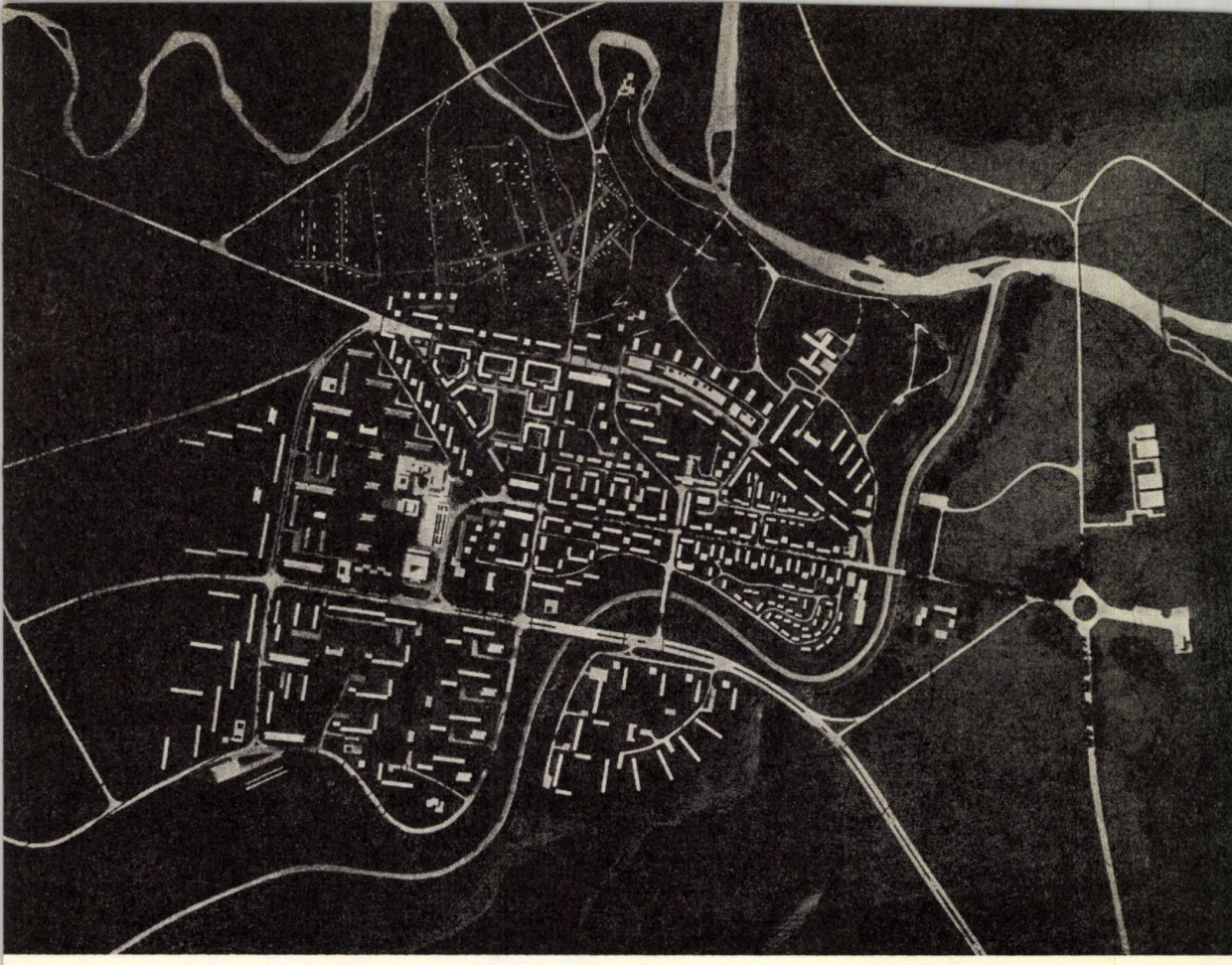

Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Macheta planului de ansamblu

dar fără alterarea acelor caracteristici ale mediului natural ce sînt necesare vieții fizice și psihice a colectivității umane.

Mediul uman — așa cum ne arată experiența milenară a omenirii — este un fenomen constituit istoricește, în continuă transformare și dezvoltare, atît în structură, cît și în înfățișare, atît în părțile componente, cît și în ansamblu, incluzînd în orice etapă raportul dialectic dintre nou și vechi și prezentînd — ca atare — caracteristicile unui organism viu, cu toate contradicțiile ce îi sînt inerente.

În aceste condiții, cînd formele de așezare moștenite constituie o realitate ce nu poate fi desconsiderată, urbanismul este chemat să precizeze trăsăturile esențiale contemporane ale acestui fenomen, cu particularitățile lui, determinate de loc și timp, să indice căile de coexistență armonioasă a noului cu vechiul, de eliminare treptată a trăsăturilor esențiale învechite și depășite istoricește și, concomitent, de integrare a unor trăsături esențiale noi, progresiste, deschizătoare de orizonturi lărgite.

Ca și oricare organism viu, mediul uman, materializat îndeosebi în formele de așezare a populației în teritoriu, trebuie să prezinte, pe de o parte, un caracter viabil, omogen și unitar, iar pe de altă parte să aibă facultatea ca în mod elastic să se poată adapta neîncetat cerințelor și posibilităților, diferite și mereu sporite, ale generațiilor următoare.

Urbanismul este chemat, nu numai să enunțe trăsăturile caracteristice ale formelor de așezare a populației în teritoriu, așa cum acestea sînt preliminate pe bază de studii, pentru o perioadă mai apropiată sau mai îndepărtată, ci să indice și etapele de tranziție ce trebuie parcurse în vederea atingerii acestor obiective. El trebuie să preconizeze — în mod fundamentat — eșalonarea abordării și soluționării întregii

problematici specifice, precum și ierarhizarea și succesiunea — în timp și în spațiu — a tuturor acțiunilor de construcție teritorială, în întreaga lor complexitate, ținînd seama de condițiile locale social-economice concrete.

Urmărind să precizeze căile și să îndrume aplicarea măsurilor necesare, atît pentru realizarea noilor forme de așezare, cît și pentru remodelarea celor existente, urbanismul trebuie să promoveze cu îndrăzneală soluții înaintate, evitînd totodată formele utopice sau idealiste și menținîndu-se ancorat în realitățile contemporaneității. El trebuie să fie preocupat ca ceea ce se construiește astăzi să nu constituie o piedică în progresul societății, ci, dimpotrivă, să favorizeze acest proces, să-i creeze premise de promovare, de accelerare.

TRĂSĂTURILE PROGRAMATICE ALE PROCESULUI DE LOCUIRE CONSIDERAT LA SCARA SOCIALĂ

Pentru ca urbanismul să poată aduce, prin mijloacele lui specifice, o contribuție la dezvoltarea multilaterală și armonioasă a societății umane, preocuparea lui de bază ar trebui să se refere la studiul formelor optime de organizare și construcție complexă a teritoriului locuit și folosit de om, a mediului uman. Pe baza acestor studii, urbanismul este chemat să descifreze problemele ce decurg din acest proces de amenajare complexă teritorială, să stabilească mijloacele și căile pentru o cît mai corespunzătoare soluționare a acestor probleme. Numai în acest fel se va putea cuprinde — în condiții de maximă eficiență socială și economică — toate cerințele colective și individuale ale societății umane, cerințe ce se referă la procesele tot mai numeroase și mai diferențiate de muncă fizică și intelectuală, de locuire și deservire, de cultură și recreare, de circulație și gospodărie urbană.

Una dintre principalele cerințe ale vieții umane și care trebuie să constituie o funcție de bază a oricărei forme de așezare a populației în teritoriu este exprimată prin procesul de « locuire ». Acest proces include satisfacerea unei game tot mai ample de necesități umane biologice și psihologice, materiale și culturale, ce se referă la existența, dezvoltarea armonioasă, recrearea fizică și spirituală a individului, în cadrul celulei sociale de bază — familia — precum și al formațiunii sociale primare — gospodăria — amplificată și curent întîlnită pretutindeni. Considerată în accepțiunea cea mai largă a cuvîntului, locuirea implică cel mai mare consum de ore din bugetul de timp cotidian al omului, un consum variabil din punct de vedere istoric și care se poate prelimina că va crește o dată cu ridicarea nivelului de civilizație, o dată cu sporirea timpului liber.

În aceste condiții, unul din elementele principale, constitutive, ale formelor de așezare îl constituie locuința — cadrul construit, în măsură să cuprindă procesul de locuire care alcătuiește volumul preponderent construit și ocupă teritoriul dominant al oricărei așezări. Considerat la scară socială, la scara întregii așezări, acest cadru construit depășește cu mult obiectul limitat al clădirii de locuit și include de fapt întreaga zonă profilată în acest scop — zona rezidențială.

Într-adevăr, pe măsura amplificării și diversificării conceptului de locuire și impulsionat de necesitatea obiectivă de satisfacere generalizată a acestor cerințe, un număr crescînd de funcții, ce pot fi asigurate în forme colective de îndeplinire, își găsesc o rezolvare mai bună în clădiri și amenajări specializate, distincte de clădirile de locuit propriu-zise. În acest fel se poate asigura o eficiență sporită, funcțională și economică și implicit o rezolvare mai rapidă a cerințelor de locuire la scara întregii societăți. Prin aceasta, componentele procesului de locuire tind a se disjunge și grupa în două categorii deosebite prin natura lor și care se impun a fi rezolvate distinct, dar intercondiționat, în două forme structural diferite, considerate în strînsă cooperare:

— o primă categorie, ce include funcția de locuire propriu-zisă și care trebuie să constituie adăpostul vieții intime, particulare, a gospodăriei, a familiei, a individului și care să se poată desfășura într-un cadru restrîns, cu caracter personal și relativ izolat de viața socială;

— o a doua categorie, ce include funcțiile auxiliare și complementare ale locuinței, în care desfășurarea optimă a unei serii de cerințe de folosință cotidiană sau frecventă implică un cadru lărgit, afectat unei colectivități sau organizat pe plan obștesc.

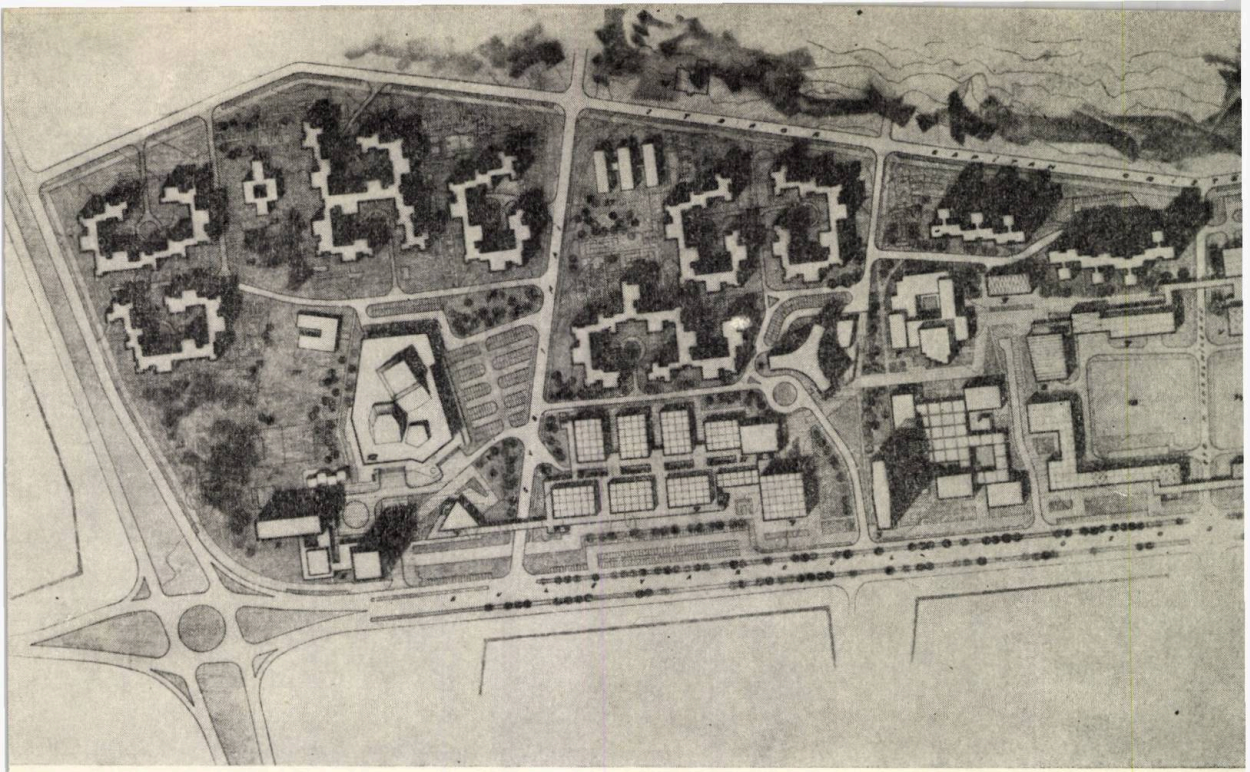

Detaliu al zonei centrale Galați

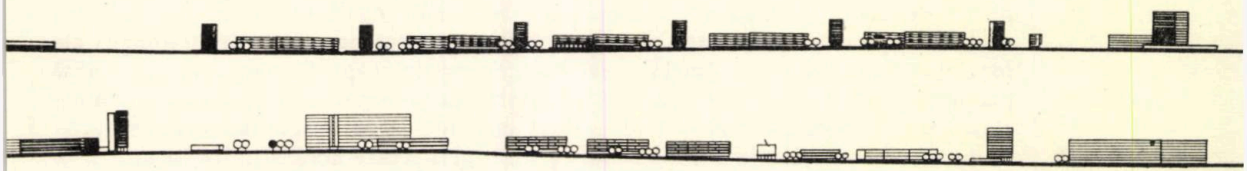

Detaliul de sistematizare a zonei bd. Tomis-Constanța

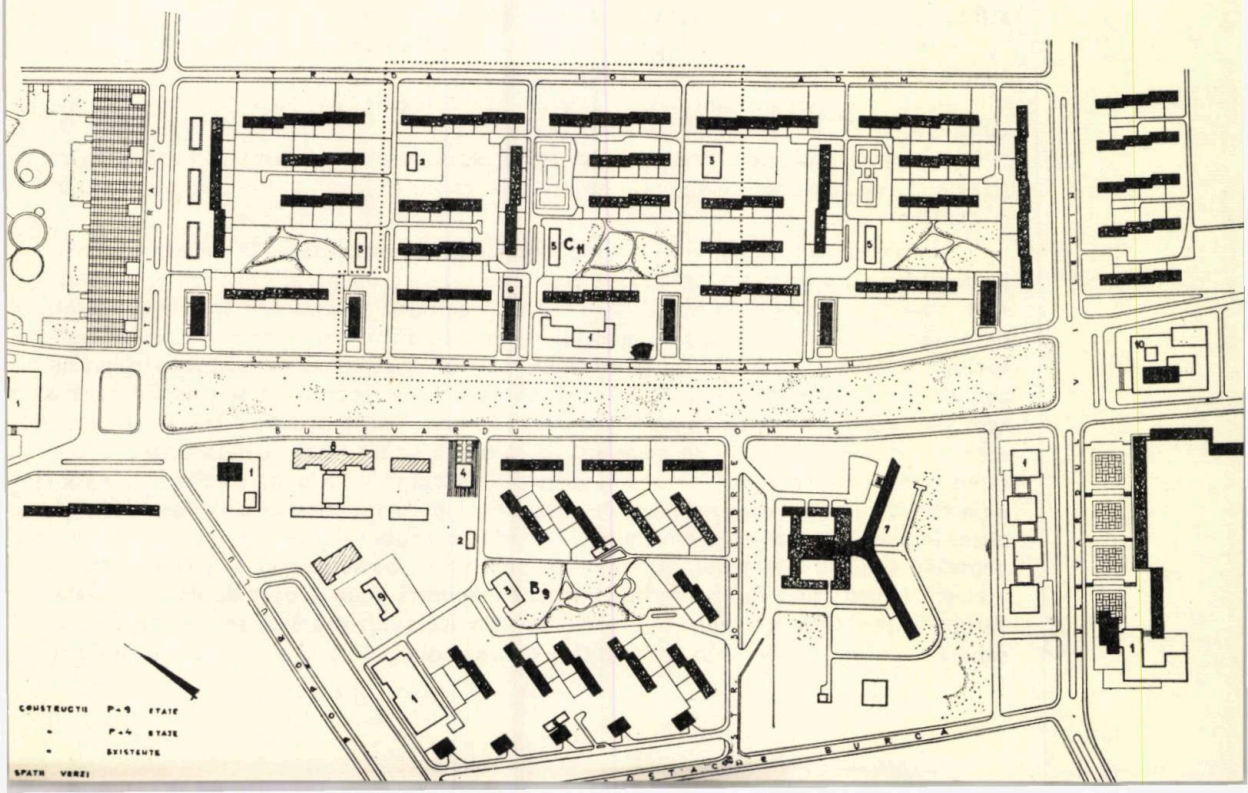

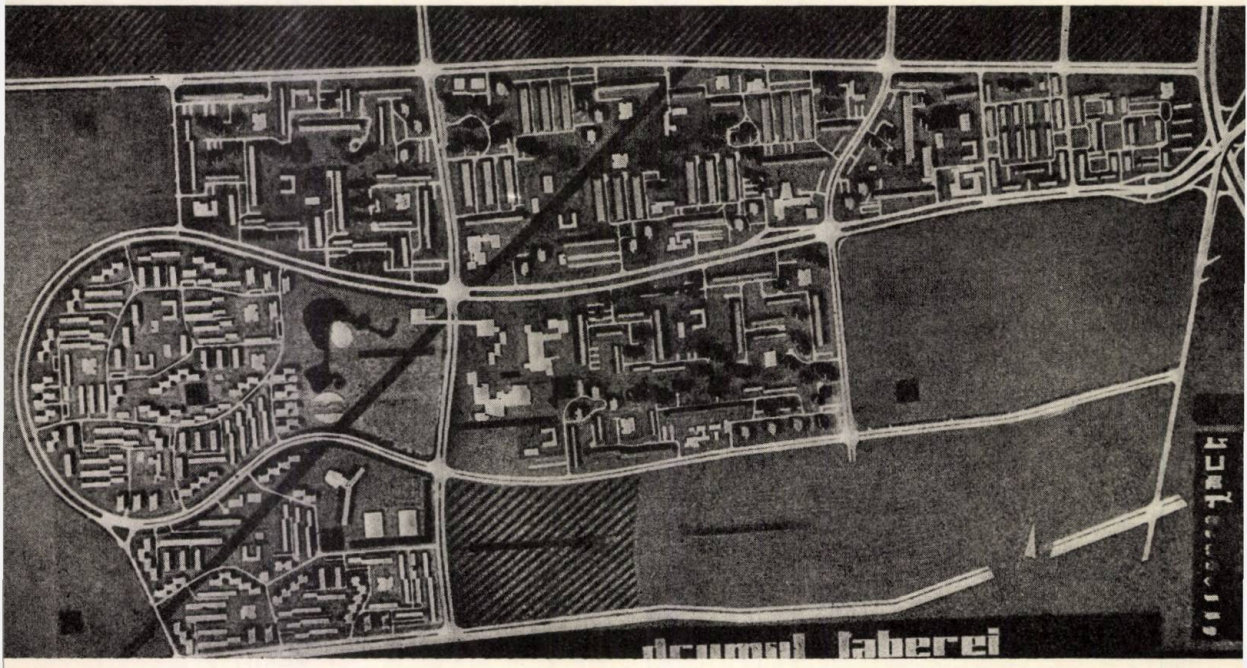

Ansamblul de locuințe Drumul Taberei. Plan de situație

Față de cele arătate mai sus este de la sine înțeles că procesul de locuire al omului nu se mai poate concepe a fi cuprins exclusiv în cadrul locuinței familiale, al clădirii de locuit specializate ca atare, fiind necesară asigurarea unei serii de prelungiri ale locuinței, a unei serii de clădiri și amenajări teritoriale cu profil specializat, în strînsă cooperare cu locuințele și între ele. Organizarea lor internă, amplasarea și dimensionarea lor trebuie să permită deservirea unui număr optim de locuințe, respectiv de locuitori, pe raze de accesibilitate care să nu afecteze confortul de locuire și în condiții de eficiență economică cît mai ridicată.

Aceste dotări și echipări sociale, ce trebuie să completeze structura zonei rezidențiale pe lîngă clădirile de locuit propriu-zise, urmează să îndeplinească în cele mai bune condiții, pe plan obștesc, următoarele cerințe (care pot sau sînt oportun a fi satisfăcute, parțial sau total, în afara clădirii de locuit):

— cerințe material-fiziologice, precum cele de aprovizionare, deservire, întreținere etc.;

— cerințe cultural-spirituale, precum cele legate de educație, învățămînt, cultură etc.;

— cerințe ecologice, precum cele legate de odihnă și recrearea complexă, fizică și psihică, de armonia ambianței, de efectele cadrului înconjurător, social, natural și construit etc.

Realizarea sau remodelarea zonei rezidențiale, îndeosebi în mediul urban, întîmpină o serie de greutăți, de care trebuie să se țină seamă, atît în enunțarea tematicii, cît și în metodologia de rezolvare și în precizarea soluționării specifice. Astfel, datorită sporirii neîncetate a numărului populației, a sporirii concentrării ei în teritoriu, a creșterii necesităților și posibilităților de îndeplinire a acestora, în cadrul zonei de locuit se manifestă un proces de neîncetată dezvoltare și transformare a acesteia. Acest proces se amplifică și crește în complexitate și prin faptul că pe un același teritoriu construit se manifestă o continuă uzură fizică și dezafectare a fondului clădit existent, însoțită de construirea concomitentă a unor clădiri noi. Astfel de acțiuni, adeseori parțiale și locale, determină permanentizarea unei faze de tranziție, în care, în cadrul organismului teritorial, trebuie să coexiste vechiul cu noul, generînd implicit o serie de aspecte contradictorii, ce se impun a fi rezolvate. În același timp cu uzura fizică, fondul construit manifestă și un proces de uzură morală. Ritmul intensificat al uzurii morale — în condițiile progresului social, economic, tehnic și științific — vine în contradicție tot mai ascuțită cu prelungirea uzurii fizice

și a duratei de amortizare a fondului construit, datorită folosirii unor materiale și echipamente tot mai durabile și mai costisitoare. Astfel sînt generate noi contradicții, ce se impun de asemenea a fi rezolvate la timp, pentru a se permite dezvoltarea armonioasă a zonei rezidențiale în cadrul întregului organism al așezării.

Soluționarea în proporție de masă a problemei locuinței trebuie să aibă în vedere, nu numai aspectele acestei probleme cantitative, ci și pe cele calitative. În acest context se impune determinarea adevăratei scări a problematicii, nu numai ca enunț tematic, dar și ca rezolvare structurală. Un prim aspect calitativ constă în abordarea și soluționarea problemei de la scara individuală la cea colectivă. Un al doilea aspect constă în trecerea de la scara cerințelor unei categorii sociale restrînse, privilegiate, la cea generalizată a întregii populații. În fine, un al treilea aspect, ca o consecință a celor anterioare, implică deplasarea accentului de la scara obiectului construit-arhitectural la cea a complexului teritorial-urbanistic, respectiv a zonei urbane de locuit. În aceste condiții, problema locuinței este considerată astăzi, pretutindeni, ca una din principalele probleme sociale ale contemporaneității și totodată ca o problemă centrală a urbanismului zilelor noastre. Aceasta deoarece noua scară cantitativă și calitativă a tematicii și a soluționării ei afectează și impune, în fiecare țară, remodelarea concomitentă a întregii rețele de așezări a întregului teritoriu.

PARTICULARITĂȚILE ESENȚIALE ALE STRUCTURII ZONEI DE LOCUIT

Abordarea și rezolvarea problemei locuinței în mod corespunzător cerințelor contemporane și la scara întregii societăți umane implică clarificarea — în prealabil — a conceptului de « zonă rezidențială », considerată ca parte integrantă a organismului urban, precizarea caracteristicilor și trăsăturilor esențiale ale formei acestei structuri teritoriale. Atît cercetările teoretice, cît și aplicațiile practice au demonstrat că această zonă nu poate primi un caracter strict și îngust monofuncțional, de locuire propriu-zisă, avînd în vedere tocmai accepțiunea tot mai largă ce se acordă noțiunii de locuire. Datorită acestui lucru, se acordă astăzi zonei de locuit, în sens generalizat, un caracter plurifuncțional, bineînțeles unitar și omogen, care să nu altereze profilul ei fundamental. Într-adevăr, zona de locuit nu trebuie să fie confundată cu acel regim mixt — acceptat în unele țări, în unele etape istorice ori în situații excepționale — în care, pe un același teritoriu urban, funcția de locuire coexistă nearmonios cu alte funcții, uneori stînjenitoare, și între care nu s-a stabilit pe plan urbanistic nici o ierarhizare.

În vederea realizării unei astfel de organizări teritoriale trebuie definite mai întîi particularitățile zonei de locuit. În afara acelor particularități locale, pe care le considerăm importante pentru determinarea specificului și personalității oricărui ansamblu urbanistic, dar — totodată — neesențiale din punctul de vedere al caracterizării zonei rezidențiale ca atare, se impune să ne preocupăm cu precădere de scoaterea în evidență a particularităților esențiale ale acestei zone, respectiv a acelora ce o diferențiază în esență de celelalte zone funcționale principale ale organismului urban. Numai în acest fel vom fi în măsură să stabilim — pe plan teritorial — criteriile adecvate, cu ajutorul cărora să ne putem orienta la precizarea amplasamentului, formei, mărimii și delimitării acestei zone, ținînd seama — bineînțeles — de scara și profilul localității respective, de particularitățile cadrului geo-climatic valorificat și de caracteristicile teritoriului înconjurător organizat cu care localitatea considerată se intercondiționează, precum și de nivelul de dezvoltare socială și economică a țării respective.

Totodată, în acest fel fiind abordată problema, vom putea preciza relațiile ce acționează reciproc între zona rezidențială și celelalte zone funcționale ale localității. Ca o consecință, vom putea stabili modul de organizare optimă a zonei rezidențiale, respectiv justificarea amplasării, profilării și dimensionării fiecărui element component, a interacțiunilor ce trebuie să fie promovate între toate elementele componente, considerate în unitatea lor organică, ce afectează și echipează teritoriul și care condiționează — în ultimă instanță — nivelul de viață al colectivității.

O astfel de optimizare a structurii zonei rezidențiale implică o judicioasă proporționare din punct de vedere funcțional și economic, precum și o amplasare — considerată în rețea — a tuturor structurilor în care se vor cuprinde funcțiile auxiliare și complementare incluse în această zonă (cele de muncă și de creație, de aprovizionare și prestații, de educație și cultură, de recreare și sănătate, de circulație și gos-

podărie edilitară etc.). Acestor structuri va trebui să li se asigure, pe de o parte, capacitatea unei specializări în vederea cuprinderii unei desfăşurări optime a funcţiilor specifice, iar pe de altă parte, posibilitatea de a intra în cît mai deplină cooperare cu funcţia de bază a zonei rezidenţiale sau cu alte funcţii cu care coexistă în teritoriul acestei zone, pentru a se putea obţine indicatori superiori pe plan funcţional şi economic. Pe baza armonizării acestui cuplu de condiţii-premise (specializare şi cooperare) ce trebuie să acţioneze între funcţiile, respectiv între structurile zonei rezidenţiale, se va putea contribui, pe plan urbanistic, la ridicarea calităţii deservirilor obşteşti, pe de o parte printr-o accesibilitate mai lesnicioasă a acestora, datorită unei concentrări sporite — pe plan teritorial — a unei game cît mai diversificate de deserviri, iar pe de altă parte, prin restrîngerea şi economisirea la maximum a necesarului de teritoriu, de materiale şi echipamente, de fonduri băneşti, de energie şi de timp. O astfel de politică de economii va putea asigura posibilitatea sporirii sau grăbirii acţiunilor de construcţie complexă a teritoriului urban, implicit a zonei rezidenţiale, respectiv atingerea în condiţii ameliorate şi în termene mai scurte a obiectivului preponderent social — satisfacerea cererii de locuinţe, considerată la scara întregii colectivităţi umane.

În acest sens se manifestă tendinţa de structurare a zonei rezidenţiale pe baza a două principii sau direcţii intercondiţionate. Pe de o parte, din punct de vedere funcţional, se urmăreşte compartimentarea ei în subzone specializate, iar pe de altă parte, din punct de vedere morfologic, se caută a se organiza teritoriul zonei în unităţi complexe, alcătuite pe trepte succesive şi ierarhizate. Subzonele ar fi să cuprindă cadrul construit şi relativ specializat, apt să asigure desfăşurarea fiecărei funcţii a zonei rezidenţiale, atît a celei propriu-zise de locuit — cu caracter dominant — cît şi a celor auxiliare şi complementare. Unităţile rezidenţiale morfologice vor cuprinde cadrul construit, de complexitate crescîndă, astfel organizat ca mărime teritorială şi ca număr de populaţie, ca grad de dotare şi echipare, ca rază de accesibilitate, încît să asigure satisfacerea adecvată a necesităţilor de deservire colectivă, în funcţie de intensitatea folosirii lor: permanente, cotidiene, frecvente, ocazionale.

Între aceste subzone şi între unităţile complexe trebuie să acţioneze o strînsă cooperare şi intercondiţionare. Aceste două categorii de compartimente nu constituie în nici un caz delimitări ale unor formaţii distincte pe plan teritorial, ci modalităţi diferite de delimitare a teritoriului aceleiaşi zone rezidenţiale, considerate însă după criterii deosebite, pe baza principiului simplex, respectiv complex.

Unităţile morfologice ale zonei rezidenţiale (cu denumiri diferite, în funcţie de mărimea lor, dar încă neunificate în terminologia urbanistică internaţională) sînt: grupa de locuit (pentru necesităţi permanente), complexul de locuit, respectiv unitatea de vecinătate sau microraionul (pentru necesităţile cotidiene), cartierul, sectorul sau raionul (pentru necesităţile frecvente), zona rezidenţială propriu-zisă în cadrul localităţii întregi, inclusiv teritoriul înconjurător şi localităţile cu care se intercondiţionează în reţea (pentru necesităţile ocazionale). Aceste trepte organizatorice variază, în funcţie de mărimea, profilul şi rolul localităţii urbane în teritoriu, în anumite cazuri fiind eliminate unele trepte, alteori, dimpotrivă, fiind amplificate prin trepte intermediare. Dacă — şi acest lucru se întîmplă aproape în mod generalizat — fiecare treaptă superioară, ce include o succesiune de trepte inferioare, preia şi satisfacerea cerinţelor ce revin acestora din urmă, intervin şi situaţii cînd unele trepte inferioare preiau rolul de satisfacere a cerinţelor ce revin treptelor ierarhice superioare pe plan teritorial.

În ce priveşte unitatea rezidenţială de bază (complexul de locuit, unitatea de vecinătate, microraionul), trebuie arătat că sînt păreri care pun în discuţie oportunitatea unei astfel de compartimentări a zonei rezidenţiale urbane. Indiferent de scară şi de gradul de complexitate, trebuie să recunoaştem însă că, în mod obiectiv, oraşul, atît prin factura lui organică, cît şi prin tradiţie, se impune a fi alcătuit din unităţi de bază cu caracter celular. Practica generală, îndeosebi din acele ţări care construiesc în mod intensiv locuinţe cu caracter de masă, demonstrează că cele mai bune rezultate sînt obţinute mai ales prin organizarea zonei de locuit pe baza unor astfel de unităţi morfologice. Mărimea şi complexitatea acestora urmează a fi stabilite în funcţie de considerente de loc şi timp, specifice dezvoltării economice a fiecărei ţări şi scării fiecărei categorii de oraş. Tinzîndu-se spre structuri optimale, acestea ar putea constitui elemente modulare la nivel teritorial, după care s-ar putea planifica întregul proces de construcţie şi organizare a zonei rezidenţiale.

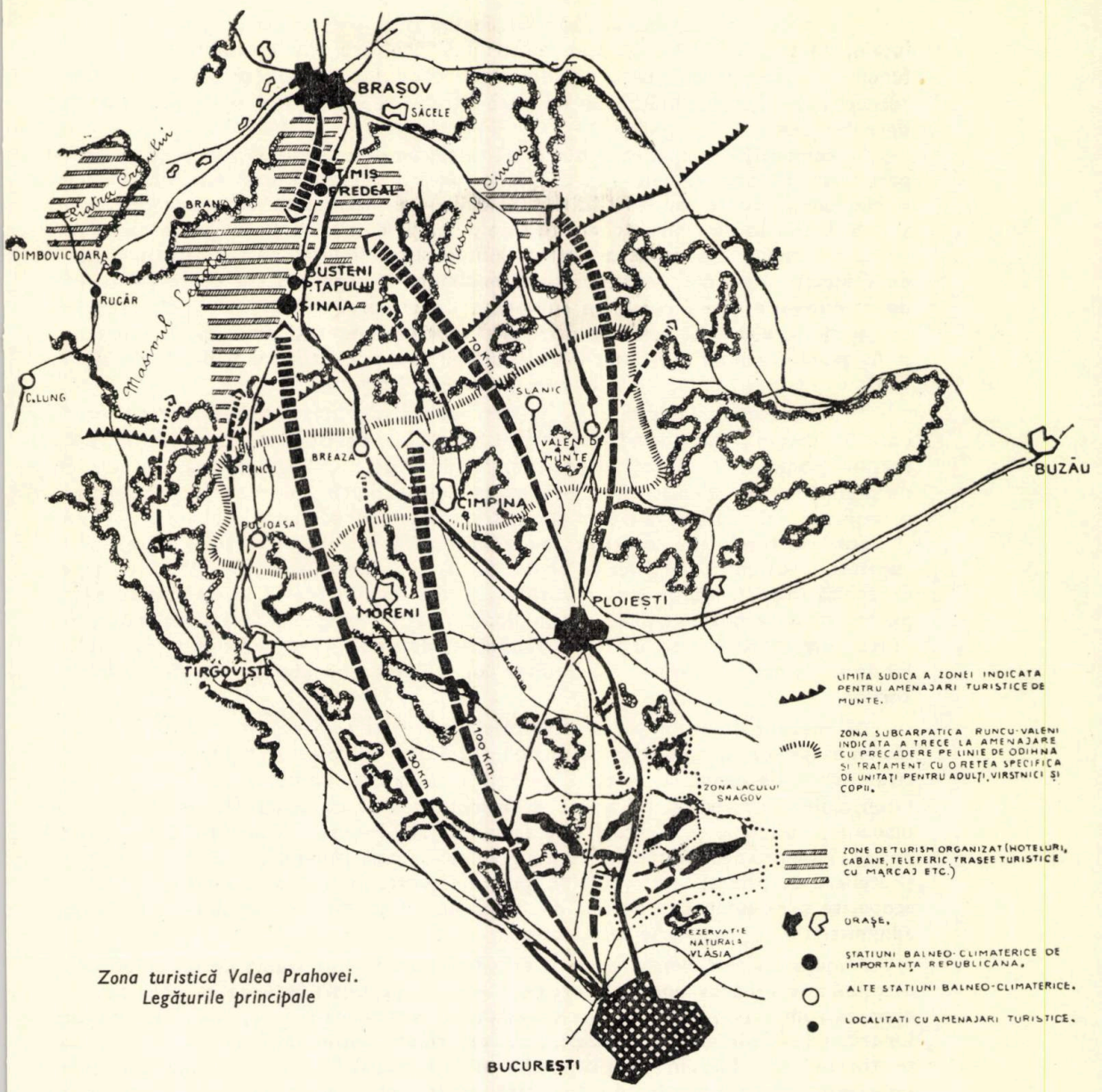

Zona turistică Valea Prahovei. Legăturile principale

În ceea ce privește organizarea zonei rezidențiale în subzone relativ specializate, caracteristicile acestora ar putea fi următoarele:

a) Subzona rezidențială, care ar cuprinde în limitele ei, cu precădere, clădirile de locuit, iar în subsidiar spațiile plantate ce despart clădirile învecinate, terenurile pentru jocul copiilor, spațiile și construcțiile edilitare-gospodărești, parcaje și eventual garaje pentru autoturismele ce se admit a fi garate în imediata vecinătate a clădirilor de locuit etc.

Se apreciază că în compoziția urbanistică a zonei rezidențiale ar trebui să fie respectate următoarele recomandări cu caracter general:

— clădirile de locuit să cuprindă astfel de proporții între diferitele categorii de apartamente (pe mărimi și număr de camere) încît să corespundă cu cerințele populației, respectiv cu structura demografică preliminată (mărimi și categorii de familii), corelată cu profilul social-economic al orașului respectiv;

— gruparea și așezarea reciprocă a clădirilor de locuit să asigure folosirea cît mai rațională a teritoriului, asigurîndu-se densități judicioase de ocupare a solului, în vederea reducerii la minimum a cheltuielilor de echipare și de întreținere, precum și a timpului de deplasare a locuitorilor pînă la dotările și amenajările de frecvență imediată sau cotidiană;

— regimul de înălțime al clădirilor de locuit să țină seama de particularitățile locale, de tradiție, fond existent construit și echipare tehnico-edilitară, teren de fundație, pante, seismicitate, precum și de condițiile economice ale etapei date, respectiv de disponibilitățile de mijloace bănești, de materiale și de echipamente de construcție;

— compoziția spațială a clădirilor să tindă, pe de o parte, să realizeze trăsături particulare ale ansamblului — în condițiile folosirii obligate a unei serii de proiecte și elemente tipizate sau de clădiri repetabile — urmărindu-se evitarea monotoniei și a depersonalizării ambianței arhitecturale, iar pe de altă parte, organizarea teritoriului să permită o cît mai ușoară orientabilitate și accesibilitate în circulația interioară de vehicule și pietoni, scurtîndu-se la minimum întregul sistem de rețele de căi de comunicație și de conducte subterane de echipare tehnică-edilitară, raportat pe cap de locuitor. Ca scară de mărime și aspecte compoziționale, cadrul construit să fie astfel organizat și alcătuit încît locuitorii să-și poată afla un mediu favorabil de viață, de care să se atașeze sufletește, pe care să-l prețuiască.

În acest scop, arhitectul-urbanist va trebui să stăpînească știința și arta folosirii cadrului natural, valorificînd denivelările terenului, oglinzile sau cursurile de apă, spațiile plantate, mobilierul urbanistic, lucrările de artă inginerească, de tehnică decorativă sau de artă plastică majoră, materialele de finisaj, culorile și lumina naturală și artificială. Totodată el va trebui să încadreze în tabloul compozițional al ansamblului și valorile naturale sau construite ale ambianței și vecinătății orașului, care pot fi cuprinse vizual prin perspective controlate și organizate în consecință. Este de o deosebită importanță de a se valorifica cît mai deplin aceste variate posibilități, pentru ca să se poată obține — cu mijloace relativ modeste și fără artificialități de dragul originalității cu orice preț — o infinitate de ambianțe urbanistice de ansamblu, locale și de detaliu, care să corespundă dorințelor și concepțiilor variate ale locuitorilor.

b) Subzona dotărilor cu caracter colectiv care ar cuprinde teritoriile dotărilor sau amenajărilor corespunzătoare, în vederea deservirii colective a populației respective. Astfel, de exemplu, în cazul unității la treaptă de complex de locuit (microraion, unitate de vecinătate) aceste echipări trebuie să poată satisface cerințele permanente, cotidiene și eventual cele frecvente ale locuitorilor fiecărei unități, respectiv să asigure necesitățile de creșă și grădiniță, școală generală, dispensar, magazine și ateliere de prestații, terenuri de joc și de sport, de odihnă și recreare, spațiile acoperite sau descoperite pentru diferitele activități colective de cultură, sănătate, administrație și gospodărie locală etc.

Amplasarea și dimensionarea dotărilor trebuie să țină seama de o confortabilă accesibilitate și aprovizionare a lor, de o grupare rațională în vederea unei optime cooperări între ele, urmărindu-se eficiența lor economică și funcțională. Terenurile lor trebuie să fie în mod judicios alăturate pentru a se obține raționalizări în utilizarea teritoriului și o folosință mai comodă pentru locatari. E de recomandat ca spațiile lor plantate să fie legate între ele și amplasate în contingență cu spațiul public plantat al unității rezidențiale, pentru a se obține un efect concentrat asupra microclimatului, o continuitate a întinderilor plantate și eventual chiar posibilitatea completării în viitor a unor clădiri sau amenajări publice, care în etapa dată încă nu pot fi precizate. Amplasarea dotărilor de folosință publică ar trebui să se găsească pe traseele liniilor majore ale circulației de pietoni prin spațiul interior plantat, ținîndu-se totodată seama și de corelarea lor cu rețeaua circulației de vehicule, respectiv cu stațiile mijloacelor de transport în comun, precum și cu amplasamentele parcajelor particulare și ale taxiurilor.

Paralel cu aceste preocupări trebuie ținut seama că, în perspectivă, într-un mod mai mult sau mai puțin extins, s-ar putea ca în unele clădiri de locuit să poată fi cuprinse și anumite dotări social-culturale (creșe, grădinițe, magazine, dispensare, săli de cultură etc.). În felul acesta ar apărea unele interferențe între subzone sau unele subzone cu profil mixt.

c) Subzona spațiilor libere și plantate, care ar cuprinde totalitatea spațiilor de folosință publică neocupate cu clădiri, amenajate sau plantate (piețe publice, esplanade, terenuri de sport și de joc, de plimbare și de odihnă, grădini publice, spații plantate de folosință colectivă etc.). Eficiența acestei subzone crește cînd se asigură continuitatea spațiilor plantate de folosință publică cu cele ale dotărilor cu caracter colectiv

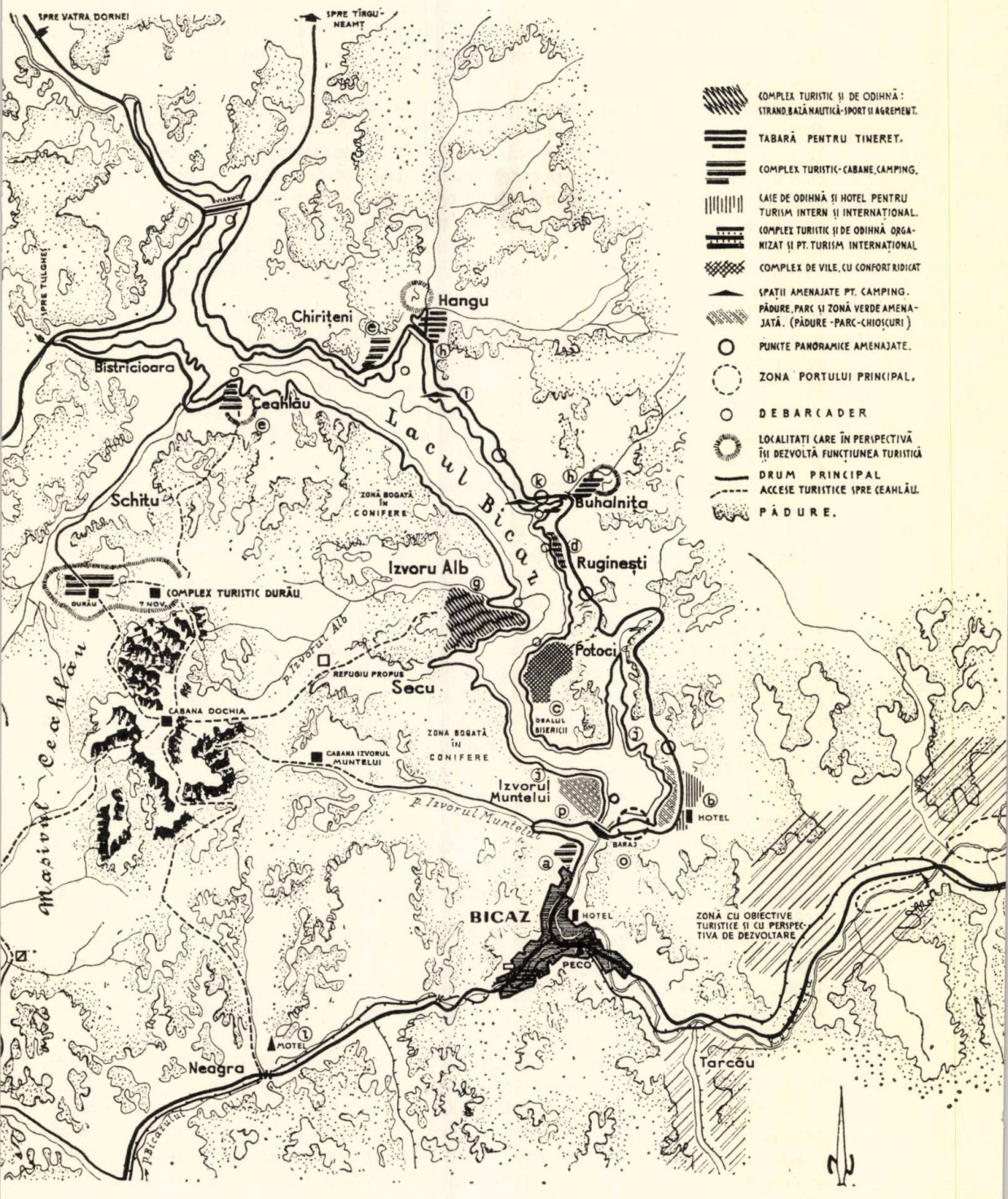

Zona turistică Bicaz

II

și mai departe cu spațiile plantate ale unităților învecinate sau ale cadrului natural înconjurător. Importanța pe plan ecologic, igienic și estetic ce revine acestei zone trebuie să se împletească și cu unele funcții sociale, în sensul că trebuie să satisfacă unele necesități de viață cotidiană sau frecventă ale colectivității, aceasta nemaifiind nevoită să-și caute rezolvarea tuturor cerințelor vitale de contact cu natura în afara limitelor unității sau chiar ale orașului, îngreunînd circulația urbană și reducînd confortul locuitorilor prin consumul excesiv de timp pentru transporturi intra- sau extraurbane.

Importanța acestei subzone — dacă este înzestrată în mod corespunzător — este accentuată și de faptul că, împreună cu anumite elemente ale subzonei de dotări cu caracter colectiv (care urmează a fi profilate în consecință), poate prelua în bune condiții funcțiuni de odihnă și recreare, cerințele cotidiene sau frecvente de folosire eficientă a timpului liber, în neîncetată creștere, de necesitatea de a asigura condiții pentru o dezvoltare complexă — fizică și psihică — a organismului omenesc în contact cu cadrul natural valorificat. Totodată, o atare profilare și înzestrare a zonei rezidențiale urbane va putea avea drept consecință și restrîngerea solicitărilor cetățenilor pentru o locuință secundară în afara orașului. În afară de faptul că este mai rațional și mai eficient de a se asigura, pe plan colectiv, construcții și amenajări de recreație și odihnă în zonele favorabile turismului, sportului și odihnei, restrîngerea construcției de locuințe secundare de tip familial și proprietate privată va împiedica ocuparea excesivă a teritoriului extravilan și degradarea ambianței naturale înconjurătoare a orașului, îndeosebi într-o etapă cînd problema locuinței principale încă nu este deplin rezolvată și cînd — printr-o astfel de acțiune paralelă și concurentă — ea ar risca a fi frînată.

d) Subzona de lucru care ar cuprinde terenurile acelor instituții și întreprinderi de producție, de studiu și creație, de conducere și administrație, care prin specificul lor tehnologic permit amplasarea lor fără inconveniente reciproce în zona de locuit. Construcții de producție industrială și meșteșugărească sau clădiri de birouri și ateliere, fără nocivități sau cu nocivități extrem de reduse și care nu justifică transporturi grele și intense sau polarizări mari de pietoni și vehicule, pe de o parte pot contribui prin prezența lor în mijlocul zonei de locuit (deci prin amplasarea lor în cadrul unităților de locuit sau între acestea) la creșterea confortului locuitorilor (prin reducerea timpului de transport și acces), la degrevarea transportului urban și la obținerea de economii în exploatare (lucrări tehnico-edilitare comune cu clădirile de locuit sau social-culturale învecinate și folosirea lor mai eficientă), iar pe de altă parte, la efecte mai expresive și mai personale ale ansamblurilor de locuit din punctul de vedere al înfățișării lor arhitecturale.

e) Subzona de circulație care ar fi constituită din suprafețele necesitate de rețelele de circulație considerate în sistem.

Procesul de circulație în cadrul fiecărei unități morfologice a zonei rezidențiale tinde a se diferenția în două rețele de bază distincte, una pentru vehicule și alta pentru pietoni, chiar dacă pe anumite trasee ele sînt juxtapuse. Între aceste două rețele trebuie să se asigure cît mai puține interferențe stînjenitoare, dar totodată o strînsă interdependență — îndeosebi în ceea ce privește punctele de polarizare, stațiile transportului în comun, locurile de parcare etc. Fiecare din aceste două rețele distincte cuprinde categorii diferite de căi (ca profil transversal și traseu longitudinal, grad de echipare și mod de construcție), în funcție de particularitățile traficului și de rolul lor în teritoriu.

Din punct de vedere compozițional și ecologic, trebuie urmărită asigurarea unei relative unități și personalități arhitecturale fiecărei căi de circulație, atît a celor pentru vehicule (respectiv mixte), cît și a celor distincte pentru pietoni, pe baza modelării unui caracter particular al cadrului construit și plantat ce le delimitează. O astfel de preocupare este cu atît mai justificată cu cît compoziția urbanistică contemporană a părăsit concepția statică, desfășurată în două dimensiuni, a « pereților » continui ai străzii tradiționale, înlocuind-o cu o concepție cinematică, desfășurată în trei dimensiuni (se poate considera chiar în patru dimensiuni, integrînd și factorul timp-mișcare pe lîngă cel volumetric-spațial) a noilor artere de circulație. Într-adevăr, străzile de tip coridor tind să fie înlocuite în noile ansambluri cu străzi liber construite, ceea ce impune preocuparea de a se evita perspectivele necontrolate, scăpările excesive de vedere printre blocuri, spațiile longitudinale plantate exagerate,

ce irosesc — de altfel — în mod inutil terenul și echipările urbane, o serie de aspecte ce împiedică constituirea climatului psihic favorabil și contactului social specific străzii.

Paralel cu rețeaua de circulație și eventual pe trasee distincte trebuie să ne preocupe și rețeaua subterană de echipare tehnică, cuprinzînd conductele edilitare. Acestea ar trebui să străbată cu precădere spații nepavate, respectiv spații plantate, pentru a permite cele mai economice și rapide reparații, transformări, pozări noi. Organizarea acestei rețele complexe trebuie să asigure legături raționale, tinzînd către gruparea lor pe trasee comune sau învecinate, eventual în canale comune, controlabile sau vizitabile, urmărindu-se, atît scurtarea lungimilor, cît și premisa pentru o cît mai eficientă întreținere a lor.

ATRIBUȚIILE ȘI RĂSPUNDERILE ARHITECTULUI-URBANIST ÎN EDIFICAREA ZONEI REZIDENȚIALE URBANE

Arhitectul-urbanist are misiunea de a studia și proiecta întregul complex de măsuri în vederea edificării zonei rezidențiale, considerată ca parte integrantă în organismul așezării, de a urmări și îndruma execuția lucrărilor și modul în care viața verifică prevederile proiectului, precum și de a interveni neîncetat asupra structurii ansamblului urbanistic pentru a-l pune în continuă concordanță cu nivelul cerințelor și posibilitățile crescînde ale societății. În acest sens, el trebuie să atribuie cadrului construit un caracter adaptabil, bazat în primul rînd pe asigurarea unui sistem de rezervații care vor trebui să poată prelua structuri corespunzătoare unor funcții viitoare ce nu pot fi încă asigurate sau care încă nu pot fi chiar nominalizate. Totodată, o astfel de politică de rezervații nu trebuie să aibă drept consecință risipa de teritoriu, de materiale sau de fonduri bănești, pentru funcțiuni ce nu sînt încă oportune a fi luate în considerație sau sînt total neeficiente pe plan economic și funcțional în actuala etapă.

În aceste condiții, arhitectul-urbanist trebuie să primească o astfel de calificare, încît să poată fi în măsură să descifreze evoluția — respectiv problemele ce le ridică atît prezentul, cît și viitorul organismului urban — și să le rezolve cu toată competența, în toată multilateralitatea aspectelor sau compartimentelor acestora. Ca atare, el trebuie să cunoască și să stăpînească într-atîta cîmpul de acțiune și posibilitățile tuturor domeniilor auxiliare și complementare ce contribuie la rezolvarea acestor probleme complexe, încît să poată solicita în mod competent și coordona colectivul multispecializat ce trebuie mobilizat în vederea abordării problemelor urbanistice.

Arhitectul-urbanist trebuie să fie în măsură să descifreze și să studieze modul cum acționează legitățile societății și progresul multilateral al acesteia asupra mediului uman, precum și felul în care trebuie organizat cadrul construit al societății pentru a contribui — direct sau indirect — la promovarea acestui progres. Avînd în vedere scara nouă cantitativă și calitativă la care se pun astăzi problemele urbanistice în general și cele de organizare a zonei rezidențiale în special, arhitectul-urbanist trebuie să fie în măsură să stabilească principiile, căile și soluțiile adecvate prin care să poată fi realizat un organism teritorial de tip nou, esențial diferențiat față de cel ce a luat ființă — în mod spontan — în etape istorice depășite, respectiv să poată fi remodelate în consecință organismele existente. Totodată însă, pe lîngă promovarea noului, arhitectul-urbanist trebuie să fie preocupat de a menține ceea ce este valoros în structura vechiului, de a-l integra în mod armonios în structura urbană în curs de înnoire, respectînd valorile tradiționale, asigurînd continuitatea de cultură, scoțînd în evidență tot ceea ce poate particulariza specificul urbanistic-arhitectural local.

Arhitectul-urbanist trebuie să facă propuneri conforme, punînd în mod obligatoriu un deosebit accent pe economie, pe evitarea oricăror cheltuieli pe investiții neeficiente, condiție fundamentală pentru asigurarea unui nivel de viață urbană tot mai ridicat, cu caracter generalizat. Confortul, noțiune ce include și esteticul, bunăstarea, echilibrul ecologic, nu implică risipă, ci, dimpotrivă, economie. În acest sens, unul dintre maeștrii Renașterii ne-a transmis atotvalabilul dicton: « il bello é la purgazione di tutta superfluitá ».

Arhitectul-urbanist trebuie să contribuie la punerea în concordanță a cerințelor de organizare a teritoriului cu posibilitățile economiei naționale, militînd ca desfășurarea organizată a construcției teritoriale să se încadreze în previziunile planificării economice pe plan național. Astăzi devine pretutindeni tot mai greu de conceput că ar putea fi atinse astfel de obiective, la scara teritoriului național și a intereselor unui întreg popor, fără a se dispune de posibilitatea coordonării producției și repartiției bunurilor, a repartizării investițiilor și populației pe baza unui unic plan economic de perspectivă.

Arhitectul-urbanist trebuie să acționeze în așa fel încît să asigure promovarea unor relații armonioase ce trebuie să dăinuiască între zona rezidențială și întreaga localitate, corespunzînd relațiilor organice între parte și întreg. În acest scop, el trebuie să creeze cadrul în care să se poată dezvolta și sprijini reciproc toate componentele organismului urban, asigurînd ca atare cooperările necesare între zona rezidențială și celelalte zone, mono- sau plurifuncționale ale orașului. Totodată, ținînd seamă de relațiile de intercondiționare ce acționează între oraș și teritoriul înconjurător sau așezările învecinate, el trebuie să știe să rezolve cerințele de locuire — considerate în cea mai largă accepțiune a acestui cuvînt — în acest întreg cadru teritorial, urmărind o maximă eficiență funcțională și economică.

Arhitectul-urbanist trebuie să ia în considerație noile condiții în care trebuie realizată zona rezidențială, fiind conștient că această problemă cu caracter de masă implică folosirea unor metodologii și tehnici apropriate. Programe noi, enunțate în consecință, impun folosirea proiectelor bazate pe tipizare, de mare serie și permițînd o largă diversificare a soluțiilor. Aceasta implică, de asemenea, mecanizarea intensă a execuției, folosirea prefabricatelor și preasamblajelor, industrializarea intensă a procesului de construcție, promovarea și folosirea unor noi și corespunzătoare materiale de structură și de finisaj. Implicit se impune trecerea la folosirea unor metode înaintate de studiu, proiectare, de calcul comparativ, de compoziție spațială, precum și de execuție, întreținere și exploatare, fiind conștienți că întreaga concepție de tip meșteșugăresc, ce a fost specifică în trecutul istoric și în condițiile căreia s-au construit așezările actuale în timp de secole, se impune a fi înlocuită cu o compoziție inovatoare, care să permită ca așezările noi sau remodelarea celor existente să se înfăptuiască doar în cîteva decenii și toate acestea fără nici un sacrificiu adus modului de viață al colectivității.

Arhitectul-urbanist angajat în structurarea și în remodelarea zonei rezidențiale trebuie să țină seama și să respecte relația armonioasă ce trebuie să fie asigurată între om și mediul uman — respectiv ambianța teritorială, acest din urmă factor incluzînd, atît mediul natural, valorificat, cît și cel construit, considerate ca două componente intercondiționate ale unui aceluiași fenomen. În acest sens trebuie să se acorde o preocupare crescîndă descifrării și cercetării legităților științei ecologiei umane, care trebuie să cuprindă analiza consecințelor asupra omului și colectivității umane ce le poate avea, atît cadrul construit, cît și cel natural, propunerile ce le face urbanismul cuprinzîndu-le pe amîndouă, în unitatea lor organică. Într-adevăr, nu trebuie subestimat faptul că, așa precum omul influențează și modifică după interesele lui mediul uman pe care și-l creează, tot astfel, mediul uman, organizat de om, are o influență importantă asupra acestuia, influențîndu-i și modificîndu-i modul de viață, modul de gîndire, contribuind la propria lui transformare.

În acest fel se deschide un nou sector de activitate în creația urbanistică și numai prin această prismă complexă va putea fi abordată și rezolvată problema preponderent socială privind cadrul de viață a întregii societăți, implicit a locuinței considerate la treapta urbanistică, a zonei rezidențiale, care — din punct de vedere social — are totodată rol și de scop și de mijloc.

Conf. arh. Dorian Hardt

« PROIECTUL DE CONSTRUCTOR » — FACTOR IMPORTANT ÎN FORMAREA VIITORULUI ARHITECT

Creşterea complexităţii învăţămîntului arhitecturii, urmare directă atît a revoluţiei tehnice din domeniul construcţiilor, cît şi a extinderii şi adîncirii diferitelor domenii de cuprindere ale profesiei de arhitect în zilele noastre, ridică importante probleme în faţa învăţămîntului arhitecturii, care, în organizarea sa tradiţională şi cu mijloacele metodico-didactice folosite pînă în prezent, face din ce în ce mai greu faţă exigenţelor mereu în creştere.

Probleme cu atît mai dificile, cu cît sistemul de relaţii existent în procesul de proiectare-execuţie a construcţiilor privează astăzi în mare măsură pe arhitectul proiectant de contactul direct cu realităţile şantierelor, văduvindu-l în acest fel de o experienţă profesională care pînă nu cu mulţi ani în urmă constituia pentru acesta un fericit complement al pregătirii dobîndite în timpul studiilor în instituţiile de învăţămînt superior.

Devenit acut îndeosebi în anii de după cel de al doilea război mondial, acest fenomen de rămînere în urmă a învăţămîntului arhitecturii în raport cu creşterea exigenţelor practicii profesionale a arhitecţilor a constituit în toată lumea obiectul a numeroase şi variate încercări de remediere, a multor studii şi dezbateri.

Măsuri de ordin practic imediat, oglindite îndeosebi în prelungirea duratei studiilor, introducerea de noi discipline, modificări ale ponderii între discipline în cadrul planurilor de învăţămînt şi între capitole în cadrul programelor analitice ale disciplinelor, formează de multă vreme obiectul preocupărilor conducerii şi consiliilor profesorale ale institutelor şi facultăţilor în care se predă arhitectura; o activitate intensă în această direcţie s-a desfăşurat — şi continuă a se desfăşura — şi în facultatea noastră de arhitectură.

Eficacitatea, incontestabilă, a unor asemenea măsuri îşi are însă limitele ei şi, paralel cu îmbunătăţirile de pondere şi de conţinut aduse diferitelor discipline teoretice şi practice, o înnoire a întregului sistem de predare apare ca o necesitate dintre cele mai stringente.

Trebuie stabilite astfel, în acord cu exigenţele reale ale practicii arhitecturii contemporane, natura, gradul de dezvoltare şi nivelul de la care trebuie stăpînite de către viitorul arhitect noţiunile şi cunoştinţele ce-i vor fi necesare pentru colaborarea rodnică cu ceilalţi specialişti la conceperea proiectelor sau la ridicarea construcţiilor.

Trebuie găsite mijloace practice, metode eficiente de predare, inclusiv aparatură şi materiale didactice adecvate, care să permită cuprinderea de către student, cu cît mai mare uşurinţă, a multitudinii de cunoştinţe şi noţiuni ce decurg din dezvoltarea tehnică a construcţiilor, diversificarea temelor şi lărgirea domeniilor de preocupări ale arhitectului contemporan.

Trebuie stimulată şi lărgită preocuparea pentru formarea viitorului arhitect ca un tehnician de profil complex, prin coordonarea şi valorificarea reciprocă între discipline a noţiunilor şi cunoştinţelor practice dobîndite în cadrul activităţii de predare teoretică sau de atelier.

În această ultimă ordine de preocupări, dorim să ne exprimăm unele puncte de vedere şi propuneri privind corelarea între activitatea disciplinelor tehnice şi activitatea atelierului de proiectare de arhitectură în Institutul de arhitectură « Ion Mincu ».

În trecut, în facultatea noastră de arhitectură nu exista în mod practic nici un fel de corelare directă a activităţii catedrei de construcţii (care includea toate disciplinele cu caracter tehnic) cu activitatea catedrei de arhitectură generală — proiectare.

După absolvirea întregului ciclu de discipline tehnice, studenţii elaborau, sub îndrumarea exclusivă a catedrei de construcţii, un proiect de lungă durată (cca 12 săptămîni) — « proiectul de construcţie » — cuprinzînd planuri complete de arhitectură la scara 1: 50, cotate, faţade şi secţii la aceeaşi scară, detalii de arhitectură, de construcţie şi de finisaj la scară mare, scheme de instalaţii şi o parte mai mult sau mai puţin dezvoltată de proiect de structură: planuri de cofraj pentru o parte din clădire, detalii de elemente de structură ş.a.

Principalul avantaj al acestei practici consta în aceea că punea pe student în faţa unei proiectări în acelaşi timp complexe * şi complete, făcîndu-l să sesizeze corelaţia şi intercondiţionarea dintre diferitele laturi ale proiectării, obligîndu-l să studieze şi să rezolve pînă la capăt problemele ce se nasc în această situaţie.

Principala obiecţie adusă sistemului mai sus descris era aceea că un asemenea proiect complex şi complet nu putea fi elaborat decît după absolvirea întregului ciclu de discipline tehnice, de regulă în anul IV de studii, şi că, în acest fel, cea mai mare parte a activităţii de proiectare în atelierele de arhitectură se ducea fără ca studentul să cunoască nici una din problemele de ordin tehnic pe care coordonarea între proiectele de specialitate le pune proiectantului arhitect.

* Formulările « proiect complex », « proiectare complexă » sînt folosite aici pentru a defini proiectul de obiect cu componentele sale arhitectură — structură — instalaţii.

Din revista Architektura (Polonia) nr. 5, 1969

Această situație a făcut ca, de la un anumit moment, să se încerce mărirea numărului proiectelor de construcție.

S-au introdus astfel proiecte de construcție în anul V, anul IV, anul III și, mai recent, și în anul II de studii.

Ținînd seama de necesitatea, pe parcursul anilor de studii, a mai multor proiecte de construcții, durata fiecăruia dintre acestea s-a redus la cca 4—5 săptămîni.

Pentru a permite folosirea timpului rezervat exclusiv pentru detalierea tehnică a proiectelor de construcții, acestea au fost elaborate pe baza unor proiecte anterior studiate și predate în cadrul atelierelor de proiectare de arhitectură, constituind în fapt o fază de « proiect tehnic » a acestora.

Ținînd seama de desfășurarea pe ani a cursurilor tehnice, proiectele de construcție ale diverșilor ani de studii au căpătat un conținut diferențiat, insistîndu-se în principiu asupra acelor laturi care reprezentau aplicarea practică a noțiunilor dobîndite la disciplinele tehnice teoretice absolvite. *

Toate proiectele, indiferent de anul de studii, conțineau seria de planuri de bază de arhitectură desenate la scara 1:50 și cotate conform normelor uzuale, și, în plus, diferențiate pe ani, detalii la scară mare de construcții și finisaj, planuri de cofraj, scheme de structură, scheme de instalații.

Conducerea, îndrumarea și coordonarea proiectelor s-au făcut tot prin cadrele catedrei de construcții.

Această formulă nouă, a proiectului de construcție divizat, a avut avantajele ei, dintre care cel mai însemnat a fost contactul repetat al viitorilor arhitecți, pe parcursul studiilor, cu aspectele tehnice ale proiectării.

În același timp, unele dezavantaje au devenit evidente.

---

* Trebuie observat că, în anii trecuți, datorită repartiției în planul de învățămînt a disciplinelor tehnice, proiectul anului II era lipsit de baza teoretică necesară, studenții neavînd nici măcar cursul de construcții absolvit, iar proiectul anului III se elabora înainte de absolvirea cursurilor de finisaj și instalații.

BUDAFESTI MUSZAKI EGYETEM KOZPONTI KONYVTARA 1948

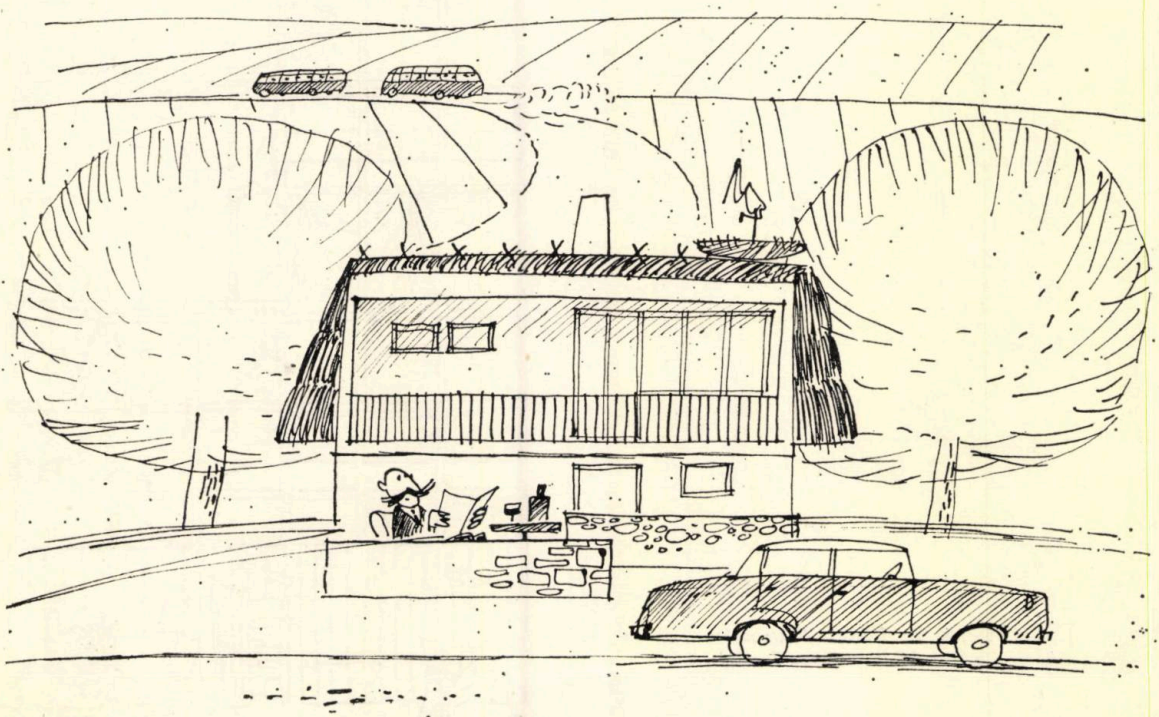

Astfel, studentul nu mai avea de rezolvat, ca în trecut, un proiect complex complet; o întreagă serie de intercondiționări puteau astfel să-i scape din vedere în procesul de elaborare a proiectului de construcție. Nu totdeauna proiectul de arhitectură ce servea ca bază proiectului de construcții (deși la alcătuirea programului proiectului de arhitectură destinat dezvoltării lui în faza « proiect de construcție » se avea în vedere această intenție) se dovedea potrivit ca amploare sau ca partiu pentru detalierea ca proiect de construcție. Se ajungea în acest fel la necesitatea preluării numai a unei porțiuni din proiectul de arhitectură sau, alteori, la transformări esențiale aduse acestuia pentru a permite o rezolvare tehnică la nivelul posibilităților studentului.

Nu rareori s-a întîmplat ca asemenea proiecte — foarte interesant tratate și apreciate în atelierul de arhitectură — să ducă, după mari eforturi din partea studentului și cadrelor didactice de îndrumare, la rezultate mediocre ca proiecte de construcții.

Trecerea proiectelor de la scara studiului în atelierul de arhitectură (1 : 100 sau chiar 1 : 200) la scara 1 : 50 s-a dovedit totdeauna foarte laborioasă, consumînd foarte mult din timpul rezervat fazei de construcții și împiedicînd astfel atacarea cu seriozitate a studiului detaliilor tehnice, care, din această cauză, au căpătat de cele mai multe ori o rezolvare formală.

Trecerea conducerii și îndrumării proiectului de la atelier la catedra de construcții, contradicțiile aparente sau, uneori, reale, între îndrumările fazei de arhitectură și de construcție a proiectelor, neoglindirea preocupării pentru problemele de ordin tehnico-constructiv în temele și pe parcursul studiului în atelierele de arhitectură a proiectelor neurmate de faze tehnice, au generat în rîndurile unora dintre studenți impresia că elaborarea proiectelor de construcție este o activitate în afara profilului

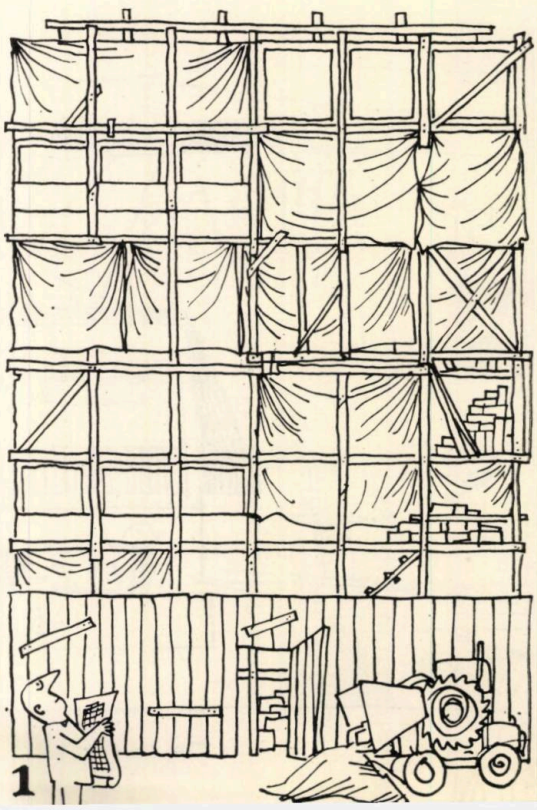

Desen de Kostas Mitropoulos publicat în revista Arhitektoniki (Grecia)

1

arhitectului şi de aici dezinteresul pentru problemele tehnice ale proiectării construcţiilor.

Prin actualul plan de învăţământ, care prevede un curs nou de « Introducere în tehnica construcţiilor » * în primul semestru al anului I şi a translat către începutul studiilor cursurile de construcţii, finisaj şi instalaţii, proiectele de construcţii ale anilor mici capătă suportul teoretic necesar şi prezintă premisele unei eficacităţi mărite.

Ţinînd seama de aceste condiţii noi, planul desfăşurării activităţii de proiectare prevede un prim proiect de construcţii în semestrul II al anului I. În acest fel toţi anii de studii conţin cîte un proiect sau fază de proiect cu caracter tehnic.

Fără îndoială, aceasta constituie un pas înainte faţă de situaţia din trecut; valorificarea deplină a acestui cadru nou-creat este însă condiţionată, după părerea noastră, de acceptarea unor principii noi în corelarea activităţii didactice teoretice şi practice privitoare la latura tehnică a construcţiilor.

Considerăm astfel că oglindirea în activitatea practică de proiectare a învăţăturilor primite în cadrul disciplinelor teoretice, între care şi disciplinele tehnice, este o condiţie esenţială pentru formarea armonioasă şi complexă a viitorului arhitect.

Faza tehnică a proiectelor (proiectul de construcţii) poate deveni, după părerea noastră, unul dintre instrumentele didactice cele mai eficiente prin intermediul cărora, de-a lungul celor cinci ani de învăţământ, viitorul arhitect să fie pus în contact

---

* Cursul de « Introducere în tehnica construcţiilor » este menit să facă cunoscute studenţilor domeniul de preocupări, principalele elemente de conţinut şi unele date elementare ale tuturor disciplinelor tehnice pe care ei le vor cunoaşte de-a lungul anilor de studii şi să le pună la dispoziţie astfel mijlocul de a înţelege mai bine sensul îndrumărilor ce li se dau în atelierele de proiectare.

Cursul conţine noţiuni elementare de rezistenţa materialelor, principii de alcătuire a structurilor şi detalii constructive, elemente de finisaj, noţiuni privitoare la instalaţii etc. predate în cca 60 de ore în semestrul I al anului I.

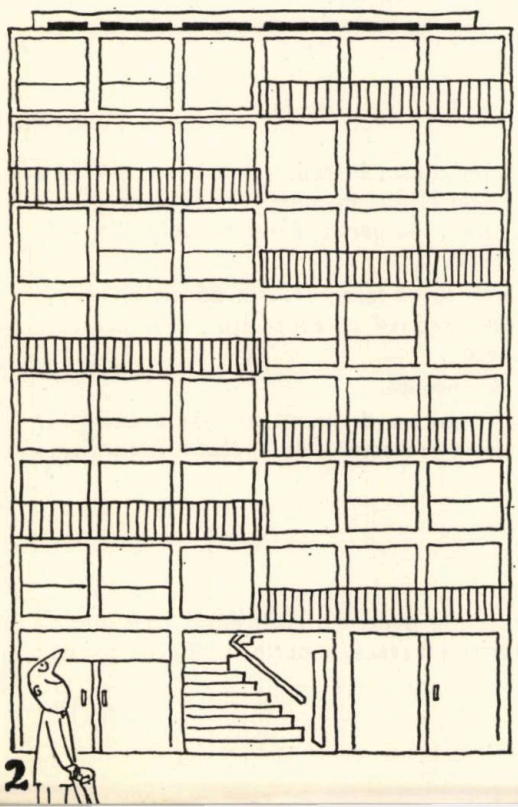

2

3

cu diferitele probleme de ordin practic pe care detalierea tehnico-constructivă le pune proiectantului arhitect pe parcursul procesului de proiectare.

Considerăm că faza tehnică a proiectelor trebuie privită ca parte integrantă a proiectului la care se referă; constituind un tot unitar, acest proiect, coordonat de student ca şef de proiect, *trebuie îndrumat de atelierul de arhitectură generală ca atelier principal pe întreg parcursul proiectării*. Colaborarea cadrelor didactice ale disciplinelor tehnice la îndrumarea fazei tehnice a proiectelor trebuie privită ca aportul de specialitate al unor consilieri, care în nici un caz nu se pot substitui sau contrapune îndrumării atelierului principal. În acest fel se poate asigura îndrumarea unitară atît de necesară.

În graficul desfăşurării proiectelor complexe, *fazele tehnice trebuie situate în aşa fel încît elementele precizate prin aceste faze să poată fi valorificate la definitivarea proiectelor*. Numai în felul acesta studenţii vor fi împinşi către un studiu atent şi multilateral al proiectului încă din etapa de căutare a partiului, iar definitivarea prezentării proiectului va oglindi soluţionări tehnice verificate în detaliu.

Temele fazelor tehnice vor trebui stabilite coordonat cu programele şi graficele de proiectare ale proiectelor complexe de arhitectură generală şi vor trebui să constituie parte integrantă a acestor programe, comunicîndu-le studenţilor, o dată cu acestea, înaintea începerii studiului în ateliere, punîndu-se în acest fel în evidenţă caracterul unitar şi complex al proiectării.

Fazele tehnice vor trebui să aibă conţinut şi extindere diferită de la an la an de studii, în directă corelare cu programul de desfăşurare a disciplinelor tehnice teoretice şi cu planul general al activităţii de proiectare în ateliere.

Vor trebui evitate cu deosebită grijă, printr-o atentă precizare a temelor de proiectare, suprapunerile de conţinut ale diverselor faze ale proiectării, corelîndu-se elemente ca amploarea temei, scara de prezentare a desenelor etc. *în aşa fel încît să permită trecerea directă a studiului de la o fază la alta, fără restudieri şi fără treceri de la o scară la alta, cu excepţia cazurilor în care acestea constituie însuşi obiectul exerciţiului propus prin temă.*

Ţinînd seama de rolul important al notării ca instrument de control şi în acelaşi timp ca stimulent al studentului, *apare potrivit ca notarea fazelor de construcţii a proiectelor să se facă înainte de judecarea acestor proiecte în atelier, notele obţinute la faza de construcţie putînd astfel să constituie elemente cu caracter orientativ pentru judecata proiectelor în atelierul de arhitectură generală.*

În raport cu desfăşurarea pe semestre a disciplinelor tehnice teoretice şi cu duratele alocate fazelor tehnice prin planul de elaborare a proiectelor, proiectele de construcţii ale diferiţilor ani de studii vor trebui — după părerea noastră — să aibă următorul conţinut:

ANUL I

Faza tehnică (proiectul de construcţii) va consta în redactarea la scara 1:50 a tuturor planurilor, secţiunilor şi faţadelor unei clădiri de mici proporţii pe parter (locuinţă sătească, canton etc.), pe baza studiilor de partiu anterior definitivate în atelierul de arhitectură la scara cel puţin 1:100.

Reprezentarea elementelor de construcţii se va face conform normelor uzuale în proiectarea de arhitectură, elemente constructive ca acoperişul, planşeele sau fundaţiile reprezentîndu-se numai prin contur.

Planurile vor fi cotate conform normelor curente.

Obiectivul principal al proiectului: cunoaşterea de către student a normelor de redactare a desenelor de construcţii la scara proiectului de execuţie şi corelarea între planuri, secţii, faţade.

ANUL II

Se va elabora proiectul complet de execuţie pentru o clădire sau porţiune de clădire studiată anterior în atelierul de arhitectură la scara cel puţin 1:100, cuprinzînd:

planurile de săpătură, fundații, parter, etaj, secțiune, minimum două fațade, toate la scara 1: 50, desenate și cotate conform normelor uzuale; planul acoperișului întregii clădiri la o scară convenabilă, cu indicarea pantelor de scurgere a apelor, unele detalii de elemente constructive la scara 1: 10, memoriu justificativ al partiului și soluției constructive propuse.

Obiectivul principal al proiectului: corelarea între planuri, secții și fațade și detaliile constructive la scară mare, studiul învelitorii și scurgerii apelor de ploaie, corelarea între partiul de arhitectură și concepția structural-constructivă a clădirii.

ANUL III

Faza tehnică (proiectul de construcții) va consta în completarea proiectului studiat în atelierul de arhitectură generală cu:

— Detalii de finisaj la scara 1: 10 — 1: 1 (detalii de travee de fațadă, intrare, scară etc.).

— Detaliul de amplasare a obiectelor sanitare într-o încăpere, ca grup sanitar, baie, spălătorie etc.

— Schema traseelor instalațiilor sanitare pe întreaga clădire, din care să rezulte coordonarea instalațiilor cu arhitectura clădirii, precum și amplasarea încăperilor destinate instalațiilor (centrale de încălzire, ventilație, hidrofor ș.a.).

— Memoriu cu prezentarea indicilor tehnico-economici ai soluției propuse.

Obiectivul principal al proiectului: detalierea unor elemente de arhitectură la scara necesară execuției, corelarea între soluția de arhitectură și rețelele de instalații, utilizarea judicioasă a echipamentului tehnico-sanitar, definirea proiectului prin indici tehnico-economici de bază.

ANUL IV

Proiectul de arhitectură generală va fi completat cu detalii speciale de finisaj și instalații la scări convenabile: elemente prefabricate de fațadă, placaje speciale, soluționări ale unor elemente de instalații (guri de absorbție sau refulare, elemente încălzitoare, corpuri de luminat) în cadrul rezolvărilor de arhitectură interioară a clădirii etc.

Obiectivul principal al temei: adaptarea la necesitățile concrete ale unui proiect și soluționarea arhitectonică a unor detalii tehnico-constructive și de instalații.

ANUL V

Unul din proiectele de arhitectură generală va căpăta o documentație economică în baza unei teme adecvate.

Obiectiv: familiarizarea studentului cu elementele de documentație economică.

Se observă că prin propunerile făcute se evită reluările și suprapunerile de teme; că se caută trecerea progresivă a studentului către studiul unor detalii din ce în ce mai complexe, descărcîndu-l în același timp de repetate redesenări ale proiectului; că se realizează, în sfîrșit, cuprinderea sistematică, pînă la sfîrșitul studiilor, a tuturor laturilor tehnice ale proiectării.

Prin aceasta, ca și prin principiile privind coordonarea studiului și îndrumarea proiectului expuse anterior, se poate tinde, credem, către o mărire substanțială a eficacității predării cunoștințelor de tehnică a construcțiilor în institutul de arhitectură.

Arh. Gheorghe Săsărman

O DEFINIȚIE ACTUALĂ A ARHITECTURII

Rîndurile de față constituie un fel de concluzie a celor trei articole publicate anterior în revista « Arhitectura » (numerele 1, 2 și 3/1969). Ele vor purta suficiente argumente pentru a fi înțelese și independent, dar se vor sprijini mai bine pe un material deja expus și a cărui parcurgere va mijloci cititorilor o viziune mai amplă asupra intențiilor autorului. În privința celor ce urmează nu doresc decît să confrunt definiția, cu migală elaborată în articolele amintite, cu cîteva definiții de largă circulație; o asemenea confruntare va ilustra, sper, utilitatea efortului întreprins, actualitatea formulării stabilite și care sună astfel: « *Arhitectura este disciplina de sinteză vizînd unitatea funcțiunii, structurii și formei în spațiul organizat* ». Urmăresc, de asemenea, să mă opresc mai pe larg asupra definiției enunțate, s-o explic și să schițez o dezvoltare pînă la ultimele ei consecințe.

Ca partenere de competiție am ales șase definiții, grupate în trei categorii. În prima și a doua am inclus citate din dicționare — de circulație europeană, respectiv națională — iar într-a treia, formulări binecunoscute ale unor mari personalități. Le voi examina pe rînd.

1 a. « *Arhitectura este arta de a construi și împodobi edificiile* » (Petit Larousse). Se întîlnesc aici cîteva erori regretabile, care contribuie din plin la formarea unei optici false a marelui public asupra arhitecturii. Arhitectura nu este o *artă*; am arătat aceasta la locul cuvenit și nu voi insista. Absolutizarea laturii artistice este principala sursă a formalismului, atît în creație, cît și în aprecierea fenomenului arhitectural. Apoi, obiectul activității este limitat în cele de mai sus la *edificii*, omițîndu-se importante sectoare de cuprindere, atît în direcția ansamblului, cît și a elementului. Se operează o distincție — evident, falsă — între *construirea* și *împodobirea* edificiilor, ca și cum ar fi vorba de momente deosebite, cînd de fapt creația se desfășoară unitar, iar componentele sale nu pot fi concepute izolat, fără a atrage prin aceasta denaturarea noțiunii însăși de arhitectură. În fine, se spune foarte puțin sau aproape nimic despre obiectul propriu-zis al « artei de a construi și împodobi edificiile ».

1 b. *Arhitectura este știința sau arta de a construi* » (Oxford Concise Dictionary). Ce se poate deduce dintr-o asemenea formulare? Fie că *științei* și *artei* de a construi li se atribuie aceeași semnificație, ceea ce nu poate fi cazul. Fie că « *sau* » trebuie luat în sens de « *și* », dar atunci de ce să nu se fi folosit cuvîntul respectiv? Fie că poate fi vorba, în egală măsură, ori de *știință*, ori de *artă*, ori de *amîndouă*, echivoc probabil în cazul dat, însă nedorit într-o definiție. Oricum ar fi, reducerea arhitecturii la știință și (sau) artă păcătuiește încă prin simplism și unilateralizare. Obiectul acestei științe sau arte ar fi *de a construi*, acțiune foarte generală, e drept, dar săracă în rezonanțe, de vreme ce nu este în nici un fel explicată, caracterizată. La drept vorbind, arhitectura este definită prin construcție — noțiune cu un conținut mai modest — și astfel pare devalorizată.

2 a. « *Arhitectura este o activitate constînd în organizarea spațiului și construirea de complexe și ansambluri de construcții de producție, de transport, de locuit, publice, social-culturale etc. în care se desfășoară viața și munca omenească* » (Dicționarul enciclopedic român). O definiție care ar vrea să spună totul. Ea nu conține însă nici o referire la forma de activitate care este arhitectura: *o activitate* oarecare, fără profil, fără identitate. Apare apoi o idee prețioasă: *organizarea spațiului*. Din păcate, în cele ce urmează, această viziune generoasă, de mare complexitate,

este atenuată prin opunerea întîmplătoare a unor elemente ale ei; se creează astfel impresia că organizarea spațiului e una, iar *construirea de complexe* ș.a.m.d. e altceva, cînd în realitate prima le include, printre altele, pe toate celelalte. De reținut apoi cîteva inconsecvențe de sens (*complexe și ansambluri*), de stil (*construirea de . . . construcții*), de logică (*publice, social-culturale etc.*). În cele din urmă, simțindu-se parcă nevoia de a lămuri și mai bine despre ce construcții este vorba, se arată că aici se desfășoară *viața și munca* omenească. Totuși, ce anume este arhitectura, nu se înțelege prea bine. În nici un caz ea nu constă în organizarea spațiului, acțiune cu o sferă mult mai vastă și care, e drept, conține și arhitectura. Organizarea spațiului este un rezultat al întregii activități umane, din preistorie pînă în prezent, activitate care continuă cu o amploare sporită. În procesul acestei tumultuoase amplificări, arhitectura își definește tot mai net profilul, limitîndu-și obiectul la sfera raporturilor dintre funcțiune, structură și formă în organizarea spațiului, la realizarea unității celor trei elemente fundamentale.

2 b. *Arhitectura este știința și arta de a proiecta și de a construi clădiri potrivit unor anumite proporții și reguli determinate de caracterul și de destinația construcțiilor* » (Dicționarul de neologisme al limbii române). Conform acestei definiții, arhitectura ar fi *știință și artă*; susțin că ea este mai mult decît atît și că nu în știință sau în artă se află specificul arhitecturii ca formă de activitate umană. Desprinderea laturii științifice sau artistice din ansamblul creației arhitecturale slujește unor scopuri exclusiv metodologice și este pur convențională, esența arhitecturii fiind tocmai sinteza, ființarea laolaltă a elementelor sale. Ar mai rezulta (din 2 b) că arhitectura se limitează la clădiri sau construcții, ceea ce, după cum am arătat deja (vezi 1 a), este greșit. Din acest punct de vedere, consider întemeiată raportarea arhitecturii la toate treptele de organizare a spațiului de către om. Se mai poate constata că, dacă la început i se oferă științei primul loc în enumerare, mai departe s-a atribuit primatul *caracterului* în raport cu *destinația* și *proporțiilor* față de *reguli*. Să fie numai pentru a asigura echilibrul? Greu de spus. Lăsînd la o parte faptul că forma este redusă la *anumite proporții*, iar structura la anumite *reguli* (cel puțin așa presupun), este demnă de reținut afirmația că forma și structura sînt determinate de *caracterul și de destinația construcțiilor*, adică de funcțiune. Este o teză funcționalistă, evident (rămîne de discutat dacă funcțiunea spirituală sau cea materială primează), care a cunoscut o largă afirmare în secolul nostru, înainte de a ajunge să fie, pe alocuri, contestată. Totuși, tocmai temporalitatea ei mă îndreptățește să cred că asemenea afirmație nu își are locul într-o definiție a categoriei de arhitectură, care a cunoscut o milenară evoluție. Pentru același motiv, separarea — de dată relativ recentă — a *proiectării de construire* nu mi se pare nimerit să figureze în cuprinsul definiției.

Am analizat pînă aici un număr de enunțuri spicuite din dicționare de tip enciclopedic. De ce tocmai din dicționare? Foarte simplu. Mai întîi pentru că ele au o circulație foarte largă și un anume prestigiu. Oricine întîlnește un cuvînt nou sau dificil și vrea să-i cunoască exact sensul, se adresează dicționarului. Motiv pentru care dicționarele trebuie să dispună de definiții cît mai exacte. Și mai apoi pentru că, în căutarea unor formulări cît mai proprii, explicite și corespunzătoare, tocmai dicționarele mi-au atras în mod deosebit atenția.

Care sînt principalele scăderi ale definițiilor analizate? Ca formă de activitate, ele prezintă arhitectura în mod unilateral, ca artă, sau știință și artă. Laconismul unora frizează simplismul, iar abundenței altora îi scapă tocmai esențialul. În fine, în precizarea obiectului se vizează, fie treapta singulară a edificiului (clădirii, construcției), fie întregul proces de organizare a spațiului, ceea ce depășește sfera fenomenului arhitectural. Tocmai asemenea neajunsuri am încercat să evit în elaborarea unei definiții actuale a arhitecturii. Dar să nu anticipez; a mai rămas de analizat o categorie: aceea a unor definiții elaborate de mari personalități.

3 a. « *O adevărată arhitectură ar trebui să fie proiectarea vieții însăși, ceea ce implică o profundă cunoaștere a problemelor biologice, sociale, tehnice și artistice* » (Walter Gropius). Am ales această frază deoarece ea definește magistral arhitectura ca formă de activitate umană. *O proiectare a vieții !* Desigur, cuvîntul « proiectare » este folosit aici într-un sens foarte general, în sens de concepere a structurii destinate să adăpostească viața și să-i ofere cele mai potrivite condiții de dezvoltare, în sens de concepere a mediului optim al vieții însăși. Această proiectare a vieții, care este de o deosebită complexitate și implică o profundă

cunoaștere a problemelor biologice, sociale (științifice deci), tehnice și artistice, nu este însă nici știință, nici tehnică, nici artă, ci o sinteză a lor. Definiția nu este completă, ea nu ne spune nimic despre obiectul acestei proiectări, dar nici n-a fost în intenția autorului s-o facă. Voi reține, deci, ceea ce are ea valoros.

3 b. « *Arhitectura este jocul savant, corect și magnific al volumelor reunite sub lumină* » (Le Corbusier). Am lăsat intenționat mai la urmă această uluitoare metaforă, această definiție de o densitate neegalată, plină de o poezie a lucidității extreme. Ea se limitează, e drept, la obiectul arhitecturii; dar redarea acestuia este nemărginită, este profundă și esențială. *Jocul volumelor reunite sub lumină !* La o primă privire s-ar putea spune: este expresia unui formalism de nuanță subiectivă. Joc, adică ceva gratuit, întîmplător, liber de orice determinare. Al volumelor, deci al formelor, o accepție, așadar, exterioară, superfluă. Reunite sub lumină, cu alte cuvinte supuse unicului criteriu ordonator — subiectiv, pentru că este dat prin percepție — al luminii. Nu ! Acestei interpretări simplificatoare îi opun o variantă nouă. Există, de bună seamă, o exaltare a formei, a vizualului, dar în limite foarte precis delimitate. Jocul trebuie înțeles aici, nu numai în sens poetic și matematic (« Jocul secund » al lui Ion Barbu), ca o funcție oarecare a mulțimii *volumelor reunite*, care sînt însăși alcătuirea spațiului organizat, ci în sensul cît se poate de limpede definit de autor: *jocul savant, corect și magnific*. Savant, adică rezultînd din cunoașterea funcțiunii; corect, adică în acord cu structura; magnific, adică perfect ca formă. « Jocul » nu este altceva decît sinteza funcțiunii, structurii și formei, unitatea lor dialectică în « volumele reunite ». De ce sub lumină? S-ar putea afirma că obiectul arhitecturii nu este un dat vizual, că el are o existență obiectivă și că ne este relevat și prin mijlocirea altor percepții; s-ar putea concepe o arhitectură și pentru cei fără-de-vedere, iar aceștia trăiesc efectiv în spațiul arhitectural, îl sesizează. Nu este însă mai puțin adevărat că vizualitatea se impune ca principală formă de comunicare către om a realității arhitecturale obiective, astfel încît *jocul sub lumină* nu este întîmplător și nici greșit enunțat. Se regăsesc, așadar, în celebra frază corbusiană, într-o formulare metaforică, tocmai acele atribuite ale obiectului arhitecturii pe care definiția propusă de mine le proclamă explicit: unitatea funcțiunii, structurii și formei în spațiul organizat. Mai mult, deși nu își propune să cuprindă și definirea unei forme de activitate, ea sugerează ideea de sinteză prin alăturarea a trei termeni — savant, corect și magnific — care se referă direct la știința, tehnica și arta arhitecturii.

*

« *Arhitectura este disciplina de sinteză vizînd unitatea funcțiunii, structurii și formei în spațiul organizat* ». Să mă explic. Prin *disciplină de sinteză* înțeleg acel gen de activitate care include laturi științifice, tehnice și artistice și al cărui specific se află în raporturile stabilite între laturile sale în ființarea lor laolaltă. Arhitectura, presa, cinematograful și televiziunea sînt discipline tipice de sinteză. *Unitatea* trebuie considerată aici în accepție dialectică, ca un echilibru dinamic între forțe a căror pondere se modifică în timp. *Unitatea funcțiunii, structurii și formei* nu presupune absența contradicțiilor, ci, dimpotrivă, le include. De asemenea, ea nu așază cele trei elemente ale sale pe aceeași treaptă, ci admite existența unor elemente determinante și a altora determinate; această determinare nu se desfășoară într-o singură direcție; analiza, ca și exprimarea ei, nu își au locul în cadrul definiției arhitecturii, ci în acela mult mai amplu al teoriei arhitecturii. În fine, subliniez că obiectul arhitecturii nu îl constituie vreunul din elementele semnalate, ci *unitatea lor*.

Funcțiunea nu este limitată la aceea strict materială. Chiar de la apariția ei, arhitectura a împlinit și o importantă funcțiune spirituală. Cele două fețe ale funcțiunii sînt atît de strîns legate, atît de intim întrepătrunse, încît este foarte greu de apreciat care dintre ele deține ponderea principală. De altfel, de-a lungul secolelor și mileniilor, acest raport s-a modificat. Faptul că din vremurile istorice s-au păstrat relativ puține mărturii ale organizării spațiului și că au rezistat timpului mai ales structurile menite unor importante funcțiuni spirituale face și mai dificilă o asemenea apreciere. Este cert că istoriei arhitecturii îi revine, în această privință, o misiune de cea mai mare însemnătate. Există o anumită legătură între funcțiunea materială și structură și între funcțiunea spirituală și formă; aceasta îmi permite ca, în anumite limite, s-o consider pe prima drept o funcțiune a

structurii, iar pe cea de a doua o funcțiune a formei. O asemenea analogie trebuie privită însă cu rezerve și considerată în perspectiva strînsei legături dintre cele două aspecte ale funcțiunii, ca și a raporturilor dintre structură și formă.

Structura. Semnificațiile acestui termen — utilizat foarte des în ultima vreme — sînt numeroase și mă văd obligat să precizez la care anume mă refer. Termenul ingineresc de structură, cel mai restrîns ca sferă de cuprindere, desemnează totalitatea elementelor care asigură stabilitatea, durabilitatea unei construcții. Structură mai înseamnă însă alcătuire, compunere, ansamblul elementelor, întregul care rezultă în mod organic prin sinteza părților sale. În acest sens, structura reprezintă, în organizarea spațiului, însăși materializarea funcțiunii pe toate treptele de complexitate. O asemenea accepție cuprinde și înțelesul primar, constructiv, dar îl depășește net, atît pe orizontală, cît și pe verticală. În timp ce primul se referă la elementele de rezistență, ea se referă la toate categoriile de elemente; în timp ce primul se limitează la nivelul elementului și al construcției, ea cuprinde cele mai largi ansambluri, mergînd pînă la *nivelul teritoriului*. Tocmai această accepție, de maximă generalitate, este vizată aici prin folosirea termenului de structură.

Forma reprezintă, de regulă, în teoria organică, structuralistă, un atribut inseparabil al structurii și nu este tratată diferențiat. O asemenea poziție este justificată de faptul că forma rezultă din alcătuirea părților unui întreg, se identifică deci cu structura, nu există decît în și prin structură. Mai mult chiar, forma este un element al structurii și ea îndeplinește uneori importante funcțiuni de ordin material. Aș cita în acest sens forma aerodinamică sau hidrodinamică a unor specii zburătoare sau acvatice, forma unor semințe sau forma suprafețelor autoportante. În general, se vorbește despre categoriile perechi funcțiune-structură, cea de a doua incluzînd și forma. Aș fi putut, așadar, proclama unitatea funcțiunii și structurii drept obiect al arhitecturii, dar aș fi greșit. Aș fi greșit, deoarece, în arhitectură, forma deține o importantă funcțiune de ordin spiritual; arătam mai sus că există, nu numai o funcțiune a structurii, ci și o funcțiune a formei. Acest fapt îi conferă formei, în arhitectură, calitatea deplină de partener în triada funcțiune-structură-formă. Forma este legată de funcțiune, nu numai prin intermediul structurii, ci și direct, nemijlocit. Raportul dialectic de la conținut la formă se aplică, atît între funcțiune și structură, între structură și formă, cît și între funcțiune și forma arhitecturală.

Ca formă de activitate, arhitectura este deci o disciplină de sinteză. Obiectul ei îl constituie unitatea funcțiunii, structurii și formei în spațiul organizat. Arhitectura este o componentă a acțiunii de organizare a spațiului. Prin *spațiu organizat* înțeleg, în opoziție cu spațiul natural, cosmic, acel mediu artificial produs de om în vederea desfășurării în condiții optime a vieții sale individuale și sociale. Organizarea spațiului începută, la nivelul comunității gentilice, se desfășoară astăzi la scara întregii planete și i-a depășit de pe acum hotarele. Spațiul cosmic, mediul natural cunosc și ele o *anumită* structurare, guvernată de legile fizicii, chimiei, mineralogiei, biologiei și ale altor științe ale naturii. În organizarea de către om a spațiului intervin însă relațiile sociale, economice, politice. Organizarea spațiului reprezintă un stadiu nou, superior de manifestare a existenței. Nu am considerat necesar să specific în cadrul definiției — așa cum o făceam într-un articol anterior — că spațiul este organizat *spre desfășurarea vieții omenești*. Prin eliminarea acestor patru cuvinte, pe care noțiunea de organizare le subînțelege, enunțul cîștigă, atît în concizie, cît și în generalitate.

Revenind la spațiul cosmic, trebuie să admit că unitatea dialectică a funcțiunii și structurii se manifestă cu mult înainte de apariția arhitecturii și este inerentă naturii. Tocmai acest fapt contrazice ideea că arhitectura ar putea să se nască din nimic, pe loc gol; ea nu este decît continuarea conștientă a acțiunii unor legi obiective. Spațiul organizat se integrează astfel organic în spațiul cosmic, iar arhitectura își află unul din cele mai rodnice izvoare în cercetarea naturii.

★

O dată definiția arhitecturii elaborată, este necesară considerarea într-o nouă optică a teoriei și practicii arhitecturale, a istoriei și criticii de specialitate. Este, desigur, o întreprindere care depășește cu mult puterile unui om și de aceea, dacă am reușit să fiu convingător, îi îndemn pe cei ce au binevoit să citească aceste rînduri să-și alăture eforturile spre realizarea unui asemenea țel. Iar primul obiectiv care trebuie atins este — cred — fundamentarea unei teorii actuale, științifice a arhitecturii.

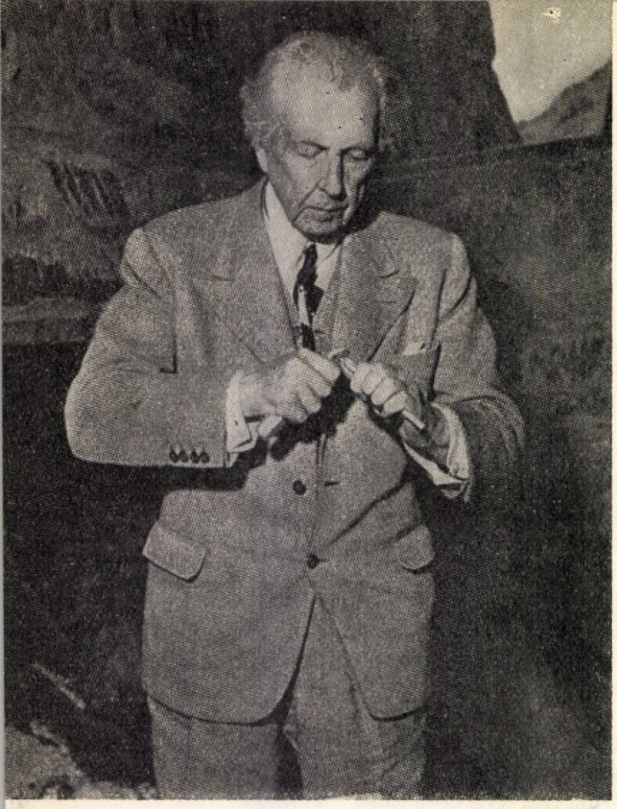

Arh. Radu Patrulius

FRANK LLOYD WRIGHT

100 ANI DE LA NAȘTERE

La 8 iunie 1869, în Richland Center-Wisconsin, s-a născut Frank Lloyd Wright, unul din ctitorii arhitecturii contemporane.

Tatăl său, descendent dintr-o familie de pastori ai bisericii unitariene, își petrecea mai tot timpul cu predici și lecții de muzică. Mama sa, institutoare, fiica unor emigrați din Wales (Țara Galilor), era dintru început hotărîtă să aibă un băiat care să devină un mare arhitect.

Wright își petrece copilăria într-o ambianță de precaritate, care însă nu-i împiedică pe părinții lui să-i dea o educație aleasă: lecții de pian, desen, pictură, literatură.

În 1885, Wright intră la Universitatea din Madison-Wisconsin, unde timp de trei ani va studia ingineria. În pragul terminării studiilor — dublate de o ucenicie ca desenator la decanul școlii sale — el va părăsi universitatea ajungînd la Chicago. Aci, după doi ani de lucru într-o agenție de arhitecți, este remarcat de Louis Sullivan, în atelierul căruia va activa pînă în 1893, cînd își începe lucrul independent, la vîrsta de 24 de ani.

În acest an apare prima lui lucrare ieșită din comun: casa Winslow, care denotă un gust rafinat, o proporționare și o detaliere demne de un arhitect matur. Wright a reușit aci să imprime unei case cu două niveluri, o linie orizontală.

Linia orizontală, poate și o concluzie plastică familiară lui Wright după vizionarea pavilionului japonez de la expoziția din Chicago (1893), devine unul din principiile arhitecturii sale, un mod subtil de integrare a construcțiilor în natură, o armonie cu peisajul.

Casa Winslow, viu discutată atît în Statele Unite, cît și în Europa, în ruptură cu arhitectura tradițională a timpului, constituie preambulul așa-numitei case a preeriilor.

Tînărul Wright nu se poate totuși elibera complet de clișeele unor compoziții simetrice decît în jurul anului 1908.

În această perioadă de debut, Wright introduce în vocabularul lui arhitectural relații noi între spațiile interioare și exterior și dozări subtile ale înălțimilor încăperilor. Sinteza activității sale creatoare pe o perioadă de 15 ani (1893—1908) se întrupează în casa Robie, care, la rîndul ei, exercită o influență considerabilă în cîmpul arhitecturii, deși este precedată

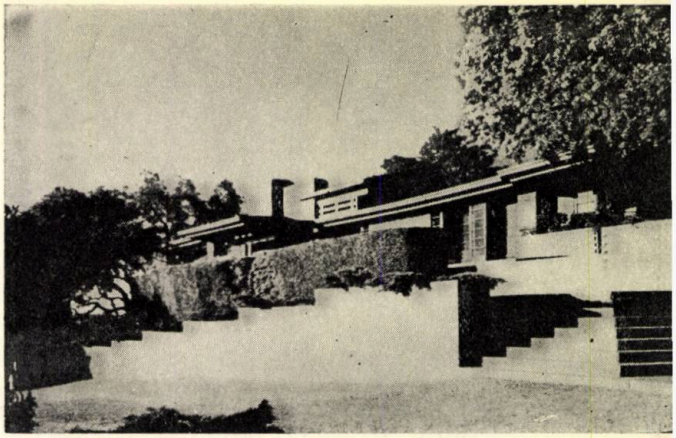

Una din « Casele Preeriilor »

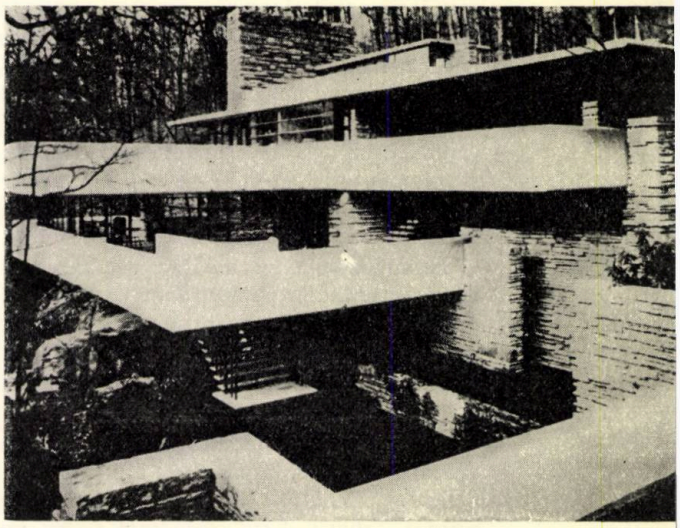

« Falling Water » — Casa de pe Cascada Bear Run — Pennsylvania

de lucrări extraordinare, care, luate fiecare în parte, l-ar fi situat pe Wright într-un loc de frunte într-o antologie a artei timpului său.

La creația arhitecturală nouă, atît de proprie Statelor Unite ale Americii, nimeni nu a contribuit mai mult ca Frank Lloyd Wright. « Națiunea Americană — spune Wright în 1900 — are o inimă, o coloană vertebrală și trăsături ale ei proprii și își făurește repede o gîndire a ei ».

El intuise că o locuință nouă pentru un popor nou nu poate fi o compilație și o juxtapunere a unei varietăți de gusturi europene.

Peisajul grandios al preeriilor i-a inspirat plastica de simplitate și linie orizontală curgătoare, arhitectura « streamlined ».

Din perioada de debut sînt de remarcat: turnul unei mori, botezat Romeo și Julieta (1896), clădirea administrației Larkin din Buffalo (1904), un program de arhitectură religioasă « Unity Temple » din Oak Park, Illinois (1908), casele Willits, Charnley, Roberts, Coonley etc.

Poziția lui inițială pragmatică stă la baza inovațiilor sale, întemeiate numai pe

Casa Lloyd Lewis din Liberty-Ville, Illinois (1940)

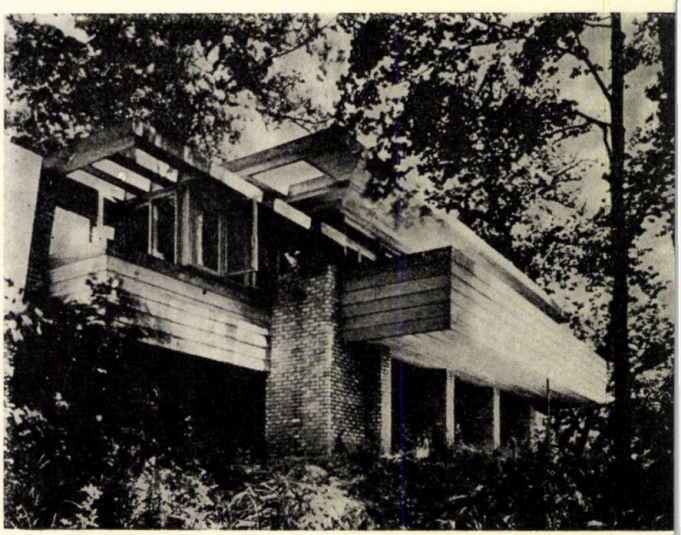

rezultate practice, și a teoriilor sale despre spațiu, structură, materiale și integrarea în peisaj, care îl situează în avangarda gîndirii arhitecturale timp de zeci de ani.

Iată principiul de bază al arhitecturii sale : Orice construcție trebuie să slujească mai întîi omul și scopul pentru care este construită. Ea trebuie să fie în acord cu natura înconjurătoare și să corespundă materialelor din care este realizată. Mai presus de orice, arhitectura trebuie să rămînă credincioasă principiului de unitate și elementului atemporal de frumusețe care există în toate marile realizări ale artei.

Semnificația unei arhitecturi care își caută rațiunile în perfecțiunea naturii — și nu a mașinii — este intuită de Wright în cel mai profund sens, și cercetările sale sînt la baza curentului contemporan al arhitecturii organice.

În 1910 apare la Berlin, în editura Wasmuth, prima monografie a lui Wright.

Devenit celebru, Wright construiește primul Taliesin East, reședința sa cu un studio, în luxuriantul peisaj natal, valea rîului Wisconsin. În 1913 realizează spectaculosul restaurant « Midway Gardens » din Chicago, în care integrează cu multă exuberanță lucrări artistice proprii, într-o manieră independentă, influențată de cubism.

O dramă teribilă : incendiul Taliesinului și dispariția unor ființe dragi îl copleșesc. Se va consola prin reconstruirea Taliesinului și mai ales printr-o creație prestigioasă : hotelul Imperial din Tokyo (1914 —1921). Wright cunoscuse Japonia încă din 1906 și era îndrăgostit de cultura ei milenară. Arta japoneză și filozofii orientali se înrudesc cu propria sa sensibilitate. Arhitectura orientală este mai organică decît a oricărei altei culturi.

Ghidat de o intuiție remarcabilă, Wright petrece luni de zile în studiul cutremurelor, care constituie o încercare pentru orice clădire japoneză.

După cutremurul catastrofal din 1923, care distruge aproape întreg orașul Tokyo, hotelul Imperial rămîne intact. Această capodoperă a creației lui a fost demolată recent din necesități de sistematizare, cu atenția și măsurile cuvenite unui monument cultural istoric.

În 1925, reședința lui, Taliesin East II, este incendiată de trăznet. Wright construiește Taliesin East III, care este considerat de critici o mare reușită, cu spații interioare de o rară armonie.

Wright a intuit că forma și funcțiunea trebuie să fie una și aceeași în concepție și structură.

Consecvența ideilor sale se observă atît în realizări, cît și în proiectele nefinalizate ca : « Gordon Strong Planetarium » în Maryland (1925) și « An all-steel cathedral » (1926). Ideea de bază a acestei « catedrale toată din oțel » va fi finalizată în Sinagoga Beth Sholon, tocmai în 1959.

În 1927, Wright, cunoscut acum în toată lumea prin publicarea unor vaste monografii în Germania, Olanda și Japonia, realizează, în deșertul Arizonei, campamentul Ocotillo. În acești ani apar proiectele și realizările bazate pe modulul « diamant », o tramă în plan și elevație de unghiuri la 30 ° și 60 °.

În 1929 proiectează « St. Mark's Tower» din New York, clădire înaltă susținută printr-un pilon central de beton armat care suportă planșee în consolă pe toată înălțimea sa. Concepția sa cu privire la clădirile înalte evoluează, apărînd în 1930 o grupare de turnuri la Chicago, iar în 1940 « Crystal Heights Hotel » la Washington D.C. De-abia în 1956 se va realiza schema de bază a lui St. Mark's Tower la Bartlesville în Oklahoma.

În perioada de inactivitate generală în domeniul construcțiilor din jurul anilor 30, Wright s-a devotat unei idei unice, de un romantism agrarian : « Broadacre City»

În 1932, soții Wright întemeiază școala lor proprie de arhitectură « Taliesin Fellow-

Muzeul Solomon Guggenheim — New York

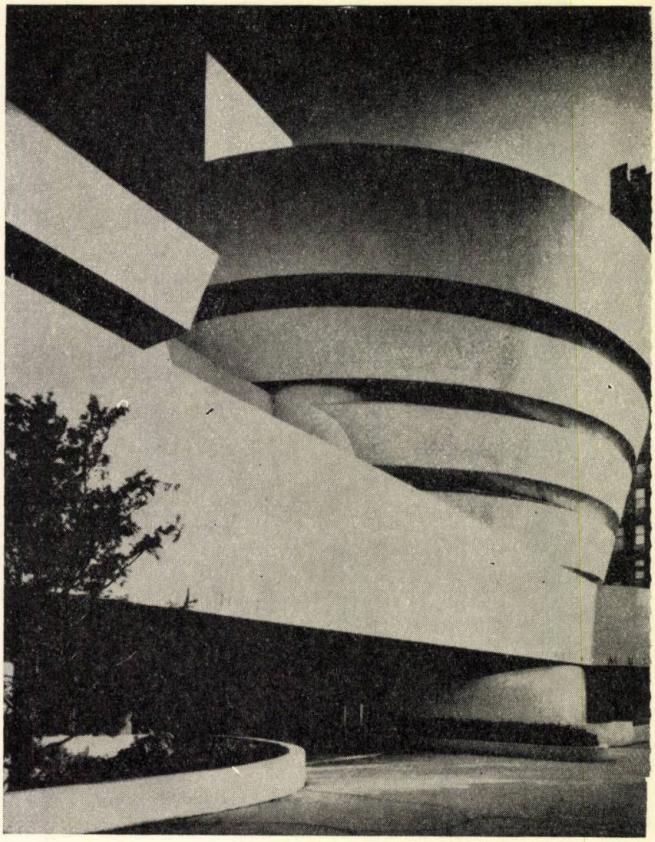

ship », ceea ce îi determină ulterior să construiască un Taliesin West (1938) în deşertul Arizonei.

În 1937, Wright realizează spectaculoasa « Fallingwater », casa de pe cascadă, la Bear Run în Pennsylvania, reşedinţă ce se bucură de o largă notorietate.

După anii de criză, realizează o clădire administrativă la Racine — Wisconsin, cu două etaje: un volum plat (1936—1939) şi un turn de laboratoare (1950), lucrări admirate şi în prezent de mii de vizitatori.

În patriotismul său, Wright s-a străduit să dăruiască americanilor o casă individuală economică şi care să fie totodată şi o operă de artă. Aşa s-a născut casa Usoniană *.

În 1938, el realizează un mare ansamblu universitar «Florida Southern University».

Paralel cu activitatea sa pur creatoare, ca toţi marii arhitecţi ai timpului nostru, Wright îşi dezvăluie ideile şi în scris şi prin conferinţe. I-au apărut pînă în prezent 12 volume: Testamentul, Casa naturală, Oraşul viu (inclusiv Oraşul care dispare şi Cînd democraţia construieşte), Istoria turnului, Viitorul arhitecturii, O arhitectură americană, Proiecte pentru o arhitectură care trăieşte, Scrieri şi construcţii, O autobiografie, Geniul şi mobocraţia, În natura materialelor, Despre arhitectură.

În ultimii ani ai carierei sale prodigioase el realizează Muzeul Solomon Guggenheim din New York, biserica Unitariană din Madison, teatrul din Dallas-Texas şi « Marin County Government Center » într-un peisaj pastoral la nord de San Francisco. În proiectul pentru o casă înaltă de o milă « Mile-High Sky City Illinois » (1956), Wright devine precursorul uneia dintre cele mai îndrăzneţe propuneri pentru oraşele de mîine.

Opera lui Frank Lloyd Wright rămîne una din comorile arhitecturii contemporane.

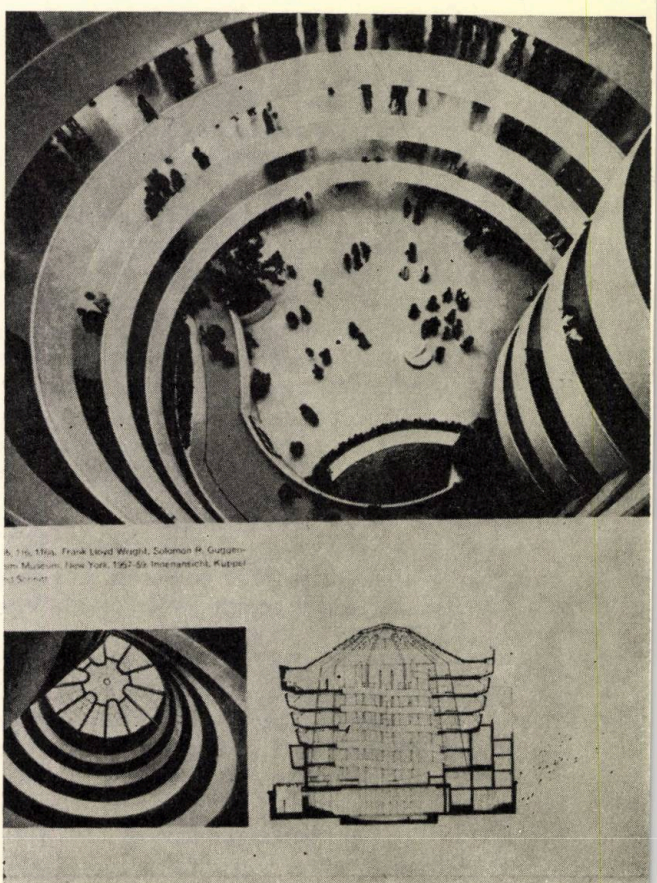

---

* Termenul, găsit de Samuel Butler, înseamnă Statele Unite = the United States = Usonia.

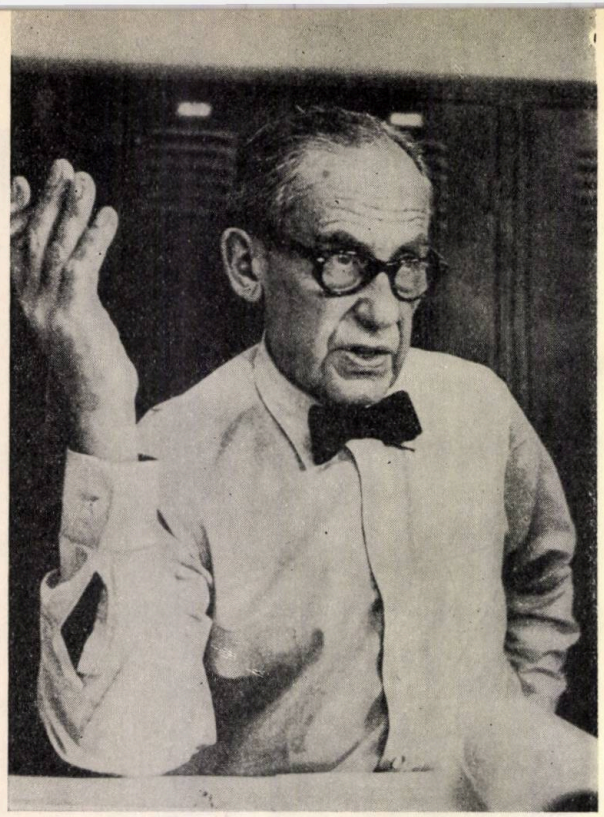

Arh. Marcel Melicson

WALTER GROPIUS

1883—1969

După o activitate arhitecturală prodigioasă, desfășurată timp de 60 de ani în Germania, Anglia și Statele Unite, Walter Gropius a încetat din viață în urma unei boli de inimă, într-un spital din New England (S.U.A.).

Avea 86 de ani. Era decanul de vîrstă al generației sale, ocupînd o poziție de frunte în avangarda arhitecturală a secolului nostru.

Această poziție și-a dobîndit-o, nu numai prin îndrăzneala proiectelor și realizărilor sale, cît, mai ales, prin cea a ideilor sale. A fost un mare gînditor, unul din primii « arhitecți sociologi » ai epocii noastre, care și-a început activitatea prin analiza necesităților omului modern, a societății contemporane, și a încercat să dea soluții arhitecturale menite să concilieze omul cu mașina, să realizeze o « nouă unitate între artă și tehnică ».

★

S-a născut în 1883 la Berlin. Și-a făcut studiile de arhitectură la München — între 1903—1905 — și apoi la Berlin.

În familie, arta și arhitectura erau preocupări tradiționale. În secolul XIX, un Carl Wilhelm Gropius (1793—1870) pictor, membru al Academiei, fusese prieten intim cu Schinkel. Martin Gropius (1824—1880), arhitect cunoscut în epoca sa — a construit Kunstgewerbemuseum din Berlin (1881) și noua Gewandhaus din Leipzig — în calitate de director general al școlilor de arte din Prusia a urmărit reînnoirea formelor arhitecturale și artistice. Tatăl său era de asemenea arhitect, cu funcții importante în administrație.

Crescut într-o atmosferă deschisă tendințelor novatoare, Gropius, încă de la începutul carierei sale de arhitect, avea să pornească pe un drum nou, în opoziție cu doctrinele estetice oficiale.

Dezvoltarea industrială vertiginoasă a Germaniei în a doua jumătate a secolului XIX nu fusese urmată în artă și arhitectură de vreo schimbare esențială. Clasicismul romantic al lui Schinkel lăsase o amprentă puternică asupra unei societăți în ascensiune, care se regăsea în fastul și pompa reședințelor princiare, imitate după cele franceze.

În 1907, Gropius își începea ucenicia în atelierul de arhitectură al lui Peter Behrens.

Personalitatea puternică a lui Behrens domina întreaga arhitectură germană de la începutul secolului. Behrens fusese la început pictor, influențat de grafica decorativă a lui Jugendstil. Apoi se ocupase de artele decorative și — după o călătorie în Italia în 1886 — de producția industrială a obiectelor de artă, desenînd prototipuri pentru o fabrică de cristaluri. În sfîrșit, la începutul secolului, făcea parte, la Darmstadt, dintr-un grup de artiști ce-și pro-

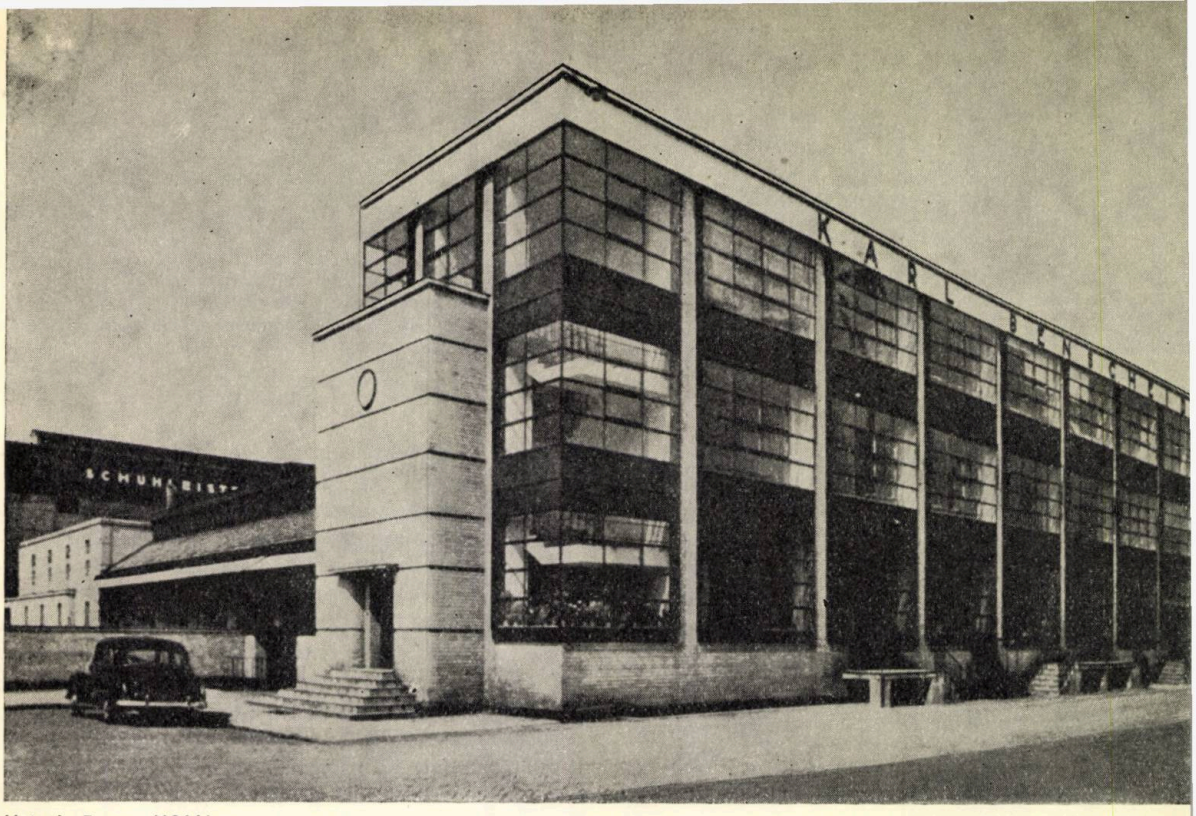

Uzinele Fagus (1911)

puneau să strîngă legăturile dintre toate artele plastice pe o nouă bază estetică. De atunci s-a dedicat exclusiv arhitecturii, definindu-şi un stil propriu, care avea să formeze viziunea artistică a multor arhitecţi tineri.

Behrens era primul arhitect german care încerca să închege o doctrină arhitecturală menită să răspundă nevoilor unei societăţi industriale a cărei gîndire estetică rămăsese în urmă cu un secol. Fapt remarcabil pentru acea epocă, el se ocupa nu numai cu proiectarea de arhitectură propriu-zisă, dar şi cu numeroase studii şi proiecte într-un domeniu al esteticii care avea să-şi găsească după mulţi ani numele specific de *industrial-design*.

Era începutul unei activităţi ce avea să se dezvolte vertiginos în lumea întreagă, primă încercare de umanizare a produselor industriale, de legare a artei cu industria, de transformare a produselor industriale de serie în produse pentru om: cu forme funcţionale şi în acelaşi timp estetice. Atelierul lui Behrens era, din acest punct de vedere, un veritabil laborator de experienţe novatoare. Anul 1907, în care intra Gropius în acest atelier, marca un eveniment de seamă: crearea de către Herman Muthesius a Werkbundului, asociaţie care-şi punea ca scop să asigure produselor industriale o calitate artistică, legînd totodată producţia artizanală şi cea industrială. Werkbund-ul avea să ducă la o renaştere a arhitecturii — în special a locuinţei (sub influenţa realizărilor arhitecturii engleze); în cadrul său avea să activeze Tessenow, Poelzig, Hoffman, Van de Velde, iar mai tîrziu Behrens, Gropius, Bruno Taut, Mies van der Rohe etc.

Gropius a rămas trei ani în atelierul lui Behrens — atelier în care aveau să lucreze cîţiva ani mai tîrziu şi Le Corbusier şi Mies van der Rohe.

Anul 1907 mai marchează o dată, importantă nu numai pentru arhitectura germană. În acest an, firma industrială AEG din Berlin angaja pe Behrens ca arhitect permanent, însărcinat, atît cu proiectarea uzinelor, a sediilor comerciale ale firmei şi a expoziţiilor, cît şi cu desenarea formei aparatelor electrice, a ambalajelor, prospectelor, cataloagelor, afişelor şi antetelor pentru hîrtiile de scrisori etc.

Nu este deci întîmplător faptul că atît Gropius, cît şi Le Corbusier şi Mies van der Rohe, aveau să desfăşoare în întreaga lor carieră o activitate similară, cuprinzînd întregul domeniu de creare a formei — de la edificiu la mobilier şi de la ansamblul urban la corpuri de iluminat.

În 1910, Gropius îşi începe activitatea arhitecturală independentă. Această activitate mergea de la început pe linia căutărilor creatoare ale lui Behrens.

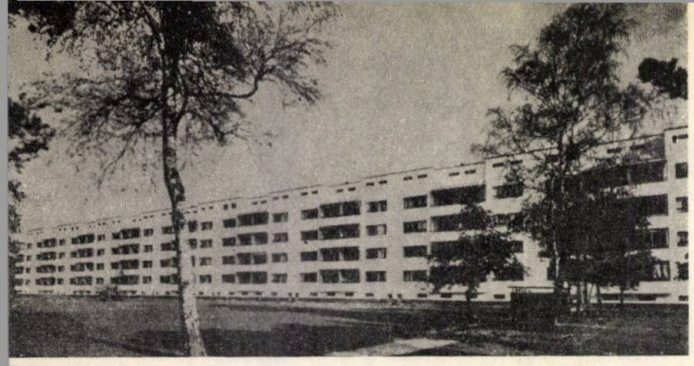

Colonia Siemensstadt. Berlin (1929)
Serie de locuințe tip (1920)
Mobilier de serie pentru magazinul Feder din Berlin (1929)

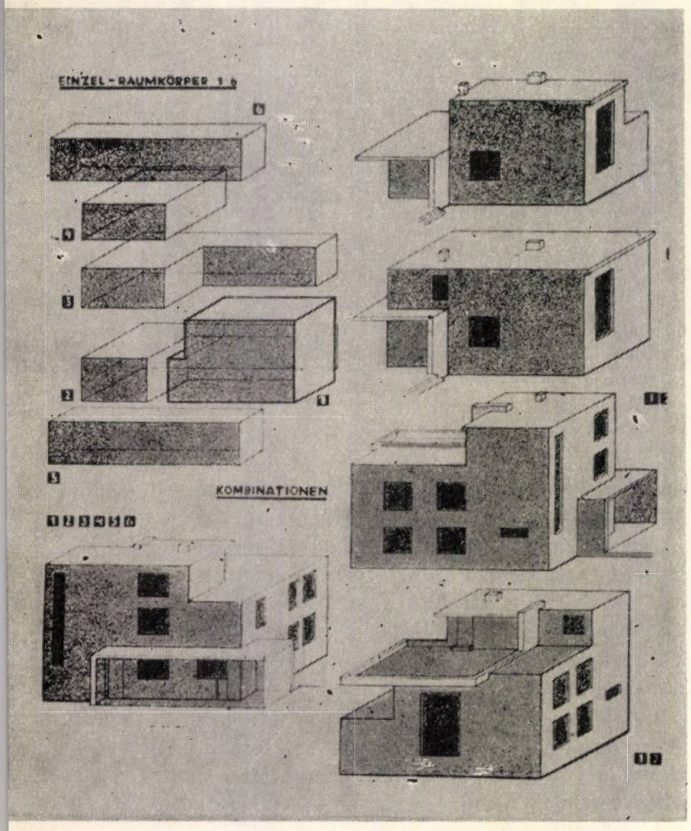

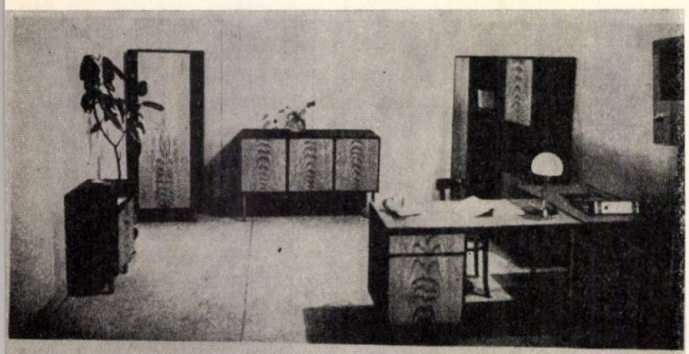

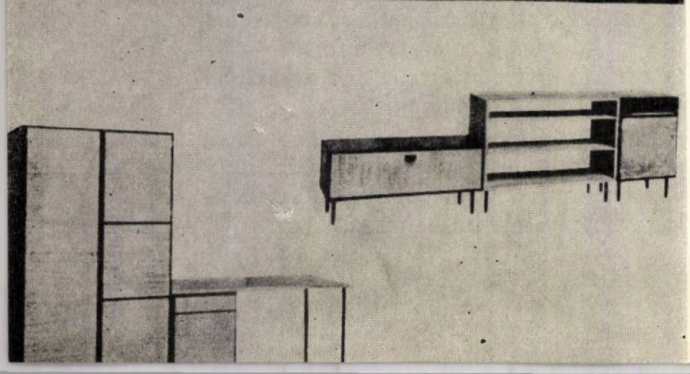

Întreaga epocă era frămîntată de probleme noi, apărute în urma dezvoltării industriale, care schimba structurile sociale, modurile de trai ale claselor, concepțiile morale și estetice; întreaga societate era în prefacere și arhitectura, ca și artele plastice și cele decorative, își căuta locul, noile rosturi și drumuri de creație.

Începîndu-și activitatea, Gropius încerca să desluşească în noile condiții sociale, sarcinile arhitecturii. Era conștient că timpurile noi cereau cu necesitate o expresie arhitecturală proprie, nouă:

În anul 1911, Gropius, în colaborare cu Adolf Meyer, construia uzinele « Fagus » la Alfeld an der Leine. El fructifica învățăturile primite de la Behrens, dar își întrecea cu mult maestrul în ceea ce privește forma arhitecturală.

« La uzinele Fagus apare un nou limbaj arhitectural » afirmă Siegfried Giedeon.

Acest limbaj nou se baza pe o gîndire limpede asupra sarcinilor sociale ale arhitecturii:

« O fabrică creată printr-o colaborare strînsă între constructor și arhitect va poseda calității care trebuie să se comunice întregului organism al întreprinderii. O dispoziție interioară clară, care poate fi citită limpede și în exterior, poate simplifica mult procesul de producție.

Din punct de vedere social, nu ne este egal dacă muncitorul de fabrică modern lucrează în cazărmi industriale pustii, urîte, sau în spații bine proporționate. El va contribui mai bucuros la obținerea unor valori colective mai mari, acolo unde locul său de muncă — conceput de un artist — va veni în întîmpinarea simțului despre frumos și va acționa ca un stimulent împotriva muncii mecanice ».

Ne aflăm în anul 1910 ! Dacă adăugăm și faptul că, la fabrica « Fagus », Gropius realiza un « perete cortină » din oțel și sticlă suspendat pe suporturi aflate în interior, suprimînd practic zidul portant, putem înțelege întreaga însemnătate a acestui început de carieră.

De altfel, nici astăzi, după aproape 60 de ani, valoarea structurală, funcțională

Clădirea Bauhaus la Dessau (1926)
Bloc de locuințe lameliform. Machetă (1931)
Teatrul total. Secțiune axonometrică (1927)

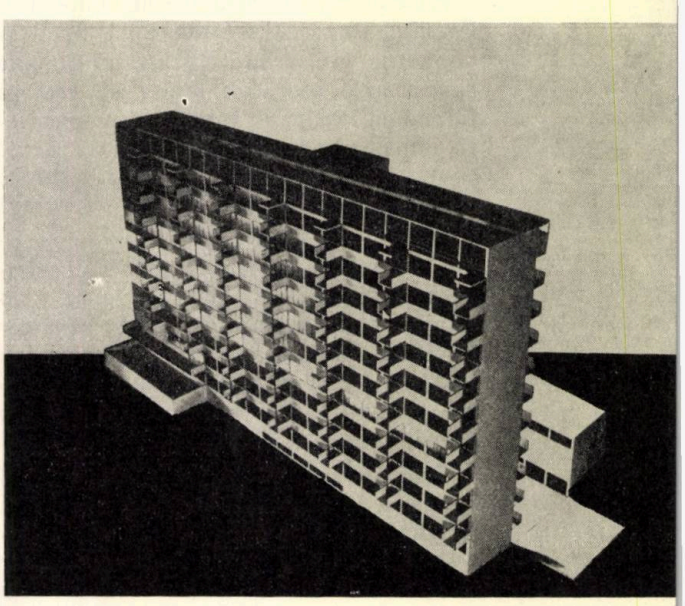

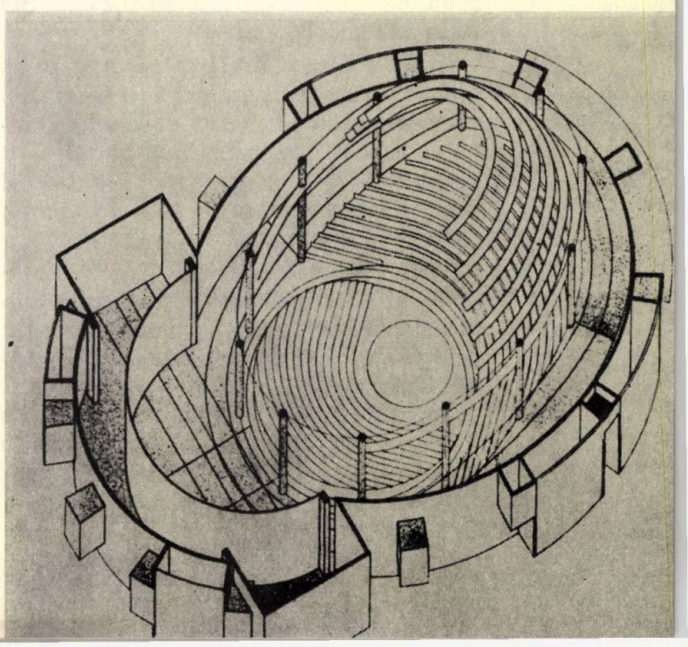

și plastică a uzinei « Fagus » nu și-a pierdut interesul profesional, dovadă a unei gîndiri arhitecturale ce își depășea cu mult epoca.

Walter Gropius avea 30 de ani cînd declara — într-o epocă în care pompierismul academic era încă atotputernic, iar naiva revoltă a Jugendstilului nu izbutea să clintească nimic din inerția eclectică—că trebuie « să refuzăm odată pentru totdeauna de a mai acorda vreo atenție evocărilor istorice și altor concepții intelectuale naiv-artistice, care ne mai tulbură și stau în calea realizărilor noastre artistice europene ».

Un an mai tîrziu (1914) Gropius concepea, tot împreună cu Adolf Meyer, o *uzină-model* cu structură ușoară metalică, cu pereții vitrați, scări închise în caje de sticlă, totul într-o expresie plastică arhitecturală nouă, riguros geometrică. Prezentată la Expoziția Werkbund-ului de la Köln din 1914, această construcție stîrnea senzație, devenind prototipul arhitecturii industriale dintre cele două războaie.

Între 1910—1915 Gropius se ocupă de asemenea cu « estetica industrială », domeniu nou deprins în atelierul lui Behrens. El creează modele și machete, diverse proiecte de amenajări interioare, mobilier de serie și chiar caroserii de automobile și o locomotivă Diesel.

În anul 1915, Walter Gropius este chemat de marele duce de Saxa Weimar la conducerea Școlii de arte decorative și a Academiei de la Weimar. El urma în această funcție lui Henry van de Velde, al cărui rol în orientarea arhitecturii și artelor decorative germane între 1900 și 1925 a fost la fel de important ca cel jucat de Peter Behrens.

Gropius urma să conducă această școală, în care Van de Velde semănase un sîmbure raționalist. După război, în 1919, el își începe activitatea la Weimar, printr-un act de mare îndrăzneală: unifică cele două instituții pe care le conducea — Școala de arte decorative și Academia de arte plastice — într-un singur institut de învățămînt denumit Bauhaus (Das Staatliche Bauhaus Weimar). Era prima exprimare publică a ideii care a stat apoi, timp de

14 ani, la baza sistemului de învățămînt inaugurat la Bauhaus: realizarea unei noi unități între arte și meserii, separate de mult timp, unitate pe care timpurile noi, civilizația industrială și dezvoltarea tehnicilor, o cereau cu insistență.

Numele lui Gropius rămîne indestructibil legat de Bauhaus, al cărui animator entuziast a fost timp de aproape 10 ani. Printr-o coincidență, el a încetat din viață exact în anul în care se împlinea jumătate de secol de la înființarea Bauhaus-ului. Cu cîteva luni înainte, la Stuttgart, o mare expoziție retrospectivă amintea artiștilor și arhitecților contemporani ce a însemnat Bauhaus pentru dezvoltarea noilor concepții spațiale și plastice, pentru crearea noului limbaj plastic al lumii moderne.

Principiile Bauhaus-ului sînt cunoscute. Gropius urmărea crearea unui nou tip de artist sau arhitect, care să îmbine cunoștințele teoretice legate de crearea formei cu stăpînirea tehnicii și a proprietății materialelor. O sinteză între artist și artizan, care să umple prăpastia dintre artă și tehnică săpată de o îndelungă dezvoltare divergentă.

Gropius voia, în același timp, să înlocuiască acerbul individualism artistic printr-o muncă colectivă, în care un mare număr de artiști-artizani din diverse domenii ale creației să-și unească eforturile în vederea realizării construcției, obținîndu-se o sinteză, atît artistică, cît și tehnică.

Gropius a ilustrat principiul creației colective în arhitectură prin întreaga sa activitate profesională. Aproape toate lucrările sale sînt făcute în colaborare, iar începînd din 1945, cu toată celebritatea sa, n-a ezitat să-și topească personalitatea în modestia celor trei inițiale — T.A.C. — care desemnau agenția colectivă de arhitectură înființată de el împreună cu un grup de tineri arhitecți americani (The Architects Collaborative).

Gropius privea proiectarea ca o parte integrantă a vieții, necesară fiecărui om din societate. Viața însăși era obiectul ce trebuia studiat sub toate multilateralele și variatele sale fațete: modul de trai al omului modern, locurile sale de muncă, de odihnă, recreație, de transformarea și îmbogățirea mediului ambiant societății.

În cadrul acestei vieți postbelice, o problemă devenită acută frămînta spiritele: cum poate fi împiedicată omenirea să devină sclava mașinii, fără ca prin aceasta să se oprească progresul tehnic? Cum poate fi umanizată producția de masă, cum se poate opri anarhia mecanică, care sînt mijloacele de a reda vieții căldura, sensibilitatea, frumusețea?

Spre deosebire de mișcările naiv-protestatare din secolul trecut, Gropius a intuit singura cale rațională; aceasta era cea a acceptării mașinii și a subordonării ei unei concepții noi, artistico-tehnice. După primele încercări ale atelierului lui Behrens, Bauhaus-ul stabilea noile legături între artă și producție. Mașina înceta să mai fie un dușman al artistului; acesta începea s-o cunoască, s-o stăpînească, să-i controleze activitatea, *să proiecteze forma produselor.*

Evoluția ulterioară a demonstrat justețea ideilor lui Gropius, cu toate erorile inerente și a unor extremisme ale colectivului de la Bauhaus.

Timp de aproape 10 ani Gropius a condus la Bauhaus un colectiv de artiști cu tendințe diverse, uneori ireconciliabile. Considerată prea radicală, școala a trebuit să plece, în 1926, din Weimar la Dessau. Aici, Bauhaus-ul și-a construit noul sediu, proiectat de Gropius și devenit un adevărat manifest arhitectural.

În 1928, Gropius părăsea școala pentru a se dedica din nou activității de proiectare. Școala a continuat să funcționeze pînă în 1933, cînd, la venirea naziștilor, a fost desființată.

Cîteva generații de arhitecți au ieșit de pe băncile școlii, unii dintre ei veniți din străinătate. Gîndirea arhitecturală internațională a făcut un mare pas înainte, fiind puternic influențată de ideile Bauhaus-ului. Desființarea școlii n-a însemnat și moartea ideilor ei, care au fost vehiculate prin numeroșii săi absolvenți pînă în America și Japonia. Gropius avea să urmărească cu satisfacție cariera unora dintre elevii săi, deveniți arhitecți sau artiști cu renume, printre care Marcel Breuer, Herbert Bayer, Iosef Albers.

★

În anii de la Bauhaus, Gropius a realizat, în afara clădirii școlii de la Dessau — care rămîne cea mai importantă dintre operele sale din această epocă — cîteva proiecte interesante, printre care și proiectul pentru « Un teatru total ». Specific pentru spiritul novator al epocii, teatrul total — conceput împreună cu Erwin Piscator, ale cărui idei regizorale le exprima — se putea transforma, în funcție de necesitățile spectacolului, în teatru arenă sau teatru circular. Proiectul n-a fost realizat, dar el stă la baza unora dintre teatrele moderne care au aplicat principiul mobilității scenice în funcție de genul de spectacol.

Tot în epoca Bauhaus-ului, Gropius a trecut la analizarea uneia din problemele arhitecturale fundamentale ale epocii noastre: problema locuinței și a aglomerației urbane.

În 1928 el realiza ansamblul de locuințe Siemensstadt din Berlin, ilustrare strălucită a unei noi concepții de locuire, menită să asigure locuitorilor, în condițiile unei densități mari construite, mai mult soare, aer și verdeață. Ansamblul, de o sistematizare considerată azi cam rigidă, cuprindea șiruri de imobile de 6 niveluri, orientate spre sud pentru o maximă însorire.

Extrem de fructuoasă s-a dovedit soluția sa de « imobil lameliform » cu 8—10 niveluri, dispus perpendicular pe strada de acces, adevărat prototip al blocului modern de locuințe.

În sfîrșit, începute ca studii de standardizare a elementelor locuinței, soluțiile sale de prefabricare (unele puse în practică încă din 1932) îl arată și în acest domeniu ca un pionier al industrializării construcțiilor.

★

Walter Gropius avea 51 de ani cînd părăsea, în 1934, Germania nazistă. El urma exemplul elitei culturale și științifice germane care prefera expatrierea compromisului cu hitlerismul.

Se stabilește la Londra, unde începe o colaborare fructuoasă cu Maxwel Foy, unul dintre cei mai talentați arhitecți englezi, pionier al arhitecturii moderne în Anglia. Cea mai importantă dintre lucrările realizate împreună în cei trei ani cît rămîne la Londra este Colegiul Imprington din Cambridgeshire, construit în 1936. Este una dintre primele școli englezești cu un singur nivel, prototipul a nenumărate școli de acest fel construite mai tîrziu în Anglia și apoi în toată Europa.

În 1937 părăsește Anglia pentru a lua conducerea Facultății de arhitectură a Universității Harvard din Statele Unite. Timp de 15 ani are posibilitatea să se dedice din nou activității pedagogice, dezvoltînd ideile Bauhaus-ului și făcînd din Harvard una din cele mai bune școli de arhitectură ale lumii.

În primii ani de activitate în America, colaborează cu fostul său elev de la Bauhaus Marcel Breuer, la realizarea unor vile, a unui pavilion la Expoziția internațională din New York (1939) și a unui ansamblu de locuințe muncitorești lîngă Pittsburg (1941).

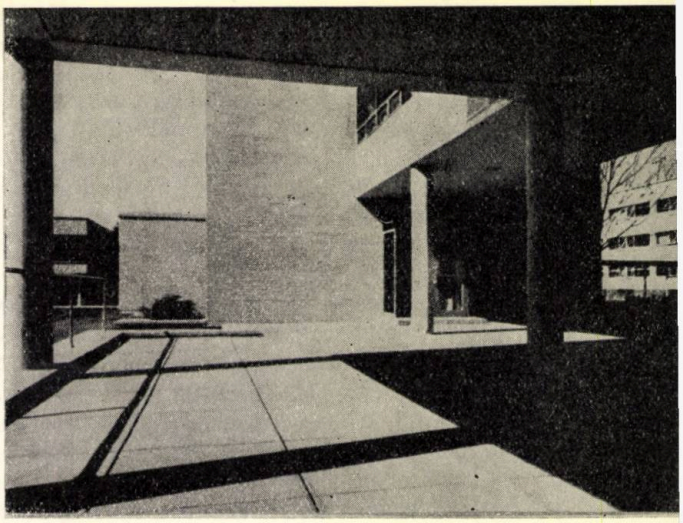

Harvard, Cambridge, S.U.A. — Centrul social Harkness (1949)

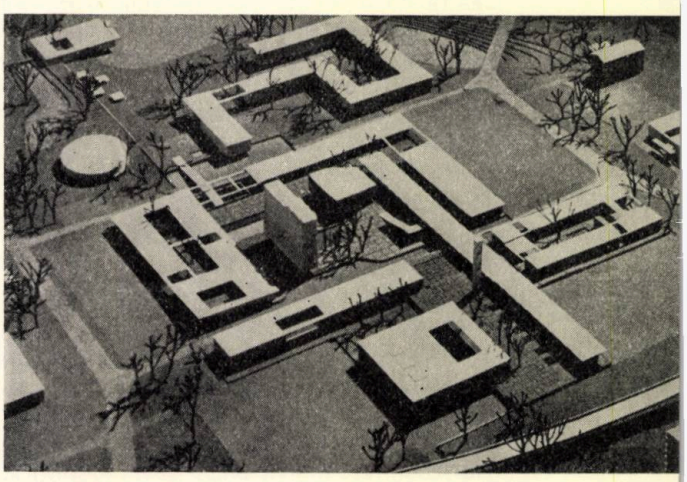

Boston center. Machetă (1950)

Centrul civic Sudbury, Mass., S.U.A. Machetă (1951)

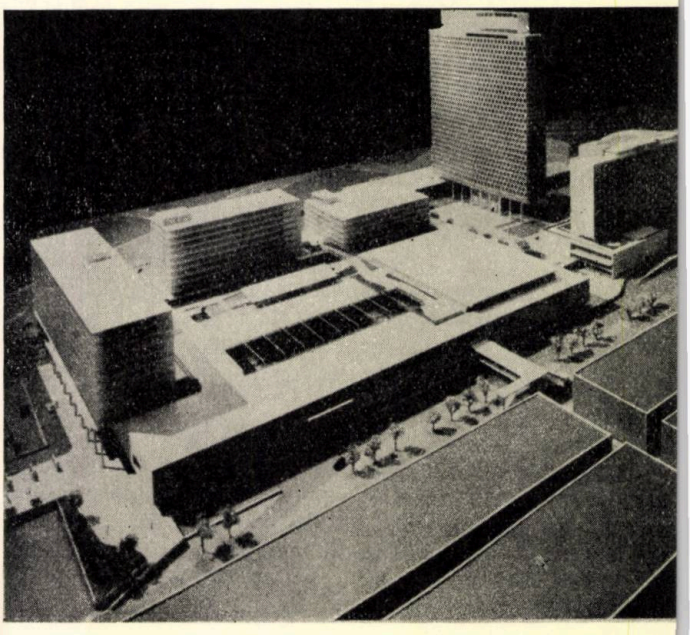

Începînd din 1945, vedem un Gropius sexagenar lucrînd alături de un grup de tineri arhitecți (unii sub 30 de ani) la importante lucrări de arhitectură: Școala superioară de la Attleboro (1948), Centrul universitar Harvard, la Cambridge (1949 -1950), Mc Cormock Office Building (1953), Ambasada americană de la Atena (1961), proiectul Universității din Bagdad (1960) etc.

Nu și-a întrerupt activitatea nici un moment, nici atunci cînd, la 69 de ani, părăsea conducerea Harvard-ului și unele ziare preziceau « sfîrșitul lui Gropius ».

Putea fi văzut zilnic plecînd, cu un pachețel de sanviciuri, de la locuința sa din Lincoln la biroul din Cambridge.

În ultimii ani, o undă de melancolie îi învăluia chipul. Ca mulți din generația sa (printre alții Le Corbusier), privea cu neliniște la ritmul amețitor al unei vieți în care adevăratele valori spirituale cedau pasul în fața goanei după bunuri materiale, a spiritului afacerist și a concurenței.

Avea 73 de ani cînd declara cu o luciditate amară:

« Toate aprecierile din ultimul timp privitoare la starea arhitecturii în jurul anului 1960 sînt dominate de două cuvinte: confuzie și haos.

Pare că predomină impresia că tendințele specifice arhitecturii secolului XX așa cum au fost ele demonstrate încă acum 50 de ani și care constituiau pentru autorii lor o unitate indivizibilă și profund simțită, s-au spart astăzi în atîtea bucăți, încît reunirea lor rațională pare imposibilă.

Descoperiri tehnice, preluate la început ca mijloace grandioase pentru scop, au devenit azi scopuri finale; metode de proiectare personale se întăresc, devenind dogme agresive; un interes redeșteptat pentru trecut devine recădere eclectică în copilărie; abundența materială ne momește spre lipsa de răspundere socială și favorizează o artă de lux estetizantă.

. . .Posibilitățile de dezvoltare a noilor mijloace tehnice au fascinat generația mea tot atît de puternic ca și pe cea de astăzi. Dar la începutul mișcării noastre stătea o idee, nu obsesia pentru anumite forme și tehnici. »

De atunci, panorama arhitecturii contemporane a evoluat. Din zecile de direcții divergente, unele fanteziste, altele iraționaliste, s-au desprins și cristalizat cîteva ce dovedesc că, la fel ca în vremea tinereții lui Gropius, tinerii arhitecți de azi își pun totuși, cu luciditate, problemele noi ale lumii de mîine și caută soluții adecvate. Procesul e în curs și nimeni nu poate prevedea încă adevăratele soluții ale viitorului. Nici în anul 1920 ele nu puteau fi văzute limpede și de atunci lumea s-a mai complicat.

Gropius însuși își dădea seama de uluitor de rapida schimbare a condițiilor de viață în răstimpul unei singure generații, spunînd despre secolul științei:

« Am încercat să fac pentru mine însumi o sinteză a tuturor transformărilor care au avut loc în timpul vieții mele în lumea fizică, cît și în cea spirituală. Cînd eram copil, familia mea locuia într-un apartament la oraș, cu robinete de gaz, sobe încălzite cu cărbuni și cu o cameră de baie unde se încălzea apa pentru baie în fiecare sîmbătă; acest lucru necesita două ore. Nu erau tramvaie electrice, nici automobile, nici aeroplane. Radioul, cinematograful, gramofonul, razele X sau telefonul nici nu existau.

Climatul spiritual care prevala în 1880—1890 avea încă mai mult sau mai puțin un caracter static. El gravita în jurul unei concepții, aparent de nezdruncinat, a adevărurilor eterne. Cît de repede a dispărut această concepție, schimbîndu-se într-o concepție despre o lume în continuă transformare, cu fenomene interdependente ! Timpul și spațiul au devenit coeficienții uneia și aceleiași forțe cosmice.

★

Gropius este ultimul care dispare dintre pionierii arhitecturii secolului nostru: Loos, Sullivan, Wright, Van de Velde, Oud, Rietvelt, Le Corbusier.

Aproape nu există domeniu mai important al arhitecturii în care Gropius să nu fi dat o soluție nouă bazată pe o analiză profundă, științifică și în care să nu apară pe primul plan o concepție raționalistă subordonată necesităților umane.

Arhitect teoretician și pedagog strălucit, Gropius a fost în primul rînd un mare gînditor, poate cel mai rațional, cel mai echilibrat și cel mai apropiat de media justă necesară omului modern, din generația sa. Consecvent, intransigent, dar lipsit de ostentație, el a fost o conștiință vie, rod al acelei etici profesionale pe care o căutau cu fervoare arhitecții de la sfîrșitul veacului trecut.

La dispariția sa ne dăm seama că ceea ce lipsește generației actuale de arhitecți este un nou Gropius, capabil să închege filozofia arhitecturală a anului 2000.

EREN '69

expoziția realizărilor economiei naționale 1969

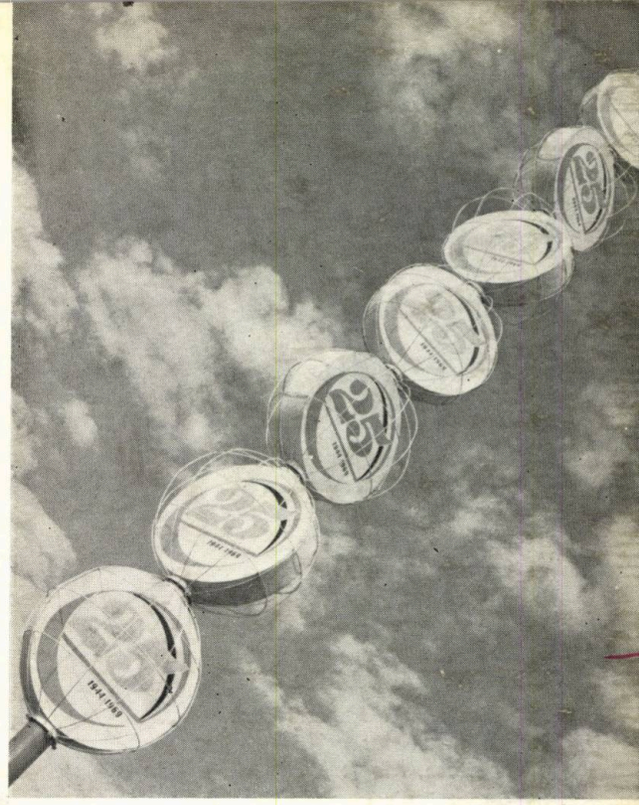

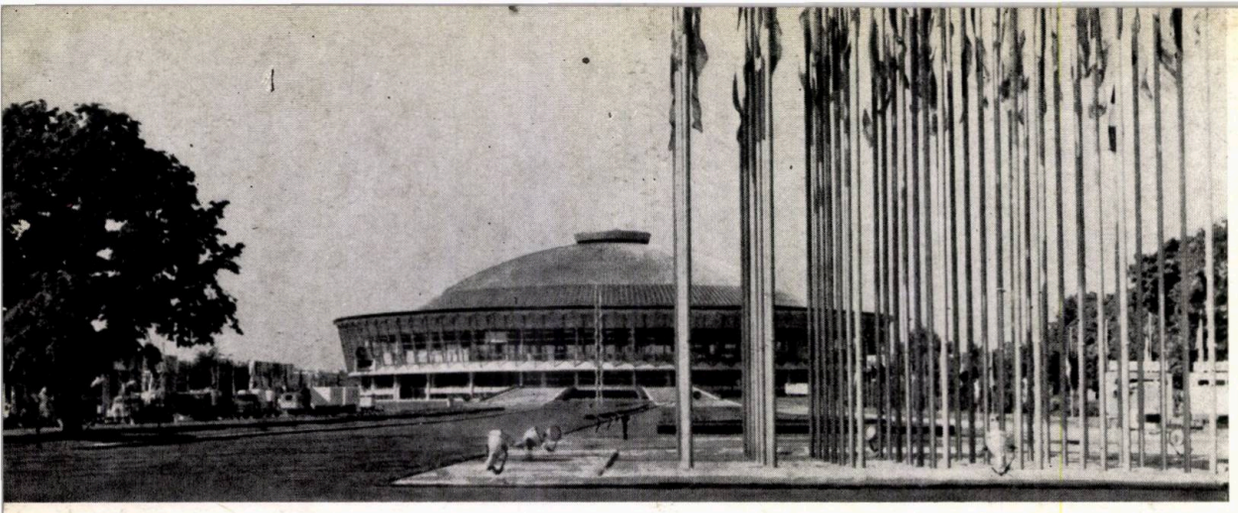

1 | 2 3
4

1 — *Vedere spre Pavilionul central (A)*

2 și **3** — *Vederi de ansamblu*

4 — *Planul de ansamblu*

COLECTIV DE PROIECTARE

Șef proiect: arh. Heinz Novac
Plan de ansamblu: arhitecții Heinz Novac, Mircea Bodianu, Nicolae Drăghicescu, Grigore Gîrlea, Dan Mătase, Marta Nicolescu, Lucian Popovici, conf. Ion Ressu
Serviciul de proiectare al Camerei de comerț a R.S.R.

CONSTRUCȚII PERMANENTE
— PAVILIOANELE K. L. O. P.

Arhitecții Heinz Novac, conf. Ignace Șerban, conf. Dan Slavici, Cornel Dumitrescu, Ștefan Scafa, Mihai Florescu, Mariana Feti
Serviciul de proiectare al Camerei de comerț a R.S.R.
Rezistență: ing. Ion Neagu
Sectorul de proiectare M.C.I.C.R.

— PAVILIONUL B

Arhitecții conf. Ludovic Staadecker, Victor Sebestyen, Virginia Lupu
I.S.C.A.S.

— PAVILIONUL Z

Arhitecții Gabriel Petrescu și Ștefan Barton
I.P.I.U.

PAVILIOANE METALICE DEMONTABILE:

Arhitecții Heinz Novac, Mircea Bodianu, Marta Nicolescu, Grigore Gîrlea, Dan Mătase
Rezistență: ing. Dorin Lazăr
Serviciul de proiectare al Camerei de comerț a R.S.R.

AERODOMĂ: *inginerii Eugen Radu și Iosif Schwartz*
Institutul de fizică atomică

AMENAJĂRI INTERIOARE ȘI GRAFICĂ

Arhitecții Heinz Novac, Mircea Bodianu, Renzo Cărăușu, Eugen Dobrotă, Nicolae Drăghicescu, Cornel Dumitrescu, Mariana Feti, Mihai Florescu, Mircea Găleată, Grigore Gîrlea, Oxana Ghica, Sergiu Hanganu, conf. Dorian Hardt, Ion Lucăcel, Mircea Lupu, Petre Marinescu, Dan Mătase, Petre Molnar, Marta Nicolescu, Șerban Nițulescu, Claudia Novac, Ion Petre, Lucian Popovici, conf. Ion Ressu, Ștefan Scafa, conf. Ignace Șerban, Milița Sion, conf. Dan Slavici, Dumitru Stănescu, Alexandru Steriadi, Eduard Strausser, Radu Vincenț, proiectant Constantin Vlăsceanu
Graficieni: conf. Iosif Molnar, Maruc Gabudighian
Rezistență: ing. Dorin Lazăr
Instalații: inginerii Maria Constantinescu, Dragoș Manasian, Tudor Verona
Drumuri: inginerii Nicolae Draganovici, Cornel Stancu
Documentație economică: ing. Eugen Nistor, proiectanții Aron Toma și Florica Brejan
Serviciul de proiectare al Camerei de comerț a R.S.R.

PLAN DE ANSAMBLU

A. Pavilionul central

Nivel ± 0,00 metalurgie, siderurgie, construcții de mașini

Nivel + 3,20 — electronică, electrotehnică, bunuri de consum tehnice

Nivel + 4,50 — cercetare și proiectare în domeniul construcțiilor de mașini și metalurgie

Nivel + 7,70 — petrol și chimie

B. Pavilionul B

Parter — silvicultură și industria prelucrării lemnului

Etaj — industria ușoară (țesături, confecții, încălțăminte)

C și D. Pavilionul cooperației meșteșugărești

E. Pavilionul transporturi

F. Pavilionul telecomunicații

I. Pavilionul industriei ușoare (bunuri metalice, sticlărie)

J. Pavilionul C.F.R.

K și L. Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare

M. Pavilionul materialelor de construcții

m. Utilaje pentru construcții și prefabricate

N. Pavilionul minelor

O. Pavilionul industriei alimentare (parter); comerț și cooperație (etaj)

P. Pavilionul agriculturii

p. Utilaj agricol

R. Pavilionul informații

Z. Pavilionul utilajelor pentru industria ușoară

Y. Pavilionul culturii, artei, științei

n. Utilaje miniere

t. Energie electrică

s. Utilaje pentru industria chimică

u. Utilaj petrolier

X. Pavilionul fizicii atomice

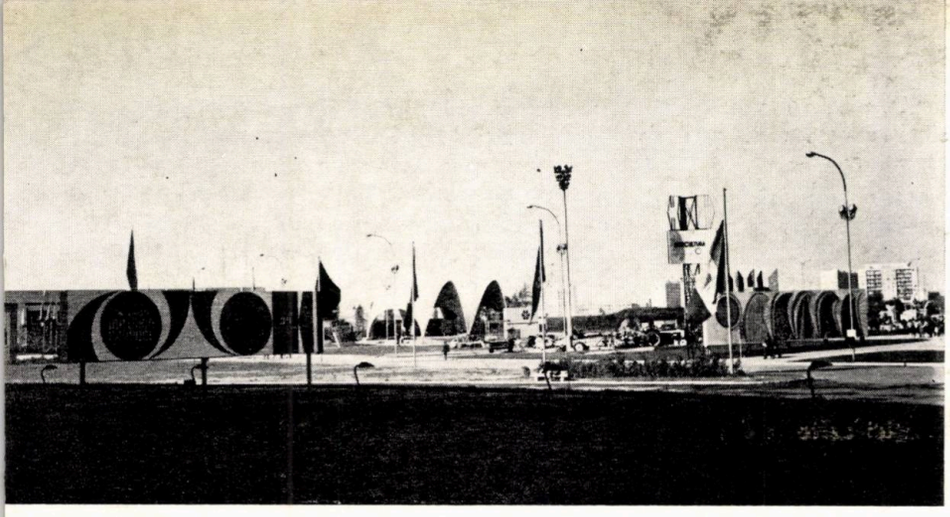

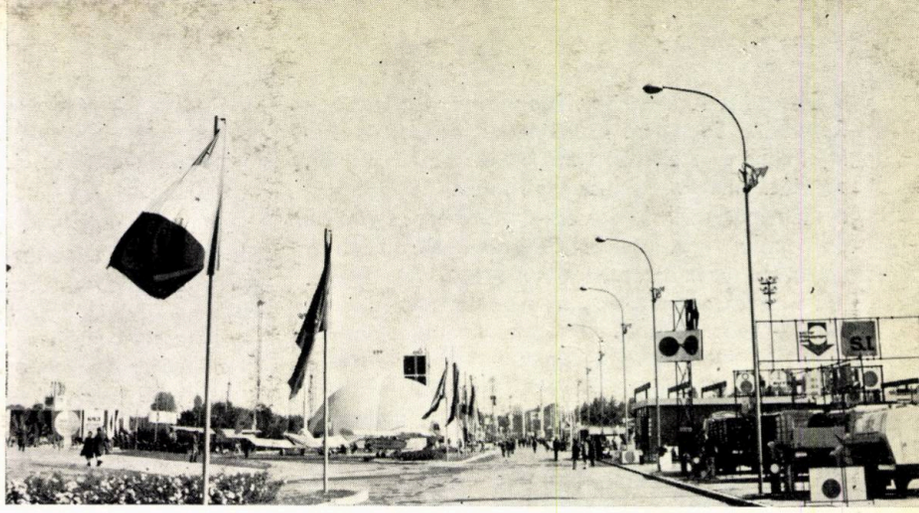

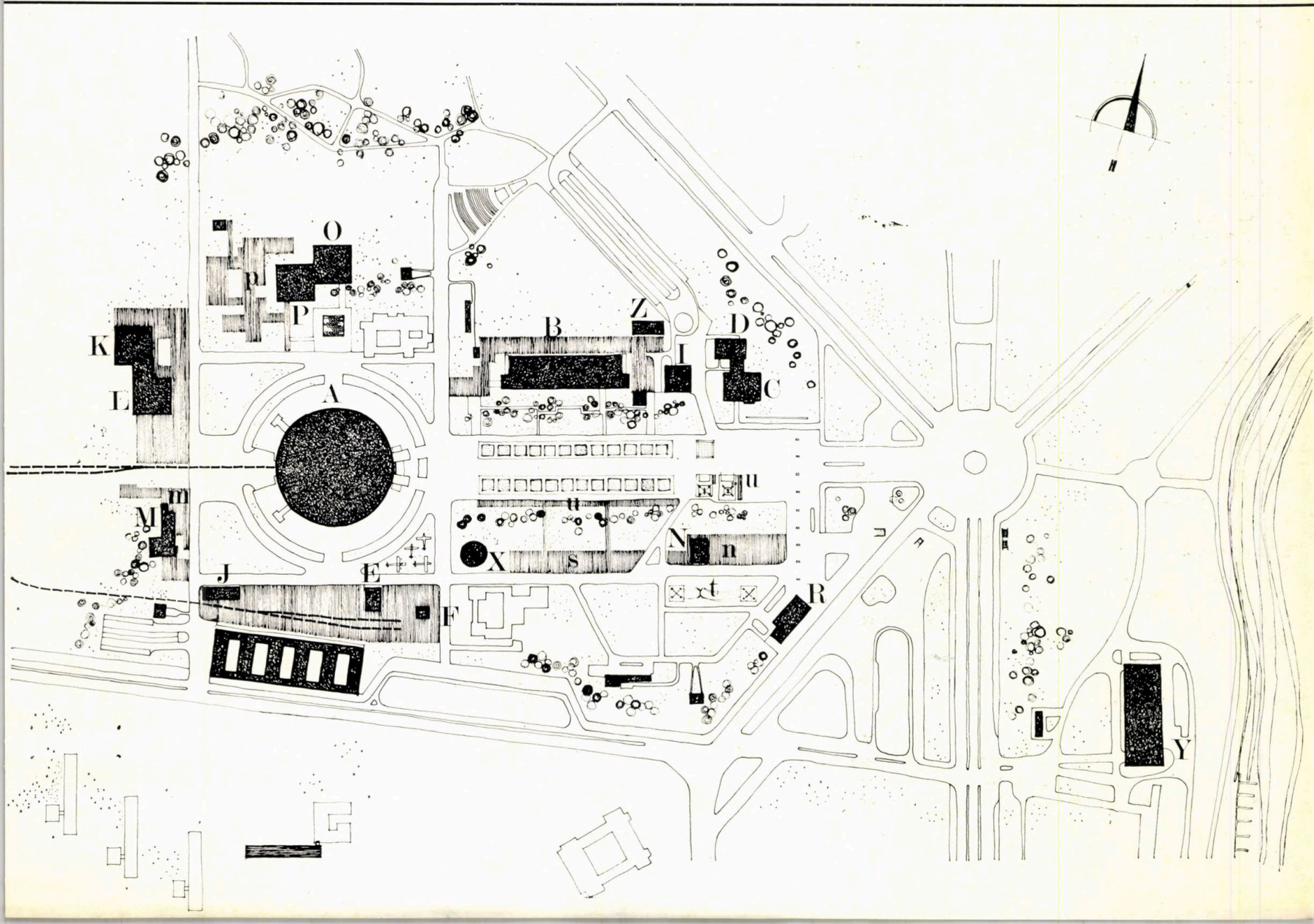
O
p
P
K
L
A
B
Z
I
D
C
M
m
u
u
N
n
X
s
J
E
F
t
R
Y

Expoziția Realizărilor Economiei Naționale a Republicii Socialiste România, organizată cu prilejul celei de a 25-a aniversări a eliberării patriei, prezintă marile realizări obținute de poporul român în cei 25 de ani de la eliberare, în toate domeniile vieții politice, economice, sociale și culturale, precum și perspectivele de dezvoltare.

Tematica expoziției pornește de la o idee de bază — concretizarea succeselor obținute în procesul de desăvîrșire a construcției socialiste — expoziția relevînd ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului, înaintarea României Socialiste pe drumul prosperității, civilizației și progresului, scoțînd în evidență contribuția tot mai mare a cercetării științifice și a promovării tehnicii noi în dezvoltarea întregii economii. Prezentarea realizărilor industriei de bază constituie elementul dominant al expoziției, exponatele celorlalte ramuri demonstrînd că politica partidului de dezvoltare a industriei grele a antrenat înflorirea armonioasă a întregii noastre economii.

Expoziția reflectă, de asemenea, ridicarea generală a nivelului agriculturii, amplificarea bazei sale materiale, succesele dobîndite pe linia mecanizării, irigării și chimizării, precum și sporirea producției vegetale și animale. Un sector aparte prezintă înfăptuirile în domeniul științei, culturii, artei, învățămîntului, sănătății etc., ilustrînd modul în care realizarea programului de dezvoltare a economiei se împletește cu ridicarea nivelului material și cultural al oamenilor muncii.

Dinamica producției, nivelurile, ritmurile și proporțiile stabilite pentru ramurile economiei naționale prin prevederile planurilor de dezvoltare ale acesteia sînt reflectate în grafica generală a expoziției.

Concepția generală a expoziției prevede expunerea pe principiul sectorizării pe ramuri și prezentarea exponatelor de către ministerele care le utilizează în producție. Cu ocazia expoziției s-a pus și problema realizării unor lucrări cu caracter orășenesc, care cu ocazia expozițiilor jubiliare au devenit o tradiție în istoria modernă a capitalei noastre.

Astfel, cu ocazia expoziției agricole din 1906 s-a organizat parcul « Libertății » și asanarea zonei învecinate, s-au executat numeroase construcții și lucrări de artă, dintre care unele mai există încă.

În 1935, cu ocazia « Lunii Bucureștilor » s-a sistematizat piața de intrare în parcul « Libertății » în forma în care există astăzi. În cadrul aceleiași manifestări, cu prilejul ediției sale din 1936, s-a amenajat parcul Herăstrău și s-a început edificarea Muzeului Satului.

În 1964, în cinstea celei de a 20-a aniversări a eliberării patriei, s-au realizat : bulevardul Expoziției, punctul terminus al transportului în comun, firul al treilea al șoselei Kiseleff, plantația de coniferi și cinematograful în aer liber, restaurantul Miorița.

Cu prilejul Expoziției Realizărilor Economiei Naționale din anul 1969, ca urmare a analizei făcute împreună cu reprezentanții Municipiului București, s-a realizat un pasaj subteran care asigură traversarea pietonieră pe sub șoseaua Kiseleff și bdul Mărăști și s-a reamenajat intrarea în expoziție dinspre Piața Scînteii.

Expoziția se desfășoară pe o suprafață de expunere de cca 70 000 m², din care cca 35 000 m² în pavilioane; ediția precedentă — EREN 1964 — a utilizat numai 37 500 m², din care cca 19 000 m² în pavilioane. Creșterea suprafețelor a fost asigurată prin :

a) Punerea în funcțiune pentru EREN 1969 a investițiilor necesare organizării Tîrgului internațional de la București, a cărui primă ediție va avea loc în anul 1970 și pentru care s-au prevăzut :

— un pavilion de expoziție (proiectat de ISCAS);

— platforme de expunere în aer liber;

— reamenajări la construcții existente (transformarea a două unități comerciale în pavilioane de expunere și de informații);

— construcții pentru funcțiuni anexe (ateliere, depozite);

— parcaje în interiorul incintei, lucrări tehnico-edilitare etc.

b) Realizarea unor suprafețe suplimentare de expunere constînd din :

— amenajarea unor spații de expunere în pavilioane noi, executate din elemente constructive prefabricate și din elemente metalice demontabile;

— extinderea platformelor existente.

Ca urmare a studiilor întocmite, soluția adoptată are următoarele caracteristici :

— Prezintă sectoarele de expunere în ordinea logică a producției : extractiv, energetic, petro-

Vedere aeriană a expoziției

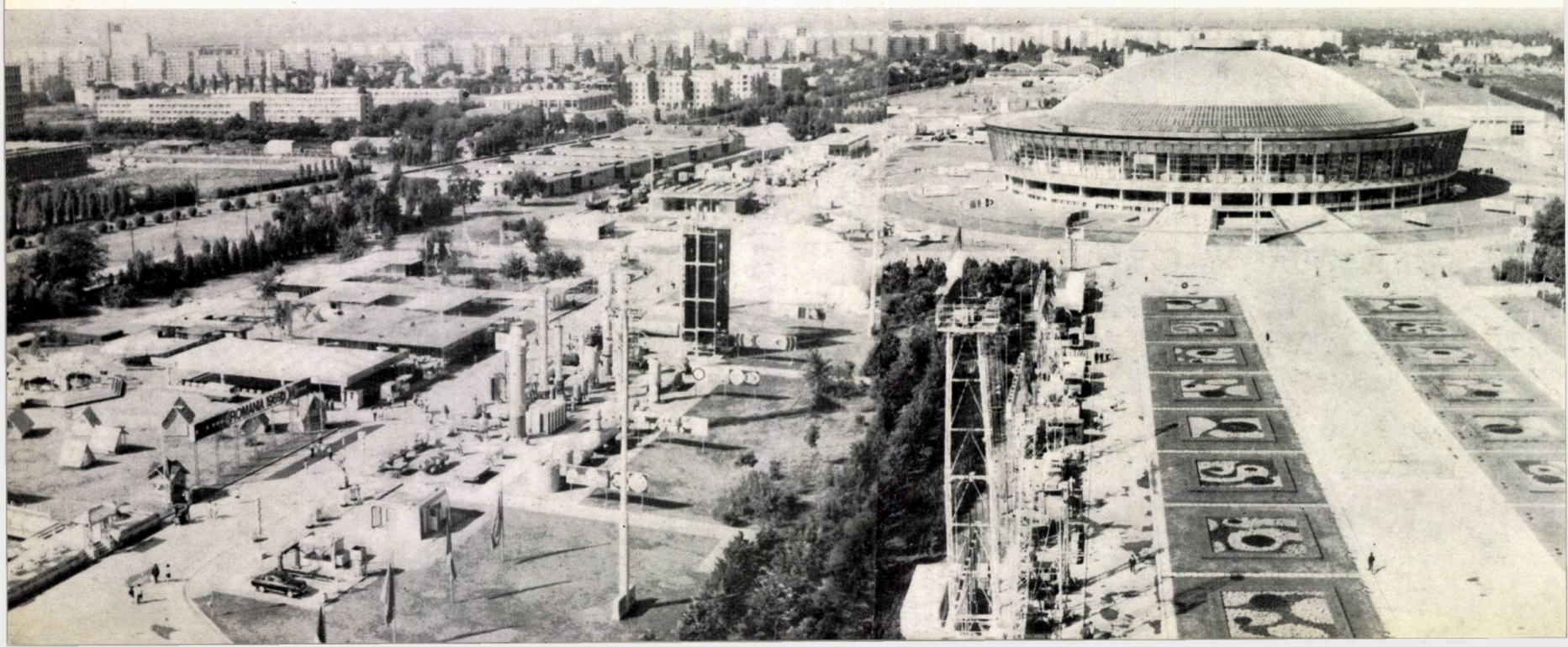

lier și al gazelor naturale, metalurgie, construcții de mașini, chimie, transport și telecomunicații, construcții, agricultură, bunuri de consum.

— Grupează într-o zonă separată (zona pavilionului de pe malul lacului Herăstrău) prezentarea realizărilor din domeniul științei, învățămîntului, culturii, artei, sănătății, sportului și turismului.

— Rezolvă amplu accesul general al publicului și prevede pe traseul de vizitare a expoziției puncte de odihnă, de alimentare și alte comodități.

— Concentrează zonele de expunere și le grupează cît mai aproape de drumurile de acces.

Accesul vizitatorilor în incinta complexului expozițional se face în principal pe latura dinspre Piața Scînteii. Intrarea este marcată de o suită de puncte pentru case de bilete, legate cu porți de acces, acestea continuîndu-se pînă la noul pavilion amenajat pentru informații, poștă, C.E.C., pază etc.

Primirea publicului se face în piața-vestibul a expoziției, flancată pe latura de nord de panoul-anunț și de simbolul expoziției.

Exponatele sînt grupate în opt mari zone:

1. În zona de sud-est expun sectoarele extractive: minier, petrol și gaze naturale, precum și sectorul energetic. Tot acolo sînt expuse și unele utilaje ale industriei chimice.

2. În pavilionul central sînt prezentate exponatele industriei constructoare de mașini, automaticii și electrotehnicii, bunurile de consum electrotehnice și produse ale industriei petroliere și chimice.

3. Sectorul transporturilor este grupat în zona de sud, prezentînd subramurile: poștă și telecomunicații, feroviar, rutier, naval și aerian. Expunerea se face în pavilioane și pe platformele din vecinătatea acestora.

4. În zona de vest se află exponatele din diferite ramuri ale sectorului de construcții, utilaje, unele materiale de construcții, structuri constructive, expuse în două pavilioane și pe platformele în aer liber din această zonă.

5. Zona de nord este rezervată realizărilor din agricultură și industria alimentară, prezentate într-un pavilion și pe platforme în aer liber.

6. Economia forestieră, industria locală și produsele industriei ușoare sînt prezentate în pavilionul de pe latura de nord-est.

7. Cooperația meșteșugărească expune în pavilioanele din vecinătatea panoului-anunț de la intrarea principală.

8. În pavilionul din zona lacului Herăstrău sînt prezentate realizările și perspectivele în cercetarea științifică, sănătate, cultură, învățămînt etc.

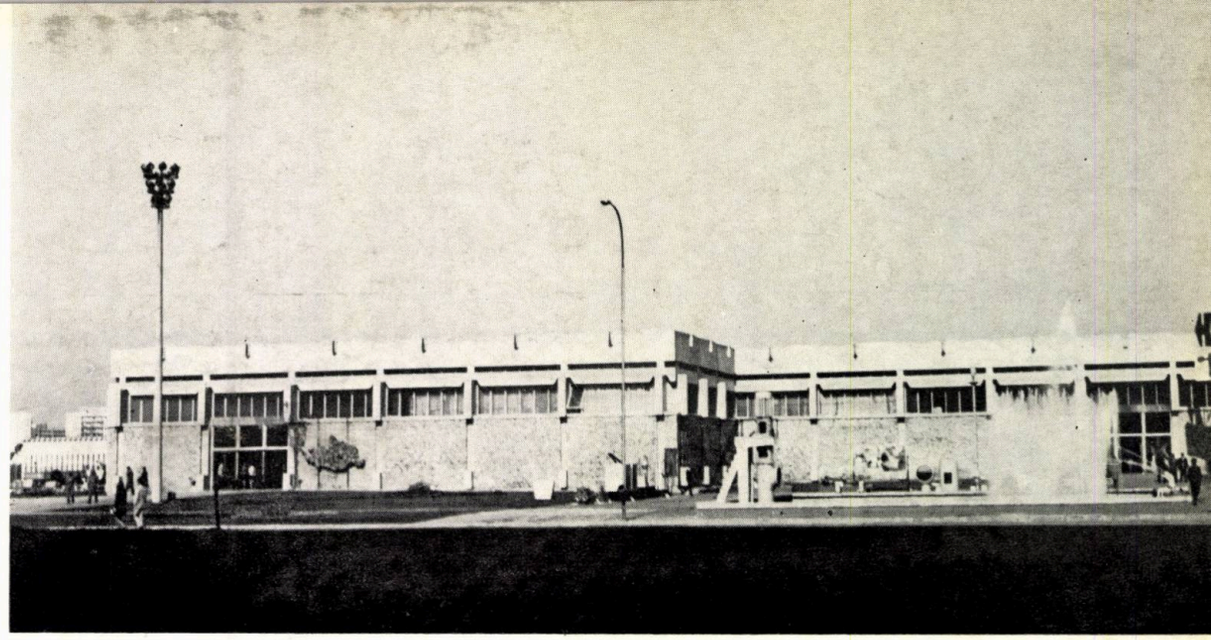

Pavilionul agriculturii și industriei alimentare (O și P)

CONSTRUCȚII NOI

Amplasarea expoziției și multitudinea exponatelor de prezentat a necesitat amplificarea spațiilor de expunere acoperite din complexul expozițional. În acest scop s-au realizat:

— Două pavilioane construcție permanentă din prefabricate de beton armat (pavilionul K,L — construcții, arhitectură, sistematizare și pavilionul O,P — agricultură și industria alimentară).

— Un pavilion construcție permanentă (pavilionul B — silvicultură și industria lemnului și industria ușoară).

— Pavilioane din structuri metalice demontabile (N — pavilionul minelor, J — al căilor ferate, I — al articolelor pentru copii, Y — al cărții).

— Un pavilion construcție metalică (Z — utilaje pentru industria ușoară).

— Un pavilion aerodomă (X — institutul de fizică atomică).

Stabilirea formei, dimensiunilor și volumului celor două pavilioane realizate din prefabricate de beton armat a cerut un studiu atent pentru a se obține relațiile cele mai favorabile față de volumul dominant al pavilionului central.

Tratarea noilor pavilioane din volume aproape pătrate în plan, alipite prin decalare, a creat imagini și raporturi la scara necesară ansamblului.

Pavilioanele propriu-zise se prezintă sub formă de hale cu două puncte de sprijin interioare și fără alte prevederi speciale, în afară de obișnuitele instalații necesare unei expoziții. La alegerea soluției constructive, criteriul de bază a fost cel al unei execuții rapide cu minimum de manoperă și cu un cost redus. În aceste condiții a fost aleasă o variantă integral industrializată, din elemente prefabricate grele de beton armat.

Stîlpii interiori, grinzile-jug, grinzile principale și chesoanele sînt de inventar, realizate în stoc după cataloagele I.P.C.T. Aceasta a determinat traveea de 6,00 m, dimensiunile generale ale elementelor de hală revenind de 36×36 m, iar așezarea stîlpilor interni la 18 m față de margini.

Prefabricatele de exterior au fost turnate după schițele colectivului de proiectare. Acestea au fost studiate cu anumite forme și reliefuri deosebite, care să le confere expresivitate și să le diferențieze de obișnuitele hale industriale. Pavilioanele au fost închise pe contur, între stîlpi, cu zidărie de 4 m înălțime, din cărămidă eficientă lucrată aparent și rostuită. În rest, pînă la învelitoare, închiderea a fost făcută cu ferestre metalice. Betonul prefabricat, executat cu multă acuratețe, a fost lăsat aparent, netencuit și parțial vopsit.

Executarea celor două pavilioane s-a făcut în mai puțin de 3 luni și în bune condiții.

În afară de aceste două pavilioane s-a mai realizat unul, proiectat de ISCAS pentru prima ediție a Tîrgului internațional-București, executat și dat în folosință cu ocazia EREN-1969.

Ținînd seama de forma și volumul important al pavilionului central existent, care va rămîne în continuare elementul dominant al compoziției ansamblului, amplasarea noului pavilion s-a făcut paralel cu axul esplanadei centrale, căutîndu-se pe cît posibil conservarea plantației existente.

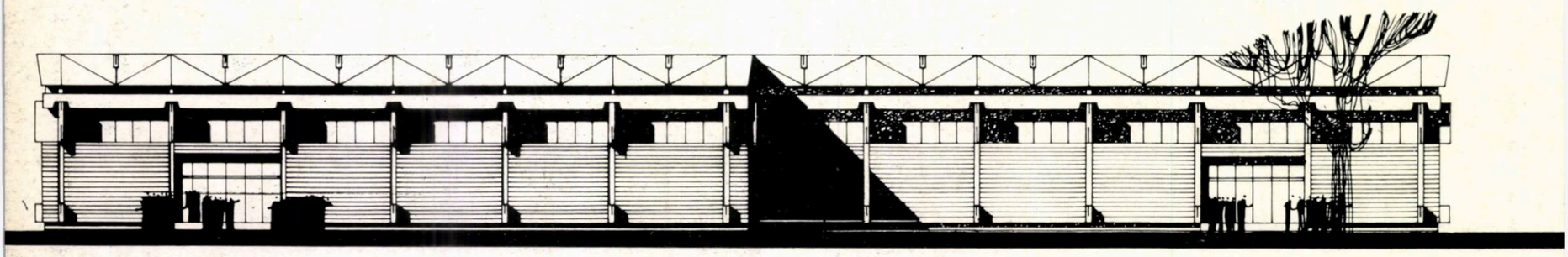

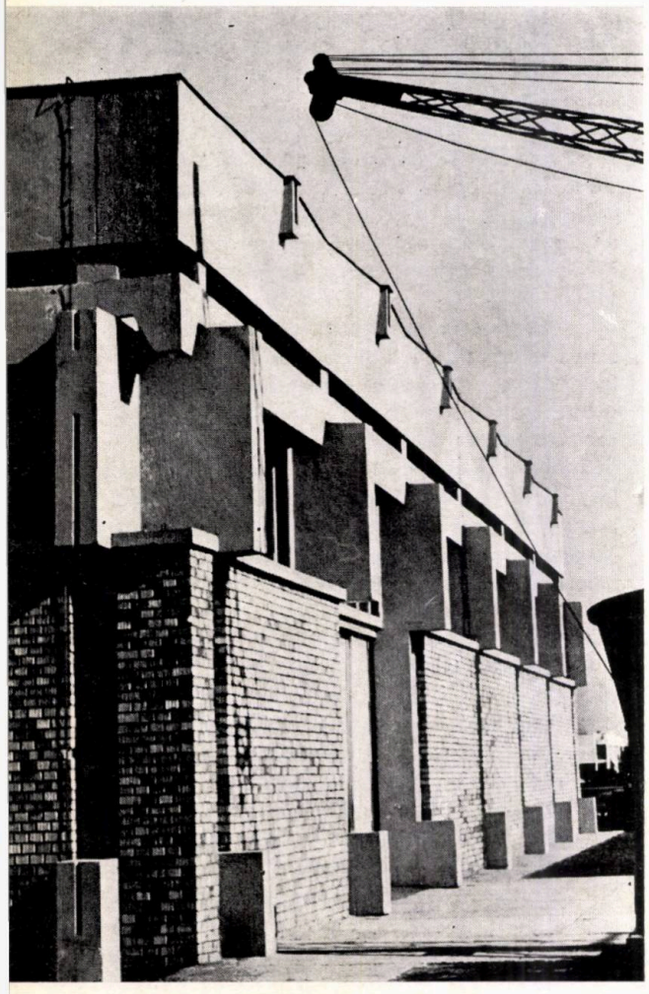

Pavilionul a fost proiectat în conformitate cu modularea de hale industriale acoperite cu elemente prefabricate precomprimate în T, de 18,00 și 14,60 m lungime. Traveele folosite sînt de 9,00×9,00 și 9,00×15,00 m.

Hala astfel proiectată permite o compartimentare economică pentru amenajările de expoziții, precum și folosirea parțială în cadrul unor expoziții restrînse.

În cadrul înălțimii libere din hală, de 8 m, s-a prevăzut o supantă parțială pentru o mare suprafață de expunere. De asemenea, s-au prevăzut funcțiuni anexe, ca: depozite, birouri, grupuri sanitare, vestiare, dușuri, anexe tehnice, toate grupate la capetele halei. Accesul mărfurilor se face de la platformele exterioare, iar pe verticală cu ascensoare. Accesul la spațiul pentru depozitarea mărfurilor de la subsol, în suprafață de 1 000 m^2, se face prin două rampe carosabile.

Planșeele pavilionului permit prezentarea de exponate grele, pînă la 3 000 kg/m^2 la parter, pe o suprafață de 3 000 m^2 și pînă la 1 000 kg/m^2 la supanta în suprafață de 1 500 m^2.

Toate spațiile sînt prevăzute cu lumină și aerisire naturală prin ferestre către exterior, precum și cu aeroterme pentru încălzire.

În afară de construcțiile permanente s-a mai considerat utilă, pentru acoperirea unei suprafețe suplimentare de expunere, construirea unor pavilioane metalice care să poată fi ușor montate și care, prin sistemul ce urma să fie adoptat, să se poată mări sau micșora în funcție de necesități, fără ca aspectul acestor construcții să sufere. În acest scop s-a recurs la soluția unor forme inițiale de travee simetrică pe două axe, care să permită dezvoltarea construcției în orice direcție.

De asemenea, s-a urmărit ca numărul de tipuri care formează inventarul de piese pentru montarea pavilioanelor să fie cît mai restrîns, pentru o recunoaștere și o montare cît mai ușoară. Acest inventar este format din:

— un tip de fermă valabil pentru orice direcție;

— un tip de montant;

— două tipuri de jgheaburi pentru scurgerea apei (cîmp și capete);

— două tipuri de plăci prefabricate din beton pentru pardoseală (ancorare stîlpi, de cîmp);

— două tipuri de panouri tîmplărie metalică (panouri cu uși, panouri normale de cîmp);

— un tip de scafe de lumină;

— tablă cutată autoportantă pentru învelitoare.

Traveea folosită — 6,00 m între axele montanților pe ambele direcții — a avut în vedere posibilitatea unei circulații a vizitatorilor pe 3,00 m lățime și a unui spațiu pentru expunere

1 | 3
4
2 | 5

1 — *Pavilionul agriculturii (O,P). Fațada*

2 — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare. Detaliu*

3 — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare. Vederi interioare*

4 — *Pavilionul agriculturii (P și O). Plan parter și supantă*

5 — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare (K și L). Plan parter*

cu o adîncime maximă de 3 ,00 m. Această subtramă de 3×3 m se regăsește în casetele sistemului de acoperire, casete generate de cele patru ferme vizibile pe toată înălțimea lor (0,70 m).

Acoperirea propriu-zisă se face cu tablă cutată, schimbîndu-se direcția pantei în fiecare casetă, așa încît aspectul acoperișului unei travee întregi apare sub formă de elice. S-a urmărit această așezare pentru ca din jocul pantelor să se creeze un relief al plafonului care să elimine orice altă tratare a intradosului acestui plafon în ceea ce privește finisajul.

Scurgerea apelor din precipitații se realizează prin jgheaburi de tablă tipizate, fixate sub fiecare fermă, care conduc apa spre conturul exterior, de unde este deversată prin intermediul barbacanelor de la cornișe.

Fiecare piesă din inventar are funcțiuni multiple, ca, de exemplu:

— ferma cu inimă plină din tablă oferă posibilitatea de fixare la partea inferioară (talpa), atît a jgheaburilor (prin simpla agățare cu brațele), cît și a scafelor de lumină sau a altor accesorii specifice expozițiilor (panouri, aplice etc.). De asemenea, contravîntuirea fermei servește la sprijinirea panourilor de tablă cutată pentru învelitoare, fără alte piese ajutătoare;

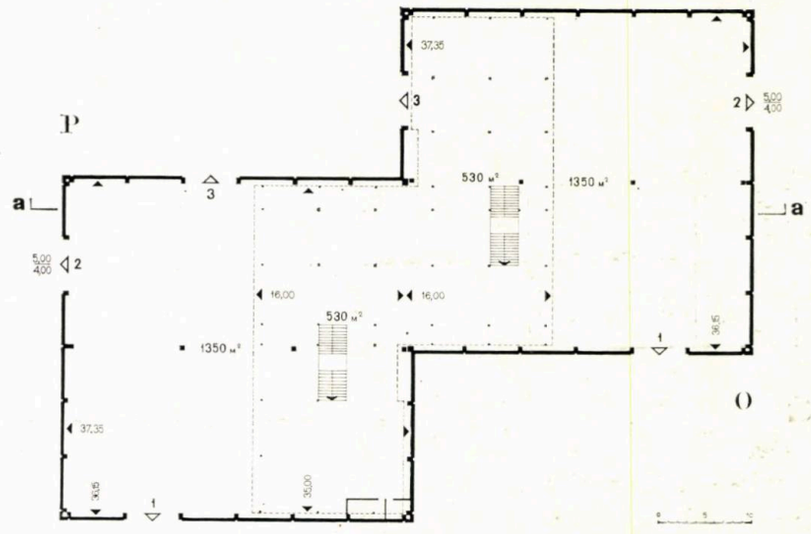

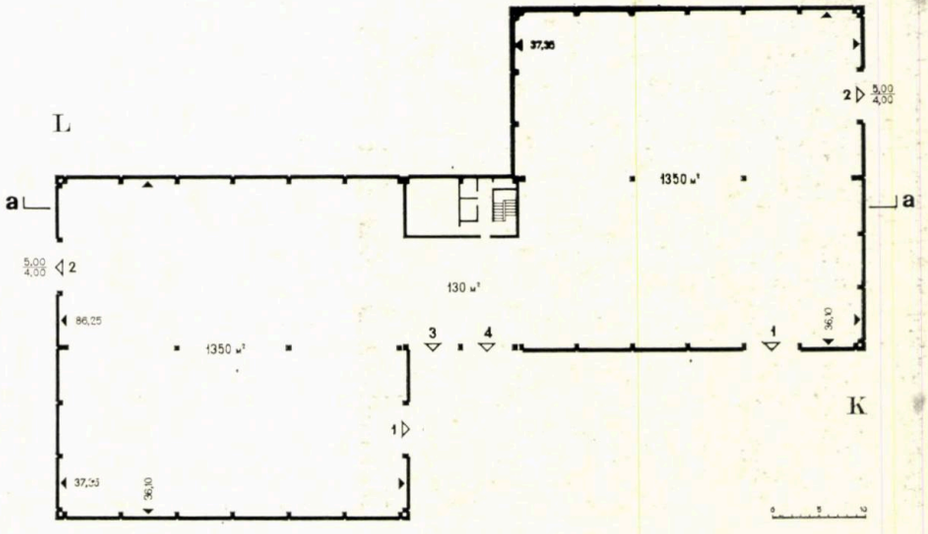

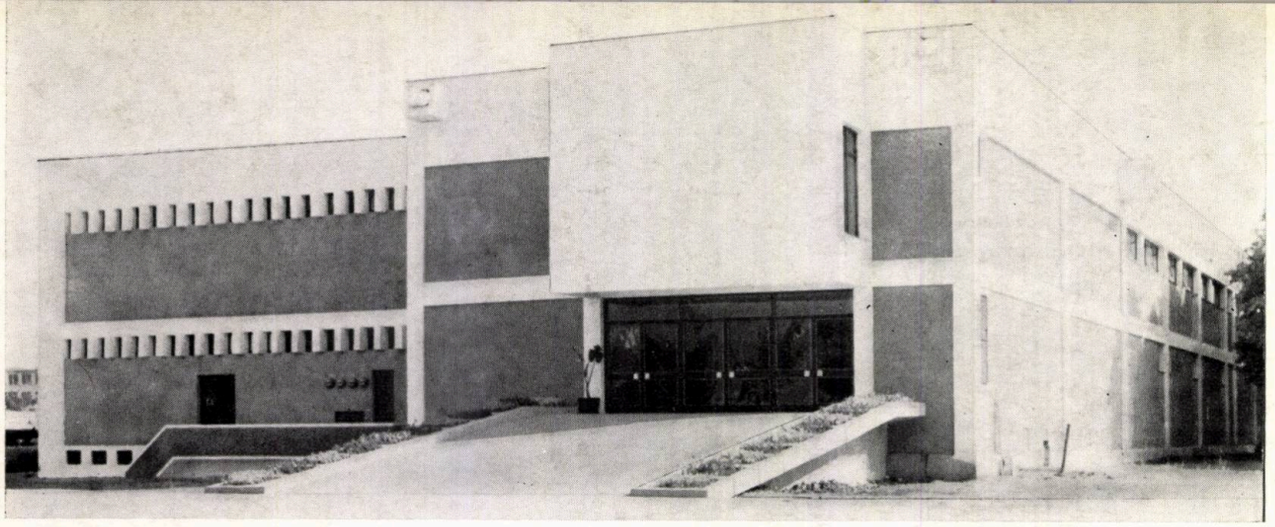

2 | 1
3
4 | 5

1 — *Pavilionul industriei ușoare (B)*

2 — *Pavilionul industriei ușoare. Secțiune*

3 —*Pavilionul B. Plan supantă*

4 — *Pavilionul industriei ușoare. Plan parter*

5 — *Pavilionul C.F.R. (J). Studiu de element tipizat pentru acoperire*

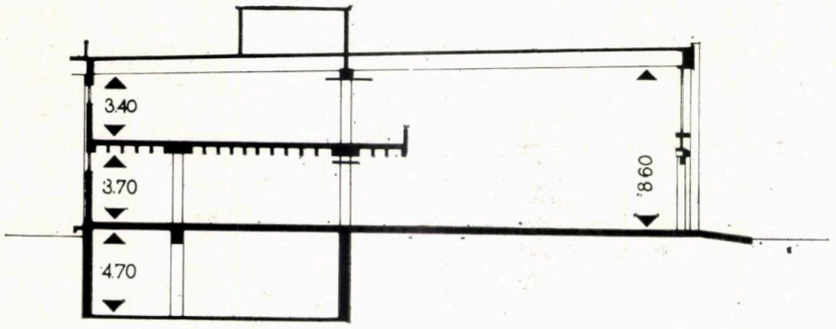

a

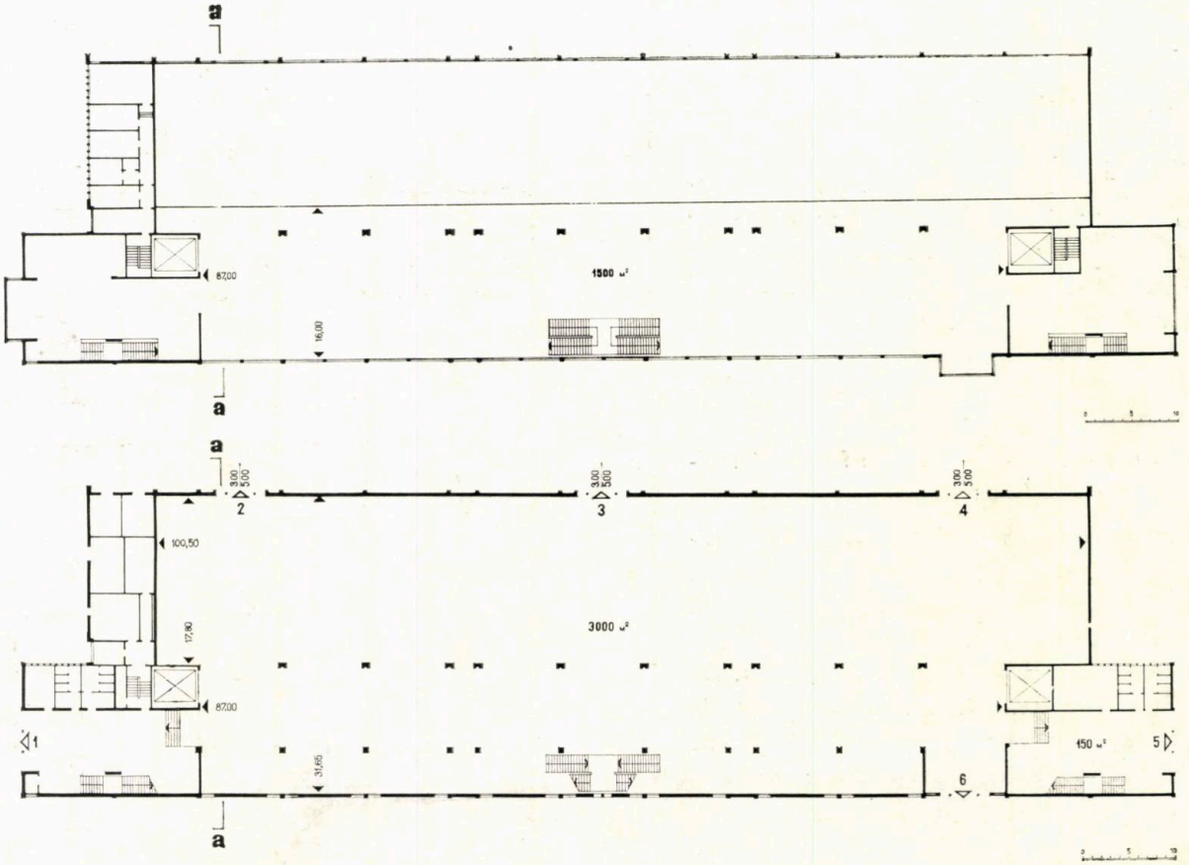

— montanții oferă posibilitatea de prindere a diverselor elemente expoziționale pe toată înălțimea lor;

— panourile de tîmplărie metalică de contur oferă și ele posibilitatea prinderii panourilor de grafică, a diverselor accesorii sau a instalației electrice, la diferite înălțimi;

— plăcile de pardoseală prefabricate au fost concepute de asemenea manieră, încît în rosturile de jumelare să fie posibilă introducerea cablurilor electrice, pentru alimentarea din orice punct al pavilionului cu energie electrică.

S-a urmărit, pe parcursul studiului, ca aspectul plastic al acestor pavilioane să exprime sincer, fără alte adaosuri de elemente de finisaj, sistemul constructiv ales: fermele vizibile, intradosul acoperișului lăsat vizibil, tîmplăria metalică și montanții așa cum au ieșit din confecționare etc.

Pe lîngă aceste construcții s-a mai realizat, în cadrul ansamblului, o construcție pneumatică cu diametrul de 26 m.

De asemenea, s-au reamenajat două unități comerciale realizate în 1964, în pavilion de expoziții și într-un pavilion de informații; pavilionul de informații realizat în 1964 a devenit pavilion de expoziții. În acest fel, suprafața acoperită de expunere s-a majorat substanțial, permițînd realizarea în bune condiții a expoziției.

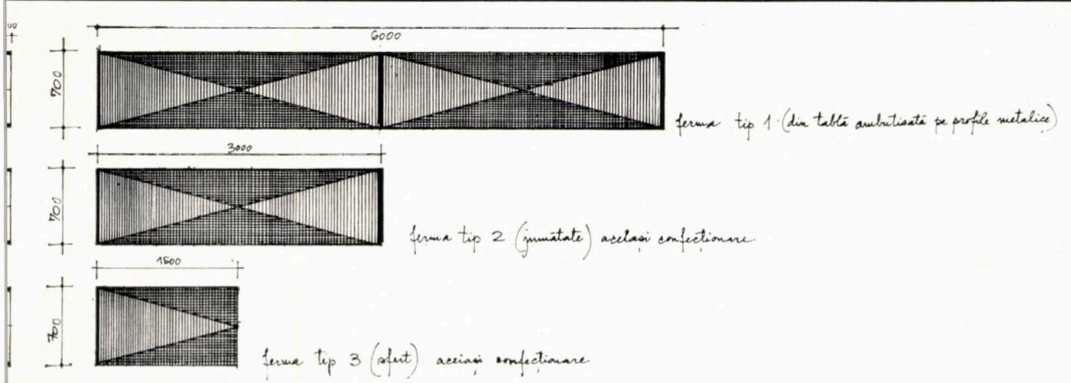

EXTRAS TIPURI FERME 1:25

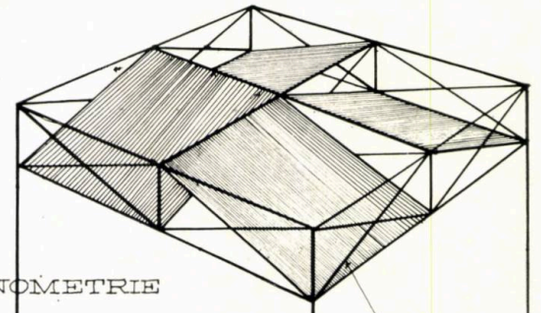

AXONOMETRIE

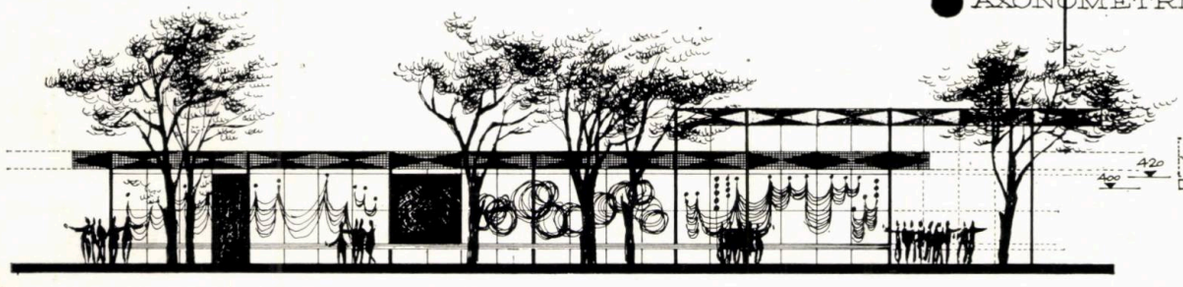

ELEVAȚIE ANSAMBLU 1:100

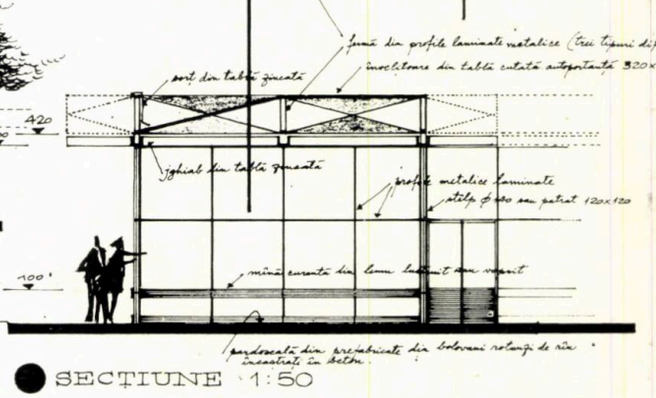

SECȚIUNE 1:50

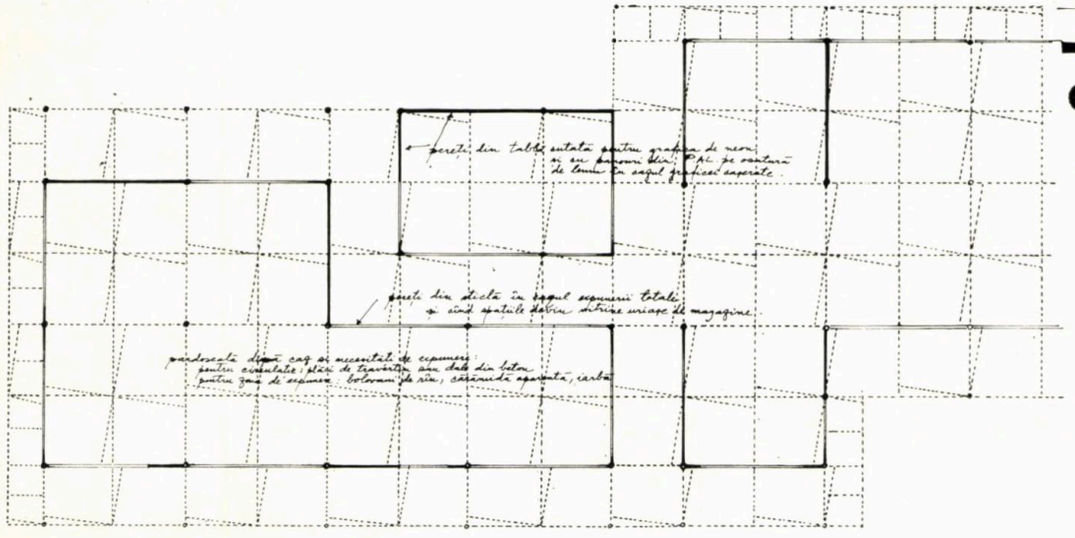

PLAN ANSAMBLU 1:100

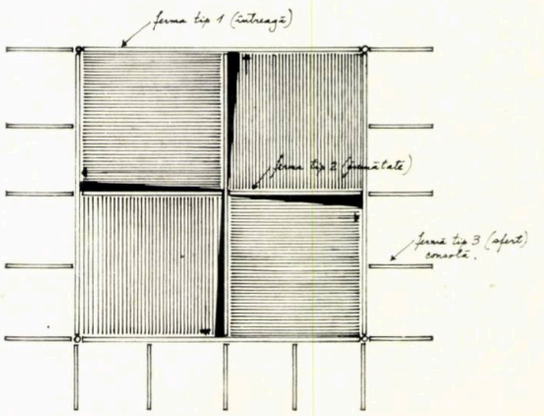

PLAN DETALIU 1:50

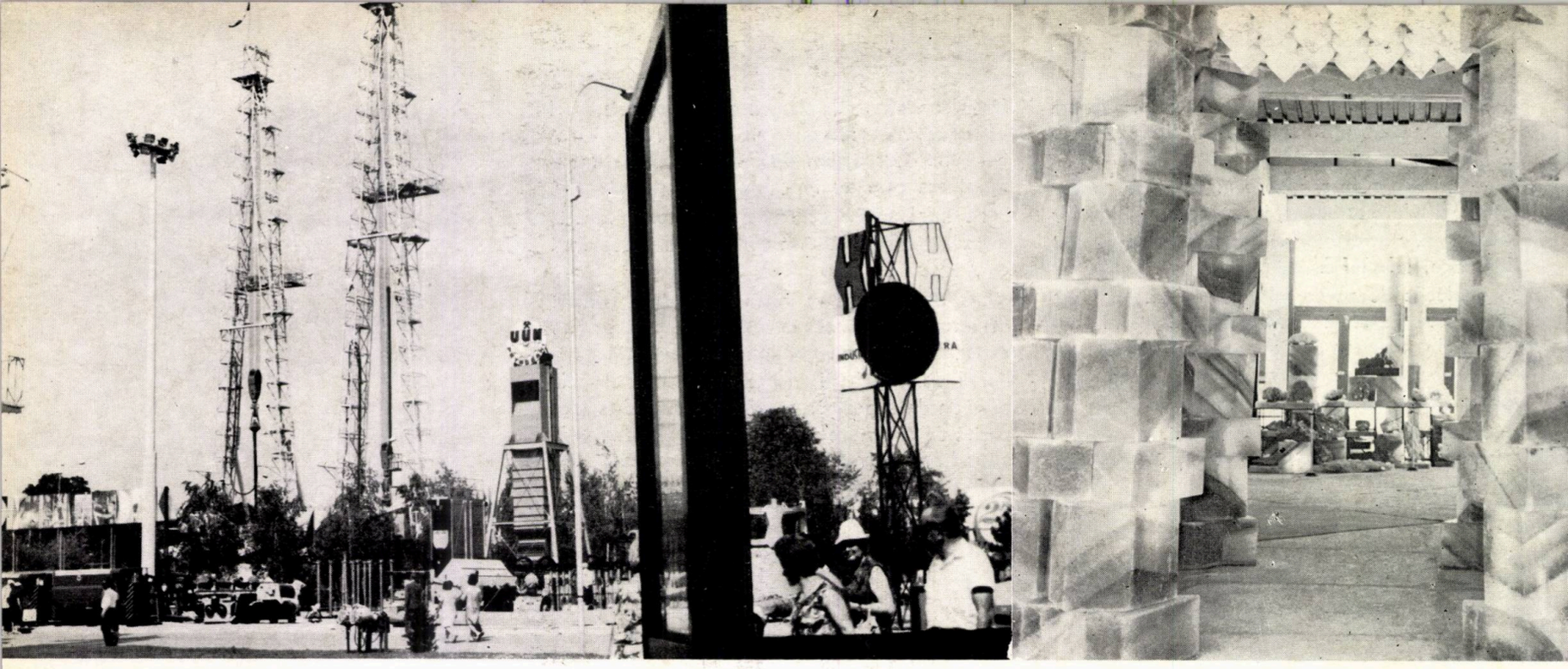

AMENAJAREA EXPOZIȚIEI

În proiectarea amenajărilor expoziționale interioare și exterioare s-a ținut seama de tema dată, de aspectul exponatelor, de circulația publicului vizitator, ca și de servituțile fiecărui pavilion în parte. De asemenea, dat fiind că o bună parte din construcțiile noi nu puteau fi gata decît cu 2—3 săptămîni înainte de data amenajării expoziției, s-a urmărit ca majoritatea elementelor de amenajare interioară (panouri, podiumuri, vitrine) să fie prefabricate și în mare parte tipizate pentru a se micșora perioada de montare.

Fiecare colectiv s-a preocupat ca exponatele să trăiască fiecare în parte, într-un cadru cît mai adecvat, să informeze pe vizitator asupra caracteristicilor exponatului și a modului de fabricație, să așeze exponatele, acolo unde era cazul, cît mai aproape de starea de funcționare, să scoată în evidență, prin modul de expunere, cele mai noi produse etc., astfel încît toate mostrele prezentate să atragă, să producă interes publicului vizitator.

S-a urmărit, pe parcursul proiectării, să se rezolve întreg cadrul expozițional în funcție de posibilitățile executantului I.S. Decorativa, prin soluții simple în marea majoritate a cazurilor și prin accente speciale acolo unde tematica o cerea.

În continuare vom analiza aspectul amenajărilor expoziționale așa cum au fost concepute de colectivele de arhitecți desemnate pentru proiectarea lor, urmărind planul de vizitare.

În zona sud-estică de expunere sînt prezentate sectoarele extractive, *minier-geologic*, *petrol și gaze naturale*, *sectorul energetic* și unele exponate și montaje ale *sectorului metalurgic* și al *industriei chimice*.

Majoritatea exponatelor din această zonă situată la intrarea în expoziție sînt amplasate pe platforme în aer liber, într-un ansamblu impresionant prin dimensiunile utilajelor și eleganța siluetelor instalațiilor de foraj, a cilindrilor argintii pentru industria chimică, a pilonilor de înaltă tensiune.

Prin felul cum au fost grupate aceste elemente majore, spectaculoase, s-a urmărit să se confere expoziției, chiar de la intrare, un caracter dinamic-industrial, cerut de semnificația pe care trebuie s-o aibă o astfel de manifestare.

O parte din exponatele sectorului minier-geologic sînt prezentate și într-un pavilion de 432 m^2. Prin soluția de amenajare și prin grafică s-a urmărit ilustrarea dezvoltării acestei ramuri a economiei naționale în ultimii 25 de ani.

Sarea gemă și florile de mină, exponate deosebit de decorative, au fost folosite spre a se crea puncte de atracție pentru vizitatori. Sarea a fost prezentată sub forma unei încăperi cu plan cilindric, construită din blocuri exagonale, cu lumină încorporată și cu asizele astfel dispuse, încît volumul rezultat să semene cu un mare diamant.

Florile de mină, care formau un al doilea punct atractiv în expunere, au fost puse în valoare printr-un iluminat special și prin etalare pe suporturi de metal și sare.

Institutul de fizică atomică expune într-o aerodomă pe plan circular cu un diametru de 26 m, care se înscrie în mod fericit în ansamblu.

★

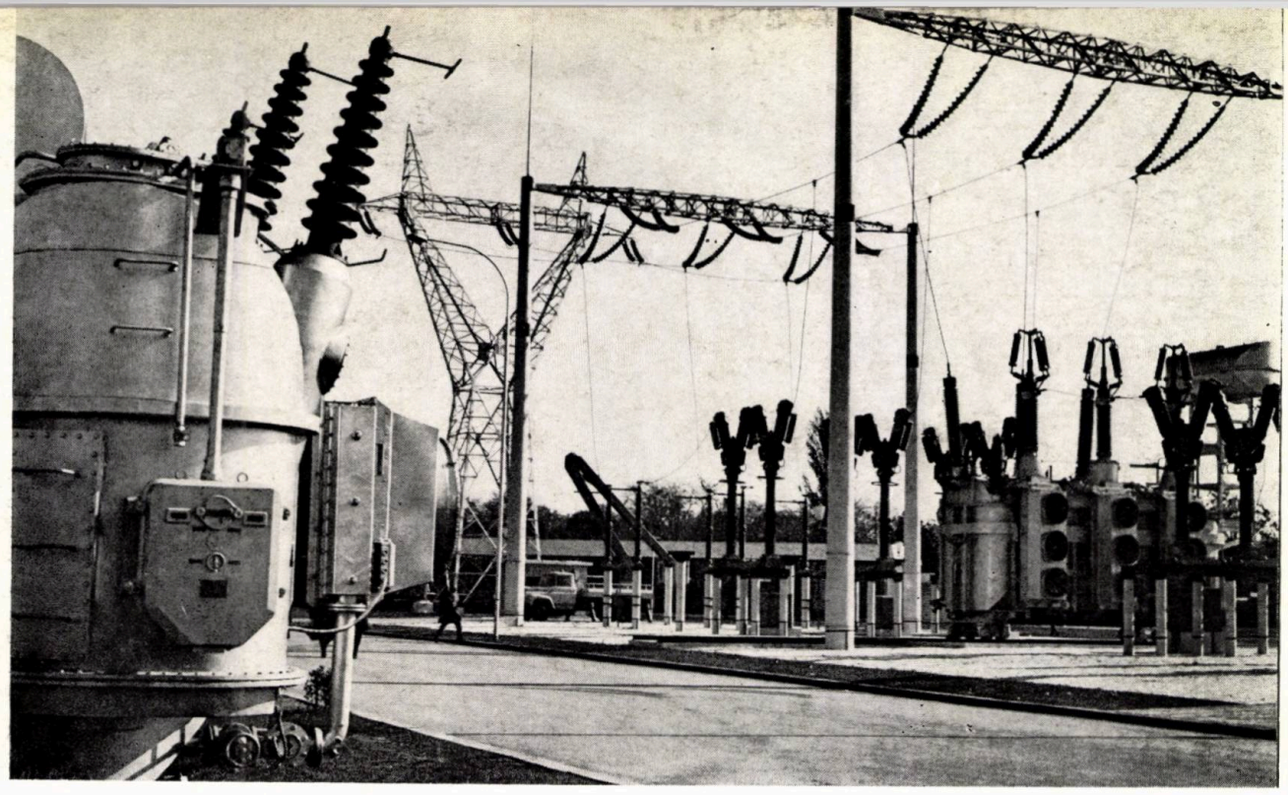

1 2 | 3
4

1 — *Vedere de ansamblu a sectorului extractiv*

2 — *Vedere interioară din pavilionul minelor (N)*

3 — *Sectorul energetic*

4 — *Sectorul utilaj chimic. Vedere de ansamblu*

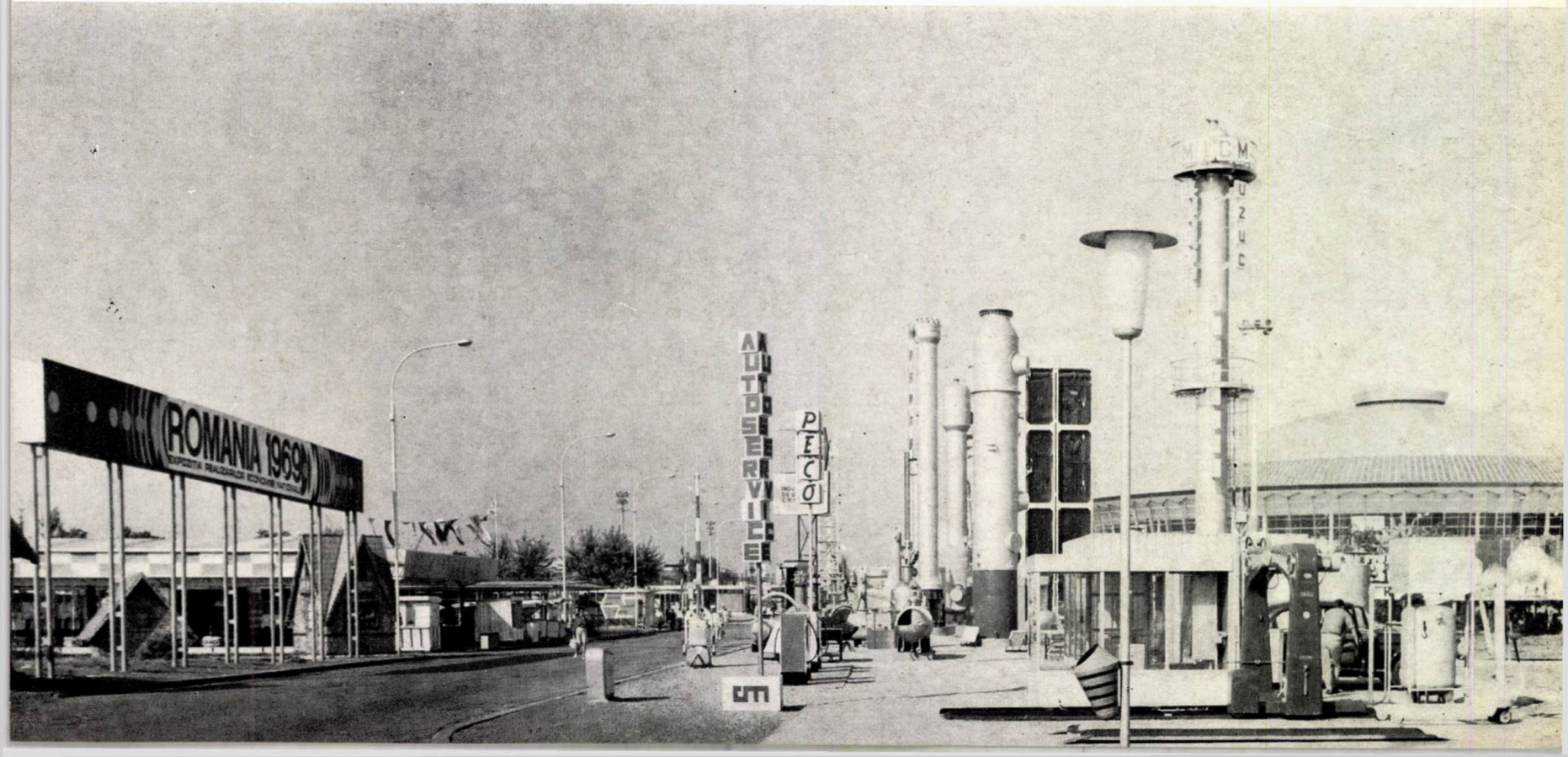

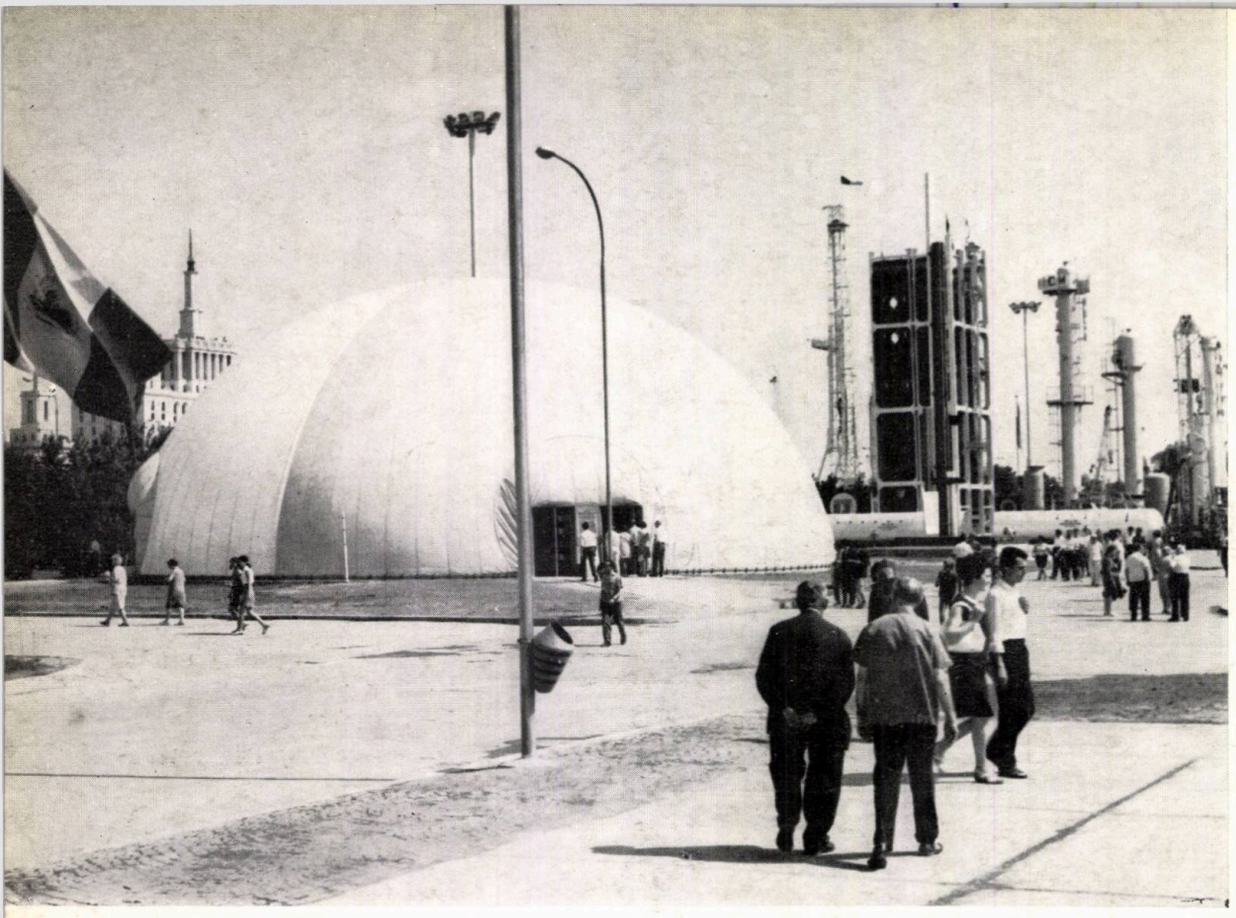

Pavilionul Institutului de fizică atomică (X)

Pavilionul central. Nivel + 4,50.
Sectorul de proiectare și cercetare în construcția de mașini

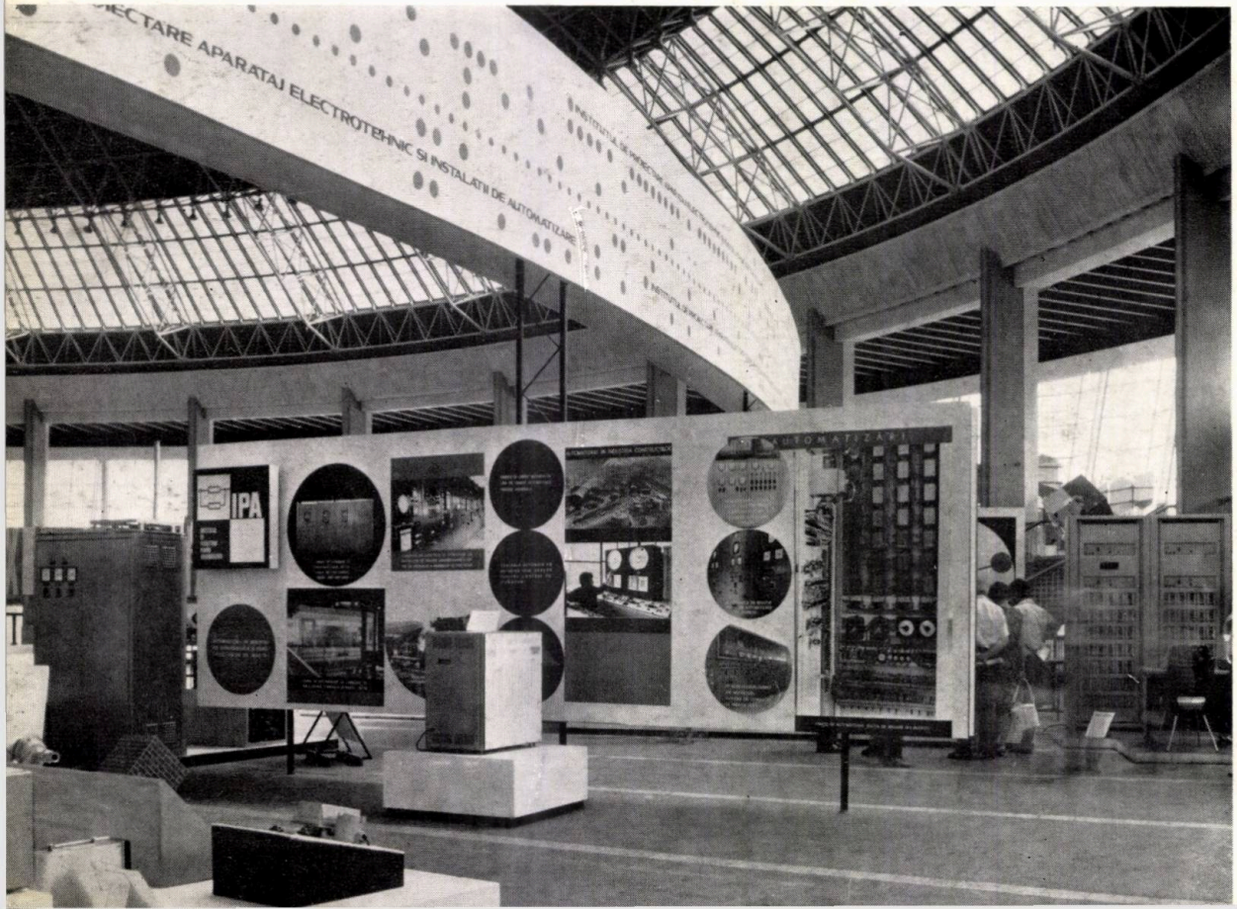

PAVILIONUL

Proiectarea expunerii în *Pavilionul central* (A) a pornit de la datele specifice ale punerii în valoare a realizărilor unor sectoare cu pondere deosebită în ansamblul economiei naționale: metalurgia, energetica, industria constructoare de mașini, chimia.

Aceste date au fost, în mare, următoarele:

— O creștere substanțială a numărului, dimensiunilor și calității produselor, față de expozițiile precedente.

— Modificări în tipul și structura însăși a produselor, prin introducerea caracteristicilor industriei moderne: automatizare, mare productivitate, înaltă tehnicitate, atît la scara obiectelor, cît și a procesului tehnologic în ansamblu.

— Limitarea mijloacelor de expresie la o gamă acordată plastic cu caracterul sobru, tehnologic, al produselor.

— O amplitudine întinsă a dimensiunilor și gabaritelor unor produse care trebuiau să facă parte din același ansamblu.

— Înscrierea într-un spațiu care se afirmă prin calitățile sale proprii, ducînd la soluții ce trebuie « înscrise » în el.

— Contactul cu beneficiari diferiți, ale căror puncte de vedere, în unele cazuri, a fost necesar să fie aduse la același numitor.

În aceste condiții, soluția propusă și realizată, cu unele modificări, a avut în vedere:

— *Să ofere de la început o imagine de ansamblu, dacă se poate spune* de « *șoc* », grăitoare în privința mutațiilor cantitative și calitative care au survenit în ultimii ani în sectorul economic de care ne ocupăm. Avantajați de perspectiva plonjantă oferită de generoasa intrare principală în pavilion, s-a urmărit realizarea unui echilibru al importantelor mase și volume ce interveneau în compoziție. Eșalonarea în adîncime a pieselor mari (freza portal, F.M.U.A.B. sau butucul agregat pentru Porțile de Fier) a permis amplasarea în planuri apropiate a grupurilor de mașini de dimensiuni mai mici — strunguri, mașini de frezat etc. Această dispoziție a avut însă suficientă elasticitate pentru a evita afirmarea unui ax rigid, nedorit, plecînd de la platforma de intrare.

Singurele elemente plastic-arhitecturale care apar în rotonda centrală a pavilionului, în afara funcției de simbol al evoluției ascendente a sectorului în cadrul întregii economii naționale, urmă-

CENTRAL

Pavilionul central (A). Vedere interioară

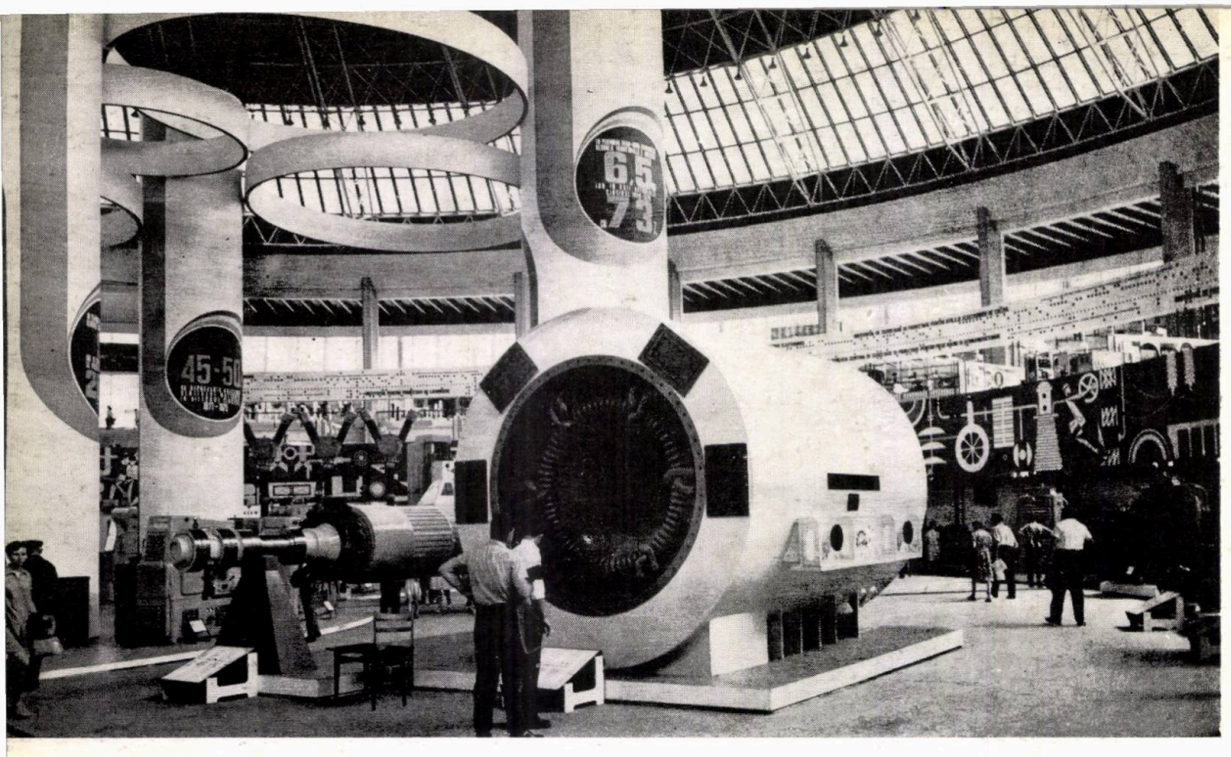

1 | 2 3
4 | 5

1 — *Pavilionul central (A). Sectorul construcțiilor de mașini*

2 — *Pavilionul central. Sectorul optică*

3 — *Pavilionul central. Nivel + 7,70. Sectorul chimie*

4 — *Pavilionul central (A). Plan nivel ± 0,00 și nivel + 3,20*

5 — *Pavilionul central (A). Plan nivel + 7,70 și nivel + 4,50*

PLAN NIVEL ± 0,00 și + 3,20

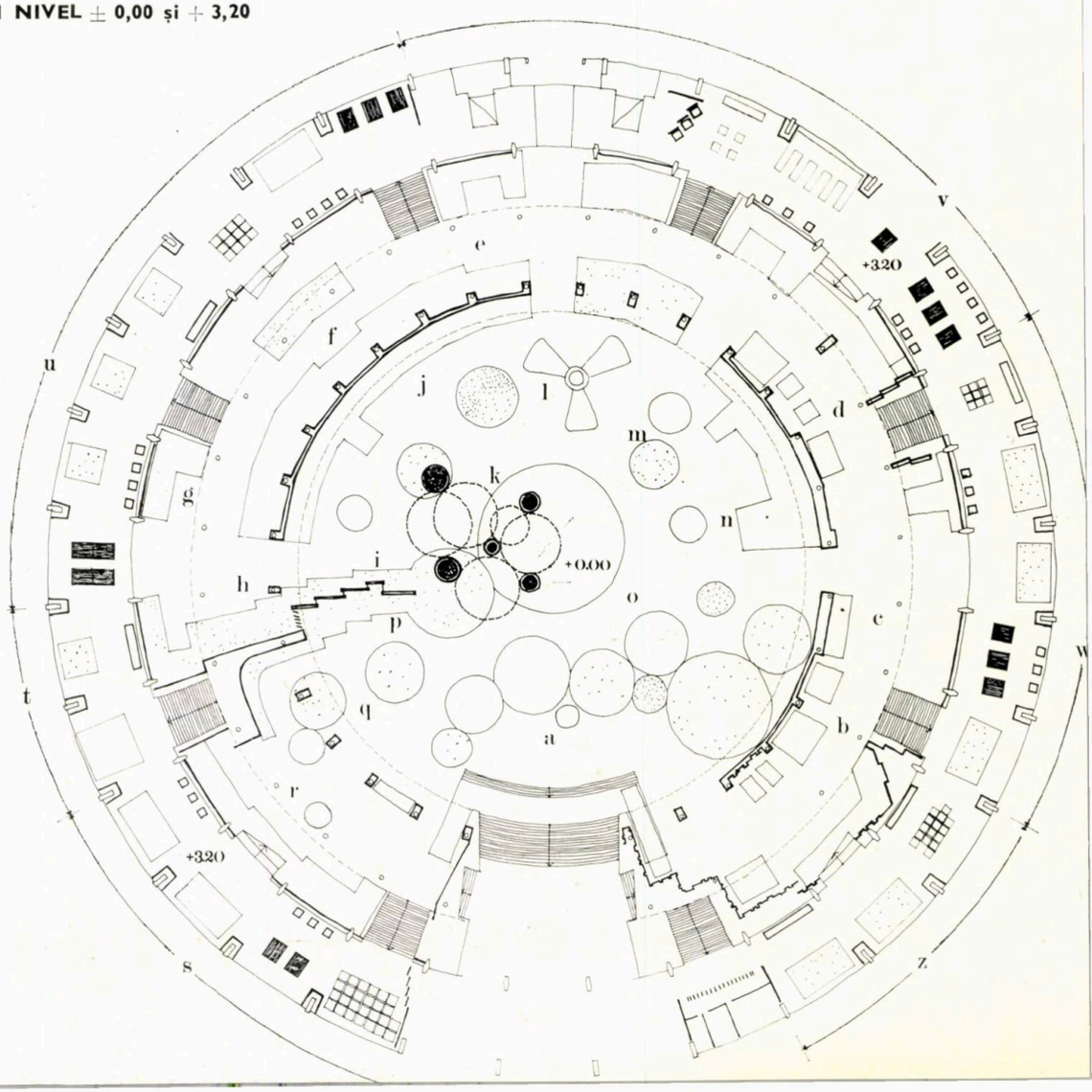

PAVILIONUL A

Nivel ±0,00

a. Mașini-unelte pentru prelucrarea metalelor; b. Metalurgie, siderurgie; c. Utilaje pentru turnătorii; d. Utilaj energetic; e. Compresoare; f. Utilaje industria lemnului; g. Produse autotractor; h. Reductoare; i. Piese; j. Grupuri motoare locomotive electrice; k. Mașini de găurit metal; l. Butuc hidroagregat și stator; m. Autoturismul românesc Dacia; n. Utilaje industria textilă; o. Mașini de alezat și frezat; p. Industria de morărit; q. Utilaj frigorific; r. Mașini și utilaje electrotehnice

Nivel + 3,20

s. Motoare electrice; t. Generatoare și aparataj înaltă tensiune; u. Bunuri de larg consum electrotehnice; v. Bunuri de consum tehnice; w. Aparate măsură și control; z. Armături industriale

Nivel + 4,50

a. Cercetare și proiectare în domeniul construcțiilor de mașini și metalurgie.

Nivel + 7,70

b. Petrochimie; c. Cauciuc; d. Coloranți; e. Mase plastice, fire și fibre sintetice; f. Proiecție filme; g. Cercetare și proiectare în domeniul chimiei; h. Medicamente; i. Chimie anorganică; j. Produse sodice; k. Îngrășăminte; l. Celuloză-hîrtie; m. Birouri.

PLAN NIVEL + 7,70 și + 4,50

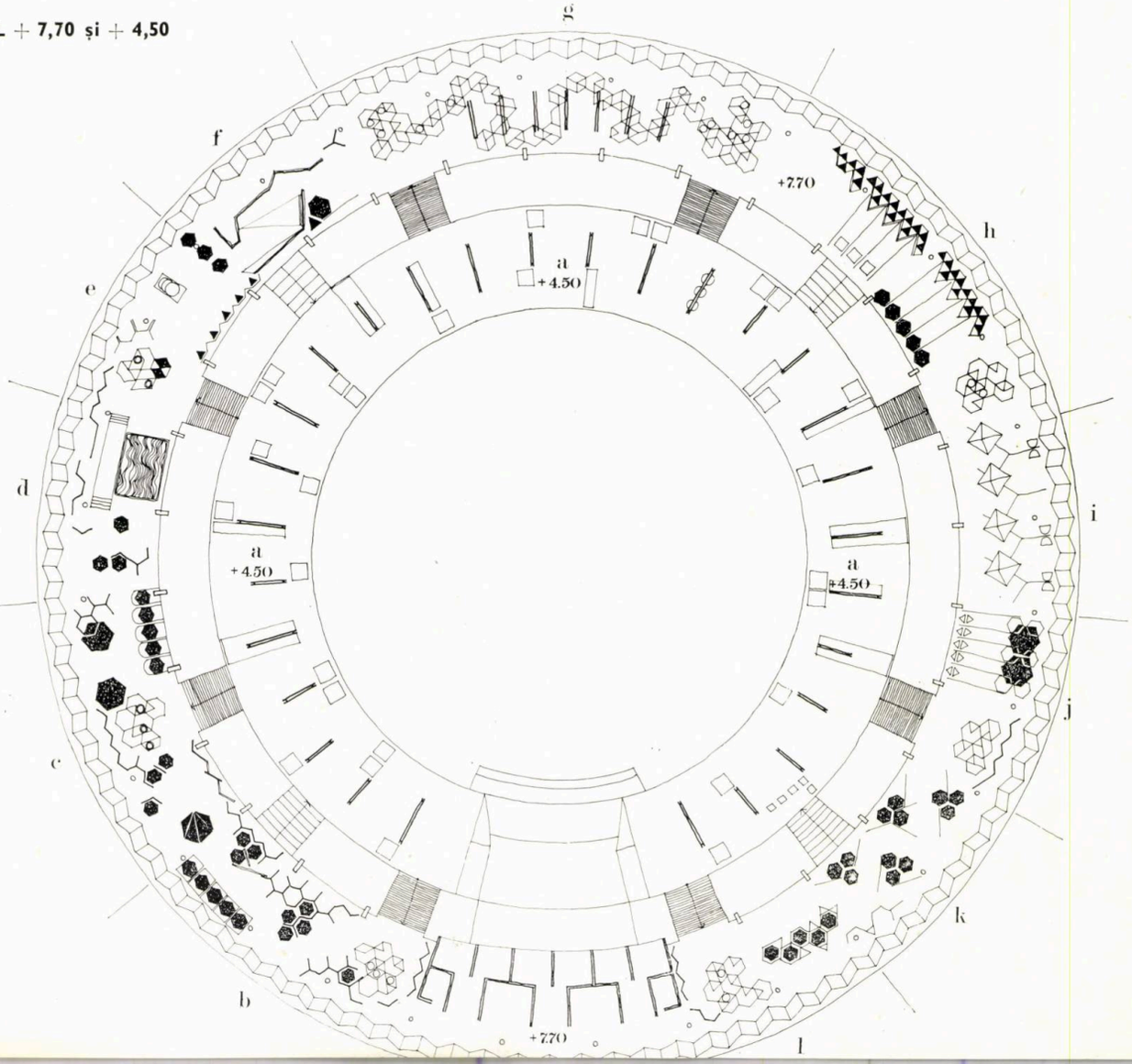

reau și realizarea unui pandant al pieselor de mare gabarit grupate tehnologic cam în aceeași zonă.

— *Să se înscrie în caracterul spațiului de expunere.* Așa cum am mai arătat, un spațiu cu personalitatea celui al pavilionului « A » obligă să gîndești întreaga compoziție în funcție de el.

Elementele cu care s-a manevrat pentru a realiza acest lucru au fost: afirmarea ideii centrale fără a-i da un sens precis simetric, o riguroasă organizare a nivelului de contur + 4,50 cu ajutorul unor panouri radiale încununate cu o friză circulară gîndită ca o treaptă în planurile succesive de la nivelul ± 0,00 către nașterea cupolei, o friză parapet ușor supradimensionată, care urmărea să adune întreaga compoziție, panouri de contur ale rotondei centrale ce-i urmăresc și afirmă forma, înscrierea majorității suprafețelor de expunere în forme circulare sau curbe, tratarea elementelor verticale în același sens.

— *Să se realizeze un circuit în sensul logicii succesiunii și al afinităților tehnologice.* Astfel, vizitatorului i se oferea posibilitatea (în concordanță cu concepțiile muzeistice moderne) să urmeze întregul circuit, gîndit, în mare, ca o succesiune științifică a activităților care duc la realizarea produsului finit, dar și păstrarea contactului, printr-o serie de alveole și străpungeri, cu piesele de mare interes și spectaculozitate aflate în rotondă.

— *Să se urmărească printr-o severă « cenzură » a mijloacelor decorative — arhitecturale sau grafice — să se afirme în primul rînd exponatele.*

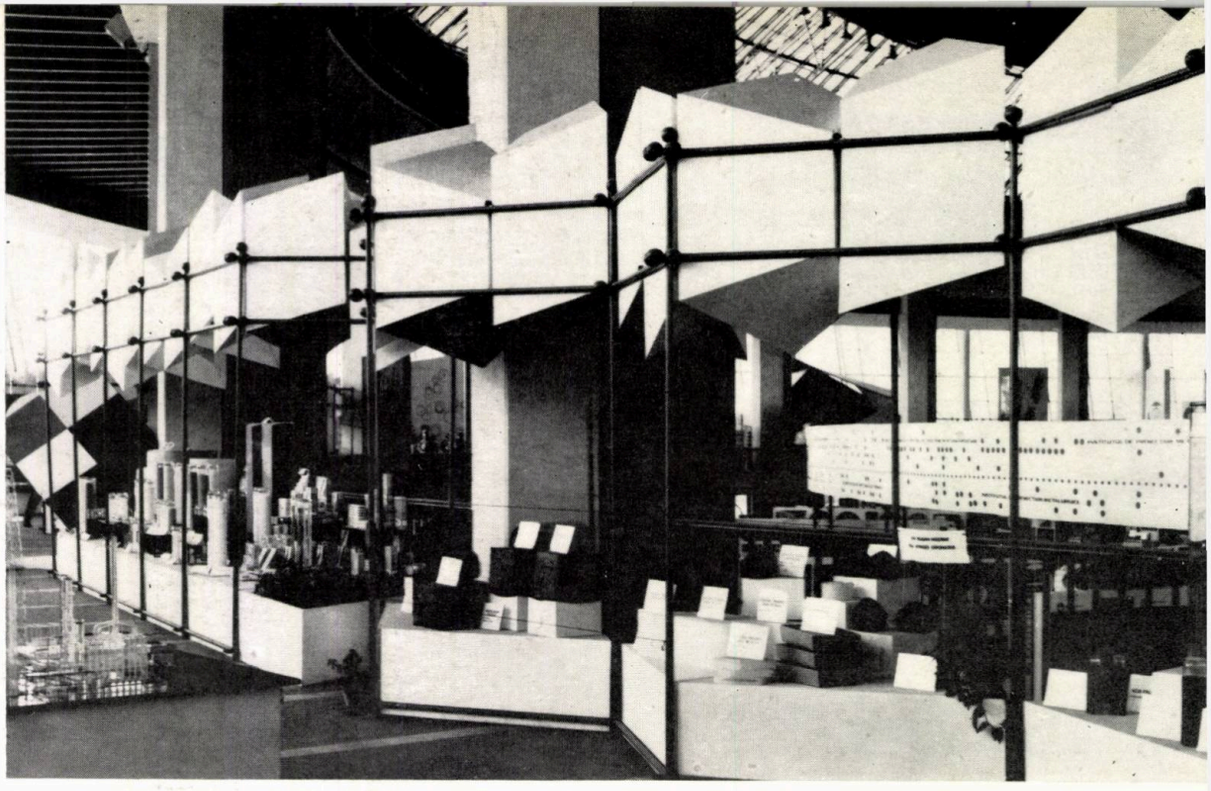

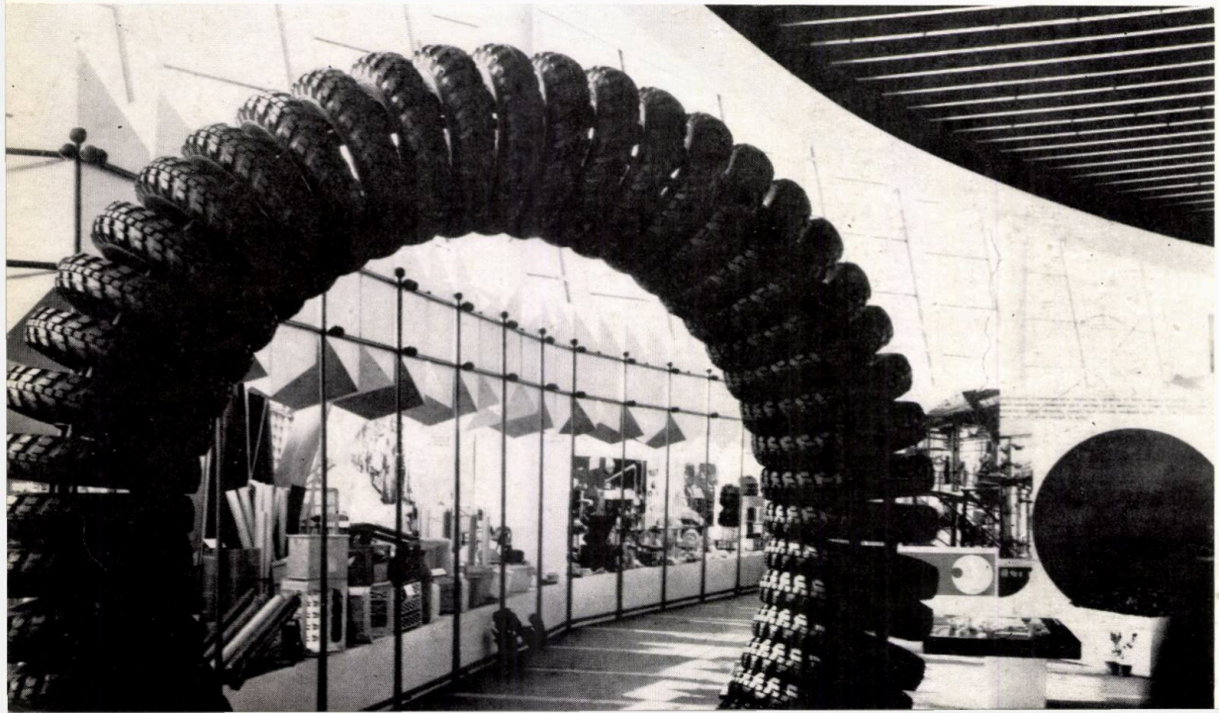

În acest sens, suprafețele de expunere pentru piesele mai importante au fost gîndite « insular », permițînd contactul direct cu obiectul din toate unghiurile, iar în cazul grupurilor de exponate, dispunerea lor față de suprafețele de circulație a fost făcută astfel încît să ofere cele mai interesante părți în parcurgerea normală a circuitului. Tot în sensul sporirii interesului pentru exponat, colectivul de proiectare a salutat și susținut inițiativa Ministerului Industriei Construcțiilor de Mașini de diversificare a gamei coloristice de prezentare a obiectelor. Din păcate, studiul cromatic de ansamblu (culorile mașinilor, culorile linoleumului suprafețelor de expunere, cromatica generală a graficii) nu a putut fi pus în aplicare decît parțial. În orice caz, chiar afirmarea ideii de ieșire din gama rutinieră — gri sau verde — o considerăm un cîștig.

Piesele de detaliu și « accesoriile » de expunere (vitrine, podiumuri speciale, etichete luminoase), deși, datorită caracterului produselor, nu au constituit elementele principale de manevră compozițională, au fost gîndite în concordanță cu caracterul plastic al întregului ansamblu.

O notă deosebită credem că trebuie acordată nivelului +7,70 — chimie, în care un sistem modulat de bare și elemente prefabricate a reușit să dea, atît caracterul specific al unei ramuri industriale cu forme caracteristice, cît și o mare vervă și diversitate spațială.

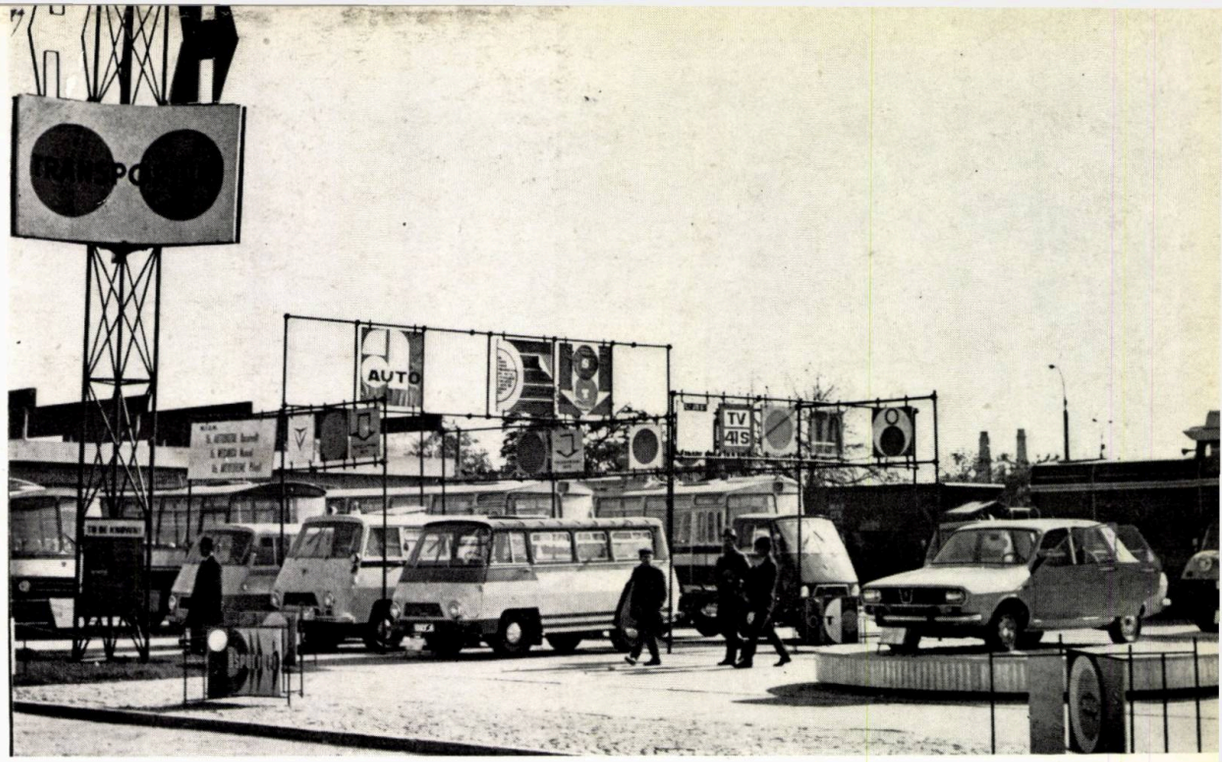

1 | 3

2 | 4

1 și **2** — *Pavilionul central. Sectorul industriei chimice.*

3 — *Sectorul transporturi. Vedere exterioară.*

4 — *Pavilionul transporturilor (E). Vedere interioară*

SECTORUL TRANSPORTURI

Realizările *Sectorului de transporturi* sînt prezentate la exterior, pe un sistem de platforme unde se expun aparatele de zbor, diverse tipuri de vehicule și utilaje auto, material rulant C.F., precum și în trei pavilioane specializate, cuprinzînd poșta și telecomunicațiile, transporturile auto, navale, aeriene și pe căile ferate

Dat fiind specificul materialului de prezentat în interior, unde este dominantă ilustrația uzuală (foto, grafice etc.), precum și prezentarea la scară redusă (machete) a unor realizări specifice, s-a căutat realizarea unui sistem de panotaje pe schelet metalic, sistem care permite diverse posibilități de compartimentare a spațiului de expunere.

Amenajarea interioară a celor trei pavilioane este unitară prin folosirea aceleiași familii de elemente în diverse ipostaze și totodată prin ilustrarea unei tematici specifice, atît ca modalități de compunere, cît și ca prezentare grafică, artistică etc.

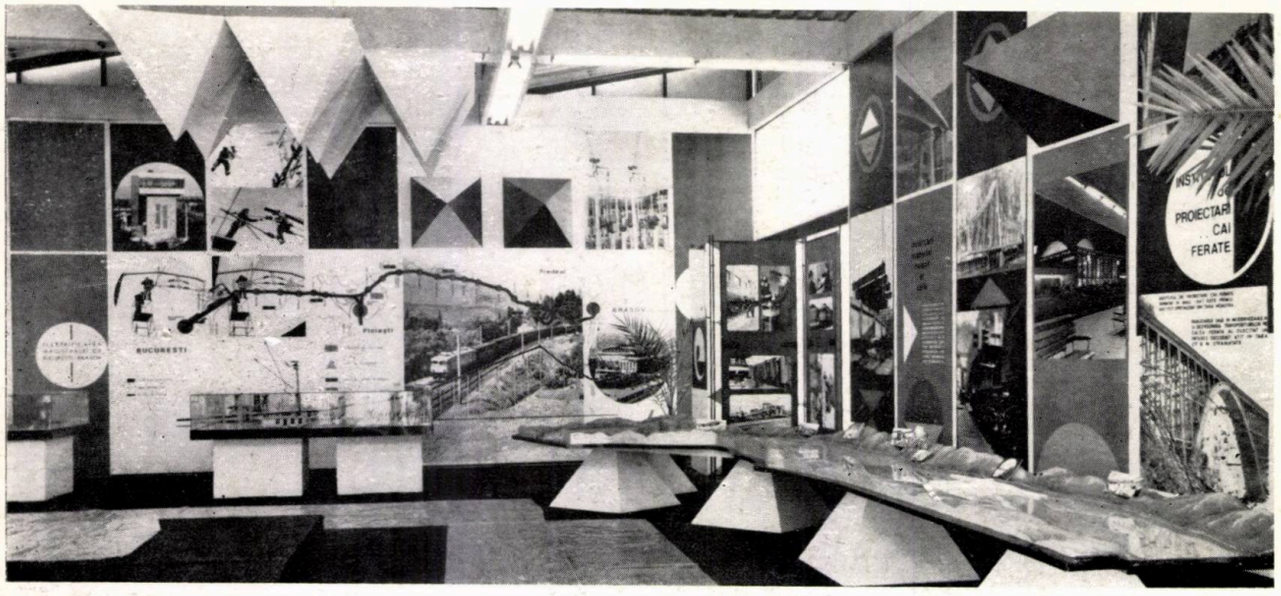

1 | 3
2 | 4

1 — *Pavilionul C.F.R. Vedere interioară*

2 — *Pavilionul CFR (J)*

3 — *Sectorul construcții, arhitectură, sistematizare. Vedere de ansamblu*

4 — *Element decorativ din beton armat. Autor, arh. Martin Pinchis*

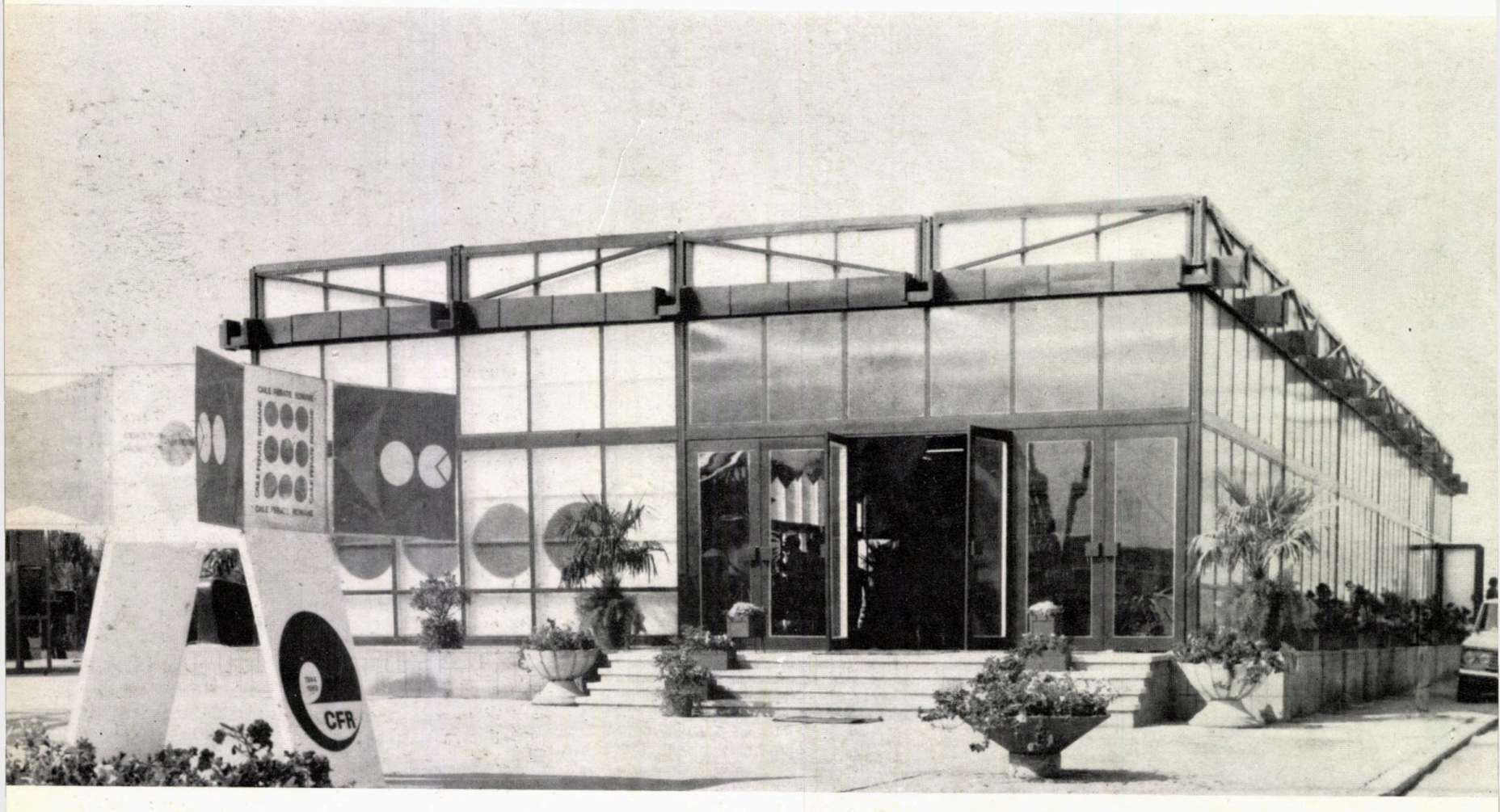

SECTORUL CONSTRUCȚII ARHITECTURĂ SISTEMATIZARE

Sectorul *Construcții-arhitectură-sistematizare* cuprinde pavilionul industriei materialelor de construcții, pavilionul realizărilor în construcții, arhitectură și sistematizare cu o suprafață de 2 700 m^2, precum și expunere exterioară de utilaje, materiale și procedee de construcție, desfășurată pe o suprafață de cca 11 000 m^2.

Tema generală a pavilionului principal a căutat să exprime contribuția construcțiilor, arhitecturii și sistematizării la dezvoltarea economiei naționale și la creșterea nivelului de trai.

Introducerea în expoziție se face prin arătarea celor mai semnificative cifre statistice cu privire la realizările din acest domeniu. Sînt apoi abordate problemele sistematizării teritoriale și ale zonificării industriale, pentru ca apoi să se treacă în revistă cele mai însemnate ansambluri și construcții industriale, construcții inginerești și complexe de producție agrozootehnică. În continuare se trece la problemele sistematizărilor urbane și rurale, construcțiilor de locuințe și social-culturale.

O secțiune a expoziției este destinată studiilor și cercetării în domeniul construcțiilor. De asemenea, este prezentată preocuparea de protecție și restaurare a monumentelor istorice.

Expoziția se încheie cu problemele de informatică și calcul electronic aplicat la construcții, un mic spațiu de proiecție și de prezentare a directivelor privitoare la dezvoltarea construcțiilor.

Proiectarea expoziției de construcții, arhitectură și sistematizare a trebuit să țină seama de materialul care trebuia expus, prevăzut în planul

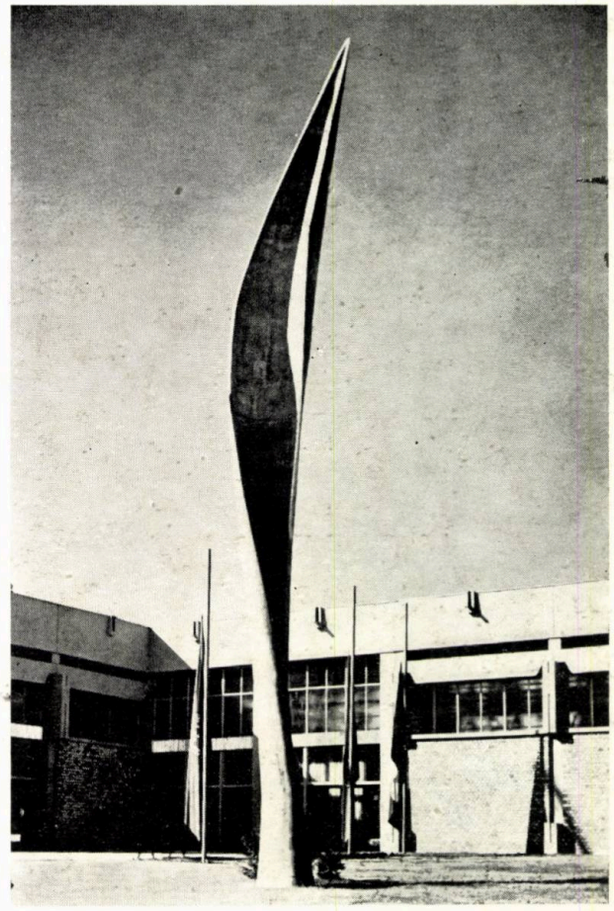

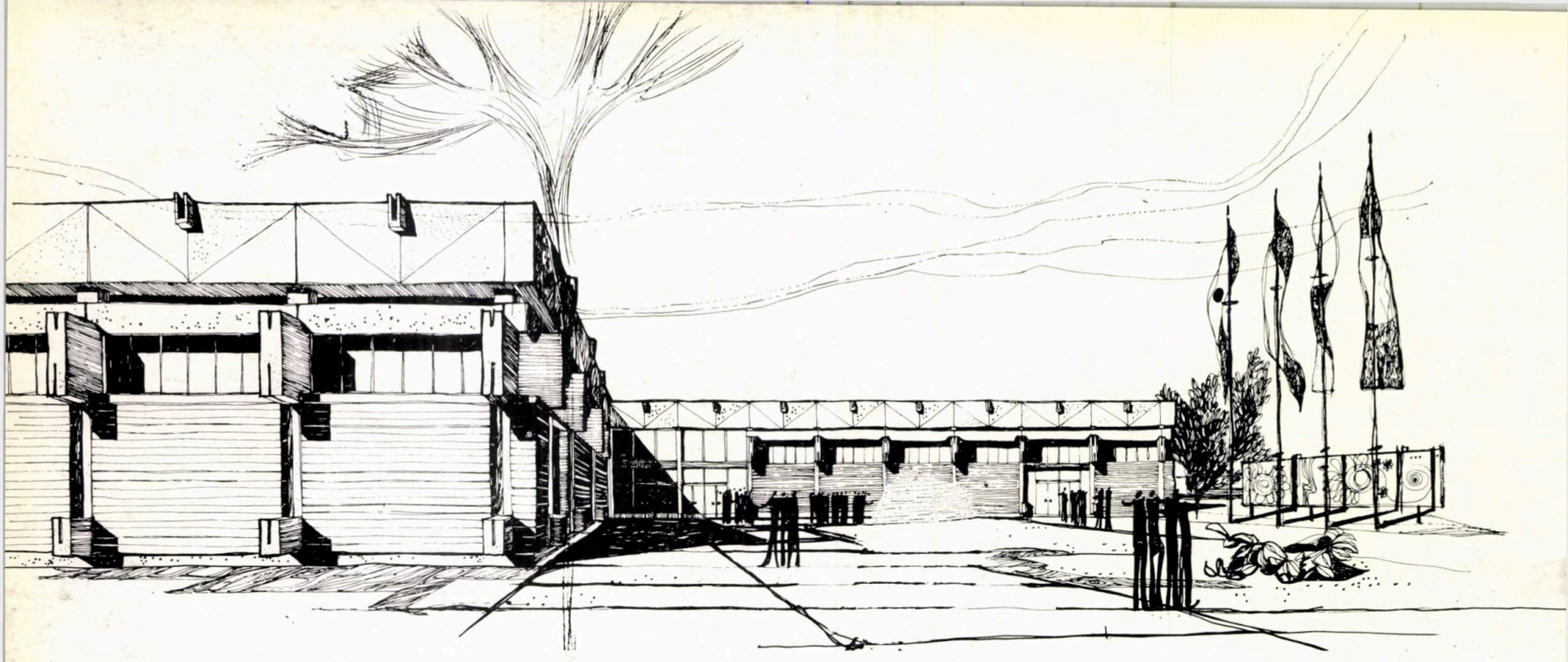

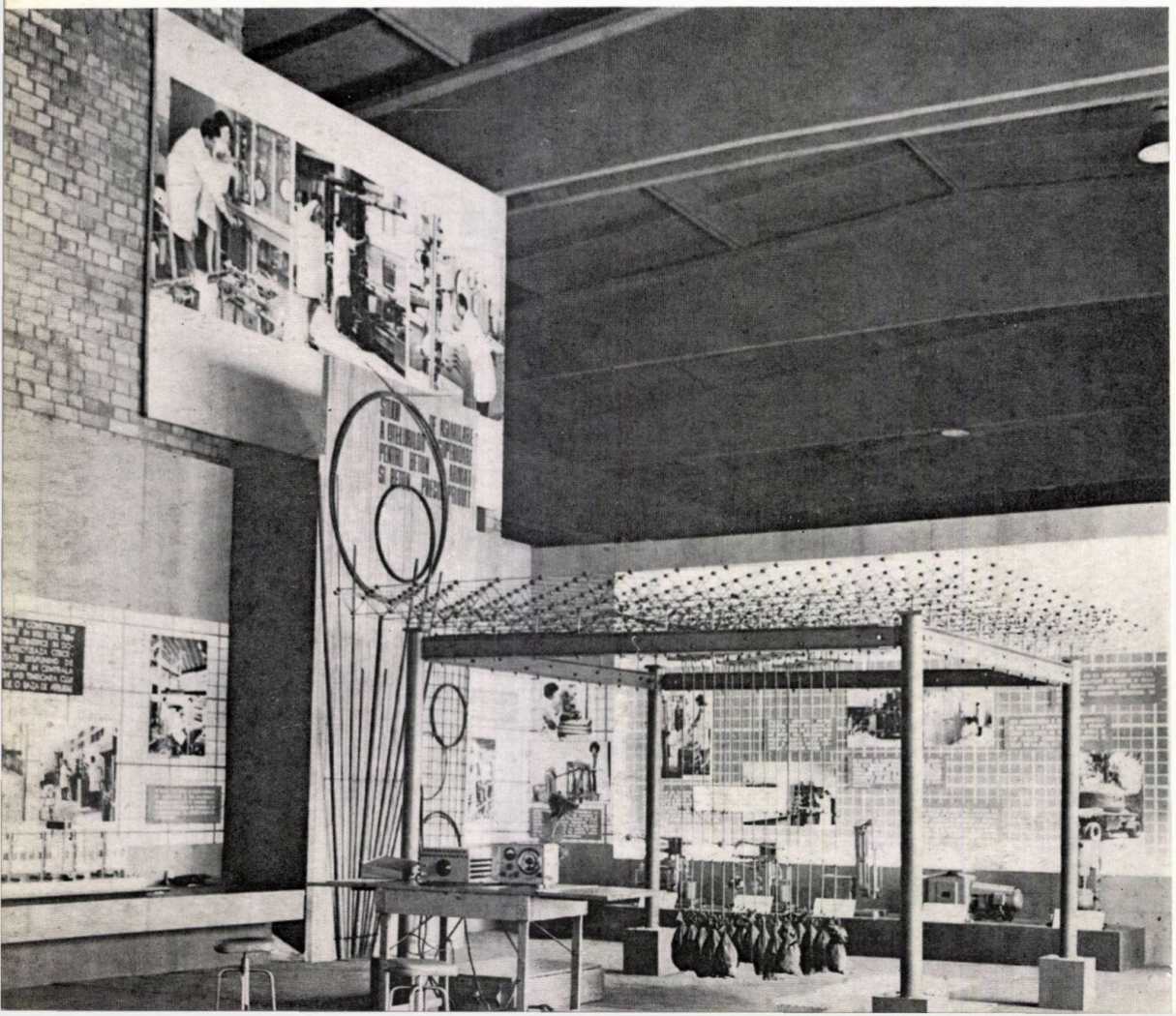

tematic și care se compunea din fotografii, unele grafice, texte, reprezentări plastice și peste 50 de machete, în timp ce spațiul care trebuia mobilat avea înălțimi de 6,8 m, în contrast cu materialul de expus.

După numeroase studii a fost adoptată o concepție expozițională care căuta să răspundă tematicii și să se încadreze în configurația spațială a pavilionului. Pentru a înlătura dificultățile de încadrare în volumul interior a exponatelor arătate mai sus, s-a căutat ca prin închiderea ferestrelor perimetrale și colorarea plafonului într-un ton închis să se obțină o neutralitate spațială. Efectul a fost accentuat și prin orientarea luminii naturale către pereții marginali, cît și prin evitarea iluminării plafonului din orice altă sursă de lumină.

În acest spațiu, printr-o selecție tematică, s-au pus în evidență cîteva momente care să puncteze desfășurarea expoziției. Aceste momente, concepute volumetric și cu intervenții cinetice și de sunet și lumină, s-au concretizat printr-un element de sinteză la intrare, schița de sistematizare a Bucureștiului și elementul volumetric din spațiul final cu proiecții. Din cauza unor dificultăți de ordin tehnic, intențiile proiectanților de a utiliza intens mijloacele moderne audiovizuale au fost doar în mică măsură realizate.

1 | 3

2 | 4

1 — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare (K, L). Perspectivă exterioară*

2 și **4** — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare. Vederi interioare*

3 — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare (K și L). Vedere exterioară*

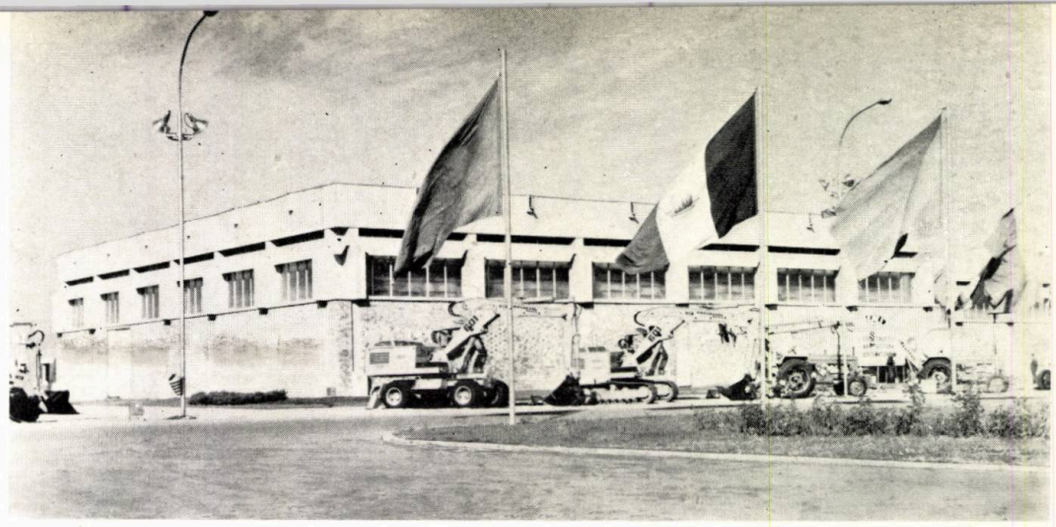

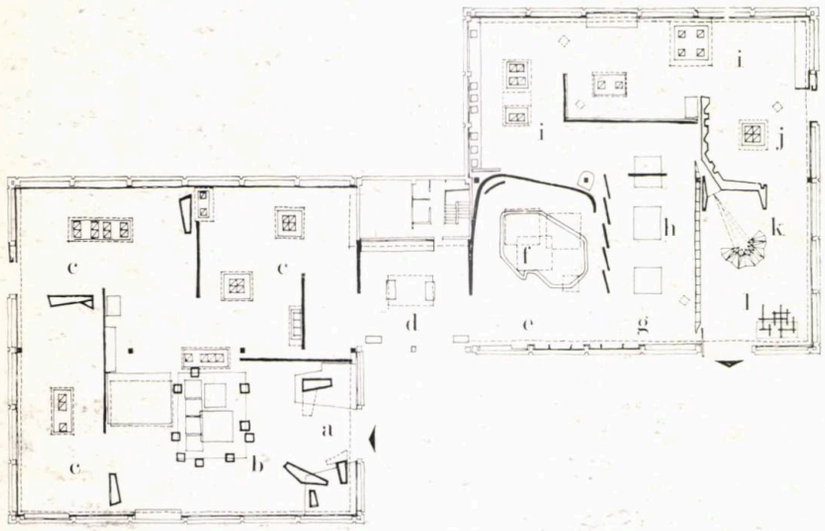

Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare. Plan
a. Hol onoare; b. Sinteză — sistematizare teritorială, zonificare industrială; c. Arhitectură industrială; d. Cercetare; e. Sistematizare urbană; f. Sistematizare București; g. Sistematizare rurală; h. Locuințe; i. Construcții social-culturale; j. Monumente istorice; k. Proiecții filme; l. Perspective.

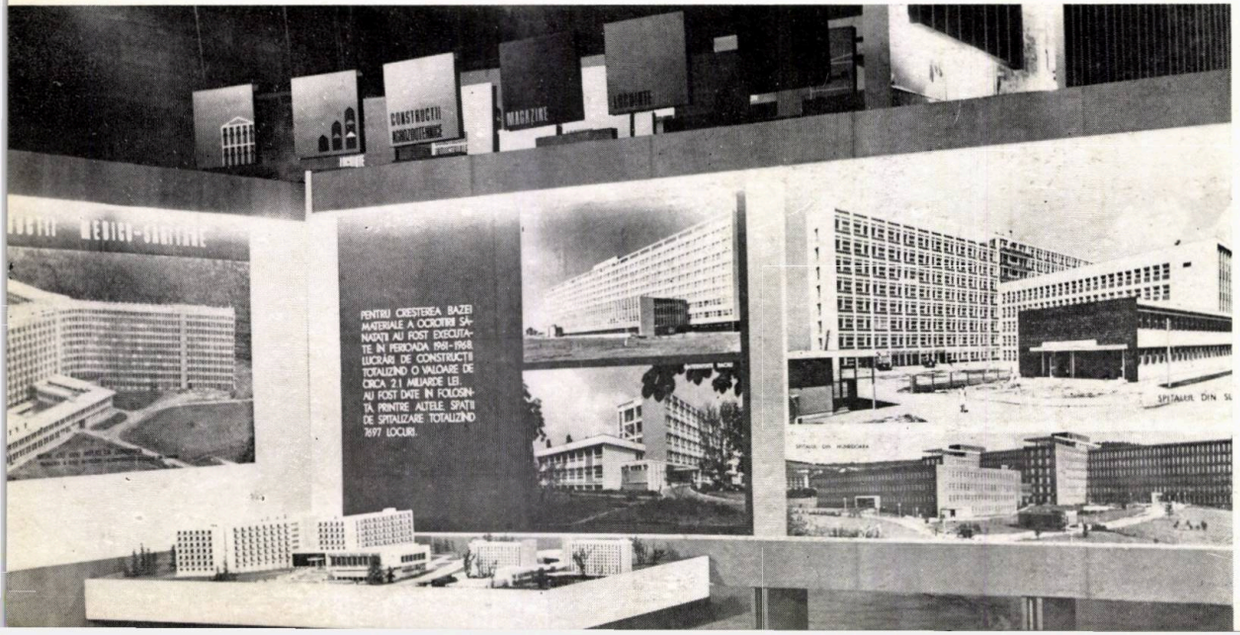

În rest s-a obținut o punctare volumetrică printr-o serie de panouri scoase din scara panotajului general, cît și prin cuburi-plafoniere pentru lumină și prin plachete, toate atîrnate de tavan.

Problemele tematice deosebite de specialitate, ca schițele de sistematizare orășenești și sătești, sistematizarea teritorială și zonificarea industrială etc., au fost tratate cu grafică specială care să permită înțelegerea nespecialiștilor.

În restul expoziției, grafica nu a pus probleme deosebite, ea avînd un rol de susținere neutră a momentelor importante scoase în evidență prin mijloace speciale.

★

1 2 | 4
3 | 5

1 — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare. Plan*

2
3
4
5 } *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare. Vederi interioare*

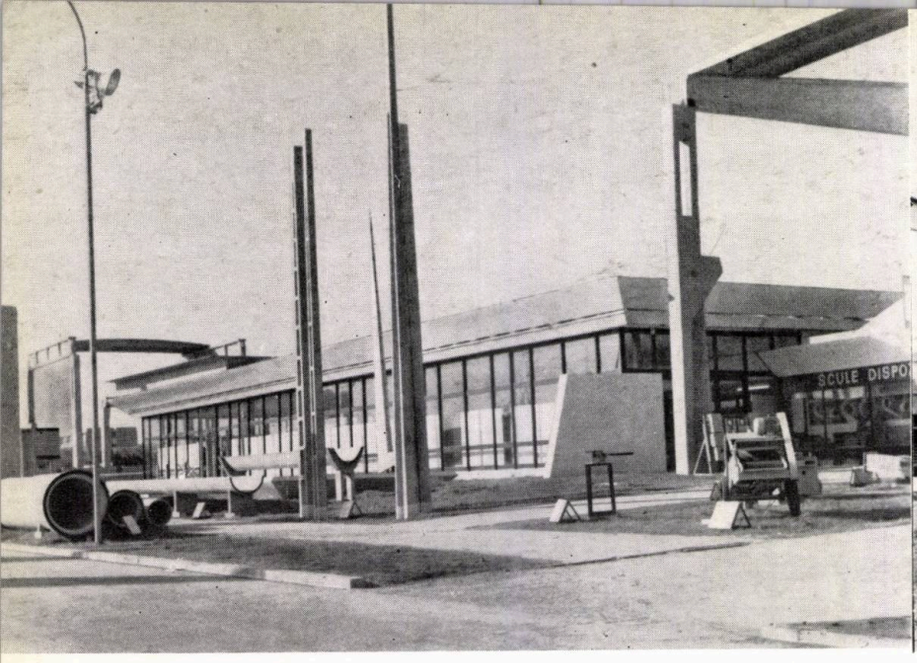

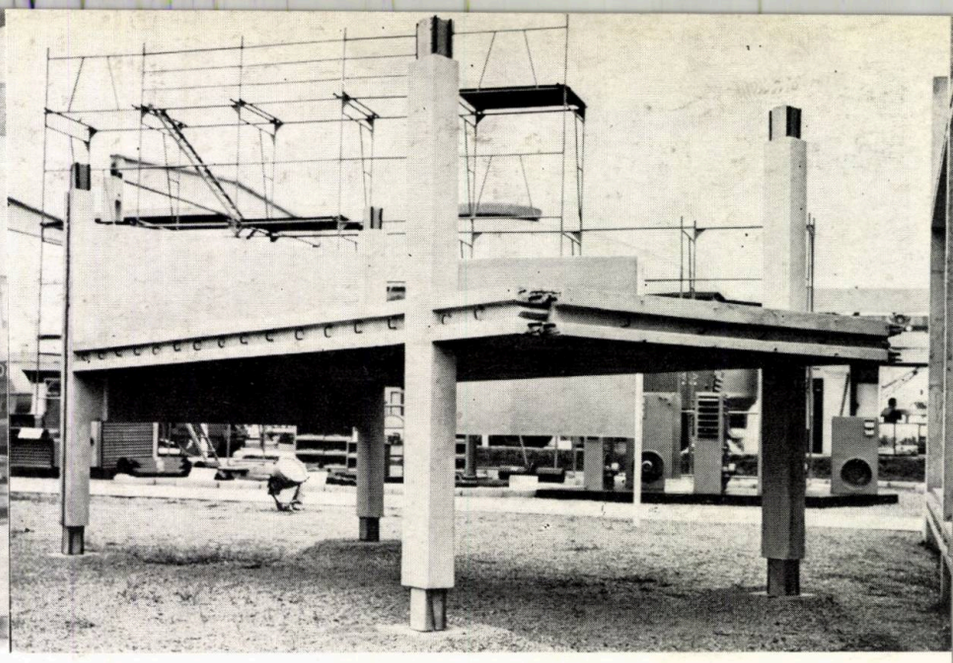

Sectorul construcții, arhitectură, sistematizare
Planul platformei exterioare
a. Prefabricate din beton; b. Construcții drumuri;
c. Procedee construcții; d. Utilaje construcții;
M. Pavilionul materialelor de construcții
L. K. Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare

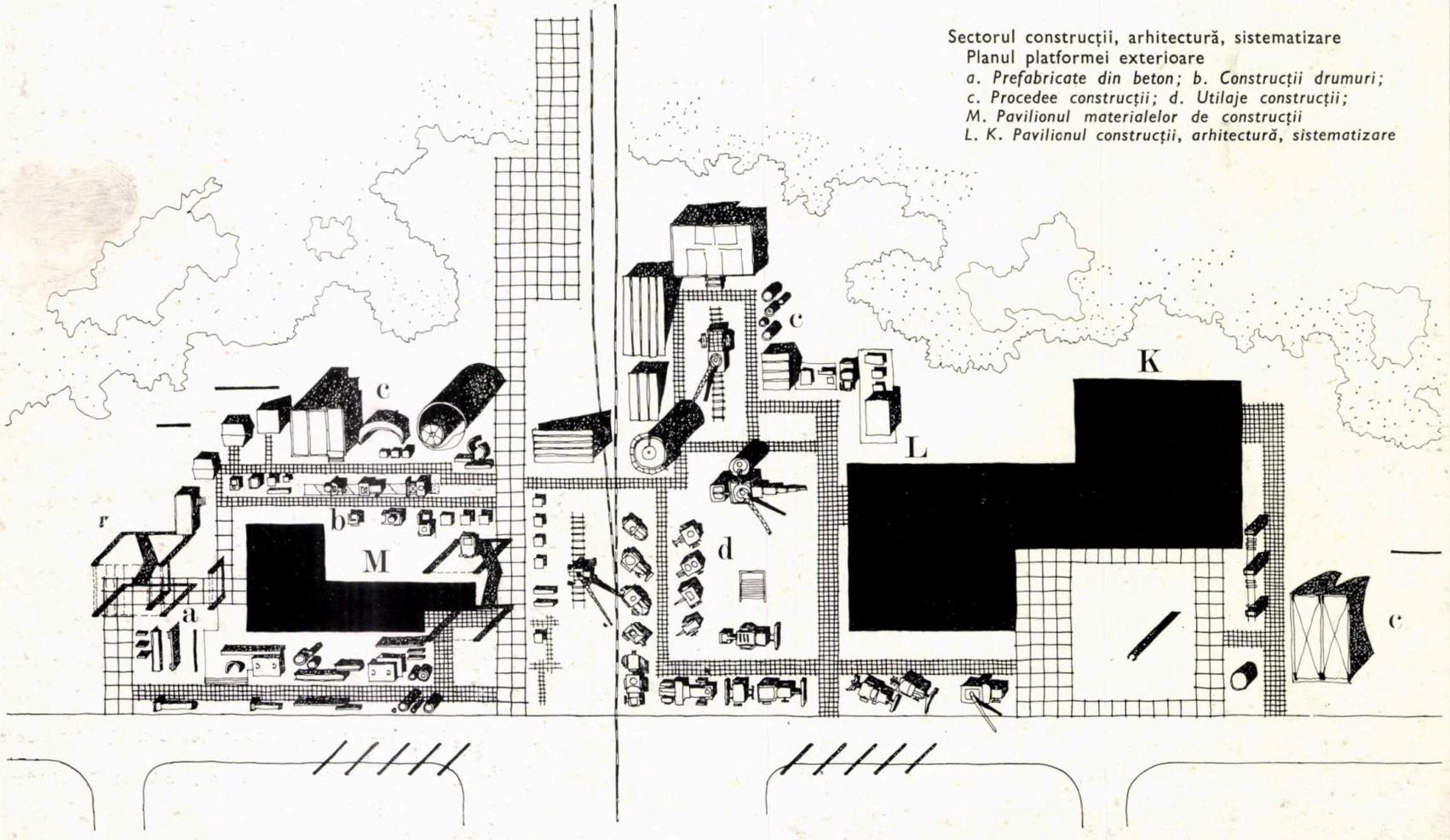

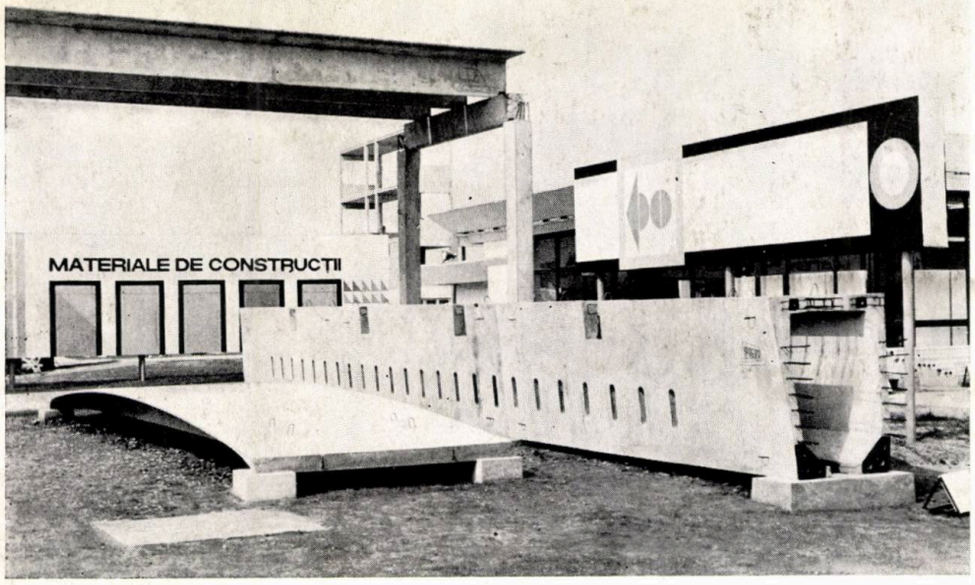

2 3 | 4

1 | 5

1 — *Platforma construcțiilor. Plan*

2 — *Pavilionul materialelor de construcții (M)*

3 și **4** — *Elemente prefabricate din beton armat*

5 — *Pavilionul construcții, arhitectură, sistematizare. Interior*

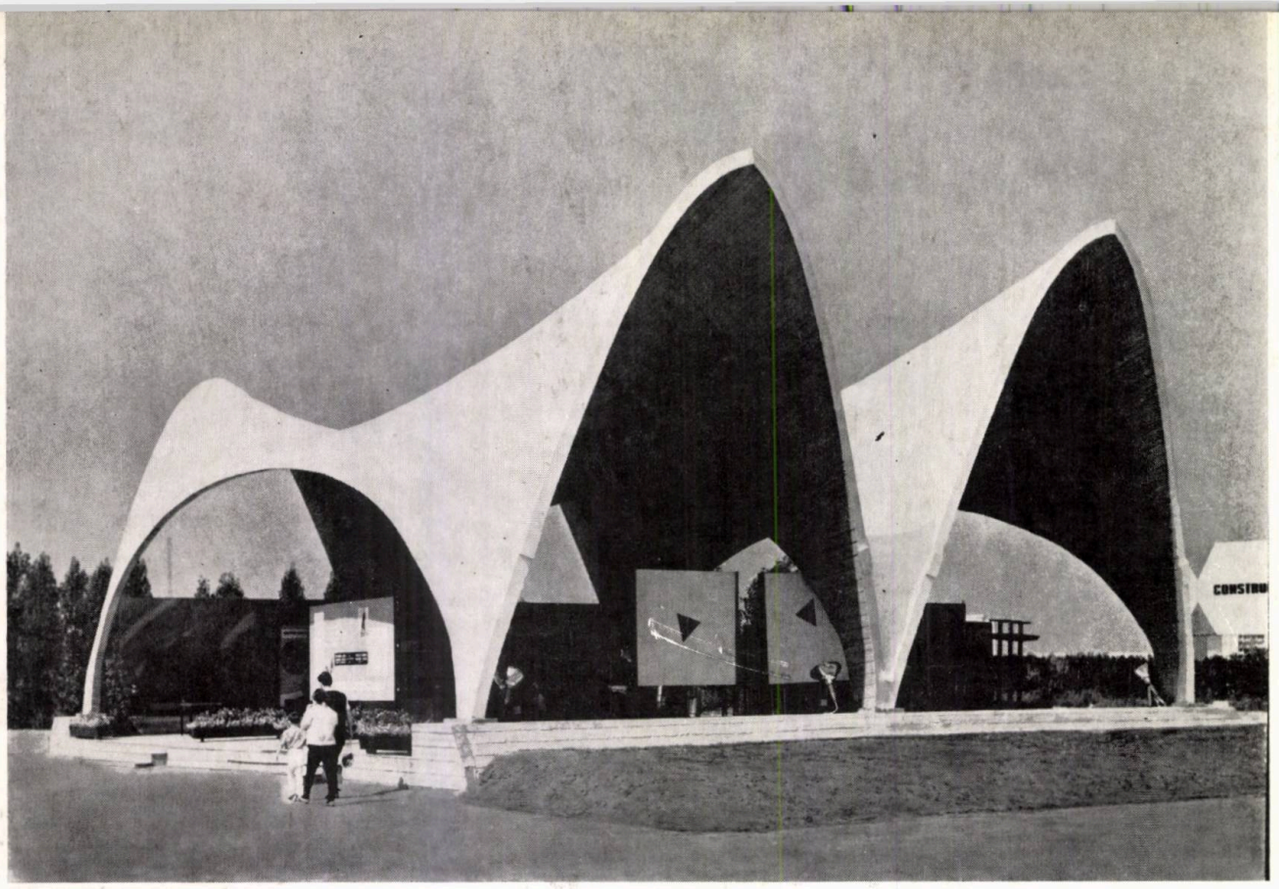

1 | 4

2 3 | 5

1 — *Sectorul construcții, arhitectură, sistematizare. Unde prefabricate de beton armat*

2 și **3** — *Pavilionnul materialelor de construcție. Elemente decorative. Autori, conf. arh. Dorian Hardt și M. Găleată*

4 — *Pavilionul materialelor de construcții. Vedere interioară*

5 — *Sectorul utilaje pentru construcții*

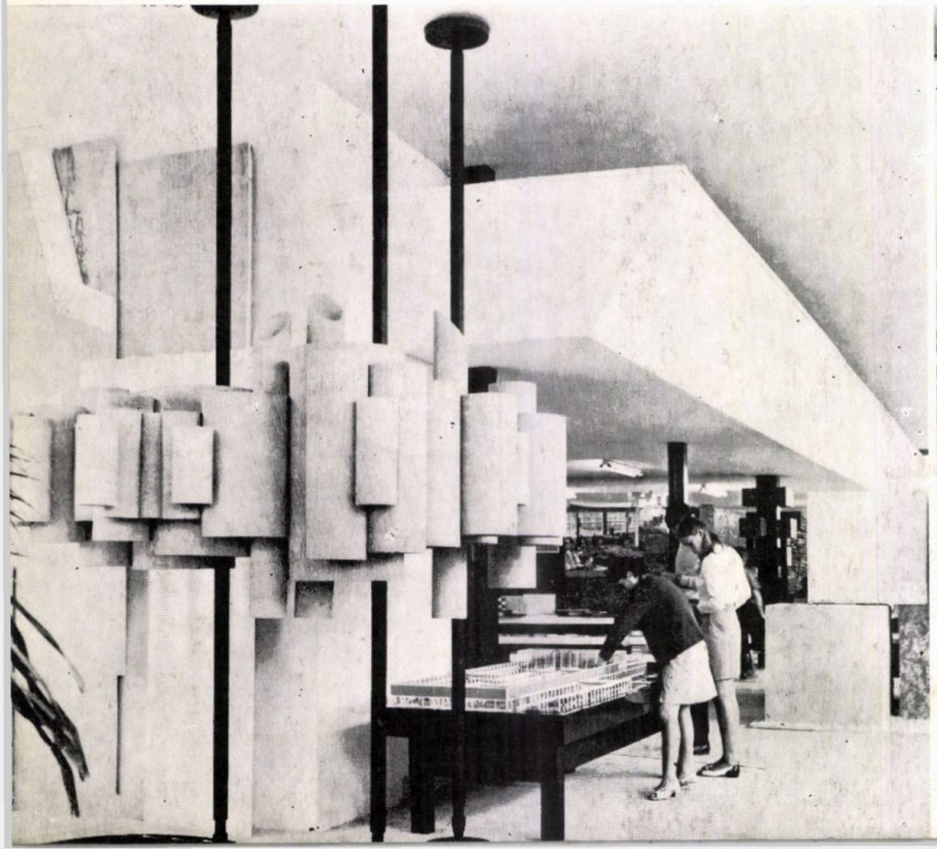

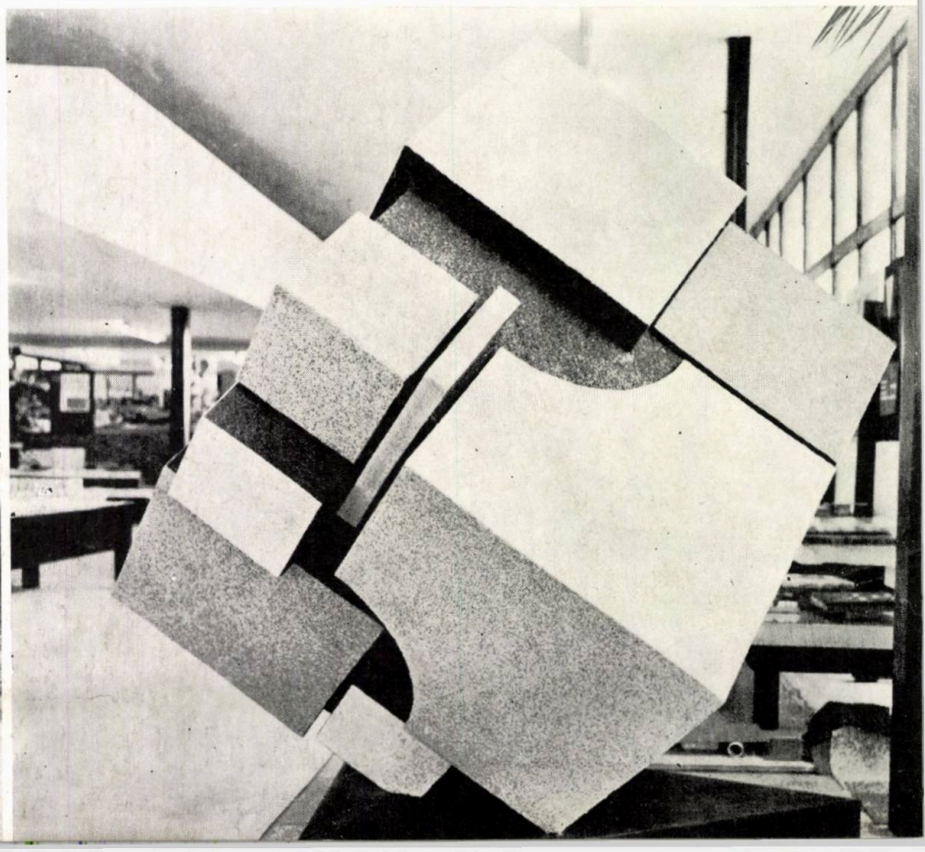

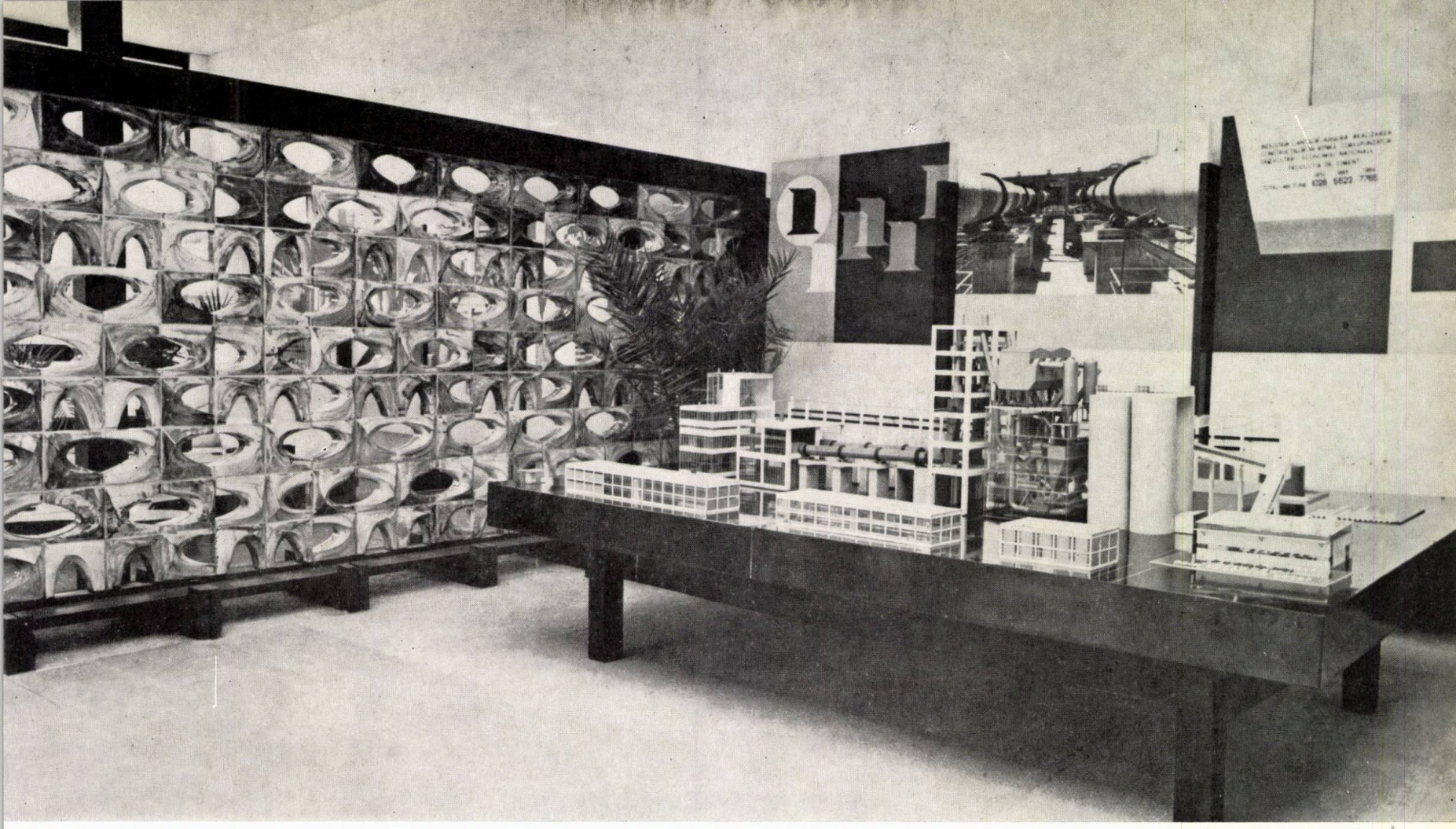

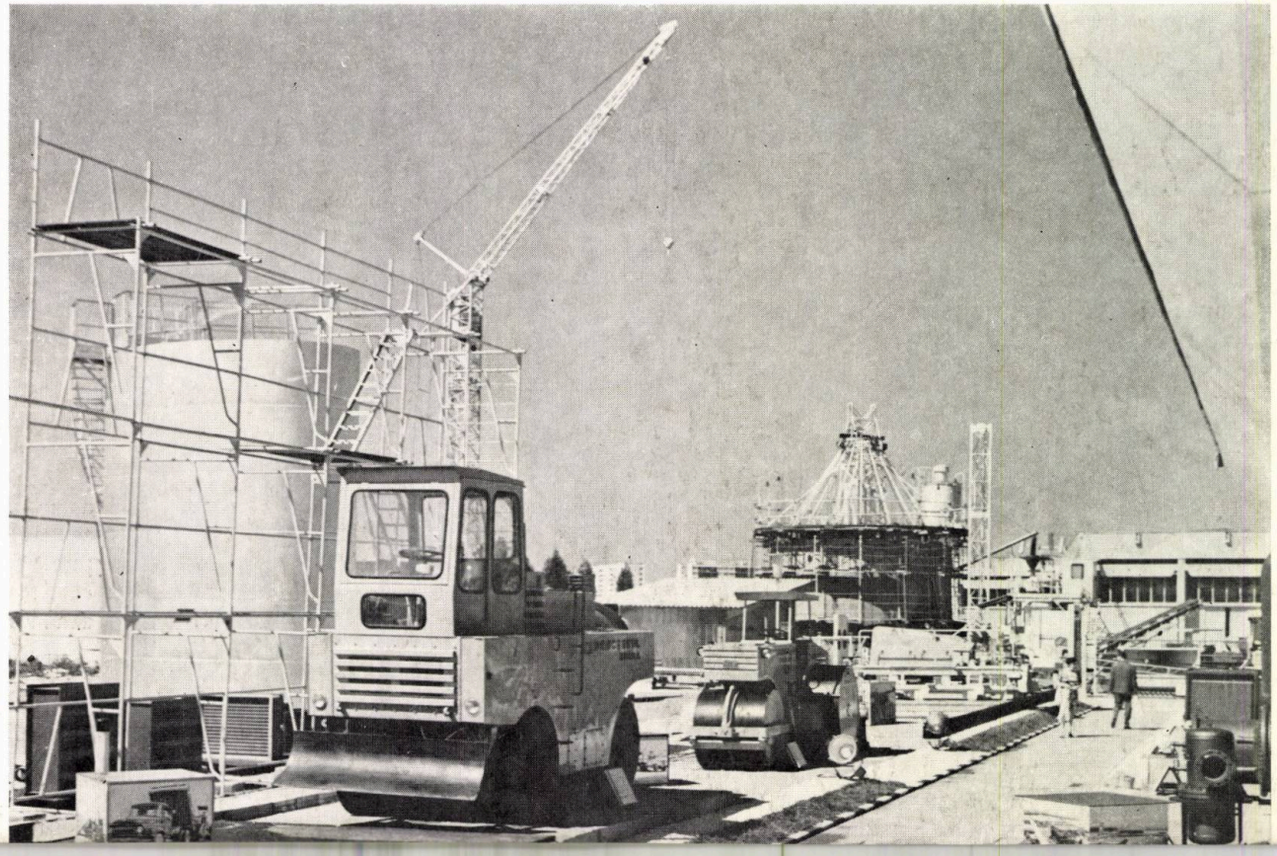

SECTORUL AGRICULTURII

Sectorul agriculturii a fost amplasat în pavilionul P, atît la parter, cît și pe supanta construită special în acest scop. Cu toate că pavilionul s-a dovedit neîncăpător față de multitudinea produselor care au fost expuse, locul lui a fost determinat ținîndu-se seama de cursivitatea tematicii generale a expoziției și de faptul că terenul învecinat pavilionului oferea o suprafață adecvată expunerii utilajelor agricole. Prin amenajarea interioară, proiectanții au urmărit să cîștige, pe de o parte, cît mai mult spațiu de expunere, iar pe de altă parte o cît mai mare suprafață de panotaj pentru desfășurarea temelor în grafica ce însoțea exponatele. Nu a fost posibilă o diminuare a acestor elemente, cu toată buna intenție a arhitecților, deoarece erau prea multe probleme de rezolvat într-un spațiu bine determinat. Din acest motiv, și pentru că exponatele erau foarte diverse, s-a recurs la o soluție de compartimentare, pentru a nu se produce o suprapunere a exponatelor și deci o imposibilitate de a le percepe în vizionarea lor. Ceea ce trebuie remarcat la amenajarea acestui pavilion este grafica explicativă, care a putut sintetiza, dintr-o multitudine de probleme, cele mai importante teme care preocupă actualmente agricultura noastră socialistă.

★

1 | 5

2 | 3 4

1 — *Sectorul agriculturii. Platforma exterioară*

2, 3, 4 — *Pavilionul agriculturii. Vederi interioare*

5 — *Pavilionul agriculturii. Vedere exterioară*

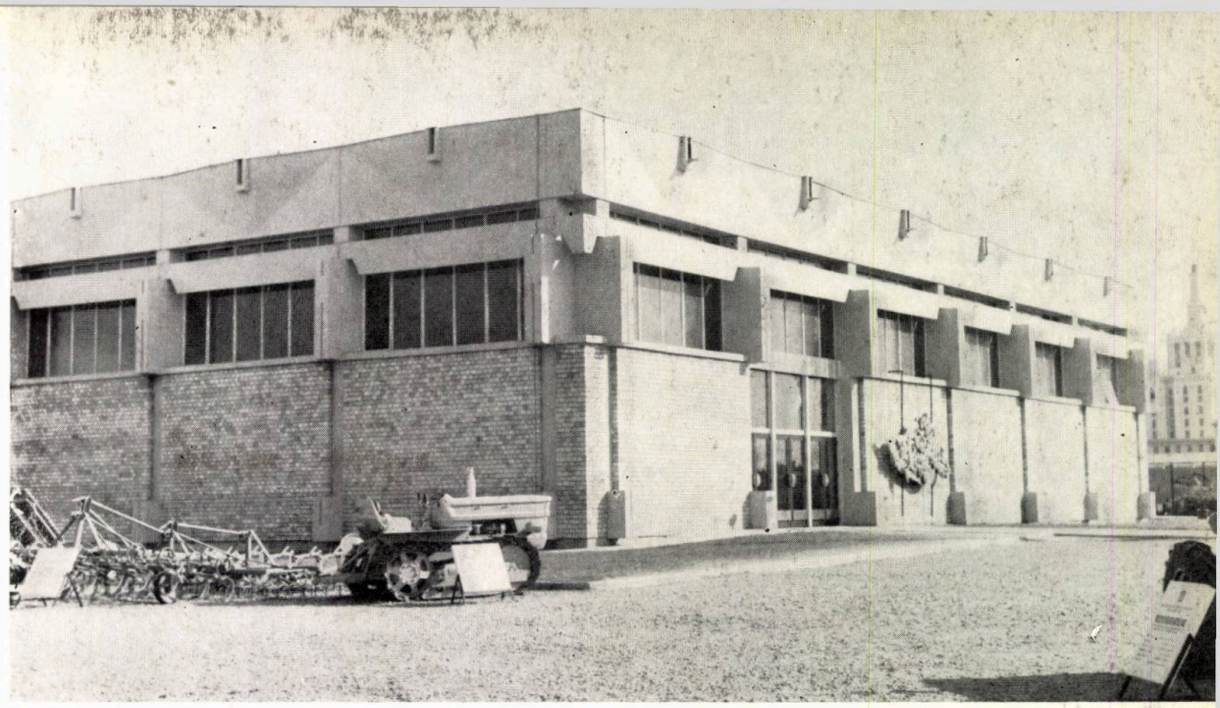

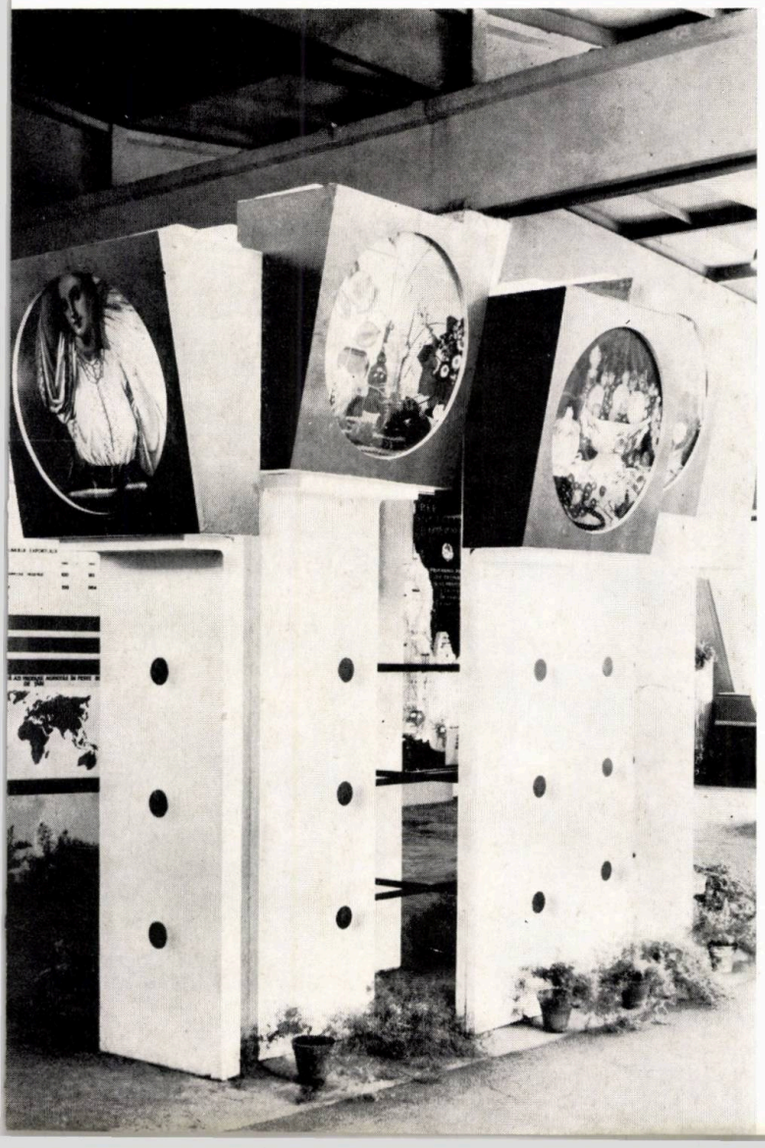

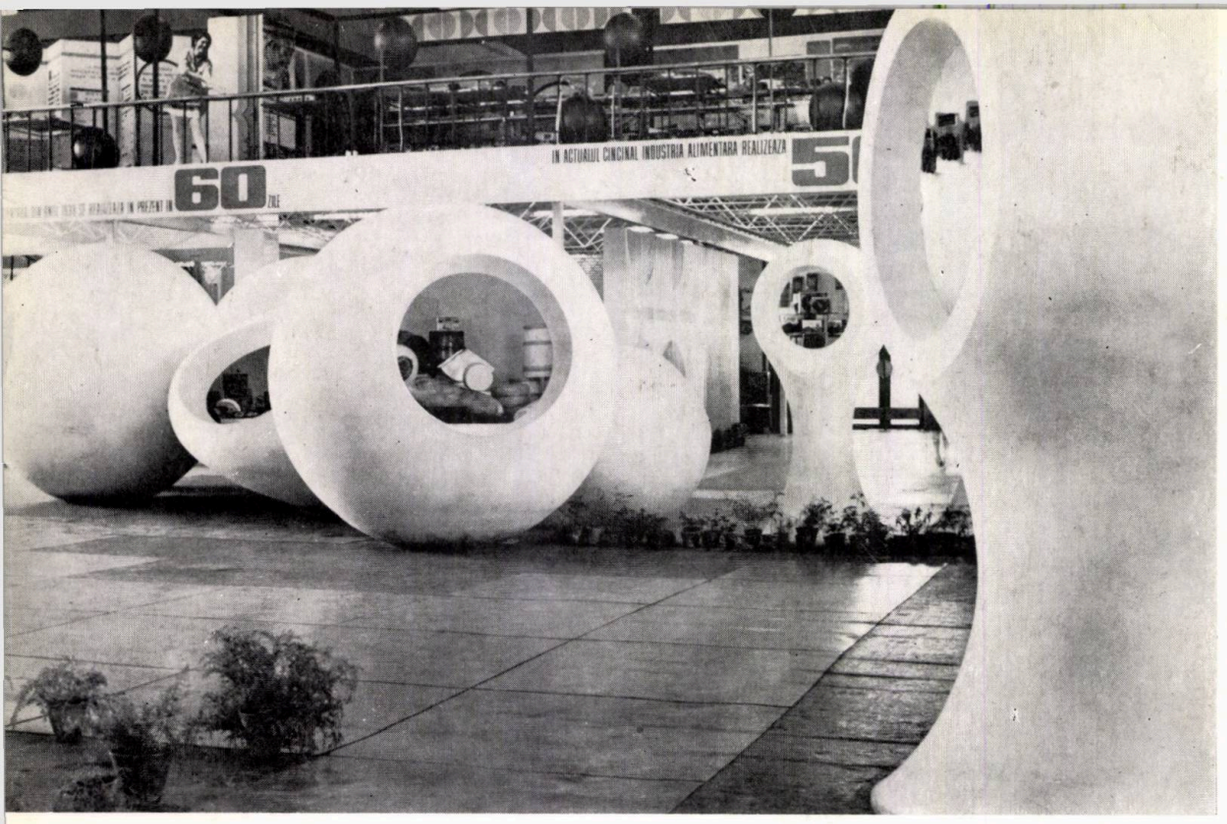

1 | 5

2 | 3 4

1, 2, 3, 4 — *Pavilionul industriei alimentare. Vederi interioare*

5 — *Pavilionul industriei alimentare. Perspectivă interioară*

PAVILIONUL INDUSTRIEI

Spațiul destinat pavilionului *industriei alimentare* era foarte înalt (cca 8 m), iar exponatele foarte mici (cutii de conserve, sticle de băuturi, borcane etc.). De aceea s-a urmărit ocuparea spațiului printr-o serie de volume care să trăiască singure prin formă și aspect și care să creeze în interiorul lor cadrul adecvat unei expuneri de obiecte mici.

De asemenea, pentru a scoate marfa din aspectul cotidian al magazinelor alimentare, s-a urmărit ca forma acestor volume să fie cît mai ieșită din comun și cît mai aproape de limbajul plastic actual. S-a pornit de la o compoziție de ovoide și sfere de diverse mărimi, legate între ele prin racordări în aceeași familie de curbe, care să ofere, în desfășurarea perimetrală, un aspect cît mai plăcut și o diversitate cît mai mare, rezultată din jocul dintre plinuri și goluri, din suprapunerea curburilor tuturor volumelor componente.

Al doilea grup de volume, presărat sau grupat în jurul compozițiilor amintite mai sus, era conceput în același spirit, dînd scară întregului pavilion și ajutînd la crearea unei atmosfere ieșite din comun, care a suscitat interesul, atît al vizitatorilor, cît și al specialiștilor.

Dacă la toate aceste compoziții se adaugă tratarea neutră și totuși colorată a pereților de contur, precum și tratarea celorlalte elemente de etalare într-o concepție unitară, considerăm că acest pavilion este un exemplu de urmat în rezolvarea expozițiilor de acest gen.

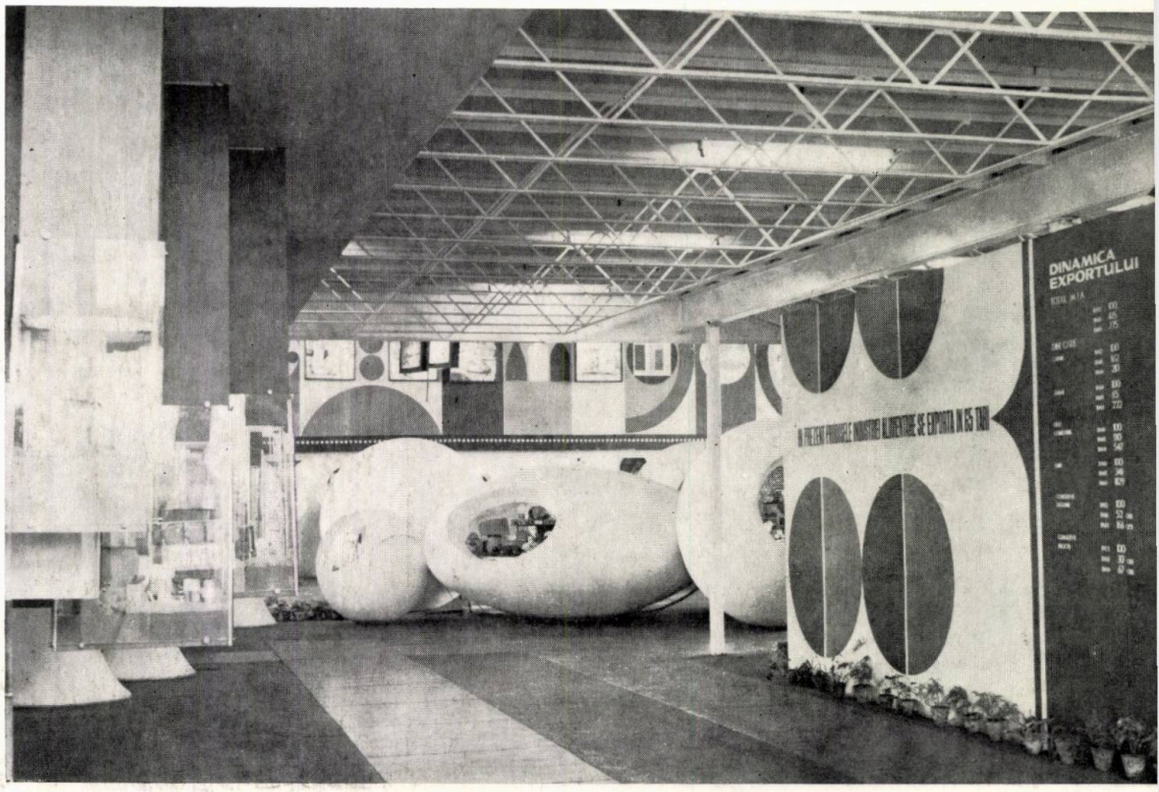

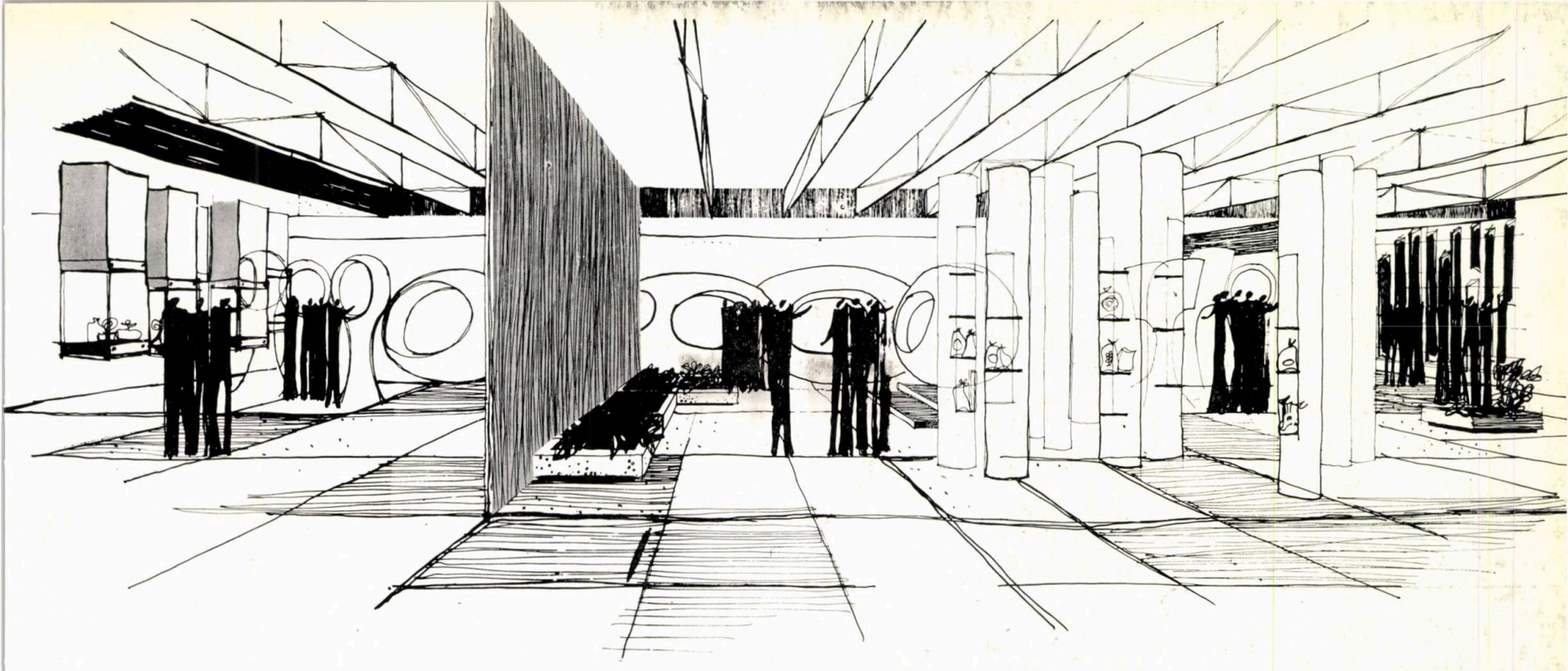

ALIMENTARE

ALIMENTARE
VA FI IN ANUL 1975
ULTIMUL AN AL VII-LEA
TORULUI CINCINAL
CU 35-40 Z MAI
MARE CA IN 1970

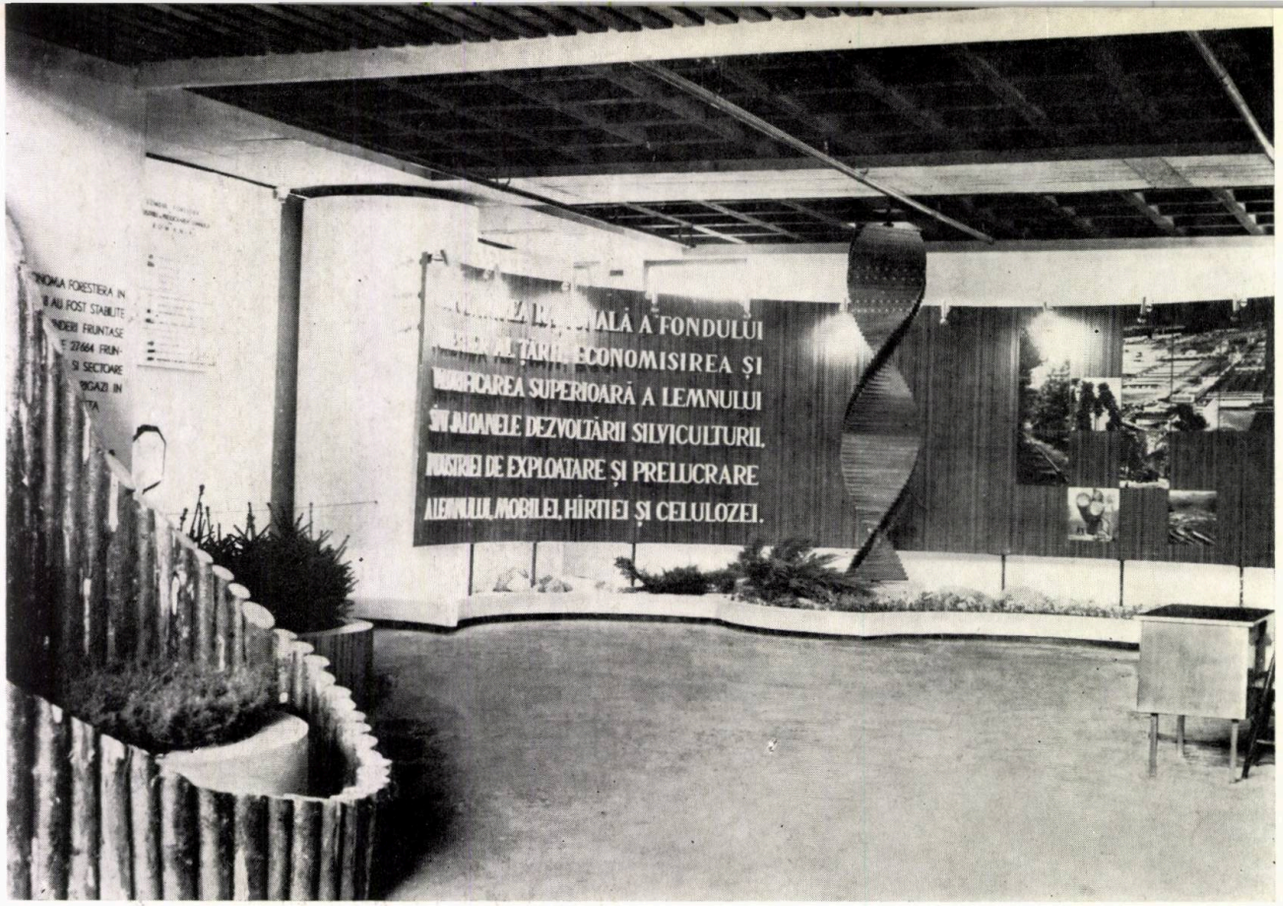

SECTORUL SILVICULTURII

Sectorul silviculturii și industriei lemnului a fost realizat pe întreg parterul noului pavilion B. Amenajarea expoziției a avut două părți distincte ca tratare, în funcție de tematica expoziției. Prima parte, în care se dezvoltau problemele legate de silvicultură, a fost concepută — ținîndu-se cont de specific — folosindu-se în locul panotajului obișnuit, o succesiune de panouri din bile de brad necojite, înșirate pe contururi curbe și decupaje și întreruperi după necesități, avînd aspectul unor tuburi de orgă.

S-a urmărit să se creeze un contrast între suprafețele lise și finisate ale aplicelor de grafică, ale panourilor, cu fotografii și între relieful rugos și rudimentar al orgilor din bile.

Profitînd de faptul că aceste panouri din bile puteau fi curbate în plan orizontal, s-a

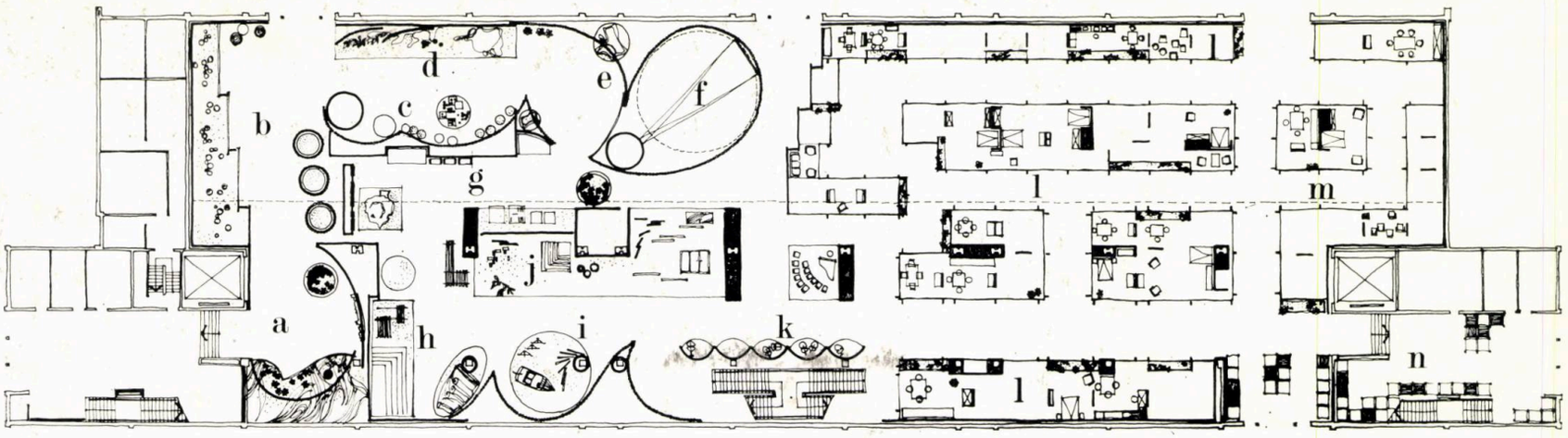

1 — 2 — 4 — *Pavilionul silviculturii și industriei prelucrării lemnului. Vederi interioare*

3 — *Pavilionul silviculturii și industriei prelucrării lemnului. Plan parter*

a. Hol prezentare economia forestieră; b. Fond forestier; c. Produse ale pădurii; d. Fondul cinegetic; e. Combatere fenomene naturale; f. Sală cinema; g. Proiectare-cercetare-învățămînt; h. Produse semifinite; i. Articole sport; j. Cherestea-binale; k. Instrumente muzicale; l. Mobilă; m. Mobilă industria locală; n. Produse industria locală

1 | **3**

2 | **4**

ȘI INDUSTRIEI LEMNULUI

urmărit o succesiune de curbe care să creeze o ambianță cît mai propice pentru expunerea propriu-zisă prin generarea unor spații de o diversitate puțin scontată la faza de proiectare.

În partea a doua a expoziției — expoziția de mobilă — prin intermediul unor cadre, al unor plafoane, al unor podiumuri așezate la diverse înălțimi și al unor panouri despărțitoare de forme personale s-a urmărit să se micșoreze înălțimea halei și să se creeze proporții și spații mai domestice, pentru ca mobilierul să-și găsească cadrul adecvat. Toate materialele auxiliare folosite în cadrul unor expoziții cu această temă, începînd cu draperiile, tablourile, lămpile, bibelourile etc. și terminînd cu jardinierele, concepute să facă parte integrantă din compoziție, au adăugat o notă de bun gust întregului ansamblu.

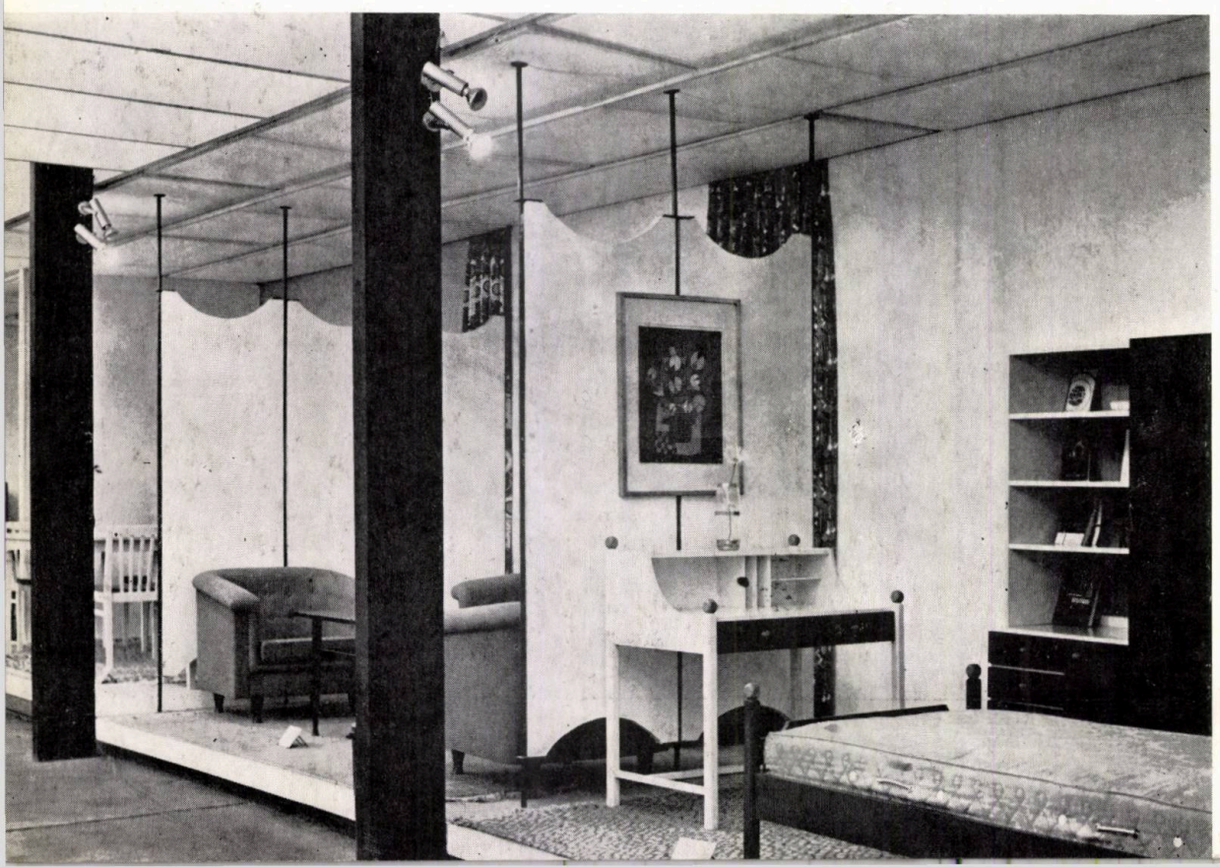

SECTORUL INDUSTRIEI UȘOARE

La etajul aceluiași pavilion B a fost amplasat *Sectorul industriei ușoare*. Proiectul expoziției a urmărit să întrerupă lungimea sălii (cca 100 m) prin compunerea — pe direcții perpendiculare pe lungime — cu elemente pur expoziționale (panouri, podiumuri, vitrine, pazii pentru lumină etc.). Aceste elemente au fost concepute de așa manieră încît au folosit pentru etalarea tuturor exponatelor din acest sector, ele putînd să se compună într-o multitudine de formule în funcție de necesități.

Considerăm că în suita vizitării standurilor nu se vede o idee de bază în amenajarea expoziției, deoarece cantitatea exagerată de marfă care a fost expusă anulează, din păcate, intențiile inițiale ale proiectanților. Expoziția ar fi cîștigat cu siguranță dacă s-ar fi pus accentul pe selecționare și nu pe cantitatea exponatelor.

*

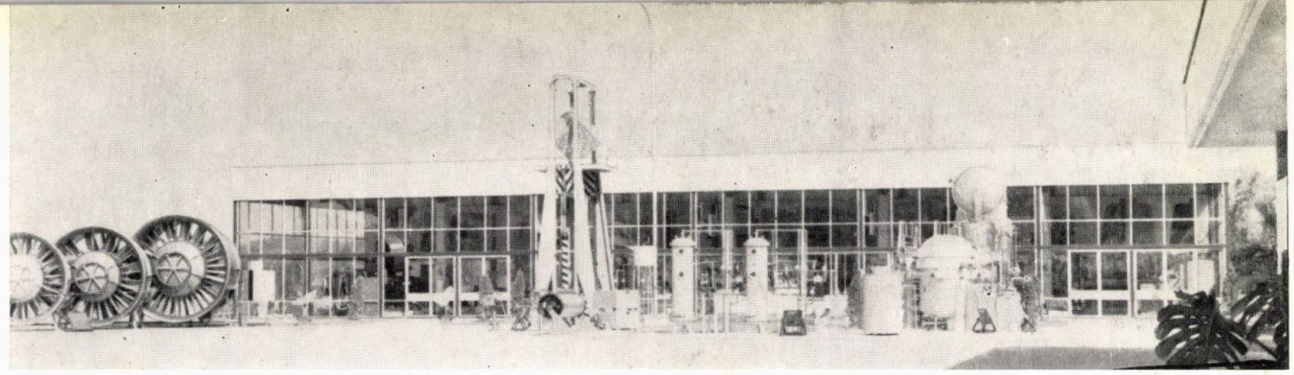

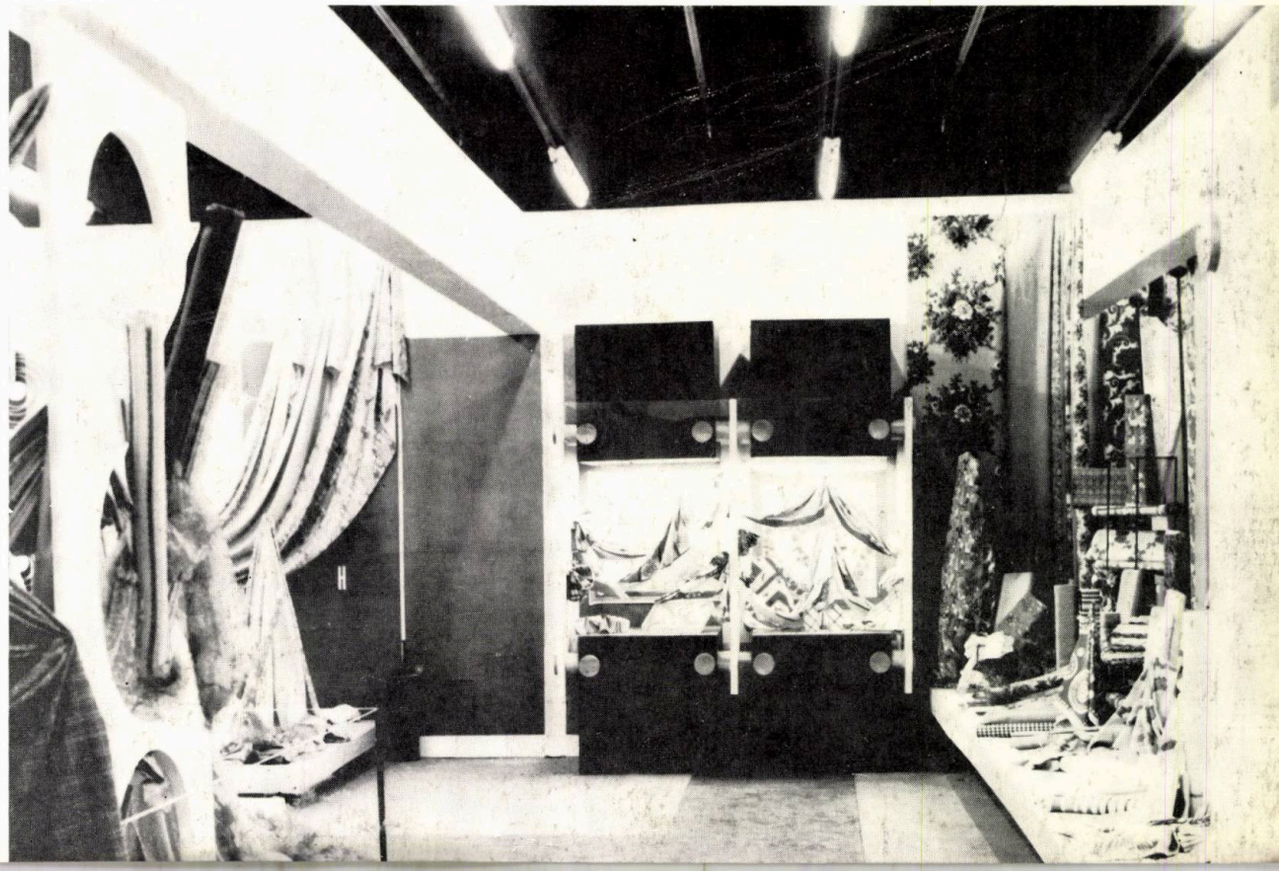

1 | 3
2 | 4
5

1—2 — *Pavilionul silviculturii și industriei lemnului. Vederi interioare*

3 — *Pavilionul utilajelor pentru industria ușoară (Z)*

4—5 — *Pavilionul industriei ușoare. Vederi interioare*

Sectorul industriei ușoare. Plan

o. Proiectare-cercetare-industria ușoară; p. Țesături bumbac; q. Țesături in, cînepă; r. Țesături lînă, mătase; s. Tricotaje; t. Lenjerie; u. Covoare, țesături decorative; v. Pielărie, marochinărie; w. Încălțăminte; z. Confecții.

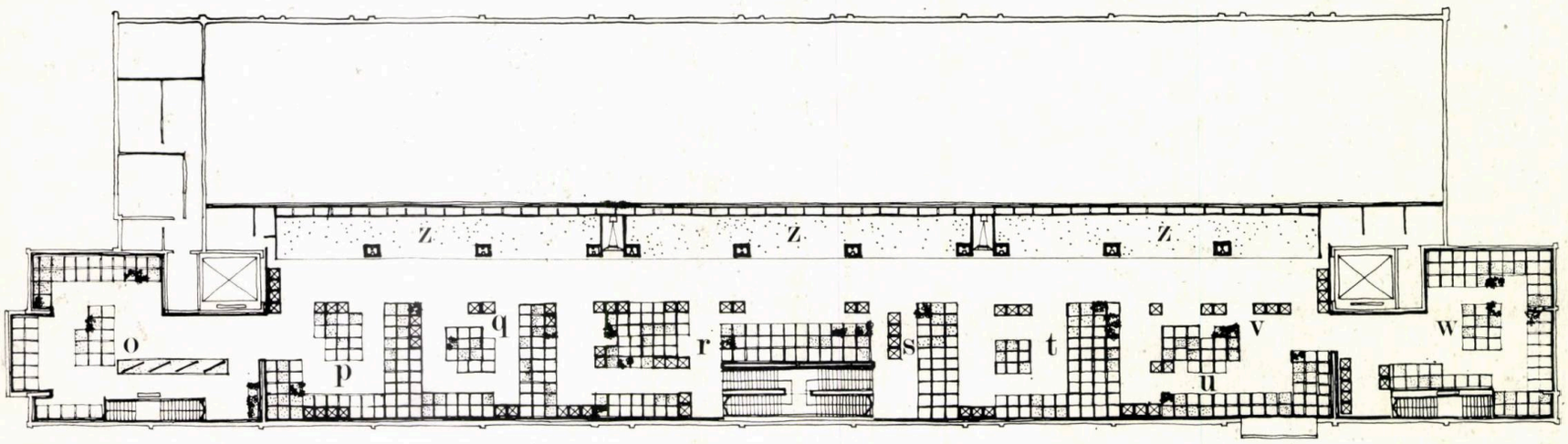

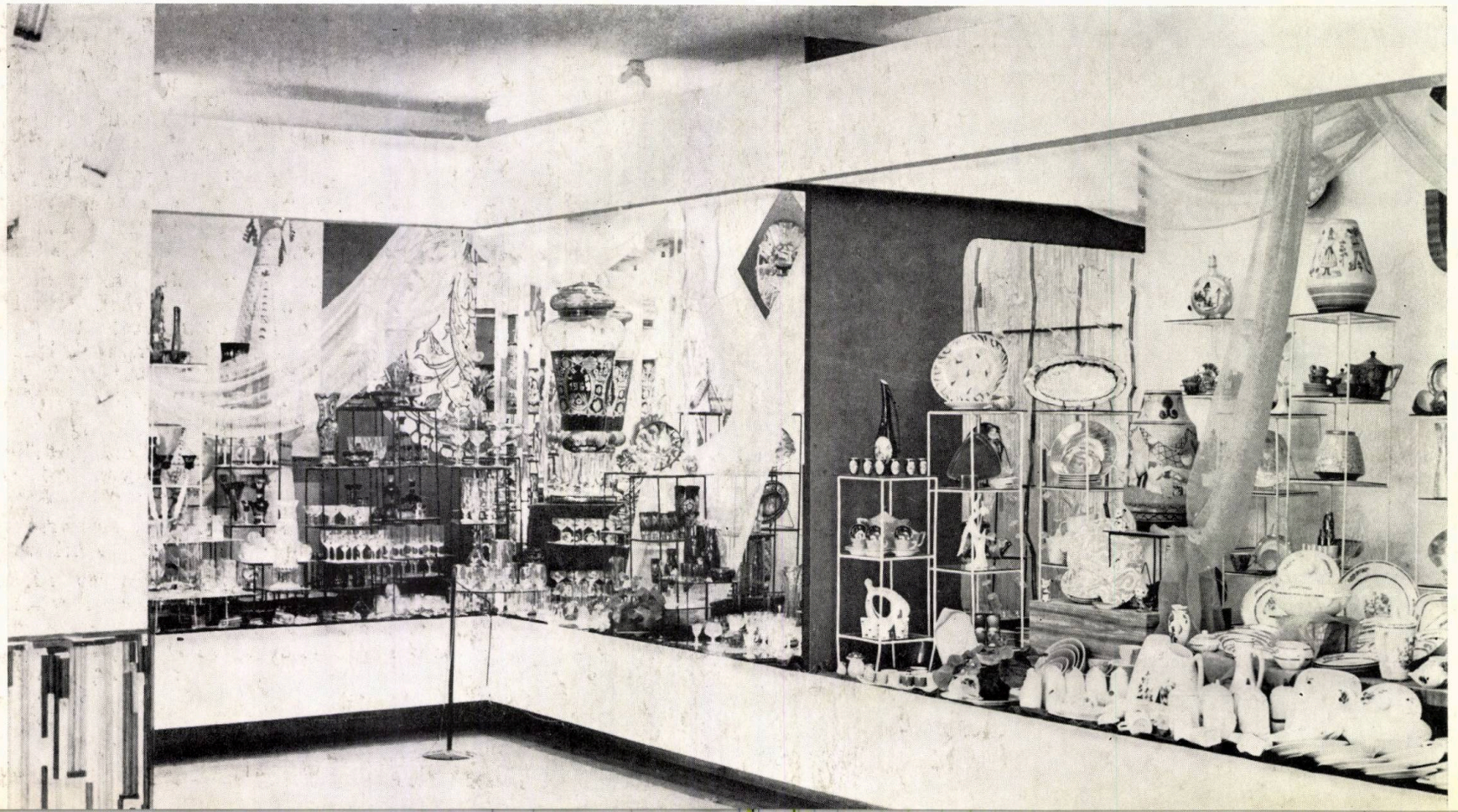

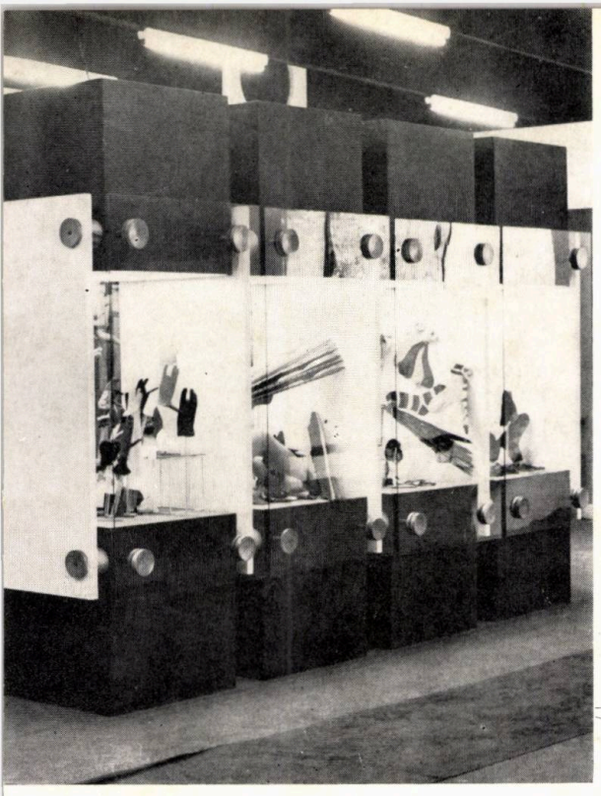

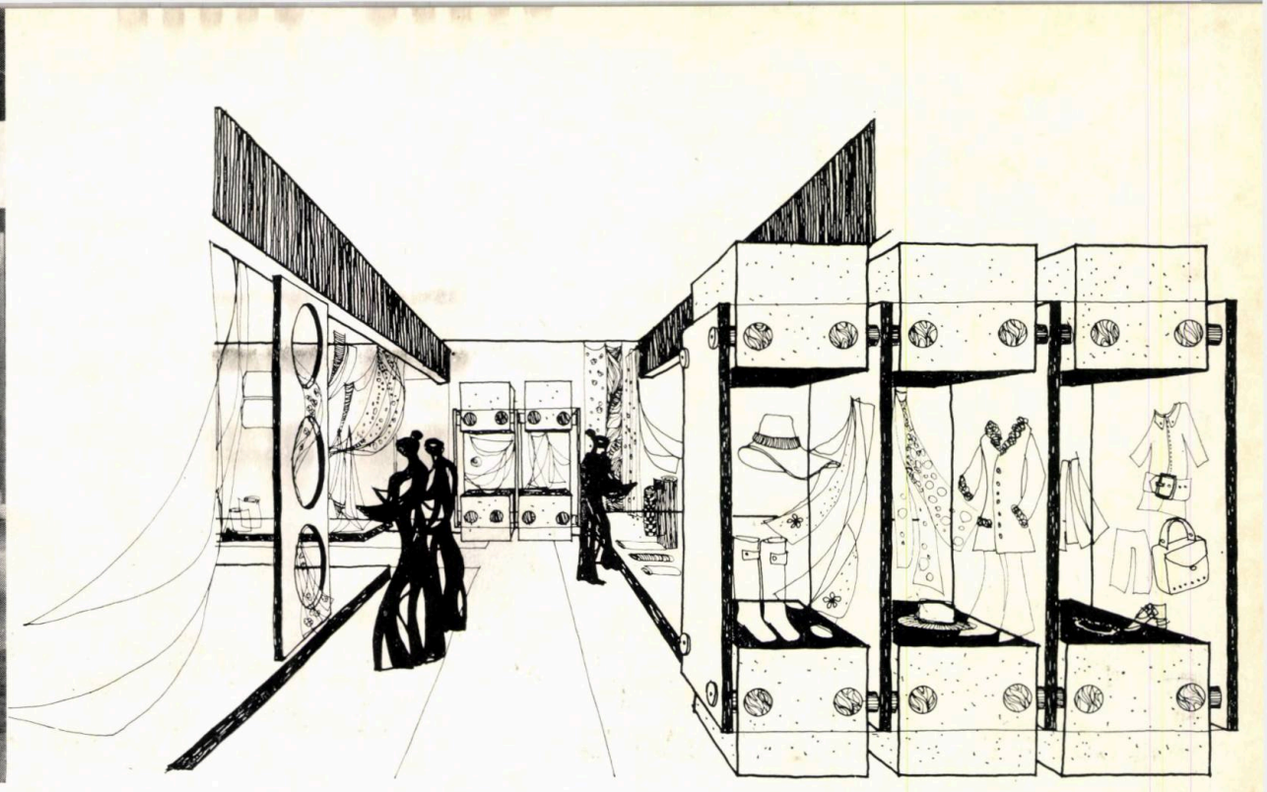

1 | 3 4
2 | 5

1 — *Pavilionul B. Planul de amenajare a etajului*

2 — 3 — *Pavilionul industriei ușoare. Vederi interioare*

4 — *Pavilionul industriei ușoare (B). Perspectivă interioară*

5 — *Sectorul industriei ușoare. Pavilionul articolelor pentru copii*

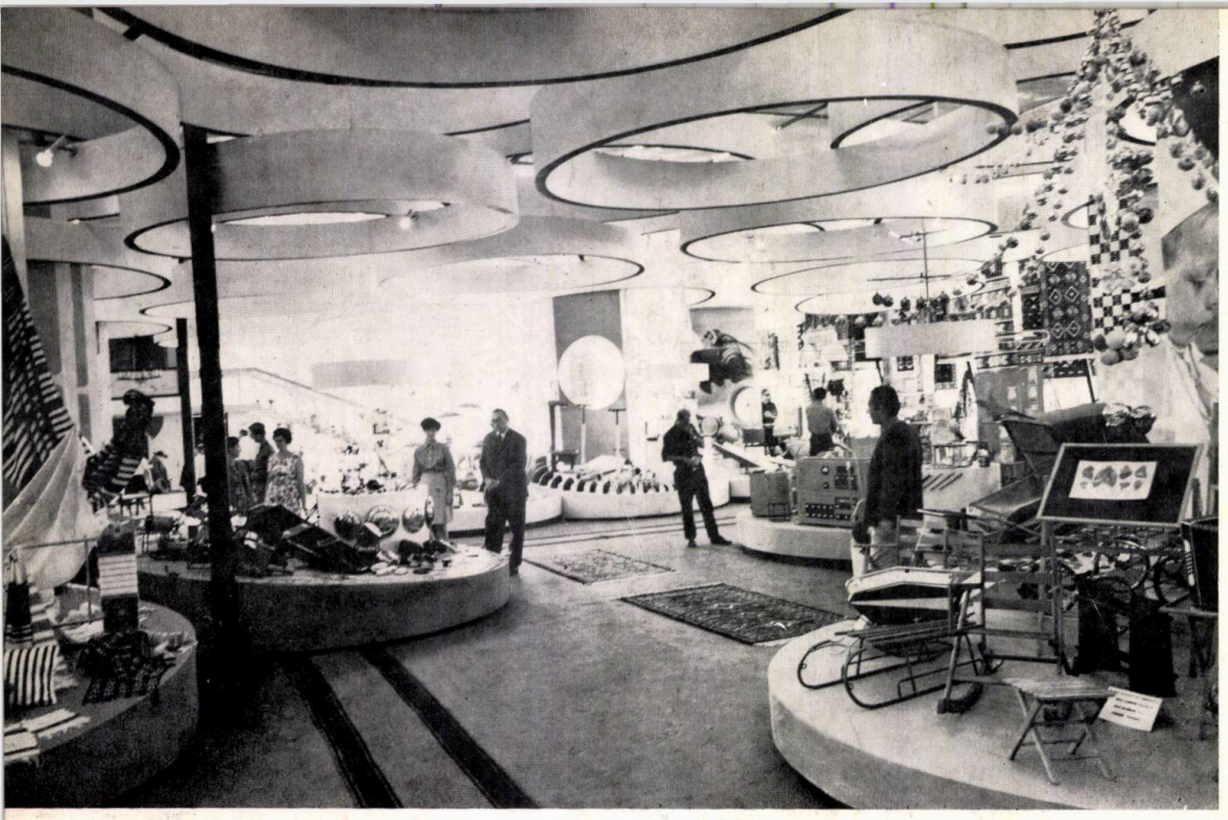

— plafonarea pavilionului la o scară adecvată exponatelor;

— circulația liberă și nedirijată la standuri;

— mascarea unor elemente constructive aparente (cele două rînduri de stîlpi laterali ai pavilionului).

Astfel s-a creat un plafon din elemente inelare suspendate de plafonul existent, coborîndu-se înălțimea de la 5 m la cca 3 m, acest plafon formînd totodată și un element decorativ destul de transparent.

Crearea unor podiumuri circulare, cu posibilitate de expunere pe toate laturile, a dat posibilitatea unei circulații libere și o mai judicioasă legare a sectoarelor cu exponate destul de diferite.

În pavilionul D s-au adaptat vitrinele laterale existente, prin crearea unor fundaluri de grafică la spațiile de expunere. Partea centrală a fost amenajată cu podiumuri circulare pentru expunerea pe manechine a confecțiilor. Pe una din părțile laterale s-a amenajat un podium continuu ce conținea o lentilă de apă. Pe această suprafață s-au prezentat articole de sport și turism.

SECTORUL UCECOM

Sectorul UCECOM, care ilustrează gradul de măiestrie din cooperația meșteșugărească în ceea ce privește produsele de artizanat și bunurile de larg consum, a fost amplasat astfel:

În pavilionul C, bunurile de larg consum din lemn și metal, împletiturile, costume de artă populară, jucăriile, cooperarea cu industria, o zonă de expunere a covoarelor și o zonă în care sînt prezentate ateliere de covoare, olărie, împletituri și zgărdare.

În pavilionul D, confecțiile pentru copii, bărbați, femei, precum și articolele de sport-turism.

În corpul de legătură dintre cele două pavilioane s-a amenajat un stand de vînzare a produselor expuse.

La amenajarea pavilionului C, ținîndu-se seama de marea varietate și scara redusă a exponatelor, precum și de structura existentă a acestui pavilion s-au avut în vedere următoarele principii:

Pavilionul Cooperației (C și D). Vederi interioare

SECTORUL ȘTIINȚEI ȘI CULTURII

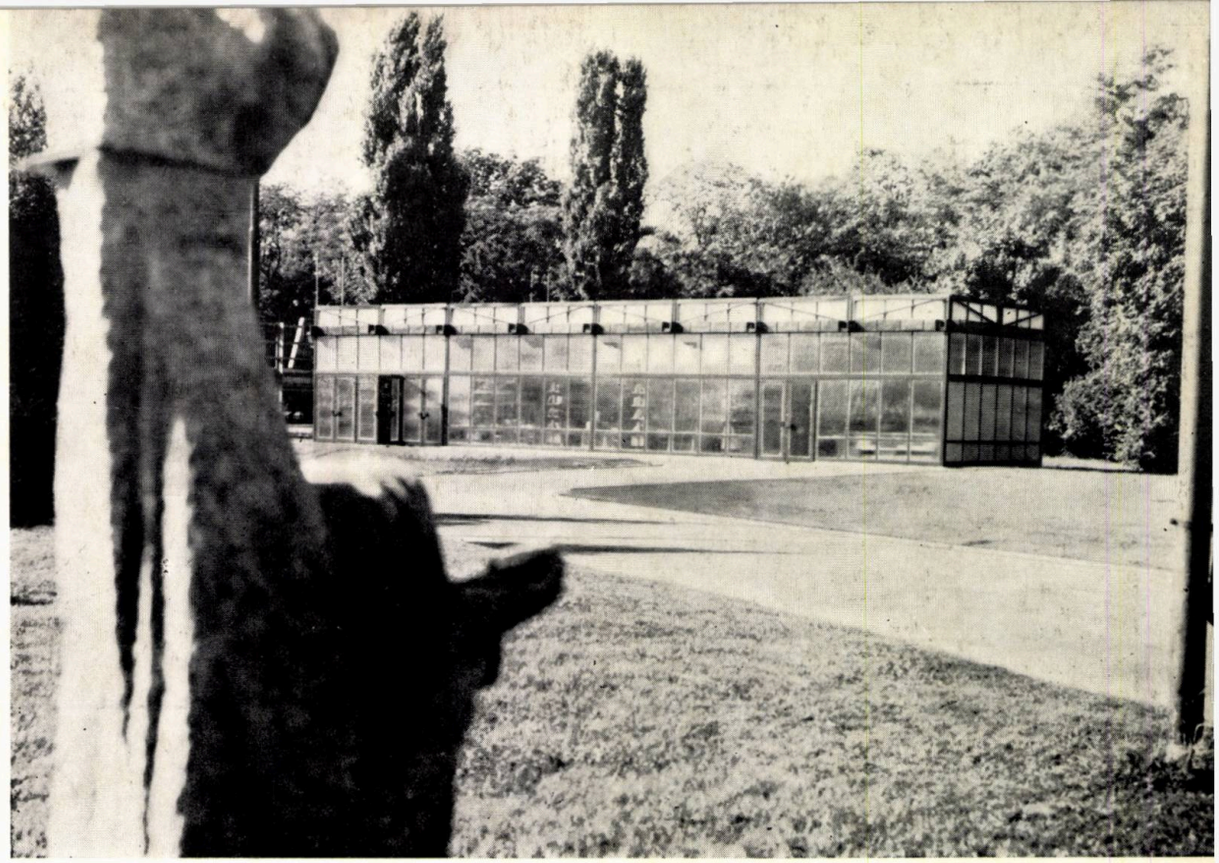

Sectorul științei și culturii. Pavilionul cărții

Pentru organizarea sectorului de expoziție cu tema *știință-cultură* s-a ales pavilionul existent pe malul lacului Herăstrău.

Cum tema cerea să se ilustreze activități foarte diverse, unele completate cu multe exponate, iar altele aproape numai prin grafică, s-a încercat să se obțină un aspect plastic unitar, prin crearea a cît mai puține elemente speciale, fapt realizat integral.

Tipizarea și modularea suportului general de grafică, cît și a suporturilor pentru exponate au dus la o execuție economică în privința materialelor și timpului de montare, lucru care a constituit o preocupare specială pentru proiectanți.

Suportul de grafică a fost conceput ca un vitrou continuu, alcătuit din diapozitive color și albnegru, care prin dispunerea lui delimitează sectoarele, conducînd pe vizitatori pe un circuit care face posibilă parcurgerea întregii expoziții.

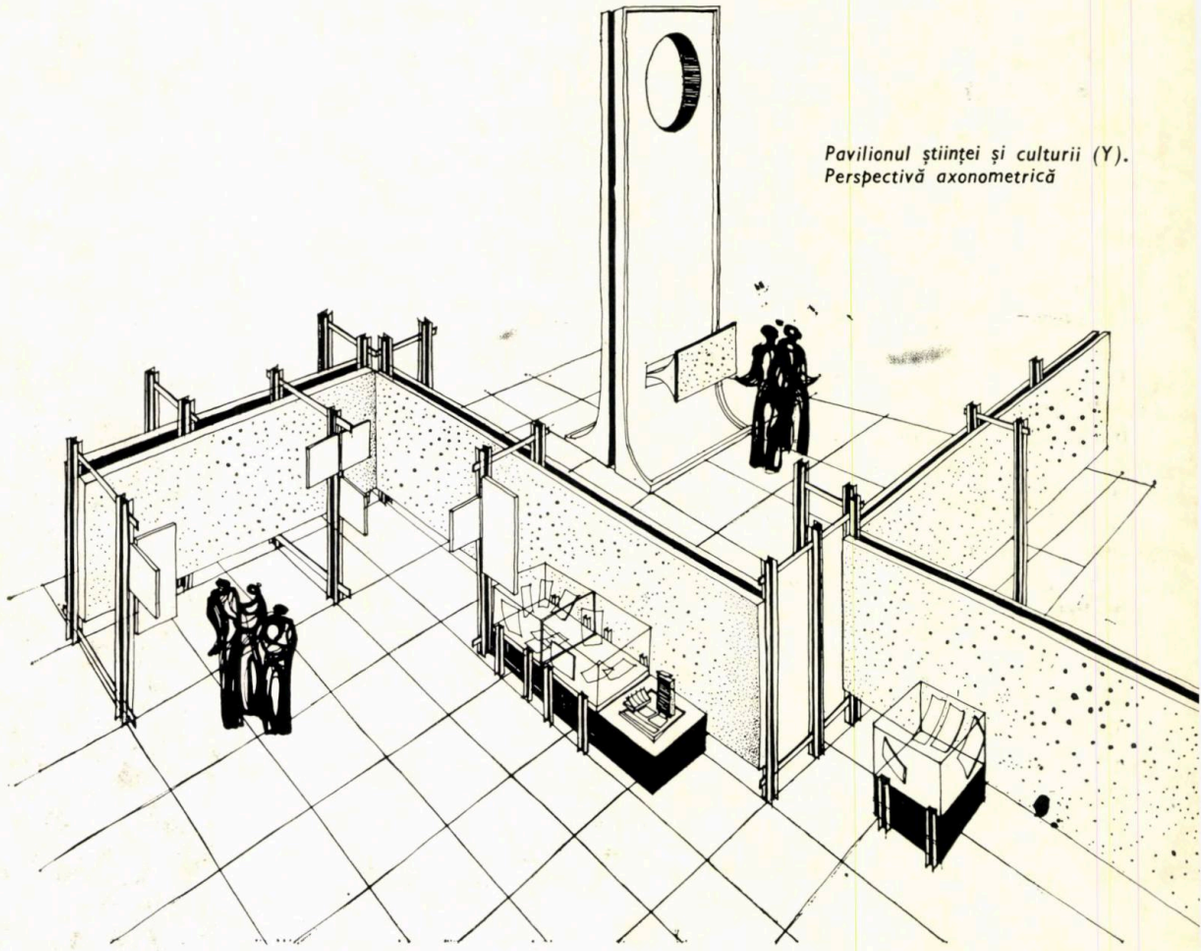

Pavilionul științei și culturii (Y). Perspectivă axonometrică

Pavilionul științei și culturii

Plan parter

c. Știință; d. Sănătate; e. Muncă; f. Școli; g. Turism; h. Poligrafie; i. Biblioteci și carte; j. Muzee; k. Teatru; l. Muzică; m. Radio, T.V.; n. Cinematografie; o. Artă plastică

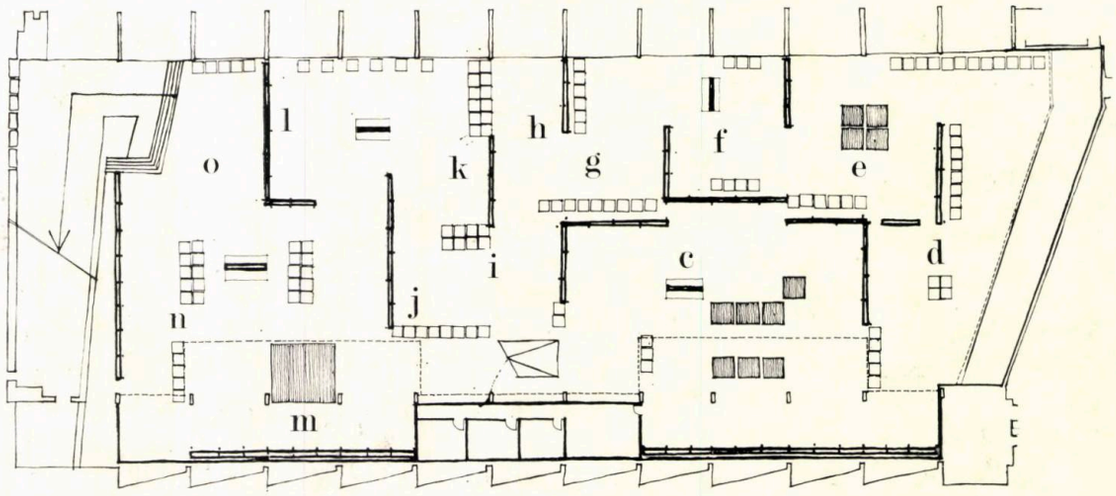

1 | **2**

3 | **4**

1 — *Pavilionul științei și culturii (Y). Plan parter*

2 — *Plan supantă*

3—4 — *Vederi interioare*

Soluția de detaliu permite ca același element să fie utilizat pentru expunerea verticală a unor panouri de grafică menite să mascheze anumite mecanisme (pentru hărți luminoase, grafice mișcătoare etc.) sau să facă posibilă realizarea de proiecții din spatele panoului, ca la sectorul cinematografie.

Fiecare sector aflat la parterul halei este marcat de cîte un element vertical care conține texte generale referitoare la sectorul respectiv. Aceste elemente înalte completează imaginea expoziției, înscriindu-se armonios în înălțimea liberă a halei.

Pentru a se realiza un flux de circulație, astfel încît ieșirea din pavilion să se facă spre parcul unde s-a creat o expoziție de sculptură în aer liber și o expoziție de carte, a fost necesar ca în pavilion să se realizeze o scară și să se mărească suprafața supantei existente. Acest lucru s-a realizat adoptîndu-se o soluție tehnică simplă și cu un minim de stîlpi de susținere.

★

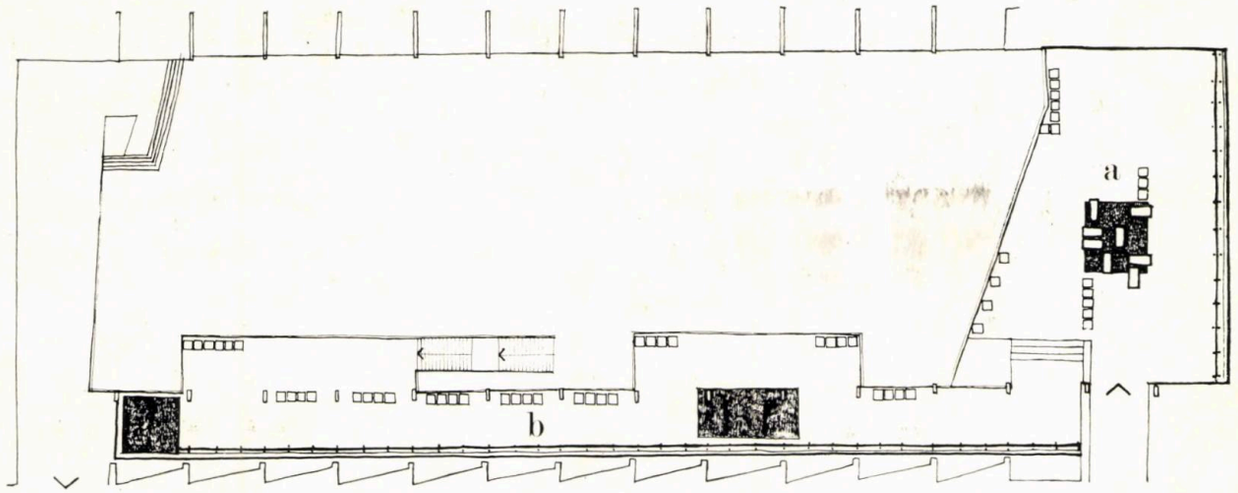

Plan supantă
a. Istoric; b. Învățămînt

În concluzie, considerăm că, în ansamblul ei, expoziția a reușit să ilustreze marile realizări ale poporului în cei 25 de ani de la eliberare.

Efortul depus de colectivul de proiectare al expoziției s-a concentrat îndeosebi pe aspectele specifice acestui domeniu al arhitecturii, urmărindu-se punerea în valoare a exponatelor, valorificarea construcțiilor existente și a celor nou-realizate. În acest sens se poate spune că proiectarea spațiilor de expoziție și a amenajărilor respective se înscrie printre activitățile de mare interes, datorită în primul rînd caracterului lor educativ, fiind necesar să fie evitate aspectele de diletantism sau insuficientă cunoaștere.

Printr-o judicioasă rezolvare a planului de ansamblu, căutînd să se așeze în cursivitatea temei cele mai caracteristice și spectaculoase exponate pe suita de vizitare, dozînd cu grijă punctele de atracție majore, se poate, credem, aprecia că Expoziția Realizărilor Economiei Naționale — România 1969 prezintă vizitatorilor un ansamblu armonios și închegat.

ARHITECȚII MIRCEA BODIANU, NICOLAE DRĂGHICESCU, SERGIU HANGANU, ION LUCĂCEL, MIRCEA LUPU, HEINZ NOVAC, CONF. ION RESSU, CONF. IGNACE ȘERBAN

MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1948

hotel turistic la oradea

Vedere generală în execuție

Autori: *arh. Vladimir Ionescu (șef proiect)*
Arhitectură: *tehn. Iosif Habuczky, tehn. Ludovic Köteles*
Rezistență: *ing. Vasile Mincic*
Instalații sanitare, încălzire, ventilație: *ing. Iosif Șarga, tehn. Traian Ilea*
Instalații electrice și utilaje: *ing. Vasile Barbul, ing. Andrei Moț*
Drumuri, amenajare mal, sistematizare verticală: *ing. Octavian Precup, tehn. Maria Precup*
Proiectant: D.S.A.P.C. — *BIHOR*
Proiectant mobilier:
S.S.P. din M.C.I.: arhitecții Igor Skakiu, Mihai Stan

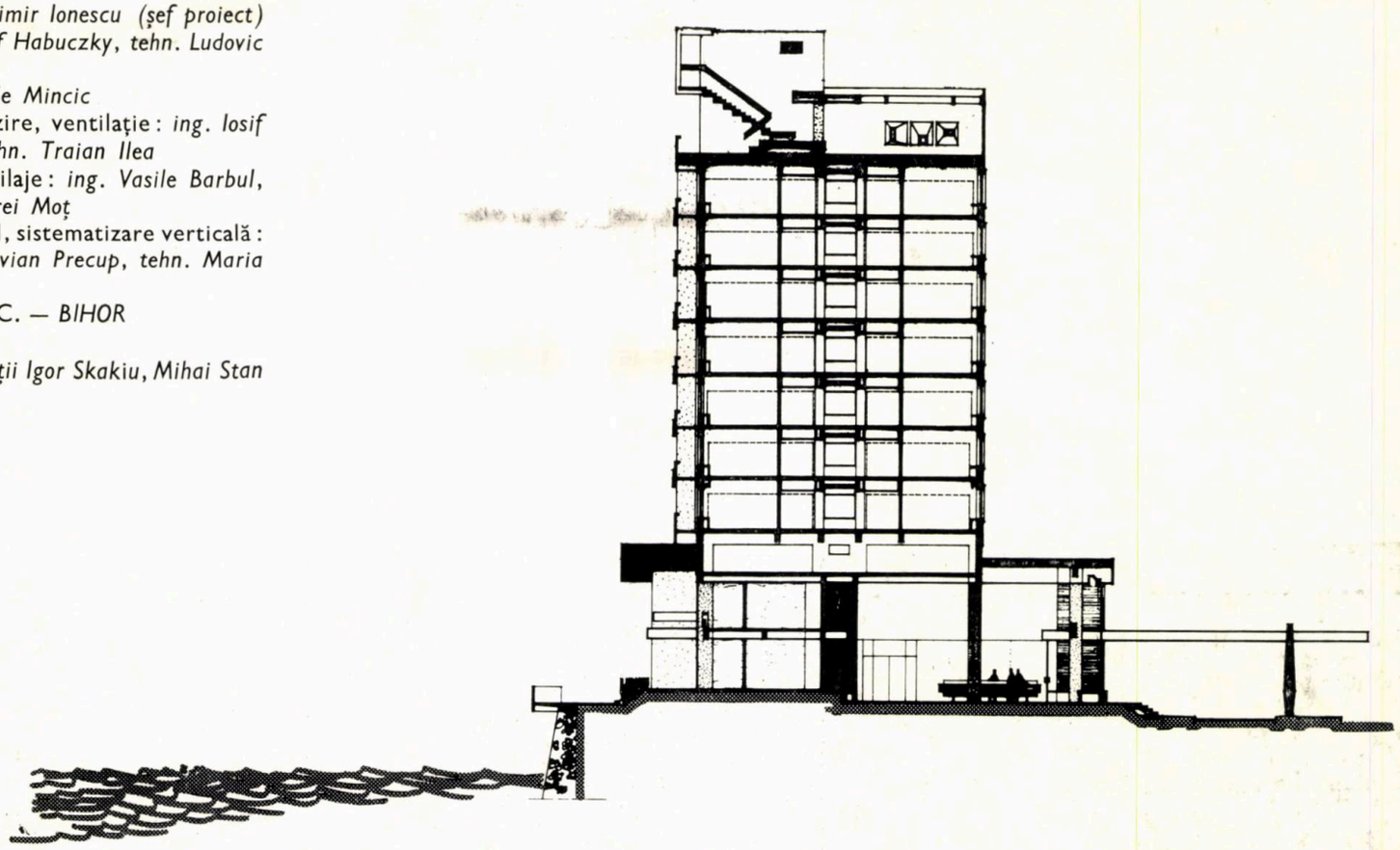

Terenul pe care a fost amplasat noul hotel turistic este situat pe malul drept al Crișului Repede, într-o zonă semicentrală, recreativă, foarte aproape de șoseaua internațională nr. 15 și de traseul dintre gară și centru.

În același timp, deși de dimensiuni limitate și destul de accidentat ca relief, terenul beneficiază de o poziție deschisă, noua clădire fiind avantajos pusă în valoare din multiple direcții dinspre centrul orașului, oferind în același timp vizitatorilor întreaga panoramă a acestuia.

Vecinătatea Crișului Repede a impus o serie de condiții de asigurare a construcției contra unor eventuale revărsări, malul drept al rîului fiind amenajat pe o lungime de cca 200 m în amonte de podul « 23 August ».

Hotelul cuprinde următoarele funcțiuni:

— Cazarea, rezolvată pe șapte niveluri a cîte 25 de camere, avînd 5 apartamente de cîte 2 camere, 18 camere cu un pat și 147 de camere cu 2 paturi, în total 327 de paturi, cu posibilitatea de suplimentare cu încă 18 locuri.

— Recepția cu holul respectiv.

— Agenție O.N.T. (servicii externe).

— Spații de alimentație publică: restaurant și sală de banchete cu un total de 200 de locuri, grădină de vară cu 150 de locuri, bar de zi cu 30 de locuri.

— Frizerie, coafor, artizanat.

— Piscină descoperită cu apă termală, cu un hol încălzit și regim de funcționare permanentă.

Dacă din punct de vedere urbanistic și al orientării se impunea rezolvarea cazării într-un volum alungit, care să se înscrie și să completeze ansamblurile vecine din calea 1 Mai și Parcul Lenin, dificultăți mai mari au apărut în ceea ce privește realizarea pe un teren foarte îngust a legăturilor directe dintre holul de recepție și multiplele funcțiuni secundare.

În soluția adoptată s-a ținut cont și de alți factori, cum ar fi orientarea cu predilecție a principalelor funcțiuni spre oglinda apei, eliminarea pe cît posibil a subsolurilor costisitoare din cauza condițiilor hidrotehnice, direcțiile principale de acces etc. Toate acestea au determinat un partiu alungit, în care la parter, spre bdul Magheru, direcția principală de acces, s-au amplasat holul agenției O.N.T., frizeria, coafura și magazinul de artizanat, iar la extremitatea opusă, accesele spre restaurant și grădina de vară, holul încălzit al piscinei și piscina descoperită, precum și anexele bucătăriei. La mezanin s-au amplasat anexele agenției O.N.T., barul de zi adiacent holului, restaurantul, grădina de vară și bucătăria.

Pe lîngă legăturile directe cu holul s-a obținut și o oarecare independență a funcțiunilor secundare, piscina fiind punctul terminus, iar restaurantul și grădina de vară, care constituie și surse de zgomot, au foste detașate de cazare, păstrîndu-se totuși legătura cu aceasta printr-un lift și scara de serviciu, legate de bucătărie și de barul de zi. S-a creat în felul acesta un subansamblu cu caracter de agrement: restaurant—grădină de vară — piscină — oglinda Crișului Repede, bine orientate, obișnuita terasă-grădină a holului de recepție fiind de fapt faleza Crișului, pe toată lungimea hotelului.

Principalele conducte au fost distribuite într-un etaj tehnic sub corpul de cazare.

La etajul VIII, deasupra cazării, s-a amenajat o terasă-solariu parțial acoperită, deservită de un mic spațiu pentru desfacerea dulciurilor și răcoritoarelor.

Corpul de cazare este prevăzut cu loggii pe frontul sudic, orientat spre Criș.

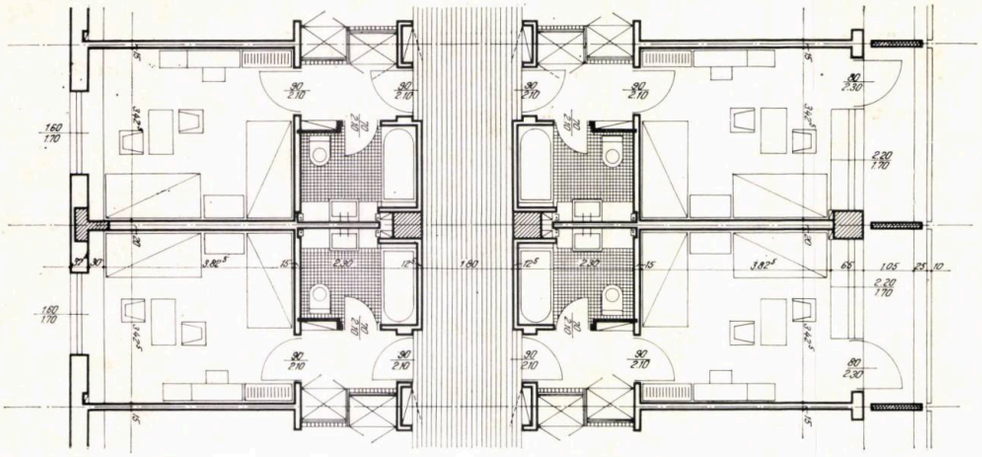

Fiecare cameră de cazare, rezolvată pe o travee de 3,60 m, este dotată cu vestibul de intrare și grup sanitar, dulapurile amplasate în vestibul fiind înzidite.

Structura de rezistență s-a prevăzut pe cadre de beton armat cu travee de 7,20 m (deschiderea centrală de 2,20 m și două deschideri laterale de 7,00 m).

1 | 4

2 | 3

1 — *Detaliu cameră*

2 — *PLAN PARTER*

1. Hol hotel; 2. Birou recepție; 3. Depozit artizanat; 4. Magazin artizanat; 5. Depozit țigări-ziare; 6. Agenție ONT; 7. Șef agenție; 8. Secretară; 9. Bază casierie; 10. Vestiar; 11. Coafor; 12. Depozit; 13. Garderobă; 14. Frizerie; 15. Vestiar; 16. Depozit bagaje; 17. Birou director; 18. Salon T.V.; 19. Depozit rufe murdare; 20. Rufe curate; 21. Vestiar mecanic; 22. Garderobă; 23. Hol restaurant; 24. Vestibul; 25. Birou; 26. Cameră personal; 27. Garderobă; 28. Depozit; 29. Vestiar bărbați; 30. Vestiar femei; 31. Masaj bărbați; 32. Masaj femei; 33. Vestiar femei; 34. Vestiar bărbați; 35. Depozit băuturi; 36. Depozit băuturi; 37. Cameră amestec; 38. Cameră celule; 39. Cameră transformatoare; 40. Tablou electric; 41. Motopompă; 42. Bazin cu apă termală; 43. Hol încălzit piscină; 44. Curte serviciu

3 — *PLAN MEZANIN*

1. Hol; 2. Birou funcționari; 3. Birou funcționari; 4. Depozit material ONT; 5. Contabil șef; 6. Șef adjunct; 7. Telex; 8. Agenție ONT; 9. Birou coloană auto; 10. Depozit coloană auto; 11. Arhivă; 12. Cameră personal; 13. Acumulator; 14. Operatoare telefon; 15. Centrală telefonică; 16. Tablou electric; 17. Ventilatoare; 18. Bar de zi; 19. Preparare carne; 20. Preparare pește; 21. Bucătar șef; 22. Preparare legume; 23. Depozit legume; 24. Bucătărie rece; 25. Bufet; 26. Spălat veselă; 27. Oficiu; 28. Bar băuturi; 29. Sală mică restaurant; 30. Cameră frigorifică; 31. Depozit alimente; 32. Bazin cu apă termală; 33. Sală mare restaurant; 34. Terasă restaurant

4 — *Plan etaj curent*

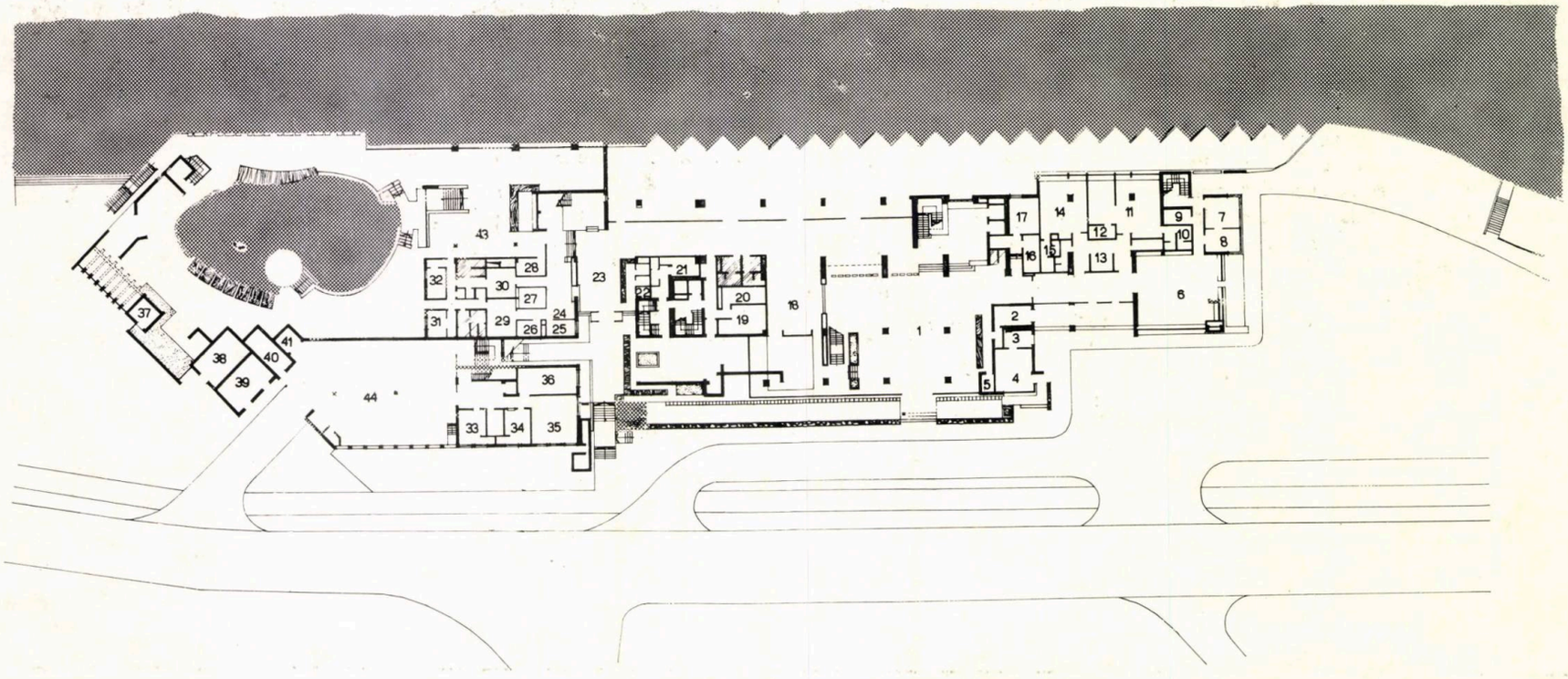

Indicatori tehnico-economici

Suprafața camerei de cazare	14,30 m^2
Suprafața construită desfășurată	12 325 m^2,
revenind	35,72 m^2/pat.
Volum total	39 653 m^2

Suprafața construită

— agenția O.N.T.	707 m^2
— spațiile de alimentație publică	1 903 m^2
revenind	5,00 m^2/loc;
— piscina	551 m^2
— spațiile comerciale	128 m^2
— anexele tehnice	1 319 m^2

Valoarea totală a investiției, exclusiv amenajarea malului și inclusiv reducerile conform H.C.M. 2900/69 este de 28 151 000 lei, adică 81 597 lei/pat.

ARH. VLADIMIR IONESCU

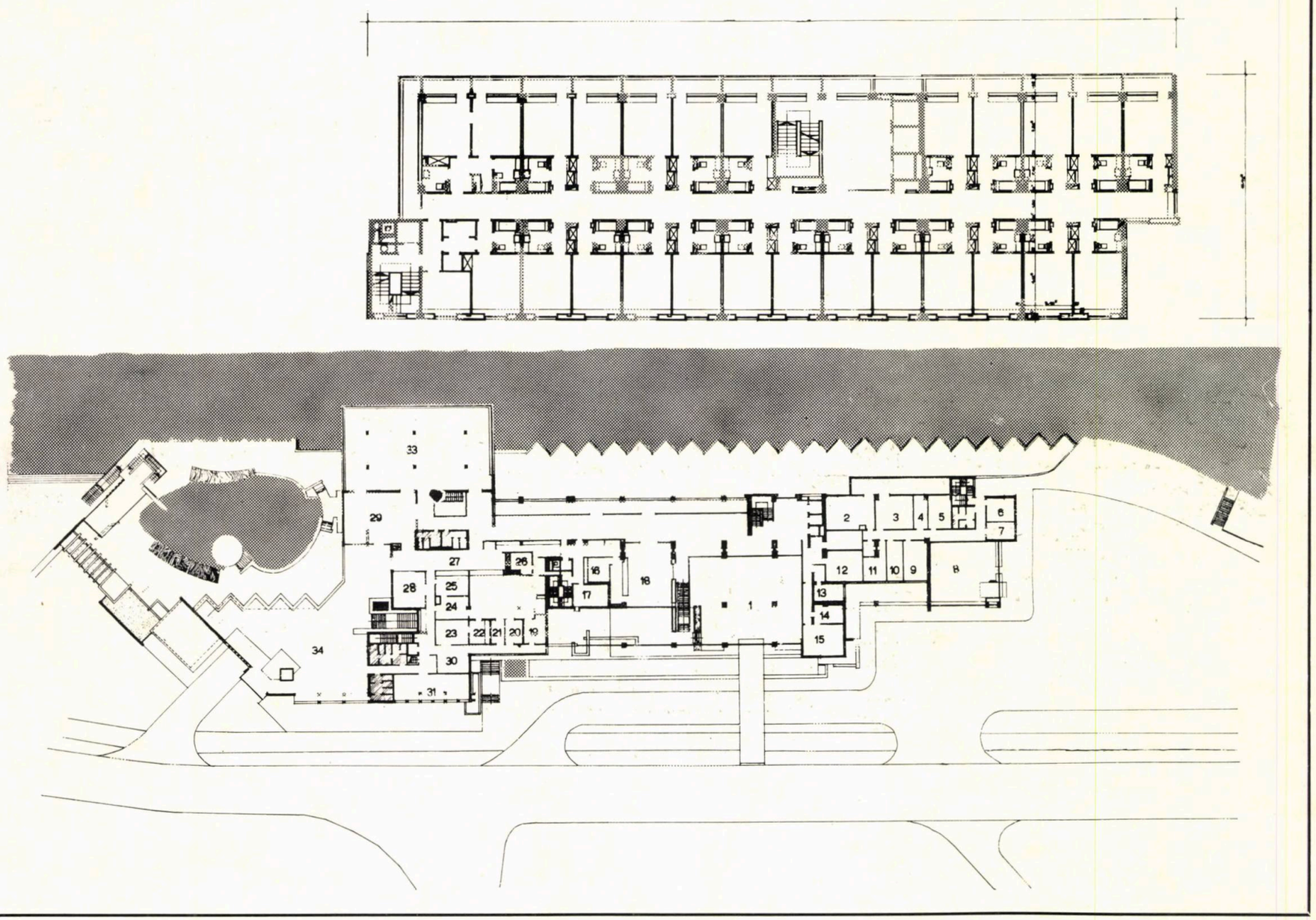

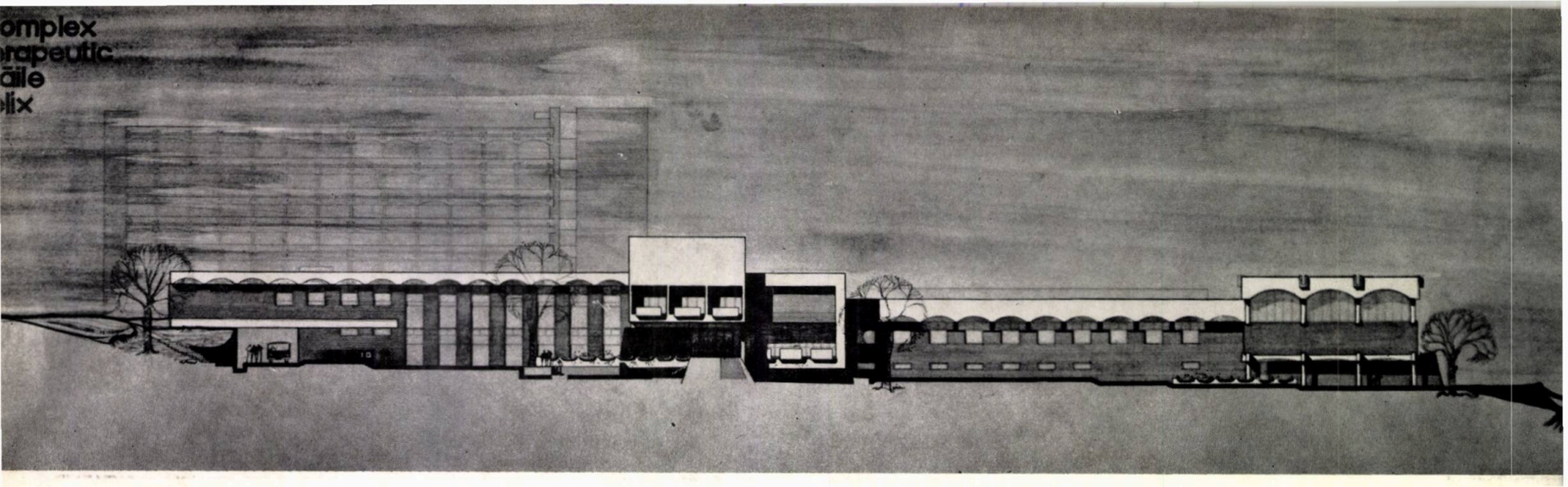

Desfăşurare

noi construcţii sanatoriale la băile felix

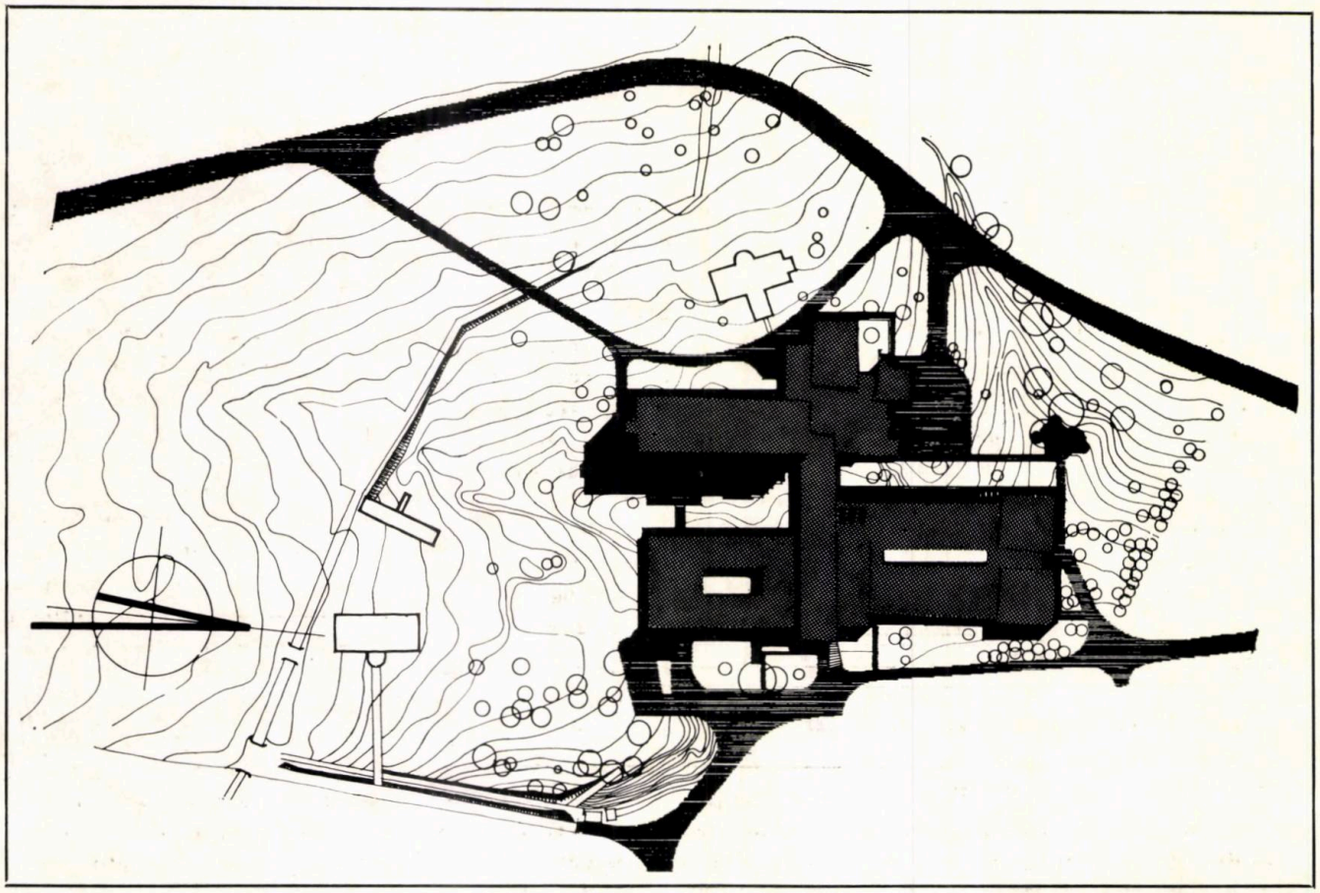

PLAN DE SITUAŢIE
A. Complex terapeutic; B. Sanatoriul balnear; C. Cantină

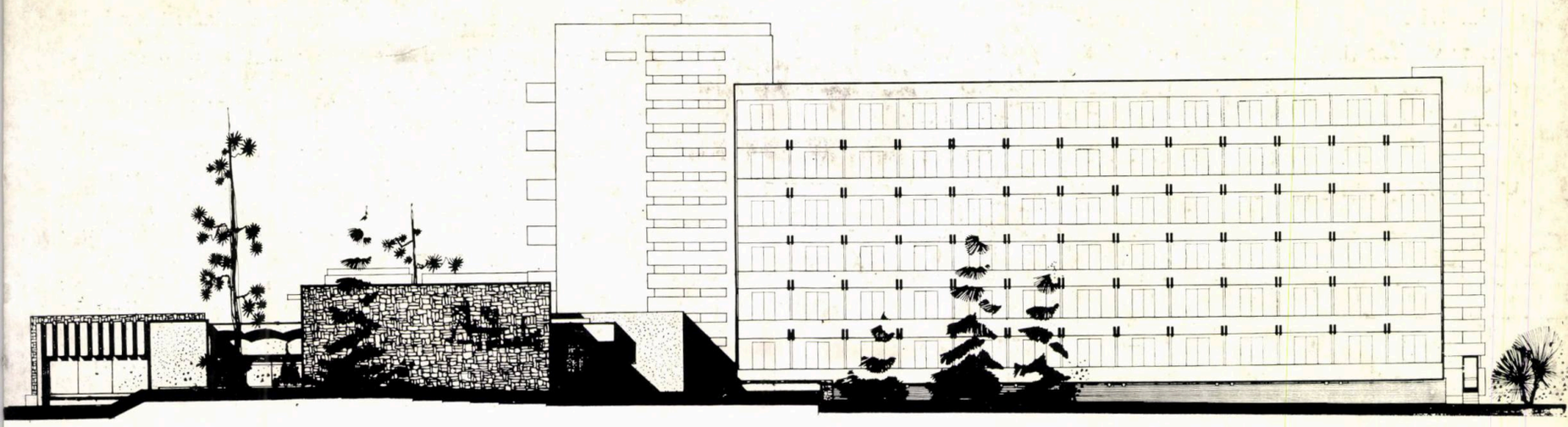

Fațada sanatoriului

SANATORIU CU 300 PATURI

Autor : *arh. Viorica Zărnescu (șef proiect)*
Colaborator : *arh. E. Abrudeanu*
Rezistență : *ing. F. Malița*
D.S.A.P.C. — BIHOR

Stațiunea Băile Felix va cunoaște o dezvoltare mare în următorii ani datorită rezultatelor terapeutice excepționale și numărului mare de solicitanți față de capacitatea de cazare existentă, insuficientă.

Sanatoriul cu 300 de paturi are profil de reumatologie pentru adulți în stare gravă, care au nevoie de o legătură cît mai directă cu baza de tratament din complexul terapeutic, cu care este legat organic sanatoriul.

Sanatoriul se compune dintr-un corp de cazare cu p+5 niveluri, executat prin glisare, și un corp parter avînd : recepție, o sală de mese pentru 150 de locuri pe serie, un salon, un bar de ape minerale și anexe.

Terenul de amplasament fiind denivelat, cu o diferență de 4,50 m între sanatoriu și complexul terapeutic, s-a urmărit înscrierea cît mai judicioasă a clădirii în pantă, cu terasamente cît mai puține.

Intrarea principală se află pe latura NE, avînd un hol spațios cu birou de primire, administrație, depozit de bagaje; din hol, circulația este distribuită către sala de mese, către salon și către corpul de cazare cu ajutorul a două lifturi (unul pentru bolnavi și unul pentru personal), care duc, atît la nivelurile de cazare, cît și la subsol, la secțiile de tratament și cabinetele de diagnosticare.

De la primul nivel de cazare se poate trece pe o terasă-solariu prevăzută peste corpul de recepție, avînd un mic grup sanitar cu dușuri.

Corpul de cazare realizează pe fiecare nivel unitatea optimă de deservire medicală: 50 de paturi.

Conform indicațiilor C.S.C.A.S. s-au proiectat camere de cazare numai cu două paturi și cîte un apartament pe nivel rezultat din cuplarea a două camere de două paturi.

De asemenea, la fiecare nivel a fost prevăzut un cabinet medical amplasat în directă legătură cu holul de nivel, un oficiu de unde este adusă mîncarea pentru cei care nu se pot deplasa, o cameră de serviciu și o cabină de telefon.

Fiecare cameră beneficiază de un grup sanitar cu duș, dulap înzidit și balcon. Accesul la corpul terapeutic se face coborîndu-se pe scara principală sau cu liftul la subsolul sanatoriului, care corespunde cu parterul complexului terapeutic. Transportul bolnavilor care nu se pot deplasa singuri se face cu targa sau cu căruciorul, existînd în acest scop un plan înclinat cu o pantă minimă de 1 :10.

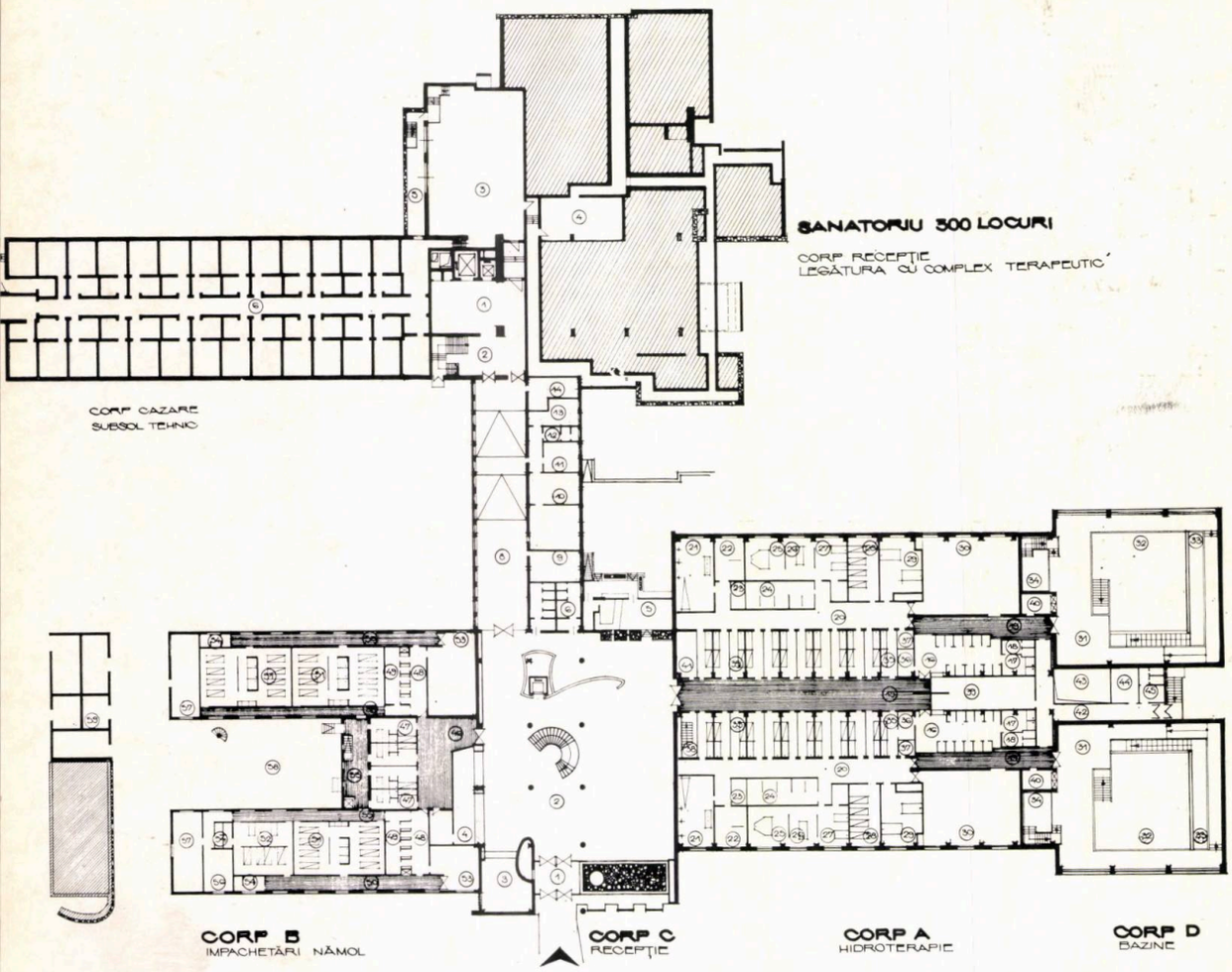

SUBSOL

1. Hol trecere policlinică; 2. Casa scării principale; 3. Centrala termică; 4. Centrala ventilație; 5. Curte engleză; 6. Subsol termic

CORP CAZARE

1. Apartament; 2. Antreu; 3. Baie; 4. Cameră gunoi; 5. Cameră cu două paturi; 6. Antreu; 7. Baie; 8. Oficiu; 9. Depozit; 10. Cameră medicală; 11. Grup sanitar; 12. Cameră serviciu; 13. Depozit rufe; 14. Grup sanitar; 15. Antreu; 16. Coridor; 17. Telefon; 18. Hidrant; 19. Hol;

CORP RECEPȚIE

20. Hol recepție; 21. Curte engleză; 22. Cămară; 23. Bucătărie; 24. Spălător vase; 25. Grup sanitar; 26. Vestiar; 27. Dulap frigorific; 28. Oficiu; 29. Pîine; 30. Birou; 31. Sala de mese; 32. Terasă; 33. Bar; 34. Spălător; 35. Garderobă; 36. Depozit bar; 37. Salon; 38. Windfang; 39. Depozit bagaje; 40. Birou intendent; 41. Birou administrativ; 42. Telefon

CORP B — ELECTROTERAPIE + CFM

43. Grup sanitar bărbați; 44. Grup sanitar femei; 45. Aerosol cu ultrasunete; 46. Aerosol; 47. Inhalații; 48. Băi lumină generală; 49. Băi lumină parțială; 50. Fotariu; 51. Vibro vertebroterapie; 52. Gimnastică analitică; 53. Masaj uscat; 54. Sală gimnastică; 55. Depozit; 56. Parafină; 57. Bucătărie parafină; 58. Instructor CFM; 59. Reparat aparate; 60. Curenți joasă frecvență; 61. Curenți medie frecvență; 62. Coridori; 63. Curenți înaltă frecvență:

CORP C — POLICLINICĂ

64. Hol; 65. Informații; 66. Control proceaurı: 67. Cameră personal; 68. Grup sanitar; 69. Sală raport gardă; 70. Soră șefă; 71. Cabinet consultație; 72. Cabinet medic șef; 73. Secretariat; 74. Tampon; 75. Hol; 76. Cabinet balneologic; 77. Cabinet ortopedie; 78. Sas; 79. Boxă; 80. Preparare gips; 81. Cameră gips; 82. Balcon; 83. Explorări funcționale; 84. Cabinet neurologie; 85. Cabinet radioscopie; 86. Laborator foto; 87. Grup sanitar; 88. Coridor; 89. Boxă; 90. E.K.G.; 91. Cabinet cardiolcgie; 92. Sală de așteptare; 93. Cabinet ginecologie

COMPLEX TERAPEUTIC

Colectiv de proiectare

Arh. Constantina Tripa (șef proiect)

Proiectanți de specialitate:

Arhitectură: *arh. Mate Laszlo, arh. Arnold Szabo, teh. Ludovic Köteles*

Rezistență: *inginerii Ladislau Takacs, Vasile Mincic, Carol Zimmerman*

D.S.A.P.C. — BIHOR

Amplasat în stațiunea Băile Felix, complexul terapeutic vine să completeze fondul existent din această stațiune, care va fi păstrat în etapa actuală.

Amplasamentul s-a făcut prin încadrarea construcției la caracteristicile terenului, destul de accidentat în această zonă, și prin defrișări minime.

Baza de tratamente se compune din mai multe secții, avînd la bază factorii naturali: apa termală și nămolul sapropelic.

Capacitatea a fost stabilită prin temă la 3 500 proceduri minore/zi și 1 150 proceduri majore/zi.

Complexul terapeutic este proiectat în scopul creării bazei de tratament pentru sanatoriul cu 300 de paturi, cu care este organic legat, și în același timp pentru deservirea bolnavilor ambulatori.

Din holul principal al recepției se poate accede la următoarele secții de tratament:

HIDROTERAPIA, care din cauza numărului de posturi a fost organizată pe sexe, cu funcționalitate paralelă.

Accesul în secție se face din camera vestiarelor, prevăzute cu cabine de dezbrăcare, o garderobă și grup sanitar, printr-un coridor care deservește deopotrivă sala de hidroterapie și sala bazinelor.

Hidroterapia propriu-zisă se compune din următoarele tratamente: dușuri terapeutice, băi parțiale, băi de abur, băi medicinale, duș subacval și masaj uscat. Accesul la vanele individuale este posibil, atît prin coridorul de deservire, cît și din interiorul secției de hidroterapie (pentru personalul de deservire).

Sala bazinelor, separată de asemenea pe sexe, cuprinde un bazin comun pentru 20 de persoane, un bazin mișcare (plasat în spatele unui zid decorativ și prevăzut cu un acces ușor) și un bazin pentru elongații subacvale, amplasat în nișă.

După proceduri, bolnavii au posibilitatea să se odihnească într-o cameră special amenajată. Secția are depozite de lenjerie și materiale.

În general, s-a ținut seama de faptul că bolnavul execută pe zi o procedură majoră și 1,5 proceduri asociate, astfel ca să nu fie nevoit a se dezbrăca de mai multe ori.

Pentru luminarea sălii de hidroterapie, care are 16,00 m lățime, au fost prevăzute luminatoare pătrate.

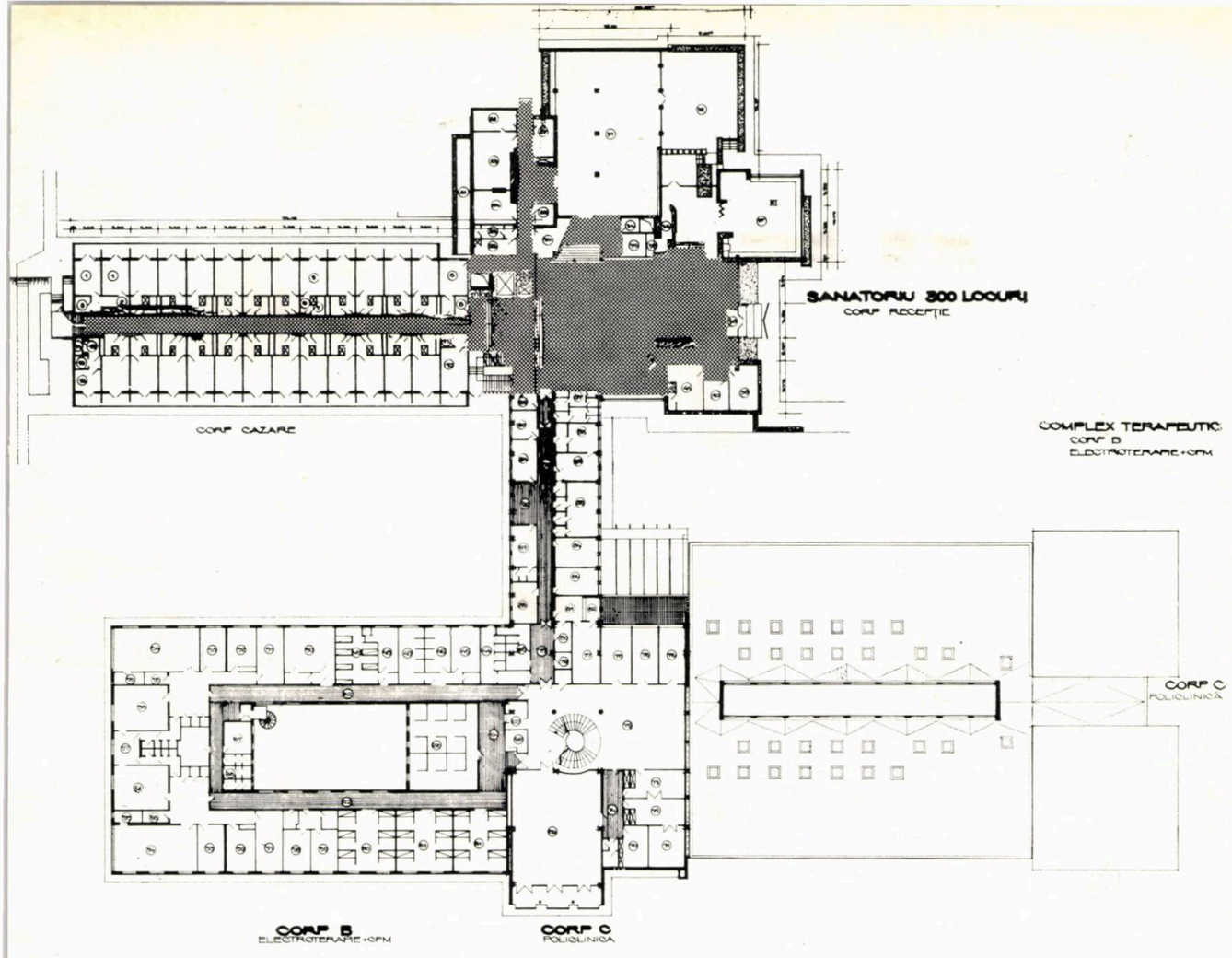

Sanatoriul e prevăzut cu centrală termică proprie, care va alimenta și complexul terapeutic, cu centrală de ventilație și cameră de radioficare.

Finisaje. Pentru corpul de cazare s-au prevăzut pardoseli de parchet de stejar în camere, mozaicuri pe coridoare și gresie în grupurile sanitare, zugrăveli de calitate superioară în camere, placaj de faianță și vopsitorii în băi, tapete de marmoroc în holurile de nivel și casa scării.

Pentru partea de recepție s-au prevăzut pardoseli de marmură albă și neagră în hol și sala de mese, parchet, mochetă, mozaic, pereți cu lambriuri de paltin și stejar, tîmplărie ambutisată. În exterior, tencuieli stropite cu praf de piatră cu adaos de mică, zidării de piatră, mozaicuri etc.

Valoarea totală a investiției:	14 738 000 lei
Blocul de cazare:	8 526 900 lei
Recepție, sală mese și centrală termică	3 092 600 lei
Cost per pat:	49 000 lei

ARH. VIORICA ZĂRNESCU

Secțiune complex terapeutic — Fațada sanatoriului

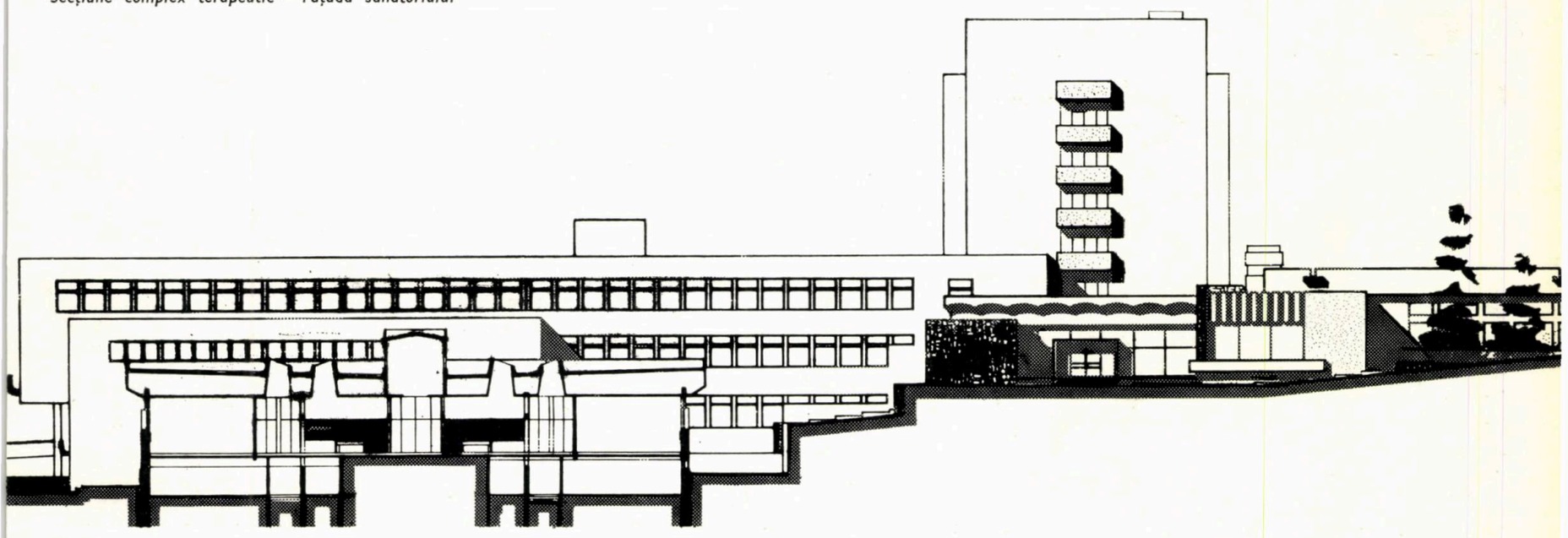

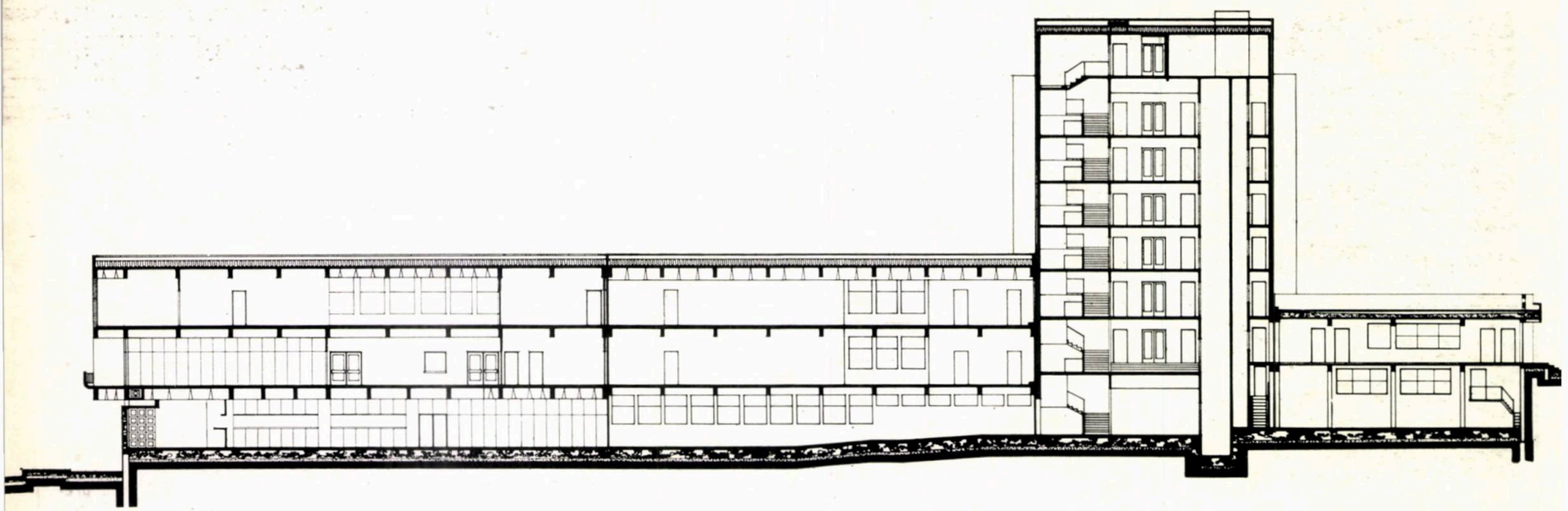

Corp cazare al policlinicii. Secțiune

NĂMOLOTERAPIA a fost proiectată de asemenea pe sexe și cuprinde:

— împachetări individuale (patru boxe);

— vestiare prevăzute cu cabine și garderobă;

— împachetări comune, a opt persoane, deservite de o baterie de dușuri de curățire;

— cameră de odihnă.

Bucătăria de nămol este amplasată la subsol, circulația nămolului făcîndu-se fără a se intersecta cu cea a bolnavilor.

Secția are de asemenea depozite de lenjerie și materiale.

Legătura cu sanatoriul cu 300 de paturi se face la nivelul parterului printr-un coridor în pantă datorită diferenței de nivel dintre cele două clădiri.

DIRECȚIUNEA, compusă din secretariat, cabinet și birou medic șef, grup sanitar și o sală raport gardă, se află la etajul I, accesul pe verticală făcîndu-se pe o scară principală și cu un ascensor de șase persoane.

ELECTROTERAPIA este amplasată la etaj și se compune din încăperi colective compartimentate cu paravane ușoare în boxe dotate cu pat, măsuță-aparat și cuier. Aici au loc următoarele tratamente: curenți de înaltă frecvență, curenți de frecvență medie, curenți de frecvență joasă, tratamente cu ultraviolete, băi de lumină parțiale și totale, pneumoterapie.

CULTURA FIZICĂ MEDICALĂ se face pe sexe și cuprinde: vestiare prevăzute cu cabine și garderobă; sală de gimnastică analitică, vibroterapie și vertebroterapie, împachetări cu parafină și bucătărie de parafină, masaj uscat.

Secția are depozite de lenjerie și materiale.

POLICLINICA cuprinde o serie de cabinete de diagnosticare, laboratoare, servicii necesare investigării bolnavilor care urmează a fi tratați în complexul terapeutic.

STRUCTURA DE REZISTENȚĂ

Structura adoptată este mixtă, respectiv zidărie portantă de cărămidă și cadre de beton armat cu planșee de beton armat monolit.

O structură deosebită a fost adoptată pentru secția hidroterapie, constînd din cadre de beton armat și planșeu dublu.

Sălile bazinelor sînt construite pe cadre de beton armat cu riglă tip Vierendel susținînd de asemenea un planșeu dublu. Unul dintre planșee este din fîșii cu goluri.

Zidăria exterioară în secțiile cu tratamente umede este de 45 cm grosime, cu o izolație verticală pentru a împiedica condensul.

INSTALAȚII

Tratamentele care se efectuează în complex au necesitat o serie de instalații speciale:

— pardoseli radiante pentru hidroterapie și bazine,

— ventilație mecanică;

— împiedicarea condensului de pe plafon (care s-a rezolvat prin încălzirea spațiului dintre cele două planșee ale acoperișului);

— încălzirea (care se face prin radiatoare și aer cald);

— instalația electrică obișnuită.

Pentru lenjerie au fost proiectate dulapuri calde.

FINISAJE

Finisajele interioare prevăzute în secțiile de tratament sînt:

— pentru pereți: faianță, ceramică, uleiuri;

— pentru pardoseală: gresie antiderapantă, plăci de mozaic, marmuri;

— pentru bazine: placaj de gresie colorată.

Plafonul secțiilor de tratament este tratat cu vopsele perclorvinilice.

Exteriorul este tratat în tencuieli de piatră artificială, placaj de cărămidă, mozaicuri.

Tîmplăria este metalică, din tablă ambutisată.

SERVICII

Alimentarea cu energie termică se face de la centrala termică aflată la subsolul sanatoriului cu 300 de paturi.

Alimentarea cu energie electrică se face prin intermediul postului de transformare aflat în corpul B al complexului terapeutic.

Alimentarea cu apă se face prin racord la rețelele existente în stațiune.

Au fost prevăzute de asemenea centrale de ventilație independente, pe corpuri de clădire.

INDICI TEHNICO-ECONOMICI

Arie construită	4 168 m²
Arie construită subsol	1 731 m²
Arie desfășurată	7 281 m²
Arie utilă	5 491 m²
Arie utilă subsol	1 184 m²
Arie de exploatare	3 627 m²
INDICI DE PREȚ	
Cost/Ad.	1 837,6 lei/m²
Cost/nr. posturi	52 887 lei/post
Cost/nr. proceduri	3 545 lei/procedură

ARH. CONSTANTINA TRIPA

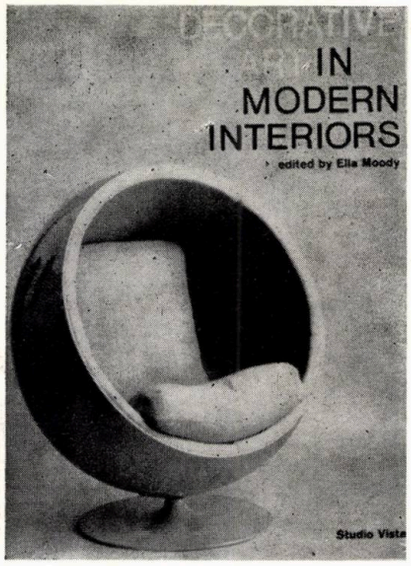

DECORATIVE ART IN MODERN INTERIORS

Arta decorativă în interioarele moderne

Studio Vista Limited, Londra, 1967, volumul nr. 57, 160 p., numeroase ilustrații

Cel de al 57-lea volum anual — cel pe 1967—1968 — al cunoscutei publicații « DECORATIVE ART », editat de Studio Vista Ltd — Londra sub îngrijirea lui Ellen Moody, oferă, ca aproape în fiecare an — acelora pe care actualitatea în arhitectura de interior și echipamentul casnic îi preocupă — un interesant tur de orizont asupra celor mai noi realizări din acest domeniu din Marea Britanie și din lumea întreagă.

Respectînd o organizare care a suferit neînsemnate modificări de-a lungul anilor, volumul pe anii 1967—1968 este împărțit în șapte diviziuni, dedicate respectiv arhitecturii interioare a apartamentului sau casei, mobilierului, textilelor decorative, ceramicii, sticlăriei, corpurilor de iluminat, veselei și tacîmurilor.

Exemplele alese cu discernămînt și competență și prezentate prin fotografii sugestive aduc în fața noastră creația arhitecților de interior și a designerilor din Finlanda și Japonia, din Marea Britanie și Italia, Belgia și Danemarca, Suedia și S.U.A., R.F. a Germaniei și Cehoslovacia, Canada, Olanda sau Elveția.

Respectînd o tradiție bine stabilită, alegerea autorului înclină către realizări caracterizate prin sobrietate, prin grija pentru detaliu, prin finisaj.

Dacă, așa cum este de așteptat, în unele interioare pot fi întîlnite cunoscute piese de mobilier semnate de un Mies van der Rohe, Breuer sau Eames, textile decorative pe care am mai avut prilejul a le întîlni și în alte ocazii, dacă unele din modelele de lămpi, sticlărie, veselă sau tacîmuri ni se par cunoscute, volumul este totuși dominat categoric de realizări recente, marcate printr-o puternică notă de contemporaneitate. Materialele și tehnicile moderne se bucură de o justă reprezentare.

Sîntem astfel în măsură să apreciem evidenta perfecționare a rezultantei constructiv-funcțional-estetice, tendința certă de definire a unui făgaș sănătos al designului în domeniul echipamentului casnic.

Mobilele mulate din placaj sau din rășini sintetice armate suferă un proces treptat de umanizare, convingător ilustrat de seria de scaune desenate de Verner Panton (R.F.G.), de mesele din material plastic ale lui Vico Magistretti (Italia), bancheta și măsuțele lui Stephen Bartlett (Anglia) etc.

Textilele valorifică tot mai bine specificul materialelor folosite și al tehnologiei de realizare, cum o dovedesc țesăturile Isabelei Tisdale și ale Suzanei Huguenin (Anglia), cele desenate și produse în Elveția pentru Heal textil GmbH sau cele produse de London Seventy Ltd (Anglia) și altele.

Ceramica, sticlăria, corpurile de iluminat sau vesela capătă o tectonică tot mai convingătoare.

Decorul vădește o creștere a gradului de adaptare la formă, o mai perfectă stăpînire a materialului și a mijloacelor de prelucrare.

Unele obiecte, ca vasele de lemn pentru sauna (Finlanda), recipientul pentru gheață, din plută, desenat de Paola Dessi (Italia), vasele de ceramică ale lui Gillian Lowndes (Anglia), Toini Muona (Finlanda), James Campbell sau John Minshaw (Anglia), sticlăria lui Oiva Toikka (Finlanda), Erik Häglund (Suedia), Alfred Siedl (Austria) sau Denji Takeuchi (Japonia), lămpile lui Josef Hurca (Cehoslovacia) sau Iki Nummi (Japonia), cestile de faianță ale lui Gunvor Olin-Grönquist (Finlanda) sau Narumi Seito (Japonia), vasele și bolurile de oțel inoxidabil ale lui Carl Pott (R.F.G.) și Wiskemann (Belgia), depășesc cu mult nivelul unor simple încercări, constituind exemple de prestigioasă afirmare.

Fotografia și tiparul, ambele de o înaltă calitate, reușesc să pună în valoare, nu numai volumele și decorul, ci și modul în care materialul însuși servește modelul creat, una din principalele pietre de încercare ale designer-ului.

Articolul introductiv este dedicat « industrial-design »-ului și producției industriei de artă din Finlanda.

Fără a constitui o analiză de adîncime, volumul oferă cititorului prilejul de a cunoaște unele din condițiile care au favorizat dezvoltarea artei decorative a interioarelor, ca și unele tendințe de perspectivă ale acesteia.

Arh. DORIAN HARDT

Paul Heyer

ARCHITECTS ON ARCHITECTURE

(NEW DIRECTIONS IN AMERICA)

Arhitecți despre arhitectură

(Noi tendințe în America)

Londra, Allen Lane The Penguin Press, 1967, 415 p.

Încercare dificilă, dacă ținem seama de varietatea excepțională a arhitecturii americane contemporane, volumul lui Paul Heyer începe cu un motto ce pare a fi definitoriu pentru metoda folosită de autor: « Arta progresului constă în a păstra ordine în mijlocul schimbărilor și schimbare în cadrul ordinei » (Alfred North Whitehead).

Afirmația a constituit o întrebare-cheie în cadrul unor discuții pe care autorul le-a purtat cu foarte multe personalități din S.U.A. — cca 40 — urmărind o clarificare a pozițiilor, o susținere de principii; în fond, este vorba de o discuție largă și de o confruntare de opinii declanșată de Heyer, avînd drept rezultat o vie și interesantă secțiune în viața arhitecturii de peste ocean.

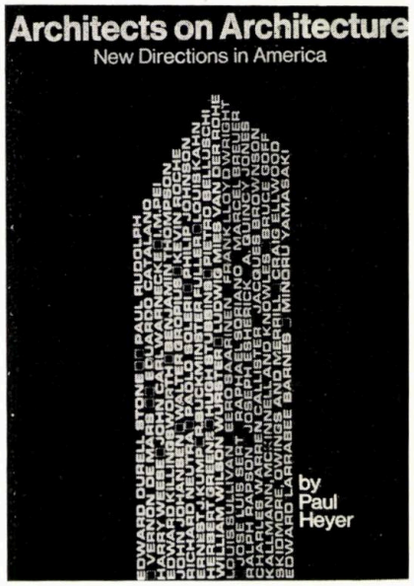

Cîteva constatări personale, critice, premerg prezentarea materialului. Astfel, autorul subliniază specificul mercantil exagerat al beneficiarilor (uneori și al arhitecților), lipsa unei atitudini și înțelegeri necesare formării unui climat cultural propice, capabil să genereze și să aprecieze adevăratele valori (cu unele excepții fericite, care formează de altfel obiectul studiului), acte de adevărat vandalism în privința demolării unor edificii, reprezentînd momente importante în evoluția societății americane (cum ar fi, de exemplu, demolarea gării Pennsylvania din New York ș.a.). « Cultul buldozerului » este o realitate și se asociază deseori cu rezolvări urbanistice mediocre și chiar urîte. Problema dificultăților din marile aglomerări urbane a căpătat în S.U.A. aspecte acute: circulația haotică, poluarea atmosferei orașelor, invazia automobilului, lipsa, în numeroase cazuri, a preocupărilor pentru o corectă zonificare etc. sînt factori constanți, ale căror aspecte negative deteriorează continuu mediul urban. În teritoriile suburbane asistăm la un proces îngrijorător de uniformizare, în baza principiului unui « minim acceptabil » eficient, dar incapabil să promoveze compoziții generoase, gradate, respectînd scara umană. Cu excepția centrelor comerciale — aducătoare de beneficii — marea majoritate a ansamblurilor de locuit este lipsită de prezența dotărilor social-culturale indispensabile; clădirile de locuit sînt de multe ori monotone, impersonale, fără imaginație, amintind de sumbrul univers al lui Kafka. Într-o țară unde în jurul anului 2 000 populația urbană va atinge cifra de 370 milioane de cetățeni, asemenea probleme nerezolvate sau astăzi prost rezolvate constituie o continuă provocare și, din păcate, mulți arhitecți au adoptat o atitudine resemnată în fața realităților. Există însă elemente care luptă ca această stare de lucruri să se schimbe: unele legi, programe de reconstrucție și de ajutor financiar din partea statului, un început de limitare a principiului unei libertăți totale în dauna intereselor comunității. Arhitectul trebuie să pună toată energia, sensibilitatea și capacitatea sa

pentru a crea un mediu armonios și viabil, divers, dar unitar în același timp, spune autorul lucrării.

Discuțiile și interviurile avute i-au confirmat existența unei atitudini generale comune, cu toată diversitatea temperamentală, de opinii artistice, de formație profesională; selecția arhitecților este semnificativă din acest punct de vedere.

După un studiu introductiv asupra evoluției arhitecturii moderne în S.U.A. (insistînd asupra lui Sullivan), urmează prezentarea personalităților, fără însă a respecta o ordine anume. Reîntîlnim, de exemplu, printre alții, pe Mies van der Rohe, Frank Lloyd Wright, Richard Neutra, Walter Gropius, Eero Saarinen, Marcel Breuer, Louis Kahn și Skidmore, Owings & Merrill ș.a., cu lucrări reprezentative, unanim recunoscute și apreciate, devenite clasice ale arhitecturii contemporane. Alăturate în prezentul volum, ele ne dau măsura tendințelor caracteristice, uneori diametral opuse, generatoare însă la acești creatori a unor opere viabile, care atestă coexistențe fertile. Mai interesantă pentru noi este însă prezența unor arhitecți mai puțin sau fragmentar cunoscuți, din generația mijlocie sau tînără, cu ale căror lucrări și opinii luăm contact pentru prima oară și care sînt edificatoare pentru confruntările americane. Harry Weese, crescut în tradiția școlii din Chicago (ambasada americană din Accra, blocuri înalte de locuit, teatru la Washington), surprinde prin variatele sale disponibilități plastice; Bertrand Goldberg aduce concepții inovatoare în construcția clădirilor înalte de locuit (Marina City din Chicago ș.a.); Ralph Rapson încearcă reanimarea unor principii clasice alături de rezolvări volumetrice inedite (teatre, ambasada S.U.A. din Copenhaga, biserica luterană din Minneapolis); Bruce Goff, frămîntat și vizionar, propune forme libere, aparent haotice, dar cu o anume logică interioară. Alături de ei, Paolo Soleri gîndește la o scară utopică un oraș al viitorului — Mesa City — sau forme plastice viguroase, uneori adevărate sculpturi, în proiecte de poduri și baraje, iar Vernon de Mars, Charles Callister, Joseph Esherick sau John Warnecke se orientează către volume calme, echilibrate, liniștite. Exemplul lui Mies și dorința de a exprima cu sinceritate potențialul structural, emoțional și plastic al oțelului și sticlei au dus la realizări remarcabile și foarte personale în lucrările lui Craig Ellwood (locuințe particulare ș.a.) sau ale lui Edward Killingsworth (agenții de birouri), după cum încercări de valorificare a tradiției arhitecturii în lemn și de zidărie aparentă a sec. al XIX-lea (structură, acoperiș, o mai organică încadrare în mediul natural, materiale aparente) se conturează inedit la William Wurster (cluburi, ferme, locuințe în California), Quincy Jones (centre civice, locuințe, biserici) sau Edward Barnes (școli, ferme, locuințe).

Nu putem încheia însă această succintă trecere în revistă fără a aminti de Paul Rudolph, cu o viziune atît de personală și consecventă în căutările sale de a găsi un echilibru între formele plastice și structuri, de a reuși o sinteză între posibilitățile actuale și tradiție.

Lucrarea își propune închegarea unui tablou cît mai veridic al arhitecturii americane contemporane. Fără a avea pretenția de a fi o sinteză sau de a stabili o strictă ierarhie a valorilor în numele unor principii rigide sau discutabile, dar și fără a cădea în factologie simplificatoare și seacă, lucrarea se impune ca o analiză cuprinzătoare, revelatoare a unor realități și înfruntări pe care le cunoșteam numai parțial.

PETER M. WOLF

EUGÈNE HÉNARD AND THE BEGINNING OF URBANISM IN PARIS 1900 — 1914

EUGÈNE HÉNARD ȘI ÎNCEPUTUL URBANISMULUI ÎN PARIS 1900—1914

International Federation for Housing and Planning (IFHP)

Haga, Centre de recherches d'urbanisme (CRU), 1968, 118 pag. ilustr.

Într-o perioadă a reconsiderărilor, a studierii aprofundate a surselor și a precursorilor, apariția lucrării lui Peter Wolf pare necesară și binevenită pentru clarificarea unor confuzii și prezentarea unei personalități complexe cum este aceea a lui Eugène Hénard, marele urbanist francez din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și primul sfert al veacului al XX-lea.

Profund cunoscător al realităților marilor orașe, Hénard s-a dedicat în special studierii Parisului și problemelor sale. Capacitatea de a sesiza esențialul și de a prevedea evoluția marilor aglomerații l-au așezat în galeria marilor urbaniști vizionari ai timpului, multe din propunerile sale avînd o inestimabilă valoare și o largă aplicabilitate, devenind realități. Astfel sînt, de pildă, sugestiile și propunerile în legătură cu piața de circulație cu sens giratoriu, pasajele denivelate și cele subterane, străzile subterane multietajate în centre cu mare densitate și circulație intensă, bulevardul cu redane, construcțiile pe piloți (de la care s-a inspirat, de altfel, mai tîrziu și Le Corbusier); ideea acoperișurilor terasă pentru aterizarea elicopterelor, emisă de Hénard cu peste cinci decenii în urmă, este astăzi în faza unei realizări practice. Interesantă de semnalat este și preocuparea lui Hénard pentru circulația auto; încă din anul 1903 — cînd automobilul nu reprezenta decît 6,5 % din totalul mijloacelor de transport — el propunea o schemă stradală adaptată circulației auto. Sau, de exemplu, propunerea pentru construirea unui tren continuu — practic un trotuar rulant — prevăzut a fi instalat la Expoziția universală de la Paris din 1889. Poziția fermă a lui Hénard în legătură cu prezervarea spațiilor verzi (în special a zonei unde fuseseră construite pavilioanele expoziției, propusă a fi amenajată și cu terenuri sportive) nu a găsit din păcate, totdeauna, înțelegerea necesară; în schimb, propunerile sale și ale colaboratorilor săi din cadrul Muzeului Social, privind obligativitatea elaborării unor planuri de sistematizare urbană și regională, ca și a unor planuri de sistematizare de extindere și perspectivă pe termen lung, sprijinite de o seamă de specialiști și de opinia publică, au fost acceptate sub forma unei legi, după o luptă de mai bine de un deceniu. Hénard apare astfel ca unul dintre pionierii, pe plan mondial, ai ideii necesității — în condițiile moderne de dezvoltare — unei largi acțiuni de sistematizare, avînd la bază o cercetare științifică complexă. Depășind cadrul strîmt al biroului de proiectare, omul de știință și urbanistul Hénard a fost dublat de calitățile unui propagator activ al principiilor sale; numeroase conferințe, articole, studii, atestă un pasionat temperament de om de acțiune și de polemist, cu mare influență asupra specialiștilor și opiniei publice din Franța și de peste hotare.

Lucrarea este ilustrată cu numeroase planuri și schițe originale.

URBANIZATION AND PLANNING IN FRANCE

URBANIZAREA ȘI SISTEMATIZAREA URBANĂ ÎN FRANȚA

International Federation for Housing and Planning (IFHP)

Paris, Centre de recherches d'urbanisme (CRU), 1968, 204 pag. ilustr.

Lucrarea prezintă, într-o formă sintetică, o secțiune documentată în problemele urbanismului francez. Rodul unei laborioase munci colective a specialiștilor de la Centrul de cercetări urbanistice, lucrarea se impune prin seriozitate, cuprinzînd teme fundamentale pentru o cunoaștere atotcuprinzătoare a situației urbanismului din Franța: evoluția populației urbane în Franța (Claude Gruson), marele val al urbanizării din ultimul secol (Pierre George), teritoriul parizian — creștere și organizare (Jean Bastié), arhitectura și proiectarea ansamblurilor de locuințe (Jean Louis Taupin), concluzii (Jean Canaux), evoluția sistematizării urbane în Franța (Jean Gohier), și se încheie cu o cronologie a principalelor etape de evoluție ale fenomenului urbanistic: antecedente (înainte de 1900), geneza (1900 — 1919), frămîntările (1919—1943), dezvoltarea (1943—1964), dată la care se oprește studiul.

Cititorul este pus astfel în fața unui instrument de lucru și documentare util mai ales pentru studii comparative și confruntări necesare astăzi. De la istoric și legislație pînă la soluțiile contemporane, de la studiile structurii orașelor pînă la analiza a numeroase exemple realizate înainte, dar mai ales după cel de-al doilea război mondial, trecînd prin studiul unor probleme specifice de circulație, teritoriu etc., materialul se organizează armonios și eficient în efortul de clarificare a dificultăților prezente și a tendințelor viitoare. Concluziile pe care le prezintă Jean Canaux confirmă enormele dificultăți pe care specialistul le are de înfruntat în rezolvarea problemelor complicate ale urbanismului contemporan, pledînd însă totodată pentru o cuprindere totală a acestui fenomen global, cu participarea directă a tuturor factorilor interesați, atît a specialiștilor din cele mai variate domenii, cît și a cetățenilor. Iar cercetarea științifică, factor esențial pentru analiza și sinteza fenomenului, este chemată să premeargă, în faza actuală, orice inițiativă de perspectivă. Este singura cale de a putea evita o evoluție catastrofală și de a încerca oprirea a ceea ce el numește — pentru numeroase cazuri — « o invazie canceroasă ». Aceste puncte de vedere sînt completate și de studiul lui Jean Gohier, care susține necesitatea unei proiectări cuprinzătoare și dinamice, urmărind trei faze necesare: un plan general (stabilirea capacității unui vast teritoriu pe termen lung), planul de folosire a teritoriului (stabilind caracteristicile de ocupare a solului în diferitele sale zone și liniile de dezvoltare ale acestor caracteristici pe o perioadă de cca 15 ani) și, în sfîrșit, programul operativ (valabil 5 ani). Toate acestea vor duce la completa integrare a proiectării de sistematizare urbană în cadrul programului vast de planificare economică și socială a țării. Studiul este bogat ilustrat cu realizările mai importante și mai semnificative ale reconstrucției și construcției actuale din Franța.

GEORGES MEYER — HEINE

A HUMAN APPROACH TO URBAN PLANNING

UMANIZAREA SISTEMATIZĂRII URBANE

International Federation for Housing and Planning (IFHP)

Paris, Centre de recherches d'urbanisme (CRU), 1968, 183 pag. ilustr.

Observator lucid al fenomenului urbanizării, autorul, intitulîndu-și sugestiv lucrarea « Umanizarea sistematizării urbane » pornește de la o categorică opțiune: necesitatea umanizării dezvoltării orașului de astăzi și mai ales a celui de mîine. Rezultat al unor îndelungi studii și constatări în Franța, Marea Britanie, S.U.A. etc., lucrarea urmărește metodic problemele majore pe care le are de înfruntat aglomerarea urbană, fără a se opri însă la o simplă constatare critică; de cele mai

multe ori se propun soluții, se oferă sugestii și teme de meditație care depășesc cadrul strict al preocupărilor unei singure țări. Lucrarea subliniază faptul că necesitățile fundamentale ale individului riscă a fi mereu uitate sau puse în umbră de tehnicizarea și mecanizarea absolută a vieții cotidiene; procesul odată constatat, trebuie circumscris și cel puțin limitat, pus în concordanță cu aspirațiile umane, pentru ca individul să-și regăsească echilibrul în cadrul societății contemporane. Chiar dacă se reiau teme cunoscute, cum ar fi, de pildă, degradarea teritoriului, supraaglomerarea circulației, nocivitatea în diversele ei aspecte, relația om-natură etc., studiul de față are meritul, poate mai mare decît al unor lucrări similare, de a convinge mai ușor, mai direct, datorită atît fermei poziții a autorului, cît și unui stil clar și elegant, urmînd strălucitele tradiții ale raționalismului și umanismului francez.

Pledînd pentru descentralizare, una dintre cele mai însemnate și controversate probleme ale marilor orașe, autorul, după ce ajunge la concluzia că « este mai dificil de a muta creieri decît uzine », propune și susține eforturile ce se fac în vederea organizării unor aglomerări noi în care elementul cultural, științific, artistic să aibă o pondere importantă, creînd astfel climatul favorabil unei intense activități intelectuale și constituind un important punct de atracție, capabil să polarizeze numeroase forțe. În privința circulației se recomandă cu căldură, în baza unor statistici, perfecționarea continuă și lărgirea rețelei de transport în comun pentru aglomerările cu densitate mare, ca avînd o mai mare eficiență din toate punctele de vedere. Automobilul va trebui folosit cu precădere în cazul unor densități mici.

În continuare se expune o poziție clară în problema preluării unor metode din alte țări, indiferent de domeniul de aplicare. În această privință se impune o categorică adaptare la specificul țării respective, în urma unei atente analize a condițiilor locale, o preluare necritică putînd avea de foarte multe ori efectul contrar, cu consecințe imprevizibile pentru viitor.

Este de altfel și una dintre cauzele depersonalizării unor orașe sau regiuni. Individualizarea celulelor din care este format un oraș ar trebui să constituie preocuparea fundamentală a urbaniștilor și arhitecților; numeroase eșecuri contemporane nu fac decît să confirme acest adevăr simplu și elementar. Opunînd tendințelor haotice și tentaculare ale orașului un sistem unitar de valori, Georges Meyer-Heine nu face decît să încerce o reinstaurare a logicii, a bunului simț, în perpetuă concordanță cu unele permanențe umane. « Sistematizarea urbană reprezintă de fapt codul moral al orașelor; ea ordonează dezvoltarea acestora și viața locuitorilor, așa după cum morala dictează conduita oamenilor », susține autorul, atitudine pe care o sprijină cu fermitate și Gabriel Marcel de la Institut de France, în prefața ce însoțește lucrarea.

Arh. SIMON JULMAN

EXPOZIȚIA «CREAȚIA INDUSTRIALĂ ÎN S.U.A.»

Recenta expoziție a *industrial design*-ului din S.U.A. este prima de acest gen adusă la cunoștința publicului românesc. Disciplină recentă, menită a răspunde necesităților complexe ale unei societăți moderne în continuă industrializare, în care știința și tehnica progresează uimitor, estetica industrială cuprinde o gamă excepțională de preocupări și variate aspecte, intim legate de ambianța în care trăiește și își desfășoară munca omul contemporan. Încercînd să armonizeze relația tehnică-produs industrial, dîndu-i o valoare estetică și umană — elemente între care se produsese o adîncă ruptură în cursul sec. al XIX-lea — celebra școală « Bauhaus », înființată în 1910 la Weimar, a pus bazele teoretice și practice în acest domeniu, urmărind cu consecvență ideea « arta și tehnica — o nouă unitate».

Domeniu vast, el cere specialiști cu o multilaterală pregătire, adevărați creatori cu o mare cultură, în sensul major al cuvîntului. De la cele mai aparent însemnate obiecte și pînă la proiectarea utilajului sau a vehiculelor de transport, el este menit a concepe forma cea mai potrivită (tehnică și estetică), pornind de la funcțiunea obiectului. Expoziția demonstrează că preocupările actuale depășesc limitele unei stricte utilități rezultate dintr-o aplicare mecanică și limitativă a principiului « *forma urmează funcțiunii* ». Intervin probleme variate, cum ar fi ușurința mînuirii și a transportului, găsirea celei mai convenabile dimensiuni și a numărului celui mai mic de elemente componente în vederea producției de serie etc., care pot fi abordate numai printr-o susținută activitate de cercetare științifică ce precede obligatoriu lansarea oricărui produs.

În S.U.A., numele lui Norman Bel Geddes (aparataj casnic, navomodele, arhitectură), Henry Dreyfuss (mașini-unelte, arhitectură, echiparea interiorului), Raymond Loewy (caroserii de automobile, firme, locomotive), Thomas Lamb (specialist în mînere), Charles Eames

Prototipul noului sistem de transporturi din orașul San Francisco.

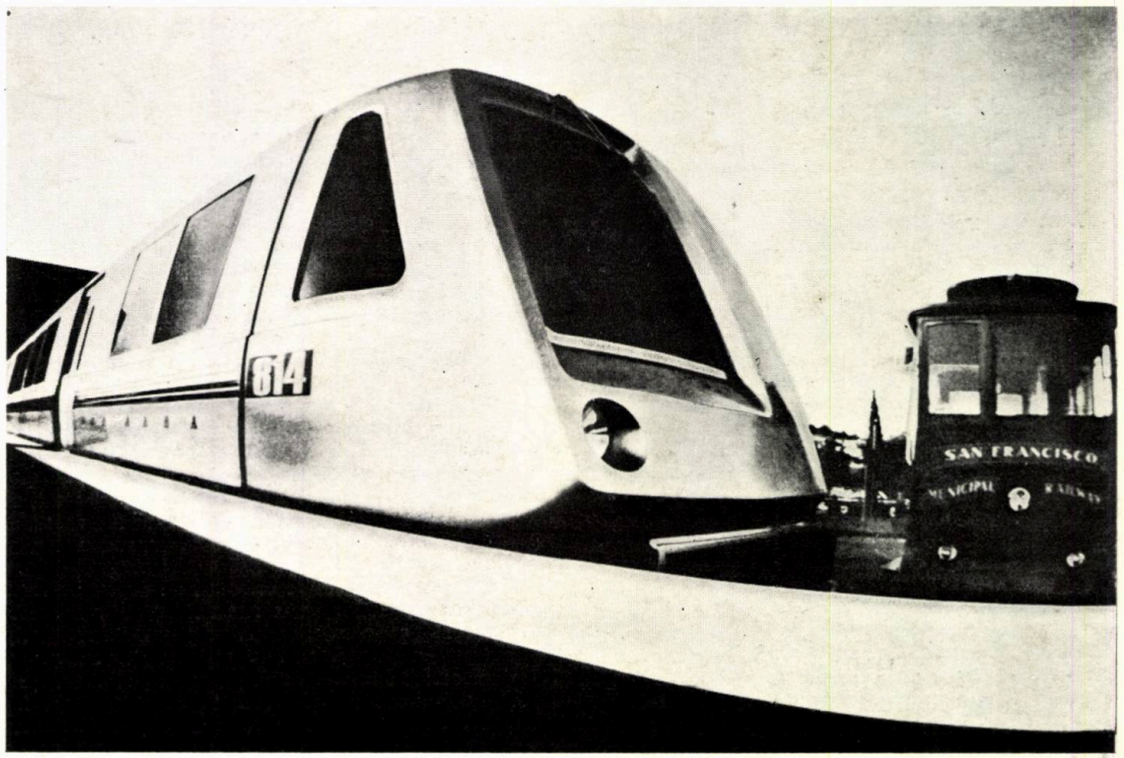

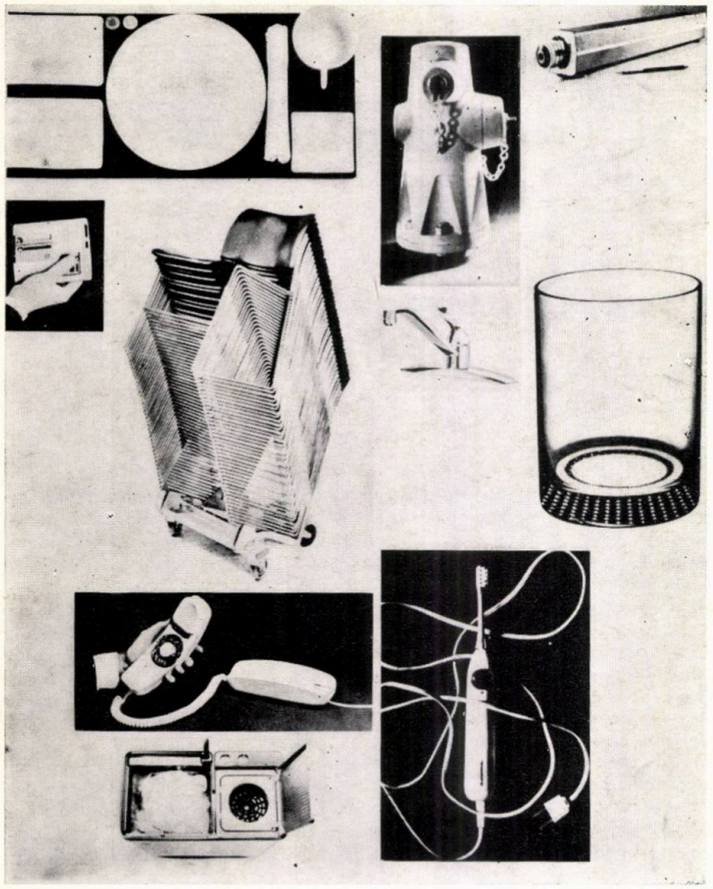

Obiecte moderne create de desenatorii industriali din S.U.A.

Figura din stînga:

Tavă pentru deservirea pasagerilor avioanelor de linie, dictafon cu baterie, scaune de teatru care pot fi stivuite, hidrant de fontă, laser cu gaz, robinet cu un singur mîner pentru reglarea apei calde și reci, pahar, aparat telefonic compact, mașină de spălat și uscat rufe, mobilă, perie de dinți electrică.

Figura din dreapta:

Cameră portativă de luat vederi pentru televiziune, lanternă portativă cu baterie, plită electrică de dimensiuni mici, sanie cu motor, elicopter ușor cu două rotoare, proiector pliant pentru diapozitive, cutie de material plastic pentru transportul băuturilor răcoritoare, aparat de filmat de 8 mm, radioreceptor combinat cu lampă și ceas deșteptător, cască pliantă pentru uscat părul.

(mobilier) sau Lester Beall (specialist în ambalaje) sînt acelea ale unora dintre personalitățile de frunte ale acelui industrial-design care militează pentru umanizarea cadrului fabricat, realizată prin coordonarea științifică a tuturor factorilor componenți: tehnici, economici, funcționali, sociali, psihologici, estetici. Este foarte sugestivă, de altfel, și părerea emisă de Geddes încă din anii deceniului al treilea, în legătură cu poziția creatorului: « Este tot atît de absurd a condamna un artist contemporan pentru că își dedică aptitudinile industriei, pe cît este de a-i condamna pe... Giotto sau Michelangelo pentru că și-au dedicat talentul religiei ».

Eficacitatea maximă din punct de vedere funcțional, estetic și social este scopul final către care se îndreaptă astăzi creatorul de forme industriale. Prin atingerea acestui deziderat putem spera în formarea în proporție de masă a acelui consumator de artă, care uneori, chiar prin actul critic al selecției — și el un act creator, semnificativ al epocii noastre — poate impune direcțiile de dezvoltare ale industrial-design-ului contemporan.

Expoziția reușește să convingă pe deplin aceste tendințe. Exponatele, organizate după o riguroasă selecție și așezate într-o suită logică, ne poartă de la principiile fundamentale pînă la cele mai diferite exemple din domeniul produselor de larg consum (mobilier, aparataj și echipament electric, articole de voiaj etc.), într-o prezentare sugestivă, de rafinată simplitate. Punctarea de contraste cronologice, opunînd obiecte vechi și noi ale aceluiași produs, permite o sezisare ușoară a evoluției spectaculoase a conceptului de « industrial-design » și a personalității creatorului. Etica profesională a acestuia îl obligă să se preocupe în primul rînd de om și nu de produs. În acest sens, « estetul industrial contemporan joacă rolul conștiinței umane a industriei », susținea prof. Pulos, la conferința internațională de la Aspen Colorado din 1966.

Deschisă într-un moment care coincide cu aniversarea a 50 de ani de la înființarea școlii « Bauhaus », expoziția capătă un caracter simbolic al drumului parcurs. Vizionarea ei ne face să repetăm un deziderat mai vechi privind înființarea și la noi a unui învățămînt de specialitate similar.

Începutul a fost făcut prin nou-înființata secție de arta interiorului și estetică industrială la Institutul de arte plastice « N. Grigorescu », existența unei catedre de arhitectură de interior, mobilier, decorație, forme la Institutul de arhitectură « Ion Mincu » și a unei secții cu un profil asemănător, dar mai redus, la școala de specializare postliceală a C.S.E.A.L. Sperăm că la acestea se vor adăuga și alte forme de învățămînt, din ce în ce mai perfecționate. Este, credem, o datorie față de amploarea problemei, impusă de ritmul impetuos al dezvoltării industriale și de complexitatea crescîndă a vieții din țara noastră.

Arh. SIMON JULMAN

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR

PLECĂRI ÎN STRĂINĂTATE

În cadrul acordurilor și programelor culturale existente între România și unele țări străine, în cursul lunilor august și septembrie, o serie de arhitecți români au făcut călătorii de studii și documentare. Astfel, între 30 august și 12 septembrie, arhitecții Silvia Păun, George Morariu și Radu Tănăsoiu au vizitat Uniunea Sovietică, între 20 septembrie și 3 octombrie, arhitecții Marcel Melicson și Anghel Marcu, R. S. Cehoslovacia, între 4—25 septembrie, arh. Dorel Defour, Suedia, și între 11—25 septembrie, arhitecții Cornel Bălan, Nicolae Kepeș și Dinu Gheorghiu, Suedia.

OASPEȚI DE PESTE HOTARE

În cadrul schimburilor culturale dintre România și Finlanda, între 15—28 septembrie a.c. ne-au vizitat țara arhitecții Eskola Tapanni și Onyon Pekka. În timpul șederii în țara noastră arhitecții finlandezi au vizitat orașele: București, Brașov, Gh. Gheorghiu-Dej, Suceava, Iași, Galați, Constanța, precum și litoralul Mării Negre.

DEPLASĂRI DOCUMENTARE ÎN ȚARĂ

În cursul lunilor august și septembrie a.c. Uniunea arhitecților a organizat următoarele deplasări documentare în țară:

— la Porțile de Fier (între 30—31 august)
— în Maramureș (între 6—8 și 13—15 septembrie)
— pe litoral (între 19—21 septembrie)

INFORMAȚII U. I. A.

I. REUNIUNI ÎN VEDEREA CELUI DE AL X-LEA CONGRES U.I.A.

(Buenos-Aires, 19—25 octombrie 1969)

1. Între 19—24 mai a.c. s-a întrunit la Paris *Comitetul de selecție al «Locuinței sociale»*, pentru a selecționa, dintre materialele trimise de secțiile naționale, exemplele cele mai caracteristice de locuințe sociale susceptibile de a provoca discuții constructive în timpul congresului. Din cele 94 de realizări primite, comitetul a ales 13, care au părut a fi cele mai reprezentative pentru diferitele aspecte ale «locuinței sociale» (de la «adăpost» pînă la cele mai evoluate proiecte). Autorii acestor realizări (arhitecți din Mauritania, Argentina, Spania, Cehoslovacia, R.F.G., Chile, Franța, Austria, S.U.A., Elveția, Anglia, U.R.S.S.), își vor prezenta ei înșiși proiectele în cadrul lucrărilor plenare ale congresului. *

2. *Reuniune de informare asupra U.I.A.*

Constatîndu-se că participanții la congresele U.I.A. nu sînt suficient informați asupra activității acestei organizații, s-a hotărît, pentru prima dată, convocarea lor la o reuniune informativă, pentru a li se face scurte comunicări asupra activității U.I.A. (*U.I.A. după 21 de ani de activitate, Noi structuri, Program de activități, Organe de lucru ale U.I.A., Probleme profesionale* etc.)

3. *Membrii Juriului internațional pentru întrecerea între elevii școlilor de arhitectură* (J. Dubuisson — Franța, C.M. Fayet — Brazilia, B. Lisowski — Polonia, J. Lloyd — Anglia, M. Makiya — Irak, K. Mayekawa — Japonia, I. Rojin — U.R.S.S., K. Schwantzer — Austria, precum și cîte un reprezentant al țărilor scandinave și S. U. A.) s-au întrunit la Buenos-Aires între 17—18 octombrie a.c. pentru a judeca proiectele trimise de elevii școlilor de arhitectură avînd ca temă: *«Un program dinamic de construcții de locuințe pentru satisfacerea unor necesități esențiale»*.

4. *Membrii Comitetului Executiv al Adunării Generale* nu se vor mai întruni la Buenos-Aires, așa cum s-a anunțat anterior, ci la Bariloche, în sudul Argentinei. Ordinea de zi a Adunării generale a fost comunicată tuturor secțiilor naționale și ea cuprinde următoarele puncte: *Admiterea de noi secții, Politica generală a U.I.A., Modificări ale Statutelor și ale Regulamentului interior, Reînnoirea Comitetului Executiv, Probleme financiare, Adunările și congresele din 1972 și 1975.*

II. REUNIUNI ALE RESPONSABILILOR ORGANELOR DE LUCRU ALE U.I.A.

Între 1—3 mai 1969 au avut loc la castelul Bossey din Elveția următoarele reuniuni:

1. *«Comitetul de legătură»* al organelor de lucru ale U.I.A. sub președinția lui Marc Saugey, cu următoarea ordine de zi:

— informare asupra raportului prezentat de delegatul general al Comitetului Executiv la întrunirea de la Londra și deciziile comitetului ce decurg din acea întrunire;

— elaborarea unui program general de lucru care să permită o mai bună coordonare a activităților diferitelor organe și o concentrare a temelor;

— definirea politicii de urmat de către fiecare din organe pe perioada următorilor trei ani.

Din partea U.A. din R.S. România la lucrările acestui comitet a participat prof. arh. Horia Maicu.

2. *Grupul de pregătire a Seminarului de la București din 1971*, constituit din responsabilii comisiilor și grupelor de lucru pentru urbanism, locuințe și industrializarea construcțiilor, avînd ca temă: *«Pentru o locuință umană — Integrarea în domeniul arhitecturii a datelor sistematizării și industrializării; spre elaborarea unei metodologii»*.

Grupul a pus la punct un chestionar care a fost trimis secțiilor naționale.

3. *Grupul de pregătire a Colocviului din 1970 de la Beyrut*, constituit din responsabilii organelor de lucru pentru locuințe și industrializarea construcțiilor, avînd ca temă: *«Problema locuințelor în țările în curs de dezvoltare. Documentare și metode de comparație»*.

* Aceste proiecte (cu ilustrații) au fost publicate și comentate în Revista U.I.A. nr. 57/58 din august 1969.

III. PREMIILE U.I.A. PE 1969

Juriul desemnat de Comitetul Executiv al U.I.A. pentru atribuirea Premiilor Sir Patrick Abercrombie, Auguste Perret și Jean Tschumi s-a întrunit la Paris între 12, 13 și 14 mai sub președinția lui Eugène Beaudouin și a examinat cele 31 de candidaturi la aceste trei premii, acordînd în unanimitate:

Premiul Sir Patrick Abercrombie arhitectului Hubert Bennett (Anglia) și colaboratorilor săi Jack Whittle, J.G.H.C. Cairns, W.J. Appleton și D.T. Groves pentru proiectul «Thamesmead» (crearea unui oraș nou la periferia Londrei).

O mențiune Sir Patrick Abercrombie a fost acordată arhitectului Fernando Belaunde Terry (Peru) autorul operei «Carretera Bolivariana»*

Premiul Auguste Perret arhitectului Kare Hubacek (Cehoslovacia) pentru Centrul de emisiune al televiziunii din Jested din Cehoslovacia**.

Premiul Jean Tschumi: ex aequo arhitecților Ivan Nicolaev (U.R.S.S.) și Pedro Ramirez Vazquez (Mexico)***.

Premiul internațional de arhitectură pe 1969, în valoare de 150 000 fr. belgieni, va fi acordat de Institutul național pentru locuințe din Belgia pentru cea mai valoroasă realizare în materie de locuință socială, care să răspundă concepțiilor moderne de estetică, distribuție, echipare, materiale și preț de cost. Pot participa numai arhitecți din țările Pieței comune (C.E.E.).

Premiul Reynolds pe 1969, recompensă pentru o operă marcantă de arhitectură în care să se dea o bună întrebuințare aluminiului, a fost decernat anul acesta de către *American Institute of Architects* din Boyd Auger (Anglia) pentru «The Gyroton Structures» executat pentru Expoziția internațională de la Montreal din 1967.

IV. CONCURSURI INTERNAȚIONALE

1. *Rezultatul concursului pentru Centrul de producție al televiziunii din Tunis*

Juriul compus din H. Ben Cheikh, A. Zenaidi, M. Cheffai, T. Haddad (Tunis), F. Berarducci, P. Materozzoli (Italia), R. Gutbrod (R.F.G.), P. Vago (Franța), întrunit la Tunis între 5—10 mai a.c., a acordat următoarele premii:

— Premiul I (10 000 dinari) colectivului de arhitecți Dimitriadis-Drinis (greci stabiliți la Paris).

— Premiul II (6 000 dinari) colectivului de arhitecți Günther Ueberschar (München — R.F.G.).

— Premiul III (4 000 dinari) colectivului de arhitecți Andrzej Dziersawski (Varșovia-Polonia).

2. *Rezultatul concursului pentru amenajarea turistică a localității Side* (Turcia)

— *Premiul I:* N. Güner, M. Çubuk, E. Güsel (arhitecți, Turcia), A. Gürman (peisagist, Turcia), A. Çalimli (economist, Turcia)

— *Premiul II:* arhitecții R. Jipner (R.F.G.), G. Morandini (Elveția), J.M. Moraiz (Franța), F. Fischer (Elveția).

— *Premiul III:* E. Heinle și A. Ozbek; D. Djahanschah, H. Rolf, K. Gebhard, W. Erhard, W. Mamfred (colaboratori, R.F.G.).

— *Premiul IV:* R.A. Chervenak, H.C. Bailly, G.J. Bordon, O. Mesa, L.R. Pardini, A. Rossano, H. Dunn, P. Pierce (colaboratori, S.U.A.)

Au mai fost acordate patru mențiuni, precum și patru mențiuni de onoare.

3. *Concursul pentru primăria din Amsterdam*

Consiliul municipal din Amsterdam a încredințat realizarea primăriei orașului laureatului acestui concurs, arhitectul austriac W. Holzbauer.*

4. *Un nou concurs internațional WIG 74 — Viena* este lansat de municipalitatea orașului Viena pentru amenajarea *Expoziției internaționale de horticultură* de la Viena din 1974 (restaurante, centru termal, hoteluri, terenuri pentru jocuri distractive, grădini etc.).

Juriul concursului este format din: G. Allinger (R.F.G.), G. Martinsson (Suedia), M. Möscenyi (Ungaria). E. C. Sorensen (Danemarca), A. Auer (Austria), R. Koller (Austria), E. Plischke (Austria).

PREMII

— Premiul I:	250 000	sch. austrieci
— Premiul II:	200 000	,, ,,
— Premiul III:	100 000	,, ,,
— Premiul IV:	80 000	,, ,,

Termene:

Înscrieri: 4 octombrie 1969;
Trimiterea proiectelor: 6 februarie 1970;
Recepția proiectelor: 20 februarie 1970;
Întrunirea juriului: aprilie 1970.

5. *Universitatea Liberă din Bruxelles (Vrije Universiteit te Brussel)* a deschis un concurs internațional de arhitectură pentru elaborarea unui proiect pentru amenajarea unui teren de cca 44 ha situat în mediul urban, care să cuprindă un plan de extindere și de transfer de facultăți ale U.L.B. și un alt plan de implantare integrală a U.L.B., ale cărei facultăți și servicii unite prin relații funcționale vor fi grupate pe o parte a terenului.

Premiile sînt în sumă totală de 1 500 000 fr. belgieni ce va fi distribuită primilor patru clasați. O indemnizație de 100 000 fr. belgieni va fi alocată fiecărui candidat reținut pentru gradul II.

Juriul este format din: R. Gutbrod (R.F.G.), J.P. Kloos (Olanda), Sir R. Matthew (Anglia), K. Schwantzer (Austria), P. Vago (Franța), A. Jaumotte, H. Simonet, A. Gerlo, A. de Winter (Belgia).

★

Comisia pentru concursurile internaționale întrunit între 20—24 aprilie a.c. la Copenhaga (a IX-a reuniune) pentru a examina unele probleme privind:

— completări ale reglementării concursurilor internaționale de arhitectură și urbanism, întrucît reglementarea stabilită în 1956 la Conferința de la New Delhi s-a dovedit depășită;

— îmbunătățirea activității organelor de control ale acestor concursuri din sînul U.I.A.;

— recomandări privind compoziția juriului;

— modalități practice privind anunțarea concursurilor și difuzarea documentației;

— probleme financiare (premii și indemnizații U.I.A.);

— probleme privind contractul tip între inițiatorul concursului și laureați;

— probleme privind definirea unui concurs internațional și diferitele categorii de concursuri internaționale.

Viitoarea reuniune a comisiei va avea loc în 1970.

V. PARTICIPĂRI U.I.A. LA DIFERITE ADUNĂRI GENERALE, CONGRSE, REUNIUNI etc. ALE UNOR ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE. O.N.U. (GENEVA)

1. *Cea de-a 36-a Sesiune a Comitetului pentru Locuințe, Construcții și Planificare a C.E.E.* s-a ținut la Geneva între 26—30 iunie a.c.

Comitetul a pus un accent mai mare asupra problemei industrializării și a producției în masă a locuințelor, decît asupra concepției locuinței din punct de vedere arhitectural și al mediului înconjurător.

---

* Premiile anterioare Sir Patrick Abercrombie au fost acordate:
— în 1961: lui S. Markelius și G. Sidenbladh (Suedia)
— în 1963: lui C. Doxiadis (Grecia)
— în 1965 ex aequo: C. Buchanan și echipei sale (Anglia) și T. Farkaș și echipei sale (Ungaria)
— în 1967: lui G. de Carlo (Italia)

** Premiile anterioare Auguste Perret au fost acordate:
— în 1961: lui F. Caudella (Mexic) și *două mențiuni* ex aequo: arh. S. Johnson-Marschall și D. Gibson (Anglia) și unor arhitecți din Biroul de studii pentru construcțiile industriale și agricole din Ungaria;
— în 1963 ex aequo: K. Mayekawa (Japonia) și J. Prouvé (Franța)
— în 1965: H. Sharoun (R.F.G.) și o mențiune arhitecților Heikki și Kaija Siren (Finlanda)
— în 1967: F. Otto și R. Gutbrod (R.F.G.)

*** Premiul Jean Tschumi, instituit în 1967, a fost acordat în acel an arh. J.P. Vouga (Elveția).

* Proiectele prezentate la acel concurs (cu ilustrații) au fost publicate și comentate în Revista U.I.A. nr. 55 din mai 1969.

2. *Cea de a doua întrunire a grupului de pregătire a celui de al 3-lea Seminar interguvernamental pentru problemele referitoare la industrializarea construcțiilor va avea loc în luna noiembrie a.c. la Geneva.*

O.N.U. (New York)

Sesiunea a VI-a a Comitetului pentru Locuințe, Construcții și Planificare a avut loc la New York între 2—12 septembrie a.c. Aceste sesiuni, care stabilesc politica generală a O.N.U. în materie de locuințe, planificare și construcții au loc la fiecare doi ani.

UNESCO

În cursul lunilor iunie și iulie a.c. U.I.A. a participat la următoarele reuniuni UNESCO.

— între 23 mai și 3 iunie a.c. : *Reuniunea experților pentru studiul culturii arabe;*

— între 9—13 iunie: *Studiul tendințelor cercetării în domeniul științelor sociale și umane;*

— între 16—19 iunie: *Reuniunea experților pentru pregătirea conferinței interguvernamentale din 1970 asupra politicii culturale.*

Delegații U.I.A. arhitecții Michel Weil și André Hernant, după ce au relevat absența aproape totală a arhitecturii din învățământul general din toate țările, au exprimat dorința ca cultura arhitecturală să nu mai fie absentă din programele de învățământ general, dat fiind că arhitectura, conform definiției «punerea în formă a materiei în slujba omului», constituie cadrul material al existenței umane;

— între 21—25 iulie: *Reuniunea experților pentru exprimarea mijloacelor practice destinate să faciliteze stabilirea unui regim internațional pentru protecția monumentelor și locurilor istorice.*

ICOMOS

Consiliul Internațional pentru Monumentele și Locurile Istorice și-a ținut cea de a 2-a Adunare generală la Oxford între 7—12 iulie a.c.

I.C.S.I.D.

International Council of Industrial Design și-a ținut cea de-a VI-a Adunare generală și cel de al VI-lea Congres la Londra între 8—12 septembrie a.c.

Tema: « Estetică, Societate, Viitor ».

★

Între 18—24 mai a.c. a avut loc la Dublin, în Irlanda, *Congresul Federației Internaționale pentru Locuințe, Urbanism și Amenajarea Teritoriului*, având ca teme: I. *Locuința și urbanismul în regiunile rurale* și II. *Politica funciară urbană.*

La congres au participat peste 750 de profesioniști și experți în problema locuințelor, urbanismului, amenajării regionale, administrației locale și din domeniile anexe din 40 de țări de pe toate continentele.

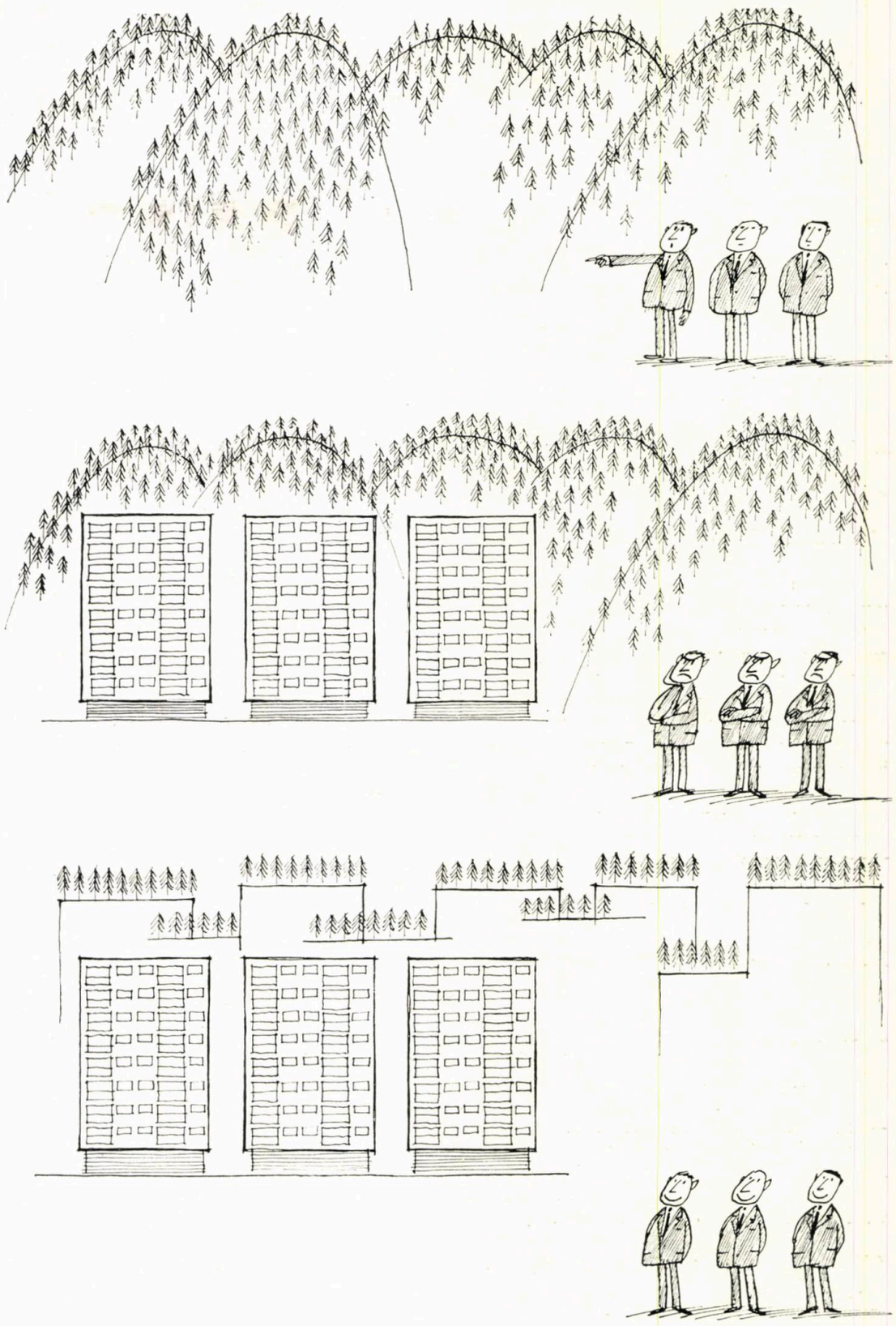

Din revista Architektura (Polonia)

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI UZINE PENTRU CONSTRUCȚII DE MAȘINI

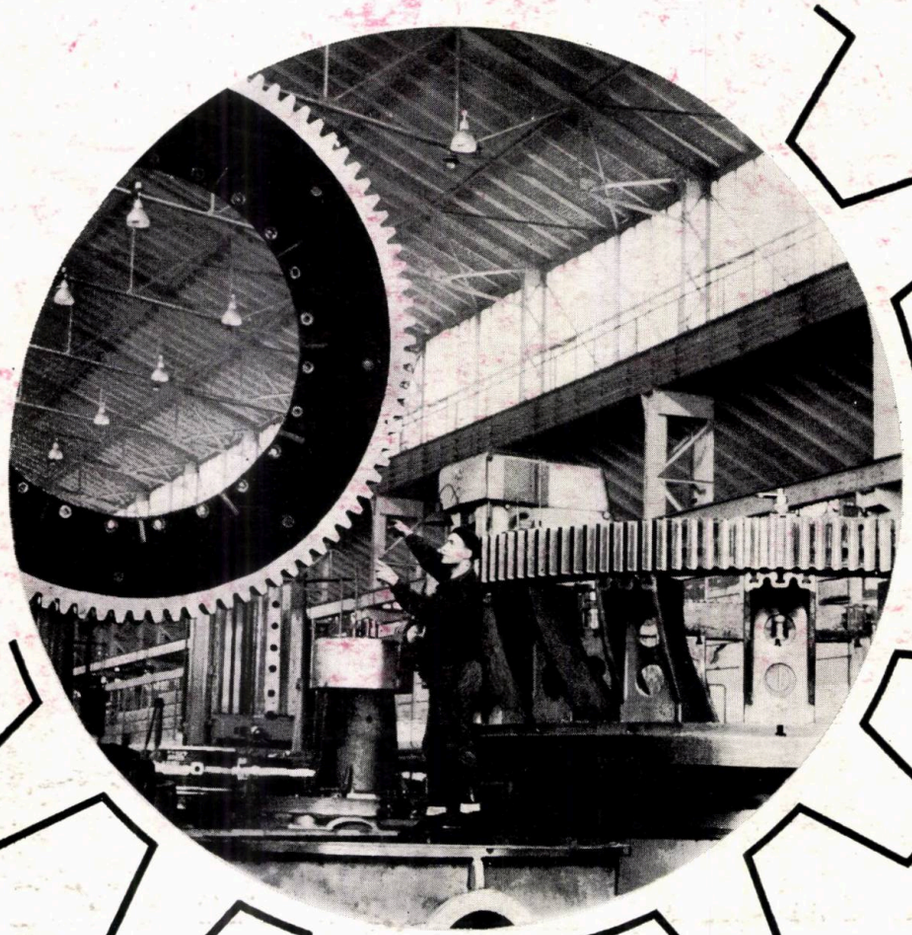

DESIGN INSTITUTE FOR COMPLETE PLANTS AND INSTALLATIONS FOR THE MACHINE-BUILDING INDUSTRY

Studies and design of complete plants, factories and workshops for: shipyards, locomotives, railway cars, motor cars, tractors, machine tools, chemical equipment, power-station equipment, pumps, ball and roller bearings, tools, a.s.o. Also: office buildings and technical training schools.

ENGINEERING
DESIGNING
CONSULTING

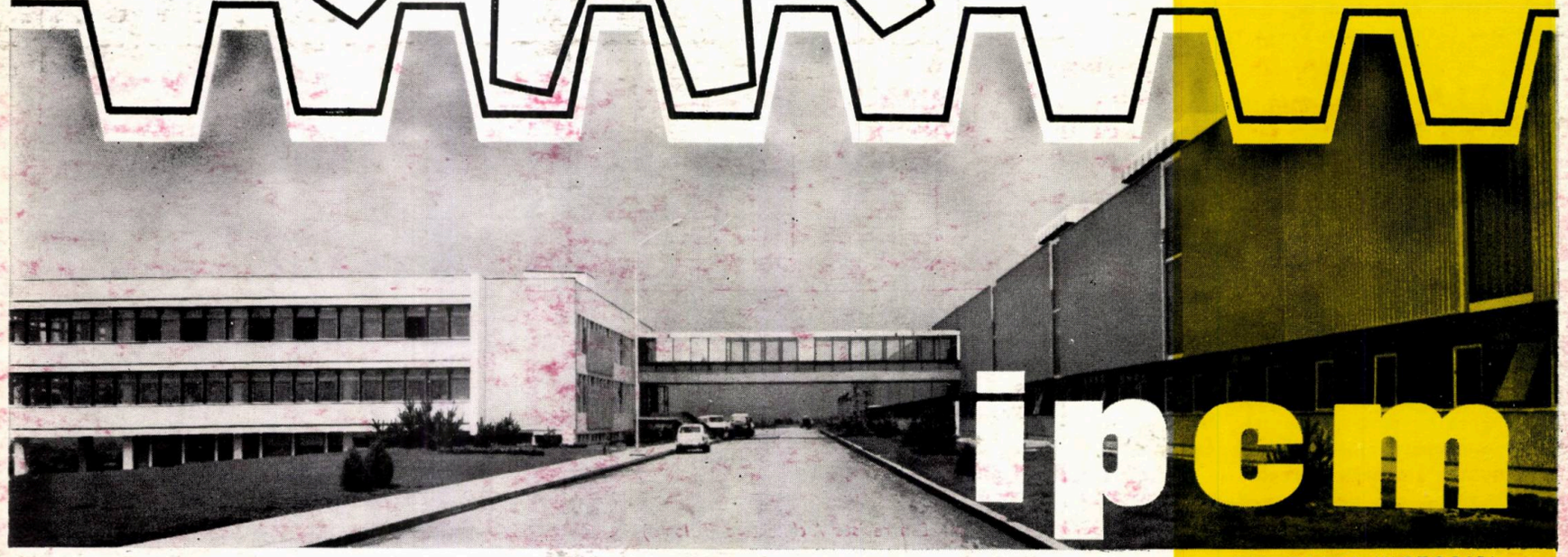

ipcm

218, CALEA VICTORIEI,
BUCHAREST
TELEPHONE 15.37.10

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE

PRIVIND:

- Alimentarea cu apă şi canalizarea oraşelor şi satelor
- Circulaţia generală în oraşe şi în zona preorăşenească
- Transportul în comun
- Salubritatea centrelor populate
- Suprafeţe destinate pentru agrement şi cultură
- Reţele de distribuţie şi staţii de reglaj pentru gaze

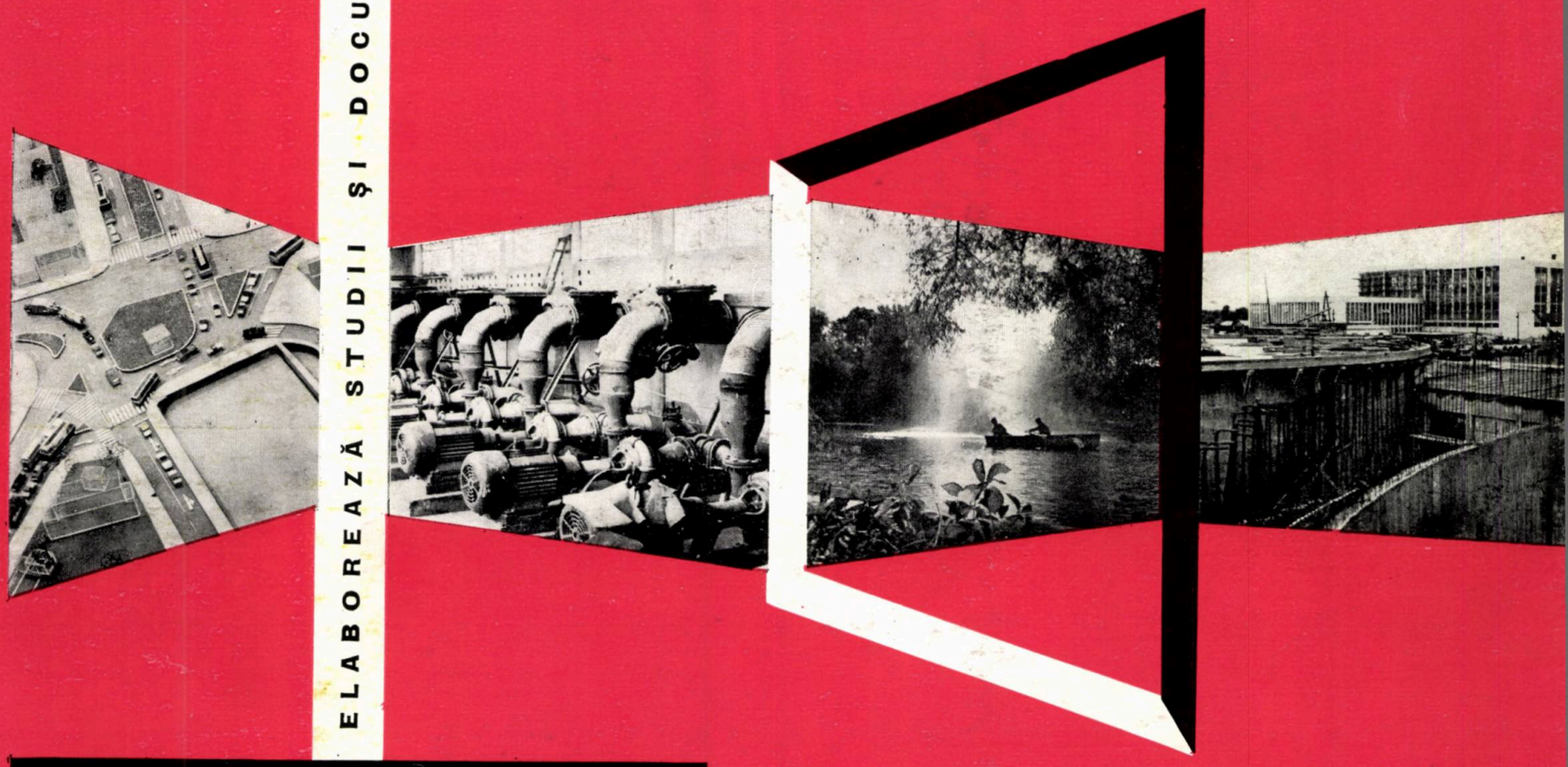

IPGC

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCŢIILOR ŞI INSTALAŢIILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ

BUCUREŞTI - STR. SNAGOV Nr. 44 - SECTOR 1 - TELEFON 11.78.50

incf

Întocmeşte proiecte de poduri sau viaducte pentru linii ferate avînd ecartament normal sau îngust, la nivelul tehnicii mondiale, folosind procedee de construcţii din cele mai actuale (beton precomprimat, tabliere metalice sudate, îmbinări cu buloane de înaltă rezistenţă etc.).

Institutul are o bogată experienţă în proiectarea acestor lucrări, realizările sale cuprinzînd proiecte de poduri şi viaducte, atît pe liniile ferate noi, cît şi la reconstrucţia liniilor ferate existente.

S-au realizat poduri boltite cu deschideri pînă la 100 m, poduri metalice din grinzi cu zăbrele avînd deschideri pînă la 80 m, poduri metalice din grinzi cu inimă plină avînd deschideri pînă la 50 m, precum şi importante lucrări de consolidări ale podurilor existente prin metode de înaltă tehnicitate.

Documentaţia tehnică ce se întocmeşte pentru executarea unor astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate pentru alegerea soluţiei, precum şi pe studii de teren corespunzătoare: geotehnice, hidrologice şi topografice.

Proiectele cuprind: infrastructura şi suprastructura podului sau viaductului, lucrările de corecţii etc.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

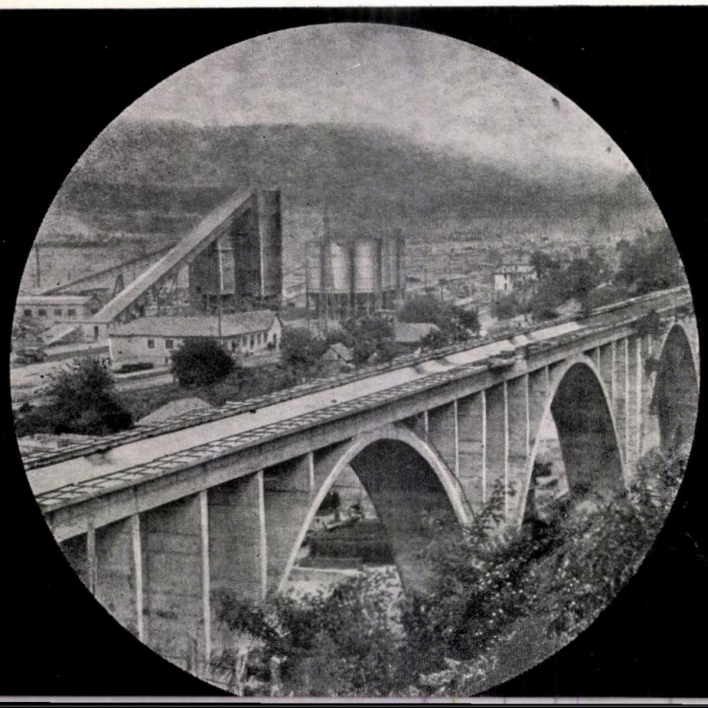

BUCUREŞTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 şi 18.26.10.

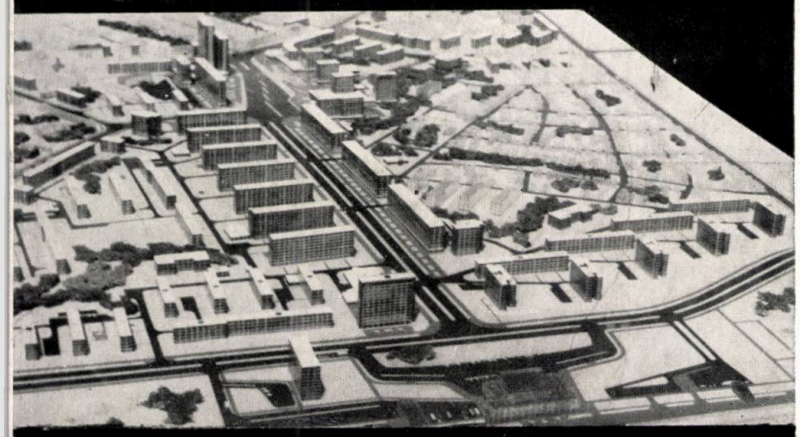

DIRECŢIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ŞI PROIECTAREA CONSTRUCŢIILOR — BRAŞOV

THE DEPARTMENT FOR PLANNING, ARCHITECTURE AND BUILDING DESIGN — BRAŞOV

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE PENTRU: construcţii civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, teleferice, teleschiuri, campinguri, moteluri etc. ● reţele tehnico-edilitare şi căi de comunicaţii ● studii topografice şi geotehnice ● sistematizarea zonelor urbane

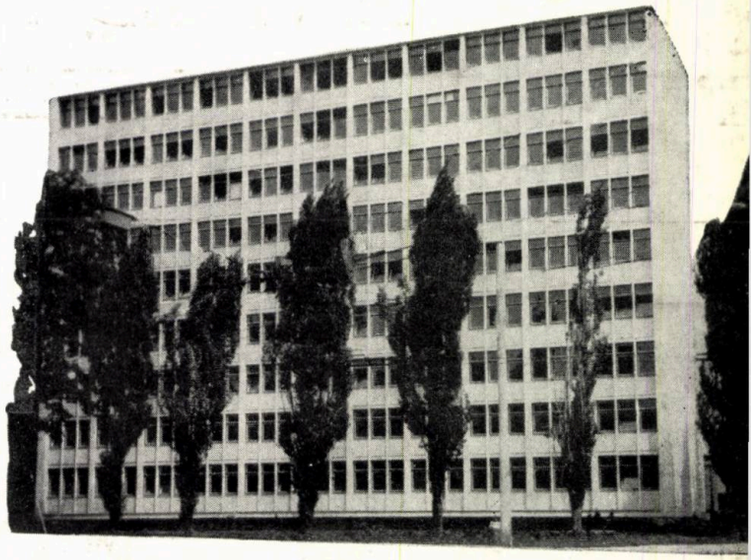

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: civil engineering ● works of tourist's interest such as hotels, chalets, ropeways, teleskis, campings, motels, a.o. ● technical-municipal networks and lines of communication ● topographical and geotechnical surveys ● planning of urban areas

BUDAPEST MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1948

DSAPC BRASOV

Presse a Str. Karl Marx Nr. 43

IPROMET

INSTITUTUL PENTRU PROIECTAREA UZINELOR ȘI INSTALAȚIILOR METALURGICE ● BUCUREȘTI 45, STR. 13 DECEMBRIE 20 ● TEL. 13 37 58

PROVIDES DESIGNS FOR

● INTEGRATED IRON-AND-STEEL WORKS ● IRON ORES SINTERING PLANTS ● COKE-OVEN PLANTS ● BLAST-FURNACES ● STEEL MILLS ● REFRACTORIES PLANTS ● FOUNDRIES FOR HEAVY CASTINGS ● ENERGY SERVICES IN IRON-AND-STEEL WORKS (BLOWERS, COMPRESSED AIR AND OXYGEN STATIONS, ELECTRICAL AND HYDROTECHNICAL SYSTEMS, A.S.O.) ● IRON-AND-STEEL WORKS EQUIPMENT

DESIGNING WORK - ENGINEERING - TECHNICAL ASSISTANCE

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI
TRANSPORTURI

PROIECTEAZĂ:

- porturi
- drumuri
- poduri
- aeroporturi

THE INSTITUTE OF DESIGN OF TRANSPORT EQUIPMENT AND SPECIAL TRANSPORT CONSTRUCTIONS

DESIGNS:

- harbours
- roads
- bridges
- airports

MINISTRY OF AUTOMOTIVE, NAVAL AND AIR TRANSPORT

38, Blvd Dinicu Golescu
Telephone 18.28.77 – Bucharest – Romania

DESIGNING ■ KNOW-HOW ■ ENGINEERING ■ CONSULTING

SECTION, SHEET AND TUBE MILLS ● ROLL-FORMED SECTION LINES ● GALVANIZING PLANTS ● INDUSBRIAL FURNACES ● INDUSTRIAL TUILDINGS AND INSTALLATIONS

LAMINOIRS À ACIERS PROFILÉS, TÔLES ET TUBES ● LIGNES DE PROFILAGE ● INSTALLATIONS DE GALVANIZATION ● FOURS INDUSTRIELS ● BÂTIMENTS ET INSTALLATIONS INDUSTRIELS

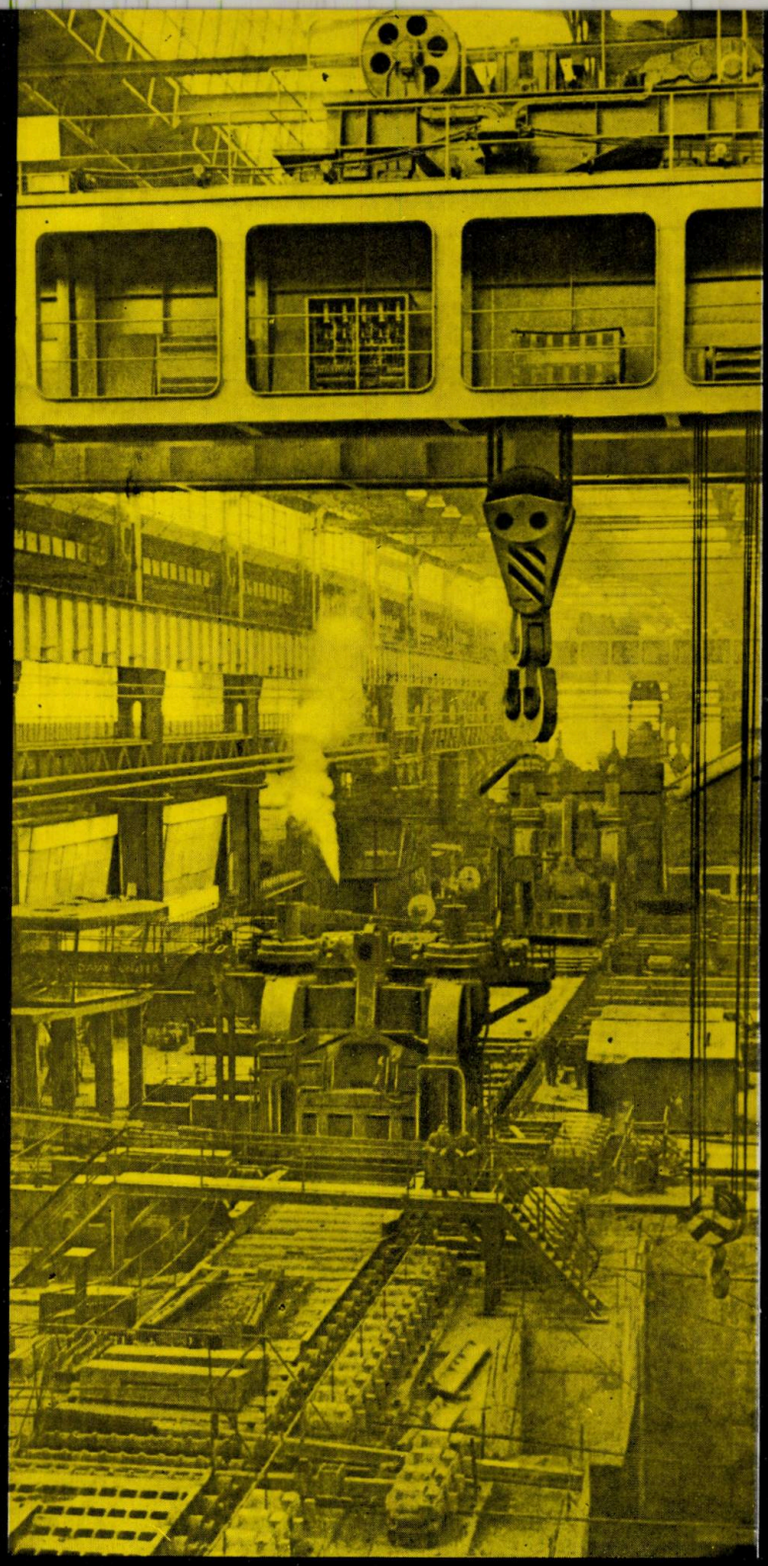

INSTITUTUL PENTRU PROIECTARI DE LAMINOARE

IPL

ROLLING MILL ENGINEERING INSTITUTE

64, Blvd Republicii — Bucharest — Romania Telephone: 16.70.10 ● Telex: 357 ● Cables: IPROLAM

INSTITUTUL DE STUDII
ȘI PROIECTARE
PENTRU CONSTRUCȚII,
HITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

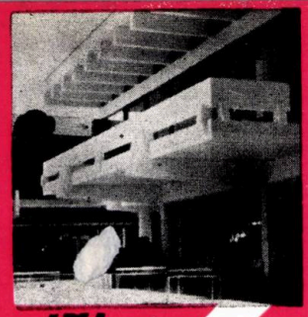

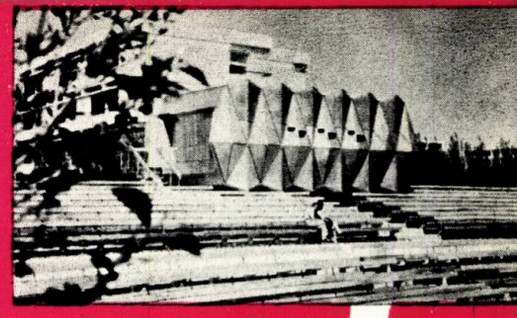

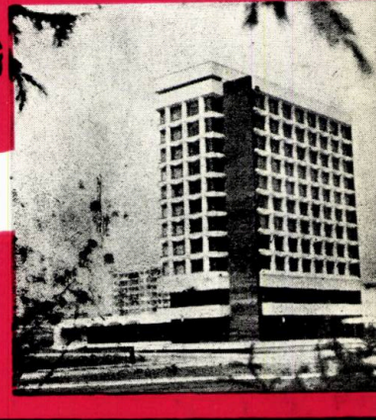

itocmește studii și proiecte de siste-
natizare teritorială și urbană
laborează documentații pentru con-
rucția de locuințe, teatre, case de
ultură, cluburi, hoteluri, spitale, poli-
clinici, dispensare, unități comer-
ale etc.
oiectează ansambluri orășenești,
mplexe sportive, turistice și de
odihnă

ISCAS

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFOREXPORT

3—5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA ● P. O. Box 3130 ● Phones: 16.04.00 & 14.28.63 ● Telex: 399
International Phone: 69 ● Cables : Tehnoforest — Bucharest

arhitectura

1970 JUL

6

1969

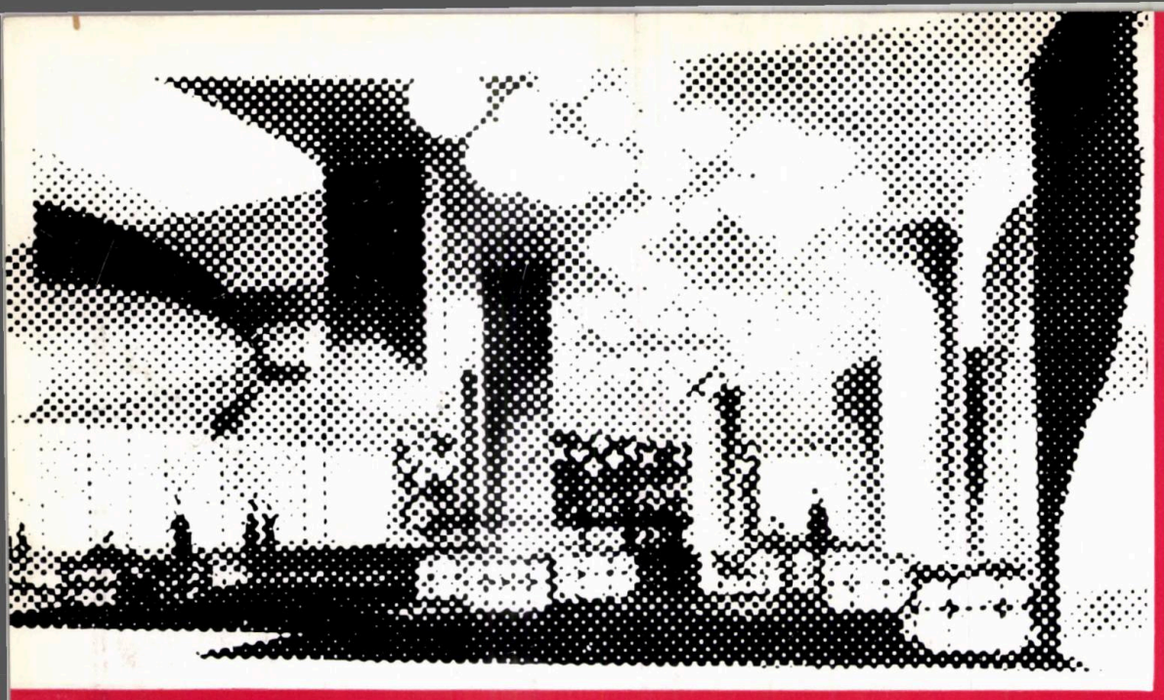

«CARPAŢI»
CONSTRUCTION ENTERPRISE
AND BUILDING DESIGN OFFICE •
BUCHAREST • STR. NUFERILOR 34

CARPATI

CONSTRUCTION ENTERPRISE AND
BUILDING DESIGN OFFICE▪BUCHAREST▪
STR▪NUFERILOR▪34

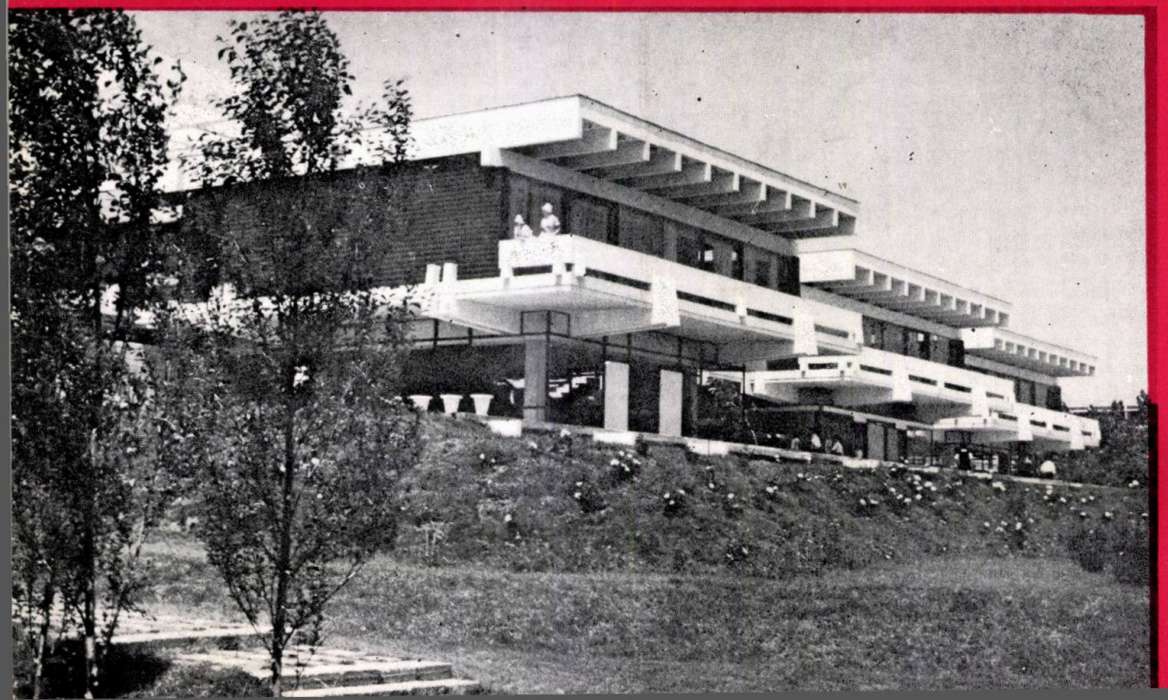

DESIGNS
AND
PERFORMS

SOCIAL-CULTURAL BUILDINGS
ADMINISTRATIVE BUILDINGS
SCHOOL BUILDINGS
DWELLINGS
TOURIST HOTELS
MOTELS AND COTTAGES
OTHER UNICATE BUILDINGS
WITH SPECIAL PROGRAMS

arhitectura

6 121

● **CRONICA IDEILOR**

2 Ing. Mihail Florescu
FUNCȚIA SOCIALĂ A ARHITECTURII ȘI URBANISMULUI

12 Arh. Gheorghe Săsărman
SCURTĂ CONVORBIRE CU ALVAR AALTO

● **INDUSTRIALIZAREA ȘI PREFABRICAREA CONSTRUCȚIILOR DE LOCUINȚE ȘI SOCIAL-CULTURALE**

14 PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR — noiembrie 1969

16 Prof. arh. Pompiliu Macovei
CUVÎNT DE DESCHIDERE A LUCRĂRILOR PLENAREI

17 Ing. Ion Găvozdea
ORIENTAREA DEZVOLTĂRII PRODUCȚIEI DE PREFABRICATE ÎN PERIOADA 1971—1975

23 Conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu și colaboratori
PROBLEME ALE INDUSTRIALIZĂRII ȘI PREFABRICĂRII CONSTRUCȚIILOR DE LOCUIT ȘI SOCIAL-CULTURALE

26 LUĂRI DE CUVÎNT ÎN CADRUL PLENAREI

47 Prof. arh. Nicolae Bădescu
CUVÎNT DE ÎNCHIDERE A LUCRĂRILOR PLENAREI

48 SINTEZA DISCUȚIILOR DIN CADRUL PLENAREI

49 TELEGRAMA ADRESATĂ DE PLENARĂ COMITETULUI CENTRAL al P.C.R. — TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

50 Ing. Mihai Barbaiani, ing. Ion Ștefănescu
BLOCURI DE LOCUINȚE PREFABRICATE DIN PANOURI MARI DE BETON DE ZGURĂ EXPANDATĂ

54 Arh. Eugen Vernescu
CONSTRUCȚII DIN ELEMENTE SPAȚIALE

56 Dr. arh. Mihail Caffé
STRUCTURA MIXTĂ

58 Arh. Gheorghe Negreanu
LOCUINȚE DUPLEX CU ELEMENTE MARI PREFABRICATE

60 Arh. Willy Juster, ing. Moses Drimer
HOTELURI DIN PANOURI MARI PREFABRICATE

63 Ing. Mihai Atanasiu
PREFABRICAREA INSTALAȚIILOR DE ÎNCĂLZIRE

65 Ing. Mircea Oniga, ing. Mihai Mărgăritescu
BLOCUL SANITAR PREFABRICAT

67 Ing. Eugen Leizer
INSTALAȚIE ELECTRICĂ DE APARTAMENT PREFABRICATĂ

69 Ing. Leon Veiser
UNELE ASPECTE ECONOMICE ALE CONSTRUCȚIILOR DIN PANOURI MARI

69 Ing. Constantin Ciolacu
PREFABRICAREA CONSTRUCȚIILOR SOCIAL-CULTURALE

70 Conf. arh. Dorian Hardt
UNELE PROBLEME DE ORGANIZARE

● **PROIECTE ȘI REALIZĂRI**

72 Arh. Gheorghe Colea
COMPLEXUL CULTURAL COMERCIAL Nr. 4 DIN DRUMUL TABEREI — BUCUREȘTI

76 ROMÂNIA LA EXPOZIȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN 1969

83 ● **RECENZII**

86 ● **CRONICA**

90 ● **SUMAR GENERAL PE ANUL 1969**

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R.S. ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU ECONOMIA ȘI ADMINISTRAȚIA LOCALĂ

COLEGIUL DE REDACȚIE

Prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh. M. MELICSON
(redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

Redacția și administrația: București 22, str. Episcopiei nr. 9, sectorul I (sau C. P. 2951)
Telefon: redacția 13 98 80, administrația 16 49 14.

Costul abonamentului anual: instituții 200 lei, individual 100 lei.
Prețul unui exemplar 20 lei.
Abonamentele se primesc numai la sediul redacției.

ANUL XVII

1969

Ing. Mihail Florescu
Vicepreşedinte al Consiliului Economic

FUNCŢIA SOCIALĂ A ARHITECTURII ŞI URBANISMULUI

SARCINILE ARHITECTURII ŞI URBANISMULUI ÎN LUMINA DOCUMENTELOR CONGRESULUI AL X-LEA AL P.C.R. *

Este un act temerar de a prezenta în faţa arhitecţilor problemele legate de vasta lor activitate, atunci cînd doar simpatia şi admiraţia te leagă de acest domeniu, în care arta se intersectează cu ştiinţa, iar rafinamentul unei înalte civilizaţii cu funcţionalitatea socială, izvorîtă — cum este acum cazul în ţara noastră — din concepţia socialistă despre lume şi societate. Contactul nostru din activitatea de partid sau de stat cu domeniile arhitecturii nu este suficient pentru a avea pretenţia să prezinţi cu competenţa necesară soluţii sau, cu mai multă modestie, unele păreri. Aceasta fiindcă împărtăşesc ideea exprimată de Raymond Moulin, conferenţiar la Facultatea din Vincennes, care se exprima: « Il ne faudrait pas l'oublier, c'est aux architectes qu'il revient de faire l'architecture » **. Dar fiindcă arhitectura trebuie să se exprime astfel încît să placă tuturor, nu este lipsit de sens ca arhitecţii să recepţioneze cu înţelegere, păreri şi opinii cu privire la arta lor rafinată.

Din toate timpurile, oamenii de cultură s-au ocupat de arhitectură, de această a treia artă, cum a fost numită din vremuri de demult, care, alături de sculptură şi pictură, constituie un patrimoniu de nepreţuit al civilizaţiei umane. De aceea e necesar ca arhitecţii înşişi să fie conştienţi de întinderea artei lor, de contactul social al lucrărilor executate, de valoarea artistică a operei lor, care trebuie să rămînă valabile secole şi uneori milenii. În epoca iluminismului francez, Diderot, într-un articol despre « Le Monument de la Place de Reims, 1760 », arăta un lucru de care e necesar să se ţină seamă atunci cînd se vorbeşte despre arhitectură: « Nu cunosc ceva mai întins decît arhitectura. Trebuie să intre în proiectul său consideraţia timpului, a locului, a popoarelor, a destinaţiei şi să se vadă într-o varietate infinită proporţia planurilor, golurilor, formelor, ornamentelor şi tot ce ţine de distanţe ». Diderot a exprimat astfel relaţia strînsă care există în arhitectură între conţinut şi formă, între structură şi funcţiune. Diderot mai arăta

* Conferinţă ţinută la Casa arhitectului în luna octombrie 1969.
** Nu trebuie să se uite că arhitecţilor le revine sarcina să facă arhitectură.

în continuare că edificiul nou trebuie să se distingă « de oricare altul prin ceva care nu s-a mai văzut încă și în altă parte ». Cerința originalității în arhitectură, ca de altfel în orice artă, este valabilă, atît în spațiu, cît și în timp. Cu toții admirăm palatul și grădina din Versailles, operă monumentală a trei secole de arhitectură franceză care nu a mai putut fi reeditată, decît cu stîngăcie, în raport cu originalul, în acel palat de la Potsdam, pe care Frederic al II-lea l-a dorit executat în doi ani. Ca o arhitectură să fie valabilă, trebuie să fie originală, trebuie să realizeze expresia locală a artei, să țină seamă de destinație, de funcția socială, să realizeze acele elemente noi care continuă o tradiție, fără să fie o reeditare, să găsească acele expresii care să corespundă epocii realizării sale. În acest sens, este remarcabil modul în care arhitectura antică sau cea a evului mediu exprima prin monumente — fiecare într-un stil specific, format în condiții sociale și istorice caracteristice — credințele religioase. În țara noastră, această epocă este exprimată prin mănăstirile din nordul Moldovei, de la Voroneț și Sucevița, devenite celebre prin pictura murală din exterior, prin cele de la Agapia sau Neamț, ce se disting printr-o excepțională simbioză cu peisajul natural, prin arhitectura monumentală a fațadelor realizate cu atîta măiestrie la Curtea de Argeș — și cu Meșterul Manole legenda a intrat și în arhitectura noastră — sau prin dantelăria de piatră, inegalabilă, a bisericii Trei Ierarhi de la Iași.

Arhitectura din timpurile noastre a căpătat o funcționalitate socială de proporții necunoscute în alte epoci.

Revoluția realizată în arhitectură în timpurile noastre a fost determinată de faptul că, dacă în toată existența sa milenară ea soluționa problemele legate de cîte un mare edificiu, o dată cu dezvoltarea vieții sociale, arhitectura a fost chemată să rezolve problema locuințelor de masă și cea a edificiilor publice sau de deservire orășenească, care nu mai puteau fi soluționate cu vechile mijloace. Nu mai era problema unor unicate, palate sau biserici, ci se punea problema multiplicării în mii de exemplare a unor edificii orășenești de o mare varietate funcțională, lucru care cerea un efort considerabil de creație pentru a putea realiza o plastică originală, artistică.

La aceasta trebuie să se mai adauge și faptul că urbanismul zilelor noastre ridică probleme tehnice, economice, sociale, de proporții necunoscute în istoria civilizației umane.

Revoluția în arhitectură a fost determinată de revoluția socială în formele specifice ale trecerii de la arhitectura unicatelor — biserici, cetăți și palate — la arhitectura de masă: mari ansambluri orășenești și edificii de proporții, corespunzătoare unor funcțiuni sociale sau economice care au schimbat rolul arhitecturii în societate, făcînd-o să intre în viața cotidiană a oamenilor, nu numai prin plastica sa, ci și prin concepția despre utilitate, confort și frumusețe. Aceasta a determinat trecerea de la execuția meșteșugărească la industrializarea masivă, precum și utilizarea unor noi materiale de construcție, fapt care a marcat trecerea, în construcție, de la epoca de piatră la epoca utilizării metalului și sticlei.

O dată cu victoria revoluției socialiste din țara noastră, arhitectura și-a deschis larg porțile, cuprinzînd domenii foarte întinse, arhitecții fiind chemați să soluționeze problemele marilor ansambluri de locuințe, instituțiilor de artă, cultură, învățămînt și sănătate, precum și ale unor ansambluri industriale de proporții neîntîlnite încă la noi. Sistematizarea urbană și apoi sistematizarea satelor au ridicat probleme de o mare complexitate, ținînd seama de faptul că trebuiau să fie realizate în concepția umanistă a socialismului.

Ion Mincu numea arhitectura « arta mare care le cuprinde pe toate și care se justifică prin utilitatea ei practică și imediată ». El nu a ezitat să considere arhitectura, nu numai artă, dar și *artă utilitară*, ceea ce nu este pe placul curentului antiutilitarist în arhitectură, din rîndurile abstracționismului contemporan.

Secolul nostru a lărgit mult obiectul arhitecturii, provocînd o adevărată revoluție în această veche disciplină mereu nouă și prezentă în viața societății. Pe măsură ce s-a lărgit baza socială a societății s-a extins și funcția socială a arhitecturii, care — în aceste condiții — a devenit în același timp artă estetică, umanism, știință, economie și sociologie. Urbanismul are tangențe și mai întinse. O dovadă a acestui lucru o constituie schițele de sistematizare ale orașelor, în elaborarea cărora arhitecții și urbaniștii fac apel la o gamă largă de specialități inginerești, de la electricieni la feroviari, la un mare număr de economiști din industrie și circulația mărfu-

rilor, la specialiștii spațiilor verzi și ai parcurilor de odihnă și distracții ; lista celor care trebuie să participe la asemenea lucrări este prea lungă pentru a-i înșira pe toți.

De la plastica fiecărui edificiu la confortul modern al fiecărui apartament, de la grija funcționalității unui ansamblu la încorporarea sa rațională în spațiul orășenesc, de la circulația rapidă pe marile artere la liniștea binefăcătoare a promenadelor, de la grija ca acest *intra muros* al Capitalei să aibă deschideri la toate arterele țării, la rezervarea, pentru cetățenii urbei agitate, a odihnei pădurilor și a luciului de apă a lacurilor. De toate acestea, izvorîte din profundul umanism al socialismului trebuie să țină seama arhitecții și urbaniștii care au misiunea de a realiza sistematizarea Bucureștiului, în ceea ce va fi el mîine, acel mîine care se va prelungi decenii și secole. La o asemenea răspundere, nivelul cunoștințelor, gradul de conștiință, trebuie să fie la cea mai mare înălțime.

Problemele arhitecturii au fost obiectul unor importante discuții la Congresul al IX-lea al Partidului din 1965 și în anii care au urmat. În raportul prezentat la Congres de către tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a evidențiat faptul că « trebuie promovate în continuare inițiativa și spiritul inovator al arhitecților și constructorilor, pentru înlăturarea uniformității soluțiilor arhitecturale, lărgirea varietății noilor blocuri de locuințe, precum și îmbunătățirea arhitecturii construcțiilor industriale. În acest scop este necesară folosirea a tot ceea ce este mai avansat în domeniul construcțiilor, acordîndu-se totodată o mai mare atenție specificului local ».

Aceste indicații au fost sursa unor mari discuții care au urmat și continuă încă printre arhitecți și ingineri. În primii ani ai revoluției populare ritmul rapid de desfășurare a lucrărilor în construcția marilor ansambluri de locuințe și industriale, a numeroaselor edificii din domeniul științei și învățămîntului, artei și culturii, care cereau un efort deosebit de concepție și creație, a favorizat apariția unor deficiențe, ca lipsa de confort în unele locuințe, o funcționalitate puțin reușită în marile edificii de cultură și învățămînt, o repetare nepermisă a tipurilor de ansambluri orășenești, aceleași la mare sau la munte, în marile centre urbane sau în orașele de mici proporții, o arhitectură puțin variată, nelegată de tradiția și gustul artistic din regiunile țării, multe exagerări costisitoare, îndeosebi în arhitectura industrială.

Aceste împrejurări au arătat că arhitectura nu este numai artă, ci și știință, nu numai creație, ci și calcul economic și tehnic, nu numai inspirație, ci și multă multă, transpirație. Arhitectura are nevoie nu numai de o gîndire plastică, inspirată, ci și de calculul tehnic necesar utilizării raționale a materialelor noi de construcție și în primul rînd de calculul eficienței economice a lucrărilor executate. S-a lărgit în asemenea proporții funcțiunea socială a arhitecturii, încît a apărut un mare spațiu al creației artistice, care trebuia să valorifice prețioasa tradiție din arta poporului nostru în concordanță cu marile dimensiuni ale edificiilor și localităților, cu gradul mereu mai ridicat al rafinamentului unui popor căruia i s-au deschis toate porțile civilizației socialiste. Revoluția socială a deschis toate căile extinderii revoluției în știință și tehnică, în construcție și arhitectură. Pe acest fundament nou trebuie să apară și o plastică nouă.

Cît de necesar era să se țină sema de condițiile locale în elaborarea plasticii noi, de acest cadru în care noile edificii trebuie să se integreze fără stridențe și fără monotonie în urbanismul modern, poate fi ilustrat și prin cuvintele rostite de Le Corbusier cu ocazia prezentării soluției pentru realizarea spitalului din Veneția: « Vă ofer o artă modernă, ce se exprimă cu respect și cu modestie. Eu solicit ca însăși Veneția să-mi fie martoră că voi realiza continuitatea noului cu însăși istoria acestui oraș. Nu am căutat asemănări de stil, ci soluții morale, sociale, urbanistice, care țin seama de deosebit de raționala structură a construcțiilor venețiene ». Desigur că Veneția i-a oferit lui Le Corbusier un cadru inspirat pentru arhitectura nouă, ce urma să o realizeze. Acest cadru nu lipsește nici în regiunile țării noastre și trebuie căutat, nu numai în edificii, ci și în operele de artă realizate de-a lungul secolelor.

Este de asemenea meritul Congresului al IX-lea de a fi pus pentru prima oară, la propunerea inspirată de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, problema trecerii la sistematizarea satelor, ținînd seama de volumul

mare de locuințe și lucrări social-culturale care se realizează în mediul rural. Aceasta este cu atît mai valabil cu cît procesul de urbanizare a satelor se desfășoară sub impulsul marilor realizări din economia agrară, a apariției la sate a unei intelectualități care-și desfășoară activitatea în fermele și cooperativele agricole, în unitățile de învățămînt, știință, cultură și medicină de la sate. Realizarea acestor edificii cere un mare efort de creație pentru ca arhitectura lor să poată sta în fața unor case construite atît de reușit, cu o arhitectură atît de originală, cum sînt, de pildă, cele din zona de deal a județelor Argeș, Vîlcea, Gorj și altele.

De altfel, această arhitectură locală merită un studiu mai atent ; în ea se găsesc elemente de o rară frumusețe, care ar putea fi transpuse la scara marilor edificii. Un exemplu strălucit în această privință l-a dat Constantin Brâncuși, inițiatorul celui mai modern curent din sculptura contemporană. Pentru *Coloana fără sfîrșit* de la Tg. Jiu, Brâncuși s-a inspirat din stîlpii ciopliți ai caselor din Gorj. Reputația mondială a acestei lucrări arată marea valoare a artei populare românești. În orice caz, o asemenea lucrare, originală ca formă, pe geometria verticală a spațiului, n-au mai realizat sculptorii și arhitecții de la obeliscul egiptean și columna romană. Tot Brâncuși ne dă un alt exemplu de inspirație creatoare din arta atît de reușită a covoarelor oltenești. Priviți de cîte ori apare motivul cu păsări pe aceste covoare și veți înțelege cît de inspirată a fost *Pasărea măiastră*, realizată de Brâncuși în multiple exemplare, care mai de care mai îndrăznețe, figurînd zborul fără margini al creației artistice a poporului român. Ar fi de dorit ca arhitecții noștri să studieze cu atenție marile realizări din arta populară, să se inspire din ea, fără s-o copieze, recreind-o la dimensiunile edificiilor și lucrărilor din epoca noastră. Este o cale de urmat. Nu singura. Tot ce a realizat omenirea mai frumos în acest domeniu poate fi o sursă de inspirație originală. Și dacă se va realiza ceva nou, nou de tot, arhitecții noștri vor bine-merita omagiul adus arhitecturii contemporane. Dar pentru aceasta trebuie mers pe căile muncii fără preget, în care inspirația artistică să se îmbine cu studiul științific cu caracter tehnic și social.

Contribuția arhitecților, alături de toți oamenii de artă, la edificarea noii orînduiri sociale din țara noastră a fost subliniată la Congresul al IX-lea de tovarășul Nicolae Ceaușescu : « Scriitorii, artiștii plastici, compozitorii, arhitecții, oamenii de teatru și cinematografie, criticii, vîrstnici și tineri, fără deosebire de naționalitate, sînt participanți activi, alături de întregul popor, la opera de construire a societății socialiste ».

După Congresul al IX-lea au urmat dezbateri mari la Uniunea arhitecților din țara noastră și în toate institutele de cercetare și proiectare, în toate organizațiile din domeniul construcțiilor. În 1966, aceste probleme au fost larg examinate la Consfătuirea pe țară a lucrătorilor din construcții, ele fiind reluate și în 1967, cu ocazia consfătuirii consacrate activității de proiectare în domeniul construcțiilor. Participarea activă la dezbateri a colectivelor de muncitori calificați de pe toate șantierele, a inginerilor și arhitecților din execuție, din institutele de cercetare și proiectare, din învățămîntul superior, a unor profesori și academicieni, a permis discutarea pe un front larg și a problemelor de arhitectură, așa cum se leagă ele de practica construcțiilor din toate domeniile.

Din această confruntare a concepțiilor teoretice cu practica, a cerințelor creației artistice cu funcționalitatea necesară și eficiența economică, de care nu poate fi despărțită fără consecințe grave, au rezultat idei noi, realizări cu care pe bună dreptate noi ne mîndrim și sînt admirate și de cei care ne vizitează țara sau vin la noi să le studieze.

La Consfătuirea pe țară a lucrătorilor din construcții, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia din nou : « În cadrul dezbaterilor, ca și cu alte prilejuri, s-a criticat cu ascuțime fenomenul de monotonie arhitecturală ce dăinuie în construcția de locuințe. Se manifestă de mai multă vreme lipsa de varietate în ce privește înălțimea clădirilor, tratarea fațadelor, materialele folosite, modul de așezare a blocurilor, ceea ce a dus la șablonizarea, în special a marilor ansambluri. Construirea după principii nediferențiate, ignorarea specificului local, au făcut ca anumite elemente de arhitectură să se extindă în toată țara, să fie aplicate mecanic, fără a se ține seama de varietatea formelor de relief și a tradițiilor arhitecturale ale diferitelor regiuni ».

S-a criticat faptul că nu s-a înțeles că arhitectura realizată pe litoral este nereușită dacă se transplantează mecanic la munte, că edificiile realizate în București nu pot fi copiate la Burdujeni — am tot respectul pentru această mică localitate vestită pentru reputația producției sale culinare.

De asemenea, s-a constatat că, o dată cu industrializarea construcțiilor și îndeosebi cu introducerea elementelor prefabricate și a glisării, metode de mare eficiență economică și rapiditate în execuție, arhitectura nu intervine cu elemente inspirate, pentru a da acestor edificii o înfățișare corespunzătoare gustului rafinat, artistic, al poporului nostru.

Încetineala cu care se soluționau problemele criticate de opinia publică, în presă și în reuniuni, cereau o intervenție mai energică a arhitecților și inginerilor în rezolvarea marilor probleme din domeniul construcțiilor. De la tribuna acestor dezbateri, tovarășul Nicolae Ceaușescu adresa un apel fierbinte către arhitecții țării noastre: « Pe bună dreptate, mai mulți vorbitori au arătat că este timpul să se treacă fără întîrziere la acțiuni concrete, care să ducă la lărgirea varietății arhitecturale, în special în construcțiile de locuințe. Diversitatea ansamblurilor, a clădirilor și chiar a elementelor de detaliu se va realiza cu succes numai prin îmbinarea a tot ceea ce este mai înaintat și prețios în arhitectura mondială cu specificul local, cu tradițiile și valorile artei naționale românești. Avem convingerea că arhitecții și constructorii noștri, care și-au dovedit capacitatea și talentul, își vor afirma mai din plin spiritul de inițiativă și fantezie creatoare, pentru a dezvolta și îmbogăți continuu arhitectura României socialiste, cu amprenta sa originală, proprie epocii pe care o trăim ».

A urmat, după un alt an, Consfătuirea cu proiectanții din construcții. Din nou s-au adus în discuție marile probleme ale arhitecturii epocii noastre. La consfătuire s-a subliniat marea importanță a colaborării dintre arhitecți și inginerii constructori din proiectare și execuție. Au crescut mult legăturile dintre realizarea funcțională și cea artistică a edificiilor, dintre dimensiunile noi și calculul de rezistență, dintre utilizarea materialelor clasice de construcție și erupția în acest domeniu a metalelor ușoare și îndeosebi a materialelor plastice. Efectele revoluției științifice și tehnice s-au resimțit adînc și în construcții și odată cu aceasta arhitectura a căpătat o nouă bază de creație artistică, o funcțiune socială și economică de mare întindere.

Pentru acei dintre arhitecți care nu sînt pe deplin convinși de necesitatea de a se construi mari ansambluri de locuințe pe bazele tehnice moderne ale industrializării, trebuie să repetăm cuvintele pe care Le Corbusier le-a spus încă din 1925, la deschiderea pavilionului « Esprit nouveau » de la Expoziția de arte decorative din Paris: « Trebuie să creăm mentalitatea de a produce în serie, mentalitatea de a produce case în serie, mentalitatea de a locui în case produse în serie, mentalitatea de a concepe case produse în serie ». Această viziune a epocii moderne în materie de urbanism cere și o arhitectură adecvată producției de serie, obținută prin metodele tehnice ale industrializării, și care să fie totuși o arhitectură cu gust artistic, obținută în condiții de mare economicitate, în măsură să permită și o producție urbanistică de serie. Prefabricarea nu exclude plastica, decît pentru acei care nu fac eforturi s-o caute.

La Expoziția internațională a locuinței din anul 1937, de la Paris, Le Corbusier, omul marilor previziuni științifice, rezultate dintr-o cultură vastă și studii aprofundate, declara: « Casa se va construi în uzină, în piese detașate, cu economie și precizie ». Ceea ce s-a înfăptuit după puține decenii. Era viziunea unui mare arhitect, pentru care monotonia era necunoscută, funcționalitatea socială — lege, iar grija pentru viața umană devenise prima dintre obligațiile morale ale artei sale.

Subliniind faptul că arhitectura trebuie să treacă de la unicatele de pînă atunci, la realizări de masă, precum și necesitatea de a face apel la marea industrie pentru a soluționa problemele acestor realizări de masă, fapt ce constituia o revoluție în arhitectură, Le Corbusier spunea: « Ne-am obișnuit să căutăm fenomenul arhitectural doar în studiul palatelor; evident, aceasta reprezintă un anumit rezultat. Eu voi vorbi doar despre locuință, care este un pretext suficient pentru a formula legile și regulile arhitecturii. Arhitectura actuală se ocupă de locuință, de locuința obișnuită, curentă, pentru oameni normali și obișnuiți. Ea părăsește palatul. A studia locuința omului obișnuit înseamnă a regăsi bazele umane, scara umană, necesitatea-tip, funcțiunea-tip, emoția-tip ».

Avînd o viziune clară asupra noilor dimensiuni sociale și asupra revoluției din arhitectura contemporană, Le Corbusier scria mai departe: « Problema locuinței este o problemă de epocă. De ea depinde echilibrul societăților. Într-o epocă de reînnoire, arhitectura are ca primă sarcină să îndeplinească o revizuire a valorilor, revizuirea elementelor constitutive ale locuinței.

« Seria este bazată pe analiză și experimentare, și unii dintre arhitecții noștri fug de serie. »

« Marea industrie trebuie să se ocupe de construcție și să stabilească în serie elementele locuinței. »

Locuința a devenit unul dintre obiectivele principale ale studiului în arhitectură și această sferă se va lărgi mereu și în țara noastră, de la locuința personală la asociațiile de locatari, de la ansamblurile orășenești la cele sătești.

Din aceste motive este necesar să se lărgească mereu și sfera preocupărilor din arhitectura de interior, care dispune azi de mijloace tehnice nebănuite altă dată. Dormitorul și holul, bucătăria și baia pot fi obiectul, nu numai al unor studii de viață familială, dar și ținta unor mari reușite artistice, estetice, care trebuie să-și găsească locul cuvenit în apartamentul multiplicat în milioane de exemplare. Frumusețea și confortul trebuie realizate la aceste uriașe dimensiuni.

În proiectarea și execuția lucrărilor de construcții trebuie să se țină seama de eficacitatea economică, trebuie să se găsească o soluție de corelare a costurilor și realizarea artistică, simplă și fără finisaje costisitoare în industrie, atrăgătoare și originală în construcția de locuințe, de lucrări social-culturale curente și inspirată, pentru marile edificii la care arhitectura trebuie să realizeze arta secolului nostru.

Referindu-se la această problemă, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta la Consfătuirea proiectanților că : « Lipsuri serioase s-au manifestat și în proiectarea construcțiilor social-culturale, a teatrelor, caselor de cultură, spitalelor și îndeosebi a locuințelor. Desigur, și în acest domeniu s-au obținut succese: s-au construit multe cartiere la un nivel arhitectural și de confort corespunzător. Este fără îndoială un merit al proiectanților și constructorilor noștri că au abordat cu îndrăzneală introducerea noului. Nu putem însă să nu remarcăm că și aici s-au admis o serie de greșeli care au dus la scumpirea nejustificată a construcțiilor, la risipirea mijloacelor materiale și financiare ». *Legea economiei* — despre care Le Corbusier spunea că « conduce imperios toate acțiunile noastre, concepțiile noastre neputînd trăi decît prin ea » — trebuia să-și facă loc și în construcțiile din țara noastră.

Într-o lucrare de arhitectură, publicată de academicianul Duiliu Marcu în 1960, în introducere, se arată că încă din primele decenii ale secolului nostru era necesar să se găsească o cale, care, ținînd seama de cele două curente de cultură, cel clasic și cel al tradiției populare, precum și de noile procedee tehnice, atît în ceea ce privește metodele de execuție, cît și în ceea ce privește noile materiale de construcție, să ajungă la o arhitectură românească modernă, pe care autorul declară că a încercat-o în forme cît mai originale și trebuie să recunoaștem că acest lucru i-a reușit. În același timp este necesar să mai subliniem următoarele din această introducere: « Practica mi-a arătat — scrie Duiliu Marcu — ce sume importante se cheltuiau cu realizarea unor fațade cu ornamentații prea bogate, cu lux de materiale scumpe sau cu interioare inadmisibil de costisitoare. Totodată, pentru satisfacerea unor preocupări de estetică, se neglija cîteodată confortul și o justă soluționare a funcțiilor ».

Aceste învățăminte practice sînt valabile și pentru zilele noastre, cînd nu numai în edificiile publice, ci și în marile ansambluri industriale, fațade monumentale, cu ornamentații și risipă de materiale scumpe, au grevat costurile produselor industriale, lipsind marile ansambluri de locuințe și cele social-culturale de aceste materiale. Arhitectura industrială trebuie realizată cu cea mai mare economicitate, în liniile cele mai simple, rezultate din ceea ce obligă procedeele tehnologice, ca suprafețe și volum, cu panouri mari prefabricate, cu beton aparent, fără fațade tencuite sau cu ceramică. Betonul aparent ar trebui să fie specific arhitecturii industriale, și nu numai acesteia.

Lipsurile care au apărut în lucrările executate în perioada primelor cincinale s-au manifestat, nu numai în construcțiile industriale, dar și la ansamblurile de locuințe, inclusiv încadrarea lor urbanistică.

Dintre acestea merită semnalată densitatea mică a construcțiilor pe hectar, care a dus — ca și în cazul construcțiilor industriale și agricole — la scoaterea din circuitul agrar a unor mari suprafețe de teren. Distribuția internă a spațiului din apartamente era și ea necorespunzătoare. Confortul și arhitectura de interior deveniseră *cenușăreasa* marii arte. Amplasarea neraționalã a construcțiilor a generat cheltuieli suplimentare pentru lucrările edilitare, ridicînd costul obiectivelor respective. Calitatea execuției era uneori dincolo de limitele admisibilului.

La Consfătuirea cu proiectanții s-au luat hotărîri importante, care s-au reflectat în multe lucrări reușite care au fost realizate în ultimii ani sau sînt în curs de realizare. O arhitectură nouă, care ține seama de arta tradițională a regiunii respective, funcțională în realizarea interioară, încadrată urbanistic și inspirată din punct de vedere artistic, a apărut la Mangalia sau la Suceava, după cum ansamblurile mari de locuințe din București, Cluj, Pitești, Constanța, Ploiești, Tg.Mureș și din alte orașe ale țării exprimă ideile noi care au fost enunțate în marile dezbateri din acești ani.

A urmat, în această vară, Congresul al X-lea al partidului, care a stabilit — așa cum se arată în Rezoluția Congresului — ca obiectiv fundamental al programului de viitor, lărgirea și perfecționarea, în continuare, a bazei tehnico-materiale, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Acest obiectiv va fi înfăptuit pe baza creșterii intense a forțelor de producție, a dezvoltării susținute a științei, învățămîntului și culturii. Se vor asigura noi condiții pentru creșterea nivelului de trai, a bunăstării materiale și culturale a poporului, pentru înfăptuirea repartiției sociale în spiritul dreptății și echității socialiste, se vor perfecționa continuu relațiile de producție, întreaga organizare socială. Realizarea acestui vast program va permite ca în viitorul deceniu să atingem nivelul de viață din țările dezvoltate ale lumii, să reducem decalajul care există încă azi între țara noastră și țările cu o economie dezvoltată.

Pentru a realiza acest program, Directivele Congresului al X-lea, privind planul cincinal pe anii 1971—1975, au stabilit un amplu program de investiții, asigurîndu-se din fondurile centralizate ale statului fonduri în valoare de 420—435 miliarde lei, egale cu cele realizate în întreg deceniul al șaptelea în țara noastră. Vor fi construite circa 1 100 de capacități și obiective industriale ; în agricultură se vor executa lucrări care în totalitatea lor vor atinge aproape 90 miliarde lei ; se vor realiza o jumătate de milion de apartamente din fondurile statului ; s-au alocat fonduri importante pentru investițiile destinate creșterii bazei materiale a învățămîntului, sănătății și realizarea a numeroase lucrări din domeniul social-cultural. Domeniul de activitate al arhitecților va fi astfel și el foarte vast și de mare varietate, oferind un cîmp întins pentru activitatea lor de creație, cu multiple posibilități de afirmare artistică în sensul plasticii moderne și de concepții urbanistice noi.

Stabilind o proporție de 28—30% din venitul național pentru fondul de acumulare, s-au creat condițiile dezvoltării în ritm susținut a bazei tehnico-materiale a societății noastre socialiste, a creșterii în ritm mai accelerat a condițiilor vieții materiale și spirituale a poporului nostru.

În Raportul la Congresul al X-lea al P. C. R., tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta importanța pe care o are politica de dezvoltare a acumulărilor pentru progresul continuu al societății noastre : « Progresul economic și social al fiecărui popor, gradul de civilizație din fiecare țară sînt determinate în măsură hotărîtoare de realizarea unui raport just între fondul de acumulare și fondul de consum. Analizînd legile care guvernează producția bunurilor materiale, repartiția acestora, Engels caracteriza acumularea drept „funcția progresistă cea mai importantă a societății" *. Asigurarea unei rate înalte a acumulării devine și mai arzătoare în epoca modernă, în condițiile revoluției tehnico-științifice mondiale, care impune, și în același timp determină, o dezvoltare vertiginoasă a forțelor de producție. »

Trebuie remarcat că în orice economie, numai realizarea unor acumulări corespunzătoare este în măsură să asigure ritmul de creștere a producției industriale și agricole, a venitului național și prin aceasta, a nivelului de trai. Există relații directe între ritmul de creștere a producției, a venitului național și a nivelului de trai și volumul destinat acumulărilor.

* Marx-Engels, *Opere*, vol. 20, pag. 307.

Justețea tezei expuse în raport cu privire la necesitatea asigurării unei rate înalte a acumulării în epoca modernă, în condițiile evoluției tehnico-științifice mondiale, este ilustrată și de ritmul mai ridicat de creștere a investițiilor față de cel al venitului național, nu numai în țările socialiste, ci și în țările capitaliste, ca o condiție obiectivă pentru obținerea creșterii neîntrerupte a producției industriale și agricole.

Astfel, în perioada 1961—1968, în R. S. România volumul investițiilor a crescut în medie cu 11,7% pe an, iar venitul național cu 8,7%. În aceeași perioadă, ritmul de creștere al investițiilor și al venitului național a fost în R. P. Bulgaria de 11,5% și respectiv 7,6%, în R. S. Iugoslavia de circa 17,9% și respectiv 7,7%, în R. P. Polonă de 8% și respectiv 6,6%. Franța a înregistrat în perioada 1961—1965 un ritm anual de creștere a investițiilor de circa 9% față de 5,2% la produsul intern brut, iar Japonia de 11,3% la investiții, comparativ cu 9,6% la produsul intern brut.

Există o corelare directă între ritmul care se realizează în dezvoltarea producției industriale, investiții și venitul național, care arată justețea prevederilor din Directive, de a se asigura și în viitor o rată corespunzătoare a acumulărilor de 28—30%. Și la acest capitol, practica mondială arată justețea poziției noastre. Dintre țările socialiste dezvoltate, U. R. S. S. a realizat o rată a fondului de acumulare de 26,8% în 1960, de 26,3% în 1965 și 26,8% în 1968; R. D. Germană a realizat 24,3% în 1967, iar Cehoslovacia a realizat în 1965 doar o rată de 9,2% — și efectele sînt cunoscute — ca în 1968 să se ridice la 22%. Țările capitaliste dezvoltate realizează de asemenea o rată ridicată a fondului de acumulare. Japonia, cu cel mai ridicat ritm de dezvoltare a producției industriale, a destinat din venitul național pentru acumulare 30% în 1960, 25% în 1965 și 32% în 1967; iar R. F. G. a repartizat 25,1% în 1966 și 21,8% în 1965, iar Anglia, care în perioada anilor 1960—1967 a mers pe o rată a acumulării între 13—14% a avut unul din ritmurile cele mai scăzute în creșterea producției industriale dintre țările capitaliste, cu efectele economice cunoscute.

Analiza modului de realizare a acumulărilor în economia țărilor dezvoltate arată că există o legătură directă între rata acumulării, ritmul care se asigură în viitor pentru creșterea producției și a venitului național, cu efecte directe asupra ridicării nivelului de trai.

În Raportul la Congresul al X-lea, tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat din nou faptul că în construcție se mențin încă numeroase deficiențe care frînează realizarea eficienței economice la nivelul eforturilor materiale și financiare care se fac în acest domeniu: « Desigur, tovarăși, în domeniul construcțiilor avem rezultate bune. Dar cunoaștem cu toții și neajunsurile, stările de lucruri negative din acest domeniu, faptul că se construiește scump, că persistă încă un spirit de grandomanie, că în loc să se ocupe de crearea de capacități de producție, mulți construiesc birouri luxoase, adevărate monumente arhitecturale. Trebuie să punem capăt cu hotărîre acestor stări de lucruri ! ».

S-a subliniat din nou necesitatea trecerii în ritm foarte accelerat la industrializarea lucrărilor de construcție, trecerea la folosirea pe scară largă a proiectelor tip, introducerea masivă a elementelor de prefabricate în construcție, montaje și instalații.

« *Îmbunătățirea activității în construcții cere să se ridice gradul de industrializare a lucrărilor.* Va trebui să se treacă la organizarea de noi poligoane de prefabricate pe lîngă șantierele de construcții. *Este necesar, de asemenea, ca institutele de proiectări să acționeze cu mai multă hotărîre pentru elaborarea de proiecte tip — cea mai mare parte a construcțiilor urmînd să fie tipizate — și a unor soluții constructive care să înlesnească folosirea largă a prefabricatelor* ».

Dezbateri mari au avut loc în Secțiunea pentru problemele construcțiilor și transporturilor. Numeroși delegați la Congres, ingineri și arhitecți, oameni de știință și conducătorii unor mari șantiere au luat cuvîntul, aducînd în aceste dezbateri suflul noului, al practicii de pe șantierele de construcții.

S-au criticat din nou lipsurile care se mențin în domeniul arhitecturii. În concluziile Secțiunii pentru problemele de construcții și transporturi se arată: « În cuvîntul lor, delegații s-au referit, de asemenea, la sarcinile ce revin arhitecturii, în vederea înlăturării unor stări de lucruri negative ce se manifestă în acest domeniu. Vor trebui adoptate soluții care să utilizeze în măsură cît mai mare

sistemele constructive ușoare, moderne, în paralel cu preocuparea pentru crearea unor varietăți arhitecturale care să evite monotonia, șablonismul, valorificîndu-se mai bine elementele de tradiție și specificul local. Vorbitorii au criticat cu tărie aspectele de grandomanie care se mai manifestă în proiectare și excesul de ornamentații costisitoare.»

S-a insistat de asemenea asupra necesității intensificării activității de sistematizare a localităților și cu deosebire a celor rurale, urgentării transpunerii în practică a schițelor și proiectelor întocmite, astfel încît prin amplasarea de investiții să se asigure ansambluri închegate, cu o funcționalitate care să răspundă cerințelor multiple de ordin economic și social-cultural.

Lucrările Congresului au fost urmărite cu viu interes și deosebită atenție de întregul popor. Hotărîrile sale au devenit programul zilnic și de durată în activitatea tuturor oamenilor muncii din țara noastră, inclusiv a arhitecților. O dovadă o reprezintă și acest ciclu de conferințe organizate de Uniunea Arhitecților din România.

Arhitecții pot aduce o contribuție substanțială la creșterea eficienței economice în construcții, prin alegerea unor soluții de proiectare care să permită industrializarea lucrărilor, utilizarea maximă a panourilor mari, folosirea rațională a spațiului construit, eliminarea excesului de ornamentații și a grandomaniei spațiale și utilizarea materialelor ieftine. În industrie trebuie excluse orice elemente care nu au legături directe funcționale, să se elimine finisajele, excesul de spații conexe, administrative, să se realizeze o utilizare intensivă a terenului și a suprafețelor construite.

Contribuția urbaniștilor în creșterea eficienței economice poate fi de asemenea importantă, printr-o sistematizare rațională a spațiilor neconstruite, prin realizarea unui nivel ridicat al densității, al gradului de ocupare a terenului, printr-o justă proporționalitate a clădirilor de serviciu în raport cu numărul apartamentelor, prin găsirea celor mai ieftine soluții în amenajarea spațiilor exterioare.

Proiectanții, arhitecții și inginerii trebuie să adopte soluții constructive care să aducă economii de metal și de lemn, o utilizare intensivă a materialelor noi, a betoanelor ușoare, a maselor plastice și a prefabricatelor. Tehnologia de execuție a construcțiilor trebuie să se bazeze pe soluții de mecanizare, care să asigure utilizarea rațională a forțelor de muncă și rapiditatea în execuție, în vederea scurtării termenelor de punere în funcțiune. Trebuie să se generalizeze elaborarea și utilizarea proiectelor tip în toate domeniile industriale, agricole, locuințe, învățămînt, comercial și altele.

O scurtă incursiune în domeniul tipizării arată necesitatea unei acțiuni rapide pentru a lichida o stare de lucruri necorespunzătoare.

Gradul de utilizare a proiectelor tipizate în construcții, în anul 1967, a fost de 13,9% în R. S. România, de 18,8% în R. S. Cehoslovacia, de 34,9% în Republica Populară Ungară, de 35% în R. D. Germană, de 60% în R. P. Polonă și de 73,1% în U.R.S.S.

Această situație arată gradul scăzut de utilizare a proiectelor tip în țara noastră, ceea ce se face în dauna costurilor în proiectare, a utilizării raționale a proiectanților și prelungește perioada de execuție a lucrărilor.

Situația cea mai necorespunzătoare este în domeniul construcțiilor industriale, unde se utilizează abia un procent de 3,2% proiecte tipizate, iar în construcția întreprinderilor agricole, de 23,6%. Este necesar ca și în aceste domenii institutele de proiectare să ia toate măsurile pentru elaborarea proiectelor tipizate în construcții.

Creșterea eficienței economice în elaborarea proiectelor și execuția lucrărilor, în alegerea soluțiilor tehnologice și constructive va permite utilizarea rațională a marilor fonduri destinate dezvoltării bazei materiale a societății noastre socialiste. Arhitecții și urbaniștii, inginerii din proiectare și execuție au datoria de a contribui cu întreaga lor competență pentru a obține în timpul cel mai scurt o substanțială creștere a eficienței economice în construcții.

Realizarea lucrărilor de construcții trebuie să urmărească, nu numai o ridicată eficiență economică, ci și o înaltă realizare artistică, să asigure o concordanță deplină între structuri și funcționalități. Aceasta este politica stabilită de Congresul al X-lea al partidului în domeniul construcțiilor, arhitecturii și sistematizării.

Aceste probleme trebuie să formeze obiectul unor mari discuţii în institutele de cercetare şi proiectare, de învăţămînt superior, să fie dezbătută pe larg în presa zilnică şi în revistele de specialitate.

De altfel, în opinia publică se arată un mare interes pentru problemele arhitecturii. În ţara noastră, ca de altfel în multe alte ţări, aceste probleme formează subiectul unor conferinţe sau publicaţii de specialitate.

Numărul din luna octombrie din acest an al revistei franceze *Esprit* a fost consacrat arhitecturii, urbanismului şi societăţii. Revista deschide seria articolelor cu aceste cuvinte: *Amenajarea spaţiului este un act politic. Arhitectura de asemenea.* Aceasta este cu atît mai valabil în condiţiile orînduirii socialiste, unde rezultatele activităţii sociale sînt destinate întregii societăţi.

Arhitectura a urmat mersul istoric al omenirii. La începuturile civilizaţiei ea a servit la construirea turnurilor babiloniene, apoi a trecut în domeniul templelor egiptene şi indiene, al pagodelor, ca să ajungă prin construcţia Parthenon-ului la apogeu în acest domeniu; a trecut apoi la forumurile şi coliseele romane, la arta romanică, apoi la arta bizantină şi arta gotică din evul mediu, şi la palatele somptuoase din epoca stilului baroc. De fiecare dată funcţia lor socială era legată, dacă nu de caste religioase sau militare, de vîrfurile claselor dominante. Marii şi puţinii arhitecţi trăiau din mila curţilor regale sau la umbra unui mecena florentin.

O dată cu dezvoltarea bazei materiale a capitalismului, arhitectura, cu întreaga structură a societăţii, şi-a lărgit sfera sa de cuprindere. Dar abia în socialism arhitectura capătă baza sa de cuprindere integrală în funcţiunile sociale ale societăţii. În aceste condiţii, arhitectura a încetat să mai fie numai « arta de a construi edificii, în proporţii şi după reguli determinate » cum o denumeşte Larousse-ul secolului XX, devenind o ştiinţă a construcţiei marilor ansambluri şi a urbanisticii.

Chiar dacă există unele rezerve faţă de ceea ce Oscar Niemeyer a realizat în Brasilia, trebuie să ne exprimăm adeziunea pentru ceea ce a gîndit el: « O arhitectură pe care o dorim funcţională, dar înainte de toate, frumoasă şi creatoare. O arhitectură fără pericolul ca o şcoală oarecare s-o reducă la o simplă repetiţie ». Numai o arhitectură funcţională e în măsură să se afirme, să străbată timpurile, ca o mărturie a gîndirii şi o expresie a rafinamentului epocii în care a fost creată. Arhitectura trebuie să fie funcţională şi — să mi se ierte forma prozaică afirmînd că ea costă mulţi bani — cît mai economică pentru a-şi îndeplini funcţiunea sa socială. Ceea ce îşi poate permite sculptura şi pictura — a face abstracţionism pe socoteala proprie — nu este permis în arhitectură pe socoteala obştei.

Dar contrar cu ceea ce mai afirmă Oscar Niemeyer, libertatea plastică nu poate fi nelimitată, fără să depăşească cadrul funcţionalităţii şi metodele tehnicii moderne, şi să fie în acelaşi timp frumoasă, să se exprime în forme noi şi — ca să repet cuvintele sale — într-adevăr « capabilă să surprindă şi să emoţioneze prin ceea ce reprezintă nou şi creator, libertate care să creeze — cînd este necesar — o atmosferă de extaz, de vis şi poezie ». Subliniez: *Cînd este necesar !*

Arhitectura a devenit *o disciplină polivalentă* care trebuie să soluţioneze probleme ale artelor plastice, ale geometriei spaţiale, căci « La géometrie est l'essence méme de l'arhitecture* » (Le Corbusier), ale calculului de rezistenţă, ale utilizării tehnicii noi, ale unor materiale de construcţii extrem de diversificate.

Din arhitectură s-a desprins, ca o disciplină de sine stătătoare, urbanismul, care are de soluţionat probleme ce vin în atingere cu numeroase ramuri ale ştiinţei, tehnicii, economiei şi sociologiei. Arhitectura a devenit astfel şi *pluridisciplinară*. Colaborarea dintre arhitecţi, ingineri, economişti şi sociologi a devenit necesară pentru a se putea soluţiona marile probleme ale vieţii în localităţile moderne. Urbanizarea vieţii a devenit o problemă complexă de a cărei reuşită depind gradul civilizaţiei şi nivelul de trai al populaţiei.

Arhitectura este în acelaşi timp o problemă artistică, tehnică şi economică. Ceea ce rămîne — şi va rămîne totdeauna — pe primul plan este latura sa artistică, atît cea structurală, cît şi cea funcţională.

Arhitectura rămîne un tărîm al luptei de idei şi concepţii artistice, iar prin funcţionalitatea sa socială, un domeniu al disputelor ideologice. Din aceste motive, curentele din artă n-o scutesc de şocuri şi progrese. Cubismul s-a reflectat în blochaus-

* Geometria este însăşi esenţa arhitecturii.

urile aride și utilitariste apărute după primul război mondial. Jean-Paul Lambert gîndește în mod rațional cînd susține că « Natura n-are delirul nostru paralelipipedic, și cu toate astea are tot atîtea rațiuni să fie econoamă ca și noi ! ». Pentru aceasta, arhitectura trebuie să fie în același timp *les Beaux-Arts* și *les Bons-Arts*.

Dacă arhitecții noștri vor cultiva rafinamentul artistic pe care îl găsim în liniile pline de frumusețe pe care meșterii anonimi le-au așezat în toate aceste opere de artă care au străbătut secolele și sînt răspîndite pe toate meleagurile țării, cu o varietate de forme atît de bogată, cu un gust artistic atît de înalt, atunci ei vor găsi drumul de urmat în realizarea arhitecturii moderne a marilor edificii și ansambluri care se construiesc în epoca dezvoltării multilaterale a societății socialiste. Funcționalitatea ansamblurilor de locuințe moderne, nu numai ca dimensiuni și proporții, dar și ca servicii și confort, pune probleme care cer arhitecților studii aprofundate, cunoștințe ample, cu tangențe în multe alte discipline.

Realizările din întreaga țară arată că arhitecții noștri sînt pătrunși de marea lor răspundere de a reprezenta, într-un sector, pe cît de artistic pe atît de material, concepția ideologiei marxist-leniniste care stă la baza dezvoltării multilaterale a societății socialiste din țara noastră.

Arh. Gheorghe Săsărman

ÎN CENTRUL ARHITECTURII — OMUL

Scurtă convorbire cu Alvar Aalto

« A acționa ca arhitect înseamnă în primul rînd a acționa pentru a proteja omul, pentru a susține cauza umanității ».

ALVAR AALTO

În rîndul marilor arhitecți ai veacului nostru Alvar Aalto ocupă un loc de frunte. La vîrsta de 71 de ani, el continuă să se numere printre animatorii arhitecturii moderne. Opera lui — desfășurată timp de aproape o jumătate de secol și în spațiu pe toate meridianele globului, dar mai cu seamă în Finlanda natală — cuprinde cele mai felurite programe, de la planuri de sistematizare urbană la mobilier și de la ansambluri industriale la biblioteci și locuințe. În patria sa, Alvar Aalto a devenit de pe acum un personaj legendar pe drept cuvînt, căci are meritul deosebit de a fi contribuit mai mult decît oricare altul la afirmarea arhitecturii finlandeze pe plan european, la recunoașterea ei în lume ca școală națională. Viața și realizările remarcabile ale acestui arhitect de geniu îndreptățesc considerarea lui alături de Wright, Gropius, Mies van der Rohe și Le Corbusier.

★

Cînd am solicitat să mi se ofere posibilitatea de a-l întîlni pe Alvar Aalto, răspunsul inițial al gazdelor mele finlandeze a fost amabil, dar prudent: mi s-a atras

atenția asupra faptului — care îmi era cunoscut de altfel — că prestigiosul arhitect acceptă foarte rar vizite, și mai ales ale trimișilor presei. Iată de ce rezultatul favorabil al solicitării l-am socotit ca un semn de prețuire a relațiilor prietenești dintre popoarele finlandez și român.

Locuința-atelier a arhitectului îndreaptă către exterior ziduri sobre, albe, pe care se citește forma cărămizilor. Privind-o din stradela pașnică a acelui liniștit cartier din Helsinki, cu greu ai putea să bănuiești că între zidurile ei calme au fost plămădite atîtea proiecte uimitoare. Interiorul însă — plutind într-o lumină ce nu știi precis de unde vine, deschis spre verdele vegetal și meditativ al curții, mobilat cu machete și planuri — îți relevă o atmosferă de intensă creație. Abia după ce-l întîlnești pe amfitrion îi înțelegi mai bine casa, croită parcă după chipul și asemănarea lui : Alvar Aalto m-a întîmpinat simplu, cu puține cuvinte, cu un zîmbet reținut, dar care, dincolo de figura modelată ca într-o stîncă de granit, vorbea despre noblețea sufletului.

— *Aștept*, mi-a spus, oferindu-se să răspundă la întrebări.

L-am rugat pe marele arhitect să-și schițeze punctul de vedere în legătură cu orientarea actuală a arhitecturii.

— *În cîteva decenii, lumea a suferit schimbări considerabile*, a remarcat interlocutorul meu. *Am fost martorul apariției automobilului; în prezent, automobilul a devenit o adevărată problemă. Arhitectura a înregistrat și ea o evoluție corespunzătoare: în prezent nu mai este privită ca un lux, ci este socotită necesară pretutindeni, reprezintă o preocupare globală a timpului nostru. Arhitectura nu este o chestiune de formă, deși se manifestă chiar și acum unele tendințe formaliste; adevărul ei trebuie căutat mult mai adînc. Nu-i suficient să folosim forme așa-zis moderne, cum ar fi, de pildă, un volum realizat pe de-a-ntregul din sticlă. Însăși cauza umanității este în joc. Noutățile, descoperirile tehnico-științifice produc adeseori efecte care reprezintă o adevărată primejdie pentru om. De aceea consider că a acționa ca arhitect înseamnă în primul rînd a acționa pentru a proteja omul, pentru a susține cauza umanității.*

— Arhitectura finlandeză ocupă un loc aparte în Europa, deoarece se numără printre puținele care, pornind de la « stilul internațional » al anilor '30, au atins o existență specifică, au dobîndit o personalitate proprie și se manifestă în prezent ca școli naționale. Acesta este unul dintre motivele pentru care realizările sale se bucură de o recunoaștere universală; în România, ca și pretutindeni în lume, arhitectura finlandeză este bine cunoscută, iar profesioniștii noștri o consideră cu prețuire și stimă, deoarece răspunde unor aspirații pe care le împărtășesc și ei. Care sînt premisele care au favorizat o asemenea evoluție a arhitecturii în Finlanda?

— *La această întrebare, eu răspund aproape totdeauna : « nu știu ». Obișnuiesc să mă exprim mai puțin prin cuvinte și mai mult prin construcțiile pe care le realizez.*

Din partea unui om a cărui contribuție la conturarea peisajului de astăzi al arhitecturii finlandeze este renumită, un asemenea răspuns sună ca o pildă de modestie. Am insistat totuși, pentru a obține beneficiul acelor cazuri, puține la număr, cînd răspunsul nu este cel obișnuit.

— *Ei bine*, a continuat Alvar Aalto, cedînd insistenței mele, *particularitățile limbii finlandeze o fac să difere în asemenea măsură de celelalte limbi europene, încît literatura și poezia, mai ales, sînt foarte greu de tradus și sînt deci relativ puțin cunoscute. Acest fapt ne-a determinat să ne orientăm eforturile spre un limbaj universal, care nu mai necesită a fi tradus. L-am găsit în muzică și în arhitectură.*

— V-aș ruga ca, în cîteva cuvinte, să definiți însăși arhitectura.

— *Imposibil. E o chestiune dificilă, care cu greu ar putea fi soluționată chiar într-o carte de cinci-șase sute de pagini.*

— Ați dori să precizați pe care anume dintre construcțiile realizate de dv. le socotiți a fi cele mai reprezentative?

— *Într-o familie, toți copiii sînt la fel de dragi părinților.*

În încheierea discuției, arhitectul Alvar Aalto adresează salutări cititorilor noștri. Apoi îmi prezintă macheta sălii de concerte, edificiu a cărui construcție urmează să înceapă curînd și care va fi inclusă în viitorul ansamblu din zona centrală a orașului Helsinki. Clădirea va cuprinde două săli : sala mare, cu acustică variabilă, va avea peste 1 700 de locuri, iar sala mică — aproximativ 500 de locuri. Ansamblul central, amplasat pe malurile unui golf, va mai cuprinde un muzeu, o bibliotecă, edificiul Operei, clădiri cu birouri. Cu cîteva explicații date în fața machetei, vizita ia sfîrșit; creatorul se reîntoarce în fața planșetei.

Clădire de birouri a Societății Enso-Gutzeit.
Arh. Alvar Aalto, Helsinki, 1962

Institutul național al pensiilor.
Arh. Alvar Aalto, Helsinki, 1956

PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR noiembrie 1969

« Un sector important căruia va trebui să-i acordăm o mare atenție în cincinalul următor este industria materialelor de construcții. Trebuie arătat că, deși în ultimii ani producția a cunoscut o dezvoltare continuă, totuși în economie se resimt neajunsuri în aprovizionarea cu materiale de construcții, datorită faptului că o bună perioadă de timp această ramură a fost subestimată. Ministerul Industriei Construcțiilor, Comitetul de Stat pentru Economia și Administrația Locală și Comitetul de Stat al Planificării trebuie să asigure diversificarea mai accentuată a producției materialelor de construcții, folosirea mai largă a înlocuitorilor, introducerea în fabricație a unor produse noi, moderne, mai ușoare și ieftine. Trebuie pus un accent mai mare pe dezvoltarea producției de prefabricate din beton și alte materiale, în vederea reducerii con-

INDUSTRIALIZAREA ŞI PREFA CONSTRUCŢIILOR DE LOCUINŢE ŞI

În zilele de 27—28 noiembrie 1969 au avut loc la Casa arhitectului lucrările Plenarei Uniunii arhitecților din R.S. România, care a dezbătut problemele industrializării și prefabricării construcțiilor de locuințe și social-culturale.

În fața constructorilor din țara noastră stau sarcinile impresionante trasate de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, ale viitorului cincinal și planului de perspectivă, care prevăd o importantă creștere a investițiilor în raport cu prevederile planului pe 1970.

Realizarea integrală a acestor investiții este condiționată de o hotărîtoare perfecționare a activității din construcții, în așa fel ca, printr-o substanțială creștere a productivității muncii și a ritmului de realizare a investițiilor, sarcinile mărite ale sectorului construcțiilor să poată fi îndeplinite în conformitate cu prevederile de plan.

Industrializarea și prefabricarea constituie căile de perfecționare a activității din construcții, capabile să asigure condițiile realizării obiectivelor propuse.

Orientarea fermă a activității din domeniul construcției de locuințe și clădiri social-culturale pe calea industrializării și prefabricării este un proces complex în care proiectarea, industria prefabricatelor, sectorul de execuție construcție-montaj și industria materialelor de construcții sînt chemate să-și aducă aportul.

Lucrările Plenarei au avut ca obiect dezbaterea problemelor pe care le pune în fața arhitecților această orientare nouă, această cotitură ce trebuie să se producă într-un viitor imediat în practica investițiilor, în găsirea căilor și mijloacelor care să permită proiectanților să răspundă cu succes sarcinilor ce le revin.

După cuvîntul de deschidere a lucrărilor plenarei, rostit de prof. arh. Pompiliu Macovei, *președinte al Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și al Uniunii arhitecților din R.S. România,* tov. ing. Ion Găvozdea, *vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Economia și Administrația Locală a prezentat participanților la plenară sarcinile pe care viitorul cincinal le pune în fața constructorilor, ca și concluziile ce se desprind cu privire la căile de realizare a acestora din unele studii elaborate de colective de specialiști din inițiativa organelor superioare ale Conducerii de Partid și de Stat.*

Conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu *a prezentat apoi referatul întitulat « Probleme ale industrializării-prefabricării construcțiilor de locuit și social-culturale » elaborat de un colectiv desemnat de Biroul Uniunii arhitecților, în care se prezintă unele puncte de vedere în legătură cu diferitele aspecte ale industrializării și prefabricării construcțiilor de locuințe și social-culturale supuse discuțiilor plenarei.*

La dezbaterile conduse de prof. arh. Octav Doicescu, *vicepreședinte al Uniunii arhitecților, au luat cuvîntul:* prof. arh. Tiberiu Niga *(I.P.C.T.),* conf. arh. Virgil Nițulescu *(I.P.B.),* arh. Eugen Vernescu *(I.P.C.T.),* ing. Valentin Georgescu *(I.P.B.),* arh. Ion Fakelman *(DSAPC-Timișoara),* ing. Nicolae Topa *(Centrala industrială a prefabricatelor din beton),* arh. Ovidiu Vasilescu *(I.P.C.T.),* arh. Dan Cristea *(DSAPC-Brașov),* arh. Tiberiu Nits *(DSAPC-Tg. Mureș),* prof. arh. Horia Maicu *(Institutul de arhitectură « Ion Mincu »),*

sumului de metal și lemn, a ridicării gradului de industrializare a lucrărilor de construcții».

«Îmbunătățirea activității în construcții cere să se ridice gradul de industrializare a lucrărilor. Va trebui să se treacă la organizarea de noi poligoane de prefabricate pe lîngă șantierele de construcții. Este necesar, de asemenea, ca institutele de proiectări să acționeze cu mai multă hotărîre pentru elaborarea de proiecte tip — cea mai mare parte a construcțiilor urmînd să fie tipizate — și a unor soluții constructive care să înlesnească folosirea largă a prefabricatelor».

Din Raportul Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la activitatea P.C.R. în perioada dintre Congresul al IX-lea și Congresul al X-lea și sarcinile de viitor ale partidului, prezentat de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

BRICAREA SOCIAL—CULTURALE

arh. Willy Juster *(I.P.C.T.)*, arh. Corneliu Grigoraș *(I.P.C.T.)*, arh. Victor Smigelschi *(ISCAS)*.

Luările de cuvînt, pe care le redăm in extenso, au adus numeroase elemente interesante, rezultate atît din practica personală a vorbitorilor, cît și din experiența instituțiilor și institutelor în care ei lucrează, dînd plenarei caracterul unei ședințe de lucru, al unui rodnic și viu schimb de experiență.

Din intervențiile vorbitorilor a rezultat adeziunea entuziastă a arhitecților la amplul program de realizări pe care viitorul cincinal ni-l pune în față.

În concluzie, prof. arh. Nicolae Bădescu, *vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Economia și Administrația Locală, apreciind în intervențiile la plenară expresia competenței profesionale și a interesului pe care membrii Uniunii arhitecților l-au arătat față de problemele dezbătute, și-a exprimat convingerea că aceasta constituie o garanție a aportului constructiv pe care arhitecții îl vor aduce la îndeplinirea sarcinilor importante ce le stau în față și a făcut un apel călduros la mobilizarea pe acest drum a tuturor forțelor de care Uniunea noastră dispune.*

La încheierea lucrărilor, plenara a adoptat cu vii aplauze textul unei telegrame adresată Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu, *prin care participanții la plenară se angajează să-și aducă contribuția lor neprecupețită la realizarea vastului plan de înfăptuiri ce decurge din directivele Congresului al X-lea al Partidului și din prevederile cincinalului pe 1971—1975.*

Prof. arh. Pompiliu Macovei
Președinte al Uniunii Arhitecților

CUVÎNT DE DESCHIDERE A LUCRĂRILOR PLENAREI

Cred că nu trebuie să mai demonstrez cît de imperios necesară este introducerea pe scară cît mai largă a metodelor industriale în construcție, transformarea acestei producții — în bună parte încă manufacturieră — într-o adevărată industrie modernă. Cu toate progresele foarte însemnate înregistrate în țara noastră pe planul producției de materiale de construcție și al dotării tehnice a șantierelor și întreprinderilor de construcție, sîntem încă departe de a fi ajuns la nivelul altor sectoare ale producției materiale. Noi nu izbutim încă să satisfacem necesitățile deosebit de importante care există în domeniul construcțiilor, atît al celor industriale sau agricole, cît și al celor de locuințe sau social-culturale, atît de diverse.

Noi, arhitecții, avem de recuperat o întîrziere presantă nu numai în ceea ce privește însușirea metodelor și tehnicilor industriale, dar și în însăși mentalitatea și concepția noastră asupra folosirii acestor mijloace în cadrul fenomenului de arhitectură, asupra rolului nostru în condițiile de azi ale societății românești.

Arhitecții trebuie să stăpînească organic o metodă de a gîndi prin prisma mijloacelor tehnice moderne, înaintate, fie că este vorba de concepția urbanistică, de viziunea orașelor noi — care nu mai pot fi ridicate cu mijloace de pe timpul faraonilor — fie că este vorba de structura apartamentului sau de detaliile ce urmează a se fabrica în uzine în zeci și sute de mii de exemplare.

Nu se poate spune că undeva în lume s-a realizat în întregime acest lucru. Dar sarcinile noastre sînt deosebit de mari și îndeplinirea lor cu succes depinde, în egală măsură, atît de eforturile depuse de execuție, cît și de proiectare. De aceea, conducerea de partid și de stat a luat o serie de măsuri menite să ducă la lichidarea lipsurilor din domeniul proiectării și execuției, la o mai bună organizare a fiecăreia în parte și a colaborării dintre ele, la creșterea eficienței activității lor. Trebuie ca noi să participăm, de la început chiar, în definirea concepțiilor care se adoptă cu privire la producția de materiale de construcție, la dezvoltarea tehnicii de execuție în construcții, la organizarea și orientarea proiectării.

Pentru arhitecți, sarcina principală este de a găsi căile concrete pentru punerea în practică a hotărîrilor adoptate de conducerea de partid și de stat, de a găsi cele mai bune soluții tehnice de proiectare și în același timp de a asigura cele mai bune relații între proiectare și execuție, de a găsi metodele pentru a suda într-un tot organic, eficient, ambele sectoare.

Indicația conducerii superioare de partid și de stat, ca activitatea de proiectare să fie cît mai strîns legată de activitatea de execuție, de activitatea de pe șantier, constituie, de altfel, și un deziderat al proiectanților înșiși, care de mult timp doresc să aibă mijloacele necesare pentru a urmări modul în care proiectele lor sînt puse în practică și a găsi, împreună cu executantul, cele mai bune soluții pentru realizarea operei așa cum a fost concepută, pentru a răspunde destinației sale.

Pentru ca să se poată face față acestor sarcini și să se treacă la un nivel calitativ superior al activității de proiectare este necesară introducerea unui spirit nou, nu numai în concepția de proiectare, ci și în însăși organizarea proiectării, care trebuie îmbunătățită.

În diferite analize care au avut loc în ultimul timp au fost semnalate dificiențe deosebite în activitatea din domeniul proiectării. Or, dacă se fac eforturi pentru ridicarea productivității și eficienței în domeniul execuției, trebuie fără îndoială să se ia măsuri echivalente și pe planul proiectării, măsuri care — printr-o organizare superioară — să ducă la intensificarea ritmului de proiectare, fără a se scădea exigența cu privire la calitatea tehnică și estetică a soluțiilor. Sînt convins că în discuțiile din cadrul acestei plenare se vor face propuneri valoroase în sensul acesta.

Este evident că economiile cele mai substanțiale și mai judicioase se pot obține prin însăși activitatea de proiectare, ceea ce s-a verificat în numeroase cazuri din trecut, cînd s-a urmărit cu consecvență acest lucru.

O problemă de cea mai mare importanță o constituie cea a distribuirii teritoriale a forțelor de proiectare, corespunzător cu puternicul avînt constructiv ce se desfășoară în toate regiunile țării. În momentul de față, în opt județe din țară nu există însă nici un arhitect, iar în altele, numărul lor este cu totul insuficient.

Crearea D.S.A.P.C.-urilor, creșterea lor, rezultatele valoroase obținute în activitatea lor de creație, au dovedit posibilitatea dezvoltării unei activități eficiente de proiectare în toate regiunile țării, au dat tinerilor arhitecți satisfacția unor rodnice afirmări profesionale.

Se impune lărgirea considerabilă a acestei activități, pentru ca toate județele din țară să-și poată satisface necesitățile mereu crescînde de proiectare cu cadre proprii, care să cunoască caracterele specifice, metodele și posibilitățile locale, felul de trai al oamenilor, arhitectura trecutului, necesitățile și perspectivele largi ale viitorului.

★

Deschizînd lucrările plenarei, vă dau cuvîntul dv., proiectanților, care puteți, prin dezbateri — pe care le doresc fructuoase — găsi cele mai bune metode, cele mai eficiente propuneri menite să ducă la o mai bună organizare a profesiei noastre, propuneri înscrise în linia marilor eforturi ce se cer astăzi tuturor celor din domeniul construcțiilor, pentru realizarea multiplelor și complexelor sarcini legate de realizarea investițiilor în locuințe și construcții social-culturale,

Ing. Ion Găvozdea
Vicepreşedinte al C.S.E.A.L.

ORIENTAREA DEZVOLTĂRII PRODUCŢIEI DE PREFABRICATE ÎN PERIOADA 1971—1975

Aş vrea de la început să-mi permiteţi să aduc Plenarei Uniunii arhitecţilor salutul Comitetului de Stat pentru Economia şi Administraţia Locală, împreună cu salutul meu şi totodată să salut iniţiativa biroului Uniunii, care a intervenit prompt şi pune în discuţia dumneavoastră aceste elemente deosebit de importante, care constituie factori hotărîtori în cotitura care va trebui să fie făcută în activitatea de construcţii de locuinţe şi social-culturale.

După cum vă este cunoscut, statul nostru acordă sume deosebit de importante, care ajung să reprezinte procente impresionante din venitul naţional, pentru investiţii. În cadrul acestui efort deosebit de mare, desigur că aportul proiectanţilor în general, al arhitecţilor în special este deosebit de important.

Desigur că dumneavoastră aţi participat şi participaţi la diferite şedinţe cu caracter oficial în care se dezbat sarcinile de plan şi sînteţi la curent cu sarcinile care stau în faţa constructorilor.

Aş vrea totuşi să amintesc că, dacă ne referim la volumul de construcţii care trebuie realizat în anul 1975, comparativ cu prevederile de plan din anul 1970, acesta este mult mai mare şi duce la un număr de muncitori mult mai mare ca să putem să ne îndeplinim sarcinile.

În aceste condiţii este uşor de înţeles că din anul 1970, şi în continuare va trebui să se aducă în proiectare, în execuţie, elemente noi, care să schimbe radical ordinul de mărime a productivităţii muncii pentru ca într-adevăr să se poată atinge nivelurile care trebuie realizate, lucrările de investiţii planificate, aceasta deoarece numărul de constructori necesari în plus vor fi mai greu de realizat decît măsurile care ne stau la îndemînă pentru a asigura creşterea substanţială a productivităţii muncii. Realizările de pînă acum, cunoştinţele profesionale, dăruirea de care au dat dovadă constructorii — înţelegînd prin constructori pe toţi cei care participă la studii, proiectare şi realizare — sînt o garanţie în acest sens.

Conducerea partidului nostru a trasat sarcina să se treacă la studierea posibilităţilor şi a căilor care să ducă la trecerea mai rapidă — spun mai rapidă, pentru că avem un început bun şi realizări frumoase — şi într-un ritm mai susţinut, la industrializarea execuţiei clădirilor de locuit şi a clădirilor social-culturale.

În această direcţie s-au analizat realizările din ţara noastră, realizări pozitive cu care ne mîndrim şi eu îi felicit pe cei de faţă şi pe ceilalţi tovarăşi arhitecţi care au contribuit la aceste realizări. Pornind de la analiza acestor realizări şi cunoscînd deficienţele şi părţile pozitive ale activităţii, analizînd şi situaţia în acest domeniu din alte ţări, socialiste sau capitaliste, văzînd nivelurile de utilizare a diferitelor soluţii şi tendinţele, s-a elaborat un studiu la care a participat un număr larg de specialişti.

Este vorba de un studiu privind orientarea dezvoltării producţiei de prefabricate în anul 1970 şi perioada 1971—1975, orientarea privind folosirea sistemelor industrializate la realizarea acestor genuri de construcţii, nivelul de producţie de prefabricate la care se va ajunge în 1975 cu etapele respective, efortul financiar şi material corespunzător dezvoltării propuse.

Acest studiu, cu propuneri concrete, menite să orienteze activitatea în acest domeniu, a fost supus dezbaterii şi analizei Consiliului de Miniştri, care l-a aprobat.

★

Desigur că de la studiu şi pînă la realizări încep să intervină probleme, la rezolvarea cărora noi, cei care lucrăm în domeniul construcţiilor, trebuie să ne aducem fiecare contribuţia în găsirea căilor celor mai bune pentru ca orientarea dată să-şi atingă în totalitate scopul, iar nivelurile propuse să fie atinse.

În continuare mi-aş permite să prezint cuprinsul acestui studiu, pentru ca în discuţiile ce se vor purta şi în continuare în activitatea dumneavoastră, în cadrul judeţelor, în institute, să puteţi să stabiliţi personal şi cu colectivele dv. de muncă, un program de activitate care să ducă la soluţii şi rezolvări care să răspundă în totalitate şi chiar să depăşească prevederile studiului.

Ca urmare a sarcinilor trasate, a fost organizată între 15 iulie şi 20 august 1969, o acţiune de documentare şi de studiu avînd ca scop elaborarea de propuneri în vederea creşterii gradului de industrializare în executarea construcţiilor de locuinţe şi social-culturale. Pentru aceasta, s-a iniţiat, în paralel, o analiză a sistemelor de execuţie aplicate în ţara noastră şi o documentare în străinătate (U.R.S.S., R.P.B., R.P.U., Franţa, R.F.G. şi Danemarca).

Analiza concluziilor documentării făcute în străinătate arată că în toate ţările vizitate se manifestă preocuparea pentru creşterea gradului de industrializare a executării clădirilor de locuit şi social-culturale. Astfel:

— În Franţa, din 400—450 000 apartamente executate anual, circa 20% se execută prin sisteme industrializate şi anume: 12% din panouri mari (din care 6% cu corpuri ceramice) şi 8% din beton turnat în cofraje de inventar.

— În Republica Federală a Germaniei, la un total de 550 000 apartamente executate anual, circa 30 000 apartamente se execută complet din prefabricate, reprezentînd 5,5%.

— În Danemarca se execută din panouri mari circa 30% din totalul locuinţelor.

— În U.R.S.S., circa 35% din apartamente se execută din panouri mari.

— În Ungaria circa 50% din apartamentele executate din fonduri de stat se execută din panouri mari.

În toate ţările vizitate se constată că se folosesc concomitent, atît procedee construc-

Blocuri de locuințe în Piața Palatului — București.
Executate cu diafragme de beton armat și elemente prefabricate de fațadă

tive noi, cît și tradiționale, existînd o preocupare permanentă pentru creșterea gradului de industrializare, în scopul reducerii necesarului de manoperă (prin mecanizare, conteinerizare, folosire de materiale noi etc.). De asemenea, se constată tendința de creștere a ponderii sistemelor constructive cu un grad de industrializare ridicat: panouri mari, cofraje metalice de inventar etc.

În ceea ce privește clădirile din panouri mari, în general în celelalte țări se execută și clădiri cu mai multe niveluri, ca și în țara noastră. Este de menționat însă că în țările vizitate (cu excepția R.P.Bulgaria) nu se pune problema măsurilor antiseismice. Totodată, se extinde prefabricarea și la locuințe individuale cu unul sau două niveluri, grupate în ansambluri.

În general, în țările din Vest există tendința de a se realiza finisaje exterioare durabile, aplicate din fabrică (placaje ceramice sau de sticlă, placaje de piatră, beton decorativ etc.). Pentru finisarea interioară se folosesc procedee care se aplică direct pe betonul finisat din fabrică: tapete de hîrtie aplicate pe pereți, plăci și covoare de p.v.c., panouri preasamblate de parchet lamelar pentru pardoseli etc.

De asemenea, instalațiile se execută în soluții care reclamă un volum mai redus de manoperă. Astfel, în multe țări s-a renunțat la montarea lămpilor de plafon în apartamente, folosindu-se lămpi de perete sau lămpi cu picior. De asemenea, în toate țările — cu excepția Bulgariei — nu se mai prevede sifon de pardoseală la băi.

Datele obținute din documentarea în alte țări, precum și concluziile unor studii elaborate la noi, au fost prelucrate de către colective de specialiști organizate în acest scop, ajungîndu-se la concluziile următoare:

În prezent, la noi, ca și în străinătate, se folosesc concomitent, atît procedee industrializate (panouri mari, structuri mixte cu folosirea parțială a panourilor mari, cofraje glisante, cofraje spațiale), cît și procedee tradiționale (zidărie cu planșee prefabricate și beton monolit în cofraje de lemn). Astfel, în 1969, 35,8% din totalul locuințelor ce se realizează din fonduri centra izate se execută prin procedee industrializate și 64,2% prin procedee tradiționale.

Din analiza principalilor indicatori de consum de materiale (oțel, ciment, cherestea) și manoperă pentru fiecare sistem constructiv rezultă că prin folosirea panourilor mari se realizează o reducere a necesarului de manoperă totală (fabrică, poligon, manipulare, transport și montaj) de circa 25% față de clădirile executate cu zidărie portantă și planșee prefabricate. De asemenea, folosirea panourilor mari duce la o reducere a consumului de material lemnos de circa 25%, și un spor de consum de ciment de circa 2,15 t/apartament.

Totodată se constată că, în afara panourilor mari, aplicarea sistemului constructiv mixt (diafragme turnate în cofraje metalice plane, cu planșee și fațade din panouri mari) duce la același consum de manoperă totală, ca și panourile mari. Acest sistem constructiv necesită un consum de oțel cu 0,10 t/apartament mai puțin decît în cazul folosirii panourilor mari. Pentru clădiri înalte sau amplasate în zone cu grad ridicat de seismicitate, precum și în amplasamente cu terenuri tasabile, aplicarea sistemului constructiv mixt (cu diafragme monolite și planșee și fațade cu panouri mari) prezintă avantajul unei execuții mai simple pentru a se asigura același grad de siguranță.

Investiția specifică necesară pentru crearea capacităților de producție, transport, montaj și finisaj a clădirilor din panouri mari este de circa 15 000 lei/apartament mediu de 50 m² arie desfășurată și de circa 12 500 lei/apartament la sistemul constructiv mixt.

La anumite construcții înalte (blocuri turn) este eficient procedeul de folosirea cofrajelor glisante, care prezintă o serie de avantaje (scurtare de durată de execuție, reducere de manoperă etc.).

Ținînd seama de cele de mai sus și în funcție de dinamica creșterii volumului de locuințe și de posibilitățile de dotare și dezvoltare a bazei materiale, se propune ca în perioada următoare să se aplice diferitele sisteme constructive, astfel încît să se ajungă ca, la nivelul anului 1975, să se execute în soluții industrializate (panouri mari, structuri mixte și cofraje glisante) circa 77% din totalul apartamentelor ce se vor realiza (din care panouri mari 40%, structuri mixte 32%, cofraje glisante 5%).

Propunerea de mai sus reprezintă rezultatul unor analize comparative în care s-a ținut seama de eficiența aplicării diferitelor grade de industrializare în funcție și de:

— repartiția teritorială și pe localități a investițiilor de locuințe, rezultată din propunerile făcute de consiliile populare județene din care apare că, la nivelul anului 1975, circa 88% din totalul de apartamente se vor realiza în localități în care se execută peste 400 apartamente/an ; în aceste localități, sistemele industrializate se vor aplica la circa 87% din clădirile ce se vor realiza ;

— caracterul seismic și natura terenului de fundație din diferite localități ;

— baza materială existentă pentru panouri mari, prefabricate de planșeu și materiale de zidărie ;

— posibilitățile de formare a cadrelor necesare pentru producția și montajul panourilor mari ;

— necesitatea de menținere a unui procent minim de clădiri netipizabile în cadrul orașelor (plombe, amplasamente speciale etc.).

În structura propusă, în comparație cu structura din 1969, se ajunge în anul 1975 ca pentru un apartament mediu să se consume cu 12% mai puțină manoperă, cu 23% mai puțină cherestea și să se consume în plus 6,3% ciment, iar durata de execuție să se reducă cu circa o lună pentru un bloc cu 60 apartamente.

Astfel, la nivelul anului 1975 se realizează economii de circa 23,5 milioane ore manoperă și de circa 87 000 m^3 cherestea de rășinoase.

Din propunerea de dezvoltare a folosirii sistemelor constructive industrializate rezultă necesitatea de a se produce cantități sporite de panouri mari, necesarul în anul 1975 fiind de 995 mii m^3, față de 266 mii m^3 în 1969.

Creșterea capacităților de producție în viitorii ani urmează a se realiza prin unități noi, prin dezvoltări de unități existente sau prevăzute a se realiza în 1969—1970 și prin crearea de secții de panouri mari pe lîngă alte fabrici de prefabricate de beton armat.

Realizarea lor urmează a fi hotărîtă prin studii tehnico-economice care vor trebui să țină seama de condițiile concrete ale fiecărei localități, să evite transportul panourilor mari pe calea ferată și să scurteze la maximum transporturile cu treilerele.

După cum rezultă din experiența altor țări, precum și din experiența unităților din țara noastră, soluțiile ce se vor adopta vor trebui să asigure în cît mai mare măsură o producție cu regim permanent de lucru.

Utilajele și tiparele vor trebui să aibă un caracter mai puțin complex și un grad sporit

Clădiri de locuit cu elemente prefabricate de fațadă pe magistrala Nord-Sud-București

Clădiri de locuit din panouri mari pe șos. Giurgiului-București

de universalitate, permițînd realizarea unui sortiment variat de panouri. Prin tehnologiile ce se vor folosi se va urmări executarea în fabrică a unui volum maxim de lucrări de finisaj și de echipare cu instalații.

Concomitent cu punerea în funcțiune a noilor capacități de producție este necesară dotarea constructorilor cu mijloace de transport și de montaj al panourilor mari, cu scule și utilaje de mică mecanizare, care vor contribui la mărirea suplimentară a productivității muncii.

În paralel cu extinderea prefabricării locuințelor, în țările cu o tehnică avansată s-a trecut în ultimii ani la prefabricarea pe scară largă a clădirilor social-culturale și în special a celor care prezintă o frecvență mai mare de execuție (școli, cămine, hoteluri etc.).

Pînă în prezent, în țara noastră, această categorie de clădiri s-a executat în cea mai mare măsură prin sisteme constructive tradiționale. La unele construcții de hoteluri, industrializarea s-a introdus sub forma structurilor realizate în cofraje glisante sau a planșeelor prefabricate, iar în ultimul timp au început să se folosească panouri mari la executarea unor cămine-internate.

În prezent sînt în curs de elaborare proiecte tip și directive pentru realizarea de școli din elemente prefabricate, pentru realizarea de hoteluri din panouri mari, precum și pentru folosirea prefabricatelor la alte categorii de clădiri social-culturale, care să contribuie la creșterea gradului de industrializare a execuției acestor construcții.

Luîndu-se ca bază datele orientative prevăzute în proiectul de plan pe perioada 1971-1975, privind volumul de construcții pentru principalele categorii de clădiri social-culturale și propunerile de studiu referitoare la sporirea gradului de industrializare a locuințelor, a rezultat necesar și posibil ca, la nivelul anului 1975, la acest gen de construcții să se folosească circa 230 000 m³ elemente prefabricate.

Avînd în vedere că pentru elementele prefabricate destinate acestor categorii de construcții (cu excepția construcțiilor hoteliere de pe litoral), nu se poate asigura o producție continuă în aceeași localitate, ca pentru locuințe, se prevede că ele vor fi realizate în cea mai mare parte în unitățile de producție a prefabricatelor, în special cele de panouri pentru locuințe, sau chiar pe șantier sub raza de acțiune a macaralelor de montaj.

Volumul mare de construcții hoteliere și turistice și necesitatea de a fi realizate într-un timp scurt impun folosirea unor sisteme constructive industrializate.

În ceea ce privește construcțiile hoteliere și turistice de pe litoral pentru anul 1970, din cele 9 700 locuri de cazare care urmează a se realiza, vor fi executate din panouri mari 4 600 locuri, din care 3 000 locuri în hoteluri și 1 600 locuri în căsuțe. Volumul total de prefabricate se cifrează la circa 12 000 m³.

Prefabricatele necesare acestor construcții urmează a se asigura de Intreprinderea de prefabricate Palas-Constanța, unde se vor organiza linii tehnologice în acest scop.

Din datele orientative prevăzute în proiectul de plan cincinal 1971—1975 rezultă că pe litoral urmează să se realizeze circa 60 000 locuri în hoteluri, vile, căsuțe și minihoteluri, care se propun a fi realizate în totalitate în clădiri executate prin procedee industrializate. Astfel, începînd cu anul 1972 urmează a se realiza 70% cu panouri mari, 16,7% cu structuri mixte și 13,3% cu cofraje glisante.

Pentru realizarea volumelor de panouri mari prevăzute pentru perioada 1971—1975 este necesară crearea unor capacități de fabricație de circa 33 000 m³ pentru anul 1971 și de 48 000 m³ începînd din 1972.

Obținerea unor rezultate și mai bune, mai ales în ceea ce privește reducerea consumului de manoperă în execuția clădirilor de locuit și social-culturale, este strîns legată și de

Clădiri de locuit din panouri mari pe șos. Giurgiului-București

punerea în aplicare a unor măsuri menite să ducă la perfecționarea continuă a alcătuirii elementelor de construcție și a prefabricatelor, la introducerea unor materiale noi, eficiente, a unor utilaje, scule și dispozitive mai perfecționate, la îmbunătățirea condițiilor de desfășurare a lucrărilor pe șantiere, la stimularea mai directă a lucrătorilor pentru creșterea productivității muncii și a calității.

Astfel, prin introducerea unor tipare mai perfecționate, robuste, cu un grad avansat de universalitate, realizate la toleranțe minime, a unor dispozitive și scule mecanice (autotransportoare, vibratoare pneumatice de mare putere și frecvență, mașini pentru netezit și frecat fața betonului, bormașini etc.), a unor materiale noi (cimenturi de tip RIM 400, polistiren ca strat termoizolator, tuburi elastice pentru conductorii electrici, tocuri metalice pentru uși și ferestre, plase de armătură sudate, distanțieri de masă plastică, chituri etc.), se pot obține reduceri importante ale manoperei consumate pentru execuția prefabricatelor. Prin ridicarea nivelului de calitate a acestora și a gradului de echipare și finisare se poate obține, de asemenea, pe șantier, la lucrările de montaj și finisaj, o reducere de manoperă.

În același scop, pe baza constatărilor din străinătate și a unor analize făcute în țară, se consideră că, în afară de promovarea structurilor industrializate se pot aplica, prin proiectare și execuție, la toate sistemele constructive, o serie de soluții, larg răspîndite în alte țări (eliminarea sifoanelor de pardoseală în camerele de baie, renunțarea la lămpile de plafon, eliminarea pardoselilor de mozaic din balcoane și loggii, înlocuirea pardoselilor de mozaic din vestibuluri, băi, bucătării cu pardoseli din materiale plastice aplicate direct pe beton, fără șape, folosirea panourilor mari de planșeu mai groase peste 14 cm, prefabricarea scărilor, folosirea unor soluții simple la balustrade, aplicarea tapetelor de hîrtie direct pe pereți din beton etc.). Prin aceasta, fără o scădere a gradului de confort, se poate obține reducerea consumului de manoperă pe șantier.

De asemenea, de o importanță majoră pentru reducerea consumului de manoperă în sectorul de construcții, și deci și la execuția clădirilor de locuit și social-culturale, este aplicarea unui sistem de cointeresare efectivă a lucrătorilor, (acord global) bazat pe forme simple, ușor de aplicat, de plata muncii în funcție de calitate și cantitate, completat cu măsuri care să ducă la degrevarea personalului tehnic de o serie de sarcini birocratice nelegate direct de producție.

Blocuri de locuințe din panouri mari pe șos. Pieptănari-București

★

În ceea ce privește soluțiile tehnice adoptate de proiectanți la clădirile integral prefabricate, trebuie să menționez faptul că ele sînt, în general, la nivelul soluțiilor din alte țări avansate.

Totuși soluțiile adoptate la noi la alcătuirea panourilor mari și a structurilor clădirilor de locuit din panouri mari necesită un volum mare de manoperă în fabrică și pe șantier. În acest sens menționăm: forma complicată a panourilor, numărul mare și complexitatea îmbinărilor între panouri, numărul mare de bare ce se sudează și volum relativ mare al betonului ce se toarnă la monolitizări pe șantier.

Rezolvări diferențiate după zonele de intensitate seismică și după natura terenului de fundare ar fi facilitat extinderea panourilor mari la un număr și mai mare de clădiri.

Experiența obținută în ceea ce privește alcătuirea simplă a panourilor și îmbinărilor corespunzătoare zonelor cu seismicitate mai redusă și cu efecte economice importante — consum redus de oțel și manoperă — a fost folosită de D.S.A.P.C.—Brașov la proiectarea clădirilor pentru Sibiu și va putea fi folosită

Clădiri din panouri mari în cartierul Nicolina — Iași

în viitor și de către alte institute de proiectare.

Întîrzierea nejustificată în privința întocmirii unor proiecte cu rezolvări mai simple și mai economice pentru zonele cu seismicitate redusă a frînat într-o oarecare măsură extinderea sistemului de execuție cu panouri mari în aceste zone și vor trebui depuse eforturi pentru recuperarea ei.

Indicii tehnico-economici obținuți la clădirile din panouri mari realizate în țara noastră sînt în general mai puțin favorabili decît indicii obținuți în alte țări, iar calitatea panourilor mari și a construcțiilor din panouri mari este încă necorespunzătoare, mai ales prin:

— abaterile dimensionale inadmisibil de mari;

— alcătuirea complicată a panourilor și îmbinărilor dintre acestea;

— lipsa unor materiale adecvate pentru finisare și izolare termică.

Extinderea procedeelor de realizare eficientă a clădirilor, integral sau parțial din prefabricate, concomitent cu mărirea gradului de mecanizare a lucrărilor, în special a celor de finisaj și de infrastructură, cu introducerea unor materiale noi, eficiente, cu ridicarea calificării lucrătorilor și stimularea materială a acestora, vor produce un salt calitativ important în activitatea de construcții în general și în construcții de locuințe și clădiri social-culturale în special.

Din cele prezentate rezultă că, prin promovarea cu precădere a sistemelor industrializate și prin aplicarea măsurilor de mai sus se va putea ajunge și la noi să se realizeze un nivel al productivității muncii, la aceste genuri de construcții, similar cu cel atins în țări cu o tehnică avansată.

În scopul rezolvării problemelor majore legate de realizarea propunerilor este necesar a se lua o serie de măsuri și anume:

— Întocmirea, pentru fiecare județ în parte, a unui studiu tehnico-economic cu privire la dezvoltarea sistemelor constructive, privind realizarea clădirilor de locuit și social-culturale în perioada 1971—1975, precum și pentru asigurarea bazei materiale necesare realizării acestor sisteme constructive.

— Elaborarea de proiecte și secțiuni directive pentru clădiri de locuit și social-culturale în sisteme constructive industrializate, pentru acoperirea nevoilor anului 1970 și 1971—75.

— Elaborarea și definitivarea programului de realizare a construcțiilor hoteliere și turistice pentru întreg litoralul, între localitățile Vama Veche și Midia (Năvodari) pentru perioada 1971—1975 cu defalcare pe ani și stațiuni.

— Elaborarea de variante de construcții hoteliere și turistice din panouri mari cu grad de confort diversificat, ținînd seama de experiența actuală și de documentarea din alte țări. În cadrul variantelor de proiecte se va urmări simplificarea alcătuirii panourilor mari și a îmbinărilor (în funcție de gradul seismic), mărirea gradului de echipare și finisare în fabricație, introducerea folosirii materialelor noi etc.

— Realizarea clădirilor hoteliere și turistice cu mai mult de p+4 etaje cu structuri prefabricate.

— Stabilirea construcțiilor la care se renunță la unele lucrări (sifon de pardoseală în băi, pardoseală de mozaic la balcoane și loggii, lămpi de plafon etc.).

— Stabilirea construcțiilor la care urmează introducerea a o serie de soluții productive (pardoseli din dale și covoare de masă plastică aplicate direct pe beton, fără șape, panouri de planșeu groase, balustrade simple, tapete de hîrtie aplicate pe pereți de beton etc.).

Pentru îmbunătățirea activității în unitățile de prefabricate sînt necesare următoarele:

— fabricile de panouri mari existente să analizeze materialul documentar întocmit în urma deplasărilor efectuate în străinătate și să adopte măsuri pentru perfecționarea actualelor tehnologii;

— proiectanții unităților noi de prefabricate să îmbunătățească proiectele prin cuprinderea în acestea a unor soluții tehnologice eficiente rezultate din documentarea efectuată în străinătate;

— industria constructoare de mașini și industria locală să asigure, pe bază de program, realizarea utilajelor de ridicare și transport, a tiparelor, a cofrajelor și dispozitivelor la un nivel calitativ ridicat, la termenele și în cantitățile necesare.

Necesitatea de a trece rapid la executarea cu soluții industrializate a clădirilor de locuit și social-culturale este evidentă.

Realizările de pînă acum, cu toate deficiențele ce persistă, subliniază posibilitățile și aportul adus de proiectanți și, în primul rînd, de arhitecți.

Sîntem siguri că acțiunea aceasta de mare importanță pentru activitatea de construcții, adoptarea soluțiilor industrializate, va fi sprijinită de Uniunea arhitecților, care înmănunchează tot ce are mai bun țara noastră în domeniul arhitecturii.

Fiecare arhitect va trebui să încerce găsirea celor mai bune rezolvări de partiu, de obiect, de ansamblu, astfel ca industrializarea să nu însemne rezolvări șablon, să nu însemne monotonie, să nu însemne lipsă de confort.

Conlucrînd cît mai fructuos cu inginerii proiectanți și cu executanții, sprijiniți de industria materialelor de construcții, avem datoria să realizăm construcții frumoase, confortabile, cu soluțiile cele mai eficiente, contribuind astfel la înfrumusețarea și modernizarea localităților, la ridicarea nivelului de viață a întregului popor.

PROBLEME ALE INDUSTRIALIZĂRII ȘI PREFABRICĂRII CONSTRUCȚIILOR DE LOCUIT ȘI SOCIAL—CULTURALE

Referat întocmit de un colectiv sub conducerea conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu

Industrializarea este un fenomen cu caracter universal în evoluția societății contemporane, contribuind la realizarea și îmbunătățirea cadrului material de viață, fără să neglijeze însă nici unul din aspectele funcționale, constructive sau plastice.

Industrializarea construcțiilor este, în esență, procesul prin care se obține sporirea substanțială a capacității de producție de clădiri și care intervine în momentul în care comanda socială a locuințelor de masă și a construcțiilor social-culturale nu mai poate fi satisfăcută prin metodele uzuale meșteșugărești sau tradiționale semiindustriale.

Înțelegem prin această industrializare procesul care, prin strînsa colaborare a cercetării, proiectării și execuției-montajului, prin folosirea materialelor noi și a tehnologiei avansate, realizează îmbunătățirea calitativă și cantitativă a producției noastre de clădiri.

Prin industrializare se obține, comparativ cu procedeele tradiționale, o reducere a timpului de execuție, a manoperei pe șantier, a consumului de materiale deficitare, o ridicare a calității execuției și în final o reducere a costului investiției.

Aplicarea eficientă a diverselor metode și procedee de industrializare presupune stabilirea unei concepții generale unitare bazată pe o cunoaștere aprofundată a necesităților de construcții, a posibilităților actuale și viitoare ale industriei materialelor de construcții și a diverselor procedee tehnologice de execuție.

Una din metodele importante de industrializare a construcțiilor este prefabricarea, principiile și formele sub care poate fi aplicată fiind foarte variate.

Prefabricarea în unități de producție mari și cu grad avansat de mecanizare duce la o productivitate ridicată a muncii în atelier, însă necesită investiții relativ mari, care se pot amortiza numai la o producție de mare serie a unui sortiment relativ redus de elemente.

Prefabricarea în unități de producție mai mici (poligoane) amplasate în centrul de greutate al unui grup de șantiere duce la o productivitate mică a muncii, însă la o mai mare mobilitate în ceea ce privește sortimentul de elemente și la o amortizare mai rapidă a investiției.

Amîndouă principiile fiind posibile, este necesară găsirea unei echilibrări judicioase, care să valorifice avantajele sistemului, eliminînd pe cît posibil neajunsurile.

În mod curent, introducerea prefabricării în realizarea unei clădiri se face începînd cu elementele structurale; pentru a-și atinge scopul final, sistemul nu se poate limita la aceasta, ci trebuie extins la toate elementele constructive.

Industrializarea presupune o introducere pe scară cît mai mare a noilor materiale eficiente, care ușurează greutatea construcțiilor, îmbunătățindu-le calitatea.

Noile materiale sau procedee tehnologice contribuie la găsirea unor soluții noi de finisare, atît interioare, cît și exterioare.

Nu se urmărește numai realizarea pe cale industrială a finisajelor tradiționale, ci eliminarea, prin industrializarea elementelor de construcție, a unor finisaje devenite inutile.

Care este situația în acest domeniu la noi în țară în prezent?

Procedeul de construcții din panouri mari a fost experimentat pentru prima dată în țara noastră în 1956, la o clădire de pe șoseaua Giur-

Ansamblu de locuințe cu elemente prefabricate de fațadă. Galați

giului. A fost prima aplicare în lume a panourilor mari în zone seismice. La al doilea bloc, realizat în 1959, s-au adăugat, la pereți și planșee, și elemente spațiale pentru scări și camera de baie.

Aplicarea procedeului de construcție cu panouri mari la noi în țară s-a făcut la numai cîțiva ani după ce el a început să fie folosit în țări ca Franța sau U.R.S.S.

Pe baza rezultatelor bune s-a trecut la realizarea unor ansambluri de clădiri cu 5 niveluri la Brașov — 2 000 apartamente în 1959—1961 și Iași — 2 500 apartamente în 1960—1962.

În paralel s-au executat în București, între 1960—1964, circa 7 000 apartamente în clădiri cu 8 niveluri.

Folosind experiența cîștigată, pe baza proiectelor tip elaborate de I.P.C.T. s-au realizat astfel, între 1962—1968, peste 40 000 de apartamente la București, Brașov, Iași, Bacău, Roman, Ploiești, Craiova, Reșița, Timișoara, Orșova, Cluj, Baia Mare.

În 1968, cele 16 500 apartamente realizate din panouri mari reprezintă aproape 20% din totalul anual al locuințelor urbane, procent superior celui realizat în R.F.G. (15%), Suedia (15%) și Franța (12%). Soluțiile tehnice adoptate sînt la nivelul celor din alte țări avansate.

Experiența acumulată pînă acum la proiectarea și realizarea celor peste 50 000 apartamente din panouri mari se poate rezuma astfel, în comparație cu clădirile de zidărie de cărămidă și planșee prefabricate:

— reducerea manoperei cu 25—30%;

— eliminarea aproape totală a consumului de material lemnos la executarea suprastructurii;

— micșorarea duratei de execuție;

— reducerea costului efectiv al construcțiilor cu circa 10%.

Prefabricarea s-a aplicat cu succes și la construcțiile cu structura monolit și cu panouri de fațadă prefabricate, cum ar fi: locuințele din piața Palatului—București 1959, ansamblul de locuințe din Galați—Țiglina, 1960—1968, blocurile din bulevardul Armata Poporului — București 1967.

În toată această perioadă s-au aplicat și alte metode de industrializare a construcțiilor de locuințe, cum ar fi:

— structuri mixte cu grinzi și planșee prefabricate și stîlpi monolit;

— cofraje metalice pentru realizarea structurilor tip fagure;

— cofraje glisante pentru turnarea pereților de beton la clădirile înalte.

Toate aceste procedee au contribuit în mare măsură la îmbunătățirea modului de realizare a volumului din ce în ce mai ridicat de locuințe de la noi din țară.

În domeniul construcțiilor social-culturale, preocuparea de introducere a elementelor prefabricate a fost aproape inexistentă pînă în 1967. Ea s-a rezumat la mici realizări locale pe un șantier sau altul, datorită insistenței proiectanților și înțelegerii constructorilor. Semnalăm printre altele: hotelul «Europa» de la Eforie—Nord, clădirea Institutului I.P.C.T. din București, sediul politico-administrativ din Pitești, sala de sport din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej etc.

Greutățile inerente introducerii pe scară largă a prefabricării în acest domeniu constau în:

— diversitatea mare de tipuri de clădiri social-culturale;

— dispersarea mare pe teritoriul țării, fiecare în parte avînd un volum relativ mic;

— caracterul de unicat pe care aceste construcții îl au în ansamblurile de locuințe.

S-au elaborat însă diverse studii, unele chiar aplicate cu caracter experimental, cum ar fi:

— creșe și grădinițe (cu o realizare în Drumul Taberei);

— școli (un proiect de liceu cu 20 de clase);

— cinematografe și cămine culturale;

— internate școlare (realizate la Reșița, Timișoara, Orșova);

— săli de gimnastică (realizate în 1968—1969 în cartierele Drumul Taberei și Titan din București);

— clădiri de birouri (realizate cu caracter experimental la Steagul Roșu-Brașov, 1967 și la Automatica-Sibiu);

— clădiri comerciale la Sibiu, 1969.

— hoteluri pentru litoral și diverse orașe ale țării.

La atingerea acestor importante rezultate în domeniul prefabricării construcțiilor de locuințe și a studiilor pregătitoare în vederea extinderii folosirii lor la construcții social-culturale, arhitecții proiectanți, alături de toți ceilalți tehnicieni, au adus o contribuție deosebită. Deși în număr foarte redus față de vastitatea problemelor, au reușit totuși, printr-o muncă susținută, migăloasă, fără satisfacții profesionale spectaculoase, să pregătească baze științifice, elementele necesare dezvoltării arhitecturii noastre de mîine, într-unul din cele mai importante sectoare.

Cu toate avantajele indiscutabile ale acestor sisteme de industrializare a construcțiilor, cu tot progresul tehnic pe care îl reprezintă, dezvoltarea lor a avut pînă acum un ritm foarte lent. Cauzele sînt multiple, de ordin tehnic, economic și plastic, și anume:

Pînă în prezent, noțiunea de prefabricare s-a aplicat aproape exclusiv la elemente de beton armat care s-au produs într-un sortiment redus de tipuri, mult inferior celui prevăzut în cataloagele respective, cataloage care și ele s-au schimbat foarte des.

Calitatea discutabilă a acestor elemente, datorită lipsei unor materiale corespunzătoare sau unei execuții corespunzătoare, cît și degradărilor survenite din cauza transportului și a montajului, au necesitat remedieri importante pe șantier, care au eliminat în mare parte avantajele sistemului și au dus la aspecte plastice discutabile.

Regimul actual de stabilire a prețurilor făcea ca, pe măsură ce creștea procentul de prefabricate, să crească și costul construcției, fiind aproape imposibilă înscrierea în baremurile economice.

Sistemul defectuos de alcătuire a articolelor de deviz elimina posibilitatea introducerii prefabricării la o serie de elemente ce s-ar putea confecționa astfel în cadrul șantierelor.

Lipsa unor materiale noi și mai ales a unor confecții anexe, care de fapt reprezintă tot prefabricate, însă în alte domenii decît structurile de beton, a întîrziat mult procesul general de industrializare a construcțiilor noastre.

Datorită acestor aspecte s-a creat un climat nejustificat de neîncredere în posibilitatea de aplicare efectivă, cu rezultate optime, a acestor sisteme avansate de construcție.

Aceasta a făcut ca preocupările arhitecților în acest domeniu, cu toate rezultatele pozitive arătate mai sus, să fie insuficiente totuși, comparativ cu importanța problemelor.

Ne găsim astăzi la începutul unei noi etape deosebit de importante în evoluția arhitecturii în țara noastră. Grupați în marea armată a celor ce construiesc cadrul material al societății de mîine, conștienți de răspunderea pe care o au, arhitecții își unesc eforturile pentru a-și aduce din plin contribuția lor.

Considerăm că industrializarea este principala cale de realizare a volumului din ce în ce mai mare de construcții de locuințe și social-culturale.

Sîntem convinși că măsurile luate de conducerea superioară de partid și de stat pentru impulsionarea acestui domeniu de activitate își vor arăta foarte curînd roadele.

Ca arhitecți și constructori, ca tehnicieni și oameni de artă, trebuie să depunem toate eforturile pentru ca traducerea în viață a acestor măsuri să marcheze un salt hotărîtor în evoluția arhitecturii și construcției în țara noastră.

Aceasta presupune o orientare clară a gîndirii ce stă la baza elaborării proiectelor. Ordinea și disciplina cerute de industrializare se traduc printr-o modulare riguroasă și tipizare în vederea unei mari repetări a elementelor de construcție. Această disciplină trebuie să devină un specific al gîndirii constructive actuale.

Procedeele noi de execuție demonstrează că pot satisface prin prefabricare cele mai variate exigențe arhitecturale.

Industrializarea oferă un cîmp larg, original și complex, creației arhitecturale. Procedeele

tehnice bine stăpînite nu sînt numai un mijloc de realizare a concepțiilor plastice, ci chiar o sursă de reînnoire a vocabularului de forme arhitecturale.

Metodele industriale pot avea o înrîurire pozitivă asupra creației artistice contemporane, dînd naștere la noi expresii arhitecturale și gîndiri urbanistice.

Experiența mondială din acest domeniu trebuie bine cunoscută și valorificată printr-o justă transpunere în coordonatele specifice ale țării noastre. Necunoașterea aprofundată a legilor ei poate atrage anularea parțială sau totală a avantajelor metodei.

La baza industrializării trebuie să stea o tehnologie de execuție avansată, cu realizări perfecte și un sortiment de materiale eficiente, corespunzătoare progresului tehnic mondial.

Fiind convinși că una din metodele cele mai eficiente de industrializare este prefabricarea, către acest obiectiv trebuie să ne îndreptăm astăzi eforturile noastre. Este necesară contribuția largă a tuturor arhitecților la îmbunătățirea rezultatelor obținute pînă acum.

În concepția noastră, perfecționarea sistemului constructiv cu prefabricate trebuie să se manifeste în următoarele direcții:

— mărirea gradului de prefabricare și finisare în atelier, pentru a se reduce și mai mult consumul de manoperă pe șantier, ajungîndu-se la nivelul celor mai bune rezultate obținute astăzi în practica mondială;

— elaborarea unui sortiment cît mai bogat de proiecte de execuție și directive cu variante de fațade, în vederea eliminării uniformizării, un pericol permanent, care se accentuează odată cu intensificarea prefabricării, dar care nu este de neînvins; pentru aceasta ar fi necesar, poate, ca proiectele tip să fie mai puțin rigide; precizînd soluțiile de structură, să se lase libertatea celor ce le aplică să le completeze în funcție de condițiile și posibilitățile locale;

— ameliorarea continuă a soluțiilor și detaliilor tehnice, a rosturilor și îmbinărilor;

— realizarea unui progres substanțial în ceea ce privește instalațiile, prin producerea unor materiale noi, adecvate sistemului de construcție cu panouri mari, care să ducă la un grad de prefabricare ridicat și la un preț de cost redus;

— crearea unei tehnologii elastice de confecționare a panourilor mari, prin realizarea de tipare care să permită turnarea cu schimbări rapide și minime a unei mari varietăți de tipuri de panouri;

— îmbunătățirea substanțială a calității execuției (confecționare și montare), deoarece nivelul actual este în general mult sub pretențiile acestui sistem modern de construcție;

— reducerea consumului de materiale prin folosirea celor cu calități superioare, în vederea reducerii în continuare a costurilor totale ale locuințelor.

În vederea extinderii pe scară largă a prefabricării la construcțiile social-culturale este necesară găsirea unor mijloace de a rezolva efectele negative ale diversității mari de programe și a dispersării lor în teritoriu. Aceasta se poate face numai prin folosirea unor elemente constructive comune, cu caracter intersanjabil, cu diverse soluții parțial sau integral prefabricate.

O condiție obligatorie pentru proiectare este adaptarea unei baze modulare unificate, indicînd folosirea exclusivă a dimensiunilor multiple de 60 cm, de exemplu, pentru interaxele elementelor structurale portante.

Structurile studiate pînă acum demonstrează că unificarea constructivă și elaborarea proiectelor pe o unică concepție structurală nu împiedică realizarea diversificării funcționale și plastice.

Sistemele de prefabricare pe bază modulară unificată sînt sisteme elastice, care lasă libertate suficientă proiectanților pentru adaptarea la condițiile specifice și posibilitățile materiale locale. În acest sens se pot valorifica prefabricatele de fațadă, care sînt elemente din grupa celor de serie mică, produse pe plan local, deci la dispoziția proiectării investiției respective.

Îmbinarea principiilor de unificare constructivă, deci de producție industrială, cu necesitățile diversificării funcționale și plastice se poate realiza numai în condițiile unei baze modulare unice, care să permită ca în același gabarit de prefabricare să se poată realiza compoziții de plan diferite, cu aspecte plastice variate.

Aplicarea unei concepții unice de proiectare la un volum cît mai mare de construcții, fie că este vorba de clădiri de locuit, social-culturale sau industriale, duce la un cîmp larg de aplicare a prefabricării. Într-o astfel de concepție se poate obține o sporire considerabilă a seriei de fabricație, a prefabricatelor, condiție strict necesară pentru o producție industrială de mare eficiență economică.

Pe plan arhitectural și urbanistic, aceasta înseamnă însă revizuirea unor concepții despre creația în arhitectură în general, în cadrul urban în special, despre valoarea detaliului în cadrul ansamblului; o cîntărire mai realistă a ponderii laturilor artistice, subiective, plastice ale profesiunii noastre, în comparație cu cele tehnice, economice, științifice; o înțelegere nouă a rolului arhitectului în procesul complex de realizare a cadrului construit al vieții de mîine.

Procesul de industrializare necesită, în primul rînd, o organizare corespunzătoare a cercetării și proiectării, care este astăzi lipsită de o bază de experimentare și de execuție de prototipuri.

Este necesară, poate, crearea unui centru de cercetări și studii în domeniul arhitecturii și construcțiilor, care, pe baza practicii și experienței de la noi din țară și din străinătate, să pregătească, pe baze științifice, liniile de dezvoltare viitoare.

Proiectarea trebuie făcută în strînsă colaborare cu execuția, pentru ca soluțiile propuse să fie realiste, valorificînd din plin posibilitățile tehnice ale șantierelor. Numai această colaborare duce la rezultatele scontate; oricît de interesante ar putea fi proiectele nerealizate, ele îmbogățesc doar arhivele, fără să contribuie la îmbunătățirea calității construcțiilor.

Economia, reducerea consumului materialelor deficitare constituie, în continuare, unul din obiectivele principale ale proiectării. Alegerea structurilor și a deschiderilor constructive realmente necesare, eliminarea oricăror exagerări formale sînt atribute importante în creația arhitecturală contemporană.

O atenție deosebită trebuie dată planificării în general a proiectării și execuției, a obligativității întocmirii complete a documentației înaintea începerii șantierului. Majoritatea deficiențelor ivite se datoresc în special improvizațiilor de moment, sub presiunea termenelor de dare în folosință.

Calitatea proiectelor și durata întocmirii lor au constituit de multe ori o frînă complet nejustificată în realizarea multor investiții importante. Așa cum s-a arătat înainte, industrializarea-prefabricarea construcțiilor sînt tehnici avansate și acest lucru trebuie să se reflecte în primul rînd în proiectare.

În aceste condiții, în care comanda socială, pe de o parte, și tehnologia industrială, pe de alta, prefigurează un nou cadru de desfășurare a activității noastre, trebuie să ne gîndim la însăși formația profesională a arhitecților. Planurile de învățămînt ale institutelor superioare tehnice trebuie să pregătească noile cadre în condițiile reale de dezvoltare a societății noastre. În această formație, problemele economice și tehnico-materiale ar avea o altă pondere, contribuind la o pregătire cu un caracter științific mai accentuat.

Este necesară o și mai strînsă legătură între școală și viață, studenții avînd posibilitatea în anii de studii să efectueze o temeinică activitate practică.

Pentru arhitecții care lucrează în producție, împrospătarea sistematică a cunoștințelor tehnice de specialitate este o necesitate evidentă, aceasta fiind una din problemele de bază ale asigurării progresului economiei, științei și culturii în țara noastră.

În felul acesta credem că vom putea aduce contribuția noastră la dezvoltarea orașelor și arhitecturii în patria noastră — Republica Socialistă România.

Prof. arh. Tiberiu Niga
Institutul pentru proiectarea construcțiilor-tip (I.P.C.T.)

ARHITECTUL TREBUIE SĂ CUNOASCĂ ȘI SĂ STĂPÎNEASCĂ PROCEDEELE INDUSTRIALE

Sînt proiectant consilier la Institutul de proiectare a construcțiilor tip și activez în problema tipizării și a industrializării construcțiilor din 1957, în mod special în problema panourilor mari.

Avînd de rezolvat probleme variate și complexe dictate de exigențele vieții contemporane, acestea generează o nouă viziune și o mai largă cuprindere a problemelor în cadrul profesiunii noastre.

Arhitectul, fidel disciplinei umane, profesiunii sale și condițiilor specifice și naturale ale țării în care trăiește, intervine azi hotărîtor în crearea spațiilor organizate. El este dator să ajungă la finalizarea superioară a operei sale, dăruindu-i o expresie specifică proprie, dar în același timp pentru materializarea ei trebuie să cunoască și să stăpînească și posibilitățile industriei construcțiilor prin care se înlocuiesc astăzi procedeele tradiționale.

Se știe că metodele moderne de execuție și creație arhitecturală se influențează reciproc în acest proces de edificare complexă.

Aș vrea ca intervenția mea să se axeze pe această problemă care a făcut obiectul unor îndelungate și controversate discuții în Uniunea arhitecților. Pentru aceasta trebuie să arăt întîi că realizarea unei opere de arhitectură în aceste condiții se face printr-o strînsă cooperare a mai multor sectoare de producție și este o operă colectivă. Ca să-și dea roadele, ea cere disciplină, vaste cunoștințe tehnico-economice și ordine în concepție, proiectare și execuție.

Aceste deziderate se traduc pentru sectoarele de studii și cercetare, care trebuie să lucreze mînă în mînă, printr-o documentare complexă, cunoașterea tuturor descoperirilor din tehnica construcției și din domeniul materialelor noi, pentru că lor le revine sarcina ca, prin prelucrarea, preluarea, adaptarea acestora sau prin creații inventive să propună construcțiile experimentale și apoi de masă cele mai adecvate condițiilor noastre tehnico-economice. Lor le revine sarcina alegerii după necesități a sistemelor constructive și a bazelor tehnico-materiale de producție: mică, medie sau mare prefabricare, integrală sau parțială, în uzine centrale, ateliere de șantier sau producție mixtă.

Aceste sectoare vor depista și cerceta materialele noi și cele vechi devenite noi printr-o nouă tehnică de utilizare. Ele vor propune materialele cele mai indicate pentru elementele de structură în vederea reducerii greutății și ridicării calității lor tehnice și termoizolante, cît și pentru lucrările de finisaj cu scopul simplificării execuției lor prin montaj pe cît se poate uscat, al ridicării calității lor plastice și de uzură.

Ordinea și disciplina cerute de industrializare se traduc, pentru proiectare, prin claritatea compoziției arhitecturale, simplificarea soluțiilor constructive și prin modularea și tipizarea elementelor de construcție și a clădirilor.

Această disciplină modulară, existentă în toate marile arhitecturi din trecut, este dictată în arhitectura modernă industrializată de necesități constructive și are o înrîurire directă asupra concepției funcționale și artistice ; împăcarea și corelarea acestor factori într-un tot armonios este problema cheie a proiectării.

Sectorul de prefabricare și execuție-montaj se va înscrie de asemenea în această disciplină constructivă prin utilizarea celei mai potrivite tehnologii, printr-o logică succesiune și o mare precizie în prefabricare și în operațiile de montaj, prin folosirea la maximum a mecanizării și a utilajelor.

Problema cheie a acestui sector va fi în principal continua reducere a prețului de cost al prefabricatelor și al execuției pe șantiere prin creșterea productivității muncii, indicilor de folosire a utilajelor, reducerea cheltuielilor pentru lucrările de organizare a șantierelor și a cheltuielilor de regie.

Este de la sine înțeles că operațiile atît de complexe în care intervin cercetarea, proiectarea, industria materialelor de construcție și a prefabricatelor și sectorul de execuție-montaj vor trebui îndrumate și dirijate de un organism central care să asigure sinteza problemelor și conlucrarea eficientă și armonioasă a tuturor factorilor.

Am arătat la început că această operă este o operă colectivă. Aș vrea să adaug, pentru a nu rămîne pe planul teoretic, că din experiența mea a rezultat că această colaborare a fost foarte bună între cercetare și proiectare, între ingineri și arhitecți, a fost medie între proiectare și fabricație și slabă — și aceast cuvînt este modest — în probleme de execuție.

Aș vrea să revin la problema pe care-mi propun s-o analizez.

Arhitecții, în general — și spun acest lucru pentru că este un fenomen ce se manifestă pe plan mondial — au preferință pentru clădirile unicate și au avut foarte mult timp rezerve față de tot ceea ce este tipizat, mecanizat sau reprezintă construcții în serie, cu unele remarcabile excepții pe care le cunoașteți tot așa de bine ca și mine. Însă formația arhitectului este astăzi în plină evoluție. Arhitectul este mai bine pregătit și se îndreaptă mai mult spre problemele mari ale meseriei noastre, iar industrializarea construcțiilor are din ce în ce mai mulți adepți.

Totuși, se vorbește cîteodată, mai în serios, mai în glumă, chiar de o reciclare profesională. Arhitectura este o meserie universală, iar arhitecții, prin formația lor profesională,

pot stăpîni toate ramurile acestei arte, orice comandă socială

Eu nu cred, deşi trăim în era celor mai fantastice descoperiri ale ştiinţei, într-o etapă dominată de progresul tehnic, că poate să existe sentimentul sau teama instrăinării noastre de o lume a cărei evoluţie să scape înţelegerii şi voinţei noastre.

Arhitecţii, încă de pe băncile institutului nostru de arhitectură, sînt îndrumaţi să gîndească şi să proiecteze într-o disciplină modulară. În fiecare an apar valoroase lucrări de diplomă de ansambluri rezidenţiale în care tipizarea şi chiar industrializarea sînt tratate cu competenţă, fantezie şi talent.

În această nouă etapă a trecerii masive în ţara noastră la procedeele avansate de construcţie, o îndrumare şi mai activă va fi necesară, după cum consider că şi un contact nemijlocit al tinerilor noştri absolvenţi şi chiar al cadrelor mai maturizate ar trebui să se facă cu cele cîteva institute centrale din Bucureşti sau din provincie care se ocupă de această problemă.

În aceste condiţii, colegii noştri vor putea să devină *autorii* proiectelor tip pe care le aplică în ansamblurile pe care le proiectează, depunînd implicit şi mai mult interes, interes care pînă astăzi a lipsit în mare parte, şi să urmărească şi materializarea acestor construcţii pe teren.

Faţă de rezerva arătată de unii arhitecţi în ceea ce priveşte raportul dintre industrializare şi creaţia artistică, procedeele noi de execuţie, dotate cu utilaje din ce în ce mai perfecţionate, demonstrează că sînt capabile să satisfacă în prezent cele mai variate exigenţe arhitecturale şi plastice.

Nu aş dori ca această afirmaţie să apară ca o afirmaţie gratuită. Se cunosc utilajele, macaralele care realizează cele mai variate contururi de clădiri arhitecturale şi din experienţa mea şi din cele văzute în străinătate rezultă lucruri aproape de necrezut.

Astfel, marea firmă Olson & Skarne cunoscută pentru realizarea construcţiilor înalte cu miez turnat monolit glisat şi cu panouri mari care îmbracă acest miez, are şi o secţie foarte importantă de panouri mari. Am văzut la nord de Stockholm un ansamblu arhitectural de locuinţe din panouri mari făcut numai pe linii curbe.

Putem afirma deci fără nici un risc de exagerare că astăzi industrializarea construcţiilor poate fi subordonată integral creaţiei artistice, dar trebuie să menţionăm că neglijarea sau cunoaşterea superficială a industrializării, capriciile arhitecturale, pot atrage anularea parţială sau totală a avantajului acestei metode.

Proiectarea tip adoptă astăzi un procedeu mai suplu, elaborează numeroase proiecte directive, care permit în cea mai mare măsură intervenţia creatoare a aceluia care le utilizează şi adaptează la teren.

Sînt în curs de studiu proiecte de clădiri de locuit care, prin adoptarea unor deschideri mai mari constructive, aşa - numitul « pas mare », să permită o mai largă elasticitate în dispoziţia interioară a apartamentelor şi noi structuri care vor da totală libertate de tratare a plasticii exterioare

În afară de problemele referitoare la panouri mari, Institutul de proiectare a construcţiilor tip elaborează şi alte structuri şi proiecte.

În aceste condiţii, consider că şi prin tipizare şi industrializare se poate elimina orice obstacol din calea imaginaţiei artistice, iar succesul nostru va depinde de stăpînirea posibilităţilor pe care le oferă aceste procedee de edificare şi bineînţeles de talentul şi abilitatea cu care se vor trata, asambla şi dispune elementele tipizate în cadrul marilor compoziţii arhitecturale.

Pentru a tempera optimismul meu, poate excesiv, aş vrea să arăt că mai sînt şi astăzi voci care se ridică în contra tipizării şi industrializării construcţiilor, ca fiind factori principali de generare a monotoniei în arhitectură. Realitatea şi experienţa noastră proprie, însă, infirmă aceste temeri. Sînt mari ansambluri arhitecturale, ca cele de pe litoralul Mării Negre, din Piaţa Palatului, cartierul Titan sau Drumul Taberei, ca să dau numai cîteva exemple mai cunoscute din Bucureşti, în care se repetă de mii de ori elemente de construcţii identice şi de zeci de ori clădiri asemenea şi mie mi se pare că nu apare monotonia. Dacă este altfel, vă rog să mă combateţi.

În schimb, putem găsi aceste aspecte nedorite în ansambluri construite prin metode tradiţionale cam în aceeaşi măsură în care găsim monotonie şi în unele realizări prin tehnica avansată. Eu mă refer la aceasta din urmă. Acest aspect nedorit, — monotonia — a apărut, de exemplu, la Steagul Roşu-Braşov, prima noastră experienţă făcută în materie de panouri mari. A apărut şi la Iaşi.

În ultimii ani, clădiri executate pe locurile rezervate în mod special pentru ele, clădiri care s-au executat cu alte sisteme constructive — din păcate, fiindcă mie mi se pare că unitatea arhitecturală ar fi trebuit să existe prin unificarea sistemului constructiv — au anulat o parte din acest efect de monotonie. La aceasta a contribuit şi dotarea acestor cartiere cu elemente arhitecturale comerciale sau de altă natură, de înălţime mai redusă, care au dat o scară ascendentă sau descendentă ansamblului, care a fost construit iniţial exclusiv la un singur tip de înălţime.

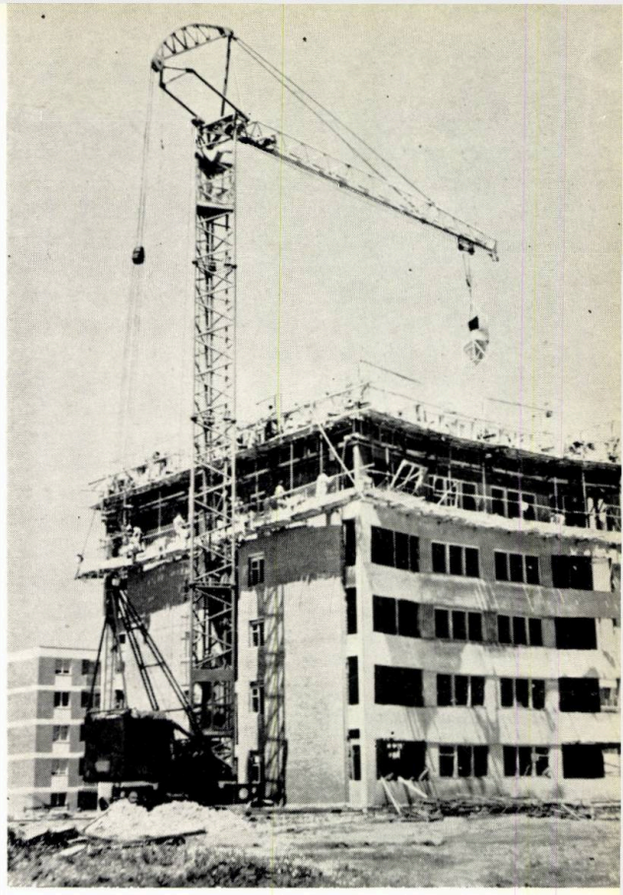

Bloc executat cu cofraje glisante în cartierul Balta Albă-Bucur

Hotel executat cu cofraje glisante la Mamaia

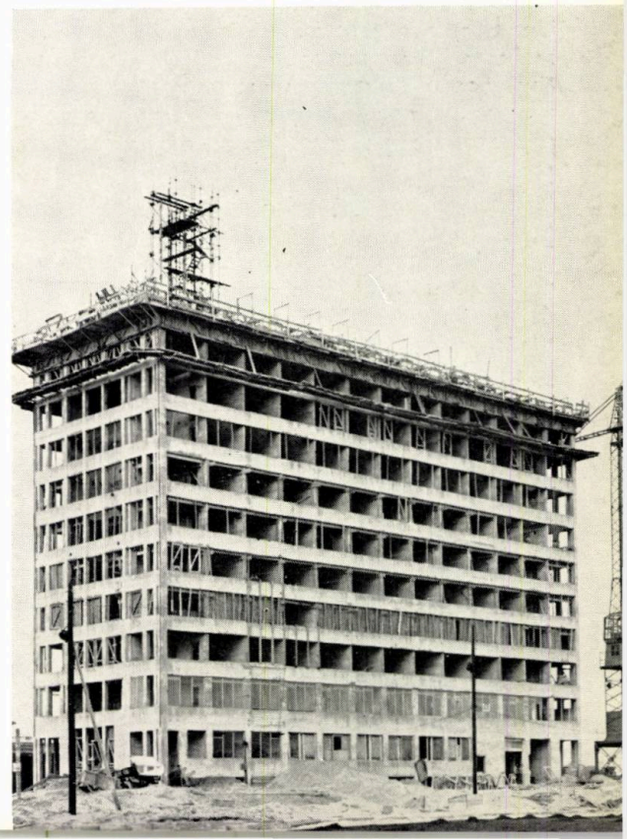

Ceea ce este interesant de relevat aci este că la Steagul Roșu, de exemplu, s-au întrebuințat patru serii de secțiuni tip, ceea ce reprezintă peste 15 secțiuni variate (variate prin loggii, balcoane, culori și detalii) și cu toate acestea, impresia de monotonie nu a putut să fie stăvilită. Deci, nu în tratarea detaliilor constă mijlocul de eliminare a monotoniei în arhitectura industrializată.

Fără îndoială că la aceste insuccese parțiale de care am pomenit a contribuit în mare măsură și gama redusă de proiecte tip din acel moment, lipsă în mare parte remediată astăzi, cît și concepția noastră, de mult depășită, că o compoziție de ansamblu trebuie să fie condiționată de stricta înșiruire a clădirilor în linie dreaptă pe calea de rulare a macaralelor. Am ridicat această problemă, fiindcă la Steagul Roșu așa s-a procedat în prima perioadă de amplasare a construcțiilor tip.

Eu mă asociez la convingerea din ce în ce mai răpîndită că industrializarea construcțiilor va trebui să aibă influență puternică asupra creației artistice, înrîurire care va da naștere la o nouă expresie arhitecturală și la o nouă gîndire urbanistică.

Sigur că această afirmație poate să fie foarte mult discutată, dar, înainte de a se ajunge la o nouă expresie arhitecturală, vă rog să vă gîndiți la tot ce cunoașteți în materie de arhitectură la noi în țară sau în alte țări și care nu s-ar fi putut executa prin metode industrializate de construcție și, să spunem, din panouri mari. Care sînt acele elemente, acele balcoane, acele piese atrăgătoare din Drumul Taberei sau cartierul Titan, care nu s-ar fi putut realiza prin aceste metode avansate? Un prim pas constă deci în posibilitățile de realizare prin metode avansate — în consecință, cu o reducere a manoperei și reducerea costului construcțiilor — a tuturor formelor arhitecturale pe care le-am produs pînă în prezent.

În ce măsură această expresie arhitecturală nouă va apărea în viitor, nu se pot face deocamdată decît presupuneri. Unele proiecte încă nerealizate apar foarte des în revistele de specialitate. Revista de arhitectură japoneză, care în fiecare an propune un concurs pentru tinerii arhitecți, prezintă unele soluții foarte curioase, foarte avansate, aproape inumane cîteodată sau care ni se par nouă inumane, pentru că sînt diferite de cele pe care le-am cunoscut pînă acum; și pentru a nu rămîne numai la proiecte, aș dori să vă reamintesc că la expoziția mondială din Canada din 1967 a existat un ansamblu de locuințe demonstrativ realizat din elemente spațiale, proiectat de arhitectul M. Saftie, și care în momentul de față face o serie de noi lucrări pe care încă nu le-a concretizat decît în parte sau sînt în curs de execuție, și care prezintă aspecte arhitecturale cu totul noi. Nu vreau să avansez prin aceasta că această expresie arhitecturală va fi foarte atrăgătoare și foarte interesantă.

În ceea ce privește organizarea spațiilor, am convingerea, cum am arătat cu exemplul foarte concludent de la Brașov, că soluțiile varietății plastice și ale specificului în arhitectură nu trebuie căutate în tratarea diferențiată a clădirilor de masă, care în compoziția arhitecturală ar trebui să reprezinte fundalul neutru care să evidențieze, să scoată în valoare elementul principal al compoziției arhitecturale, fie el o dotare administrativă, culturală, de comerț sau chiar o clădire de locuit.

Asupra acestui obiect va trebui să ne concentrăm toată atenția, acest obiect va trebui să reprezinte caracterul specific al unui oraș, al unui cartier, al unei activități civice. Prin aceasta nu vreau să spun că detaliile arhitecturale nu pot să aibă o localizare sau o valoare; tratarea acestor construcții tipizate nu poate să nu găsească un reflex specific în amplasarea care s-ar face în diferitele părți ale țării.

În ultimul timp, vizitînd o serie de clădiri recent realizate, am constatat că mult discutatul acoperiș de azbociment arată foarte bine, deși pe hîrtie, în proiectele noastre, are un aspect neplăcut. Aceasta înseamnă că în anumite zone unde această expresie este specifică, mie mi se pare că nu facem o eroare dacă intervenim cu un acoperiș — și un acoperiș poate fi un element plastic major față de o învelitoare în terasă — și în proiectare ar trebui să utilizăm asemenea procedee.

De asemenea, cînd am spus că detaliile arhitecturale nu au mare importanță, n-am vrut să afirm că jocurile de volume și în special jocurile de înălțime nu dau acea vioiciune pe care o căutăm în general în ansamblurile noastre arhitecturale. Totuși, considerăm că, deoarece condițiile noastre economice ne permit poate mai puține fantezii, este locul să ne concentrăm atenția asupra dotărilor speciale, care nu pot să lipsească din nici un cartier.

S-a arătat în referatul prezentat de arh. Cezar Lăzărescu că și unele dotări comerciale se fac cu elemente tipizate. Iată un domeniu în care fantezia arhitectului poate să intervină din plin. Elementele tipizate, concepute la Institutul Proiect-București permit o foarte largă varietate plastică pentru construcțiile cu puține niveluri. Pentru celelalte — fără îndoială că nu pledez în momentul de față contra tipizării construcțiilor social-culturale, departe de mine acest gînd — pentru celelalte dotări, care nu vor fi acelea de mare frecvență, vom putea interveni cu toată fantezia noastră, cu tot ce este și ni se pare mai interesant și mai specific pentru regiunea respectivă.

De altfel, această idee a concentrării efectelor arhitecturale asupra unui singur punct și a realizării unui fundal neutru este ilustrată de numeroase exemple, atît din arhitectura contemporană, cît și, în special, din arhitectura trecutului, prin care se confirmă această teză.

De exemplu, marile bulevarde din Paris, cu înșiruirea de clădiri de locuit asemenea, cu modificări de detalii insesizabile, nu fac decît un cadru agreabil, dar neutru, monumentelor principale, pe care le încadrează, iar cel mai elocvent exemplu ni-l dă Sansovino, care în urmă cu patru secole și jumătate a reorganizat cea mai frumoasă piață din lume, oferind un cadru unitar și neutru bazilicii San Marco, repetînd de sute de ori aceleași travee. Cred că nu îl vom acuza că a creat monotonie prin tipizare. De altfel, este locul să ne întrebăm ce este monotonia de care discutăm așa de mult? Unde se termină ritmul și unde începe ea? Poate ea să fie frumoasă sau obligatoriu inexpresivă și plicticoasă? Bolero de Ravel este monoton, obsedant, frumos? Totul este relativ. Pentru mine este pur și simplu o muzică obsedant de frumoasă. Dar să știți că îmi place și Bach și îmi place și Brahms, cu atît mai mult muzica marelui nostru Enescu și un concert în două părți la care m-aș putea delecta cu muzica lor sînt sigur că mi-ar da o puternică emoție artistică.

Vreau să închei cu precizarea că, dacă în tehnică, oricît de avansată ar fie ea, se pot formula precepte, în artă nu se pot da rețete, dar sînt convins că și în condițiile create de tehnica contemporană, forțele noastre creatoare vor îmbogăți patrimoniul spiritual al țării cu noi opere de valoare.

Arh. Virgil Nițulescu

Institutul Proiect-București

PRIN INDUSTRIALIZARE—POSIBILITATEA UNEI EXECUȚII EXEMPLARE

Ceea ce este esențial în dezbaterile noastre a fost spus cu caracter de temă de tovarășul vicepreședinte Găvozdea și cu un caracter aproape definitoriu al problemelor noastre strict profesionale, în referatul prezentat de tov. arh. Cezar Lăzărescu.

Față de aceste intervenții simt o anumită obligație de a face unele observații privind implicațiile fenomenului de arhitectură în problema atît de controversată a industrializării construcțiilor și în special a prefabricării.

Fără veleități de artist ultragiat, dar cu toată seriozitatea și luciditatea meșteșugului nostru, cu toată maturitatea de înțelegere a fenomenului social și economic al problemei, nu putem să omitem semnalarea unor dificultăți ce fac, din participarea activă, pasionată a arhitecților o servitute.

Problema diversificării construcțiilor și a monotoniei ansamblurilor este atribuită, în mare parte pe nedrept, identității construcțiilor de locuințe. Spunem pe nedrept, pentru că acest sentiment de « prea puțin » rezultă mai ales din aprecierea acelor prelungiri ale locuințelor, a dotărilor necorespunzătoare, a necesităților actuale mereu crescute.

Așa, ca un ecou al unor constatări pe plan spiritual referitoare la teoria structuralismului în care se definește mai mult relația ca element primordial, activ și viu al structurilor și mai puțin identitatea elementelor de bază, a materialelor, aș spune că și în ansamblurile noastre de locuințe tocmai această problemă de relație a fost neglijată și de aceea a și apărut acel sentiment al monotoniei și al lipsei de diversitate.

Vreau prin aceasta aproape să elimin din inima multora această erezie, dacă vreți, a cultului detaliului izolat. Sînt convins că satele și orașele abundă de unități construite identice sau aproape identice, fără ca prin aceasta farmecul lor să fie diminuat.

Desigur că problema construcțiilor de masă imprimă o nouă scară dificultăților și este sarcina noastră de a le învinge. De aceea cred că prefabricarea și industrializarea nu pot constitui o piedică, ci, din contra, prin ajutorul industriei vom putea să obținem posibilitatea unei execuții exemplare.

În etapa actuală de întocmire a planurilor de sistematizare, mulți arhitecți trăiesc aproape sub teroarea macaralei și reproșează platitudinea plastică, panourilor mari. Acest lucru se datorește mai mult unor deficiențe de moment și cred că, cu ajutorul forurilor interesate în rezolvarea acestei probleme, vom putea să aducem contribuții substanțiale la îmbunătățirea lucrului nostru, cu anumite condiții care mie mi se par esențiale.

Întîi ar fi stabilirea unor concepții în prefabricare, pornind de la tema dată a panourilor mari și amplificînd-o, poate, cu noi resurse în proiectarea noastră.

În al doilea rînd — și poate că mă fac într-un fel ecoul unor discuții care sînt purtate curent în lumea arhitecților — limitarea fabricației de mare serie și înlocuirea ei cu serii mai mici, păstrînd principiul și diversificînd detaliile; încercări izolate, menționate deja de tovarășul arh. Cezar Lăzărescu, sînt o dovadă în această privință.

În al treilea rînd, mărirea și perfecționarea posibilităților de montaj, îmbogățirea sortimentelor de materiale și interesarea industriei, pentru că, în stadiul actual, mi se pare că rezultatele noastre țin mai mult de un efort și de o inițiativă aproape particulară, în care forța și conducerea statului nu au interesat cu toată autoritatea toate industriile, ca într-adevăr să nu facem lucrări care țin — în unele elemente — de improvizație.

Mă refer de asemenea la studiile INCERC-ului în problema etanșeizării rosturilor, care nu au dat rezultate și am îndrăzneala să cred că în viitor vom avea acest ajutor, chiar cu dificultățile menționate de tovarășul vicepreședinte Găvozdea, poate chiar prin procurarea unor licențe străine, în materie, în măsura în care încercările noastre vor eșua.

Acestea sînt, mi se pare, elementele pentru rezolvarea cărora am putea să solicităm un ajutor efectiv, pentru a conta pe participarea tuturor arhitecților în rezolvarea temei atît de importante a prefabricării și industrializării.

Blocuri de locuințe executate cu cofraje tunel — București

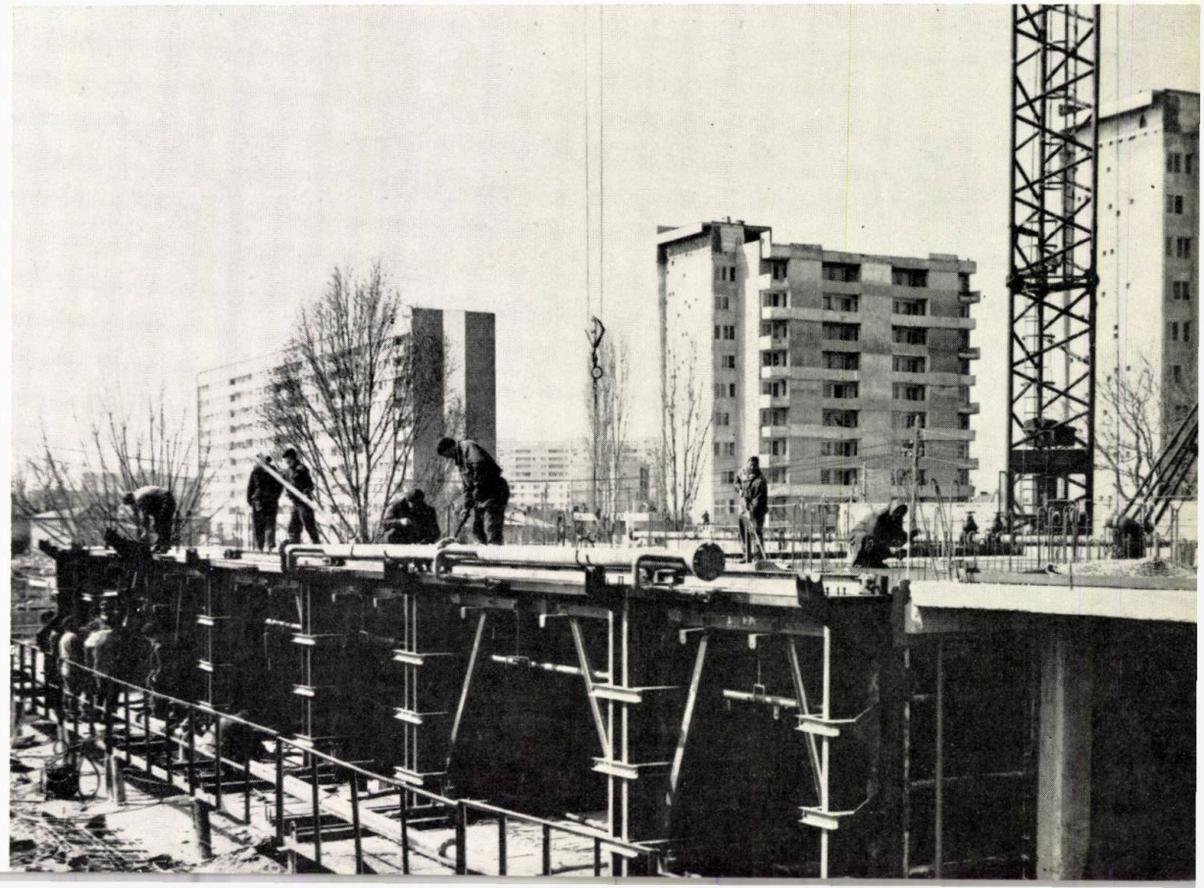

Clădiri din panouri mari în cartierul Berceni-București

Ing. Valentin Georgescu
Institutul Proiect-București

ASTĂZI, ARHITECTURA NU MAI POATE FI DESPRINSĂ DE CONCEPȚIA TEHNICĂ A CONSTRUCȚIEI

Pentru noi, care lucrăm în domeniul construcțiilor din orașul București, problema industrializării a constituit de mulți ani o sarcină centrală, dat fiind faptul că ritmul dezvoltării construcțiilor în orașul nostru s-a accentuat de la an la an.

După cum s-a arătat în plenară, s-au construit un număr impresionant de clădiri cu panouri mari, dar aceste construcții din panouri mari sînt de cele mai multe ori, după cum le-am văzut, foarte asemănătoare, multe dintre ele aproape identice.

Construim pe an aproape 5 000 de apartamente în clădiri cu p + 4 etaje, tip « Militari ». Desigur că aceasta pune problema uniformității, după cum s-a spus, dar cum putem să ieșim din acest impas? Consider că pentru aceasta trebuie să facem o cotitură, o cotitură în gîndire, în tehnică, pentru că la *ora actuală arhitectura nu mai poate fi desprinsă de concepția tehnică a construcției, iar această împletire cu tehnica, evidențiată pe plan mondial, a dat naștere la lucrări deosebit de interesante*.

Cred că este necesar ca arhitectura să facă un salt calitativ și în țara noastră, să treacă la o cunoaștere profund tehnică a posibilităților pe care le oferă prefabricarea, nu numai a celor de exprimare, ci a tuturor parametrilor tehnico-economici, pornind de la materialul pe care îl utilizează, de la tehnologia de fabricație și ajungînd la punerea în operă, la tratarea pe șantier, la durabilitate. Este necesară o asemenea problematică complexă, pentru că prefabricarea incumbă o complexitate mult mai mare decît tehnologia tradițională.

Deși în lume, la ora actuală, se execută nenumărate construcții în beton aparent, noi nu sîntem încă în stare să efectuăm construcții cu beton aparent; nu dispunem aproape de nici un finisaj, doar de niște finisaje deosebit de comune, și acest lucru face ca, trecînd prin toate ansamblurile, să nu deosebești bloc de bloc, să te rătăcești aproape printre clădiri.

Trebuie găsit și pentru acest domeniu un limbaj propriu. Așa cum noi am construit în tehnologia tradițională o serie de construcții diferite și de la etapă la etapă și de la oraș la oraș, trebuie să găsim și pentru prefabricare posibilitățile introducerii acestui limbaj propriu, să găsim căile care să diversifice o construcție de cealaltă.

S-a vorbit de serii. La ora actuală noi nu ne imaginăm decît panouri asemănătoare unele cu altele, dar am putea să nu utilizăm panouri identice, am putea să folosim, de exemplu, cofraje care să permită diferite tipuri de panouri în aceleași laterale. Cu aceleași tipuri de ferestre pe care le utilizăm la construcțiile tradiționale cred că n-o să putem merge mult prea departe cu expresia panoului de fațadă. Dar noi trebuie să ne menținem încă la standardele de tîmplărie pe care le avem încă în uz. Tehnologia de panouri mari industrializate este o altă tehnică care trebuie să se bazeze pe alte materiale, pe alte detalii, pe alte condiții tehnico-economice, pe alte specialități pe care arhitecții trebuie să le cunoască la fel cum le cunoaște și inginerul constructor, inginerul proiectant de rezistență și inginerul tehnolog de la fabrica de prefabricate.

Consider că mai este necesar să pornim de la o cunoaștere precisă a locului unde vrem să ajungem, a treptei pe care vrem s-o atingem an de an, adică să avem perspectivă în ceea ce lucrăm. De cele mai multe ori perspectiva noastră este o perspectivă imediată.

Consider că acest mod de a rezolva problemele, spontan, imediat, este un mod cu totul depășit de tehnica mondială. Tehnica mondială a reușit să-și creeze un limbaj propriu datorită programărilor electronice, a reușit să atingă înaltul nivel de știință, datorită unor cunoașteri mult mai profunde.

Așa cum în electronică s-a reușit să se facă programări pe baza unor cunoștințe matematice diferite de cunoștințele pe care majoritatea dintre noi le-a căpătat în liceu, noi nu o să putem niciodată introduce o tehnică nouă numai cu cunoștințele cu care am ieșit din facultate sau pe care le căpătăm rutinier de la o zi la alta.

În acest sens, Institutul Proiect-București a căutat și caută necontenit, prin studii tehnico-economice, să dezvolte tehnologii deosebite, cu un randament superior, și institutul nostru se mîndrește că a reușit să introducă majoritatea tehnologiilor noi din orașul București.

Arh. Eugen Vernescu
Institutul de proiectare a construcțiilor tip (I.P.C.T.)

PROIECTARE, PROTOTIP, EXPERIMENTARE

Într-o discuție pe care un coleg de-al meu și cu mine am avut-o recent cu reprezentanții unei firme de prefabricate din Wiener Neuestadt, aceștia invidiau posibilitățile mari pe care le are primăria din Viena și vorbeau de o comandă « uriașă » de 1 000—1 500 de apartamente. Această cifră nici nu se poate compara cu comenzile de zeci de mii de apartamente ale statului nostru.

Dar dacă în străinătate prefabricarea este convenabilă la serii care nouă ni se par mici, atunci la noi prefabricarea este cu atît mai potrivită.

Într-adevăr, în străinătate seria este foarte mică. Am cercetat recent un anuar al unei asociații europene de prefabricare, în care se arată clar că există contracte minimale, ale unor firme cunoscute, cum este de exemplu Balancy, care a contractat 100 de apartamente în Italia, firma Camus, una dintre cele mai cunoscute, cu 300 de apartamente, firma Larsen & Nielson din Olanda cu 200 de apartamente executate în Olanda, toate fiind exemple de prefabricare cu elemente grele din beton armat.

Din multe exemple pe care le-am analizat (peste 80 de sisteme) rezultă că, în general, posibilitățile de comandă în străinătate nu sînt atît de mari ca la noi și din acest punct de vedere noi sîntem cu mult mai favorizați.

Așa stînd lucrurile, existînd posibilitatea de a obține o eficiență mare cu serie mică — și nu aș vrea să insist asupra lucrurilor pe care le-au arătat tovarășul arh. Niga și tov. arh. Nițulescu și anume că o serie mică, în mod implicit, poate duce și la o diversitate de expresie plastică — putînd deci să avem eficiență mare chiar cu serii mai mici (dar nu chiar atît de mici ca în exemplele pe care le-am dat) cred că nu mai este cazul să discutăm dacă să rezolvă sau nu problemele locuinței prin prefabricare, ci să vedem cum putem efectiv să obținem maximum de eficiență prin această metodă.

În general, în rîndurile arhitecților există un interes foarte mare pentru soluții industrializate, pentru că prin industrializare se oferă posibilități mari de expresie plastică modernă. De altfel, dacă ne uităm la tot ceea ce s-a făcut la noi în ultimii 15—20 de ani, se poate observa că, la foarte multe clădiri realizate, expresia plastică este cea corespunzătoare unor clădiri prefabricate și aceasta din cauza unei discipline foarte riguroase a planurilor, care se reflectă în fațade, într-o exprimare sinceră a structurii.

Se poate astfel afirma fără exagerare că în arhitectura practicată la noi apare o expresie modernă corespunzătoare unor metode industrializate, dar că, din păcate, tehnica de execuție este încă în mare măsură tradițională.

Din cele relatate în referatul prezentat de tov. arh. Cezar Lăzărescu rezultă că la noi s-a făcut și se face foarte mult în materie de prefabricare. Părerea mea este însă că ceea ce se obține pe linia avantajelor economice este încă extrem de puțin. Mai sînt lipsuri mari pe linia calităților funcționale și mai mari pe linia plasticii.

Pînă de curînd se executau panouri mari numai în cîteva fabrici centrale și aceste fabrici expediau panourile în cîteva orașe. Astăzi lucrul acesta s-a extins la foarte multe poligoane. De aci atenția și interesul din ce în ce mai mare pe care trebuie să-l arătăm pentru promovarea în special a clădirilor de locuit din panouri mari.

Clădire experimentală din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej. Montarea unui element spațial

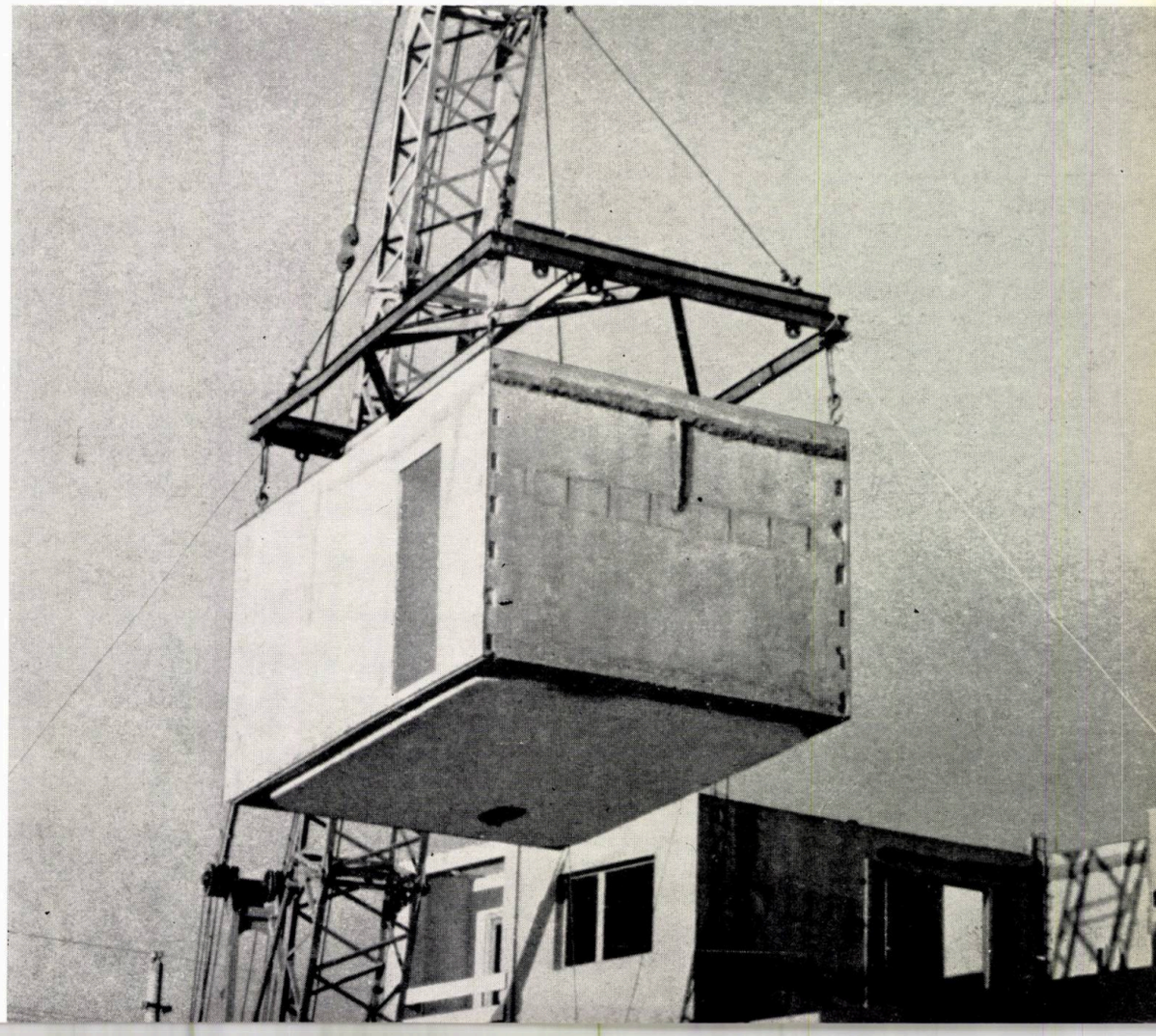

Îmi permit să fac o propunere care ne frămîntă pe mulți.

Construcția de locuințe este organizată pe baza prevederilor planurilor de stat, care stabilesc o serie de indicatori medii, eu aș zice modești, foarte modești, lucru care de altfel s-a mai spus. Toți tovarășii care au făcut vizite în străinătate au constatat lucrul acesta. Este însă evident că posibilitățile sînt cu mult mai mari. Cum se pot valorifica aceste posibilități? Cum se pot promova alți indicatori? Cum se pot cunoaște? Desigur, prin studii, prin deplasări în străinătate, prin întocmiri de proiecte din ce în ce mai bune; dar acest lucru nu este deajuns și nici hotărîtor.

Comitetul de Stat pentru Economia și Administrația Locală are trasate sarcini foarte complexe pe linia înfăptuirii politicii partidului și statului în domeniul gospodăririi comunale și al construcției de locuințe, precum și al creării unor condiții mai bune de trai locuitorilor țării.

Pentru abordarea acestor sarcini într-un mod științific și în prezent și în perspectivă, Comitetul de Stat pentru Economia și Administrația Locală are nevoie de cercetare, proiectare și prototipuri care să permită obținerea de date reale în vederea stabilirii unor adevăruri obiective în ceea ce privește construcția de locuințe din prefabricate, în ceea ce privește consumurile de materiale, de manoperă și în genere implicațiile tehnice, și o verificare funcțională și plastică a proiectelor. Acest lucru nu se poate face, după părerea unora care lucrăm în acest domeniu, decît cu prototipuri executate sub directa răspundere a proiectanților și a cercetătorilor.

În felul acesta, C.S.E.A.L. va putea să aibă elemente obiective care, în anumite momente, pot fi folosite la stabilirea planurilor de stat, pot fi opuse numeroaselor implicații pe care le ridică această problemă.

Consider că noi, arhitecții care lucrăm în domeniul tipizării și al proiectării de locuințe prefabricate, am putea face mai mult dacă ni s-ar da posibilitatea să ducem pînă la capăt multe idei, prin intensificarea dialogului dintre proiectanți, constructori și beneficiari.

S-au trecut în revistă o serie de sisteme constructive prefabricate sau industrializate. Mi se pare că n-ar trebui să neglijăm și unele sisteme noi — mă refer la sistemul de construcții din elemente volumetrice, elemente care pleacă din fabrică sau din poligonul de pe șantier într-adevăr complet terminate și finisate — sistem care permite să ridicăm gradul de mecanizare, gradul de prefabricare și la acele categorii de lucrări care astăzi se fac pe șantier și consumă multă muncă.

Studiile, încercările și clădirile din elemente spațiale realizate în ultimii ani în diferite țări, printre care și țara noastră, ne îndreptățesc să credem că prin varietatea formulelor folosite și rezultatele înregistrate, posedăm la această oră un fond științific interesant, care merită să fie trecut în revistă.

Voi arăta care sînt deosebirile față de alte sisteme și de ce acest sistem prezintă o serie de avantaje.

În construcția de locuințe, nu tehnicitatea mai mult sau mai puțin ridicată este cea care creează marile dificultăți, ci complicațiile organizatorice, uneori uriașe, care provin din necesitatea coordonării și manevrării unor cantități apreciabile și variate de materiale de construcție, finisaje și instalații într-un număr foarte mare de puncte, greu accesibile și foarte greu de dirijat, de condus, de controlat.

Față de aceste condiții specifice, sistemul de construcție din elemente spațiale volumetrice de dimensiuni mari sau mijlocii, complet prefinisate, cu instalațiile montate și care se asamblează pe șantier cu un utilaj corespunzător, prezintă, în condițiile de astăzi, mai multe avantaje, cum ar fi: o comportare superioară la sarcini seismice, îmbinări și etanșeizări mai simple și mai sigure decît la panourile mari, trecerea a peste 90% din operațiile de pe șantier în fabrică, un ritm de producție industrială cu toate avantajele care decurg din aceasta și anume reducerea volumului de manoperă, organizarea superioară a producției, condiții de lucru superioare, calificare superioară și salarizare corespunzătoare, o producție ritmică în bandă, neinfluențată de timp, calitate mai bună prin mecanizarea operațiilor de finisaj și instalații, control unic de calitate, recepție la producător, reducerea costului final al lucrărilor fără investiții inițiale mari.

Sînt astăzi o serie de realizări, și am putea să spunem că țara noastră a fost poate una dintre primele în care s-a avut curajul să se experimenteze asemenea clădiri. Voi cita clădirea experimentală de p+3 etaje din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, o altă clădire experimentală executată în București în str. Traian Vasile, o producție oarecum bine organizată de băi prefabricate la Întreprinderea „Granitul" din București, cu un agregat destul de interesant de turnare, proiecte de elemente spațiale funcționale pentru clădiri de locuit, în care elementul funcțional (intrare, scară, baie, bucătărie) constituie un element spațial care se combină cu panouri mari, elaborate în cadrul I.P.C.T., și, în sfîrșit, un nou sistem care se execută acum la Brașov din elemente spațiale tronsonate, adică inele care formează doi pereți verticali, planșeul și cu tavanul și care se asamblează, după caz și necesități, în construcții parter sau parter+1 pînă la 10 etaje.

La Brașov, o astfel de experiență cu elemente ceva mai grele este în curs de execuție. Nu sînt încă 40 de zile de cînd a început construcția și clădirea este acoperită; deși nu s-au folosit toate posibilitățile de prefabricare în sensul eliminării complete a procedeelor umede — așa cum se va face la un al doilea sistem, tot la Brașov — înlocuindu-se acestea numai cu procedee de bulonare, realizîndu-se și eliminarea completă a zidăriilor și a tencuielilor, totuși blocul acesta există, poate fi văzut, dă satisfacție și este locuit.

Problema clădirilor din elemente volumetrice spațiale constituie o preocupare foarte serioasă și în străinătate. De altfel, lucrul acesta a fost citat în două ocazii în cadrul C.A.E.R. unde s-au și comunicat o serie de date extrem de interesante. De exemplu, un material oficial al C.A.E.R. vorbește despre reducerea la o treime a costului apartamentelor conform unor date provenite din Statele Unite ale Americii.

Există și exemple spectaculoase — unul dintre ele fiind cel de la Montreal, care a făcut să se piardă ceva din aspectul plastic.

Există însă exemple în curs de realizare, mult mai interesante, în Statele Unite ale Americii, unde durata execuției unei clădiri foarte înalte — un hotel la San Antonio în Texas — s-a redus la 9 luni în loc de 2 ani, în Porto Rico ș.a. În Uniunea Sovietică, care este de fapt prima țară în care s-a adoptat acest sistem, s-a hotărît construirea unui număr important de fabrici specializate în producția de elemente spațiale, dintre care unele cu o productivitate de 100 000 m^2 suprafață locativă pe an.

Sigur că în domeniul construcțiilor spațiale există o foarte mare varietate și foarte multe posibilități de realizare. Există și posibilitatea, corespunzătoare realităților noastre, ca fără utilaje deosebit de complicate să se ridice ușor elemente pînă la 5—6 tone, după cum există și posibilități, după părerea mea exagerate, de a se ridica elemente de 38 tone și chiar 70 de tone, cum s-a făcut în alte părți.

Arh. Dan Cristescu
D.S.A.P.C. — Brașov

PREFABRICAREA TREBUIE ADUSĂ LA NIVELUL CALITATIV SPECIFIC UNUI PRODUS INDUSTRIAL

Un pas important pe linia industrializării construcțiilor de locuințe la Brașov s-a făcut în urmă cu 12 ani, cînd a luat ființă fabrica de prefabricate. Între anii 1959 și 1961 s-au executat un număr de 2 000 apartamente din panouri mari prefabricate la Steagul Roșu. În urma experienței acumulate s-a trecut, începînd din anul 1962, pe baza unor noi proiecte IPCT, la executarea pe scară largă a locuințelor din panouri mari prefabricate.

Proiectele IPCT prevedeau blocuri liniare cu p + 4 niveluri, cu un număr variat de apartamente care au corespuns necesităților noastre. Pe parcurs, însă, s-au adus o serie de modificări și adaptări proiectelor privind unele detalii de execuție și de finisaj, precum ar fi tratarea panourilor de fațadă în condițiile climatice ale orașului nostru.

În momentul de față există un număr de detalii peste prevederile proiectului tip, pentru diferite elemente plastice de fațadă: parapete la loggii și balcoane, jardiniere, cornișe și altele.

În ceea ce privește tratarea fațadelor, s-au experimentat în colaborare cu fabrica noastră de prefabricate, în condițiile tehnologice existente, diverse soluții cum ar fi placaje de cărămidă, placaje cu plăcuțe ceramice, terasit, precum și agregate monogranulate tratate aparent prin spălare.

S-au încercat și soluții cu cimenturi colorate, care nu au dat rezultate, pentru că nu au rezistat condițiilor de tratament termic al cofrajului.

În momentul de față noi am generalizat soluțiile de ceramică și agregate monogranulate tratate aparent prin spălare. Se fac finisări și cu vinacet, așa cum s-a început acum 10 ani, dar în completare la soluțiile menționate mai sus.

În momentul de față avem în studiu un proiect care prevede realizarea de betoane aparente la panourile de fațadă și sîntem în curs de a transforma și a experimenta o nouă linie pentru turnarea panourilor de fațadă cu finisajul pe fundul cofrajului; în acest mod vrem să realizăm și placaje cu sticlă cristalizată.

În finisajul interior s-au utilizat, în egală măsură, la pereți — tapete și zugrăveala după o prealabilă șpacluire. S-au folosit parchet lamelar, uși celulare furniruite și alte finisaje.

Cu concursul IPCT s-au mai făcut îmbunătățiri la sistemele de izolație termică și etanșeitatea rosturilor.

Trebuie să afirm în mod sincer că între noi și IPCT a existat o colaborare permanentă în problema aceasta a panourilor mari și în special tovarășul arhitect Niga, în ultimii 10 ani, ne-a dat un prețios ajutor, pentru care noi îi mulțumim.

Așa cum s-a arătat și la plenară, industrializarea construcțiilor de locuințe și social-culturale și, de altfel, în general, industrializarea impune o disciplină riguroasă de fabricație, o stăpînire temeinică a tehnicii. La noi, prefabricatele trebuie să fie la nivelul calitativ al unui proces industrial. Aceasta este — după părerea mea — problema cheie, problema numărul unu și aici avem încă multe de făcut.

În anul 1957, împreună cu un grup de ingineri, am experimentat, apoi executat aproximativ 600 de apartamente din beton monolit ușor turnat în cofraje din aliaj de aluminiu turnate și prelucrate în uzinele din Brașov cu precizie de zecimi de milimetru. Bineînțeles, construcțiile realizate au răspuns preciziei cofrajelor.

Ce am vrut să dovedim cu acest lucru? Că în industrializarea construcțiilor de locuințe este posibilă aplicarea principiilor de bază ale industriei în general. Calitatea panoului prefabricat depinde în cea mai mare măsură de tiparul în care se toarnă și care trebuie să fie conceput cu toleranțe minime.

Pe noi nu ne mulțumesc încă panourile care se fabrică astăzi la Brașov; de asemenea, nici modul de transport, de manipulare și montaj. Panourile necesită încă rectificări ulterioare, montarea — urmare a inegalității panourilor — duce la rosturi întrerupte sau de diferite grosimi. Montarea neatentă a dus de cele de mai multe ori la degradarea profilelor de pe conturul panourilor și la lovirea feței exterioare a panoului de fațadă. De aici — reparații de șantier, care știm cu toții cum arată, și, în final, lezarea a însuși principiului industrializării.

Fac o mică digresiune: la Hamburg, acum cinci ani, am văzut într-un cartier un grup de blocuri prefabricate cu p + 2 niveluri realizate de o firmă franceză. Blocurile erau identice, așezate liniar, nimic nu îndreptățea să-mi atragă atenția, însă nivelul execuției era, aș spune, ireproșabil. Acuratețea finisajului — toate panourile erau placate cu ceramică gri deschis, fondurile de loggii, panouri sandviș cu para-

Blocuri executate cu cofraje glisante în municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej

ment aparent din lemn lăcuit de diferite culori — mi-a făcut o impresie deosebită. Desigur că în aceste condiții nici nu m-am putut gîndi la monotonie.

Printre o serie de alte probleme pe care încă nu le-am soluționat și nu ne-au mulțumit, este și problema pereților despărțitori la blocurile din panouri mari, pe care și astăzi îi executăm cu cărămidă, deci cu procedee tradiționale. Este paradoxal, dar așa este !

Vreau să mai menționez și constatarea noastră că încă și astăzi costul prefabricatelor se menține ridicat. Desigur că, în condițiile utilizării aproape integrale a tronsoanelor din panouri mari prefabricate, s-au pus o serie de probleme extrem de dificile în sistematizare.

Așa cum s-a arătat de tovarășul arhitect Niga, la Steagul Roșu, în prima etapă a realizării nu putem avea un exemplu fericit, dar trebuie avut în vedere că era rezultatul primei experiențe și soluția era sub influența macaralei. Mai tîrziu s-au făcut diverse încercări, oprindu-ne în final la soluții de tratare liberă a ansamblurilor, cu perspectiva controlată și cu accente pe centrele comerciale tratate ca unicate.

O contribuție esențială la ridicarea valorii urbanistice a ansamblurilor noastre au adus-o blocurile înalte glisate, care reprezintă cel de al doilea procedeu industrializat aplicat de noi de aproape opt ani.

Considerăm că, în situația dată, adoptarea unor sisteme industrializate diferite în același ansamblu era singura soluție posibilă. Despre valoarea urbanistică a ansamblurilor realizate de noi în condițiile unei industrializări integrale se înțelege că s-ar putea spune multe. Totuși, noi considerăm că de la primul cvartal realizat în 1964 și pînă la ansamblul din zona gării s-au făcut pași uriași.

Noi realizăm astăzi peste 95% din apartamente prin procedee industriale. S-a făcut astfel față cu succes marilor necesități într-un ritm foarte susținut. Există astăzi o fabrică de prefabricate bine pusă la punct, cu o producție ritmică, un sector de construcții specializat, cu utilaje și mijloace de transport adecvate, cu o experiență îndelungată și un interes deosebit.

Noi trebuie să asigurăm în continuare, în primul rînd, producția fabricii de prefabricate, care este destul de mare și de aceea nu ne este indiferent modul de perfecționare a sistemului constructiv din panouri mari. Pentru o perioadă mică de tranziție am adaptat proiecte IPCT 1013 pentru toate cele patru categorii de confort, utilizînd gabaritele și tipologia panourilor rezistente.

La D.S.A.P.C. este astăzi în studiu un proiect de panouri mari pe care-l realizăm cu concursul IPCT.

Considerăm de cea mai mare importanță elaborarea de către IPCT a unor sortimente noi de proiecte cu multe variante de fațadă. *Sugerăm tipizarea de elemente intersanjabile, asamblabile într-o gamă variantă de secțiuni, tronsoane și blocuri.*

În același timp considerăm de cea mai mare importanță adoptarea unor soluții elastice pentru liniile tehnologice ale fabricii de prefabricate, eventual soluții cu platforme și cortine cu dimensionări care să permită schimbarea gabaritului pieselor.

Considerăm necesar să se acorde un regim special tehnologiei panourilor de fațadă, care de fapt au o serie redusă și o mare varietate.

Așa cum s-a mai arătat în această plenară, este necesară abordarea și a unor soluții structurale din panouri mari cu deschideri de 6—7,50 m. Aceasta ar permite o mai mare elasticitate în planul apartamentelor și ar oferi posibilitatea realizării de panouri de fațadă pe două travee.

În aceeași măsură ne interesează și soluții structurale mixte. În prezent studiem realizarea unor serii de apartamente pentru cele patru categorii de confort, cu diafragme din beton turnat monolit în cofraje-sanie universale. Panourile prefabricate neportante de fațadă ar urma să fie turnate separat.

În același timp ne propunem realizarea de pereți despărțitori din betoane grele pe rame metalice.

În privința construcțiilor mici parter și p + 1 nivel, care au o frecvență din ce în ce mai mare în orașul nostru, în afara sistemului care s-a realizat la Brașov și a fost prezentat de tovarășul arhitect Vernescu, intenționăm să reeditățm experiența noastră din trecut și să executăm și construcții din beton ușor monolit din scorie bazaltică turnate în cofraje de inventar.

Este în studiu la noi, în colaborare cu fabrica de prefabricate, experimentarea unor garaje colective supra și subterane realizate integral din prefabricate.

Dar obținerea unor rezultate mai bune este strîns legată și de aplicarea unor măsuri menite să facă posibilă introducerea pe o scară mai largă a materialelor noi, eficiente. Este clar că nu se poate răspunde astăzi problemelor constructive noi cu materiale vechi, tradiționale. Prefabricarea fiind o tehnologie specială, se presupun materiale speciale de finisaj, soluții noi pentru instalații.

Constatăm că, în general, gama produselor de finisaj este foarte redusă; nu cele din catalog, ci cele livrabile, cum sînt: placajele ceramice, covoarele p.v.c. cu aplicarea directă pe beton, rășinile sintetice aplicabile pe betoane, marmura etc. sînt sortimente extrem de reduse.

Tîmplăria, în general, este de proastă calitate, cu urmări negative în exploatare. Cimenturile nu pot fi utilizate la panouri mari. Noi dorim ca în țara noastră să se facă simțită prezența unei industrii care să susțină eforturile depuse de proiectanți și de constructori. De asemenea, credem că în problema cercetării trebuie să se facă mult mai mult.

Închei această prezentare exprimîndu-mi deplina satisfacție pentru organizarea acestei plenare pe o temă atît de actuală. Așteptăm cu încredere noi inițiative. Contăm pe marile resurse pe care le oferă industrializarea construcțiilor.

Arh. Ion Fakelman
D.S.A.P.C. — Timişoara

SÎNT NECESARE STAȚII PILOT PENTRU PROTOTIPURI DE CONSTRUCȚII

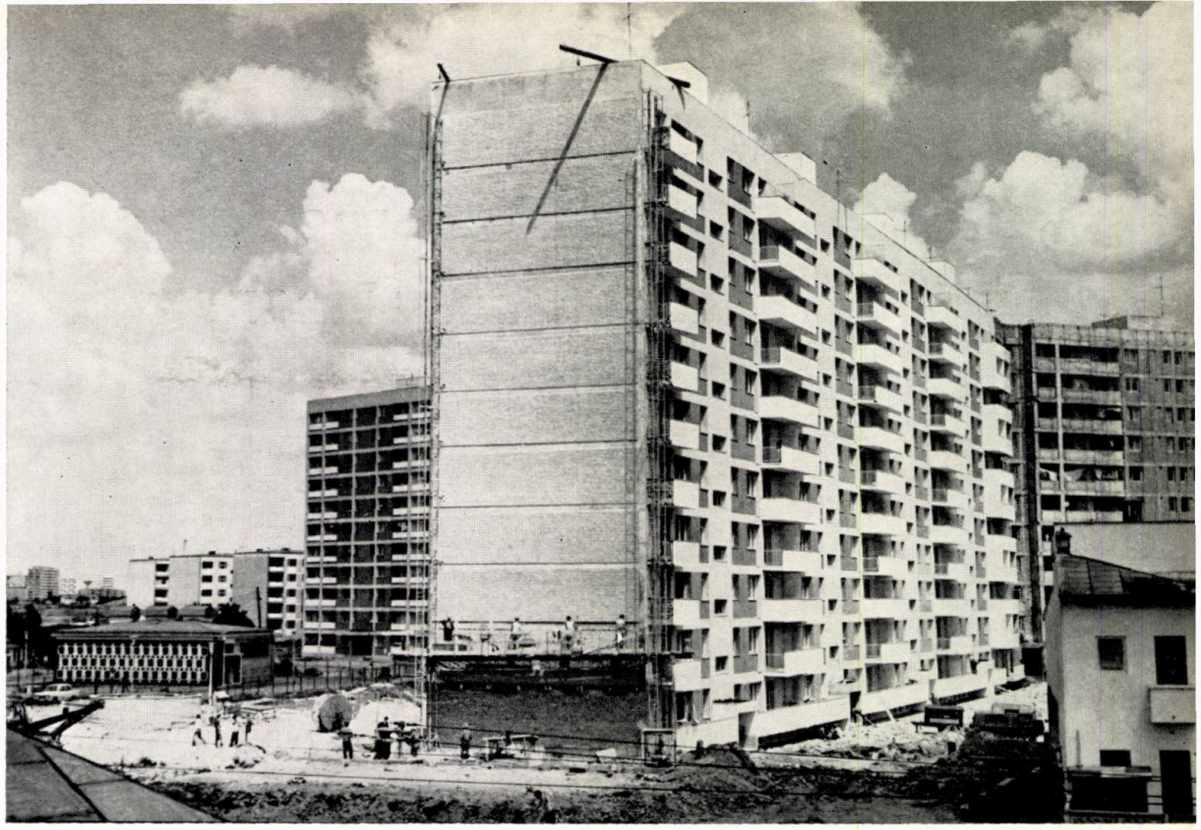

Blocuri de locuințe executate cu cofraje plane. București

Colectivul de proiectanți din Timişoara este convins că industrializarea și prefabricarea construcțiilor — acest imperativ al societății moderne — sînt necesare, dat fiind că ele constituie singura cale de satisfacere a cerințelor crescînde în acest domeniu al investițiilor din construcții.

Vreau să accentuez faptul că, *în județul nostru, 80% din construcțiile de locuit sînt executate pe cale industrială, iar majoritatea construcțiilor comerciale sînt și ele industrializate*. Se știe însă că rezultatul unei activități este direct legat și de calitatea muncii depuse. Deci, foarte important va fi cum să facem în continuare această industrializare, dat fiind că rezultatele din punctul de vedere al calității sînt nesatisfăcătoare.

În acest sens aș dori să accentuez cîteva aspecte. Calitatea construcțiilor industrializate, după cum s-a arătat în referatele anterioare, depinde de calitatea gîndirii arhitectural-tehnologice și de calitatea transpunerii în viață a acestei gîndiri.

Legat de proiectare, noi propunem crearea, pe lîngă o bază de cercetare centrală în domeniul construcțiilor, a unor nuclee complexe de proiectare în cadrul institutelor de proiectare din diferite județe, nuclee care, în funcție de condițiile locale și specificul zonei lor de acțiune, în colaborare cu executantul și ceilalți factori interesați, să elaboreze o gamă largă de elemente prefabricate, care în cadrul unei scheme funcționale flexibile să ducă la o arhitectură calitativ superioară din toate punctele de vedere.

De acum înainte arhitectul va trebui să fie pregătit pentru acest salt calitativ al arhitecturii și în acest sens este necesară profilarea învățămîntului mediu și superior arhitectural pe acest principiu nou.

S-a mai arătat în referatele anterioare că există județe unde lipsesc arhitecții, iar deplasarea cadrelor este o problemă dificilă. În acest sens, pentru a satisface în viitor cu cadrele necesare toate județele țării, propunem ridicarea de elemente autohtone în această meserie, elemente care să fie pregătite în diferite nuclee de învățămînt arhitectural dispersate uniform în funcție de centrele de greutate ale activității constructive a țării.

În acest sens, aceste nuclee s-ar putea crea în cadrul institutelor politehnice existente, dat fiind că arhitectul, în condițiile industrializării, va trebui să colaboreze din ce în ce mai strîns cu inginerul. Concentrarea numai în București a învățămîntului superior de arhitectură va produce totdeauna dificultăți în repartizarea uniformă pe întreg teritoriul țării a acestui potențial de gîndire arhitecturală.

Propunem, deci, o dispersare, după centrele de greutate de pe teritoriul țării, a învățămîntului superior și mediu.

După cum am mai spus la început, *reușita industrializării nu este legată numai de calitatea proiectării, ci este legată foarte strîns de calitatea execuției;* aici trebuie într-adevăr făcute eforturi mari, atît organizatorice, cît și financiare. *Vor trebui create unități industriale de producție pentru construcții, după ultimele cerințe ale tehnicii mondiale, capabile a se adapta în cel mai scurt timp și fără dificultăți cerințelor gîndirii arhitecturale constructive noi.*

Dat fiind faptul că arhitectura a intrat în domeniul industriei, exigențele de execuție cresc vertiginos și în acest sens și aici, ca în toate domeniile industriei, prototipul joacă un rol foarte important. Acest prototip trebuie să fie totdeauna comparat cu rezultatele cele mai bune din celelalte țări. Confruntarea prototipurilor în celelalte domenii este mai ușoară deoarece produsele pot fi aduse aici și consultate de toți specialiștii interesați, pe cînd în industria construcțiilor situația se prezintă puțin diferit, deoarece construcțiile nu pot fi transportate.

În acest sens, noi credem că pentru început ar fi bine să existe împreună mai multe linii tehnologice pentru elemente prefabricate, linii care să constituie stații pilot pentru prototipuri, la care pot să se documenteze toți cei care sînt antrenați în această activitate importantă și grandioasă a industrializării construcțiilor, deoarece se știe că exemplificarea pe viu este cea mai sigură metodă de izbîndă.

De aici rezultă și un alt avantaj, faptul că pe lîngă aceste stații pilot s-ar putea crea și nuclee de instruire a lucrătorilor necesari acestui nou fel de a construi. Astfel, experimentînd pe bază de prototipuri, se poate trece la profilarea și reprofilarea trusturilor de construcții pe baza metodelor industrializării moderne.

Ing. Nicolae Topa
Centrala industrială a prefabricatelor din beton

O COLABORARE STRÎNSĂ CU PROIECTANȚII PENTRU REALIZAREA CELOR MAI EFICIENTE SOLUȚII DE PREFABRICARE

Lucrez la centrala industrială a prefabricatelor din beton și în cuvîntul meu voi încerca să expun punctul de vedere al centralei noastre în problema industrializării construcțiilor de locuințe și social-culturale.

Centrala de prefabricate își exprimă, în primul rînd, satisfacția că o astfel de temă constituie obiectul unei plenare a Uniunii arhitecților. Consider că acest lucru este deosebit de important, deoarece dacă acum zece ani, cînd a început acțiunea de industrializare a construcțiilor de locuințe, erau puțini arhitecți dispuși să proiecteze locuințe din prefabricate, în momentul de față, din cuvîntul vorbitorilor, a reieșit că aceste prefabricate, pe lîngă aspectul lor economic (scurtarea duratei de execuție și economisirea forței de muncă) pot duce la realizarea unor construcții de locuințe cu un aspect plastic corespunzător, fără monotonie și care să satisfacă și cerințele anilor 1969 — 1970.

Sub acest aspect, consider ca un pas foarte mare faptul că majoritatea oamenilor de artă din construcții, respectiv arhitecții, au ajuns la această concluzie.

Desigur că și în cuvîntul dumneavoastră, exprimat la această plenară, au fost semnalate o serie întreagă de deficiențe legate de rigiditatea care se constată încă în tehnologiile de fabricație, rigiditate care duce la necesitatea realizării unor serii mari de locuințe și în final la o uniformitate a cartierelor, a cvartalelor, a orașelor chiar.

În afară de o serie de lipsuri din sectorul nostru există și o serie de cauze « obiective », obiective între ghilimele, pentru că, de fapt, ele se pot remedia. Aș vrea să insist puțin asupra acestor cauze.

Activitatea de prefabricare pleacă de fapt de la activitatea de concepție, elasticitatea unei tehnologii fiind condiționată de modul în care este gîndit panoul în sine.

Toate panourile de fațadă au înălțimea de 2,72 m în medie, să spunem. Deci, practic, o dimensiune este stabilită. N-ar fi atunci posibil ca părțile laterale să fie deplasate, să se poată realiza orice lățime de panou? Dar în cîmpul panoului respectiv există o serie întreagă de detalii care îl complică de așa natură încît, dacă am vrea să trecem de la un panou de 4,80 m lungime la altul de 3,60 m, vom vedea că ele nu se mai potrivesc. Există goluri pentru radiatoare, care ca număr ajung pentru un panou la 10—12, pentru că trebuie să se potrivească și pentru partea stîngă și pentru partea dreaptă; nișe în care există niște bare de legătură; mustăți de legătură de la partea superiară a panoului, care nu au un ritm, trebuie și ele să se potrivească între dentiția foarte complicată a panourilor de planșeu. Deci, cînd vom încerca să apropiem lateralele vom vedea că trebuie să schimbăm toate detaliile de pe platforma respectivă. Dar cum vom putea să facem acest lucru? Făcînd o altă platformă. Deci, am rigidizat tehnologia de execuție.

La planșee, panourile respective au goluri pentru sifon în pardoseală, goluri pentru trecerea conductorilor, pentru fixarea lămpii în plafon, goluri pentru fixarea tensorilor care mențin în poziție provizorie panourile verticale și o serie întreagă de alte goluri în afară de dentiție, care pe fiecare latură reprezintă 4—5—6 rezemări. Or, în străinătate sînt suficiente două rezemări pentru o latură a planșeului.

La pereții portanți, în afară de golurile pentru tensori există șlițurile pentru instalațiile electrice, care pornesc de la un singur traseu vertical lîngă ușă, la niște trasee pe care pur și simplu nici nu știi cum să le realizezi la un moment dat. Dacă încercăm să scurtăm panoul trebuie să schimbăm poziția acestor șlițuri. Cum se poate realiza? Sudînd alte dispozitive pe platforma respectivă de turnare, pentru a realiza alte poziții. Acest lucru nu se poate face de la o zi la alta, de la o săptămînă la alta. Ca să nu mai vorbim de peretele așa-zis sanitar care are, dacă nu mă înșel, 30—40 de dibluri pentru fixarea tuturor obiectelor sanitare care se fixează într-o baie și respectiv, în cealaltă parte a peretelui, în bucătărie.

În afară de acest lucru este vorba de pereții despărțitori subțiri, care în momentul de față la noi se execută tot din beton armat. Lăsăm de-o parte faptul că un perete de 7 cm din beton armat, supus la o serie de manipulări, orice am face noi, tot va fisura, ca să nu spunem că se va rupe; în orice caz, el va ajunge la șantier într-o astfel de stare încît, ca să poată fi montat, trebuie să fie cîrpit acolo.

În afară de consumul de metal care intră în acești pereți despărțitori, însuși faptul că ei se execută în fabrică determină ocuparea unor suprafețe tehnologice care ar putea fi mult mai util folosite pentru realizarea altor tipuri de elemente mai eficiente decît turnarea unor pereți de 7 cm grosime.

Am expus foarte pe scurt cîteva cauze care, de fapt, opresc ca tehnologiile noastre să fie cît mai elastice.

Există remedii la acest lucru? Bineînțeles că da. De ce se lasă la turnare găuri în pereții exteriori cînd acestea pot să se facă ulterior și să se introducă buloane cu autoîmpănare care să fixeze consolele de care se agață radiatoarele? Am adus mostre din străinătate. Nu sînt greu de asimilat în țară. Tovarășul vicepreședinte Găvozdea le-a și văzut, le-a și admirat. Pentru a fixa tensorii pot fi folosite aceleași dispozitive de dat găuri și aceleași piese de fixare, eliminînd astfel o serie întreagă de astfel de găuri care trebuie realizate în fabrică.

Pentru instalația electrică, faptul că dispar plafonierele simplifică o serie întreagă de trasee și o serie întreagă de goluri. Bineînțeles că dispariția sifonului elimină și problema golului din planșeul respectiv. Găsirea unui sistem de rezemare pe un număr redus de dinți la planșee va simplifica și piesa respectivă și în același timp va putea crea posibilitatea distribuirii unor mustăți de legătură la planourile exterioare după un anumit pas, așa încît să poți jongla cu peretele lateral fără să deranjezi structura însăși a legăturilor. Deci, soluții există.

Se mai discută despre productivitate. E adevărat că la noi în țară acest aspect este încă rămas în urmă. Totuși, trebuie neapărat să ținem seama și de o serie întreagă de condiții. Din informațiile noastre privind situația din țările avansate reiese că într-o fabrică din străinătate, unele activități anexe ca: activitatea de curățenie, activitatea de întreținere energo-mecanică ș.a. se fac de către alte întreprinderi; la noi în țară, aceste activități se execută tot de fabricantul respectiv. Cînd ceri firmei străine respective să dea numărul de ore efectiv consumate, ea poate să dea numai numărul de ore de la ea din fabrică, ea nu adaugă și aceste activități. În unele țări străine există foarte multe semifabricate, într-o gamă foarte mare, plecînd de la plasele pentru planșeu, plasele pentru panouri, toată armătura. Armătura este

livrată de un terț în proporție de circa 60% ceea ce reprezintă o pondere foarte mare asupra consumului de manoperă. Sînt o serie întreagă de materiale, de instalații, semifabricate care vin gata asamblate și se introduc în panourile respective.

Noi am încercat, la fabrică, să facem un finisaj mai deosebit și am făcut piatră spălată sau criblură de marmură spălată; nu spunem că am făcut mare lucru, dar s-a făcut ceva, însă cu această ocazie am reușit să înfundăm toate canalizările din fabrică, pentru că singurul procedeu de a face acest finisaj a fost de a spăla acest mozaic de piatră înainte de întărire și tot laptele de ciment a intrat în canalizare, care se întreține foarte greu.

În străinătate, într-o situație similară, un fabricant oferă un întîrzietor de priză care se așterne pe platformă, peste el punîndu-se piatra respectivă; așternîndu-se betonul, acest întîrzietor de priză împiedică cimentul să se întărească și printr-o simplă spălare, piatra rămîne aparentă.

Acolo există deci o foarte mare contribuție din partea unor industrii anexe. De fapt, aceasta este concluzia la care voiam să ajung: un sector nu poate să-și ducă activitatea singur, făcînd și o serie întreagă de alte activități nespecifice activității de bază, decît cu o risipă foarte mare de forțe de muncă.

Creșterea productivității muncii trebuie să însemne și în țara noastră specializarea unor întregi sectoare industriale; bineînțeles, aceasta nu se poate face de azi pe mîine, dar consider că este un aspect care nu trebuie de loc neglijat în activitatea de industrializare a construcțiilor de locuințe din țara noastră.

Aș mai vrea să arăt și unele aspecte privind calitatea materialelor; mă refer în special la calitatea cimentului care lasă de dorit.

Un ciment de calitate superioară dă posibilitatea să se folosească un beton fluid care, pe lîngă faptul că duce la o vibrare foarte ușoară, permite în același timp un lucru și mai important: realizarea unor profile foarte corecte, deoarece se umplu corect toate profilele care sînt prevăzute în proiect. Acest lucru este foarte important tocmai sub aspectul îmbinării, al asigurării etanșeității. Din nou accentuez, deci, asupra calității materialelor folosite.

Aș vrea să fac cîteva constatări asupra unor aspecte organizatorice; este vorba de realizarea capacităților de confecționare a panourilor prefabricate. Voi da un exemplu.

Acum o săptămînă am fost în județul Ialomița, la Slobozia, pentru a stabili cu constructorii locali necesarul de panouri mari prefabricate pentru județ care să fie preluate de fabrica ministerului de la Călărași. După ce am stabilit acest necesar pînă în anul 1975, ei au spus că fac și la Slobozia un poligon.

— Dar pentru ce îl faceți?

— Este în plan.

— Bine, dar noi vă preluăm și această capacitate de 400 de apartamente pe care dumneavoastră le aveți în plan.

— Da, dar de ce să n-avem și noi poligonul nostru?

— Dar fabrica este la 40 km și ați fost de acord că în 1970 vom transporta panouri de la Călărași.

— Da, dar să avem și noi poligonul nostru.

Este răspîndită concepția ca fiecare unitate să-și aibă poligonul ei, cu toate că alături, la 40 km, care nu este o distanță exagerată, există o fabrică cu o capacitate de 100 000 m^3 de beton.

Cred că în primul rînd trebuie studiată capacitatea existentă în momentul de față, analizată temeinic pe fiecare linie de fabricație și abia după aceea să pornim la realizarea de capacități noi, pentru că, cel puțin așa considerăm noi, realizarea unei calități superioare este condiționată și de organizarea unității respective. Or, în momentul în care există o unitate de 100 000 m^3 pe an, ea are și o organizare corespunzătoare, superioară unei organizări posibil de realizat la o capacitate, să spunem, de 400 de apartamente, care înseamnă 7—8 mii de m^3 pe an. Acesta este un aspect.

Al doilea aspect, care consider că este foarte important, este pregătirea șantierului. La noi se sapă fundații, se toarnă betonul și după aceea se caută prefabricate. Dar există posibilitatea ca aceste prefabricate să ajungă la șantier? Există drumuri, există forță, există căi pentru macarale? Acestea vin pe planul al doilea. În străinătate, montajul prefabricatelor pornește odată cu terminarea organizării incintei șantierului. Pe drumul definitiv al cvartalelor circulă treilerele încărcate cu piese. Nu există pericolul de stagnare, de întrerupere a ritmului prin faptul că mijloacele de transport s-au împotmolit, s-au înzăpezit, s-au înnoroiat și că trebuie să vină două buldozere pentru a scoate un treiler din șantier. Eu consider că acest element este un factor foarte important în realizarea unui ritm normal de lucru între producător și șantier.

Și tot legată de realizarea acestui ritm este concepția de gîndire tehnologică, respectiv de realizare a unităților industriale. În toate unitățile pe care le-am văzut există spații tehnologice foarte generoase. Aceste spații tehnologice generoase permit o circulație normală, o aprovizionare normală a locului de muncă, un ritm normal de fabricație. Sînt create spații speciale pentru rectificări, pentru ca piesa odată intrată în depozit să fie perfectă pentru livrare. Nu există panou de fațadă care să nu fie luat la mînă de 1—2 zidari, care să-l rectifice, să-i corecteze defecțiunile care apar din procesul tehnologic. Și în Occident apar aceste defecțiuni în procesul muncii, ele sînt inerente, însă acolo fiecare piesă este luată la mînă și este corectată, adusă într-adevăr într-un stadiu, să spunem, aproape de perfecțiune.

Elasticitatea tehnologiei respective este condiționată de existența unor spații foarte mari de depozitare a produselor finite. Într-adevăr, pe un același tipar se toarnă trei-patru-cinci tipuri de piese, dar această schimbare de tipuri de piese cu același tipar nu se face în fiecare zi, ci săptămînal. Or, ca să avem toată gama de piese trebuie să avem spațiu de depozitare a tipului respectiv, ca să fie disponibil la livrare pînă îi vine din nou rîndul de turnat pe același tipar.

Depozitele din străinătate au o capacitate de cuprindere pentru o producție de 35—40 de zile, față de circa 10—12 zile cît se asigură în depozitele din fabricile noastre.

În încheiere aș vrea să revin asupra unui aspect ridicat de tovarășul arh. Niga: colaborarea dintre proiectare, cercetare, fabricant și șantierele de execuție. În orașul București a existat o colaborare, spun eu, foarte strînsă între fabrică și institutele de proiectare cu care am colaborat pentru realizarea de locuințe, respectiv I.P.C.T., Proiect-București, INCERC, și în prima perioadă, IPIMPC, colaborări care au dus la realizarea unor lucrări nu prea urîte în orașul nostru. Această colaborare a plecat în unele cazuri încă de la stabilirea partiurilor, ca de exemplu cu Institutul Proiect-București, dar acest lucru nu a fost suficient, considerăm noi, datorită și vechii organizări a sectorului industrial de prefabricare.

În momentul de față a luat ființă centrala industrială a prefabricatelor. Această centrală industrială, prin specificul și forma ei organizatorică, are în componența ei un sector destul de puternic de proiectare și cercetare. Acest sector, împreună cu întreaga centrală, își propune să desfășoare o activitate strînsă de colaborare împreună cu organele de proiectare, atît din București, cît și din întreaga țară, în vederea stabilirii încă de la faza incipientă, a partiurilor, a elementelor prefabricate, a încercărilor tehnologice, a experimentărilor; de asemenea, ne gîndim la montarea unor blocuri experimentale prin forțele proprii ale centralei, deși aceasta nu este în specificul ei, pentru a rezolva și a realiza cele mai eficiente și cele mai plastice soluții sub aspectul folosirii elementelor prefabricate.

În acest sens, vă asigur din partea centralei că vom depune toate eforturile și ne vom strădui să ajungem la toate unitățile de proiectare, pentru a depista deficiențele care mai există în momentul de față în realizarea elementelor prefabricate, în vederea creșterii gradului de industrializare a construcțiilor de locuințe și atingerea parametrilor indicați.

Arh. Ovidiu Vasilescu

Institutul pentru proiectarea construcțiilor tip (I.P.C.T.)

AVEM CONDIȚII DE EXECUȚIE PENTRU PREFABRICARE INTEGRALĂ?

Ca șef al sectorului de proiectare pentru construcții social-culturale din I.P.C.T. îmi exprim satisfacția că plenara Uniunii arhitecților dezbate o problemă care interesează într-un înalt grad acest domeniu al activității noastre.

Pînă acum doi ani soluțiile de industrializare prin prefabricare erau limitate la unele construcții de serie sau la proiectarea planșeelor din fîșii pe catalog. Acest lucru nu era întîmplător, pentru că — așa cum s-a mai arătat — condițiile de execuție, de procurare și de fabricare a unor elemente prefabricate nu puteau asigura nici pe departe volumul important de investiții executate în perioada respectivă în sectorul social-cultural.

Aș aminti că în planul șesenal au fost realizate peste 26 000 de săli de clasă. Menționez că o serie de încercări de a introduce în proiectele I.P.C.T. pentru clădirile social-culturale, elemente prefabricate ca variante la soluțiile tradiționale, fie că nu au fost avizate de beneficiari, fie că nu au fost executate (cu unele rare excepții).

Lipsa de corelare a datelor de proiectare cu posibilitățile de execuție, livrare, manevrare și cu aspectele economice ale investițiilor a împiedicat pînă în prezent abordarea pe o scară mai largă a industrializării în acest domeniu. Proiectarea a fost nevoită să țină seama de realități și să facă față cerințelor beneficiarilor, elaborînd proiecte imediat aplicabile și nu știm ce s-ar fi întîmplat dacă soluțiile date în proiecte ar fi găsit pe executanți total nepregătiți.

Aș putea, folosind un termen propriu proiectanților, să spun că hîrtia suportă orice soluție. Să nu uităm însă că proiectele tip nu se aplică numai în București, ci în toată țara, în diverse condiții și cu posibilități de execuție de care permanent ar trebui să ținem cont.

Prin modul cum s-au pus problemele în ultima vreme, prin indicațiile superioare care au arătat că sarcina industrializării este generală și privește nu numai pe proiectant, ci și pe executant și pe producătorul de materiale, s-au creat — aș spune — premise pentru abordarea acestei probleme de pe altă poziție.

În acest sens, I.P.C.T. a trecut la elaborarea unor studii cu propuneri de prefabricare a clădirilor social-culturale pe diverse sisteme constructive, cu grinzi T și II cu semipanouri, cu elemente posttensionate sau pretensionate, arătînd și unele consecințe economice în sistemul actual de prețuri de deviz.

În acest an a mai fost elaborat un studiu general de prefabricare pe bază modulară, în care s-au încadrat o gamă largă de construcții: școli, licee, creșe, grădinițe, cantine, internate și o parte din lucrările pentru cultură și turism.

Pe baza acestui studiu general, elaborăm în prezent un studiu amplu de seriere în vederea prefabricării pentru școli generale și licee; studii de acest gen le considerăm absolut necesare și pentru celelalte categorii de clădiri social-culturale.

Consider în acest sens că o prefabricare poate fi eficientă numai atunci cînd folosim elemente comune, unificate, pentru o serie largă de clădiri social-culturale și aș merge mai departe prin susținerea că unificarea trebuie să ia în considerație folosirea în comun a unor capacități și utilaje de formare a prefabricatelor de locuințe existente pe plan local.

În acest sens apare și necesitatea unei elasticități a tehnologiei de prefabricare pentru a putea folosi aceleași tipare. Dacă la locuințe există o experiență acumulată, dacă condițiile materiale de fabricare și execuție-montaj sînt aspecte în plină desfășurare, în domeniul clădirilor social-culturale ne aflăm la început și cred că factorii interesați trebuie să analizeze din toate punctele de vedere această problemă, punînd la baza ei studii, încercări, experimentări, fără de care riscăm să aplicăm unele soluții cu eficiență scăzută.

În prezent, majoritatea beneficiarilor cer proiecte de execuție și semnează contracte pentru soluții integral prefabricate. Sînt însă create premisele de a le și executa în 1970—1971? Este adevărat că există și o soluție — aș zice — de tranziție, că un proiect prefabricat poate fi executat și monolit, dar se pune întrebarea: este eficient pentru proiectare să treacă radical la construcții integral prefabricate, din moment ce neaplicarea imediată în execuție înseamnă o irosire inutilă de forțe?

După cum se știe, proiectăm dotări social-culturale și pentru mediul rural. Problema industrializării construcțiilor se pune și pentru această categorie de clădiri, la care rezultă condiționări în plus, legate de căile de acces, utilaje de montaj, tehnicitate etc.

Rezultă clar că proiectarea trebuie să dispună de o serie de elemente mult mai concrete asupra posibilităților de execuție, asupra materialelor ce se vor fabrica, asupra unor condiții de cost, pentru că nu trebuie să uităm că astăzi în calculele economice se discută doar teoretic despre viteza de execuție, despre manopera scăzută pe șantier, de durabilitate în timp, de exploatare etc. și se calculează practic după prețurile de deviz din 1963, care dau — cînd se compară proiectele cu soluții prefabricate cu cele cu soluții tradiționale — diferențe în plus la prefabricate pînă la 10%.

Aș mai aminti, ca și alți colegi, că prefabricarea structurii nu epuizează problema. Materialele de finisaj, problemele de instalații constituie și ele probleme deschise ce stau nu numai în fața proiectării, ci a tuturor factorilor ce concură la realizarea unei construcții.

În dorința de a nu fi nici pesimist, nici optimist, ci realist, am căutat să arăt cîteva aspecte ce frămîntă colectivele noastre de lucru, pentru că am convingerea că numai printr-o cooperare complexă vom putea canaliza toate forțele spre soluții eficiente, care să se înscrie pe linia directivelor din planul cincinal 1971—1975.

Arh. Tiberiu Nits
D.S.A.P.C. — Tg. Mureș

INDUSTRIALIZAREA CONSTRUCȚIILOR IMPLICĂ UN NOU SISTEM DE GÎNDIRE ÎN PROIECTARE ȘI EXECUȚIE

Condiția de bază a industrializării construcțiilor este o nouă concepție tehnică în proiectare, care permite introducerea noilor tehnici de prefabricare a elementelor și prin aceasta asigură execuția industrializată a construcțiilor.

Cu toate că pînă în prezent întreprinderile de construcții și-au mărit capacitatea prin mărirea permanentă a productivității muncii, se întrevede că nu vor mai putea face față cerințelor cantitative și calitative în perspectivă, în primul rînd din lipsă de forțe de muncă. Ritmul de industrializare a țării și intensivizarea producției agricole vor îngreuna din ce în ce mai mult asigurarea sectorului de construcții cu forța de muncă necesară. Chiar și în prezent există asemenea fenomene în multe părți ale țării. Singura cale de rezolvare care rămîne este introducerea mai accentuată și accelerată a industrializării construcțiilor, a perfabricării cu un grad de finisare cît mai avansat încă din fabrică și mărirea în continuare a productivității muncii. În acest scop trebuie să se accentueze ritmul de introducere a industrializării construcțiilor, ridicarea nivelului ei tehnic și generalizarea ei în toată țara, pentru toate categoriile de construcții. La promovarea acestor deziderate trebuie să contribuie sectorul de cercetare, proiectare și execuție experimentală, precum și ridicarea nivelului tehnic al bazei materiale.

Aplicarea în masă a prefabricării pe baza proiectelor tip trebuie să se facă în așa fel, ca, pe lîngă rezultatele economice, să fie satisfăcute la un înalt nivel exigențele plastice și urbanistice ale noilor construcții prefabricate.

Industrializarea construcțiilor necesită o proiectare care să asigure execuția în serie a elementelor constructive. Pentru eliminarea unor uniformități exagerate aș propune, de la un anumit nivel, o proiectare descentralizată: unele institute, mai evoluate, să poată aplica modificări proiectelor tip, așa cum am văzut că se încearcă la Brașov și s-au făcut sau se elaborează tipuri noi, bineînțeles încadrate în tipizarea generală, în modulare etc.

Reducerea numărului de proiecte-tip obligatorii, introducerea proiectelor recomandate, dezvoltarea industriei construcțiilor sînt dependente de cantitatea și calitatea materialelor de construcții și instalații care se produc. Calitatea acestor produse influențează comportarea clădirilor și în timp; un material durabil, dar puțin mai scump, se dovedește mult mai economic în timp. Prin fațade durabile se elimină o întreținere costisitoare, care necesită multă manoperă. Același lucru se poate spune și despre finisajele interioare și mai ales despre instalații. La unele blocuri, după șapte-opt ani de folosință, majoritatea instalațiilor sînt defecte, robinetele nu mai funcționează, vibrează, bubuie în detrimentul confortului.

Prin proiectarea construcțiilor de locuințe prefabricate din panouri mari trebuie să asigurăm posibilitatea ca, prin folosirea optimă a tehnologiei de fabricație, să putem asigura o serie cît mai largă de variații în expresia exterioară a construcțiilor și în rezolvarea funcțională a planurilor.

În stabilirea elementelor-tip constructive și de plan — mă refer la anumite celule, la o travee — trebuie să avem în vedere o varietate cît mai redusă a elementelor prefabricate și să realizăm aceste celule variate cu un număr redus de asemenea elemente; de aceea trebuie să creăm serii unitare de șabloane și să asigurăm o prefabricare eficientă, cu productivitate mare. Posibilitatea folosirii elastice a celulelor tip trebuie asigurată prin introducerea în proiecte a variantelor de planuri de locuințe sau secțiuni. La stabilirea celulelor-tip trebuie să se țină seama și de suprafețele optime stabilite în prescripțiile de proiectare. Trebuie să se creeze un sistem constructiv modular rezultat din necesitățile prefabricării.

Sistemul tipizării celulelor la apartamente din panouri mari se bazează pe aplicarea variată a unor părți de clădire, determinate din punct de vedere constructiv și al soluției de plan. Asemenea celule variate se stabilesc pentru camere de locuit — mă refer la o travee sau celulă — camere mari sau mici, în funcție de traveea respectivă, pentru încăperi umede, băi, bucătării, cu sau fără antreu sau cu trecere și pentru scări. Acest sistem de proiectare tip poate asigura rezolvarea diferitelor tipuri de apartamente în ansambluri arhitectonice corespunzătoare exigențelor noastre.

Mai apare o problemă nouă de rezolvat care, după cîte cunosc, apare numai la noi: problema diversificării. Apar diferențe de suprafețe de 1—3 m² la camere de locuit și alte diferențe mici la alte încăperi. Consider că această problemă ar trebui examinată cu atenție și că ar trebui găsită o rezolvare corespunzătoare prefabricării.

În cursul acestui an am avut ocazia să particip la un schimb de experiență în Ungaria, fiind delegat din partea Uniunii arhitecților. Printre alte probleme, am avut ocazia să cunosc acolo cîteva aspecte ale prefabricării din țara vecină.

Constructorii din R. P. Ungară sînt destul de avansați în prefabricare, existînd acolo o rețea de fabrici de case pe întreaga țară, cu capacități de 2 000 pînă la 4 000 de apartamente pe an. Ei au început această acțiune prin cumpărarea unor serii de asemenea fabrici din U.R.S.S. și Danemarca. Pe parcurs și-au însușit toate secretele acestei noi preocupări. Astăzi proiectează fabrici, proiectează și chiar execută fabrici de case pentru export.

Aș dori să relev cîteva greutăți pe care le-am remarcat și prin care constructorii din R. P. Ungară au trecut în decursul timpului.

Primele lor clădiri sînt ansambluri mari, extrem de monotone. În general au construit clădiri p+4, p+10 și acum aplică prefabricate din panouri mari la clădiri p+15.

Panourile de fațadă sînt executate din beton aparent de proastă calitate. Au practicat principiul turnării părții de fațadă a panoului deasupra, ultimul strat fiind cel de fațadă, care vine către exterior. După turnare, le-au spălat și spălatul nu s-a putut face în mod uniform. Astfel, la aceste clădiri, aspectul exterior nu este tocmai plan. Se văd urme ale spălării și, în general, neregularități. Apoi — mă refer tot la panourile de fațadă — a pătruns apa prin rosturile verticale și orizontale. Betonul nu absoarbe apa ca și cărămida, și orice cantitate mică de apă ce se infiltrează prin fațadă la orice ploaie ceva mai puternică, pătrunde în clădire. Din experiență și după studii multiple au reușit însă să găsească soluții bune, pe care le aplică cu succes și cu rezultate din ce în ce mai bune.

La construcțiile recente este de remarcat calitatea foarte bună a elementelor. Panourile de fațadă sînt fără punți termice. Rosturile orizontale și verticale sînt acum rezolvate; se fac fațade durabile din beton aparent; se fac experiențe și s-au produs și panouri de fațadă colorate, utilizînd pietre de culori diferite; am văzut unele experiențe în care folosesc tot sfărîmături de piatră, însă le introduc într-un

cuptor, unde pe suprafața pietricelelor se depune un strat de sticlă colorată, realizînd astfel fațade deosebit de aspectuoase.

Sînt foarte multe încercări. Prefabricarea impune o permanentă cercetare și perfecționare a întregului sistem, pornind de la proiectare, la fabricarea elementelor și montarea lor pe șantiere.

Materialele de finisaj sînt modeste, totuși sînt corespunzătoare. Am văzut acolo un covor PVC care, pe lîngă suprafața superioară foarte rezistentă, are un strat elastic, ceva mai gros decît al covoarelor noastre, care asigură izolarea fonică.

În loc de faianță, care după cum știm ocupă un spațiu destul de mare din băi, aproape 3 cm de mortar — și aceasta pe două părți înseamnă ceva ! — ei folosesc plăci de material plastic de dimensiuni mai mici decît ale faianței noastre, numai de 2 mm grosime, care se lipesc direct pe pereții băilor și sînt foarte durabile. Folosesc de asemenea o serie întreagă de profile de cauciuc, care se montează la căzi, pe pardoseală și în alte părți, foarte simplu executate, dar eficiente.

Am văzut acolo parchet lamelar pe panouri mai mari, de 60/50, însă cu un strat izolator fonic din pudretă de cauciuc vulcanizată, deci de o grosime constantă; părțile exterioare ale pudretei de cauciuc sînt absolut plane și se montează extrem de rapid. Am dat un model la industria noastră locală, care a și reușit să fabrice asemenea parchet, deocamdată experimental.

Băile le prefabrică și le finisează complet în fabrică. Înainte de a le transporta, ușile se plombează și se deschid doar cînd se recepționează clădirea finisată. Toate coloanele sînt într-o nișă exterioară; pe șantier nu se fac decît legăturile între niveluri.

Băile au un perete comun cu bucătăria pe care se montează toate instalațiile sanitare și mobilierul bucătăriei, acoperindu-se totul cu o îmbrăcăminte din polietilenă, care se demontează tot la predarea blocului. Toate acestea se duc gata finisate pe șantier. Baia se montează pe placa de beton executată, și așa se termină întregul bloc.

Pe șantiere se remarcă o curățenie deosebită.

De la nivelul la care se montează panourile, de multe ori se observă scările, care ies afară cu un nivel sau un nivel și jumătate, cu balustradele montate, dar nevopsite, pe care se circulă. Este într-adevăr un montaj și nu o construcție obișnuită.

Panourile sînt de o calitate deosebită, au muchii perfecte, iar cantitățile de mortar care trebuie introduse sînt foarte reduse.

S-au discutat cîteva aspecte în legătură cu uniformitatea și monotonia. Am realizat clădiri monotone și în sisteme tradiționale, și din prefabricate și din altele. Depinde de măsura în care noi o să stăpînim tehnica prefabricatelor, începînd cu conceperea proiectului de fabrică de prefabricate, secțiunile de apartamente, detalii de îmbinări și finisaje, colaborarea între beneficiar, proiectant, producător de prefabricate, executant, dacă vom realiza sau nu clădiri monotone. În filmele prezentate la plenară s-a văzut clar că stăpînirea acestor probleme dă rezultate bune. Prefabricarea oferă multe posibilități de varietate, în plan, pe înălțime, în expresivitatea fațadelor, culoare etc. Realizările noastre de pînă acum au fost admirate de străinii care ne-au vizitat țara. Consider că așa ar trebui să fie și în viitor.

Obținerea rezultatelor dorite în prefabricare implică conjugarea eforturilor tuturor factorilor care contribuie la realizarea construcțiilor. Proiectarea devenind o activitate deosebit de complexă, trebuie să angreneze toți specialiștii necesari. Trebuie să existe o colaborare strînsă între proiectant, executant și producătorul de materiale, pentru ca prevederile proiectului să se poată materializa întocmai, în funcție de nivelul tehnic și de utilajele executantului și de materialele ce se produc. Proiectanții și executanții noștri, avînd aceleași interese, printr-o colaborare fructuoasă pot realiza lucrări care să satisfacă toate exigențele.

Industrializarea construcțiilor impune ridicarea calitativă a proiectării și execuției. Fiind o activitate foarte complexă, care trebuie generalizată, industrializarea implică un nou sistem de gîndire în proiectare și execuție, o gîndire complexă, care necesită însușirea tuturor cunoștințelor necesare care apar în tot angrenajul industrializării, de la ansamblu la detalii, de la sistemul constructiv la aspectul exterior al construcțiilor.

Aș dori să ridic o problemă, făcînd o constatare care mă privește în primul rînd pe mine însumi. În angrenajul dezvoltării tehnice, al științei și matematicii, dacă ne bazăm numai pe pregătirea noastră din școală, pierdem teren pe zi ce trece, deoarece nu ne putem menține pe poziția de promotori ai progresului, științei și tehnicii. Dacă mergem pe acest făgaș, vom fi depășiți de toate celelalte cadre de specialitate tehnică. De aceea aș ridica problema necesității organizării unor cursuri de perfecționare, unde să se trateze toate problemele noi, nu numai din domeniul proiectării prefabricatelor. Nu mă refer la institutele de specialitate, unde sînt specialiști mulți, dar mă refer la situația din întreaga țară și pot să afirm, pornind de la mine, că am devenit niște visători în problemele de sistematizare, deoarece nu putem demonstra prin calcule economice soluțiile noastre, nu cunoaștem mijloacele matematice și posibilitățile progresului tehnic, nu cunoaștem modul de a solicita pe specialiștii calculatori, nu cunoaștem posibilitățile lor.

Trebuie să recuperăm această rămînere în urmă față de nivelul țării și mai ales față de alte țări cu tehnică avansată. Acest lucru trebuie organizat în primul rînd pe plan central și, paralel, pe tot teritoriul țării. Se știe că există o asemenea acțiune pentru toate cadrele din economia națională și cred că noi, arhitecții, n-ar trebui să rămînem în afara unor astfel de preocupări.

În domeniul investițiilor, obținerea unei eficiențe economice ridicate are consecințe importante asupra progresului mai rapid al societății, deoarece cu aceeași cantitate de muncă socială se va putea obține un volum mai mare de producție materială. Dacă se ține seama că de eficiența investițiilor de astăzi depinde dezvoltarea de mîine, importanța ce se acordă problemei eficienței și utilizării investițiilor este justificată.

Metodele moderne de analiză și de calcul economic folosind modelarea matematică a fenomenelor economice îndrumă raționamentul pe făgașul unei logici stricte, rezultatele calculelor fiind însă valabile numai în măsura în care modelarea ține seama de legile obiective ce acționează în economie.

Întreaga organizare a activității arhitecților în acest domeniu trebuie corelată cu organizarea activității economice pe plan republican. Trebuie să cîștigăm toată încrederea organelor centrale, prin capacitatea și pregătirea noastră, prin încadrarea și sub aspectul economic, în efortul general al reconstrucției țării.

Prof. arh. Horia Maicu

PRIN PREFABRICARE ȘI INDUSTRIALIZARE VOM OBȚINE SUCCESE SIGURE

Vreau să-mi exprim adeziunea la inițiativa conducerii de partid și de stat pentru dezvoltarea industrializării și prefabricării în construcții și în același timp să-mi exprim satisfacția față de faptul că toți cei care au luat cuvîntul în plenară, prin conținutul celor spuse, în mod implicit au aderat cu convingere la această importantă inițiativă de partid și de stat.

Vreau, de asemenea, să-mi exprim satisfacția că atît vicepreședintele Consiliului de Miniștri, tov. Leonte Răutu, cît și C.S.E.A.L. — organ de stat în sfera căruia intră răspunderea industrializării și prefabricării construcțiilor de locuințe și social-culturale — prin președintele său, tov. Petre Blajovici, au solicitat pe arhitecți și Uniunea noastră să se situeze, cu aportul specific, cu inventivitatea și entuziasmul de care arhitecții au mai dat dovadă, în sprijinul acestei extrem de importante acțiuni, fără de care — așa cum s-a văzut din expunerea tovarășului vicepreședinte Găvozdea — sarcinile cincinalului viitor nu se vor putea realiza.

Numai folosind just și cu pricepere industrializarea și prefabricarea — cu aportul creator și inventiv al arhitecților, inginerilor, fabricilor industriei de materiale, — vom putea obține succese sigure în îndeplinirea sarcinilor importante din domeniul construcțiilor.

Referitor la proiectare, se analizează, la nivelul organelor de stat care au răspundere și implicit al C.S.E.A.L., problema cum poate fi organizată în viitor proiectarea, pentru a avea o eficiență sporită, pentru a putea fi mai aproape de șantiere, pentru a putea controla și stăpîni acest complex proces de edificare.

Eu îmi permit să fac o propunere. Consider că proiectarea de arhitectură și a structurilor de rezistență, începînd de la elaborarea temei, pe care o face beneficiarul (dar pe care trebuie s-o sprijine proiectantul prin cunoștințele sale specifice) și trecînd la studiul tehnico-economic, la proiectul de execuție, la detaliile și la supravegherea șantierelor, trebuie să rămînă la institutele de proiectare și la DSAPC-uri. Nu se poate separa studiul tehnico-economic, elaborat de arhitect și de inginerul de specialitate în institute și DSAPC-uri și lăsa ca proiectul de execuție și detaliile să fie elaborate de executant ! În schimb, întreaga proiectare de instalații, așa cum se face în foarte multe țări din lume, trebuie să treacă la întreprinderile profilate, de execuție de instalații.

În felul acesta, proiectarea de arhitectură și rezistență va putea să fie stăpînită ca termene și eficacitate, calitativ mult mai bine decît în actuala formulă administrativă, aș spune eu birocratică, a proiectării, în care proiectările de instalații ocupă un timp imens, iar eficiența lor — deși proiectanții sînt excepțional de buni profesional — pe ansamblu-proiect este slabă și deficitară.

În ceea ce privește execuția, mă declar de acord cu cele ce s-au spus pînă acum; trebuie și ea să-și revizuiască, ca și noi, proiectanții, pozițiile, spre o îmbunătățire eficientă și calitativ superioară.

La fel, sectorul industriei materialelor de construcții, care este hotărîtor și pentru proiectant și pentru executant, prin varietatea și calitatea materialelor de construcții, trebuie să-și schimbe complet poziția de pînă acum și să vină în întîmpinarea acestor directive de partid și de stat. De asemenea, privit pe ansamblu, și fabricile de industrializare și prefabricate, așa cum s-a mai spus aci, trebuie să-și ridice nivelul de calitate, varietate și elasticitate.

Toți acești factori, coordonați ca un unic tot — fiindcă obiectivul este edificiul construit, la care participă toți — trebuie să treacă pe o nouă poziție de înțelegere a problemelor, pentru a ridica cantitativ și calitativ eficiența în domeniul construcțiilor.

În ceea ce privește industrializarea și prefabricarea, aș vrea să ating un punct care n-a fost atins și care mi se pare foarte important.

În foarte multe țări avansate, o preocupare este trecerea la panouri mari, ușoare, panouri de fațadă din poliestar armat cu fibre de sticlă, panouri care s-au realizat, de pildă, în Brazilia; astfel, acolo, în ansamblul Novo Iraja din Rio de Janeiro, s-au realizat 25 de locuințe cu patru niveluri, cu panouri care au 2,70 m înălțime, pe 9,50 m lungime și care sînt turnate, au un miez izolant, ating 5 m grosime, au forme plastice foarte frumoase. Cu șase panouri din acestea se realizează o fațadă foarte interesantă din punct de vedere plastic. Nu mai vorbesc din punct de vedere tehnic și al ușurinței de montaj: patru oameni ridică cu mîna un astfel de panou.

Un alt exemplu, ceva mai mare: în Belgia s-au executat 150 de case construite tot cu panouri de fațadă prefabricate, numite « thermur », panouri compuse din două fețe de poliester armate cu fibre de sticlă, avînd la mijloc o spumă sintetică izolatoare termică. Aceste panouri au 2,60 m înălțime și ating 7 m lungime, însă ele pot fi tăiate la mașină la lungimea indicată de proiectant. Ferestrele și ușile se introduc în aceste panouri prin decuparea locului respectiv. Panoul vine cu ușile și ferestrele montate, operație simplă; panoul poate fi ridicat de patru oameni și se montează direct pe osatura clădirii, fără o tramă metalică de suport.

Din astfel de panouri se fac și case parter, care nu au nevoie de nici o osatură, panourile lipindu-se prin simplă sudură, acoperișul fiind din alt panou, tot de poliester, care se leagă de pereții laterali tot prin sudură.

Exemple sînt multe. Vreau să vă mai spun că în domeniul structurilor spațiale autoportante în poliester armat cu fibre de sticlă translucide și colorate, s-au realizat o serie de construcții extrem de interesante. De pildă, în Anglia s-a acoperit un bazin de înot la Wickhem Gardens cu aceste forme spațiale autoportante, care formează perete și acoperire, translucide, colorate în bleu, pentru a realiza o lumină care să nu jeneze pe cei ce înoată în bazin. Rezultatele sînt excepționale din punct de vedere economic, al rapidității și ușurinței. Or, una din indicațiile conducerii de partid și de stat este și ușurarea construcțiilor.

Eu nu vin aci să pledez împotriva panourilor de beton armat, să fiu bine înțeles. Noi nu trebuie să mergem numai pe o singură direcție. Părerea mea este că trebuie să mergem cu aceste fabrici și poligoane de panouri de beton armat, cu construcții spațiale de care a amintit tovarășul Vernescu, dar și pe drumul antrenării serioase a industriei noastre chimice, care este o forță în economia noastră națională și care trebuie să vină și să ne pună la îndemînă materiale, care sînt deja experimentate în alte țări, cu rezultate pozitive.

Nu mai vorbesc de prețuri: este inadmisibil ca PVC-ul să coste mai scump decît parchetul, și să nu-l poți pune fiindcă în deviz n-ai bani, cînd el în realitate costă mult mai puțin. Mi s-a spus că beneficiul la covoarele PVC este de 300%, lucru aberativ din punct de vedere economic și financiar. O revizuire pe tot sectorul, pentru a corela și a fixa just prețurile, va sprijini foarte mult succesul acestei directive de partid și de stat.

Aș vrea să mai adaug cîteva chestiuni de principiu.

Mie mi se pare că pînă acum, din felul nostru — să spun administrativ-birocratic — în care ne desfășurăm activitatea de proiectare, de execuție, de materiale de construcții ș.a.m.d. am ajuns, inclusiv beneficiarii, la un grad de birocrație complicată, care nu numai că frînează dezvoltarea în acest domeniu, dar duce la întîrzieri de termene de punere în folosință, întîrzieri grave pentru economia națională; iar cînd vrei să analizezi să vezi care este cauza și cine poartă răspunderea, atunci răspunderile se topesc !

De exemplu, beneficiarul are astăzi, prin unele dispoziții și legi, o competență vastă de a hotărî în domeniul construcțiilor, fie că se pricepe, fie că nu se pricepe. Este cert că fără avizul și acordul lui nici proiectantul nici executantul nu poate să facă mai bine sau să facă cum e bine; trebuie să facă cum vrea beneficiarul, și mie mi se pare că aceasta este eronat ! Beneficiarul trebuie să aibă răspundere totală asupra temei, răspundere totală asupra asigurării pe linie de stat a fondurilor și răspundere totală în recepționarea obiectului. Dincolo, începe răspunderea de profil. Proiectantul trebuie să răspundă de funcționalitate, de economicitate, de înscrierea în investiția aprobată etc. etc. Acestea sînt răspunderi specifice proiectantului, dar acesta trebuie să știe pentru ce răspunde ! Iar execuția de asemenea își are sectorul ei de răspundere precisă. În practică însă această răspundere se topește !

De exemplu, noi facem devize pe baza legii, a unor «C»-uri, și nu e nevoie să punem alte prețuri. În același timp coexistă o altă lege sau o altă hotărîre, care dă drept executantului să ceară analize speciale; uneori, din cauza proastei organizări și din cauza risipei sau din alte cauze, fie că nu-i vin materialele la timp, fie că nu-i vine proiectul la timp, el pierde și atunci, la un foarte mare număr de articole, la cît poate mai multe, face analize speciale, ajunge sau nu ajunge la arbitraj, încasează bani pe care nu ar trebui să-i încaseze în mod legal, dar îi încasează tot în mod legal, și devizul «sare» !

Sînt deci unele neconcordanțe care vor trebui puse la punct cu ajutorul organului de stat, pentru a asigura terenul, fundația, pe care să putem dezvolta industrializarea, prefabricarea și reducerea prețului de cost, ridicarea calității în acest domeniu important al construcțiilor.

Ce să spun despre materialele de construcții?

Eu n-am văzut în nici o țară cărămidă așa de proastă cum se fabrică la noi și care să vină bucăți pe șantier ! Dar îmi aduc aminte că la noi în țară, pe cînd se făcea cărămida cu mîna și se ardea cu paie, scoteam o cărămidă foarte frumoasă, pe care puteai s-o zidești și aparentă ! Am uitat oare să facem cărămidă? !

Așa cum se întîmplă cu cărămida se întîmplă și cu alte materiale. Trebuie ca acest sector extrem de important, fără de care nu putem să realizăm nici noi, nici execuția, un lucru eficient și valabil, să sprijine această importantă acțiune a conducerii de partid și de stat.

Deci, sînt lipsuri în toate acele sectoare de care am vorbit, și ele trebuie lichidate. În același timp trebuie să existe și o colaborare și o coordonare între sectoare, de care s-a mai vorbit; s-a vorbit de acest lucru și în rapoartele prezentate la plenară.

Problema cercetării în urbanism și arhitectură, în structură și materiale noi, în metode noi de industrializare, este o problemă care a început destul de tîrziu să preocupe pături largi pe plan mondial.

Pînă acum — și noi trăim o epocă a unui salt enorm tehnico-științific al civilizației contemporane — în sectorul de construcții atît în urbanism, cît și în arhitectură și în alte ramuri, cercetarea este extrem de slabă sau, de cele mai multe ori, lipsește complet. Despre această problemă ne-a vorbit și tovarășul Leonte Răutu și tovarășul Blajovici. Uniunea noastră va trebui să se preocupe ca să creeze condițiile dezvoltării unor cercetări în urbanism, arhitectură, structuri, materiale noi, metode noi etc.

Fără o cercetare și fără o investiție corespunzătoare în cercetare — pentru că nu se poate face cercetare în nici un domeniu fără a cheltui niște fonduri, dar care pe urmă recompensează cu mare prisosință investiția făcută — vom vorbi mult, dar vom face mai puțin și mai prost.

Necesitatea cercetării se impune imperios și cercetarea trebuie privită în raport cu nevoile imediate — adică față de cincinalul care ne stă în față și care are sarcini concrete — și de asemenea în perspectivă.

O cercetare nu este valabilă cînd privește numai prezentul. Pentru că în ritmul nostru de dezvoltare cinci ani este un prezent pentru noi. Ea trebuie să pregătească teoretic și ca probleme și ca preocupări, viitorul următorilor 15—20 ani. Așa se pun problemele în țările care au început să facă cercetări în acest sector.

Și, o altă problemă foarte importantă este că Institutul de arhitectură, Institutul politehnic, Institutul de construcții trebuie să-și revadă programele pentru a forma pe arhitect, pe inginerul proiectant, pe inginerul din întreprinderi, în această direcție și cu o competentă orientare. Aceasta nu vine de la sine. Uneori vine și printr-un autodidacticism, dar mai rar. Am convingerea că trebuie o școlarizare gîndită, pregătită și o reciclare.

Personal, nu am avut prilejul să lucrez direct în domeniul prefabricării, dar oricînd m-aș înscrie pentru o reciclare, pentru că este extrem de interesant, deși sînt informat, am văzut multe și am citit multe. Dar una este să fii informat și alta este să proiectezi direct; una este să fii informat și alta este să fii inginer în fabrica de prefabricate; una este să fii informat și alta este să fii inginer pe șantier.

Trebuie deci, în mod organizat, să punem la punct — nu mă jenez s-o spun — o școlarizare a celor care au diplomă și ani de experiență în alte domenii, și o revizuire a programului de învățămînt, în care problema aceasta sau nu există sau există complet formal. Lucrul acesta l-am discutat în catedră la noi la facultate; rectorul și organizația de partid din facultate sînt de acord să ne axăm în mod organizat către pregătirea pe profilul construcțiilor industrializate a cadrelor viitoare de arhitecți.

Arh. Willy Juster
Institutul de proiectare a construcțiilor-tip (I.P.C.T.)

INDUSTRIALIZAREA TREBUIE SĂ GENEREZE SOLUȚII SPECIFICE, SUPERIOARE CELOR REALIZATE PRIN MIJLOACE TRADIȚIONALE

După expunerea tovarășului prof. Maicu, mă tem că ceea ce aveam eu să spun capătă o scară mai minoră, pentru că mă întorc la panourile mari, care m-au preocupat foarte mult în ultima vreme și care, cu toate că sînt foarte interesante și pun o mulțime de probleme, devin totuși un domeniu mai restrîns de activitate în cadrul mai larg al industrializării.

Este vorba totuși ca un număr cît mai mare de arhitecți să pătrundă în această problemă pe care o priveau pînă acum din afară, uneori chiar cu oarecare scepticism, cu aderență teoretică — eventual — dar ferindu-se practic de ea cît puteau mai mult; este vorba deci să se angajeze în această muncă un număr cît mai mare de profesioniști, și care au desigur avantajul de a nu porni de la început, ci de a porni de la un nivel bazat pe o experiență, pe o rutină chiar și cînd există perspectivele de a se îmbunătăți simțitor în viitor această activitate.

Este fără îndoială adevărat ce s-a spus de către antevorbitori și în referate cu privire la necesitatea ca arhitectul să-și îmbunătățească cunoștințele anterioare din școală, din profesiune, să-și lărgească puțin preocupările tehnice într-un domeniu poate mai arid, dar cred că pot afirma că stă în posibilitățile oricui, cu pregătirea profesională pe care o are, să se adapteze foarte rapid la aceste probleme, la aceste preocupări, că se poate obține destul de repede dibăcia necesară pentru a manevra elementele de gîndire, de formă și de rezolvări pe care le ridică problema industrializării. Nu cred că este nevoie de aptitudini speciale înnăscute, pentru a fi apt să rezolvi cu succes problemele industrializării construcțiilor. Chiar dacă n-au activat direct în acest domeniu, arhitecții noștri sînt familiarizați cu problemele foarte asemănătoare pe care le-a ridicat rezolvarea altor structuri, altor sisteme apropiate.

Disciplinarea procesului de proiectare nu este un lucru nou pentru arhitecți. Chiar dacă au proiectat clădiri de locuințe pe structuri de zidărie portantă, din planșee prefabricate sau pe diafragme de beton, ei s-au lovit de necesitatea de a disciplina procesul de gîndire, de a unifica elementele componente ale clădirii și de a repeta elementele ei funcționale.

O pregătire de bază există deci, fără îndoială, la fiecare dintre noi. Orice fel de construcție de zidărie portantă se poate transpune într-o structură din panouri mari. Dacă vreți, împingînd la limită această idee foarte simplă, mutarea templului de la Abu Simbel reprezintă o ilustrare strălucită că și un asemenea templu s-ar putea face din panouri mari.

Dar aceasta este numai o primă premisă. Este vorba de a găsi asemenea căi, de a orienta prefabricarea spre acel domeniu care i se potrivește cel mai bine, astfel încît să obținem această industrializare, dar nu în orice mod.

O a doua treaptă o constituie sistematizarea gîndirii, reducerea numărului de tipuri necesare pentru a se obține o serie rentabilă.

Există pentru cei care proiectează în acest domeniu cîțiva indicatori care sînt niște elemente de control: cîte tipuri cu elemente funcționale (cameră, apartament, cameră de cămin ș.a.m.d.), cîte tipuri de gabarite pe serie (să fie cît mai puține, se înțelege), greutatea medie a panourilor (să fie cît mai mare, aproape la maximum) ș.a.m.d.

Acești indicatori sînt desigur un instrument prețios, însă ei nu trebuie absolutizați. Experiența a arătat că aproape la toate seriile de locuințe proiectate pînă acum, indiferent de abilitatea proiectantului, numărul tipurilor de panouri se ridică în jur de 60. Aceasta, deoarece numărul elementelor de pornire, care nu ține seama de rezolvarea particulară a fiecărei serii, este destul de mare, încît ceea ce se adaugă nu poate influența hotărîtor asupra numărului de tipuri.

Se observă, de asemenea, că frecvența panourilor este foarte variată în cadrul unei serii. Există panouri care se repetă foarte des — ca de pildă zidurile transversale etc. — și există alte panouri care capătă altă frecvență. foarte mică, încît uneori chiar te întrebi dacă este convenabil să faci lucrarea respectivă din panouri mari, dacă n-ar fi mai convenabil să fie făcută din alte materiale.

Se desprinde de aci concluzia că seria mare a panourilor prezintă interes pînă la un anumit punct, dincolo de care aceste panouri nu se mai pot turna în același tipar. Dacă trebuie să torni același tip de panou în mai multe tipare diferite, este indiferent dacă panourile sînt identice sau diferite.

Iată deci că la o analiză mai profundă, anumiți indicatori, anumite prejudecăți, apar a merita o reexaminare mai atentă.

O a treia etapă de dezvoltare spre care tindem și pe care ne aflăm de fapt, deja, mai mult sau mai puțin conștient — pentru că spre ea am alunecat dintr-o acumulare cantitativă de fapte — este trecerea de la un sistem foarte rigid al acestei structuri, acestei tehnologii, la unul care se apropie, prin flexibilitatea sa, de sistemele de prefabricare deschisă.

Din compararea nomenclatorilor diferitelor serii de proiecte de clădiri din panouri mari care s-au prezentat pînă acum se poate observa că, cu un foarte mic efort de disciplinare, de organizare, se pot unifica cea mai mare parte dintre ele, atît ca gabarite, cît și ca formă și conformare. Aceasta dovedește că există posibilitatea, printr-o acțiune organizată, conștientă și poate de mai lungă durată, să reușim o unificare în așa fel încît să putem face mult mai flexibil decît a putut să fie pînă în prezent acest sistem, care prin inerția pe care o vădea la orice modificare de tipuri de variante etc. reușea să blocheze practic aproape orice inițiativă.

Sistemul poate deveni foarte suplu și stă în mîna noastră s-o facem.

Pasul următor, sau paralel cu acesta, este o flexibilitate mai mare în gîndirea tehnologică, cum s-a mai arătat. Mie mi-a părut foarte bine să-l aud pe tovarășul Topa spunînd lucruri pe care noi, proiectanții, le știm și le gîndim de multă vreme, și această convergență a ideilor este îmbucurătoare și ne permite să sperăm o activitate foarte fructuoasă în viitor în dezvoltarea acestui sistem de construcție.

Cred că o discuție specială merită problema plasticii fațadelor. Ar fi nedrept să atribuim sistemului însuși o serie întreagă de lipsuri, constatate de noi și de alții. De fapt, cred că n-am fost destul de dibaci, destul de apli-

cați, destul de buni cunoscători ai posibilităților acestui sistem, atunci cînd am făcut unele rezolvări simpliste. Și, de fapt, este vorba de o rezolvare simplistă. Am pornit, cum se știe, de la niște panouri asemenea, de la înțelegerea destul de dogmatică a sistemului de a face cît mai multe panouri de același fel, simple, cu o gaură în mijlocul panoului, repetînd de cîte ori puteam mai mult aceeași piesă.

Sigur că asta n-a putut să mulțumească pe nimeni.

Astăzi s-a făcut un pas mai departe, încît putem spune că o construcție din panouri mari nu se deosebește esențial de una făcută prin mijloace tradiționale și acesta constituie în sine un succes, dar este un succes care reprezintă totuși un stadiu primitiv la care încă ne aflăm.

Nu este vorba de a reuși să imităm cît mai bine, prin prefabricare, soluțiile tradiționale, ci a vedea care este specificul acestor soluții și să facem nu numai ca ele să fie la același nivel cu soluțiile tradiționale, dar să capete în plus o calitate nouă. Și sistemul o permite.

Ceea ce am văzut noi în filmele prezentate în plenară — care arătau o varietate destul de mare de mijloace prin care se obține o varietate în expresia panoului de fațadă — este desigur o cale de început dătător de speranțe; consider însă că cele văzute constituie tot un început timid și foarte tributar modului de gîndire a soluțiilor tradiționale.

Sînt convins că sistemul are în sine posibilități mult mai mari de exprimare plastică decît ce am văzut pînă acum și decît s-a făcut pînă în prezent.

Acum, dacă îmi permiteți, un cuvînt la sfîrșit despre calitatea prefabricatelor.

Sigur că această calitate este deficitară; sînt lipsuri, nu sînt prea frumos executate, unele au știrbituri, segregări ș.a.m.d. Noi, în general, sîntem tentați să punem pe seama nivelului tehnologic aceste lipsuri. Mie mi se pare că nu e corect acest lucru. Sigur că tehnologia poate fi îmbunătățită oricît și o să fie îmbunătățită și pe viitor. Poate o să se aducă din străinătate unele patente mai bine puse la punct. Dar nu aceasta mi se pare că este problema esențială. În fond — s-a văzut de altfel și în filmele proiectate — oricît de perfecționată este tehnologia, intervenția omului este totuși hotărîtoare. Dar se mai folosesc încă drișca, ciocanul, ranga și alte instrumente foarte tradiționale prin esența lor și încă nu s-a ajuns ca numai prin apăsare pe butoane să iasă un panou perfect. Este vorba deci și de conștiinciozitatea omului și de atenția cu care lucrează și de priceperea lui, care au încă o pondere deosebit de mare în rezolvarea în bune condiții calitative a acestor panouri; și, din acest punct de vedere, există lipsă de preocupare sau poate chiar de tradiție.

În fond, o șarjă de panouri este foarte comparabilă cu o șarjă din industria siderurgică. Însă tradiția psihologică ce dă importanță unei șarje de oțel nu s-a obținut încă la o șarjă din beton.

Cred că cercetarea, de care s-a vorbit, trebuie privită sub două aspecte: una este cercetarea legată de producția directă și care trebuie să-și găsească locul ei principal în fabrica unde se produce piesa. Nu este admisibil ca un fabricant de panouri să aștepte totul de la planșeta proiectantului; el trebuie să aibă o contribuție cît mai directă și cît mai activă pentru a-și îmbunătăți produsul lui, așa cum orice industrie trebuie s-o facă folosind pentru aceasta toate mijloacele pe care le are sau le poate pune la îndemnă; acesta este un aspect al cercetării, direct legat de calitatea produsului.

Există o astfel de cercetare în ceea ce privește panourile mari, foarte importantă, o cercetare fundamentală: aceea legată de comportarea antiseismică și care condiționează, numai ea, rezolvarea mai simplă sau mai puțin simplă a panourilor, a contururilor, a modului de îmbinare.

Nu putem cere unui proiectant care nu are la dispoziție sau nu are în spatele său o cercetare fundamentală serioasă, să simplifice forma panourilor, sau sistemul de îmbinare, sau numărul de suduri. Aceasta poate fi numai consecința unei căutări foarte serioase și de mare finețe, tehnică și teoretică.

O dată ce aceste lucruri au fost puse la punct, ele se pot transmite în fabrică pentru proiectarea panourilor propriu-zise, ca și altă cercetare concretă legată de calitatea de rezolvare a rosturilor, de îmbinări, de punerea ghermelelor în pereți ș.a.m.d. Aceasta trebuie să stea în mîna celui care produce și care reprezintă în fond calitatea produsului pe care îl livrează.

În concluzie, deși mai sînt foarte multe de făcut, există totuși premisele ca lucrurile să se facă bine, dacă această colaborare despre care s-a vorbit și la care de fapt, teoretic, toți sînt dispuși să se angajeze, o să devină o realitate.

Arh. Corneliu Grigoraș

Institutul de proiectare a construcțiilor-tip (I.P.C.T.)

UNELE ASPECTE DE DETALIU CE SE CER REZOLVATE

Acțiunea de intensificare a industrializării execuției la clădirile social-culturale și administrative completează apariția hotărîrilor Consiliului de Miniștri privind diversificarea acestor tipuri de clădiri, pe categorii de confort și preț.

Un prim efect al apariției acestor hotărîri a fost scoaterea din valabilitate a unui important număr de proiecte tip existente. În continuare, micșorarea consumului de material lemnos exclude folosirea unei părți din proiectele rămase în valabilitate, dar rezolvate cu structuri de beton armat monolit.

În fața acestei situații, IPCT și-a restructurat planul de proiectare încă din trimestrul II 1969, căutînd să elaboreze, cel puțin la nivel de STE, proiecte care să le înlocuiască pe cele scoase din valabilitate. Ar fi de reținut faptul că numărul proiectelor noi ce vor apărea va fi de aproape trei ori mai mare, corespunzător gradelor de confort stabilite prin acțiunea de diversificare.

Acțiunea aceasta este în plină desfășurare. O parte din proiecte, la nivel de STE sau PE, au și început să fie difuzate. Din punct de vedere organizatoric s-ar părea că totul este pus la punct și așteptăm să apară în serie și celelalte proiecte tip.

Dar nu este tocmai așa.

Reproiectarea, în condițiile indicatorilor reduși stabiliți prin diversificare, impune o reconsiderare a concepției de proiectare în general, în care se include și industrializarea execuției. Reconsiderarea pornește de la înseși temele de proiectare care, în parte, au fost stabilite de desfășurarea acțiunii de diversificare; ele însă se impun a fi reconsiderate, ca urmare

a studiilor făcute pînă în prezent pentru unele tipuri de clădiri, cum ar fi, de exemplu, școlile.

În cele ce urmează, mă voi referi în special la clădiri pentru învățămîntul elementar și mediu, cu patru pînă la 30 de săli de clasă, cantine cu autoservire și ospătari, creșe, grădinițe, case ale copilului, clădiri pentru birouri și institute de proiectări.

Colectivul de arhitecți și ingineri din cadrul IPCT, care colaborează la proiectarea acestor clădiri și care a contribuit și la pregătirea acestei intervenții, a atacat, în diverse faze de proiectare, tipurile de clădiri enumerate mai înainte și a ajuns la o serie de constatări pe care vi le prezentăm și dumneavoastră.

Cunoscînd cu un ceas mai devreme acțiunea de intensificare a industrializării, IPCT a elaborat la începutul acestui an un studiu privind prefabricarea clădirilor social-culturale, menționat și într-o expunere prezentată anterior. Constatăm cu satisfacție că toate tipurile de clădiri luate în considerație se încadrează în sistemul modular propus, condiție esențială pentru prefabricare.

Adoptarea soluției de industrializare prin prefabricare în cazul clădirilor social-culturale, trebuie să se stabilească pe tipuri de clădiri și frecvența în investiții, gradul de prefabricare și tipurile de prefabricate pentru perioada 1970—1971.

Așa cum s-a mai spus, unii beneficiari exagerează în a solicita proiecte prevăzute cu prefabricare integrală, toate cu termene de predare în 1970, dar fără a avea asigurate condițiile de a le aplica.

Iată două exemple:

Cel mai frecvent tip de clădiri social-culturale îl reprezintă școlile. Revine în medie, pe an și județ, o școală de 16 clase; deci, circa 40 de școli pe țară/an.

În cealaltă extremă, casa copilului: două investiții pe țară/an. Chiar dacă cifrele nu sînt foarte exacte, dau totuși o ordine de mărime.

Necesitatea de a alege direcțiile esențiale se impune, întrucît nu se pot elabora într-un timp scurt variante constructive pentru fiecare tip de clădiri, așa cum se făcea înainte la multe din proiectele tip.

Un alt aspect este acela al prețurilor, despre care s-a mai amintit. Comparativ cu locuințele prefabricate, care se executau cu prețuri de deviz 1968, clădirile social-culturale se execută cu prețuri de deviz 1963 !

În ce privește înlocuirea unor elemente de construcție tradiționale cu elemente prefabricate, nu se păstrează același raport ca la locuințe. De exemplu, un zid de cărămidă de 25 cm grosime este înlocuit cu 14 cm beton, în cazul locuințelor, și cu 16 cm grosime de beton, în cazul școlilor, din cauza înălțimii mai mari. La clădiri social-culturale apar în plus și unele elemente de construcții, stîlpi-grinzi, care nu apar la locuințele din panouri mari ș.a.m.d.

Pentru a se putea obține o mărire a seriei de fabricație a prefabricatelor este necesară o unificare mai severă și o reducere la minimum necesar a numărului de travee și de dimensiuni, ceea ce duce uneori la sporuri de suprafețe.

Pentru a ne înscrie în indicatorii de diversificare fără a forța lucrurile și pentru a nu adopta rezolvări sub minimum de confort și de finisaje, sînt necesare măsuri imediate, unele făcînd deja obiectul unor acțiuni întreprinse de IPCT. Printre acestea aș enumera:

— reglementarea situației prețurilor și pentru clădirile social-culturale, cu prețuri 1968, ca și modificarea corespunzătoare a indicatorilor;

— prefabricatele de serie mică, ce se execută pe plan local, să fie încadrate în prețurile elementelor preturnate sau cu prețuri mai mici, corespunzătoare turnării lor pe poligoane deschise.

În sfîrșit, în încheiere aș vrea să mai amintesc despre materialele noi, de care s-a discutat destul de mult. Le dorim, vrem să le aplicăm, însă să nu depășească prețul acelor materiale pe care le înlocuiesc. Aș da un exemplu: de curînd, Ministerul Industriei Construcțiilor a emis o circulară către toate institutele de proiectare, prin care anunță să se înlocuiască o parte din placajul de faianță cu placaj din ceramică glazurată.

Dar prețul la faianță este de circa 54 lei m^2, în timp ce prețul ceramicii glazurate este de circa 120 lei m^2.

Blocuri executate cu cofraje glisante în cartierul Steagul Roșu, Brașov

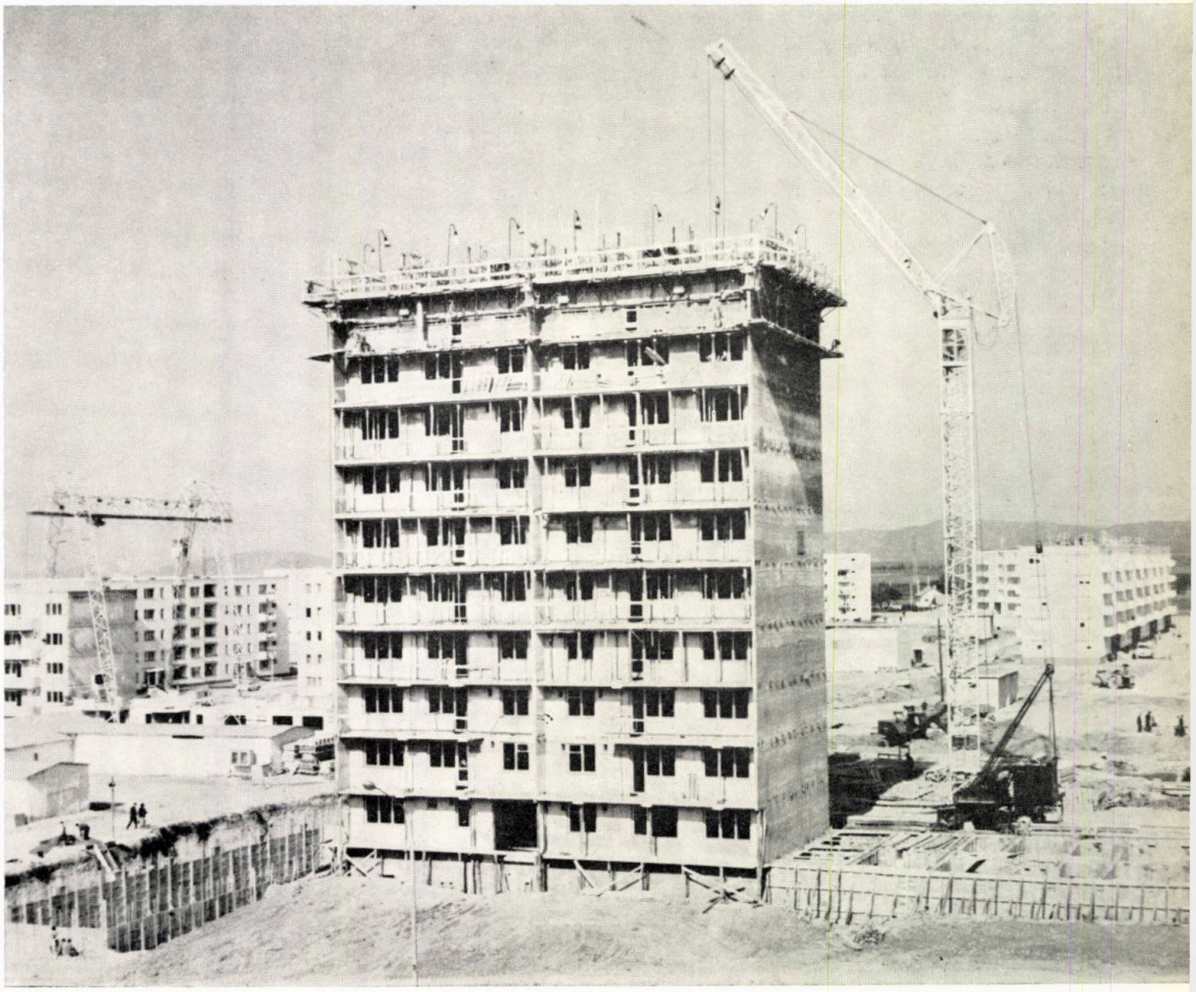

Arh. Victor Smigelschi
I.S.C.A.S.

PROBLEMELE INDUSTRIALIZĂRII TREBUIE PRIVITE DIALECTIC

Sînt de acord cu necesitatea obiectivă a industrializării lucrărilor de construcție.

Cu toate că se vorbește mult de această industrializare, există în acest domeniu cîteva noțiuni de bază care, fie din lipsă de adîncire, fie din inerție, fie din comoditate, sînt aplicate într-un mod îngust, aș zice dogmatic, simplist, și lipsit mai ales de suplețea posibilă și necesară, mod de aplicare ce afectează profund, în primul rînd, aspectul plastic al noilor cartiere de locuințe.

Nu mai trebuie dovedit că există premise ale industrializării în orice domeniu: la gradul I este tipizarea, iar la gradul II standardizarea, tinzînd ambele la reducerea sortimentelor la un număr compatibil, pe de o parte cu satisfacerea integrală a cererilor, iar pe de altă parte cu necesitățile cantitative pe sorturi, necesare unei producții industriale de mare serie.

Dar dacă o astfel de tipizare generală, rigidă este absolut necesară la produse care sînt în general accesorii, care sînt folosite în diferite domenii de producție (de pildă un șurub mecanic), nu mai este atît de categorică în cazul produselor confecționate integral în aceeași întreprindere, decît în ce privește comenzile mici și anume realizarea lor în cantități minime suficiente pentru a permite producția în serie. În cazul cantităților mari, al comenzilor mari, contează numai numărul minim de piese, care să poată asigura să poată permite producția în serie, o producție care să amortizeze în întregime toate cheltuielile de pregătire ale comenzii respective.

Aș da un exemplu comparativ care frizează absurdul: ce ați zice dacă, pe această linie de reducere a tipurilor, toate fabricile de încălțăminte din țară ar produce numai două-trei modele de pantofi sau, mergînd și mai departe, unele să producă pantofi pentru piciorul stîng și altele numai pantofi pentru piciorul drept?

Cum am spus, această comparație este absurdă. Și totuși, în domeniul construcțiilor pot să citez exemple care sînt asemănătoare. Să luăm de pildă un element important în plastica arhitecturală contemporană: alcătuirea și împărțirea suprafețelor vitrate, adică forma de împărțire a ferestrelor. În această materie, în ceea ce privește ferestrele de lemn, după cum știți, avem două standarde: unul de noduri, secțiuni de detaliu, și al doilea de forme de împărțire și de formate obligatorii pentru construcțiile de locuințe. Aceste standarde conțin vreo 50 de tipodimensiuni, care însă, practic, se reduc la vreo trei sau patru. Adică clasica, prin repetare, fereastră împărțită în două sau trei canaturi egale, care se repetă la nesfîrșit la toate clădirile.

Dacă vrem să facem altceva, în acest standard și în listele de prețuri ale Ministerului Economiei Forestiere există o portiță de scăpare: un spor de 20% asupra prețului. Dacă acest spor poate fi « înghițit » la construcțiile social-culturale unde devizele sînt ceva mai largi, el este absolut prohibitiv la construcțiile de locuințe, din cauza plafonului. Rezultatele se văd răspîndite în toată țara.

Un alt exemplu, privind accesoriile metalice ale tîmplăriei, care arată cum este privită uneori raționalizarea în vederea industrializării. Un deziderat, care altădată nu trebuia exprimat de către arhitect, era acela ca toate mînerele ce apar într-o încăpere sau într-o clădire, la ferestre, la uși, să fie din aceeași familie de forme. În ultimul timp, industria noastră de accesorii metalice de tîmplărie s-a dezvoltat simțitor. Există chiar posibilitatea creării sau confecționării a trei sau patru seturi complete de modele de mînere pentru ferestre, pentru cremoane, pentru olivăre și mînere de uși. Practic însă, dacă vrem să obținem aceste seturi complete în construcțiile noastre, nu le putem avea decît cu prețul a mari eforturi și cu comenzi speciale.

În producția de masă există un model de cremon pe care îl fabrică de pildă fabrica A, cremon echipat cu un mîner de o anumită formă. Există un model de olivăr cu încuietoarea respectivă pe care-l face însă altă fabrică, fabrica B. Dar cele două mînere, care pot apărea în mod curent pe aceeași fereastră împărțită în trei, nu sînt din aceeași familie!

Pentru uși se fabrică în mod curent trei tipuri de broaște: primele două pentru montaj pe cale industrială, adică prin săparea mecanică a lăcașului, ambele însă cu șilduri diferite ca formă. Și un al treilea model, fabricat de altă fabrică, cu altfel de mîner, pentru montaj manual. Dacă vrem să armonizăm, să avem același tip de cremon, același tip de mîner de olivăre și același tip de mîner la uși, este aproape imposibil.

În legătură cu panourile mari. După cum știți bine — nu vreau să repet cifre — am împînzit în ultimii ani țara cu zeci de mii de apartamente executate după același proiect, adică practic cu același aspect exterior, deși de mai mulți ani avem mai multe fabrici de panouri mari prefabricate și poligoane numeroase. Or, noi am putea executa parterul și fundațiile într-un sistem monolit și numai etajele superioare din panouri prefabricate. Avem chiar aci în Capitală un astfel de exemplu: blocul ARTIS din bd. Bălcescu cu saloanele de expoziții ale Fondului Plastic, care la parter are magazine cu vitrine foarte mari, etajele superioare fiind construite din panouri mari, folosite pe atunci la un alt șantier din București, la magistrala Nord-Sud.

Prin anii 1958—1959, cînd am participat în cadrul I.P.C.T. la proiectarea primelor blocuri din panouri mari prefabricate, am făcut propunerea — rămasă fără posibilități de realizare, din cauza unei oarecare rigidități întîmpinate — ca unele panouri prefabricate să fie înlocuite cu anumite părți executate pe loc, căci, de fapt, frecvența panourilor mari necesare pentru construirea unui bloc este foarte diferită. Sînt unele care apar în număr destul de mare pentru a justifica pe deplin prefabricarea, iar altele care apar într-un număr foarte restrîns. La un bloc de 40 de apartamente, din vreo cîteva sute de panouri apar numai două panouri cu ușile de intrare și două cu ușile de serviciu din spate, dacă există. Am propus, avînd pe orice șantier cîțiva zidari, ca aceste panouri să fie înlocuite cu niște portaluri executate în sistemul tradițional obișnuit, care n-ar fi împiedicat industrializarea în continuare a clădirilor, adică sistemul de montaj, și nici n-ar fi întîrziat termenul de predare a acestor lucrări.

Mă mărginesc să rezum ce se desprinde din aceste exemple:

Ele confirmă că problemele industrializării trebuie încă mult adîncite și, în orice caz, privite mai dialectic decît au fost privite, în majoritatea cazurilor, pînă acum; în primul rînd, trebuie adîncite și privite astfel de către proiectare, pentru care aceasta este una din căile majore, pentru a nu continua să împînzim țara cu clădiri monotone. Cred că aceasta este una din sarcinile de bază ale proiectării viitoare.

Prof. arh. Nicolae Bădescu
Vicepreşedinte al Comitetului de Stat pentru Economia şi Administraţia Locală

CUVÎNT DE ÎNCHIDERE A LUCRĂRILOR PLENAREI

Partidul şi guvernul nostru au manifestat continuu o deosebită atenţie pentru problemele importante ridicate de activitatea care se desfăşoară în domeniul sistematizării şi arhitecturii.

În cadrul măsurilor luate în vederea perfecţionării conducerii şi planificării economiei, potrivit indicaţiilor Congresului şi Conferinţei Naţionale a Partidului Comunist Român, răspunderea pentru aceste probleme revine Comitetului de Stat pentru Economia şi Administraţia Locală, atît prin decretul de organizare şi funcţionare a comitetului, cît şi prin decretul pentru stabilirea unor măsuri privind îndrumarea, coordonarea şi controlul în domeniul construcţiei, arhitecturii şi sistematizării.

În îndeplinirea acestor sarcini, comitetul contează pe sprijinul activ al arhitecţilor, grupaţi în uniunea lor de creaţie, într-o măsură mult mai largă decît s-a făcut pînă acum.

Consider că priceperea profesională, spiritul creator şi entuziasmul pe care arhitecţii le-au dovedit în numeroase ocazii vor contribui la îndeplinirea sarcinilor complexe ce se pun în noua etapă de dezvoltare a acestui domeniu.

Cred că trebuie apreciată iniţiativa Uniunii arhitecţilor de a fi organizat această plenară, care răspunde cu promptitudine unor indicaţii superioare în ceea ce priveşte industrializarea construcţiilor şi extinderea prefabricării clădirilor de locuit şi social-culturale.

Din expunerile prezentate, din discuţiile purtate, apare că arhitecţii sînt pe deplin conştienţi de amploarea şi complexitatea sarcinilor trasate, precum şi de rolul însemnat ce le revine în rezolvarea lor.

Consider că numeroase aprecieri şi propuneri făcute dovedesc faptul că arhitecţii cunosc principalele coordonate ale problemei, atît realizările pozitive, cît şi deficienţele de diferite naturi care împiedică desfăşurarea normală a procesului de industrializare.

Necesitatea ca arhitecţii să cunoască în profunzime şi să participe pe tot parcursul definirii elementelor noii tehnici pe care vor trebui s-o stăpînească, în vederea atingerii scopului prevăzut — respectiv edificarea unor clădiri care să răspundă pe deplin nevoilor funcţionale şi de confort, clădiri durabile, ieftine şi frumoase — o socotesc ca pe o concluzie şi premisă esenţială.

Participarea, alături de tehnolog, pentru conceperea unor poligoane sau fabrici de panouri mari, colaborarea cu inginerii proiectanţi şi cu constructorii, constituie condiţii indispensabile îndeplinirii sarcinilor arhitecţilor şi realizării unor clădiri şi ansambluri calitativ superioare din toate punctele de vedere.

Lărgirea activităţii de studii, cercetare şi experimentare, orientarea învăţămîntului de arhitectură în sensul corelării lui cu problemele determinate de evoluţia tehnicii moderne a construcţiilor şi cu realităţile ţării noastre, implică analize, propuneri, măsuri la elaborarea cărora Uniunea arhitecţilor poate şi trebuie să-şi aducă aportul său calificat.

De asemenea, sînt de părere că întreg corpul profesional al arhitecţilor nu poate fi indiferent, nu poate să nu ia atitudine critică faţă de lipsurile din domeniul proiectării arhitecturale. Unele cazuri de excese şi cheltuieli nejustificate, unele soluţii funcţionale nepotrivite, unele tărăgănări în predarea la timp a proiectelor, unele rezolvări nepotrivite ale înfăţişării clădirilor, unele manifestări de superficialitate sau stîngăcie în proiectare — de exemplu frecventa nestudiere a unor detalii de natură să protejeze clădirile, care duce la degradarea exterioară în interval de cîţiva ani — toate acestea sînt de natură să ştirbească pe nedrept autoritatea corpului nostru profesional, caracterizat în general printr-un nivel ridicat de competenţă şi măiestrie.

Un imperativ care condiţionează nivelul calitativ pretins construcţiilor noastre îl constituie preocuparea continuă şi activă a proiectanţilor pentru sortimentele şi calitatea materialelor şi elementelor de construcţie şi instalaţii, răspunderea solidară alături de constructor, pentru realizarea la termen şi de bună calitate a construcţiilor.

În problema obţinerii unei eficienţe ridicate a tuturor categoriilor de construcţii, arhitecţii, prin natura profesiunii lor, au un rol însemnat de la care nu trebuie să abdice.

Un alt aspect al problemelor de arhitectură şi sistematizare, de mare interes pentru profesiunea noastră şi pentru economia naţională, îl ridică repartizarea arhitecţilor pe teritoriul ţării.

Noua configuraţie administrativă, organizarea judeţelor, municipiilor şi oraşelor necesită un sprijin efectiv al arhitecţilor şi urbaniştilor, acordat organelor locale ale puterii de stat, atît ca arhitecţi-şefi ce răspund pentru dezvoltarea armonioasă a teritoriului şi localităţilor, cît şi în unităţile locale de proiectare. Este de neconceput situaţia ca în mai multe judeţe din ţară să nu existe nici măcar un singur arhitect ! Apelăm şi la sprijinul Uniunii arhitecţilor pentru a contribui la asigurarea cu cadre calificate a tuturor necesităţilor ce apar pe întreg teritoriul ţării, a cărei dezvoltare armonioasă nu e posibilă fără prezenţa activă şi creatoare a arhitecţilor.

Apreciind încă o dată ca oportun şi preţios aportul pe care plenara îl aduce trecerii într-o etapă superioară a procesului de industrializare din ţara noastră, consider necesar ca propunerile făcute în cadrul discuţiilor să fie sintetizate de uniune, să fie prezentate comitetului nostru pentru a se lua, pe baza lor, măsurile necesare materializării în condiţii cît mai bune a indicaţiilor trasate de conducerea de partid şi de stat.

În încheiere, vă urez succes în activitatea dumneavoastră profesională, atît în cadrul Uniunii, cît şi la locul dumneavoastră de muncă.

SINTEZA DISCUȚIILOR DIN CADRUL PLENAREI UNIUNII ARHITECȚILOR DIN 27—28 NOIEMBRIE 1969

Industrializarea construcțiilor este una din cele mai importante probleme ale activității de construcții, arhitectură și sistematizare, calea obiectiv necesară de dezvoltare a acestei activități în vederea satisfacerii necesităților mereu crescînde ale societății. Hotărîrile conducerii de partid și de stat în privința extinderii industrializării și prefabricării în toate sectoarele și îndeosebi în cel al construcțiilor de locuit și social-culturale, cuprind importante măsuri de orientare și organizare în vederea trecerii la o etapă superioară din punct de vedere cantitativ și calitativ, de realizare a programelor de investiții în cincinalul următor.

Plenara Uniunii arhitecților, întrunită curînd după adoptarea acestor hotărîri, a avut ca scop mobilizarea și antrenarea arhitecților în aplicarea măsurilor respective, precum și dezbaterea sarcinilor care le revin și a problemelor care trebuie rezolvate de către aceștia. Plenara a scos în evidență convingerea arhitecților în justețea indicațiilor conducerii de partid și de stat, unele din realizările lor, experiența și strădaniele lor continue, precum și hotărîrea lor fermă de a-și îndeplini îndatorirea lor profesională, de a realiza sarcinile care le revin, de a contribui astfel la industrializarea largă a construcțiilor din țara noastră.

Plenara consideră că în etapa actuală una din sarcinile importante ale arhitecților este de a se angaja în procesul de industrializare-prefabricare a construcțiilor, contribuind la activitatea de concepție și realizare a lucrărilor prin industrializare. Constatînd că în realizările de pînă acum, arhitecții au avut un rol pozitiv important, plenara subliniază totodată că numărul arhitecților care se preocupă de industrializare este încă redus. Este necesar să fie combătute unele păreri care subapreciază locul important al industrializării în procesul de făurire a arhitecturii și urbanismului contemporan, și să fie antrenate cele mai bune forțe arhitecturale în această activitate. Totodată, plenara subliniază că o activitate complexă, de amploare și ritmul prevăzut în hotărîrile de partid și de stat necesită o bună conlucrare a tuturor profesiunilor de specialitate și o coordonare a contribuției tuturor organismelor și instituțiilor competente: proiectanți, cercetători, tehnologi, executanți, organe de îndrumare, de producție, beneficiari ș.a. Au fost subliniate condițiile deosebit de favorabile din țara noastră, determinate de planificarea economiei naționale, condiții care creează largi posibilități de coordonare a tuturor factorilor și care impun totodată exercitarea absolut necesară a acestei coordonări.

★

Discutîndu-se problemele legate de elaborarea și realizarea construcțiilor de locuințe și social-culturale, numeroși vorbitori au insistat asupra posibilităților largi care există atît pentru reducerea perioadei de realizare a lucrărilor, a volumului mîinii de lucru și a costului, cît și pentru obținerea unor soluții corespunzătoare din punctul de vedere al calității funcționale și estetice. Pe baza unor exemple din realizările noastre și de peste hotare, care demonstrează aceste posibilități, unii vorbitori s-au referit și la unele lipsuri existente, prezentînd proiectanților și executanților diferite propuneri pentru ameliorarea calității lucrărilor. Măsurile și soluțiile de îmbunătățire a proiectelor se vor materializa îndeosebi pe planșetele arhitecților, în cadrul procesului de concepție și elaborare, prin studierea temeinică și rezolvarea competentă a problemelor, în cadrul procesului de producție a prefabricatelor și a altor elemente industrializate, precum și în cadrul procesului de execuție și finisare. În această privință s-a arătat răspunderea care revine arhitectului, proiectantului în general, răspundere care implică obligativitatea îndeplinirii indicațiilor cuprinse în hotărîrile conducerii de partid și de stat și care totodată nu trebuie să fie limitată din punct de vedere profesional, stimulîndu-se promovarea aptitudinilor și inițiativelor menite să ridice nivelul calitativ al lucrărilor, îndeosebi în ceea ce privește diversitatea funcțională și estetică a soluțiilor.

★

În cadrul plenarei s-au făcut numeroase propuneri importante a căror aplicare ar contribui la îndeplinirea indicațiilor conducerii de partid și de stat cu privire la dezvoltarea industrializării și la extinderea prefabricării în construcții. Astfel, s-a propus:

— Să se imprime o concepție elastică de proiectare a panourilor, fabricarea lor făcîndu-se în unități de producție suple, care să permită o variabilitate corespunzătoare cu diversele necesități funcționale și estetice.

— Să se amelioreze procesul tehnologic de fabricare, finisare și manipulare a panourilor, pentru eliminarea unor neajunsuri, uneori importante, privind calitatea acestora, în scopul îmbunătățirii indicilor tehnico-economici și a criteriilor de funcționalitate și de estetică a construcțiilor.

— Să se extindă prefabricarea și la alte procese componente ale construcțiilor, la instalații (de exemplu panouri încălzitoare, bloc sau cabină sanitară etc.), la finisaje etc.

— Să se schimbe fundamental rolul industriei materialelor de construcție (inclusiv din domeniul chimiei), factor important în stimularea industrializării, ridicîndu-se aportul său îndeosebi prin lărgirea consistentă a sortimentelor, ridicarea calității lor și reducerea costului materialelor noi și înlocuitoare.

— Pentru promovarea noilor soluții funcționale, a noilor metode tehnice și materiale de construcții, să se extindă larg practica experimentării, organizîndu-se șantiere experimentale (ansambluri și obiecte) pentru aplicarea variantelor de soluții, în vederea extragerii treptate a unor concluzii fundamentale pentru etapele următoare.

— Paralel cu dezvoltarea în anii următori a prefabricării de panouri mari, să se studieze și alte moduri de industrializare și sisteme de prefabricare aplicabile în perspectivă, ca de exemplu elemente prefabricate ușoare, elemente spațiale-volumetrice, schelete de rezistență cu panouri de umplutură, precum și utilizarea unor procedee și materiale mai eficiente: panouri de pereți despărțitori din materiale ușoare, betoane ușoare de rezistență etc.

— Intensificarea cercetării științifice în domeniul industrializării și prefabricării, atît pe plan general, în cadrul unui eventual centru de cercetări ce urmează să fie înființat, cît și pe plan concret, în fiecare fabrică, în strînsă legătură cu experimentarea, pe baza conlucrării cercetătorilor cu proiectanții, tehnologii și executanții. Un rol important îl va avea în această privință desfășurarea activității pe baza unui program de obiective imediate, care să contribuie la realizarea sarcinilor actuale și de obiective de perspectivă, care să contribuie la stabilirea etapelor de industrializare.

(Continuare în pag. 87)

TELEGRAMA
ADRESATĂ DE PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR
COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN,
TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

Către Comitetul Central al Partidului Comunist Român,
către tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu.

Plenara Uniunii arhitecților din Republica Socialistă România a analizat, în zilele de 27 și 28 noiembrie 1969, problemele industrializării și prefabricării construcțiilor de locuit și social-culturale din țara noastră.

Dezbaterile plenarei au subliniat importanța vastei acțiuni inițiate de partidul și guvernul nostru privind dezvoltarea bazei materiale și a cadrului organizatoric necesar, în scopul promovării sistemelor și metodelor industrializării construcțiilor, trecerii la o etapă superioară din punct de vedere cantitativ și calitativ în rezolvarea acestei probleme.

Arhitecții români sînt conștienți de faptul că industrializarea construcțiilor, singura cale de rezolvare eficientă a volumului în continuă creștere al construcțiilor de masă, impune antrenarea cu entuziasm și dăruire a tuturor forțelor creatoare ale arhitecților, inginerilor și constructorilor pentru deplina reușită a acestei acțiuni de mare importanță pentru dezvoltarea economiei noastre socialiste.

Existența unui program amplu, bazat pe o analiză științifică, privind căile de industrializare și nivelurile de atins în anii următori, deschide o perspectivă clară și însuflețitoare pentru coordonarea eforturilor tuturor factorilor din proiectare, cercetare științifică, execuție, industria materialelor de construcții, chemați să colaboreze la realizarea obiectivelor propuse.

În cadrul variatelor căi de industrializare, un rol deosebit revine construcțiilor din panouri mari prefabricate, sistem care și-a dovedit eficacitatea în condițiile economice ale țării noastre și în care arhitecții, tehnologii, constructorii au dobîndit o experiență și pricepere care îi situează la un nivel comparabil cu cel atins în țări cu o veche tradiție industrială și constructivă.

Dînd dovadă de pricepere și pasiune profesională, arhitecții au participat, alături de ceilalți constructori, la promovarea industrializării construcțiilor, contribuind la realizarea în prezent a peste 20% din apartamente din panouri mari, fără concesii de ordin funcțional sau plastic.

Plenara a subliniat cu putere hotărîrea arhitecților de a contribui cu toată capacitatea lor la realizarea vastului program de dezvoltare socialistă a țării noastre, la îndeplinirea sarcinilor trasate de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român.

Volumul crescînd de construcții de locuințe și social-culturale va putea fi îndeplinit numai prin extinderea largă a industrializării și prefabricării. O dată cu o asemenea schimbare de scară a efortului de industrializare a construcțiilor, aportul arhitecților va trebui să-și găsească locul corespunzător în cadrul eforturilor conjugate ale tuturor specialiștilor antrenați în această acțiune complexă de mare răspundere.

Aceasta implică adînci consecințe în orientarea profesională a arhitectului, o creștere a ponderii științifice în formația sa, o cunoaștere și o intervenție activă în noile procedee tehnologice, o apropiere mai hotărîtă de locul unde se decide soarta industrializării construcțiilor, fabrici și poligoane, șantiere, organizații locale de proiectare, laboratoare de cercetări.

Dezbaterile plenarei au evidențiat simțul de răspundere, dragostea de profesiune și atașamentul cu care arhitecții sprijină măsurile luate pentru industrializarea rapidă a construcțiilor, văzînd în aceste măsuri premisele unui puternic avînt al creației arhitecturale din țara noastră.

Problemele noi și complexe puse profesiunii noastre vor găsi în Uniunea arhitecților cadrul propice dezbaterilor critice, schimbului de experiență și de idei creatoare, elaborării de propuneri constructive și competente, îmbogățirii multilaterale a cunoștințelor profesionale ale arhitecților.

Arhitecții români se angajează să nu precupețească nici un efort și să-și aducă astfel contribuția lor la realizarea importantelor sarcini, pentru a justifica încrederea pe care conducerea de partid și de stat a arătat-o în capacitatea organizatorică și de creație a arhitecților din patria noastră.

Ing. Mihai Barbaiani, ing. Ion Ștefănescu

BLOCURI DE LOCUINȚE BETON DE ZGURĂ EXPANDATĂ,

Realizarea construcțiilor de locuințe din panouri mari prefabricate reprezintă în momentul de față un procedeu recunoscut de industrializare în domeniul construcțiilor civile. În cadrul acestui procedeu, la noi în țară s-a adoptat cu precădere sistemul de execuție a panourilor în unități mari centralizate, care trimit prefabricatele la șantiere situate la distanțe relativ mari, mergînd pînă la 100—150 km.

Desigur, producerea centralizată a prefabricatelor poate oferi avantaje importante, cum ar fi productivitatea sporită în procesul de realizare a prefabricatelor, calitate superioară a produselor, producție continuă fără întreruperi datorite intemperiilor ș.a. În același timp, unitățile mari de prefabricate trebuie să răspundă unor cerințe, care nu în toate cazurile pot fi îndeplinite în condiții satisfăcătoare. Dintre acestea, menționăm:

— satisfacerea diversității tipurilor de elemente prefabricate solicitate, în funcție de schimbarea partiurilor;

— asigurarea unui preț de cost scăzut și rebuturi cît mai puține la efectuarea transporturilor și manipulărilor de prefabricate;

— sincronizarea livrărilor cu necesitățile șantierelor, astfel încît stagnările echipelor de montaj să fie cît mai reduse;

— amplasarea judicioasă în raport cu sursele de materii prime și locurile de montaj.

În condițiile extinderii procedeului de realizare a construcțiilor cu ajutorul panourilor mari la marea majoritate a clădirilor de locuit și urmărind în același timp satisfacerea în cît mai mare măsură a cerințelor arătate mai sus, s-a studiat și experimentat în cursul anilor 1966—1968 și apoi s-a trecut la generalizare, un sistem de execuție a panourilor mari în unități mici (capacitate 300—400 apartamente pe an), situate în apropierea șantierelor numite poligoane de șantier. Astfel, în 1966—1967 s-a realizat la Deva un poligon de șantier pentru producerea de panouri mari prefabricate.

În scopul de a simplifica cît mai mult operațiile din poligon și a mări eficacitatea economică a acestora și a investiției de locuințe, s-au studiat o serie de soluții pentru alcătuirea constructivă a blocurilor de locuințe din panouri mari produse în poligoanele de șantier, soluții care urmăresc atingerea următoarelor obiective:

— adoptarea unor rezolvări care să permită producerea panourilor pentru diverse partiuri de arhitectură, fără a fi necesare modificări importante la cofrajele și tiparele panourilor;

— ameliorarea unor deficiențe apărute la construcțiile din panouri mari (punți termice, rosturi verticale sensibile la pătrunderea ploii, consum de oțel sporit);

— folosirea zgurii expandate de furnal, care se va produce în cantități din ce în ce mai mari (3,5 milioane tone în 1975) și din care se pot realiza betoane cu calități termice deosebite;

— realizarea unor construcții din panouri mari, reducînd la minimum investiția inițială pentru unitatea de producție a prefabricatelor.

Pornind de la aceste obiective și ținînd seama că deocamdată amplasamentul construcțiilor executate cu poligoane de șantier se află în regiuni de gradul 6 de seismicitate, structura blocului din panouri mari are următoarele caracteristici:

— Panourile de pereți, alcătuite în întregime din beton nearmat, au forme simple dreptunghiulare, fără goluri, permițînd turnarea pe verticală, delimitarea lor în cadrul secțiunii fiind făcută de golurile pentru uși și ferestre (fig. 1).

— Panourile exterioare, realizate dintr-un singur strat (30 cm beton de zgură expandată), nu prezintă punți termice și au inerție termică relativ ridicată. Fațadele sînt alcătuite din panouri șpalete și, separat, panouri de parapet, rostul vertical fiind practic desființat prin mutarea lui la marginea verticală a ferestrei.

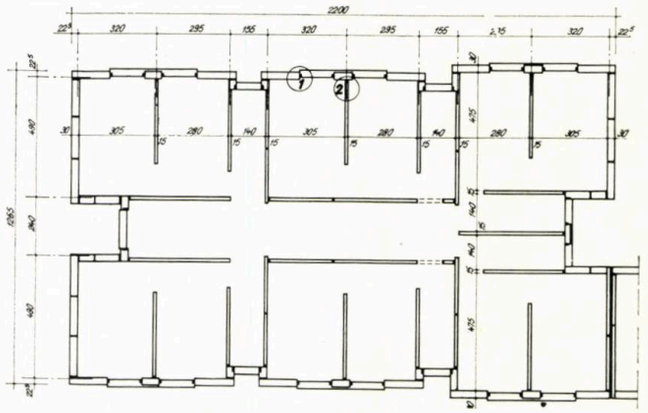

Fig. 1 — Bloc la Lupeni. Plan panotaj panouri de pereți

Fig. 5 — Bloc experimental la Deva. Plan etaj

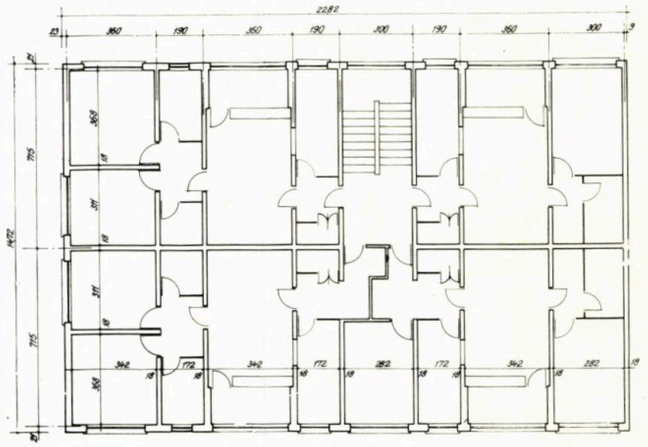

PREFABRICATE DIN PANOURI MARI DE EXECUTATE ÎN POLIGOANE DE ȘANTIER

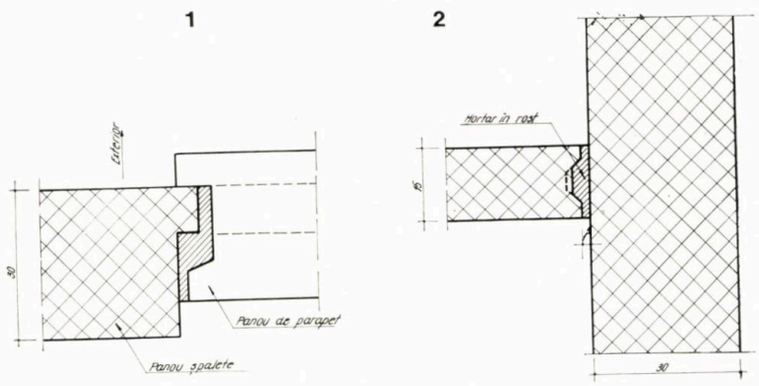

Fig. 2 — Detalii de îmbinări de panouri de pereți

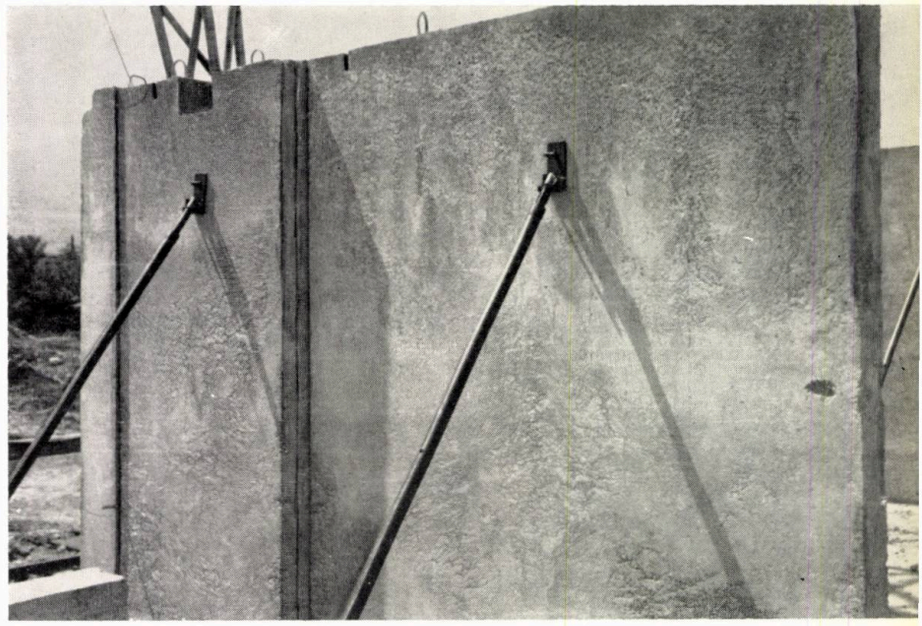

Fig. 3 — Panouri de pereți în montaj

Fig. 6 — Bloc experimental la Deva

Fig. 4 — Detalii de centuri

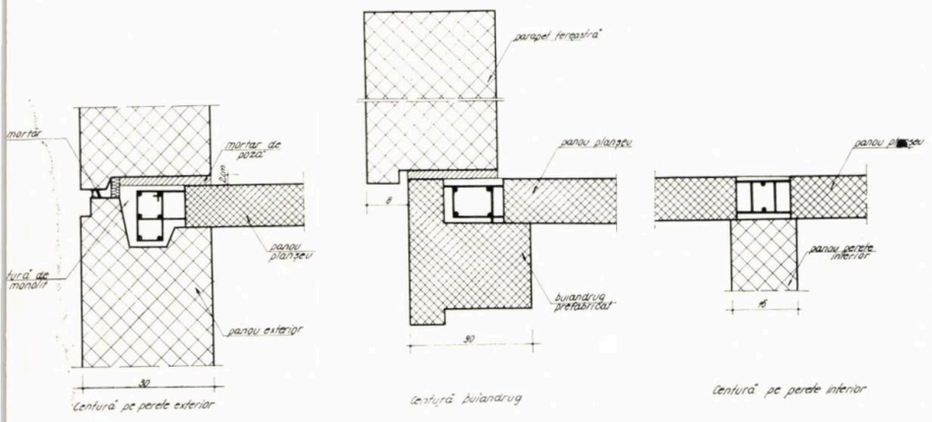

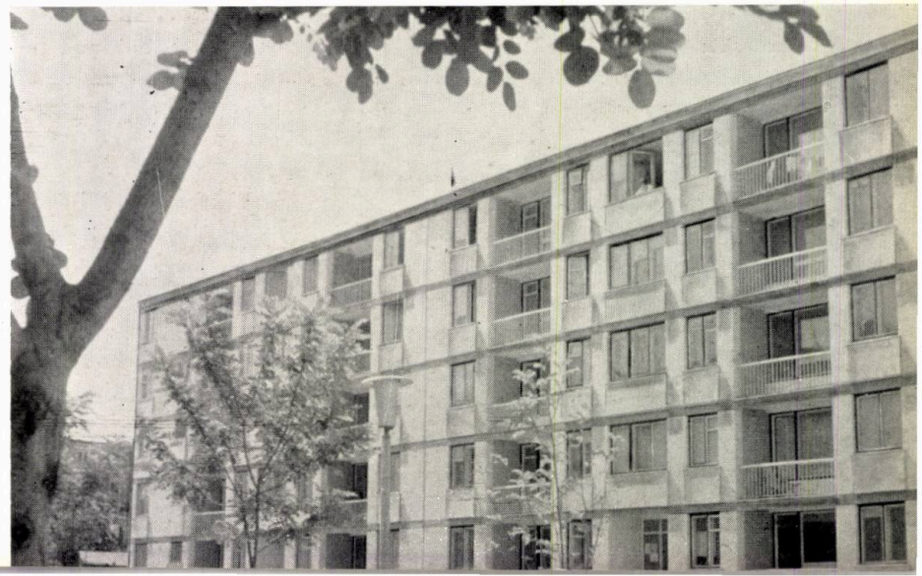

— Panourile nu au mustăți din oțel-beton pe contur, cu excepția laturii superioare din care ies cîrligele de ridicare (⌀12), care se introduc în centura dintre panourile de planșeu (fig. 2,3).

— Tuburile de instalații nu se introduc în panouri; ele sînt montate ulterior în locașuri prevăzute de la turnare.

— Panourile de planșeu au pe contur bucle de oțel-beton, astfel încît legătura dintre panouri se face numai prin betonări ale unor centuri, asigurîndu-se astfel o comportare monolită a planșeului, fără a mai recurge la suduri (fig. 4).

Partiul blocului experimental (fig. 5,6), realizat în 1966—19667 la Deva *, a prezentat cîteva caracteristici deosebite și anume:

— lățimea mare a tronsonului (14,70 m) ceea ce a permis mărirea densității la hectar cu cca 24% față de proiectul tip în vigoare în perioada respectivă;

— tronsoanele de capăt, datorită lățimii mari a secțiunii, au permis dispunerea a patru camere de locuit pe întreaga lățime;

— bucătăriile s-au mobilat pe o singură latură și, experimental, s-a prevăzut la cîteva apartamente un ghișeu între bucătărie și camera de zi, creîndu-se astfel o legătură funcțională directă între cele două încăperi.

Experiența căpătată prin realizarea blocului de la Deva s-a extins în continuare în Deva și la Sibiu.

Pe baza acestei tehnologii, ISCAS proiectează în prezent blocuri de locuințe cu confort diferențiat la Lupeni **, Hunedoara, Oradea. Pentru categoria III de confort s-a elaborat o secțiune (fig. 7), care prezintă cîteva avantaje față de unele secțiuni de aceeași categorie, realizate cu diverse sisteme constructive. Dintre aceste avantaje, menționăm:

— apartamentele au o distribuție a încăperilor care permite o bună funcționare;

— fațadele rezultă cu o oarecare varietate;

— dispunerea blocurilor formate din aceste secțiuni pe terenuri cu denivelări se face în condiții economice favorabile, prin schimbarea cotei ± 0,00 la fiecare tronson;

— panourile mari care alcătuiesc blocul au greutăți pînă la 4 t și se pot monta cu o macara MT 40, pe care o posedă oricare din șantierele noastre;

— încadrarea costului construcției în valorile plafon se face cu ușurință.

Poligonul de șantier în care s-a executat blocul experimental de la Deva și care în momentul de față se realizează cu unele modificări și la Lupeni, Hunedoara, Oradea, Arad, Sibiu, revine la un cost foarte redus, grevînd în mică măsură, prin cota de amortisment, asupra prefabricatelor pe care le produce. În afară de macara, poligonul nu comportă utilaje și construcții speciale, putînd fi executat de orice întreprindere de construcții.

Turnarea panourilor de pereți se face într-o baterie verticală (fig. 8,9) alcătuită din pereți de beton ficși (cortine fixe) și pereți de beton mobili (cortine mobile) care culisează între două cortine fixe. Prin realizarea din beton armat a acestor tipare în care se toarnă panourile de pereți se obține o soluție economică, atît sub aspectul bănesc, cît și sub cel al economiei de metal (cofrajele metalice fiind o soluție curent folosită în fabricile de prefabricate). Fața plană a panourilor de pereți se obține prin executarea unei fețe perfect plane la cortinele de beton fixe și mobile. Aceasta s-a obținut prin turnarea cortinelor mobile pe o platformă de beton orizontală și apoi prin folosirea drept cofraj pentru turnarea cortinelor fixe a cortinelor mobile. Fața betonului cortinelor fixe și mobile se netezește cu un mortar de ciment ca adaos de aracet și nisip fin, cu care se astupă porii rezultați din turnare.

Finisarea în construcție a panourilor prefabricate se face — fie cu un glet de var cu ipsos (de max. 1 mm grosime) și apoi un glet obișnuit de var, ca suport al zugrăvelii, fie cu un strat subțire de tinci cu nisip de flotație pe care se întinde apoi stratul obișnuit de glet.

Panourile de planșeu prefabricate se toarnă pe platforme orizontale de beton cu procedee obișnuite. Poligonul este prevăzut cu un depozit de prefabricate pentru cca 10 apartamente, un birou, laborator, grup sanitar.

În ceea ce privește betonul de zgură expandată de furnal, cercetările făcute de către INCERC-București și INCERC-Cluj, precum și comportarea bună pe care o are la o construcție executată cu $2^1/_2$ ani în urmă (blocul experimental din Deva) au arătat că este un material stabil, care în condiții normale nu atacă armătura și prezintă o serie de avantaje:

— conductivitate termică	= 0,55 kcal/m h grd
— densitate aparentă	= 1,850 kg/m³
— marcă (rezistență la 28 zile)	= 150 kg/cm²

Pe parcursul execuției blocului experimental s-a constatat că ghermelele care trebuiau introduse în panouri pentru fixarea tîmplăriei pot fi eliminate, deoarece în betonul de zgură intră cuiul. Rețeta folosită pentru betonul de zgură expandată a fost următoarea:

— nisip de carieră 0—3 mm	20%
— zgură expandată de furnal 0—7 mm	45%
— zgură expandată de furnal 7—15 mm	35%
— ciment RIM 200	350 kg/m³
— factorul ciment/apă	0,9

ASPECTE ECONOMICE

Dacă în majoritatea ramurilor industriale raportul dintre volumul materiilor prime și volumul produsului rezultat este net în favoarea primului și deci amplasarea unităților de producție în imediata vecinătate a surselor de materie primă este indicată, pentru a se obține un volum total de transport cît mai mic, în domeniul prefabricatelor de beton situația este schimbată, volumul agregatelor fiind egal cu al prefabricatului, acesta din urmă necesitînd în plus măsuri și utilaje speciale de transport și ridicare. Ca atare, amplasarea unor poligoane de șantier în vecinătatea ansamblurilor de locuințe cu perspectivă de realizare pe o perioadă mai mare de timp (4—5 ani) poate

* Proiectul blocului experimental a fost întocmit de ISCAS sub îndrumarea prof. ing. N. Drogeanu cu colaborarea INCERC și a catedrei de clădiri civile din Institutul de construcții—București.

** Proiectul blocului din panouri mari de la Lupeni a fost întocmit la ISCAS (șef de proiect, arh. Manos Paris).

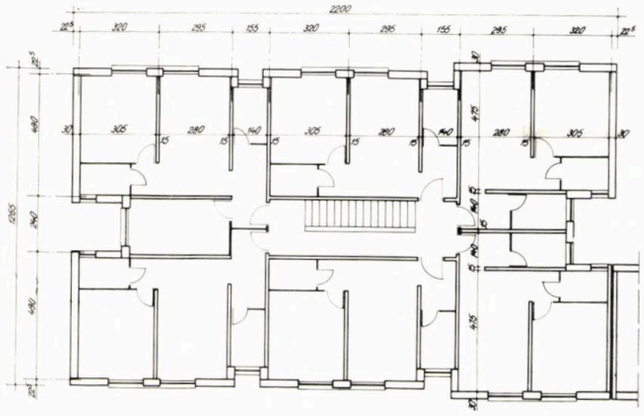

Fig. 7 — Bloc categoria III de confort la Lupeni. Plan etaj

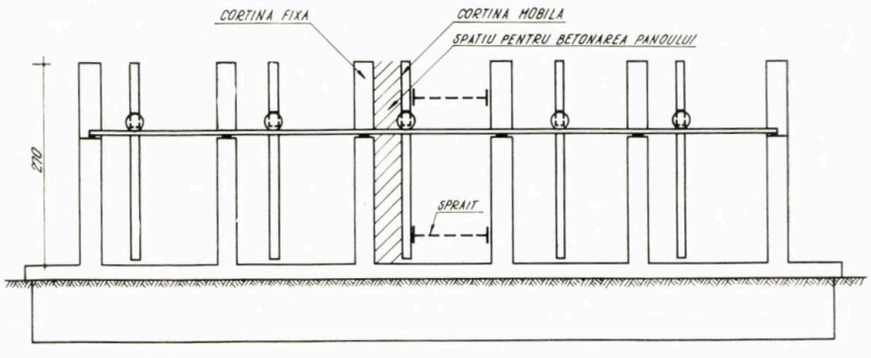

Fig. 8 — Baterie pentru turnat pe verticală panouri de pereți

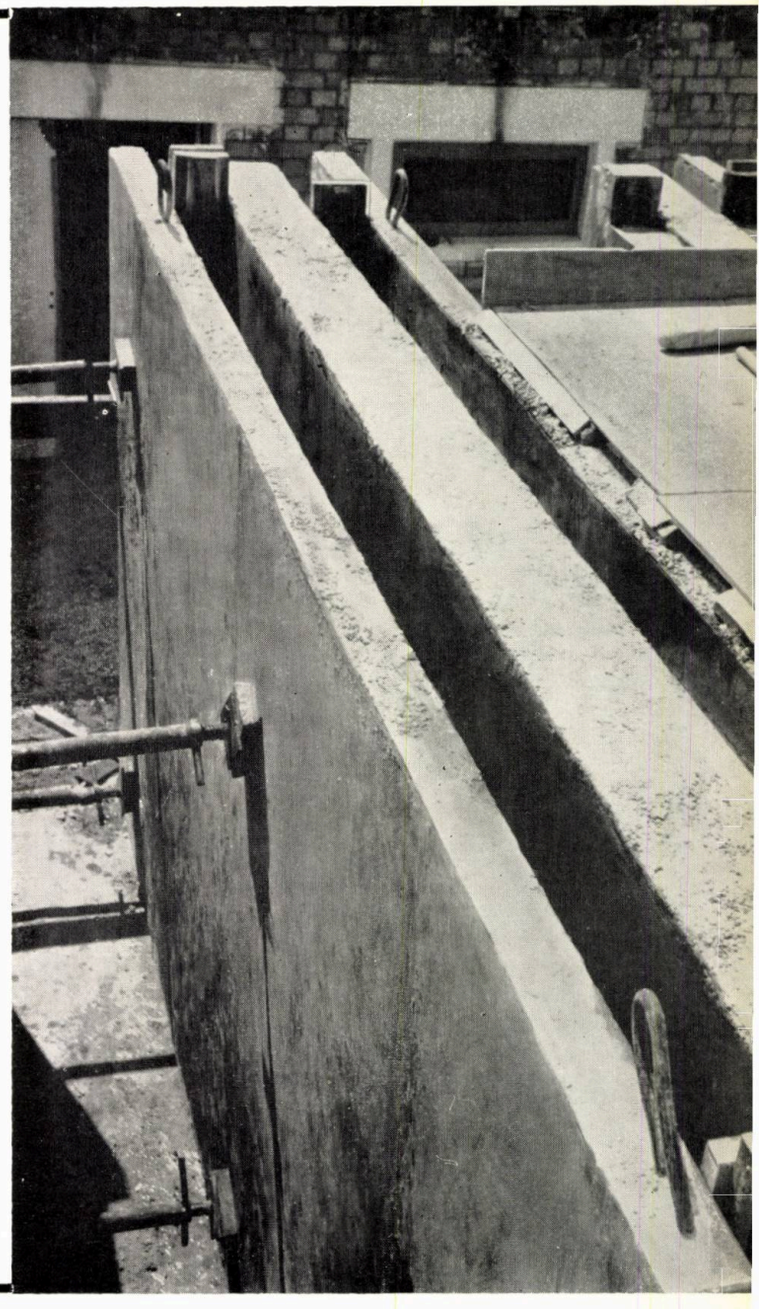

Fig. 9 — Cortine de beton în poziție de turnare

apărea în unele cazuri indicată. Studiile întreprinse de INCERC, precum și costul de deviz au arătat că blocurile din panouri mari executate în poligoane de șantier sînt soluții economice. De asemenea, efortul financiar inițial pentru realizarea unui poligon de șantier este relativ ușor de făcut. Menționăm că, fără costul macaralei și fără costul încălzirii pentru lucru pe timp friguros (care în cazul unora dintre poligoane nu s-a executat), cheltuielile pentru o unitate cu o producție de 300 de apartamente pe an se ridică la cca 800 000 lei.

Blocurile din panouri mari executate în aceste poligoane se obțin la costuri reduse, care nu pun probleme la încadrarea în plafoanele de preț și permit proiectantului prevederea unor finisaje mai deosebite. Consumurile de materiale deficitare (lemn, ciment, oțel) sînt la același nivel ca și în cazul blocurilor din panouri mari produse cu unități centralizate, cu excepția oțelului, la care apar economii de cca 3—4 kg/m^2.

În concluzie, considerăm că sistemul de execuție a construcțiilor de locuințe din panouri mari prefabricate în poligoane de șantier și-a dovedit eficiența tehnică și economică. Extinderea acestui sistem este o problemă de studiu al condițiilor specifice ale fiecărei investiții în construcții de locuințe.

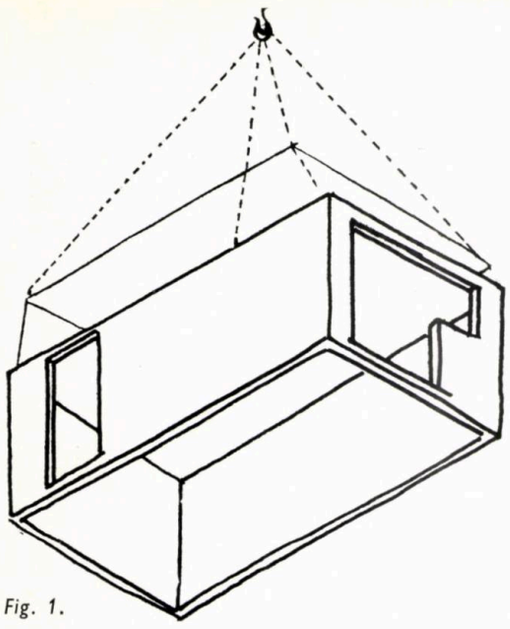

Fig. 1.

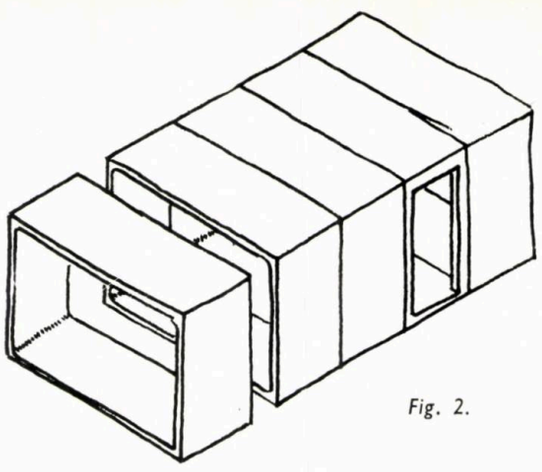

Fig. 2.

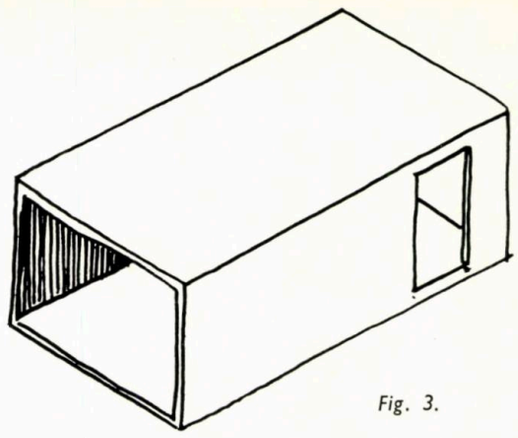

Fig. 3.

Arh. Eugen Vernescu

CONSTRUCȚII DIN ELEMENTE SPAȚIALE

Studiile, încercările și exemplele de clădiri din elemente spațiale (volumetrice) realizate în ultimii ani în diferite țări, printre care și România, ne îndreptățesc să credem că la această oră, prin varietatea formulelor folosite și rezultatele înregistrate, se posedă un fond științific interesant, care necesită să fie analizat.

Care sînt caracteristicile principale ale sistemului de construcție cu elemente spațiale, ce consecințe are sistemul constructiv asupra arhitecturii acestor clădiri?

Pînă de curînd se considera că, în construcții, limita de industrializare o constituie clădirile executate din panouri mari executate în fabrică sau pe poligoane de șantier.

Sistemul panourilor mari prefabricate permite transferarea în fabrică a unei importante cantități de manoperă (35—40%).

Faptul că montajul panourilor necesită îmbinări delicate, care se execută adesea de către alte întreprinderi decît producătorul, iar lucrările de finisaje și instalații se execută pe șantier — deci multe puncte de lucru cu mijloace mai puțin avansate — face ca la acest sistem de construcții să se piardă multe din avantajele pe care le oferă industrializarea.

După cum este unanim recunoscut, în construcția de masă — cum este cea a locuințelor de exemplu — problemele majore, adică cele care creează cele mai mari dificultăți, nu sînt problemele de o tehnicitate deosebită sau necesitînd o calificare foarte mare a mîinii de lucru, ci în primul rînd *probleme organizatorice*, care trebuie stăpînite și depășite.

În construcția de locuințe, nu tehnicitatea mai mult sau mai puțin ridicată este cea care creează marile dificultăți, ci complicațiile organizatorice, uneori uriașe, care provin din necesitatea coordonării și manevrării unor cantități apreciabile și variate de materiale de construcție, finisaj și instalații, într-un număr foarte mare de puncte, greu accesibile și foarte greu de controlat.

Față de aceste condiții specifice, sistemul de construcții din elemente spațiale (volumetrice) de dimensiuni mari sau mijlocii, complet prefinisate, cu instalațiile montate și care doar se asamblează pe șantier cu un utilaj corespunzător, prezintă mai multe avantaje, printre care:

— Comportarea superioară la sarcini seismice (îmbinări și etanșeizări mai sigure și mai simple decît la panouri mari).

— Trecerea a peste 90% din operațiile de pe șantier în fabrică, în ritm de producție industrializată, cu toate avantajele care decurg din aceasta și anume:

— Reducerea volumului de manoperă, organizarea superioară a producției (condiții de lucru superioare, calificare superioară și salarizare corespunzătoare).

— Producție ritmică (lucru în bandă), neinfluențată de anotimp.

— Calitate mai bună, prin mecanizarea operațiilor de finisare și instalații și control unic de calitate (recepția la producător).

— Reducerea costului final al lucrărilor, fără investiții inițiale mari.

Soluțiile tehnice pentru realizarea acestui sistem constructiv pot fi diferite în funcție de materialele alese (beton armat, beton armat și combinație cu alte materiale, lemn, metal, mase plastice sau în viitor alte materiale).

Posibilitățile de aplicare sînt de asemenea variate:

Cabine spațiale de baie cu sau fără w.c. separat.

Cabine spațiale de baie cu perete tehnic de bucătărie.

Camere spațiale (pentru hoteluri).

Apartamente spațiale de o cameră (un element).

Apartamente spațiale de 2—5 camere (din mai multe elemente).

Tronsoane spațiale pentru ascensoare.

Elemente spațiale pentru fațade (loggii etc.).

Tronsoane inelare.

Clădirile din elemente spațiale se pot executa parter, parter + 1 sau parter + 10 etaje, în funcție de nevoi, condiții de transport, utilajele de montaj.

În cazul elementelor spațiale realizate din beton armat, material care va fi folosit cu precădere încă mult timp de acum înainte, tehnologia de fabricație este de asemenea diferită: din panouri plane asamblate prin sudură, din cutii tip clopot, pahar sau tunel, turnate în agregate speciale sau, în sfîrșit, din panouri plane asamblate prin monolitizare la planșeu, procedeu care a fost experimentat cu succes în țara noastră.

În afară de acest procedeu, la noi în țară s-au realizat cu succes construcții experimentale cu elemente pahar (Onești), din panouri asamblate (INCERC) și este în curs de experimentare și un prototip din elemente tip inel la Brașov.

Sistemul de construcție din elemente spațiale este în curs de extindere într-o serie de țări cum ar fi U.R.S.S., S.U.A., Suedia, R.D.G., iar în România s-au experimentat cîteva tipuri, realizîndu-se două clădiri de locuit experimentale.

Criticîndu-se acest sistem, se pretinde că nu este just să se realizeze piese foarte mari prefabricate, cu greutate relativ mare, care dau complicații la transport și ridicarea pe verticală și că, de fapt, indus-

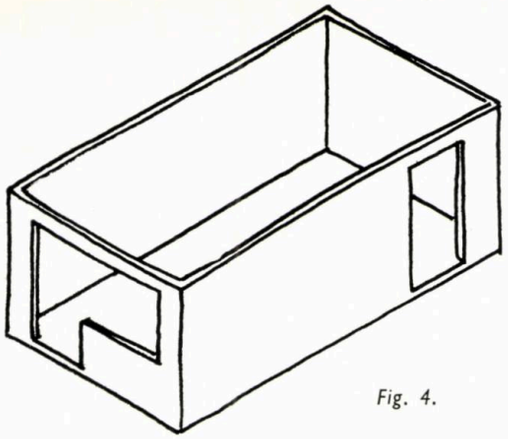

Fig. 4.

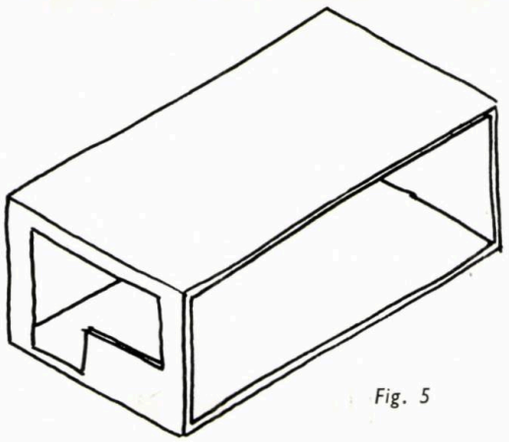

Fig. 5

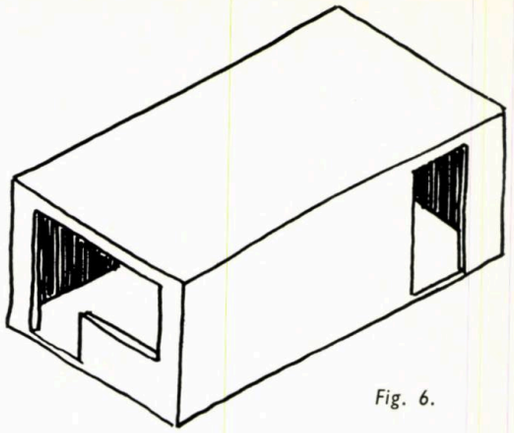

Fig. 6.

trializarea și mecanizarea pot fi împinse foarte departe, la multe alte sisteme de execuție, printr-o organizare și coordonare bună etc.

Într-adevăr, se pot realiza performanțe tehnice și economice remarcabile și fără a se transfera în fabrică sau poligoane de șantier toate operațiile, dar lucrul acesta este posibil numai în anumite condiții, care nu corespund cerințelor impuse de construcția locuinței de masă.

În prezent, datorită creșterii foarte mari a volumului de construcții, s-a creat o situație de conjunctură care reclamă o concentrare a p oducției în construcții și nu dispersarea ei.

Se mai poate pretinde că elementele spațiale dau o rigiditate de plan mai mare decît elementele tradiționale și chiar decît panourile mari, împiedicînd proiectarea pe principiul așa-zisului « plan liber » a unei varietăți de fațade.

Acest argument este neîntemeiat, deoarece, la elementele spațiale, cofrajele, nefiind complicate și grele, se pot modifica ușor, obținîndu-se tipuri diferite de apartamente din cutii închise sau parțial deschise. În cazul elementelor spațiale de tip inel s-a ajuns chiar la un plan complet liber, cum este cazul experimentării efectuate la Brașov la un bloc de locuințe cu p+4 etaje.

Pe lîngă considerente de ordin tehnic și economic, acest considerent de conjunctură pledează pentru sistemul de construcție din elemente spațiale mari prefabricate, prefinisate și cu instalațiile montate.

După cum se poate remarca din enumerarea făcută mai sus, sînt în curs de cercetare o mare varietate de tipuri de elemente spațiale care se pot clasifica pe următoarele criterii:

— Destinație (camere cu echipare complexă — baie, bucătărie etc.), casa scării, camere de locuit, camere de clasă.

— Dimensiuni și greutate.

— Materiale folosite la confecționare.

— Forme de prefabricate (clopot — fig. 1, inele — fig. 2, tunel — fig. 3, pahar — fig. 4, cutii deschise lateral — fig.5, cutii complete — fig. 6 etc.).

— Tehnologia de confecționare.

— Tehnologia de montaj (suprapunere perfectă, decalată, în consolă etc.).

Din combinarea acestor criterii rezultă o gamă variată de posibilități, cu un larg domeniu de aplicare, întrevăzîndu-se obținerea unor avantaje tehnice, economice și organizatorice importante.

Acest lucru este posibil datorită caracterului de mare repetabilitate pe care-l prezintă elementele componente ale apartamentelor care compun locuința de masă.

Pornind de la bucătărie și baie, piese care prezintă o mai mare complexitate datorită instalațiilor și finisajelor de protecție mai pretențioase, se constată că întregul apartament poate fi realizat din elemente spațiale, adică și camerele de locuit, care, după caz, cuprind și spațiile de depozitare.

Elementele comune ale clădirii, casa scării și puțurile de ascensoare constituie și acestea domenii de aplicare ale acelorași elemente spațiale, special confecționate.

Domeniul în care elementele spațiale își găsesc aplicarea cea mai eficientă sînt tocmai volumele care cuprind o mai mare concentrare de instalații sau finisaje speciale, cum ar fi băile, bucătăriile sau peretele tehnic de bucătărie, puțurile de ascensoare, scările.

Tocmai la aceste categorii de elemente în care se investește o cantitate mare și scumpă de muncă pe metru patrat, dacă se poate vorbi astfel, se pot obține mari avantaje economice și o calitate superioară.

Folosirea elementelor spațiale în construcția de locuințe permite, în funcție de tehnologia de montaj folosită, să se obțină forme de clădiri cu plastică foarte variată, care pot merge de la banala suprapunere și alăturare de tip fagure, la folosirea alternată a elementelor, pînă la elemente montate în consolă etc., așa cum se prezintă experiența întitulată « Habitat 1967 » de la Montreal.

Diversitatea care se poate obține cu elemente spațiale rezultă și din numărul variat de niveluri, de la p + 1 pînă la p + 10—22 etaje, fără complicații deosebite.

Deși majoritatea încercărilor și cercetărilor care se fac adaugă elemente noi și interesante la această investigație tehnică, nu toate reprezintă elemente pozitive și este necesar ca printr-o analiză atentă a rezultatelor să se extragă și să se combine acele elemente care dau maximum de avantaje. Spre exemplu, nu considerăm că este interesant pentru moment ca elementele spațiale să fie realizate în agregate mari și cu tehnicitate complicată, al căror cost să impună, pentru amortizare, o serie de producție care depășește anumite nevoi.

De asemenea, credem că este necesar să tindem la reducerea rațională a greutății elementelor, ținînd seama de dificultățile de transport și montaj, adică nu cum s-a procedat la Montreal, unde s-a ajuns la elemente de peste 70 t, montate pe 6—7 niveluri.

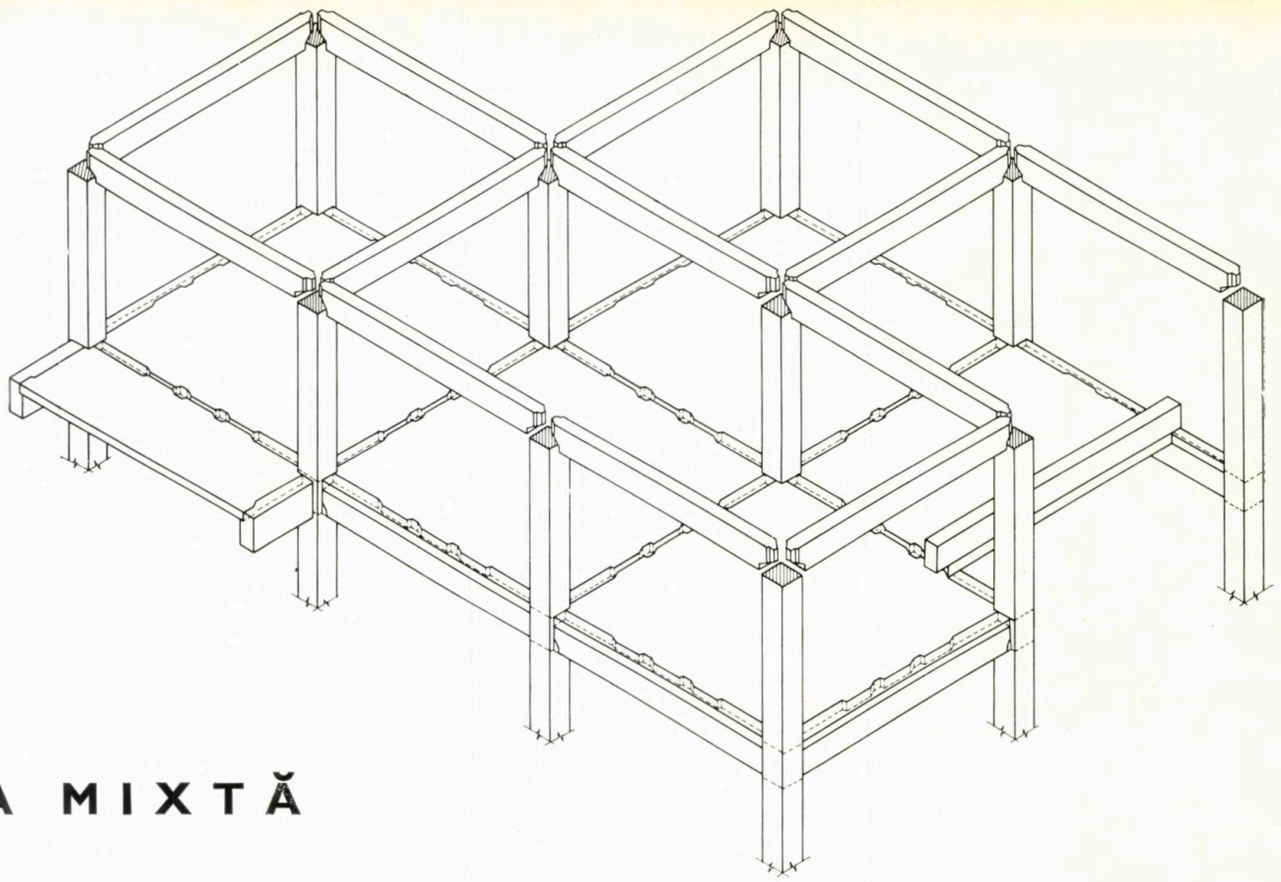

Dr. arh. Mihail Caffé

STRUCTURA MIXTĂ

Pînă în prezent, prefabricarea structurilor s-a impus la noi prin prefabricarea de pereți și planșee, într-un sistem de coincidență aproape integrală a funcției de compartimentare și limitare a spațiilor interioare, cu funcția portantă. Acest lucru coroborat cu tehnicitatea relativ redusă a utilajelor și cu concepția (încă discutabilă) a fațadelor portante duce treptat — după opinia mea — la limitarea perspectivelor de diversitate și variație, atît în ceea ce privește funcționalitatea apartamentelor, cît și în ceea ce privește expresia plastică, mai ales dacă ne menținem la practica actuală. Desigur, așa cum arată unele proiecte recente și mai ales informațiile asupra realizărilor din alte țări, structura de panouri mari este încă susceptibilă de progrese însemnate, în special dacă ea va fi urmată de eliminarea fațadelor portante, de extinderea procedeelor industrializate și la elemente nestructurale și de producerea și punerea în operă impecabilă a prefabricatelor finisate.

Dar oricare ar fi aceste progrese, dat fiind că sistemele de prefabricare integrală de tip închis cu elemente grele presupun totuși o anumită rigiditate, în special a compartimentării spațiului, și că, în mod obiectiv, capacitățile de producție instalate nu vor putea satisface într-un viitor apropiat decît cca 50% din volumul construcției de locuințe, se pune problema găsirii și a altor sisteme de structuri care să ducă, paralel cu ridicarea gradului de industrializare, la o mai mare elasticitate de compunere și la o ușurare sensibilă a construcției.

Aceasta este baza de la care a pornit ideea de structură mixtă, studiată și experimentată la IPCT de ing. Lucian Roșianu, arh. Marcel Laurian, arh. Mihail Caffé.

Principiul acestei structuri, ale cărei aplicații urmează a fi prezentate pe scurt în cele ce urmează, este cel al structurii clasice de cadre, reeditînd avantajele cunoscute ale acesteia și eliminînd prin prefabricarea și industrializarea pereților ușori inconvenientele care au făcut-o inaplicabilă în cazul construcțiilor de masă. Structura mixtă este concepută pe o tramă de stîlpi monoliți care asigură o bună comportare antiseismică (nefiind exclusă și prefabricarea lor cînd anumite condiții tehnice o vor permite) și a unor planșee din grinzi și plăci-panouri prefabricate. Pereții interiori și exteriori se realizează din elemente ușoare neportante, prevăzute în prezent a fi din beton celular autoclavizat și putînd fi ameliorate în funcție de îmbogățirea gamei de produse ușoare pentru pereți. Structura studiată are cîteva elemente caracteristice care contribuie la creșterea eficienței economice, și anume:

1. Secțiunea constantă a stîlpilor de 30×30 sau 35×35 cm, pentru care a fost proiectat și realizat un cofraj metalic cu mare grad de refolosire și cu dispozitive de rezemare provizorie la montaj a grinzilor prefabricate de planșeu (eliminîndu-se cu desăvîrșire cofrajele de lemn).

2. Modularea riguroasă a deschiderilor pe ambele direcții la un modul de 60 cm și realizarea unor travee cu un număr redus de deschideri, permițînd o micșorare sensibilă a numărului de tipodimensiuni de prefabricate. Prin aceasta se creează premisele producției de serie, pe baza unui catalog de planșee cu folosință generalizată și la alte tipuri de structuri și clădiri.

3. Posibilitatea eliminării unora dintre grinzi în vederea obținerii de tavane uniforme la încăperile mai mari.

4. Atît plăcile, cît și grinzile, din considerente de eficiență tehnologică, au secțiuni constante, indiferent de încărcarea lor, ceea ce permite prefabricarea în tipare universale.

În acest sens trebuie să arătăm că, după experimentul de la Craiova, unde s-a executat un bloc din 3 tronsoane pe o structură mixtă, însă cu deschideri mari (pînă la 6,00 m) s-a studiat o rețea modulară unică de 3,60×3,60 m, care s-a dovedit bună pentru o mare varietate de secțiuni și apartamente, în limitele categoriei I. Cu toate avantajele evidente ale rețelei unidimensionale pentru prefabricate, a apărut necesar să se treacă la deschideri variate, pentru a se putea face față necesităților de diferențiere destul de fine ale diversificării.

În prezent, cu un nomenclator relativ redus, cuprinzînd patru tipuri de grinzi și șase tipuri de plăci de dimensiuni între 2,40×3,00 și 3,60×4,80 m, s-a ajuns la realizarea unui sortiment amplu de forme de secțiuni (bare, puncte, curți interioare) pentru toate categoriile de confort. Indicii evaluați în cadrul studiilor arată că această structură se prezintă mult mai avantajoasă sub raportul consumului de lemn decît structurile tradiționale, cu un consum de oțel puțin mai mic decît al panourilor mari, cu un cost general care permite încadrarea în limitele de prețuri comparabile, ale tuturor apartamentelor studiate (proiect IPCT 1695—ST).

Ținînd cont de faptul că această structură are o valabilitate seismică și pentru gradul 7, de faptul că realizarea ei nu necesită investiții inițiale mari, folosind doar o jumătate din consumul specific de prefabricate față de panourile mari, că poate fi executată cu utilaje simple, eventual cu preturnare pe șantier și montată cu utilaje de ridicare curente de 3 t sau de 5 t, că se obțin avantaje de consumuri și de manoperă comparabile panourilor mari (mai ales dacă se vor utiliza fîșii de pereți de gazbeton de tip HEBEL) considerăm că ea va depăși curînd stadiul experimental și de studiu, devenind una din structurile avansate, de largă răspîndire

Cu toate servituțile de partiu pe care existența unor grinzi le impune încă, această structură oferă arhitectului o mult mai mare maleabilitate a compartimentărilor interioare și o gamă de fațade mai libere decît pînă în prezent. Această meleabilitate ni se pare interesantă mai ales prin aceea că evoluția normelor și a concepțiilor de locuire previzibile nu poate afecta în nici un fel elementele structurale, deci nu pune problema unei fixități legate de considerente de amortizare a utilajelor, așa cum se întîmplă cu panourile mari în construcția actuală.

Odată cu încheierea perioadei de studii actualmente în curs, propunem să se treacă la realizarea unor construcții de serie cu concursul unor organizații de proiectare și de execuție dornice să aplice acest sistem, beneficiind în acest scop de avantajele noului sistem de relații creat între IPCT și organizațiile locale prin înființarea C.S.E.A.L.

Considerăm că plenara Uniunii arhitecților pentru industrializarea construcției de locuințe a fost deosebit de utilă pentru a determina o orientare mai hotărîtă a arhitecturii noastre pe calea industrializării și că sistemul de structură mixtă se încadrează în această tendință, oferind perspective de aplicare deosebit de largi.

CARACTERISTICI TEHNICO-ECONOMICE ALE CLĂDIRILOR CU STRUCTURĂ MIXTĂ

NR. CRT.	EFECT	INDICE LA STRUCTURA MIXTĂ	DIFERENȚA	FAȚĂ DE:
1	**REDUCEREA CONSUMULUI DE MATERIAL LEMNOS**	$\frac{3\ m^3}{milion}$	$\frac{7\ m^3}{milion}$ (= — 70% !)	*Clădiri cu zidărie portantă și planșee cu fîșii prefabricate*
2	**DIFERENȚA (±) LA CONSUMUL DE OȚEL** *(inclusiv oțelul din cofrajele metalice)* grad 6	$\frac{16\ kg}{m^2\ Ad}$	$\frac{+\ 4\ kg}{m^2\ Ad}$	*Zidărie + fîșii*
			$\frac{-\ 3\ kg}{m^2\ Ad}$	*Panouri mari*
	grad 7	$\frac{18\ kg}{m^2\ Ad}$	$\frac{+\ 4\ kg}{m^2\ Ad}$	*Zidărie + fîșii*
			$\frac{-\ 3\ kg}{m^2\ Ad}$	*Panouri mari*
3	**REDUCEREA CONSUMULUI DE MANOPERĂ PE ȘANTIER**		— [10 ÷ 15 %]	*Zidărie + fîșii*
4	**REDUCEREA GREUTĂȚII CONSTRUCȚIEI** *(sarcina de calcul, inclusiv utilă din suprastructură) avînd ca efect reducerea forței seismice*	$\frac{900\ kg}{m^2\ Ad}$	$\frac{-\ 400\ kg}{m^2\ Ad} = -\ 30\ \%$	*Zidărie portantă*
5	**ÎNSCRIEREA ÎN PREȚURILE PLAFON** *și ÎN LIMITELE OBȚINUTE LA CLĂDIRILE CU ZIDĂRIE PORTANTĂ (cu perimetru specific similar)*		± 0	*Zidărie + fîșii*
6	**STRUCTURA UNIVERSALĂ CU NUMĂR REDUS DE GABARITE (7) ȘI TIPURI (11) DE PREFABRICATE** *CU CARE SE POATE COMPUNE O GAMĂ FOARTE LARGĂ DE SECȚIUNI CU GRAD 1,2,3,4 DE CONFORT PENTRU GRAD 6 și 7 SEISMIC*			
7	**POSIBILITATEA FOLOSIRII BLOCURILOR ȘI PLĂCILOR DIN BETON CELULAR AUTOCLAVIZAT** *LA ÎNTREGUL VOLUM DE ZIDĂRI!*			
8	**COMPORTARE SEISMICĂ FAVORABILĂ**			
9	**POSIBILITATEA APLICĂRII UNOR SOLUȚII DIFERITE DE PEREȚI** *FUNCȚIE DE POSIBILITĂȚILE DE APROVIZIONARE ALE CONSTRUCTORULUI (ZIDĂRII DIN BLOCURI ȘI PLĂCI B.C.A., ZIDĂRII DIN CĂRĂMIDĂ GĂURITĂ LA EXTERIOR, FÎȘII B.C.A, BLOCURI MARI B.C.A. LA FAȚADĂ, PANOURI MARI DE UMPLUTURĂ LA FAȚADĂ ETC.)*			
10	**POSIBILITATEA UNOR TRANSFORMĂRI ÎN TIMP** *PRIN DEPLASAREA SAU ELIMINAREA UNOR PEREȚI DESPĂRȚITORI INTERIORI*			
11	**POSIBILITATEA OBȚINERII UNOR CLĂDIRI CU VOLUME ȘI PLASTICĂ DE FAȚADĂ VARIATE**			

FOARTE IMPORTANT

Sporul de consum de oțel față de clădirile cu zidărie portantă se „compensează" cu economia de material lemnos
Se realizează echivalența
$1m^3$ lemn = 600 kg oțel
mai favorabilă decît limita indicată de C.S.P.
$1m^3$ = 1 tonă oțel

Arh. Gheorghe Negreanu

LOCUINȚE DUPLEX CU ELEMENTE MARI PREFABRICATE

Paralel cu creșterea standardului de viață al populației și cu posibilitatea obținerii creditelor de stat, în România se desfășoară din ce în ce mai mult construcția locuințelor urbane proprietate personală, cu ajutorul statului.

Pentru această categorie, pretențiile beneficiarilor sînt diverse, după profesiune și numărul membrilor familiei, felul de viață, posibilitățile materiale etc., lucru care se reflectă în cerințele foarte diverse în ceea ce privește distribuția funcțională a apartamentului, echipamentul, suprafețele camerelor și anexelor etc.

Printre caracteristicile acestei categorii de locuințe se poate cita faptul că ele sînt construite izolat, pe terenuri proprietate personală sau puse la dispoziție de către stat, precum și preferința beneficiarilor pentru locuințe individuale cu p + 1 etaj, avînd și o mică grădină proprie.

Deoarece volumul locuințelor urbane proprietate personală nu este determinat numai de posibilitățile financiare ale beneficiarilor, dar și de posibilitatea statului de a asigura materialele de construcții și mîna de lucru necesară, industrializarea construcției acestei cate-

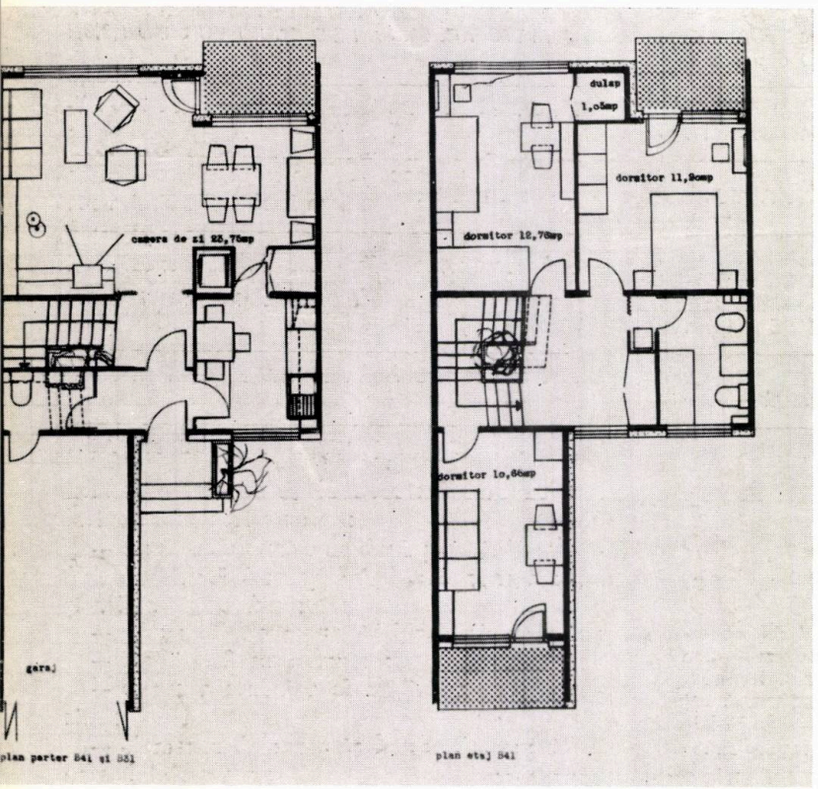

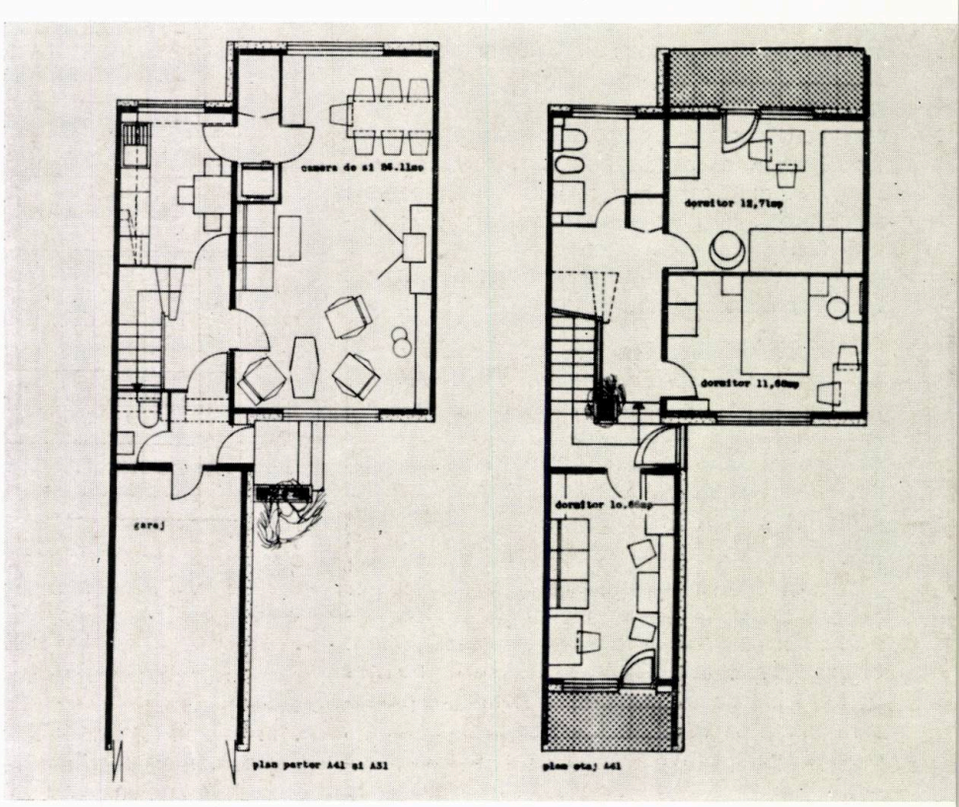

gorii de locuințe este o necesitate. Pentru a putea satisface cerințele atît de diverse ale beneficiarilor, industrializarea trebuie să aibă un caracter elastic.

Studiindu-se compoziția mîinii de lucru necesare pe șantier pentru realizarea locuinței și a numărului de meserii, s-a constatat că cea mai mare parte, raportat la un metru pătrat, se concentrează la realizarea grupului de anexe, care conțin bucătăria, baia, w.c., vestibulul și scara.

Aceasta a dus la ideea de a se reuni acest grup de încăperi într-un nod spațial complet prefabricat și care să conțină majoritatea instalațiilor din locuință.

Acest nod poate fi tipizat și prefabricat integral, ca element unic pentru o serie variată de tipuri de apartamente, deoarece exigențele beneficiarilor se referă mai puțin la funcțiunile grupate în acest nucleu decît la ale celorlalte camere din apartament. Împrejurul acestui nucleu prefabricat se dezvoltă partea de locuit a apartamentului, proiectată conform dorinței beneficiarului. Se pot deci aplica pentru restul clădirii diverse sisteme constructive, mai mult sau mai puțin industrializate: zidărie de cărămidă sau beton celular autoclavizat cu planșee din semipanouri etc.

În figurile 1—5 sînt arătate cîteva scheme de locuințe de acest fel. Soluția studiată este o combinație între prefabricarea grea — exprimată printr-un nod spațial — și prefabricarea ușoară, elastică.

Nucleul prefabricat este compus din două bucăți — cutii închise — cîntărind fiecare 20—25 t, confecționate separat, complet finisate și echipate, care se așază pe șantier una peste alta (fig. 6—9). Ele conțin la parter intrarea, vestibulul, scara, bucătăria și o toaletă și separat, la etaj, scara, supanta, un degajament și baia.

În ceea ce privește realizarea elementelor spațiale prefabricate, s-a studiat organizarea unui atelier pentru confecționarea elementelor prefabricate turnate în cofraje metalice, cu decofrare după 18 ore, putînd produce două elemente pe zi, utilizînd cimenturi rapide. După decofrare, elementele sînt lăsate pe platforma de turnare cca 15 zile, timp în care se efectuează toate celelalte operații necesare — montajul instalațiilor și finisarea. După aceea sînt transportate pe șantier și așezate în locurile prevăzute de proiect.

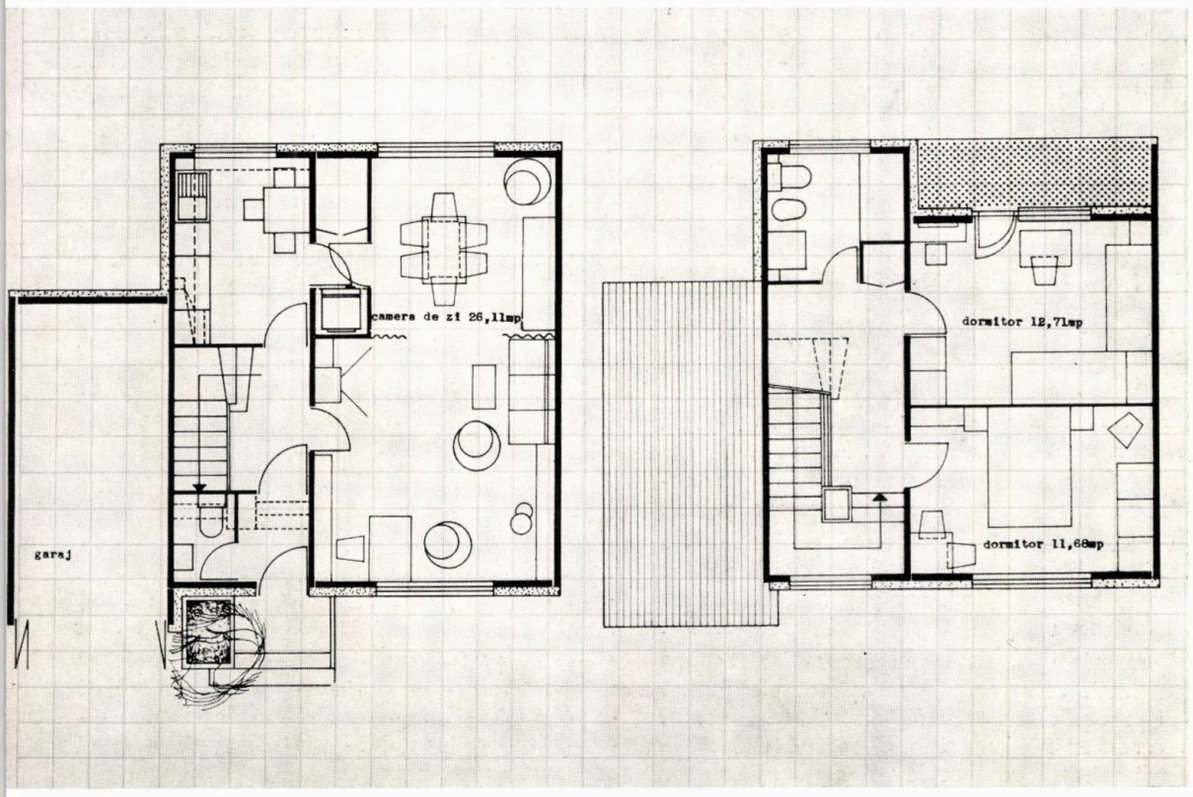

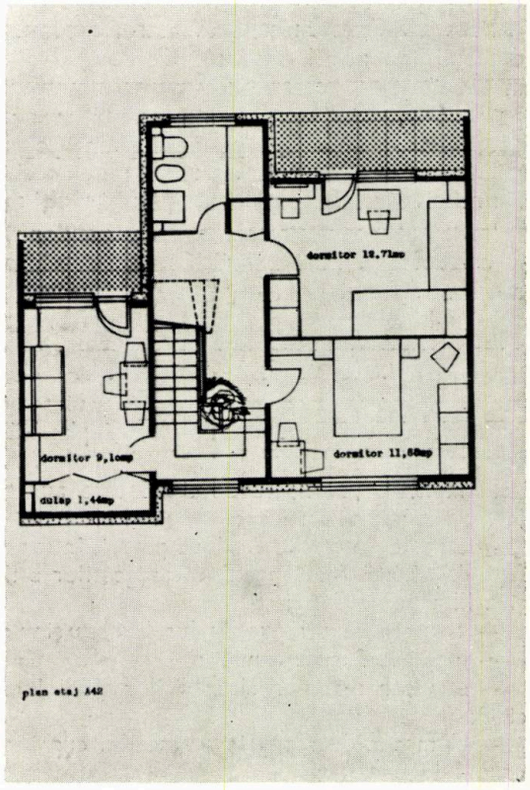

Arh. Willy Juster, ing. Moses Drimer

HOTELURI DIN PANOURI

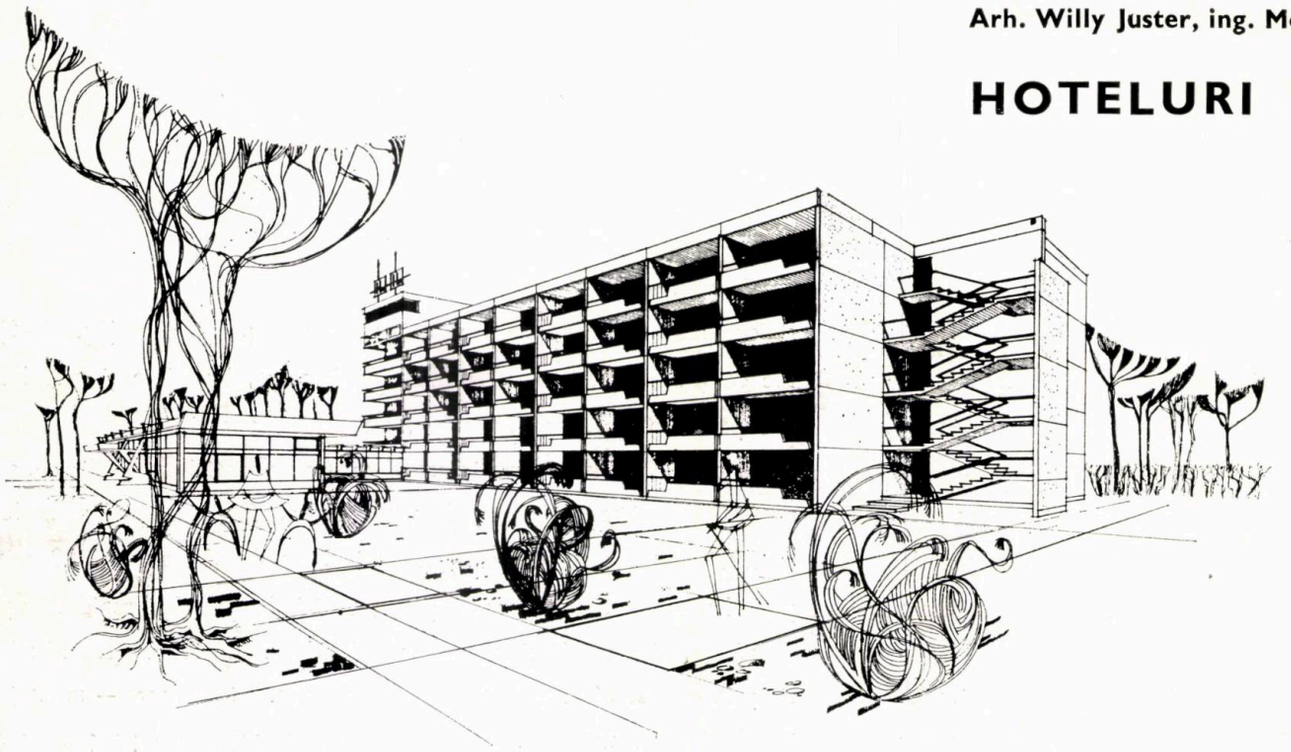

Amploarea programului de investiții turistice de pe litoralul Mării Negre impune trecerea la metode de construcție industrializate, acțiune ce se înscrie într-un program mai vast de dezvoltare a acestor metode avansate, cuprinzînd domenii tot mai întinse ale construcțiilor de masă din țara noastră. Realizarea hotelurilor prin sisteme industrializate prezintă avantaje deosebite datorită repetării unor elemente asemănătoare de mare serie, grupate pe un teritoriu relativ restrîns și eșalonate pe mai mulți ani.

Institutul de proiectare a construcțiilor tip, în colaborare cu D.S.A.P.C.-Constanța, a întocmit un studiu și primele proiecte de execuție pentru hoteluri din panouri mari prefabricate, a căror realizare începe în acest an, prin care se încearcă punerea în valoare a avantajelor sistemului, dovedite la construcțiile de locuințe, cu cerințele de varietate volumetrică și plastică a construcțiilor de acest gen.

Elementele principale de temă care au stat la baza studiului au fost:

— camere de cazare de două paturi, în suprafață de 12 m² (corespunzînd categoriilor a II-a și a III-a de confort);

— grup sanitar compus din duș, lavabou și w.c.;

— loggii la fiecare cameră;

— caracter sezonier al clădirilor (fără încălzire);

— elemente de recepție scoase din cuprinsul corpului de cazare;

— regim de înălțime de maximum 5—6 niveluri, cu ascensor;

— acoperire în terasă, cu scurgere exterioară;

— greutatea maximă a elementelor prefabricate: 5 t (inclusiv dispozitivele de ridicare).

— S-a adoptat o travee constructivă de 3,30 m (3,16 m liber) care permite o corectă mobilare a camerelor (cu paturi paralele cu fațada sau în unghi), precum și o cuplare convenabilă a băilor și a instalațiilor.

Rezolvarea peretelui vestibulului în prelungirea peretelui camerei și eliminarea grinzilor de separație contribuie la amplificarea și continuitatea spațiului interior.

Separarea camerei de loggia exterioară se realizează doar prin tîmplăria metalică, fără grindă de separație. Această rezolvare permite, la nevoie, deplasarea panoului de tîmplărie în detrimentul loggiei, mergînd, la limită, pînă la dispariția, în anumite cazuri, a loggiei și transformarea camerei de cazare pentru trei paturi.

Celula de cazare de acest tip, pe baza căreia a început confecționarea panourilor pentru primele hoteluri, va fi completată în viitor cu noi variante de confort și dispoziție funcțională.

Camerele de cazare se grupează totdeauna cîte două, datorită băilor cuplate, ele putînd fi dispuse pe coridor, fie față în față, fie alternat, în care caz se asigură o dispoziție mai suplă și mai animată la capetele volumelor.

Cuplarea ușilor cîte două, ca și tratarea lor pe toată înălțimea coridorului, grupează între ele plinuri în forme simple, dominante.

S-a studiat și posibilitatea rezolvării elementului de cazare în tract simplu, coridorul putînd fi în acest caz deschis sau închis către exterior.

Diferite posibilități de grupare, în bare liniare, în unghi sau prin decalare, cu tract dublu sau simplu și de înălțimi diferite, permit o gamă largă de dispoziții de plan și de volume. În acest sens s-au studiat elemente funcționale cuprinzînd circulațiile verticale și holurile de etaj, diferite tipuri de capete și de elemente de racordare, cu care se poate compune o serie largă de tipuri de hoteluri, pe baza unui nomenclator destul de restrîns de panouri prefabricate. Sistemul permite de asemenea o tratare în trepte a barelor, prin retrageri succesive, cu interesante posibilități de tratare plastică a volumelor.

Întrucît elementul principal de repetare al fațadelor lungi este constituit de șirul de loggii specific acestui program, studiul propune diferite moduri de rezolvare, de la simpla alternare a tipurilor de parapete în cadrul casetelor structurii portante, pînă la transformarea capetelor de diafragme ale pereților transversali în console, la partea superioară sau inferioară. În acest mod se poate obține o varietate mare de expresie plastică, cu sau fără evidențierea structurii, cu loggii pe două sau mai multe travee, suprapuse sau alternate.

MARI PREFABRICATE PE LITORALUL MĂRII NEGRE

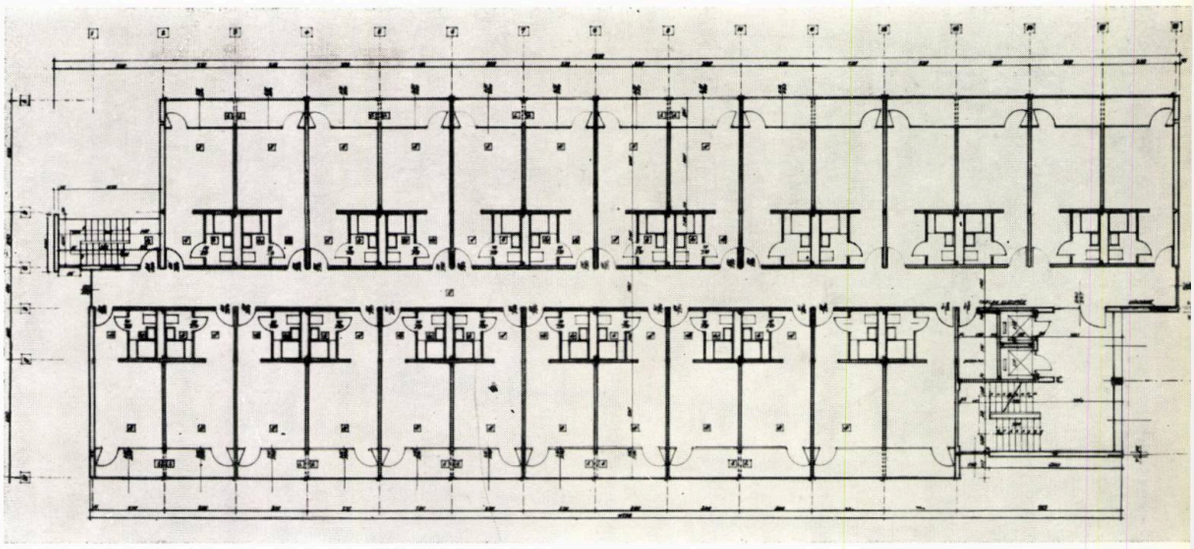

Plan nivel curent, fațada principală și fațada posterioară

Alte posibilități de variație pot fi obținute prin modificări aduse planșeului de loggie, care poate căpăta diverse forme în plan (curbe, în dinți, cu balcoane parțiale etc.).

Apreciem că studiul ilustrează astfel posibilități de exprimare plastică comparabile cu cele oferite de rezolvările constructive tradiționale, utilizate pînă în prezent la hotelurile construite pe litoral și că, deci, trecerea la industrializarea acestor construcții nu va antrena concesii de ordin funcțional sau plastic.

Finisajele preconizate țin seama de posibilitățile sistemului constructiv și de exigențele curente la asemenea tip de construcții: plăci de mozaic sau covoare din policlorură de vinil, zugrăveli obișnuite sau tapete, tîmplărie metalică produsă de I.M.-Iași (la interior tocuri din tablă ambutisată cu foi celulare gata finisate la producător), parte din tîmplărie înglobată în panouri din fabrică, faianță în băi.

Panourile de fațadă, elementele prefabricate de cornișă și de parapet vor avea fețele vizibile gata finisate din fabrică (spărtură de marmură presărată pe betonul proaspăt, pietriș de rîu, mozaic spălat, ceramică etc.). Elementele de beton ale structurii lăsate aparent vor fi tratate prin stropire cu lapte de ciment alb, după montaj.

Structura este alcătuită din pereți portanți transversali, la distanțe de 3,30 m interax și patru pereți longitudinali interiori; nu se pre-

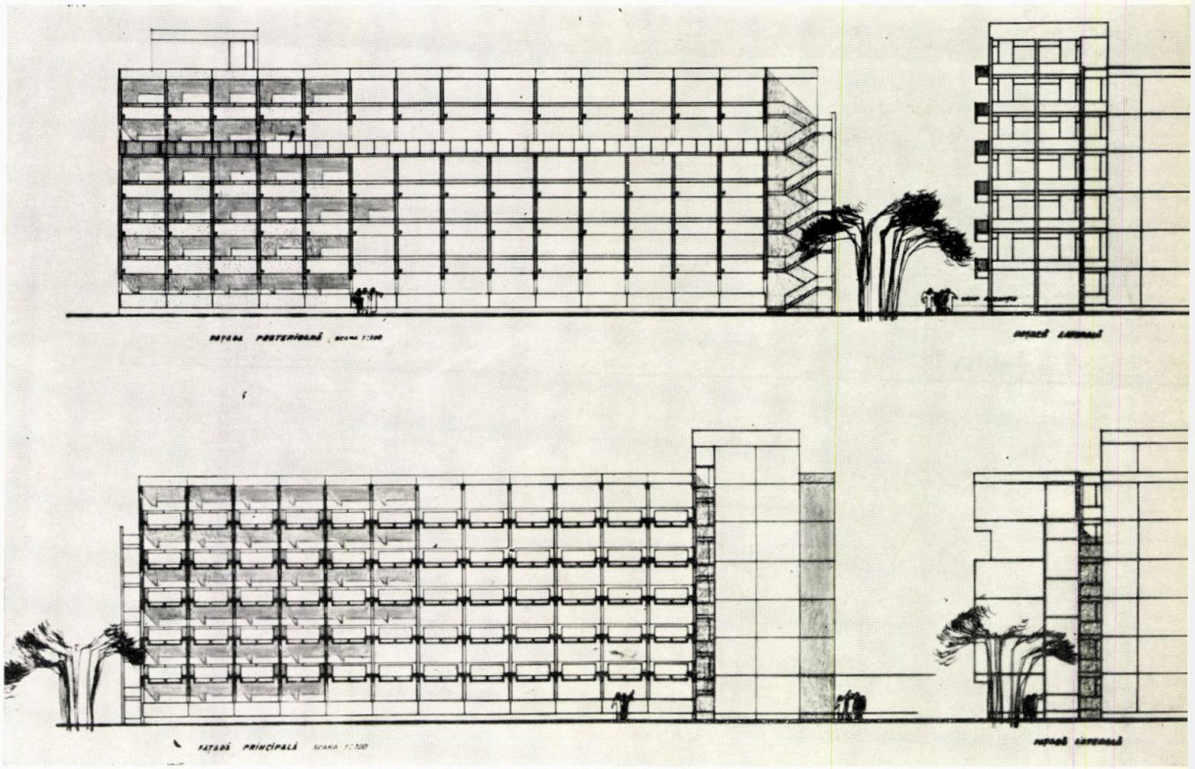

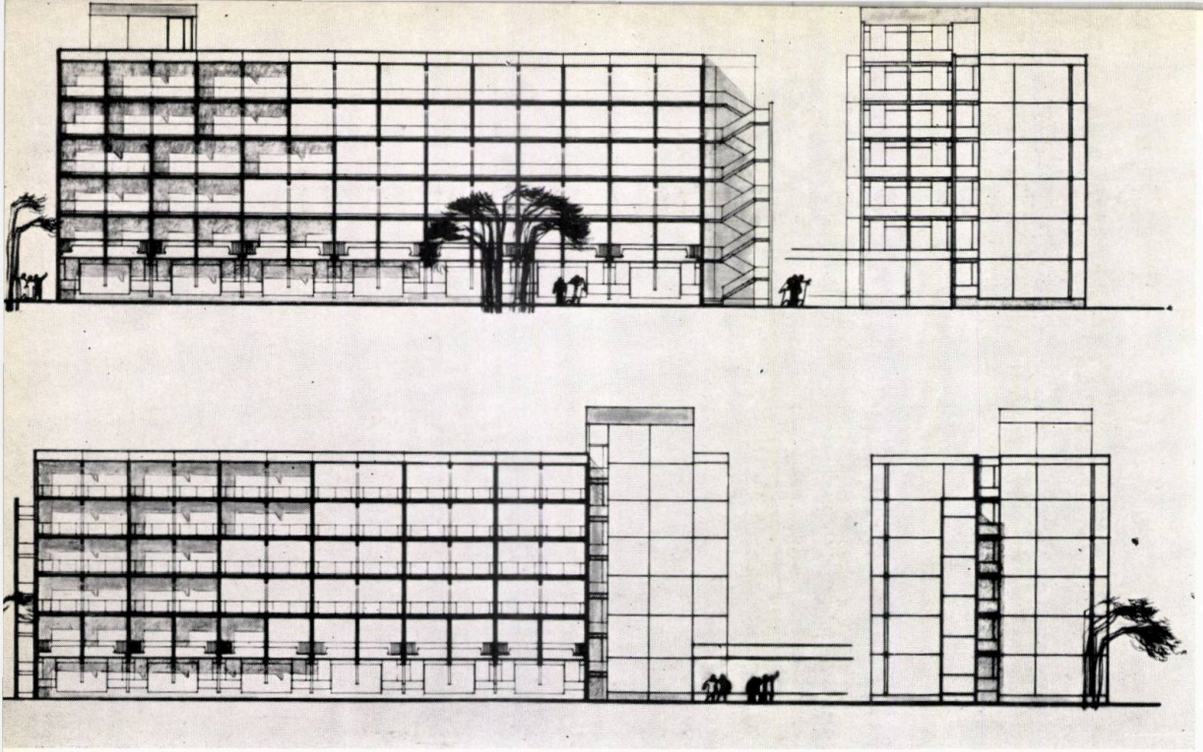

Fațade

INDICII CARACTERISTICI DE INDUSTRIALIZARE:

— greutatea medie a panourilor	3,0 t
— număr de panouri	8 buc/cameră
— număr de gabarite	33
— număr de tipuri distincte	40
— beton prefabricat	0,28 m^3/m^2
— oțel-beton (în suprastructură)	16 kg/m^2
— beton monolit (în suprastructură)	0,03m^3/m^2

Detaliul elementului de cazare cu 2 și 3 paturi

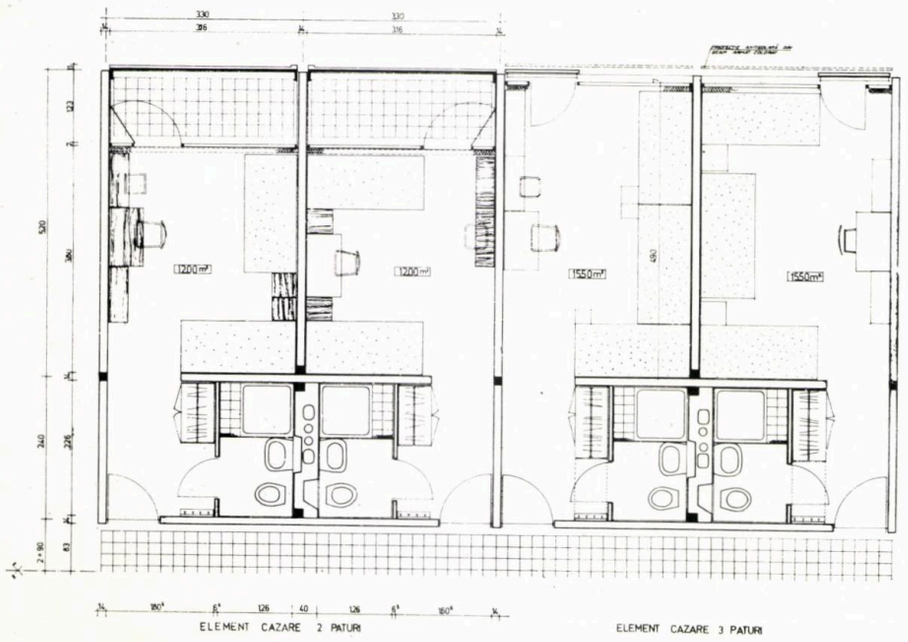

văd elemente de rezistență în fațadele longitudinale.

Panourile au următoarea alcătuire:

— pereții interiori din beton B 250, de 14 cm grosime;

— pereții exteriori din trei straturi, de 22 cm grosime, cu termoizolație din pîslă minerală elastică P 90;

— planșee din beton armat B 250, de 11 cm grosime;

— pereți despărțitori de 6,5 cm grosime, avînd tocul metalic al ușii înglobat de la confecționare.

Pentru a reduce numărul îmbinărilor și a apropia cît mai multe tipuri de panouri de greutatea maximă, pereții interiori longitudinali și planșeele de la băi-vestibuluri și de la coridor sînt rezolvate de două travee.

Toate panourile de pereți interiori și exteriori sînt pline, cu contur dreptunghiular, fără goluri de uși sau ferestre, ceea ce aduce o serie de avantaje la execuție: o foarte bună utilizare a platformelor de turnare, simplificarea unor îmbinări, robustețe la transportat și manipulare etc.

Îmbinarea panourilor se realizează prin turnarea unor centuri și stîlpișori din beton B 300 între panouri, în cadrul cărora se sudează mustățile de legătură prevăzute pe conturul panourilor.

Eforturile tangențiale sînt preluate prin dinții de rezemare ai panourilor de planșeu, prin alveolele prevăzute pe fețele laterale orizontale ale panourilor de pereți și prin panele amplasate pe laturile orizontale ale panourilor de pereți (în spațiul cărora se realizează și continuarea prin sudură a armăturilor verticale din pereți).

Dimensionarea și armarea panourilor și a îmbinărilor sînt corespunzătoare amplasării clădirilor într-o zonă de gradul 7 de seismicitate.

În afară de panourile de pereți și planșee, în construcție se mai folosesc și alte elemente prefabricate (cornișe, parapete-loggie, scări etc.).

Fundațiile, pereții și planșeul subsolului tehnic (amplasat sub coridorul parterului și utilizat pentru distribuția și controlul instalațiilor sanitare), precum și placa de sub pardoseala parterului se realizează din beton monolit.

Pentru instalațiile sanitare s-a adoptat soluția unui nod complet prefabricat, cuplat la două băi, prevăzut într-o ghenă specială, rezervată în panoul de separație a băilor, care cuprinde și ventilația verticală de tip SHUNT. În acest fel se realizează o soluție compactă, cu instalații îngropate și totodată vizitabile pentru o corectă exploatare.

Instalațiile electrice se realizează cu conductori trași în tuburi îngropate în pardoseală și prin doze și șlițuri prevăzute în pereții prefabricați.

Ing. Mihai Atanasiu

PREFABRICAREA INSTALAȚIILOR DE ÎNCĂLZIRE DIN LOCUINȚE

În ciuda eforturilor, prefabricarea instalațiilor de încălzire la noi în țară nu poate fi apreciată ca un fapt realizat, ci mai degrabă ca un deziderat de viitor.

Rămînerea în urmă pe care o înregistrează din acest punct de vedere instalația de încălzire față de instalația sanitară se datorează în bună parte unor cauze obiective. Astfel:

— dispersarea mai mare față de instalația sanitară, încălzirea fiind prezentă în toate camerele principale ale apartamentului;

— varietatea mare a elementelor care compun instalația datorită mărimii încăperilor, nivelului (parter, etaj curent, ultimul etaj), orientării încăperilor, distanțelor variabile între coloane și corpurile de încălzire, tipurilor corpurilor de încălzire etc.;

— existența unui singur corp de încălzire — radiatorul de fontă — care antrenează manoperă complicată de montare, probe, vopsire etc.

Cu toate aceste dificultăți, instalațiile de încălzire pot și trebuie să fie prefabricate.

Încercările de prefabricare a instalațiilor de încălzire concepute după sistemul clasic, cu radiatoare de fontă și distribuție bitubulară montată la partea inferioară a construcției au dus la rezultate reduse, atît în străinătate, cît și în țara noastră, îndreptînd atenția proiectanților și cercetătorilor către alte sisteme, care să se preteze mai bine la execuția industrializată.

Întrucît cea mai mare parte din manopera necesară execuției — cca 2/3 din total — este consumată pentru fasonarea și montarea conductelor, sistemele noi urmăresc în principal reducerea lungimii conductelor și a operațiilor pentru prelucrarea lor. Astfel:

— Sistemul bitubular, cu distribuție superioară, cu conducta de alimentare montată la ultimul nivel și cea de colectare jos, la primul nivel, uniformizează diametrele conductelor, simplificînd prefabricarea; se îmbunătățește de asemenea și funcționarea, prin mărirea stabilității hidraulice a instalației, în acest sistem drumul parcurs de apă pentru alimentarea fiecărui radiator fiind egal. Sistemul reduce numărul de tipodimensiuni necesare pentru coloane și racorduri cu cca 30—40% față de instalația clasică, cu distribuție inferioară.

— Sistemul monotubular, în care circulația apei pentru un grup de radiatoare se face printr-o singură țeavă, întreaga cantitate de apă trecînd succesiv prin fiecare radiator. Sistemul simplifică și mai mult elementele de racordare a corpurilor de încălzire, reducînd numărul de tipodimensiuni cu cca 70—80% față de sistemul bitubular inferior. Se reduc puțin și suprafețele de încălzire, îmbunătățindu-se și stabilitatea hidraulică și termică. Sistemul necesită însă cunoașterea comportării ansamblului de corpuri de încălzire, care în acest caz funcționează în serie, cu circulație mai activă decît la sistemele clasice și cu temperaturi medii mai ridicate. Dimensionarea instalației după caracteristicile cunoscute, stabilite pentru alimentarea corpurilor de încălzire în derivație, cu circulație mai redusă, duce la supraîncălziri la primele radiatoare și la subîncălziri la cele de la sfîrșitul coloanei.

Pe lîngă avantajele principale obținute prin reducerea lungimii conductelor și uniformizarea diametrelor acestora, sistemul monotubular duce și la simplificarea legăturilor la coloane, la micșorarea numărului de străpungeri în planșee, la reducerea numărului de compensatoare pentru dilatare și de puncte fixe; de asemenea, nu este neglijabil aspectul rezultat, important în special în instalațiile aparente, prin înlocuirea celor două coloane cu diametre variabile și legături inestetice, cu o singură coloană de diametru constant. La acest sistem, rezultatele cele mai bune se obțin utilizînd în locul radiatoarelor de fontă, convectori. În acest caz se poate elimina și legătura de scurtcircuitare necesară pentru reglaj în cazul radiatoarelor, reglarea cantității de căldură debitată fiind realizată printr-o clapetă montată pe circuitul aerului, în masca convectorului. Instalația cîștigă și din punct de vedere estetic, legăturile convectorilor fiind ascunse în spatele măștii; ceea ce rămîne vizibil este în acest caz o singură conductă verticală, de diametru constant, fără nici o îmbinare. Utilizarea convectorilor ar duce și la mari economii de metal în instalație, ajungînd pînă la cca 200 kg/apartament și eliminîndu-se totodată meticuloasele operații de formare, probă și vopsire cerute de actualele radiatoare de fontă.

Cu rezultate bune se utilizează în străinătate și radiatoarele-panou de metal sau beton, care se încadrează mult mai bine în finisajul general al încăperilor decît radiatoarele de fontă.

Exprimată în cifre, trecerea de la sistemul clasic, cu distribuție inferioară bitubulară și radiatoare de fontă, la sistemul monotubular cu convectoare se prezintă astfel:

— Reducerea manoperei totale de la 190 la 130 ore/apartament.

— Posibilitatea de prefabricare mărită, de la cca 25% la instalațiile clasice, la cca 75% la instalația monotubulară.

— Transferul de manoperă de pe șantier în atelier crescut de la cca 45 la cca 80 ore/apartament.

— Manopera rămasă pe șantier scade de la cca 145 la cca 50 ore/apartament concomitent cu reducerea diversității operațiilor.

Dintre soluțiile de încălzire cu posibilități de prefabricare, proiectate și executate în ultimii ani, se pot cita:

a) Instalația pentru bloc din panouri prefabricate p + 8 niveluri cu 3 apartamente la scară, proiectată de IPCMC; instalația, cu distribuție bitubulară, cu radiatoare de fontă, duce la un procent de prefabricare de cca 12%.

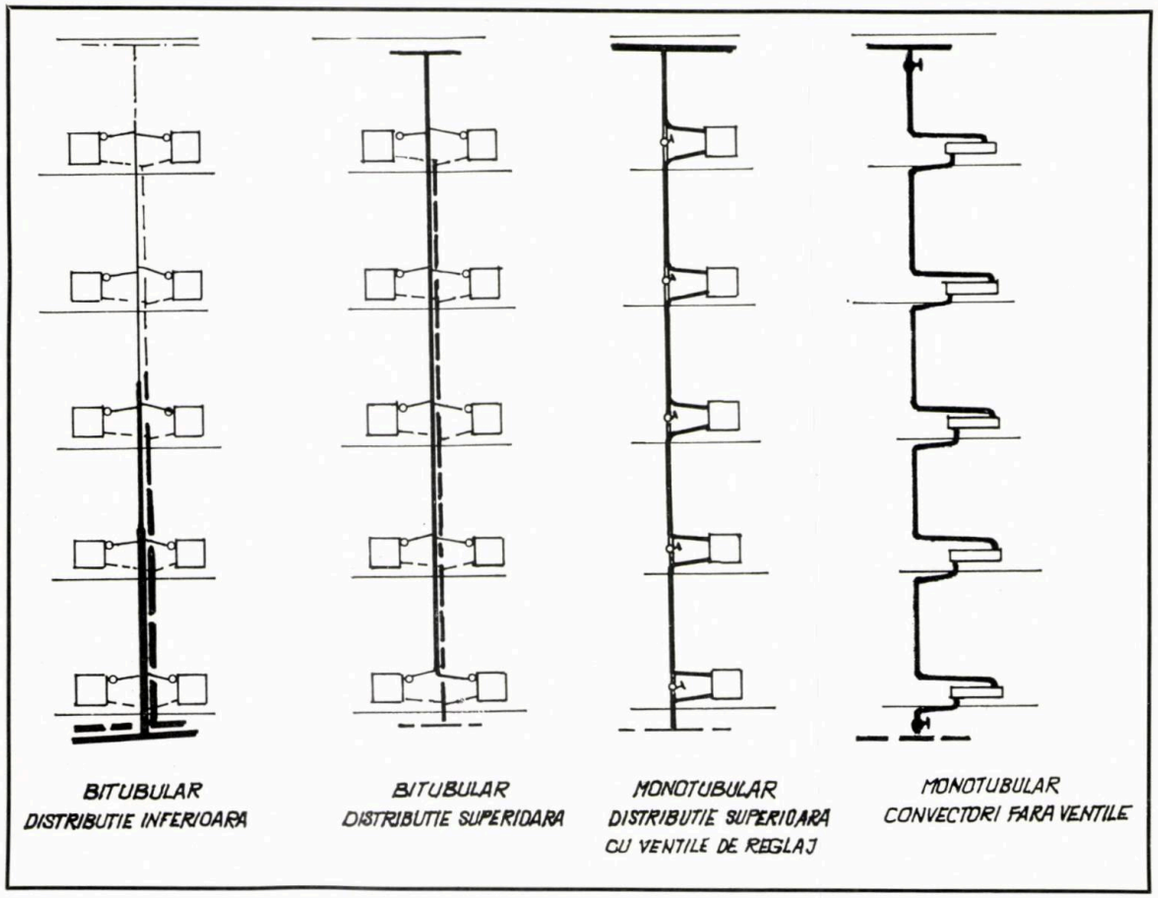

Sisteme de distribuție

b) Instalația pentru blocuri p + 7 niveluri proiectată de IPB și aplicată în ansamblul de locuințe din bd. 1 Mai-București. Instalația are coloanele de diametru constant, înglobate în panourile exterioare, cu compensatoare de dilatare de dimensiuni variabile la trecerea între etaje. Distribuția inferioară bitubulară și radiatoarele de fontă mențin și la acest sistem un procent de prefabricare redus.

c) Proiectul ISCAS pentru hotelul Parc-Mamaia, cu 15 niveluri. Instalația, bitubulară, cu distribuție superioară, utilizează convectori, coloanele și legăturile la corpurile de încălzire avînd diametre constante pe întreaga înălțime a blocului.

d) Proiectul ISCAS pentru hotelul Perla-Mamaia, cu 13 niveluri: instalație monotubulară serie cu convectori, fără robinete de reglaj, cu coloane de diametru constant, majoritatea 3/4″, coloanele de colț de 1″.

e) Instalația de încălzire pentru clădiri din panouri mari executate după tehnologia fabricii de prefabricate Militari, cu distribuție inferioară, bitubulară, cu legături de radiator tipizate — proiect IPCT.

f) Instalație experimentală cu distribuție monotubulară superioară și în π (cu urcarea printr-o coloană și coborîrea printr-o coloană vecină), la două blocuri de cîte 80 apartamente și un bloc de garsoniere în ansamblul Ploiești Sud-Est. Instalația, cu radiatoare de fontă, lucrează cu parametri nominali 110—80° în loc de 95—75° uzual, reducînd, față de rezolvările clasice, cu 12% costul investiției și cu 15% consumul de metal (proiect IPCT, execuție Întreprinderea de instalații a TRC-Ploiești).

g) Instalația monotubulară experimentală în blocul 119 din ansamblul Ploiești-Nord, proiectată și executată de Întreprinderea de instalații a TRC-Ploiești. Se aplică distribuția în π, încercîndu-se diverse corpuri de încălzire (radiatoare de fontă, panouri de beton cu serpentine din țeavă înglobate, corpuri de încălzire din tablă de oțel, cu lichid intermediar și serpentine din țeavă).

★

Încercările și căutările desfășurate în ultimii ani au dat unele indicații privind amănunte de execuție și de proiectare a instalațiilor prefabricate.

Pentru promovarea pe scară largă a sistemelor de instalații industrializate este necesară, însă, corelarea eforturilor tuturor factorilor care conlucrează la realizarea acestor instalații. Astfel, numai cu sprijinul industriei de materiale, prin producerea de corpuri ușoare pentru încălzire (convectoare, radiatoare-panou), care se pretează la execuția industrializată, prin intensificarea cercetărilor pentru determinarea caracteristicilor reale ale corpurilor de încălzire care lucrează în sistem monotubular, prin eforturi susținute în execuție, pentru asimilarea sistemelor noi și prin eforturi continue și metodice ale proiectanților instalatori, susținuți de arhitecți și de inginerii constructori, se poate ajunge la promovarea și extinderea instalațiilor de încălzire prefabricate în viitorul apropiat.

Ing. Mircea Oniga, ing. Mihai Mărgăritescu

PREFABRICAREA IN INSTALAȚII SANITARE: BLOCUL SANITAR PREFABRICAT

Fig. 1

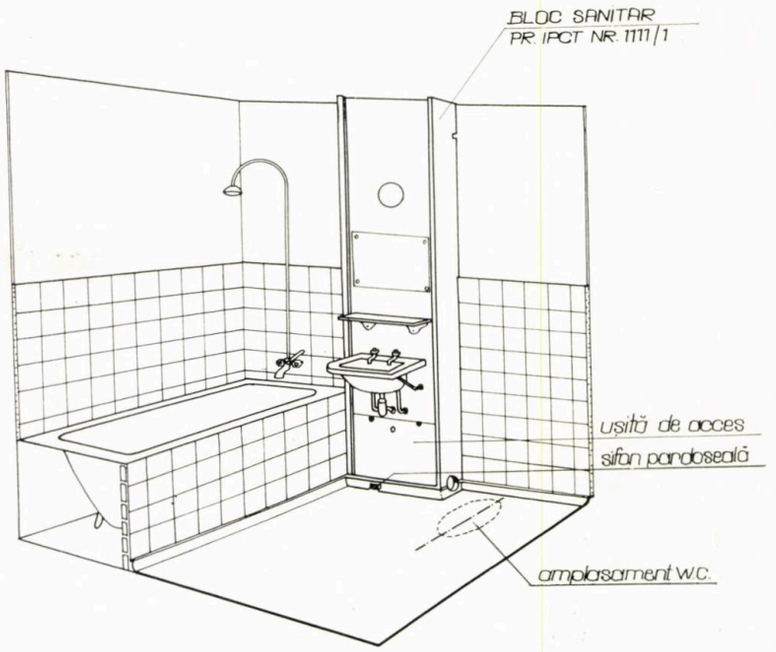

Realizarea unor instalații sanitare prefabricate corespunzătoare din toate punctele de vedere trebuie să țină seama de nenumărate elemente, foarte diferite, începînd de la dotarea și confortul apartamentului și pînă la cele mai juste poziții de îmbinare și montaj ale fiecărei piese în parte.

Din analizarea a diferite rezolvări de prefabricare a instalațiilor sanitare, atît în țară, cît și în străinătate se poate face următoarea clasificare a prefabricatelor de instalații sanitare, în ordinea complexității:

1. *Ansambluri* — constînd din grupuri de repere preasamblate, independente, ușoare, realizate în majoritatea cazurilor prin mijloace simple de șantier.

Caracteristica acestui grad de prefabricare este executarea după măsură a elementelor simple, fie extrase din planuri, fie măsurînd poziția de montaj.

Metoda nu este prea eficientă, totuși aduce avantaje ca sporirea productivității și organizarea mai economică a materialului.

2. *Peretele sanitar* în care grupul de conducte este gata asamblat și integrat în pereții despărțitori dintre două încăperi. Este de fapt primul mod de prefabricare care se poate produce centralizat în ateliere mari.

Teoretic, manopera pe șantier se reduce foarte mult, însă practic apar o serie de dificultăți care au limitat răspîndirea sistemului:

— greutatea mare a prefabricatului;

— obligația de a folosi ca material pentru conductele înglobate numai metalul;

— asamblarea coaxială a conductelor verticale este dificilă din cauza greutății peretelui care pe timpul montajului trebuie suspendat în macara;

— fisuri provocate în pereți datorită dilatării conductelor și dificultatea reparațiilor la instalații.

3. *Blocul sanitar* prezintă soluția cea mai sigură și economică, fapt dovedit de răspîndirea lui, precum și de preocupările continue pentru îmbunătățirea lui. Prefabricatul « bloc sanitar » constă dintr-un grup de conducte cuprinzînd coloanele și parte din ramificații, organele de închidere și control prinse împreună într-un cadru metalic sau autoportant.

Transferul de manoperă în atelier poate merge pînă la 60% din cantitatea totală de manoperă. Realizat din materiale ușoare, blocul sanitar se poate menține la o greutate totală redusă (50—100 kg), fiind ușor de manevrat și montat. De asemenea, el poate fi conceput astfel încît să nu necesite o coordonare a montajului cu ritmul de execuție a construcției, spre deosebire de celelalte sisteme de prefabricare, care cer o corelare mai bună a instalațiilor cu construcția.

Blocul sanitar poate să rezolve instalațiile pentru o baie simplă, baie cuplată cu bucătăria sau două băi cuplate între ele, în funcție de rezolvarea arhitectonică a partiului și de răspîndirea acestuia.

În documentația cercetată se observă preferința pentru așezarea blocului sanitar în spatele lavoarului, fie aparent, fie inclus în grosimea peretelui la care sînt adosate obiectele.

4. *Cabina sanitară* transferă maximum de manoperă de pe șantier în atelier, prin montarea unui bloc sanitar (inclusiv obiectele) în cabina de baie prefabricată. Cabina de baie astfel echipată este transportată pe șantier, unde se montează.

Din punctul de vedere al instalațiilor, cabina sanitară mărește transferul de manoperă de pe șantier cu puțin peste blocul sanitar (cca 10%), producînd în schimb complicații datorită creșterii greutății prefabricatului de la cca 100 la 3 000 kg și reducînd cu numai cca 18 ore manopera pe șantier. Cabinele cu pereți subțiri din materiale ușoare sînt de luat în considerație în cadrul ansamblurilor mari, de cîteva mii de

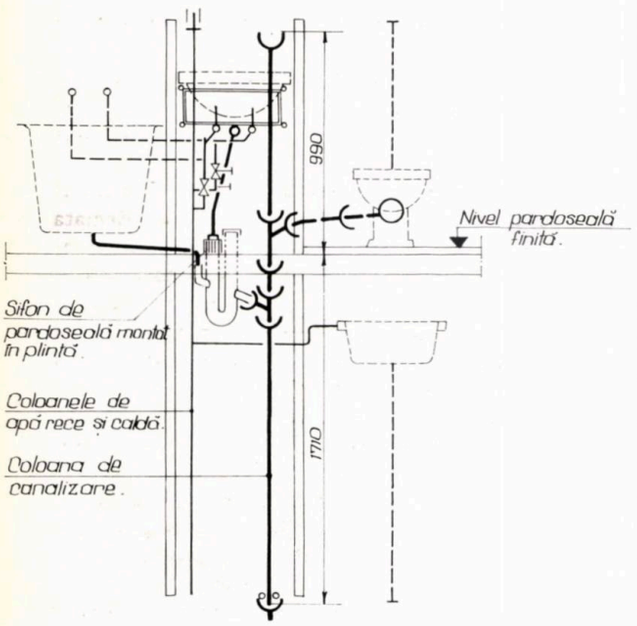

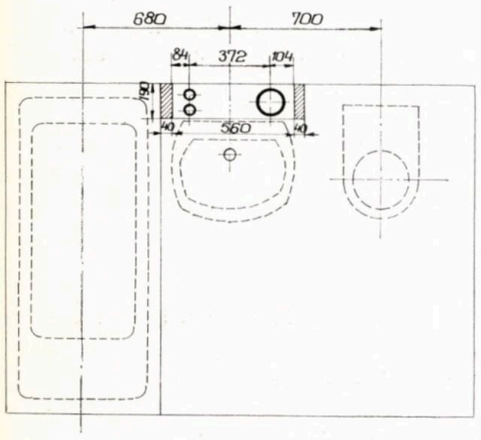

Fig. 2

apartamente pe an, cînd fabrica de prefabricate se găsește în apropierea ansamblului, pentru ca transportul să nu constituie o problemă.

Rentabilitatea acestui tip de prefabricare se stabilește pentru fiecare caz în parte printr-un studiu economic complet, ținînd seama atît de manopera de instalații, cît și de cea necesară la finisajele de construcții, putînd mări cu pînă la 100 ore transferul de manoperă în atelier.

În urma unei analize ample a posibilităților de prefabricare a instalațiilor sanitare, la noi în țară s-a adoptat prefabricarea blocului sanitar, care este de altfel o soluție foarte răspîndită și în străinătate, cu avantaje nete față de alte sisteme de prefabricare.

★

Pentru amplasarea cea mai potrivită a blocului sanitar față de dotarea grupurilor sanitare ale apartamentelor cu: cadă de baie, sifon de pardoseală, lavoar, closet, spălător de vase în bucătărie, precum și dispunerea în plan a acestora, s-au analizat 19 secțiuni tip de foarte largă utilizare, avînd: cameră de baie simplă, cameră de baie cuplată cu bucătăria, camere de baie cuplate.

În toate cazurile, în camera de baie obiectele sanitare sînt plasate pe același front, în ordinea: cadă, lavoar, closet.

Spălătorul din bucătărie are diverse poziții în funcție de partiul de arhitectură. Pentru băile cuplate, obiectele și ordinea de amplasare sînt identice cu cele ale băilor simple. După unificarea distanțelor dintre obiecte la toate secțiunile analizate, s-a căutat amplasarea blocului sanitar față de obiectele din camera de baie pentru o rezolvare estetică funcțională, o adîncime cît mai redusă posibil, ca să incomodeze cît mai puțin și să poată fi aplicat la cît mai multe partiuri.

S-a încercat astfel amplasarea blocului sanitar în spatele vasului de closet. Principalele deficiențe ale acestei rezolvări sînt:

— imposibilitatea racordării simple a grătarului pentru colectarea apei de pe pardoseală la canalizare;

— necesitatea acoperirii traseului de conducte sub lavoar (la construcții prefabricate);

— complicații constructive la variantele cu două băi cuplate și la baie cuplată cu bucătăria;

— imposibilitatea aplicării sistemului de distribuție radială, la care fiecare obiect să se racordeze independent;

— un front neuniform al obiectelor sanitare, cu lavoarul intrat între cadă și closet și cu closetul ieșit în afară. Din această cauză, utilizarea lavoarului este incomodă, iar ușa nu se poate deschide în interiorul camerei de baie.

Amplasarea blocului sanitar în spatele lavoarului pentru toate partiurile analizate prezintă avantajele următoare:

— trasee scurte și radiale de la grupul de conducte spre obiecte;

— racordarea independentă a fiecărui obiect la grupul de conducte;

— racordarea ușoară a scurgerii apelor de pe pardoseală;

— datorită adîncimii blocului sanitar, lavoarul este împins înafară pînă cel mult la nivelul vasului de closet, uniformizînd frontul funcțional în baie;

— acoperirea blocului de conducte rezolvă și acoperirea ramificațiilor spre obiecte;

— accesul, în timpul exploatării, la blocul de conducte este foarte ușor.

Pentru prima etapă de rezolvare a unui bloc sanitar prefabricat s-a ales partiul cu baie simplă, fiind cel mai răspîndit și prezentînd posibilitatea unificării tuturor reperelor blocului sanitar, pentru toate partiurile cu baie simplă. Fiind necuplat cu bucătărie sau baie, este legat numai de obiectele din camera de baie, total independent de sistemul constructiv, putînd fi aplicat pe construcții din zidărie, beton etc.

Partiurile cu baia cuplată cu bucătăria prezintă o variație a numărului de repere în funcție de poziția spălătorului din bucătărie. Pentru prefabricare este necesară unificarea și reducerea numărului de partiuri posibile, care obligă poziția spălătorului din bucătărie față de blocul sanitar din baie. De asemenea, numărul de repere ale prefabricatului crește.

Blocul cu două băi cuplate prezintă dezavantajele unei mari densități de repere într-un spațiu limitat, complicații constructive care în această primă etapă sînt dificil de rezolvat. Acest bloc sanitar este dependent de sistemul constructiv și complicațiile realizării cresc odată cu creșterea grosimii peretelui separator între cele două apartamente. Blocul sanitar pentru băi cuplate poate fi luat în considerare pe măsura realizării sistemului constructiv care permite amplasarea blocului sanitar în grosimea peretelui dintre apartamente.

La întocmirea proiectului de bloc sanitar simplu s-au avut în vedere următoarele:

— aplicarea la un număr cît mai mare de partiuri de arhitectură;

— să poată fi aplicat fără modificări la clădiri cu un număr variabil de niveluri (p+4~p+9);

— utilizarea de materiale de producție curentă și a modului obișnuit de execuție;

— rezolvarea conductelor și ramificațiilor să ducă la minimum de repere utilizate și la modificări minime în cazul trecerii la diversele rezolvări ale grupurilor sanitare;

— montarea să se facă ușor, independent de sistemul constructiv și de stadiul de reali-

zare a construcției și decalat în timp, eliminînd coordonarea — greu de realizat — între avansul constructiv și cel al instalației ;

— să permită accesul comod la punctele de instalație care necesită exploatarea (robinete, piese de curățire etc.) ;

— să ușureze, prin forma și construcția lui, acoperirea ușoară cu diferite materiale de finisaj ;

— să asigure preluarea dilatării coloanelor și a toleranțelor de execuție a construcției, precum și a instalației prin repere simple, ușor de realizat ;

— să se simplifice cît mai mult problemele legate de realizarea și racordarea sifonului de pardoseală.

Proiectul IPCT 1111/I — Bloc sanitar prefabricat — respectă aceste condiții, fiind realizat pentru baia simplă, cu posibilitatea de a se adapta ușor, cu o modificare minimă a reperelor la diverse înălțimi ale nivelurilor, precum și la dispoziția în plan a obiectelor, cu vasul de WC în stînga sau în dreapta coloanei de scurgere.

Blocul sanitar proiectat este așezat în spatele lavoarului, iar obiectele sanitare sînt amplasate pe același front (fig.1).

Blocul sanitar cu coloane drepte, fără piese de curățire, avînd înălțimea dintre paliere, a fost numit N (normal) (fig.2).

Derivat din blocul N, prin reducerea lungimii coloanelor de alimentare cu apă și scurgere și adăugarea unei piese de curățire, a rezultat blocul « S » (scurt).

Completările între blocul N și S se fac prin elemente de legătură, care corectează eventualele erori de construcție și au lira de dilatare pentru conductele din P.V.C.

Materialele utilizate pentru conducte sînt:

— P.V.C. pentru coloanele de scurgere și conductele de apă rece ;

— oțel pentru conductele de apă caldă.

Asamblarea și rigidizarea blocului sanitar se fac prin trei tipuri de brățări realizate din oțel-beton și țeavă. Legat de sistemul de asamblare, s-au realizat și coloanele de susținerea lavoarului.

Blocul sanitar este proiectat cu sifon general montat în interiorul blocului, avînd colectorul de ape de pe pardoseală montat în plintă. Prin aceasta, grosimea pardoselii camerei de baie nu mai este influențată de înălțimea sifonului de plumb, montat în grosimea pardoselii camerei de baie, ca la soluțiile « clasice ».

Blocul sanitar se poate aplica la clădiri cu p+1 $\sim$ p+10 etaje fără modificări, deoarece dimensiunea coloanelor pe verticală este aceeași.

Îmbinarea între blocurile sanitare se face la cca 1 m de la pardoseală, zonă în care lucrările de montaj sînt foarte ușoare.

Închiderea blocului sanitar s-a proiectat a se face cu elemente prefabricate din beton armat și plăci din PFL melaminat sau alte materiale.

Forma și dimensiunile blocului sanitar permit adaptarea, pentru acoperirea blocului sanitar, și a altor soluții, bazate pe alte materiale.

Greutatea totală a blocului sanitar este de cca 30 kg, iar a elementelor de acoperire de cca 110 kg, greutatea totală fiind de 140 kg, din care 15% oțel, 7% P.V.C., 74% beton, 2% lemn, 2% PFL melaminat.

Consumul de manoperă în atelierul de prefabricate, anteevaluat pe baza normelor republicane, este de cca 35 ore, din care 28% pentru țevi și piese din oțel, 65% pentru P.V.C., 4% pentru piese de beton, 2% pentru suporți de lemn și 1% pentru plăci de acoperire din P.V.C. melaminat. Manopera de montaj pe șantier este de cca 27 ore, din care cca 90% pentru blocul sanitar și obiecte, iar 10% pentru acoperirea blocului sanitar cu elemente prefabricate.

Prin executarea prefabricată a blocului sanitar proiectat în ateliere de prefabricate se realizează :

— reduceri de 15—20% față de costul anteevaluat pentru serii de cca 1 000—2 000 prefabricate pe an ;

— reducerea duratei de execuție pe șantier de la 13 zile-om (pentru execuție integrală pe șantier) la numai cca 4 zile-om.

În perioada 1966—1969, blocul sanitar prefabricat executat după proiectul IPCT nr. 1111/I și varianta acestuia realizată la I.I.M.I. s-a aplicat la cca 30 000 apartamente în București și în țară.

Din ancheta efectuată de INCERC la DSAPC-uri și intreprinderile de execuție care au utilizat blocul sanitar prefabricat, a rezultat buna sa comportare în exploatare. De asemenea, experimentările desfășurate în București în ansamblurile de locuințe din bd. Armata Poporului și Colentina, în aceeași perioadă, au arătat o bună comportare în exploatare.

Menționăm că dificultatea importantă semnalată de unitățile care au aplicat proiectul tip și evidențiată și în cadrul experimentărilor a fost realizarea elementelor de acoperire prevăzute în proiect.

Pentru aceasta este necesară revizuirea soluțiilor de acoperire cu elemente prefabricate, autoportante și demontabile, în lumina rezultatelor obținute de INCERC prin experimentarea unor soluții de măști de acoperire din azbociment sau din material plastic.

În urma aplicării pe scară largă a acestui prefabricat, creșterea experienței de execuție și producerea de materiale noi pot duce la tipuri de bloc sanitar îmbunătățite, care vor putea rezolva o gamă mai variată de partiuri de arhitectură : băi cuplate cu bucătăria, precum și camere de baie cuplate între ele.

Ing. Eugen Leizer

INSTALAȚIE ELECTRICĂ DE APARTAMENT, PREFABRICATĂ, CU UTILIZAREA CONDUCTELOR PLATE, CU IZOLAȚIE ȘI MANTA DIN P.V.C.

În cele ce urmează se expun diferitele procedee de execuție a instalațiilor electrice în ultima perioadă și se propune un sistem de prefabricare a distribuției de apartament, care a fost experimentat pe un șantier din București.

Diferitele sisteme constructive ale blocurilor de locuințe reclamă revizuirea materialelor întrebuințate și a actualelor metode de lucru, așa-zise tradiționale, în instalațiile electrice pentru construcții.

Pe de o parte, este necesară găsirea unor materiale care să poată fi folosite în toate cazurile întîlnite la noile tipuri de construcție (cu panouri mari prefabricate, cofraje glisante, cofraje de inventar), ia care pereții rezultă gata

KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1948

finisați sau la care se aplică o tencuială foarte subțire. De asemenea și pardoseala folosită în noile construcții nu permite totdeauna montarea tuburilor de protecție peste planșeu.

Toate acestea au determinat găsirea unor noi soluții în proiectarea și executarea instalațiilor electrice, care să răspundă cerințelor noi.

În urma experimentărilor făcute în diverse țări a reieșit că sistemele de distribuție care au cele mai multe șanse de a se impune sînt acelea la care instalațiile electrice sînt independente de construcții.

Astfel, în U.R.S.S., Suedia, Anglia și R.S. Cehoslovacă încep să fie introduse instalațiile aparente. În principal, acest sistem constă în lipirea pe pereți a conductelor și mascarea lor cu șipci, tapete sau alte elemente de finisaj. Aparatajul (întrerupătoare, comutatoare, prize) este de asemenea montat aparent, prin lipire.

Acest mod de execuție a instalației prezintă însă multe inconveniente, mai ales datorită materialelor speciale (conducte plate, foarte subțiri, baghete de acoperire etc.).

Paralel cu acest sistem, în unele țări, printre care și la noi, s-a încercat realizarea unei instalații independente de elementele de structură ale construcției, de alte tipuri, ca: distribuții montate sub plintă, distribuții plasate sub pardoseală.

Sistemele de distribuții montate sub plinte sînt asemănătoare cu cele de tip aparent, amintite mai sus, și au aceleași inconveniente. Este de remarcat faptul că în R.S. Cehoslovacă, după ce s-au asigurat condițiile generalizării distribuțiilor sub plintă (s-au produs diferite tipuri de plinte, aparate adecvate, corpuri de iluminat speciale, de perete etc., s-au elaborat norme de proiectare și execuție, proiecte tip etc.) și s-au executat un număr mare de astfel de instalații, sistemul a fost părăsit din cauza deficiențelor.

Instalația electrică prefabricată descrisă în acest articol și pe care am aplicat-o și continuăm s-o aplicăm la un mare număr de apartamente este cunoscută în general sub numele de « instalație orizontală ». Astfel de instalații sînt utilizate în R.D. Germană pe scară națională, folosirea lor fiind obligatorie la toate tipurile de locuințe.

Se știe că la o mare parte din noile blocuri de locuințe și în special la cele construite din panouri mari prefabricate, cu cofraje glisante sau cu cofraje de inventar, pozarea tuburilor de protecție, precum și crearea golurilor necesare numărului mare de doze (10—15 pe apartament) ridică din ce în ce mai multe probleme.

Pentru scurtarea timpului de execuție și pentru transferarea în atelier a cît mai multor operații este necesară o instalație cu doze centralizate și conducte care nu necesită tub de protecție, pentru a putea fi prefabricate în atelier.

DESCRIEREA INSTALAȚIEI

Instalația se execută cu conducte plate, cu izolație și manta întărită în P.V.C., AFYYS, care se montează pe planșeu, în pardoseală.

Instalația se centralizează la 2—4 doze de conexiuni și prevăzute cu cleme tip conector.

Numărul dozelor se stabilește în funcție de mărimea și dispoziția apartamentului. Ele se montează în spații mascate, respectiv în încăperi mai puțin pretențioase (vestibul, cămară etc.).

Legăturile între doze, precum și de la aceste doze la corpurile de iluminat se execută în pardoseala nivelului superior, iar legăturile la întrerupători, comutatori, prize și legăturile între prize, în pardoseala nivelului respectiv.

Porțiunea de perete pe care se montează doza centralizată și conductele ce coboară de la această doză se acoperă cu tencuială de circa 2 cm grosime.

Lucrările ce se execută în atelier sînt următoarele:

— montarea clemelor în doze;

— verificarea continuității electrice a conductei în colac;

— tăierea conductelor la lungimea indicată în proiect;

— desizolarea conductelor;

— conectarea conductelor la clemele din doză;

— verificarea continuității electrice a conductelor după ce au fost conectate la doze;

— marcarea circuitelor în doze.

Lucrările ce se execută pe șantier după sosirea dozelor, cu toate conductele tăiate la măsură, conectate la cleme și verificate sînt următoarele:

Pozarea conductelor pe traseele stabilite și executarea legăturilor la tabloul electric, la întrerupătoare și la lămpi.

Circuitele de prize, alcătuite din tronsoane tăiate la lungimile necesare între două prize consecutive, sosesc pe șantier cu aceste tronsoane prinse între ele cu cleme.

Practic, operațiile se succed astfel:

— Montarea dozelor, a conductelor și a tabloului de distribuție. Se menționează că înainte de executarea pardoselilor se face o verificare a continuității electrice, a circuitelor și derivațiilor, pentru a se preîntîmpina posibilitatea condamnării în pardoseală a unui circuit sau derivație ce s-a defectat în intervalul dintre pozarea lui și executarea pardoselii.

— Executarea operațiilor de finisare ca: montarea aparatelor și lămpilor și a legăturilor la ele.

După aceasta se face verificarea generală de funcționare, prin punerea sub tensiune a întregii instalații.

MATERIALE ÎNTREBUINȚATE

Conductele utilizate pentru executarea instalației electrice INTENC special — AFYYS — se fabrică de uzina « Electrocablu » din Tg. Mureș, pe baza unui studiu întocmit de INCERC. Ele au o rezistență mecanică suficientă pentru a putea fi montate pe planșee, fără a fi protejate cu mortar de ciment, o perioadă de 1—2 săptămîni, respectiv cît se consideră intervalul de timp normal între montarea lor și executarea pardoselilor.

— Dozele centralizate se confecționează din tablă neagră de 1 mm și pot fi executate în atelierele obișnuite cu care sînt dotate întreprinderile de instalații. Pe măsura aplicării sistemului pe scară mai largă, aceste doze vor putea fi fabricate în serie la o uzină specializată.

— Clemele folosite sînt fabricate de uzina « Electroaparataj » de tipul EA—COD—7520.

— Dozele de derivație care se montează la prize sînt de bachelită cu capac tip « Electroaparataj » COD—0781.

AVANTAJE

Instalația electrică cu INTENC special AFYYS în distribuție orizontală și cu doze centralizate prezintă următoarele avantaje:

— mărește gradul de prefabricare a instalației;

— reduce timpul de lucru pe șantier, prin transferarea unei părți din manoperă în ateliere;

— reduce consumul total de manoperă (din atelier și de pe șantier) față de instalația cu conductoare în tuburi cu 47—50%, conform determinărilor făcute de INCERC;

— face posibilă executarea instalației la orice fel de pardoseală;

— asigură o calitate superioară a instalației prin executarea unor operații în atelier și simplifică operațiile executate pe șantier;

— face instalația mai puțin dependentă de construcție.

Ing. Leon Veiser

UNELE ASPECTE ECONOMICE ALE CONSTRUCȚIILOR DIN PANOURI MARI

Proiectele de locuințe din panouri mari seria 1013 apăreau cu valori de deviz mai mari cu cca 12% decît proiectele clădirilor cu zidărie portantă. Acest aspect a constituit o frînă în dezvoltarea construcțiilor din panouri mari, discutîndu-se mereu de ce se aplică acest sistem constructiv dacă el duce la scumpirea locuințelor.

În 1967, I.P.C.T. cu colaborarea INCERC, a încercat să clarifice unele aspecte ale acestei probleme în cadrul studiului nr. 4346. Analiza a fost făcută la nivelul proiectării (prețuri de deviz) și la nivelul execuției (preț de cost).

La nivelul proiectării au fost comparate două proiecte, unul cu zidărie portantă, proiectat pentru Motru-Craiova, altul cu panouri mari, ambele cu regimul de înălțime p + 4 și avînd 80 de apartamente de 3 și 4 camere în aceeași proporție. Pentru ca această comparație să fie corectă, au fost aduse ambele proiecte la același nivel de finisare și de dotare. În noile condiții, prețul de suprafață locuibilă era mai mic cu 1,8% la clădirea din panouri mari decît la cea din zidărie portantă.

La nivelul prețului de cost, în execuție, datele culese de pe unele șantiere, precum și prelucrarea unor date statistice au evidențiat că diferența între prețul de cost și cel de deviz este și ea în favoarea panourilor mari cu cca 4—6%.

La aceasta se mai adaugă o diferență de 1% la nivelul producătorilor de prefabricate, care pierdeau la fîșiile cu goluri pentru planșee și nu pierdeau la panourile mari.

La nivelul economiei naționale mai trebuie avute în vedere avantajele aduse de consumul redus de manoperă (cu cca 700 ore/apartament mai puțin la panourile mari decît la zidărie), deci reducerea salariului social aferent, precum și avantajele reducerii duratei de execuție, determinînd reducerea duratei de blocare a fondurilor de investiții.

Este de menționat că o parte din diferența de 4—6% realizată la prețul de cost pe șantier și anume circa 3%, datorită aplicării îmbunătățirilor de salarizare la manopera mai mică de la panouri mari — a fost evidențiată ulterior la nivelul prețului de deviz, prin aplicarea prețurilor seria C L—1968 la locuințe. Într-adevăr, coeficientul mediu de corecție a prețurilor de deviz seria 1963 pentru trecerea la prețurile 1968 este de 10% la zidăria portantă și de numai 7% la panouri mari.

Acesta nu este doar un aspect de moment. În continuare este probabil că ritmul de creștere a productivității muncii în construcții va fi mai scăzut decît ritmul de creștere a productivității generale a muncii, iar salariile în construcții vor crește în același ritm cu salariile din celelalte sectoare ale economiei naționale. Partea din prețul de cost aferentă manoperei va crește deci în continuare, dar această creștere, raportată la prețul total al construcției, va fi cu atît mai mică, cu cît sistemul constructiv va necesita un consum mai mic de manoperă pe șantier.

Prin urmare, panourile mari și alte sisteme industrializate vor prezenta în continuare avantaje din ce în ce mai mari și va trebui ca, periodic, să se reglementeze sistemul de prețuri pentru a evidenția aceste avantaje la nivelul devizului.

Ing. Constantin Ciolacu
Centrala industrială a prefabricatelor din beton

PREFABRICAREA CONSTRUCȚIILOR SOCIAL—CULTURALE

Elementele prefabricate din beton au fost utilizate în țara noastră la executarea construcțiilor de locuințe și social-culturale începînd din 1949, buiandrugi, elemente de diferite tipuri pentru planșee, scări și elemente de scară fiind folosite pe șantierele din București, Brașov, Galați etc. Avantajele legate în special de reducerea substanțială a consumului de material lemnos și de creșterea productivității muncii au dus la o dezvoltare rapidă a producției de prefabricate, lărgindu-se totodată gama de sortimente și domeniile de utilizare.

O etapă importantă a reprezentat-o executarea de construcții de locuințe din panouri mari realizate cu documentație elaborată în țară. Experiența și competența dobîndite au permis atingerea, într-o perioadă scurtă de timp, a unui înalt nivel de producție, fapt care a situat țara noastră în rîndul țărilor care uti-

lizau cu succes acest procedeu de execuție a construcțiilor de locuințe. Cartierele Steagul Roșu—Brașov, Nicolina—Iași, Pieptănari—București, ansamblurile de locuințe din Bacău, Roman și orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej sînt rezultate valoroase ale acelei etape. Tot atunci, în anii 1962—1966, s-a trecut, de asemenea pe bază de proiecte elaborate în țară, la realizarea de construcții înalte din panouri mari p + 7 în cartierele Pieptănari, Viilor, șos. Giurgiului din București. Această perioadă de creație și entuziasm justificat a cunoscut însă destul de repede efectele unor acțiuni de frînare, susținute cu argumente care puneau în discuție chiar oportunitatea soluției. Criticile constructive erau dublate de păreri negative, care uneori se voiau concluzii, dar nu aveau de cele mai multe ori o susținere științifică.

Urmarea a fost o perioadă marcată prin restrîngerea construcțiilor din panouri mari la numai 5 niveluri și accentuarea tendințelor de promovare a altor sisteme constructive, punîndu-se totodată accent pe ideea apelării la import, atît pentru soluțiile constructive, cît și pentru instalațiile tehnologice.

Rezultatele tehnico-economice obținute, ca și studiile elaborate în cadrul IPCT, au demonstrat însă că panourile mari au fost și rămîn o soluție avantajoasă.

Materialele și discuțiile purtate în cadrul plenarei Uniunii arhitecților din 27—28 noiembrie 1969 au pus în lumină și un nou aspect și anume că prefabricarea, nu numai că nu constituie un factor de îngustare a posibilităților de realizare a frumosului, dar deschide orizonturi noi în care concepția arhitectonică generoasă poate fi îmbinată armonios cu utilul și eficiența.

În sprijinul prefabricării, aș vrea să mă refer de asemenea la rezultatele remarcabile obținute pe această cale în domeniul construcțiilor industriale. Beneficiind de posibilitatea concentrării forțelor de concepție asupra găsirii soluțiilor celor mai avantajoase și de o colaborare largă, constructivă, între sectorul de prefabricare și Institutul de proiectare a construcțiilor tip, prefabricarea construcțiilor industriale a fost abordată pe planul concepției globale, proiectarea structurilor făcîndu-se în paralel și influențîndu-se reciproc cu proiectarea tehnologiei de fabricație și de montaj.

Realizăm astăzi hale industriale cu elemente prefabricate din beton, cu indici tehnico-economici, aspect arhitectonic și condiții de exploatare, care, cel puțin pentru moment, nu lasă nici o șansă altor soluții constructive.

Elementele de suprafață—structură și închideri executate din beton precomprimat în tipare cochilă purtătoare plasează tehnica prefabricării din țara noastră la nivelul celor mai bune realizări pe plan mondial. Or, elementele de suprafață ale construcțiilor industriale reprezintă echivalentul panourilor mari ale construcțiilor de locuințe și social-culturale.

Vreau să înțeleg prin aceasta că rezultate asemănătoare se pot și trebuie obținute și în prefabricarea construcțiilor de locuit și social-culturale. Acordînd încredere specialiștilor români, care și-au dovedit capacitatea, pregătind și desfășurînd temeinic munca de concepție, unitară și globală, și asigurînd baza materială de fabricație și montaj vom obține cu siguranță rezultate deosebite, la un înalt nivel și în domeniul prefabricării construcțiilor social-culturale.

Conf. arh. Dorian Hardt

UNELE PROBLEME DE ORGANIZARE

În procesul de pătrundere a progresului tehnic în sectorul atît de rămas în urmă sub acest aspect, al construcțiilor, apar numeroase contradicții între mijloacele noi folosite, bazate pe tehnica cea mai înaintată, și diferitele aspecte tehnico-organizatorice rămase încă la nivelul practicii tradiționale.

Se creează astfel uneori anacronisme grave, profund păgubitoare, care duc la folosirea nerațională a capacităților de producție, la irosirea de forță de muncă, la calitatea nesatisfăcătoare a producției și care constituie adevărate bariere în calea progresului tehnic.

Un asemenea anacronism, rămășiță a etapei meșteșugărești a activității din construcții, îl constituie și sistemul de relații dintre beneficiari, proiectant, fabrică și constructor, practicat astăzi în țara noastră în industria clădirilor din panouri mari.

Împărțirea răspunderilor privind realizarea planului de investiții și a unor planuri de producție departamentale privind caracteristicile de confort și calitatea realizării clădirilor din panouri mari, între beneficiar, proiectant, fabrică și constructor, creează un nesfîrșit șir de dificultăți în procesul de realizare a investițiilor.

Ca rezultat, eficacitatea generală a activității acestui important sector al producției este departe de a corespunde eforturilor depuse și se află mult sub nivelul posibilităților reale și al rezultatelor obținute de unii dintre producători de asemenea clădiri din alte țări. În același timp, controlul calității devine practic imposibil, responsabilitățile pierzîndu-se într-un păienjeniș de legături.

De fapt, clădirea din panouri mari este un produs industrial și trebuie privită ca atare.

Aceasta implică, la fel ca și în orice alt proces de producție industrială, concentrarea întregii răspunderi a producției de la crearea prototipului și a seriei « zero » și pînă la produsul finit din producția curentă, asupra unui singur factor: fabrica.

În comparație cu actuala stare de lucruri, trecerea responsabilității integrale a producției de clădiri din panouri mari asupra fabricii ar aduce următoarele avantaje:

— Răspunzînd direct față de beneficiar pentru *toate* caracteristicile produsului său finit — clădirea executată și gata de a fi dată în folosință

— fabrica va fi interesată într-o colaborare activă cu proiectarea * și cercetarea, în vederea îmbunătățirii calității soluțiilor, sub aspectul confortului și finisajelor, al perfecționării tehnologiei și reducerii prețului de cost. Aceasta, spre deosebire de situația de astăzi, cînd solicitările de perfecționare a soluțiilor și de reducere a prețului de cost sînt adresate proiectantului, care răspunde față de beneficiar, în timp ce fabrica, aflată în afara acestui dialog, este interesată în cît mai îndelungata menținere, fără schimbări și îndeosebi fără reduceri de valoare de deviz, a unei producții odată lansate.

— Răspunderea unică a fabricii asupra producției finite sub aspect cantitativ și calitativ ar crea și condițiile controlului unic de calitate asupra pieselor de fabrică, la fel ca și asupra montajului și finisajului.

Faptul că astăzi, atît constructorul, cît și fabrica au, fiecare în parte, obligații distincte privind realizările cantitative de plan, încurajează slăbirea exigenței privind calitatea produselor de fabrică din partea constructorului, care și-ar putea vedea amenințată realizarea planului dacă ar refuza să folosească o parte din piesele livrate de fabrică din cauza calității lor necorespunzătoare.

Fabrica, la rîndul ei, nu întîlnește în acest sistem de relații un factor mobilizator pentru îmbunătățirea calității, ci, dimpotrivă, se bucură de condițiile cele mai favorabile pentru slăbirea exigenței sub acest aspect.

Organizînd întregul proces de realizare a clădirilor din panouri mari, de prefabricare și de montaj, fabrica va fi stimulată la trecerea progresivă a cît mai multe din lucrările de finisaj de pe șantier în fabrică; aceasta va permite mecanizarea acestor lucrări, un control mai eficace asupra calității lor, gospodărirea rațională a materialelor și mărirea productivității, concomitent cu reducerea prețului lor de cost.

În condițiile actuale, fabrica nu are nici un interes în a prelua o parte din lucrările pe care le execută constructorul, iar acesta, la rîndul lui, este interesat, nu numai în a păstra cît mai multe categorii de lucrări cu valoare mare de deviz, ci chiar și în a transfera pe șantier unele din lucrările ce incumbă fabricii (de pildă, rectificarea suprafeței panourilor), deoarece în acest fel îi este ușurată realizarea sarcinilor de plan valoric.

— Răspunderea totală a fabricii asupra întregii sale producții de clădiri din panouri mari ar crea și condițiile rezolvării problemei atît de spinoase a aprovizionării cu materiale de finisaj, cu produse de echipament și cu materiale auxiliare montajului (chituri, profile de etanșare, adeziv etc.).

Aprovizionarea acestora s-ar face de fabrică, în mod planificat, în corelare cu indicatorii planului său de producție de la cei mai potriviți furnizori, punîndu-se capăt situației de astăzi, cînd diverse întreprinderi de construcții-montaj, ce utilizează panourile din producția aceleiași fabrici, trebuie să-și rezolve aceste probleme fiecare în parte prin mijloace proprii, fiind adesea puse în situația de a accepta soluții de compromis ce se traduc, nu de puține ori, prin prejudicii aduse calității.

Trecerea răspunderii montajului asupra fabricii producătoare ar avea numeroase rezultate pozitive, între care:

— ar crea condițiile perfecționării continue a soluțiilor tehnice și tehnologice, atît pe baza experienței producției fabricii, cît și pe baza celei a șantierelor; în condițiile repartizării răspunderilor între fabrică și șantiere, interesele divergente ale acestora fac de cele mai multe ori ca îmbunătățirile de soluții tehnice să se obțină numai cu un efort deosebit și întîmpinînd numeroase rezistențe:

— ar crea condițiile folosirii raționale și perfecționării continue a utilajelor de ridicare și montaj; în condițiile de astăzi, întreprinderile de construcții-montaj nu pot avea viziunea de perspectivă necesară unor asemenea acțiuni, care trebuie corelate cu tendințele și direcțiile de perfecționare a concepției constructiv-structurale, pe care fabrica le cunoaște cel mai bine, și nici nu sînt materialicește interesate de o asemenea activitate:

— ar crea condițiile formării și ridicării continue a calificării unui corp tehnic de specialitate, condiții pe care fluctuația ponderii clădirilor din panouri mari în planul anual al diferitelor întreprinderi de construcții-montaj nu este de natură a le asigura;

— în sfîrșit, preluarea răspunderii integrale, de la proiectare la montaj * a producției clădirilor din panouri mari de către fabrică ar crea pentru aceasta din urmă posibilitatea măririi beneficiilor, prin valorificarea experienței dobîndite, prin cedarea de documentație tehnică sub forma de licențe de fabricație sau prin acordarea de asistență tehnică altor fabrici sau poligoane; astăzi, perfecționarea producției clădirilor din panouri mari se face prin eforturi paralele necoordonate, irosindu-se capacitatea de studiu, timp și mijloace materiale, prin baterea repetată a unor căi deja deschise.

Principiile expuse mai sus ar fi, după părerea noastră, capabile să aducă o cotitură hotărîtoare în dezvoltarea și perfecționarea producției din panouri mari din țara noastră.

Ele nu reprezintă o noutate.

Practica de ani și chiar de decenii a numeroase mari întreprinderi producătoare de clădiri realizate din panouri mari sau prin alte metode industriale din Franța, Marea Britanie, Danemarca, Suedia ș.a., rezultatele obținute de acestea sub aspectul calității execuției, finisajului, adaptabilității, producției la cerințe foarte variate etc. constituie o confirmare evidentă a acestui punct de vedere.

---

* Este necesar să se facă o distincție clară între *proiectarea proiectului prototip de clădire din panouri mari*, în cadrul căruia se stabilesc standardul de confort, concepția structurală, tehnologia fabricării și montajului, detaliile specifice ș.a. — proiectare ce trebuie făcută de către un colectiv specializat de înaltă calificare, în strînsă colaborare cu cercetarea și producția — și *proiectarea investiției*, care nu trebuie decît să stabilească, în funcție de condițiile concrete, nomenclatorul și numărul clădirilor alese din catalogul fabricii și dispoziția acestora pe teren, și care poate, cu însușirea cîtorva principii de lucru elementare, să fie făcută de orice unitate de proiectare de investiții.

* Formularea *răspundere integrală* folosită în cele de mai sus are în vedere rolul de *coordonator răspunzător* pentru producția de clădiri din panouri mari, rol ce trebuie să revină fabricii. Ea nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune contracte de colaborare cu unități de cercetare sau de proiectare specializate (arhitectură-construcții-tehnologie de fabricație și montaj etc.) și admite de asemenea contracte pentru executarea prin întreprinderi de specialitate a unor categorii de lucrări ca: instalații, izolații, unele finisaje și chiar construcții-montaj.

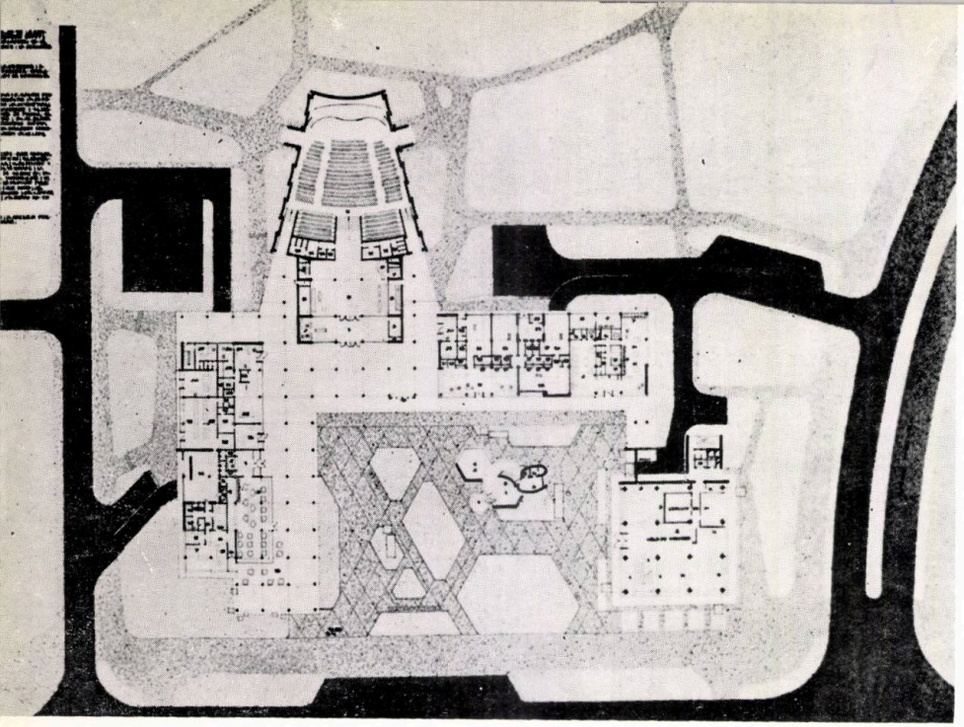

Plan parter

complexul

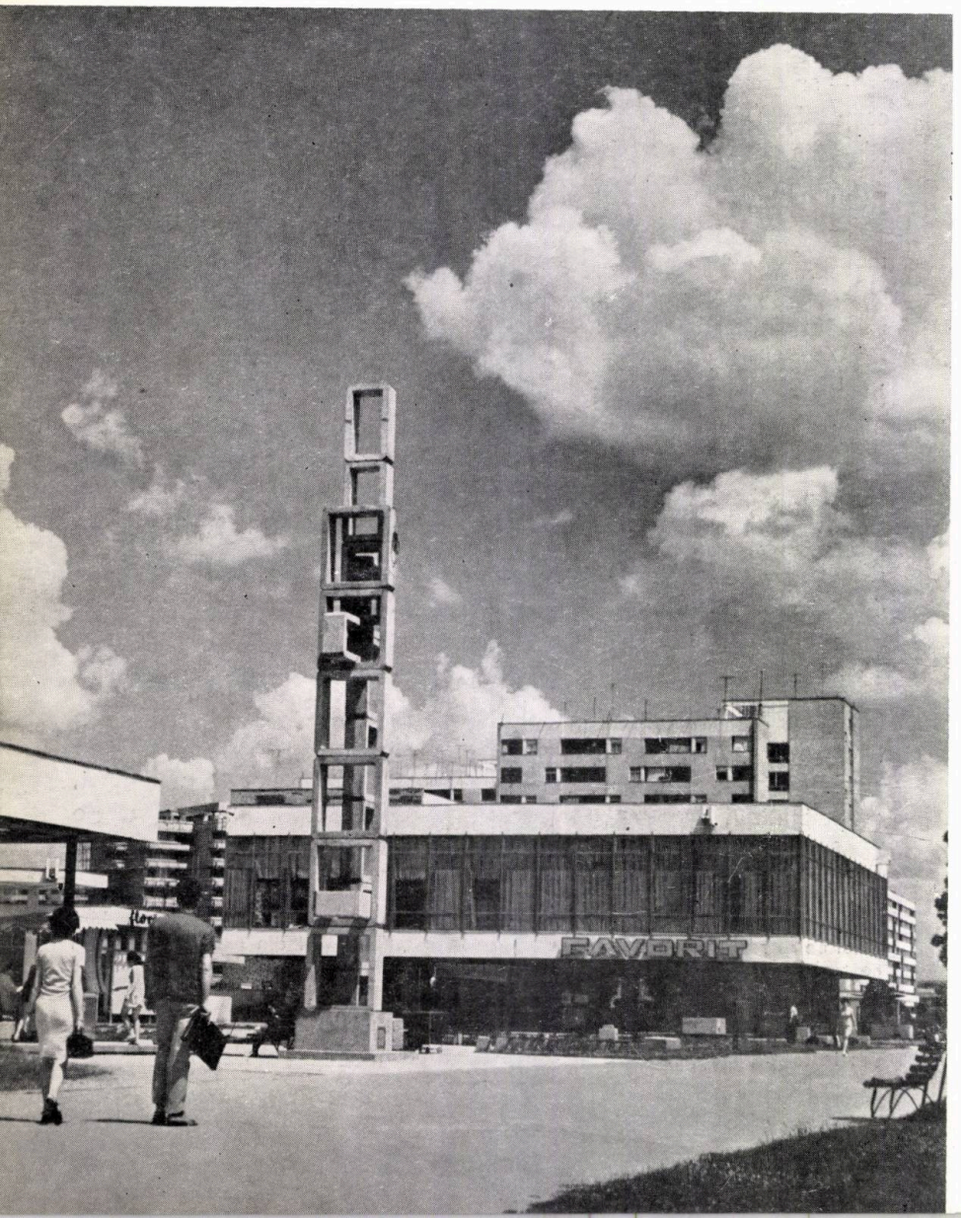

Elementul sculptural de beton armat

Complexul cultural-comercial nr. 4 din Drumul Taberei a fost construit în microraionul 2 și este format, în mare, dintr-un cinematograf cu o capacitate de 900 de locuri, un complex de magazine M.C.I. și unități UCECOM, un garaj pentru turisme și diferite amenajări exterioare.

Studiul planului general a fost făcut în ideea dispunerii majorității unităților către un patio care să primească astfel un rol important cu funcțiuni multiple de foaier în aer liber pentru cinema, terasă pentru cafe-bar, expunere de vitrine și parc. Acest patio este larg deschis către str. Drumul Taberei și în el se poate accede din toate direcțiile. Volumul magazinului general de produse industriale avînd s+p+e a fost amplasat cap de perspectivă la str. Drumul Taberei și str. Bistra. Paralel cu artera Drumul Taberei au fost amplasate corpul « B », o bară cu unități UCECOM și volumul cinematografului, careul fiind închis de corpul « C », care cuprinde un cafe-bar orientat către patio și artera Drumul Taberei și diferite magazine. În interiorul acestui patio a fost amplasat corpul « D », cuprinzînd o florărie și semnalul ansamblului, jardiniere, pardoseli decorative și o fîntînă. Garajul, avînd o capacitate de 80 de locuri, a fost construit în subsolurile corpurilor D și C. De asemenea au fost prevăzute parcaje pentru magazine și cinema. Ansamblul cinematografului este compus din sala de spectacole cu 900 de locuri, un hol pentru public, avînd ca anexe un bufet și grupuri sanitare, casele de bilete cu holul respectiv, cabina pentru telefon public, birou, grupul de proiecție cu anexele respective, depozite de materiale etc.

Cinematograful are centrală proprie de ventilație, aerul fiind introdus în sală prin perforațiile plafonului.

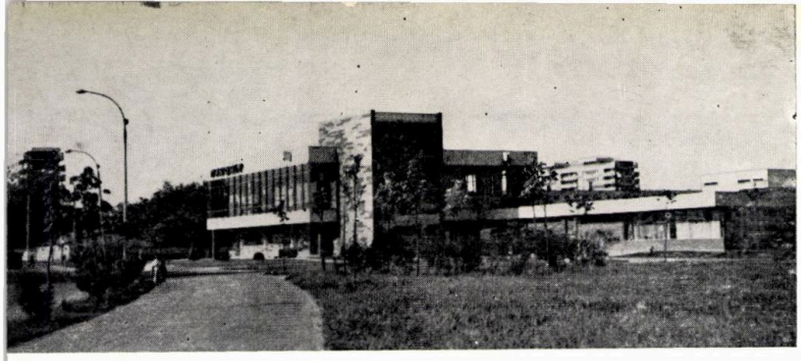

Autori: *arhitecții Gheorghe Colea și Silvia Stratu*
Coautori: *arhitecții Florentina Craja și ... .a Veress*
Colaboratori
Arhitectură: *tehn. Silvia Besciu*
Rezistență: *inginerii Eleodor Săftoiu și Gr. Eliescu*
Instalații: *ing. Andrei Balș (electrice), ing. Venera Gheorghiu (sanitare), ing. Alex. Bolșacov (încălzire, ventilații)*
Mobilier: *arhitecții Alex. Constantinescu și Carmen Popescu*
Atelier economic: *ing. S. Herșcovici*
Institutul Proiect-București

cultural-comercial nr. 4 drumul taberei—bucureşti

Vedere spre florărie

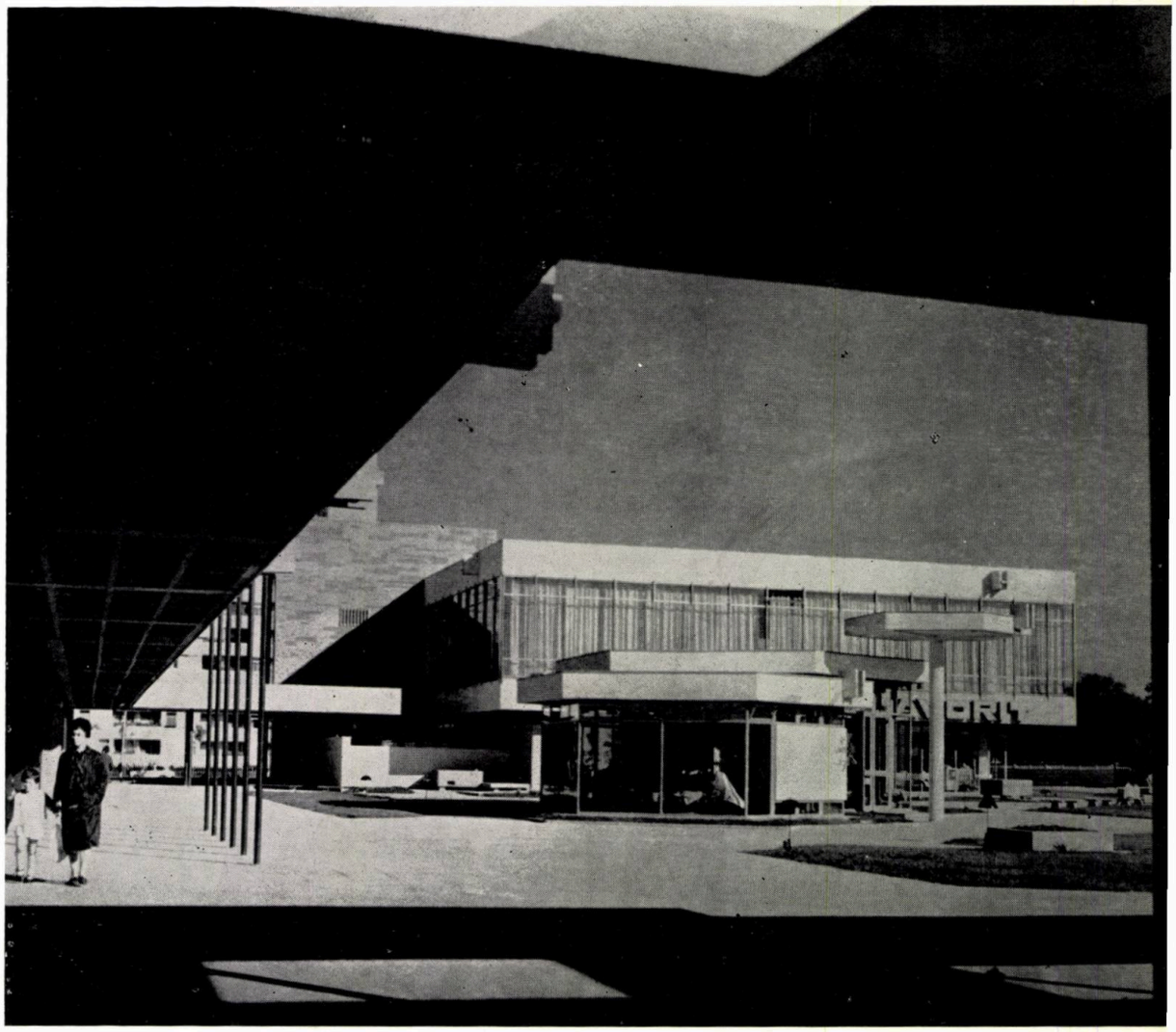

Iluminatul sălii este realizat indirect printr-o lampă continuă în care sînt montate tuburi de neon și care este amplasată lîngă plafon, pe perimetrul sălii. Holurile sînt luminate incandescent prin lămpi izolate îngropate în plafoane.

Sonorizarea se face stereofonic, pereții sălii de spectacole fiind tratați total absorbant.

Structura de rezistență este din beton armat monolit și pretensionat. Planșeul peste sală este realizat pe grinzi longitudinale din beton armat monolit, care sînt prinse la partea superioară de o grindă în X din beton armat pretensionat. La partea inferioară a grinzilor longitudinale a fost montat un plafon prefabricat perforat, realizîndu-se astfel canalele de ventilație pentru introducerea aerului în sală.

Cinematograful a fost dotat cu tot mobilierul și aparatajul necesar pentru sală, cabina de proiecție, holuri, panouri pentru expunere și firmă, finisajele prevăzute fiind realizate cu materiale superioare. Pereții holurilor sînt finisați cu placaje de cărămidă glazurată și parțial cu placaje de marmură ștanțată. Pereții sălii de spectacole sînt tapisați cu pluș, fiind protejați de o mînă curentă executată din lemn. Fațadele sînt placate cu cărămidă glazurată joo, mozaic spălat, tîmplăria metalică fiind realizată cu material inoxidabil. Pereții laterali sînt vibrați fiecare prin cîte cinci planuri dominante pe verticală. Discurile verticale au curburi convergente, care le dau o mișcare continuă, obținîndu-se un aspect plastic interesant.

Corpul A, magazinul general de produse industriale, are o suprafață desfășurată de 2 100 m ^{2}, dispusă în două volume. Un volum principal s+p+1 etaj avînd ca bază un pătrat și o structură realizată pe 16 stîlpi de beton armat monolit cu planșee din dale casetate și grinzi principale

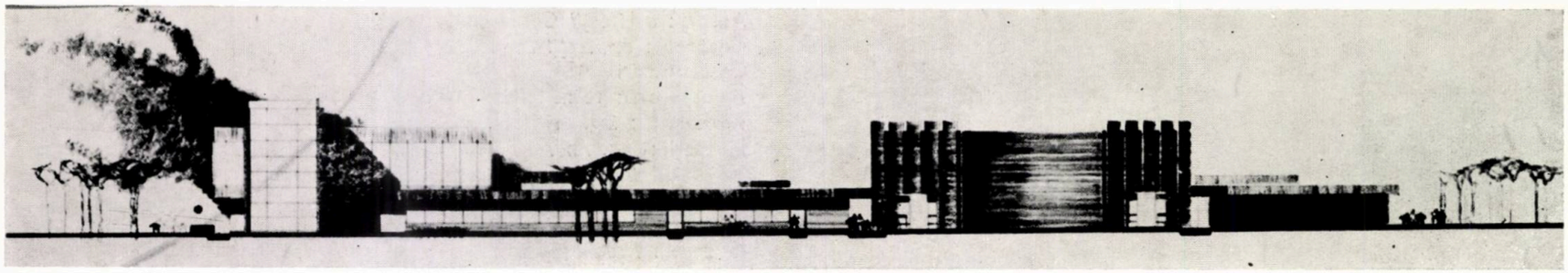

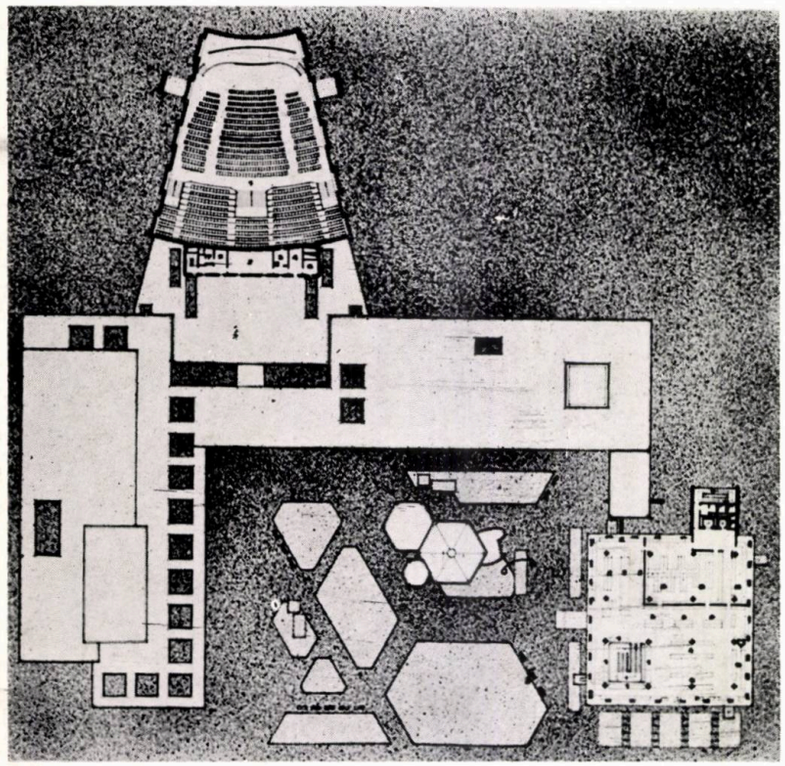

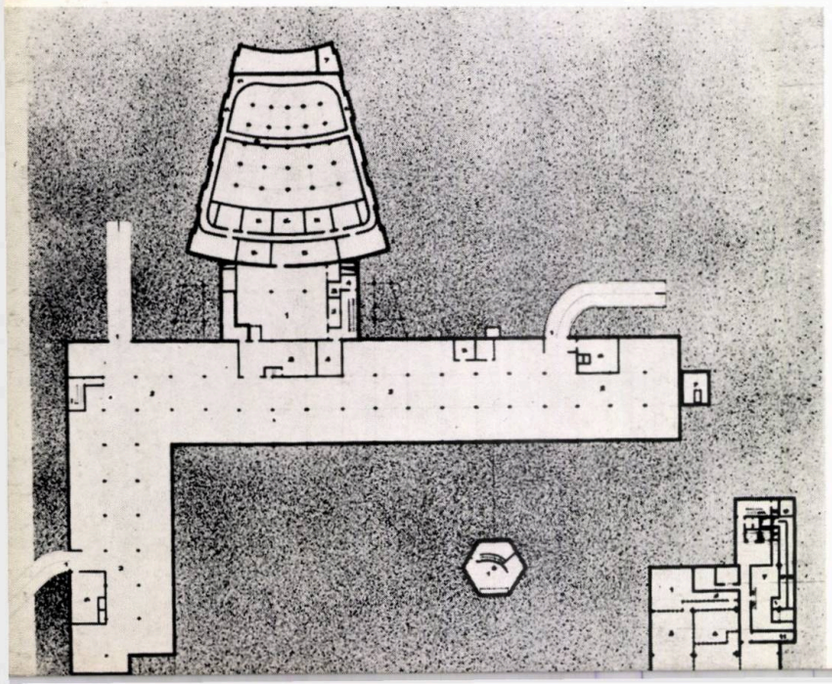

pe direcţiile stîlpilor. În acest corp sînt amplasate două săli de vînzare, una la etaj în suprafaţă de 900 m² şi alta la parter în suprafaţă de 700 m², legate direct printr-o scară principală. În aceste săli sînt amplasate raioanele de încălţăminte, ţesături, tricotaje, marochinărie, mercerie, parfumerie, sticlărie, electro-casnice, radio şi televizoare etc. Subsolul, în suprafaţă de 500 m², este rezervat pentru depozitul general, vestiare pentru personal, centrala de ventilaţie şi punctul termic. Corpul secundar avînd s+p+2 etaje este realizat pe o structură independentă şi în el sînt amplasate scara de serviciu, două ascensoare pentru mărfuri, grupuri sanitare, tablourile electrice şi canalele de ventilaţie.

Compartimentarea sălilor este făcută prin mobilier, astfel încît este posibilă orice schimbare şi redistribuire a spaţiilor după cerinţele comerţului. Magazinul dispune de o instalaţie de ventilaţie, care este folosită şi pentru încălzire pe timp friguros. Introducerea aerului în săli se face pe perimetrele sălilor.

Corpul B, în suprafaţă desfăşurată de 800 m², conţine unităţi UCECOM pentru servirea populaţiei (frizerie-coafură, cosmetică), un complex format din blănărie, tricotaje, marochinărie şi lenjerie, avînd o sală comună şi un grup sanitar comun, precum şi ateliere şi depozite separate.

Corpul C, în suprafaţă de 830 m², cuprinde un studio foto cu anexele respective, magazin pentru desfacerea produselor de panificaţie, un cafe-bar cu toate anexele respective etc. Cafe-barul are o capacitate de 100 de locuri în sală şi 150 de locuri pe terasa acoperită. Consumatorii cafe-barului au vedere către patio, cinema şi artera Drumul Taberei.

Corpul D, avînd o suprafaţă desfăşurată de 210 m² dispusă pe s+p, este ocupat de o florărie compusă dintr-o sală de expunere-prezentare tratată ca o seră, cameră de lucru, depozitul de flori şi camera pentru sortare.

Construcţia cinematografului şi corpurile B şi C sînt legate prin copertine şi portice care protejează vitrinele, foaierul, terasa cafe-barului şi circulaţia pietonilor.

Volumele exprimă sincer şi unitar funcţiunile acestor construcţii. Finisajele interioare şi exterioare, de calitate bună, sînt realizate din cărămidă glazurată de placaj, blaturi de marmură, marmoroc, mozaic spălat, tîmplăria metalică fiind parţial executată din material inoxidabil. Plafoanele casetate, în suprafaţă de 8 000 m², sînt de beton aparent, rezultat după decofrarea casetelor metalice folosite la cofrare. În patio au fost prevăzute pardoseli executate din granusol cu spărtură de marmură şi dale ceramice, jardiniere, spaţii verzi şi un semnal al ansamblului, avînd o înălţime de 11 m, realizat din elemente prefabricate din beton armat.

În subsolul blocurilor B şi C şi parţial sub portic, pe o suprafaţă de cca 2 400 m², se află un parcaj subteran pentru 80 de turisme.

Arh. GHEORGHE COLEA

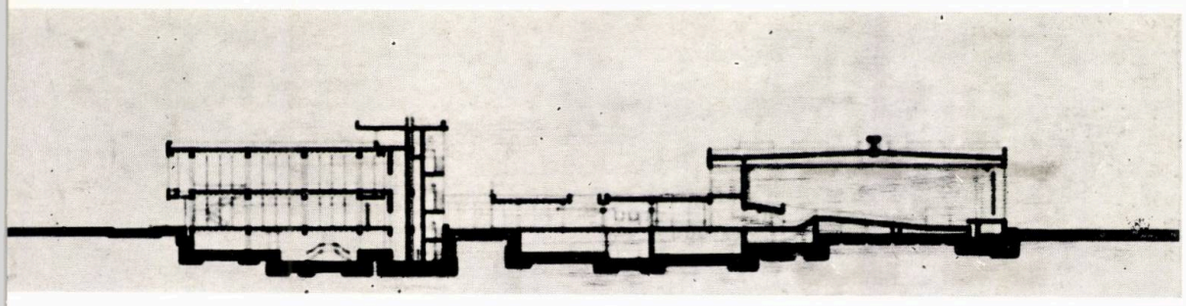

1 | 4
2 |
3 | 5

1 *Desfășurare longitudinală*
2 *Plan etaj I*
3 *Plan subsol*
4 *Secțiune transversală*
5 *Vedere de detaliu*

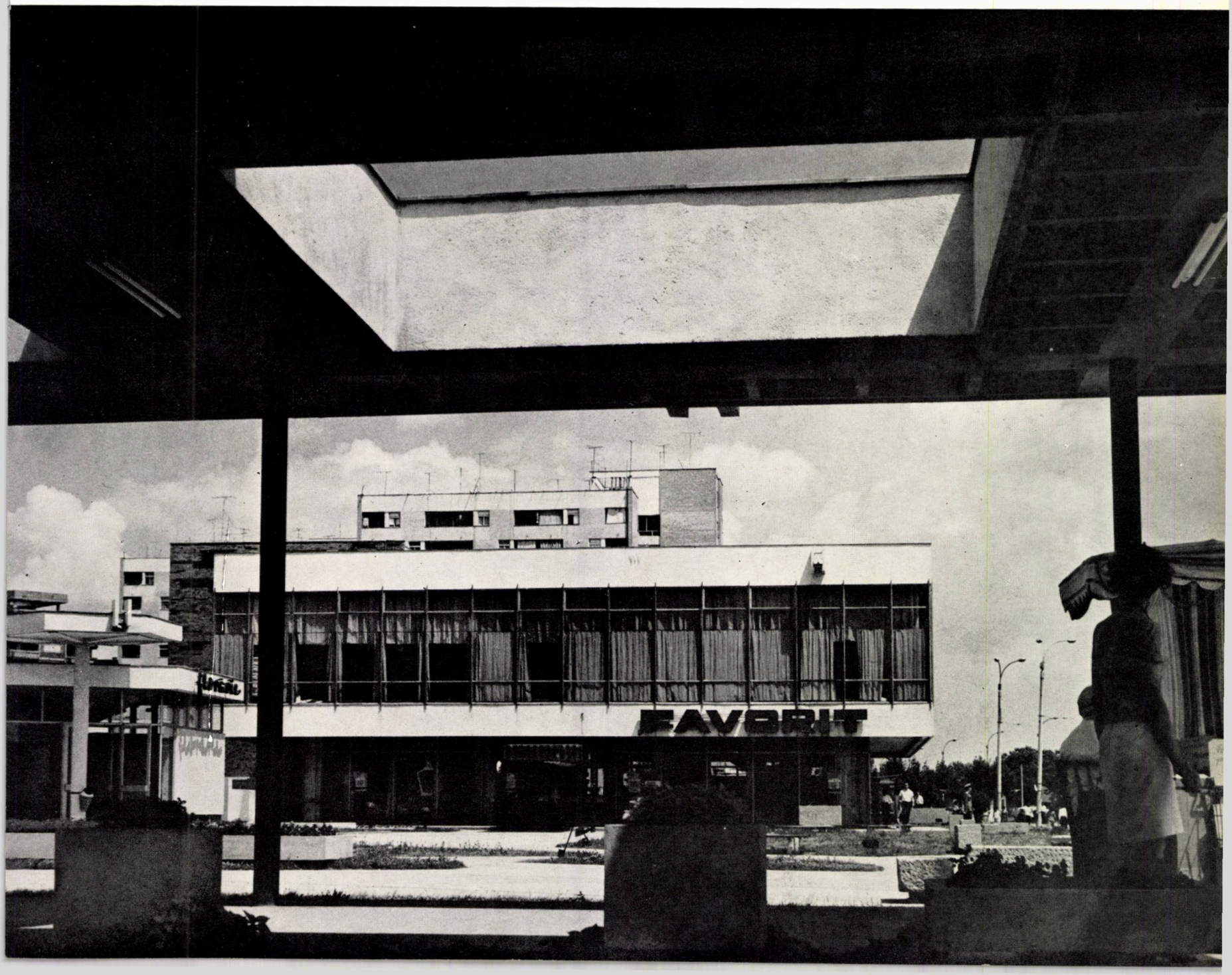

românia la expoziţiile interna

TEHERAN

1 | 2
1 | 3

1 — 2 — 3 — *Expoziţia românească de la primul tîrg internaţional Teheran*

ționale în 1969

Autorii : arhitecții Mircea Bodianu, Nicolae Drăghicescu, Anca Goga, Vladimir Matiusov, Marta Nicolescu, Heinz Novac (șef de atelier), Ion Petre, Alexandru Steriadi

Grafician: M. Gabudighian

Instalații electrice: ing. M. Constantinescu

Serviciul de proiectare al Camerei de Comerț a R.S.R.

TEHERAN

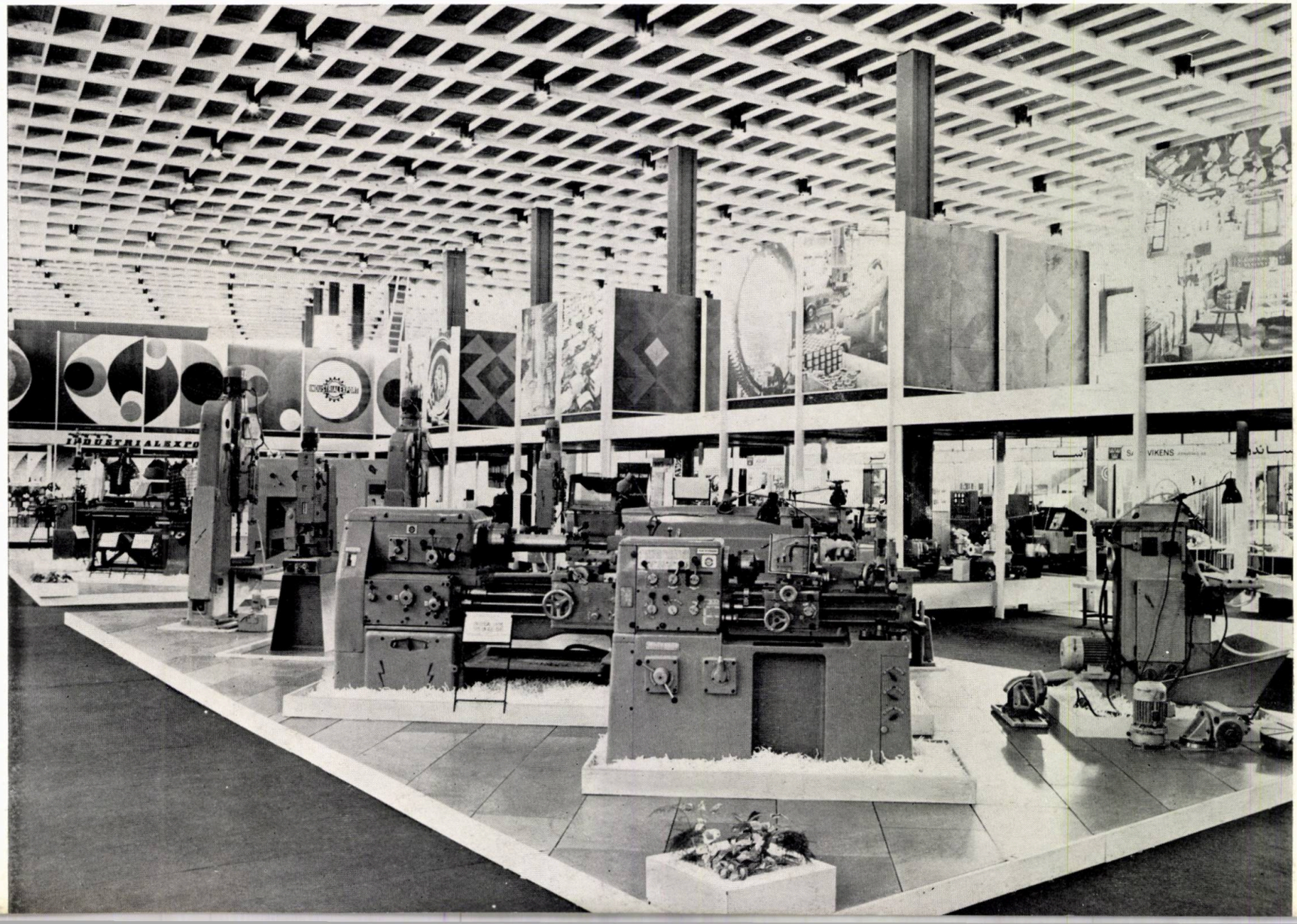

MOSCOVA
78

COPENHAGA

1 | 3

2 | 4

1 — *Standul românesc de mașini-unelte la Tîrgul internațional tehnic Copenhaga*

2 — *Pavilionul României la Expoziția internațională « Încălțămintea » Moscova*

3—4 — *Pavilionul României la Tîrgul internațional Zagreb*

ZAGREB

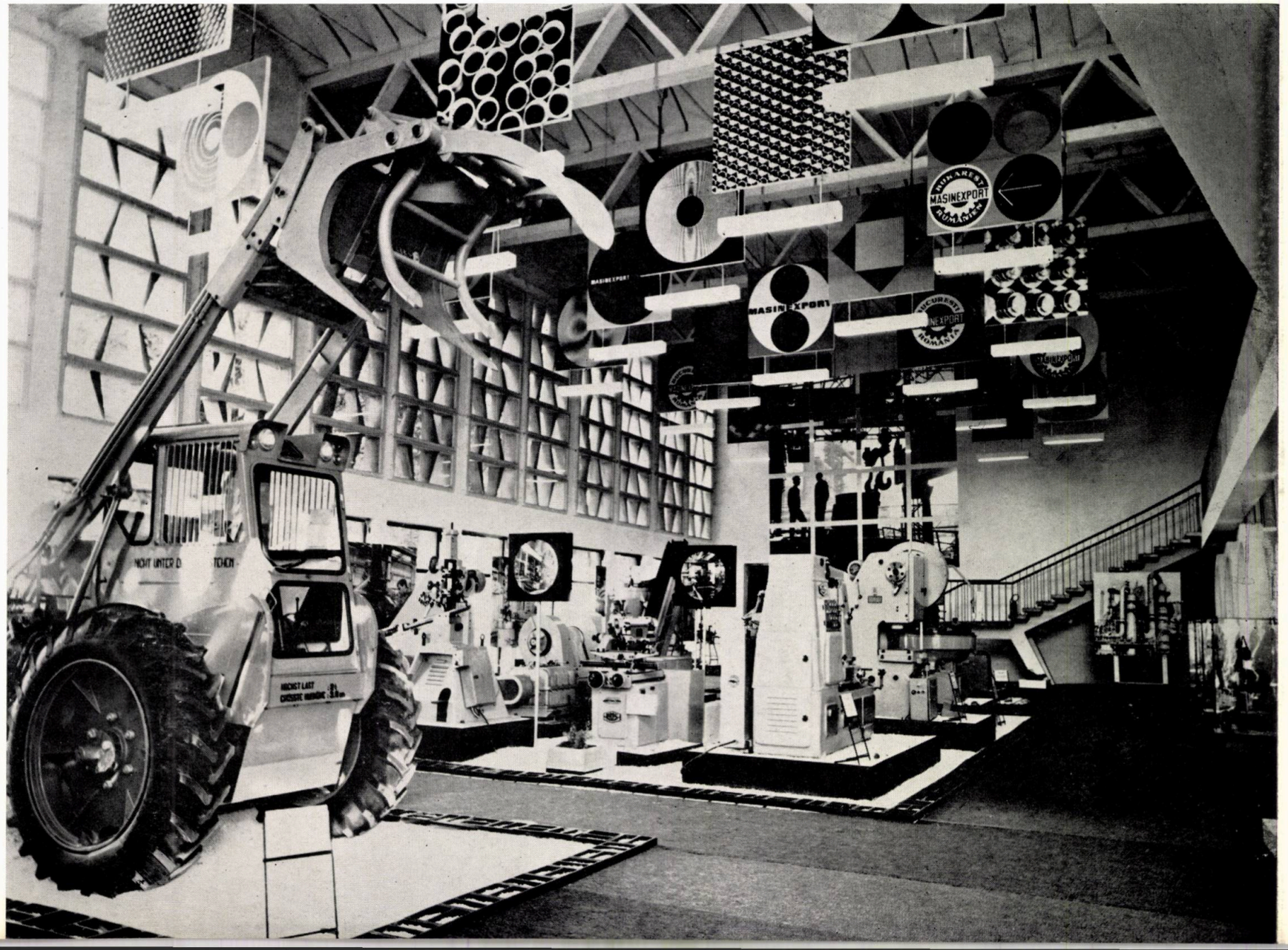

TORONTO

1 | 3

2 | 4

1—2 — *Expoziția românească de la Tîrgul internațional de la Toronto*

3 — *Expoziția românească de la Tîrgul internațional Sidney*

4 — *Standul alimentar românesc din cadrul Tîrgului internațional de la Bruxelles*

SIDNEY

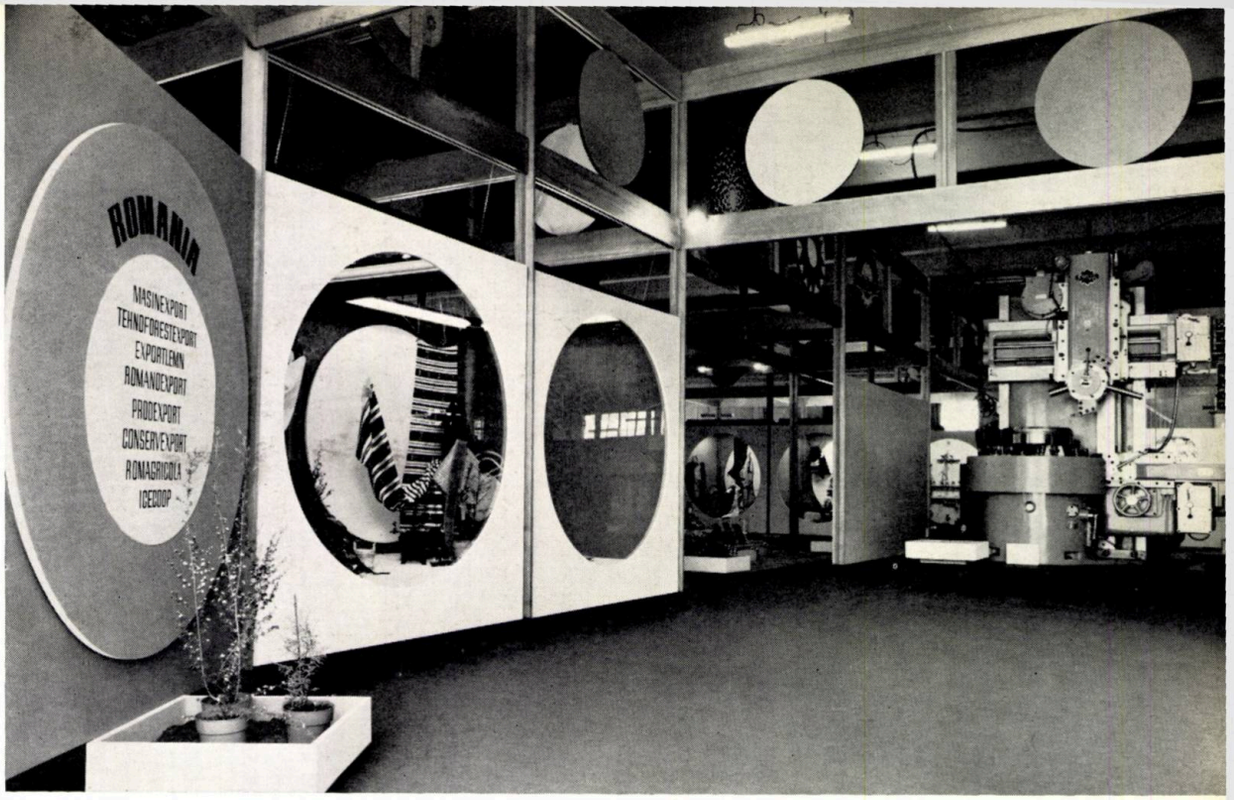

BRUXELLES

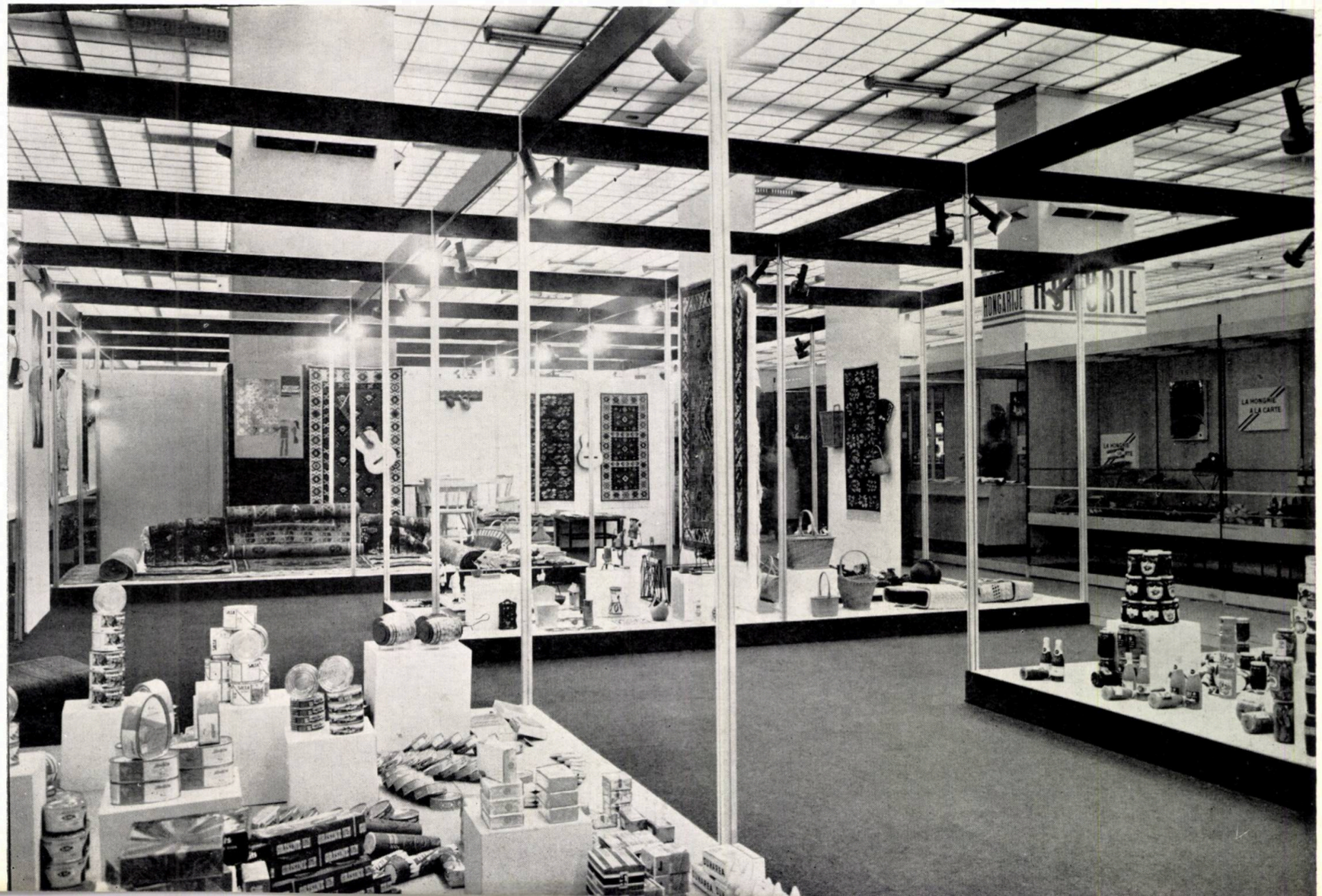

FRANKFURT

1—2 — *Expoziția românească de bunuri de larg consum din cadrul Tîrgului internațional de la Frankfurt*

1
2

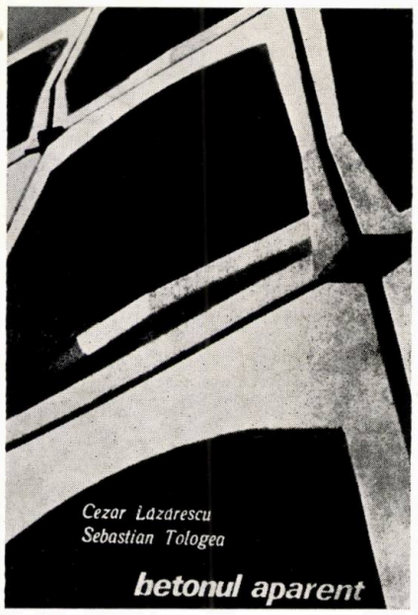

BULGÁRIAI EGYETEMI KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1948

Conf. arh. CEZAR LĂZĂRESCU și ing. SEBASTIAN TOLOGEA

BETONUL APARENT

București, Editura tehnică, 1969, 103 p., 127 fig.

Expresivitatea structurilor din beton armat, aspectul viguros al materialului, foarte buna comportare a betonului în raport cu acțiunea agenților agresivi curenți, evidențiate de numeroase lucrări realizate în anii de început ai secolului nostru, îndeosebi în domeniul construcțiilor inginerești — poduri, baraje, hangare ș.a. — nu au putut să nu producă o puternică impresie asupra arhitecților, în acei ani de căutări de drumuri noi în arhitectură, ce au caracterizat perioada din jurul lui 1900.

În mod firesc a apărut astfel ideea valorificării acestor posibilități ale betonului armat și în domeniul construcțiilor civile.

Dar dacă adoptarea betonului armat la realizarea structurilor de rezistență ale acestor construcții nu numai că n-a întîmpinat dificultăți, ci s-a dovedit chiar generatoare de remarcabile succese, deschizînd nebănuite perspective arhitecturii contemporane, ideea de a valorifica integral calitățile acestui material prin lăsarea aparentă a suprafeței betonului s-a dovedit mai ușor de însușit decît de aplicat în practică, și rezultatele multora dintre primele încercări făcute pe această linie au fost mult sub așteptările celor ce le-au inițiat.

Trecerea de la scara construcțiilor inginerești la aceea a clădirilor civile, modificarea distanței de la care clădirea este percepută, rigorile lucrărilor de construcții-montaj, mult mai complexe aci, vecinătatea imediată cu elemente caracterizate printr-un ridicat grad de finisare, au făcut ca exigențele privind omogenitatea, compactitatea, precizia de turnare ș.a. să fie într-atîta sporite față de betonul menit să rămînă aparent, încît de multe ori ele s-au dovedit prohibitive.

Încercările de remediere a defecțiunilor de turnare sau de aspect, prin tratarea ulterioară mecanică sau chimică a suprafeței betonului, au fost de multe ori ineficace și totdeauna supărător de scumpe.

Învățămintelor trase din asemenea insatisfacții, dîrzeniei și perseverenței cu care ideea folosirii în acest fel a betonului a fost reluată de numeroși constructori de-a lungul ultimei jumătăți de veac, se datorește precizarea pas cu pas a tehnologiei care permite valorificarea integrală a posibilităților tehnice, plastice și de rezistență la intemperii a betonului, tehnologia betonului aparent.

Experiența aceasta de jumătate de secol a generat o multitudine de căi de realizare și modalități de utilizare a betonului aparent.

Cunoașterea lor, alegerea competentă și potrivita lor aplicare constituie un important instrument în munca proiectantului arhitect.

În același timp, cunoașterea și respectarea cu strictețe a prescripțiilor specifice fiecăreia din aceste maniere de realizare a unui beton aparent constituie condiția indispensabilă reușitei.

Astăzi, cînd prin exemplul unor Perret, Le Corbusier, Breuer, Nervi, Kenzo Tange, Kunio Maekawa, folosirea betonului aparent s-a impus cu autoritate în practica proiectării și realizării construcțiilor, cunoașterea acestei tehnologii, a valențelor și exigențelor sale, este o problemă de stringentă actualitate.

Cît se poate de binevenită este, în aceste condiții, lucrarea « BETONUL APARENT » a conf. arh. dr. Cezar Lăzărescu și ing. Sebastian Tologea, nu numai constructori cu autoritate, ci și cunoscuți promotori, în lucrările lor, ai acestui material, mai ales într-un moment ca acel de astăzi, cînd numeroși proiectanți din țara noastră manifestă un justificat interes pentru această modernă și valoroasă tehnologie.

Lucrarea începe prin unele precizări menite să înlăture acele confuzii care, datorită necunoașterii acestei probleme în toată complexitatea ei, continuă să dăinuie printre arhitecți și constructori.

Se precizează astfel că, în concepția astăzi generalizată, se numește beton aparent acel beton care după decofrare este menit să rămînă vizibil, așa cum a rezultat din decofrare sau avînd a suferi o prelucrare ulterioară a feței vizibile; că betonul aparent este aplicabil la lucrări monolite la fel ca la elemente prefabricate.

Contribuind la o clarificare necesară a ideilor, autorii arată că:

— soluția betonului aparent este o soluție logică, deoarece betonul este mai durabil și are o comportare în raport cu intemperiile mai bună decît cele mai multe dintre materialele cu care el este în mod obișnuit finisat;

— betonul aparent se dovedește un material foarte rezistent, care prin buna sa comportare face inutile orice cheltuieli ulterioare de întreținere;

— deși simțitor mai scump decît betonul obișnuit, datorită atît unor exigențe suplimentare privind calitatea betonului și punerea sa în lucrare, cît și — acolo unde este

cazul — cheltuielilor necesare de tratare după decofrare a feței vizibile a betonului, betonul aparent se poate dovedi de multe ori mai rentabil decît betonul obișnuit finisat, dacă se ține seama de costul acestui finisaj și mai ales de cheltuielile cerute în timp de întreținerea acestuia.

În sfîrșit, se amintește că există o diversitate de maniere de utilizare a betonului aparent, că în unele cazuri betonul decofrat se păstrează netratat, punîndu-se în evidență impresia lăsată în pasta de ciment de elementele ce compun cofrajul (și care uneori pot căpăta o tratare decorativă), că în alte cazuri pasta de ciment superficială se înlătură prin diverse procedee, punîndu-se astfel în valoare forma și coloritul granulelor de agregat, că alteori, în sfîrșit, betonul întărit este supus unei tratări mecanice, ajungîndu-se la rezultate apropiate de cele obținute în tratarea feței pietrei naturale.

După expunerea argumentelor pentru promovarea betonului aparent în construcții, așa cum se desprind din analiza practicii mondiale a arhitecturii contemporane și după unele utile clasificări și precizări de terminologie se trece la precizarea condițiilor pe care un beton trebuie să le îndeplinească pentru a putea fi utilizat ca beton aparent.

Astfel, structura betonului trebuie să fie perfect omogenă, condiție ce se poate realiza numai asigurînd de la început, pentru întreaga lucrare, nu numai întreaga cantitate de agregate și întreaga cantitate de ciment din aceeași sursă de aprovizionare și din același lot de fabricație, ci și o constanță riguroasă în timp a dozajelor agregatelor, cimentului și apei.

Betonul trebuie să fie perfect compact; turnarea trebuie făcută continuu sau, dacă întreruperile nu pot fi evitate, ele trebuie să se producă în locuri precizate prin proiect, astfel încît eventualele diferențieri de textură sau culoare să fie cît mai puțin vizibile.

Acoperirea armăturilor cu beton trebuie să fie mai mare decît cea uzuală, mai ales în cazurile în care fața aparentă urmează a suporta o prelucrare mecanică.

Cofrajele trebuie executate deosebit de îngrijit și trebuie să fie foarte solide, pentru a se evita chiar și cele mai neînsemnate deformări, care ar lăsa pe betonul aparent urme imposibil de corectat.

Execuția trebuie încredințată numai unor cadre specializate.

Pe proiectanți, utilizarea betonului aparent îi obligă la detalierea amănunțită a elementelor proiectului pieselor din beton aparent, la stabilirea și verificarea experimentală a compoziției betonului și modalității de finisare a feței, la proiectarea amănunțită a cofrajului, la stabilirea tuturor indicațiilor necesare pentru turnare, decofrare și tratare ulterioară, la cuprinderea explicită în documentația economică a tuturor cheltuielilor și lucrărilor necesare pentru executarea în bune condiții a betonului, neglijarea a indiferent căreia din aceste condiții putînd compromite iremediabil întreaga lucrare.

Capitole speciale sînt dedicate tehnologiei realizării betonului destinat a rămîne aparent (insistîndu-se asupra alegerii agregatelor, dozajelor, modului și duratei de preparare a betonului, turnării și compactării, tratării betonului după turnare), cofrării (cu precizări asupra unor condiții ce trebuie să fie prevăzute prin proiectare, indicații privind alegerea materialelor și modul în care cofrajele trebuie executate, indicarea mijloacelor prin care se pot realiza suprafețe de valoare decorativă, prin impresiunea în beton a reliefului feței interioare a cofrajului), tratării betonului după turnare (cu indicații privind menținerea umidității, împiedicarea contragerii, decofrarea, înlăturarea sau rectificarea micilor defecte).

Celor mai frecvente defecte ce apar la realizarea unor betoane aparente — cele mai multe dintre ele iremediabile — le este în mod justificat dedicat un întreg capitol, în care se face o analiză de detaliu a cauzelor cărora asemenea defecte se pot datora, ca: goluri, segregări de materiale, cuiburi de pietriș, striuri, decalări de suprafețe, rupturi, pete și murdării, precizîndu-se și precauțiile de luat prin proiectare sau în cursul execuției pentru evitarea lor.

Ilustrații bine alese susțin convingător textul, la fel ca și în următorul capitol în care se prezintă modalitățile de tratare a feței aparente a betonului, atît în cazul în care această față se obține prin tratarea specială sau acoperirea cu dispozitive potrivite a feței interioare a cofrajelor, cît și în cazul în care aspectul final al betonului aparent este obținut prin prelucrarea chimică sau mecanică a feței sale vizibile după decofrare.

Indicații în legătură cu posibilitățile de obținere a unor betoane colorate, fie prin colorarea betonului în masă, fie prin folosirea de agregate colorate, fie prin tratarea betonului decofrat cu produse speciale, completează datele tehnologice prezentate anterior.

Lucrarea se încheie cu o convingătoare trecere în revistă, prin intermediul a aproape 50 de fotografii, a principalelor realizări contemporane în domeniul betonului aparent; poate că ar fi fost de dorit ca ea să cuprindă o referire mai largă la experiența și rezultatele obținute de constructorii noștri în acest domeniu.

Competența și seriozitatea tratării, ca și cantitatea și interesul datelor de ordin practic comunicate, fac din lucrarea recenzată, oferită într-o îngrijită prezentare de către Editura tehnică, un indispensabil auxiliar al tuturor acelora ce se îndreaptă cu interes către acest modern și valoros material care este betonul aparent.

Conf. arh. DORIAN HARDT

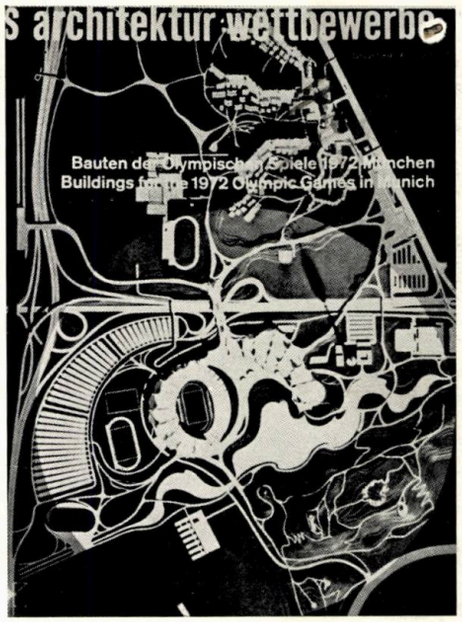

ARCHITEKTUR WETTBEWERBE

BAUTEN DER OLIMPISCHEN SPIELE MÜNCHEN — 1972

Concursuri de arhitectură — Construcțiile pentru Olimpiada München 1972

Karl Krämer Verlag, Stuttgart, ianuarie 1969, 124 pag., 272 ilustrații

În seria acestei colecții periodice care s-a impus în ultimii ani în materie de proiectare și orientare în cadrul arhitecturii contemporane, un număr special este dedicat concursului și proiectului reținut pentru execuția Orașului olimpic 1972 de la München. Este prima oară cînd apare o prezentare in extenso a acestui important complex, inclusiv programul care a stat la baza concursului. Spicuim cîteva date esențiale pentru a sesiza amploarea ansamblului: un teren de cca 280 ha, la aproximativ 4 km de centru, asigurarea transportului unei asistențe maxime de 130 000 perscane (din care cca 90 000 spectatori ai stadionului), diverse construcții și clădiri: un stadion, o hală de sport cu bazin acoperit, un velodrom, un centru de presă, un institut de educație fizică, satul olimpic pentru cca 8 200 sportivi, circulații, parcaje, spații verzi și de agrement, dotări diverse, echipamentul tehnic și edilitar pentru asigurarea funcționării

în bune condiții a complexului. Au fost acordate premii și mențiuni în valoare de 400 000 mărci, premiul I fiind obținut de un colectiv condus de Günter Benisch care a beneficiat și de concursul arh. Jürgen Joedicke. Soluția se înscrie organic în teren, adaptîndu-se ingenios reliefului, poziție care a dus și la propunerea amenajării unui lac. Problema cea mai dificilă a fost aceea a acoperirii stadionului, halei de sport și bazinului ; rezolvarea, excepțional de interesantă și îndrăzneață, propune o acoperire unică, legînd cele trei obiective sub o învelitoare ușoară, tip pînză subțire, suspendată pe cabluri și piloni de o dimensiune impresionantă, desfășurată liber pe o suprafață de cca 80 000 m². Sistemul preconizat de ing. Otto Frei, cunoscutul specialist în aceste structuri, se articulează elegant în peisaj, dominînd categoric compoziția ; forma originală și dinamică a învelitorii va constitui fără îndoială un mare punct de atracție și confirmă un potențial plastic inedit. Concursul, ca și proiectul de execuție, s-a bazat pe un amănunțit studiu științific al « cerințelor optime » ierarhizînd cu precizie necesitățile în funcție de condițiile date. Complexul olimpic se înscrie printre cele mai semnificative realizări arhitecturale din ultima vreme și va influența pozitiv construcții asemănătoare în viitor.

ARCHITEKTUR WETTBEWERBE

Wohnbau und Stadtplanung nr. 57/1969

Concursuri de arhitectură — Locuințe și sistematizarea orașelor

Karl Krämer Verlag—Stuttgart, 156 pag. ilustrații

Preocupare veche, căreia i s-au dedicat multe numere ale colecției, problemele sistematizării și locuinței revin cu insistență în paginile publicației. În caietul de față sîntem puși în contact cu numeroase concursuri, care de fapt reprezintă o secțiune sugestivă în tendințele actuale, referitoare la variatele aspecte ale sistematizării marilor ansambluri de locuit. Analiza proiectelor este precedată de cîteva studii ale unor sociologi și economiști, cu concluzii interesante. Se constată astfel, printre altele, preocuparea deosebită pentru funcționalitatea locuinței cetățeanului obișnuit, existența unui obstacol serios creat de politica terenurilor de construcție supuse speculei, chiriile ridicate, precum și alte aspecte de natură a influența noile investiții și modul de rezolvare.

Din concursurile publicate (din R.F. a Germaniei, Suedia și Liechtenstein) reținem cîteva încercări semnificative pentru etapa actuală. La München, premiul I, pentru zona centrală a cartierului nou, Perlach, propune o incintă octogonală înconjurată aproape complet de blocuri liniare înalte, cuprinzînd dotările importante ale cartierului (arh. B. Lauter); soluție puțin rigidă, delimitînd net centrul de celelalte elemente componente urbanistice. La Göteborg, ansamblul premiat reprezintă o soluție liniară foarte clară și bine înscrisă în relieful frămîntat, eliberînd terenul și oferind perspective favorabile. Pe ideea degajării terenului și obținerea unor variații de volume, prin alternarea unor blocuri înalte cu clădiri joase, proiectul premiat pentru Schwäbisch Hall realizează o compoziție armonioasă, bine echilibrată. Reținem preocuparea pentru diversificarea planimetrică și arhitecturală care a stat la baza proiectelor pentru concursul amenajării malului Rinului la Bonn, cu rezultate originale și convingătoare, obținute printr-o grupare expresivă și plastică a volumelor construite și printr-o ingenioasă implantare în teren. O orientare similară se remarcă de altfel și la concursul pentru cheiul Alster din Hamburg. Concursul pentru locuințe unifamiliale (individuale

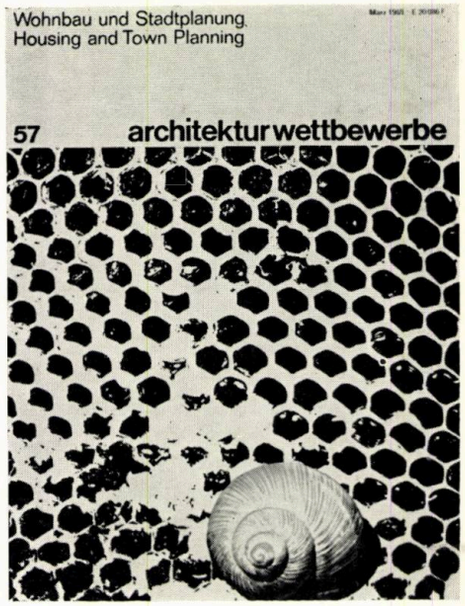

sau grupate) pe terenuri în pantă (Liechtenstein) a consemnat numeroase variante, bine rezolvate, care accentuează atmosfera de intimitate urbană, atît de dorită și necesară pentru crearea unui cadru de viață armonios. Departe de a epuiza problema, numărul 57/1969 al colecției pune la îndemîna arhitecților și urbaniștilor un instrument de lucru foarte util, bine ilustrat și prezentat în bune condiții grafice.

Arh. SIMON JULMAN

SINTEZA LUCRĂRILOR PLENAREI UNIUNII ARHITECȚILOR

(Urmare din pag. 48)

Subliniind necesitatea antrenării în mai mare măsură a arhitecților în procesul de industrializare, plenara consideră necesar ca diferite organe — și în special Ministerul Învățămîntului, Institutul de arhitectură « Ion Mincu », Comitetul de Stat pentru Economia și Administrația Locală, Ministerul Construcțiilor, Centrul de documentare în construcții, arhitectură și sistematizare, Uniunea arhitecților — precum și arhitecții înșiși să se preocupe mai intens de diferite aspecte ale formației arhitectului. În condițiile generale ale progresului social și tehnico-științific, în condițiile extinderii diferitelor procedee de industrializare, aspectele tehnice ocupă un loc din ce în ce mai important și hotărîtor în rezolvarea problemelor arhitecturale și urbanistice și în consecință ele trebuie să se reflecte în aceeași măsură în formarea profesională a arhitectului, inclusiv în structura cunoștințelor însușite. În această privință se pune problema unor modificări care să se reflecte, atît în pregătirea profesională a studenților arhitecți, cît și în procesul permanent de îmbogățire și înnoire a cunoștințelor arhitecților. Plenara consideră necesară elaborarea de către Comitetul de Conducere al Uniunii arhitecților a unor propuneri corespunzătoare, în care să fie cuprinsă și propria sa contribuție în această problemă.

★

Plenara ia cunoștință cu satisfacție de interesul manifestat față de lucrările ei de către Comitetul de Stat pentru Economia și Administrația Locală și de alte organe competente și recomandă Biroului Uniunii Arhitecților să elaboreze și să publice sinteza principalelor concluzii ale lucrărilor plenarei și să o trimită totodată conducerii C.S.E.A.L. și a altor organe și instituții.

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR

1. CONCURSURI

În cursul lunilor octombrie și noiembrie 1969 s-au judecat proiectele celor trei concursuri lansate de Uniunea arhitecților din R.S. România avînd ca temă: « Clădiri de locuit în mediul rural ».

La primul din aceste concursuri: « Clădiri de locuit în cîmpia Transilvaniei », din cele 17 proiecte prezentate, juriul format din arh. Ion Garcea, președinte, arh. Mircea Dima, secretar, arh. Alexandru Iotzu, membru, arh. Ion Sövagö membru, delegat al D.S.A.P.C.-Cluj, și arh. Viorel Susa, delegatul Consiliului popular județean, a acordat următoarele premii:

PREMIUL I, în valoare de 9 000 lei, proiectului nr. 7, Autor: arh. Ignace Șerban.

PREMIUL II, în valoare de 7 000 lei *ex aequo*, proiectului nr. 12. Autori: arhitecții Ion Stoițescu și Maria Pavelescu.

PREMIUL III, în valoare de 5 000 lei, *ex aequo*, proiectului nr. 13. Autori: arhitecții Aurelia și Victor Ivaneș.

S-au acordat de asemenea *5 mențiuni* în valoare de cîte 3 000 lei fiecare și anume:

Proiect nr. 17. Autori: arhitecții Gheorghe Focșăneanu, Gheorghe Polizu și Virgil Grigore.

Proiect nr. 16. Autor: arh Mircea Stănciulescu.

Proiect nr 1. Autori: arhitecții Sanda Stănescu, Gruia Popescu și Florin Niculescu.

Proiect nr. 3. Autori: arhitecții Alexandru Apostol, Adrian Păun și Eugen Apostol.

Proiect nr. 8. Autori: arh. Mircea Talașman și stud. arh. Mihaela Diaconescu-Petheu.

La cel de al doilea concurs: « Clădiri de locuit în Oltenia », din cele 16 proiecte prezentate, juriul format din arh. Ion Garcea, președinte, arh. Mircea Dima, secretar, arh. Alexandru Iotzu, membru, arh. Theodor Cocheci, membru, delegat al D.S.A.P.C. — Craiova și arh. Pavel Simionescu, delegat al Consiliului popular județean, a acordat următoarele premii:

PREMIUL I, în valoare de 9 000 lei, proiectului nr. 4. Autor: arh. Mircea Stănculescu.

PREMIUL II, în valoare de 7 000 lei, proiectului nr. 8. Autor: arh. Ignace Șerban.

PREMIUL III, în valoare de 5 000 lei, proiectului nr. 1. Autori: arhitecții Virgil Grigore, Gheorghe Polizu și Gheorghe Focșăneanu.

Comisia a mai acordat *5 mențiuni* în valoare de cîte 3 000 lei fiecare, după cum urmează:

Proiect nr. 11. Autori: arhitecții Gheorghe Focșăneanu, Gheorghe Polizu și Virgil Grigore.

Proiect nr. 14. Autor: arh Mircea Stănculescu.

Proiect nr. 9. Autori: arhitecții Ion Stoițescu și Maria Pavelescu.

Proiect nr. 16. Autori: arhitecții Elena și Cosma Iurov.

Proiect nr. 15. Autori: arhitecții Gheorghe Polizu, Virgil Grigore și Emilia Baiculescu.

La cel de al treilea concurs, « Clădiri de locuit în Bucovina », din cele 20 proiecte prezentate, juriul format din arh. Ion Garcea, președinte, arh. Mircea Dima, secretar, arh. Alexandru Iotzu, membru, arh. Nicolae Porumbescu, membru delegat al D.S.A.P.C. — Suceava și arh. Gheorghe Chirilă, membru delegat al Consiliului popular județean, a acordat următoarele premii:

PREMIUL I, în valoare de 9 000 lei, proiectului nr. 12. Autori: arhitecții Aurelia și Victor Ivaneș.

PREMIUL II, în valoare de 7 000 lei, proiectului nr. 9. Autor: arh. Mircea Ochinciuc.

PREMIUL III, în valoare de 5 000 lei, proiectului nr. 7. Autori: arhitect Radu Vincenz și stud. arh. Silvia Ursu.

Comisia a acordat de asemenea *5 mențiuni*, în valoare de cîte 3 000 lei fiecare și anume:

Proiect nr. 2. Autori: arhitecții Nicolae Sîmbotin, Eugenia Sîmbotin și Ioan Steru.

Proiect nr. 9. Autori: arhitecții Maria Pavelescu și Ion Stoițescu

Proiect nr. 4. Autor: Mircea Stănculescu.

Proiect nr. 1. Autori: arhitecții Rodica Golescu, Irina Moldovan și Radu Patrulius.

Proiect nr. 16. Autori: arhitecții Vladimir Slavu și Petre Mocinescu.

2. CONFERINȚE

În cursul trimestrului IV/1969 au avut loc la Casa arhitectului următoarele conferințe:

La 28 octombrie 1969 conferința ținută de ing. Mihail Florescu, vicepreședinte al Consiliului economic, despre « Funcția socială a arhitecturii și urbanismului » (Sarcinile arhitecturii și urbanismului în lumina documentelor Congresului al X-lea al P.C.R.).

— La 4 noiembrie 1969, arh. Dorel Defour a făcut o relatare, ilustrată cu diapozitive color, privind « Aspecte ale sistematizării și ale construcțiilor rurale în Suedia ».

— La 18 noiembrie 1969, conferința ținută de prof. ing. Emanoil Florescu despre « Directivele Congresului al X-lea al P.C.R. privind industrializarea construcțiilor. Extinderea prefabricării în construcții ».

— La 16 decembrie 1969, conferința ținută de conf. Titus Mocanu despre « Arhitectura și civilizația modernă ».

3. PREZENTĂRI DE FILME ȘI DIAPOZITIVE DOCUMENTARE

În cursul trimestrului IV/1969 au avut loc la Casa arhitectului următoarele prezentări de filme documentare și de diapozitive color:

— 21 octombrie 1969: IMAGINI DIN R.F. a Germaniei, prezentare de diapozitive color făcută de arh. Dan Prodescu și Nicolae Thiery.

— 11 noiembrie 1969: Filme documentare FRANCEZE.

— 26 noiembrie 1969: ITINERARII EUROPENE, prezentare de diapozitive color făcută de arh. Gheorghe Leahu.

— 2 decembrie 1969: Filme documentare FINLANDEZE.

— 16 decembrie 1969: IMAGINI DIN FRANȚA — ITINERAR III, prezentare de filme color cu imagini din sudul Franței și catedralele gotice din nordul Franței, făcută de arh. Virgil Bilciurescu.

4. SEARĂ MARAMUREȘEANĂ ÎN SUNET ȘI IMAGINI

La data de 9 decembrie 1969 a avut loc la Casa arhitectului o « SEARĂ MARAMUREȘEANĂ ÎN SUNET ȘI IMAGINI », cu impresii colective culese în urma celor două deplasări documentare în Maramureș, organizate de Uniunea arhitecților între 6—8 și 13—15 septembrie 1969.

Datorită succesului deosebit pe care l-a avut această manifestare, ea a fost repetată la data de 12 decembrie 1969.

5. OASPEȚI DE PESTE HOTARE

La 1 octombrie 1969 au fost primiți la Uniunea arhitecților participanții străini la lucrările Seminarului O.N.U. privind « SISTEMATIZAREA URBANĂ, REGIONALĂ ȘI NAȚIONALĂ », care s-au desfășurat la București, în cursul lunilor septembrie și octombrie 1969. În cinstea lor conducerea Uniunii arhitecților a dat o masă.

La 20 noiembrie 1969 a fost primit la Uniunea arhitecților un grup de arhitecți bulgari condus de arh. Bogdan Tomolevski, membru în Comitetul Executiv al Uniunii arhitecților din R.P. Bulgaria.

La 22 noiembrie 1969 un grup de 30 arhitecți francezi de la firma COBOTY, în frunte cu arh Bellet, a făcut o vizită la Uniunea arhitecților din R.S. România.

La 23 noiembrie 1969, W. Bethea, delegat al firmei « URBAN AMERICA » din S.U.A., a făcut o vizită la Uniunea arhitecților.

6. DEPLASĂRI ÎN STRĂINĂTATE

În cadrul schimburilor culturale dintre România și unele țări străine, o serie de arhitecți români au plecat, în cursul trimestrului IV/1969, în străinătate, în călătorii de studii și documentare.

Astfel, între 4—9 octombrie 1969, arh. Mihai Enescu a vizitat Anglia, între 13—24 octombrie 1969, arh. Constantin Jugurică și arh. Cristina Neagu au vizitat Austria, iar între 25 octombrie și 6 noiembrie 1969, arh. Mircea Bercovici și arh. Dorin Gheorghe au vizitat Belgia.

În cursul lunii octombrie 1969, prof. arh. Nicolae Bădescu și prof. arh. Octav Doicescu s-au deplasat în Argentina pentru a participa la lucrările Comitetului executiv, ale Adunării generale și ale celui de al X-lea Congres al Uniunii Internaționale a Arhitecților, care s-au desfășurat între 13—29 octombrie 1969.

Între 12—22 decembrie 1969, conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu s-a deplasat în R.P. Bulgaria pentru a participa la ședința pregătitoare a Conferinței balcanice a arhitecților care va avea loc la Belgrad în 1970.

7. EXPOZIȚII

În cursul lunilor octombrie, noiembrie și decembrie 1969, Casa arhitectului a găzduit următoarele expoziții:

14—31 oct 1969: IMAGINI DIN ȚARĂ ȘI DIN STRĂINĂTATE, desene și acuarele de arh. Hristu Velisaratu.

14—31 oct. 1969: IMAGINI DIN ȚARĂ ȘI DIN STRĂINĂTATE, uleiuri de arh. Dan Iovănescu.

7—25 noiembrie 1969: IMAGINI DIN ȚARĂ, uleiuri de arh. Ion Fiștoc.

7—25 noiembrie 1969: IMAGINI DIN ROMÂNIA, desene de arh. vietnamez Dinh Ngoc Vinh.

6—14 decembrie 1969: MĂRTURII DIN MARAMUREȘ, fotografii, schițe, artă populară.

18 decembrie 1969 — 11 ianuarie 1970: CONCURSUL « CLĂDIRI DE LOCUIT DIN MEDIUL RURAL ».

« ARHITECTUL INDUSTRIEI ȘI COMANDITARII SĂI »

Nouăsprezece țări întrunite în 1968 la Viena cu ocazia congresului privitor la: « Arhitectul industriei și comanditarii săi », s-au angajat printr-o rezoluție să intensifice contactele stabilite și să creeze un organ de informare, pregătire și specializare pentru proiectarea industriilor. Cu aceasta, Austria dorește să completeze activitatea Organizației dezvoltării industriale a Națiunilor Unite (UNIDO), cu sediul la Viena.

La cel de al cincilea seminar internațional pentru arhitectură industrială de la Detroit (mai 1968) s-a hotărît ca U.I.A. să sprijine Comitetul interprofesional a cărui creare a fost stabilită la conferința din Viena din ianuarie 1968. S-a exprimat speranța că schimbul de informații va fi un important început de dezvoltare a unui centru de informații.

În februarie 1969 s-a publicat la Viena o comunicare a unui grup de lucru format din prof. dr. ing. W. Henn din R.F.G., dipl. ing. arh. P. Suter din Elveția și dipl. ing. arh. E. Lethmayer de la Viena în care se arată scopul, sarcinile, modul de lucru și tematica principală a unui institut internațional pentru proiectare industrială (International Institut für Industrieplanung — I.I.I.).

Ședința de constituire a acestui institut a avut loc tot la Viena, în luna octombrie 1969.

Ca membri fondatori au fost declarați: orașul Viena prin Asociația pentru construcții culturale (AGI), dr. W. Jähne din R.F. a Germaniei, Institutul de cercetări pentru formarea și calificarea cadrelor (IBB), prin directorul Czerny, Organizația dezvoltării industriale a Națiunilor Unite (UNIDO), prin directorul general adjunct N. Grigoriev, prof. dr. W. Henn, d.i. arh. Suter, d.i. arh. E. Lethmayer și alții. S-a înființat consiliul științific al I.I.I. care cuprinde, pe lîngă prof. dr. W. Henn și arh. S.I. Suter, și următoarele personalități mai cunoscute: E. Groosman (Olanda), P. Falconer (Anglia), P. Ahola (Finlanda), prof. dr. E. Kovarik (Cehoslovacia), dr. I. Szendröi (Ungaria), prof. D.I.H. Lehnert (R.D. Germană), dr. prof. K. Kartaschev (U.R.S.S.), arh. J.S. Bolles (S.U.A.) etc. Cu aceeași ocazie s-a ales un prezidiu, iar ca secretar (« Geschäftsfürer ») d.i. Erich Lethmayer din Viena.

Din protocolul și comunicările acestui nou organ au rezultat următoarele observații interesante:

— Activitatea I.I.I. rezultă din atragerea și gruparea tuturor specialiștilor care participă la realizarea unui obiectiv de producție și din schimbul internațional de informații *(in and autpont)*.

— Se vor forma în toate țările « puncte de contact » cu sarcina de a informa despre activitatea I.I.I. și de a face cunoscute, prin comunicări și sugestii, cunoștințele și experiența țării respective.

Această documentare urmează să fie transmisă și pusă la dispoziția membrilor, sprijinind astfel activitatea generală economică.

— Se prevăd cicluri de conferințe și colocvii pe probleme actuale, asigurîndu-se colaborarea internațională între grupele de specialiști, institute și instituții, institute de învățămînt superior.

— Lucrările I.I.I. ar urma să fie larg difuzate și valorificate. Se prevede și desfășurarea unei activități de corespondență, consultare, expertizare, crearea unei biblioteci de specialitate etc.

— În ce privește tematica, deosebit de largă și multilaterală, se are în vedere, pe lîngă probleme de finanțare, calcul, investiții, organizarea producției, amplasarea și transportul, și diferite probleme de mare importanță pentru proiectarea industriilor: relația dintre industrie și mediul înconjurător, amplasarea industriilor, plan general și circulație, *lay-out*, soluții constructive, indicatori tehnico-economici, satisfacerea nevoilor salariaților, medicina și psihologia muncii, concepția locului de muncă, flexibilitatea în arhitectura industrială, clădiri tehnico-administrative, social-culturale, clădiri de laboratoare și de cercetare, construcții de depozitare. De asemenea, tematica cuprinde și probleme de metodologie privind relațiile dintre beneficiar și proiectant, folosirea grafurilor, devize, evaluări, prezentarea variantelor, organizarea colectivelor de proiectare etc.

A fost programat la Viena un prim seminar (între 20—24 ianuarie 1970) cu tema: « Tehnica depozitării și manipulării 1980 ».

Personal, apreciez ca deosebit de interesantă activitatea acestui nou organ internațional. Dintre specialiștii anunțați, țin să remarc în mod deosebit personalități cunoscute ca prof. W. Henn, prof. Kartaschev, prof. Lehnert, cu care am avut contacte de specialitate cu ocazia diferitelor manifestări internaționale. Preocuparea unei țări neutre ca Austria, sediul la Viena și stabilirea prezidiului austriac cu arh. d.i.E. Lethmayer, cred că reprezintă o garanție a dezvoltării activității.

Pentru țara noastră apar două aspecte distincte, dar organic legate: pe de o parte cunoașterea nemijlocită, prin exponenții cei mai valoroși, a experienței internaționale; pe de altă parte popularizarea lucrărilor noastre teoretice și practice care sînt de nivel mondial și ar putea contribui la perfecționarea construcțiilor industriale în lume.

Prof. arh. LADISLAU ADLER

INFORMAȚII U.I.A.

LUCRĂRILE CELEI DE A XI-a ADUNĂRI GENERALE A U.I.A.

S-au desfășurat la Bariloche (Argentina) între 14—17 octombrie 1969, sub președinția lui Eugène Beaudouin.

1. *Raportul prezentat de Sir Robert Mathew asupra politicii generale a U.I.A.* a insistat asupra următoarelor:
— necesitatea ca modificările de structură ale U.I.A. să permită o mai mare eficacitate;
— mărirea efortului pentru țările în curs de dezvoltare, a căror participare la activitățile U.I.A. trebuie încurajată;
— necesitatea unei mai bune difuzări a informațiilor și a documentării;
— punerea unui accent deosebit pe rolul social al arhitectului, pe interacțiunea dintre urbanism și arhitectură, pe importanța mediului înconjurător.

2. *Raportul de activitate prezentat de secretarul general al U.I.A., Pierre Vago*, a arătat activitățile desfășurate de Secretariatul general în diverse domenii: pregătirea reuniunilor Comitetului Executiv, a Adunării generale, colaborarea cu grupul de lucru asupra structurilor U.I.A., pregătirea colocviilor și seminariilor internaționale, controlul concursurilor internaționale, premiile U.I.A., întrecerea dintre școli, întîlnirea tinerilor, legăturile cu marile organizații internaționale, reprezentarea U.I.A. la 20 reuniuni internaționale, difuzarea informațiilor prin Revista U.I.A., buletinul de informații, rapoarte și circulări către secții etc.

3. *Programul de lucru pentru anii următori prcpus de delegatul general în comisiile și grupurile de lucru, Marc Saugey*, cuprinde, în linii mari:
— concentrarea lucrărilor pe o temă centrală;
— reducerea numărului membrilor « permanenți » în diferitele organe de lucru;
— orientarea spre tinerii arhitecți;
— cooperarea cu universitățile și grupările locale;
— publicarea lucrărilor prin editarea unei lucrări trienale.

4. *Henri Calsat, delegatul Comisiei de urbanism, a prezentat un specimen din primul volum al vocabularului de termeni de urbanism* în trei limbi, care va fi publicat ulterior în mai multe alte limbi.

5. *Modificări ale statutelor și regulamentului interior.*
Adunarea generală a adoptat proiectul de modificări pregătit de Comitetul Executiv, fiind supuse votului punctele privind scopurile U.I.A., membrii, limbile, funcțiunile Adunării generale și ale Consiliului, biroul și secretariatul general.

6. *Probleme financiare*
Au fost adoptate în unanimitate bilanțul pe 1967—1968 și bugetul pe 1970—1972, care se ridică la 66 500 dolari.
Adunarea a hotărît (cu 62 voturi pentru, 19 voturi contra și două abțineri) să mențină sistemul de calcul al cotizațiilor în vigoare, cu o majorare de 50%.

7. *Noul Consiliu al U.I.A.*, ales de Adunarea generală prin vot secret, pe baza unui regulament de alegeri inspirat după cel al UNESCO, are următoarea componență:

BIROU:

Președinte:	Ramon CORONA-MARTIN (Mexico)
Prim vicepreședinte:	Gheorghi ORLOV (U.R.S.S.)
Al doilea vicepreședinte:	Luis ARIZMENDI (Venezuela)
Vicepreședinți:	Jai Rattan BHALLA (India)
	Daniel SCHWARTZ-MAN (S.U.A.)
Secretar general:	Henri EDDE (Liban)
Casier:	Gontran GOULDEN (Anglia)

MEMBRI:

John Michael AUSTIN-SMITH (Anglia), Kahtan A. AWNI (Irak), Moises BEDRACK (Chile), Claude VERDUGO (Maroc), Edmund COLLEIN (Berlin), Ch. Edouard GEISENDORF (Elveția), Jiri GOCAR (Cehoslovacia), Hans Henning HANSEN (Danemarca), KIM HI Zeung (R.P.D. Coreană), Fabio PENTEADO (Brazilia), Methodi PISSARSKI (R.P. Bulgaria), Frigyes POGANY (R.P. Ungară), R. von STEINBUCHELRHEINWALL (R.F.G.), Frederico UGARTE (Argentina).

8. *Congresul și Adunarea generală din 1972*
Președintele secției bulgare, Pissarski, a dat citire unui raport de informare asupra pregătirii Congresului și a adunării generale din 1972. Tema congresului: « Arhitectura și timpul liber ».

9. *Congresul și Adunarea generală din 1975*
Adunarea generală a acceptat invitațiile Spaniei și Italiei de a găzdui, prima, Adunarea generală, iar a doua, Congresul U.I.A. din 1975.

REUNIUNI U.I.A.

COLOCVIUL DE LA BEIRUT—OCTOMBRIE 1970

Continuă colocviile de la București și Agadir, și este consacrat temei: « Locuințele în țările în curs de dezvoltare. Documentare și informație comparate ».

CONCURSURI INTERNAȚIONALE

— *CONCURSUL PENTRU SEDIUL ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE UNIDO ȘI AIEA DIN VIENA* s-a încheiat prin acordarea a patru premii și cinci mențiuni:

Premiul I: C. Pelli și 7 colaboratori (S.U.A.)

Premiul II: G. Grenzen Raines și 4 colaboratori (Anglia)

Premiul III: F. Novotny și A. Mahner (R.F.G.)

Premiul IV: J. Staber (Austria)

Mențiuni: G.L. Rando (S.U.A.), A. Gomis, D. Cler, J. Rognon, L. Yvanes, B.G. Huidobro, R. Tisnado și colab. (Franța), J. Dahinden (Elveția), R.A. Boyer (S.U.A.) Ch. Egbert (S.U.A.)

— *CONCURSUL PENTRU MOSCHEEA DIN LONDRA*

Premiul I: F. Gibberd (Anglia)

Premiul II: Y. Marulyali și L. Aksut (Turcia)

Premiul III ex aequo: M. Taher al Goweni (R.A.U.) V. Toan, Y. Chafai, D. Azebi (Maroc)

CONCURSUL PROIECTE DE LOCUINȚE IEFTINE (LIMA — PERU)

a) *Proiecte peruviene:*

Premiul I: F. Chaparro, V. Ramirez, V. Smirnoff, V. Wyszkowski;

Premiul II: E. Mazzarri, M. Llanos

Premiul III: J. Crousse, P. Paez, R. Pérez Leon

b) *Proiecte străine:*

Ex aequo: H. Ohl (R.D.G.) — Atelier 5 (Suedia) — Kikutaki și asociați, Maki și asociați, N. Kurokava și asociați (Japonia).

— *ÎNTRECEREA INTERNAȚIONALĂ ÎNTRE ELEVII ȘCOLILOR DE ARHITECTURĂ.*

Din cele 84 proiecte (pe tema « Un program dinamic de construcție de locuințe pentru satisfacerea nevoilor esențiale ») provenind din 24 de țări, juriul a acordat următoarele premii și mențiuni:

Un premiu UNESCO:

Mitsua MOROZUMI de la Secția de arhitectură a Universității Waseda din Tokyo.

Două premii Atena 1969:

— Francisco FERNANDEZ de la Facultatea de arhitectură și urbanism a Universității din Cordoba (Argentina).

— José FLORES MOLA de la Școala de arhitectură a Universității din Havana.

Două premii Viena 1969:

— Trno TUHKANEN de la Universitatea tehnică din Helsinki.

— Demur ELOSHVILI, Institutul politehnic din Tbilissi.

Opt mențiuni:

— Adolf KRIZCHANITZ și Peter STEFAN (Universitatea tehnică — Viena)

— Miroslav SOJKA (Școala superioară de arte decorative — Praga)

— Attila TROZNAI (Universitatea tehnică — Budapesta)

— Erkki VALOVIRTA (Universitatea tehnică — Helsinki)

— Kisaburo KAWAKAMI (Secția de arhitectură a Universității Waseda — Tokyo)

— Tenguis CHILINGARISHVILI (Academia de arte frumoase — Tbilissi)

— Natalia SAVONOVA (Secția de locuințe a Institutului de arhitectură — Moscova)

— Vladimir TIHONOV (Secția de urbanism a Institutului de arhitectură — Moscova)

— *AL III-lea FESTIVAL INTERNAȚIONAL AL FILMULUI DE ARHITECTURĂ:*

Categoria A: Arhitectura istorică

Premiul I: Versailles (Franța)

Premiul II: Din iubire și din piatră (Franța)

Premiul III: Vladimir și Suzdal (U.R.S.S.)

Mențiuni: Ei au crescut din lemn (Cehoslovacia), Nubia 64 (Franța)

Categoria B: Arhitectura actuală, problemele, soluțiile și creațiile ei

Premiul I: Simfonie în ciment (R.F.G.)

Premiul II: Orașul, ora, decizia (S.U.A.)

Premiul III: Arhitectura modernă în Japonia (Japonia)

Mențiuni: Pe oraș (Canada)
Impresii de la Expo 69 (Canada)
Un loc pentru a trăi (Suedia)

Categoria C: Arhitectura — imaginea viitorului:

Premiul I: neacordat

Premiul II: Arhitectura către viitor (Spania)

Premiul III: Orașul este viitorul nostru (Finlanda)

Mențiune: Explozia demografică (Canada)

Categoria D: Arhitectura — factor social:

Premiul I: Thamesmead 68 (Anglia)

Premiul II: Orașul oamenilor (Franța)

Premiul III: neacordat

Mențiuni: Grădina japoneză (Japonia)
În jurul percepției (Canada)

Premiul celei mai bune reprezentări pe țări: Franța.

UNIVERSITATEA LIBERĂ DIN BRUXELLES ȘI VRIJE UNIVERSITEIT TE BRUSSEL (U.L.B. ȘI V.U.B.)

Din cele 200 proiecte examinate, după lungi deliberări, juriul a reținut 10 proiecte, prezentate de:

— ALBERTSLUNG ARCHITECT GROUP (Danemarca)

— Agenția Jean DUBUISSON (Franța)

— Arhitecții: M. DUCHARME, A. FAINSILBER, J.P. MINOST (Franța)

— Grupul AUSIA (Belgia)

— Arhitecții: K. KONTOGIANNOPOULOU, J. STEFANOU, N. POLYDORIDES (Grecia)

Biroul de arhitecți M. LAMBRICHS (cu 2 proiecte-Belgia)

— Arh. N. L. MARESQUIER în colab. cu: C. EMERY, J. BAUDON, P. HAYOT, F. CRAHAY (Franța și Belgia)

— Arhitecții: J.M. CHARUET și J. L'HERNAULT (Franța)

— Arhitecții: T.C. MENG și P.B. VAN DER MEER (Olanda)

PREMIUL INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ AL INSTITUTULUI NAȚIONAL DE LOCUINȚE DIN BRUXELLES.

Premiul I: (Categoria: imobile cu apartamente) arhitecții: Michel ANDRAULT, Pierre PARAT, Jean Philippe SARRAZIN și Jean Claude CHARDON (Paris) pentru un ansamblu de 258 locuințe realizate la Sainte-Geneviève-des-Bois (în periferia Parisului).

Premiul I: (Categoria: case unifamiliale) arh. Jaques KINT (Bruxelles) și Leo VOS (Nivone).

2. *CONCURSURI ÎN CURS DE DESFĂȘURARE*

— Wig — 74 (Expoziția internațională de horticultură — Viena 1974)

— Amenajarea turistică a regiunii Côme (Italia)

3. *CONCURSURI ÎN PREGĂTIRE.*

— Concurs internațional de idei urbanistice pentru un nou cartier în partea de sud a Vienei.

— Concurs internațional pentru crearea unui nou centru de afaceri și locuințe în orașul Perugia (Italia)

ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

UNESCO

1. *SIMPOSION INTERNAȚIONAL ASUPRA ARTEI DIN ASIA CENTRALĂ* (ținut la Samarkand — U.R.S.S., între 23—27 sept. 1969).

2. *ÎNTRUNIREA EXPERȚILOR PRIVIND POLITICILE CULTURALE ÎN AFRICA* (Dakar, 6—10 oct. 1969).

3. *COLOCVIU CU PRIVIRE LA MUZEELE ÎN LUMEA DE AZI* (Paris, 24—28 noiembrie 1969).

4. *SEMINAR ASUPRA « FORMĂRII ARHITECTULUI»* (Zürich, 22—26 iunie 1970).

F I H U A T

Federația internațională pentru locuințe, urbanism și sistematizare teritorială își va ține cel de al 30-lea Congres mondial al ei la Barcelona între 17—23 mai 1970. Teme:

— Urbanism și turism;

— Evoluția recentă a metodelor de finanțare a locuințelor.

A.I.A.P.

ADUNARE GENERALĂ ȘI AL VI-LEA CONGRES

(Amsterdam, 5—12 octombrie 1969)

Tema: Situația artistului în societatea contemporană; diversitatea sistemelor de mecenat în diferitele țări; influența acestor condiții deosebite asupra activității creatoare a artistului și asupra atitudinii sale față de societate.

BIENALA EUROPEANĂ A TIMPULUI LIBER

își va ține congresul între 28 mai —3 iunie 1970 la Geneva, cu tema: « Timpul liber azi și mîine ». *Subteme:* « Societatea în epoca timpului liber, văzută din punct de vedere pedagogic », « Timpul liber și urbanismul », « Politica timpului liber și a sportului », « Urbanismul și timpul liber de toate zilele », « Timpul liber în industrie », « Stațiuni viitoare de vacanță și odihnă », « Turism—amenajări moderne pentru petrecerea timpului liber » etc.

NOUTĂȚI

FRANȚA

CONSTRUCȚIA BLOCULUI TURN MAINE-MONTPARNASSE

Prefectul Parisului a autorizat construcția, în sectorul Maine-Montparnasse, a construcției principale care atinge înălțimea de 200 m (56 etaje).

Această autorizație de depășire a plafonului și gabaritelor de cvartal a fost acordată din motive de arhitectură și urbanism.

R.F. a GERMANIEI

UN IMOBIL CU ȘAPTE ETAJE CONSTRUIT ÎN CINCI ZILE

Un imobil cu șapte etaje a fost construit, la Hamburg, în cinci zile, după procedeul francez Camus. Punerea primelor elemente prefabricate a început într-o vineri, în marțea următoare, locatarii au putut să se mute în apartamentele lor. Costul construcției a fost cu cca 10% mai scăzut decît pentru un imobil construit în timp de opt luni după metodele convenționale.

AFRICA

CONSTRUCȚIE PILOT DE LOCUINȚĂ COOPERATIVĂ ÎN AFRICA

Un proiect interesant de locuință cooperativă, care va servi ca model pentru regiunile învecinate, este în curs de a fi realizat în Africa (Tanzania) de către un grup de experți de la International Cooperative Housing Development Association (ICHDA)

ANGLIA

A II-A CONFERINȚĂ INTERNAȚIONALĂ ASUPRA ZIDĂRIEI PORTANTE DIN CĂRĂMIDĂ a lui « British Ceramic Research Association », membră a Federației europene a fabricanților de țiglă și cărămidă, va avea loc la Stoke-on-Trent (Anglia) între 12—18 aprilie 1970.

SUMAR GENERAL PE ANUL 1969

EDITORIALE — ARTICOLE GENERALE DISCUȚII — CRITICĂ

Arh. Constantin Frumuzache, arh. Willy Juster, arh. Petre Iliescu, arh. Victor Sebestyen, arh. Maria Vereanu
— PROBLEME ACTUALE ALE REALIZĂRII ANSAMBLURILOR URBANE (nr. 2)

— 25 DE ANI DE ARHITECTURĂ ÎN SLUJBA SOCIETĂȚII (nr. 4)

Arh. Gheorghe Săsărman
— ARHITECTURA CONTEMPORANĂ ROMÂNEASCĂ ÎN PRAGUL MATURITĂȚII (nr. 4)

Ing. Mihail Florescu
— FUNCȚIA SOCIALĂ A ARHITECTURII ȘI URBANISMULUI (nr. 6)

Ing. Ion Găvozdea
— ORIENTAREA DEZVOLTĂRII PRODUCȚIEI DE PREFABRICATE ÎN PERIOADA 1971—1975 (nr. 6)

HOTELURI ȘI AMENAJĂRI TURISTICE

Arh. Mircea Stancu
— UNELE PROBLEME ÎN DISCUȚIE (nr. 1)

Arh. Nicolae Pruncu
— CREAȚIA ARHITECTURALĂ ȘI TEHNOLOGIA HOTELIERĂ ȘI TURISTICĂ (nr. 1)

Arh. Gheorghe Husar
— PROBLEME ALE PRACTICII DE PROIECTARE ȘI EXECUȚIE (nr. 1)

Arh. Ștefan Ionescu
— RELIEFUL CONSTRUIT SĂ AMPLIFICE EXPRESIVITATEA RELIEFULUI NATURAL (nr. 1)

Arh. Porfir Negrea
— SĂ ÎMBOGĂȚIM NECONTENIT EXPERIENȚA NOASTRĂ ÎN CONSTRUCȚIA DE HOTELURI (nr. 1)

Arh. Gheorghe Săsărman
— ÎN CENTRUL ARHITECTURII — OMUL (Scurtă convorbire cu Alvar Aalto) (nr. 6)

CRONICA IDEILOR

Conf. arh. Dorian Hardt
— PENTRU PERFECȚIONAREA PREGĂTIRII CADRELOR DE PROIECTARE ÎN ARHITECTURĂ (nr.1)

Arh. Gheorghe Săsărman
— CARACTERUL ISTORIC AL PROCESULUI DE DEFINIRE AL ARHITECTURII (nr. 1)

Arh. Gheorghe Săsărman
— DEFINIREA ARHITECTURII CA FORMĂ DE ACTIVITATE (nr. 2)

Arh. Gheorghe Săsărman
— OBIECTUL ARHITECTURII (nr. 3)

Arh. Gheorghe Săsărman
— O DEFINIȚIE ACTUALĂ A ARHITECTURII (nr. 5)

Arh. Radu Patrulius
— FRANK LLOYD WRIGHT (nr. 5)

Arh. Marcel Melicson
— WALTER GROPIUS (nr. 5)

STUDII — CERCETĂRI

Arh. Aurelian Trișcu
— ARHITECTURA ȘI VALORIFICAREA PEISAJULUI (nr. 1)

Arh. Gheorghe Sebestyen, sociolog Max Lupan, sociolog Georgeta Bucheru, dr. arh. Mihail Caffé, arh. Ofelia Stratulat
— PROBLEME DE SOCIOLOGIE A LOCUINȚEI (nr.2)

Arh. Nicolae Vlădescu
— ELEMENTE NOI ÎN PROIECTAREA CASELOR DE CULTURĂ (nr. 4)

Conf. arh. Dorian Hardt
— « PROIECTUL DE CONSTRUCTOR » — FACTOR IMPORTANT ÎN FORMAREA VIITORULUI ARHITECT (nr. 5)

SISTEMATIZARE

PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN 10 — 11. XII. 1968

Arh. Constantin Frumuzache, arh. Willy Juster, arh. Petre Iliescu, arh. Victor Sebestyen, arh. Mariana Vereanu
— PROBLEME ACTUALE ALE REALIZĂRII ANSAMBLURILOR URBANE (nr. 2)

Conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu
— ESTE NECESARĂ O ACTIVITATE INTENSĂ DE STUDII ȘI CERCETARE (nr. 2)

Arh. Constantin Joja
— ACTUALIZAREA TRADIȚIEI URBANE ROMÂNEȘTI (nr. 2)

Arh. Ernest Sigheti
— RIDICAREA UNOR CENTRE RURALE LA NIVELUL ORAȘELOR (nr. 2)

Arh. Gheorghe Sebestyen
— DIFERENȚIEREA CONSTRUCȚIILOR SOCIAL-CULTURALE (nr. 2)

Arh. Nona Florescu
— UNITATEA DE MĂSURĂ: ANSAMBLUL (nr. 2)

Dr. econ. ing. Ioan Ciubotaru
— DEMOGRAFIE, INDUSTRIALIZARE, ECONOMIE (nr. 2)

Arh. Ioan Fackelman
— UNELE PROBLEME SOCIALE (nr. 2)

Prof. arh. Gustav Gusti
— NECESITĂȚI OBIECTIVE ALE ETAPEI ACTUALE (nr. 2)

Prof. arh. Gustav Gusti
— TENDINȚE ÎN SISTEMATIZAREA COMPLEXĂ A TERITORIULUI ROMÂNIEI SOCIALISTE (nr. 4)

Prof. arh. Gustav Gusti
— CONSIDERENTE PRIVIND ZONA REZIDENȚIALĂ URBANĂ (nr. 5)

INDUSTRIALIZAREA ȘI PREFABRICAREA CONSTRUCȚIILOR

PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN NOIEMBRIE 1969

Prof. arh. Pompiliu Macovei
— CUVÎNT DE DESCHIDERE A LUCRĂRILOR PLENAREI (nr. 6)

Ing. Ion Găvozdea
— ORIENTAREA DEZVOLTĂRII PRODUCȚIEI DE PREFABRICATE ÎN PERIOADA 1971—1975 (nr. 6)

Conf. dr. arh. Cezar Lăzărescu și colaboratori
— PROBLEME ALE INDUSTRIALIZĂRII-PREFABRICĂRII CONSTRUCȚIILOR DE LOCUIT ȘI SOCIAL-CULTURALE (nr. 6)

Conf. arh. Tiberiu Niga, conf. arh. Virgil Nițulescu, ing. Valentin Georgescu, arh. Eugen Vernescu, arh. Dan Cristescu, arh. Ioan Fackelman, ing. Nicolae Topa, arh. Ovidiu Vasilescu, arh. Tiberiu Nițu, prof. arh. Horia Maicu, arh. Willy Juster, arh. Corneliu Grigoraș, arh. Victor Smigelski
— LUĂRI DE CUVÎNT ÎN CADRUL PLENAREI (nr. 6)

Prof. arh. Nicolae Bădescu
— CUVÎNT DE ÎNCHIDERE A LUCRĂRILOR PLENAREI (nr. 6)

— SINTEZA DISCUȚIILOR DIN CADRUL PLENAREI (nr. 6)

— TELEGRAMA ADRESATĂ DE PLENARĂ C.C. AL P.C.R. — TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU (nr. 6)

Ing. Mihai Barbaiani, ing. Ion Ștefănescu
— BLOCURI DE LOCUINȚE PREFABRICATE DIN PANOURI MARI DE BETON DE ZGURĂ EXPANDATĂ EXECUTATE ÎN POLIGOANE DE ȘANTIER (nr. 6)

Arh. Eugen Vernescu
— PROIECTARE, PROTOTIP, EXPERIMENTARE (nr. 6)

Dr. arh. Mihail Caffé
— STRUCTURA MIXTĂ (nr. 6)

Arh. Gheorghe Negreanu
— LOCUINȚE DUPLEX CU ELEMENTE MARI PREFABRICATE (nr. 6)

Arh. Willy Juster, ing. Moses Drimer
— HOTELURI DIN PANOURI MARI PREFABRICATE PE LITORALUL MĂRII NEGRE (nr. 6)

Ing. Mihai Atanasiu
— PREFABRICAREA INSTALAȚIILOR DE ÎNCĂLZIRE DIN LOCUINȚE (nr. 6)

Ing. Mircea Oniga, ing. Mihai Mărgăritescu
— PREFABRICAREA DE INSTALAȚII SANITARE : BLOCUL SANITAR PREFABRICAT (nr. 6)

Ing. Eugen Leizer
— INSTALAȚIE ELECTRICĂ DE APARTAMENT PREFABRICATĂ CU UTILIZAREA CONDUCTELOR PLATE, CU IZOLAȚIE ȘI MANTA DIN P.V.C. (nr. 6)

Ing. Constantin Ciolacu
— PREFABRICAREA CONSTRUCȚIILOR SOCIAL-CULTURALE (nr. 6)

Ing. Leon Veiser
— UNELE ASPECTE ECONOMICE ALE CONSTRUCȚIILOR DIN PANOURI MARI (nr. 6)

Conf. arh. Dorian Hardt
— UNELE PROBLEME DE ORGANIZARE (nr. 6)

CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE

Arh. Nicolae Pruncu
— EXTINDEREA ȘI MODERNIZAREA HOTELULUI « ATHÉNÉE PALACE »—BUCUREȘTI (nr. 1)

Arh. Dinu Gheorghiu, arh. Gabriel Tureanu
— DOUĂ HOTELURI: LA BUZĂU ȘI BOTOȘANI (nr. 1)

Arh. Solari Grünberg
— PATRU HOTELURI TURISTICE (nr. 1)

Arh. Ara Ereția
— HOTELUL RESTAURANT « TELEFERIC » LA POIANA BRAȘOV (nr. 1)

Prof. arh. Horia Maicu, arh. Romeo Belea
— PROIECTUL « TEATRULUI NAȚIONAL » DIN BUCUREȘTI (nr. 2)

Ing. Savu Dragomir, arh. Jean Rădulescu
— NOI COMPLEXE SANATORIALE ÎN STAȚIUNILE BALNEO-CLIMATERICE (nr. 3)

Arh. Horia Hudiță
— COMPLEXE SANATORIALE LA CĂCIULATA ȘI BĂILE HERCULANE (nr. 3)

Arh. Ioana Schipor
— COMPLEX SANATORIAL CU 600 DE PATURI LA SÎNGIORZ-BĂI (nr. 3)

Arh. Petre Ionescu
— COMPLEX SANATORIAL CU 1 000 DE PATURI LA AMARA (nr. 3)

Arh. Ioan Tripa
— COMPLEX SANATORIAL CU 950 DE PATURI LA BĂILE FELIX-ORADEA (nr. 3)

Arh. Liviu Niculin
— COMPLEX SANATORIAL CU 500 DE PATURI LA SLĂNIC MOLDOVA (nr. 3)

Arh. Alexandru Iotzu
— TABĂRA DE COPII DE LA NĂVODARI (nr. 3)

Arh. Alexandru Iotzu
— PROIECTUL TEATRULUI NAȚIONAL DIN CRAIOVA (nr. 4)

Arh. Nicolae Porumbescu și arh. Maria Porumbescu-Vaida
— CASA DE CULTURĂ DIN SUCEAVA (nr. 4)

Arh. Constantin Frumuzache
— CASA DE CULTURĂ DIN BUZĂU (nr. 4)

Arh. Leon Srulovici
— CLUB SINDICAL LA CÎMPULUNG-MUSCEL (nr. 4)

Arh. Dorin Gheorghe
— CASELE DE CULTURĂ DIN MUNICIPIUL GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ ȘI DIN PLOIEȘTI (nr. 4)

Arh. Ioan Regman
— CASA DE CULTURĂ DIN ORADEA (nr. 4)

Arh. Vladimir Ionescu
— HOTEL TURISTIC LA ORADEA (nr. 5)

Arh. Viorica Zărnescu
— SANATORIU CU 300 DE PATURI LA BĂILE FELIX (nr. 5)

Arh. Constantina Tripa
— COMPLEX TERAPEUTIC LA BĂILE FELIX (nr. 5)

Arh. Gheorghe Colea
— COMPLEXUL CULTURAL COMERCIAL NR. 4 DRUMUL TABEREI-BUCUREȘTI (nr. 6)

EXPOZIȚII

Arh. Heinz Novac
— EXPOZIȚIA REALIZĂRILOR ECONOMIEI NAȚIONALE — 1969 (nr. 4 și nr. 5)

— ROMÂNIA LA EXPOZIȚIILE INTERNAȚIONALE ÎN 1969 (nr. 6)

CONCURSURI—PREMII

— PREMIILE C.S.C.A.S. PENTRU ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE PE 1968 (nr. 1)

Arh. Virgil Nițulescu
— CONCURS DE IDEI PENTRU CENTRUL TURISTIC MALIUC (nr. 2)

Conf. arh. Ludovic Staadecker
— CONCURS DE IDEI PENTRU NOUA STAȚIUNE MARITIMĂ MIDIA (nr. 3)

Arh. Mihai Enescu, arh. Gheorghe Trifu
— CONCURS PENTRU O POLICLINICĂ TIP II ÎN MEDIUL URBAN (nr. 3)

— PREMIILE UNIUNII ARHITECȚILOR PE ANUL 1968 (nr. 4)

TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII

Arh. Marcel Melicson
— FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE XIII (nr. 1), XIV (nr. 2), XV (nr. 3)

Arh. Radu Patrulius
— FRANK L. WRIGHT (nr. 5)

Arh. Marcel Melicson
— WALTER GROPIUS (nr. 5)

ARHITECTURA CONTEMPORANĂ ÎN LUME

— ARHITECTURA FINLANDEZĂ (nr. 1)
Theo Crosby
— ARHITECTURA BRITANICĂ LA MIJLOC DE VEAC (nr. 2)

Prof. A. Ling
— PROBLEMA CONSTRUCȚIILOR ÎNALTE ÎN MAREA BRITANIE (nr. 2)

— UN ORAȘ PLUTITOR PENTRU 30 000 LOCUITORI (nr. 2)

CRONICA

— DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR (nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6)

— INFORMAȚII U.I.A. (nr. 1, 2, 3, 5, 6)

Arh. Simon Julman
— CREAȚIA INDUSTRIALĂ ÎN S.U.A. (nr. 5)

Prof. arh. Ludovic Adler
— ARHITECTURA INDUSTRIEI ȘI COMANDITARII SĂI (nr. 6)

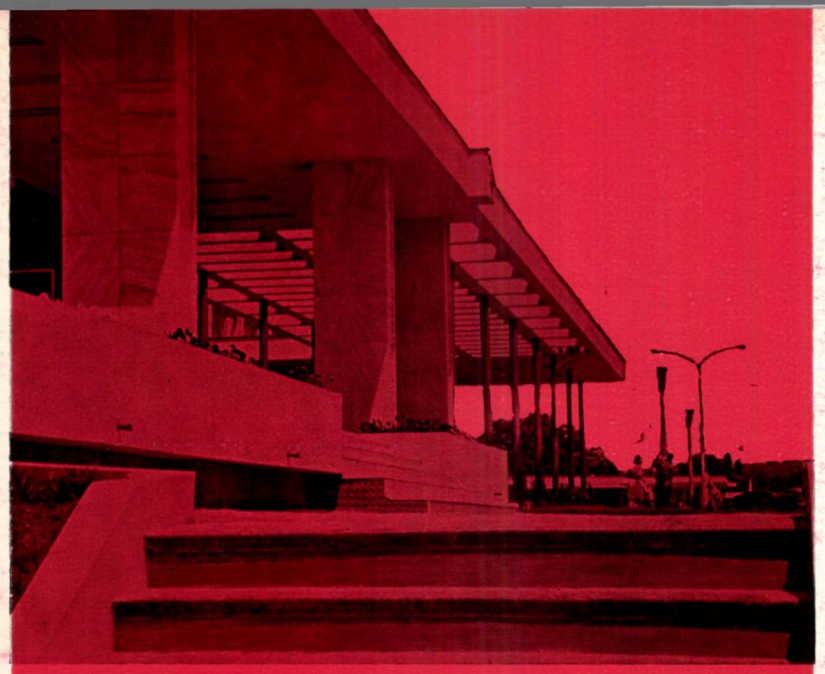

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR

B I H O R

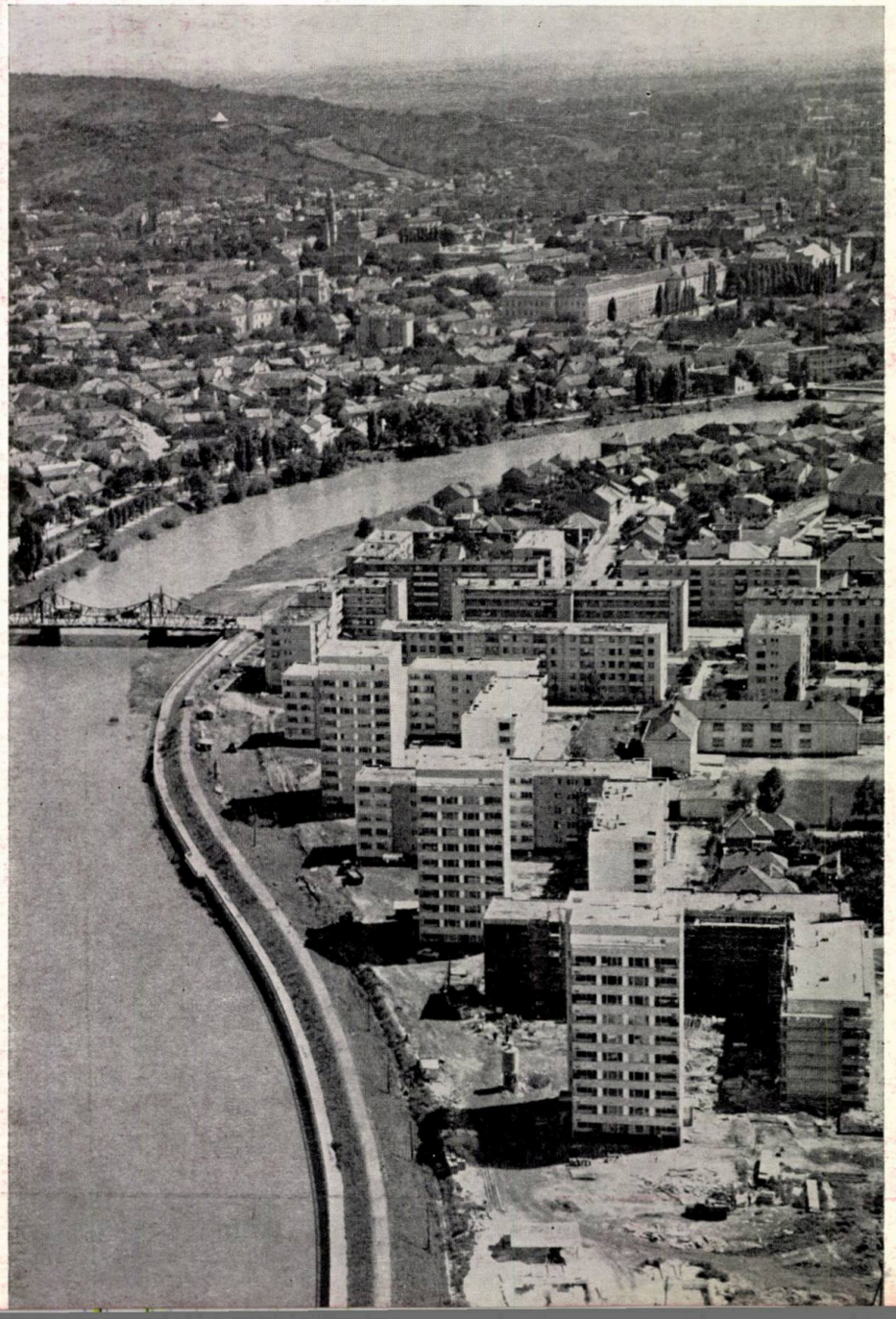

- **Întocmește studii și proiecte de sistematizare teritorială și urbană, studii topo, geo.**
- **Elaborează documentații pentru construcții de locuințe, case de cultură, cluburi, hoteluri, sanatorii balneare, complexe terapeutice, spitale, policlinici, dispensare, unități comerciale etc.**
- **Proiectează ansambluri orășenești, complexe sportive, turistice și de odihnă, unități industriale, fabrici de cărămidă etc.**

D.S.A.P.C. — BIHOR

Oradea. Piața 23 August nr. 10.
Telefon 15827

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE

PRIVIND:

- Alimentarea cu apă şi canalizarea oraşelor şi satelor
- Circulaţia generală în oraşe şi în zona preorăşenească
- Transportul în comun
- Salubritatea centrelor populate
- Suprafeţe destinate pentru agrement şi cultură
- Reţele de distribuţie şi staţii de reglaj pentru gaze

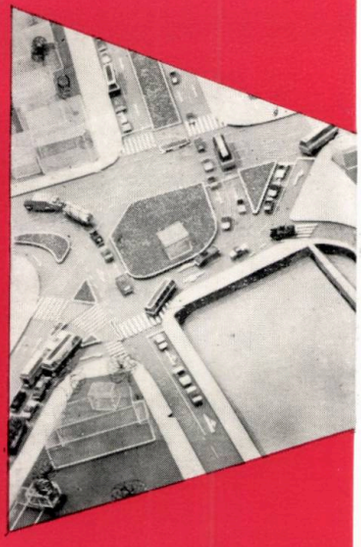

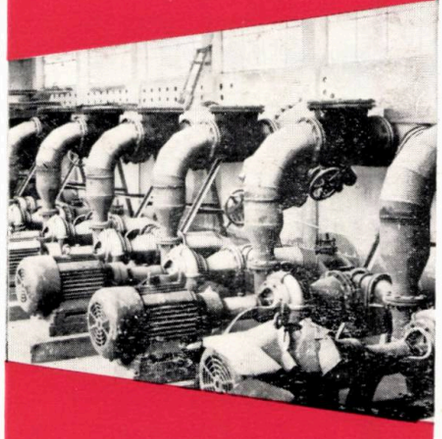

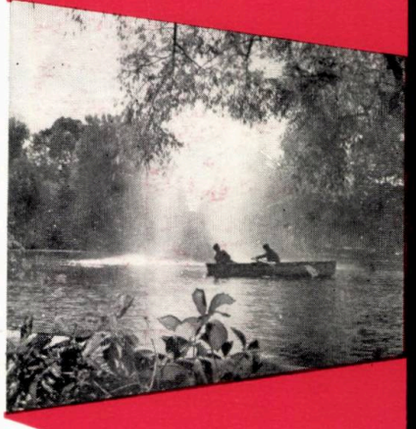

IPGC

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCŢIILOR ŞI INSTALAŢIILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ

BUCUREŞTI - STR. SNAGOV Nr. 44 - SECTOR 1 - TELEFON 11.78.50

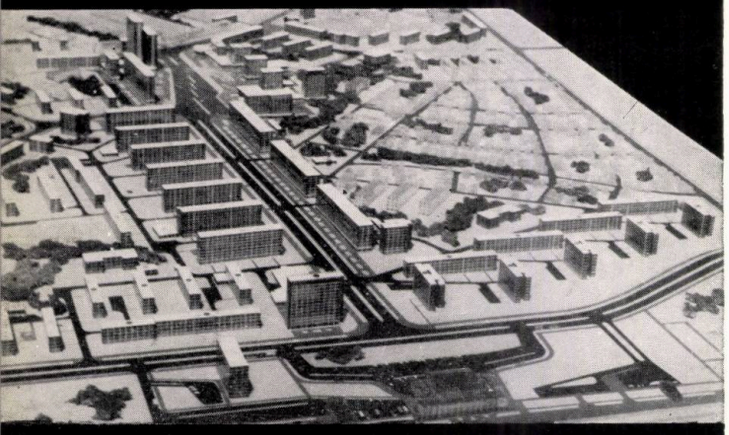

IRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ
PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR – BRAȘOV

HE DEPARTMENT FOR PLANNING, ARCHITECTURE
ND BUILDING DESIGN – BRAȘOV

ELABOREAZĂ STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, teleferice, teleschiuri, campinguri, moteluri etc. ● rețele tehnico-edilitare și căi de comunicații ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea zonelor urbane

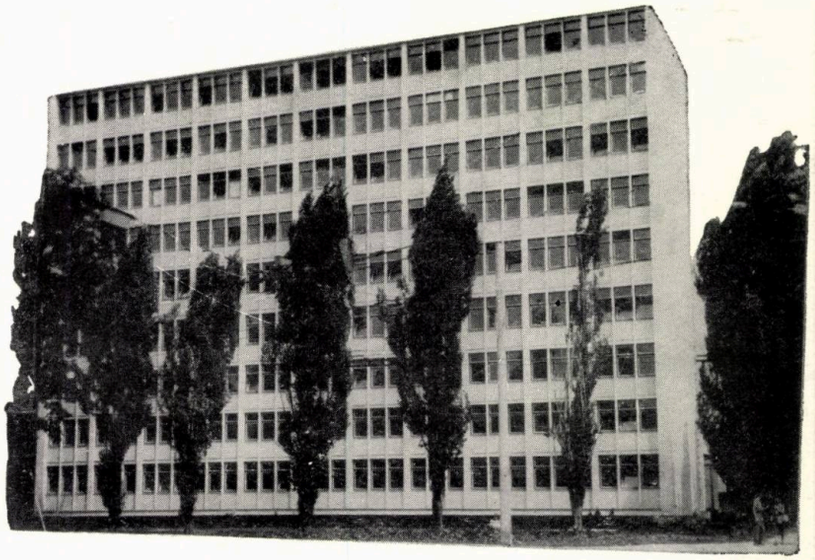

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: civil engineering ● works of tourist's interest such as hotels, chalets, ropeways, teleskis, campings, motels, a.o. ● technical-municipal networks and lines of communication ● topographical and geotechnical surveys ● planning of urban areas

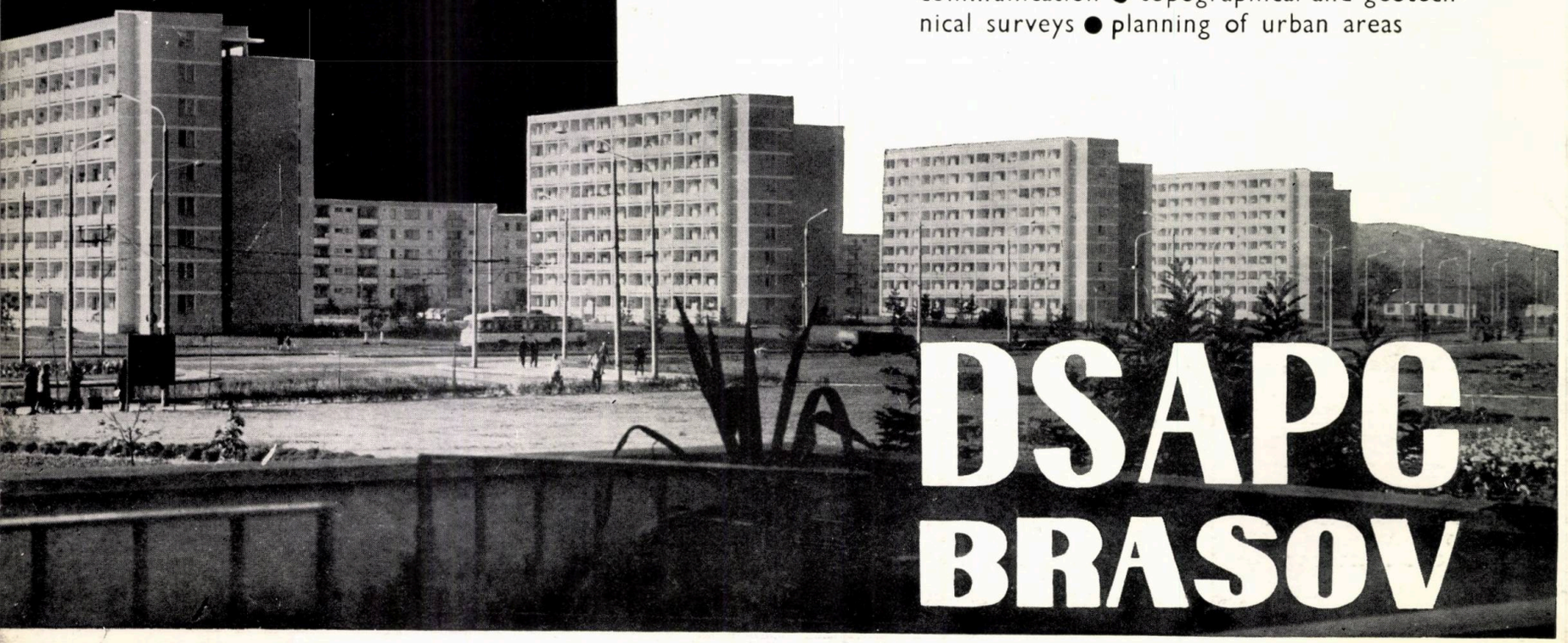

DSAPC BRASOV

Brașov • Str. Karl Marx Nr. 43

INCF

Întocmește proiecte pentru electrificarea căilor ferate cu ecartament normal, cu curent electric alternativ 25 kV — 50 Hz.

Institutul a întocmit proiectele pentru electrificarea liniei București-Brașov, în lungime de 166 km și are în curs de întocmire proiectele pentru electrificarea liniei Craiova — Filiași — Caransebeș — Cîlnic, în lungime de 262 km.

Documentațiile tehnice pe baza cărora se pot executa astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate, precum și pe studii în teren corespunzătoare.

Proiectele cuprind, atît lucrările de linii necesare pentru adaptarea lor la condițiile impuse de tracțiunea electrică, cît și instalațiile fixe de tracțiune electrică feroviară (linie de contact, substații de tracțiune, posturi de secționare, energoalimentare, instalații de protecție etc.).

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

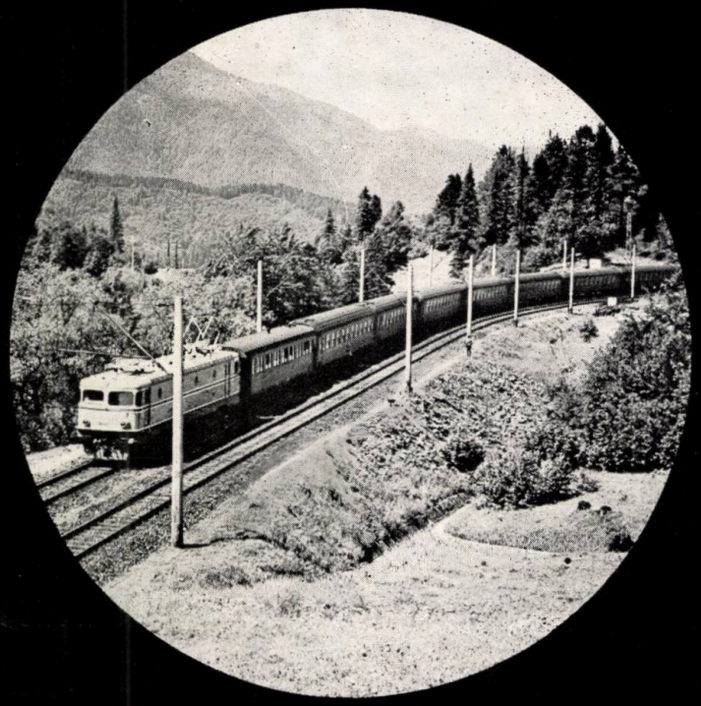

BUCUREȘTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 și 18.26.10.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI UZINE PENTRU CONSTRUCȚII DE MAȘINI

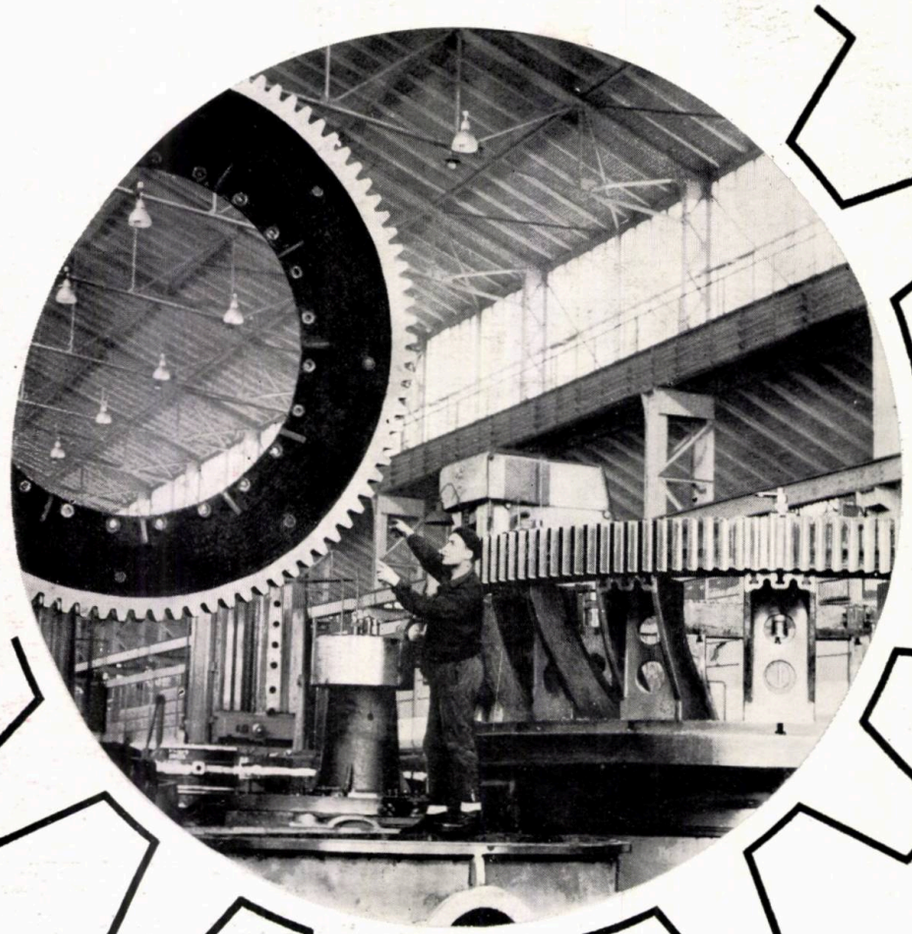

BUDAPESTI KÖZLEKEDÉSI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1948

DESIGN INSTITUTE FOR COMPLETE PLANTS AND INSTALLATIONS FOR THE MACHINE-BUILDING INDUSTRY

Studies and design of complete plants, factories and workshops for: shipyards, locomotives, railway cars, motor cars, tractors, machine tools, chemical equipment, power-station equipment, pumps, ball and roller bearings, tools, a.s.o. Also: office buildings and technical training schools.

ENGINEERING
DESIGNING
CONSULTING

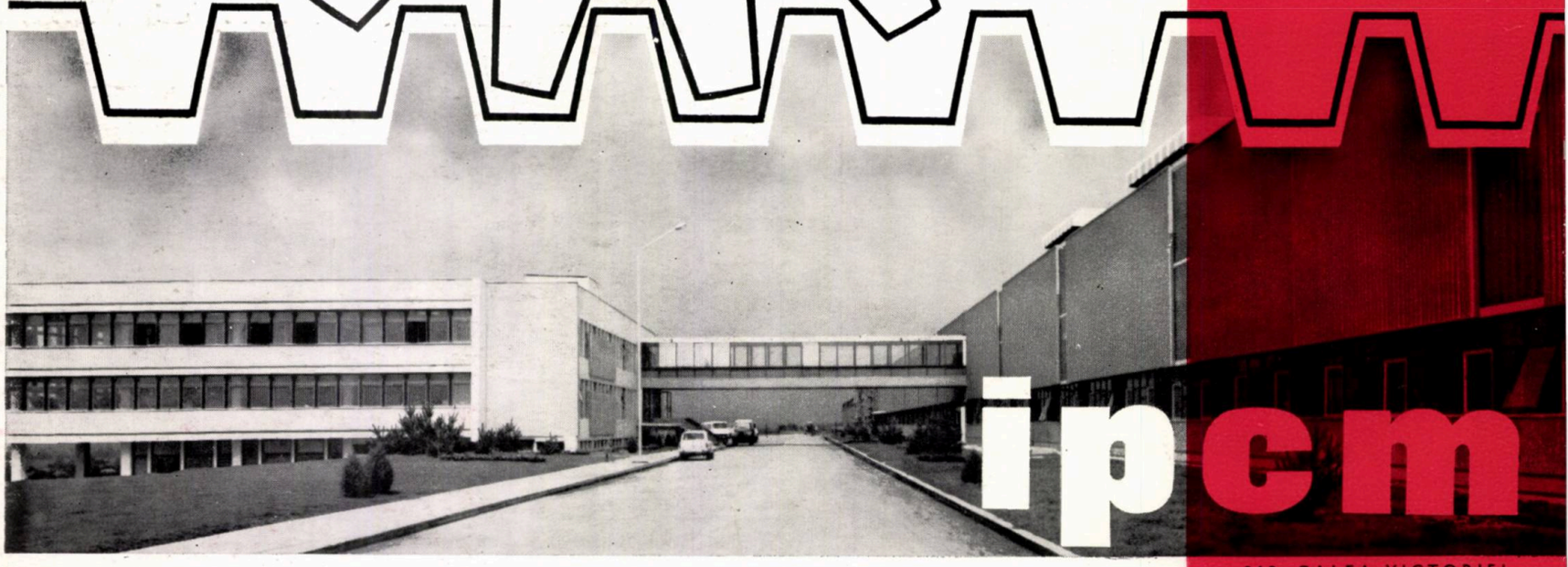

ipcm

218, CALEA VICTORIEI,
BUCHAREST
TELEPHONE 15.37.10

IPCES

INSTITUTUL DE STUDII, EXPERIMENTARI SI PROIECTARE
PENTRU INDUSTRIA CELULOZEI, HIRTIEI, FIBRELOR ARTIFICIALE
SI VALORIFICAREA STUFULUI

FABRICI CELULOZA SI HIRTIE
FABRICI DE FIBRE ARTIFICIALE
FABRICI DE CARTON ONDULAT
FABRICI DE CONFECTII HIRTIE

PROIECTEAZA

EXECUTA

LUCRARI DE CERCETARI SI
EXPERIMENTARI PENTRU
OBTINEREA DE CELULOZE SI
SEMICELULOZE DIN PLANTE ANUALE

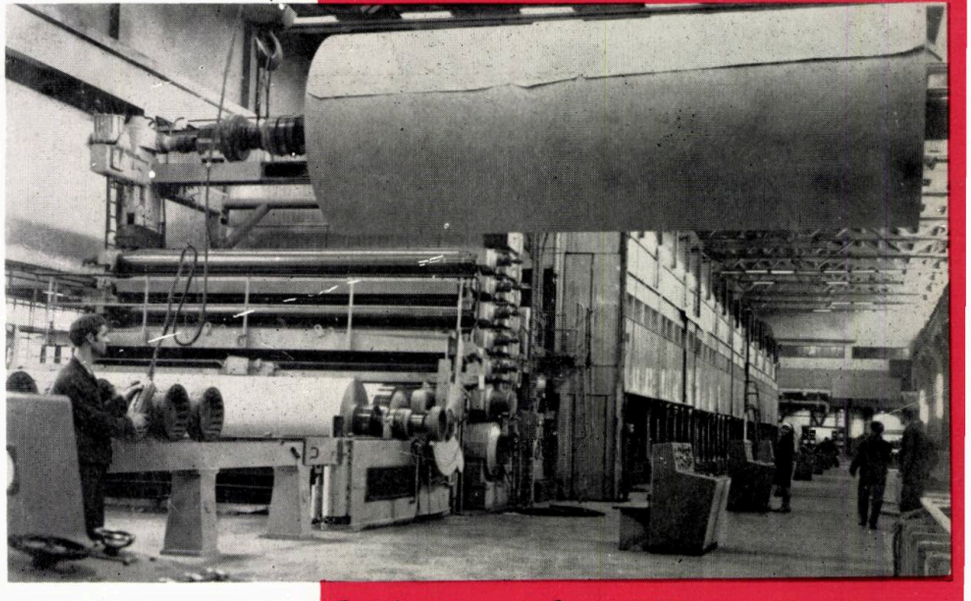

CALEA VICTORIEI 48 - 50
B U C U R E S T I

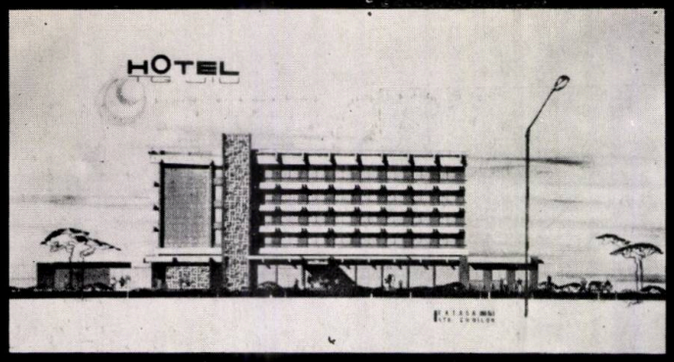

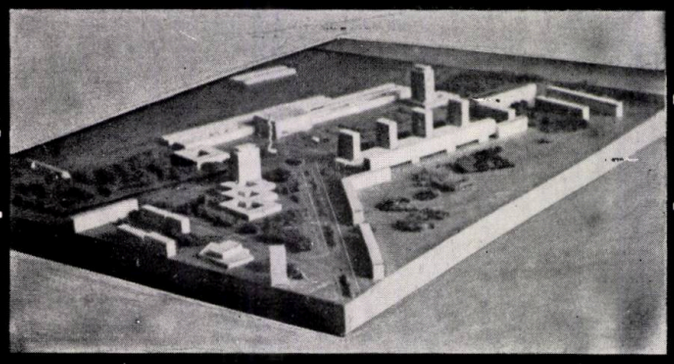

DSAPC CRAIOVA

ELABOREAZĂ

STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE

pentru: construcții civile ● lucrări de interes turistic: hoteluri, cabane, campinguri, moteluri etc. ● spitale, policlinici, dispensare ● unități comerciale ● rețele tehnico-edilitare ● studii topografice și geotehnice ● sistematizarea localităților urbane și rurale

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR

ELABOREAZĂ STUDII ȘI DOCUMENTAȚII TEHNICE PENTRU: CONSTRUCȚII CIVILE • LUCRĂRI DE INTERES TURISTIC: HOTELURI, CABANE, TELESCHIURI, MOTELURI, CAMPINGURI ETC. • REȚELE TEHNICO-EDILITARE ȘI CĂI DE COMUNICAȚII • STUDII TOPOGRAFICE ȘI GEOTEHNICE • SISTEMATIZAREA ZONELOR URBANE

CARRIES OUT RESEARCH AND DRAWS UP TECHNICAL DOCUMENTATIONS CONCERNING: CIVIL ENGINEERING • WORKS OF TOURIST'S INTEREST SUCH AS HOTELS, TELESKIS, CAMPINGS, MOTELS, A.O. • TECHNICAL-MUNICIPAL NETWORKS AND LINES OF COMMUNICATION • TOPOGRAPHICAL AND GEOTECHNICAL SURVEYS • PLANNING OF URBAN AREAS

DSAPC

PLOIEŞTI

DIRECȚIA DE SISTEMATIZARE, ARHITECTURĂ ȘI PROIECTAREA CONSTRUCȚIILOR — PLOIEȘTI

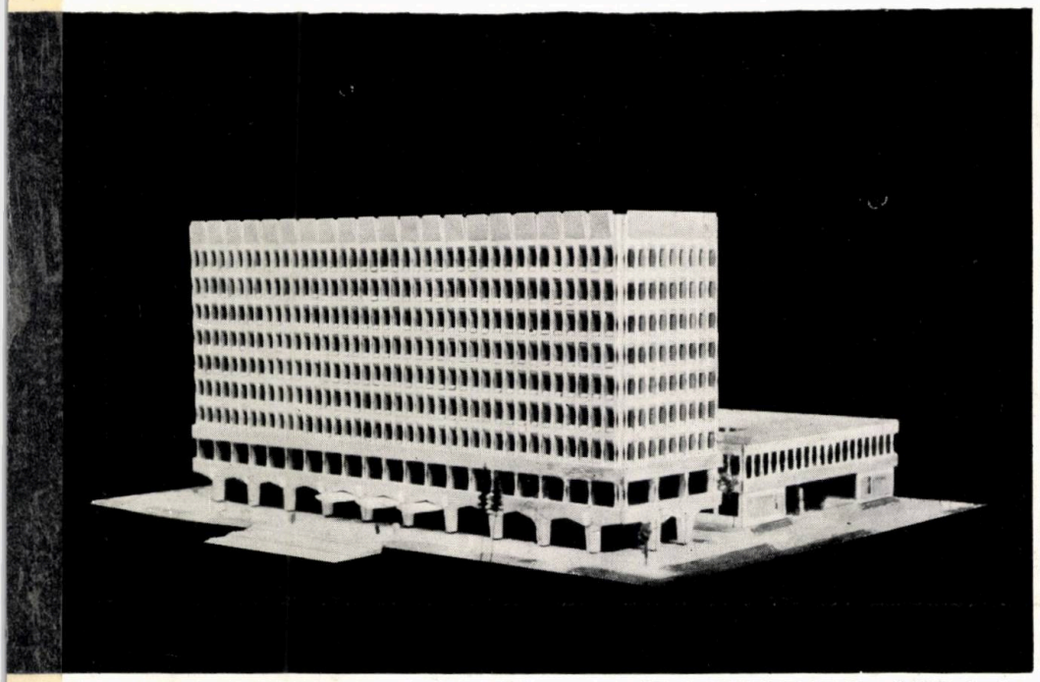

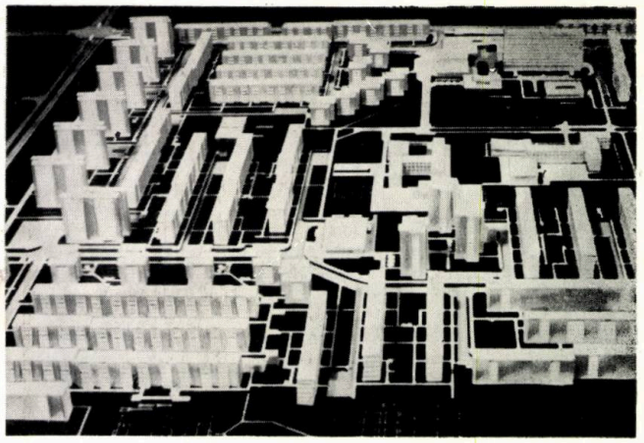

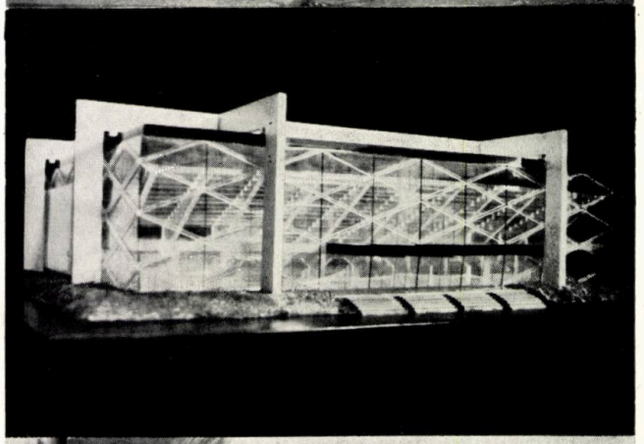

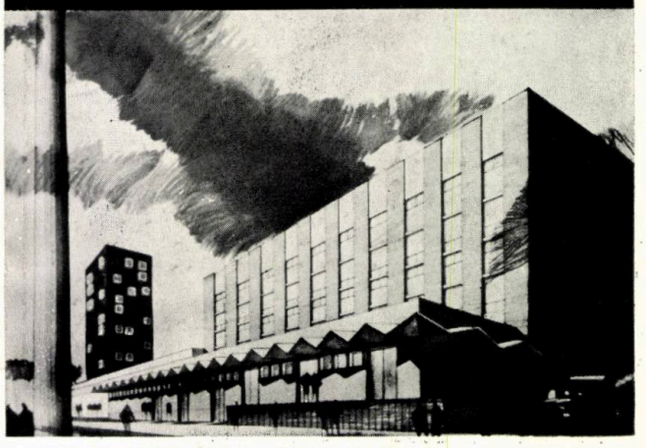

PLOIEŞTI • STR. MARAMUREŞ NR. 2 • TELEFON 20600

ROMÂNO EXPORT

Covoare pluşate
Orientale şi Moderne
de calitate superioară

oferă

ROMÂNOEXPORT

BUCUREŞTI. PIAŢA ROSETTI NR. 4. TELEX: 186/187

INSTITUTUL DE STUDII
ȘI PROIECTARE
PENTRU CONSTRUCȚII,
ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

Întocmește studii și proiecte de sistematizare teritorială și urbană

Elaborează documentații pentru construcția de locuințe, teatre, case de cultură, cluburi, hoteluri, spitale, policlinici, dispensare, unități comerciale etc.

Proiectează ansambluri orășenești, complexe sportive, turistice și de odihnă

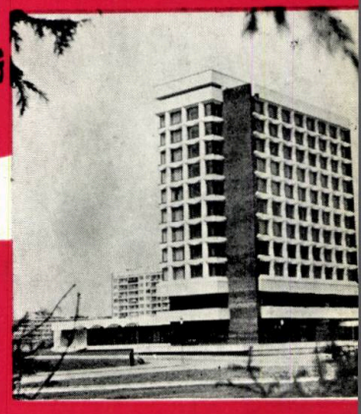

ISCAS

EXPORT of furniture suites • style furniture • occasional furniture • style occasional furniture • bentwood chairs • joinery chairs • folding chairs • stools • parts of furniture • doors • windows • prefabricated houses • camping houses • packagings (beechwood beer barrels, sets of beechwood barrels, different types of packagings for fruit and vegetables, beechwood parts of barrels to be mounted) • sports articles (boats, disci, skis, sledges, javelins etc.) • matches

IMPORT of exotic logs, tropical veneers, furniture fittings, seagrass (sea wrack)

TEHNOFORESTEXPORT

3—5, Str. Negustori, Sector 4, Bucharest, ROMANIA ● P. O. Box 3130 ● Phones: 16.04.00 & 14.28.63 ● Telex: 399
International Phone: 69 ● Cables: Tehnoforest — Bucharest

40538
Lei 20

Taxele poştale plătite în numerar pentru anul 1970 conform aprobării D. G. P. nr. 10/10554/1969.